Digitized by Google

BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
37
45 B
16
FONDO EBORENSE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

SACERDOTALE

Ad conſuetudinem S. Romanæ Eccleſiæ aliarumque eccleſiarum ex Apoſtolicę bibliothecę ac Sanctorum Patrum iurium ſanctionibus, & eccleſiaſticorum doctorum ſcriptis, ad optatum quorumcunque ſacerdotum commodum, collectum:

ATQUE SUMMORUM PONTIFICUM *authoritate multoties approbatum:*

Summa nuper cura iuxta S. TRIDENTINI Concilii Sanctiones emendatum, & auctum:

In quo omnium ſacramentorum officia, reſolutioneſque omnium dubiorum ad ea pertinentium, excommunicationum Canones, cum breui illarum & abſoluta declaratione ex ſacris Doctoribus collecta, continentur.

Quibus etiam Rubricæ generales tum Miſſalis tum Breuiarij Noui, multaque alia ſacerdotibus valde vtilia ac neceſſaria, ſunt addita: quæ in aliis hactenus impreſſis deſiderabantur.

Pertinet ad Bibliothecam sacr.
Marii de Aracel ad usu Infirmariae
VITTORIO EMANUELE BIBLIOTECA

VENETIIS, MDLXXIX.

Apud Dominicum Nicolinum.

TABVLA, SEV REPERTORIVM omnium contentorum in hoc opere.

PRoemium. fol.1.
Vnde dicatur ſacerdos, origo ſacerdotij, & officium ſacerdotis.cap.1. 1
Doctrina neceſſaria ſit ſacerdoti.c.2. 2
Quæ neceſſario ſcienda ſunt a ſacerdote,cap.3 3
Sacerdos parochialis debet ſuis ſubditis prædicare.c.4 3
Quæ ſint prædicanda à ſacerdotibus plebibus ſuis.cap.5 3
Sacerdos populum inſtruere debet quòd varia ſuperſtitionum genera vitet, & de illatum pęnis.c.6 4
Sacerdos admonere dēt fideles qualiter in eccleſia cōuerſentur:& virtutes prędicare, & vitia deteſtari debet.c.7 5
Sacerdos debet monere porcarios & bubulcos ad audiendum miſſam ſaltim dominicis & feſtis diebus.c.8 5
Sacerdos debet monere populum vt ſaltem mane & veſpera orēt pro diuerſis plagis occurrentibus.cap.9 5
Sacerdos dēt monere ciues vt ſaltim Natale domini,feſtum Paſchæ Reſurr.& Pentecoſtes in ciuitatibus agāt,& quæ ſunt feſta de præcepto.c.10 6
Sacerdos admonere debet populum ſuper decimis ſoluendis.c.11 6
Sacerdos ſemp ſacrū chriſma deferre, & in cōuiuijs honeſtè ſe hēre dēt.c.12 7
Quę ſacerdos ac clerici obſeruare debeāt ex ſynodali admonitione compendioſè excerpta.cap.13 7
Diuiſio uniuerſalis totius operis in tres partes. 9

¶Capitula prīę partis libri Sacerdotalis.

¶Primæ Partis Tractatus primus de ſacramento Baptiſmi.

De triplici baptiſmo & eius efficacia. capitu.1. 9
De varia baptiſmi inſtitutione.c.2 10
Quod aqua naturalis & pura conuenientior eſt baptiſmi materia.c.3. 10
Quæ ſit forma baptiſmi,& qualiter in ea poſſit errare baptizans.c.4. 10
Quis ſit idōeos miniſter baptiſmi.c.5. 11
Quis debeat baptizari,& quis nō c.6 11
Multiplex baptiſmi ritus,& qualiter exhiberi debeat.c.7 12
Effectus baptiſmi ritè & legitimè ſuſcepti.cap.8 13
Ordo baptizandi ſecundum Ecc.Ro.vulgatus & impreſſus.c.9 14
Ordo baptizandi maſculum ſecundum Ro.Eccl.& patriarchinam.c.10 17
Ordo baptizandi fœminam ſecundum eoſdem.c.11. 21
Ordo baptizandi infantem in periculo mortis conſtitutum ad ſuccurrēdum. capit.12 25

¶Primæ partis Tractatus ſecundus de ſacramento matrimonii.

Quid ſit matrimonium,& qualiter legitimè cōtrahatur,& de eius inſtitutione, & tribus bonis ipſius.c.1. 26
De duplici matrimonio legitimo & clandeſtino,& de bannis faciendis. c.2 27
De impedimentis matrimonij.c.3 27
De exhortatione & admonitione facienda ſponſo & ſponſæ per ſacerdotem, & de forma contrahendi matrimonium, & eius benedictione ante miſſam, in miſſa, & poſt miſſam.c.4 30
Benedictio quando ſponſa non habuit alium virum, & ſponſus habuit aliam vxorem, ſub c.4 35
De ingreſſu ſponſæ in eccleſiam octauo die poſt benedictionē faciendo.c.5 35
Profugāda ſterilitate mulieris orō.c.6 36
Oratio pro impeditis in matrimonio à dæmone vel maleficijs.c.7 36
De benedictione fœtus in vtero matris, de cuius periculo dubitatur. c.8. 37
Ordo benedictionis mulieris poſt partū in domo.c.9 37
Ordo quādo mulier poſt partum primò ingreditur eccleſiam.c.10 38

¶Primæ partis Tractatus tertius de ſacramento pœnitentiæ.

Pœnitentia quid ſit, & quotuplex ſit, &

Digitized by Google

de tribus ueræ pniæ partibus. c.1. 39
De triplici cófeſſione, & quod cófeſſio ſacramentalis eſt a Deo inſtituta.c.2. 40
Qui, & q ń teneátur ad confeſſioné.c.3 40
Qualiter ſacerdos ſe habere debet erga penitentes, & ſubditos ſuos in ſacrato pœnitentiæ.c.4 41
Sacerdos tenetur ſcire cenſuras & caſus reſeruatos, ſub c.4 41
Excóicatio quid ſit, & quotuplex.c.5. 41
Caſus & cenſuræ reſeruatę domino Papę in proceſſu annuali in cœna do.c.6. 42
Cēſurę quæ reſeruantur domino Papę in iure vel in extrauagantibus, & ex cócilio Lateranenſi.c.7 42
Cēſuræ epis diœceſantis reſeruatę.c.8. 43
Caſus qui ſunt aliquando papales, & aliquando epiſcopales.c.9 46
Caſus epiſcopis reſeruati.c.10 46
De excommunicatione minori.c.11 46
De interdicto.c.12 47
De ſuſpenſione.c.13 47
De irregularitate.c.14 48
Sacerdos acceſſurus ad audiēdas cōfeſſiones prius debet diuinum ſuffragiū implorare.c.15 49
Quæ docere & interrogare ſacerdotes déant pœnitentes antequá propria & ſingula peccata confiteantur.c.16 49
De circunſtátiis ueræ cófeſſionis.c.17 50
Forma breuis interrogandi ſecūdū decē præcepta legis, & ſeptem peccata mortalia in uerſibus.c.18 51
Qualiter ſe haberé debet ſacerdos cū pęnitente audita eius cófeſſione.c.19 53
Canones pœnitentiales antiqui ſecundū do.Guliel.Duranti.c.20 54
De forma abſoluendi ab excommunicatione maiori, & a peccatis.c.21 57
De communi forma abſoluendi ab excómunicatione minori ſaltem ad cautelam, etiam a peccatis.c.22 58
Forma abſolutionis plenarię ī mortis articulo facienda his qui habent gratiá à ſanctiſſimo domino noſtro pa.c.23. 58
De forma abſolutióis pleniſſima.c.24. 58
Ordo qualiter ſe habere debet ſacerdos ī ſuſcipienda cófeſſione infirmi.c.25. 58
De pnia imponenda infirmo.c.26 62
¶ Partis primæ Tractatus quartus de ſacramento Euchariſt. particula prima.
Quę cótineantur in hoc tractatu.c.1. 63
Quæ ſit materia huius ſacramēti.c.2. 64
Forma ſacramēti Euch. quæ ſit.c.3. 64
De miniſtro huius ſacramenti.c.4 66
De effectu huius ſacramenti.c.5 66
Quis locus idone' ſit ad miſſæ cel.c.6. 66
Quoties ī die qs poſſit celebrare.c.7. 67
Quæ conſiderationes ſacerdoti celebraturo ſint habendæ.c.8 69
Rubricæ generales Miſſalis noui, & quæ miſſa ſit dicenda.c.9 68
De feſto duplici.c.10 68
De feſto ſemidupl. & ſimplici.c.11 68
De feria & vigilia.c.12. 68
De miſſis votiuis S. Mar. & aliis.c.13. 69
De miſſis Defunctorum.c.14 69
De tranſlatione Feſtorum.c.15 69
De commemorationibus.c.16 69
De Introitu, Kyriel. & glo.in ex.c.17. 70.
De orationibus.c.18 70
De Epi. & alijs vſq; ad Symbolū.c.19. 71
De Symbolo.c.20 71
De offert. & aliis vſque ad Canonem incluſiue.c.21 71
De cóic, & alijs vſq; ad finē miſſ.c.22. 72
De ordinanda miſſa ex ſupradictis rubricis.c.23 72
De ordine & ritu celebrandi ſecūdū conſuetudinē Ro. Eccl. & de pparatione, & ſacramētali confeſſione, & orationibus dicendis ante miſſam.c.24 72
De ppa. ſacerdotis celebraturi.c.25. 74
Orationes deuotæ dicendæ ante acceſſum ad altare.c.26 75
Sacerdos qualiter ad altare accedere debeat.c.27 76
De prin. Miſſæ & confeſ. faciēda.c.28. 76
De introitu, Kyriel. & Gl. in ex. c. 29. 77
De oratione.c.30 78
De epiſt.grad. & aliis vſq; ad offe.c.31. 79
De offert. & aliis vſq; ad Canó.c.32. 79.
De canone Miſſæ vſq; ad conſec.c.33. 82
De Canone poſt conſecrationē vſque ad orationem dominicam.c.33 83
De oratione dominica & aliis vſque ad factam communionem.c.35 84
De communione & orationibus poſt cómunio-

munionem dicendis c.36 86
De benedictione in fine miſſæ, & euãgelio, In principio, dicendo.c.37 86
De his quæ omittuntur in Miſſa pro defunctis.c.38 87
De his quæ clara voce, aut ſecretò dicenda ſunt in Miſſa.c.39 88
De hora celebrandi Miſſam.c.40 88
De ordine ſedendi, ſtandi, & genuflectendi in miſſa ſolenni c.41 88
De colorib. & qualitate param. c.42. 89
Orationes dicendę cum ſacerdos induitur ſacerd. param.c.43 90
Gratiarum actio poſt Miſſam.c.44 90
Orationes dicẽdæ poſt Miſsã. ſub.c.44 91
De celebratione duarum vel trium Miſſarum eadem die.c.45 93
De Miſſa ſicca nuncupata.c.46 93
De eadem miſſa ſicca in mari vel fluminibus celebranda.c.47 94
De eadem miſſa ſicca coram infirmo, vel alia perſona celebranda.c.48 94
¶ Tractatus de defectib. in Miſſa occur.
Quomodo in celebratione Miſſæ defectus contingere poſſint.c.49 94
De defectu panis.c.50 94
Quale debeat eſſe vinũ qđ in cõſecratione ſacri Euch. miniſtrat, & de defectibus eius q̃ occurrere poſsunt.c.51 95
De defectu aquæ.c.52 96
De defectu formæ c.53 96
De defectu intentionis miniſtri.c.54. 96
De defectu veſtimentorum.c.55 97
De defectib. diſpõnis corporis.c.56 97
De immonditia corporali.c.57 98
De defectu diſpoſitionis animæ c.58 98
De pollutione.c.59 98
De defectibus miſſam celebranti interdum occurrentibus.c.60 98
De pturb. occurr. miſsam celeb.c.61 99
Si cadit corpus Chriſti.c.62 99
Quando cadit ſanguis Chriſti.c.63 99
De uomitu ſacramenti.c.64 99
De muſca, vel aranea, vel veneno miſtis cum ſanguine Chriſti.c.65 99
De noua ſpecie apparente.c.66 100
¶ De horis canonicis a ſacerdotibus dicendis Tractatus.
De matutinis.c.67 100
De laudibus.cap.68 100
De prima.cap.69 100
De tertia.cap.70 100
De ſexta.cap.71 101
De nona.cap.72 101
De veſperis.cap.73 101
De completorio.cap.74 101
Quare diuerſimode horę incip.c.75. 101
De his qui tenentur dicere horas canonicas.c.76 101
¶ Eiuſdem quarti tractatus de ſacramento Euchariſtiæ particula ſecunda.
Quibus ſacratiſſimũ euch. ſacramẽtũ ſit diſpenſandũ, & quibus non c.77 102
Quę ſint q̃ impediãt cõicãdũ.c.78. 102
De triplici euc. ſacr̃i ſumptione.c.79. 103
Ordo ad cõicandũ populũ in eccleſia tã in paſchate quã in aliis dieb.c.80. 103
Ordo ad cõicãdum infirmum.c.81. 104
De cuſtodia ſacramenti eucha. c.82. 105
De pnĩa malè ſeruãtis ſacr̃m euc.c.83 106
Caſus prohibiti & cõceſſi tempore generalis interdicti eccleſiaſtici.c.84 106
¶ Partis primæ Tractatus quintus de ſacramento extremæ vnctionis.
Extremæ vnct. ſacramentum.c.1 107
Materia ſacramẽti ext. vnctionis.c.2. 107
Forma huius ſacramenti quæ ſit.c.3. 107
Miniſter huius ſacramẽti q̃s ſit.c.4. 170
De effectu huius ſacramenti.c.5 107
Quib. dari dẽat hoc ſacramentũ.c.6. 108
Quibus partibus corporis dari dẽat hoc ſacramentum.c.7 108
An hoc ſacram. poſsit reiterari.c.8 108
Ordo ad ungendum infirmum ſecundũ Ro. Eccleſiam.c.9 108
Ordo ad ungendum infirmum ſecũdũ ritum patriarchatus Veneti.c.10 109
¶ De annexis ſeu concomitantibus hoc ſacramentum particula.
De benedictiõe cinerũ in q̃bus infirmus moriens eſt ponendus, & cilicii in quo cadauer eſt inuoluendum.c.11 112
De oratione facienda in uiſitatione infirmorum c.12 113
De petitionibus faciẽdis infirmo in mortis articulo.c.13 115
De proteſtationibus feciendis a moriente.c.14 117

Ora-

Oñes dicendæ in agone mor.c.15 117
Orationes dicendæ in agone mortis ad Beatam Virginem.c.16 118
Ordo commendationis animæ.c.17 119
De remedijs tentationum in exitu animæ.c.18 121
Orationes deuotæ dicẽdæ in agone mortis.c.19 122
Pſalmi dicendi in agone mortis ſuper infirmum,cũ ſymbolo.Athan.c. 20 127
Paſſio domini noſtri Ieſu Chriſti, ſecundum Matthæum. 130
Paſſio dñi nři Ieſu Xpi,ſm Marcũ. 133
Paſſio domini noſtri Ieſu Chriſti, ſecundum Lucam. 136
Paſſio domini noſtri Ieſu Chriſti, ſecundum Iohannem. 138
Sermo domini noſtri Ieſu Chriſti,añ paſſionem habitus coram Apoſtolis legẽdus in tranſitu alicuius. 140
De officio commendationis animæ poſt egreſſum de corpore.c.21 143
Delatio corpis defuncti ad ecc.c.22 144
De officio ſepolturæ ſacerdotis, vel clerici defuncti.c.23 144
Tractatus an aliquid ſit exigendum pro ſepoltura.c.24 152
An facienda ſint conuiuia ſacerdotibus in funere defunctorum.c.25 156
Quibus perſonis denegatur eccleſiaſtica ſepultura.c.26 157
De officio ſepulturæ ſecularių.c. 27 158
De off.ſepulturæ paruulorũ.c.28. 160
Ritus ſepeliendi ſeculares, ſecundum Patriarchatum Venetum.c.29 160
In anniuerſario iuxta morem Venetum. cap.30 162
Veſperæ defunctorum in cantu.c.31 163
Matutinę defunctorum in cantu. 165
Miſſa de mortuis tota in cãtu, Kyrie elei. Sequẽtia, Scũs, & Agnᵘ dei. c.32. 178
Ordo viſitandi tumulos defunctorũ poſt miſſam cum proceſſione.c.33 184
Septem pſalmi pęnitentiales.c.34. 185
Litaniæ quæ in eccleſia ſolemniter cantãtur notatæ.c.35. 186
Pſalmi graduales.c.36 188

¶ Expliciunt capitula primæ partis libri Sacerdotalis.

¶ Incipiunt Capitula ſecundæ partis eiuſdem libri.

De varijs bñdicẽdi ſeu benedictionũ acceptionib.ex diuina ſcrip.acceptis.190
De aquę bñdictæ,qua in eccleſia populus aſpergit,inſtitutione & effectu.c.1.190
De benedictione ſalis & aquæ ſecundum conſuetudinem Ro.Eccleſiæ.c.2. 191
Aña.Aſperges, & Vidi aquã notatæ quæ cantari debent quãdo aqua benedicta aſpergitur ſuper populum cum ſua oratione.c.3. 192
Benedictio aquæ quæ fit ĩ vigilia Epiphaniæ cum cantu.c.4 193
Orationes dicendæ in aſperſione domorum cum prædicta aqua.c.5 200
Benedictio auri,thuris,& myrrhæ in Epiphania domini.c.6 200
Quod ſacerdotes ante quadrageſimã debent admonere populũ ad cõfeſſionẽ, & ieiunium quadrageſimæ.c.7 201
Benedictio cinerum in quarta feria in capite ieiunij.c.8 202
Benedictio imaginis beatæ virginis habita ex pontificali.c.9 204
Benedictio anchonarum ſeu imaginum Dei & ſanctorum.c.10 204
Benedictio pabuli animalium.ſ.ſalis,hordei,ſiliginis,auenæ,& cæterorum in feſto S.Stephani Protom.c.11 205
Benedictio vini contra venenum in feſto S.Ioannis Euangeliſtæ.c.12. 206
Benedictio panis & fructuum in feſto S. Blaſij contra malũ gutturis.c.13 206
Benedictio alia panis in eodẽ feſto. 207
Benedictio vini,& fructuum, & ſeminũ in eodem feſto. 207
Bñdictio fructuũ pticularis ea.die. 207
Benedictio pticularis ſeminũ ea.die. 207
Benedictio panis contra periculum ignis in feſto S.Agathæ.c. 14 207
Bñd.agni & carniũ in paſcha. c.15. 208
Benedictio ouorum in paſcha. 208
Benedictio ſegetum & ſeminum in feſto S.Marci.c.16 208
Benedictio vuæ nouæ in feſto Transfigurat.domini.c.17 209
Benedictio puerorum ad eccleſiam à parentibus adductorum.c.18 209

Bene-

Benedictio puerorum quando eis capilli primo inciduntur.ſub c.18 209
Benedictio candelarum.c.19 210
Benedictio alia ad idem.ſub c.19 210
Benedictio incenſi.ſub eodem c. 210
Benedictio viduæ caſtitatẽ profitentis ex pontificali habita.c.20 210
Bened.ſup pegrinos exeuntes.c.21 211
Bened. ſuper peregrinos ad terram ſanctam proficiſcentes,ſub c.21 213
Benedictio peregrinorum domũ redeuntium,ſub eodem c. 213
Benedictio muneris quod offertur in eccleſia.ſub eodem c. 214
Benedictio ad ponderandum per votum obligatum. 214
Benedictio ſolennis panis in diebus dominicis.c.22 215
Benedictio panis pro infirmantibus. 215
Benedictio aquæ pro infirmis. 216
Benedictio prandij charitatis. 216
Bene.cõtra aereas tẽpeſtates.c.23 216
Benedictio loci vel domus,c.24 218
Ben.domus nouæ à dęmonio uexatę.218
Benedictio thalami vel cameræ. 219
Benedictio nauis nouæ.c.25 219
Benedictio ſeu aſperſio aquæ benedictæ per officinas domus:c.26 221
Bene.ad initium boni operis.c.27 233
Benedictio ignis.c.28 223
Benedictio domus ne comburatur ab igne.c.29 223
Benedictio putei noui.c.30 223
Benedictio nouæ areæ.c.31 224
Bened. vaſorum nouorum.c.32 224
Benedictio panis noui.c.33 224
Benedictio vini noui.c.34 224
Benedictio auium.c.35 224
Benedictio lardi.c.36 224
Benedictio caſei vel butyri. c.37 224
Benedictio lactis & mellis.c.38 224
Benedictio ſeminum,olerum,vel leguminum.c.39 224
Benedic.contra vermes,mures,vel locuſtas, vel alia animalia, terram, vel fructus vaſtantia,c.40 225
Bened.ſalis & aquæ cõtra vermes & aues ſemina poſſeſſionũ vaſtantes.c.41 225
Benedictio terræſemi natæ.c.4 225
Benedio arborum.c.43 225
Benedictio fructus arborum.c.44 226
Bened.nouorum pomorum.c.45 226
Benedictio vineæ.c.46 226
Ben.cõis ſup fruges & uineas.c.47 226
Benedictio vuæ uel ficuum.c.48 226
Benedictio ad fructus nouos.c.49. 226
Benedictio in communi.c.50 226
Benedictio in peſte animalium.c.51 227
Bened.ſalis quod datur aialib.c.52 227
Benedictio crucis.c.53. 227
Benedictio olei.c.54 227
Ben.cilicii ex pnia induendi.c.55 227

¶ Expliciunt capitula ſecundæ partis libri Sacerdotalis.

¶ Incipiunt capitula tertiæ partis eiuſdem libri.

De proceſſionib.faciendis proęmiũ. 228
Vnde ortum habuit proceſſionum celebratio.c.1 228
De proceſſionibus ordinariis & extraordinariis.c.2 228
Quib.ex cauſis fiant ꝓceſſiones.c.3 228
De ritu & modo proceſſionum faciendarum.c.4 229
De proceſſione in feſto purificationis, & benedictione candellarum.c.5 230
De proceſſione in ramis palmarum,& benedictione eorundem.c.6 233
Adoratio crucis in feria ſexta in paraſceue.c.7 242
Proceſſio ad ponendum corpus Chriſti in ſepulchro eadem die.c.8 249
Proceſſio eadem die circa idẽ more Veneto.ſub c.8 256
Proceſſio ad benedictionẽ fontis ĩ ſabbato ſancto,& in vigilia pentec.c.9. 259
Proceſſio ad extrahendũ corpus Chriſti de ſepulchro in die paſchæ.c.10 264
Proceſsio ad manifeſtãdũ reſurrectionẽ Chriſti añ mãtutinum eodẽ die. ibid.
Proceſsio poſt veſperas ad fontes eadem die.c.11 266
Proceſsio in feſto S.Marci in litaniis maioribus.c.12 268
Antiphonæ cantãdæ in ſingulis eccleſiis, per quas proceſsio tranſit.ſub ca.12.a car.272.vſque ad 276
Proceſsio in rogationibus.c.13 276

Proceſsio

Proceſsio in feſto aſcenſionis.c.14 277
Proceſsio in die pentecoſtes.c.15 272
Proceſsio in feſto corporis Chriſti ſacratisſimi.c.16 278
Proceſsio in feſto patroni eccle.c.17. 278
Proceſsio in com. omniū fideliū defunctorū poſt feſtū oīum ſcōrū.c.18. 279
Proceſsio ad petendam pluuiam in tempore ſiccitatis.c.19 280
Proceſsio pro petēda ſerenitate.c.20. 281
Pro tpe peſtis & mortalitatis.c.21 282
Proceſsio tempore quarumcunque tribu tionem.c.22 284
Proceſsio tempore belli.c.23 285
Proceſsio pro uictoria habita de inimicis.c.24 286
Hymni cantandi in proceſsione ad libitum.c.25.a car.287.uſque ad 298
Ordo ad recipiendum legatum, vel prælatum aduenientem.c.26 298
Ordo ad recipiendū epiſcopum nouiter creatum, ſub c.26 301
Ordo qualiter recipi dēat epiſcopus, qn̄ uenit ad uiſitandas paroch.c.27. 299
Pronunciatio Paſ.in die Epi.c.28. 302
Antiphonę. Alma. Aue reg. Salue regina. cantandæ diuerſis temp. poſt comp. c.29. 304

¶ Tractatus computi eccleſiaſtici.

De anno ſolari.c.1 305
De anni diuerſis nominibus.c.2 305
De ſignis zodiaci.c.3 305
De biſſexto.c.4 305
De quatuor temporib.anni.c.6 306
De ſolſtitio & æquinoctio.c.7 306

¶ Tractatus ſecundus.

De menſe.c.1 307
De calendis, & nonis, & idibus.c.2 308
De diebus Ægyptiacis.c.3 309
De diebus canicularibus.c.4 309
De ſeptimana & nominib.eius.c.5 310
Qua die ſeptimanæ quilibet menſis intret.c.6 310
De regularibus ſolis.c.7 311
De concurrentib.in cyclo ſolari.c.8. 311
De litera Dominicali.c.9 312
De indictione.c.10. 312
De die naturali & artificiali.c.11 312

¶ Tractatus tertius.

De anno lunari, & quot dies continet. cap.1 313
De regularibus lunaribus.c.2 313
De Epacta.c.3 313
De annis emboliſmali, & cōi.c.4 314
De aureo numero c.5 315
De termino paſchali, & de clau.feſt. mo. c.6 316
Rationes ad inueniendū paſcha.c.7. 317
De cyclis.c.8. 319
Compiendum muſicæ, a car.319. uſque ad 328
Modus cantandi diuinum off. à dn̄o Ieſu Chriſto Sāctæ Brigidæ reuelatus. 328

¶ Exorciſmi dæmoniacorum.

Inſtructio exorciſtæ uolētis dæmones expellere, diuiſa in nouē capita. a car.328 uſque ad 331
Exorciſmus ſācti Ambroſij optimus. 331
Exorciſmus alius pfectus & ꝓbatus 334
Exorciſmus contra maleficiatos & dęmoniacos 340
Oratio cōtra tempeſtates ingruētes. 346
Rubricæ generales Breuiarii. 346

¶ Sermones per ſacerdotē habēdi ad plebem in Miſſarum ſolennijs.

Sermo in feſto Natiui.domini. 365
Sermo in feſto Epi. poſt pronunciationē feſtorum per diaconum habēdus 366
Sermo in die Sancto Paſchæ. 367
Sermo in tractatu nuptiarum. 368
Sermo in electione plebani uel archipreſbyteri, uel ſacerdotis parochialis. 370
Tabula de translatione feſtorum. 372
Tabula de concurrentia officij. 373

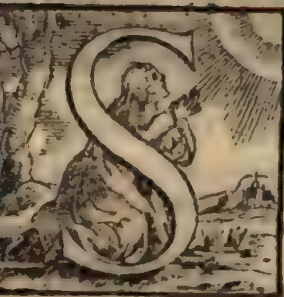
Finis Tabulæ.

SACERDOTALE

AD VSVM SACERDOTIS ANIMARVM CVRAM GERENTIS,

adcvarios Eccleſiæ ritus accommodatum.

PROOEMIVM.

SAluator noſter Dominus Jeſus Chriſt⁹, tanquã verus Samaritanus deſcendẽs ab cęleſti Jeruſalẽ, ⁊ Jerico, ideſt humani generis defectui, ⁊ miſerijs appropinquans. Lucę 10. Curationi eius alligamẽta adhibuit: quia ꝯtra originalis ⁊ actualis peccati vulnera, quib⁹ ſauciũ erat, ſacroꝝ remedia inſtituit, ⁊ ordinauit. Quę quidẽ, dũ in hac mortali pegrinatione ver
arek: per ſe ⁊ docuit ⁊ compleuit: ⁊ poſt paſſionem ſuam per ſa-
erdotes ſuos fidelibus ſuis miniſtranda pręcipit. Ex quibus
uidem duos ordines conſtituit: vt ſanctus euangeliſta Lu-
as nono ⁊ decimo capitulis Euangelij ſui teſtatur: alterum
uidem maiorum, ideſt duodecim apoſtolorum: alterum vero
inorum, videlicet ſeptuagintaduoruꝫ diſcipulorum: ita dunta
at, vt priores Epiſcoporum, poſteriores vero inferiorum ſacer
otum locum ⁊ dignitatem obtinerent. Et de priori quidem
rdine canon atteſtatur. 2. q. 7. Accuſatio. ⁊ de conſecr. diſtin. 5.
ap. Manus. ⁊ cap. De his. De ſecundo vero ordine. 21. diſtin.
a. Jn nouo. Et ordo quidem prior (Epiſcoporum ſcilicet) vt di
enſando ⁊ exhibendo ſacri chriſmatis ſacramento, de ſacra
nctione. cap. Cum veniſſet, ⁊ collationibus ordinum clerica-
um: eccleſiarum, altaris miniſtrorumque conſecrationibus
ntenderet, de Ordi. ab epiſcopo qui renun. cap. 1. Reliqua au-
em quinque ſacramenta (quamuis ⁊ ipſi poſſent) inferioris
rdinis ſacerdotibus miniſtranda committere, ab eccleſia in-
titutum eſt. De quo quidem bipartito ſacerdotum ordine in

A epiſtola

De Epiſcoporum ꝛ Sacerdotum bipartito ordine

epiſtola Anacleti Papę omnibus Epiſcopis ꝛ Sacerdotibus miſſa. cap. 8. ſic habetur. Sacerdotum ordo bipartitus eſt, ꝛ ſicut Dominus illum inſtituit, a nullo debet perturbari. Scitis autem apoſtolos a Domino eſſe electos ꝛ conſtitutos: ꝛ poſtea per diuerſas prouincias ad prędicandum diſperſos. Cum vero meſſis cępit creſcere, videns paucos eſſe operarios, ad eorũ adiumentũ ſeptuaginta duos eligi pręcepit diſcipulos. Epiſcopi vero apoſtolorum, pręſbyteri quoque ſeptuaginta duorum diſcipulorum locum tenent. Epiſcopi autem non in caſtellis, aut modicis ciuitatibus debent conſtitui: ſed preſbyteri per caſtella ꝛ modicas ciuitates, atque villas debent ab Epiſcopis ordinari ꝛ poni: ſinguli tamen per ſingulos titulos ſuos. Amplius quam iſti duo ordines ſacerdotuꝫ nec nobis collati ſunt, nec apoſtoli docuerunt: hęc ibi. Huic autem ſacerdotum bipartito ordini ꝛ toti eccleſię ſuę ſanctę beatiſſimum Petrum apoſtolum in ſummum elegit ſacerdotem, dicens Matth. 16. Tu es Petrus, ꝛ ſuper hanc petram ędificabo eccleſiam meaꝫ: ꝛ portę inferi non pręualebunt aduerſus eam. Et tibi dabo claues regni cęlorum. Et quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum ꝛ in cęlis: ꝛ quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum ꝛ in cęlis. 68. diſtin. cap. Quorum vices. ꝛ capitu. In nouo. 21. diſtin. ꝛ cap. Sacroſancta. 22. diſtin. ¶ Et quia in libro Pontificali ſufficienter de his, quę ad officium Pontificum ſpectant, diffuſius tractatur, operępretium viſum fuit in hoc libro, qui Sacerdotale nuncupatur, ea, quę ad officium curatorum pertinent, quantum Deus dederit, inſerere quatenus quilibet ſacerdos in promptu habeat: qualiter miniſterium ſuum ad animarum ſibi commiſſarum ſalutem ſalubriter valeat exercere. Quę quidem omnia, quę in hoc opuſculo inſerentur, non de nouo adinuenta, aut excogitata fuere: ſed ex antiquo ritu, pręſertim ſanctę Romanę Eccleſię, ꝛ ſacroſanctis concilijs, ꝛ ſanctorum Doctorum catholicoruꝫ ſcriptis collecta, ꝛ ordinata: prout in antiquiſſimis codicibus, qui in ſacra bibliotheca Apoſtolica conſeruantur, (vnde excerpta ſunt) apparet. Adduntur etiam quidam ritus ꝛ particulares cęremonię diuerſarum eccleſiarum, vt liber iſte omnibus eccleſijs ꝛ Dei ſacerdotibus ſit communis. Verum, antequam opus hoc neceſſariũ

aggre-

ggrediamur, non nulla pſonam ⁊ officiū ſacerdotis cōcernen
a videnda ſunt, quę non modicum decoris ⁊ ornamenti huic
peri, nec minus vtilitatis ea diligenter obſeruātibus afferent.

¶ Preambula quędam ſequentis operis.

¶ Unde dicatur ſacerdos, vnde ortum habuit ſacerdotium, ⁊ quod ſit officium Sacerdotii. Cap. I.

Et quia (vt pręhabitum eſt) liber iſte Sacerdotalis, ſi-
ue Sacerdotale appellatur: prius videndum eſt de
ipſius ſacerdotij nomine, dignitate, origine, ⁊ officio.
Sacerdos dicit quaſi ſacra dans, vel ſacer dux, vel a
acrificando. 21. diſt. cap. Cleros. ¶ Et dicitur ſacra dans, quia
ccleſię ſacra miniſtrat, ⁊ maxime ſacramentū pęnitentię: quo
Dñs propitiatur peccatis populorum. Leui. 5. Rogabit pro eo
acerdos, ⁊ pro pctō eius, ⁊ dimittetur ei. Et Oſeę 4. Sacerdo-
es peccata populi comedent, ideſt ſuis orationibus delebunt. 1.
. 1. cap. Ipſi ſacerdotes. Et ideo dr̄ Lucę 7. Oſtendite vos ſacer-
otibus, vt. ſ. vos emundent a peccatis. ¶ Dicitur etiam ſa-
er dux: quia habet docere, iudicare, ⁊ docere populum ſuum.
Deutero. 21. Ad verbum ſacerdotum omne negotium pendet.
oſue 4. Sacerdotes pergebant ante populum. 4. Regum 17.
acerdos docebat quomodo colerent Deum. ¶ Dicitur etiā
ſacrificando, quia eorum officium eſt offerre ſacrificium ⁊ ho-
tias pro populis. Leui. 21. Sacerdotes incenſum ⁊ panes offe-
unt Deo. ¶ Sacerdos etiam Regibus comparatur. 2. q. 7.
. Item. Cum Balaam. Deus enim elegit Epiſcopos ⁊ pręſby-
eros, vt duplici honore honorarentur. 1. Timo. 5. Qui bene pręſ-
unt preſbyteri, duplici honore digni habeantur. Et non ſolum
omparantur Regibus, ſed etiam illis pręeminent. 96. diſt. cap.
Duo ſunt. ¶ Originem autem habuerunt Sacerdotes in le-
e naturę in Abel. Gen. 4. ⁊ in Melchiſedech, qui erat ſacer-
os Dei altiſſimi offerens panem ⁊ vinum. Gen. 14. de conſec.
iſt. 2. c. In calice. ⁊ ca. Accipite. Et in lege ſcripta in Aaron, qui
nſtitutus eſt ſacerdos a Deo cum omni ſua poſteritate. Exo.
8. Et primi Paralip. 24. Dauid elegit viginti quatuor ſacerdo-
es per vices totidem, quibus omnibus pręfecit vnum ſummū
acerdotem. In lege autem euangelica elegit Chriſtus. 12. apo-
olos in maiores, ⁊ 72. in minores ſacerdotes ſub vno prin-

De nomine Sacerdotij.

Aliorū peccata deflere, ac ꝓ illis pęnitētiā facere ꝓpriū eſt Sacerdotis pabulum.

De Sacerdotū origine.

cipe.ſ.beato Petro apoſtolo ⁊ ſucceſſoribus eius, vt pręhabitū eſt. ¶ Officium autem ſacerdotum iuxta ſuę ordinationis canonem eſt offerre, benedicere.c.Perlectis.25.diſtin.pręeſſe, prędicare, baptizare.cap.Ecce.95.diſtin. ligare, ⁊ abſoluere. Jo.20. Quorum remiſeritis peccata, ⁊c. Et ante omnia laudabiliter viuere. Exod.14. Erunt ſacerdotes mihi religione perpetua: ⁊ plebibus ſuis exempla bonorum operum prębere. Deute.24. Accipies exemplar a ſacerdotibus.ſ.bene viuendi ne forte eis euangelicum illud obijciatur: Medice cura teipſum. Luc.4.⁊ ne iuxta dictum Apoſtoli. 1.Cor.9. Cum alijs bene prędicauerint, ipſi reprobi efficiantur. Unde audiant beatum Auguſt. ſacerdotibus dicentem. Uos presbyteri noſſe debetis ⁊ ſępe meminiſſe: q2 nos, quibus regendarum aiarum cura commiſſa eſt, pro his, qui noſtra negligentia pereunt, rationem reddituri ſumus. Pro his vero, quos verbis ⁊ exemplis lucrati fuerimus, pretium ęternę vitę percipiemus. Nobis enim a dño dictum eſt. Matth.5. Uos eſtis ſal terrę. Quod ſi populus fidelis cibus eſt dei: eiuſdem cibi condimentum nos ſumus. Scitote veſtrum gradum nr̃o gradui ſcd̃m, ⁊ pene coniunctum eſſe. Sicut enim Epi Apl'orum in eccleſia, ita nimirum presbyteri cęterorum diſcipulorum dñi vicem tenent. Et illi tenent gradum ſummi paſtoris Aaron, iſti vero filiorum eius. Unde oportet vos ſemper memores eſſe tantę dignitatis, memores veſtrę conſecrationis, vt nec ab eadem dignitate degeneretis, nec veſtram conſecrationem irritam faciatis, nec manus ſacro vnguento delibutas peccando polluatis: ſed cordis ⁊ corporis munditiam conſeruantes plebibus exemplum bene viuendi prębentes, his quibus pręeſtis, ducatum ad cęleſtia regna prębeatis.

De officio.

¶ Quam neceſſaria ſint ſacerdotibus vitę probitas, ac doctrinę integritas. Cap.2.

AT quia etiam bona vita ſola non ſufficit ad ſacerdotē ſine peritia literarum: quoniā imperitus ⁊ indoctus non pōt officium ſacerdotis recte complere, vt habetur in epiſtola Gelaſij Papę. ca.17. Illiteratos nullus pręſumat ad clerum prouehere: quia literis carens, ſacris eſſe non poteſt aptus officijs: ideo bona vita ⁊ ſana doctrina neceſſarię ſūt Sacerdoti: iuxta dictum Anacleti Papę, vbi ſupra, capitu.10. ſcribentis. Doceri

omnes

omnes oportet, qui Dñi ſacerdotio funguntur: vt ⁊ cęteros in=
ſtruant, ⁊ ſibi proficiant. Scriptum eſt enim Daniel. 12. Qui
docti fuerunt, fulgebunt quaſi ſplendor firmamẽti: ⁊ qui ad iu=
ſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellę in perpetuas ęternitates.
Et alibi Daniel. 11. Populus aũt ſciens Deum ſuum, optine=
bit ⁊ faciet, ⁊ docti populos docebunt multos. Ipſa quoq; ve
ritas per ſe infert, ⁊ dicit Lucę 7. Beatus eſt qui non fuerit ſcã=
dalizatus in me. Ille proculdubio ſcandalizatus eſt in Deũ,
qui recte nõ docet, ⁊ qui eius ſcandalizat epiſcopum, vel ſacer
dotem. ¶ Et Auguſtinus Presbyteri, oportet vos aſſiduita=
tem habere legẽdi, ⁊ inſtantiam orandi: quia viri iuſti vita le=
ctione inſtruitur, oratiõe ornatur: ⁊ aſſiduitate lectionis muni
tur homo a peccato, iuxta illum qui dicebat. Pſal. 118. In cor=
de meo abſcondi eloquia tua, vt nõ peccẽ tibi. Hęc ſunt enim Arma
arma, videlicet lectio ⁊ oratio, quibus diabolus expugnatur. Sacerdo
Hęc ſunt inſtrumenta quibus ęterna beatitudo acquirit̃: his tis.
armis vitia reprimunt̃: his alimentis virtutes nutriũtur. Sed
⁊ ſi quando a lectione ceſſatur, debet manuũ operatio ſubſe=
qui: qr otioſitas inimica eſt animę: ⁊ antiquus hoſtis, quẽ a le
ctione, ſiue ab orõne vacantẽ inuenerit, facile ad vitia rapit.
Per vſum nanq; lectionis diſcetis qualiter ⁊ vos viuatis, ⁊ a=
lios doceatis. Per vſum orõnis ⁊ vobis ⁊ his, quibus in chari
tate coniuncti eſtis, prodeſſe valebitis. Per manuũ operatio
nem ⁊ corporis macerationem, ⁊ vitijs alimenta negabitis, ⁊
veſtris neceſſitatibus ſubuenietis, ⁊ habebitis vnde neceſſitatẽ
patientibus impẽdatis. Quę aũt neceſſario a ſacerdotibus ad=
diſcenda ſint, Idem beatus Auguſtinus docet inquiẽs. diſt. 38.

¶ Quę diſcere ſacerdotes teneantur Cap. 3.

Sacerdotibus neceſſaria ſunt ad diſcẽdum, liber ſacramẽ
torum, lectionarius, antiphonarius, baptiſterium, cõpu
tus, canon pęnitentialis, pſalterium homilię per circulum an=
ni dñicis diebus ⁊ ſingulis feſtiuitatibus aptę. Ex qbus oĩbus
ſi vnũ defuerit ſacerdotis nomẽ vix in eo cõſtabit. Quia valde
periculoſę ſunt euãgelicę minę, qbus dr̃. Matth. 15. Si cęcus
cęco ducatũ pſtet, ambo in foueam cadunt. Debent ẽt ſacerdo
tes non ignorare canones eccleſiaſticos, vt habet̃ ex epiſtola
Celeſtini papę. Ca. 20. Nulli ſacerdoti ſuos licet canones igno=

 rare,

rare, nec qcq̃ facere qd̉ patrũ poſſit regulis obuiare. Que res a nobis digne ſeruabitur, ſi decretaliũ nouina ſtatutorũ, ꝑ aliquorũ libito licentia pplis ꝑmiſſa, nõ frãgat. ¶ Ex concilio Aurelianen. cap. 6. O. Parochiarij clerici a pontificibus ſuis neceſſaria ſibi ſtatuta canonũ legẽda ꝑcipiãt: ne rei ipſi, vel ppl̃i, q̃ pro ſalute eorũ decreta ſũt, excuſẽt ſeſe poſtmodũ ignoraſſe.

¶ Sacerdos parochians debet ſuis ſubditis prędicare · ca. 4.

Munit⁹ itaq; ſacerdos ⁊ bona vita, ⁊ ſciẽtia lucida, accingat ſe ad ꝑdicationis officiũ: ⁊ ſm ſibi traditã grãm plebibus ſuis verbũ ſalutis annunciet: ⁊ ſi ẽt non multa polleat ſcientia, ſm tñ poſſe ſuum verbo ⁊ exemplo omnibus prodeſſe ſtudeat. Unde beatus Auguſtinus dicit. Hortamur Vos Domini ſacerdotes paratos eſſe ad docẽdas plebes veſtras. Qui ſcripturas ſcit, ꝑdicet ſcripturas: qui vero neſcit, hoc ſaltẽ, qd̉ notiſſimum habet, plebibus dicat, vt declinent a malo ⁊ faciãt bonum: inquirant pacem, ⁊ ſequantur eam. Quia oculi dñi ſup iuſtos, ⁊ aures eius in preces eorum. Vultus aũt Dñi ſuper facientes mala: vt perdat de terra memoriã eorum. ꝑs. 33. Nullus ergo ſe excuſare poterit, ꝙ non habeat linguã, vnde poſſit aliquem ędificare. Mox enim, vt quemlibet errantem viderit, ꝓut põt ⁊ valet: aut arguẽdo, aut obſecrãdo, aut increpando, ab errore retrahat: ⁊ ad peragendũ opus bonũ hortetur.

¶ Que a ſacerdotibus ſunt ſuis populis prędicanda Cap. 5.

Que autem a ſacerdotibus ſuis plebib⁹ ſint prędicanda, ⁊ annuncianda ſequẽtes canones denunciant. ¶ Ex concilio Rothomagenſi. Ca. 1. In primis prędicandum eſt omnibus generaliter, videlicet, vt credant patrẽ ⁊ filiũ ⁊ ſpũm ſanctum vnum Deum eſſe omnipotentẽ, qui omnia fecit: ⁊ vnam eſſe deitatem ⁊ ſubſtantiam ⁊ maieſtatem in trib⁹ perſonis, patris ⁊ filij ⁊ ſpũs ſancti. ¶ Ibidem. cap. 2. Item prędicandum qñ filius dei incarnatus eſt de ſpiritu ſancto ex Maria Virgine, pro ſalute humani generis paſſus, ſepultus, ⁊ tertia die reſurrexit, ⁊ cęlũ aſcẽdit: ⁊ qñ in fine mũdi veniet iudicare omnes homines ſm propria opera: ⁊ impij cũ diabolo in ignem ęternum mittentur: iuſti cũ Chr̃o in vita ęterna erunt. Matth. 25. ¶ Ibidem. Ca. 3. Item prędicandum ꝙ homines in propria carne reſurgent. ¶ Ex concilio Remenſi. Ca. 2. Iubendum

eſt

t vt Oratio Dñica, in qua oia neceſſaria humanę vitę cõpre
ẽdunt: ⁊ Symbolũ Apl'orũ, in quo fides catholica ex integro
omprehendit, ab oibus dicat, tam latine q̃ barbarice: vt qđ
e profert, corde credat, ⁊ intelligatur. ¶ Ex eodem: Cap. 8.
is presbyter oibus parochianis ſuis Symbolum ⁊ orõnem
icam, aut ipſe inſinuet, aut alijs inſinuandum iniũgat. Et cũ
l confeſſionẽ tẽpore quadrageſimę veniant, hęc ab vnoquo
e memoriter ſibi decantari faciat. Nec ante ſcãꝫ cõionẽ ali
n tradat, niſi hęc ex corde pronũciare voluerit. Siquidẽ ſine
orũ ſciẽtia nullus ſaluus eſſe poterit. In vno enim fides ⁊ cre
ulitas chriana otinet. In alio quid adorare ⁊ petere a deo de
eannis exprimit. Qđ vero ſine fide nemo põt eſſe ſaluus, dñs
ndit cũ dicit: Marci vlti. Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit,
luus erit. Nullus aũt credere põt qđ neſcit, nec audiuit. Ait
tum Paulus, Quo credent ei, quẽ non audierũt: Nec ſola ſuf
cit fides in corde, niſi ẽt verbis enunciet, vt idem Apoſtolus
ſtis eſt. Corde enim (inquit) credit ad iuſtitiam, ore autẽ cõ
ſſio fit ad ſalutem. Rom. 10. Nullus aũt de ſtoliditate ſenſus,
tenuitate ingenij cauſet: qꝛ hęc tam parua ſunt, vt nemo taꝫ
ebes ⁊ barbarus ſit, qui hoc diſcere, ⁊ verbis cõibus pronun
are non poſſit: tam magna: vt qui horum ſcientiam plene ca
ere poterit, ſufficere ſibi credatur ad ſalutem perpetuam.

¶ Sacerdos populum inſtruere debet, q̃ varia ſuperſti-
tionum genera vitet, ⁊ de illorum penis.

Q Uia vero fides ſuper oia inconcuſſe ⁊ firmiter tenenda
eſt: ⁊ oia diaboli figmenta ipſi fidei aduerſantia propul
nda ſunt: ſacerdos admonere populum debet de ſortilegijs.
eſtigijs, incãtationibus, obſeruationibus tẽporum ⁊ rerum.
¶ Ex concilio Bracarenſi. Cap. 6. Siquis diuinos ⁊ ſortilegos
domum ſuam introduxerit, quaſi vt maluꝫ foras mittat: aut
aleficia inueniat, quinqꝫ annis pęniteat. Et eodem cap. 10.
Non licet chriſtianis traditiones gentiũ obſeruare, vel colere
ementa, aut lunaꝫ, aut ſtellarũ curſuꝫ, ⁊ inanẽ ſignorũ falla
iam conſiderare pro domo facienda, ⁊ ad coniugia ſociãda.
Scriptum eſt eniꝫ Coloſ. 3. Oia quęcunqꝫ facitis in verbo, aut
opere, in nomine Domini nři Ieſu Chriſti facite: gratias
gentes Deo. Siquis aũt hoc fecerit, ſeueriſſime corripiatur,

canonice pęniteat. ❡ Ex dictis beati Ambroſii epi. Apoſtolus dicit: Dies obſeruatis, ⁊ mẽſes, ⁊ tempora, ⁊ annos: timeo ne ſine cauſa laborauerim in vobis. Gal. 4. Dies obſeruant, qui dñt, vt puta: craſtino proficiſcendũ nõ eſt. Poſt craſtinũ enim non debet aliquid inchoari. Et ſic ſolent magis decipi. Hi colunt menſes, qui curſum lunę perſcrutantur, dicentes: Septima luna inſtr̃a confici non debent: noua aũt luna emptũ ſeruũ domũ duci nõ oportet: ⁊ per hęc ſolent facilius aduerſa prouenire. Tpa vero obſeruãt, cum dicunt: Hodie veris initium eſt: ⁊ ideo feſtiuitas eſt. Et rurſum: Poſtremum eſt: domum egredi non licet. Annos ſic colunt, cum dicunt: Kalendis Ianuarij nouus annus eſt: quaſi non quotidie annus impleatur. Hęc ſuperſtitio longe eſſe debet a ſeruis Dei. Siquis in hac perfidia detegitur, clerici annum vnum, laici dimidiũ pęniteant. ❡ Ex concilio Bracarenſi. cap. 21. Non licet in collectione herbarũ medicinalium aliquas obſeruationes vel incantationes attendere, niſi tãtum cum ſymbolo diuino, ⁊ oratione dominica: vt Deus ⁊ Dominus noſter honoretur. ❡ Ex concilio Tiburienſi. Cap. 4. Siquis manducat, aut bibit, aut portat ſuper ſe, vnde exiſtimat Dei iudicium peruertere poſſe, ⁊ exinde comprobatus fuerit: eadem ſententia feriatur, qua magi ⁊ arioli ⁊ incantatores ferirentur. ❡ Ex pęnitentiali Theodori Epiſcopi. In tabulis vel codicibus ſorte futura non ſunt requirenda: ⁊ vt nullus in pſalterio, vel in euangelio, vel alijs rebus ſortiri pręſumat, nec diuinationes aliquas in aliquibus rebus obſeruare. ❡ Ex concilio Agathenſi. Cap. 4. Perquirendum ſi aliqua fęmina ſit, quę per quędã maleficia ⁊ incantationes mẽtes hominum ſe immutare poſſe dicat, ideſt, vt de odio in amorem, de amore in odium cõuertat: aut bona hominum damnet, aut rapiat. Talis omnimodis ſcopis correpta ex parochia ejiciatur. ❡ Ex concilio Auguſtenſi. Admoneant ſacerdotes fideles populos, vt nouerint magicas artes, incãtationeſq; quibuſlibet infirmitatibus hominum nihil poſſe remedij conferre: nec animalibus languentibus, claudicantibus, vel etiam moribũdis quicquam mederi: ſed hęc eſſe laqueos ⁊ inſidias antiqui hoſtis, quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur. Et ſiquis exercuerit, clericus degradet̃, laicus anathematizetur.

❡ Ex

¶ Ex dictis beati Auguſtini. Ligaturę execrabilium remedio
um, quas ars medicorum non cõmendat, ſeu in pcantationi-
us, ſeu in characteribus, vel in quibuſcunqȝ rebus ſuſpenden
is, atqȝ ligandis, in quibus oibus ars dęmonũ ex quadam pe
tifera ſocietate hominum & angelorũ exorta, vitādę ſunt chri
tiano, & oi penitus execratione repudiandę, atqȝ damnandę.
¶ Ex concilio Aurelianen. Ca. 3. Falſa angelorũ nomina chri-
tiani non colant, ſed ea tantum, quę prophetica & euangelica
docet ſcriptura, ideſt Mychael, Gabriel, & Raphael.

¶ Sacerdos admonere debet fideles qualiter in eccleſia conuerſari debeant, & qualiter virtutes debeant prędicare, & vitia deteſtari. Ca. 7.

Admonere ēt debent ſacerdotes plebē: vt cum reuerētia
in eccleſia conuerſentur. ¶ Ex cõcilio Turonenſi. Ca. 38.
Sacerdotes debent fideles admonere, vt quando ad eccleſiaȝ
cõueniunt, ſine ſtrepitu ac tumultu eam ingrediantur. In qua
tiam quandiu orationis cauſa morantur, nequaquam inanes
nter ſe proferant cõfabulationes: ſed tempore, quo miſſarum
olennia celebrantur, non ſolum ab otioſis, & inutilibus ver-
is, veruNetiam a pernicioſis cogitationibus funditus abſti-
endum ſit. ¶ Ex concilio Turonenſi. Cap. 3. Si enim domus
Dei, domus orationis vocatur, hoc debet eſſe quod dicitur:
ec ibi aliquid geri debet, aut recondi. Ubi enim corpus do-
nini conſeruatur, ibi angelorum preſentia nõ dubitatur adeſ-
. Ubi ſanctorum reliquię recondite venerantur, nequid in-
oneſtum appareat, quod oculos ad orationem venientiũ of-
endat: nequid videatur, quod ad lucrũ temporale pertineat:
ed omnia ſancta, omnia munda, & tantummodo ad eccleſia-
icum miniſterium pertinentia. ¶ Ex concilio Remenſi. Ca-
. 5. Obſeruandum eſt, vt menſa Chriſti, ideſt altare, vbi cor-
us dominicum cõſecratur, vbi ſanguis eius hauritur, vbi ſan
torum reliquię reconduntur, vbi preces & vota populi in con
pectu Dei a ſacerdotibus offeruntur, cum omni veneratione
onoretur: & mũdiſsimis linteis & pallijs diligentiſsime coo-
periatur: nihilqȝ ſuper eo ponatur, niſi capſę cuȝ ſanctorũ reli
quijs, & quatuor euangelia. Expleta miſſa, calix cum patena, &
acramentorum liber, cum veſtibus ſacerdotalibus, in mundo
loco

loco ſub ſera recondantur. ¶ Ex concilio Remenſi. Cap. 7.
Item prędicandum eſt de dilectione Dei ⁊ proximi: de fide ⁊ ſpe in Deo: de humilitate, patientia, caſtitate, benignitate, miſericordia, de eleemoſynis, de cõfeſſione, ⁊ vt fratribus ex corde remittat. Qui hęc ⁊ his ſimilia agunt, regnũ dei cõſequentur.
¶ Ex eodē concilio. Ca. 4. Item prędicandum eſt pro quibus criminibus homines cum diabolo computantur: quę ſic apoſtolus connumerat: Fornicatio, immunditia, luxuria, idolorũ ſeruitus, veneficia, inimicitię, contentiones, ęmulationes, irę, rixę, diſſenſiones, ſectę, inuidię, homicidia, ebrietates, comeſſationes, ⁊ his ſimilia. Quia qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur. Et ideo hęc cum omni ſtudio prohibeantur.

¶ Sacerdotes debent monere porcarios ⁊ bubulcos, vt ſaltē diebus feſtis ad eccleſiam conueniat. Cap. 8.

¶ Ex concilio Rothoma. Cap. c.

ADmonere debent ſacerdotes plebes ſubditas ſibi, vt bubulcos, atq; porcarios, vel alios paſtores, vel aratores, qui in agris aſſidue cõmorant̃ vel in ſyluis, ⁊ ideo velut more pecudum viuunt, in dominicis ⁊ in aliis feſtis diebus ſaltē, vel ad miſſam faciant, vel permittant venire. Nam ⁊ hos Chriſtus precioſo ſanguine ſuo redemit. Quod ſi neglexerint, pro aiab⁹ eorum abſq; dubio rationem ſe reddituros ſciant. Siquidem dominus veniens in hunc mundum, non elegit oratores atq; nobiliores quoſque: ſed piſcatores atque idiotas ſibi diſcipulos aſciuit: vt oſtēderet in facto, quod ipſe verbis in euangelio affirmat dicens: Quod hominibus eſt altum, abominabile eſt apud Deum. Et (ſalua altiore intelligentia) natiuitas noſtri redemptoris primo omnium paſtoribus ab angelo nunciatur.

¶ Sacerdos admonere debet populum, vt mane ⁊ veſperi ſaltem pro ſe oret, ⁊ pro diuerſis plagis occurrentibus. Cap. 9.

¶ Ex concilio Aurelianenſi. Cap. 10.

ITem inſtituēdus eſt populus, vt ſingulis diebus, qui amplius non poteſt, ſaltem duabus vicibus orent, mane ſcilicet ⁊ veſpere, dicens Symbolum ⁊ Orationē dñicam: ſiue, Qui plaſmaſti me miſerere mei. Vel etiam: Deus propitius eſto mihi peccatori. Et Deo gratias agere pro quotidianę vitę cõmeatibus: ⁊ quia ſe ad imaginem ſuā creare dignatus ſit,

⁊ a

a pecudibus ſegregare. His peractis, & ſolo Deo creatore a‑
orato, ſanctos inuocet, vt pro ſe intercedere apud maieſtatẽ
uinam dignentur. Hęc faciant, quibus baſilicę locus prope
, in baſilica. Qui vero in itinere, aut pro qualibet occaſione
-luis, aut agris fuerint, vbicũq; eos ipſa hora matutina, vel
ſpertina inuenerit, ſic faciant, ſcientes Deum vbique pręſen
s eſſe: Dicente pſalmiſta: In omni loco dominationes eius.
Ex eodem concilio. Ca. Sacerdotes admoneant populũ,
eleemoſynam dent, & orationes faciant pro diuerſis plagis;
as aſſidue pro peccatis noſtris patimur.

¶ Sacerdos docere debet ciues, vt feſta ſolennia in ciuitatibus agant: & quę ſint feſta de pręcepto. Cap. 10.

¶ Ex concilio Agathenſi. Cap. 5.

D Ocendi ſunt ciues, vt Paſcha, natale Dñi, & pẽtecoſten
in ciuitatibus cũ epiſcopis ſuis (niſi infirmitas impedie
r) celebrent, accipiendę cõionis, vel benedictionis grã. Et q
oc neglexerit, cõione priuet. Quę feſta celebranda ſint ſub p̃‑
pto, hñr. ¶ Ex concilio Lugdun. Ca. 4. Item pronuncian‑
um eſt: vt ſciant tpa feriandi per annũ: ideſt oẽm diẽ dñicam
veſpera vſq; ad veſperã, ne iudaiſmo capiant. Feriandi vero
r annũ ſunt iſti dies. Natalis Dñi, S. Stephani, S. Joãnis
angeliſtę, ſcõrũ Innocentũ, ſancti Syluestri, Octaua Do
ini, Theophania: Purificatio ſãctę Marię, ſanctũ Paſcha
m tota hebdomada, Rogationes tribus diebus, Aſcenſio
omini, ſancti dies Pentecoſtes, corporis Chriſti, ſancti Joã
s Baptiſtę, duodecim apoſtolorũ, maxime tamen ſanctorũ
etri & Pauli, qui mundum ſua pręedicatione illuminauerũt,
ncti Laurẽtij, Aſſumptionis ſanctę Marię, Natiuitatis ſan
ę Marię, Dedicationis baſilicę, ſãcti Archangeli Michae
s, Omnium Sanctorum, & ſancti Martini, & Dedicatio cu‑
ſcũq; oratorij, & illę feſtiuitates, quas ſinguli epĩ in ſuis epi‑
opatibus cum populo collaudauerint: quę vicinis tantũ cir
m morantibus inducendę ſunt, nõ generaliter omnibus. Re
quę vero feſtiuitates per annum non ſunt cogendę ad ferian
m, nec prohibendę. Indictum vero ieiunium quando fue‑
denunciatum, ab omnibus obſeruetur. ¶ Ex cõcilio apud
ompendium. Cap. 2. Omnes dies dominicos a veſpera in ve
ſperam

Quo ad totam hebdomadam ſtãdum eſt conſuetudini.

ſperam cum omni veneratione obſeruari decreuimus, ⁊ ab illicito opere abſtinere: ⁊ vt mercatus in eo minime ſit, nec placitum, vbi aliquid ad mortem vel ad pęnam iudicatur. Nec ſacramenta iurentur, niſi pro pace facienda.

¶ Sacerdos debet monere populum ſuper decimis perſoluendis. Ca. II.

Debet ēt Sacerdos populū admonere de decimis deo ſoluēdis, ſicut dicit ſanctus Auguſtinus, qui in cōcilio Maguntin. ca. 4. allegatur. Decimę ex debito requiruntur. Quid ſi diceret Deus: Nēpe meus es homo, mea eſt terra, quam colis: mea ſunt ſemina, q̄ ſpargis, mea aīalia, quę fatigas: meus eſt ſolis calor. Et cum oīa mea ſint, tu qui minus accōmodas, ſolā decimā merebaris. Sed reſeruo tibi nouem, da mihi decimā. Si non dederis mihi decimā, auferā nouē. Cum itaqꝫ Judaicus populus p̄ceptum decimarum tanta diligentia obſeruaret, vt de minimis quibuſqꝫ oluſculis, ruta vꝫ menta, ⁊ cymino (vt ēt dn̄s teſtatur) decimas darent: cur non maiori ſtudio plebs euangelica eandē impleat iuſſionem, cui ⁊ maior numerus eſt ſacerdotū, ⁊ ſyncerior cultus ſacrorum? Ideo ergo dandę ſunt, vt hac deuotione deus placatus largius p̄ſtet quę neceſſaria ſunt, ſicut ſuperius oſtendimus. Erūt ſacerdotes ac miniſtri eccleſię cura ⁊ ſolicitudine neceſſitatū corporaliū, ſine quibus hęc vita tranſigi non pōt, releuati: vt liberiores fiāt ad meditationē diuinę legis, ⁊ doctrinę adminiſtrationē, atqꝫ ſp̄ualis ſeruitij voluntariā expletionē. Et vt munus populi quotidiana oblatione dn̄o immolet, necnō ꝫ ſtatuta canonica in ſuſtentationē pauperum, ⁊ reſtitutionem eccleſiarū proficiat: quatuor partes iuxta canones fieri de fideliū oblationibus debent, vt vna ſit epiſcopi, altera clericorū, tertia pauperū, quarta vero ad reſtaurationem eccleſiarum ſeruetur. ¶ Ex eodem concilio Maguntinen. Capi. 38. Admonemus atqꝫ pręcipimus, vt decimę deo omnino dari non negligantur: quas deus ipſe dari ſibi conſtituit: quia timēdum eſt, vt quiſquis deo ſuum debitum abſtrahit, ne forte deus per peccatum ſuum auferat ei neceſſaria ſua. ¶ Ex concil. franciem. Ca. 15. Pręcipiendū ſcđm canonum authoritatem, vt de ſepulcris ⁊ hominibus ſepeliendis nihil muneris exigat: niſi forte qui ſepelit, viuens iuſ-

ſerit

rit eccleſię, in cuius atrio ſepelit, de ſuis rebus aliquid tribue-
aut ẽt poſt mortẽ illi, qbus cõmiſſum eſt eius elecmoſynã fa-
re, de rebus illius aliqd dare ſpõte voluerint. Tñ nullatenuſ a
byteris illis aliqd exigat, ſiue ab illis, qui locis ꝛ vicis pſunt.
Sacerdos ſemp ſacruꝫ chriſma deferre, ꝛ in quibuſ honeſte
ſe habere debet. Cap. 17. ¶ Ex concilio Baicenſi. ca. 6.

NUllus presbyterorũ in plebe ſibi cõmiſſa ſine chriſmate
vnquam debet progredi: qꝛ inter noſ placuit ſemel in ba
iſmate chriſmari. De eo aũt, qui in baptiſmate quacunqꝫ ne-
ſſitate faciente non chriſmatus fuerit in confirmatione ſacer
otis perficiat. ¶ Ex concil. Apud Valentiam. Cap. 2. Presby
ri q dioceſanas regũt eccl'as, nõ a quibuſlibet epis, ſed a ſuo,
c p iuniorẽ clericũ, ſed p ſeipſos, aut p illos, qui eiuſdem ordi
s ſint, ante paſchę ſolennitatem chriſma petant. ¶ Ex conci
o Turonenſi. Cap. 3. Obſeruãdũ eſt, vt ſacrũ chriſma, ꝛ oleum
onſecratam ſemper ſub ſera ſit: ne illud vnde Chriſto incorpo-
amur, ꝛ vnde oẽs fideles ſcificantur, vnde reges ꝛ ſacerdotes
ungunt, aliquis infidelis, aut immũduſ tangat: aut aliquiſ p-
dus ad dei iudicium ſubuertendũ ſurripiat: quod experimento
dicimus. ¶ Ex concil. Neocęſarienſi. cap. 7. Presbyterum
nuptijs bigami prandere non conuenit: quia cun pęnitentia
gamus indigeat, quis erit presbyter, qui propter conuiuium
libus nuptijs poſſit prebere conſenſum? ¶ Et dictis beati
Presbyteri, diaconi, vel ſubdiaconi, vel deinceps
ibus ducere vxores non eſt licitum, etiam alienarum nuptia-
ꝫ euitent conuiuia: neqꝫ his cętibus admiſceantur, vbi ama-
oria cãtant, ꝛ turpia, aut obſcęni motuſ corporũ choriſ ꝛ ſalta
onibus efferuntur: ne auditus ꝛ obtutus ſacris myſterijs de-
tatus turpiũ ſpectaculorũ atqꝫ verborũ cõtagione polluat.
¶ Ex concilio Africano. cap. 6. Pro reuerentia Dei ꝛ ſacer-
otum id vniuerſa ſancta ſynodus ſtatuit, vt quia ſolent crebro
enſis otioſę fabulę interponi, in omni ſacerdotali cõuiuio le-
io ſcripturarum diuinarum miſceatur. Per hoc enim ꝛ ani-
ę ędificantur ad bonum, ꝛ fabulę non neceſſarię prohibẽtur.
¶ Ex concilio Antiocheno. Cap. 11. Siquis epſ, aut presbyter,
ut quilibet regulę ſubiectuſ eccleſię, pręter conſilium ꝛ literaſ
horuꝫ pͥuincię, ꝛ pręcipue metropolitani adierit Imperato-
rem,

rem, hunc reprobari ⁊ abijci oportet, non ſolū a cōiōne, verum ⁊ ab honore, cuius particeps vī exiſtere. Quia venerandi principis auribus moleſtiam tentauit inferre, cōtra leges eccleſię.

¶ Quę ſacerdotes ac clerici obſeruare debeant: ex ſynodali admonitione compendioſe excerpta. Cap. 13.

FRatres chariſſimi conſacerdotes ⁊ cooperatores noſtri, nouit fraternitas veſtra, nos (licet indignos) locum tenere Aaron, vos autem Eleazari ⁊ Itamari: nos fungi vice. 12. apoſtolorum. vos autem 72. diſcipulorū. Nos paſtores veſtros eſſe, vos autem animarum vobis commiſſarum. Nos de vobis, vos autem de plebibus vobis commendatis dn̄o noſtro Jeſu Chriſto rationem eſſe reddituros, vt in die tremendi iudicij inter bonos diſpenſatores inueniamur. Et ideo chariſſimi videte periculum veſtrū. ¶ Admonemus itaque ⁊ obſecramus fraternitates veſtras, vt quę vobis ſuggeremus, memorię cōmendetis, ⁊ opere exercere ſtudeatis. In primis igit̄ admoneamus ⁊ obſecramus fraternitatem veſtram: Ut vita ⁊ cōuerſatio veſtra ſit irreprehenſibilis. ¶ In domibus veſtris mulieres non cohabitent. ¶ Omni nocte ad nocturnas horas ſurgite. ¶ Officium veſtrum horis certis decantate. ¶ Nullus veſtrum niſi ieiunus miſſam celebret: ⁊ non in veſtibus cōibus, ſed ſacris: Amictu, alba, cingulo, manipulo, ſtola, ⁊ caſula, veſtimentis nitidis, quę ad alios vſus non ſeruiant parati: deuote ⁊ religioſe celebrate: ⁊ in ea corpus ⁊ ſanguinem dn̄i cum oī reuerentia ⁊ tremore ſumite. ¶ Corporalia ⁊ pallę ex lino fieri debent: ⁊ ſint mūdiſſima: quę ⁊ alia lintea ac vaſa ſacra ꝓprijs manibus abluite diligenter. ¶ Altare ſit coopertum mundis linteis, ſaltem tribus, diuerſis: ad quod nulla fęmina accedat, aut calicem tangat: ⁊ ſuper altare nihil ponatur, niſi reliquię, ac res ſacrę, ⁊ pro ſacrificio opportunę. ¶ Miſſalia, gradualia, lectionaria, ⁊ antiphonaria veſtra ſint completa ⁊ ꝑfecta. ¶ Eccleſię veſtrę bn̄ ſint coopertę ⁊ mundę. ¶ In ſacriſtijs ſiue ſacrarijs, aut iuxta altare maius ſit locus aptus ad infundendum aquā ablutionis corporaliū, ⁊ linteorum, ac vaſorum, ⁊ aliarum rerum ſacrarum, ac manuū, poſtq̄ ſanctuȝ Chriſma, aut oleū cathecumenorū vel infirmorū tractaueritis. Ibiqȝ pēdeat vas cū aqua munda, pro lauandis manibus ſacerdotuȝ, ⁊

aliorum

alioꝝ, qui rē ſanctam ⁊ officium diuinum ſunt peracturi, ⁊ ppe, linteū mundū ad illas abſtergendum. ¶ Atria eccleſię ſint bene munita. ¶ Nullus ſine ſcitu ⁊ conſenſu noſtro per poteſtatē ſecularē eccleſiam obtineat. ¶ Nullus eccleſiā, ad quam intitulatus eſt; dimittat: ⁊ ad aliam queſtus gratia ſe transferat. ¶ Nullus plures eccleſias ſine titulo, ⁊ ꝯtra ſacroꝝ canonum diſpoſitiones, nanciſci pręſumat: ¶ Nullatenuſ etiā vna eccleſia inter plures diuidat. ¶ Nullus extra eccleſiam in locis non conſecratis, aut calcaribus indutus, vel cultellis extra pendentibus celebret. ¶ Nullus alterius parochianum, niſi itinerantem, ⁊ tunc de rectoꝛis ſui licentia, ad cōionē recipiat. ¶ Nullus in alteriuſ parochia abſq; proprij ſacerdotis licentia celebret. ¶ In celebratione quiſq; calicem ⁊ oblata, nō circulo aut digitoꝝ vacillatione (vt quidā faciunt) ſed iunctis, ⁊ extenſis digitis, cruce ſignet: ſicque benedicat. ¶ Calix ⁊ patena ſint aurei vel argentei: non ęrei, aut aurichalcei, vitrei, vel lignei. ¶ Quiſq; pſbyter clericum habeat vel ſcholarē, qui cū eo pſalmos cantet, epiſtolā ⁊ lectiones legat, ⁊ in miſſa rńdeat. ¶ Ipſe quoque presbyter infirmoſ viſitet ⁊ reconciliet: ⁊ iuxta Apl'm propria manu cōicet, ⁊ oleo ſancto inungat. ¶ Nullus pręſumat tradere cōionem laico aut fęmine, ad ferendum infirmo. ¶ Nullus pro baptizandis infantibus, ſiue adultis, aut infirmis recōciliandis, aut mortuis ſepeliendiſ, pręmiū vel munus exigat. ¶ Per negligentiam veſtram nullus infans ſine baptiſmo, ⁊ adultus ſine cōione pereat. ¶ Nullus veſtrum ſit litigioſus, aut ebrioſus. ¶ Nullus arma ferat. ¶ Nullus canū, aut auium locis inſeruiat, ſeu in tabernis bibat. ¶ Quiſque veſtrum, quātū ſapit, de euangelio dominico ⁊ cęteris feſtiuis diebus ſuę plebi annunciet. ¶ Verbum domini prędicate. ¶ Curā pauperū ⁊ peregrinoꝝ, viduarū, ⁊ orphanoꝝ habete: ipſoſq; peregrinos ad prandium veſtrum vocate. ¶ Eſtote hoſpitales: alijs exinde bonum exēplum prębentes. ¶ Singulis diebus dñicis ante miſſam, aquam, qua populus aſpgitur, bñdicite: ad qđ vas proprium habetote. ¶ Vaſa ſacra ⁊ veſtimēta ſacerdotalia nolite negociatori, aut tabernario in pignuſ dare. ¶ Minus digne pęnitētē cuiuſcunq; rei grā ad reconciliationē nō adducite: nec ei reconciliationiſ teſtimoniū perhibete.

bete. ¶ Uſuras non exigite. ¶ Nec facultates veſtras poſt ordinationem veſtrã acquiſitas alienate: quoniam eccleſię ſunt. ¶ Nullus ẽt res, poſſeſſiones, aut mancipium eccleſię vendere, cõmutare, aut quocunq; ingenio pręſumat alienare. ¶ Nullus decimã alterius recipiat. ¶ Nullus pęnitentẽ carnẽ manducare, aut vinũ bibere inuitet: niſi pro eo tunc eleemoſynam fecerit. ¶ Quiſq; fontes baptiſmales lapideos habeat vẽl mundos: quos ſi hic non poterit, vas aliud ad hoc opus ſolum deputatum teneat. ¶ Omnibus parochianis veſtris Symbolum ⁊ Orationem dñicam, ⁊ ieiunia quatuor temporum, ⁊ alia eccleſię mandata ſignificate obſeruanda. ¶ Ante quadrageſimam quarta feria populũ ad ꝯfeſſionem admonete, ⁊ confeſſis iuxta qualitatẽ criminum pęnitentiam iniungite. ¶ Tribus temporibus in anno. i. natali dñi, paſchę, ⁊ pentecoſtes, oẽs fideles accedere ad cõionem corporis Dñi noſtri Jeſu Chri inuitate: ⁊ ne deſint quin ſaltem in paſcha communicent. ¶ Certis tẽporibus coniugatos ab vxoribus abſtinere exhortemini. ¶ Nullus veſtrũ rubeis, aut viridibus veſtibus vtatur. ¶ Diem dominicam ⁊ cęteras feſtiuitates abſq; opere ſeruili a veſpera ad veſperam celebrari docete. ¶ Cantus ⁊ choreas mulierum in atrio eccleſię fieri prohibete. ¶ Incãtationes ſuper mortuos nocturnis temporibus a vulgo fieri cõſuetas, ſub obteſtatione Dei omnipotentis vetate. ¶ Cum excõicatis nolite cõicare. Nec quis veſtrũ eis: vel in eorum p̄ſentia celebrare p̄ſumat: qđ etiam plebi nunciate. ¶ Et ꝙ nullus ex plebe vxorem domum ducat, niſi prius nuptię tẽporibus ab eccleſia permiſſis publice fuerint celebratę. ¶ Quo nullus ad raptam, vel conſanguineam accedat, aut alterius ſponſam ducat, omnibus prohibete. ¶ Porcarios ⁊ alios paſtores ſaltẽ dñica die faciatis vocari ad miſſam. ¶ Patrinos, vt filios ſuos Symbolum ⁊ Orationem Dominicam doceant, aut doceri faciant exhortamini. ¶ Sacramentum euchariſtię, ſanctum chriſma, ⁊ oleũ cathecumenorũ, ac ſanctũ ſeu infirmorum, in eccleſia in loco mundo ꝯdecenti ⁊ ſecuro ſub ſera ⁊ fida cuſtodia diligenter ſeruate. ¶ Quiſq; veſtrum expoſitionẽ Symboli, ⁊ Orõnis Dominicę iuxta orthodoxorũ patrum traditionis penes ſe habeat: eaſq;, ac orationes miſſarum ⁊ epiſtolas ⁊ euangelia, ⁊ canonẽ bene

intelligat:

intelligat: ex quibus predicando populū ſibi commiſſum ſedulo inſtruat, maxime nō bene credentem. ¶ Introitū miſſe, orationes, epiſtolam, graduale, euangelium, ſymbolum ꝛc. non ſecreta, ſed alta ꝛ intelligibili voce proferat. Secretas vero ꝛ canonē moroſe ꝛ diſtincte ſubmiſſa voce legat. ¶ Pſalmorum verba ꝛ diſtinctiones regulariter cum canticis conſuetis intelligibiliter pronuntiet. ¶ Symbolū Athanaſij de Trinitate ꝛ fide catholica memoriter teneat. ¶ Exorciſmos ꝛ orationes ad cathecumenos faciendos, ꝛ reliquas preces ſuper maſculum ꝛ feminam pluraliter, vel ſingulariter reſpectiue diſtincte proferat. ¶ Ordinem baptizandi, ꝛ ad ſuccurrendum infirmis, reconciliationis, ꝛ cōmendationis anime, ꝛ in agendis exequijs defunctorum, iuxta modum canonicū obſeruet. ¶ Exorciſmos ad benedictiones ſalis ꝛ aque pertinentes legat. ¶ Cantum diurnū ꝛ nocturnum ſciat. ¶ Cōputum etiam minorem ad inueniendum literam dominicalem, tēpus interualli diei Paſche, ꝛ maiorum mobilium feſtorum non ignoret. ¶ Martyrologium integrum habeat. Ut per hec ꝛ alia bona opera vna cum populo vobis credito perpetua beatitudine perfruamini: Preſtante domino noſtro Jeſu Chriſto: cui eſt honor ꝛ gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Finiunt preambula preſentis operis.

¶ Diuiſio generalis totius operis in tres partes.

¶ Prima pars continet, quemadmodum ſacerdos curatus debeat eccleſiaſtica ſacramenta ad eius miniſterium pertinētia, ꝛ illis annexa, adiūcta, ꝛ accidentia debite cōficere, miniſtrare, conſeruare, ꝛ ad ſalutem animarum exhibere.

¶ Secunda pars continet, qualiter ſacerdos res ad eius officium ſpectantes benedicere ꝛ ſanctificare debeat.

¶ Tertia pars cōtinet, qualiter ſacerdos proceſſiones, ꝛ alias ceremonias diuerſis tēporibus, diebus, ꝛ euentibus accommodas perficere habeat, cum exorciſmis demoniacorum, computo eccleſiaſtico, ꝛ cantus breui informatione.

¶ Tractatus pꝛimus pꝛimę partis ſacerdotalis de ſacramento baptiſmi.

¶ De triplici Baptiſmo, ⁊ eius efficacia.

Quia ergo baptiſmus eſt ianua, fundamentum, ⁊ primus omnium ſacramētorum. de cōſe. diſt. 4. c. Cum itaq; 32. diſtin. §. Verum. ⁊ ſan. Thom. 3. part. q. 66. ar. 6. ⁊ ſine eo non eſt ſalus. de conſec. diſt. 4. c. Firmiſſime. pꝛimū de eo tractandū eſt. ¶ Inuenitur autem triplex baptiſmus. ſ. flaminis, ſanguinis, ⁊ fluminis, id eſt aquę: vt colligitur de conſe. diſt. 4. cap. Baptiſmi vicem. cap. In ſumma. ⁊ cap. Catechumenum. 1. q. 1. cap. Firmiſſime. ſan. Tho. 3. par. q. 66. ar. 11. ⁊ 12.

Baptiſmus flaminis.

¶ Pꝛimus baptiſmus eſt flaminis, id eſt Spūs ſancti. Actu. 1. Vos autem baptizabimini Spiritu ſancto. Et eſt quando aliquis habet pꝛopoſitum ſuſcipiendi baptiſmi modo debito, ſi facultas dabitur: ⁊ non per negligentiam, vel cōtemptum illum dimittit: ſed quia non valet ipſum attingere: ideo talem defectum ſupplet virtus ſpiritus ſancti. de conſe. diſt. 4. cap. Baptiſmi vicē. ⁊ de baptiſ. ⁊ eius effec. cap. Debitum, ⁊ ſequentibus: ⁊ ibi notatur in glo. de Pꝛesby. non bapti. c. ad Apoſtolicā. Hic autem baptiſmus delet culpā: ⁊ valet ſolum adultis vſum rōnis habentibus.

Babtiſmus ſanguinis.

¶ Secundus baptiſmus eſt ſanguinis, id eſt martyrij. de quo Joan. 12. Ego baptiſmo habeo baptizari ⁊c. Apoca. 7. Dealbauerūt ſtolas ſuas in ſanguine agni. de conſe. diſ. 4. c. Catechumeni. ⁊ c. Baptiſmi vicem. ⁊ de Pꝛesby. non bapti. c. 2. ⁊ 3. Et S. Tho. in 4. ſen. diſt. 4. ar. 3. Et iſte baptiſmus ſanguinis, eſt quando quis etiam non baptizatus aqua pꝛo fide Chꝛiſti martyrium patitur, ſicut innocentes ab Herode interfecti. Matth. 2. Et oratores beatę Catherinę virginis ⁊ martyris: ⁊ ſancta Emerentiana collactanea beatę Agnetis. Et iſte baptiſmus delet culpam ⁊ penā: ⁊ pꝛoficit non ſolum adultis, ſed etiam paruulis: quādo ob ꝓteſtationem fidei chꝛiſtianę, quam tenebant eorum parētes, occidun-

occiduntur, ſecundum theologos. Et ſm Pe. de Pal. in 4. ſen. puer in vtero matris exiſtens martyrizari poteſt. Et ita mulier pregnans pro Chriſto interfecta vna cum prole eſt martyr. ¶ Tertius eſt baptiſmus fluminis: id eſt aque, de quo dominus Jeſus Joan. 3. ait: Niſi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. et ibidem. Venit Jeſus in terram Judeam et baptizabat. Qui quidē baptiſmus in fide Chriſti ab eccleſia ſuſcipitur: et delet culpam et penam: et confert gratiam. De ſumma Trini. ca. 1. in Clement. Et iſte conuenit magnis, id eſt adultis, et paruis. De conſe. diſt. 4. cap. Per aquam: ¶ Ex dictis Fabiani Pape. Baptiſmus Grece, Latini Tinctio interpretatur. Qui idcirco tinctio dicitur, quia ibi homo ſpiritu gratie in melius mutatur: et longe aliud quam erat efficitur. Baptizatur in nomine patris, et filij, et ſpiritus ſancti. Sicut in tribus perſonis ſtat omne verbū: ita hoc ſacramentum ternarius numerus diuinorum nominum. i. patris, et filij, et ſpiritus ſancti efficit. hec ille. ¶ Sacerdos igitur baptizaturus circa hoc ſacrm̄ ſeptem conſiderare debet. vz. — Fluminis baptiſm.

¶ De varia Baptiſmi inſtitutione. Ca. 2.

Jnſtitutionem
Materiam
Formam
Miniſtrum
Perſonam baptizādā
Ritum baptizandi
Effectum baptiſmi.

Inſtitutio huius ſacramēti Baptiſmi fuit multipliciter facta, ſ. Materialiter et inchoatiue: quando Chriſtus tactu ſue mundiſſime carnis vim regenerationis aquis contulit. Matth. 3. ¶ Preceptiue: qn̄ dixit Nicodemo. Joan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua etc. ¶ Effectiue quando Chriſtus paſſus eſt in cruce: et de latere eius exiuit ſanguis et aqua. Joan. 19. ¶ Executiue, quando Chriſtus dixit diſcipulis: Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, et Filij, et Spiritus ſancti. Matth. 28.

¶ Quod aqua naturalis et pura conuenientior eſt Baptiſmi materia. Capi. 3.

Materia ſacri Baptiſmi eſt aqua ſimplex elemētalis et naturalis. Que quidē eſt cōuenientior omnibus alijs liquoribus. ¶ Primo, quia aqua habet vim refrigerandi et ſanandi. ¶ Secūdo, quia eſt magis cōis, et quaſi vbiqz inuenitur. ¶ Ter

tio, qa fluxit de latere Chriſti. ¶ Quarto, qa Spūs ſctūs viuificans primo ſuper aquas apparuit. Gen. 1. Spūs dn̄i ferebat ſup aquas. ¶ Quinto, qꝛ Chriſtus in aquis baptizatus apparuit. Unde in qualibet aqua naturali pōt fieri baptiſmus, ſiue ſalſa ſit, ſiue dulcis, maris, fluminis, lacus, ciſternę, putei, calida vel frigida. S. Tho. 3. par. q. 66. ar. 3. ⁊ 4. in 4. ſen. diſ. 3. q. 1. ar. 3. propter multas rōnes ibi adductas: Non aūt in vino, oleo, aut alio liquore: qꝛ tales, vel ſimiles liquores de latere xp̄i nō exiuerūt: Nec ēt in aqua artificiata, vt roſacea, ⁊ alijs aquis lābicatis: qꝛ nō ſunt proprie aquę naturales: nec ēt in vrina, ſudore, ſaliua, cholera, phlegmate, vel aqua ex ſale reſoluta. In lixiuio vero, deficiēte aqua pura: ⁊ in aqua lutoſa, ſed colata: ⁊ ī aqua pluuiali: ⁊ reſoluta ex niue, glacie, rore, vl̄ pruina, p̄t fieri baptiſmus: nō aūt cū niue, glacie, rore, vel pruina nō reſolutis in aquā: ſm eūdē vbi ſupra. ⁊ ſm Petrum de Palu. in 4. ſentē. ¶ Pōt ēt in tp̄e neceſſitatis fieri in brodio depurato, ⁊ nō multū ſpiſſo, deficiente aqua naturali. Et ſilr̄ poteſt fieri in aqua ſulphurea, ſiue balneis. Non aūt in aqua, quā alchimiſtę faciunt ad mutandū metalla. Tp̄e vero hyemis, ſm Albertū Magnū debet calefieri aqua nō benedicta, ⁊ miſceri aquę baptiſmali: ne aqua frigida noceat infanti. Hęc oīa ex ſancto Thoma ⁊ ceteris Theologis excerpta ſunt. Aqua baptiſmi debet eſſe benedicta, ⁊ ſacro chriſmate nouo permiſta: niſi in neceſſitate. Et contrarium faciens extra caſum neceſſitatis mortaliter peccat. de conſec. diſtin. 4. ca. ſiquis, ⁊ s. Thom. in 4. ſen.

Ex 4. ſenten.

¶ Quę ſit forma baptiſmi, ⁊ q̄r ī ea poſſet errar̄ baptizās. C. 4.

Forma ſacramēti baptiſmi eſt duplex: vna ſm ritū orientalium, ſeu Grecorum: q̄ eſt iſta, vꝫ: Baptizet̄ N. ſeruus Chr̄i in noīe patris, ⁊ filij, ⁊ ſpūs ſcti. Et hęc forma ab eccleſia ſuſtinet̄. Ex ꝯcilio Florētino ſub dn̄o Eugenio Papa iiii. vbi ī bulla Armenorū, q̄ incipit. Exultate Deo, ſic habet̄. Forma baptiſmi hęc eſt. Ego te baptizo, In noīe p̄ris, ⁊ filij, ⁊ ſpūs ſancti. amē. Nō tn̄ negam⁹ qn ⁊ p hęc verba: Baptizet̄ talis ſeru⁹ xp̄i, In noīe p̄ris, ⁊ filij, ⁊ ſpūs ſcti. Uel baptizet̄ manib⁹ meis talis ſeru⁹ xp̄i. In noīe p̄ris, ⁊ filij, ⁊ ſpūs ſci, verū ꝑficiat̄ baptiſma. Qm̄ cū p̄cipalis cā, ex qua baptiſm⁹ virtutē hēt, ſit ſctā Trinitas: inſtr̄alis aūt ſit miniſter, q tradit exterius ſacr̄ꝫ: ſi ex-

primatur

primatur actus, qui ꝑ ipſũ exercet miniſtrũ, cum ſancte Tri=
nitatis inuocatione pficit ſacrm. Hec ibi. ¶ Alia forma eſt
Latinorũ, ſeu Occidẽtaliũ, q̃ eſt ſancte Romane eccl'e, q̃ ſm ſ.
Th. 3. par. q. 66. ar. 5. cõpletior eſt ꝛ cõformior verbis Chriſti. ſ.
Docete oẽs gentes baptizantes ꝛc. Matth. 28. q̃ eſt iſta. Ego
te baptizo in noie pris, ꝛ filij, ꝛ ſpũs ſci, amen. de ꝯſe. di. 4. c. pri=
ma igitur. ꝛ c. ſiquis presbyter. ꝛ c. multi. ꝛ c. proprie. ꝛ c. in ſy=
nodo. ꝛ c. ſi vera. de Bapt. ꝛ eius eff. c. debitũ. In qua quidem
forma aliqua ſunt de ſubſtantia ſacri, aliqua non. De ſubſtãtia
ſunt. Te baptizo in noie pris, ꝛ filij, ꝛ ſpũs ſci. Prolatio vero ꝑ
ſone baptizantis, ſ. Ego, non eſt de ſubſtantia: qꝛ etſi non dice=
ret, eſſet baptiſmus verus. Sed in eccl'a Latinorũ tacẽs verbũ,
Ego peccaret mortaliter: qꝛ faceret ꝯtra p̃ceptum eccl'e. de ꝯſ.
di. 4. c. Retulerũt. Amen ẽt, vbi cõſueuit dici, nullo mõ debet p̃=
termitti. Si tñ pretermittat, eſt baptiſmus: tñ omittẽs peccat.
Et iſta forma quocũqꝫ idiomate proferri põt. ¶ Nec licet ali=
quid mutari, vel pretermitti in iſta forma baptiſmi. Qd ſi mu=
taretur aliquo volente nouum ritum baptizandi inducere, nõ
eſſet baptiſmus. Sed ſi anteponatur, vel poſtponatur aliqd de
forma, non varians ſenſum: vt ſi diceretur, Baptizo te ego in
noie patris, ꝛ filij, ꝛc. eſt verus baptiſmus ſm ſ. Tho. in 4. ſen. ꝛ
in 3. par. ¶ Si aũt dicatur, Baptizo te in noie genitoris ꝛ ge
niti ꝛ ab vtroqꝫ ꝓcedẽtis, nihil fit. ¶ Si plures inſimul ex ne=
ceſſitate ſint baptizandi, põt dici, Ego baptizo vos in noie pa
tris, ꝛc. ꝛ eſt verus baptiſmus: non tñ debet fieri, niſi in neceſſi=
tate. Th. 3. par. q. 66. ar. 5. ad 3. Si aũt poſt debitam formam ba=
ptiſmi ex mera deuotione addatur, Et beate Marie virginis,
vel alicuius ſancti, eſt baptiſmus, ſm eundẽ in 4. ſen. ¶ Si ver
ba ꝓferantur corrupte ex defectu idiomatis vel lingue, vtpu=
ta, in noie patria, ꝛ filia, ꝛc. ſi nõ malitioſe tali modo proferan
tur, eſt baptiſmus. de ꝯſe. diſt. 4. Retulerunt. ¶ Si vero magna
ſit interpoſitio verborũ inter verba forme, vt ſi diceret: Ego te
baptizo in noie pris, ꝛ multa interponeret verba, vel alia face
ret, ꝛ poſtea ſubiungeret, ꝛ filij ꝛc. non eſſet baptiſmus. Si vero
pauca diſtãtia ſit, vt ſi diceret aſtãtibus, Tacete, vel excrearet,
aut ſpueret, eſt verus baptiſmus. arg. de ꝯſec. di. 4. ſi non ſcitica=
tur. ¶ Si aũt ꝓbabiliter dubitat de aliquo, an ſit baptizatus,

Secus in ſacramẽto pœnitentiæ, quod nõ licet.

baptizat hoc mõ: Si es baptizatus non te iterũ baptizo: ſed ſi non es baptizatus, ego te baptizo, In noie patris, ⁊ filij, ⁊ ſpiritus ſancti Amen. ſan. Tho. 3. parte. q. 66. ar. 5. ad quartum.

¶ Quis ſit idoneus Miniſter huius ſacramenti baptiſmi. Cap. 6.

Miniſter huius ſacri eſt ſolus Sacerdos, q in tali actu debet habere ſtolam, ſeu orarium ad collum. 23. diſ. ca. Ecclesiaſtica. In neceſſitate autem qlibet põt baptizare: clericus vel laicus: vir, ſiue mulier: pater, ⁊ mater: iudęus, paganus, excõicatus, hęreticus, ⁊ ſchiſmaticus: dũmodo itẽdat facere qđ intendit eccl'a. diſ. 32. ca. Pręter. S. Verũ. 24. q. 1. cap. Subdiaconus: ca. Si quẽ: de Sũ. tri. ca. Firmiter. De baptiſmo ⁊ eius effec. ca. De qbus. 32. q. 4. ca. Iſte. de cõſec. diſ. 4. ca. conſtat. ⁊ cap. Romanus. 1. q. 1. c. Dictum eſt a Dño. De cõſec. diſ. 4. A quodã iudęo ſ. Tho. ⁊ Petrus de Palude in 4. ſent. Nec debet reiterari, dũmodo baptizãs ſeruet formã ſupradictã. Extra caſum neceſſitatis nulli licet baptizare, niſi ſacerdoti parochiano: alias efficeret irregularis. De cle. non ordinati. ca. 1. Immo ſacerdos nõ debet aliquẽ baptizare, ſi nõ ſit eius parochianus. 16. q. ca. Interdicimus. ſ. Tho. 3. parte. q. 67. arti. 4. ad ſcðm. Diaconus tñ põt ſolẽniter baptizare in extrema neceſſitate in abſentia presbyteri: vel ſi a presbitero eis iuſſum fuerit, pp multitudinẽ baptizandorũ: cũ ſolus ſacerdos nõ põt ſupplere. Nec laicus pñte clerico: nec clericus pñte ſacerdote: nec mulier

Nota.

preſente viro: nec infidelis pñte fideli, poſsũt baptizare: ſm ſ. Tho. Melius aũt eſt baptizari a laico, q̃ a ſacerdote excõicato, hęretico, vel ſuſpenſo. Dęmõ nõ põt baptizare: ſed Angelus, ⁊ aĩa ſeparata poſsũt Deo pmittẽte, ſm ſ. Tho. in 4. ſentẽ. ¶ Nec refert vtrũ bonus, vel malus ſacerdos baptizet quantum ad virtutẽ baptiſmi, verũtamẽ melius eſt baptizari a bono, q̃ a malo: non tñ eſt melior baptiſmus a bono, q̃ a malo de cõſe. diſ. 4. c. Inter bonos. ⁊ ca. Sequentibus. ſ. Tho. 3. parte. q. 64. ar. 1. ad ſcðm. ¶ Presbyter in pctõ mortali exiſtẽs ſi ſolẽniter baptizat, peccat mortal'r: ſi aũt ex neceſſitate, nõ peccat. ¶ Si mõſtrũ baptizandũ eſt tutius eſt baptizare ſingulatim: qñ apparẽt duo capita, vel duo corpora ⁊c. caſu neceſſitatis amoto: ⁊ in ſcðo dicere: Si nõ es baptizat⁹. ego te baptizo In noie pñs ⁊c. Nullus ſeipſuz põt baptizare. de cõſe. diſ. 4.

ca.

ca. Baptiſmi: de bapti. ⁊ eius effec. cap. Debitum. Requiritur autē in baptizāte etiā intētio baptizādi. qꝛ in ꝑſona eccl'ię hoc ſacr̄m miniſtrat. Si aūt ſacerdos, vel alia ꝑſona baptizās intēdit hāc ꝑſonā baptizare, ſiue marē, ſiue fęminā: eſt baptizata. Si vero intēdit baptizare marē, ⁊ eſt fęmina: vel ecōtra: nō eſt baptiſmus. Baptizās aliquē ex ioco, ſi intēdit baptizare, eſt baptizatus: tutius tn̄ eſt, ꝙ ſub cōdictione baptizet. ¶ Sacerdos ꝑgēs ad baptizādū ſp̄ dꝫ chriſma ſecū portare. de cōſ. di. 4. ca. Nullus miniſtrorū. ¶ Hęc oīa ſuꝑ poſita excerta sūt ex s. T. ⁊ cęteris theologis. ¶ Debēt aūt ſacerdotes publice oēs, tā viros, q̄ȝ mulieres inſtruere de mō baptizādi, ⁊ forma baptiſmi, ⁊ de intētione habēda in baptizādo aliquē. ſ. ꝙ faciāt ſm eā intētionē, quā hēt eccl'a, vcȝ baptiſmū in noīe ſanctę Trinitatis. ſ. pr̄is ⁊ filii ⁊ ſpūs ſancti ꝯferēdo. Et de hoc inſtruēdę ſunt potiſſimū obſtetrices, ꝓꝑ periculū mortis īfantiū, ſm materiā: ⁊ formā p̄dictas. ſ. in aqua naturali, ⁊ cū forma verborū: ut ſu.

¶ Quis debeat baptizari, ⁊ quis non. Ca. 6.

Perſona baptizāda quę ſit. Et dī ꝙ oēs hoīes mundi tenentur ex neceſſitate ſuſcipere ſacr̄m baptiſmi. Et ſm. ſ. Tho. etiā ſi eſſet in vtero matris ſanctificatꝰ, aliter nō poſſent ſaluari: iuxta illud: Niſi qs renatus fuerit ⁊c. Joan. 3. ¶ Puer in vētre matris exiſtēs, nec apparēs extra, nō eſt baptizādus, de cōſ. di. 4. ca. Si ad matris. S. T. in 4. ſen. di. 6. q. 1. ar. 1. queſtiūcula. 1. ad 3. Si aūt appareat extra pars principalis ut caput pōt baptizari: ſi vero appareat pes vel manus, ⁊ ſi uaria ſit doctorū opinio, tn̄ dꝫ baptizari, ⁊ ſi vixerit īfans, ſm quoſdā, ſub ꝯditiōe eſt baptizādus. ¶ Pueri baptizādi ſunt q̄ȝ tocius fieri pōt ꝓꝑ mortis periculū: adulti vero prius ꝑ aliqḋ tēpus ſunt ꝓbādi ⁊ inſtruendi, ne faciāt iniuriā ſacr̄o, reſiliēdo a propoſito ſctō. ¶ Amentes etiā ⁊ furioſi baptizari poſſunt in fide eccl'ę. Sed ſi habuerint aliqua lucida interualla, ⁊ nō petierit baptiſmū, baptizari nō poſſunt. Idē dicēdū eſt ḋ dormiētibꝰ. De bapt. ⁊ eius effec. ca. Maiores. ¶ Peccatores in pctō ꝑſeuerare volētes nullo mō ſunt baptizādi. Aliter vero dicēdū eſt de illis q doleēt de pręterito, ⁊ volūt cauere a futuris, ſ. ꝙ ſunt baptizādi. ¶ Pueri iudęorū, ⁊ gentiliū ante vſum rationis inuitis parētibus nō ſunt baptizādi. 28. q. 1. ca. Iudęorū. ¶ Pueri etiam

Legibus omnes parere debent, et iuſti: licet quādoq; impijs illi ſubiecti ſint.

expoſiti ⁊ inuenti baptizandi ſunt, ſi ignoratur an ſint baptizati. Similiter oẽs, de q̄bus dubitatur, an ſint baptizati, ſunt baptizandi: ſed ſub ꝯditione. ſ. Si non es baptizatus, ego te baptizo in noīe patris, ⁊c. Baptizādi ſunt ēt infantes a mulieribus baptizati ſub conditione, pp earuꝫ ignorantiam, niſi clare cōſtaret ipſas recte ⁊ animo baptizandi debitam materiaꝫ ac formam adhibuiſſe. Non eſt proijciendus puer in fluuio, vel puteo, propter defectum aquę, vt ibi baptizetur: quia peccaret mortaliter, qui tale quid faceret. Hęc oīa ex S. Tho. ⁊ cęteris Theologis in 4. ſen. excerpta ſunt. Illis, qui in periculo mortis baptizantur, ſi euaſerint, oīa fiāt in eccleſia: quę alijs fieri ſunt ꝯſueta. ſ. exorciſmi, catechiſmi, ⁊ alia, nō tñ iterum baptizētur.

¶ Multiplex baptiſmi ritus, ⁊ qualiter exhiberi debeat. C. 7.

Ritus ⁊ modus baptiſmi eſt octuplex. ¶ Primus eſt de ſubſtantia baptiſmi circa materiam ⁊ formam ⁊ actum ablutionis. ¶ Secundus eſt congruitas temporum. ſ. ſabbatū ſanctum paſchę, ⁊ vigilia Pentecoſtes. de conſe. di. 4. c. duo tēpora, c. proprie, c. ſiquis, c. de cathecumenis, c. ſiqui, ⁊ c. venerabilis: Sed hoc in pueris, propter periculum non ſeruatur, ſm gl. in d. c. venerabilis. ſeruari tamen debet in adultis, vt in eadem glo. ſed intellige. vbi mortis periculum non immineat, vt in c. ſiqui. eadem diſt. ¶ Tertius eſt exorciſmus, qui eſt adiuratio dęmonum, qua per diuinam potentiam arctantur, vt exeāt a baptizando: ne impediant euꝫ a ſuſceptione virtutis baptiſmi ⁊ eius effectus: ⁊ ipſius dęmonis potentia arctatur, ꝙ non poteſt ei nocere quantum vellet: De conſec. diſt. 4. c. ante viginti. c. Dehinc. ⁊ c. Sacerdotes. Et hic fit antequā baptiſmus miniſtretur. Et ibi fiunt plura. ¶ Primo in fronte ſignatio ⁊ exſufflatio. de conſe. diſt. 4. c. poſtquam, c. ſicut nobis, ca. poſtea ſignatur, ⁊ c. ſiue paruuli. Et hęc fiunt ad expellendam dęmonis virtutem. ¶ Secundo benedictio cum manus impoſitione, ad pręcludēdam viam diabolo expulſo: dictę diſt. c. Sacerdotes. ¶ Tertio aures ⁊ nares ſputo liniuntur, propter fidei receptionem quantum ad aures: ⁊ propter aptitudinem eius contra dęmoniacas pugnas quantum ad nares. De vtroque in c. Poſtea tanguntur: dictę diſt. ¶ quartus eſt catechiſmus. de conſe. diſt. 4. cap. Catechumeni, cap. baptizandos, cap. Non liceat.

liceat. Qui quidem catechiſmus eſt inſtructio baptizandi in fide ⁊ moribus ⁊ vita chriſtiana: qui debet fieri adultis in perſona propria: ⁊ paruulis in perſona patrinorum: vt ſciat de quibus eos habet inſtruere tempore opportuno. Ideo paruulis dicitur: Credis in Deum ⁊c. Et patrinus reſpondet: Credo, ſ. ſe daturū operam vt credant, ca. diſ. c. vos autem. Adulti vero per ſe debent reſpondere. de conſec. diſ. 4. ca. Prima: cap. paruuli, ⁊ ca. cum pro paruulis. Et hoc etiam fit ante baptiſmum. ¶ Quintus eſt inunctio olei ſancti, ca. diſ. c. Deinde, ⁊ ca. Prima, c. Deinde, c. Veniſti, ⁊ c. ſequentibus. ¶ Sextus eſt, Aquę benedictę ⁊ ſanctificatę effuſio vel aſperſio, ſecundum doc. vel trina immerſio, ſm locorum conſuetudinem: vel etiam vnica, vt in c. Poſtquam vos, c. de trina, c. Propter, ca. diſ. ¶ Septimus eſt trium rerum poſt baptiſmum exhibitio: Primo chriſmatis inunctio in vertice, non autem in fronte, quę deſignat deſcenſum ſpiritus ſancti, c. veniſti, c. poſtquã aſcendit, c. emerſiſti, c. accepiſti myſterium, ⁊ c. presbyteris, ca. diſ. Secundo veſtis candida: quę ſignificat innocentię puritatē, c. poſt baptiſmum, ⁊ c. accepiſti poſt. Tertio candela in manu baptizati ponitur, quę ſignificat lumen cognitionis: quod hic debet baptizatus in bonis ſectandis, ⁊ malis fugiendis, ſm Theologos. Et nota ꝙ adultis debet ꝓcedere catechiſmus ante exorciſmū: pueris vero econtrario, ſm eoſdē. ¶ Octauus ſunt patrini ⁊ matrinę de ſacro fonte leuantes, ca. di. c. in catechiſmo, ca. non plures, ⁊ c. in baptiſmate. Abbas, vel monachus, vel religioſus non pñt eſſe cõpatres, vel patrini, in c. non licet, ca. di. ⁊ 16. q. 1. c. placuit cõi. Pr ⁊ mr baptizandi non pñt baptizare filiū proprium, niſi in caſu neceſſitatis, 30. q. 1. Ad limina: nec retinere ad baptiſmū, ſiue leuare de ſacro fonte. Veruntñ ſi hoc ignorãter, vel non malitioſe faciunt, ꝓp hoc non ſunt ſeparãdi, de cogna. ſpir. c. vir. Unus ſolus cõpater eſſe debet, ⁊ puerū leuare: ⁊ non plures, c. in catechiſmo, ⁊ c. non plures. Qui tenetur filios ſuos ſpũales in moribus inſtruere ⁊ docere eos Pater noſter, Aue Maria, ⁊ Credo, de conſe. diſ. 4. vos ante oĩa. Non baptizatus non poteſt de fonte leuare aliquem, de conſe. di. 3. c. in baptiſmate. ¶ Ex decretis Leonis Papę apud ſctm̃ Medarcũ. Non plures ad ſuſcipiendum de baptiſmo infantem accedant quam

Contra modernos ſacris ex ignorantia abutentes, quos iure moneãt ſacerdotes & à baptiſmo propellãt.

quam vnus ſiue vir: mulier. In cõfirmatione quoqꝫ idipſum fiat. De hoc vide infra c.3. Tractatus 2. quartũ impedimentũ matrimonij.§.2.¶ Ex decretis Hgini papę. ca.5. In cathecumeno ⁊ baptiſmo ⁊ cõfirmatiõe vnus pr̃ põt fieri, ſi neceſſitas cogit. Nõ eſt tñ ↄſuetudo Romana: ſed p ſingula ſinguli ſuſcipiunt.¶ Ex cõcilio Remenſi.Ca.8. Obſeruãdũ, vt nullus ſuſcipiat infantem in baptiſmo a ſacro fonte, ante ꝙ idẽ Symbolũ ⁊ Orationem dñicã cum presbytero decantet. Et tunc presbyter omnibus patrinis annunciet, ꝙ debitores ſint ſuis filiolis, cum ad intelligibilem ętatem venerint, hęc eadem inſinuare: ⁊ hęc ibi.¶ Poteſt aũt exerceri baptiſmus. Primo, ter mergendo. De conſ.diſ.4.ca.poſt quã vos: ⁊ ca. De trina: ⁊ ca.Siquis. ¶ Secundo, effundendo aquam ſuper baptizandũ, vel ſemel tñ immergẽdo.ca.diſ.ca. Multi ſunt: c.pp vitandum. Vt fecit ſcũs Laurẽtius, baptizando ſanctum Romanũ. ¶ Et tertio, aſpergẽdo, ſicut fecerũt apli: q tria milia hoĩum baptizauerũt vna die. Actuũ.2. Primus modus eſt melior ⁊ magis vſitatus: ſed ſcðs ⁊ tertius obſeruanť ƀm loci cõſuetudinẽ, ⁊ baptizandorum multitudinẽ, ⁊ miniſtri debilitatẽ, vel periculum baptizandi. S.Tho.3.par.q.66.ar.7. Et debent ſimul cõcurrere ablutio ⁊ forma verborum, ſi fieri poteſt. S.Tha.3.parte.q.69. ar.4. ¶ Effectus baptiſmi rite ⁊ legitime ſuſcepti. Capit.8.

Effectus baptiſmi eſt multiplex. 1. Characteris ĩpreſſio: ꝑ quẽ aſcribit populo Dei: ⁊ ꝑpẽa nõ põt reiterari. Oia crimina ⁊ pęnę corũ delenť. de Diuor.c.Gaudemus. A pctõ originali liberať. de cõſe.diſ.4.ca.Regenerãte.⁊ c. Sine penitẽtia. Gratia Dei cõferť: virtutes augẽtur: peccati fomes debilitatur: mẽbrum Chriſti efficitur. De conſe.diſt.4.ca. Quia paſſus. Ois irregularitas, ꝑter ꝙ ligaminis, tollitur.34.di.c. Sigs viduã: ⁊ iudicis ƀm aliquos iuſte aliquẽ iudicãtis ad mortẽ. diſt. 26.c.Deinde. Infamia ois tollitur.39.di.ca. Deinde. 1.q.7.ca. Siqs: Janua paradiſi aperiť. De Bap.⁊ eius effe.c.Maiores Tho.3.par.q.39.ar.5.ad tertiũ. Nullus ſine baptiſmo poteſt ſaluus fieri.15.q.1.§. Firmiſſime. Hęc eadẽ a S.Th.⁊ ſacris Theologis in 4.tractãtur diffuſius. Uide de tota materia Baptiſmi ⁊ aliorũ ſacramẽtorum conſtitutionẽ Eugenij 4.factã in cõcilio Florentino, quę incipit. Exultate Deo, ⁊ eſt ad Armenos.

¶ Or=

¶ Ordo baptizandi vulgatus, & iamdiu impreſſus ſecundum vſum ſancte Romanę Eccleſię.

Cum venerit infans ante ianuam eccleſię, ſacerdos interroget de nomine infantis: & faciat eum teneri ſuper brachio dextro: & petat de noīe. Quo vocaris? Reſpondeat primus loco infantis. Joannes, Petrus, vel Maria. Tunc ſacerdos. Joānes, Petre, vel Maria: quid petis ab eccleſia? ℟. Fidem. Et ſacerdos. Fides quid tibi pręſtat? ℟. Vitam ęternā. Et ſacerdos dicat. Hęc eſt vita ęterna, vt diligas dn̄m Deū tuuz ex toto corde tuo, & ex tota aīa tua, & ex tota mente tua, & ex oībus viribus tuis: hoc eſt maximū & primū mādatū. Scdm aūt eſt ſimile huic. Diliges proximū tuum ſicut teipſum: & qđ tibi nō vis fieri, alijs ne feceris. Et dicatur tribus vicibus. Poſtea inſufflet in faciem eius ter: & dicat. Exi ab eo immunde ſpūs & da locū ſpūi ſancto paraclito. Et dicatur tribus vicibus: Deinde cū pollice faciat ſignū cru ✠ cis in frōte & in pectore illius dicens. Accipe ſignū ſanctę cru ✠ cis, tā in fronte, quā in corde: ✠ ſume ſcutū fidei cęleſtiū pręceptorum: talis eſto moribus, vt templum Dei iam eſſe poſsis. ℟. Amen. ℣. Dn̄s vobiſcum. ℟. Et cum ſpū tuo. Oremus. Oro.

Omnipotens ſempiterne Deus, pater dn̄i nr̄i Jeſu Chriſti, reſpicere dignare ſuper famulū tuū, N. quem ad rudimenta fidei vocare dignatus es: oēm cęcitatem cordis ab eo expelle: diſrumpe ab eo omnes laqueos ſatanę, quibus fuerat colligatus: aperi ei dn̄e ianuam pietatis tuę: vt ſigno ſapiētię tuę imbutus, oīum cupiditatū fetoribus careat: vt ad ſuauem odorem pręceptorum tuorum lętus tibi in eccleſia tua deſeruiat, & proficiat de die in diē: vt idoneus efficiatur accedere ad gratiam, baptiſmi tui percepta medicina. Per eundem dominum noſtrum Jeſum Chriſtuz filium tuum &c. ℟. Amen. Tunc exhalet calido flatu ter in faciem eius, & dicat. Inſufflo te catechumene denuo in virtute Spiritus ſancti: vt quicquid in te vitij malorū eſt ſpirituum inuaſione, per huius exorciſmi myſterium

ſterium gratię ſit tibi ipſa virtus purgatio. Oremus. Oratio.

PReces noſtras, quęſumus domine, clementer exaudi, ⁊ electum tuum N. crucis dominicę, cuius impreſſione eũ ſignamus, virtute cuſtodi: vt magnitudinis glorię rudimenta ſeruans, per cuſtodiam mandatorum tuorum ad regenerationis gloriam peruenire mereatur. Per do. Oremus. Oratio.

DEus, qui humani generis ita es conditor, vt ſis etiã reformator, propitiare populis adoptiuis: ⁊ nouo teſtamento ſobolem nouę prolis aſcribe, vt filij promiſſionis, quod non potuerunt aſſequi per naturam, gaudeant ſe recepiſſe per gratiam. Per Chriſtum dominũ. ℟. Amen. Exorciſmus ſalis.

EXorcizo te creatura ſalis in nomine Dei Pa ✠ tris omnipotentis, ⁊ in charitate Dñi noſtri Jeſu ✠ Chriſti: ⁊ in virtute Spiritus ✠ ſancti. Exorcizo te per Deũ vi ✠ uũ, per Deum ve ✠ rum, ⁊ per Deum ſan ✠ ctum: per Deum ✠ qui te ad tutelã humani generis procreauit, ⁊ populo venienti ad credulitatem per ſeruos ſuos conſecrari pręcepit: vt in nomine ſanctę Trinitatis efficiaris ſalutare ſacramentum ad effugandum inimicum. Proinde rogamus te Domine Deus noſter: vt hanc creaturam ſalis tu Domine ſanctificando ſan ✠ ctifices, ⁊ benedicendo bene ✠ dicas: vt fiat omnibus accipientibus perfecta medicina permanens in viſceribus eorũ. In nomine eiuſdem Domini noſtri Jeſu Chriſti. Qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculum per ignẽ. ℟. Amen.

Hic ſacerdos mittat ſal in ore infantis ter dicens. N. Accipe ſal ſapientię, quod propitiatus ſit tibi dominus in vitam ęternam. ℟. Amen. Oratio poſt datum ſal. Oremus. Oratio.

DEus patrum noſtrorum, Deus vniuerſę cõditor veritatis, te ſupplices exoramus, vt hunc famulum tuũ N. reſpicere digneris propitius: ⁊ hoc primum pabulum ſalis guſtantẽ non diutius eſurire permittas: quo minus cibo repleat cœleſti: quatenus ſit ſemper diuino ſpũ feruens: ſpe gaudens: tuo ſemper nomini ſeruiens: ⁊ perduc eum ad nouę regenerationis lauacrum: vt cum fidelibus tuis promiſſionum tuarum ęterna pręmia cõſequi mereatur. Per Chri. Supradictę orationes dñr tam ſuper maſculos, ꝙ̃ ſuper feminas. Sequentes vero dicuntur ſuper maſculum tantum. Oremus. Oratio.

Deus

Deus Abrahã, deus iſaac: deus iacob, deꝰ q Moyſi famu lo tuo in monte ſinai apparuiſti, ⁊ filios iſrael de terra egypti eduxiſti, deputãs eis angeluꝫ pietatis tuę, q cuſtodiret eos die ac nocte, te q̃s dñe: emittere digneris ſanctũ angelũ tuũ de cęlis: q ſimiliter cuſtodiat ⁊ hũc famulũ tuũ N. ⁊ perducat eũ ad grãꝫ baptiſmi tui. Per xp̃m dñꝫ. ℟. amẽ. Sup maſculũ.

Nõ ſunt de neceſſitate ritus baptizãdi, ſed magis uſitantur, quã præcedentes, & adhuc ſequentibus magis vtimur.

Ergo maledicte diabole recognoſce ſniam tuã: ⁊ da honorẽ deo ✠ viuo ⁊ vero: da honorẽ Ieſu ✠ xp̃o filio eiꝰ, ⁊ ſp̃ui ✠ ſcõ: ⁊ recede ab hoc famulo dei N. qꝛ iſtuꝫ ſibi deus ⁊ dñs nr̃ Ieſꝰ xp̃s ad ſuã ſcãꝫ grãꝫ ⁊ bñ ✠ dictionẽ fõtẽqꝫ baptiſmatis dono ſuę grę vocare dignatꝰ eſt, ⁊ hoc ſignũ ✠ ſcẽ crucis: qđ nos frõti eiꝰ damꝰ, tu maledicte diabole nũq̃ audeas violarẽ. Per eũ, q vẽturꝰ ẽ. ℟. Amẽ. Sup maſculũ. Oremꝰ. Or.

Deus immortale p̃ſidiuꝫ oĩuꝫ poſtulãtiũ, liberatio ſupplicũ: pax rogãtiũ: vita credẽtiũ: reſurrectio mortuorũ, te inuoco dñe ſup hũc famulũ tuũ N. q baptiſmi tui donũ petẽs, ęternã ꝯſeq grãꝫ ſp̃uali gñatione deſiderat: accipe eũ dñe, q dignatꝰ es dicere: Petite, ⁊ accipietis, q̃rite ⁊ inuenietis, pulſate ⁊ apiet̃ vobis: petẽti itaqꝫ p̃miũ porrige: ⁊ ianuã pande pulſãti: vt ęternã cęleſtis lauacri bñdictionẽ cõſecutus, p̃miſſa tui muneris regna p̃cipiat. Qui viuis ⁊ regn. ℟. Amẽ. Ergo maledicte diabole recognoſce ſen. vt ſupra. Super maſculum.

Exorcizo te immunde ſpiritus in nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſp̃us ✠ ſcti: vt exeas ⁊ recedas ab hoc famulo Dei N. Ipſe eñ imperat tibi maledicte dãnate atqꝫ dãnande, qui pedibus ſuis ſuper mare ambulauit, ⁊ Petro mergenti dexterã porrexit. Qui cum patre ⁊ ſpiritu ſancto viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculoruꝫ. Amẽ. Ergo maledicte diabole. vt ſupra. Sequentes orõnes dicende ſunt ſup fęminam tãtuꝫ. Oremus. Oratio.

Deus cęli: Deus terrę: deus angeloruꝫ: deus archãgeloruꝫ: deus prophetaruꝫ: deus p̃riarcharuꝫ: deus ap̃loruꝫ: deus martyruꝫ: deus cõfeſſoruꝫ: deus virginuꝫ: deus oĩum bene viuentiuꝫ: deus cui oĩs lingua confitet̃: ⁊ oẽ genuflectitur, cęleſtiuꝫ, terreſtriuꝫ, ⁊ infernoruꝫ: te inuoco dñe ſuper hanc famulã tuam N. vt perducere eã digneris ad gratiam baptiſmi tui. Per chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

Ergo maledicte diabole recognoſce ſententiam tuam: ⁊ da ho-

da honorē Deo viuo ⁊ vero: ⁊ da honorē Jesu Chr̄o filio eius, ⁊ Spūi scō: ⁊ recede ab hac famula dei N. q2 eā deus ⁊ dn̄s nr̄ Jesus xps ad suā scāz grām ⁊ bn̄dictionē fontēqz baptismatis dono suę grę vocare dignat⁹ est: ⁊ hoc signū sanctę ✠ crucis, qd̄ nos fronti eius damus, tu maledicte diabole nunq̄ audeas violare. Per eum qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ seculū p ignē. ℟. Amē. Sup fęminā tantum. Oremus. Orō.

DEus Abrahā: Deus Jsaac: Deus Jacob: Deus qui tribus Jsrael de ęgyptiaca seruitute liberasti: ⁊ p Moysen famulū tuum de custodia mandatorū tuorū in deserto monuisti: ⁊ Susannā de falso crīe liberasti: te supplices exoramus, vt liberes hanc famulam tuam N. ⁊ perducere eam digneris ad grām baptismi tui. Per Christum dn̄m nr̄m. ℟. Amen. Ergo maledicte diabole. vt supra Super fęminam. Exorcismus.

EXorcizo te immunde spūs per pa ✠ trē, ⁊ fi ✠ liū: ⁊ spiritū ✠ scūm: vt exeas, ⁊ recedas ab hac famula Dei N. Jpse enim imperat tibi maledicte diabole damnate, qui cęco nato oculos aperuit, ⁊ quatriduanū Lazarum de monumento suscitauit. Qui venturus est iudicare ⁊c. Ergo maledicte diabole ⁊c. vt supra. Super masculum ⁊ fęminam. Oremus. Orō.

AEternā ac mitissimam pietatē tuā, deprecor dn̄e sancte, pater oipotens, ęternę Deus, luminis author ⁊ veritatis, super hunc famulum tuum N. vt digneris eum illuminare lumine intelligentię tuę: mūda eum ⁊ scifica, da ei sciaz veraz: vt dignus efficiat accedere ad grāz baptismi tui: teneat firmaz spez, cōsiliū rectū, doctrinā sanctā: vt apt⁹ sit ad pcipiendā baptismi grām. Per Chr̄m dn̄m nr̄m. ℟. Amen. Super vtrūqz.

AUdi maledicte satana adiuratus per nomē ęterni Dei ⁊ saluatoris nr̄i Jesu Christi filij eius, cū tua victus inuidia tremens gemensqz discede: nihil sit tibi cōe cum seruo dei N. iam cęlestia cogitāte, renūciaturo tibi ⁊ seculo tuo, ⁊ beatę immortalitati victuro: da igit honorē aduenienti spūi scō, qui ex summa celi arce descendens, pturbatis fraudibus tuis, diuino fonte purgatum pectus, idest scificatū Deo tēplū ⁊ habitaculū pficiat: ⁊ ab oibus penitus noxijs pteritorū criminū liberat⁹ seruus dei grās perēni deo referat semp: ⁊ bn̄dicat nomē eius in scl'a sclorū. Amē. Hic sacerdos tagit caput infantis, ⁊ dicit

NEc te lateat ſatana, imminere tibi pęnas, imminere tibi tormēta, imminere tibi diē iudicij, diemqꝫ ſupplicij ſēpiterni: diem qui venturus eſt velut clibanus ardens: in quo tibi, atqꝫ vniuerſis angelis tuis ęternus ſuperueniet interitus. Proinde damnate atqꝫ dānande, da honorem Deo ✠ viuo ⁊ vero, da honorē Jeſu ✠ Chřo filio eius, ⁊ ſpūi ✠ ſcō: in cuius noīe atqꝫ virtute ego p̄cipio tibi quicunqꝫ es ſpūs immunde, vt exeas ⁊ recedas ab hoc famulo Dei, N. quē hodie deus ⁊ dn̄s nr̄ Jeſus Chriſtus ad ſuam ſanctam gratiam ⁊ benedictionez, fontemqꝫ baptiſmatis dono ſuę grę vocare dignatus eſt: vt fiat ei tēplum ꝑ aquam regenerationis in remiſſionem oium pctōꝝ. Jn noīe eiuſdez dn̄i nr̄i Jeſu Chriſti, qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ ſeculum per ignem.

Poſtmodū ſacerdos legat euangeliū ſequens. Dn̄s vobiſcū. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Sequētia ſcī euāgelij ſm̄ Matthęum.

IN illo tp̄e: oblati ſunt paruuli ad Jeſum, vt man⁹ eis imponeret ⁊ oraret. Diſcipuli autē increpabant eos. Jeſus autē ait eis: Sinite paruulos: ⁊ nolite prohibere eos ad me venire: talium eſt enim regnuz cęloꝝ. Et cū impoſuiſſet illis manus, abijt inde. Deinde ſacerdos introducit eū in ecclaꝫ dicēdo.

INgreſſuſqꝫ eccleſiam Dei, euaſiſſe te laqueos mortis lętus agnoſce: horreſce idola: reſpue ſimulacra: cole Deuꝫ patrem omnipotentem, ⁊ Jeſum Chriſtum filium eius, cū ſpiritu ſancto: Qui viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculorum. ℟. Amen.

Poſtquam peruenerit ſacerdos ad medium eccleſię ponunt infantem in pauimento, ⁊ dicto a ſacerdote, ⁊ compatre Pater noſter, ⁊ Credo in Deū. eleuant puerum: ⁊ ſacerdos cū ſputo ſuo tangit aures ⁊ nares infantis, dicens.

EPpheta, qđ eſt adaperire aures ⁊ nares in odorē ſuauitatis. Tu autem effugare diabole: appropinquabit enim iudicium Dei. Tunc ſacerdos interroget tenentē puerū de noīe eius, ⁊ poſtea dicat N. Abrenūcias ſatanę: patrinus ℟. Abrenūcio. Sacerdos. Et oībus operibus eius? ℟. Abrenūcio. Sacerdos. Et oībus pompis eius? ℟. Abrenuncio. Sacerdos pollicem in oleo ſancto intingens vngat pectus infantis ⁊ ſcapulas. faciēs ſignū crucis cum pollice: ⁊ dicat ad eū Et ego te linio oleo ſalutis pectus ⁊ ſcapulas in Chřo Jeſu dn̄o noſtro: vt ha=

Hęc eſt omniū Chřianorū digna profeſſio.

vt habeas vitam eternam, ⁊ viuas in ſecula ſeculorum. Amen. Et veniens ſuper fontem ſacerdos interrogat nomen pueri di cens. Quo noie vocaris? Et rñſo tali. ſcʒ Petrus, vel Maria: Iterū interrogat ſacerdos ℟. credis in Deū prēm oipotentē creatorē celi, ⁊ terre? Patrinus ℟ Credo. Et ſacerdos. Credis ⁊ in Jeſum Chrm filiū eius vnicū, dñm nrm, natum ⁊ paſſum? ℟ Credo. Et ſacerdos. Credis ⁊ in Spūm ſanctū: ſcām eccleſiā catholicā: ſanctorū cōiōnē: remiſſionē peccatorū: carnis reſurrectionē: ⁊ vitā eternā? ℟ Credo. Deinde ſacerdos iterū interrogat nomē pueri, ⁊ dicit. Petre, vel Maria vis baptizari? ℟ Volo. Tūc ſacerdos accipiat puerū diligēter ⁊ baptizet eū ſub trina immerſione, ſanctiſſimā Trinitatē ſemel inuocans, vel effundendo aquā ſuper caput pueri ſm cōſuetudinem loci illius, inuocato prius noie pueri, dicēdo. Petre, vel Maria, ⁊ ego te baptizo i noie pa ✠ tris: ⁊ ſemel immergat: ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſecundo immergat, ⁊ ſpūs ✠ ſci. Amē. ⁊ tertio immergat. Et cū ſurrexit de fonte ſacerdos facit ſignū crucis de chriſmate in vertice eius dicens hāc oronem. Oremus. Oro.

Deus omnipotēs, pater domini noſtri Jeſu Chriſti, qui te regenerauit ex aqua ⁊ Spiritu ſācto: quiqȝ dedit tibi remiſſionem omnium peccatorum, ipſe te liniat chriſ ✠ mate ſalutis in Chriſto Jeſu domino noſtro, vt habeas vitaȝ eternam, ⁊ viuas in ſecula ſeculorum. Amen. Deinde ſacerdos ponat linteum ſuper caput pueri, dicens.

Accipe veſtē candidā, ſanctā ⁊ immaculatā, quā perferas ante tribunal dñi nri Jeſu Chriſti: vt habeas vitā eternā, ⁊ viuas in ſecula ſeculorum. Amen. Deinde ſacerdos det candelam accenſam in dextera manu pueri, ſiue patrini, dicens.

Accipe lampadem ardentem, irreprehenſibilem, cuſtodi baptiſmum tuum, ſerua Dei mandata: vt cum dominus venerit ad nuptias, poſſis occurrere ei vna cum omnibus ſanctis in aula celeſti, habeaſqȝ vitam eternaȝ, ⁊ viuas in ſecula ſeculorum. amen. Vade in pace, ⁊ dominus ſit tecum. Amen.

¶ Ad omnium potius ſatiſfactionem preſcriptus baptizandi ordo hic poſitus eſt, qꝫ qꝫ ſecunduȝ ſ. Romanā eccleſiā ſit inſtitutus. In libro nouo quo vtuntur ſūmi pōtifices in diuinis ſecundum ſ. Roma. eccle vſum, ſequentem modum legimus.

¶ Ordo

ORDO AD CATHECVMENVM FACIENDVM:

Et baptizandum puerum maſculum: qui in libris S. Romanæ Eccleſiæ legitur: & quo vtuntur ſummi Pontifices: & in eccleſiis Venetiarum obſeruatur. Cap. 10.

QUũ venerit infans ad ianuã eccleſię, interroga nomen eiꝰ, ⁊ dic hec verba. Si qs cathecumenus eſt, ſecedat. Si qs cathecumenus eſt, Judęus, vel hⁿticꝰ: ſecedat. Si quis cathecumenus eſt, Sabellianꝰ, vel hęreticꝰ, aut Judęus: ſecedat. Interroga nomen, ⁊ dic. Joannes, vel N. quid deſideras? Rñdeat. Fidẽ. Interrogat. Fides qd tibi pręſtat? ℟. Vitam ęternaȝ. Interrogatur Quis tibi daturus eſt eaȝ? ℟. Deus pater ⁊ dñs Jeſus Chriſtus cũ ſancto ſpiritu. Deinde inſuffla in facieȝ eius ter in modũ crucis: ⁊ dic. Exorciſmus.

IMpero tibi immunde ſpũs in noĩe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſcti, vt exeas ⁊ recedas ab hoc plaſmate Dei. Interroga quod nomen vult imponere ei: ⁊ annuncies nomẽ, ⁊ dicas. Famule Dei N. quid vis fieri? Reſpondeat. Chriſtianus. Interroga. Abrenuncias ſatanę? ℟. Abrenũcio. Interroga. Et omnibus operibus eius? ℟. Abrenũcio. Interroga. Et omnibus pompis eius? ℟. Abrenuncio. Et poſtea dicat ſacerdos hęc verba. Et iſte ſit felix, in noĩe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. Amẽ. Deinde dicat ps. Deus in adiutorium meũ intende: Dñe ad adiuuanduȝ me feſtina. Confundantur ⁊ reuereant̃ qui quęrunt animã meaȝ. Auertantur retrorſum ⁊ erubeſcant, qui volunt mihi mala. Auertantur ſtatim erubeſcentes, qui dicunt mihi, Euge, euge. Exultent ⁊ lętent̃ in te oẽs, qui q̃runt te: ⁊ dicant ſemper, magnificet̃ Dñs, qui diligunt ſalutare tuũ. Ego vero egenus ⁊ pauper ſum: Deus adiuua me. Adiutor meus, ⁊ liberator meus es tu: dñe ne moreris. Gloria patri, ⁊ filio, ⁊ ſpiri. Sicut erat in princ.

Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio. Catechiſmus.

DEus noſter, qui nos ad imaginem ſuam plaſmare dignatus eſt, ſic ait per Moyſen famulū ſuum: Nō auguraueris: non mechaberis: non falſum teſtimoniū dixeris: honorē habebis patri ⁊ matri tue: diliges proximū tuū ſicut teipſum: ⁊ qđ tibi nō vis fieri, alijs ne feceris: iſta ſunt precepta dei, q̄ gentilem populum ad eccleſiam Dei venientem vnūquemqꝫ oportet obſeruare, Per Chriſtum dñm noſtrum. ℟. Amen.

AAmule dei N. accipe ſignū cru ✠ cis, tam in fronte, quā in cor ✠ de: ſume fidem celeſtem: talis eſto moribus, vt tēplū dei eſſe iam poſſis: ingreſſuſqꝫ eccleſiā dei, euaſiſſe te laqueum mortis letus agnoſcas: horreſcas idola: reſpuas ſimulacra, colas Deum patrem omnipotentem, ⁊ Jeſum xp̄m filium eius, qui viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculorum. ℟. Amen.

DEprecor te dñe ſancte, pater omnipotens, eterne Deꝰ, vt huic famulo tuo, qui ſeculi huius nocte vagat incertꝰ ⁊ dubius, viam veritatis ⁊ agnitionis tue iubeas demōſtrari: quatenus reſeratis oculis cordis ſui, te vnū deū patrē in filio, ⁊ Filiū in patre recognoſcat cū Scō ſpū: atqꝫ huius cōfeſſionis fructū ⁊ hic ⁊ in futuro ſeculo percipere mereatur: Per eundem Chrm dñm nrm. ℟. Amen. Sequitur exorciſmus.

EXorcizo te omnis ſpiritus immunde in noie Dei ✠ patris omnipotētis: ⁊ in noie Jeſu Chri ✠ ſti filij eius dñi, ⁊ iudicis noſtri: vt diſcedas ab hoc plaſmate dei: quez dñs noſter ad templū ſanctū ſuū vocare dignatus eſt: vt fiat templuꝫ dei viui: ⁊ Spiritus ſanctus habitet in eo, in nomine dei Pa ✠ tris oipotentis, ⁊ in noie Jeſu Chri ✠ ſti filij eius, ⁊ ſpūs ✠ ſancti, qui filius vēturus eſt in maieſtate pr̄is iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculum per ignem. ℟. Amē. Oremus. Oratio.

DEus, qui perdita reparas, ⁊ reparata conſeruas: deūs, q̄ proprio gentilitatis crimine euaſo, ⁊ ſerpentis charactere delecto, ſignari hominē nominis tui titulo precepiſti: ſuſcipe, queſumus, hūc famuluꝫ tuū: atqꝫ euꝫ inter plebis tue numerum commiſce. Per Chriſtum dñm noſtrum. Oremus. Oro.

DOmine deus celi ⁊ terre, maris ⁊ oium elemētorū creator, q aſpectu tuo illuminas vniuerſaꝫ faciē terre, illumina

mina vultũ tuũ ſup hunc famulũ tuum N. cathecumenũ: quẽ hodierna die ad tẽplũ ſctm̃ tuuʒ vocare dignatus es: infunde in eũ ſcientiã pietatis tuę. accipe hũc dñe: ⁊ aperi ei ianuã iuſtitię tuę, ⁊ da illi miſericordiã tuã: pietatiſqʒ mun⁹ largire, ⁊ ꝑ lauacrũ regenerationis tuę ꝑduc eũ ad grãʒ ſpũalẽ: vt nobiſcũ pariter tibi deo prĩ oĩpotenti laudes ⁊ grãs referat. Induc eũ dñe in viam veritatis, doce eum iuſtificationes tuas. Per dñʒ noſtrum Jeſum Chrm̃ filium tuum, qui tecum vi. ℟. Amen.

Conſigna eum cum pollice dicens.

In fronte. Signo tibi frontem ✠ vt ſuſcipias crucẽ Dñi.
In auribus. Signo tibi aures ✠ vt audias diuina pręcepta.
In oculis. Signo tibi oculos ✠ vt videas claritatẽ Dei.
In naribus. Signo tibi nares ✠ vt odorẽ ſuauitatis ſẽtias.
In ore. Signo tibi os ✠ loquaris verba vitę.
In pectore. Signo tibi pectus ✠ vt credas in Deum.
In ſcapulis. Signo tibi ſcap'las ✠ vt ſuſcipias iugũ ſui ei⁹.
In toto corpe. Signo te totum in nomine Pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti, vt habeas vitaʒ ęternã: ⁊ viuas in ſecula ſeculorum. Amen. Oremus. Oratio.

Omnipotens ſempiterne Deus pr̃ dñi nr̃i Jeſu Chrĩ reſpicere, digneris ſup hunc famulũ tuũ N. quẽ ad rudimenta fidei vocare dignatus es: oẽm cęcitatẽ cordis ab eo expelle: diſrũpe oẽs laqueos ſatanę, qb⁹ fuerat alligatus. Aperi ei dñe ianuã pietatis tuę, vt ſale ſapię imbut⁹, oĩũ cupiditatũ fętoribus careat: ⁊ ſuauẽ odorẽ ꝑceptoꝝ tuoꝝ lęt⁹ in eccl'ia tua ſẽtiat: ⁊ ꝓficiat de die in diẽ: vt idoneus efficiat̃ accedere ad grãm baptiſmi tui percepta medicina. Per eundẽ dñm nrʒ Jeſuʒ xpʒ, qui tecum viuit ⁊ regnat in vnita. ℟. Amẽ. Exorciſmus ſalis.

Exorcizo te creatura ſalis in noĩe dei pa ✠ tris omnipotentis: ⁊ in charitate dñi nr̃i Jeſu ✠ Chriſti, ⁊ in virtute ſpiritus ✠ ſancti. Exorcizo te per deum ✠ viuum, per deuʒ ✠ verum: per deum ✠ ſanctũ: qui te ad tutelã humani generis procreauit: ⁊ populo veniente ad credulitatẽ ꝑ ſeruos ſuos cõſecrari pręcepit. Proinde rogamus te dñe Deus noſter, vt hęc creatura ſalis in nomine ſanctę Trinitatis efficiat̃ ſalutare ſacramentũ ad effugandum inimicum: quod tu domine ſanctificando ſci ✠ fices, ⁊ bñdicẽdo bene ✠ dicas: vt fiat omni-

bus accipientibus pfecta medicina, permanens in viſceribus eorum, in nomine domini noſtri Jeſu Chriſti: qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculum per ignem. ℟. Amen.
Poſtea accipe ſal digito cū tua ſaliua: ⁊ pone in ore infantis: ⁊ dic. Famule dei N. accipe ſal ſapientię, qui propitiatio ſit tibi in vitam ęternam. ℟. Amen. Oremus. Oratio.
Deus patrum nroꝝ, vniuerſę conditor veritatis, te ſupplices exoramus, vt hunc famuluꝫ tuuꝫ reſpicere digneris propitius: ⁊ hoc primū pabuluꝫ ſalis guſtantē, nō diutius eſurire permittas, quominus cibo reficiatur cęleſti: quatenus ſit Deo ſemp ſpiritu feruens, ſpe gaudens, tuo ſemper noi ſeruiens: perduc cuꝫ dñe ad nouę regenerationis lauacruꝫ: vt cū fidelibus tuis pmiſſionum tuaruꝫ ęterna pręmia ꝯſequi mereatur. Per xpm dñꝫ nrm. ℟. Amen. Interroget ſacerdos nomē infantis, ⁊ dicat Famule dei N. ingredere in templum Dei viui: vt habeas partem in prima reſurrectione cuꝫ ſanctis ⁊ electis Dei. Et introducat eum in eccleſiā dato capite ſtolę eum baiulāti: ⁊ ſic procedendo dicat hāc orōneꝫ. Oremus. Oratio.
Preces nras, quęſumus dñe, clementer exaudi: ⁊ hūc electuꝫ tuuꝫ crucis dñicę cuius eū impreſſione ſigna ✠ mꝰ, virtute cuſtodi: vt agnitionis tuę rudimenta ſeruando, p cuſtodiā mandatorum tuoruꝫ ad regenerationis gloriā puenire mereatur. Per Chrm dnm noſtrum. ℟. Amen. Finita oratione ponatur infans in pauimēto eccleſie: ⁊ dicat Oremꝰ. Oratio.
Deus, q humani generis ita es cōditor, vt ſis ēt reformator: propitiare famulo tuo N. adoptiuo p grāꝫ tuā: ⁊ noui teſtamēti ſobolē nouę proli aſcribe: vt filij promiſſionis, qđ nō potuerunt aſſequi per naturaꝫ, gaudeant ſe accepiſſe p gratiam. Per xpm dnm no. ℟. Amen. His ita finitis patrinis, vel matrinis tenens infantē ſtet genuflexus: ⁊ dicat presbyter. Ora electe, flecte genua, ⁊ dic. Pater noſter. Leua, cōplec orationem tuā: ⁊ ſigna eum: ⁊ accede ad benedictionem. Tūc patrinus, dicit totū. Pater noſter deinde ſurgens infantē ſigno cru ✠ cis ſignat. Et ſacerdos ſubiungit dicēs. Oremus. Oro.
Deus Abrahaꝫ, deus Iſaac, deus Jacob: deus, q moyſi famulo tuo in mōte Sinai apparuiſti: ⁊ filios Iſrael de terra ęgypti eduxiſti: deputās eis angelū pietatis tuę, qui cuſtodiret

ret eos die ac nocte: te q̄ſumus dñe, ⁊ rogamus, vt mittere digneris ſanctum angeluʒ tuuʒ de cęlis; q cuſtodiat hūc famulū tuū, ⁊ pducat eum ad grām baptiſmi tui. Sequitur exorciſmus.

Exorciſo maledicte diabolę recognoſce ſniaʒ tuā: ⁊ da honorem Deo viuo ⁊ vero: da honorem Jeſu xp̄o filio eius, ⁊ ſpiritui ſancto paraclito: ⁊ recede ab hoc famulo dei: qꝛ iſtum deus ⁊ dñs nr̄ Jeſus xp̄s ad ſuam ſanctam grām, ⁊ benedictionem, fontemq; baptiſmatis dono ſuę glę vocare dignatꝰ eſt: Et hoc ſignū ſanctę cru ✠ cis, quod nos in frontē eius damꝰ, tu maledicte diabole nunq̄ audeas violare: ſed dānatus i ęternū maneas ab eo repulſus. Per eū q venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculū p ignē. ℟. Amen. Item dicat. Ora electe: flecte genua: ⁊ dic Pater nr̄: leua, ⁊ cōple orōnem tuaʒ: ⁊ ſigna illū: ⁊ accede ad bñdictioneʒ. Tunc patrinus, vt ſup. genuflectit, ⁊ ſurgit, ⁊ ſignat infantē. Et ſacerdos. Oremus. Ora.

Deus immortale pręſidiuʒ omniū poſtulātium: liberatio ſupplicū: pax rogantiū: vita credentiuʒ, reſurrectio mortuorum: te inuoco dñe ſuper hunc famulum tuū N. qui baptiſmi tui donū petens, ęternā conſequi gratiā ſpirituali regeneratione deſiderat: accipe hūc dñe, qui dignatus es dicere: Petite, ⁊ accipietis: quęrite, ⁊ inuenietis: pulſate, ⁊ aperiet vobis: petēti itaq; pręmiū porrige: ⁊ ianuā pāde pulſanti, vt ęternā cęleſtis lauacri benedictioneʒ conſecutus promiſſa tui muneris regna pcipiat. Qui viuis ⁊ regnas in ſe. ℟. Amen. Exorciſmus.

Audi maledicte ſatana adiuratus per nomen ęterni Dei, ⁊ Saluatoris noſtri filij eius: cum tua victus inuidia tremens lugenſq; diſcede: nihil tibi ſit cōmune cū ſeruo Dei, iam cęleſtia cogitanti: renunciaturo tibi, ac ſeculo tuo: ⁊ beatę immortalitati victuro. Da igitur honorem aduenienti Spiritui ſancto: qui ex ſumma cęli arce deſcendens perturbatis fraudibus tuis, diuino fonte purgatū pectus, ideſt ſanctificatū Deo templum, ⁊ habitaculuʒ perficiat: ⁊ ab omnibus penitus noxis pręteritorum criminuʒ liberatus ſeruus dei gratias perenni Deo referat ſemper: ⁊ benedicat nomen eius ſanctum in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Item dicat. Ora electe: flecte genua: ⁊ dic Pater noſter: Leua, ⁊ comple orationeʒ tuā: ⁊ ſigna illuʒ: accede ad benedictionē. Tunc patrinus, vt ſupra, genuflectit,

flectit, leuat, ⁊ ſignat infantem. Et ſacerdos dicit exorciſmum.

Exorcizo te immunde ſpiritus in noie pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ✠ ſancti: vt exeas ⁊ recedas ab hoc famulo dei. Ipſe enim tibi imperat maledicte damnate: q pedibꝰ ſuis ſup mare ambulauit: ⁊ Petro mergenti dexterā porrexit. Sequitur.

Ergo maledicte diabole recognoſce ſententiam tuā: ⁊ da honorem Deo viuo ⁊ vero, da honorē Jeſu Chriſto filio eius, ⁊ Spiritui ſcō paraclito: ⁊ recede ab hac famula Dei: quia iſtum deus ⁊ dñs nr̄ Jeſus chrs ad ſuā ſanctam grāz ⁊ benedictionem, fontemqz baptiſmatis dono ſuę gratię vocare dignatus eſt: Et hoc ſignuz ſcē cru ✠ cis, qd nos in frōtē eius damꝰ, tu maledicte diabole nunq̄ audeas violare: ſed dānatus i ęternuz maneas, ⁊ ab eo repulſus. Per euz, q vēturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculuz p ignē. ℟. Amē. ¶ Incipit officium abrenūciationis: ⁊ catechiſmꝰ. ¶ Preſbyter primo ponit manum ſup infantem: ⁊ dicit ſequentem orōnē. Oremus. Oratio.

Aeternam ac iuſtiſſimaz pietatē tuā deprecor dñe ſancte, pater oīpotens, ęterne Deꝰ, luminis auctor, ⁊ veritatis, ſuper hunc famuluz tuū N. vt digneris eum illuminare lumine intelligentię tuę: munda eum: ⁊ ſanctifica: da ei ſcientiam veram: vt dignus efficiatur accedere ad gratiam baptiſmi tui: ⁊ teneat fidem firmam, ſpem certam, conſilium rectuz, doctrinā ſanctaz: vt aptus ſit ad percipiendam gratiam tuaz: Per euz, qui tecum ⁊ cum ſpiritu ſancto viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Quo facto, qui tenet infantem dicat cum preſbitero ſymbolum apoſtolorum, ⁊ Pater noſter.

Credo in deū patrem oīpotentem, creatorez cęli ⁊ terrę. Et in Jeſum Chrm̄ filiū eius vnicum, dominū noſtrum. Qui cōceptus eſt de ſpiritu ſancto: natus ex Maria virgine. Paſſus ſub pōtio Pilato, crucifixus, mortuus, ⁊ ſepultꝰ. Deſcendit ad inferos: tertia die reſurrexit a mortuis. Aſcēdit ad cęlos: ſedet ad dexterā dei patris oīpotentis. Inde venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos. Credo in Spm̄ ſcm̄: ⁊ ſanctaz eccleſiaz catholicā. Sanctorū cōionez. Remiſſionem peccatorum. Carnis reſurrectionem. Vitam ęternam. Amen.

Pater nr̄, q es in cęlis, ſantificeť nomen tuum. Adueniat regnū tuū. Fiat volūtas tua, ſicut i cęlo, ⁊ in terra. Pa

ne͂ nr̄m quotidianū da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nr̄a, ſicut ⁊ nos dimittimus debitoribus nr̄is. Et ne nos inducas in tētationē. Sed libera nos a malo. Am̄. Deinde ſequat

Nec te lateat ſatana imminere tibi penas, exorcismum. imminere tibi tormēta: imminere tibi dié iudicij, diēqꝫ ſupplicij ſempiterni, diem q̄ vēturus eſt velut clibanus ardēs: in quo tibi atqꝫ vniuerſis angelis tuis ęternus ſuperueniet interitus. Proinde dānate atqꝫ dānande da honorem Deo viuo ⁊ vero: da honorem Jeſu Chriſto filio eius, ⁊ Spiritui ſancto. Jn cuius noīe atqꝫ virtute ego p̄cipio tibi q̄cunqꝫ es ſp̄us immūde; vt exeas ⁊ recedas ab hoc famulo dei: quē hodie deus ⁊ dn̄s noſter Jeſus xp̄s ad ſuā ſanctā grām, ⁊ benedictionem, fontēqꝫ baptiſmatis dono ſuę grę̄ vocare dignatus eſt: vt fiat eius tēplū p̄ aquā regenerationis in remiſſionē oīum pctōꝝ: Jn nomine eiuſdē dn̄i nr̄i Jeſu Chriſti, qui vēturus eſt iudicare viuos, ⁊ mortuos ⁊ ſeculum per ignem. ℞. Amen. Deinde ſacerdos ſaliua oris ſui tangat nares ⁊ aures eius, dicens.

Epphetha: qđ eſt adaperire nares ⁊ aures in odorē ſuauitatis. Rn̄deat q̄ tenet infantē. Eppheta. Et presbyter. Jn odorē ſuauitatis. Rn̄deat q̄ tenet infantē. Eppheta. Et p̄sbyter. Tu aūt effugare diabole: appropiquabit eniꝫ iudiciū dei. Et rn̄deat qui tenet infantē iterum: ⁊ dicat. Eppheta. Poſtea interrogat ſacerdos nomē infantis: ⁊ dicit. Famula dei N. abrenuncias ſatanę? Rn̄det. Abrenuncio. Et presbyter. Et omnibus operibus eius? ℞. Abrenuncio. Et presbyter. Et omnibus pompis eius? ℞. Abrenuncio. Deinde ſacerdos liniat infantem oleo ſancto cathecumenorum in pectore ⁊ in ſcapulis cum pollice in modum cru ✠ cis: ⁊ dicat.

Ego te linio oleo ſalutis iter pect⁹ ⁊ inter ſcapulas, in nomine dn̄i noſtri Jeſu Chr̄i, i vitā ęternā. Pax tibi. ℞. Et cum ſpiritu tuo. Et p̄sbyter. Recede immunde ſpiritus: ⁊ da locum ſpiritui ſancto. Et tenens manum ſacerdos ſuper caput infantis dicit ſequentem orationem. Oremus. Oratio.

Famulum tuum, quęſumus dn̄e, ad tui baptiſmi grām recurrentem reſpicere, ⁊ conſeruare in tuo noīe digneris: vt quicquid in eo per originalis peccati tranſgreſſionē pęnę obnoxiū diabolus detinebat, ſacri fontis indulgentia reſoluatur:

veteris hominis exuuias deponat: et noue vite indutus amictu reſurgat, omnia nequiſſimi ſpūs ab eo venena depelle: et ſalutarem baptiſmi gratiam adimple: vt in tui muneris perceptione in eterna vita valeat exultare. Per Chrīm dñm nrm. ℟. Amē.

His peractis accedāt ad fontes. Si fons nō eſt bñdictus, ſiāt litanie, et benedictio fontis. Si vero fons eſt benedictus, pretermittantur litanie, et benedictio fontis: et ſacerdos interroget nomen infantis. N. Credis in Deum Patrem. vt infra.

Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Chriſte audi nos. Chriſte exaudi nos. Pater de celis Deus: miſerere nobis.
Fili redemptor mundi Deus miſerere nobis.
Spiritus ſancte Deus miſerere nobis.
Sancta Trinitas vnus Deus miſerere nobis.
Sancta Maria Ora pro nobis.
Sancta Dei genitrix ora.
Sancta Virgo Virginum ora.
Sancte Michael. ora. Sancte Gabriel. ora.
Sancte Raphael ora.
Omnes ſancti Angeli et Archangeli orate.
Sancte Joannes Baptiſta ora.
Omnes ſancti Patriarche et Prophete orate.
Sancte Petre ora.
Sancte Paule ora.
Sancte Andrea ora. Sancte Jacobe ora.
Sancte Joannes ora.
Sancte Marce ora.
Omnes ſancti Apoſtoli et euangeliſte orate.
Sancte Stephane ora.
Sancte Laurenti ora.
Sancte Vincenti ora.
Sancte Chriſtophore ora. Sancte Georgi ora.
Sancte Sebaſtiane ora.
Sancte Blaſi ora.
Omnes ſancti Martyres ora.
Sancte Silueſter ora. Sancte Gregori ora.
Sancte Auguſtine ora.
Sancte Nicolae ora.

Omnes

Omnes ſancti Pontifices ⁊ Confeſſores orate.
Omnes ſancti Doctores orate.
Sancte Benedicte ora.
Sancte Antoni ora. Sancte Dominice ora.
Sancte Franciſce ora.
Omnes ſancti Monachi ⁊ Eremitę orate.
Sancta Maria magdalena ora.
Sancta Lucia ora.
Sancta Catherina ora.
Sancta Cecilia ora. Santa Urſula ora.
Omnes ſanctę virgines ⁊ viduę orate.
Omnes ſancti ⁊ ſanctę Dei orate.
Chriſte audi nos. Chriſte exaudi nos. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos inducas.

Exorciſmus aquę.

Exorcizo te creatura aquę per Deuz ✠ viuũ per deũ ✠ verũ: per deũ ✠ ſanctũ: per deuz totius dulcedinis creatorẽ: q te in principio, verbo ſeparauit ab arida: ⁊ in quatuor fluminib⁹ diuidẽs totã terrã rigare pcepit. Adiuro te per Jeſum Chriſtũ filiũ eius vnicũ dñm noſtrum, vt efficiaris in eo, qui in te baptizãdus eſt, regenerãs cũ Deo patre ⁊ eodẽ filio, ⁊ Spiritu ſancto: qui in trinitate perfecta viuit ⁊ regnat deus p oia ſecula ſeculorũ. ℟. Amen. Oremus. Oro.

Domine ſancte, pater omnipotẽs, ęternę Deus, aquarũ ſpiritualium ſantificator: te ſupplices deprecamur vt miniſterium humanitatis noſtrę reſpicere digneris propitius: ⁊ ſup has aquas abluendis, ⁊ viuificandis hominibus pparatas angelũ ſanctitatis emittas: quo peccatis vitę prioris ablutis, reatuqz deterſo, purũ Spũi ſancto habitaculũ vim regenerationis procuret. Per dñm nrz Jeſum Chrm filium tuũ. Qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate eiuſdẽ Spiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Exaudi nos ops de⁹: ⁊ in huius aquę ſubſtãtia tuaz miſce virtutẽ: vt abluẽd⁹ p eã ſanitatẽ ſimul ⁊ vitã mereat ęternã: p dñm nrm Jeſum Chrm filiũ tuũ. Qui tecũ viuit ⁊ regnat in vnitate ſpũs ſci de⁹, Per oia ſc'la ſc'lorum. ℟. Amẽ. Poſtea

Sacerdos infundat chriſma in aquã i modũ crucis: dicẽs.

Fecundetur ⁊ ſanctificet fons iſte hoc ſalutifero chriſmate,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

mate; In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritꝰ ✠ ſancti. Amē. Et inuiceat cum manu. Deinde interroget p̄ſbyter nomen infantis: ⁊ dicat. N. Credis in deū patrem omnipotentem, creatorem cęli ⁊ terrę? ℟. Credo. Sacerdos interroget. Credis ⁊ in Jeſum Chriſtum filium eius vnicum, dn̄m noſtrum, natū ⁊ paſſum? ℟. Credo. Sacerdos interroget. Credis ⁊ in ſpiritū ſanctū: ſanctā eccleſiā catholicā: ſanctoꝝ cōionē: remiſſionē peccatorum: carnis reſurrectionem: ⁊ vitam ęternā? ℟. Credo. Interroget ſacerdos nomē infantis: ⁊ dicat. Famule dei N. vis baptizari? ℟. Volo. Tūc baptizet eū ſacerdos ī nomine ſanctę Trinitatis ſub trina immerſione, vel, ſ̄m conſuetudinē patrię vel loci, infundat aquā ſup̱ caput eius dicēs. Ego te baptizo in noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. Amē. Poſtea facit ſacerdos crucē in capite eius in vertice de ſacro chriſmate cum pollice: ⁊ dicit hanc oīonem. Oremus. Oratio.

Deus omnipotens, pater dn̄i noſtri Jeſu Chriſti, qui te regenerauit ex aqua ⁊ Spiritu ſancto, quique dedit tibi remiſſionem omnium peccatorum, ipſe te liniat chriſmate ſalutis in vitam ęternam. Pax tibi. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Poſtea ſacerdos ipōnat mitcamē ſup̱ caput infantis: ⁊ dicat.

Accipe veſtem candidam ⁊ immaculatā: quam perferas ſine macula ante tribunal dn̄i noſtri Jeſu Chriſti: vt hēas vitam ęternam ⁊ viuas in ſecula ſeculorum. ℟. Amē. Poſtea tradat candelam accenſam in manu pueri, vel patrini, dicēs. N. Accipe lampadē irreprehenſibilem: cuſtodi baptiſmum tuum: vt cū venerit dn̄s ad nuptias, poſſis ei occurrere vna cū oībꝰ ſanctis ſuis in aula cęleſti: vt hēas vitā ęternā. ⁊ viuas in ſecula ſeculoꝝ. ℟. Amē. Deinde dicat ad altare Euā. S. Joh. In principio erat. fo. 88. Poſtea dicat ſacerdos. Vade ī pace.

Ordo ad puellam cathecumenam faciendam. Ca. ii.

Cum venerit infantula an̄ ianuā eccleſię, interroga nomē eius: ⁊ dic hęc verba. Siquis cathecumenus eſt, ſecedat. Siqs cathecumenus eſt Judęus vel hęreticus, ſecedat. Siqs cathecumenus eſt Sabellianus vel hęreticus aut iudęus, ſecedat. Interroga nomē: ⁊ dic. Maria. vel N. qd deſideras? Rn̄deat. Fidem. Sacerdos interroget. Fides qd tibi p̄ſtat? Rn̄deat. Vitā ęternā. Interrogat

gat

[Dic]at ſacerdos. Quis tibi daturus eſt eam? Reſpondet. Deus pater & dñs Jeſus Chriſtus cum ſancto ſpiritu. Deinde inſuf[fl]a in faciem eius ter in modum crucis, & dic. Exorciſmus.
I Mpero tibi immunde ſpūs in noie pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpūs ✠ ſctī, vt exeas & recedas ab hoc plaſmate Dei. [I]nterroget ſacerdos qd nomē volūt ei imponere, & annūcie[t] [n]omē, & dicat. Famula Dei N. qd vis fieri? Rñdet. Chriſtiana. [I]nterroget ſacerdos. Abrenūcias ſatanę? Rñdet. Abrenūcio. [S]acerdos. Et omnibus operibus eius. Rñdet. Abrenuncio. [S]acerdos. Et oibus pompis eius? Rñdet. Abrenuncio. Po[ſ]tea dicat ſacerdos hęc verba. Et iſta ſit felix, i nomine pa ✠ [t]ris, & fi ✠ lij, & ſpūs ✠ ſancti. Amē. Deinde dicat ſacerdos. [Deu]s. D eius in adiutoriū meū intende. vt ſu. fo. 17. Gloria pa. &c. [K]yrie ele. Chře ele. Kyrie ele. Dñs vobiſcū. Oremus. Oratio.
D Eus nr̃, q nos ad imaginē ſuā plaſmare di- Catechuſm[?]. gnatus eſt, ſic ait p moyſen famulū ſuū: nō auguraueris: [n]ō męchaberis, nō falſum teſtimoniū dixeris, honorē habebis [patr]i, & mr̃i tuę, & diliges primū tuū ſicut teipſū, & qd tibi nō vis [fi]eri, alijs ne feceris: iſta ſūt pcepta dei, q̄ gētilē pplz ad eccl̄iaz [de]i veniētez vnūquēqz oportet obſeruare. Per Chřm. ℟. Am̄.
[S]acerdos ſignat ea i frōte & i pectore ſigno ✠ Crucis dicēs.
F Amula dei accipe ſignum crucis tam in fron ✠ te, q̄ in corde. ✠ ſume fidē cęleſtē: talis eſto moribus, vt tēpluz [de]i iam eſſe poſſis: ingreſſaqz eccleſiā dei, euaſiſſe te laqueum [m]ortis lęta agnoſcas, horreſcas idola: reſpuas ſimulacra: colas [d]eū patrē omnipotētē: & Jeſuz Chriſtū filiū eius, cū ſpū ſcō, [q]ui viuit & regnat in ſecula ſeculoruz. ℟. Amē. Oremus. Oro.
D Eprecor te domine ſancte, pater oīpotens, ęterne de⁹: vt huic famulę tuę, q̄ ſeculi huius nocte vagat̄ incerta, [d]ubia, viam veritatis, & agnitionis tuę iubeas demōſtrari: [qu]atenus reſeratis oculis cordis ſui, te vnū deū patrem in fi[li]o: & filiuz in patre recognoſcat cū ſcō ſpiritu, atque huius cō[fe]ſſionis fructuz & hic, & in futuro ſeculo pcipere mereat̄. Per [eu]ndem Chriſtum dñm nr̃m. ℟. Amen. Sequitur exorciſmus.
E Xorcizo te oīs ſpūs imūde in noie dei pa ✠ tris oīpotē tis, & in noie Jeſu Chři filij ei⁹ iudicis nr̃i: vt diſcedas ab [ho]c plaſmate dei, q̄ dñs nr̄ ad tēplū ſanctū ſuū, vocare digna- tus

tus eſt: vt fiat tēplū Dei viui: ⁊ Spūs ſcūs habitet in ea: in nōie Dei pa ✠ tris oipotentis: ⁊ in noie Jeſu ✠ Chriſti filij eius, ⁊ Spūs ✠ ſci: qui filius venturus eſt in maieſtate p̄ris iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculum per ignē. ℟. Amē. Oremus. Oro.

DEus, q̄ ꝑdita reparas: ⁊ reparata cōſeruas: deꝰ, q̄ ꝓpꝛio gētilitatis crimine euaſo, ⁊ ſerpētis charactere deleto, ſignari hoīez noīs tui titulo p̄cepiſti: ſuſcipe, q̄s, hāc famulā tuā: atq; eā īter plebis tuę numerū cōmiſce. p̄ Chꝛīz. Oremus. Oro.

DOmine Deus cęli ⁊ terrę, maris ⁊ oīuz elementorū creator: qui aſpectu tuo illuminas vniuerſam faciez terrę: illumina vultū tuum, ſuper hanc famulā tuaz N. catechumenā, quā hodierna die ad templū ſanctum tuuz vocare dignatꝰ es: infunde in eam ſcientiā pietatis tuę: accipe hāc dn̄e, ⁊ aperi ei ianuam iuſtitię tuę: ⁊ da illi miſericordiaz tuā: pietatiſque munus largire: ⁊ per lauacrum regenerationis tuę perduc eaz ad gratiam ſpūalem: vt nobiſcum pariter tibi Deo patri oipotenti laudes ⁊ gratias referat. Induc eam dn̄e in viam veritatis: doce eam iuſtificationes tuas: per dn̄m noſtrum Jeſum Chꝛm̄ filium tuum, qui tecum viuit ⁊c. ℟. Amen. Conſignat eam in fronte dicens. Signo tibi frontem ✠ vt ſuſcipias crucē Dn̄i.

In auribus. Signo tibi aures ✠ vt audias diuina p̄cepta.

In oculis. Signo tibi oculos ✠ vt videas claritatē Dei.

In naribus. Signo tibi nares ✠ vt odorē ſuauitatis ſētias.

In ore. Signo tibi os ✠ vt loquaris verba vitę.

In pectore. Signo tibi pectus ✠ vt credas in Deum.

In ſcapulis. Signo tibi ſcapl'as ✠ vt ſuſcipias iugū ſuę eiꝰ.

In toto corpe. Signo te totā i noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ✠ ſci: vt habeas vitā: ⁊ viuas i ſcl'a ſclorū. Amen. Oremꝰ. Oro.

OMnipotens ſempiterne deus, p̄r Dn̄i nr̄i Jeſu Chꝛiſti, reſpicere dignare ſuper hanc famulam tuam N. quā ad rudimēta fidei vocare dignatus es: oēm cęcitatem cordis ab ea expelle: diſrumpe oēs laqueos ſatanę, quibus fuerat alligata. Aperi ei dn̄e ianuā pietatis tuę: vt ſigno ſapientię tuę imbuta omnium cupiditatum fetoribus careat: ⁊ ſuauem odorem p̄ceptorū tuorum leta in eccleſia tua ſentiat: ⁊ ꝓficiat de die in diem: vt idonea efficiat accedere ad gratiā baptiſmi tui, p̄cepta medicina: Per eū dē dn̄m nr̄m Jeſuz Chꝛm̄ filium tuū, Qui tecū viuit ⁊ regnat

[-]nat in vnitate ſpiri. ℟. Amen. Oremus. Exorciſmus ſalis.

Exorcizo te creatura ſalis in noīe dei pa ✠ tris oīpotētis, ⁊ i charitatē dn̄i nr̄i Jeſu xp̄i, ⁊ i virtute ſpūs ✠ ſcī. Exorcizo te p deū ✠ viuū: p deū ✠ verū: p deū ✠ ſctūz: q te ad tu[-]telā humani gn̄is pcreauit, ⁊ pplō venientē ad credulitatem p [ſe]ruos ſuos ↄſecrari precepit. Proinde rogamus te dn̄e deus [n]r̄, vt hec creatura ſalis i noīe ſcte trinitatis efficiat ſalutare ſa[c]ramentū ad effugandū inimicū qd tu dn̄e ſanctificando ſan[c]ti ✠ ficeſ: ⁊ bn̄dicendo bn̄ ✠ dicas: vt fiat oībus accipiētibꝰ [per]fecta medicina, pmanens in viſceribꝰ eoꝝ: in noīe dn̄i nr̄i Je[ſu] xp̄i: qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculuz p [i]gnem. ℟. Amen. Poſtea tolle ſalē digito cum tua ſaliua: ⁊ [p]one in ore infantule, ⁊ dic. F amula dei N. accipe ſal ſapiē, [...] propitiatio ſit tibi in vitā eternam. Amen. Oremus. Oratio.

Deus patrū nr̄oꝝ, vniuerſe ↄditor veritatis, te ſupplices exoramus, vt hāc famulā tuā N. reſpicere digneris propi[ti]us: ⁊ hoc primū pabulū ſalis guſtantē, non diutius eſurire p[er]mittas: quo minus cibo repleatur celeſti: quatenus ſit deo ſem[p]er ſpū feruēs, ſpe gaudēs, tuo ſemp noī ſeruiēs: pduc eaz dn̄e [a]d noue regenerationis lauacrū: vt cū fidelibus tuis pmiſſio[nu]z tuaruz eterna p̄mia ↄſequi mereat. Per xp̄m dn̄m nr̄z. ℟. [A]mē. Interrogat ſacerdos nomē infantule: ⁊ dicit. F amula [de]i N. ingredere in tēpluz dei viui: vt hēas partez in prima re[ſu]rrectione cū ſcīs ⁊ electis dei. Et dato capite ſtole patrino, [in]troducat eā in eccleſiā dicēdo hāc ōnē. Oremus. Oratio.

Preces nr̄as, q̄ſumus dn̄e, clementer exaudi: ⁊ hāc electā tuā cru ✠ cis dn̄ice, cuius eā impreſſione ſigna ✠ mus; [vi]rtute cuſtodi: vt agnitionis tue rudimēta ſeruando, p cuſto[di]az mādatoꝝ tuoꝝ ad regenerationis gloriā puenire mereat. [P]er eum. Chr̄z dn̄m nr̄m. ℟. Amen. Finita oratione ponatur [...] in pauimento eccleſie, ⁊ dicatur. Oremus. Oratio.

Deus qui humani generis ita es conditor, vt ſis et refor[]mator: propitiare famule tue N. adoptiue p grāz tuam: [n]oui teſtamēti ſobolē noue proli aſcribe: vt filij pmiſſionis, [q]nō potuerūt aſſequi p naturā, gaudeāt ſe accepiſſe p grāz, p [...]s dn̄m. ℟. Amen. Hoc ita finitis patrin' vel matrin' teneat [...] ſtet genibus flexis ⁊ dicat ſacerdos. Ora electe: flecte ge[-]

nua:

nua: dic Pater noster: Leua: ꝛ cõple orõnē tuā: ꝛ signa illam: ꝛ accede ad bn̄dictionē. Et pinus dicit totū Pater nr̄. ꝛ signat puellā signo cru ✠ cis: ꝛ sacerdos dicit orōne. Oremus. Oro.

DEus celi: deus terre: deus angelorū: deus archangelorū: deus prophetarum: deus aplorum: deus martyrum: de⁹ cõfessorū: deus virginū: deus omniū bn̄ viuentiū: deus, cui oīs lingua cõfitet, ꝛ oē genu flectit celestiū, terrestriū, ꝛ infernorū: te inuoco dn̄e, vt hāc famulā tuā ꝛ custodire digneris ꝛ ꝑducere ad grāz baptismatis. ꝑ xp̄z do. no. ℟. Amē. Sequit exorcismus.

ERgo maledicte diabole recognosce sniam tuaz: ꝛ da honorem Deo viuo ꝛ vero: da honorez Jesu Christo filio ei⁹, ꝛ Spūi scō paraclito: ꝛ recede ab hac famula dei: qꝛ istam sibi Deus ꝛ dn̄s noster Jesus Christus ad suā sanctaz gratiam ꝛ benedictionē, fontemqꝫ baptismatis dono celesti vocare dignatus est. Et hoc signū sancte cru ✠ cis, quod nos in frōte ei damus, tu maledicte diabole nunquam audeas violare: sed dānatus in eternū maneas ab eo repulsus: per eū qui venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos: ꝛ seculū per ignem. ℟. Amen. Iterum dicit sacerdos. Ora electe: flecte genua: dic Pater nr̄. Leua: comple orationem tuam, ꝛ signa illam: ꝛ accede ad benedictionem. Patrinus dicit totum Pr̄ nr̄. ꝛ signat infantulaz signo cru ✠ cis: ꝛ sacerdos dicit orationem. Orem⁹. Oratio.

DEus Abraham: Deus Isaac: Deus Jacob: deus, q tribus Israel de egyptiaca seruitute liberasti: ꝛ ꝑ Moysen famulū tuū de custodia mādatorū tuorū in deserto monuisti: ꝛ Susanna de falso crimine liberasti: te supplex deꝑcor dn̄e: vt liberes hāc famulā tuā N. ꝛ ꝑducere eā digneris ad grāz baptismi tui. Per xp̄m dn̄m nr̄m. ℟. Amē. Sequitur exorcismus.

ERgo maledicte diabole recognosce sniaz tuā: ꝛ da honorē deo viuo ꝛ vero: da honorē Jesu xp̄o filio ei⁹, ꝛ spūi sancto paraclito: ꝛ recede ab hac famula dei: qꝛ istā sibi de⁹ ꝛ dn̄s nr̄ Jesus xp̄s ad suā scāz grāz ꝛ bn̄dictionē, fonteqꝫ baptismatis dono celesti vocare dignatus est: Et hoc signū scē cru ✠ cis: qd nos in frōte eius dam⁹, tu maledicte diabole nunq̄ audeas violare: sed dānat⁹ in eternū maneas ab ea repulsus. Per eū q ventur⁹ est iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ seculū ꝑ ignē. ℟. Amen. Sacerdos dicit tertio. Ora electe: flecte genua: dic Pater nr̄.

Leua:

Leua: cōple orōnē tuā: ⁊ ſigna illam: ⁊ accede ad bñdictionē. Et patrinus dicit totū Pater noſter. ſurgit: ⁊ ſignat infantulā ſigno cru ✠ cis: ⁊ ſacerdos ſequitur exorciſmū. Exorciſmus.

Exorcizo te immunde ſpūs per Patrē ⁊ filiū ⁊ ſpiritū ſctm̄: vt exeas ⁊ recedas ab hac famula dei N. Ipſe tibi imperat maledicte dānate: q ceco nato oculos aperuit: ⁊ quatriduanum Lazarū de monumēto ſuſcitauit. Sequitur exorciſmus.

Ergo maledicte diabole recognoſce ſniaz tuā: ⁊ da honorem Deo viuo ⁊ vero. da honorez Jeſu Chrō filio eius, ⁊ Spūi ſcō paraclito: ⁊ recede ab hoc famulo dei: q̄ iſtuz deus, ⁊ dñs nr̄ Jeſus Chriſtus ad ſuam ſanctam gratiam ⁊ benedictionez, fontemq; baptiſmatis dono ſue gratie vocare dignatus eſt: Et hoc ſignū ſcē cru ✠ cis, qd nos in frōtē eius dam⁹, tu maledicte diabole nunq̄ audeas violare: ſed dānat⁹ i eternū maneas, ⁊ ab eo repulſus. Per eū, q venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculū p ignē. ℟. Amē. ¶ Incipit officiū abrenūciationis: ⁊ catechiſm⁹. ¶ Primo ponit preſbyter manum ſup infantē: ⁊ dicit ſequentem orōnē. Oremus. Oratio.

Eternam ac mitiſſimā pietatez tuā deprecor dñe ſancte, pater oipotēs, eterne Deus, luminis auctor, ⁊ veritatis, ſuper hunc famulū tuū N. vt digneris eū illuminare lumine intelligentie tue munda eum: ⁊ ſanctifica: da ei ſcientiam veram: vt dignus efficiatur accedere ad gratiam baptiſmi tui: teneat fidem firmam: ſpem certam, conſiliū rectum, doctrinā ſctāz: vt aptus ſit ad pcipiendam grām tuā: Per eum, q tecū ⁊ cū ſpū ſcō viuit ⁊ regnat i ſecula ſeculoꝝ. ℟. Amē. Quo facto, q tenet infante dicat cū ſacerdote ſymboluz aploꝝ, ⁊ Pr̄ nr̄.

Credo in deū patrem oipotentem: creatorem celi ⁊ terre. Et in Jeſum Chrm̄ filium eius vnicum, dñm noſtruz. Qui cōceptus eſt de ſpiritu ſancto: natus ex Maria virgine. Paſſus ſub pōtio Pilato, crucifixus, mortuus, ⁊ ſepult⁹. Deſcēdit ad inferos: tertia die reſurrexit a mortuis. Aſcendit ad celos: ſedet ad dexteram dei patris oipotentis. Inde venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos. Credo in ſpm̄ ſcm̄: ⁊ ſanctā eccleſiam catholicam. Sanctorum cōionem. Remiſſionē peccatorum. Carnis reſurrectionez. Vitaz eternam. Amē. Pater noſter. Deinde ſequitur exorciſmus.

NEc te lateat ſatana imminere tibi penas, imminere tibi diē iudicij, diēq3 ſupplicij ſempiterni, diē q̄ vēturus eſt, velut clibanus ardens: in quo tibi atq3 vniuerſis angelis tuis eternus ſupueniet interitus. Proinde dānate atq3 dānāde da honorē Deo viuo ꝛ vero: da honorē Jeſu xp̄o filio eius, ꝛ ſpū̄i ſctō. Jn cuius noīe atq3 virtute ego p̄cipio tibi q̄cūq3 es ſpūs immunde, vt exeas ꝛ recedas ab hac famula dei: q̄ꝫ hodie deꝰ ꝛ dn̄s nr̄ Jeſus xp̄s ad ſuā ſanctā grāz ꝛ benedictionē, fontēq3 baptiſmatis dono ſue grē vocare dignatus eſt: vt fiat eius templum p̄ aquaz regenerationis in remiſſionem oīum pctōrum. Jn nomine eiuſdē dn̄i nr̄i Jeſu Chriſti, qui venturus eſt iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ ſeculum per ignē. ℟. Amen. Deinde ſaliua oris ſui ſacerdos tangat nares ꝛ aures infantule: ꝛ dicat.

EPpheta, qd̄ eſt adaperire nares ꝛ aures in odorē ſuauitatis. Rn̄deat q̄ tenet infantulā. Eppheta. Et ſacerdos. Jn odorē ſuauitatis. Rn̄deat q̄ tenet infantulā. Eppheta. Et ſacerdos. Tu aūt effugare diabole: appropiquabit eniz iudiciū dei. Rn̄deat qui tenet infantulam. Eppheta. Poſtea interroget ſacerdos nomen infantule: ꝛ dicat. Famula dei N. abrenunciaſ ſatane? Reſpondet. Abrenuncio. Et ſacerdos. Et omnibus operibus eius? Reſpondet. Abrenuncio. Et ſacerdos. Et omnibus pompis eius? Reſpondet. Abrenuncio. Deinde ſacerdos liniat infantulam de oleo ſancto inter pectus ꝛ ſcapulas cum pollice in modum cru ✠ cis, ꝛ dicat.

EGo te linio oleo ſalutis iter pectꝰ ꝛ inter ſcapulaſ, in nomine dn̄i noſtri Jeſu Chrī, i vitā eternā. Pax tibi. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Et ſacerdos. Recede immunde ſpiritus: ꝛ da locum ſpiritui ſancto. Et ſacerdos tenens manum ſuper caput infantule dicit ſequentem orationem. Oremus. Oratio.

FAmulam tuaz, q̄ſumus dn̄e, ad tui baptiſmi grām recurrentez reſpicere, ꝛ conſeruare in tuo noīe digneris: ꝛ q̄cquid in ea per originalis peccati tranſgreſſionez pene obnoxium diabolus detinebat, ſacri fontis indulgentia reſoluatur, veteris hoīs exuuias deponat, ꝛ noue vite inducta amictu reſurgat: omnia nequiſſimi ſpūs ab ea venena depelle: ꝛ ſalutarez baptiſmi gratiā adimpleat: vt in tui muneris perceptione in eterna vita valeat exultare. Per Chriſtuz dn̄m noſtrum.

His peractis procedant ad fontes. Sequitur benedictio fontium, ſi fons nõ eſt benedictus: ⁊ hãt litanię, ⁊ benedicite fontis, vt ſupra fol. 21. Si vero fons eſt benedictus, presbyter prętermiſſis litanijs ⁊ bñdictione fontis, interroget nomẽ infantulę, ⁊ dicat. N. Credis in deũ pr̃em omnipotentẽ creatorem cęli ⁊ terrę? Reſpondet. Credo. Sacerdos. Credis ⁊ in Jeſum Chriſtum filiũ eius vnicum, dñm noſtrum, natum ⁊ paſſum? Rñdet. Credo. Sacerdos interrogat. Credis ⁊ in Spiritum ſanctum: ſanctã eccleſiã catholicã ſanctorũ cõmunionẽ: remiſſionem peccatorũ: carnis reſurrectionẽ, ⁊ vitam ęternã? Reſpõdet. Credo. Interrogat ſacerdos nomẽ infantulę, ⁊ dicit. Famula dei N. vis baptizari? Reſpõdet. Volo. Tunc baptizat eã ſacerdos in nomine ſctę Trinitatis ſub trina imerſione: vel infundit aquã ſuper caput eius ſm morem patrię, vel loci dicens. Ego te baptizo in nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſancti. Amẽ. Poſtea facit ſacerdos crucem in capite ei⁹ in vertice de ſacro chriſmate cum pollice, ⁊ dicit hanc orationem. Oremus. Oratio.

Deus omnipotens, pater domini noſtri Jeſu Chriſti: qui te regenerauit ex aqua ⁊ Spiritu ſctõ: quiq; dedit tibi remiſſionem omnium peccatorum: ipſe te lineat chriſmate ſalutis in vitam ęternam. Pax tibi. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Poſtea ſacerdos ponat linteamen ſuper caput infantis, ⁊ dicat.

Accipe veſtem candidam ⁊ immaculatam, quam perferas ſine macula ante tribunal domini noſtri Jeſu Chriſti: vt habeas vitam ęternam in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Poſtea tradet candelã accenſam in manu puellę vel patrini, dicens. N.

Accipe lãpadem irreprehenſibilẽ: cuſtodi baptiſmum tuum: vt cũ venerit dñs ad nuptias, poſſis ei occurrere vna cũ oĩb⁹ ſanctis ſuis in aula cęleſti: vt habeas vitam ęternã: ⁊ viuas in ſecula ſeculorũ. ℟. Amen. Deinde dicit euangeliũ ſancti Joannis. In princip. erat. fol. 89. Poſtea dicat ſacerdos. Vade in pace.

¶ Forma baptizandi puerum vel puellam, de cuius morte dubitatur ad ſuccurrendum. Cap. 12.

Si infans grauiter infirmatur: ita quod de eius morte dubitetur: non fiat totus ordo prędictus: ſed cum primum fuerit ad portam eccleſię ſacerdos faciet in modicum cru ✠ cis. ⁊ dicat.

IMpero tibi immunde ſpiritus, in nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti, vt exeas ⁊ recedas ab hoc famulo Dei. Tūc ſacerdos iterroget nomē īfantis, ⁊ dicat. Quid vis fieri? Rñdet Chriſtianus. Interrogat ſacerdos. Abrenuncias ſatanę, ⁊ omnibus operibus eius, ⁊ omnibus pōpis eius? Rñdet. Abrenuncio. Poſtea faciens ſignum crucis in frōte, ⁊ pectore infantis, dicit. Accipe ſignū crucis tā in frōte, ꝙ in corde: ſume fidē celeſtem: eſto talis moribus: vt templum Dei eſſe poſſis. Poſtea ſacerdos benedicat ſalem in hunc modū. Benedic ✠ q̄ſumus dn̄e hanc creaturam ſalis tua bene ✠ dictione cęleſti in noīe dn̄i nr̄i Jeſu Chriſti, ⁊ in virtute Sp̄us ſancti ad effugādū inimicū: qđ tu dn̄e ſanctificādo ſancti ✠ fices: bn̄dicēdo bene ✠ dicas: fiatq; oibus ꝑcipientibus ꝑfecta medicina ꝑmanens in viſceribus eoꝝ. In noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. Amen. Oratione cōpleta ſacerdos ponat ſal benedictum in ore infantis, dicens. Accipite ſal ſapientię, q ſit tibi propitiatio in vitam ęternam. Amen. Tunc introducat eum in eccleſiam, ⁊ dicat. P̄ nr̄. ⁊ Credo in deum patrem. Poſtea ſacerdos tāgit nares eius, ⁊ aures cum ſaliua ſua dicēs.

Eppheta: qđ eſt adaperire aures ⁊ nares in odorem ſuauitatis. Tu aūt effugare diabole, appropinquabit enī iudicium Dei. Tunc ſacerdos vocato noīe eius, dicit. Abrenuncias ſatanę, ⁊ omnibus operibus eius, ⁊ omnibus pōpis eius? Reſpondet. Abrenuncio. Tunc ſacerdos intincto digito in oleo cathecumenorum facit ſignum crucis ſuper pectus ⁊ ſcapulas pueri dicens. Ego te linio oleo ſalutis in Chriſto Jeſu Domino noſtro. ¶ Si autem ita infirmus in mortis periculo eſt conſtitutus, ꝙ prędicta ſeruari non poſſint: benedic ſal. ⁊ in ore ponas: ⁊ ſigna puerum in fronte ⁊ pectore cum pollice: ⁊ dic. In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. Amen. Et tenens manum ſuper caput eius, dic hanc orationem.

FAmulum tuum, q̄s dn̄e: ad tui baptiſmi gratiā recurrentē reſpicere ⁊ conſeruare in tuo nomine digneris: ⁊ qcqd, in eo per originalis peccati tranſgreſſionē pęnę obnoxiū diabolus detinebat, ſacri fontis idulgētia reſoluat: veteris hois exuuias deponat, ⁊ nouę vitę indutus amictum reſurgat: oia nequiſſimi ſp̄us ab eo venena depelle: ⁊ ſalutarem baptiſmi gratiā adimple:

ple: ⁊ in tui muneris perceptione i eterna vita exultare cõcede. p.

¶ Item alia oratio pro proximo morti. Oremus. Oratio.

Medelam tuã deprecamur omnipotens dñe, ſancte pater omnipotens, eterne Deus: q ſubuenis in periculis: q tẽperas flagella, dum verberas te ergo Dñe ſupplices deprecamur, vt hunc famulum eruas ab hac inualetudine: vt non preualeat inimicus vſq; ad tentationẽ anime: ſicut Job terminum ei pone: ne inimicus de anima iſta ſine redẽptione baptiſmatis incipiat triũphare. Differ dñe exitũ mortis: ⁊ ſpatiũ vite extende: releua quem perducas ad gratiam baptiſmi tui. Per Chrm dñm noſtrum. ℟. Amen. Poſtea ſi non habeas aquam benedictam: benedic eam iſta breui benedictione ad ſuccurrendum.

Exaudi nos oĩps deus: ⁊ in huius aque ſubſtãtiã tuã miſce virtutẽ: vt abluendus p eã, ⁊ ſanitatẽ ſimul, ⁊ vitã mereat eternam. Per xp̃m dñm noſtrum. ℟. Amen. Exorciſmus.

Exorcizo te creatura aque in nomine Dei pa ✠ tris omnipotentis: ⁊ in charitate Jeſu ✠ Chriſti filij eius: ⁊ ſpũs ✠ ſancti. Exorcizo te omnis virtus aduerſari: omnis incurſio ſatane: ⁊ omne phãtaſma: eradicare ⁊ effugare ab hac creatura aque: vt fiat fons ſaliens in vitam eternam: ⁊ qui ex ea baptizatus fuerit, fiat templum Dei viui: ⁊ Spũs ſanctus habitet in eo, in remiſſionem omnium peccatorum. Poſtea pone chriſma in aqua, ⁊ dicas. Fecũdet, ⁊ ſcificet iſte fons oleo ſalutis, ⁊ ſalutifero chriſmate, In noĩe pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſancti. Amen. Deinde ſacerdos interrogato nomine pueri, dicat.

N. Credis in Deum patrem omnipotentem, creatorem celi ⁊ terre? Reſpondet Credo. Et ſacerdos. Credis ⁊ in Jeſum Chriſtum filium eius vnicum, dominum noſtrum, natũ, ⁊ paſſum? Rñdet. Credo. Sacerdos. Credis in Spiritum ſanctũ: ſanctam eccleſiam catholicam: ſanctorum communionem: remiſſionem peccatorum: carnis reſurrectionem, ⁊ vitã eternã? Reſpondet. Credo. Et interrogat ſacerdos. N. vis baptizari? Reſpondet. Volo. Tunc ſacerdos cum baptizat in nomine ſancte Trinitatis, dicens. Ego te baptizo in nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. Amen. Poſtea facit crucem de chriſmate ſacro in vertice eius: ⁊ reliqua, vt ſupra ſcribitur; date ei veſtem candidam, ⁊ [illegible] orationibus, vt ſupra.

¶ Si autem puer conualuerit: debent omnia ſuppleri q̃ omiſſa ſunt.ſ.omnia que baptiſmum precedũt. ⁊ dicta non fuerũt.

¶ Si vero adeo propinquus morti fuerit: ꝙ credatur ipſum immediate obiturum: ſolum dicat formam baptiſmi videlicet. **Ego te baptizo in nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſancti. Amen.** Et dicendo verba predicta effundat aquam ſuper caput eius: ⁊ ſic eum baptizet. Et ſi habet chriſma, eum in vertice vngat in modum crucis, ⁊ dicat orationem. **Deus omnipotens pater domini no. ⁊c.** Et poſtea. **Accipe veſtem candidam ⁊ immacu. ⁊c.** Et demum candelam, dicendo. **Accipe lampadem irreprehenſibilem, ⁊c.** Poſtea dicat Euangelium ſancti Joannis. **In principio erat verbum: ⁊ verbum erat. folio. 89.**

¶ Finit Tractatus primus prime partis libri Sacerdotalis, de ſacramento Baptiſmi.

¶ Aduerte ꝙ hic ſequi deberet ſacramentum Euchariſtie, vel Penitentie: Sed quia regulariter primo precedit Penitentia: poſtea Comunio: ⁊ vltimo Extrema vnctio: que habet multa annexa.ſ.Commendationem anime: Officium ſepulture ⁊c. que multum protrahuntur ad longum: viſum eſt hic tractare primũ de Matrimonio, ⁊ poſtea ſucceſſiue de alijs ſacramentis.

¶ Tractatus ſecundus prime partis libri Sacerdotalis, de ſacramento Matrimonij.

¶ Quid ſit Matrimonium: ⁊ qualiter contrahatur legitime, ⁊ de eius inſtitutione, ⁊ de tribus bonis Matrimonij. Cap. i.

Matrimonium eſt ſacramentum eccleſie: qđ ſic diffinit. Matrimonium eſt maris ⁊ femine coniunctio, indiuiduam vite conſuetudinem retinens. De preſumpt. cap. Jllud. Quod quidem contrahitur ſolo conſenſu p verba de preſenti: qñ vir in mulierem, ⁊ mulier in virum, accedẽtibꝰ verbis ꝯſenſum exprimẽtibꝰ. ſ. Accipio te in meã ⁊ accipio te in meũ, vel eqpollẽtibꝰ, ꝯſentiunt. De ſpõſa. c. cuz Locũ. ⁊ ca. Tua. ⁊ ca. Tuas. de ſponſa duorum.

& 27.q.2.ca.Sufficit.Et ſan.Thom.in 4.diſt.27.q.1.ar.2. Non ſolum autem verbis,ſed etiā ſignis Matrimonium exprimentibus,vel cōſenſum in Matrimonium,vt in ſurdis & mutis,cōtrahitur Matrimonium. De ſponſa. cap.Cum apud ſedem.

¶ Inſtitutū autem fuit in Paradiſo terreſtri Matrimoniū ante peccatum, propter ſuſceptionem ſobolis, dicente dño: Creſcite & multiplicamini.Geñ.1.cap.Inſtitutum etiā fuit poſt peccatum, cā vitandę fornicationis: vt dicit Apoſtolus. 1.ad Corin.7.Propter fornicationem vnuſquiſq; habeat vxorem ſuā: & vnaquęq; virum ſuum.32.q.2.ca.Sicut. & cap.Quicquid. Inſtitutio.

¶ Oēs autem q volunt,poſſunt Matrimoniū ɔtrahere,dummodo ſint in ętate legitima, q̄ eſt in viro.14.annorū, & in fęmina.12.vt habetur de ſpon.impube.ca.Impuberes, & ca.Continebat.& dummodo non ſit aliqḋ impedimentum,quo ꝓhibeat̃ cōtractio Matrimonij:de qbus infra hr̃.Et pōt fieri Matrimonium p ꝓcuratorem,ſicut fuit de Iſaac,& Rebecca.Gen.c.24.& 32.q.2.§.cum dr̃. Tēpus.

¶ Tria autem ſunt bona Mr̃imonij.ſ.proles,fides,& ſacramentum.Proles,vt charitatiue recipiant filios,& religioſe educent.Fides,vt cum alia pſona nō cocant. Sacr̄m, vt nunq̄ niſi p mortem ſeparent̃. Qui filij ſunt legitimi:c.Per venerabilem.in tex.& gl.ſup ver.de tribus modis.27.q.2.ca.Omne itaq;.32.q.1.cap.Non enim. Tria matrimonij bona.

¶ Ex concilio Florentino p̄dicto. Sacr̄m mr̄imonij eſt ſignū cōiunctionis Chr̄i & eccl'ię:ſm Apl'm dicentē: Sacr̄z hoc magnū eſt: Ego dico in xp̄o & eccl'a.Cā efficiens mr̄imonij regl'r eſt mutuus cōſenſus p verba de pn̄ti exp̄ſſus.Aſſignat̃ autem triplex bonū mr̄imonij. Primū eſt, ꝓles ſuſcipiēda, & educāda ad cultū dei.Scōz eſt fides,q̄ vnus cōiugum alteri ſeruare dēt.Tertiū eſt idiuiſibilitas Matrimonij: ꝓp hoc q̄ ſignificat indiuiſibilem ɔiunctionem xp̄i & eccleſię.Quāuis aūt ex cā fornicationis liceat thori ſeparationez facere: nō idē aliud matrimoniū cōtrahere fas eſt, cū Matrimonij vinculū legitime contracti perpetuū ſit: hęc ibi.

Non tutum eſſe: ſcias nouum contrahere, vt ſentiunt quędā moderni: qui tamen ſcias. ſibi: potius per miſsū, nec ꝓpterea.

¶ De duplici Matrimonio,ſcilicet legitimo & clandeſtino: & de bannis publice faciendis. Cap. 2.

Matrimoniū aliud eſt legitimū: qḋ eſt,qn̄ publice & ſolenniter cōtrahit̃ in faciem eccl'ę cum debitis cōditionibus requiſitis.ſ.cum vxor a parentibus petit̃, deſpōſat̃,dotat̃, & a ſa-

Deo gratũ eſſe: & memineris quantũ valeat eccleſię vs°. Matthe. 6. & ad Corinth. pria. 7.

cerdotibus benedicit. vt 13. q. 5. c. Aliter. ¶ Aliud eſt clandeſtinũ, qđ fit ſine predictis ſolennitatibus. 30. q. 5. p totum. Cui clãdeſtino Mr̃imonio ſacerdos cõſentiens eſt ſuſpẽdendus. De clan. deſpõ. ca. Cũ inhibitio. qꝛ ex eo ſequunt̃ frequentius multa mala, & ſcãdala ꝙ̃ plurima oriunt̃: ideo ab eccleſia eſt inhibitũ. Et maxime concilio Tridẽtino. c. 1. Seſſ. 24. de reformatrimonij. Nõ quidẽ clãdeſtinũ Matrimoniũ publice erat ratificãduz. De clã. deſp. ca. Nõ nobis. Quapropter prudens ſacerdos dꝫ diligenter intendere ꝙ talia nõ ſequant. Vñ ſcḋm generalis cõcilij cõſtitutionẽ, de clã. deſpõ. ca. Cuz inhibitio. faciẽda ſunt bãna i eccleſijs p parochũ ſacerdotẽ: anteꝙ̃ mr̃imoniũ cõtrahat: & indicẽduz eſt p tres dies feſtiuos cõtinuos in miſſaruz ſolennijs: Vt ſiqs ſciat, inter tales pſonas, q̃ inter ſe contrahere debẽt, eſſe aliqđ impedimẽtuz, infra cõpetẽtẽ terminuz aſſignãduz debeat ipſũ pducere & manifeſtare, in hęc vel ſilia verba. vz. Hę duę pſonę N. & N. volũt cõtrahere Mr̃imoniũ: ſiqs eſt q nouerit aliqđ impedimẽtũ eẽ inter has pſonas, qđ mr̃imoniuz inter eos ipediat, illud denunciet. Et de hoc admonemus oẽs primo, ſcḋo, & tertio, & peremptorie infra talẽ terminũ N. Et alicubi, q ſine iſtis bãnis contrahũt, ſunt excõicati. Et ſi apparuerit aliqua cõiectura ipedimẽti alicui⁹, iterdicẽdũ eſt illis ne cõtrahãt donec veritas declaret̃, & oppoſitũ cõſtet. Qui aũt cõtraxerint poſt phibitionẽ ſibi factã, & ipedimẽtũ extiterit, illegitimos filios procreabũt: & ſacerdos q tales inhibitiones facere cõtẽpſerit: vel regularis q interfuerit, ſuſpendi debẽt ab officio p tres annos. Et ſiqs malitioſe falſuz impedimentũ obiecerit, canonicã vltionẽ nõ euadet: vt pz vbi ſupra. ¶ Sãcit Tridẽtina Sinod⁹ nullũ eẽ mr̃imoniuz, qđ ꝯtrahit̃ aliter ꝙ̃ pñte proprio Parocho & duobus aut tribus teſtibus Seſſ. 8. cap. 1. ¶ Vagantes vero nõ vult ad mr̃imoniũ cõtrahẽdũ admitti, niſi prius habita de ipſis diligenti inqſitione, obtentaqꝫ ab ordinario licentia. Seſſ. 8. ca. 7. ¶ Nulluz etiam eſſe poſſe matrimonium inter raptorem & raptã, quandiu ipſa in raptoris poteſtate permanſerit, decernit eadẽ ſancta Sinodus. Seſ. 8. ca. 6.

¶ De impedimentis Matrimonij, quę ſunt. 14. cap. 3.

Impedimenta autem Matrimonij, quę Matrimonium impediunt contrahendum, & dirimunt iã cõtractũ ſunt.

12.⁊ in his verſibus continentur, videlicet.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus, diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas,
Si ſis affinis, ſi forte coire nequibis:
Hęc ſocianda vetant connubia: facta retractant.

¶ Primum impedimentum eſt Error: quod tripliciter poteſt occurrere. Primuȝ in ꝑſona: vt ſi credat cõtrahi cũ Martino matrimoniuȝ, ⁊ contrahitur cuȝ Petro. Et hoc nulluȝ eſt. 29. q. 1. ca. Nis ita. Scđo modo errat in fortuna: vt ſiqs credit contrahere cum diuite, ⁊ contrahit cum paupere. Tertio modo in qualitate: vt ſi credat ꝯtrahere cuȝ filia regis, vel alia ꝑſona nobili: ⁊ cõtrahit cũ ruſtica. Vel credit contrahere cũ virgine: ⁊ cõtrahit cuȝ meretrice. Et i iſtis duob⁹ vltimis talis error non impedit matrimoniuȝ. ¶ Scđm impedimẽtuȝ eſt Cõditio: qñ qui liber eſt cõtrahit ignoranter cũ ſerua: vel libera cuȝ ſeruo: ⁊ tũc nullũ eſt Matrimoniũ: niſi cognita cõdictione de nouo cõtrahãt, vel cõſentiãt. Error tñ deterioris cõdictionis ipedit, ⁊ nõ paris vel melioris: vt ſi ſeruus cõtrahit cũ ancilla, ꝙ credebat liberã: vel cum libera, ꝙ credit ancillã: De cõiu. ſeruo. cap. Propoſuit. ⁊ 29. q. 1. §. 1. ¶ Tertiuȝ impedimẽtuȝ eſt Voti. Duplex eſt aũt votuȝ. ſ. ſimplex ⁊ ſolẽne. Votuȝ ſimplex ipedit Matrimoniũ cõtrahẽdũ: ſed nõ dirimit cõtractũ. Votuȝ vero ſolẽne, qđ eſt ꝑ ſuſceptionem ſacri ordinis. ſ. ſubdiaconat⁹, vel emiſſionem profeſſionis tacitę vel expreſſę in aliqua religione approbata, ipedit Matrimoniũ cõtrahẽduȝ: ⁊ dirimit iã contractuȝ. Qui cleri. vel vo. ca. Meminim⁹. ⁊ ca. cõſuluit. ⁊ ca. inſinuatione. De voto ⁊ vo. re. c. Qđ votũ, lib. 6. Et tales cõtrahẽtes ſunt excõicati. De cõſan. ⁊ affi. ca. Eos q. in cle. de conſang. ⁊ affi. ca. vlt. ¶ Quartuȝ impedimẽtum eſt Cognationis: Quę eſt triplex. ſ. carnalis, ſpiritualis, ⁊ legalis. Prima eſt cõſanguinitas: quę impedit Matrimoniũ vſqȝ ad quartũ gradũ incluſiue: ⁊ tales ſimiliter ſunt excõicati ſi cõtrahũt: ⁊ matrimoniũ eſt nullũ. eo. cap. Eos q. Si vero vnus attineat alteri in tertio vel quarto gradu, ⁊ alius in qnto, cõtrahere pñt: qꝛ ſemꝑ ſtandũ eſt remotiori ꝑſonę in conſanguinitate. Ex cõſtitutione vero Synodi Tridẽtinę, ex fornicatione cõtracta affinitas i primo ⁊ ſcđo gradu tñ: poſtea contractuȝ matrimoniuȝ dirimit.

¶ Cognatio ſpūalis eſt ꝯpaternitas, q̄ puenit ex datiōe vel ad miniſtratione ſacroꝝ. Verbi gr̄a. Sacerdos baptizat puerū: ⁊ Martin⁹ ſuſcipit eū de ſacro fonte: vterq3 eſt pr̄ ſpūalis ipſius pueri: ⁊ cōpater pr̄is ⁊ mr̄is. Vn̄ ſuſcipiēs puerū nūq3 poterit hr̄e i mr̄imoniū mr̄ez ei⁹: nec ipſaz pſonā, quā tenuit, ſi fœmina ſit: nec vxor ſuſcipiētis poterit hr̄e prēz pueri, licet ipſa nō ſuſce perit, ſed vir ſu⁹, ⁊ ecōtra. Sil'r filij pr̄is carnalis ⁊ ſpūalis pn̄t cōtrahere mr̄imoniū ſimul. Sil'r cōpater pōt filiā cōpatris ac cipere: niſi ſit illa, q̄ tenuit. Pōt ēt aliqs hr̄e duas cōmatres ſuc ceſſiue i vxores, ſi ante mr̄imoniū effectę ſunt cōmatres. Idez dicēdū eſt de filio vxoris habito ex priori viro, ⁊ ecōtra: q2 mu lier eū ſuſcipiēs nō eſt cōmater viri ſequētis: ⁊ vir ſuſcipiens fi liū alicuius de alia vxore nō eſt cōpater ſequētis vxoris. Laic⁹ baptizans aliquē non pōt contrahere cum matre eius. Sacra ſynodus Tridentina ſic conſtituit: vt vnus tantū ſiue vir, ſiue mulier vel ad ſummū vnus ⁊ vna baptizatū de baptiſmo ſuſci piant: inter quos ac baptizatum ⁊ illius patrem ⁊ matrē, nec nō inter baptizantez ⁊ baptizatuz, baptizatiq3 patrē ⁊ matrē tātū, ⁊ ſpūalis cognatio cōtrahatur. Et ſanxit pterea, vt paro- chus, anteq̄ ad Baptiſmū cōferēdū accedat, diligēter ab his, ad quos ſpectabit, ſciſciteť, quē vel quos elegerint vt baptizatū de ſacro fonte ſuſcipiāt, ⁊ eū, vel eos tantū ad eū ſuſcipiēdū ad mittat: ⁊ in libro eorū noīa deſcribat: doceatq3 eos, quā cogna tionem ꝯtraxerint: ne ignorantia vlla excuſari valeant. Quod ſi vltra deſignatos baptizatuz tetigerint, cognationem ſpūalē nullo pacto cōtrahāt. ¶ Cognatio aūt ſpūalis ſoluz cōtrahiť per baptiſmuz, vel cofirmationez. Catechiſmus qui baptiſmo tanq̄ exordiuz eſt, cognationē ſpiritualē inducit: ⁊ licet impe diat Matrimoniuz cōtrahēduz, non tn̄ dirimit cōtractuz. De cogna. ſpiri. cap. Catechiſmum. lib. 6. ¶ Cognatio legalis eſt adoptio alicuius in filiuz vel filiā. Vnde talis adoptatus: q̄ diu durat adoptio, non poteſt accipere filiā carnalem adoptātis, ſed bene poſt eius fractionē, quę fit per emancipationem. Ado ptās non poteſt aliquo tempore filiā adoptataz ducere in vxo rem, nec etiam poſt emancipationem. ff. de ritu, nup. p adop. l. Adoptiu⁹, Item. l. qn etiam. co. ti. ¶ Quintum impedimen- tū eſt Criminis. Tria ſunt crimina, q̄ impediūt Matrimoniuz

con-

cõtrahẽduz, ⁊ dirimunt ꝯtractum.ſ.adulterãs cuz cõiugata, ⁊ machinãs in mortẽ viri, vel ecõtra machinãs in mortẽ vxoris effectu ſecuto. Secũdo, ſi viuente viro eius ꝑmittit adulterę eam ducere in vxorem. Tertio, ſi viuente legitima vxore ſcienter adulterã ſuperinducit in cõiugiuz. Si vero nullus iſtoꝝ caſuum interuenerit, põt eaz ducere. De eo qui du.in matri.quaz pol.per adul. ca. Propoſitum.cap.Super hoc.⁊ cap. ſequenti. eo.ti. ¶ Sextuz impedimentuz eſt diſparitas cultus. Unde fidelis non põt contrahere cuz iudęa vel pagana. Poteſt tamẽ contrahere ſpõſalia, ſi infidelis ꝑmittit conuerti ad fidem. Si aũt alter cõiugum ꝯuertitur ad fidez ex iudaiſmo vel paganiſmo: ⁊ alter remanet infidelis, ſi põt ſine iniura creatoris fieri, poſſunt ſimul habitare. Si aũt periculuz eſt, ꝙ infidelis fidelez ad infidelitatẽ vel peccatuz mortale trahat: ſoluit̃ Matrimoniuz. Idẽ dicenduz de lapſis in hęreſim. Si iudęus contraxit cuz cõſanguinea, cõuerſus ad fidem põt remanere cuz ea: niſi ĩ gradibus diuina lege ꝓhibitis. Paganus habens plures vxores conuerſus ad fidẽ põt retinere ſolam primã. De diuor.ca. Quãto. Leui.18. ¶ Septimuz impedimentuz eſt Uiolẽtia, quę excludit ꝯſenſuz, ſi tñ eſt talis, quę cadat in ꝯſtantẽ viruz: ſicut metus mortis, verberuz, ⁊ ſeruit⁹, ⁊ metus ſtupri. Et ſi mulier ſteterit cuz viro ꝑ annuz cuz dimidio: ⁊ ꝯſenſerit in carnalẽ copulã, nõ dꝫ audiri: alias mr̃imoniuz nõ valet. ¶ Octauuz ipedimẽtuz eſt Ordinis, qr ordines ſubdiaconatus ⁊ ſupiores ipedĩũt Mr̃imoniuz cõtrahẽduz, ⁊ dirimunt iã ꝯtractuz ⁊ eſt excõicatio latę ſẽtẽtię ꝯtra tales. Qui cle.vel vo.c. De diacono, ĩ fi.⁊ ca. Ex literarũ.de ꝯſan.⁊ affi ca. Eos q cle. ¶ Nonum impedimẽtuz eſt Ligaminis: vnde nullus q legitime nupſerit põt viuẽte prima vxore aliam accipere. Et ſi inter eos fuerunt ſponſalia de futuro, ſilr̃ nõ põt cum alia de futuro contrahere ſponſalia. Si autẽ cuz alia cõtrahit ꝑ verba de pñti, vel de futuro, ⁊ ſequitur copula carnalis, ſtabit cuz ſecunda: etiã ſi cum prima ſponſalia de futuro fuiſſent iuramẽto firmata. Si alligatus eſt vxori, ⁊ nõ eſt ſecuta carnalis copula: põt ea inuita religionẽ intrare: nõ tñ ſi ſecuta eſt carnalis copula. Uxor credẽs maritũ mortuuz, ſi nubat, ꝙ diu eſt in tali credẽtia, excuſat̃. Si autẽ prim⁹ marit⁹ redierit: cuz ipſe tenet̃ redire ⁊ maner̃: alias adultera

tera cenſebit. De ſecun. nup. c. Dñs. 27. q. 1. c. Qui deſponſatam.
¶ Decimum impedimentum eſt publicę honeſtatis iuſtitia: q̄ eſt qñ aliqs aliquã mulierẽ deſponſat exiſtentẽ annoꝝ 7. & ſup: qui licet eã non cognoſcat carnaliter, nullus tñ de cõſanguini tate ipſius mulieris p̄t eã ducere in vxorẽ: nec ipſe aliã de conſanguinitate ipſius. De deſpon. impu. c. iuuenis: & c. ad audientiã. eo. ti. Sed iuſtitię publicę honeſtatiſ impedimẽtũ, vbi ſponſalia quacũque rõne valida nõ erunt, Sãcta Synod⁹ Tridẽtina prorſuſ tollit: vbi aũt valida fuerint primum gradũ (ingt) nõ excedãt. ¶ Undecimũ impedimentũ eſt Affinitatis: qđ eſt qñ aliqs aliquã mulierẽ carnaliter infra clauſtra pudoris & cõplete cognoſcit. Talis mulier efficit affinis oiuꝫ cõſanguineoꝝ ipſius, & ipſe efficit affinis oium mulierũ cõſanguinearũ dictę mulieris vſque ad quartũ gradũ incluſiue. Et moriente cõſanguineo, quo cõtrahit affinitaſ, pſona q̄ ſuperuiuit remanet affinis. De cõſan. & aff. c. Nõ ſuper his. ¶ Duodecimum impedimentũ eſt Impotentia coeundi, q̄ eſt duplex. ſ. naturalis & accidentalis. Naturalis: vt frigiditaſ in viro: & arctatio in muliere: & defect⁹ ętatis in puero, Accidẽtalis: vt caſtratio, & maleficiatio. Impotentia naturalis, alia tpalis, alia ppetua. Tẽporalis impedit matrimonium p tp̄s quo durat: ſicut defectus ętatis in puero. Perpetua impedit contrahendum: & dirimit contractũ. Arctatio in muliere medicina remoueri debet, vel per aſſiduũ coituꝫ eſt aperienda: q̄ ſi non valet remoueri, nullũ eſt matrimoniũ. De fri. & malc. c. Accepiſti. Si mulier arctata, ab vno cognoſci nõ p̄t, & poſtea ab alio cognoſcat, reddenda eſt primo. ¶ Accidẽtalis impotẽtia, ſiue caſtratio impedit. Maleficium aũt ſi tpale eſt, nõ impedit. Si aũt perpetuũ eſt: qđ cognoſcitur, ſi per triẽnium continuum perſiſtentes actui venereo nõ poſſunt ſe cognoſcere: tunc impedit contrahendũ, & dirimit contractum. Et hęc impedimenta intelliguntur eſſe, ſi pręceſſerit matrimonium. ¶ Alia duo impedimẽta ſunt, quę impediunt matrimonium contrahendum: ſed non dirimunt cõtractum. ſ. impedimentum feriarum. ſ. ab Aduentu Domini nři Jeſu Chriſti, vſque in diẽ Epiphanię, & a feria quarta cinerũ vſque in octauam paſchatis incluſiue: (nam in alijs tẽporibus nuptias celebrare Sancta Sinodus Tridentina pmittit.)

tit.) Quibus temporibus licet poſſit cōtrahi matrimoniū per verba de pręſenti & ſemper & omni tpe, etiā quadrageſimali: non licet tamen traducere vxorem, vel ſolennizare nuptias, vel eam carnaliter cognoſcere. Et contrafacientes peccarent mortaliter. ¶ Aliud impedimentū eſt Interdictū eccleſię: qn̄ ſ. ab eccleſia ex cauſa rōnabili interdicitur alicui cōtrahere matrimonium cum aliqua. Et iſta duo vltima impediunt matrimonium contrahendum, ſed non dirimunt contractū. De clan. deſpon. c. Cum inhibitio. vnde verſ.

Eccleſię vetitum, necnon tempus feriarum
Impediunt fieri: permittunt facta teneri.

¶ Hęc impedimenta ſtrictim & breuiſſime in ſubſtantia hic poſita ſunt, quantum fieri potuit. Sed qui ea diffuſius videre, & intelligere voluerit, legat Summam cōfeſſorum Piſanā, Angelicam, Silueſtrinam, Tabienam, & Roſellā, & alias ſummas caſuum conſcientię.

¶ De exhortatione & admonitione faciēda ſpōſo & ſponſę per ſacerdotem: & de forma contrahendi matrimonium, & eius benedictione. Cap. 4.

Inſtante aūt nuptiarū celebratione, faciendę ſunt orōnes, & maxime in miſſa: & eſt dicenda miſſa de Spū ſctō cum orōne de beata Virgine, & alia orōne: q̄ incipit: Deus per quē mulier iungit viro &c. vt in miſſali: & hortandi ſunt ſponſus & ſponſa ad ſacramētalē & cōfeſſionē: & i ea ſunt īſtruēdi qualiter in matrimonio viuere debeāt: & ꝙ cum oī honeſtate actum cōiugij exerceant: cōſiderantes ꝙ inter eos eſt ſacramētū ſanctę matris eccl'ę: quod eſt honeſte exercēdū: iuxta dictū beati Pauli apl'i primę ad Theſſalonic. c. 4. Vnuſquiſqʒ veſtrum ſciat vas ſuū poſſidere in ſanctificatione, & honore, nō in paſſione deſiderij: ſicut gentes quę ignorant deū: qm̄ deus non vocauit vos in imūditiā, ſed in ſctificationē. Hoc aūt fiet, ſi in actu matrimonij procedēt nō ſicut equus & mulus, ſed ſicut

pſonę

pſonę Deum timentes, ⁊ ſacr̄m mr̄imonij honorātes, vȝ, nō ex
ardore libidinis, ſȝ cā ꝓlis ſuſcipiendę, debiti redendi cōſorti,
ſicut tenent: nec tali actu ꝯiugij vtant mō idebito, ēt i vaſe cō=
ſueto, ⁊ tactibus imundis, vt pluries actum ipſuȝ exercere poſ=
ſint, vel vt habeāt maiorē delectationē: nec vtant calidis ciba
rijs ⁊ potibus, vt pl⁹ ad hoc tētent: nec vir abutat vxore extra
vas debitum: qa i oīb⁹ ſupradictis peccarēt. Itē ꝙ tpe mēſtruū
nō ꝯueniāt, qꝛ eēt mortale. Itē ꝙ conent honorare magnas fe
ſtiuitates, ⁊ ꝑ Dei honore nō vti ꝯiugio, ⁊ ſilr̄ i dieb⁹ ieiunio=
rum, ⁊ ꝓceſſionum, ⁊ ꝑ triduum an̄, ⁊ ꝑ triduum poſt ſumptio=
nē ſacrę cōionis. Si igit hōeſte Matrimoniū exercuerint, De⁹
illis bona dabit: ⁊ ꝓſperabuntur: ⁊ bonos filios generabunt: ⁊
diu viuēt cum lętitia iſimul: ⁊ vitā ęternā eis ꝯcedet dn̄s De⁹
nr̄. Itaqȝ ſacerdos ō talib⁹ eos ſapiēter ⁊ diſcrete moneat, vt
Deū timere diſcāt: ⁊ cum pace ⁊ fidelitate alter alteri amorē ⁊
fidē ſeruet. Bonū etiā eſſet, ſi an̄ nuptiarū ꝯtractionem ſacr̄m
Euchariſtię ſumerent: vt muniti tali viatico cum maiori gr̄a
ſacr̄m ipſuȝ ꝯtraherent: q: (ſȝ doctores) ſi alter eoꝝ, vel ambo
eſſēt i peccato mortali ꝯtrahēdo mr̄imoniū mortalr̄ peccarēt.
Aſſignata die, qua Mr̄imonium ꝯtrahēdū eſt ꝑ verba ō p̄ſen-
ti, venientes ad eccleſiā ſpōſus ⁊ ſpōſa, qui ſunt materia huius
ſacr̄i, ⁊ ſe ſacerdoti ꝓſentantes, ei iuramentū p̄ſtent, ſm̄ cōſue=
tudinem quarundā eccleſiarum, de ꝯtrahendo matrimonium
ſm̄ ritum ſanctę Romanę eccleſię. Oportet aūt ꝙ ſponſus ęta
tem. 14. annorum: ⁊ ſpōſa. 12. excedāt ſi cōſenſus valere debet:
alias nihil fit, nec eſt matrimoniū. Pręſtito iuramēto ſacerdos
indut⁹ ſuppelliceo cum ſtola interrogat vtrunque i hunc mo=
dum. Ego ex parte Dei, ⁊ ꝑ iuramentum qḋ feciſtis, mādo vo=
bis, quaten⁹ mihi dicatis, ſi habetis aliqḋ impedimētū cano
nicum, qḋ poſſit ipedire vos ab hoc Matrimonio legitime cō
trahendo, vȝ: ſi eſtis cōſanguinei, vel affines vſqȝ ad quartum
gradum icluſiue: ⁊ ſi aliqs veſtrū cuȝ aliqua pſona cōtraxerit
ꝑ verba de p̄ſenti. Si habetis votum religionē itrādi, vl' votum
caſtitatis, vel alia impedimēta canonica. vt ſupra Quibus ſin
gulatim reſpondentibus, ꝙ nō, ſacerdos ꝓnunciet verba, quę
ſunt forma hui⁹ ſacramēti cum cōſenſu vtriuſqȝ: de quo ꝯſenſu
ſpecialiter eos moneat, ꝙ ſi deſit nihil oīno agit: ⁊ dicat ſpōſo.

Dñe N. placet vobis accipere dñaȝ N. in veſtrã legitimã ſponſam p verba de pſenti: ſicut pcipit ſcã Romana ⁊ apoſtolica eccleſia? Quo dicente: Placet dñe, Sacerdos dicat ſponſe: Dña N. placet vobis accipere dñm N. in veſtrũ legitimũ ſponſum p verba de pñti: ſicut pcipit ſacroſctã Romana ⁊ aplĩca eccleſia? Et illa dicente. Dñe placet mihi, Sacerdos ponat manũ dexteram ſponſi ſup dexterã ſpõſe: ⁊ ſupponat ſtolã in modum crucis ſuper cõplicatas dexteras vtriuſqȝ: ⁊ dicat Et ego cõiungo vos in matrimoniũ, Et ſignũ crucis ſup vtrũqȝ faciat dicẽs. In noĩe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſancti. Amẽ. vel alijs vtatur verbis, iuxta receptũ vniuſcuiuſqȝ prouincię ritũ. Et aſpgat aq bñdicta dicẽs. Per aquę bñdicte aſperſionẽ det vobis oĩps deus ſuam gratiã ⁊ benedictionẽ. Quo dicto ſacerdos benedicat arras in hunc modũ, ℣. Adiutoriũ noſtrum in noĩe dñi. ℟. Qui fecit cęlũ ⁊ terram. ℣. Sit nomẽ dñi bñdictũ. ℟. Ex hoc nunc ⁊ vſqȝ in ſeculũ. ℣. Dñe exaudi orõnẽ meaȝ. ℟. Et clamor me⁹ ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcũ. ℟. Et cũ ſpũ tuo. Oremus. Oro.

BEnedic Domine has arras, quas hodie tradit famulus tuus N. in manũ ancillę tuę, dilectę ſponſę ſuę N. quemadmodum benedixiſti Abraham cum Sara, Iſaac cum Rebecca, Jacob cum Raphael, dona ſuper eoſ gratiã tuę benedictioniſ abundantiã rerũ, ⁊ conſtantiam operum: floreſcãt ſicut roſa in Jericho plantata: ⁊ te dñm noſtrum Jeſum xp̃m timeãt ⁊ adorent in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DOmine deus, oĩps pater: qui in ſimilitudinẽ ſcti connubij Iſaac cũ Rebecca p interceſſionẽ arrarũ Abrahę famuli tui copulari iuſſiſti, vt oblatione munerũ numeroſitas creſceret filiorũ: q̃s oĩpotẽtiã tuã: vt harũ oblatione arrarũ, quas hodie hic famulus tuus N. dilectę ſponſę ſuę N. offerre procurat: ſanctificator accedas: eoſqȝ cũ ſuis muneribꝰ ppitiuſ bñ ✠ dicas: quatenꝰ tua benedictione protecti, ⁊ vinculo tuę liberationis cõnexi, gaudeãt ſe feliciter cũ tuis fidelibus perenniter mãcipari. Per Chriſtum dñm nrm. ℟. Amen. Aſpergantur arrę aqua benedicta: poſtea bñdicat anulũ. ¶ Bñdictio anuli. ℣. Adiutoriũ nr̃ȝ in noĩe dñi. ℟. Qui fecit cęlũ ⁊ terrã. ℣. Dñe exau. ℟. Et cla. ℣. Dñs vob. ℟. Et cũ ſpi. Oremꝰ. Oro.

BEne ✠ dic, q̃ſumus dñe, annulum hunc, quem noſ in tuo nomine

nomine bene ✠ dicimus: vt qui eum portauerint in tua pace conſiſtant: ⁊ in tua voluntate permaneant: ⁊ in amore tuo viuant ⁊ ſeneſcant: ⁊ multiplicentur in longitudine dierum. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Creator ⁊ conſeruator humani gñis: dator grẽ ſpũalis: ꝯditor eterne ſalutis: tu dñe emittere digneris ſpũm ſcm̃ tuũ paraclitũ de celis: ⁊ tuã ſctãꝫ bñ ✠ dictionẽ ſup hũc annuluꝫ: vt iſti pariter armati virtute celeſti, tuaqꝫ ꝓtectione defenſi, bñ ✠ dictionis tue munus ꝑcipiat in vitã eternã. Per. ℟. Amẽ.

Et aſpergat ſacerdos annulũ aqua benedicta. Poſtea ſponſus accipiat annulũ de manu ſacerdotis: ⁊ ponat eũ i dextera manu ſpõſe in digito quarto.ſ.annulari, dicẽs. In noie p̃ris, ⁊ filij, ⁊ ſpũs ſcti. Amẽ. Quo peracto ſacerdos legat p̃ces ſequentes.

Manda deus virtuti tue confirma hoc deus, ꝙ operatus es in nobis: a tẽplo ſancto tuo, qđ eſt in hierl'ꝫ, tibi offerent reges munera. Increpa feras arũdinis, cõgregatio taurorũ in vaccis populorũ, vt excludant eos, qui probati ſunt argẽto. Gloria patri. ⁊c. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos in. ℣. Saluum fac ſeruum tuum ⁊ ancillam tuam. ℟. Deus meus ſperãtes in te. ℣. Mitte eis dñe auxilium de ſancto. ℟. Et de ſion tuere eos. ℣. Eſto ei dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dñe exaudi orationem. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiſc. ℟. Et cum ſpir. Oremus. Oratio.

Deus Abrahã, Deus Iſaac, Deus Iacob, bene ✠ dic adoleſcentes iſtos: ⁊ ſemina ſemen vite eterne in mẽtibus eoꝝ, vt qcquid pro vtilitate didicerint, hoc facere cupiant. Per dñm noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuuꝫ, recuperatorem noſtrum, qui tecum viuit ⁊ regnat in vnita. ⁊c. Oremus. Oratio.

Bene ✠ dic dñe ⁊ reſpice de celis ſuper hanc coniunctionẽ: ⁊ ſicut miſiſti ſanctum Angelum tuum Raphaelꝫ pacificum ad Tobiam ⁊ Saram filiaꝫ Raguelis: ita digneris domine mittere benedictionem tuam ſuper hos adoleſcentes: vt in tua benedictione permaneant, in tua voluntate perſiſtãt ⁊ in tuo amore viuant ⁊ ſeneſcant: ⁊ multiplicentur in longitudine dierum. Per Chriſtum dñm nr̃m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Bene ✠ dicere dignare dñe, q̃s, hũc famulũ tuũ, ⁊ hanc famulã tuã: vt in noie tuo creſcãt ⁊ cõſeruent: atqꝫ oib⁹ die

bus

b⁹ tibi ſuiāt: quaten⁹ mūdi pacto termino, tibi ſine macula valeāt adherere. Per xp̄m. ℟. Amē. Poſtea dicat ſacerdos ps.

B Eati omnes qui timent dn̄m: qui ambulant in vijs eius. Labores manuum tuarum, quia manducabis: beatus es ⁊ bene tibi erit. Uxor tua ſicut vitis abundās, in lateribus domus tuę. Filij tui ſicut nouellę oliuarū, in circuitu menſę tuę. Ecce ſic benedicetur homo, qui timet dominum. Benedicat tibi dominus ex ſion: ⁊ videas bona Hieruſalem omnibus diebus vitę tuę. Et videas filios filiorum tuorum: pacem ſuper Iſrael. Gloria pa. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater nr̄. ⁊ di ob oibus p̄ſentibus. Et ne nos. ℣. Saluū fac ſuū tuū ⁊ ancillā tuā. ℟. De⁹ meus ſpātes in te. ℣. Dn̄e exau. ℟. Et clamor. ℣. Dn̄s vobiſcū. ℟. Et cum ſpi. Oremus. Oro.

O Mnipotens ſempiterne deus: qui primos parentes noſtros Adam ⁊ Euā ſua virtute creauit, ⁊ in ſocietate ſancta copulauit: ipſe corda ⁊ corpora veſtra ſancti ✠ ficet, ⁊ bene ✠ dicat: atq̄ in ſocietate ⁊ amore verę dilectionis coniungat. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

B Ene ✠ dicat vos deus: ⁊ cuſto ✠ diat vos Jeſus Chriſtus: oſtendat faciem ſuam in vobis: ⁊ miſereatur veſtri. Conuertat dominus vultum ſuum ad vos: ⁊ det vobis pacem ⁊ ſanitatem corporis ⁊ animę. Amen.

I Mpleat vos xp̄s oi b̄ndictione ſp̄uali i remiſſionē pcōrū: vt habeatis vitā ęternā, ⁊ viuatis in ſecula ſeculor̄. ℟. Amen.

E T b̄ndictio dei oipotētis, pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpirit⁹ ✠ ſcti, deſcendat ſup vos: ⁊ maneat ſemp. Amē. Poſtea dicat miſſam vſq3 ad Pater nr̄ incluſiue. Et poſt Pr nr̄, dicto Per oīa ſcl'a ſclorum, Et riſo Amen. anteq̄ dicatur Pax dn̄i, Sacerdos collocata hoſtia cōſecrata ſup patena poſita ſuper calicem, ⁊ cooperta corporali, vertit ſe ad ſponſum ⁊ ſponſam coram altari genuflexos, ita q̄ ſponſa ſit a ſiniſtris ſponſi: ⁊ ibi collocati. cooperit ſpatulas viri ⁊ caput mulieris cū eodē velo ad exemplum Rebeccę, quę viſo Iſaac cooperuit ſe. Gene. 24. Et de hoc habetur. 30. q. 5. capitu. Feminę. ⁊ capitu. Nec illud. Et dicit. In nōie patris, ⁊ filij, ⁊ ſp̄us ſancti. Amē. ℣. Saluos fac ſeruos tuos. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Oſtende eis dn̄e miſericordiā tuā. ℟. Et ſalutare tuū da eis. ℣. Mitte

eis dñe auxiliũ de ſctō. ℟. Et de ſyō tuere eos. ℣. Dñe exau. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiſcũ. ℟. Et cũ ſpũ tuo. Oremus. Oratio.

PRopitiare dñe ſupplicatiõib⁹ nr̄is: ⁊ iſtitutis tuis, qb⁹ ppagationẽ humani gñis ordinaſti, benignius aſſiſte, vt qḋ te authore iũgit͛, te auxiliãte ſeruet͛. per.

Jnfermaria d' Araceli

PEr omni a ſe cu la, ſeculorum. ℟. Amen.

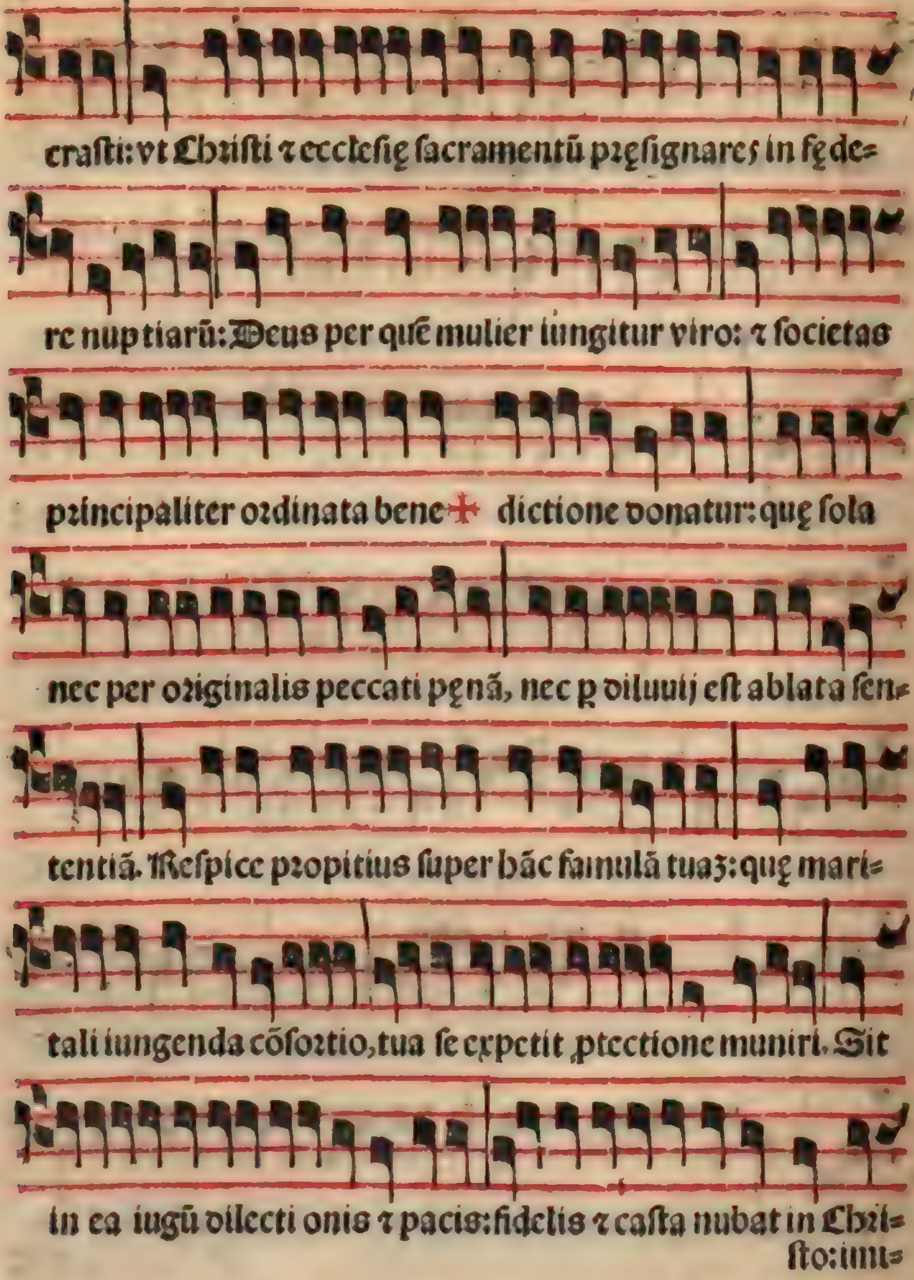
Dñs vobiſcũ. ℟. Et cũ ſpiritu tuo. Surſum corda.

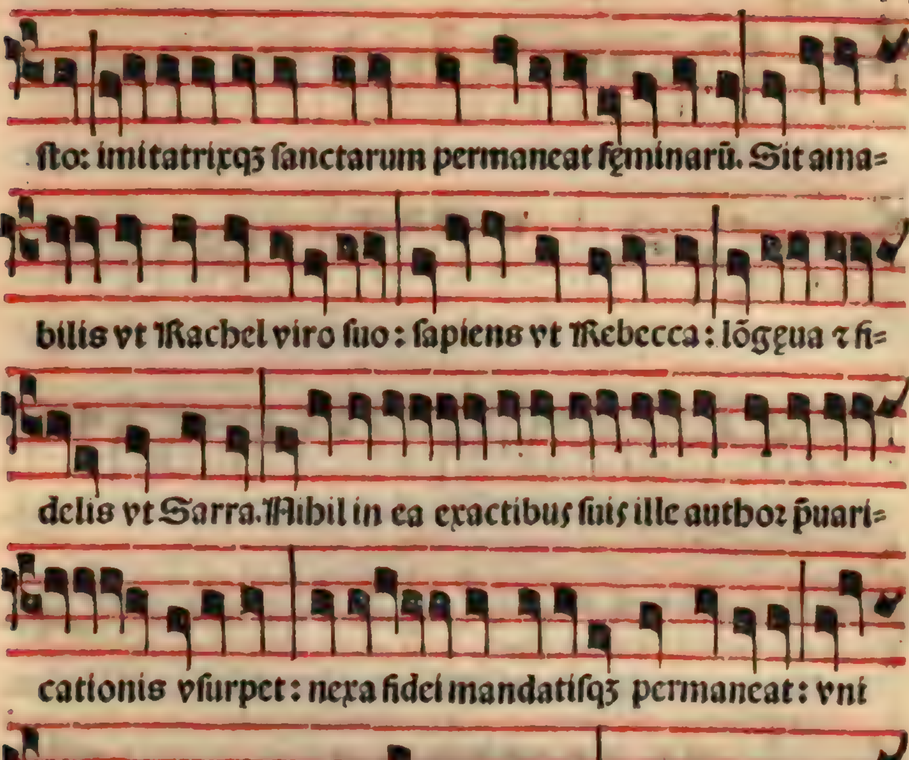
℟. Habemus ad dominum. Gratias agamus domino Deo noſtro. ℟. Dignum ⁊ iuſtum eſt.

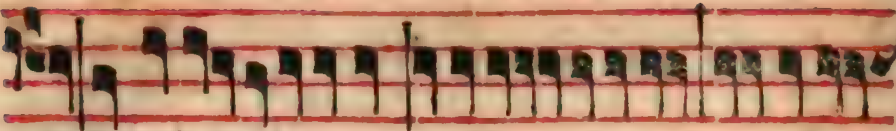
VEre dignum, ⁊ iuſtum eſt: ęquum ⁊ ſalutare, Nos tibi ſemper

ſemper ꝛ vbiqȝ gratias agere, domine ſancte, pater omni=
potens: ęterne deus. Qui poteſtate virtutis tuę de nihilo
cũcta feciſti: qui diſpoſitis vniuerſitatis exordijs homini ad
imaginem dei facto ideo inſeparabile mulieris adiutorium
condidiſti: vt femineo corpori de virili dares carne princi=
pium: docens quod deo placuiſſet inſtitui, nunq̃ licere diſ=
iungi. Deus q tã excellenti myſterio cõiugalẽ copulã cõſe=

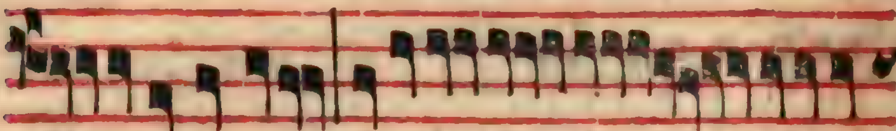
E craſti;

craſti: vt Chriſti ⁊ eccleſię ſacramentū pręſignares in fę de=
re nup tiarū: Deus per quē mulier iungitur viro: ⁊ ſocietas
principaliter ordinata bene✠ dictione donatur: quę ſola
nec per originalis peccati pęnā, nec ꝑ diluuij eſt ablata ſen=
tentiā. Reſpice propitius ſuper hāc famulā tuaꝫ: quę mari=
tali iungenda cōſortio, tua ſe expetit ꝓtectione muniri. Sit
in ea iugū dilecti onis ⁊ pacis: fidelis ⁊ caſta nubat in Chri=
ſto: imi=

ſto: imitatrixqꝫ ſanctarum permaneat fęminarũ. Sit ama=
bilis vt Rachel viro ſuo: ſapiens vt Rebecca: lõgęua ꝛ fi=
delis vt Sarra. Nihil in ea exactibus ſuis ille auctoꝛ p̃uari=
cationis vſurpet: nexa fidei mandatiſqꝫ permaneat: vni
thoꝛo iuncta cõtactus illicitos fugiat: muniat infirmitatẽ
ſuam roboꝛe diſciplinę. Sit verecundia grauis: pudoꝛe ve=
nerabilis: doctrinis cęleſtibus erudita. Sit fęcũda in ſobo=

le: ſit probata ꝛ innocens: ꝛ ad beatorũ requiẽ, atq₃ ad cęle

ſtia regna perueniat. Et videat filios filiorũ ſuorũ vſq₃ ad

tertiã ꝛ quartã generationẽ: ꝛ ad optatã perueniat ſenectute₃.

¶ Hic ſacerdos mutet vocem, ſi pfationẽ cantauit, ꝛ dicat pla ne, ita q ab aſtantibus audiri poſſit. Per eũdẽ dñm nr̃₃ Jeſum Chr̃m filiũ tuũ. Qui tecũ viuit ꝛ regnat in vnitate ſpũs ſcĩ deus. Per omnia ſcl'a ſeculoꝝ. Amẽ. Poſtea dicat in tono lectionis.

Oremus omnipotẽtem Deũ, qui ad multiplicandã huma ni generis plẽ bene ✠ dictionis ſuę gratiã largiri digna t⁹ eſt, fratres chariſſimi: ꝛ depcemur, vt hos famulos ſuos N. ꝛ N. quos ad cõiugalẽ copulã ipſe pelegit, ipſe cuſtodiat. ℟. Amẽ.

Det eis ſenſus pacificos, pares animos, mores mutuos charitate coniunctos. Reſponſorium. Amen.

Habeant quoq₃ optatas ſuo munere ſoboles: quas ſicut do num ipſius tribuit, ita bene ✠ dictionem conſequãtur: vt hi famuli tui in omni eidem cordis humilitate deſeruiant, a quo ſe redemptos ac dicatos eſſe non dubitant. Per eundem Chri ſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Quibus peractis ſacerdos ad altare conuerſus dicit Pax dñi ꝛc. Poſtea datur pax ſpon ſo: ꝛ ipſe dat eã ſponſe: ꝛ miſſã terminat. Cõpleta miſſa ſacerdos, vbi cõſueuit bñdicit panem ꝛ vinũ. dicẽs, ℣. Adiutoriũ nr̃m in nomine domini. ℟. Qui fecit cęlum ꝛ terram. Oremus. Oro.

Bene ✠ dic dñe creaturã iſtã panis ꝛ vini, ſicut bñ ✠ dixi ſti qnq₃ panes in deſerto: vt oẽs guſtãtes ex ea, tã animę, q̃ corporis recipiant ſanitatẽ. Per Chr̃m dñm nr̃m. ℟. Amen.

Deinde

Deinde in altari frangat panē, ⁊ det vnā partē ſponſo, ⁊ aliam ſponſę, ⁊ ſic etiā de vino: ⁊ poſtea aſpergantur aquā benedictā. Deinde ſacerdos ponit manus ſuper capita amborū primo viri, ⁊ poſtea mulieris, dicēs. In noīe patris, ⁊ filij, ⁊ ſpiritus ſancti amen. Et eleuatis manibus ⁊ extēſis ſup capita eoꝝ dicit.

DEus Abrahā, De⁹ Iſaac, de⁹ Jacob: ipſe ſit vobiſcū: ⁊ ipſe vos ꝯiūgat, īpleatqꝫ bñ ✠ dictionē ſuā in vobis. Amē.

BEne ✠ dicat vos omnipotēs Deus oris ſui eloquio: ⁊ cor veſtruꝫ ſynceri amoris copulet nexu perpetuo. ℟. Amen.

FLoreatis rerū pręſentiū copijs, fructificetis decenter in filijs, gaudeatis perēniter cum fidelibus amicis. ℟. Amen.

TRibuat dñs vobis parētibus dona perennia: pręſentia tēpora fęliciter dilatet: ⁊ ſētiatis gaudia ſēpiterna. ℟. Amē.

Ipſe qui vnum trinumque poſſidet nomen, ⁊ gloriatur Deus, benedicat vos in ſecula ſeculorum. ℟. Amen.

QUod ipſe vobis pręſtare dignetur, cui eſt honor ⁊ imperium in ſecula ſeculorum. Amen. Oremus. Oratio.

OMnipus Deus ops bñ ✠ dicat vos: ipſe vos cōiūgat, impleatqꝫ bñ ✠ dictionē ſuā in vobis: ⁊ videatis filios filiorū veſtroꝝ vſqꝫ in tertiā ⁊ quartā generationē ⁊ progeniē: ⁊ ad optataꝫ perueniatis ſenectutem. Per dñꝫ. Tunc ſacerdos iterū tangat capita vtriuſqꝫ, primo viri ⁊ poſtea mulieris: ⁊ dicat.

DEus Abrahā, Deus Iſaac, De⁹ Jacob, emitte bñ ✠ dictionē tuā ſup nubentes iſtos: ⁊ ſemina ſemen vite ęternę in mētibus eoꝝ: vt qcquid de vtilitate ſua didicerint, hoc facere cupiāt. Per Jeſum Chrm recuperatorē oīuꝫ fideliūꝗ cū te ęterno pře ⁊ ſpū ſctō viuit ⁊ regnat Deus: p oīa ſcła ſcłoꝝ. ℟. Amē. Et bñdictio Dei oīpotētis, pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ſcī deſcēdat ⁊ maneat ſup vos: ⁊ angelus Dñi bonus cuſtodiat vos ſemp. ℟. Amē. Poſtea ſacerdos dicit Euangeliū ſcī Joānis. In principio. f. 89. Quo dicto aufert velū ab eis, ⁊ dicit Ambulate i pace.

Suprāſcripta bñdictio nō eſt faciēda, qñ alter ꝯtrahētiū i alio mrimonio fuit bñdict⁹, imo ſacerdos bñdicēs ſecūdas nuptias eſt ſuſpēſus, ⁊ ad Papā mittēdus, extra de ſecūdis nuptijs, cap. Capellanus. Scūs tn̄ Thomas tenet ꝙ qñ virgo cōtrahit cum viro, q aliā habuerat vxorē, ꝙ bñdici debet, ⁊ eſt cōis doctoruꝫ opinio hoc eſſe ſeruādū, vbi ea eſt ꝯſuetudo, q vero in locis, iq-

 bus id

bus id fieri nõ ↄſueuit, hoc faceret, incurreret pęnam dictu Cap.
Capellanus. Cũ aũt hę nuptię b̃ndicẽdę ſunt, ſeruatᷓ hic ritus.
Benedicantᷓ Arrę, ⁊ veniũt ambo, ⁊ genuflecrũt añ altare, ⁊ miſ-
ſa dĩ vſqꝫ ad **pax dñi** excluſiue, ⁊ veniãt ambo vt ſup. ⁊ ſacerdos
dicit **In noĩe pr̃is, ⁊c.** vt ſup. ⁊ ℣. vt ſup. i ſingulari numero, ⁊
genere feminino. Oĩo. **Propitiare** cũ õratione prędicta. ⁊ oĩo.
Oremꝰ oĩpotentẽ Deũ, q ad multiplicãdã, dĩ i ſingulari nume-
ro, ⁊ i genere feminino, Poſtea finita miſſa dicat oĩones, vt ſ. p.
ponẽdo manũ ſolũ ſ. p caput ſpõſę, ⁊ faciat reliq. a oĩa, vt ſ. p.
¶ De ingreſſu ſpõſę in eccleſiaʒ octauo die poſt benedictionẽ
faciẽdo, vbi conſueuit. **cap. v.** ¶ In aliqbꝰ eccleſijs ↄſueuit octa-
uo die poſt b̃ndictionẽ ſpõſa ingredi eccleſiã, qd vulgo dicitur,
Intrare in ſancta. Et tũc ſacerdos indutus ſupellicco ⁊ ſtola
ſit in oſtio eccleſię: ⁊ adueniẽte ſpõſa dicat ℣ **Adiutorium nr̃m
in nomine dñi.** ps **Deus miſereatᷓ.** totũ cũ **Gloria pa. f. 37.** ⁊ po
ſtea ſubiũgat ps. **Beati oẽs.** totũ ſiꝛr cũ **Gloria pa. f. 37. Kyrie
eleiſ. Chr̃e eleiſ. Kyrie eleiſ.** P **r nr̃. Et ne nos. Sed libe.** ℣. **Sal-
uã fac ancillã tuã.** ℟. **Deus meus ſperãtẽ in te.** ℣. **Nihil proſi-
ciat inimicus in ea.** ℟. **Et filius iniqtatis nõ apponat nocere ei.**
℣. **Eſto ei dñe turris fortitudinis.** ℟. **A facie inimici.** ℣. **Dñe
exaudi.** ℟. **Et clamor.** ℣. **Dñs vob.** ℟. **Et cũ ſpi. Oremꝰ.** Oĩo.

OMnipotẽs ſempiterne Deꝰ, creator cęli ⁊ terrę: q oĩa de
nihilo creaſti: qque Adã protoplaſtũ de limo terrę forma-
ſti: ⁊ Euã illi in adiutoriũ dediſti: ⁊ b̃ndixiſti eis, dicens. Creſcite
⁊ multiplicamini ⁊ replete terrã: ne reſpicias ad pcã nr̃a, ſed ad
fidẽ eccleſię tuę: ⁊ bene ✠ dicere digneris hãc famulã tuã vna
cũ marito ſuo: ⁊ da ei fęcunditatẽ ſobolis, ⁊ de rore cęli, atqꝫ de
pinguedine terrę abundantiã: ⁊ benedic eis taʒ in domibus, q̃
in agris, ⁊ vbiqꝫ: in iumẽtis, ⁊ pecoribus, omniqꝫ poſſeſſioni eo-
rũ benedic: ⁊ perduc eos in oĩ pietate, ⁊ caſtitate, ⁊ morũ hone-
ſtate, ⁊ timore Dei ad vitã ęternam. Per Chriſtũ. Tunc ſacer-
dos manu tenens caput ſtolę ſpõſę, ⁊ ducẽs eaʒ in eccleſiã, dicat.

INgredere in domũ dei: ⁊ adora filiuʒ virginis: q tibi fęcũ
ditatem prolis tribuere dignetᷓ: ipſum inquaʒ dñm nr̃m Jeſum
Chr̃m mediatorem Dei ⁊ hoĩum: qui cuʒ patre ⁊ ſpiritu ſcõ vi-
uit ⁊ regnat Deus in ſcl'a ſcl'orum. ℟. Amen. Poſtea ſacerdos
celebret, ⁊ ſponſa audiat miſſam cũ cãdela accenſa in manibus.

Et finita missa sacerdos benedicat eam hoc modo. Bñdictio Dei oipotentis, pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiritus ✠ sci descendat sup te: ⁊ maneat semp. Et aspergat aqua bñdicta: que surgens offerat sacerdoti, qd sibi placuerit: ⁊ domũ revertatur in pace.

¶ Pro fuganda sterilitate mulieris oratio. Cap. 6.

MUlier sterilis ⁊ infecunda veniẽs ad ecclesiã accedat ad sacerdotem habentem superpelliceũ ⁊ stolã: ⁊ se eius orationibus cõmendet. Qui faciat oronẽ sup eã in hunc modum. In noie patris, ⁊ filij, ⁊ spũs sci. Amen. ℣. Adiutorium nrm in noie dñi. ℟. Qui fecit celũ ⁊ terrã. ps. Beati oẽs q. totum cum Gloria pa. fo. 37. Aña. Bñdicat tibi dñs ex sion: ⁊ videas filios filiorum tuorum vsq; in tertiã ⁊ quartã generationez. Kyrie eleison. Chrĩe eleison. Kyrie eleis. P r nr. Aue maria. C redo in Deum. Quibus dictis sacerdos subiungat. ℣. Saluã fac ancillã tuam. ℟. Deus meus sperantẽ in te. ℣. Sint filij tui sicut novelle olivarũ. ℟. In circuitu mense tue. ℣. Dñe exaudi oronẽ meã. ℟. Et clamor me⁹. ℣. Dñs vobiscũ. ℟. Et cũ spi. Orem⁹. Oratio.

DEus, qui emortuã vuluã Sarre ita per Abrahe semen fecundare dignatus es: vt ei contra spem sobolis filius nasceretur, psta famule tue N. pro sua sterilitate deprecãti: vt merorẽ infecunditatis ab ea submoueas: ⁊ ad concipiendam sobolem ei fecunditatem tribuas: ⁊ filium, quem donaueris, clemẽter benedicas. Per Chrm dominum nrm. Oremus. Oratio.

MAiestatis tue clementiam deus pater oipotẽs suppliciter exoramus: vt preces nostras p sterilitate famule tue N. benignus assumas: ⁊ ei prolem tibi ⁊ hominibus gratiosam cõcedere digneris. Per Christum dñm nostrum. Post hec aspergit eam aqua benedicta: ⁊ imponit q sepe dicat, vel dici faciat predictum psalmum. Beati omnes qui timent dñm, ⁊ P ater noster, ⁊ Aue maria, ⁊ C redo in Deum ⁊c. Et quod honeste cum viro suo, ⁊ pudice actum matrimonialem exerceat.

¶ Oro p ipeditis i matrimonio a demone, vel maleficijs. Ca. 7.

SAcerdos cũ superpelliceo ⁊ stola super virũ ⁊ mulierẽ impeditos seqntẽ oronẽ dicit. ℣. Adiutoriũ nrz in noie dñi. ℟. Qui fecit celũ ⁊ terrã. ℣. Saluos fac seruos tuos ⁊ ancillas tuas. ℟. De⁹ me⁹ spantes i te. ℣. Mitte eis dñe auxiliũ de scõ. ℟. Et de siõ tuere eos. ℣. Nihil pficiat inimic⁹ i eis. ℟. Et fili⁹ iniqui-

iniqtatis nõ apponat nocere eis. ℣. Eſto eis dñe turris fortitu=
dinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dñs vob. ℟. Et cũ ſpi. Oremus.
DOmine Jeſu Chriſte Dei ⁊ beatę Marię virginis fi= Ora.
li⁹, q in paradiſo terreſtri mrĩmoniũ inſtituiſti in officiũ,
ſiue cõſeruationẽ ⁊ multiplicationẽ humanę naturę: ⁊ ipſũ ma
trimoniũ mirabiliter honoraſti in aduẽtu tuo primordijs mira
culoꝝ tuoꝝ: tu ꝑ merita ⁊ ꝓces ipſius beatiſſimę virginis Ma=
rię mřis tuę, beati Vincẽtij ꝯfeſſoris tui, ⁊ oĩuʒ ſcõꝝ ⁊ ſanctaꝝ
tuarũ, digneris hos famulos tuos, quos mrĩmonialiter ꝯiũxi=
ſti, bñ ✠ dicere, ac plene liberare ab oĩ ligamẽto, faſcinamẽto,
⁊ maleficio ſatanę, ⁊ dare eis fęcũditatẽ ⁊ gratiã: vt libere poſ=
ſint vti mrĩmonio ſuo ad generãdũ, ꝯcipiẽdũ, portãdũ, pariẽdũ
⁊ nutriẽdũ ꝓles gratas Deo ⁊ hoĩbus. Jn noĩe pa ✠ tris, ⁊ fi
✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſci. Amẽ. Jeſus marię filius, mundi ſalus ⁊ dñs,
ſit nobis clemens ⁊ ꝓpitius. ℟. Amen. ps. Beati oẽs. f. 37. ps.
Qui habitat. fol. 60. ps. Dñe qd multiplicati. f. 252. Oẽs integri
dicant cum Gloria pa. Kyrie elei. Chriſte elei. Kyrie elei. P̃ nr̃.
Et ne nos inducas ĩ tẽta. ℣. Saluũ fac ſeruuʒ tuum ⁊ ancillam
tuam. ℟. Deus meus ſperãtes in te. ℣. Mitte eis dñe auxilium
de ſcõ. ℟. Et de ſiõ tuere eos. ℣. Nihil ꝓficiat inimicus in eis.
℟. Et filius iniqtatis non apponat nocere eis. ℣. Eſto eis dñe
turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dñe exaudi orõnem
meam. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vob. ℟. Et cũ ſpi. Oremus. Ora.
DOmine Jeſu Chriſte fili Dei viui: qui vterum beatę virginis
Marię mirabiliter fęcũdaſti, vt de ſpũ ſcõ ꝯciperet, por=
taret, pareret, ac nutriret: te deũ ⁊ hoĩeʒ ſaluatorẽ inuocam⁹ ꝑ
clemẽtiã tuam: vt his famulis tuis N. ⁊ N. ſemoto oĩ dęmonis
impedimẽto ⁊ maleficio, fęcũditatẽ donare digneris: vt genera
re, ⁊ cõcipere, portare, parere, ac nutrire tibi valeãt ꝓlẽ in vitã
ęternã. Amẽ. Jn noĩe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſci. Amen.
ps. Beatus vir q nõ abijt in cõſilio impioꝝ cũ quatuor ſequen
tibus verſib⁹ vſq; ꝓſperabunt. Gloria pa. fo. 210. Tũc ſacerdos
imponens manus ſup capita, primo viri, poſtea mulieris, dicat.
JEſus Marię filius: mũdi ſalus ⁊ dñs, q beatiſſimę virgini
Marię mři ſuę fęlicẽ partũ tribuit, ipſe tibi ꝯcedat, vt poſ
ſis in vtero portare, fouere, parere, ⁊ bñ nutrire ꝓlẽ Deo ⁊ ho=
minib⁹ gratã. Jn noĩe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſci. Amen.

¶ De

¶ De bñdictione fet⁹ i vtero mřis, de cui⁹ pĩculo dubitať. c.8.

SAcerdos cuž ſuperpelliceo ⁊ ſtola hoc modo bñdicit fetũ in vtero matris. Aduenieñs mulier pgnans coraž altari, ⁊ genuflexa tenet faciē contra altare: ⁊ ſacerdos ſup eam orat, dicens. ℣. Adiutoriuž nřm in nomine dñi. ℟. Qui fecit cęlũ ⁊ terrã. ℣. Saluã fac ancillã tuaž. ℟. Deus meus ſperãtez in te. ℣. Eſto ei dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil pficiat inimicus in ea. ℟. Et filius iniquitatis nõ apponat nocere ei. ℣. Mitte ei dñe auxiliũ de ſctõ. ℟. Et de ſion tuere eaž. ℣. Dñe exau. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vo. ℟. Et cũ. Oremus. Oro.

OMnĩps ſempiterne Deus, q dediſti famulis tuis in cõfeſſione vere fidei ęternę trinitatis gloriã agnoſcere, ⁊ in potẽtia maieſtatis tuę adorare vnitatē: qs, vt eiuſdez fidei firmitate ab omnibus ſemp muniamur aduerſis. Per do. Oremus. Oro.

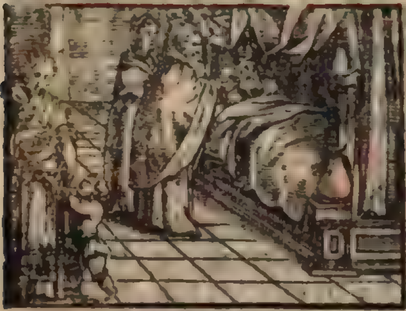
DOmine deus omniũ creator, fortis, ⁊ terribilis, iuſt⁹ atqz miſericors: q ſolus bonus ⁊ pius es: ſolus pſtãs, ſolus iuſtus, oĩps ⁊ ęternus: q de oĩ malo liberas Iſrael: q feciſti patres electos quoſlibet, ⁊ ſctificaſti: eos munere ſpũs ſci: vcz, virginez glorioſiſſimã mariã, in vtero poſt ɔceptũ abſqz oĩ decurſu tpis Ioãnē baptiſtã, ⁊ alios ſʒ gradus varios, anteqȝ more ſolito naſcerent: accipe ſacrificiũ cordis ɔtriti, qs, ac feruēs deſideriũ famulę tuę N. humilr ſupplicãtis p ɔſeruatione plis debilis, quã dediſti eã ɔcipe: ⁊ cuſtodi partē tuã, atqz ſcifica imẽſa bñdictione tuę grẽ: ⁊ defende ab oĩ dolo ⁊ iniuria diri hoſtis, necnõ a quibuſlibet aduerſitatib⁹ crudelibus ⁊ iniqs: vt ad lucē pñtis vitę iucũdiſſimã obſtetricãte manu tua veniat icolumis, tibiqz i oĩbus iugiter deſeruiat, ⁊ vitã ɔſeq ſẽpiternã finaliter mereať. per. Poſtea aſpgat aq bñdicta dicẽdo pſ. De⁹ mi eat nři toťu cũz Gloria pa. ſʒ 7. Deinde. ℣. Bñdicam⁹ patrē ⁊ filiũ cũ ſcõ ſpũ. ℟. Laudem⁹ ⁊ ſuperexaltemus euž in ſcľa. ℣. Angelis ſuis Deus mandauit de te. ℟. Vt cuſtodiãt te in oĩbus vijs tuis. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiſ. ℟. Et cũ. Oremus. Oro.

VIſita, qs dñe, cunctã habitationē iſtam: ⁊ oēs inſidias inimici ab ea, ⁊ a pſenti famula tua lõge repelle: ⁊ angeli tui ſancti habitent in ea, qui eam ⁊ eius prolē in pace cuſtodiant: ⁊ bene ✠ dictio tua ſit ſup eã ſemp: ſalua eos oĩps Deus, ⁊ lucem tuã eis cõcede ppetuam. Per dñz. ℟. Amen. Benedictio Dei omnipo-

oīpotentis, pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti deſcendat ⁊ ſit ſuper te ⁊ ſuper prolem tuam: ⁊ maneat ſemper. ℟. Amen.

¶ Ordo benedictionis mulieris poſt partum in domo. Cap. 9.

¶ Sacerdos ingrediēs domū mulieris, q̄ peperit, dicat i īgreſſu.

PAx huic domui: ⁊ oībus habitantibus in ea. ℣. Adiutorium nr̄m in noīe Dn̄i. ℟. Qui fecit cęlum ⁊ terram. Pſalmus.

LAudate pueri dn̄m: laudate nomen dn̄i. Sit nomē dn̄i benedictū ex hoc, nunc ⁊ vſque in ſeculū. A ſolis ortu vſq; ad occaſum, laudabile nomen dn̄i. Excelſus ſup oēs gentes dn̄s: ⁊ ſup cęlos gloria eius. Quis ſicut Dn̄s deus nr̄, q in altis habitat, ⁊ humilia reſpicit in cęlo ⁊ in terra? Suſcitans a terra inopē: ⁊ de ſtercore erigens pauperē. Ut collocet eū cū principibus, cū principibus populi ſui. Qui habitare facit ſterilē i domo: matrē filiorū lętātē. Gloria p. Pſ.

BEati oēs, qui timent dn̄m, qui ambulant in vijs eius. Labores manuū tuarū, quia mādūcabis: beatus es, ⁊ bene tibi erit. Uxor tua ſicut vitis abundans: in lateribus domus tuę. Filij tui ſicut nouellę oliuarū: in circuitu menſę tuę. Ecce ſic benedicetur homo: qui timet dn̄m. Benedicat tibi dn̄s ex ſion: ⁊ videas bona Hieruſalem oībus diebus vitę tuę. Et videas filios filiorū tuorū: pacem ſuper Iſrael. Gloria pat. Pſ.

DEus miſereat̄ nr̄i: ⁊ benedicat nobis: illuminet vultū ſuū ſuper nos: ⁊ miſereatur noſtri. Ut cognoſcamus in terra viā tuā: in omnibus gentibus ſalutare tuū. Confiteant̄ tibi populi Deus: ↄfiteantur tibi populi oēs. Lętent̄ ⁊ exultēt gētes: qm̄ iudicas populos in ęquitate: ⁊ gentes in terra dirigis. Confiteant̄ tibi populi Deus: cōfiteantur tibi populi oēs: terra dedit fructum ſuū. Benedicat nos Deus Deus nr̄: benedicat nos Deus: ⁊ metuant eū oēs fines terrę. Gloria pat. Aña. Aia mea illi viuet: ⁊ ſemen meū ſeruiet ipſi. Kyrie eleiſ. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſon. Pater nr̄, qui es. Et ne nos inducas in tētationē. Sed libera nos a malo. ℣. Saluā fac ancillā tuam. ℟. Deus meus ſperātē in te. ℣. Mitte ei dn̄e auxiliū de ſancto. ℟. Et de ſion tuere

tuere eam. ℣. Esto ei dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dñe exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpũ tuo. Oremus. Oro.

Domine ſcẽ, pr̃ oĩps, eterne Deus, q bñdictionis tuę gratiam ęgris infundẽdo corporib⁹, facturã tuã multiplici pietate cuſtodis: ad inuocationẽ tui nois ſci benignus aſſiſte: vt hãc famulã tuã dextera tuę virtutis tuearis, ptãte ɔfirmes, ſignaculo ſcẽ crucis bene ✠ dicas: atqꝫ tuę eccleſię ⁊ ſcis altaribus eã feliciter reſtituas. Per dñm. Et tunc aſpergat aqua benedicta.

¶ Ordo quando mulier poſt partum primo eccleſiam ingreditur, expletis diebus ſuę purificationis. Cap. 10.

Sacerdos cũ ſuperpellicео ⁊ ſtola, facta ɔfeſſione ante portã eccleſię, aſpergit mulierẽ aqua benedicta: ⁊ dicit Añaꝫ. Aſperges me dñe hyſſopo, ⁊ mũdabor: lauabis me, ⁊ ſup niueꝫ dealbabor. ps. Miſerere mei Deus ſcdm magnã miſericordiaꝫ tuaꝫ. Gloria pa. Et repetit Añã. Aſperges. Poſtea dicit Añã. Hic accipiet benedictionem a dño: ⁊ miſericordiam a deo ſalutari ſuo: quia hęc eſt generatio q̃rentiuꝫ dñm. Poſtea dicat ps.

Domine eſt terra, ⁊ plenitudo eiuſ: orbiſ terrarꝫ, ⁊ vniuerſi qui habitãt in eo. Quia ipſe ſup maria fundauit eũ: ⁊ ſuper flumina pręparauit eũ. Quis in aſcendet montẽ Dñi: aut quis ſtabit in loco ſancto eius? Innocenſ manibus, ⁊ mundo corde: q nõ accepit in vano animã ſuã: nec iurauit in dolo ,primo tuo. Hic accipiet bñdictionẽ a Dño: ⁊ miſericordiaꝫ a deo ſalutari ſuo. Hęc eſt generatio q̃rentiũ eũ: quęrentium faciem Dei Jacob. Attollite portas principes veſtras, ⁊ eleuamini portę ęternales: ⁊ introibit rex glorię. Quis eſt iſte rex glorię? dñs fortis, ⁊ potẽſ, dñſ potenſ in p̃lio. Attollite portas principeſ veſtras, ⁊ eleuamini portę eternales: ⁊ introibit rex glorię. Quis eſt iſte rex glorię? dñs virtutũ ipſe eſt rex glorię. Gloria patri, ⁊c. ps. Deus miſereatur nr̃i, ⁊ benedicat no. fol. 37. ps.

Credidi ,ppter qđ locutus ſum: ego aũt humiliatus ſum nimis. Ego dixi in exceſſu meo: ois homo mẽdax. Quid retribuã dño pro oibus, q̃ retribuit mihi? Calicẽ ſalutaris accipiã: ⁊ nomen dñi inuocabo. Vota mea dño reddã corã omni populo eius: p̃cioſa in ɔſpectu dñi mors ſanctorũ eius. O dñe, q: ego ſeruus tuus: ego ſeruus tuus, ⁊ filius ancillę tuę. Di-

rupiſti

rupiſti vincula mea; tibi ſacrificabo hoſtiã laudis: ⁊ nomen dñi inuocabo. Uota mea dño reddã, in conſpectu oĩs populi eius: in atrijs domus dñi: in medio tuo Hieruſalem. Gloria pa. Pſ.

Laudate dñm omnes gentes: laudate eum omnes populi. Quoniam confirmata eſt ſuper nos miſericordia eius: ⁊ veritas domini manet in eternum. Gloria patri, ⁊c. Pſalmus.

Leuaui oculos meos in montes: vnde veniet auxiliũ mihi? Auxilium meum a dño: qui fecit cẽlũ ⁊ terrã. Nõ det in cõmotionẽ pedẽ tuum: neq; dormitet, qui cuſtodit te. Ecce nõ dormitabit, neq; dormiet, qui cuſtodit Iſrael. Dñs cuſtodit te, dñs protectio tua ſuper manum dexteram tuam. Per diem ſol non vret te: neq; luna per noctẽ. Dñs cuſtodit te ab omni malo cuſtodiat animã tuã dñs. Dñs cuſtodiat introitum tuum, ⁊ exitũ tuum: ex hoc, nunc, ⁊ vſq; in ſeculũ. Gloria patri. Pſalṁ. Ad leuaui oculos meos. fo. 180. Et poſt ſingulos pſalmos dicat Gloria pa. Aña. Exaudi nos dñe: qm̃ benigna eſt miſericordia tua: ⁊ ſcdm̃ multitudinem miſerationum tuarũ reſpice nos dñe. kyrie elei. Chriſte eleiſ. kyrie eleiſon. Pr̃ noſter. Et ne nos inducas. ℣. Ego dixi dñe miſerere mei. ℟. Sana animaz meã: quia peccaui tibi. ℣. Saluã fac ancillam tuam. ℟. Deus meus ſperantem in te. ℣. Mitte ei dñe auxilium de ſcõ. ℟. Et de ſion tuere eaz. ℣. Nihil proficiat inimicus in ea. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Eſto ei dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dñe exaudi orõnẽ meam. ℟. Et clamor meus ad te ve. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cũ ſpir. Oremus. Orõ.

Deus qui per Moyſen famulũ tuum Iſraeliticẽ plebi mãdaſti, vt mulier, quẽ filium peperiſſet, ab ingreſſu tẽpli ſequeſtraretur: q̃s, vt hanc famulam tuam N. ab omni inquinamento peccati mundare digneris: quatenus mente ⁊ corpore mũdata ſinũ ſanctẽ matris eccleſiẽ valeat penetrare, ⁊ tibi pro ſuis delictis acceptabile munus offerre. Per do. Oremus. Orõ.

Omnipotens ſempiterne Deus, pater Dñi nr̃i Jeſu Chr̃i: Deus ſabaoth, qui tuum vnigenitum vna cum matre ſua poſt quadraginta dierum ſpatium in templo prẽſentaſti: benedicere digneris hanc famulam tuam N. quam ad templũ tuuz tibi Dño Deo noſtro purificandi gratia prẽſentamus: ⁊ concede propitius: vt ſicut eam per noſtrum officium in templũ iſtud

introdu=

introducimus, ſic poſt finem vitę, pręſentis templum cęleſte mereatur introire. Per eundem dñm nrm Jeſum Chriſtum filium tuum. Qui tecum viuit ⁊ regnat. ℟. Amen. Tunc mulier habens candelā accenſam in manibus, accipit a ſacerdote caput ſtolę, ⁊ eccleſiam ingreditur dicente ſacerdote. ℟ Famula Dei N. ingredere in templum Dei: adora filium beatę Marię virginis: qui tibi tribuit fęcunditatem prolis Deinde ſacerdos celebret miſſam, ſi eſt hora conueniens: ⁊ ipſa aliquid offerat ſacerdoti. Poſtea dicat ſacerdos euangelium ſancti Joannis. In principio. f. 89. ⁊ euangelium ſequens, Secundum Lucam.

IN illo tempore: Poſtquam impleti ſunt dies purgationis Marię, ſecundum legem Moyſi: tulerunt Jeſum in Hieruſalem: vt ſiſterent eum domino: ſicut ſcriptum eſt in lege domini. Quia omne maſculinum adaperiens vuluam, ſanctū dño vocabitur. Et vt darent hoſtiā, ſm ꝙ dictum eſt in lege dñi, par turturum: aut duos pullos columbarum. Et ecce homo erat in Hieruſalem, cui nomen Simeon: ⁊ homo iſte iuſtus, ⁊ timoratus: expectans cōſolationē Jſrael: ⁊ ſpūs ſanctus erat in eo. Et rñſum acceperat a ſpū ſancto: non viſurū ſe mortē, niſi prius videret Chriſtum dñi. Et venit in ſpiritu in tēplum. Et cum inducerent puerum Jeſum parentes eius: vt facerent ſm conſuetudinem legis pro eo: ⁊ ipſe accepit eum in vlnas ſuas: ⁊ benedixit deum, ⁊ dixit. Nunc dimittis ſeruum tuum dñe: ſm verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum. Quod paraſti ante faciem omniū populorū. Lumen ad reuelationem gētium: ⁊ gloriam plebis tuę Jſrael. Poſtea dicat orationem ſeq.

ABſolue, q̄s dñe, delicta famulę tuę N. ⁊ a pcōꝝ ſuoꝝ nexibꝰ, q̄ pro ſua fragilitate cōtraxit, tua benignitate liberet. (⁊ oronem.

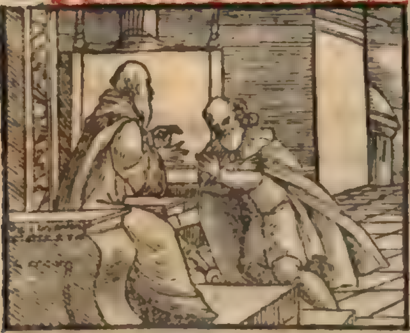
DEus qui ſalutis ęternę, beatę Marię Virginitate fecūda, humano generi pręmia pręſtitiſti: tribue q̄ſumus: vt ipſam pro nobis intercedere ſentiamus, per quā meruimus authorem vitę ſuſcipere dominū noſtrum Jeſum Chriſtum filium tuum. Qui tecum viuit. vel Concede nos famulos tuos. folio 260. Et benedictio Dei pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti deſcendat ſuper te, ⁊ maneat ſemper. Amen.

¶ Finit tractatus ſecundus primę partis libri Sacerdotalis,

¶ Tra=

¶ Tractatus iij. prime partis Sacerdotalis, de ſacro penitētię.

¶ Penitētia quid ſit, ⁊ quotuplex ſit, ⁊ de tribus verę Penitentię partibus. Cap. 1.

SEcunduz beati Hieronymi ſniam, ſecunda tabula poſt naufragium eſt Penitentia. De Peniten. diſt. 2. ca. Secunda: vt hi q humana fragilitate, vel ſuadēte diabolo, ſeu propria iniquitate peccauerunt, per ipſaz ad ſalutis portum deducant. Quę qdē a beato Ambroſio ſic diffinitur: Pnia eſt pterita mala plāgere, ⁊ plāgēda iterũ nō ɔmittere. De Pen. diſt. 3. c. Penitētia. Hoc eſt ꝙ ille, q vere cupit penitere, ſit bñ ɔtrit⁹, ideſt dolorē habeat de pctis cōmiſſis ⁊ pteritis: ⁊ firmiter diſponat ⁊ ꝓponat deinceps illa vel alia, ideſt nullũ peccatũ mortale ɔmittere. ¶ Eſt aũt triplex Pnia. ſ. ſolēnis, publica, ⁊ ſecreta. Solēnis Pnia eſt, q̄ p epm ſolēniter in 4. feria cinerũ indicit, ꝓpter peccata enormia ⁊ publica. 50. diſt. c. In capite. Et hęc ſolũ ab epo, ⁊ non a ſacerdote indicēda eſt: niſi de ſpeciali mādato epi. Et de hac in Pontificali agit. ¶ Alia eſt Penitentia publica, ſicut peregrinatio cuz baculo cubitali, vel huiuſmodi: q̄ a ſacerdote parochiali, ⁊ a quolibet cōfeſſore pōt imponi. 31. q. 1. c. Siquis. q̄ non eſt ſm Auguſtinũ imponēda iuuenibus, ⁊ maxime mulieribus. 50. diſt. Penitentes. ¶ Tertia eſt Pnia priuata, quę quotidie imponitur, dũ qs pctā ſua ſacerdoti ſacraliter cōfitetur. 26. q. 6. ca. presbyteri. 2. q. 1. Si peccauerit. ¶ Ois autē vera Pnia habet tres partes. Prima eſt, Cordis ɔtritio: q̄ cōſiſtit in dolore pcōrũ pteritorum, ⁊ diſpoſitione pro poſſe, diuina adiuuāte gratia, amplius nō peccādi. Secũda eſt, Oris ɔfeſſio: q̄ cōſiſtit in integra, ⁊ lachrymabili oris cōfeſſione oiuz pcōrũ corā ſacerdote. Tertia eſt, Satiſfactio ꝓ pcis, ad arbitriũ ſacerdotis imponēda iuxta ipſius diſcretionē, ⁊ cōfitentis opportunā correctionē q̄ fit in orone, elemoſinis ⁊ ieiunio, oia. n. alia afflictionis, miſericordię, ac ſpiritualia opera ad hęc tria reducunt. Et hęc tria ſunt hui⁹ ſacri materia. ¶ Ex concilio Florentino. Quartũ ſacrm eſt Pnia: cuius quaſi materia ſunt actus

actus Pnię:q̄ in tres diſtinguit partes. Quarum prima eſt cordis cõtritio: ad quã ptinet, vt doleat de pcõ cõmiſſo, cũ pposito nõ peccãdi de cętero, Scõa eſt, Oris confeſſio: ad quã ptinet vt pctõr oia pctã, quoꝝ memoriã habet, ſuo ſacerdoti confiteatur integraliter. Tertia eſt, Satisfactio pro pctis ſm arbitriũ ſacerdotis: q̄ quidẽ p̄cipue fit p oronẽ, ieiuniũ, ⁊ eleemoſynã. ❡ Forma aũt hui⁹ ſacri eſt abſolo a pcis. ſ. Ego te abſoluo a pcis tuis: q̄ dẽt ab ore ſacerdotis pferri. Vñ ibidẽ legit. Foia huius ſacri ſũt ỽba abſolonis: q̄ ſacerdos pfert cũ dt: Ego te abſoluo. Oia aũt alia ſũt ad ſolẽnitatẽ: q̄ tñ nõ ſũt p̄termittẽda. ❡ Miniſter aũt hui⁹ ſacri eſt Sacerdos rite ordinat⁹ ordinari⁹, vel dlegat⁹ hñs ɔmiſſionẽ a pp̄, vel ab epo. Vñ legit. Miniſter hui⁹ ſacri eſt Sacerdos hñs authoritatẽ abſoluẽdi, vel ordinariã, vel ex ɔmiſſione ſupioris. ❡ Effectus vero huius ſacri eſt abſolutio a pctis. Unde legit. Effectus ſacri Penitentię eſt abſolutio a pctis. hęc ibi. Eſt etiã liberatio a pęnis inferni, ⁊ reſtitutio diuinę gratię.

❡ De triplici cõfeſſione: ⁊ quod auricularis ɔfeſſio de iure diuino, ſiue a deo fit inſtituta: ⁊ de pcõꝝ circũſtãtijs ɔſitẽdis. Cap. 2.

Ubi notandũ q̄ triplex eſt cõfeſſio. Una mentalis, q̄ eſt recognitio peccati corã deo in corde: ⁊ hęc fuit tpe legis naturę. ſ. ſtatum poſt peccatũ Adę. Secũda eſt cęremonialis ɔfeſſio. ſ. q̄ peccans tali pcõ offerat tale ſacrificiũ: ⁊ peccãs in alio pcõ offerat aliud. Et hęc fuit in lege moſaica. Tertia eſt cõfeſſio ſacramẽtalis, q̄ fit ſacerdoti: q̄ eſt de neceſſitate ſalutis cũctis pęnitentibus triplici ratione. ❡ Primo ex Chriſti inſtitutione: q̄ cã inſtituit implicite ⁊ explicite. Implicite in figura, dũ dixit leproſo Matth. 8. Uade, oſtẽde te ſacerdoti. Explicite, cũ Jo. 20. dixit Aplis, ⁊ p eos oib⁹ ſacerdotibus: Accipite ſpũm ſctũm: quoꝝ remiſeritis pcã, remittunt eis ⁊c. Ibi enim dat ſacerdotibus ptãs iudicãdi ⁊ remittẽdi: q̄ reqrit manifeſtationẽ de ipſis pctis, q̄ eſt ɔfeſſio. Quibus aũt dat ptãs iudicãdi de aliqua cauſa, dat eis ptãs cognoſcẽdi de illa. Nullus enim põt iudicare, ⁊ eſſe bonus iudex de is q̄ ignorat. Sacerdos aũt nõ põt cognoſcere ſufficiẽter facta conſciẽtię pctõris, niſi pctõr ei p ɔfeſſionẽ cõſciẽtiã aperiat: ⁊ ſic Chrs ɔfeſſionẽ oris inſtituit. ❡ Secũdo, ex doctoꝝ ⁊ ſcripturaꝝ teſtificatione ɔfeſſio ſacralis eſt neceſſaria. Ambroſi⁹ in libro de Paradiſo: ⁊ habet de pęni. diſt. 1. c. non

poteſt

poteſt. Nō pōt quiſq̄ iuſtificari a pcō, niſi pcīn fuerit ante ↄfeſſus. Et ibidē Joānes Chryſoſtomus. Nō pōt quiſq̄ grāz vitę cęleſtis accipere, niſi purgatus fuerit ab oī ſorde pcī p pnię ↄfeſſionez. Et Auguſtinus in libro de pnia. Agite pniam, qualis in eccleſia agit: vt oret p vobis eccleſia. Nemo ſibi blādiat, ⁊ dicat: Occulte ego apud deū ago: nouit de⁹ q mihi ignoſcit, q̄ in corde ago. Ergo ſine cauſa dictū eſt: Quęcūqz ſolueritis ſup terrā, erūt ſoluta ⁊ in cęlo. Ergo ſine cauſa datę ſunt eccleſię Dei claues: q̄ſi dicat, nō. Et de pęni. diſt. i. c. multiplex. Leo papa. Nō remanet in iudicio ↄdēnādū qd̄ fuerit cōfeſſione purgatū. ¶ Tertio, ex eccleſię p̄ceptione cōfeſſio ſacr̄alis eſt neceſſaria: qa eccl̄a p̄cepit q̄ ſemel in anno qlibet poſtq̄ ad annos diſcretionis puenerit, debeat ſacerdoti oīa pcā ſua ↄfiteri. De pęn. ⁊ re. c. Ois vtriuſqz ſex⁹. ⁊ dicit oīa pcā. ſ. cogitationis, locutionis, opationis ⁊ omiſſionis, ſecreta, ⁊ manifeſta, cū eoꝝ circūſtātijs agrauātib⁹ vel in aliā pcī ſpēm trahentibus: q̄ ſunt iſtę. ſ. ¶ Prima, pſonę, cū qua peccauit, noīe ei⁹ tacito: ſed ſi cū nupta, vel moniali ⁊c. peccauit. ¶ Secūda, loci: ſi in loco ſacro peccauit. ¶ Tertia, tpis: ſi in die feſto. ¶ Quarta numeri. ſ. quoties idē pcīn cōmiſit, q̄tū recordari pōt ¶ Quinta, modi: vt ſi qs cū muliere peccaret ↄtra naturā. ¶ Sexta, qualitatis: ſi ſit publicū, vel occultū: ⁊ hoc pp̄ ſcādalū. ¶ Septima, Inductionis. ſi ipſe peccauit ⁊ aliuz induxit ad peccandū. ¶ Octaua, Cōſequētia: q̄n in vno pcō multa ↄſequunt: puta in ludo mēdacia, piuria, blaſphemię.

¶ Qui, ⁊ quando teneantur ad Confeſſionem: caſus item nonnulli ponuntur, quando quis ſtatim tenetur confiteri. Cap. 3.

Statutū cōfitēdi tempus eſt a dominica ī ramis palmarum uſq; ad octauam paſche ī incluſiue.

OMnes aūt adulti poſtq̄ ad annos diſcretionis puenerit, tenent ↄfiteri ſemel ī anno. i. ī q̄drageſima: ⁊ q hoc nō fecerit, viuēs ab igreſſu eccl̄ie arceat, ⁊ moriēs eccl̄iaſtica careat ſepultura. vt in ↄcilio gnāli. extra. de Pęn. ⁊ re. c. Ois vtriuſqz ſexus. ¶ Tenet tn̄ hō poſt pcīn cōmiſſū ſtatiṁ cōfiteri. i. dolore ꝺ ↄmiſſo: ⁊ pponere ꝺ cętero nō peccare, cū itētione ī futura prima q̄drageſima cōfiteri: ⁊ ſuffcit p tūc ad acqrendū ſtatuz grę. ¶ Sūt aūt aliq caſ⁹, ī qb⁹ hō tenet ſtatim cōfiteri. ¶ Primus eſt, infirmitas grauis. ¶ Scdͦs, q̄n īminet piculū mortis: ſicut mare trāſire, lōga pegrinationē ſeu piculoſā viā agere. ¶ Terti⁹ eſt, q̄n hēt aliqd agere, qd̄ exiſtēs ī pcō mortali nō pt facere ſine pcō mortali, ſicut dicere miſſaz ⁊c. bmōi. ¶ Quart⁹, q̄n hēt copiam

piā ɔfeſſoris, qui pōt eū abſoluere a pctis: a quibuſ ſuus cōfeſſor non pōt, ⁊ veriſimile eſt ꝙ in quadrageſima talē copiā nō hēbit. ❡ Quintus eſt, qñ habet ɔſcientiā, ꝙ ſtatim debeat cōfiteri: quia tenet aut talē conſcientiam deponere, aut cōfiteri. Et licet hoc poſſit differri, vt prędictū eſt: melius tñ ⁊ tutius eſt ꝙ primū ɔfiteri poſt pcm̄ cōmiſſū, ꝓ multa mala ⁊ pericula, quę euenire poſſunt, ⁊ multa bona, quę inde ſequuntur.

❡ Qualiter ſacerdos ſe habere debet erga pęnitentes ⁊ ſubditos ſuos, in ſacramento Pęnitentię. Ca. 4.

ET qꝛ officiū ſacerdotis parochialis ⁊ curati eſt animarū ſibi commendatarū ſaluti pro viribus intendere, diligēter ⁊ vigilanter debet ſtudere ⁊ procurare, vt aīas ſibi cōmiſſas a peccatis eruat, ⁊ ad confeſſionem ⁊ pniam inducat: quia ſi eius cauſa perierint, reddere rationē tenebitur de eis in die iudicij. Requiret enī deus de manu ipſius oues ſibi cōmiſſas. Et ideo verbo ⁊ exēplis debet, quantū in eo eſt, eos a peccatis auertere: frequenter eos admonendo, corripiēdo, increpādo, rogando, perſuadendo, vt caueant a pctis: ⁊ ipſe tanquam virtutis ſimulacrum debet ſe coram illis irreprehenſibilem exhibere: quia pluſ proſunt facta ꝙ verba, ⁊ bona exempla quā eloquens prędicatio: ⁊ magis eos mouent ad bene viuendū bona opera ꝙ prolata verba. Diligenſ itaqꝫ ſacerdoſ inſtāte tēpore quadrageſimę debet inſtare ⁊ pręmonere oēs ſibi ſubditoſ, vt tempeſtiue veniant ad ɔfeſſionem: ⁊ nō expectent finē quadrageſimę: qꝛ melius poterūt examinari: ⁊ quia ɔſequētur multas indulgentias: quę tpe quadrageſimali ɔceduntur: q̄ ſine cōtritione ⁊ confeſſione nullū hñt effectum. De qua quidē ɔmonitione hr̄ in pęnitētiali Romano. ❡ Hebdomada priori ante initium quadrageſimę preſbyteri plebium conuocent ad ſe populū: ⁊ diſcordātes canonica authoritate recōciliēt: ⁊ oīa iurgia ſedent. Et tunc primū cōſitentibus pniam dent: ita ꝙ anteꝙ caput ieiunij veniat, oēs confeſſi pniam acceptā habeāt, vt liberi⁹ dicere poſſint, dimitte nobiſ debita nr̄a, ſicut ⁊ nos dimittimus debitoribus noſtris. Et beatus Auguſtinus. Preſbyteri admonere debent plebē ſibi ſubiectam: vt oīs qui ſe ſētit mortifero pcti vulnere ſauciatū, feria quarta ante quadrageſimā cū omni feſtinatione recurrat ad viuificātē matrē Hinc ie iuniorū noſtrorū fructus.

F eccleſiam:

eccleſiaȝ: vbi mali qḋ ꝯmiſit cuȝ oī humilitate ꝛ ꝯtritione cor dis ſimpliciter ꝯfeſſus ſuſcipiat remedia pnię, ſm modū cano nicis authoritatibus prefixū. Nō ſolū aūt ille, qui mortale ali quid cōmiſit, ſed ēt oīs homo quicunqȝ ſe recognoſcit immacu latā Chriſti tunicaȝ, quā in baptiſmo accepit, peccati macu la polluiſſe, ad propriuum ſacerdotē feſtinet venire: ꝛ cum puri tate mentis oēs tranſgreſſiones, oia peccata, quibus dei offen ſam ſe incurriſſe meminit, humiliter cōfiteatur: ꝛ quicquid ei a ſacerdote fuerit iniunctuȝ, ac ſi ab ipſo omnipotentis dei ore eſſet prolatum, ita diligenter intendat ꝛ cautiſſime obſeruet.

¶ Sacerdos tenetur ſcire cenſuras, ꝛ caſus reſeruatos.

Sacerdos igit, vt melius ſciat ſibi ſubditos a pctis purga re, ſtudeat diligenter hic ꝛ ſcire caſus reſeruatos dn̄o pa pę, ꝛ epō, ꝛ cenſuras vtriqȝ reſeruatas, ꝛ ea, quę ſunt in iure, ꝛ per conſtitutiones ſynodales: Quę quidem hic breuiſſime pro maiore commoditate ponent. ¶ Et primo, cēſurę ꝓmulgatę in cęna dn̄i in ꝓceſſu annuali curię. ¶ Subſequēter, que in iu re vel extrauagātibus, ꝛ ꝯcilio Latera. editę ſunt, ꝛ ipſi dn̄o pa pę reſeruant. ¶ Tertio, q̄ epis ꝛ dioeceſanis reſeruāt. ¶ Quar to, q̄ aliqn̄ dn̄o papę, aliqn̄ epo reſeruāt. ¶ Vltimo, caſus epa les de iure vel de ꝯſuetudine ep̄is reſeruati ꝛ dioeceſanis ordi narie ponunt. ¶ Sed prius aliquid ḋ excōicatione dicēdū eſt.

¶ Excommunicatio quid ſit, ꝛ quotuplex. Cap. 5.

Excōicatio dr̄ excluſio. ſ. a cōione. Sicut aūt ē triplex cōio fideliū. ſ. i ꝯuerſatione, vel loquela, cibo, ſalutatione, ꝛ hu iuſmodi: in ſacrorum ſuſceptione: ꝛ bonoruȝ ſpūalium partici patione, quę fiūt in eccleſia iuxta illud, Particeps ego ſuȝ oiuȝ timentiū te, ps. 118. ſic triplex pōt dici excōicatio alijs omiſſis. ¶ Et prima eſt maior, quę ēt dr̄ anathema: ꝛ excludit a p̄dicta triplici cōione. 3. q. 4. c. Engeltrudā. ꝛ 11. q. 3. Sicut apl̄i. ꝛ ca. ni hil. ¶ Scḋa eſt excōicatio minor quę excludit a participatio ne ꝛ cōione ſacrorum paſſiua tm̄, ſm Jo. de Lig. vt de cle. exc. mi. ca. ſi celebratur. ꝛ de hac. 11. q. 3. cum excōicatio. ꝛ 3. q. 4. En geltrudaȝ. ¶ Tertia eſt excōicatio data a deo. ſ. inflicta ꝑ quo libet pctō mortali. 11. q. 3. Audi. Et ſciendum ꝙ excōicatio ma ior qn̄qȝ infligitur ab hoie, ſiue a iudice pro diuerſis cauſis, q̄ hic nō ponuntur ꝑꝑ innumeros caſus: qn̄qȝ a iure particula

rī. ſ.

ri. ſin ꝯcilijs ſynodalibus alicuius ciuitatis, vel prouincialib9 alicuius prouincie: aliqñ a legatis ipſarũ prouinciarũ, que nõ ligat niſi hoies illius prouincie. Et et iſte hic non ponunt. Alie ſunt a iure cõi, ⁊ extrauagantibus: vel vniuerſalibus ꝯcilijs, ⁊ a ſummis pontificibus: que vbique ligant. Que in particulari hic inferius ponuntur, ſecundum quod haberi potuerunt.

¶ Caſus ⁊ cenſure reſeruate domino pape in proceſſu annuali in cena domini.

Excõicant oẽs heretici, ſchiſmatici, ⁊ fautores, adherẽtes, ⁊ qui cũ eis cõmerciũ hñt, ⁊ q vicleuiſtis hẽticis deferũt arma, vel alia ꝓhibita, aut vinũ, oleũ, veſtes, granũ, ⁊ hmõi. 2. ¶ Pirate ⁊ latrũculi marini: ⁊ recipiẽtes eos, ⁊ dãtes eis fauorẽ, vel ꝯſiliũ. 3. ¶ Qui in terris ſuis noua pedagia iponũt, vel ꝓhibita exigũt. 4. ¶ Et qui imponũt collectas, vel onera eccleſiaſticis pſonis: ⁊ q exigũt tã realia, ꝙ pſonalia. 5. ¶ Falſarij literarũ aplicarũ vel ſupplicationũ p ſummũ Põtif. vel vicecãcellariũ, vel eoꝝ vices gerẽtiũ: 6. ¶ Qui equos, arma, ferrũ, lignamina, ⁊ alia ꝓhibita deferũt ſarracenis, ⁊ turcis, ⁊ alijs iñ delib. qb9 xpianos ipugnãt. 7. ¶ Impedientes, ⁊ iuadẽtes eos q victualia ⁊ alia neceſſaria ad vſuз Rño. Curie ꝯferũt. 8. ¶ Verberãtes, vel capiẽtes, ſeu impediẽtes, vel occidentes eos, q ad ſedẽ aplicã vadũt, vel ab ea recedũt, ⁊ eos q morant in curia: ⁊ dãtes auxiliũ, ꝯſiliũ, vl' fauorẽ: vl' mãdãtes talia fieri. 9. ¶ Itẽ capiẽtes, detinentes, vulnerãtes, mutilãtes, icarcerãtes, iterficiẽtes patriarchas, archiepõs, ⁊ epõs, eorũqз mãdatores. 10. ¶ Qui verberãt, vel capiũt, ſeu bonis ſpoliãt eos, q cãs ſuas pſequuntur in curia, vel aduocatos, ſeu ꝓcuratores eoruз, pp hmõi pſecutionẽ cãrũ. 11. ¶ Qui ꝓhibẽt, vel ſtatuũt ne pareatur l'ris ⁊ mãdatis aplicis, ſeu legatorũ, ⁊ nũciorũ, ⁊ iudicũ delegatorũ dñi pape: ⁊ fauẽtes. 12. ¶ Qui ſe ſubtrahunt ab obediẽtia dñi pape: ⁊ S. Rom. eccleſie ⁊ fauentes. 13. ¶ Qui vſurpãt ſibi iuriſdictionẽ, ſeu fructus eccleſiaſticos, ſeu ad eccl'aſticas perſonas pertinẽtes: ⁊ dãtes ꝯſiliũ, auxiliũ, vel fauorẽ. 14. ¶ Quicũqз ſuperioritatẽ hñs ꝓhibet quoquo modo ne aliqs de vacatione alicuius beneficij ſcribat, ſeu certiorẽ reddat quẽ piã extra dñiũ eorũ exiſtentẽ: vel impediunt directe, vel indirecte, ne ꝯſequant ꝓuiſiones beneficiorũ, ſeu dignitatũ ſibi autori-

thoritate aplica ꝯceſſarũ: ⁊ dãtes ꝯſiliũ, vel fauorẽ, vel nõ obuiantes cũ pñt. 15. ¶ Verberãtes, vel capiẽtes, vel deprędãtes romipetas accedẽtes, morãtes, ⁊ recedẽtes, ⁊ dãtes ꝯſiliũ, auxiliũ, vel fauorẽ. 16. ¶ Hoſtiliter diſcurrentes per terras ecclę ⁊ inuadẽtes ⁊ occupãtes eaſdẽ: ⁊ dãtes ꝯſiliũ, auxiliũ, vel fauorẽ. 17. ¶ Qui abſoluũt a prędictis caſibus pręterꝗ̃ in mortis articulo, (⁊ tũc ẽt excõicati debẽt fidẽ pręſtare de ſatiſfactione vel dare ſufficientẽ cautionẽ) ſunt excõicati, ⁊ priuati oĩbus iuriſdictionibus prędicandi, cõfeſſiones audiẽdi, ⁊ miniſtrãdi ſacra. Et nota ꝙ nullus eximit a pęnis ⁊ cẽſuris ſuperius poſitis, ẽt quacunqꝫ pręfulgeat dignitate eccleſiaſtica, vel ſeculari.

¶ Cenſurę quę reſeruantur domino papę in iure vel extrauagantibus ex concilio Lateranenſi. Cap. 5.

CEnſurę quę reſeruantur dño papę: pter ſupradictas, ſunt infraſcriptę. vꝫ. 1. ¶ Excõicati nominatim a dño papa. 2. ¶ Radẽtes aliquid: vel emẽdãtes i lr̃is Dñi papę. 3. ¶ Inſecutores hoſtiliter cardinaliũ vel alicuius clerici, vł religioſi ꝺ familia dñi papę vel cardinaliũ: pcutiẽtes, ⁊ capiẽtes eoſdẽ: ⁊ dãtes ꝯſiliũ, auxiliũ, ⁊ fauorẽ: receptatores ⁊ defenſores taliũ. in c. Felicis. de pęn. lib. 6. 4. ¶ Percutientes, capientes, vel bãnientes epm temere, vel iniurioſe: ⁊ id fieri mandantes, ſocij, ⁊ dantes cõſiliũ, auxiliũ, vel fauorẽ. 5. ¶ Officiales, qui in aliquo pdictorũ fuerint culpabiles. Cle. 1. de pęnis. 6. ¶ Qui ſine lr̃is ſedis aplicę aſſentiũt noĩationi, vel electioni, aſſumptioni in ſenatorem, vel capitaneum, vel patritiũ, ſeu rectorẽ ad regimen vrbis Romę. 7. ¶ Qui electus in ſenatorẽ vel ⁊c. vt ſupra, vltra annũ de tali offõ ſe ĩpedierit. 8. ¶ Qui taliter aſſumpto ſine lr̃a, vt ſupra, intẽdũt, vł obediũt: ⁊ q tales mõ pdicto elegerũt, noĩauerũt, vel aſſumpſerũt. 9. ¶ Qui talibus dat auxiliũ, ꝯſiliũ, vel fauorẽ, publice, vel occulte, tã noĩationibꝰ, vł aſſumptionibus, ꝗ̃ noĩatis vel aſſumptis. De elec. c. Fũdamẽta. li. 6. 10. ¶ Exenterantes ⁊ in fruſta incidẽtes corpus mortuũ: ⁊ in aqua coquẽtes: vt oſſa ſeparẽt a carnibꝰ, vt ad aliũ locũ ad ſepeliendũ deferatur. Bonifac. 8. 11. ¶ Accedentes ad ſepulcrũ dñi ſine lr̃a. 12. ¶ Clerici ſcienter ⁊ ſponte in diuinis tã in eccleſia ꝗ̃ alibi participãtes cũ excõicatis iudicialiter a papa. ꝺ ſen. excom. c. ſignificauit. 13. ¶ Clerici, vel religioſi inducentes

aliquem

aliquē ad vouēdū,vel iurādū,vel ꝓmittēdū de eligēda ſepultu
ra apud eorū eccl'as.vel electa mutāda.De pęnis.c.cupientes.
in cle. 14.¶ Excōicati ex gn̄ali ſnīa ſuorū dioceſanorū hn̄tes li
teras ap'licas falſas,niſi infra 20.dies poſtꝙ̄ ſe cognouerit hr̄e
lr̄as falſas,illas deſtruxerint, aut reſignauerit,nō pn̄t abſolui
poſt lapſum 20.dieruꝫ, niſi a ſede ap'lica.De cri.fal.c.Dura. 15.
¶ Religioſi ꝯferentes ſcr̄a cōionis,vel extremę vnctionis ſi=
ne lnīa parochialium. 16.¶ Religioſi ſolēnizātes in ſimonia.
17.¶ Religioſi abſoluentes excōicatos a iure, vel a cōſtitutio
nibus ſynodalibus:aut a culpa ⁊ pęna.De priuil.c.religioſi.in
cle. 18.¶ Religioſi abſoluentes a caſibus ⁊ cenſuris in extra=
uagantibus reſeruatis. Sixtus 4. 19.¶ Religioſi mendicātes
trāſeuntes ad ordines nō mēdicantiū. , pręterꝙ̄ ad Carthuſiē
ſes. Martinus 5. 20.¶ Religioſi nō mēdicantes recipientes
ad ordines ſuos frēs mendicantes, ēt hn̄tes literas Ap'licas.
Mart. 5. 21.¶ Magiſtri excludentes fratres prędicatores a
ſtudio Pariſienſi Alexander 4. 22.¶ Qui libellos famoſos,vl'
rhythmos faciunt ꝯtra ordinē prędicatorū ⁊ minorū.Alex.4.
23.¶ Dicentes vel defendentes ꝙ fratres p̄dicatores ⁊ mi=
nores non ſint in ſtatu ꝑfectionis: ⁊ ꝙ nō liceat eis de eleemo
ſynis viuere:aut ꝙ nō poſſint p̄dicare, vel ꝯfeſſiones audire.
Alex.4. 24.¶ Facientes damnabilē violentiā in locis fratruꝫ
p̄dicatorū. Clemēs 5. 25.¶ Intrantes monaſteria ſororū or=
dinis prędicatorū ⁊ minorū in caſibus non ꝯceſſis.Bonifa.9.
quo ad prędicatores : ⁊ Eugen.4 quo ad minores. 26.¶ Dn̄i
tꝑales, ⁊ ēt ep̄i,q cogunt aliquem celebrare tp̄e interdicti gn̄a
lis,vel cū cāpana,vel voce p̄conis excōicatos,vel interdictos
vocant ad diuina:vel q prohibent excōicatis ⁊ interdictis,ne
de eccl'ia recedant,dū miſſarū ſolennia agunt, cū a celebrāti=
bus fuerint requiſiti gn̄al'r, vel ſpāl'r vt exeant. 27.¶ Interdi=
cti,vel excōicati publici poſtꝙ̄ fuerint moniti noīatim a cele=
brātib⁹ vt exeāt, ſi nō exierint ſunt excōicati: ⁊ abſolutio papę
reſeruatur.De ſen.exc.c.grauis.in cle. ¶ Simoniaci in quocū=
que ordine, ⁊ beneficio. Martinus 5. Eugenius 4. Paulus 2.
Sixtus 4. 28.¶ Facientes pactum in curia pro gratia conſe=
quenda. 29.¶ Qui ſciuerit aliquem committere ſimoniam in
curia: ⁊ nō denūciauerit papę, vel alij ab ipſo deputato infra

duos menſes. Euge. 4. 30. ¶ Recipientes aliquid pro ingreſſu monaſteriorum. Urbanus 5. Ne in vinea. 31. ¶ Inquiſitores, qui cōtra ↄſciam miſerint procedere ↄtra aliquez hęreticum: vel alicui iniuſte crimen hęreſis impoſuerint, vel vexauerint. De hęre. c. Multorū. in cle. 32. ¶ Iniyciens enormiter manꝰ violētas in clericū, vel religioſuz, pfeſſuz, vel nouitiū, vel ꝑuerſum ſecularē tradentē ſe ꝛ ſua, honeſte viuentē, ꝛ audicutē horas: Itē clericū ↄiugatū nō bigamū, incedentē in habitu clerici: Itē depoſitū verbaliter tm̄: Itē per ſaltum promotum: Itē excōicatum: Itē incedētem ſine habitu clericali ante admonitionē. Item clericus, qui ex ira ſeipſum enormiter percutit, eſt excōicatus excōicatione papali. 17. q. 4. cap. Siquis ſuadente. 33. ¶ Officiales Romanę curię: qui pro taxis, mercedibꝰ, emolumentis, laboribus regularibus, aut cuiuſcunqꝫ alterius operis lucro, recipiunt aliquid in pecunijs, rebꝰ, bonis, aut pmiſſionibus, quocunqꝫ modo, ēt a ſponte offerentibꝰ, aut vltra ꝙ̄ in eorū officiorū antiqua inſtitutione ſtatutū eſt, ꝛ tenent ſatiſfacere illis, a quibus receperunt. Julius 2. in extraua. Etſi Romanus. ꝛ Leo. 10. in concil. Lateran. In aplici. 34. ¶ Cardinales vota data in conſiſtorio, ꝛ ibi geſta, aut dicta, quę in odiuz, pręiudiciū, aut ſcādalū alicuius redundare poſſent, verbo, aut ſcripto, vel alio modo reuelantes: ꝛ ēt, ſi per pontificē indictū ſit ſilentium in aliqua re, eā manifeſtantes ſunt excōicati: ꝛ a ſolo papa abſoluuntur cū expreſſione cauſę. In concil. Laterañ. Leo. 10. ſupernę diſpoſiti. 35. ¶ Prędicatores tam clerici quā religioſi, miracula falſa, aut incerta, vel prophetias, quę ex ſacra ſcriptura non conſtant, prędicantes, ſeu qui epis, aut ſuperioribus detrahere in ſuis p̄dicationibus p̄ſumunt, nō obſtāte quocūqꝫ priuilegio, excōicationis ſniaz incurrunt: ꝛ abſolutio papę reſeruat. Leo. 10. in concil. Latera. Supernę maieſtatis. 36. ¶ Pragmaticā ſanctionē in regno Francię, ꝛ alibi ſeruantes: ꝛ ſm eā iudicātes, ꝛ eā faciētes, aut pmittētes ſeruari: ꝛ nō delētes eā de libris, archiuis ꝛ capitularibꝰ, excōicant: ꝛ abſolutio papę reſeruat. Leo. 10. in concil. Lateran. Paſtor bonus.

¶ Cenſurę epiſcopis ꝛ dioceſanis reſeruatę.

Epiſcopis, ꝛ dioceſanis reſeruantur infraſcriptę cenſurę, vz. ¶ Cōtumaciter aſſerentes Romanā eccleſiā non eſſe

caput

caput oiuz eccleſiarum. Diſt. 19. ca. Nulli fas. Si tñ firmiter ⁊
veraciter ita crederet, eſſet hęreticus, ⁊ abſolutio papę reſerua
ta per pceſſum annualez. 2. ¶ Utens literis, vel ſupplicationi
bus papalibus falſis ſcienter, ⁊ retinens eas ⁊ non lacerans.
3. ¶ Laici recipiẽtes literas, ſeu bullas papales, nõ de manu pa
pę vel deputatoꝝ, vel p nunciuz nõ recipiẽtẽ de manibus co=
ruz, quãdo eſt perſona magnę authoritatis. De cri. fal. c. dura.
4. ¶ Electus minus ꝙ̃ a duabus partibus cardinaliuz in papã,
ſi tali electioni conſentit: ⁊ oẽs recipiẽtes cuz. De elec. c. licet.
5. ¶ Impugnantes literas electi in papã ante eius coronatio
nẽ. Bñdictus. 11. in extraua. 6. ¶ Qui loquunt ſecrete, vel mit=
tunt lr̃as, vel nũciuz ad aliquẽ cardinaliuz, dũ ſunt in cõclaui,
occaſione electionis papę. De elec. c. Ubi periculum. lib. 6. 7.
¶ Dñi ⁊ officiales, q nõ ſeruãt ꝯtẽta in caplo de elec. papę ſu=
pra alleg. Ubi periculũ: vel circa ipſum fraudẽ cõmittunt. Ibi
dẽ. 8. ¶ Principes, ſenatores, cõſules, q infra mẽſez a die noti
tię de delicto cõmiſſo ꝯtra cardinales vel familiares papę ⁊ ip
ſoꝝ cardinaliũ nõ faciunt iuſtitiã ſm ꝯtinentiã capli felicis. de
pęn. ſunt excõicati. Ibidem. 9. ¶ Omnes principes ⁊ officia=
les, qui tertio admoniti ab epis vel eccleſiaſticis perſonis recu
ſant facere iuſtitiã ſup coꝝ cauſis. 23. q. 5. ca. Adminiſtratores.
10. ¶ Oẽs officiales, qui euacuant iuriſdictionẽ ⁊ authoritatẽ
pręlatorum, quã hñt in ſuis hoibus: ⁊ ſucceſſores dictorum of=
ficialium: niſi infra mẽſem errorẽ ſuorũ prędeceſſorum corre=
xerint. De immu. eccl. c. Non minus. ⁊ c. Aduerſis. 11. ¶ Spo=
liantes naufragos bonis ſuis: niſi ablata reſtituãt ꝙ̃ citius po
terunt. Diuerſę opiniones ſunt, ſi ſit Canon latę ſentẽtię. De
rapt. excõi. 12. ¶ Ubi propter diuerſitatem inhabitantium v=
nus eps nõ poteſt populo ſupplere, debet ſibi vicarium ſubſti=
tuere, qui populo ſatisfaciat: ⁊ talis vicarius dẽt p oĩa ſubeſ=
ſe epiſcopo principali: q ſi aliter ſe ingeſſerit, eſt excõmunica=
tus. De offi. ord. c. Quoniam. 13. ¶ Participans cum excom=
municato in crĩe, propter quod eſt excõicatus, dando ei conſi
lium, auxilium, vel fauorem. De ſenten. excommu. cap. nuper.
14. ¶ Omnes grauantes per ſe, vel per alios, in beneficijs, vel
alijs ſuis rebus, clericos vel eorum conſanguineos: quia no=
luerunt eligere illum, pro quo rogabantur. De elec. cap. ſciant

cuncti. 15. ¶ Extorquentes abſolutionez a ſententijs excommunicationis, ſuſpenſionis, ⁊ interdicti, per vim, vel metū, extra de ijs, quę vi me, ve cauſa fi.c.vnico.lib.6. 16. ¶ Compellentes prelatos, vel eccleſiaſticas perſonas ad ſubmittendum eccleſias, ſubijciendа bona immobilia, vel iura eccleſiarum laicis, ad cognoſcendum ſeu profitendum ſe retinere ab eis, vel ad ſtatuenduz laicos in patronos, ſeu aduocatos eorū in perpetuuz, ſeu ad non modicum tempus ſine licentia papę, ⁊ capituli. De reb.eccle.non alie.c.Conſultiſſimo. 17. ¶ Laici ſi vſurpant, vel exigunt aliquid de rebus eccleſiaſticis immobilibus vltra importationem contractuum factorum, vel faciendoꝝ, ſi moniti non deſtiterint, etiā taliter ablata reſtituendo vbi ſupra. 18. ¶ Impediētes litigare in foro eccleſiaſtico, coraz delegato, vel quocunqz alio iudice eccleſiaſtico in cauſis, quę de iure, vel cōſuetudine poſſunt ibidem exerceri. De imm.eccle.ca. Quoniam.lib.6. 19. ¶ Impedientes ſequeſtrationem vel fructus ſequeſtratos occupantes, poſt vnam diffinitiuam ſententiam apud ſedem apoſtolicam promulgatam, ſuper aliquo beneficio: etiam ſi nulla foret. In clem.vnica.de ſequeſtra. 20. ¶ Procurantes quod conſeruatores ſe intromittant de alijs, quam de manifeſtis iniurijs, ⁊ exigētibus iudiciariam poteſtatem. De offi. ⁊ poteſta.c.fin.lib.6. 21. ¶ Fingentes caſum fraudolenter, per quem iudex vadat, vel mittat ad aliquam mulierem pro teſtimonio ferendo. De iudic.capi.mulieres.lib.6. 22. ¶ Cōcedentes repreſalias ꝯtra pſonas eccleſiaſticas, ſpecialiter vel generaliter, ſi ſunt ſingulares perſonę, ſunt excommunicati: ſi vniuerſitas, eſt interdicta. De iniu. ⁊ dam.da.cap. vnico.lib.6. 23. ¶ Clerici habentes officium vicecomitis, vel prępoſiti ſecularis, ſi admoniti non deſiſtant. Ne cle.vel mo.c. Clericus. 24. ¶ Contrahentes matrimoniuz cum conſanguineis, vel affinibus, vel monialibꝰ ꝓfeſſis, vel religioſiſ, vel cuz clericis in ſacris ordinibus ꝯſtitutis, tā ipſi clerici ⁊ religioſi ⁊ ꝯſanguinei, vel affines ꝯtrahētes, ꝙ pſonę cū qbus ꝯtraxerit, oēs ſunt excōicati. In cle.vnica. ꝺ ꝯſan. ⁊ affi. 25. ¶ Monachi ⁊ canonici regulares, archidiaconi, decani, ꝑpoſiti, plebani, cātoreſ, ⁊ alij clerici pſonatū hñtes, vel qcūque ꝑſbyteri, q leges, vel phyſicā audiūt, extra clauſtrū, niſi infra duos mēſeſ redierint.

dixerint. Ne cle. vel mo. ca. ſi. 26. ¶ Doctores, qui legunt leges, vel phyſicã, ſi retinẽt in ſcholis ſuis religioſuz q habitu depoſito ſue religionis audire vult leges vel phyſicã. Ne cle. vel mo. c. Ut periculoſuz. lib. 6. 27. ¶ Religioſi tacite, vel expreſſe profeſſi: qui temere habitũ ſue religionis dimittunt. Ibidem. 28. ¶ Religioſi, qui ſine lnia ſuorũ ꝑlatorũ vel maioris partis cõuentus accedũt ad ſtudia. Ibidẽ. c. periculoſa. 29. ¶ Religioſi decimas eccleſie debitas ſibi appropriãtes: vel fraudãtes eccleſias circa eas: vel eas ſolui nõ ꝑmittẽtes, niſi requiſiti ꝺſtiterit infra meſẽ. In cle. 1. de deci. 30. ¶ Monachi ꝛ canonici regulares, qui non hñt adminiſtrationes, ſi intrãt curias principũ ſine lnia ſuorũ ꝑlatorũ: vel ſi inferant dãnũ ꝑlatis, vel monaſterijs. c. ne in agro. de ſta. mo. in cle. 31. ¶ Monachi tenentes arma inuaſiua infra ſepta monaſterij ſine lnia abbatis. c. ne in agro. de ſta. mo. 32. ¶ Statum beginarum aſſumentes, vel illuz ſectantes. in clem. 1. de religioſis. 33. ¶ Religioſi, qui in ſermonibus ſuis retrahunt populũ a ſolutione decimarũ: vel ſibi cõfitentibus non faciunt conſcientiã de decimis ſoluendis, ſi fuerint requiſiti. in cle. Cupientes. de penis. 34. ¶ Religioſi qui non ſeruãt interdictũ, quẽ ſeruat matrix eccleſia. in cle. 1. de ſen ten. exc. 35. ¶ Religioſi mendicantes, qui de nouo domos ad habitandũ recipiunt, vel receptas mutant ſine licẽtia ſedis apoſtolice. De reli. do. c. vnico. lib. 6. 36. ¶ Fratres minores vel eremitani recipiẽtes fratrẽs ordinis ꝑdicatorũ ad habitũ ſuũ. 37. ¶ Alienantes bona eccleſiaſtica, ſeu infeudãtes, ſeu faciẽtes pactũ, ꝙ ipſorũ dñium transferatur ac concedentes, hypothecantes, infeudantes, vel in emphyteuſim concedentes, ſeu locantes, preterquam in caſibus a iure conceſſis. 38. ¶ Recipientes tales alienationes, ſeu locationes. Paulus 2. in extrauag. 39. ¶ Impedientes viſitationem monialium, ſi moniti non deſtiterint. de ſta. mo. c. 2. in cle. 40. ¶ Directores monialiũ in electionibus: niſi abſtinuerint in his, per que poſſit oriri, vel nutriri diſcordia. de elec. c. Indemnitatibus. lib. 6. 41. ¶ Magiſtri, ꝛ ſcholares tractãtes cũ aliquo ciue Bononiẽſe de cõductione hoſpitij, irrequiſitis inquilinis: niſi tẽpus cõductionis elapſum fuerit. de loca. ꝛ cõdu. ca. 1. 42. ¶ Emens rem eccleſie, vel aliter acquirẽs a ſchiſmatico. 43. ¶ Tenẽs beneficium

ficiū a ſchiſmatico. 44. ❡ Innitēs ordinationi factę per ſchiſmaticū. Iſti tres caſus hñt in c.1.de ſchiſma. 45. ❡ Qui chriſtianum mandant interfici per aſſaſſinos, ēt ſi caſus non fuerit ſecutus: ⁊ talibus dans auxilium, conſilium, vel fauorē, de Homi.c.pro humani.lib.6. 46. ❡ Clerici locantes domos manifeſtis vſurarijs alienigenis ad fęnus exercendum. de Vſu.c.1. lib.6. 47. ❡ Officiales cōitatum facientes, vel dictantes ſtatuta ſuper vſuris ſoluendis, ꝙ non reſtituantur: vel iudicantes ſm illa: vel non delentes ſi pñt infra tres menſes de libris cōitatum: vel illa ſeruātes. de vſu.c.Ex graui.in clemen. 48. ❡ Sepelientes in cęmeterio tempore interdicti in caſibus a iure nō ꝯceſſis excōicatos publice, interdictos noīatim, vſurarios manifeſtos.in cle.1.de ſepul. 49. ❡ Sepeliētes hęreticos, credentes, ⁊ fautores, receptatores, defenſores eoꝝ ſciēter in cęmeterio eccl'aſtico, nec debēt abſolui, niſi ꝓprijs manib⁹ extumulauerint cadauera eorū.i c.qōcūqȝ.de hęr. 50. ❡ Inqſitores hęreticę prauitatis ꝑtextu officij pecuniā extorquētes. 51. ❡ Inqſitores, ſi ſcienter bona eccleſiarū occupant. 52. ❡ Inqſitores bona ecclīarū ob delictū clericorū fiſco ēt eccleſię applicātes in cle.2.de hęre. 53. ❡ Dñi tpales quocunqȝ noīe cenſeātur, qui de crīe hęreſis cognoſcunt, vel iudicant. 54. ❡ Dñi tpales captos per epm vel inquiſitorē pro hęreſi a carcere liberātes 55. ❡ Dñi tpales, ſi executionē hmōi officij ab epo vel inqſitore eis iniūctā nō implēt: put ad eoꝝ ſpectat offiū. 56. ❡ Dñi tpales, ſi directe vel indirecte ꝑſumunt ſniaȝ, vel ꝓceſſuȝ inqſitorū, ſeu dioceſanorū impedire. 57. ❡ Si dioceſano, vel inqſitori ꝑſumpſerint ſe opponere ī his, q̄ ad ꝑfatū negotiū incumbūt, aut quēlibet īpedire. 58. ❡ Dātes talibus ꝯſiliuȝ, vel fauorem. Oēs iſtę cenſurę continent in c.vt inquiſitionis.de hęre. lib.6. 59. ❡ Exercentes regimē in triremibus infideliuȝ.de iudę.in c.ita quorundā. 60. ❡ Principes, ⁊ officiales, qui tertio admoniti ab epis, vel viris eccleſiaſticis, recuſant facere iuſtitiā ſuꝑ eoꝝ cauſis.23.q.5.adminiſtrātēs. 61. ❡ Faciētes ſtatuta ⁊ iudicātes ſȝ ea ꝯtra libertatē eccleſię.de ſen.exc.c.Nouerint.
62. ❡ Itē q talia iudicata in publicā formā redigunt. Ibidē.
63. ❡ Percutiens clericum vel religioſum leui percuſſione.
64. ❡ Laici ſortilegi, incātatores, inuocatores demonū, ⁊ diui=

natores

natores vtriuſqꝫ ſexus excõicant. Leo. 10. in ꝯcil. Lateran. Superne diſpõnis. 65. ¶ Gloſantes, ſeu cõmẽtãtes, vel interp̄tãtes ꝯſtitutiones factas in ꝯcil. Lateran. q̄ ꝯtinent in bulla, q̄ incipit. Superne diſpõnis. 66. ¶ Pᷓedicãtes, vel diſputãtes verbo vl' ſcripto, ꝙ mõtes pietatis inſtituti iuxta tenorẽ terminationis ꝯcilij Lateran. ſint male ordinati, excõicãtur. Leo. 10. in ꝯcilio Latera. Inter multiplices. 67. ¶ Imprimentes, vel imprimi facientes libros vel aliquã ſcripturaꝫ ſine examine ꝛ ꝓbatione vicarij dñi pape, ꝛ magr̄i ſacri palatij in vrbe: ꝛ extra vrbeꝫ ſine licentia dioceſani ꝛ inquiſitoris heretice prauitatis, excõicant. Leo. 10. in concil. Lateran. inter ſolicitudines.

¶ Caſus qui ſunt aliqñ papales, aliqñ epiſcopales. Ca. 9.

Incẽdiarij ecclaꝝ, vel monaſterioꝝ, vel pioꝝ locoꝝ ſunt excõicati ipſo iure excõicatiõe epali: ſed poſt denũciatione ſunt excõicati excõicatione papali. De ſent. excõ. tua nos. 2. ¶ Effractores cũ ſpoliatione ecclarũ vel monaſterioꝝ vel pioꝝ locoꝝ ante denunciationẽ ſunt excõicati excõicatione epali: poſt denũciationẽ vero papali. Ibidẽ. 3. ¶ Dãtes lniaꝫ offẽdẽdi, vel grauãdi eos, q ſniãs excõicationis, vel interdicti tulerũt ꝯtra quẽcũqꝫ: niſi ſniam ipſaꝫ re integra reuocauerint: vel ſi ad hoꝝ captionẽ ꝓceſſuꝫ fuerit, niſi ĩfra octo dierũ ſpatiũ oĩa reſtituerint, vſqꝫ ad duos menſes eſt epalis: ꝛ exinde papalis. 4. ¶ Itẽ q tali ſnia data vti auſi fuerit. 5. ¶ Itẽ, q motu ꝓprio aliqd ꝓmiſſoꝝ cõmiſerit, eſt epalis, vel papalis vt ſup. de ſent. exc. quicũqꝫ. 6. ¶ Itẽ abſoluti a ſnia excõicationis rõne periculi alicuius, ſi poſt periculũ nõ repñtãt ſe illi, q põt eos abſoluere, in eãdẽ ſniaꝫ icidũt papalẽ, vel epalẽ. 7. ¶ Participãtes in crie cũ excõicatis aliqñ ſũt excõicati excõicatione papali, aliqñ epiſcopali, ſm ꝙ excõicatio fuerit papalis vel epiſcopalis.

¶ De caſibus epiſcopis reſeruatis. Cap. 10.

Debet ẽt ſcire ſacerdos caſus epis reſeruatos de iure, vel de cõſuetudine, ꝛ ẽt caſus ſynodales. De qbꝰ caſibꝰ ſunt varie opiniones doctoꝝ. Aliq eni ponũt plures, ꝛ aliq pauciores. vñ materia ipſa nõ eſt bñ clara. Et i ſum. Piſana dr̄, ꝙ Bñdictꝰ papa 11. i extraua. Inter cũctas, declarauit quatuor eſſe caſꝰ de iure. ¶ Primꝰ. ſ. pctm̄ clerici, p qd icurriſſet irregularitatẽ. ¶ Scds, de incendiarijs. ¶ Tertius, de pctõ, pp qd indicenda

cēda eēt ſolēnis pnīa. ¶ Quart⁹, de excōicatis excōicatione maiori. ¶ Itē declarauit .5. eſſe caſus epīs reſeruatos de approbata conſuetudine. ¶ Primus eſt pctm̄ homicidij voluntarij. ¶ Scđs, eſt pcm̄ falſariorū. ¶ Tertius eſt pcm̄ violātiū eccla=ſticā libertatē. ¶ Quart⁹, eſt pcm̄ violātiū ecclaſticā immunitatē. ¶ Quintus, eſt pcm̄ ſortilegoꝝ, diuinatoꝝ, ⁊ incantatoꝝ. Quāuis aūt dicta extrauagans fuerit reuocata p clem. dudū. de ſepul. tñ q̄ꝫ tū ad dictos caſus nihil innouatū fuit, etſi alia ibi ꝯtenta ſint. Et ſic vr̄, ꝙ adhuc illi remaneant. Et addit in Piſanella, ꝙ pñt nihilominus epi in ſuis epatibus caſus ſibi reſer=uare, ſicut vr̄ eis expedire, ſicut pñt ꝯſtitutiones facere: ⁊ multo magis ꝯciliū ſynodale, vel ꝓuinciale: a quorū ſententijs ſacerdotes nō valent abſoluere. Ideoꝫ annuatim petere debēt ab epo caſus, ⁊ cēſuras, quas ſibi reſeruāt: ⁊ ſm ipſius epi volūtatē, ⁊ nō alr̄ abſoluāt. ¶ Et qr ſuperius tractatū eſt de excōica=tione maiori: nō incōgruū viſū ē hic breuiſſime aliqua ponere de excōicatione minori, īterdicto, ſuſpēſione, ⁊ irregularitate.

¶ De Excommunicatione minori. Ca. 11.

Poſtq̄ȝ igitur tractauim⁹ de excōicatione maiori, nūc aliquid dicendum eſt de minori: a qua poteſt quilibet ſacerdos abſoluere. Cuius effectus eſt excludere a participatione ſacramentorū, nō aūt a participatione diuinorū. Unde excōi=catus excōicatione minori licite pōt audire miſſaꝫ, ⁊ eccleſiā officiare: dū tñ nullum ſacr̄m percipiat, nec matrimoniuꝫ, nec aliud: niſi prius ſit abſolut⁹: aliter peccaret mortaliter: nec tñ incurreret irregularitatē. ¶ Incurrit aūt quis in hanc excōicationē primo ꝓꝑ participationē cuꝫ excōicatis maiori excōicatione, dūmodo participet cum eis in alijs, quaꝫ in crimine, vꝫ ꝙ participet in his, quę continentur in verſu infraſcripto.

Os, orare, vale, communio, menſa negatur.

¶ Quia nō debet loqui cū eo, nec orare, nec cū ſalutare: nec in actibus humanę cōuerſationis aliquam cōionem habere cum eo, nec comedere cū eodē. ¶ Non tñ ſemꝑ peccat mortaliter ille, qui ſic participat cum talibus excōicatis: quia hoc eſſet nimis durū, pro ſic parua videlicet re, obligare hoies ad pecca=tum mortale: vnde dicit S. Tho. in 4. ſent. diſt. 18. q. 2. ar. 4. niſi participet cū illo in cōtēptū eccleſiaſticę diſciplinę, vel cōtra

probi=

prohibitionē præceptoriā ſuperioris. ¶ Excipiunt tñ quidā caſus in quibus participiantes cū eis nō incurrent in hāc excōicationē: qui caſus in hoc verſu infraſcripto cōprehenduntur.

Utile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.

¶ Primo vz, qñ qs hoc facit, vt pcuret vtilitatē aiæ ipſi⁹ excōicati, vel ēt vtilitatē ppriā, vtputa, cum petit quis ab excōicato id qd ei excōicat⁹ dare tenet, ⁊ debet: aliter excōicatus de ſua excōicatione cōmodū ⁊ vtilitatē reportaret: vel ēt cuz petit ab eo ꝯſiliū pro remedio aiæ ſuæ, qñ.ſ. non pōt hēre recurſum ad aliquē aliū. ¶ Scdo, excuſat lex.ſ.matrimonij ex parte mulieris, quæ poteſt cōicare viro excōicato, cū ſit ei ſubiecta. Uir tñ non excuſatur participando cuz vxore excōicata: qꝛ poteſt eā corrigere cogēdo ipſaz, niſi in redditione debiti. ¶ Tertio excuſat humilitas ſubiectionis, vel ſeruitutis: vnde filij, q ſunt in patris ptāte, vel ēt emancipati, ſi ſunt cōmenſales patris, ⁊ ab eo recipiunt victualia, vel neceſſaria excuſant: alias nō. Et ſerui ⁊ ruſtici, ⁊ aliæ ſubiectæ perſonæ ſilr excuſantur, ſi participant cū ſuis dñis excōicatis. Alioquin ſi tales perſonæ nō excuſarentur, ſequerent infinita inconueniētia ⁊ dāna innocētib⁹. Non tñ ſuperiores excuſantur ſi participāt cū inferioribus: niſi forte participēt i eis rebus, q̄ tenent pvidere illis: maxime ſi p illos nō ſtetit, qn eos corrigerēt: ⁊ p eis q̄rerēt abſolutionē. ¶ Quarto excuſantur ignorātes, nō ignorātia iuris craſſa, ſed ignorātia facti: cū.ſ.eis nō cōſtat illū eē excōicatū, cū quo participāt. ¶ Quīto excuſat neceſſitas: qa qlibet in neceſſitate ꝯſtitutus pōt ab excōicatis eleemoſynā recipe: ⁊ ecōuerſo ēt excōicatis i neceſſitate cōſtitutis eleemoſynā erogar̄ qlibet pōt: nec ēt eſt expectāda vltima neceſſitas, ⁊ extrema. Uñ ſi excōicatus petat hoſpitiū, nō tenetur qs expectare, ꝙ ab oib⁹ ſit repulſus. ¶ Excōicationem minorē ēt quis incurrit p ſacrilegio. 17. q. 4. Minor. ¶ Silr pro notoria fornicatione, pcipue clerici. extra de coha. cle. veſtra. ¶ Itē cuz qs recipit eccl'am de manu laici. 16. q. 7. ſiqs deinceps. Difficile tñ eſt hoc elicere ex textu. Notandum.
Notandū eſt tñ ex conſtitutione Martini 5. in concil. Conſtātiēſi, ꝙ null⁹ incurrit excōicationē minorē ex participatiōe cū excōicatis quacūqꝫ excōicationē maiori: nulluſqꝫ tenet vitare eos ēt i diuinis, niſi fuerit publicati ⁊ denūciati ſpālr, ⁊ noiatiꝫ: exce-

excepto, siqs ita notorie pcussisset clericū, q nō posset aliquā tergiuersatiōe celari, nec aliquo mō excusari. Quilibet eniz tenet i hoc casu hmōi pcussorē deuitare, ēt si nō fuerit publice denūciatus: atqz hęc de excōicatione dicta sufficiāt. ¶ Quia vero aliqñ nō seruātes interdictū icidūt excōicationē, et sępe pp ɔtēptū excōicationū fiūt iterdicta, et inde sequunt suspēsiones, et irregularitates: de hmōi cēsuris aliqd dicēdū ē. Nō tñ breuissime faciemus: ne ɔtra itētionē nostrā in hoc ope scribere videamur. Sufficere eñ putamus mētē ɔfessoris excitare: ne p crassaz ignorātiā, vel p icōsiderationē talia ptrāseat: sz p hęc, q̄ scribemus, cū cęperit dubitare, subsistat, et ad doctores, q hmōi diffuse ptractāt, se ɔferat, et solutiones ineniat. ¶ Primū ergo dicemus de iterdicto, deinde de suspēsione, postremo de irregularitate.

¶ De interdicto Cap. 12.

Interdictū est separatio a certis sacris, et oībus diuinis officijs, et ecclīastica sepultura. Et qñqz fertur a iure, qñqz ab hoīe. ¶ A iure interdicit collegiū, vel vniuersitas ciuitatis, q cogit ecclesias, vel ecclesiasticas personas soluere guidagia, vl' pedagia, vel gabellas p rebus pprijs. ¶ Itē vniuersitas quę domos locauerit, vel ɔductas hēri pmiserit alienigenis vsurarijs in terra sua ad exercēdū fęnus: Et qua repsalias ɔtra psonas ecclesiasticas ɔcedit. Et q̄ nō seruauerit ea, ad q̄ tenetur p decretalē. Ubi periculū. de elc. li. 6. qñ in ea electio Romani pōtificis est celebrāda. Et q̄ ɔsentit occidēntibus, vel pcutientibus Cardinales S. Ro. Eccl. vel si infra mēsem nō punit delinquētes, si pōt: Et q̄ epm pprium temere pcusserit, vel cęperit, vel bānierit, vel in his fauorē dederit, vel nō defensauerit. ¶ Est etiā aliqd interdictū spāle: vt cū interdicit eccl'a pp iniuriosum sanguinē ibi effusuz, et pp effusionē humani seminis studiose pcuratā: Et qñ pp discordiā pṙonorū eps claudit hostia, et p̄cipit, vt nullus i ea celebret: Et qñ simoniace, vel pricipaliter p q̄stu, vel sine lnia epi, vl' sine reliqjs i loco deserto fuit ɔsecrata. In hoc tñ spāli ecclię interdicto celebrātes i ea nō efficiūt irregulares.

¶ De Suspensione. Cap. 13.

Suspēsio est censura ecclesiastica, qua interdicit aliqd officiuz, vel exercitium cōpetens personę ecclesiasticę, aliqñ a iure, aliqñ a iudice prolata. ¶ A iure ergo suspendunt simoniaci

niaci in ordine, vel beneficijs, notorij fornicatores. ¶ Ep̄s q ordinat alienū clericū ſine lr̄ia ſui ſuperioris ſciēter, ſeu affectata ignorātia. ¶ Qui ꝯfert tōſurā clericalē infanti, vel illiterato, vel ꝯiugato. ¶ Ep̄i ꝛ ſuperiores eis, ideſt archiep̄i, ꝛ patriarchę locātes alicꝗ domū vſurarijs alienigenis, vel pmittētes hmōi habitare in terris ſuis ad fęnus exercendū. Proferētes ſn̄iam excōicationis, ſuſpēſionis, vel interdicti ſine debitis circūſtātijs.i.nō p̄miſſa admonitione, nō adhibitis teſtibus, ꝛ in ſcriptis ꝛc. ¶ Ultramōtani ordinati ab ep̄is Italię ſine licētia ep̄i, vnde ſunt oriūdi, vel in cuius dioeceſi ſunt beneficiati. ¶ Qui ordinant a non ſuo ep̄o ſine lr̄ia ipſius: niſi ſub ſpe ratihabitionis. ¶ Archiep̄s, q ꝯfirmat electionē, ꝯſecrans electū nō cognitū, vtrū per alicꝗ prauitatē ſit ab appellatione receſſum, q̄ erat interpoſita ad papā. ¶ Quęcunqꝫ collegia, vacātibus eccleſijs collegiatis quibuſcūqꝫ, occupāt aliquid de bonis illarum. ¶ Ep̄i ꝛ ſuperiores, ꝛ ēt inferiores eis, qui viſitantes recipiūt munera: aut viſitationis officio nō impenſo, procurationes in pecunia, vel victualibus. ¶ Qui recipiūt aliquē ex ordinibus ſacris ab ep̄o, qui renunciauit loco ꝛ dignitati. ¶ Recipientes aliquē ordinē ſacrum extra ſtatuta tp̄a ordinationū. ¶ Promoti per ſaltum, qui recipiunt eadem die minores ordines cū ſubdiaconatu, vel duos ordines ſacros. ¶ Contrahentes matrimonium per verba de p̄nti, ꝛ ante carnis copulā facientes ſe ad ſacros ordines ordinari: per hoc enim non diſſoluitur matrimoniū. ¶ Ordinati ab h̄tico, vel ſchiſmatico, vel excōicato, vel depoſito. ¶ Apoſtatę religionū i apoſtaſia ſuſcipientes ordines. ¶ Celebrantes, vel participantes in diuinis ſciēter cū excōicatis publice, ꝛ interdictis. ¶ Clerici, qui ſciēter eligunt indignū ad ep̄atū. ¶ Eligētes, ſi infra octo dies ipſaꝫ electionē electis diſtulerint p̄ntare. ¶ Iudices eccleſiaſtici: qui ꝯtra iuſtitiā, ꝛ grauamē alterius partis in iudicio quicꝗ faciūt p gr̄az vel p ſortes. ¶ Religioſi, q ꝯcedūt alicui ad vitā, vel ad certū tēpus lucra, reditus, poſſeſſiones adminiſtrationū, q̄bus pręfuit. ¶ Fr̄es prędicatores aſſumpti ad ep̄atū, vel alias pręlaturas: ſi prius recipiūt munus conſecrationis, q̄ꝫ reſignēt ordini libros, ꝛ alia quę habēt. ¶ Fratres prędicatores perturbantes officiū inquiſitionis exercitatū per fr̄es minores.

ꝛ ſi=

ↄ ſilr minores, ſi ꝑturbãt in hoc predicatores. ¶ Fr̃es ꝑdicatores, ⁊ minores recipientes aliquẽ ad profeſſionẽ ante annũ ꝓbationis elapſũ. ¶ Religioſi, qui decimas nõ percipiunt, ſi ſciẽter omittãt facere ↄſciaꝫ ↄſitentibus de decimis ſoluendis, ſi fuerint requiſiti. ¶ Cõſeruatores, ſi de alijs, ꝙ̃ de manifeſtis iniurijs, ⁊ violẽtijs ſe intromiſerint. ¶ Religioſi grauãtes, vel fraudantes eccl̃as circa decimas eis debitas: ſi requiſiti nõ deſiſtunt, vel de vſurpatis emẽdã nõ fecerint. ¶ Doctor, vel magiſter, qui doctorat aliquẽ, niſi prius exigat iur̃m a doctorãdo, ꝙ nõ expẽdet pro ſuo doctoratu vltra ſummã triũ milliũ turonenſiũ argenteorũ. ¶ Qui pro alienis debitis eccleſiã ſuã grauat: aut lr̃as, ſeu ſigilla ꝯcedit, quib⁹ poſſint eccleſię obligari. ¶ Prelati nõ epi, qui eccl̃as ſibi cõmiſſa, ſeu bona ipſarũ ſubijciũt, aut ſupponũt laicis, abſqꝫ ↄſẽſu capl̃i, ⁊ ſedis apl̃icę licẽtia. ¶ Qui prohibiti ſunt audire leges, vel phyſicã, ſi audiunt eas.

¶ De Irregularitate Cap. 14.

Irregularitas eſt impedimẽtum canonicũ, quo quis prohibetur ad eccleſiaſticos ordines promoueri, ⁊ in eiſdeꝫ miniſtrare. Et ↄtrahit̃ multis modis. ¶ Aliqñ ex indebita celebratione, vel executione ordinũ: vt cum quis excõicatus maiori, vel ſuſpenſus, vel in loco interdicto celebrat: vel cum quis exequit̃ actũ alicuius ordinis ſacri, queꝫ non habet ſolenniter.

Notandum. ¶ Contrahitur ẽt ꝑꝑ homicidium, vel mutilationeꝫ membri: ſiue hęc opere, ſiue mandato, aut ↄſilio, vel defenſione, ſiue iuſte, ſiue iniuſte perpetrẽtur. ¶ Bigami quoqꝫ oẽs irregulares ſunt. Dr̃ aũt bigamus, qui vxorem viduam, vel corruptã duxit ⁊ cognouit: vel ꝓpriaꝫ vxorẽ cognouit poſtꝙ̃ fuit ab altero cognita: vel duas habuit vxores, ⁊ cognouit eas, ẽt ſi alteraꝫ earum non poterat hr̃e. ¶ Silr̃ cum quis in ſacris ↄſtitutus, vel poſt profeſſionẽ in regula ↄtrahit cuꝫ corrupta. ¶ Prohibet̃ aũt bigamus promoueri, quia diuiſit carnẽ ſuã: ⁊ ↄiunctio coniugalis facta per ipſum nõ põt ſignificare ↄiunctionẽ Chriſti, ⁊ eccleſię, qui eſt vn⁹ ſpõſus immaculatus cũ vna ſpõſa immaculata. Unde irregularitas hęc non tollitur per baptiſmuꝫ, ſicut irregularitas homicidij: quia baptiſmus nõ oĩno ſoluit matrimoniũ. Nã ſi ambo ↄiuges ↄuertantur, ⁊ baptizentur, non ꝑñt ab inuicem ſeparari, ⁊ alijs matrimonialiter ↄiungi. Imo ſi alter

ſi alter ipſorũ baptizaretur, altero in infidelitate permanente, ſed volente fideli cohabitare ſine iniuria creatoris, ⁊ ſi poſſet fidelis ab eo diſcedere, non tñ poteſt alteri coniungi. ¶ Itē, qui duxit vxorem vilem mulierem, vt puta ancillam, ioculatricem, vel aliq̃ ex illis, quę publicis ſpectaculis mancipantur, repellitur ab ordine propter dignitatē clericatꝰ. ¶ Illegitimus quoque ꝑꝑ deteſtationem paterni ſceleris. ¶ Corpore vitiatus, qñ in eo eſt inhabilitas ad officium exequendũ, vel talis deformitas, quę ſcandalũ ⁊ deriſionem gñaret: vel cũ ſponte, ⁊ ſine iuſta cauſa quis eſt priuatus aliquo membro, ēt paruo, vel occulto: ſecus ſi iniuſte, vel vi fuit priuatus. ¶ Hęreticus poſt pniã, qui fecit pniã ſolennē. ¶ Qui diſtulit baptiſmũ vſq; ad ęgritudinem, quem tunc ſuſcipit timore mortis. ¶ Qui bis ſuſcipit sacrm̃ imprimens characterem. ¶ Curiales, niſi ſint abſoluti a curia. ¶ Obligatus alteri ad rõcinia. ¶ Hermaphroditus ꝑꝑ monſtruoſitatem. ¶ Seruus antequã cõſecutus fuerit plenã libertatem. ¶ Crimen quoq; nõ mediocre: puta adulteriũ, furtũ, fraudolentia, ſacrilegiũ, periuriũ, falſum teſtimoniũ, ⁊ ſimilia, ſi manifeſtũ ſit ꝑ ſniã, vel ꝓpriã cõfeſſionē, vel per euidētiã facti, ita ꝙ inficiationi nõ ſit locus, inducit irregularitatē. ¶ Infames quoq; tã de facto, quã de iure repelluntur a ꝓmotione dignitatũ ⁊ ordinũ. ¶ Quas aũt pęnas incurrũt irregulares in ſuis ordinibus miniſtrãtes breuitati ſtudētes, hic tradere nõ poſſumus. ¶ Cõfeſſoris aũt officiũ erit cũ irregularẽ hmõi inuenerit, q̃rere in doctorib⁹, a qb⁹ hęc diffuſe tractanť.

¶ Sacerdos acceſſurus ad audiendas confeſſiones prius debet diuinum ſuffragium implorare. Cap. 15.

Acceſſurus igitur ſacerdos ad audiēdas cõfeſſiones, vt cas diuina ope adiutus diligētius audiat, primũ a deo auxiliũ petiturꝰ, ꝯfugere dʒ ad orõnis ſuffragiũ, ⁊ ſequētes vel al's orõnes ad libitũ dicere. ℣. Adiutoriũ nr̃m ĩ noĩe dñi. ℟. Qui fecit cęlũ ⁊ terrã. ℣. Dñe exaudi orõ. ℟. Et clam. Oremus. Orõ.

Domine Deus oĩps ꝓpitius eſto mihi pctõri: vt digne tibi poſſim grãs agere: q me indignũ, ꝑꝑ tuã miſericordiam miniſtrũ feciſti officij ſacerdotalis: ⁊ me exiguũ humilēq; ſacerdotē mediatorē cõſtituiſti ad orãdũ, ⁊ intercedēdũ ad dñm nr̃ʒ Ieſuʒ Chrm̃ filiũ tuũ pro pctõribus ad pniam reuertentibus.

G Ideoq;

Ideoq; dn̄ator dn̄e, qui oēs hoīes vis ſaluos fieri, ⁊ ad agnitionē veritatis venire, qui non vis mortē pctōꝝ, ſed vt ꝯuertant, ⁊ viuant, ſuſcipe oꝛonē meā, q̄ fundo ante ꝯſpectū clementię tuę ꝑ peccatis meis, ⁊ ꝑ famulis ⁊ famulab. tuis, qui ad pn̄iam venerunt: vt des illis ſpūm cōpunctionis: vt reſcipiſcant a diaboli laqueis, quibus aſtricti tenentur: ⁊ ad te per cōdignā ſatiſfactionem reuertant. Per eund. Tunc ſacerdos ad eccl̄iam, vel aliū locū honeſtū accedens cū ſuperpelliceo ⁊ ſtola iuxta antiques codices ſedeat: ⁊ aduenienti pcōri ⁊ añ ſe genuflexo dicat. Frater vel fili ad quid veniſti ad eccl̄am? Et pctōr rn̄deat. Ego veni ad agendā pn̄iam de pctis meis. Et ſacerdos. Vis emendare vitā tuā, ⁊ de cętero vitare pctā, q̄tū humana fragilitas ꝑmiſerit? Rn̄deat Volo ꝓcedente dn̄o. Tūc ſacerdos dicat ſeq̄ntem oꝛonem. ℣. Dn̄e exau. ℟. Et clamoꝛ meus. Oremus. Oro.

DEus miſericoꝛs, deus clemēs, deus indulgentię, deus pietatis ⁊ pacis: qui pro amoꝛe hoīum in cruce manus extēdiſti: qui chananęam ⁊ publicanum vocaſti ad pn̄iam, conuertere dignare famulum tuum, qui ante tuum ſacrum altare ſuum confitetur reatum, ⁊ humiliter ſe recognoſcit, te ſummū bonū offendiſſe, vt facinoꝛū ſuoꝛū a te veniā petat: ⁊ pręſta ei miſericoꝛs deus pęnitendi ſpatiū, dignos fructus pęnitentię, ⁊ finem pęnitentialiter fructuoſum. Per Chꝛiſtum. Oremus Oratio.

DEus ſub cuius oculis oē coꝛ trepidat, ⁊ cōſcientię cunctę paueſcunt, ꝓpitiare famuli tui gemitibus: ⁊ cunctoꝛum eius peccatoꝛū ⁊ maloꝛum medere languoꝛibus: vt ſicut nemo liber eſt a culpa, ita nemo ſit alienus a venia. Per Chꝛiſtum.

¶ Quę docere ⁊ interrogare ſacerdotes debeant pęnitentes antequam pꝛopꝛia ⁊ ſingula peccata confiteantur. Cap. 15.

ORatione finita, ſuſcepto peccatoꝛe, ſi non decenter ſe habet in genuflexione ⁊ alijs exterioꝛibus ad talē actum requiſitis, debet pꝛimo monere ipſum dulciter, ac inſtruere qualiter deo ⁊ non homini cōfitetur: ⁊ ideo debet reuerenter ⁊ verecunde ſe hr̄e cum omni humilitate, verſa facie non ad confeſſoris vultum, ſed taliter q᷑ ad latus cōfeſſoꝛis genibus ambobus flexis faciem vertat ad reclinatoꝛium ipſius. Et maxime in hoc adhibenda eſt cautela circa mulieres. Diſpoſito ergo peccatoꝛe coꝛpoꝛaliter doceat eum, ſi neſcit facere ſibi ſignum crucis;

quod

quod fieri debet hoc modo. Primo manum dexteram ponat in per frontem, ⁊ dicat **In nomine patris:** qꝛ p̄r eſt principium totius deitatis: vt dicit Auguſt. Deinde ſuper vmbilicum, ⁊ dicat **⁊ filij,** quia filius ęternaliter procedens a p̄re, deſcendit temporaliter in ventrem virginis. Deinde ponit manum ad ſcapulā ſiniſtram trahens illam ad dexteram dicendo **Et ſpūs ſancti:** quia ſpūs ſcūs procedit vt amor: ⁊ eſt tanq̄ nexus patris ⁊ filij ab vtroq; procedens. Et nos a ſiniſtra.i.a tribulationibus huius mundi tranſire ſperamus ad dexteram ęternę felicitatis. Deinde eleuata manu dicat **Amen.** id eſt fiat. Poſt hoc aūt faciat, ꝙ pcōr ꝯfiteatur in gn̄ali pctā ſua dicēdo **Confiteor,** vt dr̄ in miſſa. **fol.74.** Qḋ ſi ignarus eſt, faciat ſecum dicere cōfeſſor vulgari ſermone, hoc modo. Io confeſſo a Dio omnipotente: alla glorioſa vergine Maria madre di Dio: a tutti i ſanti, ⁊ ſante: ⁊ a voi padre, che io ho peccato in mal pēſare, i mal parlare, ⁊ in male operare: ⁊ di tutti i miei peccati dico mia colpa: ⁊ priego Dio che mi perdoni, ⁊ voi padre che mi aſcoltiate, Et che mi diate la aſſolutione, ⁊ la penitentia.

¶ Poſt hęc, ſi non cognoſcit ꝯditionē eius, interroget cū de ſtatu ſuo: puta ſi eſt ꝯiugatus, vel ꝯiugata: cuius ſit exercitij: vel artis: ſi habet filios, vel non, ⁊c. ex quibus poſſit eū ꝯuenienter interrogare. Non enim ſunt oia ab oibus interroganda: ⁊ maxime adhibenda eſt cautela circa iuuenculas, ⁊ circa ſimplices pueros: ne doceamus eos ea, quę neſciunt. ¶ Item interrogādum eſt quantum tpis eſt, ex quo non eſt confeſſus: quia vnuſquiſq; tenet ſaltem ſemel in anno, cum ad annos diſcretionis peruenerit, ꝯfiteri, ⁊ cōionē accipere: De pen. ⁊ remiſ. c. omnis. Quod ſi non fecerit, mortaliter peccauit: ⁊ toties quoties propoſuit nō facere deliberato animo, etiam mortaliter peccauit. Annos autem diſcretionis, maxime quo ad communionē incipimus, ſm ſanctum Thomam, a decimo, vel vndecimo anno: ⁊ plus ⁊ minus ſm qḋ malitia ſupplet ętatem: Cum enim ſciunt diſcernere inter ſacr̄m altaris ⁊ panē, quo quotidie veſcimur: ⁊ oſtendunt ad ipſum aliqua ſigna deuotionis, ſignum eſt eos ad annos diſcretionis hmōi perueniſſe: ⁊ in hoc ſtandum erit iudicio eorum, qui habent curam animę eius. Pueri tamē, vel puellę, qui poſt annos diſcretionis nō fuerunt de hoc inſtructi,

non ſunt facile condēnandi de pctō mortali: q̄uis ſint acriter reprębendendi. ¶ Interrogandus eſt ēt peccator: ſi in vltima cōfeſſione malitioſe tacuit aliqȯ pctm̄ mortale, vel qȯ credidit eſſe mortale: qꝛ peccauit mortaliter violādo ſacr̄z pnię: cuz abſolutio facta ſit pp eius malitiam ſuper indebita materia, ꝛ indiſpoſita: ꝛ ideo tenetur iterare ꝯfeſſionem illā, ꝛ oēs pręcedentes confeſſiones inperfectas: qꝛ in illis qn̄ hoc modo fecit, non fuit vere ſacr̄m pnię. ¶ Interrogandus eſt ēt, ſi fecit pniam a ſacerdote impoſitam pro peccatis mortalibus cōfeſſis: quia ſi non fecit eam ex dolo, peccauit: ꝛ tenetur eam facere, ſi habet eam in memoria. Qȯ ſi non habet eā in memoria, tenetur iterare confeſſionem, ſm opin. magis cōem: quia ſacr̄m pnię ſine ſatisfactione non habet vltimā ſuā perfectionem, eo ꝙ vna pars deficit ei. Confeſſor tn̄ poſſet eam commutare, ſi haberet eam in memoria: dummodo non fuiſſet data ſibi a ſuperiore, puta ab ep̄o pp peccata ꝛ caſus, a quibus ipſe vel alius inferior nō poſſet abſoluere. ¶ Interrogandus eſt etiaz peccator: ſi eſt excōicatus aliqua excōicatione maiori, vel minori. Quia ſi ſit, debet prius abſolui ab eis, quaz a pctis: eo ꝙ excōicatus non eſt particeps ſacrorūz. excommunicatio enim eſt excluſio a ſacr̄is, cōioneque fideliuz. ¶ Interrogandus eſt etiā: ſi ſcit Pater noſter, Aue Maria, ꝛ Credo in Deum: ꝛ ſi neſcit, arguat eum, ꝛ imponat ei ꝙ diſcat omnino. Et tunc inueſtiget diligenter ſi habet odium, vel inimicitiaz contra aliquem: ꝛ ſi vult parcere eis, qui eum offenderunt, vel in eum, vel ſuos peccauerunt. Item ſi vult abſtinere a peccatis, quę hactenus fecit ſicut dimittere concubinam, vſuras ꝛc. ꝛ ſi vult ſatisfacere ꝛ emēdare ſiquid alteri abſtulit tam in fama, quam in rebus.

¶ De circunſtantijs confeſſionis verę. Cap. 17.

His a penitente habitis ꝛ pręmiſſis: interroget eum de articulis fidei diſtincte: ꝛ ſm eius conditionem ꝛ ſtatuz formet interrogationes: ꝛ diligenter inueſtiget peccata, ꝛ eorum ſpecies ꝛ circunſtantias. ſecundum hunc verſum.

Quis, quid, vbi, per quos, quoties, cur, quomodo, quando.

Quis, ſcilicet clericus vel laicus, ſenex vel iuuenis. Quid, ideſt clare exprimat ſpeciem illius peccati: ꝛ ſi ſit occultum vel manifeſtum, enorme vel paruum, nouum vel antiquum. Vbi, ideſt in

eſt in loco ſacro vel profano. Per quos: i. quibus mediantibus. Quoties, ſ. reiterauit tale pctm̄. Cur, ſ. ſi preuenit tentationem: vel ab ea fuit preuentus: vel qua occaſione id fecit. Quō, i. per quem modum, ⁊ qualiter id fecerit. Quādo, ſ. ſi tempore ſacro, feſtiuo, vel tēpore ieiunij. ¶ Ante omnia aūt ſacerdos debet peccatores inducere ad veram confeſſionem: ⁊ integram ⁊ puram ſuorum peccatorum expreſſionem: proponens eis ſpem diuinę miſericordię, quę nullum ad ſe reuertentem abijcit, ſed omnes miſericordię ſuę ſinu ſuſcipit ad ſe confugientes. Et adhoc exponat ei exempla magnorū peccatorū. ſ. ſci Petri, qui Chrm̄ negauit: Latronis qui in cruce cum Chriſto pependit: ſanctę Marię Magdalenę, quę fuerat in ciuitate peccatrix: ⁊ aliorū q fuerunt clementiſſime a domino recepti, ⁊ ꝑ plurimū magnificati. Aduertat aūt ſacerdos ēt, vt pctā maxime puerorum ⁊ mulierum caute inueſtiget: ⁊ eis fiduciā ea dicendi tribuat, ne aliquid ex verecundia dimittant. Debet ēt oſidere eis magnā cōpaſſionē, ⁊ eorum caſibus compati: ⁊ condolere ſe oſtendat: vt cum tali dulcedine eos ad confeſſionem integram attrahat ⁊ inducat. Quo facto, in nomine dn̄i incipat eum interrogare de decem legis prężceptis, ⁊ 7. peccatis mortalibus: ⁊ formet interrogationes: prout in ſequentibus verſibus continetur.

¶ Forma breuis interrogandi ſecundum decem precepta legis: ⁊ ſeptem peccata mortalia in verſibus Ca. 18.

Unum cole deum: nec iures vana per ipſum:
Sabbata ſantifices: habeas in honore parentes.
Non ſis occiſor, fur, męchus, teſtis iniquus.
Nec ſponſam alterius, nec rem cupias alienam.

¶ Item alij verſus de decem prężceptis: in quibus continentur peccata: quę committi poſſunt contra ſingula precepta.

¶ Contra primum prężceptum.

Qui colit extra Deum, aut ſanctos quodcunqꝫ creatum:
Articulos fidei negans: ſi ſpemqꝫ reliquit:
Voti tranſgreſſor: vel qui mortalia vouit:
Et tardans nimium nolens implere promiſſum:
Fine malo vouens: ac per ſe vota refringens:
Incantans, faciens fieri breuia, ⁊ malefactor,
Inueniensqꝫ, docens, addiſcens, medius extans:

Aut orans obſeruat ſomnia, ſortibus vtens:
Blaſphemanſq; Deum, qui murmurat, ac maledicit,
Vel non poſſe refert, ſeu deſpicit: accipit ipſe
Libans, vt faciat mala: prauus pręterit iſte
Unum cole Deum: ſi ſcit, mortaliter egit.

¶ Contra ſecundum pręceptum.

¶ Qui cantans, fabulans, truſans, vel turpia dicens,
Deſpiciendo Deum nomina ſanctos, ſacra ſpernens,
Judicio iurans, mendax inductor ad illud:
Periurans, dubium iurans, mortalia iurans:
Jurans (cumq; tamen nolit ſeruare promiſſum.)
Perq; crucem, ſanctamq; fidem, animamq;, Deumq;.
Adiurans, dicens, mendaciter, atq; iocoſe,
Et per verba Dei ſanctorum euangeliorum,
Inducens falſum iurantem: quiſq; ſcienter
Aduertens frangit ne iures vana per ipſum.

¶ Contra tertium pręceptum.

¶ Qui non confeſſus: dimittens ⁊ ſacramentum:
In feſtis miſſam ſine cauſa: inductor ad illud:
Qui manuale facit, vendens, emit aut non edenda:
Jeiunium frangit, aut qui tertia comedit hora:
Qui facit in feſto mala, prauus grauior extat:
Aſſumens chriſma, ſacramentum, vel mulierem,
Qui peccator erat mortali fune ligatus:
Eccleſię vetito qui contrahit tempore ſacro.
Chorizans, ludens veneri mortaliter egit.
Sabbata ſanctifices violat reus, atque ſuperbus.

¶ Contra quartum pręceptum.

¶ Qui pręcepta Dei contemnit. iuſſaq; legis:
Vel qui noluerit parere parentibus, atq;
Alere ſi poſſit miſeros, inopes, ⁊ egenos:
Irridenſq; patrem, vel matrem, vel maledicens:
Verberat, opprobrians, blaſphemans, aſpere turbans:
Moritur aſpernens habeas in honore parentes.

¶ Contra quintum pręceptum.

¶ Occiſor corde, verbo, factoq; ſuaſor:
Incitat, ⁊ cauſans, cupienſq;, procurat abortum:

Verberat,

Verberat, ⁊ mandans, faciensue torneamenta:
Si iudex ceperit ⁊ ſacro limite prauum:
Sacrilegus factus, ac lędens, vel mutilator:
Non ſis occiſor frangens mortaliter egit.

¶ Contra ſextum pręceptum.

¶ Siquis furatur, raptor, vel participator,
Juſſio, conſilium, conſenſus, palpo, recurſus,
Participans, mutus non obſtans, non manifeſtans,
Reddere cuncta debet, ſi cauſa hęc prima fuiſſet:
Excipitur mutus, non obſtans non manifeſtans:
Reddere nec debent qui ni ſint officiales,
Ac non in cauſa, primus pro parte tenetur.
Fortunę luſor, cupiens ſpoliare ſodalem,
Ac fraudans ludum, retinens, inductor ad illum,
Hic dare perdenti cenſebitur, alter egenis:
Et fraudans iuſta pedagia, ſicq; gabellas:
Lędens menſuras, monetas, fur malus extat.

¶ Contra ſeptimum pręceptum.

¶ Quiſquis non nuptus miſcebitur, ac polluetur,
Per ſe, mollis erit: ſi nuptus, fiet adulter:
Atq; ſolutus, fornicator: extra ſodomita:
Inceſtumq; parens facit: ⁊ cum virgine ſtuprum:
Cumq; moniali ſcelus magnum: ſacrilegusq;
Exigit in ſacro, ⁊ qui ſemine polluit illud:
Et rapiens raptor: cum brutis beſtia fiet:
Qui clam contraxit, vel ſponſam pręuenit actu,
Spondens contrahere mendax, vt miſceat illi:
Et qui contraxit, maiori fune ligatus:
Quinq; modis peccat vxore maritus abutens,
Actibus illicitis, ſemen cum ſeminat extra
Vas operans, prolem deuitās ſemen emittens:
Exercens aliam cupit, arcens firme petentem:
Inuitans, tangens, inductor, medius extans,
Lubrica verba refert, iactans ſe męcus habetur.

¶ Contra octauum pręceptum.

¶ Qui mendax fuerit in damnum proximitatis:
Vel mala qui dicit bona, narrans vel bona praue

Accuſans falſo iurans, eſt teſtis iniquus:
Accuſans ceteros odioſus, ut mala ſumant.
Detractor odio, mendaxq; relator occulti
Uel diffamator: diuulgans ꝛ manifeſtans:
Cedula ſi fiat detractrix: cautio ledens,
Atque ſecreta, ratumq; ſigillum: aut litera clauſa:
Proditor ꝛ laudans, inducens ad ſupradicta:
Illa reportari gaudens, eſt teſtis iniquus.

¶ Contra nonum preceptum.

¶ Qui cupit alterius ſponſam, noſcatur, adulter:
Uel qui deſiderat affines, vel moniales,
Inceſtum, ſcelus, ſacrilegusq;: cum virgine ſtuprum
Et cupiens fornicator ſi ſit, ſitq; ſolutus:
Et cupiens marem ſodomita, at beſtia bruta:
Ac quoties cupies, vel ſi fuit ꝛ philocaptus:
Qui delectatur cogitando lubrica, vel qui
Se ſomno polluit cauſans: vel poſtea gaudens:
Ornans vt ametur: vel amari que gloriatur,
Abſque viro proprio, cui hoc facit, vt ſic ametur:
Uel ſi perpendat ruinam, vel prouocando.
Alterius ſponſam cupiens moritur lubricando.

¶ Contra decimum preceptum.

¶ Qui cupit alterius rem in damnum proximitatis:
Si per vim raptor, per occultum fur malus extat:
Si per auaritiam cupiat, dicetur auarus,
In rapiendo male ꝛ fallere quiſque paratus,
Hec cupiens contra mandata cetera frangit.
Denum mandatum, nec rem cupias alienam.

¶ Alij verſus de 7. vitiis capitalibus ꝛ eorum ſpeciebus.

¶ De peccato Superbie verſus.

Ambit ſuperbus, ridet, preſumptio, iudex.
Curius, ingratus, blanditur, ſcandala reddit,
Blaſphemat, dubius non fidus, ſchiſma, profanus:
Inanis iactat, contentio, non obedire:
Hypocriſis, diſcors, durus, ſe diligit, audax.

¶ De peccato Auaritie verſus.

Auarus fallit, perquirit turpia lucra,

Uſuras

Uſuras torquet, proditio, vel ſimonia,
Periurus, ſequitur furtum, nec mente quieſcit.

De peccato Luxurię verſus.

Luxuriam ſequitur fur, ſtuprum, raptor, adulter,
Inceſtus, ſacrum, mollis, ſodo, contra, iumenta:
Eſt cęcus, eſt audax, nimium inconſtans amator:
Incautus, pręceps, contemnit iuſſa diuina,
Atqꝫ ſimul ventura bona: pręſentia pręfert:
His qui ſeruierint, perpetua damna ſubibunt:
Et qui ſuppeditant, cęleſtia regna triumphant.

De peccato Inuidię verſus.

Inuidus affligitur bonis, lętatur inique:
Detrahit, exultat, ſuſurrat, murmurat, odit.

De peccato Gulę verſus.

Gula nimis laute, pręprope re, vel ſtudioſe.
Lęta nimis, ⁊ inepta loquax, ſcurrilia fouet:
Ebrietas, hebes, mentis pollutio fęda.

De peccato Irę verſus.

Iratus tumet, clamat conuicia, rixat,
Blaſphemat, pręlium parat, indignatio ſurgit.

De peccato Accidię verſus.

Triſtis malitiam parit, blaſphemat, ⁊ odit.
Deſperat, torpet, piger, ⁊ puſillanimis extat.
Undiqꝫ vagatur, pertractans mollia mente.

Hæc interrogationes breues in verbis ſunt: ſed tamen magnam habent latitudinem ſi recte conſiderantur. Siquis autem ampliores velit hic interrogationes, ſeu interrogatorium diffuſius, legat libellum qui intitulatur, Defecerunt beati Antonini Archiepi Florentini: vel confeſſionale fratris Hieronymi de Ferraria, ⁊ alia ad libitum: ⁊ ibi inueniet plene de hac materia tractari. Iſti aũt verſus hic cauſa breuitatis ponũtur: qui tñ ſi bene intelligantur, ſatis ſufficiunt ad confeſſionem audiendam cuiuſlibet peccatoris, quantumcunqꝫ ſcelerati.

Nulla abſolutior interrogãdi forma ea, legitur, quæ in ſumma Caieta. exponitur.

¶ Qualiter ſe habere debeat ſacerdos cum pęnitente, audita eius confeſſione. Cap. 19.

Audita confeſſione, eũ de his, quę cõmiſit redarguat, ⁊ increpet, ſm ꝯditionẽ pſonaꝝ, ⁊ qualitatẽ delicti plꝰ ⁊ minus:

nus: ⁊ oſtendat ei quāta mala fecerit: ⁊ quid meruit ꝑꝑ illa pec=
cata.ſ.gehennam inferni in perpetuū: niſi miſericordia dei ip=
ſum eripuiſſet, ⁊ ei in cor miſiſſet accedendi ad confeſſionem.
¶ Poſtea eum certificēt de venia ꝑꝑ clementiſſimam ⁊ copioſiſſi
mam miſericordiam dei: ſi tñ de cętero cauerit a peccatis, ⁊ ab
eorum occaſione. ¶ Poſtea moneat eum ſm ſtatum ſuum.ſ.ſi eſt
rex, vel dux, vel comes, vel iudex, quod iuſte iudicet, ⁊ ſubditos
ſuos indebite non grauet, ⁊ ꝙ puniat delinquentes. Si eſt cle=
ricus, vel religioſus: ꝙ ſeruet quę promiſit. Si eſt vxoratus, ꝙ
debitū reddat vxori tꝑibus ꝯgruis, non prohibitis, ꝙ honeſte
matrimonij actū exerceat, ⁊ cū dei timore, ⁊ honore ſacri matri
monij: ⁊ ſic de alijs: prout videri poterit in prędictis confeſſio=
nalibus. Item ꝙ caueant ab occaſione peccandi, qui ſunt fra=
giles, ſcilicet vt deuitent loca periculoſa, ⁊ perſonas ſuſpectas.

¶ Cōfeſſione peracta: ſi fuerit excōicatus: ſi poteſt, prius eū
abſoluat ab ea: vel ſi non poteſt, remittat eum ad ſuperiorē cū
cedula huius tenoris ¶ Reuerendiſſime dñe mitto ad dñationem
veſtram Reuerendiſſimam pręſentium latorē mihi confeſſum:
quatenus .d.v. Reuerendiſſima eum abſoluat a vinculo excōi=
cationis, quam incurrit ꝑꝑ talem rem N. rogans eandem, vt
eum ad me remittat: vt eum abſoluere poſſim a peccatis. Et ſi
fuerit caſus reſeruatus ſine cenſura, ita ſcribat Reuerendiſſi=
ma .d.v. ipſum abſoluat a tali caſu: ⁊ ſi fuerit plures caſus, ſimi=
liter ſcribat a tali N. ⁊ a tali N.

¶ Abſoluto igitur a ſacerdote, ſi poteſt: vel ab epō, a vinculo
excōicationis, ſacerdos iniungat pęnitentiā, ſm ꝙ conditio=
ni ipſius perſonę viderit expedire, ⁊ ſm qualitatem peccatorū.
vtꝫ in ieiunijs, orationibus, ⁊ eleemoſynis. In iniungenda au=
tem pęnitentia caueat ſacerdos ne eum ſcandalizet, imponen=
do pęnitentiam pecuniariam, vel ſibi dādam, vel locis minus
indigentibus, ſed potius imponat pauperibus diſpenſandam:
⁊ poſtea eum abſoluat: ⁊ caueat ne aliquem excommunicatum
prius a peccatis, quam ab excommunicatione abſoluat: qꝛ nil
faceret. ¶ Et quia in pręambulis huius operis dictum fuit ex
ſententia beati Auguſtini, qui canones pęnitentiales neſcit, nō
eſt dignus nomine ſacerdotis: Ideo hic breuiter ſubiciuntur,
ad eorum ſacerdotum informationem.

¶ Ca

¶ Canones pęnitentiales antiqui.

¶ Dominus Gulielmus Durantis in ſuo repertorio, rubrica de pęnitentijs a canonibus conſtitutis, ita dicit. Cap. 19.

Sciendum eſt, ꝙ menſuram tp̄is in agenda pnīa ſatis p̄figunt canones pro vnoquoqꝫ crimine: ſed magis in arbitrio ſacerdotis ſtatuunt relinquenduꝫ: dum pro quibuſdam culpis modi pnię ſunt impoſiti: quos inferius ſupponemus. ⁊ hęc leguntur. De pęni. diſ. 1. c. Menſuram. ⁊ facit. 25. q. 7. cap. Tempora. Ubi ergo certa pęnitentia ſtatuta eſt a canone illa eſt indicenda: alioqui falſa dicitur pęnitentia, quę nō datur ſm canones: ſi eſt a canonibus diſtincta. De pęni. diſt. 5. c. falſas. ꝙ ſi diſtincta non ſit arbitrio relinquitur imponentis: vt in prędictis cap. ⁊ extra de pęn. ⁊ remiſ. c. quęſitum. ⁊ cap. ſequenti. de offi. deleg. ca. In cauſis. de Accuſa. cap. Super his. Et hoc eſt quod in canone dicitur: De pondere delictoruꝫ exiſtimando, ſacerdotum eſt exiſtumare, vt attendat ad confeſſioneꝫ pęnitentis, ⁊ ad fletus, ⁊ lacrymas corrigentis. De pęnitentibus ſic tantum moderetur: ne eccleſię vileſcat authoritas, ⁊ ſe grauet. 50. diſt. c. Abſit. ⁊ cap. ſeq. de pęni. diſt. 1. cap. Quem pęnitet. Sed ⁊ ipſos canones pęnitentiales, quicquid alij ſolennizent, poſſunt ſacerdotes ⁊ pręlati moderari abbreuiando, vel protelando tempus pęnitentię, prout delicti monet qualitas, ⁊ circunſtantię requirunt: vt in pręddicto ca. menſuram. ⁊ 50. diſt. de his clericis qui. ⁊ cap. Hi qui alias. ⁊ expreſſe. extra eodem. Deus. vbi pro homicidio, adulterio, ⁊ fornicatione mandatur ad arbitrium ſacerdotis imponi: cum tñ ſit a canonibus diffinita, vt inferius apparebit. Nec obſt. pręddicto c. falſas. quia intelligitur illud, niſi ex cauſa moderetur. 29. diſ. ca. 1. Et ſic illud ſm pręddicta iura determinatur. ff. de legiti. ſed ⁊ poſteriores. Breuiter ergo cōmemoremus canones certas pnīas iniungentes. Qui aūt vult ſcire modum pnię imponēdę ꝑ homicidio ⁊ alijs criminibus videat extra de homi. ſicut dignum. ⁊ c. 2. ⁊ 3. de pęni. diſt.

ni.diſt.5.c.1. ¶ Debet ergo penitere ſacerdos cõmittens forni cationem decem annis.82.diſt.c. Presbyter. Ibi etiaz hẽ qualiter hoc tpe penitebit. ¶ Accipiẽs ſponſam alienam de pñti ſeptem annis, ⁊ 40. diebus in pane ⁊ aqua, extra de ſponſa duorum.c.2. ¶ Deuota, ſeu monialis, que fornicatur, ſeu matrimonium ꝯtrahit: ⁊ cognoſcens eam, vel ꝯtrahens cum ea, decem annis peniteat. 27.q.1. Deuotam. ⁊ ca.ſeq. ¶ Cantans miſſam ⁊ non cõicans, vno anno peniteat, nec interim celebret. De cõſe.diſt. 2.relatum. ¶ Sacerdos mortuum pallijs altaris inuoluens, 10.annis, ⁊ 5.menſibus: diaconus tribus annis cũ dimidio. De ꝯſe.di.1. Nemo. ¶ Presbyter incaute verberans, quõ punitur. 15.q.1.c. ſiquis non ira.23.q.4.ca.que peccat. ¶ Falſarius, quandiu viuit in pane ⁊ aqua peniteat. De verb.ſignifi.nouiſſimus. ¶ Scienter ꝯtrahens, vel coiens cum duabus ſororibus, vel commatribus, vel ſorore, commatre ⁊ filia: vel vna cuz prẽ, ⁊ filio, vel duobus fratribus, ⁊ ſic de alijs, octo annis peniteat.30.q.4.Si pr.⁊ c.fi.32.q.7.c.ſiquis viduam. ⁊ c.ſeq. ¶ Ignoranter cognoſcẽs duas ſorores, vel matrẽ ⁊ filiã: vel amitam ⁊ neptẽ: quarũ vna ignorat de altera, vterqꝫ 7.annis peniteat: ſi vero ſcienter, perpetuo careat ꝯiugio. 33.q.fi.35.q.3.ca.Si quis cum matre. ⁊ ca.ſeq. ¶ Quõ ſit iniungenda penitentia mulieri partum ſupponenti, vel de alio viro concipienti extra de pen.⁊ remi.c.Officij. ¶ Sacrilegus chriſma vel calicem ſacrum polluens, 7.annis peniteat. In duobus non intrabit eccleſiam, ⁊ vſque ad quartum nõ offeret: ⁊ ſingulis ſeptimanis tribus diebus a carnibus ⁊ vino ieiunabit, ⁊ alia quedam. 12.q.2. De viro. ¶ Celans ſe cognouiſſe mulierez, que contrahit cum fratre eius, ſeptem annis peniteat.35.q.3.Si homo fornicatus. ¶ Solenniter penitens, poſtea ad vomitum rediens, 10.annis peniteat. De peni.di.5.ſiqui vero. ¶ Frangentes ſponſalia filiorum: ⁊ filij ſi ꝯſenſerint, ſi poſt diſſenſerint, 3.annis communione priuãtur.31.q.3.c.vnico. ¶ Contrahens cũ ea, quã polluit ꝑ adulterium, 5.annis peniteat.31.q.j.c.ſiqua. ¶ Cognoſcens vxorem adulteratam penitentez, ante pniam peractam, duobus annis peniteat, 32.q.1.c.Siquis. 1. ¶ Cognoſcens vxorez adulteratã, antequam peniteat, tribus annis peniteat.32.q.1.cap. Siquis. ¶ Sacerdos qui intereſt clãdeſtinis deſpõſationibus, triẽnio ſuſpen=

ſuſpendit.de clã.deſp.c.vult. ¶ Latro ſi vult confiteri, vel confitetur, in cemeterio ſepelitur, ꝛ oratur ꝑ eo: ꝛ dat ei corpus xpi. 13.q.ſi.c.ſi. ¶ Qui indicendo horas canonicas ꝛ alia officia, diſcrepat a ſua Metropolitana eccl'a ex contemptu.c.de his.12. diſt.per ſex mẽſes cõione priuatur. ¶ Interfector dñi, vel vxoris, nunꝗ̃ equitet: nec vehiculo vehatur: nec ꝯtrahat matrimoniũ: vſqꝫ ad 10.annos carnes non comedat, ꝛ vinũ nõ bibat, ꝛ alia q̃ hñr.33.q.2.admonere. ꝛ c. quicunqꝫ.De diuo.c.1. ¶ Matris interfector armis depoſitis.10.annis peniteat.32.q.2.ca.Latorẽ.Et cũ dr̃, ꝙ maior pnia imponitur interfectori vxoris, quã matris, dr̃ qꝛ maius pctm̃ eſt.24.q.1.Non offeramus. ¶ Violãs votũ ſimplex, 3.annis peniteat.27.diſt.c.Si vir. ¶ Dicens blaſphemiã i Deũ, ꝛ beatã Virginẽ, ꝛ ſcõs, ſeptẽ annis peniteat ſꝫ formã, q̃ eſt extra.de maledicis.ca.ſi. ¶ Eps inuitũ ordinans in clericũ ſine iuſta cã, per annum ſuſpenditur.64.diſt.c.1. ¶ Pro quolibet mortali pctõ debet penitere ſeptẽ annis.33.q.2.c. hoc ipſum.§.Hoc ꝗ̃ꝗ̃.niſi plus ꝛ minus a canone imponatur, vt in preſcripto §. ¶ Domuꝫ vel aream incedens.3.annis peniteat. de iniu.ꝛ dam.da.c.ſiquis ꝯtra.ver.incẽdiarius. ¶ Comburens eccl'am, 15.annis peniteat: ꝛ cã reſtituat, ꝛ pretiũ det pauperib. 17.q.4.ꝛ palea eſt. ¶ Celebrans excõicatus, tribus annis peniteat. 2.4.ꝛ 6.ferijs a vino ꝛ carnibus abſtineat. 11.q.3. De illis. ¶ Degradatus celebrans, priuatur cõione corporis ꝛ ſanguinis Chri vſqꝫ ad vltimũ dieꝫ: ꝛ in excõicatione maneat, ꝛ viaticum tm̃ in fine ſumat.50.diſt.ca.Accedens. ¶ Eps diſſimulans corrigere venditioneꝫ miniſteriorũ, duobus mẽſibus: ſacerdos hoc agens, quatuor: diaconus, tribus: ſubdiaconus, ꝛ alij inferiores, iudicis arbitrio.1.q.1.ca.quicquid inuiſibilis. ¶ Iniuſte excommunicans, vno menſe ſuſpenſus eſt.de ſen.exc.ca. Sacro. ¶ Sacerdos accedens ad ſibi confeſſaꝫ: vel quam fecit confirmari, 12.annis peniteat: ꝛ poſt retrudatur in monaſterium.epiſcopus annis 15.mulier vero tradatur monaſterio. 30.q.1. Siquis ſacerdos.ꝛ c.Non debet. ¶ Scienter rebaptizatus, ſi pro hereſi hoc facit, 7.annis peniteat. 4.ꝛ 6.ferijs. ꝛ 3. quadrageſimas in pane ꝛ aqua.Si vero propter infirmitatem, tribus annis peniteat.Si vero ignoranter, nõ peccat: ſed ideo non promouetur, licet ſit excellens.de Conſecrat.diſtin.4.Qui bis.extra

de

de apoſta.c.2.⁊ talis ſit monachus, ⁊ de foro eccleſię. De con-
ſe.diſt.5.c.Dictū. ❡ Si ep̄s, presbyter, vel diaconus volens eſt
rebaptizatus, pęniteat quādiu viuit: alij vero clerici, monachi
⁊ moniales ab hęreticis volentes rebaptizati, 12.annis pęni-
teant: ⁊ tribus erunt inter cathecumenos: ſeptē inter pęniten-
tes: ⁊ annis duobus eorum oblationes non recipiuntur: pueri
vero poſt reconciliationem cōioni reſtituentur. De conſec.diſt.
4.c.eos quoq;. ❡ Dicens coactus falſum teſtimonium, nec ſe-
quitur mors, duobus annis pęniteat: ſi ſponte, 5.annis. In con
cil. Iliberitano: quod eſt in antiqua decretali. De Fal.cap.1.§.1.
❡ Proprium filium opprimens, tribus annis, ⁊ vno in pane ⁊
aqua pęniteat: ſi ſit baptizatus. De ijs qui fi.occi.c.fin. ❡ Pro
bole adultero, vel fornicatore, 9.annis: ſed nunc non ita aſpere.
21.q.1.prędicandum. ⁊ 33.q.2. Hoc ipſum. ⁊ c.ſeq. ❡ Iniuſte
alium accuſans ad mortem, 40. diebus in pane ⁊ aqua ieiuna-
bit continue, ſiue interpollate: ⁊ per ſeptē annos pęnitebit: nō
tñ in pane ⁊ aqua, ſed ad arbitrium ſacerdotis. Si vero per ta-
lem accuſationem quis accuſatus membrum perdiderit, accu-
ſans tribus quadrageſimis ieiunabit: prima ante natale Dñi,
ſecunda ante Paſcha, tertia ante feſtum S. Ioannis: quas qua
drageſimas S. Petrus inſtituit. ⁊ hęc probatur 22.q.5.c.1.⁊ 3.
6.q.1 Quicunq;. ❡ Sortilegus, quadraginta dies. De ſortil.
cap.1.⁊ in antiqua decretali.eo.tit.ca.Reliquiſti. ❡ Reſpiciens
furta in aſtrolabio, duobus annis pęniteat. De ſortileg.cap.2.
❡ Parochus res eccleſię dilapidans, vno anno excommuni-
catur. 16.q.7. Finis. ❡ Luſtrans domum cum magicis vel in-
cantationibus, vel aliud faciens, ⁊ qui ei conſentit, ⁊ conſulit, 5.
annis pęniteat.26.q.5.c.qui diuinationes. ⁊ c.niſi liceret.1.q.1.c.
1. ❡ Iurans non redire ad pacem, vno anno pęniteat. 22.q.4.
c.Qui ſacramento. ❡ Incendiarius vno anno erit vltra ma-
re, vel in Hiſpania: ⁊ qui hanc pn̄iam relaxat, vno anno ſuſpen
ditur.23.q.fin.ca.Peſſimam. Hodie a ſolo Papa abſoluuntur.
De ſenten.excommunica.cap.Tua. ❡ Filiam vel ſororem ſpi-
ritualem cognoſcens matrimonialiter, ⁊ ei conſentiēs, ſeptem
annis pęniteat.30.q.3.nō oportet. ❡ Si gutta ſanguinis Chri
ſti cadit in terram, ſacerdos quinquaginta diebus pęniteat: ſi
ſuper altare, ⁊ tranſit ad vnum pannū, duobus diebus: ſi vſq;
ad

ad 2.quatuor diebus: ſi vſqʒ 3.9.diebus: ſi vſqʒ ad 4.20.diebus. De conſe.di.2.Qui bene. ¶ Si incaute dimiſit, quamuis nihil nefandi acciderit, tribus menſibus ab officio ſuſpenditur. extra de cuſto.eucha.c.1. ¶ Occidens iudęum, vel paganū, quadraginta diebus. ¶ Occidens per inſaniam non imputatur. 3.q.9. Indicas.15.q.1.aliquos.⁊ c.Illa.⁊ c.ſiquis. ¶ Homicida epſ, 15.annis pęniteat,⁊ deponatur:⁊ ſemper peregrinetur.preſbyter 12. annis, ⁊ tribus ex his in pane ⁊ aqua, ⁊ deponatur:⁊ diaconus decem annis, ⁊ tribus in pane, ⁊ aqua.50.diſt. Siquis homicidium.Palea eſt. ¶ In neceſſitate ineuitabili: nihil quo ad peccatum.50.diſt.c.Quia te: ſed quo ad munditiam eccl'ę oſtendendam ſic.34.q.2.ca.In lectum. ⁊ ad cautelam cum eo diſpenſandum eſt. ¶ Pro inceſtu, vel coitu ꝯtra naturā, vel cum brutis, pluſquam 7.annis:qa clericus deponitur, laicus excōicatur.33. q.2.§.Hoc quicquam.⁊ c.pręcedenti.De exceſ.pręl. cap. Clerici. ¶ Pro caſuali homicidio, 5.annis pęniteat.58.diſt. Eos qui.⁊ c.ſeq. ¶ Pro voluntario, ſine ſpe reſtitutionis deponitur: ⁊ ſeptem annis pęniteat.50.diſt.c.maior. ¶ Occidens clericū, aut monachum, diaconum, vel ſubdiaconum, ſemper erit in monaſterio, nunq̄ ad ſeculum reuerſurus: ⁊ ſeptem annis pniam publicam agat, ⁊ arma relinquat.17.q.4.c. Qui occiderit. ¶ Contrahens ꝯtra interdictum eccl'ę, pęniteat vno menſe, vel ad arbitrium.extra de matrim.ꝯtra interd.eccl.contra.ca.1. ¶ Sacerdos ſe defendendo latronem interficiens, duobus annis. de homic.cap.2.nunc per clemen.aliter ordinatur. De homicid.c. In clemen. ¶ Reuelans peccatum pęnitentis deponitur, ⁊ ad agendam pęnitentiam in monaſterium retruditur. de pęni.diſ. 6.cap.ſacerdos. De pęni.⁊ remiſ.cap.omnis. ¶ Vomens euchariſtiam per ebrietatem, ſi laicus eſt, quadraginta diebus: ſi clericus, ſexaginta: ſi epiſcopus, nonaginta diebus: ſi infirmus, ſeptem diebus. de conſecra.diſt.⁊ cap. Siquis per ebrietatem. ¶ Pro periurio, quadraginta diebus in pane ⁊ aqua per ſeptē annos: ⁊ ſemper erit in penitentia.ſ.interiori.6.q.1.ca. Quicunqʒ.22.q.1.Prędicandū. ¶ Cōpulſus ꝯditionaliter deiurās ſi eſt liber, 10.dies: ⁊ 7.ſequentibus annis: ſi ſeruus, tres quadrageſimas, ⁊ legitimas ferias.22.q.5.c.1. ¶ Periurans in manu epiſcopi: vel ī cruce ſacrata, tribus annis: in nō ſacrata, vno

anno:

anno: ignoranter ⁊ coactus, tres quadrageſimas. 22.q.5.c.2. ¶ Scienter falſum iurans, vel alium iurare cõpellens, 40. dies in pane ⁊ aqua, ⁊ ſeptẽ annos pęniteat. 22.q.5.c. Siquis conuictus. ¶ Deiurans pro perſona ⁊ rebus, vel pro aliqua neceſſitate, tres quadrageſimas, vel 3. annos: ⁊ vnum ex illis in pane ⁊ aqua. 22.q.5. Siquis coactus. ¶ Qui contra ſuum iurm̃ in domini mortem machinatur, vel in eius regnum, ſeculũ ⁊ arma relinquat, ⁊ in monaſterium detrudatur, ⁊ toto tp̃e vitę ſuę pęniteat, ⁊ in fine tñ cõionem accipiat: ſi vero fuerit ep̃s, presbyter, aut diaconus, degradetur. 22.q.5.c. ſiquis laicus: palea eſt. ¶ Pro falſa menſura, 30. diebus in pane ⁊ aqua ieiunet. extra de emptio. ⁊ vend. c. 1. ¶ Presbyterum interficiens, 12. annis pęniteat. extra de pęnit. ⁊ remiſ. ca. 2. ¶ Communicans heretico inſcius, ⁊ ex negligentia recipiendo, vel dando communionẽ, vno anno. Si vero ſcienter, 5. annis: ꝙ ſi neſciens permittat eũ in eccleſia celebrare, 40. diebus, ſi vero propter reuerẽtiã, vnũ annum: ſi ad ſubuerſionem fidei, 10. annos: ſi autem fuerit hereticus, 12. annos pęniteat. 24.q.1. Siquis dederit. ¶ Raptor ſeu fur ſeu direptor reddet in quadruplum eccleſię ornamenta: alterius, duplum. ⁊ 7. annis pęniteat, tres in pane ⁊ aqua. 17.q.4. palea eſt. ¶ Clericus fur, vel effractor, ſeptem annis: laicus, quinqꝫ: ſed ſi vilis erat res, vel bis furatus eſt, reddat: ⁊ anno pęniteat in pane ⁊ aqua. 17.q.4. cap. Siquis clericus. palea eſt. ¶ Manum in epiſcopum vel presbyterum mittens, ⁊ eccleſiam vaſtans, aut impugnans, vel incendens, omnibus bonis proſcribitur: ⁊ ſemper in monaſterio incluſus pęniteat. 24.q.3.c. Quiſquis per dolum. palea eſt. ¶ Hoc autem adnotatione dignum eſt, ꝙ vbi ponitur pęnitentia 7. trium, vel pauciorũ annorum, vel quadrageſimarum a iure, ⁊ non adiungitur qualiter illo tẽpore debeat quis pęnitere, hoc relinquitur arbitrio ſacerdotis: cum pęnitentię ſint arbitrarię: vt prędixi in principio huius tractatus de pęnitentiis a iure impoſitis. Ipſe vero ſacerdos arbitrabitur eam per legitimas ferias faciendã, ſm̃ canones, 11.q.3. De illis. 50. diſ. De his clericis. 82. diſ. c. Presbyter. 1. extra de homi. cap. 2. ⁊ in aliis multis. ⁊ ſic intelligo. extra de accuſ. de his qui fil. cap. ſi de ſponſa duorum. c. 2. 22.q.5. cap. 1.

¶ Hęc Dominus Guilelmus Durantis Speculator.

¶ De

¶ De foꝛma abſoluendi ab excommunicatione maioꝛi.

Sacerdos abſoluturus excōmunicatum maioꝛi excommunicatione, pꝛimo exigat ab eo iuramentum de ſtando mandatis eccleſie, que ſcilicet fient ei pꝛo hac cauſa. Quo iuramento pꝛeſtito, iniungatur ei qui eſt excommunicatus, quod de cetero talia non cōmittat: ⁊ ſi aliquam [illegible]tionem vel damnū intulit, quod ei ſatiſfaciat: ⁊ ad hoc cautionem tribuat. Hoc facto denudatis humeris a confeſſoꝛe virga leuiter percutiatur, ad quemlibet verſum vnius pſalmi penitentialis ſemel. Dicto pſalmo, ſacerdos ſubiungat. Kyrie eleiſon. Chꝛiſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos inducas in tentationem. ℣. Saluum fac ſeruum tuum. ℟. Deus meus ſperantem in te. ℣. Eſto ei Domine turris foꝛtitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil pꝛoficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Domine exaudi oꝛationem meam. ℟. Et clamoꝛ meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oꝛemus Oratio.

Deus, cui pꝛopꝛium eſt miſereri ſemper ⁊ parcere, ſuſcipe depꝛecationem noſtram: ⁊ famulum tuum, quem excommunicationis ſententia ligat, miſeratio tue pietatis abſoluat. Per Chꝛiſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Poſtea ſubiungat abſolutionem. Nec eſt neceſſaria manus impoſitio ſuper caput confeſſi, quando fit abſolutio: quia Chꝛiſtus de tali manus impoſitione non fecit mentionem, quando dixit Petro, ⁊ Apoſtolis, Quecunque ſolueritis ⁊c. Ideo verba abſolutionis operantur diuina virtute. Abſolutio.

Dominus noſter Jeſus Chꝛiſtus, qui beato Petro Apl'o. collatis clauibus regni celeſtis, dedit poteſtatem ligandi, atq; ſoluendi: ipſe per ſuā pijſſimā miſericoꝛdiam te abſoluat, ⁊ authoꝛitate ipſius, ⁊ beatoꝛū Petri ⁊ Pauli apl'oꝛū eius, ⁊ ſanctiſſimi dñi nři dñi N. diuina pꝛouidētia Pape N. [illegible] vel [illegible] Papali, vel reuerēdiſſimi dñi dñi N. epi N. [illegible] ſue, vel [illegible], tibi conceſſa, ⁊ mihi cōmiſſa: in quantū

N poſſum,

poſſum, debeo, ⁊ valeo, ego abſoluo te a vinculo excõicationis, ſuſpenſionis, ⁊ interdicti, qđ incurriſti propter talem caſum N. Et ſi ſint plures propter tales caſus N. ⁊ N. illum, vel illos nominando. Toties quoties illud, vel illa incurriſti: ⁊ reſtituo te ſanctis ſacris eccleſię, ⁊ cõioni ⁊ vnitati fidelium. In nomine pa✠ tris, ⁊ fi✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſci. Amen. Abſolutio a peccatis.

Miſereatur tui oipotens Deus: ⁊ donet tibi veniam, ⁊ indulgentiam, ⁊ remiſſionẽ omnium pcõrum tuorum: liberet te ab omni malo, ſoluat, ⁊ confirmet in omni opere bono: ⁊ perducat te Chriſtus filius Dei viui in vitam ęternam. Amen.

Per iſtã veraꝫ ⁊ puraꝫ confeſſionẽ, quaꝫ modo mihi, ꝗ̃ſi miſero peccatori ſacerdoti feciſti, abſoluat te omnipotens Deus ab omnibus iudicis, quę tibi pro peccatis tuis debentur, ẜm magnam miſericordiam ſuam: ⁊ parcat, ac remittat, ⁊ deleat omnia peccata tua: ⁊ perducat te in vitam ęternaꝫ. Amen.

Filius Dei per ſuã piiſſimam miſericordiam te abſoluat: ⁊ authoritate eius qua fungor, ego abſoluo te ab oibꝰ peccatis tuis mihi modo cõfeſſis: ⁊ ab oibus alijs, quoꝝ memoriã nõ habes: vt ſis abſolutus hic ⁊ ante tribunal eiuſdeꝫ dei ⁊ Dñi nři Ieſu Chriſti: habeaſque vitam ęternam: ⁊ viuas in ſecula ſeculorũ. Amen. In noie pa✠ tris, ⁊ fi✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſci. Amẽ.

Paſſio eiuſdẽ Dei, ⁊ Dñi nři Ieſu Chři: ⁊ merita btę Marię ſemp virginis, ⁊ btõꝝ apłoꝝ Petri, ⁊ Pauli, ⁊ omniuꝫ ſctõꝝ ⁊ ſcãrum Dei: ⁊ quicquid boni feceris, ⁊ intendis facere: ⁊ mala q̃ pateris, ⁊ patienter ſuſtinebis, ſint tibi in remiſſioneꝫ pcõꝝ tuorum, in augmentum gratię, ⁊ in pręmium vitę ęternę. In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſancti. Amen. Uade ⁊ amplius noli peccare. ¶ Hęc etiam abſolutiõis forma eſt.

Dñs nř Ieſus Chřs per ſuam piiſſimam miſericordiã te abſoluat: ⁊ ego authoritate ipſius abſoluo te ab omnibus peccatis tuis, quę mihi modo confeſſus es, ⁊ quorũ memoriam non habes: vt ſis abſolutꝰ hic, ⁊ ante tribunal Dñi noſtri Ieſu Chriſti, ⁊ habeas vitam ęternam, ⁊ viuas in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Pręſcripta forma abſoluendi ab excõicatione dicit, qñ aliquis eſt excõicatus excõicatione maiori: ⁊ debet fieri ab eo, qui habet talẽ authoritatem abſoluendi ordinariam, vel delegatã.

¶ De communi forma abſoluendi ab excommunicatione minoris

noris, ſaltem ad cautelam: ⁊ etiam a peccatis. Cap.22.

Sacerdos abſoluturus petẽtẽ a peccatis, prius debet ipſuz abſoluere ab excõicatione minori, ſaltẽ ad cautelaz ſub hac forma videlicet. Si teneris aliquo vinculo excõicationis, vel participationis, a quo poſſim te abſoluere, ego abſoluo te: ⁊ reſtituo te ſanctis ſacramentis eccleſię, communioni: ⁊ vnitati fidelium. Jn nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. Amẽ.

Miſereatur tui op̃s Deus: ⁊ dimiſſis omnibus peccatis tuis, perducat te cum ſanctis ſuis in vitam ęternam. Amen.

Filius Dei per ſuam piiſſimam miſericordiam te abſoluat. ⁊c.

Paſſio Dñi nři Jeſu Chriſti ⁊c. vt ſupra in p̃cedenti capitulo.

¶ Forma abſolutionis plenarię in mortis articulo facienda illi, qui habet gratiam a ſanctiſſimo dño noſtro Papa. Cap.23.

Sacerdos viſa grã eius, q̃ habet a ſanctiſſimo Dño Papa, vt in mortis articulo plenarię poſſit abſolui, primo dicat.

Miſereatur tui op̃s Deus: ⁊ dimiſſis omnibus ⁊c. vt ſup.

Indulgẽtiã ⁊ abſolutionẽ ⁊ remiſſionẽ oĩuz pcõꝝ tuoꝝ tribuat tibi op̃s ⁊ miſericors Dñs. Amẽ. Tunc ſubiungat, ⁊ dicat.

Dominus noſter Jeſus Chriſtus per ſuam piiſſimã miſericordiam te abſoluat: ⁊ authoritate ipſius, ⁊ beatiſſimorũ apoſtolorum Petri ⁊ Pauli, ⁊ ſanctiſſimi Patris, ⁊ Dñi noſtri domini N. diuina prouidentia Papę N. ⁊ ſanctę Romanę eccleſię in hac parte tibi conceſſa, ⁊ mihi cõmiſſa: in quantũ poſſuz, ⁊ valeo, ⁊ debeo, ⁊ mihi permittitur, ego abſoluo te ab omni ſententia excõicationis maioris, vel minoris, ſuſpenſionis, ⁊ interdicti, ⁊ a participatione cũ excommunicatis: ⁊ reſtituo te ſacroſanctis ſacramentis eccleſię, cõmunioni, ⁊ vnitati fideliũ.

Item eadẽ authoritate ego abſoluo te ab omnibus peccatis tuis confeſſis pariter ⁊ oblitis, ⁊ a pęnis omnibus tibi in purgatorio debitis, propter culpas ⁊ offenſas, quas contra Deum, teipſum, ⁊ proximum tuum commiſiſti, claudendo tibi portas inferni: ⁊ aperiendo portas paradiſi. reſtituo te illi innocentię, in qua eras quãdo baptizatus fuiſti. Jn nomine patris, ⁊ filij, ⁊ ſpiritus ſancti. Amen. Et hoc, ſi hac qua ęgrotas infirmitate morieris: ſin autem, ſalua tibi ſit donec fueris in mortis articulo conſtitutus. Jn nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſancti. Amen. ¶ Alia forma abſolutionis pleniſſima. Cap.24.

Forma abſolutionis pleniſſima

BEatus Antoninus Archiepiſcopus Florentinus in Ter-
tia parte Summę ſuę ita ſcribit: Solet Dominus Papa,
aliquando quibuſdam tantam gratiam facere: vt ſimpliciter
ab omnibus cenſuris, ⁊ penis iuris, ⁊ hominis poſſint abſol-
ui in foro ſaltem conſcientię. Et tunc confeſſor poteſt iſta forma
vti: quam a curia Romana habui: ⁊ vſus ſum.

DE plenitudine poteſtatis apoſtolicę, cuius authoritatem
pro pręſenti gero, abſoluo te ab omnibus cenſuris eccle-
ſiaſticis, ſententijs, ⁊ vinculis excommunicationum, ⁊ ſuſpẽſio
num, ⁊ interdicti, tam ab homine, quam a iure latis: necnon ab
omnibus negligentijs ⁊ defectibus commiſſis in ſacramento-
rum adminiſtratione, officijs, ⁊ actibus tuis, vel nomine tuo fa
ctis, ſupplendo de ſolita apoſtolicę ſedis clementia omnes de-
fectus eorundem. Aboleo etiam omnem maculam infamię ⁊
inhabilitatis vndequaque contractam: diſpenſoque tecum ſu-
per omni irregularitate, ſimonia in ordine ⁊ beneficio actiue,
vel paſſiue, quacunque occaſione, vel cauſa etiam contracta in
collatione ordinum, ⁊ aliorum ſacramentorum, vel contractis,
ſeu commiſſis. Reſtituo te, ⁊ habilito te ad ſtatum, famaꝫ, ⁊ ho
norem, ⁊ executionem officiorum eccleſiaſticoruꝫ quorũcunqꝫ:
ac ad oẽs gradus dignitatum ⁊ honorũ: ad beneficia eccleſiaſti
ca habita ⁊ habenda: ⁊ tibi de his, quę habes, de nouo proui-
deo: relaxando tibi fructus quos male percepiſti, ſeu lęſa con-
ſcientia ex eiſdem, ac alia quę in ludo ex ſucceſſione, ac alias ad
te prouenerunt: quę ſubiacent reſtitutioni vagę in forma ple-
niſſima. In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſancti. Amẽ.

¶ Modo qualiter ſe habere debet ſacerdos in ſuſcipienda con-
feſſione infirmi. Cap. 25.

SAcerdos accedens ad in-
firmum: primum dicat ſe-
cundum Saluatoris manda-
tum. Pax huic domui, ⁊ om-
nibus habitantibus in ea.
Poſtmodum accedens ad in-
firmum eum conſoletur ad bo-
nam patientiam. Deinde in-
cipitur

Incipiat ⁊ dicat pſalmos ſequentes, videlicet. Pſalmus.

D Omine ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua cor-
ripias me. M iſerere mei Domine, qm̄ infirmus ſuꝫ: ſana
me Dn̄e, qm̄ conturbata ſunt oſſa mea. E t anima mea turba-
ta eſt valde: ſed tu dn̄e vſquequo? C onuertere dn̄e ⁊ eripe ani-
mā meam: ſaluū me fac ꝓpter miſericordiā tuam. Q m̄ non eſt
in morte q memor ſit tui: i inferno aūt qs ꝯfitebitur tibi? L abo
raui i gemitu meo: lauabo ꝑ ſingulas noctes lectū meū: lacry-
mis meis ſtratū meuꝫ rigabo. T urbat⁹ eſt a furore ocul⁹ me⁹:
īueteraui iter oēs inimicos meos. D iſcedite a me oēs q opami
ni iniqtatē: qm̄ exaudiuit dn̄s vocē flet⁹ mei. E xaudiuit dn̄s de-
ꝑcationē meā, dn̄s orōnē meā ſuſcepit. E rubeſcāt ⁊ ꝯturbēt ve
hemēter oēs inimici mei: ꝯuertant ⁊ erubeſcāt valde velociter.

D Omine ne in furore tuo arguas me, neque in Pſalmus.
ira tua corripias me. Q m̄ ſagittę tuę infixę ſunt mihi: ⁊
confirmaſti ſuper me manum tuam. N on eſt ſanitas in carne
mea a facie irę tuę: non eſt pax oſſibus meis a facie peccatoruꝫ
meoruꝫ. Q m̄ iniquitates meę ſupergreſſę ſunt caput meuꝫ: ⁊ ſi-
cut onus graue grauatę ſunt ſuper me. P utruerunt ⁊ corruptę
ſunt cicatrices meę: a facie inſipientię meę. M iſer factus ſum ⁊
curuatus ſum vſqꝫ in finem: tota die contriſtatus ingrediebar.
Q m̄ lumbi mei impleti ſunt illuſionib⁹: ⁊ nō eſt ſanitas in car-
ne mea. A fflictus ſum ⁊ humiliatus ſuꝫ nimis: rugiebam a ge-
mitu cordis mei. D n̄e ante omne deſiderium meuꝫ: ⁊ gemitus
meus a te non eſt abſconditus. C or meum cōturbatum eſt in
me: dereliquit me virtus mea, ⁊ lumen oculoꝝ meoꝝ ⁊ ipſum
non eſt mecū. A mici mei ⁊ proximi mei aduerſum me appro-
pinquauerunt: ⁊ ſteterūt. E t qui iuxta me erant de longe ſtete-
runt: ⁊ vim faciebant qui querębant animaꝫ meaꝫ. E t q inqui
rebant mala mihi locuti ſunt vanitates: ⁊ dolos tota die medi-
tabant. E go autem tanq̄ ſurdus non audiebaꝫ: ⁊ ſicut mutus
nō aperiens os ſuuꝫ. E t factus ſuꝫ ſicut homo nō audiēs: ⁊ nō
habens in ore ſuo redargutiones. Q m̄ in te dn̄e ſperaui: tu exau
dies me dn̄e de⁹ meus. Q uia dixi ne qn̄ ſupgaudeant mihi ini-
mici mei: ⁊ dum cōmouentur pedes mei, ſuper me magna locu-
ti ſunt. Q m̄ ego in flagella paratus ſum: ⁊ dolor meus in cōſpe
ctu meo ſemꝑ. Q m̄ iniquitatem meā annunciabo: ⁊ cogitabo

pro peccato meo. Inimici autē mei viuūt, ꝛ cōfirmati ſunt ſup
me: ꝛ multiplicati ſunt qui oderunt me inique. Qui retribuunt
mala pro bonis detrahebant mihi: qm̄ ſequebar bonitatē. Ne
derelinquas me Domine Deus meus: ne diſceſſeris a me. In-
tende in adiutorium meū Dn̄e Deus ſalutis meę. Pſalmus.

BEatus vir qui intelligit ſup egenū ꝛ pauperem: in die ma-
la liberabit eū dn̄s. Dn̄s conſeruet eum, ꝛ viuificet eum,
ꝛ beatum faciat eū in terra: ꝛ non tradat eū in animaꝫ inimico
rum eius. Dn̄s opē ferat illi ſuper lectuꝫ doloris eius: vniuer-
ſum ſtratuꝫ eius verſaſti in infirmitate eius. Ego dixi, domine
miſerere mei: ſana animam meam, quia peccaui tibi. Inimici
mei dixerunt mala mihi: quando morietur ꝛ peribit nomē eius?
Et ſi ingrediebatur vt videret, vana loquebatur: cor eius con-
gregauit iniquitateꝫ ſibi. Egrediebatur foras: ꝛ loquebatur in
idipſum. Aduerſum me ſuſurrabant omnes inimici mei: aduer
ſum me cogitabant mala mihi. Verbum iniquum conſtitue-
runt aduerſum me: nunqd qui dormit non adijciet vt reſurgat?
Etenim homo pacis meę in quo ſperaui, qui edebat panes meos,
magnificauit ſuper me ſupplantationem. Tu autem dn̄e miſe-
rere mei, ꝛ reſuſcita me: ꝛ retribuam eis. In hoc cognoui qm̄
voluiſti me: qm̄ non gaudebit inimicus meus ſuper me. Me aūt
ꝑpter innocētiā ſuſcepiſti: ꝛ ꝯfirmaſti me in ꝯſpectu tuo in ęter
nū. Benedict⁹ dn̄s deus Iſrael a ſeculo ꝛ in ſclꝫ: fiat fiat. Pſal.

MIſerere mei deus ſm̄ magnaꝫ miſericordiā tuam. Et ſm̄
multitudinē miſerationū tuarum, dele iniquitatē meam.
Amplius laua me ab iniquitate mea: ꝛ a pctō meo munda me.
Qm̄ iniqtatem meā ego cognoſco: ꝛ pctuꝫ meū ꝯtra me eſt ſem
per. Tibi ſoli peccaui, ꝛ malū corā te feci: vt iuſtificeris in ſer-
monib⁹ tuis, ꝛ vincas cū iudicaris. Ecce eniꝫ in iniqtatib⁹ ꝯce-
ptus ſuꝫ: ꝛ in pctīs cōcepit me mater mea. Ecce eniꝫ veritateꝫ
dilexiſti: icerta ꝛ occulta ſapiētię tuę manifeſtaſti mihi. Aſper
ges me dn̄e hyſſopo ꝛ mūdabor: lauabis me, ꝛ ſup niuē dealba-
bor. Auditui meo dabis gaudiū ꝛ lętitiā: ꝛ exultabūt oſſa hu-
miliata. Auerte faciē tuam a pctīs meis: ꝛ oēs iniqtates meas
dele. Cor mūdū crea in me deus: ꝛ ſpirituꝫ rectū innoua in vi-
ſceribus meis. Ne proijcias me a facie tua: ꝛ ſpiritū ſanctū tuū
ne auferas a me. Redde mihi lętitiā ſalutaris tui: ꝛ ſpū princi-
pali

pali cõfirma me. D ocebo iniquos vias tuas: ⁊ impij ad te cõuertent. L ibera me de ſanguinibus Deus, deus ſalutis meę: ⁊ exaltabit lingua mea iuſtitiã tuaȝ. D ñe labia mea aperies: ⁊ os meũ annũciabit laudẽ tuã. Q m̃ ſi voluiſſes ſacrificiũ, dediſſeȝ vtiqȝ: holocauſtis nõ delectaberis. S acrificiũ deo ſpiritus cõtribulatus: cor cõtritũ ⁊ humiliatũ deus non deſpicies. B enigne fac Dñe in bona volũtate tua Sion: vt ędificentur muri Hieruſaleȝ. T ũc acceptabis ſacrificium iuſtitię, oblationes ⁊ holocauſta: tunc imponent ſuper altare tuũ vitulos. Pſalmus.

I Nclina Dñe aurẽ tuã, ⁊ exaudi me: qm̃ inops ⁊ pauper ſuȝ ego. C uſtodi aĩaȝ meã, qm̃ ſanctus ſum: ſaluũ fac ſeruum tuuȝ Deus meus ſperantem in me. M iſerere mei dñe, qm̃ ad te clamaui tota die: lętifica aĩaȝ ſerui tui, qm̃ ad te Dñe aĩaȝ meã leuaui. Q m̃ tu dñe ſuauis ⁊ mitis: ⁊ multę miſericordię oĩbus inuocantibus te. A uribus percipe orationẽ meã: intende voci depcationis meę. I n die tribulationis meę clamaui ad te: quia exaudiſti me. N on eſt ſimilis tibi in dijs Dñe: ⁊ nõ eſt ſm opera tua. O mnes gentes quaſcunqȝ feciſti veniẽt, ⁊ adorabũt corã te Dñe: ⁊ glorificabunt nomen tuũ. Q m̃ magnus eſt tu, ⁊ faciens mirabilia: tu es Deus ſolus. D educ me Dñe ĩ via tua, ⁊ ingrediar in veritate tua: lętetur cor meum: vt timeat nomen tuũ. C onfitebor tibi Dñe deus meus in toto corde meo: ⁊ glorificabo nomen tuũ in ęternuȝ. Q uia miſericordia tua magna eſt ſuper me: ⁊ eruiſti animam meaȝ ex inferno inferiori. D eus iniqui inſurrexerunt ſuper me: ⁊ ſynagoga potentiũ quęſierunt animam meam: ⁊ non propoſuerunt te in conſpectu ſuo. E t tu dñe deus miſerator ⁊ miſericors: patiens ⁊ multę miſericordię ⁊ verax. R eſpice in me ⁊ miſerere mei: da imperium tuum puero tuo: ⁊ ſaluum fac filium ancillę tuę. F ac mecum ſignum in bonum: vt videant qui oderunt me, ⁊ confundantur: quoniam tu domine adiuuiſti me, ⁊ conſolatus es me. Pſalmus.

Q Ui habitat in adiutorio Altiſſimi: in ꝓtectione Dei cęli cõmorabitur. D icet dño, ſuſceptor meus es tu ⁊ refugiũ meuȝ: deus meus, ſperabo in eum. Q m̃ ipſe liberabit me de laqueo venantiũ, ⁊ a verbo aſpero. S capulis ſuis obũbrabit tibi: ⁊ ſub pẽnis eius ſperabis. S cuto circũdabit te veritas eius: non timebis a timore nocturno. A ſagitta volante in die: a negotio

perambulāte ī tenebris: ab incurſu ꝛ demonio meridiano. Ca
dēt a latere tuo mille ꝛ decez millia a dextris tuis, ad te aūt nō
appropinquabit. Uerūtñ oculis tuis ꝯſiderabis: ꝛ retributio=
nē pctōꝝ videbis. Qm̄ tu es dn̄e ſpes mea: altiſſimū poſuiſti re=
fugiū tuū. Nō accedet ad te malū: ꝛ flagellū nō appropinqua=
bit tabernaculo tuo Qm̄ angelis ſuis mādauit de te: vt cuſto=
diant te in omnibus vijs tuis. In manibus portabunt te, ne
forte offendas ad lapidē pedē tuū. Super aſpidē ꝛ baſiliſcum
ambulabis: ꝛ conculcabis leonē ꝛ draconem. Qm̄ in me ſpe=
rauit, liberabo eum: protegam eum, qm̄ cognouit nomē meum.
Clamabit ad me, ꝛ ego exaudiam eum: cum ipſo ſum in tribu
latione: eripiam eum, ꝛ glorificabo eum. Longitudine die=
rum replebo eum: ꝛ oſtendam illi ſalutare meum. Pſalmus.
Benedic anima mea dn̄o: ꝛ oīa q̃ intra me ſunt nomini ſan
cto eius. Benedic aīa mea dn̄o: ꝛ noli obliuiſci oēs retri=
butiones eius Qui propitiat̄ oībus iniquitatibus tuis: qui ſa=
nat oēs infirmitates tuas. Qui redimit de interitu viā tuā: qui
coronat te in miſericordia ꝛ miſerationibus. Qui replet in bo=
nis deſideriū tuū: renouabit̄ vt aqle iuuentus tua. Faciens mi=
ſericordias Dn̄s: ꝛ iudiciū oībus iniuriam patientibus. Notas
fecit vias ſuas Moyſi: filijs Iſrael volūtates ſuas. Miſerator ꝛ
mīſicors dn̄s: lōganimis ꝛ multū mīſicors. Nō in perpetuum
iraſcet̄: neqꝫ in eternū cōminabitur. Non ſm̄ pcā noſtra fecit
nobis: neque ſm̄ iniquitates noſtras retribuit nobis. Qm̄ ſm̄
altitudinem celi a terra: corroborauit miſericordiam ſuam ſup
timentes ſe. Quantum diſtat ortus ab occidente: longe fecit a
nobis iniquitates noſtras. Quo miſeretur pater filiorū, miſer=
tus eſt dn̄s timentibus ſe: qm̄ ipſe cognouit figmentum nr̄m.
Recordatus eſt quoniam puluis ſumus, homo ſicut fenum:
dies eius tanquam flos agri, ſic efflorebit. Quoniam ſpiritus
pertranſibit in illo, ꝛ non ſubſiſtet: ꝛ non cognoſcet amplius lo
cum ſuum. Miſericordia autē domini ab eterno ꝛ vſqꝫ in eter=
num, ſuper timentes eum. Et iuſtitia illius in filios filiorū: his
qui ſeruant teſtamentum eius. Et memores ſunt mandatorum
ipſius ad faciēdum ea. Dominus in celo parauit ſedem ſuam:
ꝛ regnū ipſius omnibus dominabitur. Benedicite Dn̄o oēs
angeli eius: potentes virtute, facientes verbū illius ad audien=
dam

dam vocē ſermonum eius. Bñdicite Dño oēs virtutes eius: miniſtri eius qui facitis voluntatē eius. Benedicit Dño oīa opera eius: in oī loco dñationis eius, benedic anima mea dño. Et dicant oēs ex integro. Poſtea ſequit̃ litani. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater nr̃. Et ne nos inducas in tenta. ℣. Saluū fac ſeruū tuū. ℟. Deus meus ſperantem in te. ℣. Mitte ei Dñe auxiliū de ſcō. ℟. Et de Siō tuere eum. ℣. Nihil ꝓficiat inimicos in eo. ℟. Et filius iniquitatis nō apponat nocere ei. ℣. Eſto ei Dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dñs ꝯſeruet eū, ⁊ viuificet eū, ⁊ beatū faciat eū in terra. ℟. Et nō tradat eū in aīam inimicoꝝ eius. ℣. Dñs opē ferat illi ſuper lectū doloris eius. ℟. Uniuerſū ſtratū eius verſaſti in infirmitate eiꝰ. ℣. Dñe exaudi orōnē meā. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcū. ℟. Et cū ſpū tuo. Oremus. Oro.

Omnipotens ſempiterne Deus, q̄s inmenſaz pietatē tuā: vt ad introitum ī tuo noīe humilitatis noſtrę, hūc famulum tuum in hoc habitaculo iacentem feſſum, ſalubere viſitare digneris: ſicut viſitaſti Dñe Thobiā, ⁊ Sarrā, ⁊ ſocrum Petri, puerumque Centurionis: ita ⁊ iſte priſtina ſanitate animę corporiſque recepta, gratiarum tibi in eccleſia tua referat actionem. Per Chriſtum dominum noſtrum. Oremus. Oratio.

Deus, qui facturę tuę ſemper pio dominaris affectu: inclina aurem tuam ſupplicationibus noſtris: ⁊ famulum tuū ex aduerſa valetudine ſui corporis laborantem placatus reſpice: ⁊ viſita in ſalutari tuo, ⁊ cęleſtis gratię pręſta ei medicinam. Per Chriſtum dominum noſtram. Oremus. Oratio.

Domine ſancte, pater omnipotens, ęternę Deus, qui per Jeſum Chriſtum filium tuum, Dñz noſtrum, vulnera noſtra curare dignatus es, te ſupplices rogamus ⁊ petimus nos humiles tui ſacerdotes: vt precibus noſtris aurez tuę pietatis accōmodare digneris: vt ad huius pęnitētis cōfeſſionē mouearis: remittaſqz ei omnia crimina, ⁊ peccata vniuerſa cōdones.

Da, q̄s, huic famulo tuo domine pro ſupplicijs veniam, pro merore lętitiam, pro morte vitam: vt qui ſuadente diabolo cecidit in ruinam: te reuocāte retrahat ad miſericordiam: ⁊ ad ęternam vitam peruenire mereatur. Per Chriſtum dominum noſtrum. Tūc interrogat eum ſacerdos. Tenes ſiue ſcis.

Orationem

Orationem dominicam, ⁊ ſimbolum? Reſpondet infirmus. Teneo. Tunc ſacerdos. Uis dare tuam confeſſionem? Rñdet infirmus Uolo. Et ſacerdos. Fuiſti iam confeſſus? Reſpondet infirmus Ita pater Sacerdos. Credis in deum patrem omnipotentem, creatorem cęli ⁊ terrę: ⁊ in Jeſum Chriſtū filiū eius: ⁊ in ſpiritum ſanctum paraclitum ex patre filioqꝫ procedentē? Reſpondet. Credo. Sacerdos. Credis ꝙ iſtę tres perſonę .ſ. pater, filius, ⁊ ſpiritus ſanctus, ſint tres perſonę, ⁊ vnus deus? Reſpondet. Credo. Sacerdos. Credis quod filius Dei pro ſalute noſtra ſit incarnatus de Spiritu ſancto, natus ex Maria Uirgine, paſſus, mortuus, ⁊ ſepultus: ⁊ ꝙ ad inferos deſcendit, ⁊ tertia die reſurrexit a mortuis, aſcendit ad cęlos, ⁊ venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos? Reſpondet. Credo. Sacerdos. Credis vnam ſanctam eccleſiaꝫ catholicā: ſanctorum cōionē, remiſſionem pcōrum: carnis reſurrectionem, ⁊ vitaꝫ ęternam. Rñdet Credo. Sacerdos Credis ꝙ in ipſa carne, in qua nunc es in ipſa habes reſurgere in die iudicij, ⁊ recipere, ſiue bonum, ſiue malum quod egiſti? Reſpondet. Credo. Sacerdos. Habes plenam voluntatem emendandi quicquid contra Deuꝫ egiſti? Reſpondet Habeo. Sacerdos. Habes fidem ꝙ poſſit tibi dimittere Deus omnia peccata tua: ſi confeſſus, ⁊ in toto corde tuo cōuerſus ad eum fueris? Reſpōdet. Habeo. Sacerdos. Uis dimittere omnibus hominibus, qui in te peccauerunt; dicente Deo, Si dimiſeritis hominibus peccata eorum, ⁊ pater veſter qui in cęlis eſt, dimittet vobis peccata veſtra? Reſpōdet. Uolo.

Si non vult dimittere: nec tu debes eum auſcultare. Si autem vult ea dimittere, ⁊ iudicium pęnitentię recipere, ⁊ peccata ſua pleniter cōfiteri; eaqꝫ ieiunijs atqꝫ orationibus ⁊ eleemoſynis redimere: tunc iuxta has promiſſiones offerat manus ſuas in manibus ſacerdotis dicens: In manus tuas Dñe commendo ſpiritum meum. Et ſacerdos ſequitur. Suſcepimus deus miſericordiam tuam in medio templi tui: ſm nomen tuum deus, ita ⁊ laus tua in fines terrę: iuſtitia plena eſt dextera tua. Gloria patri. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos. ℣. Exaudiat te dñs i die tribulationis. ℟. Protegat te nomen Dei Jacob. ℣. Mittat tibi auxilium de ſancto. ℟. Et de Sion tueatur te. ℣. Tribuat tibi ſcđm cor tuum. ℟.

Et om-

Et omne conſiliũ tuũ confirmet. ℣. Impleat dñs oẽs petitiones tuas. ℟. Nunc cognoui qm̃ ſaluum fecit dñs Chꝛm̃ ſuum. ℣. Dñs cuſtodit te ab omni malo. ℟. Cuſtodiat aiam tuam dñs. ℣. Bñdicat te dñs ex Sion. ℟. Qui fecit celũ ⁊ terrã. ℣. Dñe exaudi orationem meã. ℟. Et clamoꝛ meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oꝛo.

Deus, qui es iuſtoꝝ gloꝛia, ⁊ miſericoꝛdia pctõꝝ: pietatẽ tuã humili prece depoſcimus: vt hunc famulũ tuum benigne recipias, ⁊ pietatis tue cuſtodiam ei impendas: vt ex tota mẽte tibi deſeruiat, ⁊ ſub tua ſemper protectione conſiſtat: ⁊ quando ei extrema dies venerit, ſocietatem ſanctoꝛum percipiat: cum quibus inenarrabilem gloꝛiam ſine fine poſſideat. Per dñm.

Tunc ſacerdos diligenter eius cõfeſſionẽ audiat, ⁊ ſi etiam ab exoꝛdio natiuitatis ſue ⁊ baptiſmi cõfiteret, bonũ eſſet. Et ſiqd inuenerit quod obligatus ſit ſatiſfacere: ſi poteſt, ſatiſfaciat. Et ſi prius ei non fecit abſolutionem, tunc abſoluat euz a vinculo excõmunicationis ſi tenetur: vel ſaltẽ ad cautelã: poſtea dicat.

Miſereatur tui oṗs Deus: ⁊ donet tibi veniam ⁊ indulgentiaz, ⁊ remiſſionem oĩum peccatoꝝ tuoꝝ: liberet te ab omni malo: conſeruet ⁊ cõfirmet te in omni opere bono: ⁊ perducat te Chꝛs filius Dei viui in vitam eternaz. Amen. Per iſtaz veraz ⁊ puram confeſſionem, quam modo mihi, quamuis peccatoꝛi ſacerdoti, feciſti: abſoluat te omnipotẽs Deus ab omnibus iudicijs, que tibi pro peccatis tuis debentur ſm̃ magnam miſericoꝛdiã ſuam: ⁊ parcat, ac remittat, ⁊ deleat oĩa pctã tua: ⁊ perducat te in vitam eternam. Amen. Dñs Jeſus Chꝛs, qui beato Petro Apoſtolo. fol. 57. ℣. Deus tu conuerſus viuificabis nos. ℟. Et plebs tua letabitur in te. ℣. Oſtende nobis dñe miſericoꝛdiaz tuã. ℟. Et ſalutare tuũ da nobis. ℣. Non intres in iudiciũ cum ſeruo tuo dñe. ℟. Quia non iuſtificabit in conſpectu tuo oĩs viuens. ℣. Dñe exaudi orationẽ meam. ℟. Et clamoꝛ meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcũ. ℟. Et cũ ſpiritu tuo. Oremus. Oꝛo.

Deum omnipotentem, ac miſericoꝛdem, qui non vult moꝛtem peccatoꝛis, ſed vt conuertatur ⁊ viuat, depꝛecoꝛ, vt conuerſo ad viam rectam huic famulo ſuo N. miſericoꝛdie ſue veniam propitiatus indulgeat: ⁊ omnium culparum ſuaruz vulnera: que poſt ſacri lauacri veniam contraxit, ita in hac

confeſ-

confeſſione ſanentur: vt nulla in eo vltra cicatricum ſigna remaneant: Preſtante domino noſtro Jeſu Chriſto, qui cum patre ꝛ ſpiritu ſancto viuit ꝛ regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

Benedictio Dei omnipotētis, pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſpiritus ✠ ſancti deſcēdat ſuper te, ꝛ maneat ſemper. Amen.

¶ De penitentia imponēda infirmo. Ca. 26. ¶ Beatus Antoninus archieps Florētinus in ſuo ꝯfeſſionali Defecerūt ita dicit.

Aduertendū eſt autē, ꝙ aut infirmus eſt in periculo mortis, aut nō. Dico autē periculū mortis, nō ſolū, qꝛ in extremis conſtitutus: ſed qꝛ frequenter contingit homines mori ex illa infirmitate: ꝛ medici dubitant. In tali caſu poteſt quilibet abſolui a quolibet ſacerdote de quolibet pctō, ꝛ a qualibet ſentētia abſqꝫ alia licētia, cū periculū eſt in mora. Talis enim infirmus aut iā amiſit loquelā, vel vſuꝫ rationis, puta qa phreneticus: aut nō. In primo caſu, ſi bene viuebat, ꝛ vt bonus fidelis frequentebat cōfeſſionē ꝛ cōmunionem ꝛ huiuſmodi, quamuis nō petierit ſacramenta, qa ex inſperato talia acciderūt: Vel etiā ſi malus ꝛ obſtinatus diu perſeuerans in peccatis eſt, ꝛ diu non ꝯfeſſus, ſi petijt ſacerdotem vt ꝯfiteref, ꝛ oſtendit ſe velle facere oīa, ꝙ debet, ꝛ interea factus eſt mutus vel phreneticus, ꝛ ꝑiculū eſt in mora, debet preſupponi cōtritus, ꝛ faciente aliquo cōfeſſionē generaleꝫ pro eo ſicut fit in populo, ſacerdos faciat abſolutioneꝫ ab omni ſententia ꝛ peccato: ꝛ pōt iniungere circūſtātibus aliquid pro eo faciendū, vel heredibus, aut cōſanguineis ꝓ eius anima, ſi volūt acceptare. Deinde debet dari ei eucharistia a proprio ſacerdote ſeculari: ꝗuis nō ſit confeſſus, qa non potuit: vel ab alio ſacerdote ſeculari, nō autē religioſo, ſi nō habuit licentiam a proprio ſacerdote vel epiſcopo: alias ipſe religioſus incideret in excōicationem Papalē in hoc caſu. Et hoc verum eſt, niſi timeref de expuitione, vel vomitu eius: quia tūc nō deberet ſibi dari eucharistia, ſed extrema vnctio tātū. Imo etiā ſi nō potuit cōmunicare, ſi propter phreneſiꝫ nō ꝑmitteret ſe iniungi, poteſt ligari: ꝛ ſibi violēter dari. Aſtantibus aūt infirmo debet credi, ſi perhibent teſtimoniū, ꝙ petierit cōfeſſioneꝫ: ꝛ oſtēderit ſigna ꝯtritionis. ¶ Si autē nō eſt diu confeſſus: vel quia notorius peccator, incurrit ſubito amentiā, ꝛ mutitatē, vel infirmitatem, nec prius nec poſt oſtēdit ſigna ꝯtritionis,

nis, nil ei dari debet, nec sacramēta, nec eccleſiaſtica ſepultura. Si vero nec loquelam amiſit, nec amentiam incurrit: debet ab eo exigi pura confeſſio peccatorum, plus vel minus, ſecundum quod patitur tempus. Nam ſi ex in extremis, de principalibus eſt interrogandum: maxime inducendo eum ad contritionem cum ſpe venię. Sed ſi non eſt ita in extremis, & vellet facere generalē cōfeſſionē de tota vita ſua, ſicut multi infirmi ſancti fecerunt: quamuis non ſit neceſſarium de his, quę rite alias confeſſus eſt iterare confeſſionem, admittenda eſt, & tandem abſolutio impendenda ab omni ſententia excommunicationis, & ab omni peccato, modo ſupradicto in capitulo pcedēti: ita tamē, quod ſi ligatus eſſet aliqua excommunicatione, a qua confeſſor extra illud periculū non potuiſſet abſoluere, debet ei iniungi, quod ſi euadat infirmitatem, quam citius commode poteſt pręſentet ſe ei, ad quam ordinarie ſpectabat abſolutio illius excommunicationis: Alias ſi faceret reincideret in eandem excō municationem. extra de ſenten. excommu. capi. eos libr. vj. Sed ſi erat detentus aliquo peccato, de caſibus epiſcopo reſeruatis, non oportet quod iniungat ei quod poſt ſanitatem ad epiſcopū vadat pro abſolutione: quia ad illud non tenetur, ſed ſufficit ſibi prima abſolutio. ❡ Nota tamen, quod ſi talis eſſet vſurarius publicus, non poteſt talis admitti ad confeſſionem communionē, & ad alia ſacramenta, niſi facta prius cautione de reſtitutione vſurarum vel promiſſione ab hęredibus de huiuſmodi, in caſu quo amiſiſſet ipſe loquelam, vel vſum rationis poſt ſigna contritionis, ſecundum formam iuris: quę habetur in cap. quanquam. de vſu. lib. 6. His peractis non eſt pęnitentia infirmo iniungenda, quia eam facere non poſſet: ſed innoteſcenda, vt dicitur. 20. q. 7. capi. Ab infirmis. declarando ſic: Talem tibi darem pęnitentiam, ſi eſſes ſanus: quamuis deberes facere multo maiorem, ſecundum regulas eccleſię: ſed quia non potes modo, cum eris ſanus facies hoc, vel illud, vel veniens ad me, & tibi dabo. ❡ Iſtud tamen vltimum non videtur ſecurum: quia raro reuertuntur pro pęnitentia. ❡ Si vero Deus aliter de te diſponeret: dimittas pro anima tua tantum pro pęnitentia. Poteſt etiam iniungi amicis, vel conſanguineis aliquid pro pęnitentia ſi vtrique acceptant: & ſi credatur, quod

ſatiſfa-

ſatiſfaciens pro eo ſit in ſtatu gratię. Super omnia enim admonendus eſt, vt ſi debet aliquid alicui, vel ratione maleficij, vel contractus, vel depoſiti, vel aliter, declaret bene, vt non diſcedat cum alieno ab hoc ſeculo, ne in ęternum damnetur: Et de reſtitutione ⁊ legatis ad pias cauſas, pro anima ſua ita diſponat: ꝙ cito cogantur executores expedire, ⁊ non ꝓlongare: ſicut ſępe ⁊ quotidie faciunt. Nō ſi nollet ſufficiēter diſponere de reſtitutione facienda, non eſt abſoluendus. ¶ Exhortādus eſt autem ad contritionem ſimul, ⁊ confidentiaꝫ diuinę miſericordię exemplo latronis, meritis paſſionis Chriſti. ¶ Si autem haberi non poſſit copia ſacerdotis: quamuis bonum ſit in huiuſmodi periculis, in mari videlicet, bello, vel in infirmitate, vel morte violenta, laico confiteri: tamen non eſt neceſſarium. Nō ſi fiat, ⁊ euadit: tenetur talis iterum de illis peccatis confiteri: qꝛ non habebat ille claues eccleſię. ¶ Si vero infirmꝰ nō eſt in periculo mortis, ⁊ habet caſuꝫ excōicationis, vel peccata reſeruata epiſcopo, dēt cōfeſſo ire vel mittere ad epiſcopū, ſi pōt, pro authoritate huiuſmodi: tū modo tali, ꝙ non prodat peccatorē: niſi prius ille ſibi dederit licentiam nominandi eum. Hęc ille.

¶ Finit tractatus tertius primę partis libri Sacerdotalis.

¶ Tractatus quartus primę partis Sacerdotalis de ſacramento euchariſtię. ¶ Quę cōtineantur in hoc tractatu. Ca. i.

Sacramentum Euchariſtię, quę bona gratia dicitur. i. q. i. ca. Multi. In quo veraciter cōtinentur corpus, ſanguis, aīa, ⁊ diuinitas Dñi nři Ieſu Chři ſub ſpeciebus panis ⁊ vini, quod ab eo inſtitutuꝫ eſt, ob memoriā ſuę ſacratiſſimę paſſionis, a ſolis ſacerdotibus ſumma cuꝫ diligētia eſt conſecrandum, pari reuerētia Chriſticolis diſpenſanduꝫ, ⁊ fideli cuſtodia ſeruandū. Et qꝛ primuꝫ ⁊ maximum ſacerdotis officiū eſt, corpus ⁊ ſanguineꝫ Chriſti in hoc ſacramēto ꝯſecrare: qđ fit i miſſę celebratione: iō primū de ipſa dicemꝰ: poſtmodum de alijs ſm hunc ordinem, videlicet, qꝛ videbimus primo,

Materiam huius ſacramenti.
Formam huius ſacramenti.
Miniſtrum huius ſacramenti.
Effectus huius ſacramenti.
Locum idoneum ad celebrandum.
Quoties in die quis poſſit celebrare.
Ordinem ⁊ ritum celebrandi.
Tempus conueniens celebrationi.
Quibus hoc ſacramentum ſit dandum: ⁊ quibus non.
Ordinem communicandi populum in eccleſia.
Ordinem communicandi infirmum.
Quod diligenter ſit cuſtodiendum hoc ſacramentum.
Penitentiam male cuſtodientis. ⁊
Caſus conceſſos ⁊ prohibitos tempore interdicti eccleſiaſtici.

¶ Quę ſit materia huius ſacramenti. Cap. 2.

Materia huius ſacramenti eſt panis triticeus ex farina frumenti, cum aqua elementari ⁊ naturali confectus. De Cõſecr. diſt. 2. cap. In ſacramẽto. Et debet eſſe azymus: quia Chriſtus in azymo ſacramentum confecit ⁊ conſecrauit. Et etiam vſus ſanctę Romanę Eccleſię, quę initium ⁊ inſtitutionem a beato Petro Apoſtolo habuit, ſic obſeruat: ⁊ ſic mandat obſeruari. Siquis in fermentato pane cõſecraret in eccleſia Latina, debet deponi. De celebra. miſ. c. Literas. Rationabiliter autem ſacramẽtum ex pane triticeo .i. frumenti, conficitur: quia Chriſtus, qui in eo ſacramentaliter continetur, appellat ſe granum frumenti. Ioã. 12. Niſi granum frumenti. ⁊c. De celebra. miſ. ca. vltim. ⁊ ſupradicto capitu. In ſacramento. ¶ Materia calicis eſt vinum de vite: quia ſanguis Chriſti confici non poteſt niſi de vino vitis. eo. cap. In ſacramento. De conſec. diſt. 2. capi. In ſacramentorum, ibidem. De ſumma trinitat. capit. 1. de celebra. miſ. c. cum Marthę. ⁊ cap. vlti. Et conuenienter conficitur ſanguis Chriſti ex vino vitis: quia Chriſtus ſe veram vitam appellauit. Ioan. 15. ¶ Ex concilio Carthaginenſi. Cap. 27. In ſacrificijs corporis ⁊ ſanguinis domini nihil amplius offeratur, quam quod ipſe dominus dicit: hoc eſt panis, ⁊ vinum cũ aqua miſtum. Nec amplius in primitijs offeratur Deo vino, ⁊ frumento. De conſecr. diſt. 2. In ſacramento. ⁊ capitu. in ſumma. de

celebra.

celebr.miſ.c.vlt.ꝛ c.cum Marthe.de ſum.trin.cap.1.Dicitur er=
go, ꝙ materia panis debet eſſe ex tritico.i.ex frumento. nō autē
in pane de ſpelta, ſiligine, millio, hordeo, vel alio quocunq; gra
no, nec etiā ex paſta, ſed pane cocto. Similiter materia vini nō
pōt eſſe ex aceto, vel agreſta, aut vino corrupto, vel nimis ace=
toſo, aut ex vino granatorum, ſeu quorumcunq; pomorum: ſed
ſolum de vino vitis. In muſto poteſt confici ſi eſt depuratum.

¶ Ex concilio Florentino ſub dn̄o Eugenio Papa.4. Tertium
eſt euchariſtie ſacramentum: cuius materia eſt panis triticeus
ꝛ vinum de vite. Cui ante conſecrationē aqua modiciſſima ad
miſceri debet ꝛc. Aqua vero, q̄ in calice vino miſcetur, debet eſ=
ſe in modica quantitate: quia eam in vinum cōuerti oportet. Et
hec aqua vino miſcetur ꝓpter ſignificationem quia: vinū Chr̄s
ſignificat: ꝛ aqua populū. Apponitur autem aqua vino, tum q2
Chr̄s ſacramentū ſuum in vino aqua miſto conſecrauit: vt dicit
Damaſcenus lib.4.ꝛ quia ex latere eius exiuit ſanguis ꝛ aqua: ꝛ
etiā q2 eccleſia id ſtatuit ꝛ ꝓcepit. De cōſec. diſt. 2.cū c.oē.ꝛ ca.1.
Et licet nouerit ſacerdos aquā fuiſſe in doliū poſitā, tn̄ propter
ſignificationem debet aquā in calicē mittere. Et q̄uis aqua nō
ſit de neceſſitate ſacramenti: q2 ſi conſecraretur vinū ſine aqua,
eſſet ſacramētū: tn̄ omittens peccat grauiter, ſi ſcienter omittit.
De conſecr.diſt.2.calix. De celebr.miſ.c.Cum Marthe.ꝛ c.ſcri=
Tertia parte, Et quarto ſententiarum. ptura. De conſec.diſt.2. Poteſt autem ſacerdos omnē quanti=
tatē panis ꝛ vini ante ſe poſitam in altari conſecrare. Hec om
nia ex ſancto Tho.ꝛ ceteris theologis excerpta ſunt. ex.4.ſent.

¶ Forma ſacramenti euchariſtie que ſit. Cap.3.

Forma huius ſacramenti ſunt verba Chriſti a ſacerdote cū
intentione ꝯſecrandi rite ꝓlata, q̄ ſunt. Hoc eſt enim cor
pus meū, in conſecratione panis, ꝛ Hic eſt enī calix ſanguinis
mei noui ꝛ eterni teſtamenti, myſteriū fidei, qui pro vobis ꝛ pro
multis effundetur in remiſſionē peccatorū, in ꝯſecratione vini.
Matth.26.Mar.13.Luce.22.ꝛ de cōſec.diſt.2.ca.Quia corpus.ꝛ
cap.vtrum.ꝛ cap.accipite. ¶ Ex concilio Florentino p[illegible]
Forma huius ſacramenti ſunt verba ſaluatoris, quibus hoc cō
fecit ſacramentū. Nam ipſorum verborū virtute ſubſtātia panis
in corpus Chriſti, ꝛ ſubſtantia vini in ſanguinem conuertuntur
ita tn̄ ꝙ totus Chriſtus continetur ſub ſpecie panis: ꝛ totus ſub
ſpecie

ſpecie vini ꝛc. Et licet iſta dictio, enim, non ſit de neceſſitate formę ſacramenti: tamen ſcienter eam omittens peccat mortaliter. Unde tota forma prędicta tam panis, quam vini, integre proferenda eſt, non obſtante opinione aliquorum doctorum: q dicunt, quod forma conſecrationis ſanguinis eſt iſta ſola: Hic eſt enim calix ſanguinis mei. Sed ſecurius eſt ſecundum ſanctum Thomam ꝛ Scotum totam dicere. Habuit enim eccleſia Romana, quę vtitur tota hac forma, eã a beato Petro apoſtolo: qui creditur eam docuiſſe, ſicut Chriſtus eam protulit. Et licet Euangeliſtę non ponant eam ſic formaliter, ſicut dicitur in miſſa, non eſt multum contrarium: quoniam ipſi non intendebant tradere formam conſecrationis, ſed ſolum narrare rẽ geſtam. Quia vero Chriſtus multa dixit ꝛ fecit, quę nullus Euangeliſta ſcripſit, eccleſia declarauit hanc formam a Chriſto fuiſſe traditam, quam nullus euangeliſta integram tradidit. Non ſolum verba formę non ſunt prętermittenda, ſed nec etiam alia verba canonis miſſę: quia eccleſia ea cõcexuit in toto canone. alias omittens ea grauiter peccaret. Dicit ſanctus Thomas, quod forma prędicta vtens pronomine demõſtratiuo, oſtendit quod materia conſecranda debet eſſe coram ſacerdote. Unde ſacerdos, qui eſt in domo, non poteſt conſecrare panem vel vinum, qui eſt in altari, aut in foro, aut totum vinum, quod eſt in cellario. Si prędictę formę in aliquo mutarẽtur, aut ſi ſub aliis verbis proferrentur, quę idem ſignificarent: aut aliquid de eis diminueretur, nihil fieret. Similiter ſiquid adderetur bona intentione, ſicut. Hoc eſt enim corpus meum ſanctiſſimum: grauiter peccaret in ſingulis prędictis.

ℭ De miniſtro huius ſacramenti. Cap. 4.

MInister huius ſacramenti eſt ſolus ſacerdos rite ordinatus, habens intentionem conſecrandi, ſicut Chriſtus cõſecrauit, indutus omnibus ſacris veſtibus ſacerdotalibus: ꝛ cui non eſt prohibitum celebrare, poteſt ꝛ debet celebrare, ꝛ hoc ſacramentum cõficere ꝛ conſecrare. ¶ Et notanter ponitur, poteſt ꝛ debet, quia hęreticus, ſchiſmaticus, excommunicatus, interdictus, ꝛ degradatus, non debent celebrare miſſã: tamen ſi celebrant conficiunt veraciter corpus Chriſti. ¶ Et dicitur rite ordinatus ille, qui in ordinatione ſua habuit omnia ſubſtan-

J tialia

tialia ad ſuam ordinationem ſtatuta: puta vnctionem manuū, acceptionem calicis cum patena, cum hoſtia & vino: & alia quę ſunt de ſubſtantia ordinis. 25. diſt. cap. perlectis. & de Summa trini. cap. firmiter. §. Vna. ¶ Habens intentionem conſecrandi, ſicut Chriſtus conſecrauit. Vbi notandū, quod ad perfectionem ſacramenti requiritur intentio miniſtri, qua intendat facere in conſecratione, quod Chriſtus fecit. Et non eſt neceſſaria intentio actualis, ſed ſufficit virtualis: puta, ſi accedens ad altare habet intentionem celebrandi & conſecrandi, ſed poſtea ſuſpenditur eius intentio per aliam ſuperuenientem cogitationē, tunc & virtute primę intentionis vere cōficit. Hęc S. Thom. & Scotus. ¶ Sine peccato mortali, Ille dicit ſine peccato mortali, qui nō eſt notorius peccator: puta hęreticus, ſchiſmatic9, concubinarius, & excommunicatus: quia talis implicitus eſt in peccato mortali: ideo non debet celebrare: & nō ſolum ipſe, ſed etiam omnes, qui audiunt ſcienter miſſam eius, ſi eſt conuictus vel condemnatus, peccant ſecundum Theo. 31. diſt. cap. nullus. de cohabita. cle. & mul. c. veſtra. ſecundum gl. & ca. quęſitum. Si autem commiſit aliquod peccatum mortale, de quo non recordatur, aut non habet copiam confeſſoris, & imminet ſibi neceſſitas celebrandi: puta quia eſt Curatus, vel eſt dies feſtus, vel neceſſitas infirmi communicandi, quia non habebat hoſtiā cōſecratam & habet propoſitum, ſi recordaretur illius peccati, ꝙ ipſum confiteretur, ſi haberet copiam cōfeſſoris, & interim cōteritur & pęnitet, & eſt in propoſito cōfitendi, abſoluit per ſummum Pontificez Chriſtū: & poteſt celebrare, & poſtea debet cōfiteri ſacerdoti: qñ habebit copiam eius. Qui quidem ſacerdos ante celebrationem ſemper debet eſſe ieiunus. 7. q. 1. cap. Nihil. De conſe. diſt. 2. ca. Siquidem. Hęc omnia ex ſacris Theologis ſunt excerpta. Vide de hoc Conſtitutionem concilij Florentini ſub Eugenio Papa. 4. quę incipit. Exultate Deo. De miniſtro vide alia inferius in ca. de diſpenſatione ſacramenti facienda per Curatum. ¶ Sacerdos mutilatus, vel notabiliter mōſtruoſus, aut horribili infirmitate detentus, puta lepra, vel morbo gallico deformabiliter corroſus propter ſcandalum puſillorum nō debet celebrare: leproſus tamen inter leproſos in loco priuato poteſt celebrare, ſecundum S. Thomam. ¶ Epilepticus etiaȝ

durante

durante infirmitate ⁊ per annum poſt non poteſt celebrare. 33. diſt. c. cõiter. ⁊ Gl. ¶ Dęmoniacus etiam ante plenam liberationem celebrare non poteſt: eodem c. cõiter. Sacerdotes etiã ordinati, tam curati, quam non curati, ſi tp̄ibus debitis, ⁊ habita opportunitate non celebrant, peccãt: qꝛ ipſis indiſtincte p̄ceptum eſt: Hoc facite in meam commemorationẽ. ¶ Nullus etiam pręſumat celebrare: niſi duobus p̄ſentibus ⁊ r̄ńdẽtibus. Alij aũt dicunt ꝙ vnus ſufficit. 7. q. 1. Illud. extra. de fil. preſbyt. propoſuit. De vi. ⁊ hone. cle. c. Vnuſquiſqꝫ. ⁊ ita cõiter in eccleſia ſeruatur. ¶ Incluſus vbi non eſt copia clericorũ, ſolus celebrare poteſt: ⁊ non alias. De verbo. ſignifi. cap. quęſiuit. Nulla mulier ad altare pręſumat accedere, aut pręſbytero miniſtrare. De coha. cler. ⁊ mulie. ca. 1. §. vlti. ¶ Non debet etiam ſacerdos celebrare ſine luminarijs cereis. De cele. miſſarũ. c. vlti. vt impleatur figura Leuitici. 6. Ignis in altari meo ſemp̄ ardebit.

¶ De effectu huius ſacramenti. Cap. 5.

Effectus huius ſacr̄i eſt multiplex ipſum digne ſumẽtibus. Nã fortificat mentẽ contra vitia: virtutes auget: delet venialiã: cõfert gratiã: ⁊ fortius vnit membra capiti, ideſt bonos Chr̄ianos Chr̄o: ⁊ futurę glorię nobis pignus dat. Vñ verſus.

Inflammat, memorat, ſuſtentat, roborat, auget.
Hoſtia ſpem, purgat, reficit, vitam dat, ⁊ vnit:
Confirmatqꝫ fidem, minuit fomitem, atqꝫ remittit.
Roborat, augmentat hoc ſacrum: delet ⁊ vnit.

¶ Ex concilio Florentino prędicto. Huius ſacramẽti effectus, quem in anima operatur digne ſumentis, eſt adunatio hominis ad Chriſtum. Et quia per gratiam homo Chriſto incorporatur, ⁊ membris eius vnitur, conſequens eſt, ꝙ per hoc ſacramentum inſumentibus digne gratia augeatur: omnemqꝫ effectum, quem materialis cibus ⁊ potus quo ad vitam agunt corporalem ſuſtentandam, augendo, reparando, ⁊ delectando, ſacramentum hoc quo ad vitam operatur ſpiritualem. In quo (vt inquit Vrbanus Papa) gratiam Saluatoris noſtri recẽſemus memoriam, a malo retrahimur, cõfortamur in bono, ⁊ ad virtutum ⁊ gratiarum proficimus incrementum. Hęc ibi. Et pręclariſſimus doctor S. Thom. Corpus Chriſti eſt medicina ęgrotis, dięta, peregrinantibus, debiles cõfortat, valẽtes dele-

ctat, languorem ſanat, ſanitatē ſeruat, fit homo manſuetior ad correctionem, patientior ad laborem, ad amorem ardentior, ſagacior ad cautelam, ad obedientiam promptior, ad gratiarum actionē deuotior. Et dicitur hoc ſacr̄m viaticuz: quia ſicut viator ſine cibo ambulare non pōt, ita ſine hoc ſacr̄o homo adultus non poteſt rite ambulare ad paradiſum. De pęnit. ꝛ remiſ. cap. quod ante. 26. q. 5. c. Siquis de corpore. ꝛ cap. qui recedunt.

¶ Quis locus idoneus ſit ad miſſę celebrationem. Cap. 6.

Locus, in quo miſſa eſt celebranda: debet eſſe ſanctificatꝰ, vt eſt eccleſia regulariter: niſi occurrerit caſꝰ neceſſitatis. De conſecr. diſtinc. 1. nullus. ¶ Ex concilio Tiburienſi. Cap. 4. Miſſarum ſolennia non vbiqꝫ, ſed in locis ab epiſcopo conſecratis, vel vbi ipſe permiſerit celebranda eſſe cenſemus. Concedimus etiam, ꝛ ſicubi (quod noſtris peccatis exigentibus per plurimum eſt factū a Normanis, ꝛ a Sclauis, ꝛ ab Ungaris, ꝛ a malis Chriſtianis, ſeu alio qualicūque modo) eccleſię fuerint incenſę, ꝛ combuſtę, in capellis cum tabula cōſecrata miſſas interim celebrare pmittimus. donec ipſę eccleſię reſtaurari queāt. In itinere vero poſitis, ſi eccleſia defuerit, vt ſub diuo; ſiue in tentorijs (ſi tabula altaris conſecrata, cęteraque ſacra myſteria ad id officium pertinentia affuerint) miſſaruꝫ ſolennia celebrare poſſint concedimus. Aliter omnino interdicimus. Hęc tibi. Et his caſibus exceptis, non licet niſi ex ſpeciali priuilegio celebrare in loco nō ſacro, ſine licentia epiſcopi loci illius. De cōſecr. diſt. 1. cap. miſſarum. Qui tamen hoc concedere non debet, niſi adſit rationabilis ꝛ legitima cauſa. Poteſt etiam miſſa celebrari extra eccleſiam: vbi aliquibus temporibus magna populi confluit multitudo: vel propter aliquod feſtum, vel miſſam nouam, vel prędicatorem inſignem: quem magnus populus ſequitur: ꝛ eccleſia eſt parua: in platea munda ꝛ honeſta ſuper altari portatili: prouiſo ꝙ puluis, aut flatus ad altare non poſſint peruenire. Idem dicendum eſt de camera, vel aula, aut alio loco honeſto ꝛ apto, in quo ex priuilegio domini Papę, vel de licentia epiſcopi poteſt celebrari. de conſec. diſt. 1. c. miſſarum. Et debet eſſe ſacerdos paratus cum omnibus paramentis requiſitis ab epiſcopo vel ab alio hanc poteſtatem habente benedictis. nec debet celebrari niſi in altari conſecrato ſalteꝫ portatili tribus

li tribus mappis cooperto, cum calice cõſecrato: ⁊ patena cõpetenti, cuius cuppa debet eſſe aurea, argentea, vel ſtannea, nõ autem vitrea, aut ęrea, cum purificatorio, parua palla, ⁊ corporali de puro lino, omnia candida ⁊ munda, nullumque ſericum ornamentum habere debent corporale, ⁊ palla, cum velo etiã lineo aut ſerico, quę omnia debent eſſe ab epiſcopo; aut ab alio hanc ptãtem habente benedicta, Sine Miſſali ſacerdos nullo modo celebret, de conſec. diſt. 1. conſulo. ⁊ cap. veſtimenta. Nec in mari, vel in eccleſia polluta ſanguine, vel ſemine, donec fuerit recõciliata: nec etiã in cęmeterio eccleſię violatę cõiuncto, annexo; ⁊ ꝯtiguo: nec tpe iterdicti eccleſiaſtici: niſi ianuis clauſis, excõicatis ⁊ interdictis excluſis. Et q ꝯtrariũ fecerit, efficit irregularis ⁊ ineligibilis, nec ipſe põt eligere, vel eligi ſine papę diſpẽſatione. De ſent. excõ. c. Alma. lib. 6. ⁊ c. Is qui, vt ſupra.

¶ Quoties in die quis poſſit celebrare. Cap. 7.

Excepto die natiuitatis Domini, niſi cã neceſſitatis ſuadeat, non debet ſacerdos niſi ſemel in die miſſas celebrare. de celebra. miſſa. capi. Conſuluiſti. Et in die prędicto natiuitatis licet cuilibet ſacerdoti tres miſſas celebrare. De conſecr. diſtin. 1. cap. nocte. In alijs vero diebus poteſt ſacerdos in caſu neceſſitatis duas miſſas ⁊ non plures celebrare. ¶ Primo, quando celebrauit miſſam de ſancto propter ſolennitatē, ⁊ oportet aliam miſſaꝫ celebrare de tempore: vel pro defunctis, ſiue ſit pręſens defunctus, ſiue ſit anniuerſarium: aut pro deuotione: quia canon non diſtinguit. De conſecra. diſt. 2. capitu. Sufficit. dummodo non ſit corrupta intentione: nec hoc fiat cõtra conſuetudinem in loco approbatam, ſecundum glo. ¶ Secundo, propter neceſſitatem peregrinorũ, vel perſonę inſignis aduenientis. ¶ Tertio propter neceſſitatem nuptiarum, vbi tempus laberetur. ¶ Quarto, propter communionem infirmi in periculo mortis exiſtentis, ſi non habet hoſtiam conſecratam. ¶ Quinto, quando idem ſacerdos habet duas eccleſias, vel propter paupertatem eccleſiarum, quę duobus ſacerdotibus alendis non ſufficerent: vel propter raritatem ſacerdotum: ⁊ oportet ipſum vtriqꝫ ſeruire: poteſt ſucceſſiue primo vni ⁊ poſtmodum alteri celebrando ſatiſfacere. Item in die reſurrectionis domini: vbi vnicus eſt ſacerdos in eccleſia, ⁊ tanta populi

multitudo, quod omnes non poſſunt intereſſe vni miſſę, poteſt iterum celebrare. Item ſi ſacerdos vnius eccleſię infirmaretur, poteſt ſacerdos vicinę eccleſię diebus feſtis pro eo miſſam celebrare: ⁊ etiam eccleſię ſuę non deficere. Et videntur iſti duo vltimi caſus neceſſitatis: ideo a pluribus conceduntur: ſed quia nihil de his authenticum inuenitur maiorum iudicio eſt relinquendum. Quocunque autem caſu ſacerdos pluries in die celebrauerit, in qualibet miſſa debet corpus ⁊ ſanguinem domini ſumere: ⁊ omnes perfuſiones calicis vſqꝫ in finem vltimę miſſę in aliquo calice, ſeu vaſe mundo ⁊ honeſto ponere, ⁊ in fine vltimę miſſę recipere. De celebra. miſſa. cap. conſuluiſti. in gloſ. ⁊ cap. Ex parte. Item ſacerdos debet omni tempore poſtquam ſanguinem domini ſuſceperit, calicem vino perfundere ⁊ ſumere. in eo. capitu. Ex parte. ¶ Omni die, excepta paraſceue, miſſa celebratur: ⁊ tunc non, quia eo die Chriſtus ſeipſuꝫ immolauit. Et cum miſſa ſit figura paſſionis Chriſti, adueniente veritate figura debet ceſſare. Quod auteꝫ dicitur. De cōſe. diſ. 2. cap. Sabbato. biduo. ſ. paraſceue ⁊ ſabbato ſancto, nō debent penitus ſacra celebrari, ſm Archidiaconuꝫ dicitur, eo ꝙ miſſa, quę in ſabbato ſancto dicitur, eſt miſſa noctis dñicę ſequētis, ⁊ nō ſabbati: ⁊ ideo antiquitus ante horaꝫ veſperarū nō ſolebat celebrari.

Notandum.

¶ Quę conſiderationes Sacerdoti celebraturo, ſi digne celebrare intendit, ſint habendę. Cap. 8.

Intētionis diſcuſſio. Ne	Propter vanā gl̃iam	Celebr.
	Propter auaritiam	
	Propter verecūdiam	
	Propter timorem	
	Propter cōſuetudinē	

Generalis ꝯtritio Sup,	Omiſſis, q̄ fieri oportuit	Corde, ore, ⁊ opere.
	Cōmiſſis, q̄ fieri nō licuit	
	Cōſuetis ⁊ ſępe confeſſis	

Pura ⁊ vera confeſſio. ſ.	Notabilium	Criminum.
	Communium	
	Ignoratorum	

Quid

Quid intendat conſe-qui principaliter. An	Augmentum dilectionis Inſeparabilitatē vnionis Accelerationem viſionis	Dei.

Quid intendat facere in miſ-ſa. An	Deum per lachrymas placare Mortē Chri̅ & charitatē memorare Totam eccleſiam adunare	Velit.

In canone hęc tria ſer-uanda ſunt, ſcilicet	Diligentia ad cōficiēdum Reuerentia ad tangendū Deuotio ad ſumendum	Corpus Chriſti.

Quia ſunt ibi.	Magna ſignis Maiora verbis Maxima intentione	Miſſę.

Propter continen-tiam Tam	Eccellentis corporis Eccellentioris animę Eccellentiſſimę diuinitatis	Chriſti.

¶ Si quis ad altare digne cupias celebrare,
Cor prius abſterge: ſic mundior ad ſacra perge.
In Domini menſa quid tractes, ſedulo penſa,
Viuere ſiue mori confert, quod porrigis ori.
Aegris & ſanis bona eſt refectio panis:
Sed Chriſti panis non eſt ſanus niſi ſanis:
Indigne ſumis, ſi non ſumis reuerenter,
Vel non catholice, aut habens mortale ſcienter.

¶ Alij verſus pulcherrimi ad idem.

Iram, odium, rixas, rancorem pelle ſacerdos.
Pelle inimicitias, pelleque deſidiam.
Caſta placent ſuperis. tu caſto corpore, caſta
Mente Deum tractes. ſit procul atra lues.
Sit procul & luxus, ſanctorum ſancta ſacerdos
Dum petis: horrendum ſit procul omne malum.

RVBRICAE GENERALES
DE HIS QVAE OBSERVANDA SVNT IN CELEBRATIONE MISSARVM,
IVXTA MISSALE ROMANVM EX DECRETO CONCILII TRIDENTINI RESTITVTVM.

¶ Quæ miſſa dicenda. Cap. 9.

Miſſa quotidie dĩ ſm ordinẽ Officij. De feſto duplici, vel ſemiduplici, vel ſimplici: õ Dñica, vel feria: de vigilia, vel de octaua, & extra ordinez Officij, Votiua, vel pro Defunctis.

¶ De duplici. Cap. 10.

Miſſa dicitur de Duplici illis diebus q̃bus in Calendario ponitur hęc nota, Duplex & in feſtis mobilibus, qñcũqz Officiũ fit duplex. In duplicibus dĩ vna tñ oratio, niſi aliqua ꝯmemoratio fieri debeat. Alia oĩa dicũtur, vt in ꝓprijs miſſis aſſignatũ eſt. Qñ dici debet Gloria in excelſis. & Credo inferius dicitur in ꝓprijs rubricis.

¶ De Semiduplici, & Simplici. Cap. 11.

Miſſa de Semiduplici dĩ, qñ in Calẽdario ponĩt hęc vox, Semiduplex. Preterea ĩ Dñicis, & dieb⁹ infra Octauas. In ſemiduplicibus tã feſtis, quã Dñicis, & infra octauas dicunĩ plures Orõnes, & dicitur in rubrica. De oratione. Infra Octauam dicitur miſſam ſicut in die feſti, niſi propriaz miſſaz habuerit: in Dominicis vero ſicut in proprijs locis aſſignatur. De ſimplici dicitur miſſa ſicut de ſemidup ci, vt ſuis locis ponitur.

¶ De Feria, & Vigilia. Cap. 12.

Miſſa de Feria dĩ, qñ nõ occurrit feſtũ, vel octaua, vel ſabbatuz ĩ quo fit officiũ beatę Marię. In ferijs tñ Quadrageſimę, Quatuor Tempoꝝ, Rogationũ, & Vigiliarũ, etiã ſi duplex vel ſemiduplex feſtũ, vel octaua occurrat, in Eccleſijs collegiatis dicunĩ duę miſſę, vna de Feſto, alia de Feria. In Vigilijs autẽ q̃ veniunt infra Octauaz miſſa dicitur de Vigilia cum Comme=

Cōmemoratione Octauę. Si feſtū habens vigiliam celebretur feria ſecūda, miſſa vigilię dicit̄ in Sabbato, ſicut etiā fit officiū. Miſſa Vigilię in Aduentu occurrentis, dicitur cum commemoratione Aduentus, licet de ea non ſit factum officium. Si in Quadrageſima, ⁊ Quatuor temporibus occurrat vigilia, dicatur miſſa de feria cum commemoratione vigilię. Toto tempore Paſcali non dicitur miſſa de vigilia, niſi in vigilia Aſcenſionis, quę tamen non ieiunatur, ſicut nec Vigilia Epiphanię.

¶ De Miſſis votiuis Sanctę Marię, ⁊ alijs. Cap. 13.

IN Sabbatis non impeditis feſto duplici, ⁊ ſemiduplici, dr̄ miſſa de Sancta Maria ſm varietatē temporū, vt in fine Miſſalis ponitur. Si ſabbatum fuerit impeditum feſto duplici, ſemiduplici, octaua Vigilia, Feria Quatuor Tēporum: ⁊ Quadrageſimę, miſſa principalis dr̄ ſm officium diei. In aduentu autem licet officiū non fiat de Sancta Maria in ſabbato, dicit̄ tā miſſa principalis de ea cū cōmemoratione Aduētus, niſi fuerint Quatuor Tpa, vt ſupra alijs diebus infra Hebdomadam qn̄ officiū fit de feria (exceptis Ferijs Aduentus, quadrageſimę, Quatuor tēporū, Rogationū, ⁊ Vigiliarū) dici pōt aliqua Miſſa Votiua, etiam in principali miſſa, quę dicitur Conuentualis, ſecundum ordinem dierum in fine Miſſalis aſſignatum. Quę tamen miſſę, ⁊ alię quęcunque votiuę, in miſſis priuatis dici poſſunt pro arbitrio Sacerdotum, quocunque die officium non eſt duplex. Id vero paſſim non fiat, niſi rationabili de cauſa. Et quoad fieri poteſt, Miſſa cum officio conueniat.

¶ De Miſſis Defunctorum. Cap 14.

PRima die cuiuſcūq; mēſis (extra tēp⁹ Paſcale) nō impedita officio duplici ⁊ ſemiduplici, dr̄ miſſa principalis gñaliter p̄ defunctis ſacerdotib⁹, bn̄factoribus, ⁊ alijs. In eccleſijs autē collegiatis dicant̄ duę miſſę, vna pro defunctis, alia de feſto ſimplici ſi occurrit, vel de feria, ſi propriā habeat miſſam, vel reſumenda ſit miſſa de Dñica p̄cedenti, q̄ fuit impedita, cū infra Hebdomadā nō occurrit alius dies, in quo reſumi poſſit miſſa de Dñica. Sed in eccleſijs nō collegiatis dicat̄ miſſa de die cū cōmemoratione gñaliter p̄ defunctis. Preterea Feria ſecunda cuiuſq; Hebdomadę in qua officiū fit de Feria, miſſa principalis dici pōt pro defunctis. Si autē fuerit propria miſſa de Feria

vel de

vel de feſto ſimplici in collegiatis Eccleſijs dicantur duę miſſę, alioquin in miſſa de die fiat cõmemoratio, (vt dictuꝫ eſt) ꝑ defunctis. Excipitur tñ totum tẽpus Paſcale, ⁊ qñ per annum officium eſt duplex, vel ſemiduplex, quibus temporibus non dicitur miſſa principalis pro defunctis, niſi in die Depoſitionis defuncti, ⁊ in Anniuerſario pro defunctis. Et ſimiliter, niſi fuerit duplex quocunque die dici poſſunt priuatę miſſę pro defunctis, pręterquã in Dominicis. ¶ In die Cõmemorationis omniuꝫ Defunctoꝝ, ⁊ in die Depoſitionis, ⁊ in Anniuerſario defuncti, dicitur vna tantum Oratio, in alijs miſſis, plures, vt in Rubrica de Commemorationibus, ⁊ Orationibus dicetur.

¶ Sequentia pro defunctis dicitur in die Omnium Fidelium Defunctorum, ⁊ depoſitionis defuncti. In Anniuerſario auteꝫ ⁊ miſſa cõmuni pro defunctis dicatur pro arbitrio ſacerdotis.

¶ De Tranſlatione Feſtorum. Cap. 15.

IN dicendis miſſis ſeruetur ordo Breuiarij de Tranſlatione feſtorũ dupliciũ ⁊ ſemiduplicium, qñ maiori aliquo Feſto, ſeu Dñica impediuntur. In Eccleſijs autem, vbi titulus eſt Eccleſię, vel concurſus populi ad celebrandum Feſtum, quod transferri debet, poſſunt cantari duę miſſę, vna de die, alia de feſto, aut ſaltem commemoratio fieri de feſto, ſi eo die de feſto in illa eccleſia officium fieri non debeat.

¶ De Commemorationibus. Cap. 16.

COmmemorationes in miſſis fiunt ſicut in Officio. De feſto ſimplici fit commemoratio in miſſa, qñ de eo in officio facta eſt cõmemoratio in veſperis. Qñ autem de eo fit commemoratio tñ ad laudes, in miſſa ſolẽni nulla fit cõmemoratio de eo, ſed in miſſis tantum priuatis. De Dñica fit cõmemoratio, qñ in ea fit de feſto duplici. De octaua fit cõmemoratio, quãdo infra octauam fit de aliquo feſto, niſi illud feſtum fuerit de exceptuatis in rubrica officii de Commemorationibus. Itẽ quãdo infra octauaꝫ fit de Dominica. De Feria fit commemoratio in Aduentu, Quadrageſima, Quatuor Temporibus, Rogationibus, ⁊ Vigilijs, qñ miſſa dicenda eſt de feſto duplici vel ſemiduplici illis temporibus occurrente. Sed in eccleſijs Collegiatis, vbi plures Sacerdotes quotidie celebrant, in Ferijs, Rogationibus ⁊ vigilijs pręditis: quę habent miſſas proprias, dicũtur

duę

due miſſę vna de Feſto, alia de Feria, & Vigilia prędictiſ, abſq; vlla vtrorumque commemoratione. Quãdo infra hebdomadã dicũtur miſſę Votiuę poſt primam Orationem ſemper dicatur Oratio eius de quo ſit officium. Qñ ſit cõmemoratio de Feria Quatuor temporu3, pro ferię commemoratione dicitur prima oratio quę concordat cum officio. In faciendiſ Cõmemorationibus ſeruetur ordo vt in Breuiario, de Dominica ante feſtu3 ſemiduplex, quod infra octauam celebratur, de feſto ſemidupli ci ante Octaua3, de Octaua ante Ferias prędictas, de ferijs p̃dictis ante feſtũ ſimplex, de feſto ſimplici ante orõnes votiuaſ. Si facienda ſit commemoratio pro Defunctis, ſemper ponitur penultimo loco. In alijs Commemorationibus a prędictis ſeruetur dignitaſ orationu3, vt de Spiritu ſancto ante beatã Mariam. de Angelis ante Apoſtolos, & ſimiliter in alijs. In miſſis defunctorũ, nulla ſit commemoratio pro Viuiſ, etiã ſi oratio eſſet communis pro Viuis, & Defunctis. Quando dicuntur plures orationes, prima tantum, & vltima cũ ſua cõcluſione terminantur, & ante prima3 & ſecundam orationem tantum dicitur, Oremus ante primam dicitur etiam Dñs vobiſcum. Cũ vero dicuntur plures orationeſ, & vna oratio eadem ſit cum alia ibidem dicenda, oratio huiuſmodi, illa ſcilicet quę eadem eſt non alię, commutetur cum alia de Cõi vel Proprio, quę ſit diuerſa.

¶ De introitu, Kyrieeleiſon, & Gloria in excelſiſ. Cap. 17.

Introitus ſemper eodem modo dicitur cum Gloria patri. vt in Ordinario, pręterquam tempore Paſſioniſ, & in miſſis defunctorum, vt etiam ibi annotatum eſt. Kyrieeleiſon. dicitur nouieſ poſt Introitum, alternatim cũ miniſtro, ideſt, ter Kyrieeleiſon. ter Chriſteeleiſon ter Kyrieeleiſon. Gloria in excelſis. dicitur quandocũque in Matutino dictus eſt Hymnuſ, Te Deum pręterquã in miſſa Ferię quintę in cęna Dñi & Sabbati ſancti, in quibus Gloria in excelſis dicitur. In miſſis votiuis non dicitur niſi in miſſa beatę Marię, & Angelorum: & niſi miſſa votiua dicenda ſit pro re graui, vel pro publica eccleſię cauſa. Neque etiam dicitur in miſſis Defunctorum.

¶ De Orationibus. Cap. 18.

In feſtis duplicibuſ dicitur vna tantum Oratio niſi facienda ſit aliqua 9memoratio, vt dictũ eſt ſupra. In feſtiſ ſemiduplicibus

duplicibus occurrentibus ab octaua Pẽtecoſtes vſque ad Ad-
uẽtũ, ⁊ a Purificatione vſqꝫ ad Quadrageſimã dr̃ ſecũda orõ,
A cũctis tertia ad libitũ. In feſtis ſemiduplicibus occurrẽtibꝰ
ab octaua Epiphanię vſqꝫ ad Purificationẽ, dr̃ ſecũda oratio,
Deus q ſalutis tertia Eccleſię, vel pro Papa. In feſtis ſemi-
duplicibus a feria quarta Cinerũ vſqꝫ ad Dñicã paſſionis: ſe-
cunda, de Feria, tertia, A cunctis. In ſemiduplicibus, a Dñica
Paſſionis vſqꝫ ad Dñicã Palmarũ, ſecunda oratio, de Feria,
tertia, Eccleſię, vel ꝑ Papa. In feſtis ſemiduplicibus ab Octa
ua Paſchę vſqꝫ ad Aſcenſionẽ, ſecũda oratio, de Sancta Ma-
ria, Concede tertia, Eccleſię vel pro Papa. In feſtis ſemidu-
plicibus infra Octauas occurrẽtibus, ſecũda orõ dicit̃ de octa
ua, tertia, q̃ ſecundo loco infra octauã dr̃, vel pro Papa. Infra
octauas, Paſchę, ⁊ Pentecoſtes qñ miſſa dr̃ de octaua, dicunt̃
duę tm̃ orationes, vna de die, alia Eccleſię vel ꝑ Papa. Infra
alias octauas, ⁊ in vigilijs q̃ ieiunant̃ (excepta Vigilia Natiui
tatis Dñi, ⁊ Pentecoſtes) dicuntur tres, vna de die, ſecunda de
Sãcta Maria, tertia Eccleſię, vel ꝑ Papa. Sed infra octauas
ſanctę Marię, ⁊ in vigilia ⁊ infra octauã Omniũ Sanctorũ, ſe
cunda oratio dr̃ de Spũ Sancto, alia Eccleſię, vel pro Papa.
In Dominicis infra octauas occurrentibus dicũtur duę ora-
tiones, vna de Dominica, ſecũda de Octaua. In die octaua di-
citur vna tantum oratio, niſi aliqua cõmemoratio facienda ſit.
In Dominicis dicuntur tres, vt in ordinario aſſignantur. In
feſtis ſimplicibus, ⁊ ferijs per annum, dicunt̃ tres, vt in ſemidu
plicibus: poſſunt etiã dici quinqꝫ, vel ſeptem ad libitum. In fe-
rijs quatuor Temporũ, ⁊ vbi plures leguntur lectiones, huiuſ-
modi plures orationes dicuntur poſt vltimã orationẽ ante epi
ſtolã: ⁊ alię orationes cũ lectionibus, vt ſuis locis in Proprio
Miſſarum de tẽpore. In miſſis Votiuis qñ dicuntur pro re gra
ui, vel pro publica eccleſię cauſa, dicitur tm̃ vna oratio: ſin ali-
ter dicũtur plures, vt in feſtis ſimplicibus. Sed in votiuis bea-
tę Marię ſecunda oratio dicitur de Spũ Sancto, ⁊ in votiuis
de Apoſtolis qñ dicitur oratio A cunctis, eius loco dicit̃ oratio
de Sancta Maria, Cõcede. Si qñ plures dicuntur orationes
occurrat fieri commemoratio alicuius Sancti, ea ponit̃ ſecun-
do loco, ⁊ tertia oratio dicitur q̃ alias ſecũdo loco dicẽda erat.
¶ Cu

¶ In concluſione orationuꝫ hic modus ſeruatur. Si oratio dirigatur ad Patrem, concluditur. Per dominum nrm ꝛc. ſi ad filium Qui viuis ꝛ regnas cuꝫ deo patre, ſi in principio orationis fiat mentio Filij, cõcluditur, Per eundem ſi in fine orationis eius fiat mẽtio, Qui tecum viuit ſi facta ſit mentio Spiritus ſancti, in concluſione dicitur. In vnitate eiuſdem Spiritus ſancti Deus ꝛc. Alia quoque in dicendis orationibus ſeruentur quę ſuperius in rubrica de commemorationibus dicta ſunt.

¶ De epiſtola, Graduali, All'a, ꝛ Tractu, ac de Euãgelio. c. 19.

Poſt vltimam orationem dicitur Epiſtola qua finita, a miniſtro dicitur. Deo gratias: Poſt epiſtolam dicitur Graduale quod ſemper dicitur pręterquã Tempore paſchali, cuius loco tunc dicuntur duo verſus, vt dicitur in rubrica Sabbati in Albis. Poſt Graduale dicuntur duo Alleluia deinde. Verſus, ꝛ poſt verſum, vnum Alleluia. Tempore paſcali quando nõ dicitur, Graduale dicitur aliud Alleluia poſt ſecundum Verſum: ꝛ quando dicitur Sequentia: non dicitur poſt vltimũ Verſuꝫ, ſed poſt Sequentiam: A Septuageſima vſqꝫ ad Sabbatuꝫ ſanctum, non dicitur Alleluia: neque dicitur in miſſis de Feria in Aduentu, Quatuor Temporibus, ꝛ Vigilijs quę ieiunantur, exceptis Vigilia Natiuitatis Domini ſi venerit in Dominica, ꝛ Vigilia Paſchę, ꝛ Pentecoſtes, ac quatuor Temporibus Pẽtecoſtes. Nec dicitᷣ in feſto Innocentium, niſi venerit in Dñica. A Septuageſima vſque ad Paſcha eius loco dicitur Tractus, qui Tractus pędicto tempore in aliquibus Ferijs nõ dicitur, neqꝫ etiam in Ferijs a Septuageſima vſqꝫ ad Quadrageſimaꝫ quãdo repetitur miſſa Dominicę. Dicto, Graduali ſeu, All'a, ſeu, Tractu, dicitur, Euangeliũ, Et in principio Euangelij dicitur, Dñs vobiſcũ ℟. Et cum ſpiritu tuo, deinde, Sequentia Sci Euangelij ſm N. ℟. Gloria tibi dñe. in fine Euangelij a miniſtris dr̃, Laus tibi Chr̃e. Poſtea, ſi dicenduꝫ eſt, dr̃, Credo

¶ De Symbolo. Cap. 20.

Symbolum dicitur poſt Euangelium in omnibus Dñicis per annum, etiam ſi in illis fiat de feſto in quo alias nõ diceretur. In tribus miſſis de Natiuitate Dñi, ꝛ deinceps vſque ad octauam beati Ioannis Apoſtoli incluſiue. In Epiphania, ꝛ per octauam Feria quinta in Cęna Dñi. In Paſcate Reſur-

rectionis,

rectionis, ⁊ per octauam. In Aſcenſione Domini, ⁊ per octauam. In Pentecoſte, ⁊ per octauam. In feſto Corporis Chriſti, ⁊ per octauam. In omnibus feſtis beatę Marię, ⁊ per octauas. In omnibus feſtis Apoſtolorum, ⁊ Euangeliſtaruz, ⁊ per octauas. In feſtis Quatuor Doctorum, videlicet, Gregorij, Ambroſij, Auguſtini, ⁊ Hieronymi, addito feſto ſancti Thomę de Aquino. Item in feſtis Doctorum Baſilij, Athanaſij, Gregorij Nazianzeni, ⁊ Joannis Chryſoſtomi. In vtraque Cathedra ſancti Petri: ⁊ in feſto ſancti Petri ad Vincula. In feſtis Conuerſionis, ⁊ Cōmemorationis ſancti Pauli Apoſtoli. In feſto ſancti Joannis ante portam Latinam. In feſtis Inuentionis, ⁊ Exaltationis ſanctę Crucis. In feſtis Angelorum. In feſto ſancti Barnabę Apoſtoli. In feſto ſanctę Marię Magdalenę. In transfiguratione Domini. In die octauarum ſancti Joannis Baptiſtę, ⁊ ſancti Laurentij. In feſto omnium ſanctorum, ⁊ per octauam. In Dedicationibus Sancti Saluatoris, ⁊ Sāctorum Apoſtolorum Petri ⁊ Pauli. In Anniuerſario Dedicationis proprię Eccleſię, ⁊ per octauaz. In die conſecrationis Eccleſię, vel altaris. In feſtis ſanctorum quibus dedicata eſt eccleſia, ⁊ vbi habetur corpus vel inſignis reliquia ſancti de quo agitur. In die Creationis, ⁊ Coronationis ſummi Pontificis, ⁊ in Anniuerſario eiuſdem diei. Item in omnibus feſtis, quę in Dñicis, ⁊ per octauas celebrantur: in quibus ratione Dñicę, ⁊ Octauę dici debet. Item in feſto patroni alicuius loci: vel tituli Eccleſię, ⁊ in feſtis principalibus ordinū ⁊ per eorū octauas, in Eccleſijs tm̄ illius ordinis. Itez dr̄ Credo, In Miſſis votiuis, q̄ ſolēniter ꝓ re graui, vel ꝓ publica Eccleſię cauſa celebrant̄.

¶ De Offertorio, Secretis, Pręfationibus, ⁊ Canone. Ca. 21.

Poſt Symbolum, vel ſi non ſit dicendum, poſt euangeliuz dicitur, Dominus vobiſcum, deinde Offertoriuz poſtea fit oblatio cum orationibus, vt in ordinario. Qua oblatione facta dicuntur orationes ſecretę, ſecundum numerum orationuz quę palam dictę ſunt: ſed ante primam orationem non dicitur, Dominus vobiſcuz nec aliquid aliud, ſed dicto, Suſcipiat Dominus ſacrificium. abſolute dicuntur: neque etiam ante ſecundam orationem dicitur, Oremus: Terminatur autem prima, ⁊ vltima oratio, vt dictū eſt ſupra in rubrica de orationibus: ⁊

ſecreto

ſecreto dicuntur vſqz ad illa verba in concluſione, Per omnia ſecula ſeculorum. quę clara voce proferuntur, ⁊ incipitur Prę-fatio. Pręfationes autem dicuntur, vt in ordinario adnotatuz eſt: ⁊ quę in Quadrageſima, Tempore Paſcali, ⁊ infra octauas proprię aſſignantur, dicuntur etiam in Dominicis, ⁊ feſtis quę illis temporibus celebrantur: niſi illa feſta propriam prefatio-nem habeant. In miſſis votiuis dicitur etiaz Pręfatio propria, ſi propriam habeant. Et quando aliqua miſſa votiua ꝓ publi-ca cauſa ſolenniter celebratur, dicitur in cantu ſolēni, vt in du-plicibus. Poſt prȩfationē incipitur Canō Miſſę ſecreto, in quo ſeruentur oīa, vt in ordinario. vbi vero Cōicantes Infra actio-nē, vel alia variari ꝯtingit, ſuo loco in proprijs miſſis adnotat̃.

¶ De cōione, Poſt cōione, Ite miſſa eſt, vel Benedicamus dño, de Benedictione, ⁊ Euangelio Sancti Ioannis. Cap. 22.

Exacto Canone, ⁊ alijs omnibus vſque ad communionē, ea peracta dicitur communio, ⁊ orationes poſt cōmunio-nez, eodem modo, ⁊ ordine vt in principio miſſę, ⁊ repetito, Do-minus vobiſcum dicitur, Ite miſſa eſt vel Benedicamus do-mino, pro temporis ratione. Ite miſſa eſt dicitur, quandocun-que dicitur, Gloria in excelſis: Cum non dicitur, eius loco di-citur. Benedicamus Domino. ℟. Deo gratias. In miſſis Defunctorum, dicitur, Requieſcant in pace. ℟. Amen.

¶ Dicto Placeat datur Benedictio, quę a celebrante ſemper datur in miſſa, prȩterquam in miſſis Defunctorum. Deinde di-citur Euangelium ſancti Ioannis, In principio, quod nūquā prȩtermittitur in miſſa, niſi quando fit de feſto in aliqua Domi-nica, vel Feria quę habet Euangelium proprium, tunc enim e-ius loco dicitur proprium. Et in tertia miſſa de die Natiuitatis Dñi dicitur Euangeliuz de Epiphania. Cuz natus eſſet Ieſus.

¶ De ordinanda Miſſa ex ſupradictis rubricis. Cap. 23.

Supradictis rubricis cognitis, ſi qs velit ordinare miſſaz diei, recurrat ad ordinarium miſſaruz de Tempore, vel de Sanctis ſecundum qualitatem Officij. Si propriā non habeat, recurrat ad Commune Sanctorum. Si de Feria agendū ſit, ⁊ propria miſſa nō fuerit de Feria, Dicatur miſſa prȩcedētis Do-minicȩ, omiſſis Gloria in excelſis, ⁊ Symbolo, prȩterquā tpē Paſcali, in quo ſemper dicit̃, Gloria in excelſis, vt ſupra

excepta

excepta miſſa Rogationum. Si dicenda ſit miſſa Uotiua, requi
ratur poſt Commune Sanctorum ſuo loco. Si plures Oratio=
nes dicendę ſint requirãtur poſt Miſſas Uotiuas, ſuo loco de
ſingulis rebus ſingulę. Si pro Defunctis dicenda ſit Miſſa, ha
betur poſt miſſas Uotiuas, cum collectis diuerſis, circa finem
Miſſalis. Ordinarium totius miſſę, cum Prefationibus, Cano=
ne ⁊ alijs dicendis, habet ſuo loco, cũ ꝓprio miſſarum de Tpe.

ORdo ſeruandus per ſacerdotes in celebratione Miſſę, tam ſolennis ⁊ cum miniſtris, quam priuatę ſecundum ritum ſanctę Romanę eccleſię: ⁊ dici debet ex libro aperte: non tamen nimis feſtinanter: ⁊ fieri omnia: vt iacent: nihil omiſſo, addito, aut in eis mutato, vel de ipſis minuto. Et Ordinem huiuſmodi obſeruant etiam ſummus Põtifex, dñi Cardinales, Patriarchę, Archiepi, ⁊ epiſcopi, quando non celebrant põtificaliter, ſed in priuato. Cum autem in pontificalibus celebrant, obſeruant ceremonias in Pontificali, ⁊ Ceremoniali poſitas. ¶ De confeſſione ſacramentali ante miſſam premittenda, ⁊ orationibus preparatorijs. C. 24.

SAcerdos miſſaꝫ celebraturus, ſi in peccato mortali cõſtitutũ ſe cognouerit, ante ↄfeſſionem ſacralez, dicat orationẽ.

SUſcipe confeſſionem meaꝫ pijſſime, ac clementiſſime Domine Jeſu Chriſte, vnica ſpes ſalutis animę meę: ⁊ da mihi obſecro contritioneꝫ cordis, ⁊ lachrymas oculis meis: vt defleam diebus ac noctibus omnes negligentias meas, cum humilitate ⁊ puritate cordis. Appropinquet oratio mea in conſpectu tuo domine. Si iratus fueris contra me, quem adiutorem quęram: Quis miſerebitur iniquitatibus meis: Memento domine, qui Chananeam ⁊ publicanum vocaſti ad pęnitentiaꝫ, ⁊ Petrum lachrymantem ſuſcepiſti: domine deus meus ſuſcipe preces meas ſaluator mundi Jeſu bone, qui te crucis morti dediſti, vt peccatores ſaluares, reſpice me miſerum inuocantem

bonum

ſnomen tuum: ⁊ noli ſic attendere malum meū, vt obliuiſcaris bonum tuum. Et ſi commiſi vnde me damnare potes: tu non amiſiſti vnde ſaluare me ſoles. Parce ergo mihi: qui es ſaluator meus: ⁊ miſerere peccatrici animę meę. Solue vincula eius: ſana vulnera eius. Dñe Jeſu te deſidero: te quęro: te volo: oſtēde mihi faciē tuam, ⁊ ſaluus ero. Mitte igitur piiſſime dñe, meritis puriſſimę ⁊ immaculatę ſemper virginis Marię, lucē tuā ⁊ veritatem tuam in animam meam quę oēs defectus meos in veritate mihi oſtendas, quos ↄfiteri me oportet: atqꝫ iuuet ⁊ doceat ipſos plene ⁊ cū debita ↄtritione explicare. Qui viuis ⁊c.

Qua dicta: corā alio ſacerdote abſoluēdi cū iuriſdictionem ſeu poteſtatē habēte genuflex⁹, capite diſcooꝑto, ↄfiteat eidē cooꝑto capite in cōueniēti loco ſedēti, oīa pcā ſua ⁊ ab eodē abſolutionē, ⁊ penitentiā ſalutarē pro cōmiſſis criminibus recipiat.

¶ Peracta pnia per ↄfeſſorē impoſita, dicat ſequētentē orōnē.

SIt tibi domine obſecro meritis ſanctiſſimę mrīs tuę ſemper virginis Marię grata ⁊ accepta iſta confeſſio mea: ⁊ quicquid mihi defuit nunc, ⁊ alias de ſufficientia contritionis, ⁊ de puritate ⁊ integritate confeſſionis, ſuppleat pietas ⁊ miſericordia tua: quę dignetur me habere plenius ⁊ perfectius abſolutū in cęlo: Qui viuis ⁊ regnas per oīa ſecula ſeculoꝝ. Amen.

Deinde ſi voluerit, poterit pro deuotione orationem ſequentem ante altare, vel alio conuenienti loco genuflexus dicere.

¶ Oratio ſancti Ambroſij epiſcopi.

SUmme ſacerdos ⁊ vere pōtifex; q̄ te obtuliſti Deo patri hoſtiā viuā, ⁊ purā, ⁊ immaculatā in ara crucis ꝓ nobis miſeris peccatoribus: quiqꝫ dediſti nobis carnē tuā ad manducandū, ⁊ ſanguinē tuū ad bibendū: ⁊ poſuiſti myſteriū illud in virtute ſpūs ſancti, dicēs. Hęc quotieſcūqꝫ feceritis, in mei memoriā facietis, rogo te per ſanguinē tuū ꝑcioſum, magnū ſalutis noſtrę preciū: rogo te per hanc mirā ⁊ inenarrabilē charitatem, qua nos miſeros ⁊ indignos ſic amare dignatus es, vt lauares nos a pctīs nrīs in ſanguine tuo: doce me indignū ſeruū tuū: quē inter cętera dona tua etiā ad officiū ſacerdotale vocare dignat⁹ es nullis meis meritis, ſed ſola miſericordię tuę dignatione: doce me queſo per ſpūm ſctm̄ tuum, tm̄ tractare myſterium ea reuerentia ⁊ honore, ea deuotione ⁊ timore, quibus

opoꝛtet ꝛ decet. Fac me (q̄ſo) ꝑ grām tuā ſemper illud de tanto myſterio credere ꝛ intelligere, ſentire, ꝛ firmiter tenere, dicere ꝛ cogitare qđ tibi placet, ꝛ expedit aīe mee. Intret ſpūs tu⁹ bonus in coꝛ meū, q ſonet ibi ſine ſono: ꝛ ſine ſtrepitu verboꝛū loquatur veritatē tantoꝝ myſterioꝛū: Profunda ſunt quippe nimis: ꝛ ſacro tecta velamine. Propter magnā clementiā tuā ꝯcede mihi miſſaruꝫ ſolennia puro coꝛde ꝛ mūda mente celebrare. Libera coꝛ meū ab immundis ꝛ nefandis, vanis, ꝛ noxijs cogitationibus. Muni me (q̄ſo) beatoꝝ angeloꝛū pia ꝛ fida tutela, atqꝫ fortiſſima cuſtodia: vt hoſtes oīuꝫ bonoꝛū cōfuſi diſcedant per virtutē tanti myſterij: ꝛ per manū ſancti angeli tui, repelle a me ꝛ a cunctis ſeruis tuis ſpurciſſimū ꝛ nefandiſſimum ſpūm inanis gloꝛie, iracundie, foꝛnicationis, ſuberbie, inuidie, auaritie, blaſphemie, ꝛ immunditie, dubietatis, ꝛ diffīdētie: vt tm̄ ſacrificiū cū oī puritate valeam tibi offerre. Cōfundant qui me perſequuntur. Pereant illi, qui perdere cuncta bona feſtinant. Rex virtutū, deus amatoꝛ caſtitatis ꝛ integritatis, celeſti roꝛe benedictionis tue extingue in coꝛpoꝛe meo totum fomitē ardētis libidinis: vt maneat in me tenoꝛ totius caſtitatis ꝛ integritatis aīe ꝛ coꝛpoꝛis. Moꝛtifica in mēbꝛis meis carnis ſtimulos, omneſqꝫ libidinoſas cōmotiones: ꝛ da mihi verā ꝛ perpetuā caſtitatis ſanctimoniā cū ceteris donis tuis, que tibi placent in veritate: vt ſacrificiū laudis tue caſto coꝛpoꝛe, ꝛ mūdo coꝛde tibi valeā offerre. Quanta enim coꝛdis contritione ꝛ lachꝛymarū fonte: quāta reuerētia, timoꝛe, ꝛ tremoꝛe: quāta coꝛdis caſtitate, ꝛ aīe puritate, illud diuinū ꝛ celeſte ſacrificiuꝫ eſt celebꝛādū dn̄e, vbi caro tua in veritate ſumit, ꝛ ſanguis tuus in veritate bibitur: vbi ima ſummis iungunt: vbi adeſt ſcōꝛū angeloꝝ pn̄tia: vbi tu es ſacerdos ꝛ ſacrificiū mirabiliter ꝛ ineffabiliter. Quis digne hoc celebꝛare pōt, niſi tu ōps deus offerētē feceris dignū: Scio vere dn̄e, ꝛ ſcio, ac idipſuꝫ bonitati tue cōfiteoꝛ: ꝙ nō ſuꝫ dignus accedere ad tm̄ myſteriuꝫ, ꝑpter nimia pctā mea, ꝛ infinitas negligētias meas. Sed ſcio veraciter, credo ex toto coꝛde: ꝛ oꝛe cōfiteoꝛ: q̄a tu me potes dignuꝫ facere: q ſolus potes facere munduꝫ de immundo conceptū ſemine: ꝛ de pctōꝛibus iuſtos facis ꝛ ſanctos. Per hanc oīpotentiā tuam te rogo: concede mihi pcōꝛi hoc celeſte ſacrificiū celebꝛare cuꝫ ti

moꝛe

more ⁊ tremore, cum cordis puritate ⁊ lachrymarū fonte, cum ſpūali lętitia ⁊ gaudio cęleſti. Sentiat mens mea dñe dulcedinem beatiſſimę pñtię tuę, ⁊ excubias ſcōꝝ angelorū tuorum in circuitu meo. Ego enim memor venerandę paſſionis tuę accedo ad altare tuū, licet peccator: vt offeram tibi de donis tuis ſacrificiū, qđ tu inſtituiſti, ⁊ offerri tuę maieſtati pcepiſti in cōmemorationē tuam pro noſtra ſalute. Suſcipe ergo illud q̄ſo ſumme paſtor pro eccleſia tua ſcā, pro populo tuo, quē acquiſiuiſti ſanguine tuo. Et qm̄ me pcōrem inter te ⁊ eundē populū tuum mediū eſſe voluiſti, licet in me bonis operis teſtimoniū nō agnoſcas, officiū ſaltē diſpēſationis mihi creditę nō recuſes: ne p me indignū famulū tuum eorū ſalutis pereat pciū, p qbus victima factus, dignatus es eſſe redēptio ſalutaris. Profero ergo dñe, ſi digneris ppitius intueri, tribulationes plebiū, pericula populorū, captiuoꝝ gemitus, miſerias orphanoꝝ, neceſſitates pegrinoꝝ, inopiā debiliū: deſperationes lāguētiū, defectus ſenū, ſuſpiria iuuenū, vota virginū ⁊ lamēta viduaꝝ, tu enim miſereris oium dñe: ⁊ nihil odiſti eorum, q̄ feciſti. Memorare dñe q̄ ſit nr̄a ſubſtātia: q2 tu pr̄ nr̄ es: tu deus nr̄ es: nec iraſcaris: neq3 multitudinē viſcerū tuoꝝ miſericordię tuę ſup nos contineas. Nō in iuſtificationibus pſternimus pces ante faciē tuā, ſed in miſerationibus tuis multis. Aufer a nobis iniquitates nr̄as, ⁊ ignē ſcti ſpūs in nobis clemēter accēde. Aufer a nobis cor lapideū de carne nr̄a: ⁊ da nobis cor carneū: qđ te timeat, te amet, te diligat, ī te delectet, te pfruat, te ſequat. Oramus dñe clemētiā tuā: vt ſereno vultu familiā tuā ſacri tui noīs officia pſtolātē aſpicere digneris: ⁊ vt nullius ſit irritū votū, nullius vacua poſtulatio, tu nobis preces ſuggere, quas ipſe audire propitiꝰ, ⁊ exaudire delecteris. Rogamus te etiam pr̄ ſcē pro aīabus oium fideliū defunctoꝝ: vt ſit illis ſalus ęterna, ppetua ſanitas, gaudiū ⁊ refrigeriū ſempiternū. Hoc magnū puritatis ſacrm̄ Deus meus ſit illius hodie magnū ⁊ plenū ꝯuiuiū de te pane viuo: q ō cęlo deſcendiſti: ⁊ das vitā mūdo: de carne tua ſcā ⁊ bñdicta: agni ve3 q tollis pcā mūdi: q̄ de ſcō ⁊ glioſo vtero btē Virginis Marię eſt aſſumpta, ⁊ de Spū ſcō cōcepta: de illo pcioſo ſanguine tuo: q pietatis fonte per lanceā militis ex tuo ſctiſſimo latere feliciter emanauit: vt ide ſanati, refrigerati, refecti, ⁊ ꝯſolati, exultēt

in laude ꝛ gloria tua. Peto clementiā tuā piiſſime redēptor: vt deſcendat ſup hūc panē ꝛ calicez iſtū plenitudo diuinitatis tuę. Deſcendat etiā dn̄e illa ſancti ſpūs tui inuiſibilis forma, ꝛ incō prehenſibilis maieſtas: ſicut quondā in hoſtijs patrū deſcendebat: q̄ ꝛ oblationes nr̄as corpus, ꝛ ſanguinē tuū efficiat, ꝛ me indignū ſacerdotez tuū doceat tm̄ tractare myſteriū cū cordis puritate, ꝛ lachrimarū fonte: cū reuerētia ꝛ tremore, ita vt placide ꝛ benigne ſuſcipias ſacrificiū laudis de manibus meis: ad ſalutē oiūz tā viuoꝝ q̄ꝫ fideliū defunctorū. Rogo te dn̄e p ipſuz ſacroſanctuz myſteriū corporis ꝛ ſanguinis tui p̄cioſiſſimi: quo quotidie in eccl'ia tua ſctā paſcimur ꝛ potamur, abluimur ꝛ ſantificamur, atqꝫ vnius tuę ſummę diuinitatis participes efficimur: vt mihi ꝯcedas virtutes tuas ſctās, q̄bus repletus, bona cōſciētia ad altare tuū accedā ita, vt hęc ſacr̄a cęleſtia efficiant mihi ſalus ꝛ vita. Tu eniz dixiſti ore tuo ſcō ꝛ bn̄dicto: Panis, quē ego dabo, caro mea eſt pro mūdi vita: q mādu cat me viuet ꝑpter me: ipſe manet in me: ꝛ ego in eo: Ego ſum panis viuus, q de cęlo deſcēdi: ſiquis māducauerit ex hoc pane, viuet in ęternū. Panis dulciſſime ſana palatū cordis mei: vt ſentiā ſuauitatē amoris tui. Sana me dn̄e ab oī languore, vt nullā p̄ter te ſentiā dulcedinē: nullū p̄ter te q̄rā amorē: nullā p̄ter te amez pulchritudinē. Panis candidiſſime, hn̄s oē delectamentū, ꝛ oēz ſaporez ſuauitatis: q nos de te ſemp reficis: ꝛ in te nunq̄ꝫ deficis: comedat te cor meum, ꝛ dulcedine ſaporis tui repleant viſcera aīę meę. Māducat te angelus pleno ore: māducet te ꝑegrinus hō pro modulo ſuo: ne deficere poſſit in via, tali recreat⁹ viatico, Panis ſancte, panis viue, panis pulcherrime: panis mūde, q deſcendiſti de cęlo: ꝛ das vitā mūdo, veni in cor meū ꝛ mūda me ab oī inquinamento carnis ꝛ ſpūs. Intra in aīaz meā: ſana ꝛ ſanctifica me interius ꝛ exterius. Eſto tutamē ꝛ ꝑpetua ſalus ꝛ protectio corporis ꝛ aīę meę. Repelle a me inſidiātes mihi hoſtes: recedāt ꝓcul a potētia p̄ñtię tuę: vt tua ꝓtectione foris ꝛ intus munitus, recto tramite ad regnū tuū ꝑueniā: vbi nō myſterijs, ſicut in hoc tp̄e agitur, ſed facie ad faciē te videaz. Amē.

¶ De pręparatione Sacerdotis celebraturi. Cap. 25.

SAcerdos celebraturus, ſeruatis ijs quę ſupius dicta ſunt, quo ad pręuiam Confeſſionem, ꝛ horas canonicas, Matutino

tutino ſaltem abſoluto, orationi aliquantulũ vacet, ⁊ orationes inferius poſitas pro tẽporis opportunitate dicat. Deinde accedit ad locum in Sacriſtia vel alibi pręparatum, vbi paramẽta aliaque ad celebrationem neceſſaria habentur: accipit Miſſale, perquirit miſſaʒ, perlegit ⁊ ſignacula ordinat ad ea quę dicturus eſt. Poſtea lauat manus dicens orationẽ inferius poſitã. Deinde pręparat calicẽ, ponens ſuper eius os purificatoriũ, ⁊ ſuper illud patenaʒ cũ hoſtia, quã tegit parua palla, ⁊ velo ſerico: ſuper velo ponit burſaʒ coloris paramentorũ intus habens corporale plicatũ. Quibus ita diſpoſitis accedit ad paramẽta, vbi calciatus pedibus, ⁊ indutus veſtibus ſibi cõuenientibus, quarũ exterior ſaltẽ talum pedis attingat: induit ſe, ſi ſit Pręlatus ſecularis, ſupra rochettũ: ſi ſit Pręlatus regularis, vel aliꝰ Sacerdos ſecularis, ſupra ſuperpelliceũ, ſi cõmode haberi poſſit, alioquin ſine eo ſupra veſtes cões, dicens ad ſingula ſingulas orationes inferius poſitas. Ac primum accipiẽs Amictum circa extremitates, ⁊ cordulas, oſculatur in medio, ⁊ ponit ſup caput, ⁊ mox declinat ad collum, ⁊ eo circa veſtium collaria tegens, ducit cordulam ſub brachijs, ⁊ circunducens per dorſum ad ventrem reducit, ⁊ ligat. Tum Alba induitur caput ſubmittens deinde manicam dextram brachio dextro, ⁊ ſiniſtraʒ ſiniſtro imponens: albam ipſaʒ corpori adaptat, eleuat ante, ⁊ a lateribus hinc inde, ⁊ Cingulo per miniſtrum a tergo ſibi porrecto, ſe cingit. Miniſter eleuat Albam ſupra cingulum circũcirca, vt honeſte dependeat, ⁊ tegat veſtes ac eius fimbrias diligẽter aptat, vt ad latitudinem digiti vel circa ſupra terrã ęqualiter fluat. Sacerdos accipit Manipulũ, oſculat crucẽ in medio, ⁊ imponit brachio ſiniſtro. Deinde ambabꝰ manibus accipiẽs ſtolaʒ, ſimili modo deoſculatur, ⁊ imponit mediũ eius collo, ac tranſuerſando eaʒ ante pectus in modũ crucis, ducit partẽ a ſiniſtro humero pendentẽ ad dextraʒ, ⁊ parteʒ a dextro humero pẽdentẽ ad ſiniſtrã. Sicqʒ vtranqʒ partẽ ſtolę extremitatibus cinguli hinc inde ipſi cingulo ꝯiungit. Si celebrãs ſit Eps, nõ ducit ſtolã añ pectus in modũ crucis, ſed ſinit hinc inde vtraſqʒ extremitates pẽdere: ⁊ accipit cruciculaʒ a collo añ pectꝰ cordulis pẽdẽtẽ. Poſtremo Sacerdos accipit planetã. Si ſit Eps, ⁊ ſolenniter celebrat, accipit paramẽta, ⁊ alia vt in Pontificali.

¶ Sacerdos poſtq̃ eſt paratꝰ, põt dicere ſequentes oꝛones.

¶ Oratio ſancti Thomę de Aquino ad Deum patrem, dum ſacerdos eſt acceſſurus ad altare.

OMnipotens ſempiterne Deus: ecce accedo ad ſacrꝫ vnigeniti filij tui Dñi nr̃i Jeſu Chri. Accedo (inquã) infirmus ad medicũ vitę: immundus ad fontẽ miſericordię: cęcus ad lumen claritatis ęternę: paup̃ ⁊ egenus ad dñm cęli ⁊ terrę. Rogo ergo immẽſę largitatis tuę abundãtiã, quatenus meaꝫ curare digneris infirmitatẽ: lauare fęditatẽ: illuminare cęcitatẽ: ditare paupertatẽ: veſtire nuditatẽ: vt panẽ angeloꝝ, regẽ regũ, ⁊ dñꝫ dñantiũ tãta ſuſcipiã reuerẽtia ⁊ humilitate, tãta ꝯtritione ⁊ deuotione, tãta puritate ⁊ fide, tali ꝓpoſito ⁊ itẽtione: ſicut expedit ſaluti aĩę meę. Da (q̃ſo) mihi dñici coꝛpoꝛis ⁊ ſanguinis nõ ſolum ſuſcipere ſacr̃m, ſed etiaꝫ rem: ⁊ virtutem ſacri. O mitiſſime Deus da mihi corpus vnigeniti filij tui Dñi noſtri Jeſu Chꝛiſti, qd̃ traxit d Virgine Maria, ſic ſuſcipere, vt coꝛpoꝛi ſuo myſtico merear incoꝛpoꝛari, ⁊ inter eius mẽbꝛa connumerari. O amantiſſime pr̃ concede mihi dilectum filium tuum, quẽ nũc velatum in via ſuſcipere pꝛopono, reuelata tandem facie perpetuo contemplari. Qui tecum. ¶ Ante communionẽ apologia.

IMpellit miniſtrandi offıciũ hoſtia ſalutaris ꝓ populi delicto: terret ꝯſciẽtia indebiti ſacerdotij pꝛo reatu. Si a me diuꝫ ſacerdotũ peripſema ſacrificiũ offeratᷣ, pollutę ꝯſcię crimẽ augetᷣ. Si tñ tuę maieſtati vniuerſę carnis iudici non offertᷣ, neglıgẽtię reatus cõſcribitur. Inter hęc tuę opẽ libꝛaminẽ pietatis imploꝛo, cuius vltionis diẽ accuſante cõſcia ptimeſco. Me indignũ (q̃ſo) miſericoꝛdia tua iudices, quẽ a tp̃e pn̄ię non excludis. Suſpende ſecurim: donec cultoꝛ vineę admoueat cophinũ ſtercoꝛis infructuoſę arboꝛis ad radıcẽ. Parce mihi Dñe clementiſſime pęnitẽti, qui Dauid poſt lapſum clementer ad veniã reuocaſti: qui Petri miſericoꝛs amare flentis lachꝛymas reſpexiſti: q latronẽ in crucis patibulo tanti facinoꝛis reũ diuina gr̃a illuſtraſti. Cui mox obtinuit cõfeſſio pſpicua Dei filiũ: fides pręmiũ: pena veniã: lamẽta gaudia ſempiterna: diuꝫ cõfeſſoꝛ in cruce poſſeſſoꝛ extitit paradiſi poſt cruceꝫ. Sed qꝛ verba venia tuę pietatis indigent, q̃ indigni ſacerdotis opera nõ cõmendãt: ſaltẽ aſtantiũ dota ſuſcipe: vt ⁊ mihi coꝛũ apud te p̃cibus veniã, ⁊

ſuis

ſuis meritiſ ſacrificia nroꝝ vulnerum ſalubriter nobis cõferãt medicinã. Et qꝛ oñs pro oibus factus es hoſtia pro pcis: adſis nobiſ ſcificatio in ſacrificio pro delictiſ, Chꝛe Saluatoꝛ mundi. Qui cũ ęterno pře, ꝛ cũ ſpũ ſancto viuis ꝛ regnas Deus, ꝑ oia ſcl'a ſeculoꝝ. Amen. ¶ Oratio ad beatiſſimã virginẽ Mariaꝫ.

O Mater pietatiſ ꝛ miſericoꝛdię beatiſſima virgo Maria: ego miſer ꝛ indignus pcõꝛ ad te cõfugio toto coꝛde ꝛ affectu: ꝛ ꝑcoꝛ dulciſſimã pietatẽ tuã: vt ſicut dulciſſimo filio tuo in cruce pendenti aſtitiſti, ita ꝛ mihi miſero pctõꝛi ꝛ ſacerdotibuſ oibus hic ꝛ in tota ſctã eccleſia ipſaꝫ hodie offerentibus clemẽter aſſiſtere digneris: vt tua grã adiuti dignã ꝛ acceptabilẽ hoſtiã i ꝯſpectu ſũnę, ꝛ indiuiduę trinitatis offerre valeam⁹. Amẽ.

¶ Ad ſanctum vel ſanctã cuius eo die feſtum celebꝛatur. Oꝛo.

O Sancte N. vel ſctã N. ecce ego miſer pcõꝛ de tuis meritis confiſus offero nũc ſacratiſſimũ ſacrm̃ coꝛpoꝛis ꝛ ſanguinis Dñi nr̃i Jeſu Chꝛi pro tuo honoꝛe ꝛ gloꝛia: ꝑcoꝛ te humiliter ꝛ deuote: vt pro me hodie intercedere digneris: vt tm̃ ſacrificiũ digne ꝛ acceptabiliter offerre valeã: ꝛ eũ tecuꝫ ꝛ cum oibus electis eius ęternaliter laudare, ꝛ cũ eo regnare valeaꝫ. Amen.

¶ Oꝛo deuota Sci Gregorii Papę dicenda a ſacerdote anteq̃ miſſã icipiat.

AD tuã⁹ memoꝛiã ſalutariſ hoſtię toti⁹ mũdi, cũ illi⁹ dignitatẽ, ꝛ meã itueoꝛ fęditatẽ, ꝯſcia toꝛq̃oꝛ pcõꝝ. Verũ qꝛ tu de⁹ multũ miſericoꝛſ eſ, iploꝛo vt digneris mihi dare ſpũꝫ ꝯtribulatũ: qđ tibi gratũ ſacrificiũ reuelaſti, vt eo purificat⁹ vitali hoſtię pias man⁹ admoueã: q̄ oia mea pcã abluat: ꝛ ea deincepſ in ꝑpetuũ mihi vitãdi cautelã ifundat, oibuſqꝫ ꝑ qb⁹ tibi offerẽ, pñtiſ ꝛ futurę ſalutis cõmercia largiaris. Per.

Supraſcriptę oꝛones nõ ex ꝑcepto, ſed ex deuotione dñr. Poterit et ſacerdos, his oꝛonib⁹ dimiſſis, dũ ſe parat dicere pſ. Miſerere mei de⁹. vſqꝫ i finẽ, cũ Glla pri. aut aliũ pſalmũ ꝯuenictẽ

¶ De ingreſſu Sacerdotis ad altare. Cap. 17.

SAcerdos omnibus paramentis indutus, accipit in manu ſiniſtra calicẽ vt ſupra pręparatuꝫ, ꝛ burſaꝫ manu dextra ſuper calicẽ tenẽs, capite cooperto accepit ad altare, miniſtro cũ Miſſale, ꝛ alijs ad celebꝛandũ neceſſarijs pręcedente. Procedit autem oculis demiſſis, inceſſu graui, erecto coꝛpoꝛe. Si vero contigerit euꝫ tranſire ante altare mai⁹, capite cooperto

faciat ad illud reuerentiam: ſi ante locum ſacramenti, genuflectat. Si ante altare, vbi celebretur miſſa in qua eleuatur ſacramẽtum, ſimiliter genuflectat, ⁊ detecto capite illud adoret. Cũ perueniret ad altare, ſtãs ante illud in infimo gradu, caput detegit: biretum miniſtro porrigens, ⁊ altari, ſeu imagini crucifixi deſuper poſitę, profunde inclinat. Si autem in eo ſit tabernaculũ Sãctiſſimi Sacramẽti, genuflectens debitaƺ facit reuerẽtiam. Tunc aſcendit ad medium altaris, ibi ad cornu Euangelij ſiſtit Calicẽ: extrahit corporale de burſa quod extẽdit in medio altaris, ⁊ ſuper illud calicẽ velo coopertuƺ collocat. Si in altari paramenta accepit, hoc idem facit antequã deſcẽdat ab altari miſſam inchoaturus. Si eſt cõſecraturus plures hoſtias pro Communione facienda, quę ob quantitatem ſuper patena manere non poſſint: locet eas ſuper Corporale ante Calicẽ, aut in aliquo Calice vel vaſe mũdo cõſecrato eas ponit retro poſt Calicem, ⁊ alia patena cooperit. Collocato Calice in altari, accedit ad cornu epiſtolę. Miſſale ſuper cuſſino aperit, reperit miſſam, ⁊ ſignacula ſuis locis accõmodat. Deinde rediens ad mediũ altaris, facta primũ Cruci reuerẽtia, deſcẽdit ad gradũ infimũ altaris pro miſſa inchoanda. In miſſa ſolenni calix, miſſale, ⁊ alia neceſſaria p̄parãtur, antequã ſacerdos veniat ad altare. Ipſe aũt procedit cũ miniſtris: ⁊ cum peruenerint ad infimum gradum altaris, ibi medius inter Diaconum a dextris, ⁊ Subdiaconũ a ſiniſtris, antequam aſcendat ad altare, facit cũ ipſis (vt infra) Confeſſionem. In miſſa pontificali omnia ſeruentur vt in Pontificali ⁊ Cęremoniali Romano ordinatur, cuius Pontificalis ordinem Epiſcopus nunquam prętermittat, qñcunque cum Diacono ⁊ Subdiacono paratis celebrat.

¶ De principio Miſſę, ⁊ Confeſſione facienda. Cap. 28.

SAcerdos quamprimum deſcenderit ad infimum gradum altaris, conuertit ſe ad ipſuƺ altare, vbi ſtãs ante illud iũctis manibus ante pectus, detecto capite, facta prius Cruci vel altari reuerentia, erectus incipit miſſam. Si autem celebraturus ſit coram ſummo Põtifice, ſiſtit ſe in infimo gradu altaris a cornu euangelij ante ipſum Pontificem, vbi genuflexus expectat: accepta benedictione erigit ſe, ⁊ ſtans verſus altare incipit Miſſam. Si autẽ ſit coram Cardinale, Patriarca, Archiepiſcopo,

piſcopo, vel Epiſcopo in corū reſidētijs, vel loco iuriſdictionis, ſtans in infimo gradu a cornu euangelij vt ſupra expectat, dato ſigno facit profundam reuerentiam prelato, et verſus ad altare incipit Miſſam. Si autem ſolenniter celebrat coram ſummo Pontifice, aut alio ex prelatis predictis, ſtans a ſiniſtris plati, facit cum eo Confeſſionem, et alia ſeruat vt in Cerimoniali Romano, et in Pontificali ordinatur. Stans igitur celebrās in infimo gradu altaris vt ſupra, producēs manu dextera a fronte ad pectus ſignuz crucis, dicit intelligibili voce. In nomine patris, et filij, et ſpiritus ſancti Amē. Et poſtquam id dixerit, nō debet aduertere quemcunque in alio altari celebrantem, etiam ſi ſacramentum eleuet, ſed continuate proſequi miſſam ſuaz vſque ad finem. Cum ſeipſum ſignat, ſiniſtraz ponit infra pectus, in alijs benedictionibus cum eſt ad altare et ſeipſum non benedicit, ponit eam ſuper altari. Seipſum benedicens, vertit ad ſe palmam manus dextre, et omnibus illius digitis iunctis et extenſis, a fronte ad pectus, et ab humero ſiniſtro ad dextrum, ſignum crucis format. Si vero alijs, vel rem aliquam benedicit, paruum digitum vertit ei cui benedicit, ac benedicendo totaz manum dextram extendit, omnibus illius digitis pariter iunctis et extēſis: quod in omni benedictione obſeruatur. Poſtquā dixerit. In nomine patris etc. vt ſupra, iungit manus ante pectus pronuncians clara voce Antiphonam. Introibo ad altare dei. Miniſter retro poſt eū ad ſiniſtrā genuflexus, et in miſſa ſolenni miniſtri hinc inde ſtantes rñdent. Ad deū qui letificat iuuentutem meam. Deinde Sacerdos eodē modo ſtans incipit, et proſequitur cū miniſtro vel miniſtris alternatiz Pſalmū, Iudica me deus, vſqz ad finē, cum Gloria patri. Quo finito repetit Antiphonā, Introibo, cum miniſtris vt ſupra. Qui Pſalmus nunquam pretermittitur, niſi in miſſis defunctorum, et in miſſis de tpe a Dñica Paſſionis incluſiue vſqz ad ſabbatū ſanctum excluſiue, in quibus ſemel tantū dicta aña Introibo, cū miniſtris vt ſupra, ſacerdos ſtatim ſubiungit V. adiutoriū noſtrum. etc. vt infra. Cū in fine Pſalmi dicit Gloria patri etc. caput cruci inclinat. Repetita Antiphona Introibo dextra manu producens ſignum crucis a frōte ad pectus, dicit V. Adiutorium noſtrum in nōie domini. R. Qui fecit celum et terram.

Deinde

Deinde caput, ſeque profunde altari inclinans, dicit Confiteor deo vt in ordinario. Et proſequitur eodem modo ſtans capite inclinato, donec a miniſtro vel miniſtris dictuz ſit Miſereatur. Cum incipitur a miniſtris Confiteor caput erigit. Cum dicit, mea culpa ter pectus dextra manu percutit. Si eſt coraz Pontifice, & Cardinali in loco ſui Tituli ſeu Cardinalatus, & corã Legato ſedis Apoſtolicę, Patriarca, Archiepiſcopo, & Epiſcopo in eorũ Prouincia, Ciuitate, vel diœceſi conſtitutis, vbi dicit, Uobis fratres dicat tibi pater. ſimiliter in fine, vbi dicit Uos fratres dicat Te pater quod dicens ſummo Pontifici genuflectit, alijs Prelatis profunde inclinat. Cuz miniſtri, & qui interſunt (etiam ſi ibi fuerit ſummus Pontifex) reſpondent Confiteor dicunt tibi pater & te pater Facta a circunſtantibus Confeſſione, celebrans ſtãs reſpondet. Miſereatur veſtri. &c. Deinde producens manu dextra a fronte ad pectus ſignum Crucis, dicit: Indulgentiaz &c. Et ſtans capite inclinato proſequitur, Deus tu conuerſus & quę ſequuntur in Ordinario, clara voce vſque ad orationem Aufer a nobis &c. quam dicit ſecreto. Et tunc ſi coram ſummo Pontifice, aut alijs Prelatis vt ſupra, celebret, facta ſummo Pontifici genuflexione, alijs Prelatis profunda reuerentia, accedit ad infimum gradum ante medium altaris, & ibi dicit, Aufer a nobis &c. vt ſupra.

¶ De introitu, Kyrie eleiſon, & Gloria in excelſis. Cap. 29.

Dicto, Aufer a nobis &c. Celebrans iunctis manibus accedit ad medium altaris, vbi ſtans capite inclinato, & iũctis manibus ſuper altare poſitis, ita vt digiti parui duntaxat frontem ſeu medium anterioris partis tabulę ſeu menſę altaris tangant reſiduo manuũ inter altare & ſe retento pollice dextro ſuper ſiniſtrum in modum crucis poſito (quod ſemper obſeruatur cum manus iunctę ſuper altare ponuntur) ſecreto dicit Oramus te domine &c. Quo dicto oſculatur altare ĩ medio, manibus extenſis hinc inde ſuper altare poſitis: quod in omni deoſculatione altaris ſeruatur: ſed poſt conſecrationẽ pollices ab indicibus non disiunguntur. Oſculato altari accedit ad cornu ſiniſtrũ altaris, ideſt, Epiſtolę vbi ſtans verſus altare, & producens a fronte ad pectus ſignuz crucis, incipit intelligibili voce, Introitus miſſę & proſequitur iũctis manibus. Cum repetit In-

tit Introitum non ſignat ſe vt prius, ⁊ eo repetito iunctis manibus ante pectus accedit ad medium altaris, vbi ſtans verſus illud ſimiliter manibus iunctis, dicit ſimili voce ter, Kyrie eleiſon ter, Chriſte eleiſon. ⁊ iterū ter, Kyrie eleiſon. alternatim cū miniſtris. Si miniſter vel qui interſunt celebranti non reſpondeāt, ipſe ſolus nouies dicit. Dicto vltimo Kyrie eleiſon. ſacerdos ibidē vt prius ſtans ⁊ manus extendens, eleuanſque, ⁊ iungens, voce prędicta incipit, ſi dicendum ſit, Gloria in excelſis. cū dicit, Deo caput cruci inclināt, quo erecto ſtans iunctis manibus vt prius, proſequitur vſq; ad finē. Cū dicit: Adoramus te Gratias agimus tibi: Jeſu Chriſte: Suſcipe deprecationem noſtram, ⁊ iterum Jeſu Chriſte. caput cruci inclinat. Cum dicit in fine, Cum ſancto ſpiritu ſeipſum a frōte ad pectus ſignat, interim perficiens. In gloria Dei patris. Amē. In miſſa ſolenni ſacerdos facta Confeſſione aſcendit cū miniſtris ad altare, quo per eū oſculato, ponit incenſum in thuribulo, miniſtrante Diacono nauiculā, ⁊ thuriferario thuribulū. Antequam ponat incenſum, illud benedicit, dicens, Ab illo benedicaris ⁊c. Poſtea Diaconus reddita nauicula thuriferario, accipit ab eo thuribulū, ⁊ dat celebranti oſculata prius eius manu, qui facta cruci reuerentia, eā ter incenſat, deinde imagines ⁊ reliquias ſi adſint, poſtea candelabra ſemel ſingulis thuribulū ducens, primū a cornu epiſtolę candelabra, ⁊ illius poſtremā partē inferiorē, deinde ſuperiorē, ⁊ procedens ante crucem, facta ei reuerentia incenſat alia candelabra in cornu euangelij, ⁊ illius poſtremā partem altaris inferiorē ⁊ ſuperiorē, deinde totam anteriorem vſq; ad extremum altaris in cornu epiſtolę, facta cruci reuerētia eā ante eā tranſit, ⁊ redito thuribulo ipſi Diacono, ab eo ipſe ſolus incenſatur; Deinde, cum illis, Diacono a dextris celebrantis, Subdiacono a dextris Diaconi ſtantibus, proſequit̃ Introitū ⁊ Kyrie eleiſon. Cū vero intonat hymnū Gloria in excelſis, Diaconus ⁊ Subdiaconus, vnus poſt aliū, ſtant a tergo celebrantis, poſtea aſcendunt ad altare, ⁊ hinc inde cum celebrante hymnum ſubmiſſa voce proſequuntur vſq; ad finem.

¶ De Oratione. Cap. 30.

Dicto hymno Gloria in excelſis, vel ſi non ſit dicendus, eo omiſſo, celebrans oſculatur altare in medio, manibus

hinc inde ſuper illo vt ſupra extenſis, tum iunctis ante pectus manibus, demiſſis ad terram oculis vertit ſe ad manum ſiniſtram, hoc eſt, ad latus dextrũ verſus populum, ⁊ extendens ac iungẽs manus ante pectus vt prius dicit voce prędicta, Dñs vobiſcum ℟. Et cum ſpiritu tuo iunctis vt prius manibus reuertitur per eandem viam ad librum, vbi extendens ⁊ iungens ante pectus manus, caputqꝫ cruci inclinans, dicit Oremus, tũ extendit manus ante pectus, ita vt palma vnius manus reſpiciat alteram, ⁊ digitis ſimul iunctis, quorum ſummitas humerorum altitudinem diſtantiãqꝫ non excedat, qđ in omni extẽſione manuum ante pectus ſeruatur. Stans autem vt ſupra extenſis manibus, dicit Orationem. Cum dicit, Per dñm nřm, iungit manus. Si aliter concluditur Oratio, Qui tecum, vel qui viuit cum dicit, in vnitate, iungit manus. cum nominatur nomen Jeſus caput verſus crucem inclinat. Cum in Oratione nominatur nomẽ beatę Marię, vel Sanctorꝝ de quibus dicitur Miſſa, vel fit commemoratio, item in Oratione ꝓ Papa quando nominatur, caput inclinat. Si plures orationes ſunt dicendę idem in eis in voce, extenſione manuum, ⁊ capitis inclinatione, quod ſupra dictuꝫ eſt, obſeruatur. Si altare ſit ad oriẽtem verſus populum, celebrans verſa facie ad populuꝫ, nõ vertit humeros ad altare, cum dicturus eſt, Dñs vobiſcum, Orate fratres, Ite miſſa eſt vel daturus benedictionem, ſed oſculato altari in medio, ibi expanſis ⁊ iunctis manibus vt ſupra, ſalutat populum. ¶ Jn quatuor temporibus, vel alias qñ dicendę ſunt plures Orationes cum prophetijs, dicto Kyrie eleiſon in medio Altaris, reuertitur ad cornu epiſtolę, vbi ſtãs ante librũ extenſis ⁊ iunctis ante pectus manibus, ⁊ caput cruci inclinãs, dicit Oremus. Flectamus genua ⁊ illico manibus ſuper altare extenſis, vt ſe ipſuꝫ ad altare ſuſtineat, genuflectit, ⁊ ſine mora ſurgens, eadem voce dicitur a miniſtro Leuate ⁊ manibus extenſis dicit orationem vt ſupra, ⁊ in concluſione iungit. Duꝫ autem legit Prophetiam manus tenet ſuper librum, vel altare poſitas. Jn miſſa ſolenni cum dř Dominus vobiſcuꝫ ⁊ Oratio Diaconus ⁊ Subdiaconus ſtant retro poſt celebrantem, Flectamus genua dicitur a diacono, Subdiacono vero, Leuate illum primum genuflectente, hoc primum ſurgente.

¶ De

¶ De Epiſtola, Graduali, ⁊ alijs vſqȝ ad Offertoriuȝ. Cap. xi.

DIctis Orationibus celebrās poſitis ſuper librum, vel ſuper altare manibus, ita vt palmę librum tāgant, vel (vt placuerit) librum tenens, legit Epiſtolam intelligibili voce. Si celebret ſolenniter legat de miſſa voce cum miniſtris, ſimiliter Graduale ⁊ Euangelium. Lecta Epiſtola reſpondetur a miniſtris, Deo gratias, ⁊ ſimiliter ſtans vt prius, proſequitur Graduale, Alleluia, ⁊ Tractum ⁊ Sequentiam, ſi dicenda ſint. Quibus dictis celebrans ſi priuatim celebret, ipſemet ſeu miniſter portat librum Miſſalis ad alteram partem altaris in cornu euangelij, ⁊ dum tranſit ante mediuȝ altaris caput cruci inclinet, ⁊ Miſſale ſic locat, vt poſterior pars libri reſpiciat ipſū cornu altaris, ⁊ non ad parietem, ſiue ad partem eius contra ſe directam. Locato Miſſali in altari, celebrans redit ad medium altaris, ⁊ ibi ſtans profunde inclinatus, iunctis manibuſ ante pectus leuatiſque ad Deum oculis, ſecrete dicit, Munda cor meum, ⁊ Dominus ſit in corde meo ⁊ Iube domne vt in ordinario. Quibus dictis vadit ad librum Miſſalis, vbi ſtans verſus illum iūctis manibus ante pectus, dicit intelligibili voce, Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo Deinde pollice dextrę manus ſigno crucis ſignat, primo librum ſuper principio Euangelij, quod eſt dicturus, poſtea ſeipſum in fronte, ore, ⁊ pectore, dicens, Sequentia vel Initiū, Sancti Euāgelij ⁊c. ℟. Gloria tibi Domine. Tum iunctis iteruȝ vt prius manib⁹: ſtans vt ſupra, proſequitur Euangelium vſque ad finem. Quo finito miniſtri reſpondent Laus tibi Chriſte, ⁊ celebrans eleuans parumper librum, oſculatur euangelium, pręterquam in miſſis Defunctorum, in quibus non oſculatur, ⁊ niſi celebret coraȝ ſummo Pontifice, aut Cardinali, vel coraȝ Patriarcha, Archiepiſcopo vel Epiſcopo in eorum reſidentijs, quo caſu defertur cuilibet prędictorum oſculandus liber, ⁊ ipſe celebrans tunc non oſculatur. Dicto euangelio ſtans in medio Altaris verſus Crucem eleuans ⁊ iungens manus, caputque cruci inclinans incipit (ſi dicendum ſit) Credo. cum dicit in vnum Deum. caput cruci inclinat, quo erecto ſtans ibidem iunctis ante pectus manibus, vt prius, proſequitur vſque ad finem. Cum dicit, Ieſum Chriſtum, caput cruci inclinat. Cum dicit,

Et incarnatus eſt, vſque ad Homo factus eſt incluſiue, genu
flectit. Cum dicit Et vitam venturi ſeculi, Amen producit ſibi
manu dextra ſignum crucis a fronte ad pectus. In miſſa ſolen=
ni Subdiaconus circa finem vltimę Orationis accipit amba=
bus manibus librum epiſtolarum deferens illuz ſupra pectus,
⁊ facta Altari genuflexione in medio, vadit a parte epiſtolę cō=
tra altare, ⁊ legit epiſtolam, qua lecta redit ad celebrantē, oſcu
latur eius manum, ⁊ ab eo benedicitur, pręterquam in miſſis
Defunctorum. Deinde idem ſubdiaconus accipit Miſſale ce=
lebrantis, defert ad cornu euangelij in Altare, ibi miniſtrans
celebranti, qui lecto euangelio, ⁊ per Diaconum delato libro
euangeliorum ad altare, imponit incenſum in thuribulū. Dein
de Diaconus dicit, Munda cor meum, genuflexus ante alta=
re, accepto libro euāgeliorū de altari, ⁊ benedictione a celebrā
te, oſculataque illius, manu vadit cuz ſubdiacono a ſiniſtris ad
locum euangelij contra altare verſus populum, vbi Subdiaco
no librum tenente, medio inter duos Acolithos tenentes can=
delabra accenſa, dicit Dominus vobiſcum. iunctis manibus.
Cum dicit, Sequentia ⁊c. ſignat frontem, os, pectus: ⁊ librum.
Poſtea ter librum incenſat, hoc eſt in medio a dextris, ⁊ a ſini=
ſtris, ⁊ proſequitur Euangelium iunctis manibus. Interim ce=
lebrans ſtat iunctis manibus a cornu epiſtolę verſus euange=
lium. Quo finito oſculatur ſacerdos librum a Subdiacono ſibi
delatum, ⁊ a Diacono ter incenſatur. Poſtea ſtās in medio al=
taris verſus crucem, incipit (ſi dicendum ſit) Symboluz ſtan
tibus poſt eum Diacono ⁊ Subdiacono, deinde ad altare acce
dentibus, ⁊ cum eo proſequentibus, vt dictuz eſt ad Gloria in
excelſis. Si quandoque celebrās cantat miſſam ſine Diacono
⁊ Subdiacono, Epiſtolam cantat aliquis lector ſuperpelliceo
indutus, qui in fine nō oſculatur manū celebrantis. Euangeliū
aūt cantat ipſe celebrās ad cornu Euangelij, qui ⁊ in fine miſſę
cātat. Ite miſſa eſt vel Bñdicamus dño Pro tpis diuerſitate.

¶ De Offertorio, ⁊ aliis vſq ⁊c ad Canonem. Cap. 32.

Dicto Simbolo, vel ſi non ſit dicendum, dicto euangelio
celebrans oſculatur Altare in medio, ⁊ iunctis manibus
ante pectus, ibidem a manu ſiniſtra ad dextram vertit ſe ad po
pulum, ⁊ extendens ac iungens manus dicit, Dñs vobiſcum.

⁊ iun=

⁊ iunctis manibus reuertitur per eandem viam ad medium Altaris, vbi extendens ⁊ iungens manus, caputq; cruci inclinãs, dicit Oremus tum iunctis vt prius manibus dicit Offertoriũ, ⁊ omnia quę vſque ad finem miſſę in medio altaris dicẽda ſunt, dicit ibidem ſtans verſus ad altare, niſi vbi aliter ordinatur. Dicto Offertorio ſiqui ſint volentes offerre, celebrans accedit ad cornu Epiſtolę: vbi ſtans detecto capite latere ſuo ſiniſtro altari verſo, deponit manipulum de brachio ſiniſtro, ⁊ accipiens illud in manum dextram porrigit ſummitatem eius ſingulis offerentibus oſculandam, dicens ſingulis; Acceptabile ſit ſacrificium tuum omnipotenti Deo vel ſic Centupium accipias ⁊ vitam ęternam poſſideas. Accepta omnium ablatione, celebrans reponit manipulum in brachium ſiniſtrum: ⁊ reuertitur ad medium altaris: ⁊ ſi vult prędicare, aut populum ſuum de malis operibus ⁊ negligentijs, aut de obligatione quam habet erga eccleſiam vel pauperes arguere, conuerſus ad populum faciat. Poſtmodũ facit generalẽ cõfeſſionẽ populo oĩbus genuflexis in hęc verba. Signate vos ſigno ſanctę crucis cum contritione peccatorum veſtrorum, ⁊ dicatis ſicut ego dixero.

Confiteor Deo omnipotenti, ⁊ Sãctę Marię ſemper virgini: ſancto Michaeli Archangelo, ſancto Joanni Baptiſtę, ſancto Joãni Apoſtolo ⁊ Euangeliſtę, Sanctis Apoſtolis Petro ⁊ Paulo, ⁊ omnibus ſanctis dei, ⁊ tibi pater, me grauiter peccaſſe loquendo, male operando, mentiendo, periurando, cogitando, delectatione peccati, videndo, audiẽdo, odorãdo, guſtando, ⁊ tangendo: multa mala feci, q̃ facere nõ debuiſſem ⁊ multa bona omiſi, q̃ facere debuiſſem, ꝑpter negligentiã meã: multos etiã meis malis exemplis ſcãdalizaui: ⁊ occaſionẽ peccandi tribui: ⁊ ad peccandũ induxi. De iſtis oĩbus ⁊ qualibuſcunq; pcis ⁊ tranſgreſſionibus meis q̃ feci, cõmiſi, vel omiſi a die ⁊ hora quibus, baptizatus fui vſq; ad hanc ꝑſentẽ horã doleo ⁊ pęnitet me feciſſe mala q̃ feci, vel omiſiſſe bona q̃ facere potuiſſem: ⁊ dico meã culpam, ⁊ meam grauiſſimam culpam: ⁊ ꝓcor oĩpotentẽ Deũ, ꝙ per ſuã copioſiſſimã miſericordiã indulgeat mihi oĩa peccata mea: ⁊ tu pater digneris me ab ipſis authoritate dei ⁊ eccleſię qua fungeris, abſoluere: ⁊ ſalutarẽ pęnitentiã iniungere: ⁊ rogare Deũ pro me miſero peccatore.

¶ Que-

¶ Queſta e vna breue ↄfeſſione volgare cauata da qſta latina.

FAtevi il ſegno della ſancta Croce con dolore ⁊ pētimēto de voſtri peccati: ⁊ dite come diro io: mi confeſſo al'omnipotente Dio, ⁊ alla glorioſa ſempre Virgine Maria, ⁊ a ſan Michele Archangelo, a ſan Giouā Battiſta, a ſan Giouanni Apoſtolo, ⁊ Euangeliſta, a ſanti Apoſtoli Pietro, ⁊ Paulo, ⁊ a tutti i Santi, ⁊ Sante di Dio, ⁊ a voi Padre ſpirituale del l'anima mia, ch'io ho peccato grauemēte, ⁊ ſpeſſe volte in mal dire, in mal operare, in mal pēſare: ho fatto di molti mali ch'io nō doueua fare, ⁊ dati di molti mali eſempi, ⁊ ſcādalizato il pſſimo mio: ⁊ di tutti queſti ⁊ molti altri peccati, dalliquali mi ſaria potuto guardare ⁊ non mi ſon guardato, ne ſon dolente ⁊ pentito: ⁊ ne dico a Dio mia colpa ⁊ mia graue colpa: ⁊ prego Dio, che per ſua infinita pieta ⁊ miſericordia mi perdoni: ⁊ voi Padre per l'auttorita, che vi e cōceſſa, mi abſoluiate ⁊ preghiate la diuina bōta, che habbia miſericordia di me miſero pcōre. Tunc ſacerdos eleuata manu dextra ſuper populū dicat. Parcat vobis omnipotens Deus. Quilibet veſtrum in remiſſionez peccatorum ſuoruz dicat vii Pater noſter, ⁊ vna Aue Maria: pro vnione, pace, ⁊ concordia ſanctę mr̄is eccleſię, ⁊ p ſalute totius populi Chriſtiani quilibet dicat vii Pater noſter, ⁊ vna Aue Maria. Et pro omnibus fidelibus defunctis, quorum aīę ſunt in purgatorio, vii Pater noſter, ⁊ vna Aue Maria. Miſereatur veſtri oṗs Deus: ⁊ dimiſſis omnibus peccatis veſtris; pducat vos in vitā ęternā. Amē. Indulgentiā abſolutionē, ⁊ remiſſionem oīum pcōrum veſtrorū, emendationem vitę ⁊ obſeruantiam ſuoꝶ pceptorum, vitam ſanctam ⁊ exitum beatū tribuat vobis oṗs ⁊ miſericors Deus. Amen. Et benedictio Dei omnipotentis pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpirit⁹ ✠ ſancti deſcēdat ſuper vos: ⁊ maneat ſemper Amen. ¶ La indulgentia ⁊ pdonāza, che voi hauete acquiſtata p venire alla chieſa, ⁊ deuotamente vdire la meſſa ⁊ il diuino officio, ⁊ ogni altra buona operatione, coſi come io ve l'annuncio in terra, Dio ve le repreſenti in cielo ne beni di vita ęterna. Pax ⁊ benedictio Dei omnipotentis, pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti deſcendat ſup vos, ⁊ maneat ſemper. Amen. Et cōuerſus ad altare faciat oblationem ſi ſint qui offerant, vel ſi nō ſit facienda dicta ↄfeſſio, dicto offert.

dicto offert. diſcooperit calicem, ⁊ ad cornu ep̄le ſiſtit, ⁊ amota parua palla deſuper hoſtiam. accipit patenam cuꝫ hoſtia, ⁊ am babus manibus vſque ad pectus eam eleuatam tenens, oculis eleuatis ad Deuꝫ dicit. Suſcipe ſancte pater ⁊c. Si fuerint alię hoſtię non ſuper patenā, ſed ſuper corporale, vel in alio vaſe ꝓ Communione populi conſecrandę, calicem illū ſeu vas dextra diſcooperit, ⁊ intentionem ſuam etiam ad illas offerendas: ⁊ cō ſecrandas dirigens, dicit vt ſupra. Suſcipe ⁊c. vt in ordinario. Quo dicto, faciens ſignum crucis cum dicta patena ponit hoſtiam ſuper corporale circa medium anterioris partis corporalis ante ſe, ⁊ patenam ad manuꝫ dextram aliquantulum ſubtus corporale. Si auteꝫ adſit vas ſeu calix cū alijs hoſtijs cooperit patena ipſa. Deinde accipit caliceꝫ, purificatorio extergit, ⁊ accipiens ampullam vini de manu miniſtri, ponit vinū in calicē, Deinde producit ſignum crucis ſuper ampullam aquę, ⁊ dicit, Deus qui humanę ſubſtantię, imponens parum aquę in calice proſequitur, Da nobis per huius aquę, ⁊ vini myſteriuꝫ. Si vero celebrat pro defunctis, non facit ſignum crucis ſup aquaꝫ ſed imponit abſque benedictione, dicens Orationem vt ſupra. Impoſita aqua in calice, ⁊ finita Oratione p̄dicta, accipit caliceꝫ diſcoopertum, ⁊ ſtans ante mediū altaris ipſum ambabus manibus eleuatum tenens, videlicet, cum ſiniſtra pedem, cum dextra autem nodum infra cuppam, intentis ad Deum oculis offert, dicens. Offerimus tibi domine ⁊c. qua oratione dicta facit ſignum crucis cum calice ſuper corporale, ⁊ ipſum in medio poſt hoſtiaꝫ collocat, ⁊ palla cooperit. Deinde iūctis manibus ſup altare poſitis, capite inclinato dicit ſecreto. In ſpiritu humilitatis ⁊c. Poſtea eleuans oculos, manuſqꝫ expandens ⁊ ſtatim iungens ante pectus (quod ſemper facit quādo aliquid eſt benedicturus) dicit. Veni ſanctificator ⁊c, cū dicit, ⁊ benedic. ſignat manu dextra Communiter ſuper hoſtiam ⁊ calicē. Tunc iunctis ante pectus manibus accedit ad cornu epiſtolę, vbi ſtās miniſtro aquam fundente lauat manus, ideſt, extremitates digitorum pollicis ⁊ indicis, dicens Pſalmum Lauabo inter innocentes cum Gloria patri ⁊c. qui verſus, Gloria pa. prętermittitur in miſſis defunctorum, ⁊ in miſsis a Dominica de Paſſione vſqꝫ ad ſabbatum ſanctum excluſiue. In miſſa ſolen-

L ni dicto

ni dicto Oremus. Diaconus ⁊ Subdiaconus accedunt ad Al-
tare a cornu epiſtole, Diaconus amouet calicẽ, detegit, dat pa-
tenam cum hoſtia celebranti, Subdiaconus extergit calicẽ pu-
rificatorio, Diaconus imponit vinum, Subdiaconus interim
ampullam aque oſtendens celebranti dicit Benedicite pater
reuerende. qui facto verſus eam ſigno crucis dicit orationẽ,
Deus qui humane ⁊c. interim Subdiaconus infundit paulum
aque in calicem, Diaconus illum celebranti dat ⁊ pedem cali-
cis tangens, ſeu brachium dextrum celebrantis ſuſtentans, cũ
eo dicit Offerimus tibi domine ⁊c. poſtea poſitũ in altari vt ſu-
pra palla cooperit: ſubdiacono deinde ponit in dextra manu
patenã, quã cooperit, extremitate veli ab eius humero pẽdẽ-
tis qui vadit poſt celebrantem ante mediũ Altaris, ⁊ ibi ſtat in
loco conuenienti Dicto Veni ſanctificator vt ſupra, celebrans
ponit incenſum in thuribulum, miniſtrante Diacono nauicu-
lam, dicens Per interceſſionem ⁊c. vt in ordinario. Deinde ac-
cepto thuribulo per manu Diaconi incenſat oblata, ter ducẽs
thuribulum ſuper calicem ⁊ hoſtiam in modũ crucis ⁊ ter cir-
cum calicem ⁊ hoſtiam ſcilicet bis a dextra ad ſiniſtram, ⁊ ſe-
mel a ſiniſtra ad dextram, diſpenſans verba in qualibet incen-
ſatione hoc modo. In prima incenſatione, Incenſuz iſtud. In
ſecũda a te benedictum. In tertia, aſcendat ad te domine.
In quarta, ⁊ deſcendat ſuper nos. In quinta ⁊ ſexta miſeri-
cordia tua. Deinde incenſat Altare dicens Dirigatur domi-
ne oratio mea ⁊c. vt in ordinario. Et incẽſatur ipſe, vt ſupra. Po-
ſtea Diaconus incenſat Chorum, ⁊ poſtremo Subdiaconũ te-
nentem patenam, ⁊ ipſe Diaconus incenſatur a thuriferario, ⁊
thuriferarius poſtea incenſat populum. Celebrans lotis mani-
bus eas tergit, ⁊ illis ante pectus iunctis reuertitur ad mediũ
altaris, vbi ſtans oculoſque ad Deum eleuans ⁊ ſtatim demit-
tens manibus iunctis ſuper Altare, capiteque inclinato dicit ſe-
crete Suſcipe ſancta trinitas ⁊c. Quo dicto manibꝰ hinc in-
de extenſis, ⁊ ſuper altare poſitis, oſculatur altare in medio: tũ
iunctis manibus ante pectus, demiſſiſque oculis ad terram, a
ſiniſtra manu ad dextram vertit ſe ad populum, ⁊ verſus eum
extendens ⁊ iungens manus, dicit voce aliquantulum eleuata.
Orate fratres, ⁊ ſecrete proſequẽs, vt meũ ac veſtrũ ſacrificiũ ⁊c.

perficit

perficit circuluʒ, reuertens iunctis manibus ante pectus a ma nu dextra ad medium altaris. Et reſponſo a miniſtris vel cir= cunſtātibus, Suſcipiat dñs ſacrificiū de manibus tuis ⁊c. alio= quin per ſe ipſum, dicens Sacrificiuʒ de manibus meis ipſe ce= lebrans manibus ante pectus extenſis vt fit ad Orationeʒ ſtāſ in medio altaris verſus librum dicit abſolute ſine alia interpo ſitione Orationē vel Orationes ſecretas: cum dicit Per dnm: iungit manus: cū dicit Ieſum xpm̄, caput inclinat, quod facit in prima oratione, ⁊ in vltima, ſi pluresſ ſint dicendę. Perueuto aūt in concluſione vltimę ſecretę ad verba illa, Per oia ſecula ſeculorum, excluſiue: celebrans ſtans in medio altaris depoſi= tis ſuper eo manibuſ hinc inde extenſiſ, dicit conuenienti ⁊ in= telligibili voce Prefationē Cuʒ dicit Surſum corda eleuat ma nus hinc inde extenſas vſqꝫ ad pectus. Cuʒ dicit Gratias aga= mus dño, iungit manus: cum dicit Deo noſtro cruci caput in= clinat. ℟. Dignum ⁊ iuſtum eſt. eleuatis ⁊ extēſis vt prius ma nibuſ, proſequitur Pręfationē propriam, vel cōmunem, vt tem pus requirit. Cū dicit Sanctus iunctis ante pectus manibuſ, ⁊ inclinatus voce mediocri proſequit̃. Cuʒ dicit Benedictus qui venit in nomine Dñi ⁊c. ſignum crucis ſibi producit a frōte ad pectus. In miſſa ſolenni cuʒ dicit Pręfatio Diaconus ⁊ Sub= diaconus ſtans retro poſt celebrātē, ⁊ paulo antequaʒ dicatur Sāctus, accedunt ad altare, vbi cū celebrante hinc inde dicūt Sanctus ⁊ q̄ ſequunt̃ vſqꝫ ad Canonē. Deinde Diaconus ac= cedit ad ſiniſtram celebrantis, ei aſſiſtens dū dicit̃ Canon, niſi alius ſacerdos aſſiſtat: Subdiaconus vero tūc ſtat poſt celebrātē.

¶ De Canone Miſſę, vſqꝫ ad Conſecrationem. Cap. 33.

Finita pręfatione vt ſupra celebrans manibus iunctis ſu per altare poſitis, ſtans ante medium altariſ verſus ad il lud eleuatis oculis ad Deū, ⁊ ſine mora demiſſis, profunde in= clinatus incipit Canonem, ſecrete dicens Te igitur ⁊c. vt in or dinario. Cuʒ dicit vti accepta habeas ⁊ benedicas prius oſcu= latur ante ſe altare: erigit ſe, ⁊ ſtat iūctis manibus ante pectus. Cum dicit Hęc dona, hęc munera, hęc ſancta ſacrificia: dextra manu ter ſignat communiter ſuper hoſtiam ⁊ calicem. Deinde extenſis manibus ante pectus proſequitur. In Primis, quę tibi offerimus ⁊c. Vbi dicit vna cum famulo tuo Papa no=

 ſtro N.

ſtro N. exprimit nomen Papę, ſede autem vacante verba prę-
dicta omittũtur: vbi dicitur, Antiſtite noſtro N. ſpecificatur
nomẽ Patriarchę, Archiepiſcopi, vel Epiſcopi ordinarii in p-
pria Diœceſi qui ſi eſt vita functus, prędicta verba omittuntur.
Si celebrans eſt Eps, Archiepiſcopus, vel Patriarca omiſſis
prędictis verbis, eorũ loco dicit. Et me indigno ſeruo tuo. Si
vero celebrans eſt Papa, omiſſis verbis, vna cum famulo tuo
Papa noſtro N. ⁊ Antiſtite noſtro N. dicit, vna cum me indi-
gno famulo tuo quem gregi tuo pręeſſe voluiſti. Et continuant
omnes vt ſequitur. Et omnibus ortodoxis. ⁊c. Cũ dicit Me-
mento domine, eleuans ⁊ iungens manus vſque ad faciem vel
pectus, ſic iunctis manibus ſtat pauliſper in quiete, demiſſo ali
quantulum capite, faciens commemorationem viuorũ Chriſti
fidelium ad ſuam voluntatẽ, quorum nomina ſi vult ſecrete cõ-
memoret, non tamen neceſſe eſt ea exprimere, ſed mente tantũ
eorum memoriam habeat. Poteſt etiam celebrans ſi pro pluri-
bus orare intendit, ne circunſtantibus ſit moroſus, ante miſſã
in animo proponere ſibi omnes illos tã viuos quã defunctos,
pro quibus in ipſa miſſa orare intendit: ⁊ hoc loco generaliter
vnico contextu ipſorum viuorum commemorationem agere, p
quibus ante miſſam orare propoſuit in miſſa. Commemoratio-
ne viuorum facta, demiſſis ⁊ extenſis vt prius manibus, conti-
nuat. Et omnium circunſtantium ⁊c. Similiter ſtans proſequi
tur, Communicantes. Cum dicit Ieſu Chriſti, caput cruci in-
clinat, in concluſione quando dicit Per eundẽ iungit manus,
cum dicit Hanc igitur oblationem, extendit manus ſuper ob-
lata, ita vt palmę ſint apertę verſus ac ſupra calicem ⁊ hoſtiã,
quas ſic tenet vſq; ad illa verba. Per Chriſtum dominum no-
ſtrum tunc enim iungit manus ⁊ ſic proſequitur. Quam obla-
tionem tu deus in omnibus quęſumus. ⁊ cũ dicit, benedictã,
adſcriptam, ratam communiter ſignat ter ſuper hoſtiam ⁊ ca-
licem ſimul. Deinde cum dicit, vt nobis corpus ſeparatim ſi-
gnat ſemel ſuper hoſtiam tantum, ⁊ cum dicit, ⁊ ſanguis, ſemel
ſuper calicem tantum, deinde eleuans ⁊ iungens manus ante
pectus, proſequitur, fiat, dilectiſſimi filii tui Domini noſtri Ie-
ſu Chriſti: inclinãs caput cruci ſi opus fuerit extergit pollices,
⁊ indices ſuper corporali ⁊ dicit ſecrete vt prius. Qui pridie ꝗ̃
patereretur,

pateretur. ⁊ accipiens pollice ⁊ indice ſiniſtre manus hoſtiã, ⁊ eam cum illis, ac indice ⁊ pollice ſiniſtre manus tenens ſtans erectus ante medium altaris, dicit Accepit panem in ſanctas ac venerabiles manus ſuas: eleuanſque ad celum oculos, ⁊ ſtatim demittens dicit, Et eleuatis oculis in celum ad te deum patrem ſuum omnipotentem, caputque aliquantulum inclinans dicit Tibi gratias agens, ⁊ tenens hoſtiam inter pollicem, ⁊ indicem ſiniſtre manus dextra producit ſignum crucis ſuper eã dicens benedixit, fregit, deditque diſcipulis ſuis dicens, Accipite ⁊ manducate ex hoc omnes. Si adſit vas cũ alijs hoſtijs conſecrandis, diſcooperit manu dextra calicem, ſeu vas aliarũ hoſtiarum, ⁊ cubitis ſuper Altare poſitis, ſtans capite inclinato, diſtincte, reuerenter, ⁊ ſecrete profert verba conſecrationis ſup hoſtiã, ⁊ ſimul ſuper oẽs, ſi plures ſint cõſecrande, ⁊ hoſtiã ſuam pollicibus ⁊ indicibus tantum tenens, attente, deuote, ⁊ continuate profert verba conſecrationis, Hoc eſt enim corpus meum. Quibus prolatis celebrans tenens hoſtiam inter pollices ⁊ indices predictos ſuper altare, reliquis manuũ digitis extenſis ⁊ ſimul iunctis (⁊ hoſtijs ſi plures ſint conſecrate, in loco in quo a principio miſſe ſunt poſite ſup corporali vel alio vaſe vel calice dimiſſis) genuflexus eã adorat. Tunc ſe erigens, quantum commode poteſt eleuat in altum hoſtiam, ⁊ intentis in eam oculis (quod ⁊ in eleuatione calicis facit) populo reuerenter oſtendat adorandam, ⁊ mox ipſam reuerenter ſuper corporale reponit in eodem loco vnde eam leuauit, ⁊ deinceps pollices ⁊ indices non diſiungit, niſi quando hoſtiam conſecratã tangere vel tractare debet, vſque ad ablutionem digitorũ poſt communionem. Repoſita hoſtia conſecrata ſuper corporali genuflexus vſque ad terram hoſtiam ipſam veneratur: ſi adſit vas aliarum hoſtiarum patena cooperit. Interim dum celebrans eleuat hoſtiam, miniſter manu ſiniſtra eleuat fimbrias poſteriores planete, ne ipſum celebrantem impediat in eleuatione brachiorum, quod ⁊ facit in eleuatione calicis. Celebrans adorato ſacramento ſurgit, ⁊ diſcooperit calicem in quem, ſi opus ſit, extergit digitos, quod ſemper faciat cum aliquod fragmentũ digitis adhereat, ⁊ ſtans erectus dicit Simili modo poſtquam cenatum eſt, ⁊ ambabus manibus accipiens calicem iuxta nodũ

infra cuppam, aliquantulumque eleuans, ⁊ ſtatim deponens dicit accipiens ⁊ hunc pręclarum calicem ⁊c. cuȝ dicit benedixit, ſiniſtra calicem infra cuppam nens, dextra ſignat ſuper eum, ⁊ proſequens deditque diſcipulis ſuis ⁊c. ambabus manibus tenens calicem, videlicet ſiniſtra pedem, dextra nodum infra cuppam, cubitis ſuper altare poſitis, ⁊ capite inclinato, profert ſecrete, ⁊ deuote vt ſupra verba conſecrationis ſanguinis. Hic eſt enim calix ⁊c. Quibus dictis reponit calicem ſuper corporale: ⁊ genuflexus ſanguinem reuerenter adorat. Tunc ſe erigit, ⁊ accipiens calicem diſcoopertum cum ſanguine ambabus manibus vt prius, eleuat eum, ⁊ erectum, quantum commode poteſt oſtendit populo adorandum, dicens Hec quotienſcunque feceritis ⁊c. mox ipſum reuerenter reponit ſuper corporale in locum priſtinum, ⁊ manu dextra palla cooperit, ac genuflexus ſacramentum veneratur. In Miſſa ſolenni cum celebrans dicit. Quam oblationem ⁊c. Diaconus accedit ad dexterã celebrãtis, ⁊ ibi in ſuperiori gradu altaris genuflexus, cum ſacramentum eleuatur fimbrias planetę eleuat ⁊ quando opus eſt ſe erigens, calicẽ cooperit, ⁊ diſcooperit, ⁊ cum celebrante genuflectit. Repoſito calice Diaconus redit ad librũ, niſi alius aſſiſtat.

¶ De Canone poſt Conſecrationẽ vſq; ad Orõnẽ Dñicã. Ca. 34

Repoſito calice, ⁊ adorato, celebrãs ſtãs ante altare, extẽſis manibus ante pect⁹ dicit ſecreto, Unde ⁊ memores ⁊c. iungit manus ante pectus ⁊ cum dicit Hoſtiam puram ⁊c. manu dextra ſignat ter communiter ſuper hoſtiam ⁊ calicem ⁊ ſemel ſuper hoſtiam tantum, ⁊ ſemel ſuper calicem tantum dicens panem ſanctum vitę ęternę, ⁊ calicem ſalutis perpetuę, deinde ſtans vt prius, extẽſis manibus proſequitur, ſupra quę propitio ⁊c. Cuȝ dicit Supplices te rogamus ⁊c. inclinat ſe ante medium altaris, manibus iunctis ſuper illo poſitis, cum dicit ex hac altaris participatione: oſculatur altare, cuȝ dicit ſacroſanctum filii tui iungit manus ⁊ dextra ſignat ſemel ſuper hoſtiam tantum, ⁊ ſemel ſuper calicem dicens Corpus ⁊ ſanguinem ſumpſerimus ⁊ cum dicit omni benedictione celeſti, ſeipſum ſignat a fronte ad pectus ſigno crucis cum dicit. Per eundem. Iungit manus. Cum dicit Memento Domine famulorum famularumque tuaruȝ, qui nos pręceſſerunt, ⁊c. ſta[illegible]

tim ex-

tim extenſis ⁊ iunctis manibus ante pectus, vel vſque ad faciẽ eleuatis, ⁊ intentis oculis ad ſacramentum ſuper altare, facit commemorationem fidelium Defunctorũ, de quibus ſibi videtur eodem modo, vt dictum eſt de commemoratione viuorum. Qua commemoratione facta ſtans vt prius extenſis manibus proſequitur, Ipſis domine, ⁊ omnibus in Chriſto ⁊c. ⁊ in fine ad Per eundem, caput inclinat. Cum dicit Nobis quoque peccatoribus vocem aliquantulum eleuat, ⁊ dextra manu pectus ſibi percutit, ⁊ proſequitur, famulis tuis ⁊c. ſtans vt prius: cum dicit, Per Chriſtum Dominum noſtrum. per quem hec omnia Domine ſemper bona creas iungit manus ante pectus, deinde manu dextra ter ſignans communiter ſuper hoſtiam ⁊ calicem dicit Sanctificas, viuificas, benedicis, ⁊ preſtas nobis. Poſtea diſcooperit manu dextra calicem, ⁊ genuflexus reuerẽtiam facit ſacramento, tum ſe erigit ⁊ reuerenter accipit hoſtiã inter pollicem ⁊ indicem dextrę manus, ⁊ cum ea ſuper calicẽ, quem manu ſiniſtra tenet circa nodum infra cuppam, ſignat ter a labio ad labium, dicens Per ipſum, ⁊ cum ipſo, ⁊ in ipſo. Et cum hoſtia bis inter ſe ⁊ calicem a labio calicis incipiens ſignat dicens eſt tibi Deo patri omnipotenti, in vnitate Spiritus ſancti omnis honor ⁊ gloria. Deinde tenens manu dextra hoſtiam ſuper calicem, ſiniſtra calicem, eleuat eam aliquãtulum ſimul cum calice dicens: Omnis honor ⁊ gloria, ⁊ ſtatim vtrunque deponens hoſtiam collocat ſuper corporali, ⁊ digitos ſi fragmentum aliquod illis adhęreat, extergit in calice (quod ſemper ſi opus ſit faciat cum hoſtiam ſacram tetigit,) ac pollices ⁊ indices vt prius iungens, calicez palla cooperit, ⁊ genuflexus vſque ad terram ſacramentũ veneratur. In miſſa ſolenni cum celebrans dicit Per quem hec omnia ⁊c. Diaconus facta ſacramento genuflexione accedit ad dextram celebrantis, ⁊ quando opus eſt diſcooperit calicem, ⁊ cum celebrãte adorat: ſimiliter cooperit, ⁊ iterum genuflectit. Poſtea vadit retro poſt celebrantem, vbi ſtat dum dicitur oratio Dñica.

¶ De Oróne Dñica ⁊ aliis [illegible]. Cap. 35.

CElebrãs cooperto adoratoq; calice erigit ſe, ⁊ more ſolito manibus extẽſis hinc inde ſup altare poſitis, dicit intelligibili voce. Per oĩa ſcła ſclo⁊ ⁊c. Cũ dicit Orem⁹ iũgit man⁹ caput ſa-

infra cuppam, aliquantulumque eleuans, ⁊ ſtatim deponens dicit accipiens ⁊ hunc pręclarum calicem ꝛc. cuz dicit benedixit, ſiniſtra calicem infra cuppam [illegible] nens, dextra ſignat ſuper eum, ⁊ proſequens deditque diſcipulis ſuis ꝛc. ambabus manibus tenens calicem, videlicet ſiniſtra pedem, dextra nodum infra cuppam, cubitis ſuper altare poſitis, ⁊ capite inclinato, profert ſecrete, ⁊ deuote vt ſupra verba conſecrationis ſanguinis. Hic eſt enim calix ꝛc. Quibus dictis reponit calicem ſuper corporale: ⁊ genuflexus ſanguinem reuerenter adorat. Tunc ſe erigit, ⁊ accipiens calicem diſcoopertum cum ſanguine ambabus manibus vt prius, eleuat eum, ⁊ erectum, quantum commode poteſt oſtendit populo adorandum, dicens Hęc quotieſcunque feceritis ꝛc. mox ipſum reuerenter reponit ſuper corporale in locum priſtinum, ⁊ manu dextra palla cooperit, ac genuflexus ſacramentum veneratur. In Miſſa ſolenni cum celebrans dicit. Quam oblationem ꝛc. Diaconus accedit ad dexterā celebrātis, ⁊ ibi in ſuperiori gradu altaris genuflexus, cum ſacramentum eleuatur fimbrias planetę eleuat ⁊ quando opus eſt ſe erigens, calicē cooperit, ⁊ diſcooperit, ⁊ cum celebrante genuflectit. Repoſito calice Diaconus redit ad librū, niſi alius aſſiſtat.

¶ De Canone poſt Conſecrationē vſq; ad Orōnē Dñicā. Ca. 34

Repoſito calice, ⁊ adorato, celebrās ſtās ante altare, extēſis manibus ante pect⁹ dicit ſecreto, Unde ⁊ memores ꝛc. iungit manus ante pectus ⁊ cum dicit Hoſtiam puram ꝛc. manu dextra ſignat ter communiter ſuper hoſtiam ⁊ calicem ⁊ ſemel ſuper hoſtiam tantum, ⁊ ſemel ſuper calicem tantum dicens panem ſanctum vitę ęternę, ⁊ calicem ſalutis perpetuę, deinde ſtans vt prius, extēſis manibus proſequitur, ſupra quę propitio ꝛc. Cuz dicit Supplices te rogamus ꝛc. inclinat ſe ante medium altaris, manibus iunctis ſuper illo poſitis, cum dicit ex hac altaris participatione: oſculatur altare, cuz dicit ſacroſanctum filii tui iungit manus ⁊ dextra ſignat ſemel ſuper hoſtiam tantum, ⁊ ſemel ſuper calicem dicens Corpus ⁊ ſanguinem ſumpſerimus ⁊ cum dicit omni benedictione celeſti, ſeipſum ſignat a fronte ad pectus ſigno crucis cum dicit. Per eundem. Iungit manus. Cum dicit Memento Domine famulorum famularumque tuaruz, qui nos pręceſſerunt, ꝛc. ſtatim ex-

tim extenſis ⁊ iunctis manibus ante pectus, vel vſque ad faciē eleuatis, ⁊ intentis oculis ad ſacramentum ſuper altare, facit commemorationem fidelium Defunctorū, de quibus ſibi videtur eodem modo, vt dictum eſt de commemoratione viuorum. Qua commemoratione facta ſtans vt prius extenſis manibus proſequitur, Ipſis domine, ⁊ omnibus in Chriſto ⁊c. ⁊ in fine ad Per eundem, caput inclinat. Cum dicit Nobis quoque peccatoribus vocem aliquantulum eleuat, ⁊ dextra manu pectus ſibi percutit, ⁊ proſequitur, famulis tuis ⁊c. ſtans vt prius: cum dicit, Per Chriſtum Dominum noſtrum. per quem hec omnia Domine ſemper bona creas iungit manus ante pectus, deinde manu dextra ter ſignans communiter ſuper hoſtiam ⁊ calicem dicit Sanctificas, viuificas, benedicis, ⁊ preſtas nobis. Poſtea diſcooperit manu dextra calicem, ⁊ genuflexus reuerētiam facit ſacramento, tum ſe erigit ⁊ reuerenter accipit hoſtiā inter pollicem ⁊ indicem dextrę manus, ⁊ cum ea ſuper calicē, quem manu ſiniſtra tenet circa nodum infra cuppam, ſignat ter a labio ad labium, dicens Per ipſum, ⁊ cum ipſo, ⁊ in ipſo. Et cum hoſtia bis inter ſe ⁊ calicem a labio calicis incipiens ſignat dicens eſt tibi Deo patri omnipotenti, in vnitate Spiritus ſancti omnis honor ⁊ gloria. Deinde tenens manu dextra hoſtiam ſuper calicem, ſiniſtra calicem, eleuat eam aliquantulum ſimul cum calice dicens: Omnis honor ⁊ gloria. ⁊ ſtatim vtrunque deponens hoſtiam collocat ſuper corporali, ⁊ digitos ſi fragmentum aliquod illis adhęreat, extergit in calice (quod ſemper ſi opus ſit faciat cum hoſtiam ſacram tetigit,) ac pollices ⁊ indices vt prius iungens, calicē palla cooperit, ⁊ genuflexus vſque ad terram ſacramentū veneratur. In miſſa ſolenni cum celebrans dicit Per quem hec omnia ⁊c. Diaconus facta ſacramento genuflexione accedit ad dextram celebrantis, ⁊ quando opus eſt diſcooperit calicem, ⁊ cum celebrāte adorat: ſimiliter cooperit, ⁊ iterum genuflectit. Poſtea vadit retro poſt celebrantem, vbi ſtat dum dicitur oratio Dñica.

¶ De Oratione Dñica. ⁊ aliis vſque ad factam Cõionē. Cap. 35.

Celebrās cooperto adoratoq; calice erigit ſe, ⁊ more ſolito manibus extēſis hinc inde ſup altare poſitis, dicit itelligibili voce. Per oīa ſcla ſclo⁊ ⁊c. Cū dicit Orem⁹ iūgit man⁹ caput ſa-

put ſacramento inclinens. Cum incipit, Pater noſter extendit manus ⁊ ſtãs oculis ad ſacramentum intentis proſequitur vſque ad finem. Reſponſo a miniſtro, Sed libera nos a malo. ⁊ a celebrante, Amen manu dextra, pollice ⁊ indice non diſiũctis, patenam accipit inter indicem ⁊ medium digitos, quam tenẽs ſuper altare erectam dicit ſecrete, Libera nos quęſumus ⁊c. In miſſa ſolenni cum in oratione Dominica dicitur, ⁊ dimitte nobis debita noſtra: Diaconus retro poſt celebrantem facta altari genuflexione vadit ad dextram celebrantis, ⁊ ſubdiacon⁹ circa finem orationis Dominicę, reuertitur ad altare, ⁊ offert patenam Diacono, qui eam diſcooperit, ⁊ dat celebrãti oſculãs eius manum diſcooperitque ⁊ cooperit calicem quando opus eſt ſimul cum celebrante genuflectens. Antequam celebrans dicat Da propitius pacem in diebus noſtris eleuat manu dextra patenam de altari, ⁊ ſeipſum cum ea ſignat a fronte ad pectus, ⁊ dicens Da propitius pacem in diebus noſtris patenã ipſam oſculatur. ⁊ proſequens, Ut ope miſericordię tuę ⁊c. ſubmittit patenam hoſtię, quaꝫ indice ſiniſtro accommodat ſuper patenam, diſcooperit calicem, ⁊ genuflexus in terra ſacramentum adorat, tum ſe erigens accipit hoſtiam inter polliceꝫ ⁊ indicem dextrę manus, ⁊ cum illis, ac pollice ⁊ indice ſiniſtrę manus eam ſuper calicem tenens reuerenter frangit per medium dicens, Per eundem Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum filiũ tuum mediam partem quam inter pollicem, ⁊ indicem dextrę manus tenet, ponit ſuper patenam: de alia media quam ſiniſtra manu tenet frãgit cum pollice ⁊ indice dextrę manus particulam proſequens, Qui tecum viuit ⁊c. quam inter ipſos dextrę manus pollicem ⁊ indicem retinens, partem maiorem quã ſiniſtra tenet adiungit medię ſuper patenam poſitę interim dicens, in vnitate Spiritus Sancti Deus. Et particulam hoſtię quam in dextra manu retinuit, tenens ſuper calicem, quem ſiniſtra per nodum infra cuppam retinet, ⁊ intelligibili voce dicit. Per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen. ⁊ cuꝫ ipſa particula ſignans ter a labio ad labium calicis dicit. Pax Domini ſit ſemper vobiſcum. Reſpõſo per miniſtros. Et cum ſpiritu tuo particulam quam dextra manu tenet, ponit in ſanguinem dicens ſecrete, Hęc commixtio ⁊ conſecratio corporis ⁊c. Deinde pol=

de pollices ⁊ indices ſuper calicem aliquantulum tergit ⁊ iungit, calicem palla cooperit ⁊ genuflexus ſacramentum adorat, ſurgit, ⁊ ſtans iunctis manibus ante pectus, capite inclinato verſus ſacramentum, dicit intelligibili voce, Agnus dei qui tollis peccata mundi, ⁊ dextra percutiens ſibi pectus dicit Miſerere nobis, quod ⁊ tertio facit, cum dicit Dona nobis pacem. Tunc manibus iunctis ſuper altare poſitis, capite inclinato oculiſq; ad ſacramentum intentis dicit ſecreto. Dñe Ieſu Chriſte ⁊c. Qua oratione finita, ſi eſt daturus pacē, oſculatur altare in medio, ⁊ ei ſtatim inſtrumentum pacis porrigatur a miniſtro iuxta ipſum ad dextram, hoc eſt in cornu epiſtolę genuflexo ⁊ dicit. Pax tecum. Si non adſit qui pacem recipiat a celebrante, pax non datur, etiam ſi illius datio miſſę cōueniat: nec oſculatur altare, ſed dicta pręmiſſa oratione ſtatim ſubiungit alias orationes vt in Ordinario. Si vero celebret pro defunctis, nō percutit pectus ad Agnus Dei. q̄ dicit, dona eis requiem. nec dicit primam orationem Domine Ieſu Chriſte qui dixiſti Apoſtolis tuis ⁊c. non dat pacem, ſed dicit alias ſequentes Orationes. Domine Ieſu Chriſte fili Dei viui ⁊ Perceptio corporis tui. Quibus Orationibus dictis, genuflectens ſacramentum adorat, ⁊ ſe erigens dicit ſecrete, Panem celeſtem accipiam. Quo dicto dextra manu accipit de patena reuerenter ambas partes hoſtię ⁊ collocat inter pollicem ⁊ indicem ſiniſtrę manus, quibus patenam inter eundem indicem ⁊ medium digitos ſupponit, ⁊ eadem manu ſiniſtra tenēs partes huiuſmodi ſuper patenam dextera tribus vicibus percutit pectus ſuum, interim etiā tribus vicibus dicens voce aliquantulum eleuata. Domine nō ſum dignus, ⁊ ſecrete proſequitur, vt intres ⁊c. Quibus tertio dictis ex ſiniſtra accipit ambas partes prędictas hoſtię inter pollicem ⁊ indicem dextrę manus, ⁊ cum illa ſupra patenam ſignat ſeipſum ſigno crucis, dicens Corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti cuſtodiat animam meam in vitam ęternam. Amen. Deinde reuerenter eaſdem ambas partes ſumit, quibus ſumptis deponit patenam ſuper corporale, ⁊ erigens ſe iunctis indicibus ⁊ pollicibus ambas quoque manus ante faciem iungit, ⁊ aliquantulum quieſcit in meditatione ſanctiſſimi Sacramenti. Deinde depoſitis manibus dicit ſecreto, Quid retribuam

buam domino pro omnibus que retribuit mihi. ⁊ diſcooperto calice accipit patenā, ⁊ eam diligenter cū pollice ⁊ indice dextrę manus ſuper calicem extergit, ⁊ ipſos digitos ne qd fragmentorū in eiſ remaneat. Si vero adſint hoſtię conſecratę ſuper corporale poſitę pro alio tempore conſeruādę, facta prius genuflexione reponit eas in vas ad hoc ordinatum, ⁊ diligēter aduertat, ne aliquod fragmentum, quantuncunque minimum, remaneat ſuper corporale, quod ſi fuerit, accurrate reponit in calicem, poſt extertionem patenę iunctis pollicibus, ⁊ indicibus iterum genuflectit ſacramento, ſurgit, ⁊ calicem dextra manu infra nodum cuppę accipit dicens Calicem ſalutaris, ⁊c. ⁊ ſignans ſe ſigno Crucis cum calice dicit Sanguis Domini noſtri ⁊c. ⁊ manu ſiniſtra ſupponens patenam calici, ſtans reuerenter ſumit totum ſanguinem cum particula in calice poſita. Quibus ſumptis dicit ſecrete, Quod ore ſumpſimus ⁊c. poſtea ſuper altare porrigit calicem miniſtro, ad cornu Epiſtolę, quo vinū fundente, ſe purificat, deinde abluit pollices ⁊ indices ſuper calicem, quos abſtergit purificatorio interim dicens Corpus tuum domine quod ſumpſi ⁊c. ablutionem ſumit ⁊ extergit deinde os ⁊ calicem purificatorio, quo facto purificatoriū extendit ſuper calicem, ⁊ deſuper patenā, ac ſuper patena paruam pallam, ⁊ cooperit velo, plicat corporale ⁊ reponit in burſam, quam ponit ſuper calicē, ⁊ collocat ſuper altare vt prius.

¶ Si qui ſunt communicandi in miſſa, eos communicet antequam ſumat purificationem, ⁊ antequam digitos abluat. Quibus communicatis dicit, Quod ore ſumpſimus domine ⁊c. ⁊ deinde ſe ⁊ eos qui communicarunt purificans dicit, Corpus tuum domine quod ſumpſi. ⁊ alia facit vt ſupra. In miſſa ſolenni diaconus ſtans retro poſt celebrātem, cum in oratione Dominica dicitur, Et dimitte nobis debita noſtra facta ibidē genuflexione altari vadit ad dextram celebrantis, ⁊ patenam purificatorio abſtergens dat celebranti illius manum oſculando, ⁊ quādo opus eſt, diſcooperit, ⁊ cooperit, ⁊ cum celebrāte adorat calicem. Cum dicitur, Pax domini ⁊c. ſubdiaconus retro poſt celebrantem facta altari genuflexione, vadit ad ſiniſtram celebrantis, ⁊ ſimul dicunt, Agnus Dei. Deinde facta ibidē ſacramento genuflexione redit poſt celebrantem. Diaconus vero a dextris

ro a dextris genufle xus expectat pacem, ⁊ cum celebrans oſcu
latur altare, ipſe ſe erigens ſimul oſculatur altare, ⁊ a celebran-
te complexus accipit pacem, reſpondens ei, Et cū ſpiritu tuo.
Poſtea iterum ſacramento in altari adorato, vertit ſe ad ſub-
diaconum retro poſt celebrantem, qui ſimiliter a Diacono ac-
cepta pace, facta prius altari genuflexione, comitat⁹ acolytho
vadit ad Chorum, ⁊ dat ſimiliter pacem primo cuiuſque ordi-
nis, dignioribus prius, deinde minus dignis, ⁊ reuerſus ad Al
tare dat pacē acolytho qui ipſum comitauerat, qui ⁊ alijs aco
lythis circa Altare dat pacem, deinde vadit ad dextram cele-
brantis, ⁊ quando opus eſt diſcooperit calicem, accipit ampul
lam vini, ⁊ infundit quando celebrans vult purificare.

¶ De Cōmunione ⁊ Orationibus poſt cōionem dicendis. Cap. 36.

CElebrante purificato, dum calicē collocat in altari, liber Miſſalis defertur per miniſtrum ad cornu Epiſtolę, ⁊ col locatur vt in Introitu. In miſſa ſolenni Diaconus defert librū Miſſalis ad cornu Epiſtolę, poſtea vadit retro poſt celebrantē Subdiaconus vero vadit ad cornu Euangelii, vbi calicem mū dat, aptat cum purificatorio, plicat corporalia, reponit in bur ſam, ⁊ illam ponit ſuper calicem coopertum velo, quem collo- cat in altari vel ſuper credentia vt prius, poſtea redit ad locū ſuum retro poſt Diaconum. His expeditis celebrans ſtans le- git Antifonam quę dicitur Communio, qua lecta iunctis ma- nibus ante pectus vadit ad medium altaris, ⁊ eo oſculato, ver tit ſe ad populum. ⁊ dicit Dominus vobiſcum, redit ad librum dicit orationes Poſt communionem eiſdem modo numero, ⁊ ordine vt ſupra dictę ſunt Collectę. Quibus dictis iungens ma nus ante pectus reuertit̄ ad mediū altaris, ⁊ eo oſculato ver- tit ſe ad populum. ⁊ dicit vt ſupra, Dominus vobiſcū. Quo di- cto ſtans iunctis manibus ante pectus verſus populum dicit, ſi dicendum eſt, Ite miſſa eſt. Quo dicto per eandem viam re- uertitur ad altare. Si vero non ſit dicendum, dicto Dominus vobiſcum reuertitur eodem modo per eandem viam ad me- dium altaris, vbi ſtans verſus ad illud iunctis ante pectus ma nibus dicit Benedicamus domino. In miſſis autē defuncto- rum eodem modo ſtans dicit Requieſcant in pace. In miſſa ſo- lenni hęc omnia eodem modo ſtans dicit, diaconus, ⁊ cum di-

cit,

cit, Ite miſſa eſt; celebrans quoque ſtat verſus populum. In Quadrageſima autem a feria Quarta Cinerum vſque ad feriaꝫ Quartam maioris ⁊ Hebdomadę, in feriali officio poſtquã celebrans dixit orationes poſt cõmunionem cum ſuis ſolitis cõcluſionibus antequam dicat Dominus vobiſcum, ſtans in eodem loco ante librum dicit Oremus. Humiliate capita veſtra deo, extenſis manibus, ſubiungit eadem voce orationeꝫ ſup populum ibidem poſitam: qua finita oſculatur altare ⁊ vertens ſe ad populũ dicit Dñs vobiſcũ ⁊ alia vt ſupra. In miſſa ſolẽni dicto per celebrãtẽ Oremus, Diaconus vertẽs ſe ad populũ iunctis manibus dicit vt ſupra, Humiliate, ⁊c. quo dicto vertit ſe verſus altare a tergo celebrãtis, ⁊ celebrãs dicit orationeꝫ.

¶ De benedictione in fine miſſę, ⁊ Euangelio Sci Ioãnis. c. 37.

Dicto Ite miſſa eſt, vel Benedicamus Domino, vt ſupra, Celebrans ante medium altaris ſtans iunctis manibus ſuper altare, ⁊ capite inclinato, dicit ſecrete, Placeat tibi ſancta Trinitas ⁊c. quo dicto, extenſis manibus hinc inde ſuper altare poſitis, ipſum in medio oſculatur, tum erigens ſe adhuc ſtans verſus illud, extendit, eleuat, ⁊ iungit manus caputq; cruci inclinãs, dicit voce intelligibili, Benedicat vos omnipotẽs deus ⁊ iunctis manibus, ac demiſſis ad terrã oculis, vertẽs ſe ad populum extenſa manu dextra, iunctiſque digitis ſemel benedicit populo, dicẽs, Pater, ⁊ filius, ⁊ ſpũs ſanctus, circulũ perficiẽs reuertitur ad cornu Euangelij, vbi dicto Dñs vobiſcũ ℟. Et cum ſpiritu tuo pollice dextro ſignans primũ ſigno crucis altare ſeu librũ, deinde fronteꝫ, os, ⁊ pectus, dicit, Initiũ ſci euãgelij ſecundũ Ioannem vel Sequentia ſci euãgelij, vt dictum eſt in rubricis generalibus, ⁊ ℟. Gloria tibi domine. iunctis manibus legit euangelium In principio vel aliud vt cõuenit.

In principio erat verbum: ⁊ verbum erat apud Deum: ⁊ Deus erat verbũ. Hoc erat in principio apud Deũ. Omnia per ipſum facta ſunt: ⁊ ſine ipſo factum eſt nihil, quod factũ eſt. In ipſo vita erat: ⁊ vita erat lux hominum: ⁊ lux in tenebris lucet: ⁊ tenebrę eam non comprehenderũt. Fuit homo miſſus a Deo: cui nomen erat Ioãnes. Hic venit in teſtimoniũ: vt teſtimonium perhiberet de lumine: vt omnes crederent per illũ. Nõ erat ille lux: ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine. Erat

lux ve=

lux vera, quę illuminat omnem hominem venientem in hunc mundũ. In mundo erat: ⁊ mundus per ipſum factus eſt ⁊ mũdus eum non cognouit. In propria venit: ⁊ ſui eũ non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatẽ filios dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neq; ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt. Genuflexus dicit voce prędicta Et verbũ caro factum eſt. Surgit: ⁊ ſtans, vt prius, perficit euangelium eadem voce. Et habitauit in nobis. Et vidimus gloriã eius, gloriam quaſi vnigeniti a patre, plenum gratię ⁊ veritatis. Si celebrans in Altari vertit faciem verſus populum, non vertit ſe, ſed ſtans vt erat, benedicit populum vt ſupra, in medio altaris: deinde accedit ad cornu euangelij, ⁊ dicit euangeliũ ſãcti Joãnis. Si celebrauit coram ſummo Pontifice, Cardinale, Legato Sedis Apoſtolicę, Patriarca, Archiepiſcopo, ⁊ Ep̃o in prouincia, ciuitate, vel dięceſi ſua exiſtente, celebrãs dicto Placeat tibi ſancta Trinitas ⁊c. dicit, Benedicat vos omnipotẽs deus, ⁊ conuertens ſe ad ſummum Pontificem genuflexus, ad Cardinalem vero, Legatum, vel Pręlatum ſuum, capite inclinato quaſi licentiã benedicendi petens proſequitur, Pater, ⁊ filius ⁊ Spiritus ſanctus benedicens aſtantes a parte vbi non adeſt Põtifex, Cardinalis, Legatus, aut Prelatus prędicti. Si autẽ celebrauit corã Patriarca, Archiepiſcopo, vel Epiſcopo extra eorũ titulum, eccleſiam, prouinciam, ciuitatẽ vel dięceſim cõſtitutis, eis abſq; alio reſpectu vt cęteris q interſunt more cõſueto benedicit. Si autem celebrauit pro defunctis, dicto Placeat tibi ſancta Trinitas. vt ſupra, accedit ad cornu euangelij, ⁊ dicit euangelium ſancti Joannis, prętermiſſa benedictione, quę in miſſis defunctorum, non datur. Finito euangelio in fine miſſę, ſi celebrauit corã ſummo Pontifice, Cardinale, Patriarca, Archiepiſcopo, vel Epiſcopo in eorũ reſidẽtijs, eccleſia, vel loco Juriſdictionis eorum, conuertit ſe ad illum coram quo ex prędictis celebrauit, ⁊ facit reuerentiam cõuenientem. Si non celebrauit coram aliquo prędictorum, huiuſmodi reuerentiam prętermittit. Quibus omnibus abſolutis, extinguũtur per miniſtrum candelę: interim ſacerdos cooperto capite accipit ſiniſtra calicem, dextram ponens ſuper burſam ne cadat, deſcẽdit

ad inſi-

ad infimum gradum altaris, ⁊ ibi in medio vertens ſe ad illud caput inclinat: ⁊ facta reuerentia, pcedente miniſtro, eo modo quo venerat redit ad ſacriſtiã, interim dicens Antiphonã, Triũ puerorum. ⁊ canticum, Benedicite: Si vero ſit dimiſſurus huiuſmodi veſtes ante altare vbi celebrauit finito euangelio prędicto, ibidẽ deponit veſtes, ⁊ dicit Antiphonã prędictaʒ, Triũ puerorum cum cantico, ⁊ alijs orationibus vt ſuo loco ponunt. In miſſa ſolenni omnia facit vt ſupra, hoc excepto, quod ter populo benedicit, primo a cornu epiſtolę dicẽs Pater ſecũdo ante mediũ altaris dicens ⁊ filius. tertio a cornu euangelij dicens ⁊ ſpiritus ſanctus ⁊ dicto euangelio ſecundũ Joannẽ, vel alio vt ſupra, celebrans diſcedit cum miniſtris ordine quo venerat.

¶ De his quę omittuntur in miſſa pro defunctis. Cap. 38.

In miſſa pro defunctis ante confeſſionem nõ dicitur pſalmus, Iudica me Deus. Sed pronũciata antiphona, Introibo ad altare Dei, reſpõſo a miniſtris, ſed ad Deum qui letificat ⁊c. dicitur ℣. Adiutorium noſtrum ⁊ Confeſſio cum reliquis vt ſupra. In miſſa ſolenni poſt confeſſionem non incẽſatur altare. Cum celebrans ad altare incipit Introitum, nõ ſignat ſe, ſed manu dextera extenſa facit ſignum crucis ſuper librum, quaſi aliquem benedicens, Non dicitur Gloria patri ſed poſt pſalmum repetitur Requiem ęternam nec Gloria in excelſis, nec Alleluia, nec Iube dõne benedicere. nec Dominus ſit in corde meo, nec oſculatur librum, in fine In miſſa ſolenni ſubdiaconus finita Epiſtola non oſculatur manum celebrãtis, nec benedicitur. Diaconus non petit benedictionem, nec oſculatur celebrantis manum, non tenentur luminaria ad Euangelium, ſed duo tantum acolythi ſine candelabris tenent medium ſubdiaconum, tenentem librum euangeliorum. Non incenſatur liber, nec in fine celebrans, nec defertur liber euangeliorum oſculandus. Item in miſſa defunctorũ non dicitur Credo non benedicitur aqua in calicem fundenda, ſed dicitur Deus qui humanę ſubſtantię ⁊c. In miſſa ſolenni oblata ⁊ altare incenſantur vt ſupra, incenſatur ſolus celebrans, ⁊ non incenſantur alij. Cum lauat manus, non dicitur Gloria patri in pſalmo Lauabo inter innocentes. Subdiaconus non tenet patenam poſt celebrantem, ſed tempore eleuationis ſacramẽti incẽſat ſacramentum.

mentum. Ad Agnus Dei non dicitur miſerere nobis, cuius loco dicitur dona eis requiem nec tertio, dona nobis pacem. cuius loco dicitur dona eis requiem ſempiternam, nō dicitꝰ prima oratio ante communionem, ſcilicet, Domine Ieſu Chriſte qui dixiſti Apoſtolis tuis. ꝛc. nec datur pax. In fine nō dicitur Ite miſſa eſt, nec benedicamus domino, Sed Requieſcant in pace. Et non datur benedictio ſed dicto Placeat, dicitur vt ſupra, In principio erat verbum ꝛc. Alia omnia vt in alijs miſſis.

¶ Feria miſſa ſi facienda eſt abſolutio, celebrās retrahit ſe ad cornu epiſtolę, exuitur caſula, accipit pluuiale nigrum: ſubdiaconus medius inter duos acolythos deferentes cādelabra accenſa, defert crucem, pręcedētibus duobus alijs acolythis vno cum thuribulo ꝛ nauicula, alio cum aqua benedicta ꝛ aſperſorio, ſequitur celebrās ꝛ Diaconus a ſiniſtris. Subdiaconus cū cruce ſiſtit ſe in loco parato ad caput contra altare medius inter dictos acolythos deferentes luminaria: celebrans vero ex alia parte verſus altare: a ſiniſtris Diaconus, ꝛ alij duo acolythi deferentes vas aquę benedictę, ꝛ thuribulum. Interim cātatur. ℟. Cum dicitur, Kyrieeleiſon, celebrans ponit incenſū in thuribulum miniſtrāte Diacono nauiculā, dicto Pater nr, accipit aſperſorium de manu Diaconi, ꝛ facta altari reuerentia, comitante diacono a dextris ꝛ tenente fimbriam anteriorem pluuialis, aſpergit circuens locum paratum, cum tranſit ante crucem profunde inclinat, diaconus vero genuflectit, ꝛ rediens ad priſtinum locum, de manu eiuſdem diaconi accipit thuribulum, ꝛ eodem modo quo aſperſerat, incenſat. Poſtremo Diacono tenente librum orat iunctis manibus dicens Et ne nos, ꝛ verſꝰ A porta inferi. cum alijs, ꝛ Orationem, Abſolue quęſumus domine ꝛc. vt in Ordinario, ꝛ poſt eam dicens, Requiem ęternam ꝛc. facit crucem manu dextra ſuper locū paratum ꝛ dicto per Cantores Requieſcant in pace, pręcedente Cruce redit cum alijs ad ſacriſtiam.

¶ De his q̄ clara voce aut ſecreto dicenda ſunt in Miſſa. c. 39.

In miſſa priuata clara voce dicūtur Antifona, ac Pſalmꝰ Ad Introitum, Confeſſio, ꝛ quę ſequuntur, excepta oratione. Aufer a nobis ꝛ Oramus te domine per merita ſanctorum tuorum ꝛc. Item Introitus, Kyrieeleiſon, Gloria in excelſis, Epiſto-

ſis, Epiſtola, Graduale, Euangeliū, Credo, Offertoriū, Prefatio, Nobis quoque peccatoribus ſolum hec tria verba. Item Per omnia ſecula &c. cum Pater noſter, Pax domini, Agnus dei, Domine nō ſum dignus, Communio, Poſt communionē. Ite miſſa eſt vel benedicamus domino, vel Requieſcant euangelium, In principio Alia omnia dicuntur ſecrete. In miſſa ſolenni clara voce a celebrante dicuntur qn̄ intonatur. Gloria in excelſis, & Credo. Dn̄s vobiſcū, Oremus, Oro. Dn̄s vobiſcū. Oremus ante offertorium. Prefatio, Pater nr̄, Oro poſt cōionem. Alia omnia a celebrante dicuntur ſecreto in miſſa ſolenni.

¶ De Hora celebrandi Miſſam. Cap. 40.

Miſſa priuata ſaltem poſt Matutinū quacunque hora ab aurora vſque ad meridiē dici poteſt. Miſſa autem Conuentualis & ſolennis, ſequenti ordine dici debet. In feſtis duplicibus, & ſemiduplicib⁹, in Dominicis, & infra octauas, dicta in choro Hora tertia. In feſtis ſimplicibus & ferijs per annum dicta Sexta. In Aduentu, Quadrageſima, Quatuor Temporibus & vigilijs quę ieiunantur, dicta Nona. Miſſa autem defunctorum dici debet poſt Matutinum & primam dici, & vbi dicuntur eorum vigilię, mane poſt Matutinum dici, dictis huiuſmodi vigilijs cum Laudibus, immediate dici poteſt Miſſa pro defunctis. Excipiuntur ab hoc ordine dicendi miſſam Conuentualem, Miſſę in nocte Natiuitatis Domini, quę ſuo loco dicuntur, vel vbi alias ex diſpenſatione Apoſtolica diſponatur.

¶ De ordine ſedēdi, ſtādi, & genuflectēdi in miſſa ſolēni. Ca. 41.

In miſſa ſolenni celebrans medius inter diaconū, & ſubdiaconum ſedere poteſt a cornu Epiſtolę iuxta altare, cū cantatur Kyrie eleiſon, Gloria in excelſis & Credo alio tēpore ſtat ad altare, & genuflectit quando oportet vt ſupra. Item genuflectit quando legitur euangelium In principio, ad illa verba, & homo factus eſt & euangelium: Cum natus eſſet Ieſus ad illa verba, & procidentes adorauerunt eum. Item euangeliū ferię iiij. poſt Dominicam quartam Quadrageſimę, ad illa verba in fine, & procidens adorauit eum. Et cum diaconus cantat illa verba, ipſe verſus librum, celebrans & circunſtantes verſus altare genuflectunt: ſubdiaconus vero tenens librum, & acolythi candelabra non genuflectunt. Item genuflectit celebrans

priuate

priuate, cum dicit, Flectamus genua. non autem cum ſolenni-
ter celebrat, ſed diaconus, & ſubdiaconus, & circunſtantes. Itē
celebrans & miniſtri genuflectunt, cum dicitur in Quadrageſi-
ma, Adiuua nos deus. Item cum dr̃ in miſſa Spiritus ſancti.
Veni ſancte ſpiritus reple, &c. Item qñ legitur Paſſio, ad illa
verba, expirauit, & quandocunque fiunt genuflexiones vt ſupra.
Circunſtantes autem in miſſis priuatis ſemper genuflectunt,
preterquam ad Euangelium. In ſolennibus autē genuflectitur
ab ijs, qui non ſunt prelati ad Confeſſionem cum ſuo pſalmo, &
ab omnibus quando eleuatur ſacramentum, ſed dum cantatur
Introitus, Gloria in excelſis, Epiſtola, Graduale, Credo. Of-
fertorium, & facta Cōione, dum cantatur Communio ſedetur; in
alijs ſtatur. In miſſis feriarum Aduentus, Quadrageſime, Vi-
giliarum que ieiunantur, & quatuor Temporum, ac in miſſis
defunctorum circunſtantes genuflectunt ad Confeſſionem cū
ſuo pſalmo, ad Orationes dicto per celebrantem Sanctus. vſ-
que ad Pax domini. & ad poſt communionem, excepta vigilia
Paſche, & Pentecoſtes, ac Natiuitatis Domini.

De Coloribus, & qualitate Paramentorum. Cap. 42.

Paramenta Altaris, celebrātis, & miniſtrorum ſint colo-
ris conuenietis officio & miſſe diei, ſecundum vſum Ro-
mane Eccleſie, que quinque coloribus vti conſueuit, albo, ru-
beo, viridi, violaceo, & nigro.

Albo colore vtitur a veſperis vigilie Natiuitatis Domini
vſque ad octauam Epiphanie incluſiue, exceptis feſtis Mar-
tyrum, que infra eam veniunt. Feria quinta in cena Domini,
& Sabbato ſancto in officio miſſe, & ab illo die vſq; ad Sabba-
tum Pentecoſtes excluſiue, in officio de tempore, preterquam
in Miſſa Litaniarum, & Rogationum. In feſtis beate Marie,
& per eius octauas, preterquam in benedictione candelarum,
& proceſſione que fit in feſto Purificationis eiuſdem. Item in
eius miſſis votiuis. In miſſa ſancte Trinitatis. In feſto Cor-
poris Chriſti. In feſtis Angelorū. In Feſto ſancti Ioannis Ba-
ptiſte. In feſto Omnium ſanctorum. In principali feſto ſancti
Ioannis Euangeliſte, quod celebratur infra octauam Natiui
tatis. In vtraque Cathedra ſancti Petri. In Conuerſione S.
Pauli. In feſto S. Petri ad Vincula. In feſto Transfiguratio-

nis domini. In feſtis Confeſſorum Pont. ⁊ non Pont. ⁊ Doctorum. In feſtis ſanctarum virginum ⁊ non virginum, dummodo non ſint martyres. In Conſecratione ⁊ Dedicatione eccleſię, ⁊ per octauas prędictorum feſtorum, quę octauas habeât, quando fit officium de octaua, ⁊ in Dominicis infra eas per annum occurrentibus.

¶ Rubeo colore vtitur a vigilia Pentecoſtes in Miſſa vſque ad ſabbatum ſequentem incluſiue. In feſtis ſanctę Crucis. In feſto ſancti Joannis ante portam Latinam. In Natali Apoſtolorum Petri ⁊ Pauli, ⁊ in feſtis aliorũ Apl'orum, exceptis feſto principali ſancti Joannis Euangeliſtę poſt Natiuitatem, ⁊ feſto Conuerſionis S. Pauli, ⁊ Cathedrę ſancti Petri, ⁊ eius Vinculorum. In feſtis ſanctorum ⁊ ſanctarum martyrum, excepto feſto ſanctorum Innocentum, quando non venerit in Dominica: ſi autem in dominica venerit vtitur rubeo: ſimiliter in eius die octaua, ⁊ per octauas prędictorum feſtorum, quę octauas habent, quando fit de octaua, ⁊ in Dominicis per annuꝫ infra eas octauas occurrentibus.

¶ Viridi colore vtitur ab octaua Epiphanię vſqꝫ ad Septuageſimã, ⁊ ab octaua Pentecoſtes vſqꝫ ad Aduentum excluſiue, in officio de tempore, excepta dominica Trinitatis vt ſupra: ac exceptis dominicis infra octauas occurrentibus, in quibus color octauarum ſeruatur, exceptis etiam vigilijs, ⁊ quatuor Temporibus vt infra.

¶ Violaceo colore vtitur a prima dñica Aduentus vſque ad Miſſam vigilię Natiuitatis Dñi incluſiue, ⁊ a Septuageſima vſqꝫ ad officium ante Miſſam in vigilia paſchę incluſiue in officio de tempore, excepta Feria v. in Cęna Dñi, in qua vtitur albo, ⁊ Feria 6. in Paraſceue, in qua vtitur nigro, vt infra, ⁊ benedictione Cerei, in qua Diaconus illius Pręfationem dicens ſolus vtiť albo, ea aũt finita violaceo vt prius. Item in officio vigilię pentecoſtes ante miſſam facta benedictione fontium incluſiue. In quatuor Tpibus. In vigilijs, quę ieiunantur, exceptis vigilia, ⁊ quatuor Tpibus pentecoſtes. In miſſa Litaniarum ⁊ Rogationum. In feſto ſcõrum Innocentum, qñ non venerit in die dñica. In benedictione candelarum in die Purificationis Beatę Marię, ⁊ in benedictione palmarum, ⁊ ipſa

Dominica

Dominica in palmis ⁊ in eorundem, ac generaliter in omnibus proceſſionibus, exceptis proceſſionibus ſancti Sacramenti, ⁊ quę fiunt in ſolennibus diebus.

¶ Nigro colore vtitur Feria ſexta in paraſceue, ⁊ in miſſis Defunctorum.

¶ In officio miſſę celebrans ſemper vtitur planeta ſuper Albam. Si aũt ſit Epſ, ⁊ ſolenniter celebrat, ſuper Dalmatica ⁊ Tunicella. Pluuiale vtitur in proceſſionibus, ⁊ benedictionibus, quę fiunt in altari. Item in officio Laudum, ⁊ Veſperarũ, quando ſolenniter dicuntur. Eodem vtitur aſſiſtens celebranti, in Miſſa Pontificali. Item quando celebrans poſt Miſſam Defunctorum facit in fine abſolutionem. Cum celebrans vtitur pluuiali, ſemper deponit manipulum, ⁊ vbi pluuiale haberi non poteſt, in benedictionibus quę fiunt in altari, celebrans ſtat ſine planeta cum Alba ⁊ Stola. Dalmatica ⁊ Tunicella vtuntur Diaconus ⁊ Subdiaconus in Miſſa ſolenni, ⁊ proceſſionibus, ⁊ benedictionibus quandocunque Sacerdoti miniſtrant. In diebus vero ieiuniorum, ⁊ in Dominicis Aduentus, ⁊ Quadrageſimę (Dominica Gaudere, ⁊ Letare exceptis) in Cathedralibus ⁊ pręcipuis Eccleſijs vtuntur planetis plicatis ante pectus, quam planetam diaconus dimittit cum lecturus eſt Euangeliũ, ⁊ tunc ſuper ſiniſtrum humerum ſuper ſtolam complicatur, aut ponitur aliud genus ſtolę latioris in modum planetę plicatę, ⁊ facta communione reſumit planetam vt prius. Similiter Subdiaconus dimittit eam cum lecturus eſt Epiſtolam, quam legit in albis, ⁊ poſtea eam reſumit vt prius. In minoribus autem Eccleſijs prędictis diebus ieiuniorum alba tantum amicti miniſtrent, Subdiaconus cum manipulo, Diaconus etiã cum ſtola ab humero dextro ſub ſiniſtrum pendente.

¶ Orationes dicendę cum ſacerdos induitur Sacerdotalibus paramentis.

Cum lauat manus, dicat.

DA Domine virtutem manibus meis ad abſtergendũ omnem maculam, vt ſine pollutione mentis ⁊ corporis valeam tibi ſeruire. Amen.

Ad Amictum, dum illud ponit ſuper caput, dicat.

IMpone domine capiti meo galeam ſalutis, ad expurgandos diabolicos incurſus. Amen.

¶ Ad Albam, cum ea induitur, dicat.

DEalba me Domine, & munda cor meum, vt in ſanguine agni dealbatus, gaudijs perfruar ſempiternis. Per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Ad Cingulum, dum ſe cingit, dicat.

PRęcinge me domine cingulo puritatis, & extingue in lumbis meis humorem libidinis: vt maneat in me virtus continentię, & caſtitatis. Amen.

¶ Ad manipulum, dum imponit ad brachium ſiniſtrum, dicat.

MErear Domine portare manipulum fletus, & doloris: vt cum exultatione recipiam mercedem laboris. Per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Ad ſtolam, dum imponit collo, dicat.

REdde mihi Domine, obſecro, ſtolam immortalitatis, quam perdidi in pręuaricatione primi parentis, & quamuis indignus accedo ad tuum ſacrum miſterium, merear tamen gaudium ſempiternum. Amen.

¶ Ad Caſulam, cum eam aſſumit, dicat.

DOmine, qui dixiſti, Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue, fac vt iſtud portare ſic valeam, quod conſequar tuam gratiam. Amen.

¶ Gratiarum actio poſt Miſſam Cap. 44.

Antiphona.

TRium puerorum cantemus hymnum, quem cantabant ſancti in camino ignis benedicentes Dominum. Quę Antiphona in duplicibus tantum duplicatur.

Canticum trium puerorum.

BEnedicite omnia opera domini domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.

Benedicite angeli domini domino: benedicite cęli domino.
Benedicite aquę omnes, quę ſuper cęlos ſunt domino: benedicite omnes virtutes domini domino.
Benedicite ſol ꝛ luna domino: benedicite ſtelle cęli domino.
Benedicite imber ꝛ ros dño, benedicite oīs ſpiritus dei dño.
Benedicite ignis ꝛ ęſtus dño: benedicite frigus, ꝛ ęſtas dño.
Benedicite roꝛes ꝛ pꝛuina dño: benedicite gelu ꝛ frigus dño.
Benedicite glacies ꝛ niues dño: benedicite noctes ꝛ dies dño.
Benedicite lux ꝛ tenebrę dño: benedicte fulgura ꝛ nubes dño.
Benedicat terra dominum: laudet ꝛ ſuperexaltet eũ in ſecula.
Benedicte montes ꝛ colles domino: benedicte vniuerſa germinantia in terra domino.
Benedicte fontes domino: benedicite maria ꝛ flumina dño.
Benedicite cętę ꝛ omnia quę mouentur in aquis domino: benedicite omnes volucres cęli domino.
Benedicite omnes beſtię ꝛ pecoꝛa domino: benedicite filij hominum domino.
Benedicat Iſrael dñm: laudet ꝛ ſuperexaltet eum in ſecula.
Benedicite ſacerdotes dñi dño: benedicite ſerui dñi domino.
Benedicite ſpiritus ꝛ animę iuſtoꝛum domino: benedicite ſancti ꝛ humiles coꝛde domino.
Benedicte Anania Azaria Miſael domino: laudate ꝛ ſuperexaltate eum in ſecula.
Benedicamus patrem ꝛ filium cuz ſancto ſpiritu: laudemus ꝛ ſuperexaltemus eum in ſecula.
Benedictus es domine in firmamento cęli: ꝛ laudabilis ꝛ glorioſus ꝛ ſuperexaltatus in ſecula. Pſalmus.

Laudate dominum in ſanctis eius: laudate eum in firmamento virtutis eius.
Laudate eum in virtutibus eius: laudate eum ſecundum multitudinem magnitudinis eius.
Laudate eum in ſono tubę: laudate eum in pſalterio ꝛ cithara.
Laudate eum in tympano ꝛ choꝛo: laudate eum in choꝛdis, ꝛ oꝛgano.
Laudate euz in cimbalis bene ſonantibus: laudate euz in cimbalis iubilationis, omnis ſpiritus laudet dominum.
Gloꝛia patri, ꝛ filio, ꝛ ſpiritui ꝛc. Deinde repetitur Antipho.

Trium puerorum cantemus hymnum, quem cantabant ſancti in camino ignis benedicentes dñm. Dein de ſacerdos dicit. Kyrieeleiſ. Chriſteeleiſ. Kyrieeleiſ. Pater noſter. ℣. Et ne nos induc. ℟. Sed libe. ℣. Confiteantur tibi dñe oīa opera tua. ℟. Et ſancti tui benedicant tibi. ℣. Exultabūt ſancti in gloria. ℟. Letabūtur in cubilibus ſuis. ℣. Non nobis dñe non nobis. ℟. Sed nomini tuo da gloriam. ℣. Dñe exaudi orat. ℟. Et clam. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus.

Deus qui tribus pueris mitigaſti flāmas igniū, ꝯcede propitius, vt nos famulos tuos nō exurat flāma vitioꝝ. Oro.

Actiones noſtras, q̄s dñe, aſpirando preueni, ⁊ adiuuādo pſequere, vt cuncta noſtra oratio, ⁊ operatio a te ſemper incipiat, ⁊ per te cepta finiatur. Alia oratio.

Ura nobis, q̄s dñe vitiorum noſtrorum flammas extinguere, qui beato Laurentio martyri tuo, tribuiſti tormētorum ſuorum incendia ſuperare. Per Chriſtum. ℟. Amen.

¶ Poteſt ēt dicere ſacerdos, ſi vult, poſt miſſam oēs ſequētes orationes pro ſui deuotione, vel partem earum ad libitum.

Anima Chrī ſanctiſſima ſctifica me corpus Chriſti ſacratiſſimum ſalua me. Sanguis Chriſti precioſiſſime inebria me. Aqua lateris Chriſti puriſſima munda me. Sudor vultus Chriſti virtuoſiſſime ſana me. Paſſio Chriſti pijſſima conforta me. O bone Jeſu cuſtodi me. Infra vulnera tua abſcōde me. Non permittas me ſeparari a te. Ab hoſte maligno defende me. In hora mortis voca me. Jube me venire ad te: ⁊ pone me iuxta te: vt cum angelis ⁊ archangelis tuis laudem te, per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Poſt miſſam poteſt dicere ſacerdos ſequentes orationes. Oratio ſancti Thome ad Deum patrem.

Gratias tibi ago, dñe ſancte, pater oīps, eterne deus, q me peccatorē indignum famulum tuum nullis meis meritis, ſed ſola dignatione miſericordie tue, ⁊ ſatiare dignatus es precioſo corpore ⁊ ſanguine filij tui dñi noſtri Jeſu Chriſti. Et precor, vt hec ſancta cōio non ſit mihi reatus ad penā, ſed interceſſio ſalutaris ad veniam. Sit mihi armatura fidei, ⁊ ſcutum bone voluntatis. Sit vitiorum meorum euacuatio, cōcupiſcentie ⁊ libidinis exterminatio, charitatis, ⁊ patiētie, humilitatis, ⁊ obe-

⁊ obedientię augmentatio: contra inſidias inimicorum oīum tam viſibilium ꝙ̄ inuiſibilium firma defenſio. Motuum meorum tam carnalium ꝙ̄ ſpiritualiuꝫ perfecta quietatio: in te vno ac vero deo firma adhęſio: atque finis mei felix conſummatio. Et precor te, vt ad illud ineffabile conuiuium me peccatorem perducere digneris, vbi tu cum filio tuo ⁊ ſpiritu ſancto, ſanctis tuis es lux vera, ſanctitas plena, gaudium ſempiternum, ⁊ iucunditas conſummata, ⁊ felicitas perfecta. Per eundem.

¶ Oratio ad beatiſſimam virginem Mariam.

O Sereniſſima ⁊ inclyta mater dn̄i noſtri Jeſu Chriſti, virgo Maria regina mundi: quę eundem creatorem omniuꝫ creaturarum tuo ſanctiſſimo vtero fuiſti digna portare: cuius idem ſacratiſſimum corpus ⁊ ſanguinem ſumpſi: ad ipſum pro me miſero peccatore intercedere digneris: vt quicquid in hoc ineffabili ſacramento ignoranter, negligenter, irreuerenter, ⁊ accidentaliter omiſi, tuis precibus ſanctiſſimis mihi indulgere dignetur. Qui viuit ⁊ regnat ⁊c. Alia oratio.

AVe ſanctiſſimū corpus dn̄icum in hoc ſacramento ꝯtentuꝫ: te ꝯfiteor labijs: te toto corde diligo, ⁊ totis viſceribus ꝯcupiſco: dignare (quęſo) hodie infirmam aīam meam, te ſalutarem victimam ⁊ fontem oīum gratiarum recipere cupientē, tam clemēter ⁊ gratioſe inuiſere, vt medelam in corpore ⁊ aīa, tua ex pn̄tia gaudeam inueniſſe. Ne reſpicias dn̄e ad iniquitates, ⁊ negligentias meas, ſed ad miſerationes tuas infinitas. Tu nanqꝫ es, per quem orbis terrę creatus eſt, ⁊ ſanatus: per quem oēs herbę, ⁊ cunctę res virtuoſę ſuas ſortiūtur virtutes. Tu es agnus ille immaculatus, qui hodie pro totius mundi redemptione patri ęterno victimaris. O manna dulciſſimum. O nectar ſuauiſſimum: confer ori meo tuę ſalutaris pn̄tię melliſluum guſtum. Accende in me charitatem tuam: ⁊ extingue vitia: virtutes infunde: gratiam adauge: ſalutem mentis ⁊ corporis tribue. Inclina quęſo cęlos tuos, ⁊ deſcende ad me: vt tibi coniunctus, ⁊ vnitus tecum pariter vnus efficiar ſpiritus. O venerabile ſacramentum, per te (quęſo) omnes inimici mei repellantur: peccata dimittantur: ⁊ omnia mala per tuam pręſentiā excludantur. Bonum propoſitum tribue, mores corrige, ⁊ omnes actus meos in tua voluntate diſpone. Intellectus ꝑ te Je-

ſa dulciſſime hoc nouo lumine illuſtretur, affectus inflammetur, ſpes roboretur: et vita mea emendata ſemper proficiat in melius: et tandem conferatur exitus bonus. Amen.

¶ Alia Oratio deuota.

VEni dñe Jeſu Chriſte amor meus, et beatitudo mea, iucunditas mea, deſiderium meuz, ac vnica ſpes anime mee: veni in cor meum: intra in animam meã: et munda eam a vitiorũ ſordibus orna eam monilibus tuis: vt gratanter et delitioſe in ea habites: et mihi miſero ſecuram et felicem in tuo amore quietem tribuas: qui dignaris quieſcere ſuper humilem et quietum et trementem ſermones tuos: et delicie tue ſunt habitare cum filijs hominum. Ueni (inquam) dulciſſime dñe Jeſu Chriſte in animam meam: et eſto cum ipſa, atque munda eam. Ueni dñe dilectiſſime, et in precordijs meis immorari et habitare digneris: vt per huius immortalitatis donum non damnãdorum iudicium, aut vindictam reorum incurram, ſed tuo fultus auxilio atria virtutum, et pacis epulas, et angelorum conuiuia leta adire merear. Qui viuis et regnas in ſecula ſeculorum.

¶ Oratio ſancti Thome de Aquino.

ADoro te deuote latens deitas, que ſub his figuris vere latitas. Tibi ſe cor meum totuz ſubijcit: quia te contemplãs totum deficit. Uiſus, guſtus, tactus in te fallitur, ſed ſolo auditui tute creditur, Credo quicquid dixit dei filius: nihil veritatis hoc verbo verius. In cruce latebat ſola deitas, ſed hic latet ſimul et humanitas. Ambo tñ credens atqz confitens, peto quod petiuit latro penitens. Plagas ſicut Thomas non intueor: deũ tamen meum te confiteor. Fac me tibi ſemper magis credere: in te ſpem habere: te diligere. O memoriale mortis dñi, panis verus, vitam preſtans homini, preſta mee menti de te viuere: et te illi ſemper dulce ſapere. Pie pellicane Jeſu dñe me immundum munda tuo ſanguine. Cuius vna ſtilla ſalum facere totum mundum poſſet omni ſcelere. Jeſu quez velatum nunc aſpicio, quando fiet illud, quod tam ſitio? Ut te reuelata cernens facie viſu ſim beatus tue glorie. Amen. ¶ Alia oĩo ad deum filium.

TRanſfige dulciſſime Jeſu medullas anime mee, ſuauiſſimo vulnere amoris tui: vulnera viſcera aie mee, vera fraterna et aplica charitate: vt vere ardeat, langueat, et liqueſiat aia mea

ſolo

ſolo ſemper amore ⁊ deſiderio tui: cupiat diſſolui ⁊ eſſe tecum. Da vt aīa mea te ſolū ſemper eſuriat panē angelorū, panem vitę cęleſtis, qui de cęlo deſcendiſti, ⁊ das vitā mundo, panem noſtrum quotidianum ſuperſubſtantialem, habentem oē delectamentum, ⁊ oēm ſuauitatis ſaporem. Te in quem deſiderant angeli proſpicere, te ſemper ſitiat cor meum fontem vitę, fontem ſapiētię, fontem ęterni luminis, ubertatem domus Dei: te cupiat, te cogitet, te ſomniet, te ſuſpiret, te ambiat, te quęrat, ad te perueniat, te meditetur, te loquatur. Omnia operetur in laudem, ⁊ honorem nois tui cum humilitate ⁊ diſcretione, cū dilectione profectu ⁊ perſeuerantia vſque ad finem. Ut tu ſis mihi totus oia in omnibus. Ut tu ſis mihi ſemper tota ſpes mea, ſalus mea, fiducia mea, diuitię meę, dignitas mea, delicię meę, dilectio mea, oculus meus, amor meus, honor meus, theſaurus meus: in quo ſolo fixa ⁊ firma ⁊ radicata ſit ſemper mens mea ⁊ cor meum. Amen. ¶ Alia oratio ad Deum filium.

DOmine Jeſu Chriſte fili dei viui, eſto mihi propitius indigno peccatori. Et qꝛ tu es vera via, dignare ꝑ hoc ſacrm̄ corporis, ⁊ ſanguinis tui, qd̄ accepi, omnē impietatem ac prauitatem prioris vitę meę in laudem ⁊ gloriaꝫ nominis tui tranſmutare. Et cum tibi ad iudicium fuero pręſentatus, noli me domine clementiſſime propter innumerabilia peccata mea dānare: ſed per hanc perceptionem redemptionis noſtrę ab ira ⁊ a perpetratis facinoribus me digneris liberare. Qui viuis, ⁊ c.

¶ De celebratione duarum, vel triū miſſarū eadē die. Cap. 45.

SUnt nōnulli ſacerdotes, ob raritatē clericorum, aut eccleſiarū paupertatem, duas parochiales eccleſias obtinētes, quibus a iure conceditur celebrare duas miſſas in die: Hi vel quicunque alij ſacerdotes in caſibus a iure permiſſis bis in die celebrare volētes, nō debēt in prima miſſa poſt ſumptū ſanguinē ſe purificare, vel ablutionē digitorū ſumere, ſed poſt ſanguinis ſumptionē digitos ſuper calicē abluere, ⁊ ablutionē hmōi i aliqd̄ vas mundū reponere, ⁊ alia die, qua vnā miſſam tm̄ celebrabunt, poſt ſanguinis ſumptionē, vel eadē die poſt dictam ſecūdā miſſam, de ea ſe purificare, ſeu poſt purificationē ⁊ ablutionē eiuſdē ſecūdę miſſę eam ſumere: Plures aūt ꝗ̄ duas miſſas vna die celebrare non licet, ſola die Natiuitatis Saluatoris no-

ſtri Jeſu Chriſti excepto: in qua quilibet ſacerdos alias ad celebrandum diſpoſitus põt tres miſſas celebrare: quod facturus ẽt non debet in prima ⁊ ſecunda miſſa ſe purificare, aut ablutionem digitorum ſumere: ſed eam in aliquod vas mundum reponere, ⁊ eam poſt purificationem tertię miſſę ſumere. Qui aũt eadem die plures miſſas celebraturus, in prima vel ſecunda miſſa ſe purificauerit, aut ablutionem ſumpſerit, non debet illa die vlterius celebrare. Preterea ſacerdos in die Natiuitatis prędictę duas vel tres miſſas ẽt ſine aliqua intermiſſione celebraturus, debet ante quamlibet miſſarum huiuſmodi dicere confeſſionem, ⁊ in fine cuiuſlibet populo benedicere: ⁊ poſt primam ⁊ ſecundam miſſas hm̃oi dicere euangelium ſancti Joannis. **In principio erat verbum, ⁊c.** Ac omnia alia facere ⁊ dicere, purificatione omiſſa, vt prefertur, quę in alijs miſſis dierũ, in quibus vna tantum miſſa celebratur, dicuntur ⁊ fiunt. Poſt tertiaȝ vero miſſam loco dicti Euangelij ſancti Joannis, dẽt dici euangelium ſecundum Mathęum. **Cum natus eſſet Jeſus ⁊c.** quod habetur in miſſa diei Epiphanię Domini.

De miſſa ſicca nuncupata. Cap. 46.

SUnt ⁊ alij ſacerdotes, qui in quadrageſima, vel alijs diebus, in quibus duę miſſę ſpeciales hñr, vȝ vna de feſto, ⁊ alia de dñica, vel feria, celebrata altera earum, aliam pro deuotione ſua legunt, abſqȝ ꝯſecratione: quod fieri licet hoc ordine. Data benedictione poſt miſſam celebrataȝ, ⁊ euangelio ſancti Joannis lecto, celebrans deponit caſulaȝ: ⁊ oibus alijs paramẽtis retentis, ſtãs in cornu epiſtolę, verſus ad altare detecto capite, legit abſolute ex miſſali introitum alterius miſſę, **Gloria in excelſis deo.** Si illud in prima miſſa non dixit, ⁊ ſecundę miſſę conueniat: aliquin ipſum pretermittit. Idem obſeruat de **Credo in vnum deum!** Subiungit abſolute pretermiſſis. ℣. **Dñs vobiſcum, ⁊ Oremus,** Orationem, epiſtolaȝ, Graduale, Alleluia, vel Tractum, Euangeliuȝ quod incipit **Sequentia** vel **Initium ſancti Euangelij,** pretermiſſo ℣. **Dñs vobiſcum.** Offertorium. Communionem. Et ſimiliter omiſſis ℣. **Dñs vobiſcũ, ⁊ Oremus,** Abſolute ſubiungit poſtcõionem, omnia intelligibili voce legens: ⁊ ſic ibi abſque alia cerimonia officium ipſum terminat. Tum dicit ſecrete, ſeu competenti voce Añam.

Trium

Trium puerorum ⁊c. Deponit omnia paramenta, prout ſuperius poſt miſſam ordinariam dictum eſt.

De eadē miſſa ſicca in mari ⁊ fluminib. celebrari ſolita. C. 47.

In loco fluctuanti, vt in mari ⁊ fluminibus celebrare non licet alicui. Cōſueuit tñ in mari, pro populorū deuotione abſq; ↄſecratione miſſa (quā ſiccā vocant) dici per ſacerdotem hoc ordine. In loco nauis eccleſiola nuncupato, parata eſt menſa, ſupra quam ponit̄ mappa munda, ēt non benedicta: ⁊ in medio partis poſterioris eiuſdē menſę crux, ac hinc ⁊ inde in cornibus poſterioribus ipſius menſe duo candelabra cū duabus candelis ardentibus collocantur: vbi ſacerdos miſſā hmōi dicturus, añ dictam menſā ſtans accipit ſuperpelliceū, ⁊ deſup ſtolā ab humeris dependentē: quā tranſuerſat ante pectus per modū crucis: ⁊ cingulo eam firmat. Uel ſm alios, oībus paramentis ſacerdotalibus induitur ordine ſuperius dato, omiſſa ſola planeta, ſiue caſula, qua non vtit̄. Sicq; paratus ſtans ante menſā pdictam facit cōfeſſionem cū his, qui interſunt dicens. In nomine patris, ⁊ filij, ⁊ ſpiritus ſancti. Introibo ⁊c. Prout ſupra in principio miſſę, vſq; ad orationem Oramus te domine, vt per merita ⁊c. exclusiue: aſcendit ad menſam pdictā: ⁊ in medio illius oſculo, ſtās in cornu epiſtolę legit introitū, miſſę Kyrieleiſ. Gloria in excelſis Deo ſi eſt dicendum. Dñs vobiſcū non vertendo ſe ad populum. Oremus, ⁊ orationem ordinariam. Deinde ſi placet, ⁊ dici ↄueniat, facit vnam vel duas cōmemorationes. legit Epiſtolā, Graduale, Alleluia, ſi eſt dicendum, vel tractū: portat librū ad Cornu Euāgelij: dicit in medio menſę. Mūda ⁊c. Dñs ſit in corde ⁊c. deinde ante librum, Dñs vobiſcū, Sequentia ⁊c. ſignando librū ⁊ ſe in fronte, ore ⁊ pectore. finito Euangelio oſculatur textū: dicit Credo, ſi dies ⁊ officium requirit. Dominus vobiſcū non vertendo ſe ad populum, Oremus Offertorium, Pręfationem, Sanctus ⁊c. Oremus pceptis ſalutaribus moniti ⁊c. Pater nr̄. Agnus dei. ⁊ dat oſculum pacis, ſi alias officio illius diei quod legit conuenit: reuertitur cum libro ad cornu Epiſtolę, dicit cōionem in eodē loco Dñs vobiſcum non vertendo ſe ad populum, Poſt cōionē, ⁊ cōmemorationes, ſi prius fecit ibidē, Dñs vobiſcū, vt prius: ⁊ Ite miſſa eſt, vel Bñdicamus, prout conuenit, aut

Requie-

Requieſcant in pace ſi legit pro defunctis: quo dicto ibidem ſe vertit ad populum, ⁊ illi more ſolito benedicit, ſi non legit pro defunctis: pro quibuſ ſi legit benedictionez hmoi preterrmittit. Tum dicit Dñs vobiſcum. ⁊ ſignans ſeipſum in fronte, ore, ⁊ pectore, continuat, Initium ſancti Euangelij ſm Joannem. In principio ⁊c. vt ſupra. Quo finito, veſtes ſacras, quas recepit, ibidem deponit. Omnia premiſſa in hmoi Miſſa dicuntur voce intelligibili: ita ꝙ ab oibus illis, qui interſunt, audiantur.

De eadē miſſa corā infirmo, vel alia pſona celebrāda. C. 48.

Et ſi aliqñ accidat, ꝙ quis infirmus, vel aliuſ velit miſſam audire, vbi non eſt ſacerdoſ ad miſſam celebrandā diſpoſitus, qꝛ ipſe eadem die celebrauit, vel ex alia legitima cauſa, poterit ſacerdos in eccleſia vel alio loco conuenienti, vt premittitur, miſſam hmoi ſiccam legere in oibus ⁊ per oia, prout ſuperius de miſſa nauali dictum eſt: ⁊ non debet in ea ſacrā oſtendere: ēt ſi illud in eccleſia ibidem in loco ſuo ſacro habeat paratum propter periculū oſtenſionis. Ad laudem ſaluatoriſ noſtri.

Tractatus de defectibus in miſſa occurrentibus. Cap. 49.

Defectus miſſę ſunt, qñ requiſita ad miſſę celebrationē deficiunt. Iſti aūt defectus ꝯtingunt aut ex parte ſacri, aut ex parte miniſtri, aut ex parte miniſterij: qꝛ in ſacro requirit̄ panis triticeuſ, vinum de vite, aqua naturaliſ: ⁊ ſunt hęc ex parte materię. Ex parte vero formę requiruntur verba ꝯſecrationiſ, ⁊ intentio conſecrantiſ. In miniſtro aūt requiritur exteriuſ debitum veſtimentū, ⁊ in corpore ieiuniū, ⁊ diſpoſitio mētis ⁊ aīę quodqꝫ ſit rite ordinatus. Et in miniſterio requirit̄, ꝙ miſſa cōpleatur. ſ. ꝙ ſacrificiū ſit completū ⁊ perfectuz: ⁊ ꝙ ſacerdos ſumat ſacrificium cōicando. Unde de his dicendū eſt per ordinē.

Primo de defectu panis. Cap. 50.

Sciendū eſt igitur, ꝙ ꝯficiens in pane fermentato, grauiter peccat: qꝛ facit cōtra ſtatutū ⁊ ꝯſuetudinē eccl'ę. Si vero ꝯficiatur in pane, qui incipit corrūpi, ſilr grauiter peccat. Etiaz ꝯficiendo in azymo corrupto ⁊ infecto pp irreuerentiam ſacri: tñ talis panis ſi ꝯficiatur ſacrm eſt. Sed ſi panis ſit adeo corruptus, ita ꝙ in eo deficeret ſpēs panis, non pōt ꝯfici, hoc eſt per verba ſacri non efficitur corpus Chri: ⁊ ꝙ ſpēs maneat, pōt cognoſci ex hoc: ꝙ ꝯtinuitaſ nō eſt ſoluta, nec alia accidētia ablata.

ta. Hec S. Tho. & Albertus. ¶ Item ſi grana alterius generis fuerint ad miſta tritico in tanta quantitate, quod aliã ſpẽz faciãt, ſiue quod medium ↄſtituant, non põt ex eo ↄfici ſacrm̃, tñ ex modica quantitate non impeditur. S. Tho. & Albertus, & Petrus. ¶ Si panis ſit de aqua roſacea ↄfectus dubitatur inter doctores. Et S. Th. dicit eſſe probabilius, quod non poſſit cõfici. ¶ Si ſacerdos infra miſſam ante ↄſecrationem aduertit hoſtiam nõ eſſe triticeam, vel eſſe corruptam: remota illa hoſtia, aliam ponat: & a canone reincipiat. Si vero poſt ↄſecrationẽ hoc aduertit idem faciat ponendo aliam hoſtiam: & eam ſumendo: ſed nihilominus poſtea illam primam ſumat: aut alijs ſumendaz tradat, vel eam reuerenter ↄſeruet. Petrus. Quod autem dicit hic Petrus quod reincipiat a canone, S. Th. tñ dicit in ſimili caſu eſſe reincipiendum tñ a verbis conſecrationis, vt habes infra. Si vero ſacerdos aduertat dictum defectum hoſtię poſtquã ſumpſerit: licet in iſto caſu variẽt docto. tamen S. Tho. tenet in Tertia parte, quod debet aliam ponere hoſtiam, & conſecrare, & ſumere: quia pręceptum de perfectione ſacr̃i maioris eſt ponderis quã pręceptum, quod a ieiunis ſumatur. ¶ Per id autem quod dicit Petrus: Si ſacerdos infra miſſam aduertat hoſtiam non eſſe triticeam, vel eſſe corruptam, patet quid agendũ ſit, ſi nulla hoſtia fuerit poſita, vel ſi poſita fuerit perdita. Et per id quod dicit S. Tho. ſi aduertat de defectu hoſtię poſt eius ſumptionem poteſt hoc idem intelligi, ſi aduertat etiam poſt ſumptionẽ ſanguinis, rurſus quod ponat nouum panem & nouum vinum & conſecret, atqz proſequatur, & ſumat, ne ſacr̃m remaneat imperfectum: quod magis expreſſe apparebit infra, vbi ſtatim dicetur de defectu vini, & ponent̃ magis expreſſa verba ipſius S. Tho.

Quia non naturalis, ſed artificioſa eſt.

¶ Quale eſſe debeat vinum, quod in conſecratione ſacr̃i euchariſtię miniſtratur: & de defectibus eius qui occurrere pñt. Cap. 51.

De vino primo ſciendum eſt, quod ſi vinum factum eſt omnino acetum, nõ poteſt de ipſo confici ſanguis Chriſti: quia vinum differt & acetum, ſicut viuum & mortuum, ſm̃ Philoſophum. Sed ſi vinum ſit in via quaſi aceſcendi, tunc idem eſt iudicium, quod de pane, qui eſt in via ad corruptionem, ſcilicet quod poteſt confici: peccat tamẽ huiuſmodi conficiens grauiter, propter irreuerentiam ſacramenti, Sanct. Thomas, & Albertus.

Et

Et addit Albertus, q̄ ſi vinum putridum ſit tantū, q̄ vini naturā perdiderit: non pōt ↄfici. Quod ſi nō eſt corruptū, ſed in via, pōt ↄfici: ſed tñ ↄficiens peccat, vt dictū eſt de vino, qd tēdit in acetū. Et idē intelligendū de vino multū pontico, ſiue acri. De agreſti nō poteſt ↄfici. S. Tho. ⁊ Albertus. De muſto pōt ↄfici: non tñ faciendum eſt de multum recenti ꝑpter impuritatē. S. Tho. ⁊ Petrus. Si vino apponatur tanta aqua, q̄ non conuertatur in vinum, non ↄficitur. Et non debet apponi aqua roſacea, vel alia artificialis. Si tñ apponeretur in tam modica quātitate, q̄ in vnum conuerteretur, conficeretur. Hęc S. Thom. ⁊ Petrus. ¶ Item ſi ſacerdos poſt ↄſecrationem corporis, ſ ante conſecrationem ſanguinis percipiat aut vinum aut aquam non eſſe in calice, debet ſtatim apponere ⁊ conſecrare. Si vero poſt oīa verba ↄſecrationis percipiat, q̄ vinum nō fuerit poſitum, ſed aqua: ſiquidē hoc percipiat ante ſumptionē corporis, debet depoſita aqua ſi ibi fuerit, ponere vinum cum aqua, ⁊ reſumere a verbis cōſecrationis ſanguinis. Si vero hoc percipit poſt ſumptionē corporis debet apponere aliā hoſtiā ſimul cū ſanguine iterū ↄſecrandā, ⁊ in fine ſumere hoſtiam iterum cōſecratā ⁊ ſanguinem, non obſtante ēt ſi prius ſumpſit aquam, quę erat in calice: qꝛ pręceptū de perfectione ſacr̄i maioris pōderis eſt, ꝙ̄ preceptum, q̄ hoc ſacr̄m a ieiuno ſumatur. Hęc S. Tho. ¶ Ex prędictis nunc verbis demonſtrātur illa duo, quę ſupradicta ſunt, cum de defectu panis dictum eſt. Dicit ēt S. Thom. q̄ non ſufficit ſacerdoti ſolam hoſtiam ſumere ne imperfectum remaneat ſacr̄m: ſed ſi ſolum ſanguinem aliquis conſecraret: ⁊ ſumeret: ita remaneret ſacr̄m imperfectum, ſicut ſi ſolam hoſtiam conſecraret, ⁊ ſumeret. Tunc aūt ſolum ſanguinem conſecraſſet ⁊ ſumpſiſſet, ſi poſt ſumptiones ſanguinis cognoſceret, q̄ hoſtia non fuiſſet triticea, vel q̄ fuiſſet corrupta. Et vt hic dicit S. Tho. etiam ſi ſolutum ſit ieiunium, repetendum eſt ſacramentum, vt ſit integrum. Et cum miſſę celebritas terminetur benedictione ſacerdotis, vt dicetur infra: non ita iudicandum eſt de defectibus miſſę reparandis ante benedictionē ſacerdotis, cum adhuc ſtet officium miſſę: ſicut poſt benedictionem, quando iam eſt ſolutum officiū miſſę: quia poſt benedictionem, quicquid fieret, magis videretur iteratio miſſę, quam

reparatio

reparatio defectus. Item ex verbis ſancti Tho. immediate ſupradictis apparet, ꝙ in reparatione ſacramenti imperfecti ſufficiat reſumere a verbis conſecrationis: inde tamen omnia ordinate ſunt repetenda, quia vt dicitur. 7. q. 1. perfecta non poſſunt dici ſacramenta, quę perfectum non habent ordinem. Et S. Th. dicit: ꝙ immane eſt ſacrilegium: ſi non perficiatur hoc ſacramentum. Unde concilium Toletanum tulit ſententiã excõicationis in ęos, qui cum poſſunt, non perficiunt iſtud ſacramentum: vt patet ſupra in loco decreti immediate allegato.

ℭ De defectu aquę. Cap. 52.

SAcerdos ſi percipiat aquam nõ fuiſſe appoſitam in vino ante conſecrationez ſanguinis, ponat eam: ⁊ dicat verba conſecrationis. Si autem percipiat poſt conſecrationẽ ſanguinis, nullo modo debet poſtea aquam apponere: quia nõ eſt de neceſſitate ſacramenti: ⁊ ſequeretur corruptio ſacramenti in aliqua parte. Siquis tamen ante conſecrationem ſcienter dimitteret appoſitionem aquę, grauiter peccaret: quia ageret cõtra conſtitutionem eccleſię, ⁊ quia dominum appoſuiſſe creditur. Non autem ſufficit ꝙ aqua apponatur, quando vinum adhuc eſt in dolio, quia hoc non ſignificaret aliquid: ſed oportet, vt imminente oblatione apponatur ad ſacr̃m. Hęc S. Tho.

ℭ De defectu formę. Cap. 53.

PRo notitia formę, ſciendum eſt, ꝙ Ambroſius in libro de ſacramentis dicit, ꝙ hoc ſacramẽtum conficitur in verbis, ⁊ ſermonibus Chriſti. Ex quo dicto concludit S. Tho. ꝙ forma conſecrationis huius ſacramenti ſit: Hoc eſt enim corpus meum: ⁊ Hic eſt enim calix ſanguinis mei, noui ⁊ ęterni teſtamenti, myſterium fidei, qui pro vobis, ⁊ pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. Illa vero verba, Accipite ⁊ manducate, pertinent ad vſum materię conſecratę. Similiter illa verba. Hęc quotieſcunqz ⁊c. pertinent ad vſuz huius ſacramenti: quia vſus non eſt de neceſſitate ſacramenti: vt dicit idẽ S. Th. Item illa coniunctio, enim, non eſt de ſubſtãtia formę: tñ dici debet ſm vſum eccleſię, qui vſus a beato Petro initium ſumpſit. Etiam beatus Th. dicit ꝙ ſi prędictę formę mutẽtur, nihil efficitur, ẽt ſi videantur verba idem ſignificare: ſimiliter ſi aliquid de dictis formis diminuit, Si vero aliquid adderet,

quod ſignificationem non mutaret, nec errorez induceret, magnum peccatum eſſet: tñ conficeretur ſm Albertum. ¶ Dicit autem S.Th. ꝙ forma prędicta vtens pronomine demonſtratiuo, oſtendit ꝙ materia conſecranda debet eſſe coraz ſacerdote. Unde ſacerdos exiſtens in domo ſua non poteſt conſecrare panem, qui eſt in arca, aut ēt in foro, vel vinum, quod eſt in cellario. Sed quantacunqz ſit quantitas panis ⁊ vini, quę coram ſacerdote ponitur, poteſt ab ipſo conſecrari. S.Th. ēt dicit, ꝙ ſi ſacerdos non recordetur ſe dixiſſe ea, quę in conſecratione cōmuniter dñr, non debet ex hoc turbari. Non.n. qui multa dicit omnium recolit quę dixit. Si tñ ſacerdoti probabiliter conſtet ſe aliqua omiſiſſe: ſiquidem non ſunt de neceſſitate ſacramenti, non debet reſumere immutando ordinez ſacrificij: ſed debet vlterius procedere. Si vero certificetur ſe omiſiſſe aliquid eorum, quę ſunt de neceſſitate ſacramenti.ſ.formam conſecrationis, debet reſumi ipſa forma, ⁊ cętera per ordinem recitari.

¶ De defectu intentionis miniſtri. Cap.54.

NOn ſolum autem neceſſaria ſunt ad conficiendum prędicta verba, ſed etiam requiritur intentio: quia ſecundum Auguſtinum, in ſacramentis ſine intentione nihil agitur. Unde Sanctus Thomas dicit, quod ad perfectionem ſacramenti requiritur intentio miniſtri, qui ſe ſubijciat principali agenti: ſcilicet vt intendat facere, quod Chriſtus fecit ⁊ eccleſia: ⁊ dicit, ꝙ non eſt neceſſaria intentio actualis, ſed ſufficit habitualis: vt conficiatur. Puta, ſi ſacerdos cum accedit ad altare ad celebrandum intendit facere quod fecit eccleſia, perficitur ſacramentum. Sed ſi poſtea ſuſpendatur eius intentio per aliam occurrentē cogitationē, nihilominus perficitur ſacr̃m ex virtute intentionis propoſitę. Tñ ſtudioſe curare debet miniſter ſacr̃i, vt ēt actualem adhibeat intentionem. Et dicit, ꝙ cum aliquis non intendit ſacr̃m perficere, ſed deluſorie aliquid agere, talis peruerſitas tollit virtutem conſecrandi ⁊ virtutem ſacr̃i, pręcipuę qñ intentionem exterius manifeſtat. Si aũt intentio miniſtri peruertatur quantum ad id quod ſequitur ſacr̃m: puta, ſi ſacerdos intenderet conficere corpus Chriſti, vt eo ad veneficia vteretur: quia prius non dependit a poſteriori, talis intētionis peruerſitas veritatem ſacramenti nō tollit: ſed miniſter ex

tali

tali intentione grauiter peccat. Dicit.n. Albertus, ꝙ ſi aliquę hoſtię ex obliuione remaneant in altari, aut aliqua pars vini, ⁊ ſacerdos conficiat, illa non ſunt ꝯſecrata: qꝛ de eis non intēdit.

¶ Durandus aūt poſuit caſum. Si ſacerdos habeat coram ſe vndecim hoſtias, ⁊ intendit conſecrare decē, quęrit quot ſint ꝯſecratę. Rñdet diſtinguendo, ꝙ hoc poteſt primo duobus modis intelligi. Uno modo ꝙ numerus ſit ſolū in intentione, ⁊ nō in opinione, intentio aūt ſit quicquid ſit corā ſe conſecrare, verbi gr. Si aliquis habeat conſecrare, ⁊ coraꝫ ſe habeat vndecim hoſtias, ⁊ opinatur eſſe decem, ipſe vero intendit ꝯſecrare quicquid eſt, coram ſe, patet, ꝙ eius opinio fertur ad numerum, ſed eius intentio non fertur ad numerum: vnde quia effectus conſecrationis ſequitur intentionem, ⁊ non opinionem, omnes vndecim ſunt conſecratę. Alio modo poteſt intelligi prędictus caſus, qñ dicitur, habet coram ſe vndecim hoſtias, ⁊ intendit conſecrare decem, vt non opinio, ſed intentio feratur ad numeruꝫ: ita ſcilicet, ꝙ non velit plus quam decem, ſed tm̄ decem conſecrare, tunc in tali caſu prędictus doctor facit ſecundam diſtinctionem, dicens, ꝙ hoc duobus modis contingere poteſt. Uno modo, ꝙ ſciat veritatem numeri: alio modo ꝙ ignoret veritatē numeri. Et ſi ſciat veritatē numeri. ſ. ꝙ hoſtię ſint vndeciꝫ, ⁊ ipſe decem tm̄ conſecrare intendit, Aut decem diſtincte intendit conſecrare, Et patet, ꝙ ille decem tm̄ ſunt ꝯſecratę, de quibus intendit: ⁊ vndecima, de qua nō intendit, non eſt ꝯſecrata: Aut ſacerdos ſcit eſſe hoſtias vndecim, ⁊ intendit ꝯſecrare decem; non diſtinguendo vel determinando, quas decem intēdit, ⁊ ꝙ̄ vndecimam non intendit, ſed intendendo decē ex illis ꝯſecrare, tunc nulla eſt ꝯſecrata, eo ꝙ intentio non fuit ad aliꝙ̄ determinatā. Et cuꝫ iſto dicto ſatis ꝯcordat s. Tho. in 3. par. q. 63. vbi dicit, ꝙ miniſter ſacr̄orum eſt ſicut inſtr̄m principalis agentis, ſ. Chriſti vel eccleſię. Et cum tale inſtrumentum habeat cognitionem, requiritur, ꝙ per intentionem ſe determinet ad opus: quod in virtute principalis agentis producere debet, Ideo ſequitur ꝙ vbi nō determinat ſe, nihil operat̄. Si vero ſacerdos ignoret veritatē numeri hoſtiarum, ⁊ intendit deceꝫ hoſtias tm̄ ꝯſecrare, dicit idem. Durandus, ꝙ eodē modo diſtinguendum eſt vtrum determinet quas deceꝫ intendit, vel non determinet.

Et rñdendum eſt ſicut in caſu immediate pręcedenti. Seq dubitatur quõ, cuꝫ numeris ignoretur. Cui dubitationi rñdeatur hoc poſſe contingere: ꝙ decem hoſtias videat extenſas, ⁊ vna ibi lateat? Ipſe autem intendit oẽs, quas videat, ⁊ nullam aliaꝫ ꝯſecrare. Vel põt eſſe, ꝙ decem ipſe ibi poſuerit, ⁊ vna erat ibi quam neſciuit: ipſe vero intendat oẽs illas quas poſuit, cõſecrare. ⁊ redit hic caſus in caſum ſupra poſitum Alberti, quia tunc illa non eſt ꝯſecrata, quam neſciuit ibi eſſe: ⁊ oẽs alię conſecratę. Si autem vnam plus ipſe poſuerit, quã crediderit: vel alius vndecim poſuerit: ⁊ ipſe mandauit poni decem: ⁊ non intendit conſecrare niſi decem tantum: tunc non eſt determinata eius intentio: ⁊ ſicut ſupradictum eſt, nulla eſt conſecrata.

¶ De defectu veſtimentorum. Cap. 55.

Sciendum eſt, ꝙ ſm S. Th. ⁊ Alber. ⁊ alios Theologos, ſi omittat aliquid de his, quę ad ritũ celebrationis pertinẽt, quilibet omittens aliquid tale, puta, tp̃s debitũ, altare tribus mappis coopertũ, veſtes, ⁊ hmõi grauiter peccat: nihilominus ꝯſecrat, ſi eſt ordinatus, ⁊ adſit eius intentio, ⁊ debita materia, ⁊ debita forma: ſed grauiſſime peccat, ſi ſcienter hoc faciat. In his potes colligere quę ſint illa, ſine quibus nõ cõficit. ſ. materia debita: ⁊ forma cũ intẽtione: ⁊ ordo in conficiente. Quicqd horũ quatuor deficiat, non ꝯficitur ſacr̃m. Et iſtis quatuor exiſtentibus, quibuſcunqꝫ alijs deficientibus, veritas adeſt ſacr̃i. ¶ Scḋm Hoſt. ſufficit, ꝙ vnus ſit pręſens in miſſa, qui ſacerdoti rñdeat: quamuis. de conſe. diſt. 1. dicatur ꝙ duo requiruntur. Mulier in miſſa miniſtrare non poteſt. ¶ Etiam ſine lumine non debet aliquis celebrare. extra de celeb. miſſ. c. ex parte.

¶ De defectibus diſpoſitionis corporis. Cap. 56.

In concil. Toletano factũ fuit p̃ceptũ ſacerdotibus, ꝙ nullus ſacerdos poſt potũ cibũqꝫ, quantumcunqꝫ minimum ſumptũ, miſſam celebrare pręſumat. Et glo. ibidẽ dicit, ꝙ intelligitur de cibo, vel potu poſt mediã noctẽ ſumpto: qꝛ in media nocte incipit dies ſm eccleſiã. Et nos videmus eſſe veruꝫ, quia tunc incipitur officiũ dici. ſ. matutinũ quaſi pertinens ad mane illius diei velut initiũ. Dicit ẽt S. Th. ꝙ poſt ſumptionem aquę vel alterius potus, aut cibi, aut ẽt medicinę, in quãtacunqꝫ parua quãtitate, non licet cõicare: nec refert vtrũ nutriat, aut non,

aut per ſe, aut cū alijs: dūmodo ſumatur per moduз cibi, vel potus: reliquię tñ cibi remanentes in ore, etſi caſualiter transglutiantur, non impediunt cōionez, q2 non trāſglutiūtur per modū cibi, ſed per modū ſaliuę, quę vitari non pōt. Si aūt ante mediam noctem ſit ſumptus cibus vel potus, poteſt cōicare. Nec refert vtrum poſtea dormierit, vel vtrum cibus ſit digeſtus, quantum ad rationem pręcepti: tamen poſſet impedire quantum ad turbationem mentis in hoc, quod tollitur deuotio.

De immunditia corporali. Cap. 57.

DE immunditia vero corporali dicit S. Th. ꝙ cū iſte cibus non eſt corporis, ſed mētis, ideo in eius ſumptione magis eſt conſideranda diſpoſitio mentis, quam corporis. Et ideo dicit, ꝙ ſi immunditia corporalis ſit perpetua, ſiue diuturna, non eſt abſtinendum a communione: ne propter immunditiam corporis perdatur fructus mentis. Si autem immunditia ſit temporalis, ⁊ poteſt purgari, non prohibetur, ſi eſt bene diſpoſitus in mente. Tamē laudabile foret abſtinere pro modico tempore. Si autem ſacerdos infra miſſam recordatur ſe non eſſe ieiunum quid faciendum, ſit vidę infra cap. 7. in fine.

De defectibus diſpoſitionis animę. Cap. 58.

INterdictus, ſuſpenſus, ⁊ excōicatus ēt iniuſte, cōicare nō debet: quia in talibus eſt defectus rei ſignificatę. ſ. defectus vnitatis corporis myſtici. Item quicunqз cuз conſcientia peccati mortalis ad cōionez accedit, mortaliter peccat. Prime ad Cor. 9. Qui manducat ⁊ bibit indigne, iudicium ſibi ⁊c. Item non ſufficit ei qui cōicare intendit, ꝙ ſit ſolum contritus immo ſi habeat copiam ſacerdotis, qui cum poſſit abſoluere, peccat ſine confeſſione cōicando. Si vero non habet copiam, tunc ſi imminea t neceſſitas cōicandi, vel celebrandi: puta, quia timetur ſcandalū populi: vel iā inceptum eſt myſterium ſacrī: vel aliquis infirmus loquelam amiſit: ⁊ eſt in propoſito confitendi: miniſter non peccat quā citius poteſt cōicando, vel alijs miniſtrando: ſi primo non poſſit confiteri. Hęc Pet. ⁊ Alber. ⁊ S. Tho. Sacerdos autem, qui cum conſcientia peccati mortalis accedit ad altare, non ſolum peccat mortaliter propter cōionem, ſed etiā quia exercet actus ordinis: vt oſtendunt S. Tho. ⁊ Alber. Veruз pro ſola executione actuum ordinis: ſufficeret ei ſo-

la contritio ſine confeſſione, vt dictum eſt. In nullo autem caſu poteſt aliquis celebrare, vel communionem recipere ſine cõtritione: quia mortaliter peccat.

De pollutione. Cap. 59.

Pollutio in ſomnis impedit cõionem, quando cauſata eſt a cogitatione præcedenti, quę fuerit peccatum mortale, ſi conſenſus fuerit in tali cogitatione de actu, vel ſi ꝯſenſit in delectatione cogitationis. Si dubium eſt, vtrum in precedenti cogitatione fuerit peccatum mortale, abſtinendum eſt: niſi neceſſitas aliqua requirat, ꝙ celebret, ſiue cõicet. Si vero certuꝫ eſt, ꝙ in pręcedenti cogitatione non fuerit pcm̄ mortale: vel ſi nulla cogitatio preceſſeris, quę cauſa pollutionis fuerit: cõicare poteſt: niſi pollutio tm̄ perturbauerit mentem ex cõmotione corporis, ꝙ deuotionem habere non poſſit: ⁊ cum fuerit abſtinendum, tempus quo abſtinendum eſt ſunt. 24. horę. Hęc S. Tho.

Si ſacerdos poſt cõſecrationem inceptam recordetur ſe comediſſe vel bibiſſe, nihilominus debet perficere ſacrificium ⁊ ſumere ſacramentum. Et ſi recordetur ſe peccatum commiſiſſe, debet pęnitere, ⁊ dolere cuꝫ propoſito confitendi, ⁊ ſatisfaciẽdi: ⁊ ſic non indigne, ſed fructuoſe poteſt ſumere ſacramentum. Et eadem rõ eſt, ſi meminerit ſe cuicunqꝫ excõicationi ſubiacere. Debet enim aſſumere propoſitum abſolutionem petendi, ⁊ ſic per inuiſibilem pontificem Jeſum Chriſtum abſolutionem conſequitur quantum ad hunc actum, per queꝫ agit diuina miniſteria. Si vero ante conſecrationem alicuius p̄dictorum memor ſit, tutius reputarem, ⁊ maxime in caſu excõicationis, ſuſpẽſionis, ⁊ interdicti, ac manducationis ꝙ miſſam inceptam deſerat: niſi timeretur graue ſcandalum. Hęc ſanctus Thomas.

De defectibus miſſam celebranti interdum occurrentibus. Capitulum 60.

Sacerdos qui celebrat miſſam, debet ſemper ſumere ſacm̄ integrum: vt dicitur ſupra in rubrica de defectu panis ⁊ vini. Quod debeat ſumere, patet de conſec. diſt. 2. relatum. Toties autem ſumat: quoties celebrat: quia ipſum ſacm̄ in ſumptione complementum ſuę ſignificationis accipit. Et intelligẽduꝫ eſt, niſi per violentiã impediatur, vel per infirmitatẽ, vel ꝑ mortem, vel huiuſmodi. Et ſi plures miſſas aliquis celebrat in

vna die, ſolum in vltima percipiat perfuſioneʒ, ⁊ nō in pręcedē
ti: qr tunc nō eſſet ieiunus, nec alia miſſaʒ celebrare poſſet: extra
de celeb. miſſ. ca. ex parte. Sed ſi ſacerdos poſt conſecrationē in
infirmetur, ⁊ non habeatur alia hoſtia, nihilominus debet aliꝰ
ſacerdos requiri, qui. ſ. miſſam proſequatur ab infirmo nō com-
pletam: ⁊ hoſtiaʒ debet diuidere, ⁊ vnā partē ipſe ſumere, ⁊ aliā
infirmo dare. Hęc S. Tho. ¶ Item ſi ſacerdos morte aut in-
firmitate graui occupetur ante conſecrationem corporis, non
oportet ꝙ per alium suppleatur: Si vero conſecrato corpore
ante conſecrationeʒ ſanguinis, vel ēt cōſecrato vtroqʒ, debet
celebritas per alium expleri. vt. 7. q. 1. c. nihil. S. Tho. Quō autē
miſſa compleatur, oſtendit pręfatus canon ſupradicti concilij,
dicens: Non. n. aliud explementum initiatis myſterijs cōpetit,
quam aut incipientis, aut ſubſequentis benedictione completa
ſint ſacerdotis. Quantum autem ad hoc obligetur ſacerdos, o-
ſtendit in ipſo eodem c. inferius, vbi dī. Nullus abſqʒ patenti
pręuentu moleſtię miniſter vel ſacerdos cum cęperit, imperfe-
cta oficia pręſumat omnino relinquere. Siquis autem hoc te-
merarie pręſumpſerit, excōicationis ſententię ſubiacebit.

¶ De perturbationibus occurrentibus miſſam celebrantibus. Cap. 61.

Poſt tractatum de defectibus miſſę, dicēduʒ eſt de pertur-
bationibus interdum occurrentibus his, qui miſſaʒ cele-
brāt. Turbatur autem miſſa, aut propter ſcandaluʒ ſacra
menti: aut propter ſcandalum ſacerdotis. Scandalum ſacra-
menti eſt, ſi cadat, aut ſi vomitu proijciatur. Scandalum ſacer-
dotis eſt, ſi ſumere nequeat, aut propter commiſtionem alicu-
ius rei abominabilis, vel periculi, aut propter apparitioneʒ a-
licuius ſpeciei, quę non debet comedi, vel potari.

¶ Quando cadit corpus Chriſti. Cap. 62.

Si propter frigus, vel negligentiā, hoſtia dilabatur in ca-
licem: propter hoc non eſt neceſſe aliquid reiterari: quia
ꝙ ſolum minima pars hoſtię mittatur in calicem hoc reſpicit
corpus Chriſti myſticum: ideo pręetermiſſio huius non facit im
perfectionem ſacramenti. S. Tho. ex concil. Aurelian. de conſ.
diſt. 2. dicit: Qui bene non cuſtodierit: aut qui ſacrificium perdi
derit in eccleſia: aut cui pars eius ceciderit, ⁊ non inuenta

fuerit, 30. dies pęniteat: De pęnitentia vide in ſequenti capitu.

¶ Quando cadit ſanguis Chriſti. Cap. 63.

SI per negligentiā aliquid de ſanguine Chri ceciderit, ſiquidē ſuper tabulā, quę terrę adhęreat, lingua lavatur, ⁊ tabula radat. Sed ſi non fuerit tabula locus ipſe radatur ⁊ cōburatur: Cinis vero iuxta altare recōdatur: ⁊ ſacerdos 40. diebus pęniteat. Si vero ſuper lapidē altaris ceciderit, ſorbeat ſacerdos ſtillā: ⁊ tribus diebus pęniteat. Si ſuper linteū altaris ⁊ ad aliud linteū peruenerit ſtilla, quatuor diebus pęniteat ſacerdos. Si vſq; ad tertiū peruenerit, 9. diebus pęniteat. Si vſque ad quartū, 20. dieb⁹ pęniteat. Prędictis aūt diebus debet ſacerdos ieiunare, ⁊ a cōione ceſſare: pēſatis tñ ꝯditionibus negotij ⁊ pſonę, pōt minui vel augeri ad pniam prędictā. Hęc ſ. Th. Et idē intelligendum eſt in ſeq. cap. ⁊ abluantur tribus vicibus linteamina, quę ſtillā tetigerunt, calice ſuppoſito: ⁊ aqua ablutionis iuxta altare ꝯdatur. de cōſ. diſ. 2. ſi per negligentiam. Pōt tñ ſumi a ſacerdote: niſi pp horrorem dimittatur: vt ponit S. Th. Et cautū eſt, vt pars illa lintei, ſiue pallę, poſt ablutionē aſcindat ⁊ cōburatur: ⁊ cinis in altari condatur. Hęc S. Tho.

¶ De vomitu ſacramenti. Cap. 64.

SIquis euchariſtiā euomuerit, ſi ſit laicus, ⁊ per ebrietatē vel voracitatē euomuerit, 40. diebus pęniteat. Clerici vero ⁊ monachi, preſbyteri, diaconi ⁊ ſubdiaconi, 70. diebus pęniteant. Eps autē 90. Si vero cauſa infirmitatis euomuerit, 7. diebus pęniteat. de conſec. diſt. 2. cap. Siquis per ebrietatem. Et debet vomitus cremari, ⁊ cinis iuxta altare recondi: vt ſupradictum eſt. Hoc tñ obſeruandum, q̄ vbicunq; ſpecies integrę inueniantur, ſunt reuerenter conſeruandę ⁊ ſumendę: qr remanentibus ſpeciebus, remanet ibi corpus Chriſti. Hęc S. Thom.

¶ De muſca, vel aranea, vel veneno miſſo cum ſanguine Chriſti. Cap. 65.

SI muſca vel aranea in calicem ceciderit, vel venenum miſtum fuerit, ſi ſacerdos ante conſecrationē hoc dephēderit, debet calix ablui, ⁊ aliud vinum conſecrandum apponi. Si vero aliquod eorum poſt conſecrationem euenerit, debet animal caute capi, ⁊ diligēter lauari ⁊ comburi, ⁊ ablutio ſimul cum cineribus in ſacrarium mitti. Quod ſi venenum ibidem eſ-

ſe

ſe deprehenditur, nullo modo debet ſumi, nec alteri dari: ne calix vitę vertatur in mortem: ſed diligēter in vaſculo ſeruari debet: & ne ſacr͞m remaneat imperfectum, debet aliud vinum apponi: & ſacerdos debet reſumere cōſecrationem ſanguinis denuo, & ſacrificium perficere. Hoc intellige ſi corpus non ſumpſerit, qꝛ tūc aliter faciendū eſſet, ſicut ſupradictum eſt in rub. de defectu panis & vini. ſ. ꝙ nouum panem apponat. Regula eſt autem, ꝙ nihil abominabile ſumi debet occaſione huius ſacr͞i. arg. de conſe. diſt. 2. ſi per negligentiam. Hęc San. Thom.

¶ De noua ſpecie apparente. Cap. 66.

QUando corpus Chriſti apparet in alia ſpecie, cū vſus huius ſacr͞i ſit per manducationē, quando ſcilicet apparet in ſpecie pueri, vel carnis cruentatę, vel ſimili modo, nō habet rationē cibi: nec debet ſumi ab eo cui ſic apparet. Quod ſi omnibus appareat, debet cum reliquijs poni. Hęc San. Thom.

¶ De horis canonicis a ſacerdotibus dicendis, ex libro qui intitulatur Via ſalutis, edito a Dn͞o Armando de Auzeris, Abbate S. Saluatoris de Lodona.

DIctum eſt ſupra de ſacramento miſſę, ad quod prohibemur accedere niſi lotis manibus: id eſt ſine laudibus Domini noſtri Jeſu Chriſti. Et ideo ſancta mater eccleſia ſeptem laudes, id eſt horas canonicas inſtituit quolibet die Deo per clericos, & ſpecialiter preſbyteros offerendas. De quibus loquitur pſalm. 118. Septies in die laudem dixi tibi domine: & tranſumptiue, 91. diſt. c. Preſbyter. De celeb. miſſ. cap. 1. & ibi plene in glo. ſi. Nam ſicut cadimus ſepties in die per peccatum, vt habetur Luc. 17. & de pęni. diſt. 3. c. ſepties. ita reſurgamus per ſeptem horas, id eſt laudes canonicas: & primo dicendum eſt de hora matutinali.

¶ De matutinis. Cap. 67.

SCias, ꝙ matutinum officium propter carnis illecebras domandas pſallendo & orando, fuit a ſanctis patribus inſtitutum. ¶ Probatur, eccle. 31. Vigilia honeſtatis tabefaciet carnes. ¶ Et dn͞r matutinę cōiter ī media nocte, vt ait propheta: Media noctę ſurgebā ad confitendum tibi. ps. 118. Et habetur tranſumptiue. 91. diſt. preſbyter mane, & de celeb. miſſ. ca. 1. Ratio eſt, qꝛ Chriſtus in eadem hora natus fuit. ¶ Secunda ratio

eſt: quia in illa hora captus fuit tempore paſſionis, ⁊ illuſus a iudeis. ¶ Tertia ratio eſt: quia illa hora vel quaſi ſurrexit, ⁊ infernum ſpoliauit, ⁊ venturus eſt iudicare ſeculum per ignem: prout multi dicunt, ⁊ habetur Matthei 25.

¶ De laudibus. Cap. 68.

Laudes vero dicimus ad tentationes diaboli repellēdas, vnde Iſa. 26. Expergiſcimini ⁊ laudate, qui habitatis in puluere .ſ. carnis. ¶ Itē dñr ad coronā glie obtinēdā, iuxta illud qđ dr in Inuitatorio quadrageſime: Nō ſit vobis vanū mane ſurgere añ lucē: qr pmiſit dñs coronā vigilātib. Et dicimus hoc officiū in ſignū, ꝙ iudei valde mane añ ortū diei ꝯuenerūt, ⁊ ſe ꝯgregauerūt vt iterficerēt Ieſum. ¶ Scđa rō, quare i hac hora laudes deo vero canimus, eſt vt ei de eius natiuitate ⁊ captione ⁊ nr̄a liberatione grās agamus, ⁊ eius aduentū cū gaudio expectemus. ¶ Tertia rō ē, quare laudes illa hora dicim⁹, qa de⁹ mūdū in mane creauit, ⁊ Aegyptios i mare ſubmerſit, ⁊ a mortuis reſurrexit. Et ideo ꝯſonū eſt, vt illa hora deo laudes debitas referam⁹, ne i mare hui⁹ mūdi cū Aegyptijs demergamur, ⁊ vt ꝑ nr̄a creatione, ⁊ ei⁹ reſurrectiōe grās deo reddam⁹.

¶ De prima. Cap. 69.

Primam dicimus in ſignū, ꝙ iſta hora Chrs ad templum ꝯueniebat, ⁊ ppl̄s mane ad eū venire feſtinabat. Et ideo nos exemplo ei⁹ ad horā primā vadim⁹: ⁊ in ortu ſolis eā dicimus. ¶ Scđa rō quare iſta hora prima dr, pōt eē, qr tali hora Chriſtus ligatus Pilato fuit iudici pn̄tatus, vt hr Matth. 27. ¶ Tertia ratio eſt, quia iſta hora mulieribus apparuit, vt habetur Io. 20. Et ideo i hac hora prima diei laudes deo exoluimus, vt ipſum imitemur, ⁊ ſibi reſurgēti ⁊ apparenti grās agamus, ⁊ vt tanꝗ oīū principio ipſius diei primitias exoluam⁹.

¶ De tertia. Cap. 70.

Tertiā dicimus in ſignū, ꝙ illa hora Chrs linguis iudeorū morti fuit adiudicatus, vt hr de pe. di. 1. periculoſe. ¶ Secunda ratio eſt, qr in hora tertia ſpūs ſcūs ſuper diſcipulos deſcendit. Unde cantat ſcā mr̄ eccleſia. Dum hora cunctis tertia, ⁊ Act. 2. cum ſit hora diei tertia. ¶ Tertia rō eſt, quia tali hora Chrs ad columnam fuit ligatus, ⁊ ibidem atrociter verberatus: deinde fuit in cruce ꝓpoſitus, vt clare hr̄r iſta omnia de Chriſti

paſſione

paſſione in ſacris euangelijs. & de conſ. diſt. 1. nocte ſancta.

¶ De ſexta. Cap. 71.

SExtã dicim⁹ ĩ ſignũ, ꝙ ĩ illa hora fuit Chr̃s crucifixus manibus militũ, vt hr̃ Jo. 19. & de pe. diſt. 1. periculoſe. ¶ Secũda rõ eſt quare in hora ſexta oramus, qꝛ iſta hora Chr̃s clauis ꝯfixus eſt, & tunc tenebrę per vniuerſum mundũ factę ſunt. Nã ſol quaſi lugẽs veſtibus nigris ſe induit, vt crucifigentibus deũ lumẽ nõ ꝑberet, unmo ꝓhiberet in quantũ poſſet, prout legitur Lu. 23. ¶ Tertia rõ eſt, quare ĩ hora ſexta deũ laudamus, qꝛ tali hora Chr̃s diſcipulis ſuis recũbentibus apparuit, & ipſis cernentibus eſt eleuatus in cęlum, Lu. 24. Mar. 16. Act. 1.

¶ De nona Cap. 72.

NOnam dicimus in ſignũ, ꝙ Chriſtus dei filius paſſus illa hora reddidit Deo patri ſpm̃, dicens. Jn manus tuas &c. vt hr̃ Lu. 23. & de celeb. miſ. cap. Jn quadam. § non ad eſſe hominis. ¶ Secunda ratio eſt, quare hora nona deum laudamus, quia illa hora, vt legimus, miles cum lancea latus aperuit, vnde exiuit ſanguis & aqua, vt hr̃ Jo. 19. & de conſ. diſt. 2. c. 1. de ſumma trin. c. 1. in cle. ¶ Tertia ratio eſt, quia in hora nona cętus apoſtolorum ad orandũ conuenire conſueuerat. Act. 3. Et ideo nos exemplo ipſorum idẽ facere debemus, iuxta illud quod habetur de elec. c. ſignificaſti. 2. q. 1. c. Deus omnipotens.

¶ De veſperis. Cap. 73.

VEſperas dicimus in ſignũ, ꝙ Chr̃s illa hora, cũ ſero factũ eſſet, in cęna sacr̃ corporis & ſanguinis ſui inſtituit, & pedes diſcipulorũ lauit, vt hr̃ Jo. 12. ¶ Scdã rõ eſt, quare in hora veſpertina deũ laudam⁹: qꝛ iſta hora Chr̃s fuit depoſitus: prout hr̃ Matth. 27. ¶ Tertia rõ eſt, quia in hora veſpertina diſcipulis euntibus in caſtellũ Emaus Chriſtus in habitu peregrini apparuit, vt habet Luc. vlti. & 1. q. 1. Domin⁹ in pruna.

¶ De completorio. Cap. 74.

COmpletoriũ dicimus in ſignũ ꝙ illa hora corpus Chr̃i poſitũ fuit in ſepulcro, vt hr̃ Lu. 23. & de ꝯſ. di. 1, ꝯſulto. ¶ Secunda rõ eſt, quia in hac hora Chriſtus ſudauit guttas ſanguinis ſeu ſanguineas, vt habetur Lu. 22. de cele. miſ. c. Jn quadam. § pe. in fi. ¶ Tertia rõ eſt, quia in hac hora deputata fuit cuſtodia monumenti ſui ſacratiſſimi corporis, vt habetur Mat. vlt.

¶ Quare

¶ Quare diuerſimode horę incipiunt. Cap. 75.

Et eſt notandum, quia cõtingit peccare tripliciter, ſcilicet corde, ore, ⁊ opere. Ideo tribus modis diuerſis incipiuntur horę. Et matutine quidem per Domine labia mea aperies. Completorium per Conuerte nos Deus ſalutaris noſter. Alię horę per medium, ſcilicet Deus in adiutorium meum intende. ¶ Domine labia, dicimus contra peccata oris. Deus adiutorium, contra peccata operis. Conuerte nos Deus, contra peccata cordis. ¶ Sed quia in peccato cordis ⁊ oris eſt aliquid operis, ideo per omnes horas diei dicimus, Deus in adiuto. Monachi autem in matutinis dicunt prius, Deus in adiutorium, ⁊ poſtea, Domine labia mea aperies. Et ratio eſt: quia ſine auxilio Dei, nec corpus, nec labia ad eius laudem operari, vel aperiri poſſunt. Et ideo dicitur Ioan. 15. Sine me nihil poteſtis facere: ⁊ habetur tranſumptiue. 26. q. 4. c. Epiſcopi eorum. ¶ Hymni qui dicuntur ad horas diei, ſignificant laudem. ¶ Pſalmi, qui ſimiliter dicuntur ad horas, ſignificant bonam ⁊ diuinam operationem. ¶ Antiphonę ſignificant charitatis copulam. ¶ Capitula, exhortationem boni operis, ſeu diuini. ¶ Reſponſoria ſignificant bona opera. ¶ Verſiculi ſignificant fructus. ¶ Oratio, ſignificat miſericordiam Dei, quę pręcedit, ⁊ ſubſequitur hominem in bonis operibus.

¶ De his qui tenentur dicere horas canonicas. Cap. 76.

Tria ex ſacris canonib⁹ ſunt accepta, quę ligãt ad diuina officia hoĩes, Ordo, beneficiũ, & ſolẽnis religioſorũ ꝓfeſſio.

Et nota ꝙ ſacerdos promotus ad ſacros ordines, vel hñs beneficium eccleſiaſticum, tenetur ad iſtas ſeptem horas dicendas, vt probatur, 91. diſt. c. preſbyter. ⁊ de cele. miſſ. c. preſbyter. ⁊ ar. de apoſtatis. ca. 1. Et hoc verum eſt, niſi ſint infirmi. nam tunc excuſant. ar. 91. diſt. ca. clericus victum. Et ex hoc pꝫ ꝙ non debẽt immiſcere horas ſub vna oõne, ſicut aliqui faciũt male: ſed ſingulas dicant diſtincte. Debet autẽ clericus horas reddere in eccleſia, ſi põt, iuxta dictũ Pſalmiſtę. In eccleſijs bñdicite dñm: Alias reddat vbi honeſte ⁊ cõmode poterit. Debent ẽt ſe ꝯformare clerici iuxta modũ ⁊ ordinẽ officiandi ſuę eccleſię cathedralis. De conſe. diſ. 2. Inſtitutio. 12. diſt. de his. ¶ Officium vero mortuorum prętermitti non debet: niſi dies ſolennis impediret: vt extra de celeb. miſſ. ca. quidam enim. Et eſt ratio, quia quicquid poſſidemus, ex mortuis habuimus.

¶ Quibus Eucharistie Sacramentum diſpenſandum ſit, & quibus non. Cap. 77.

DIcto ſuperius qualiter ſacratiſſimū corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit rite conſecrandum: reſtat nūc dicendū quibus, & qualiter ſit diſpenſandū. Ubi primum notandū, q̄ ſacerdos ex debito officij ſui debet ſuos parochianos & ſubditos diligētius verbo & exēplo informare, & inducere ad deuotionem tanti, tamque ſalutiferi ſacramenti. De cele. miſſ. ca. Sanc. Nam in immenſitate tanti ſacramenti oculus caligat rationis: Credere enim iubemur, diſcutere prohibemur: ſed ſm̄ q̄ S. Ro. Eccleſia credit, eos ad credēdum inducat: & q̄ ab ea deuiare nec in vita nec in morte intendant, vt accedat quod legitur. 24. q. 4. Duo iſta. De hęre. ca. Ad abolendam. & eo. tit. cap. ſuper eo. lib. 6. Aduertendum eſt autem, q̄ ſacerdos propter periculum effuſionis ſanguinis Chriſti, nō communicat populum de ſanguine ex calice. Sed hoc nihil refert, quia in hoſtia conſecrata eſt totuꝫ corpus, & totus ſanguis, anima & diuinitas Chriſti: & ſimiliter in calice, conſecrato, ſanguine, eſt totus Chriſtus, ſicut in hoſtia, vt prędictum eſt. Sacerdos autem rationabiliter ſuſcipit vtrūqꝫ in miſſa: quia hoc facit in memoriaꝫ paſſionis Domini noſtri Jeſu Chriſti: in quā totus ſanguis Chriſti fuit a corpore ſeparatus, & in terra ſparſus.

¶ Que ſint que impediant communicandum. Cap. 78.

SAcerdos igitur ſacr̄m dn̄ici corporis diſpenſaturus, debet illud dare oībus Chri fidelibus, ſaltem ſemel in anno, poſt quā ad annos diſcretionis peruenerint, tam maſculis q̄ fęminis. De pęn. & re. c. oīs vtriuſqꝫ: niſi aliqđ impedimentū occurrat. ¶ Impedimenta autē ſunt iſta. ¶ Primo, oīs hęreticus, ſchiſmaticus, excōicatus. 1. q. 1. c. Reperitur. Simoniacus, publicus ꝯcubinarius, & notorius peccator, vcꝫ, ꝯfeſſus, vel conuictus, vel dānatus de crīe, ita q̄ nulla poſſit tergiuerſatione celari, non eſt cōicādus, ſi in talibus perſeuerer: qr hoc ſacr̄m dandū eſt pęnitentibus, & non perſeuerantibus in pctō. Nā ex inſtitutione eccleſię nullus debet cōicare, niſi prius ꝯfiteatur. c. oīs. de pęni. & re. ſupra alleg. Uñ, qñ ſacerdos ſcit aliquem publicum pctōrem, non debet eū cōicare, niſi ꝯſtet de emendationis ꝓpoſito. Si aūt ſciuerit pctm̄ ſubditi ſecretum, & ille in paſcha petit

cōionem

cõionem in publico, ex officio tenetur ipſum cõicare. ext. de of. ord. c. ſi ſacerdos. exemplo Chri, qui Judam cõicauit: quẽ ſciebat eſſe traditorẽ. ¶ Scdo, non eſt cõicandus hyſtrio, magus, ſcenicus, leno, & alijs publicis & iniuſtis actibus deſeruientes. De conſ. di. 2. pro dilectione. ¶ Tertio, pueris ante annum diſcretionis, & amentibus & furioſis non eſt dandum hoc ſacrm. Si tñ furioſus habet lucida interualla, & deuote petit ſacrm ſuperueniente furia põt cõicari: niſi timeatur de vomitu, vel ſputo, vel alia irreuerentia ſacri. 26. q. 6. cap. Is qui. Idem dicendum de phreneticis. ¶ Quarto, infirmãti & petenti ſacrm, ſi timetur de vomitu, non debet dari. prędicto c. Is qui. ¶ Quinto polluto pollutione nocturna, quę ꝓuenit in cauſa pctĩ mortalis, puta, qꝛ ꝯſenſit in cogitationẽ turpem carnalem, vel quia ſtudioſe inebriatus eſt, vel crapulatus: ſi ex aliqua iſtarũ cauſarũ ſequit̃ pollutio: prohibendus eſt a cõione. Si vero ex dęmone, vel infirmitate, vel purgatione naturę hoc euenit: non eſt ei deneganda coio. ¶ Sexto ꝯiugati debent per triduũ ante ſacri cõionẽ abſtinere ab actu carnali. De conſ. di. 2. c. oĩs homo. Qui ſi voluptate ducti inuicem miſcentur, prohibendi ſunt a cõione. 33. q. 4. c. vir cũ propheta. Similiter ſi i delectatione, ebrietate, vel crapula non fuit deliberatio: q̃uis fuerit pctm veniale non debet ei denegari ſacrm. Melius tñ eſſet pro tali die abſtinere a cõione. ¶ Septimo, prohibent̃ a cõione pugnantes in duello. 2. q. 5. ca. monomachiã. & non debet ei dari coio. ¶ Octauo, nõ ieiunis: niſi in neceſſitate. De cõſ. diſt. 2. c. liquido. 7. q. 1. ca. nihil. Non impedit cõionẽ, ſiquis lauando os, aliquid cibi, qḋ inter dentes remãſerat, vel modicũ aquę deglutiret, qꝛ per modũ ſaliuę illud accepit: & ꝯtra voluntatẽ deglutiuit. Siquis ante mediã noctẽ cibũ ſumpſerit, ſiue dormierit, ſiue non, põt cõicare. Si vero poſt mediã noctẽ, nõ põt: niſi in mortis periculo ꝯſtitutus. Hęc S. Tho. in 3. par. q. 80. ¶ Dandum eſt aũt hoc ſacrm perſonis fidelibus, puris, & ſine pctõ mortali exiſtentibus: quia ſacrm purũ eſt: ideo pure a puris ſumẽdũ eſt: qꝛ q aliter ſumit, indigne ſumit: & q mãducat & bibit indigne hoc ſacrm, iudiciũ ſibi manducat & bibit. 1. Cor. 11. Dęmoniacis ſi illud deuote petãt dari dꝫ: qꝛ poſſet eſſe cauſa ſuę liberationis. Mulieri puerperę, vel menſtruũ patiẽti dari debet: ſed melius eſt ſuperſedere

re vſqz ad purificationē, ꝑꝑ reuerentiā ſacri. Leproſis ēt ꝛ morbo Gallico laborantibus, corroſis ꝛ conſumptis labijs ꝛ dentibus, ſi timetur de periculo eiectionis, dari non debet, alias cōicandi ſunt. Cōicandi ſunt ēt condemnati ad mortem, ēt hęretici, ſi illud deuote petunt. 13. q. vlt. c. ſi. de pęn. ꝛ remiſ. c. 1. in clem. Si aūt hīc non poterunt, credant in Chrm: quia hoc eſt ſpūaliter manducare. De conſec. diſ. 2. cap. vt quid paras. Excōicato nunꝙ dari debet corpus Chriſti: niſi in articulo mortis, ꝛ illud deuote petenti: abſoluto eo pri⁹ ab excōicatione: ꝛ pręſtita cautione ſatisfactionis, ſicut tenetur: ꝛ ēt pręſtito iurō ſacerdoti: ꝙ ſi ſanabitur, pñtabit ſe illi, qui eum pōt abſoluere. Quod ſi non fecerit: reincidit in eandem ſniam excōicationis. Siquis excōicatus, vel notorius peccator mittit pro confeſſore vt cōfiteatur, ꝛ interim amittit loquelam, ſi oſtendit ſigna contritionis facta fideiuſſione a parentibus vel amicis, abſoluetur ꝛ communicabitur. Idem fiat ſi ſenſum perdiderit, ꝛ probari poſſunt ſigna contritionis. Hęc ex ſacris Theologis in 4. ſentē. excerpta ſunt.

¶ De triplici euchariſtię ſacramenti ſumptione. Cap. 79.

TRes eſſe huius ſacramenti ſumendi rōnes ex patrum traditione docuit ſacra Tridentina Synodus. Seſſ. 3. cap. 8. Primo ſacramentaliter tm̄, quo modo pctōres ſumūt, qui ſine debita aię corporiſqz ꝑparatione ſumere audent, atqz hi nullos ex ſacramento fructus percipiunt, imo damnationē. Secundo ſpūaliter tm̄, atqz ita ſumunt illi, qui deſiderio ac voto propoſitum illū cęleſtem panem edunt, qui tametſi non oēs, maximos quidem vtilitatis fructus fide viua, quę per dilectionē operat̄, inde percipiunt. Tertio ſacramentaliter ꝛ ſpūaliter: hoc modo ſumunt, qui adhibita debita pręparatione ad hoc ſacramentum ſumendum accedunt, hiqz ampliſſimos atque vberrimos ex ipſo fructus conſequuntur.

¶ Ordo communicandi populum in eccleſia, tam in Paſcha, quam in alijs diebus. Cap. 80.

CIrca formam cōicandi populum in eccleſia, hic ritus ſeruandus eſt. Sacerdos reconciliatis pęnitentibus, ſe debet ad miſſam pręparare, ꝛ tot particulas conſecrare, quot populo ſuo ſufficere credit. Finita miſſa, retentis paramentis, vel ſi non celebrauit, pro tunc indutus ſuperpelliceo cum ſtola, ce-

reis

reis accenſis, conuerſus ad cōicandos genuflexos coram altari, facto primum ſigno crucis ſuper ſe, & admonitis oibus, q ſe ſignent faciat eos dicere Confiteor, ſicut in miſſa dr. Vel ſi magis expediens iudicauerit faciat eis confeſſionem, ſicut hr ſupra in cap. de ritu celebrandi miſſam, poſt offertorium. Cap. 22. fol. 80. Finito Confiteor, vel predicta confeſſione, ſacerdos dicat. Miſereatur veſtri oþs deus: & dimiſſis oibus peccatis veſtris, perducat vos cum oibus ſuis ſanctis in vitā ęternā. Amē. ℣. Dñe exau. ℟. Et cla. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum. Oremus. Oro.

Deus, cuius indulgentiam omnes rogamus, memento famulorum famularumqz tuarum, qui lubrica terreni corporis fragilitate nudati ſunt: da quęſumus, veniam confitentibus parce ſupplicibus: vt qui ſuis meritis accuſantur, tua miſeratione ſaluentur. Per Chriſtum. Oremus. Oratio.

Deus miſericordię, Deus pietatis, Deus indulgentię, indulge, quęſo, & miſerere his famulis & famulabus tuis: vt delictorum, quę nobis coram te ſuo ore confeſſi aperuerunt, nulla in eis macula reſeruetur in terris: & per pęnitentię luctuz ad tua mereantur venire promiſſa, per Chriſtum. Oratio.

Dominus nr̄ Jeſus Chriſtus, qui dixit diſcipulis ſuis, quęcūqz ligaueritis ſuper terrā, erūt ligata & in cęlis, & quęcunqz ſolueritis ſuper terrā, erunt ſoluta & in cęlis: de quorum numero, q̄uis indignos, nos eſſe voluit: ipſe vos abſoluat per miniſterium nr̄m ab oibus pctis veſtris: q̄cunqz cogitatione, vel locutione, aut operatione negligenter egiſtis: atqz a nexibꝰ pctōrum veſtrorū abſolutos perducere dignetur ad regna cęlorū. Qui viuit & reg. Tunc ſacerdos conuerſus ad altare, inclinans ſe profunde coram ſacro accipiat particulas ſuper patenam: & vnam in manibus accipiens oſtendat oibus, dicēs. Dicatis oēs, ſicut ego dico. Dñe non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum, ſed tm̄ dic verbo & ſanabitur aia mea. Et repetat ſcdo & tertio eadem verba in vulgari. Quo tertio repetito, dat corpus dñi oibus ſucceſſiue dicēdo. Corpus dñi nr̄i Jeſu Chriſti cuſtodiat, & perducat te in vitam ęternam. Faciendo ſignū crucis cum hoſtia ſuper ſingulos. Et ſic cōicet oēs, qui ſunt in primo ordine. Qui poſteaq̄ ſacrm̄ ſumpſerint, ſurgāt, & alij veniant: & ſilr cōicent. Et poſtq̄ cōicauerint, accipiant ablutionē

ex calice; quem aliquis minister tenebit a dextris altaris pano inuoluto pede calicis, ad quē oēs tergunt os ſuum. Et ſic purificati genuflectant corā altari donec oēs fuerint cōicati. Quo facto ſacerdos ſuper eos dicat. ℣. Oſtende nobis dñe miſericor. ℟. Et ſalutare tuū da no. ℣. Dñs vo. ℟. Et cū. Oremus. Oro.

Deus qui nobis ſub ſacrō mirabili paſſionis tuę memoriā reliquiſti, tribue, quęſumus, ita nos corporis & ſanguinis tui ſacra myſteria venerari: vt redemptionis tuę fructū in nobis iugiter ſentiamus. Qui viuis & reg. Oremus. Oratio.

Spiritum nobis dñe tuę charitatis infunde, vt quos ſacramentis paſchalibus ſatiaſti, tua facias pietate concordes. Per dñm noſtrum Jeſum Chriſtum filium tuum. Qui tecum viuit & regnat in vnitate eiuſdem &c. ℟. Amen. Poſtea benedicat eis dicens. Et benedictio Dei omnipotentis, pa ✠ tris & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti, deſcendat ſuper vos, & maneat ſemper. Amen. Quo dicto ſi tunc celebrauit dicat euangelium. In principio. Et eo dicto, omnes recedunt.

¶ Ordo ad communicandum infirmum. Cap. 81.

Cum aliquis infirmus fuerit cōicandus, ſacerdos pulſare faciat campanā, aliquot ictus dādo ex vna ſola ꝑ arte cāpane ad conuocandos conuicinos, qui volunt ſociare corpus Chri. Quibus ꝯgregatis & intortitijs accenſis ſacerdos cum ſuperpelliceo, ſtola, & pluuiali paratur, & duo clerici: quorum vnᵒ portet laternam cum lumine, & alter aquam benedictā, & cāpanulam, & libellum proceſſionalē: qui habeant ſuperpelliceã. Et accipit ſacerdos corpus domini reuerenter, & ponit duas particulas ad minus in tabernaculo, quod pāniculo ſerico cooperit: hñs pannū ſericū longū ſuper ſpatulas ſuas: & portans corpus dñi añ faciē ſuā eleuatū, vadit ad domū infirmi: & poſt eū alter clericᵒ q portat laternā, ſequat: & ſi fieri pōt, vt Romę fit quatuor pſonę deferāt baldachinū ſup corpus dñi & ſacerdotē. Poſtea ſacerdos, & illi q portāt intortitios, deĩc alij mares, & fęminę ſequant. Interī i camera infirmi paret locus aliqs, q ſit coopertus mappa albiſſima: ſup quo ſacerdos poſſit reclinare tabernaculū corporis Chri. Ibi ēt parent cyathi cū vino & aqua. Ingreſſus ſacerdos cū corpore Chri cameram dicit, Pax huic domui. ℟. Et oībus habitātibus in ea. Deinde depoſito tabernaculo

naculo ſuper locum paratum, accedens ad infirmum aſpergat eum aqua benedicta, dicens Añam. Aſperges me. ps. Miſere-re mei Deus. Gloria. ℞ repetitur Aña Aſperges me. Qua re-petita dicat ſacerdos. ℣. Saluum fac ſeruum tuum. ℟. Deus ſperantem in te. ℣. Mitte ei dñe auxilium de ſancto. ℟. Et de Sion tuere eum. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Eſto ei dñe turris forti-tudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dñe exaud. ℟. Et cla. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Deus infirmitatis humanę ſingulare pręſidium, auxilij tui ſuper infirmũ famulũ tuum oñde virtutem: vt ope miſeri cordię tuę adiutus, eccleſię tuę ſanctę incolumis repñtari me-reatur. Per Chrm. Deinde infirmus dicat. Confiteor. ſi ſciat vel ſacerdos faciat ei confeſſionẽ ſicut ſuperius in ordine cele-brandi miſſam. fol. 80. Poſtea dicat Miſereatur ꝛ Indulgẽ-tiam. Poſtea abſolutionem, Dñs Jeſus Chriſtus. vt ſupra in generali cõione. ca. immediate pręcedenti. Poſtea ſacerdos ele-uet corpus dñi de pyxide vel calice, ꝛ oſtendat infirmo, dicens. Credis ꝙ hic ſit Chriſtus ſaluator mundi? Quo dicente, Cre-do, Dicit ſacerdos Dic ſicut ego dico: Dñe non ſum dignus vt intres ſub tectum meum: ſed tm̃ dic verbo ꝛ ſanabitur ani-ma mea. Quo dicto ter, ſacerdos dans infirmo euchariſtiã di-cat Accipe frater vel ſoror viaticũ corporis dñi nr̃i Jeſu Chri: qui te cuſtodiat ab hoſte maligno, ꝛ perducat in vitam ęternã. Amen. Poſtea ſacerdos lauet digitos ſuos cum vino puro ꝛ aqua, ꝛ tradat infirmo lotionem nihil dicens. Peracta cõione ſacerdos dicat ℣. Domine exau. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Domine ſancte, pr̃ oĩps, ęterne Deus: te fideliter depreca-mur: vt accipẽti fratri noſtro vel ſorori noſtrę ſacroſan-ctũ corpus dñi nr̃i Jeſu Chri filij tui taꝫ corpori, ꝙ aię proſit ad remediũ ſempiternuñ. ℟. Amẽ. Et hoc dicto, iterum aſpergat aquam benedictam, ꝛ dicat Dñs vobiſcum. Oremus. Oratio.

Exaudi nos dñe ſancte, pr̃ oĩps, ęternę deus: ꝛ mittere di-gneris ſanctuꝫ angelũ tuuꝫ de cęlis: qui cuſtodiat, foueat, protegat, viſitet, atqꝫ defendat oẽs habitantes in hoc habitacu lo. Per Chriſtum. ℟. Amen. Quo dicto reuertatur ad eccle-ſiam.

ſiam. dicendo ps. Miſerere mei Deus. Reuerſus igitur ad eccleſiam ſacerdos cum corpore dñi, dum fuerit ante chorũ, vel ante altare ſacrũ, vertat ſe ad eos, qui ſacrũ aſſociauerunt genuflexos, & faciat eis breuem confeſſionem & abſolutionẽ, & annunciet indulgentiam dierum ducentorũ illis, qui ſacrũ cum lumine ſunt proſecuti: qui vero ſine lumine centũ dies, p quolibet. Poſtea dicit ſuper eos orõnem. Dñs vo. Oremus. Oratio.

Deus, qui nobis ſub ſacramẽto mirabili paſſionis tuę memoriam reliquiſti, tribue, quęſumus, ita nos corporis & ſanguinis tui ſacra myſteria venerari: vt redẽptionis tuę fructum in nobis iugiter ſentiamus. Qui viuis & regnas per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

Poſtea eleuato tabernaculo cũ corpore domini, faciat ſignum crucis ſuper eos omnes, & reponat ſacramentum in loco ſuo.

¶ Caueat ſacerdos, ꝙ non det corpus Chriſti alicui infirmo, niſi fuerit in bono ſenſu, ita ꝙ cognoſcat illud bene & aperte, ꝙ quantumcunque infirmus confeſſus fuerit peccata ſua. Sacerdos communicato infirmo, debet eis bonis verbis perſuadere, ꝙ ſi neceſſe fuerit, detur ſibi ſacramentum extremę vnctionis.

¶ Si epſ infirmatur, & vult corpus dñi poſt cõfeſſionẽ ſumere ſacerdos celebrans miſſam pro eo in camera, faciat oẽs cęremonias pręfatas, excepto ꝙ reſeruat particulam pro epiſcopo, & non totum ſanguinem ſumit, ſed partem eius reſeruat pro epo, quam poſt corpus dñi ei dat. Sacerdotes aũt infirmi, quãdo cõicant, debent habere ſtolam a collo pendentem, & ſic cõicare debent. 23. diſt. c. eccleſiaſtica. Alia omnia, vt ſupra ſeruantur. Sacerdos parochialis debet viſitare infirmos ſępe. De celeb. c. 1. & ſtare ieiunus vſque ad horam congruam celebrandi: & ſi celebrat, non debet ſumere purificationem ꝑꝑ neceſſitatem. ſ. poſſibiliter occurſuram, niſi aliũ habeat: per quẽ poſſit ſupplere: vt no. Panor. in d. ca. ¶ Item ſacerdos parochialis põt ſacr̃a conferre peregrinis & hoſpitibus confluentibus ad eccleſiam ſuam: ſm Panor. in d. ca. 1. & mortuos ibidem ſepelire: niſi alibi elegerint ſepulturam: & eo caſu debet habere quartam.

¶ De cuſtodia ſacramenti eucharyſtię. Cap. 82.

Ultimo dicendum eſt de cuſtodia ſacramenti Eucharyſtię, quę maxima cũ reuerentia & cuſtodia ſub clauibus firmiſ-

ſumis debet conſeruari, ne ad manus maleficorum deueniat: ne, quod eccleſię, ꝛ chriſtiano populo datuȝ eſt ad ſalutem, diabolo operante ad perniciem conuertatur. de celeb. miſſ. ca. Sane. De cuſto. eucha. ca. Statuimus. ¶ Sacerdos autem in hoc negligens, ſi per eius incuriam ꝛ malam cuſtodiam corpus domini fuerit male expoſitum, debet tribus menſibus ab officio ſuſpendi: ꝛ ſiquid nefarium inde factum fuerit, maiori pęna eſt puniendus. Aduertat ēt ſacerdos, ne hoſtię conſecratę in magno numero pro conſeruatione conſecrentur, ne corrumpātur a vermibus: ꝛ adeo firmo vaſe includi debēt, ne a muribus corrodantur: ꝛ in ipſo vaſe lineus panniculus, qui purificatorium dr̄, ponatur: in quo hoſtię reponantur, vt melius conſeruentur. Sępius autem mutandę ſunt hoſtię: antiquę ſumendę ſunt, ꝛ recentes conſecrandę. Quod ſi aliquando a vermibus corroduntur, ſi ſpecies integrę remanent: quia ibi eſt corpus Chriſti, reuerenter ꝛ diligenter a vermibus ſunt purgandę, ꝛ ſumendę: vermes vero comburendi ſunt ſuper patenam: ꝛ cineris in ſacrario reponi debent. Debet ēt ſacerdos ante corpus Chriſti tenere lampadem accenſam, quia ibidem eſt corpus domini noſtri Jeſu Chriſti. Qui eſt vera lux, quę illuminat oēm hoiem venientē in hunc mundum. Jo. i. c. Et debet ſacerdos non ſolū cōſeruare diligenter ſacr̄m eucharíſtię: verum ēt oia ad illud ordinata debet tenere munda ꝛ nitida: ſicut paramenta, calices, corporalia, altaria, ꝛ eccleſiam: alias peccat mortaliter: qꝛ hoc ei in iure pręcipitur. De cuſto. euch. ca. Reliqui. Nec debet permittere in eccleſijs poni ſupellectilia, vaſa ꝛ alia ad laicos pertinentia, niſi in caſu bellorum, aut incendiorum repentinoruȝ, aut propter alias neceſſitates vrgētes. ꝛ eo caſu ceſſante neceſſitate ad loca priſtina reportentur. ¶ Ex concil. Turon. Cap. 4. Omnis presbyter habeat pyxidem, aut vas tanto ſacro dignū: vbi corpus dn̄icum diligenter recondatur, ad viaticum dandū recedentibus a ſeculo. Semperqꝫ ſuper altare habeatur eucharíſtia obſerata propter mures ꝛ nefarios hoies: ꝛ de ſeptimo in ſeptimum diem ſemper mutetur. i. a presbytero illa ſumatur: ꝛ alia, quę eodem die conſecrata eſt, in locum eius ſubrogetur: ne forte diutius obſeruata, mucida, (quod abſit) fiat. ¶ Ex epiſtola Clementis Papę. Capit. 28. Presbyter ſemper eucharíſtiam

ſtiam habeat paratam: vt quando quis infirmatus fuerit, ſtatim eum communicet: ne ſine communione moriatur.

¶ De penitentia male ſeruantis ſacramentum. Cap. 83.

Ex concil. Aurelian. c. 6. Qui negligentiam erga ſacrificium fecerit, vt a vermibus conſumptũ ad nihilum deuenerit, tres quadrageſimas in pane ⁊ aqua penitеat. Si integer inuẽtus fuerit in eo vermis, comburatur: ⁊ cinis ſub altari condatur: ⁊ qui neglexerint, quaternis diebus ſuam negligentiã ſoluant. Si cum amiſſione saporis decoloratur ſacrificiũ. 20. dies expleantur ieiunio. Conglutinatũ vero, ſeptem dies qui in cauſa ſit peniteat. ¶ Ex concil. Remen. c. 3 Corporale, ſuper quod ſacra oblatio immolatur, ex mundiſſimo ⁊ puriſſimo linteo ſit: nec in eo alterius generis materia precioſior aut vilior miſceatur, ⁊ nunq̃ ſuper altare remaneat, niſi in tpe miſſe: ſed aut in ſacramentorum libro ponatur, aut cum calice ⁊ patena in mũdiſſimo loco recondatur. Et quando abluitur a ſacerdote, diacono: vel ſubdiacono: primo in eccleſia, in loco ⁊ vaſe ad hoc preparato abluatur: eo ꝙ ex dominico corpore ⁊ ſanguine infectum ſit. Poſt hec a lauandario nitide lotio paretur.

¶ Caſus prohibiti ⁊ conceſſi tempore generalis interdicti eccleſiaſtici.

Iſti aũt ſunt caſus ꝯceſſi, ⁊ prohibiti tpe generalis interdicti ſm dñm Jo. Andr. de Calder. Bononienſem famoſiſſimũ vtriuſq; iuris doct. ¶ Primo ꝯferri põt baptiſmus, cũ officio cathecumenorũ. ¶ Item cõfirmatio põt ꝯferri, ⁊ chriſma ꝯfici. ¶ Item pnĩa imponi põt, ⁊ abſolui: remanentibus alijs circunſtantijs. ¶ Item infirmis põt dari corpus Chrĩ in preſentia aſtantiũ. ¶ Item corpus Chrĩ põt portari cum lumine, ⁊ cãpana pulſari. ¶ Item pulſari poteſt campana pro predicatione, ⁊ predicari. ¶ Item nõ debet pulſari aliqua campanula pro diuino officio ad ꝯgregationem clericorum. ¶ Item non debet pulſari aliqua campana, vel campanula pro funere.

¶ Item laici poſſunt pulſare campanam ad oſtendendũ tempus horarum, ſicut tertiam, ⁊ nonam ⁊c. ¶ Item poteſt pulſari ad Aue maria. ¶ Item famuli ſacerdotum in eccleſia nõ collegiata poſſunt admitti ad diuina, non autem collegiata.

¶ Item ſacerdos poteſt mutare famulum ⁊ alium recipere,

vel ēt ſi ille moreretur: duz tñ ille electus ſic, nō eſſet in alia ecclesia collegiatus vel intitulatus. ¶ Itē archipreſbiteri rurales, qñ ꝯficiūt baptiſmū, pñt accipere pſbyteros rurales. ¶ Itē laici admitti pñt ad crucē adorandā in paraſceue. ¶ Itē extrema vnctio nō pōt dari nec laicis, nec clericis. ¶ Itē cōmendatio aiaruz fieri pōt tam laicis ꝙ̄ clericis. ¶ Itē pōt fieri officiū circa ſepulturam clericorum ſed non laicorum, voce ſubmiſſa, ſine cantu excluſis ſecularibus, non pulſatis campanis pręſente corpore. ¶ Item clerici qui ſunt interdicti non poſſunt celebrare, nec laici diuina audire in eccleſia extra ciuitatem, nec in ciuitate interdicta, nec ēt peregrini exiſtētes. ¶ Item mulieribus pręgnantibus, vbi timetur de morte, pōt dari corpus Chriſti. ¶ Item eccleſię pñt conſecrari ⁊ reconciliari, ⁊ altaria ſtātia, ⁊ viatica, ⁊ paramēta, ⁊ vaſa ſancta, ⁊ oratoria conſecrari, ſed tñ ſecrete. ¶ Item in quatuor feſtis priuilegiatis. ſ. Natalis Dñi Paſchę, ac Pentecoſtes, ⁊ Aſſumptionis Virginis. ca. alma. de ſen. ex. c. in 6. non poteſt fieri officium circa funus publice, nec clericis, nec laicis, nec debent laici in cęmeterijs ſepeliri. ¶ Item in prędictis quatuor feſtis pōt alia miſſa priuata cātari, ꝙ̄ miſſa de feſto: dummodo miſſa de feſto non omittatur. ¶ Item in prędictis quatuor feſtis clerici beneficiati non pñt in alia eccleſia officiare, ſi aūt nō hñt eccleſias, pñt: dico tñ nō collegiataz: dico ēt ſi presbyter non careat clerico: poteſt ēt in collegiata celebrare. ¶ Itē in prędictis quatuor feſtis, ſequens completorium cantari non poteſt. ¶ Item clerici diuerſarum eccleſiarum in ciuitate interdicta non poſſunt extra eccleſiam dicere ſimul officium: extra ciuitatem tamen poſſunt: dummodo ipſi clerici non ſint interdicti. ¶ Item clerici poſſunt dare ſubſtitutos, ſeu vicarios loco ſui: ſi ex hoc habent priuilegium, vel ab homine, vel a iure dummodo non ſint officiati alibi, ſi aūt alias, non poſſunt. ¶ Item moniales, ſeu ſorores per epiſcopū approbatę ⁊ confirmatę, non habentes ꝓpriuz ſacerdotem determinatum pñt alium precio cōducere, qui eis miſſam celebret, ipſis pręſentibus: dūmodo nō ſint interdictę, nec ſacerdos aliaz habeat eccleſiam: ⁊ talis poteſt eis ſacra cōferre per totum annum. ¶ Item laici interdicti non poſſunt extra ciuitatem cōicare, nec audire diuina: ſi autem nō ſunt interdicti, ⁊

ex ſpe-

ex ſpeciali priuilegio ad diuina admittãtur, nõ poſſunt in quatuor diebus priuilegiatis communicare: nec etiã clerici interdicti poſſunt communicare: ſi aũt non ſunt interdicti, poſſunt. ¶ Itẽ panis, ⁊ fructus oliuę, ⁊ huiuſmodi poſſunt ſecrete benedici, ⁊ dari clericis, ⁊ laicis: in feſtis vero priuilegiatis poſſunt publice benedici, ⁊ dari. ¶ Item benedictio ſponſorum põt fieri in die aliquo priuilegiatorũ in alijs aũt non. ¶ Itẽ non poteſt fieri aliquod officium mulieribus poſt partum, niſi in diebus priuilegiatis. ¶ Item fieri poteſt benedictio menſę pręſentibus ſecularibus: cum non ſit de horis canonicis, nec competat ratione alicuius ordinis: poteſt enim laicus hoc facere.

¶ Finit quartus tractatus libri Sacerdotalis de Sacramento Euchariſtię.

¶ Incipit quintus tractatus primę partis libri Sacerdotalis, De ſacramento extremę vnctionis, ⁊ ei annexis ⁊ conſequentibus, De materia, forma, miniſtro, effectu ſacramenti extremę vnctionis, ⁊ quibus corporis partibus dari debeat, ⁊ an debeat iterari. Cap. i.

Extremę vnctionis ſacramentũ debet dari laborantibus in extremis. Et iſtud ſacramentũ inducit mundationem a peccatis. Circa quod plura aduertenda ſunt, videlicet,

Materia, Miniſter,
Forma, Effectus,
Quibus dari debeat,
Quibus corporis partibus, Et an poſſit reiterari.

¶ Materia ſacramenti extremę vnctionis, quę ſit. Cap. 2.

Materia huius ſacri eſt oleum oliuarum, ⁊ non aliud oleũ, ab ẽpo prius ſanctificatum, ⁊ benedictũ: Quod ſacramẽtum Chriſtus inſtituit qñ apoſtolos ad pręḋicandum miſſos docuit oleo vngere infirmos. Marc. 6. Et beatus Jacobus in canonica ſua. 5. c. dicit: Infirmatur quis in vobis, inducat preſbyteros eccleſię: ⁊ orent ſuper eum, vngentes eum oleo ſancto:

Et tale oleum vocatur Oleum infirmorum, non cathecumenorum. Unde diligenter aduertat ſacerdos, ne vnum pro alio miniſtret: de Sacra vnct. c. Unctio. Et ſi errore hoc fecerit, debet caute ſuppleri per ſacerdotem. de Sacramentis iterandis vel non. cap. 1. in fine.

¶ Forma huius ſacramenti, que ſit. Cap. 3.

Forma huius ſacramenti ſunt verba, que profert ſacerdos quando inungit infirmum. s. Per iſtam vnctionem et ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Deus quicquid deliquiſti per viſum, per auditum etc. Et licet varie ſint forme huius ſacramenti, tamen melius eſt vti forma S. Roma. Eccleſie, que eſt mater et magiſtra aliarum eccleſiarum. ¶ Ex concilio Florentino. Forma ſacramenti extreme vnctionis hec eſt. Per iſtam vnctionem et ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi dñs quicquid deliquiſti per viſum, ſimiliter in aliis mẽbris.

¶ Miniſter huius ſacramenti quis ſit. Cap. 4.

Miniſter huius ſacramenti eſt ſolus Sacerdos, et nõ alius. Quod patet in predicta authoritate ſancti Jacobi. cap. 5. vbi ait, Inducat presbyteros etc. 25. diſt. 5. Sed queritur, et cap. ſequen. Nec eſt de neceſſitate, quod ſint plures ſacerdotes preſentes, ſed vnus ſolus cum clerico poteſt ſacramentum conferre. De verbo. ſignifi. ca. que fuit. Si tamen ſint plures ſacerdotes melius eſt. Et ille qui inungit, debet dicere verba, et ceteri reſpondere, et aſſiſtere, et pro infirmo orare.

¶ De effectibus huius ſacramenti. Cap. 5.

Effectus huius ſacramenti eſt multiplex. ¶ Primus eſt conſolidatio ſpũalis debilitatis per peccatuz inducte. Dicit enim S. Tho. q talis vnctio dicitur que daz ſpũalis ſanatio, quia datur contra quandam inhabilitatem, vel ineptitudinez, que in nobis remanſerunt ex peccato actuali, vel originali: vel venialium peccatorum remiſſio. ¶ Secundus effectus eſt ſanitas corporalis, ſi diuina ſapientia id nouerit infirmo vtiliter expedire. ¶ Tertius eſt: quia per iſtud ſacrm̃ remittuntur peccata venialia et mortalia, que ignorat: vt in eadem authoritate beati Jacobi. Et ſi in peccatis fuerit dimittentur ei. Jacob. 5. c. ¶ Quartus eſt diminutio pene pctõ mortali debite. ¶ Quintus eſt gratie augmentum, que in hoc ſacro confertur et augetur,

tur, niſi obex ponatur: ⁊ ex ꝯſequenti, gloria. ¶ Sextus eſt interior letitia, ⁊ robur ꝯtra demonis inſidias, que potiſſime tūc inſunt. ¶ Septimus arctatio diabolice poteſtatis, que non eſt ita potens ſumpto ſacramento. ¶ Octauus eſt proteſtatio decedentis, ꝙ permanſerit in fide militantis eccleſie, ex qua vadit ad eccleſiā triūphantē: tanꝗ̄ miles, qui fideliter pugnauit.

¶ Quibus dari debeat hoc ſacramentum. Cap. 6.

Hoc ſacramentum dari debet ſolis infirmis adultis ⁊ penitentib9, qui ſunt infirmi in periculo mortis: ⁊ illis, qui inſtanter petunt illud ⁊ petierunt, licet tunc nihil intelligant ꝓpter mortis anxietatē, vel phreneſim, vel aliud accidens: pueris autem, ac euntibus ad pugnam, aut alio modo in periculo caſuali mortis poſitis, ac ēt ad mortem damnatis non datur.

¶ Quibus corporis partibus debeat dari hoc ſacramentum. Cap. 7.

Dandum eſt aūt hoc ſacr̄m in illis corporis partibus, ⁊ locis, per que morbus in alam intrauit. Et quia quinqꝫ ſenſus ſunt illi, per quos potiſſimum hō peccat: ideo in illis locis dandum eſt. ¶ Ex concil. Floren. predicto. Hoc ſacr̄m infirmo, de cuius morte timetur, dari debet. Qui vngendus eſt in oculis ꝑꝑ viſum: in auribus ꝑꝑ auditū: in naribus ꝑꝑ odoratū: in ore ꝑꝑ guſtum, vel locutionem: in manibus ꝑꝑ tactū: in pedibus ꝑꝑ greſſum: in renibus ꝑꝑ delectationem ibidem vigentem. Hec ibi. Mulieribus non vnguntur renes propter honeſtatem. Et ſiquis non haberet oculos, vel naſum, vel alia membra, inungantur loca magis propinqua dictis ſenſibus, vel locis, qui inungi deberent. Inunguntur ēt renes: quia in eis incentiuum libidinis conſiſtit. Ideo ſaluator noſter Luc. 12. dicit: Sint lumbi veſtri precincti, ⁊c. Non debent aūt ſcapule inungi, quia vncte fuerunt in baptiſmo. Nec manus preſbyteri vngende ſunt interius, ſed exterius: qꝛ prius ab ep̄o interius inuncte fuerunt in ordinatione ſacerdotij. Et ſi talis infirmus laborat in extremis cito inungat̄, ne inunctus decedat. di. 5. ca. bap.

¶ An hoc ſacramentum poſſit reiterari. Cap. 8.

Poteſt aūt reiterari hoc ſacr̄ꝫ toties, quoties infirmus morti appropinquare videt̄. Sed in eadē infirmitate, ſi fuerit longa, ⁊ timet̄ de periculo mortis, poterit reiterari ſēper.

Si vero ſit infirmitas breuis, non reiteratur, niſi receidiuaue=rit. Nec eſt expectandum ad inungendum infirmum vſque ad vltimum: quia tunc nullum ſenſum, vel deuotionem habere po teſt. Et debet dari ēt illud recuſanti, dummodo ſit pęnitens, ip=ſum ligando per manus, ⁊ pedes, ⁊ brachia, ⁊ ſic inungi. Qui negligunt recipere hoc ſacr̄m, vel contemnunt, grauiter pec=cant: ⁊ tempore interdicti eccleſiaſtici hoc ſacr̄m non debet ꝯ=ferri. Sacerdotes curati, qui renuunt, aut negligunt hoc ſacr̄m conferre, non euadunt pct̄m mortale. Sacerdos quolibet anno debet ſacrum oleum mutare: ⁊ vetus in eccleſię lampadibus ad comburendum ponere. Et ſi contrarium faceret, grauiter pec=caret. de conſ. diſt. 4. Siquis de alio. Et ſi ſacrum chriſma, vel oleum cathecumenorum, vel infirmorum, ex vſu defecerint: de bet ſuper illa imponi oleum non benedictum, ⁊ totum efficitur benedictum. De conſec. eccle. vel alta. c. quod in dubijs. Sacer=dos non debet petere in collatione huius ſacramenti pecuniā: quia ſimoniacus eſſet: ſponte tamen oblatam poteſt recipere. 1. q. 3. c. vlt. Et ſi infirmus petierit hoc ſacramentū, ⁊ antequam ſacerdos veniat, loquelam amiſerit, vel notitiam, nihilominus ſacerdos eum inungat. 26. quęſt. 5. capitu. his qui. ⁊ de ſenten. ex=commu. cap. a nobis. 2. quia in tali caſu etiam deberet baptiza=ri: ⁊ a peccatis abſolui. De bapti. ⁊ eius effect. capitu. maiores. Sacrum chriſma, oleum cathecumenorum, ⁊ oleum infirmo=rum ſeruari debet in eccleſia, in loco decenti, ac ſub clauium cuſtodia, non tamen in eodem loco, vbi Eucharistię ſacramen tum ſeruatur propter eiuſdem reuerentiam.

¶ Ordo ad vngendum infirmum ſm Romanā curiā. Cap. 9.

Sacerdos vncturus infirmum, in primis accipiat oleū ſan ctum. deinde ordinate procedat, dicendo ps̄. Miſerere mei, vt dictum eſt ſupra in cōione. Cum autem peruentum fue rit ad locum, vbi iacet infirmus, ſacerdos intrās dicat ℣. Pax huic domui. ℟. Et omnibus habitantibus in ea. Deinde ſtans ante egrotum dicat ℣. Adiutorium nr̄m in noīe dn̄i. ℟. Qui fe=cit cęlum ⁊ terram. ℣. Dn̄s vo. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

Adeſto dn̄e ſupplicationibus noſtris, ⁊ me indignum, qui primum miſericordia tua indigeo, clemēter exaudi: ⁊ quē non electione meriti, ſed dono grę tuę cōſtituiſti huius operis

mini=

miniſtrū, da fiduciā tui muneris exequēdi, ⁊ ipſe in nr̄o miniſte-
rio, qd̄ tuo virtutis eſt operare. Per Chriſtum. Oremus. Oratio.

INtroeat dn̄e Jeſu Chriſte domum hanc ſub noſtrę humi-
litatis ingreſſu ęterna felicitas, diuina proſperitas, ſerena
lętitia, charitas fructuoſa, ſanitas ſempiterna: effugiat ex hoc
loco acceſſus dęmonum: adſint angeli pacis: domumque hanc
deſerat effugata diſcordia. Magnifica domine ſuper nos no-
men ſanctum tuum: ⁊ bene ✠ dic noſtrę conuerſationi: ſancti-
fica noſtrę humilitatis ingreſſum: qui ſanctus ⁊ pius es: ⁊ per-
manes cum patre ⁊ ſpiritu ſancto in ſcl'a ſcl'orū. ℟. Amē. Oro.

ORemus ⁊ deprecemur dn̄m nr̄m Jeſum Chriſtum, vt bene
dicendo bene ✠ dicat hoc tabernaculum, ⁊ oēs habitan
tes in eo: ⁊ det eis angelum bonum cuſtodem: ⁊ faciat eos ſibi
ſeruire ad conſiderandum mirabilia de lege ſua: auertat ab eis
oēs contrarias ptātes: eripiat eos ab omni formidine, ⁊ ab om
ni perturbatione: ac ſanos in hoc tabernaculo cuſtodire digne
tur. Qui cum patre ⁊ ſpiritu ſancto viuit ⁊ regnat in ſecula ſecu
lorum. ℟. Amen. Deinde dicat hanc orationem.

EXaudi nos dn̄e ſancte, pater oṗs, ęterne Deus, ⁊ mittere
digneris ſanctum angelum tuum de cęlis, qui cuſtodiat,
foueat, protegat, viſitet, atque defendat omnes habitantes in
hoc habitaculo. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.
Et ponatur imago crucifixi ante oculos infirmi: vt eam poſſit
reſpicere. Deinde in modum crucis aſpergat ęgrotum aqua
benedicta: poſtea domum, dicendo an̄. Aſperges me dn̄e. cum
℣. Miſerere mei Deus. ⁊ Gloria pa. ⁊ Sicut erat. ⁊ repeti-
tur an̄a. Aſperges me. vt ſupra. Deinde immediate faciat ęgro-
tus confeſſionem: ⁊ dicat Confiteor. Quo dicto ſacerdos dicat.

DOminus nr̄ Jeſus Chr̄s te abſoluat: ⁊ ego abſoluo te ab
oī vinculo excōicationis maioris, ſiue minoris, ſuſpenſio-
nis, vel interdicti, ⁊ ab oībus pctīs tuis: ⁊ reſtituo te vnitati, ⁊
cōioni ſanctę matris eccleſię abſolutum. In noīe pa ✠ tris ⁊
fi ✠ lij ⁊ ſpūs ✠ ſancti. Amen. Et tūc oēs clerici aſtātes dicāt,
legendo ſeptē pſalmos pniales. Dum aūt pſalmi dr̄, vel cum
dicti fuerint, ſacerdos intincto pollice ī oleo ſcō dicat abſolute.

IN nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti: extin-
guatur in te oīs virtus diaboli, per impoſitionem manuū
noſtrarum:

noſtrarum: imo per inuocationem oĩum ſanctorum angelorũ, archangelorum, patriarcharum, prophetarum, apoſtolorum, martyrum, confeſſorum, virginum, atq; omnium ſimul ſanctorum. ℟. Amen. Quo dicto, faciat ſignum crucis de oleo ſancto in corpore egri in ſeptem locis ſubſcriptis, ad vnamquamque crucem, propriam orationem dicendo. Ad oculos.

Per iſtam ſanctam vn ✠ ctionez, ⁊ ſuã pijſſimã miſericordiã, parcat tibi dñs, quicquid deliquiſti p viſum. ℟. Amẽ. Miniſter vero tergat locũ iunctũ, cũ ſtuppa, reponẽs eã i vaſe mundo: ⁊ ſic faciat poſt quamlibet vnctionem. Ad aures.

Per iſtaz ſanctã vn ✠ ctionẽ, ⁊ ſuã pijſſimã miſericordiã parcat tibi dñs quicquid deliquiſti p auditũ. ℟. Amen. Ad nares.

Per iſtã ſanctam vn ✠ ctionẽ, ⁊ ſuam pijſſimaz miſericordiã, parcat tibi dñs qcqd deliquiſti p odoratũ. ℟. Amẽ. Ad labia.

Per iſtam ſanctam vn ✠ ctionem, ⁊ ſuam pijſſimaz miſericordiam, parcat tibi dominus quicquid deliquiſti per guſtum, ⁊ locutionem. ℟. Amen. Ad manus.

Per iſtam ſanctam vn ✠ ctionẽ, ⁊ ſuã pijſſimã miſericordiaz, parcat tibi dñs qcqd deliquiſti p tactũ. ℟. Amen. Ad pedes.

Per iſtã ſanctã vn ✠ ctionẽ, ⁊ ſuã pijſſimã miſericordiaz, parcat tibi dñs quicquid deliquiſti per greſſum. ℟. Amẽ. Ad lũbos.

Per iſtam ſanctam vn ✠ ctionem, ⁊ ſuam pijſſimam miſericordiam, parcat tibi dominus quicquid lumborum delectatione deliquiſti. ℟. Amen. Poſtea dicat ſacerdos.

Vnxi te oleo ſancto in nomine patris, ⁊ filij, ⁊ ſpiritus ſancti. Et non lateat in te immũdus ſpũs, ⁊ dolor, ſiue inſanabilis languor, neq; in mẽbris tuis, neq; in medullis, neq; in cõpaginibus mẽbrorũ tuorũ: ſed virtus Chr̃i altiſſimi in te corroboretur. Quẽ ſicut vnxit Samuel David in regem prophetam olei operatione, omnipotentis virtute, ſic ſuo ſancto medicamine te vnxi quatenus per huius myſterij operationez, ⁊ per hãc ſacrati olei vnctionem, atq; noſtraz deprecationez, virtute ſanctę Trinitatis medicatus atq; refectus, priſtinaz ac melioratã recipere merearis ſanitatem a domino omnipotente. Qui viuit ⁊ regnat deus in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Oremus.

Per iſtam ſanctam vnctionem, ⁊ per dei virtutẽ, ⁊ per myſterij noſtri benedictionez, ſanctificent ab oĩ ſorde pecca-

tl manus ꝛ os; coꝛ quoque ac ſenſus, viſus, auditus, guſtus, tactus, ꝛ odoꝛatus, ac totum coꝛpus tuū, ꝛ anima tua: ꝛ idoneus efficiaris ad inuocandum atqꝫ ſanctificandum deum ꝛ benedicendum nomen eius. Reddat tibi dñs letitiā ſalutaris tui, ꝛ ſpū principali cōfirmet te, ꝛ ſpūm ſcm̄ innouet in viſceribus tuis: ꝛ ne auferat illū a te. Sed benedictio dei pris, ꝛ filij, ꝛ ſpiritus ſancti deſcendat ſuper te: copioſaqꝫ ſuper caput tuū defluat: ꝛ in extrema coꝛpoꝛis tui deſcendat. Interius exteriuſqꝫ te repleat, atque circundet: ꝛ ſit ſemper tecum. Per Chꝛiſtum. ℟. Amen.

SAnet te deus, pater, omnipotens, qui te creauit. Sanet te Jeſus Chꝛiſtus, qui pꝛo te paſſus eſt in cruce. Sanet te ſpiritus ſanctus, qui tibi in baptiſmo infuſus eſt. Sancta trinitas vnus deus gratiam ſuam ad pꝛofectum ſalutis animę ꝛ coꝛpoꝛis in te augeat: ꝛ ab omni malo te liberet, ac in bono iugiter conſeruet. Qui viuit ꝛ regnat deus in ſecula ſeculoꝛuꝫ. ℟. Amē.

Quibus omnibus peractis, ꝛ a clericis pſalmis ꝛ litanijs lectis, ſacerdos dicat Kyrieelei. Chꝛiſtele. Kyrieelei ſō. ℣. Pater noſter. ſub ſilentio. ℣. Et ne nos inducas in ten. ℟. Sed libe. ℣. Saluum fac ſeruum tuum. ℟. Deus meus ſperantem in te. ℣. Mitte ei domine auxilium de ſancto. ℟. Et de Sion tuere eum. ℣. Eſto ei domine turris foꝛtitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil pꝛoficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Domine exaudi oꝛat. ℟. Et clamoꝛ. ℣. Dominus vo. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oꝛemus. Oratio.

DOmine deus, qui per apoſtolum tuum locutus es: Infirmatur quis in vobis, inducat pꝛeſbyteros eccleſię, ꝛ oꝛēt ſuper eum vngentes eum oleo ſancto in nomine domini: ꝛ oꝛatio fidei ſaluabit infirmum, ꝛ alleuiabit eum dominus: ꝛ, ſi in peccatis ſit, dimittentur ei: cura (quęſumus) redemptoꝛ noſter gratia ſpiritus ſancti languoꝛes iſtius infirmi: ꝛ ſua ſana vulnera: eiuſque dimitte peccata: atqꝫ doloꝛes cūctos coꝛdis ꝛ coꝛpoꝛis ab eo expelle: plenamque ei interius exteriuſqꝫ ſanitatem miſericoꝛditer redde: vt ope miſericoꝛdię tuę reſtitutus, ad priſtina reparetur officia. Qui cum patre ꝛ ſpiritu ſancto viuis ꝛ regnas in ſecula ſeculoꝛum. ℟. Amen. Alia oratio.

REſpice, quęſumus domine, famulum tuum in infirmitate ſui coꝛpoꝛis fatiſcentēꝫ: ꝛ animam refoue quaꝫ creaſti: vt caſtiga-

caſtigationibus emendatus ſe ſentiat tua medicina ſaluatum. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oratio.

Domine ſancte, pr̄ oṗs, eterne deus qui benedictionis tue gratiam egris infundendo corporibus, facturaꝫ tuā multiplici pietate cuſtodis, ad inuocationem tui nōis benignus aſſiſtu: vt famulum tuum N. ab egritudine liberatum ⁊ ſanitati donatum, dextera tua erigas, virtute confirmes, poteſtate tuearis, atque eccleſie tue ſanctiſqꝫ altaribus tuis, cū omni deſiderata proſperitate reſtituas: Per Chr̄m dn̄m no. ℟. Amen. Oratio.

Dominus Jeſus Chriſte apud te ſit, vt te defendat: intra te ſit, vt te reficiat: circa te ſit, vt te cōſeruet: ante te ſit, vt te deducat: poſt te ſit, vt te cuſtodiat: ſuꝑ te ſit, vt te benedicat. Qui in trinitate perfecta viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculorū. Am̄.

Poſtea ſtuppa proiciatur in ignem. His omnibus peractis reuertantur ad eccleſiam: ⁊ Crux remaneat coram infirmo.

¶ Ordo vngēdi infirmū ſm̄ vſum patriarchatus Venetiarum.

Sacerdos accedere volens ad vngendum infirmū: ſum. pro ſuppellicco, ⁊ ſtola, ⁊ libello cū miniſtro ad infirmū accedat. Et ibidē ſuperpellicco ⁊ ſtola paratus accedens ad lectum infirmi dicat. Pax huic domui, ⁊ oībus habitantibus in ea. Et aſpergat infirmum, ⁊ thalamum, ⁊ aſtantes aqua benedicta, Quo facto paucis verbis infirmum conſoletur: ⁊ hortetur ad habendam ſpem ⁊ fiduciam in domine Deo. Et poſtea dicat. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpi. Oremus. Oratio.

Omnipotens, ⁊ miſericors Deus, immenſam pietatē tuam humiliter imploramus: vt ad introitū humilitatis noſtre in tuo nomine hunc famulum tuum N. in hoc habitaculo iacē tem feſſum ſalutifere viſitare digneris, ſicut viſitaſti Tobiam ⁊ Sarram, ſocrum Petri, puerumqꝫ Centurionis, atque eum reſtituas priſtine ſanitati aīe ⁊ corporis, vt recepta ipſa priſtina ſanitate gratiarū tibi in eccleſia tua referat actionē. Per Chriſtum. ℟. Amen. Deinde ſacerdos intingens pollicem in oleo ſancto infirmorū, vngat caput infirmi in modū crucis, dicens.

Vngo caput tuū oleo ſcificato. Jn nōie pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lii, ⁊ ſpūs ✠ ſci: vt more militis vnctꝰ ꝑparatus ad luctamē, poſſis aereas ſuperare cateruas: ꝑ xp̄m. ℟. Amen. Et extergatur ſtuppa locus inunctus, ⁊ ponat in vaſe mūdo ¶ Ad oculos.

Vngo

Ungo oculos tuos oleo ſanctificato. In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ✠ ſancti: vt quicquid de illicito viſu deliquiſti, huius olei vnctione expietur: Per Chriſtum dominū noſtrum. Qui tecum vi. ⁊c. ℟. Amen. ¶ Ad aures.

Ungo has aures ſacrati olei liquore, In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti: vt quicquid delectatione nociui auditus admiſſum eſt, medicina ſpirituali euacuetur: Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. ¶ Ad nares.

Ungo has nares oleo ſacrato, in nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti: vt quicquid noxio vapore cōtractum eſt ab odore ſuperfluo: iſta emendet vnctio, vel medicatio: Per Chriſtum dñm noſtrum. ℟. Amen. ¶ Ad labia.

Ungo labia iſta conſecrati olei medicamento, In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti: vt quicquid guſtu ſuperfluo ⁊ inordinato, vel otioſa vel criminoſa peccaſti locutione, diuina clementia miſerante hac vnctione expurgetur. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. ¶ Ad pectus.

Ungo pectus tuum oleo ſancto: vt hac vnctione protect⁹, fortiter ſtare valeas aduerſus aereas cateruas, In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti, ſit hęc vnctio olei ſanctificati ad purificationem mentis ⁊ corporis: Per Chriſtū dominum noſtrum. Qui tecum. ℟. Amen. ¶ Ad ſcapulas.

Ungo has ſcapulas, ſiue in medio ſcapularum oleo ſacro, In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti: vt ex omni parte ſpirituali protectione munitus, valeas diabolicos impetus viriliter contemnere, ac procul poſſis eos robore ſuperni iuuaminis repellere: Per Chriſtum dominum noſtrum. Qui tecum viuit ⁊ regnat. ℟ſum. Amen. ¶ Ad manus.

Ungo has manus oleo ſanctificato, In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti: vt quicquid illicito, vel noxio tactu, vel opere peregerunt, per hanc vnctionem euacuetur. Per Chriſtum dominum noſtrum. Qui tecum viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculorum. ℟ſum. Amen. ¶ Ad pedes.

Ungo hos pedes oleo benedicto, In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti: vt quicquid ſuperfluo, vel nociuo inceſſu commiſerunt, iſta aboleat vnctio, vel medicatio. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

¶ Bene-

Benedictio ſuper infirmum inunctum

¶ Benedictio ſuper infirmum inunctum.

Bene ✠ dictio Dei omnipotentis cum angelis ſuis ſit ſuper te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio domini noſtri Jeſu Chriſti cum apoſtolis ſuis ſit ſuper te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio Spiritus ſancti cum ſeptem donis ſuis ſit ſuper te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio ſanctę eccleſię catholicę cum filijs ſuis electis ſit ſuper te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio ſanctę Marię Virginis matris domini noſtri Jeſu Chriſti cum filiabus ſuis ſanctis ſit ſuper te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio ſanti Petri principis apoſtolorum ⁊ omnium apoſtolorum ſit ſuper te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio quatuor Euangeliſtarum Chriſti, cum quatuor Euangelijs, ⁊ quatuor paſſionibus Chriſti ſit ſuper te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio ſancte crucis Chriſti, cum virtute altiſſimi ſit ſuper te. ℟. Amen.

Bene ✠ dic domine famulum tuum, ſicut bene ✠ dixiſti Adã per paſſionem filij tui domini noſtri Jeſu Chriſti. ℟. Amen.

Bene ✠ dic domine famulum tuũ, ſicut bene ✠ dixiſti Noe, ⁊ filios eius poſt diluuium. ℟. Amen.

Bene ✠ dic domine famulum tuum, ſicut bene ✠ dixiſti Abraham propter fidem ſuam. ℟. Amen.

Bene ✠ dic Domine famulum tuum, ſicut bene ✠ dixiſti Moyſen per decem verba legis, quę dediſti ei in monte Sinai. ℟. Amen.

Bene ✠ dic Domine famulum tuum, ſicut bene ✠ dixiſti Dauid, propter eius deuotionem ad te, ⁊ propter fortitudinem manuum ſuarum. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio oĩum gentium cęleſtium ſit ſuper te. ℟. Amẽ.

Fiant merita ⁊ orationes omnium ſanctorum tecum in diebus ⁊ noctibus: in verbo ⁊ facto, in cogitatione, ⁊ oĩ tpe commendo te ſub poteſtate ſanctiſſimę Trinitatis. ℟. Amen.

Illuminet faciem tuã ſuper te dñs, ⁊ miſereatur tui. ℟. Amẽ.

Conuertat dominus vultum ſuum ad te: ⁊ det tibi pacem. Qui viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculorum. ℟. Amen.

In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti accipe ſanitatem mentis ⁊ corporis. ℟. Amen.

Hec vnctio per iſtud ſignum ſancte cru ✠ cis, ⁊ per oleū ſancti ✠ ficatum, ⁊ per donum ſancti ✠ ſpiritus fiat tibi ad ſanitatem ⁊ ſempiternam ſalutem. ℟. Amē. Deinde dicat Sacerdos. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpir. Oremus. Oratio.

Domine Jeſu Chriſte, qui es ſaluatio, ⁊ redemptio noſtra, qui es vera ſalus, ⁊ medicina, ⁊ a quo omnis ſanitas, ⁊ medicamentum venit, qui apoſtoli tui voce inſtituis, vt lāguidos olei liquore tangentes vngamus: poſtulamus miſericordiā tue pietatis: ⁊ queſumus, vt reſpicias propitius ſuper hunc famulum tuum ab illa ſummitate celorum, vt quem languor curuat ad exitum, ⁊ virium contractio pertrahit ad occaſum medela tue gratie ſaluti reſtituat caſtigatum. Extingue in eo libidinum ⁊ febrium actus, egritudinum ⁊ cupiditatum tormenta, diſſolue ſuperbie inflationem, tumoremque compeſce: vlcera ⁊ putredines vitiorum euacua, viſcerum interna, cordiumque ac medullarum, ⁊ cogitationum ſana diſcrimina: conſcientiarum atque plagarum abducito cicatrices phyſicis, ⁊ phantaſmaticis adeſto periculis: vetereſqꝫ atque immenſas remoue paſſiones: opera carnis ſanguiniſqꝫ materiam compone: ac delictorum illi veniam propitiatus attribue: ſicque illum iugiter cuſtodiat pietas tua: vt nec ad corruptionē aliquando ſanitas, nec ad perditionem te auxiliante perducat infirmitas fiatqꝫ illi hec olei ſacra perunctio concita morbi preſentis expulſio, ⁊ peccatorum omnium optata remiſſio: te concedente ſaluator mundi. Qui cum patre ⁊ ſpiritu ſancto viuis ⁊ regnas, Per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen.

Propitietur dn̄s cunctis iniquitatibus huius infirmi: ⁊ ſanet omnes languores illius: redimatqꝫ de interitu perpetue mortis vitā eius: ⁊ corroboret ⁊ ſatiet in bonis oībus deſiderium ipſius. Qui viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculorū. ℟. Amē.

Concede nobis dn̄e famulis tuis: vt orantes cum fiducia dicamus Pater noſter. totum. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo. Libera nos, queſumus Domine: ab omni malo: ⁊ cuſtodi nos ſemper in omni opere bono Jeſu Chriſte author omnium bonorum.

¶ Bene-

¶ Benedictio cinerum, in quibus ponendus eſt infirmus mo
riens: ⁊ cilicij quo cadauer defuncti vel infirmi inuoluendum. Cap. i.
℣. Adiutorium noſtrum in nomine domini. ℟. Qui fecit celuꝫ
⁊ terram. ℣. Domine exaudi orati. ℟. Et clamor. ℣. Domi-
nus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus, qui non mortem, ſed pniam deſideras peccatorum,
fragilitatem conditionis humanę benigniſſime reſpice:
⁊ hos cineres, quos cauſa proferendę humilitatis, atqꝫ prome
rendę venię famulo tuo imponi, ⁊ cilicium quo eum indui de-
creuimus, bene ✠ dicere pro tua pietate digneris: vt qui ſe ci-
nerem eſſe ob prauitatis ſuę meritum, ⁊ in puluerem reuerſu-
rum ſe cognouit, peccatorum omnium veniam, ⁊ pręmia pęni-
tentibus repromiſſa a te miſericorditer conſequi mereatur. Per
Chriſtum dominum noſtrum. Qui tecum viuit ⁊ reg.

¶ Exorciſmus cineris.

EXorcizo te cinis in nomine Dei pa ✠ tris omnipotentis,
⁊ in nomine Ieſu ✠ Chriſti filij eius, ⁊ ſpũs ✠ ſancti, qui
te per ignem in fauillam conuerti pręcepit: vt ſicut iuſſione dei
per ſanctum famulum ſuum Moyſen cinis vitulę in populo aſ-
perſus oẽm congregationem ſanctificauit Iſrael, ita ⁊ tu exor-
cizatus in nomine ſanctę trinitatis, ⁊ in terra ⁊ cilicio aſperſus
efficias, vt in famulo Dei nõ lateat diabolus, ſed manifeſtetur
atque expellatur: vt purus ⁊ ſincerus inueniatur. Per domi-
num noſtrum Ieſum Chriſtum, qui venturus eſt iudicare vi-
uos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculum per ignem. ¶ Itẽ benedictio cilicij.

BEne ✠ dic dñe hoc cilicium, quod famulus tuus pro hu-
militatis ⁊ pęnitudinis ſuę deuotione indui appetiuit: vt
ſicut niniuitarum populo in cinere ⁊ cilicio pęnitenti peperci-
ſti, ita ⁊ famulus tuus humiliationis ⁊ profeſſionis ſuę indutus
veſtimento, a te creatore ſuo oium indulgentiam conſequatur
delictorum. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

Tunc aſperſis cineribus ⁊ cilicio aqua benedicta, imponat v-
trunque ſuper infirmum, vel etiam defunctum, ⁊ dicat ſequen-
tem orationem. Oremus. Oratio.

INduat te dñs veſtimento ſalutis: ⁊ qui vt nobis humilita
tis oſtenderet formaꝫ, vilibus voluit indui pannis in pręſ-
ſepio, ipſe te faciat corde cõtrito ⁊ humiliato ſibi aſſiſtere: vt ſi-
cut

cut habitum hunc abiectionis te fecit extrinſecus induere, ita ipſe veſtimento immortalitatis ⁊ ſtola iucunditatis te intrinſecus induat. Per eundem dominum noſtrum Jeſum Chriſtum filium Dei: qui cum patre ⁊ ſpiritu ſancto viuit ⁊ regnat deus in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Tunc ſuper infirmum ſacerdos cineres aſpergat, ⁊ cilicium ſuper eum ponat. Si autẽ iam mortuus fuerit, ſimiliter eum aſpergat ⁊ cilicium eum induat.

¶ De oratione facienda in viſitatione infirmorum. Cap. 12.

Cum ſacerdos aliquam perſonam infirmam decumbentem viſitauerit, ⁊ aliquam orationem ſuper eam facere voluerit, poterit vti forma infraſcripta, videlicet. ¶ Primo intrans domum, vel cameram infirmi dicat. Pax huic domini. ℟. Et omnibus habitantibus in ea. Et accedens ad lectulum infirmi, eum dulciter ſalutet, ⁊ ad patientiam hortetur, ⁊ aliqua verba ſancta pro ipſius exhortatione ⁊ conſolatione dicat. Et quia infirmitas corporalis frequenter euenit propter infirmitatem ſpiritualem, vt in c. cum infirmitas, de pęnit. ⁊ remiſ. hortetur eum, vt ſi cito velit ſanari ab infirmitate, etiam ſi infirmitas non ſit multum grauis; integram ⁊ veram confeſſionem faciat de omnibus peccatis ſuis. Poſtmodum ſacerdos dicat. Chariſſime, ſi dominus tibi pręſtare dignabitur ſanitatem, non proponis de cętero pro viribus tuis a peccatis cauere, ⁊ eius mandata pro poſſe ſeruare? Quo promittente, dicat ſacerdos. ℣. Adiutorium noſtrum in nomine domini. ℟. Qui fecit cęlum ⁊ terram. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Intret, quęſumus dñe Jeſu Chr̃e, domum hanc ſub noſtrę humilitatis ingreſſu ęterna fęlicitas, diuina proſperitas, ſerena lętitia, charitas fructuoſa, ſanitas ſempiterna. Effugiat ex hoc loco acceſſus dęmonũ, adſint angelis pacis, domũque hanc deſerat effugata diſcordia. Magnifica dñe ſuper nos nomen ſanctum tuum: bene ✠ dic cõuerſationi noſtrę: ſanctifica noſtrę humilitatis ingreſſuꝫ: qui ſanctus ⁊ pius es: ⁊ permanens cum patre ⁊ ſpiritu ſancto in ſecula ſec. ⁊c. Ps. Dñe ne in furore. j. fo. 58. ℣. Dominus vobiſcuꝫ. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Sequentia ſancti Euangelii ſm Matth. ℟. Gloria tibi dñe. Dum ſacerdos dicit, Sequentia ſancti, ſigna crucis faciat ſuper

ſe in fronte. ſuper os; ⁊ ſuper pectus. ⁊ ſimiliter ſuper infirmū: maxime ſi fuerit maſculus: ſi vero femina fuerit, dum ſacerdos ſe ſignat. per ſemetipſam in locis prędictis ſe ſignet: ⁊ hoc idē in ſequentibus Euangeliis obſeruetur.

In illo tpe: Cum introiſſet Jeſus Capharnaū: acceſſit ad eum Centurio rogans eū, ⁊ dicens: Dñe puer meus iacet in domo paraliticus, ⁊ male torquetur. Et ait illi Jeſus: Ego veniam, ⁊ curabo eum. Et rñdens Centurio ait: Dñe non ſum dignus vt intres ſub tectum meum: ſed tm̄ dic verbo, ⁊ ſanabitur puer meus. Nam ⁊ ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites: ⁊ dico huic, vade: ⁊ vadit: ⁊ alio, veni: ⁊ venit: ⁊ ſeruo meo, fac hoc: ⁊ facit. Audiens aūt Jeſus miratus eſt; ⁊ ſequentibus ſe dixit: Amē dico vobis; nō inueni tantā fidē in Jſrael. Dico aūt vobis, ꝙ multi ab oriente ⁊ occidēte venient: ⁊ recumbent cū Abrahā Jſaac ⁊ Jacob in regno cęlorū: Filij aūt regni eijcient in tenebras exteriores. Ibi erit fletus ⁊ ſtridor dentiū. Et dixit Jeſus Centurioni: Uade ⁊ ſicut credidiſti fiat tibi. Et ſanatus eſt puer eius ex illa hora. Oremus. Oro.

Domine ſancte, pr̄ oīps, ęterne deus, qui benedictionis tuę gratiam ęgris infundendo corporibus, facturā tuā multiplici pietate cuſtodis, ad inuocationē nominis tui benignus aſſiſte: vt famulum tuum ab ęgritudine liberatū ⁊ ſanitati donatum dextera tua erigas, virtute confirmes, poteſtate tuearis, atq; eccleſię tuę ſanctę cum omni deſiderata proſperitate reſtituas. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Pſalmus.

Conſerua me dñe, qm̄ ſperaui in te, dixi dño, deus meus es tu, qm̄ bonorum meorum non eges. Sanctis qui in terra ſunt eius, mirificauit oēs voluntates meas in eis. Multiplicatę ſunt infirmitates eorum: poſtea accelerauerunt. Non congregabo cōuenticula eorū de ſanguinibus, nec memor ero nominū eorum per labia mea. Dñs pars hęditatis meę, ⁊ calicis mei: tu es qui reſtitues hęditatē meā mihi. Funes ceciderunt mihi in p̄claris: etenim hęreditas mea pręclara eſt mihi. Benedicā dñm qui tribuit mihi intellectū: inſuper ⁊ vſq; ad noctē increpuerunt me renes mei. Prouidebā dñm in conſpectu meo ſemper: qm̄ a dextris eſt mihi, ne commouear. Propter hoc lętatum eſt cor meum, ⁊ exultauit lingua mea: inſuper ⁊ caro

mea

mea requieſcet in ſpe. Q[uonia]m non derelinques a[n]i[m]am meã in inferno: nec dabis ſc[tu]m tuum videre corruptionem. Notas mihi feciſti vias vitę: adimplebis me letitia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua vſque in finẽ. D[omi]n[u]s vobiſcum. Sequentia ſancti Euangelij ſ[e]c[un]d[u]m Marcum. ℟. Gloria tibi Domine.

In illo t[em]p[o]re: Recũbentibus vndecim diſcipulis, apparuit illis Jeſus: & exprobrauit incredulitatem illorũ, & duritiã cordis: quia his qui viderant eum reſurrexiſſe a mortuis non crediderant. Et dixit eis: Euntes in mundum vniuerſum prędicate Euangelium omni creaturę. Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Qui vero non crediderit, condemnabitur. Signa aũt eos, qui crediderint, hęc ſequẽtur. In no[m]i[n]e meo demonia eijcient, linguis loquentur nouis, ſerpẽtes tollent. Et ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ęgros manus imponent, & bene habebunt. Et d[omi]n[u]s quidem Jeſus, poſt[quam] locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cęlum: & ſedet a dextris Dei. Illi autem p[ro]fecti prędicauerunt vbiq[ue] d[omi]no cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Oremus. Or[ati]o.

Virtutum cęleſtium deus, qui ab humanis corporibus o[mn]e[m] languorem & o[mn]e[m] infirmitate[m] p[re]cepti tui poteſtate depellis, adeſto propitius huic famulo tuo: vt fugatis infirmitatibus & viribus, receptis nomen ſanctum tuum inſtaurata protinus ſanitate benedicat. Per Chriſtum dominum. ℟. Amen. Ps.

Exaudiat te d[omi]n[u]s in die tribulationis: protegat te nomẽ dei Jacob. Mittat tibi auxiliu[m] de ſancto: & de Sion tueatur te. Memor ſit o[mn]is ſacrificij tui: & holocauſtu[m] tuum pingue fiat. Tribuat tibi ſ[e]c[un]d[u]m cor tuum, & o[mn]e [con]ſilium tuum [con]firmet. Lętabimur in ſalutari tuo: & in no[m]i[n]e dei n[ost]ri magnificabimur. Impleat d[omi]n[u]s o[mn]es petitiones tuas: nunc cognoui q[uonia]m ſaluum fecit d[omi]n[u]s Chr[istu]m ſuum. Exaudiat illum de cęlo ſancto ſuo: in potentatibus ſalus dexterę eius. Hi in curribus, & hi in equis: nos aũt i[n] no[m]i[n]e d[omi]ni dei noſtri inuocabimus. Ipſi obligati ſunt, & ceciderunt: nos aũt ſurreximus, & erecti ſumus. D[omi]ne ſaluum fac regem: & exaudi nos in die, qua inuocauerimus te. D[omi]n[u]s vo. &c. Sequentia ſancti Euange. ſ[e]c[un]d[u]m Lucam. ℟. Gloria tibi domine.

In illo tempore: Surgens Jeſus de ſynagoga, introiuit in domum Simonis. Socrus autẽ Simonis tenebatur ma-

gnis febribus. Et rogauerunt illum pro ea. Et ſtans ſuper illam: imperauit febri: ⁊ dimiſit illam. Et continuo ſurgens miniſtrabat illis. Cum autem ſol occidiſſet, omnes qui habebant infirmos varijs languoribus, ducebant illos ad Ieſum. At ille ſingulis manus imponens curabat eos. Oremus. Oratio.

Domine ſancte, pr̄ ōps, eterne deus, qui fragilitatē humane ↄditionis infuſa virtutis tue dignatione cōfirmas: vt ſalutaribus remedijs corpora nr̄a ⁊ mentes vegetentur: ſuper hunc famulū tuū ꝓpitius intende: vt oī neceſſitate corporee infirmitatis excluſa, gr̄a in eo priſtine ſanitatis pfecta reparetur. Per Chr̄m. ℟. Amen. ps. Inclina dn̄e aurem. fol. 59. Dominus vo. Sequentia ſancti Euange. ſm Ioann. ℟. Gloria tibi dn̄e.

In illo tpe: Erat dies feſtus iudeorū, ⁊ aſcendit Ieſus Ieroſolymā. Eſt aūt Ieroſolymis ꝓbatica piſcina, q̄ cognominatur hebraice Bethſaida, quinque porticus hn̄s. In his iacebat multitudo magna languentiū, cecorū, claudorū, aridorum, expectantiū aque motū. Angelus aūt dn̄i ſm tp̄s deſcendebat in piſcinā: ⁊ mouebat aqua. Et qui prior deſcendiſſet in piſcinaꝫ poſt motionē aque, ſanus fiebat a quacunqꝫ detinebat infirmitate ſua. Erat aūt quidā homo ibi triginta ⁊ octo annos habēs in infirmitate ſua. Hunc cū vidiſſet Ieſus iacētem, ⁊ cognouiſſet, quia multum iam tp̄s hr̄et, dixit ei: Vis ſanus fieri? Rn̄dit ei languidus. Dn̄e hoīem non habeo, vt cum turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinam. Dum venio enim ego, alius ante me deſcendit. Dicit ei Ieſus: Surge, tolle grabatū tuū, ⁊ ambula. Et ſtatim ſanus factus eſt hō, ⁊ ſuſtulit grabatum ſuum, ⁊ ambulabat. Erat aūt ſabbatum in illa die. Dicebant ergo iudei illi, qui ſanctus fuerat. Sabbatum eſt: non licet tibi tollere grabatum tuum. Rn̄dit eis. Qui me ſanuꝫ fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatū tuū, ⁊ ambula. Interrogauerunt ergo eum: quis eſt ille homo, qui dixit tibi, tolle grabatum tuuꝫ, ⁊ ambula: Is autē, qui ſanus fuerat effectus, neſciebat quis eſſet. Ieſus autē declinauit a turba conſtituta in loco. Poſtea inuenit eum Ieſus in templo: ⁊ dixit illi: Ecce ſanus factus es: iam amplius noli peccare; ne deterius aliquid tibi contingat. Oremus. Oratio.

Reſpice dn̄e famulum tuuꝫ in infirmitate ſui corporis laborantem: ⁊ animā refoue quam creaſti: vt caſtigationibus emendata,

emendata, continuo, ſe ſentiat tua medicina ſaluatã. Per Chriſtum. Ps. Qui habitat in adiuto. fol. 60. Aña. Media vita in morte ſumus: quem querimus adiutorem, niſi te dñe: qui pro peccatis noſtris iuſte iraſceris. Sancte Deus, ſancte fortis, ſancte ⁊ miſericors ſaluator, amare morti ne tradas nos. ℣. Ne proijcias nos in tempore ſenectutis: cum defecerit virtus noſtra ne derelinquas nos dñe. Sancte Deus, ⁊c. ℣. Muro tuo inexpugnabili circuncinge nos dñe: ⁊ armis tue potentie protege nos ſemper Deus noſter. Sancte Deus, ⁊c. ℣. Aſpice dñe de ſede ſancta tua, ⁊ cogita de nobis: inclina Deus meus aurem tuam ⁊ audi: aperi oculos tuos ⁊ vide tribulationem noſtrã. Sancte Deus ⁊c. Gloria. Sancte Deus ⁊c. Kyrieeleiſon, Chriſte elei. Kyrieelei. Pater noſter. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libe. ℣. Miſerere mei dñe, qm̃ infirmatus ſum. ℟. Sana me domine, qm̃ conturbata ſunt oia oſſa mea. ℣. Poſt partum virgo inuiolata permanſiſti. ℟. Dei genetrix intercede pro nobis. ℣. Angelis ſuis Deus mandauit de te. ℟. Ut cuſtodiant te in omnibus vijs tuis. ℣. Saluum fac ſeruum tuum. ℟. Deus meus ſperantem in te. ℣. Mitte ei dñe auxilium de ſancto. ℟. Et de Sion tuere eum. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis nõ apponat nocere ei. ℣. Eſto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationem. ℟. Et cla. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Omnipotẽs ſempiterne deus, infirmitatẽ famuli tui propitius reſpice: atque ad protegendum eum dexteram tue maieſtatis extende. Oratio.

Concede hunc famulum tuum, queſumus domine Deus, perpetua mentis ⁊ corporis ſanitate gaudere: ⁊ glorioſa beate Marie ſemper virginis interceſſione a preſenti liberari triſtitia, ⁊ eterna perfrui letitia. Oratio.

Deus, qui miro ordine angelorum miniſteria hominũque diſpenſas, ꝯcede propitius, vt a quibus tibi miniſtrãtibus in celo ſemper aſſiſtit, ab his in terra vita nr̃a muniatur. Oro.

Deus, qui facture tue ſemper pio dominaris affectu, inclina aurem tuam ſupplicationibus noſtris: ⁊ famulum tuũ ex aduerſa valetudine ſui corporis laborantẽ placatus reſpice: ⁊ viſita ſalutari tuo: ⁊ celeſtis gr̃e preſta ei medicinam. Per do.

Completa vltima oratione ſacerdos vtranqꝫ manuꝫ ponat ſu-
per caput infirmi, ⁊ dicat orationem de B. Vincẽtio, videlicet.

Hãc orationem Febricitãtibus valere certum eſt.

SUper ęgros manus imponent ⁊ bene habebunt. Ieſus Marię filius, mundi ſalus ⁊ dominus meritis beati Vincentij confeſſoris ſui ſit tibi clemẽs ⁊ propitius. Amen. Poſtea dicat. Initium ſancti Euangelij ſecundum Ioannem.

IN principio erat verbum, ⁊ verbum erat apud Deum: ⁊ Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipſum facta ſunt: ⁊ ſine ipſo factum eſt nihil quod factum eſt. In ipſo vita erat: ⁊ vita erat lux hominum. Et lux in tenebris lucet: ⁊ tenebrę eam non comprehenderunt. Fuit homo miſſus a Deo, cui nomen erat Ioannes. Hic venit in teſtimonium, vt teſtimonium perhiberet de lumine: vt omnes crederent per illum. Non erat ille lux: ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, quę illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat, ⁊ mundus per ipſum factus eſt: ⁊ mundus eum non cognouit. In propria venit: ⁊ ſui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum dedit eis poteſtatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius. Qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt. Et verbum caro factum eſt: ⁊ habitauit in nobis. Et vidimus gloriam eius: gloriam quaſi vnigeniti a patre: plenum gratię ⁊ veritatis. Poſtea ſubiungat dicens.

DOminus Ieſus Chriſtus apud te ſit, vt te defendat: intra te ſit, vt te cõſeruet: ante te ſit: vt te deducat: poſt te ſit, vt te cuſtodiat: ſuper te ſit, vt te bene ✠ dicat: qui cuꝫ patre, ⁊ ſpũ ſancto in vnitate perfecta viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculorum. Benedictio dei omnipotentis pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti deſcendat ſuper te, ⁊ maneat ſemper. ℟. Amen.

Prędicta oratio ſuper infirmos poteſt abbreuiari ad libitum.

¶ De petitionibus faciendis infirmo morienti valde vtilibus. Cap. 13.

SOlent frequenter a perſonis ſecularibus ex deuotione aduocari ſacerdotes: vt aſſiſtant morientibus. Ideoqꝫ taliter aduocati poterũt in tali tp̄e infraſcriptam formã ſeruare, vel aliam, vt eis viſum fuerit. Et

primo

primo ingredientes cameram infirmi dicant. Pax huic domui. R. Et oībus habitantibus in ea. Poſtea accedentes ad infirmum, eum dulciter ſalutent, ⁊ conſolentur. Et ſi viderint eum morti proximū, ſi tñ adhuc ſit capax rationis, hortentur ad plenam ſubiectionem ſui ipſius diuinę ⁊ bonitati ⁊ voluntati. Et cum viderint eum paratum ad moriendum, ſacerdos petat ab eo infraſcriptas petitiones per ordinem, moroſe ⁊ diſtincte, vt eas infirmus percipere poſſit, vꝫ. Sacerdos. Credis oēs articulos fidei, ⁊ totam ſacram ſcripturam, ſm expoſitionē ſanctorum doctorū ⁊ catholicorum? Rñdeat infirmus. Credo. Sacerdos. Deteſtaris tu, ⁊ reprobas oēs hęreſes, ⁊ ſuperſtitiones a ſancta mr̃e eccl'a catholica dānatas, ⁊ reprobatas? Rñdeat infirmus. Reprobo. Sacerdos. Gaudes mori in fide dñi noſtri Jeſu Chr̃i? Rñdeat infirmus. Gaudeo. Sacerdos. Cognoſcis te multū offendiſſe dñm deū creatorem tuū, a quo tanta beneficia recepiſti, ⁊ a quo habes quicquid boni habes? Rñdeat infirmus. Cognoſco. Sacerdos. Doles ex corde de omni offenſa contra dñm deum, teipſum, ⁊ proximum tuū, qualitercunqꝫ commiſſa? Rñdeat infirmus. Doleo. Sacerdos. Doles de oī negligentia, ⁊ omiſſione bñ operandi, ⁊ de ꝯtemptu gratiaruꝫ a dño deo tibi datarum? Rñdeat infirmus. Doleo. Sacerdos. Doles de hoc, non timore mortis, vel cuiuſcūqꝫ pęnę, ſed ſoluꝫ ex conſideratione offenſę diuinę bonitatis, quam offendiſti? Rñdeat infirmus. Ita doleo. Sacerdos. Deſideras recordari oīuꝫ peccatoruꝫ tuoruꝫ oblitorū, vt de ipſis habere poſſis ſpecialem contritionem, ⁊ dolorem, ⁊ pniam? Rñdeat infirmus. Deſidero. Sacerdos. Proponis de cętero, ſi deo placuerit te de hac ęgritudine ſanatum, deinceps toto tempore vitę tuę cauere a peccatis mortalibus, ⁊ vitā tuā mutare: ⁊ potius quodcunqꝫ dānuꝫ tpale, ⁊ corporalem mortem ſuſtinere, ꝙ̄ de cętero deum per peccatum mortale offendere? Rñdeat infirmus. Propono. Sacerdos. Rogas deum, vt te in hoc ſancto propoſito conſeruet? Rñdeat infirmus. Rogo. Sacerdos. Parcis oībus inimicis tuis, qui verbo, vel facto, tibi vel tuis in aliquo nocuerunt, amore dñi dei tui, a quo etiā tu veniā tuoruꝫ pctōruꝫ petis, ⁊ hoc non ſolum verbo, ſed corde, ⁊ firma voluntate? Reſpondeat infirmus. Parco. Sacerdos. Vis omnia integre

reſtituere illis a quibus acquiſiuiſſes, accepiſſes, vel habuiſſes per te vel per alios iniuſte ⁊ indebito modo, ⁊ per hoc totaʒ facultatem tuam, ſi aliter ſatisfacere non poſſes exponere, ⁊ eidē renunciare? Rn̄deat infirmus, Volo: ⁊ paratus ſum. Sacerdos. Credis non proprijs meritis, ſed paſſionis dn̄i noſtri Jeſu Chriſti virtute, ⁊ merito ad gloriam peruenire? Rn̄deat infirmus. Credo. Sacerdos. Credis ꝙ dn̄s noſter Jeſus Chriſtus pro noſtra ſalute mortuus ſit: ⁊ ꝙ ex proprijs meritis, vel alio modo nullus poſſit ſaluari, niſi in merito paſſionis eius? Rn̄deat infirmus Credo. Sacerdos. Redde ei gratias toto corde: quantum potes: ⁊ te ipſius paſſioni recommenda: ⁊ ipſam corde cogita, ⁊ ore quantum potes nomina. Rn̄deat infirmus. Reddo. Sacerdos. Doles ꝙ non potes recordari de oībus peccatis tuis, quibus dn̄m deum offendiſti, in quocunque loco, ⁊ cum qualicunque perſona, quę ſi recordareris, confitereris integraliter? Rn̄deat infirmus. Doleo. Sacerdos. Doles, ꝙ poſtquaʒ veniam de peccatiſ tuis a dn̄o Deo conſecutuſ es: recidiuans reuerſus es ad eadem, vel ſimilia, vel maiora peccata? Reſpondeat infirmus Doleo. Sacerdos. Si occurrerit tibi diabolus, ei ſemper appone merita paſſionis Chriſti. Rn̄deat infirmus Apponā. Sacerdos. Si te tentauerit de fide, dicas te omnia credere, ⁊ confiteri, quę credit, ⁊ confitetur ſancta catholica ⁊ apoſtolica eccleſia. Rn̄deat infirmus Dicam. Sacerdos. Si dn̄s Deus voluerit te ſm̄ tua peccata iudicare, dicas: Dn̄e Deus, ego pono mortem dn̄i mei Jeſu Chriſti inter me ⁊ iudicium tuum: ⁊ quamuis meruerim ęternam mortem propter peccata mea, interpono tamen meritum paſſioniſ eiuſdem loco meriti, quod ego miſer deberez hr̄e, ⁊ non habeo: Item dn̄e pono eandeʒ paſſionem ⁊ mortē dn̄i mei Jeſu Chriſti inter me ⁊ iram tuam: ⁊ in manus tuas dn̄e commendo ſpiritum meum. Rn̄deat infirmus. Dicam. Non erit deſperandum, vel dubitandum de ſalute illius, qui ſuprapoſitas petitiones corde crediderit, ⁊ ore confeſſus fuerit. Finitis prędictis petitionibus cum cęperit in agone mortis infirmus certare, poterunt legi infra poſitę paſſiones omnes, vel aliquę ipſarum, ſicut neceſſe fuerit, ⁊ ēt repeti. Et cum viderint infirmum ſignis euidentibus morti proximum, intermittentes paſſiones, faciāt recom-

recommendationem animę: vt infra. fol. 170. Prius tamen infirmus facere debet ſequentes proteſtationes.

¶ De proteſtationibus faciendis a moriente. Cap. 14.

¶ Prima proteſtatio.

In nomine ſanctiſſimę trinitatis, patris, ⁊ filij, ⁊ ſpiritus ſā cti, Ego N. proteſtor coram te ſanctiſſime angele dei diuina pietate ex vtero matris mihi deputato: ⁊ corā te patre meo N. ⁊ coram oībus vobis circunſtantibus: ꝙ in ea vera fide catholica, quaꝫ ſancta Romana ⁊ apoſtolica profitetur eccleſia, ⁊ in qua oēs deceſſerunt ſancti, mori deſidero, ⁊ volo: Nec ad momentum temporis diutius uiuere affecto, niſi quantum diuinę placuerit pietati, cui in omnibus ꝯformiter meam ſubijcio voluntatem. ¶ Secunda proteſtatio.

¶ Item proteſtor, ꝙ ſub tua angelica protectione, ⁊ adiutorio diuinę gratię diſcedam: ⁊ ſic mori intendo abſqꝫ oī deſperatione ⁊ fidei dubitatione: ita ꝙ neqꝫ magnitudo, nec numeroſitas meorū peccaminū in barathrum deſperationis me immergere debent: cum ſciam, ⁊ veraciter credam vnaꝫ deifici ſui ſanguinis guttaꝫ in ara crucis effuſam, ſuffeciſſe in redemptionem totius humani generis, ſi ita placituꝫ fuiſſet diuinę pietati.

¶ Tertia proteſtatio.

¶ Proteſtor ꝙ in caſu, vbi ex puſillanimitate ſpiritus propter tremenduꝫ diuinuꝫ iudiciuꝫ, cui aſtare habeo, aut dęmonis tē tatione, ſeu debilitate rationis (quod deus auertat) aliquaꝫ inciderem deſperationem, aut fidei dubitationē, hoc ipſum pro nunc ſana mente exiſtens reuoco, caſſo, ⁊ pro non tali facto habere volo, eo ꝙ non aīo ſano ⁊ deliberato hoc ipſuꝫ eueniet, ſubmittens me totaliter diuinę pietati. ¶ Quarta proteſtatio.

¶ Proteſtor ēt, ꝙ cum diuina miſericordia nulli peccatori cōtrito ⁊ ꝯfeſſo remiſſionem ſuorū peccaminū denegat eaꝫ deſideranti, ꝙ eandē miſericordiā ⁊ remiſſioneꝫ mihi impertiri velit, toto corde deſidero: ⁊ peto illā conſequi per merita amariſſimę ſuę mortis, ⁊ virtutē precioſiſſimi ſanguinis ſui ꝑ me effuſi, in ligno ſanctiſſimę crucis, ⁊ per merita ⁊ preces ſanctiſſimę ſuę matris, ⁊ omnium ſanctorum Angelorum, ⁊ electorum.

¶ Quinta proteſtatio.

¶ Proteſtor etiam ſuper hanc petitioneꝫ, humili prece porrectam

etiam, vt diuina pietas me ſuſcipere velit in numerum eorum hominuz, quos ab ęterno prędordinauit, in extremo iudicio eſſe ſaluandos: ſi, ⁊ in quantum pro meis peccatis exigentibus tandiu pęnas purgatorias ſubſtinere debeam, dummodo in ęternum non ſecludar a ſua pietate. ¶ Commendatio.

¶ His proteſtationibus pręmiſſis ſanctiſſime angele Dei tibi extremam meam volūtatem ⁊ affectionem pro teſtamento animę meę cōmendo, tria mihi ex teſtamēto ſaluatoris miſericorditer impertiri rogans. Primo vnū lacrymoſum intuituz ⁊ doloroſum ſuſpiriuz: ex innumeris quos in cruce pendens tribus horis viuus habuit ad mitigandum doloroſos meos ſingultus ⁊ gemitus, ⁊ ſuſpiria, quibus nūc premor. Et vt ipſa mater omnis gratię mecum condiduere velit vnicuz cordis ſui virginei gemitum doloroſumque ſuſpirium ac lacrymoſum intuitum, ex innumeris, quos ſub cruce ſtando ſuſpirijs ⁊ lacrymis habuit; filiuz vt redemptorē humani generis intuendo: Suſcipiēdo me in numeruz eorū pctōrū, qui veniā ⁊ ſalutem ad minus in extremo iudicio per ſua ſanctiſſima merita ⁊ preces ꝯſequūtur. Secundo ſuccurrat tua angelica pietas: vt qn̄ miſerum cor meum ſcindetur, ⁊ aīa mea miſera a corpore ſeparabitur, tunc inueniā placabilē iudicem: intuitu illius diuinę charitatis, in qua amoroſum cor ſuum ſcindebatur in cruce pro ſalute mundi: ⁊ ſua diuiniſſima aīa a diuiniſſimo corpore ſeparabat. Ultimo ſanctiſſime angele Dei, cōmendo tibi extremam horā vitę meę: vt exitum aię meę gubernando, ⁊ ab hoſtibus ſalutis me protegendo ſuper has proteſtationes velis eſſe, vbi ⁊ quoties opus fuerit contra omnia pericula ſalutis, fidelis teſtis, ⁊ protector.

¶ Iſti ſunt tres Pater noſter. ⁊ tres Aue Maria. cum tribus orationibus, quę debent dici pro animabus morientium omnium: ⁊ multum eis prodeſt, ſi dicantur deuote. Cap. 15.

¶ Primus Pater noſter. Kyrieelei. Chriſteelciſ. Kyrieeleiſon, Pater noſter. in memoria agonię Domini noſtri Jeſu Chriſti, ⁊ Aue Maria gratia plena, Dominus ⁊c. Oratio.

D Omine Jeſu Chr̄e per agoniam, ⁊ orōnem tuaz ſanctiſſimam, qua oraſti pro nobis in monte oliueti: qn̄ factus eſt ſudor tuus ſicut guttę ſanguinis decurrentis in terraz, obſecro te, vt multitudinē ſudoris tui ſanguinei, quē pre timoris tui anguſtia

graſtia copioſiſſime pro nobis effudiſti, offerre ⁊ oſtendere digneris deo patri omnipotenti, contra multitudinem omnium peccatorum huius famuli tui: ⁊ libera eum in hac hora mortis ſue ab omnibus anguſtijs ſuis, quas pro peccatis ſuis ſe timet meruiſſe. Qui cum patre ⁊ ſpiritu ſancto viuis ⁊ regnas in ſecula ſeculorum. Amen. ¶ Secundus Pater noſter. Kyrieeleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrieleiſ. Pater noſter. in memoria omnium paſſionum domini noſtri Jeſu Chriſti, ⁊ Aue Maria gratia plena, Dominus tecum. Oratio.

Domine Jeſu Chriſte, qui pro nobis mori dignatus es in cruce, obſecro te, vt omnes amaritudines paſſionũ ⁊ penarum tuarum, quas pro nobis miſeris peccatoribus ſuſtinuiſti in cruce, ⁊ maxime in illa hora, quando ſanctiſſima anima tua egreſſa eſt de corpore tuo ſanctiſſimo, offerre ⁊ oſtendere digneris Deo patri omnipotenti pro anima huius famuli tui: ⁊ libera eum in hac hora mortis ab omnibus peccatis ⁊ paſſionibus, quas pro peccatis ſuis ſe timet meruiſſe. Qui cum patre ⁊ ſpiritu ſancto viuis ⁊ regnas in ſecula ſeculorum.

¶ Tertius Pater noſter dicitur in memoria ineffabilis charitatis Domini noſtri Jeſu Chriſti. Kyrieeleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrieleiſon. Pater noſter, qui es in celis, ſanctific. ⁊c. ⁊ Aue Maria gratia plena Dominus. Oratio.

Domine Jeſu Chriſte: qui per os prophete dixiſti, Jn charitate perpetua dilexi te: ideo attraxi te miſerans tui: obſecro te: vt eandem charitatẽ tuam, que te de celo ad terrã, ad tolerandas oĩum paſſionum tuarum amaritudines attraxit, offerre, ⁊ oſtendere digneris deo patri omnipotenti pro anima huius famuli tui: ⁊ libera eum ob omnibus paſſionibus, ⁊ penis, quas pro peccatis ſuis timet ſe meruiſſe: ⁊ ſalua aĩam eius in hac hora exitus ſui in gloria eterna. ⁊ tu pijſſime dñe Jeſu Chriſte qui redemiſti nos precioſiſſimo ſanguine tuo, miſerere anime huius famuli tui: ⁊ eum introducere digneris ad ſemper virentia, ⁊ amena loca paradiſi: vt viuat ibi amore inuiſibili, qui a te ⁊ ab electis tuis ſeparari nunquam poteſt. Qui cum patre ⁊ ſpiritu ſancto viuis ⁊ regnas in trinitate perfecta per infinita. ⁊c. ℟. Amen. ¶ Poſtea ſi adhuc vixerit ſubiungende ſunt infraſcripte orationes cum totidem. Aue Maria.

¶ Ora-

¶ Orationes dicende in agone mortis ad beatam virginem Mariam. Cap. 16.

¶ Prima oratio.

MEdiatrix dei ꝛ hominū, fons miſericordie indeſinenter effundens riuos copioſe gratie, Maria te rogo dulciſſima mr̄ dn̄i noſtri Jeſu Chriſti per illā perturbationē, quā habuiſti in corde tuo pijſſimo, tunc ꝛ deinceps cū Simeon ſanctus ꝛ ſenex prophetando diceret: tuā ipſius aiā pertranſibit gladius: vt petas quatenus idē benedictus filius tuus de largiſſima clementia ſua donet huic famulo tuo per eandē perturbationem tuā, indulgentiā oīum pctōꝛum ſuoꝛū, Et vt eū liberet ab oībus malis preteritis, preſentibus, ꝛ futuris. Amen. Aue Maria.

¶ Secunda Oratio.

¶ Auxiliatrix dei ꝛ hominū, ꝛ pacis eterne condimentū Maria te interpello ſpecioſiſſima regina celi, ꝑ illā doloroſā perturbationē quā habuiſti in corde tuo benigniſſimo: pro eo ꝙ filium tuū amantiſſimū per triduū amiſeras: vt roges eum quatenus ipſe ꝑꝑ eandem turbationem tuam huic famulo tuo dignetur dare plenam cognitionē, perfectā contritionē, ꝛ purā confeſſionē, ſpem firmā, certam ſecuritatē a deo nunꝙ̄ ſeparandā: ꝛ ita perfectū ꝛ verū amorem: vt cū illo amore tantā mereatur mercedē i celo acquirere: ac ſi ei multis annis cū perfectione ſanctiſſime vite diligentius ſeruiuiſſet. Amen. Aue Maria.

¶ Tertia oratio.

¶ Reparatrix debilium, ꝛ vulnerate aīe efficaciſſima medicina Maria te peto glorioſa dn̄a per illā perturbationē, quā habuiſti in corde tuo clementiſſimo, pro eo ꝙ perfidi iudei captiuauerunt ꝛ detinuerunt deſiderabilē vnigenitū vteri tui filium: de quo cognouiſti in ſpiritu, ꝙ volebat, ꝛ ꝙ pati debebat pro ſalute humani generis: quatenus depreceris eundem filium propitiatorē ſeculi: vt ipſe propter eandē turbationem tuā de omni captiuitate, ꝛ ab oī tribulatione corporis ꝛ aīe anguſtiarū ꝛ periculorū, ꝛ tētationibus demonū famulū tuū clementer eripiat: ꝛ ab oībus malis in perpetuum tueať. Amen. Aue Maria.

¶ Quarta oratio.

¶ Illuminatrix cecorū: ꝛ lucerna ſalutifere gratie Maria te flagito dulciſſima dn̄a mr̄ dei, per illā turbationē tuam, quam

habuiſti

habuiſti in corde tuo propitiatiſſimo, pro eo quod amantiſſimus filius tuus a Judęis crudeliſſimus in conſpectu tuo, cum clauis acutiſſimis ſine omni miſeratione viuificę crucis patibulo fuit affixus: vt poſtules ab eodem filio tuo, quatenus per eandem turbationem tuam ignem veri amoris, cum igne amoris ⁊ paſſionis ſuę in corde huius famuli tui accedant: quo ipſe ſummus ſacerdos ligno crucis ipſum ſubijciat, nutriat, ⁊ in altari cordis eius iugiter ardeat, ⁊ flammeſcat: vt in commemoratione ſuę ſanctiſſimę paſſionis ⁊ mortis, eiuſdem ſacratiſſimę paſſionis ſuę non obliuiſcatur. Et ſi ex infirmitate valida, vel ex alia cauſa quacunque impediente, memor eſſe nequiuerit: per eundem acerbę paſſionis ſuę dolorem in hora mortis ſuę ex multiplici miſericordia tua tantam mercedem in cęlis percipere mereatur: ac ſi omnes dies ſuos conſumpſiſſet in memoria ſuę ſacratiſſimę paſſionis. Amen. Aue Maria.

¶ Quinta oratio.

¶ Aduocatrix omnium peccatorum: quos damnabiliter moles vitiorum deprimit, finiſque noſtrę miſerię Maria te deprecor, venerabiliſſima mundi domina, per illam intolerabilem turbationem, quam habuiſti in corde tuo benigniſſimo in illa hora, cum filius tuus cunctis deſideratus gentibus, ac omnibus vere amabilis de cruce depoſitus cum recentibus vulneribus, ⁊ proprio ſanguine rubricatus datus fuit a Joſeph in ſinum tuum, qui eſt corona iucunditatis omnium beatorum in cęli ſolio: vt propter eandem perturbationem tuam: ipſe famulum ſuum pręuenire dignetur abundantia gratiarum ſuarum, ⁊ copioſę miſericordię ſuę: vt det corpus ſuum, ⁊ animam ſuam in poteſtatem tuam, ⁊ in ſinum piiſſimę miſericordię tuę: quam cunctis deuote poſtulantibus clementer aperis in ęternum. Et ad illud ſignum gemebundum ſic eum recipi affectuoſiſſime deprecor propter illum dulciſſimum infantulum tuum candidum, ⁊ rubicundum, electum ex millibus: Qui theſaurus totius felicitatis tuę extitit ⁊ eſt: Quem in ſinu tuo delicatiſſimo proprijs lactaſti vberibus: vt in pręſenti vita, ⁊ pręcipue in extremis ſuis te videre mereatur cum gaudio: ⁊ tuę miſerationi gratias agere valeat in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Litania pro infirmo moriente.

¶ Ordo commendationis animę. Cap. 17. Prius fiant litanię breues. Si autem sit fęmina dicatur Pro ea.

Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon.
Sancta Maria ora pro eo.
Omnes ſancti angeli ⁊ archangeli orate pro eo.
Omnis chorus iuſtorum orate pro eo.
Sancte Abraham ora pro eo.
Sancte Joannes baptiſta ora pro eo.
Omnes ſancti patriarchę ⁊ prophetę orate pro eo.
Sancte Petre ora pro eo.
Sancte Paule ora pro eo.
Sancte Andrea ora pro eo.
Sancte Bartholomęe ora pro eo.
Omnes ſancti Apoſtoli ⁊ Euangeliſtę orate pro eo.
Omnes ſancti Innocentes orate pro eo.
Sancte Stephane ora pro eo.
Sancte Laurenti ora pro eo.
Sancte Clemens ora pro eo.
Sancte Uincenti ora pro eo.
Omnes ſancti Martyres orate pro eo.
Sancte Silueſter ora pro eo.
Sancte Gregori ora pro eo.
Sancte Nicolae ora pro eo.
Sancte Auguſtine ora pro eo.
Omnes ſancti Pontifices ⁊ Confeſſores orate pro eo.
Sancte Benedicte ora pro eo.
Sancte Bernarde ora pro eo.
Sancte Dominice ora pro eo.
Sancte Franciſce ora pro eo.
Omnes ſancti Monachi ⁊ Eremitę orate pro eo.
Sancta Maria Magdalena ora pro eo.
Sancta Lucia ora pro eo.
Sancta Catherina ora pro eo.
Sancta Cęcilia ora pro eo.
Omnes ſanctę virgines ⁊ viduę orate pro eo.
Omnes ſancti ⁊ ſanctę dei orate pro eo.

Propitius esto libera eum dñe.
Ab ira tua libera eum dñe.
A mala morte libera eum dñe.
A pęnis inferni libera eum dñe.
A poteſtate diaboli libera eum dñe.
Ab omni malo libera eum dñe.
Per mortem tuam libera eum dñe.
Per ſanctam reſurrectionem tuam libera eum dñe.
Per mortem & ſepulturam tuam libera eum dñe.
Per ſanctam crucem tuam libera eum dñe.
Per admirabilem aſcenſionem tuam libera eum dñe.
Per gratiam ſpiritus ſancti paracliti libera eum dñe.
In die iudicij libera eum dñe.
Peccatores te rogamus audi nos.
Ut ei parcas te rogamus audi nos.
Ut ei indulgeas te rogamus audi nos.
Ut ad veram pęnitentiam eum perducere digneris te rog.
Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon.

¶ Deinde pro vicino morti, cum in agone ſui exitus anima viſa fuerit anxiari, dicantur hę orationes.

¶ Commendatio animę ante mortem.

Proficiſcere anima chriſtiana de hoc mũdo, In nomine dei patris omnipotentis, qui te creauit: In nomine Jeſu Chri filij Dei viui, qui ꝑ te paſſus eſt: In noie ſpiritus ſancti, qui in te fuſus eſt: In noie angelorũ & archangelorum: In nomine thronorum, & dñationum: In nomine principatuũ & poteſtatum: In nomine cherubim & ſeraphim: In nomine patriarcharum & prophetarum: In nomine ſanctorum apoſtolorum: In nomine ſanctorum martyrum & confeſſorum: In nomine ſanctorum monachorum & eremitarum: In nomine virginum & omnium ſanctorum, & ſanctaruꝫ Dei. Hodie ſit in pace locus tuus: & habitatio tua ſit in ſancta Sion. Per eundem Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oratio.

Deus miſericors, Deus clemens, Deus, qui ſm multitudinem miſerationum tuarum peccata pęnitentiuꝫ deles, & pręteritorum criminum culpas venia remiſſionis euacuas, reſpice propitius ſuper hunc famulum tuum N. & remiſſionem

ſibi

ſibi omniũ peccatorum ſuorum tota cordis confeſſione poſcentem deprecatus exaudi. Renoua in eo piiſſime pater quicquid terrena fragilitate corruptum, vel quicquid diabolica fraude violatum eſt: ⁊ vnitati corporis eccleſię membrum redemptionis annecte. Miſerere domine gemituum, miſerere lacrymarum eius: ⁊ non habentem fiduciam niſi in tua miſericordia, ad tuę ſacramentum reconciliationis admitte. Per Chriſtum dominum noſtrum. Qui tecum. ℟. Amen. Oratio.

Commendo te omnipotenti Deo chariſſime frater, vel ſoror, ⁊ ei cuius es creatura committo: vt cum humanitatis debitum morte interueniente perſolueris, ad authorem tuum, qui te de limo terrę formauerat, reuertaris. Egredienti itaque animę tuę de corpore ſplendidus angelorum cętus occurrat. Iudex Apoſtolorum tibi ſenatus occurrat. Candidatorum tibi martyrum triumphator exercitus obuiet. Liliata rutilantium te confeſſorum turma circũdet. Iubilantium te virginum chorus excipiat: ⁊ beatę quietis in ſinu patriarcharum te complexus aſtringat. Mitis atque feſtiuus Chriſti Ieſu tibi conſpectus appareat, qui te inter aſſiſtens ſibi iugiter intereſſe decernat. Ignores omne quod horret in tenebris, quod ſtridet in flammis, quod cruciat in tormentis. Cedat tibi teterrimus ſatanas cum ſatellitibus ſuis: in aduentu tuo te comitantibus angelis contremiſcat: atque in ęternę noctis chaos immane diffugiat. Exurgat Deus ⁊ diſſipentur inimici eius: ⁊ fugiant qui oderunt eum a facie eius. Sicut deficit fumus deficiant: ſicut fluit cera a facie ignis, ſic pereant peccatores a facie Dei. Et iuſti epulentur, ⁊ exultent in conſpectu Dei. Confundantur igitur ⁊ erubeſcãt omnes tartareę legiones, ⁊ miniſtri ſatanę iter tuum impedire non audeant. Liberet te a cruciatu Chriſtus, qui pro te crucifixus eſt. Conſtituat te Chriſtus filius Dei viui intra paradiſi ſui ſemper amęna vireta, ⁊ inter oues ſuas te verus ille paſtor agnoſcat. Ille ab omnibus peccatis tuis te abſoluat, atque ad dexteram ſuam in electorum ſuorum te ſorte conſtituat. Redemptorem tuum facie ad faciem videas: ⁊ pręſens ſemper aſſiſtens, manifeſtiſſimã beatis oculis aſpicias veritatẽ. Cõſtitutus igit̃ inter agmina btõrum ꝯtemplationis diuinę dulcedine potiaris in ſecula ſeculorũ. ℟. Amen. Alia orõ.

Suſcipe

SUſcipe dñe animã famuli tui in locum ſperandę ſibi ſaluationis miſericordia tua. ℟. Amen. Libera dñe animã famuli tui ex omnibus periculis infernorum, ⁊ de laqueis pęnarum, ⁊ ex oibus tribulationibus. ℟. Amen. Libera aiaꝫ famuli tui, ſicut liberaſti Enoch, ⁊ Eliam de cõi morte mundi. ℟. Amen. Libera dñe aiam famuli tui, ſicut liberaſti Noe de diluuio. ℟. Amen. Libera dñe aiam famuli tui, ſicut liberaſti Abraham de hur caldęorꝫ. ℟. Amen. Libera dñe aiam famuli tui, ſicut liberaſti Job de paſſionibus ſuis. ℟. Amen. Libera dñe aiam famuli tui, ſicut liberaſti Iſaac de hoſtia, ⁊ de manu pr̄is ſui Abrahę. ℟. Amen. Libera dñe aiaꝫ famuli tui, ſicut liberaſti Loth de ſodomis, ⁊ de flamma ignis. ℟. Amen. Libera dñe aiam famuli tui, ſicut liberaſti Moyſen de manu Pharaonis regis Aegyptiorũ. ℟. Amē. Libera dñe aiaꝫ famuli tui, ſicut liberaſti Danielē de lacu leonuꝫ. ℟. Amen. Libera dñe aiam famuli tui, ſicut liberaſti tres pueros de camino ignis ardentis, ⁊ de manu regis iniqui. ℟. Amen. Libera dñe aiam famuli tui, ſicut liberaſti Suſannam de falſo crimine. ℟. Amen. Libera dñe aiam famuli tui, ſicut liberaſti Dauid de manu regis Saul, ⁊ de manu Golię. ℟. Amen. Libera dñe aiaꝫ famuli tui, ſicut liberaſti Petrũ ⁊ Paulũ de carceribus. ℟. Amen. Et ſicut beatiſſimã Theclã virginē ⁊ martyrē de tribus tormentis atrociſſimis liberaſti, ſic liberare digneris aiam huius famuli tui: ⁊ tecũ facias in bonis congaudere cęleſtibus. ℟. Amen. Alia Oratio.

COmmendamus tibi dñe animã famuli tui N. precamurque te dñe Jeſu Chriſte ſaluator mundi: vt eam pp̄ quam ad terram miſericorditer deſcendiſti, patriarcharum tuorꝫ ſinibus inſinuare non renuas. Agnoſce dñe creaturam tuaꝫ non ex dijs alienis creatam, ſed a te ſolo deo viuo ⁊ vero: quia non eſt deus alius preter te: ⁊ non eſt ſm opera tua. Lętifica dñe animam eius in conſpectu tuo: ⁊ ne memineris iniquitatum eius antiquarum, ⁊ ebrietatum, quas ſuſcitauit furor ſiue feruor mali deſiderij. Licet enim peccauerit, tamen patrem ⁊ filium ⁊ ſpiritum ſanctum non negauit, ſed credidit: ⁊ zelum dei in ſe habuit: ⁊ deum qui fecit omnia adorauit. ℟. Amen. Alia Oratio.

DElicta iuuentutis ⁊ ignorantias eius ne memineris, qs dñe: ſed ſm magnã miſericordiam tuaꝫ memor eſto illius

in gloria claritatis tuę. Aperiantur ei cęli: collectētur illi angeli: in regnum tuum dn̄e ſeruum tuum ſuſcipe. Suſcipiat eū ſanctus Michael archāgelus dei, qui militię cęleſtis meruit principatum. Ueniant illi obuiaʒ ſancti angeli dei: ⁊ perducant eū in ciuitatem cęleſtem Jeruſaleʒ. Suſcipiat eum beatuſ Petruſ apoſtolus, cui a deo claues regni cęleſtis traditę ſunt. Adiuuet eum ſanctus Paulus, qui dignus fuit eſſe vas electionis. Intercedat pro eo ſanctus Joannes electus dei apl̄s ⁊ euangeliſta: cui reuelata ſunt ſecreta cęleſtia. Orent pro illo oēs ſancti apl̄i: quibus a dn̄o data eſt poteſtas ligandi, atque ſoluendi. Intercedant pro eo omnes ſancti ⁊ electi dei: qui pro Chriſti nomine tormenta in hoc ſeculo ſuſtinuerunt: vt vinculis carnis exutuſ, peruenire mereatur ad gloriam regni cęleſtis. Preſtante domino noſtro Jeſu Chriſto, qui cum patre ⁊ ſpiritu ſan. ⁊c.

¶ De tentationibus, in quibus homo tentatur a diabolo in exitu animę ſuę: ⁊ de remedijs ad expellendas eaſ. Cap. 18.

Beatus Gregorius dicit, ꝙ antiquuſ hoſtis. ſ. diabolus multipliciter conatur tentare quemlibet chriſtianuʒ maxime in articulo mortis. Et inter alia ſpecialiter de tribuſ dicit, ꝙ qn̄ in illa agonia homo laborat in extremiſ, ⁊ iam amiſit viſuʒ corporalem ⁊ auditum, tunc diabolus pręparat graues tentationes. Et primo tentat de fide, pręparando diuerſas imaginationes. Hoc qn̄ fit, vel credit veriſimiliter tale fieri, vt dicit beatuſ Auguſtinus, ſtatim debet homo firmiter cogitare, ꝙ tētatio eſt diabolica: ⁊ debet hō dicere in corde ſuo, licet non poſſit ore.

¶ Dn̄e Jeſu Chriſte ego verus catholicus ſum, ⁊ credo aīa, q̄ credit, ⁊ tenet ſctā eccleſia Ro. ⁊ in iſta fide volo mori. Et tunc inimicus recedit ꝯfuſus. Ueruntn̄ ſtatim inimicus eſt pręparatus cū alia tentatione. ſ. de pctō deſperationis, ita ꝙ tunc reducuntur ei ad memoriā multa pctā, quę hō cōmiſit: ⁊ ſpāliter qn̄ hō habet aliqua per obliuionē inconfeſſa. Et tūc hō incipit turbari, ⁊ titubare, ⁊ cogitare qūo ipſe poſſet ſaluari: ⁊ reputabit quaſi impoſſibile. Unde dicit ideʒ, ſtatim debet homo cogitare hanc eſſe tentationem diabolicam: ⁊ debet dicere in corde ſuo.

¶ Domine Jeſu Chriſte tu effudiſti ſanguinem tuum in cruce propter peccata noſtra, placeat tibi ꝙ merita ſanctę paſſio-

nis tuę deleant peccata mea, de quibus recordatus fui, ꝛ ↄfeſſus ſum: ꝛ de alijs meritum paſſionis tuę ſuppleat. Hoc dicto, ſtatiꝫ tentatio recedit. Uidens diabolus, ꝙ non pōt hēre victoriā ꝑ iſtos modos, vt dicit ideꝫ, apparet ei in pulcherrima figura dicens. Ego ſum Chr̄s creator ꝛ redemptor tuus: me ergo adora: Unde dicit idē, ꝙ hic debet eſſe hō valde cautus, ꝛ nō credat ſibi: ſed dicat: Si tu es Chriſtus ille qui aſſumpſit carneꝫ de virgine Maria, ꝛ natus eſt ex ipſa remanēte virgine, ꝛ fuit paſſus in cruce vſqꝫ ad mortem ꝓꝑ peccata noſtra: ꝛ deſcendit ad inferos ad liberandū ſanctos pr̄es, ꝛ reſurrexit tertia die: ꝛ aſcēdit ad cęlū die aſcenſionis, ꝛ in die iudicij debet venire ad iudicandū viuos ꝛ mortuos: Si tu es ille, ego te adoro: aliter non adoro. Tunc diabolus videns ſe oīno victum ꝛ confuſum, recedit penitus, ꝛ amplius non reuertitur ad tentanduꝫ. Poſtmodū iſte talis, qui iſtis reſiſtit, ꝛ vincit tentationes diabolicas, habet ↄſolationem cum angelis, ꝛ expectat coronam de victoria.

¶ Sequentes orationes dicendę ſunt ſuper agonizante in tranſitu deuote moroſe, ꝛ intelligibiliter, vt infirmus audire poſſit. Oremus. Oratio. Cap. 19.

O Sancta trinitas pater, fili, ꝛ ſpūs alme, oīs ęterne Deus tua immenſa attracti ac moti pietate, pro aīa famuli tui N. nunc in extremis laborantis, te deprecari compellimur. ꝛ ipſam ſacratiſſime dn̄e tuę piiſſimę omnipotentię cōmendamus, vt illam ab inſidijs, aſpectu quoqꝫ ꝛ terrore dęmonuꝫ cuſtodiēdo tuearis: ne fidē repente perdens quaꝫ tenuit, peſſimę deſperationis labatur in foueam: ne diffidentię tentationibus cedat, ne pręteritorum ſcelerū recordatione deſperet. Exaudi rex glorioſę ꝓꝑ tuā ſuauiſſimā ꝛ clementiſſimaꝫ bonitatē pro ea interpellantes. Exaudi (inquā) per orationes patriarcharū, per merita prophetarū, per ſuffragia apl'ouꝫ, per victoriā martyrū, ꝑ fidē ↄfeſſorū, per virginū puritatē, per deuotā interceſſionē omniū, qui tibi ab initio placuerunt, ꝛ tecū modo regnantes inexcogitabili felicitate lętantur. Ab ipſa dn̄e iactantiaꝫ repelle: tribue cōpunctionem, ſuſcita fletū, cor eius mollifica, ab oībus inſidijs inimici illaꝫ tuere, fidei tuę lumine ↄfirma, grē tuę infunde charitatē: vt in te rex oīpotens, ꝛ in tua pietate ↄfidens omniū culparū vera contritione ab intimis viſceribus ↄcutiatur.

Clementiſſime dñe oĩa iniqua deſidera ab illa reſcinde, ignea tela diaboli extingue, largire fontem lacrymarum, quibus iniquitatum ſuarum tergat maculas, vincula diſrumpat. Fac eã dñe ſalubriter petere, audire quę petit, atque celeriter exaudi. Si pie reſpicis, viuet: ſi deſpexeris, perijt. Si iuſtitia vteris, ante oculos tuos mortua fętet: ſi miſericorditer, vt tuam bonitatem decet, aſpexeris, a deſperationis barathro reuocatur. Reſpice dñe ſancte, pr̃ dilecti filij tui vulnera ꝛ cruorem. Dñe Jeſu Chꝛe rex pijſſime, qui veniſti redimere perditos: noli dãnare redemptos. Da illi dñe cor pium, quod te timeat: ſenſum vigilẽ, qui te intelligat: ſimplicẽ oculũ ꝛ intentionẽ rectã, qua te ſequatur. Dñe Jeſu Chꝛe fili pr̃is miſericordiarũ, ꝛ reginę miſericordię glorioſę virginis Marię, aĩę huius famuli tui miſerere: ꝛ eã de maieſtatis tuę ſede clementer aſpiciens, ab illa repelle tenebras, ꝛ eã ſplendoribus tuę claritatis illuſtra. Clemẽtiſſime dñe Jeſu a tua pietate culparũ eius remiſſionẽ humiliter petimus, qui deo pr̃i mundum tuo cruore gratum reddidiſti. O fons pietatis nõ ꝯſueuiſti eſſe crudelis: Tuę dilectiſſimę genitricis preces ne ſpernas. O glorioſa regina mundi Maria: virgo pulcherrima: virgo miſericors, quę genuiſti regem velut roſa decora, illos tuos miſericordes oculos ad ſeruũ tuum N. miſericorditer ꝯuerte: tu quę pctõrum aduocata prędicaris: prima corũ ſpes: quę nulli claudere potes ſinũ tuę pietatis. O miſericordię mr̃: ecce tp̃s patrocinandi, qñ famulus tuus N. iudicẽ iratũ ſentiens protectionis tuę grãꝫ efflagitat. Eia ergo aduocata nr̃a occurre velociter. O Gabriel archãgele, qui ſalutẽ mũdo nũciaſti. O ſcẽ Michael, qui draconẽ Acherontis expugnaſti. O ſcẽ Raphael, qui filiũ Tobię iuſti ſalubriter deduxiſti. O angele cuſtos huius Dei ſeruuli. O cęleſtes angelorum oĩuꝫ chori, nec nõ patriarcharũ, prophetarũ, apl'orũ, martyrũ, ꝯfeſſorũ, ſacerdotũ, leuitarũ, monachorũ, eremitarũ, virginum, oĩumqꝫ iuſtoruꝫ, per amorem ineffabileꝫ agni immaculati Jeſu Chriſti regis veſtri, qui vos de mundo elegit, cuius lęta viſione gaudetis, vos pro huius noſtri fratris, vel ſororis aĩa deprecamur: vt eã veſtris p̃cibus iuuare dignemini: quatenus diaboli faucibus erepta ſaluetur, ꝛ vr̃ę iucundiſſimę ſocietati lęta iungat. O rex clemẽtiſſime Deus omnipotens ſaluator mundi

Jeſu

Jeſu pie, qui omniuꝫ in te ſperantium miſereri conſueuiſti propter orationes dei genitricis, ⁊ omnium ſanctorum angeloruꝫ ac electorum Dei famulo tuo N. queſumus, miſerere: quatenus in paſſionis tuę merito ac ſanguine a peccatorum ſuorum maculis ablutus ęternaliter in tuo regno glorietur. Amen.

O Suauiſſime dn̄e Jeſu Chr̄e beatorum requies, ⁊ omnium in te ſperantiuꝫ ſalus iucundiſſima: qui in nocte dirę paſſionis tuę ad patrē oraſti dicens: Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat a me calix iſte, veruntamen non mea voluntas, ſed tua fiat: quique illa hora in tanta fuiſti anguſtia, vt de precioſo corpore tuo ſanguis efflueret, precamur te bone Jeſu, quatenus animam famuli tui N. tua ſolita pietate inues: vt pro ſuis delictis conteratur, ⁊ moueatur ad penitentiam ſalubrem: vt in hac hora tremenda, in occurſu aduerſarij nō paueat, nec in aduentu aut aſpectu tuo iudex tremēde, accuſante conſcientia, contremiſcat: ſed potius faciem tuam in iubilo videns lętetur: te pręſtante Jeſu Chriſte: cuius eſt paſſione redemptus. Amen.

O Dulciſſime rex, Jeſu pie, qui in tuę paſſionis horrenda nocte a diſcipulis tuis deſtitutus, inter aduerſarios tuos ſolus ſtetiſti, tuę pietati ſupplicamus: vt animam ſeruuli tui N. in ſuo obitu ſolam non relinquas in manibus iniquorum dęmonum, auxilio tuo deſtitutaꝫ: ſed tua virtute, ⁊ tuoruꝫ angelorum ſanctorum ſocietate ſecuram, ad locum tuę beatiſſimę viſionis per ſanguinis tui virtutem lętanter deducas. Amen.

O Dn̄e Jeſu Chriſte decus ⁊ gloria ſctōrum: qui pendens in cruce, pro tuis diris crucifixoribus pr̄em rogaſti dicens: Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt: tuam pietatem precamur pie Jeſu: vt in mente ſeruuli tui N. orationes tuę renouare digneris affectum: quatenus offenſarum oīum ab ęterno patre veniam conſequatur. Et ſicut tunc exauditus fuiſti tu dn̄e, ac rex, ſic nunc cum patre ſeruos ac milites tuos exaudire digneris pro ſeruulo tuo N. qui neſcit quid faciat, dum fidei, ⁊ ſenſus exiguitate tepeſcit. Rogamus pie Jeſu, vt in obitu eius omnia ſua peccata dimittas; ⁊ pro tuę durę paſſionis merito ad angelorum conſortia deducatur. Amen.

O Sacratiſſime dn̄e Jeſu Chriſte ſaluator, qui propter noſtra ſcelera abolēda, poſt crudelia verbera, poſt pudibun-

da opprobria, poſt irriſiuā ⁊ afflictiuā aculeoꝝ coronā, in cruce nudus, inſtar latronis, affigi elegiſti, exoramus te pie ꝑ has tuas paſſiones, vt aiam famuli tui N. in extremis laborantē, ſuorum pctōrum doloroſa confeſſione verberes, vera contritione confundas, ⁊ vero timore corones: ⁊ i cruce tua omnes ſenſus mentales eius affigas: quatenus ſic totus a te ſpiritualiter vulneratus, tuorum vulnerum merito, omnium delictorum ſuoꝝ veniam conſequatur, ⁊ ad gaudia cęleſtia perducatur. Amen.

O Glorioſiſſime rex Jeſu Chriſte angelorum dulcedo: qui affixus pro nobis veram fidei lucem cordi latronis infudiſti: vt te verum Deum ⁊ verum hominem fateretur, dum clamauit, memento mei dñe dum veneris in regnum tuum: maieſtatem tuam ſuppliciter exoramus: vt in famulo tuo N. in extremis laborante conſeruare digneris verę fidei ſacramentū: vt ſacratiſſimę tuę paſſionis merito, tua veritate, tuoque amore loricatus in ſuo obitu ſpiritus immundos nequaquam vereatur, ſed tuam perpetuam gloriam adeat iubilanter. Amen.

O Clementiſſime dñe Jeſu, verbum ęterni patris, ⁊ filij virginis glorioſę, qui mundū viſibiliter deſerens, ⁊ ſolitudini maternę compatiens, ei dilectum diſcipulum in filiū adoptaſti, humiliter tuę maieſtati ſupplicamus, per merita tuę paſſionis, ⁊ eiuſdem tuę inclytę matris preces, necnon tui dilecti diſcipuli, quatenus digneris in animam huius ſerui tui ſpiritum tuę charitatis infundere: in quo tibi cohęres Deo patri adoptetur in filium. Cōmitte, q̄s, de throno glorię tuę huius famuli tui N. aiam clementiſſime tuę matri: quatenus in mortis agone non paueat, ſed virginalibus tibi manibus pñtata clementer ſuſcipiatur a te in tua gloria cū ſcīs tuis collocanda. Amē.

O Clementiſſime domine Jeſu, corona certantium: qui moriturus in cruce docuiſti nos compendioſe tempore mortis orare, dicens, Pater in manus tuas cōmendo ſpūm meum: tuę maieſtati ſupplicamus, vt ſpiritus ſancti virtute, eandē orationem menti huius famuli tui digneris imprimere: vt eā perſonet ſemper: ⁊ in hac extrema hora eius ſentiat effectū, in tuas ſanctiſſimas manus ſuam animam commendando. Amen.

O Miſericordiſſime dñe Jeſu, generis humani reparator, qui in die tuę acerbiſſimę paſſionis in neruorum contractione,

ctione, oſſium compreſſione, ſpinarum punctione pęnam acerbiſſimam tuliſti, ⁊ latus tuum vnde ſanguis ⁊ aqua flueret aperiri voluiſti: deprecamur domine vt animam famuli tui N. virtutum ſplendore illuſtres: ⁊ ſpinarum tuarum merito, illi tribuas de offenſis ab eo tibi illatis dolere vehementer: vt omnia eius delicta tuę paſſionis acerbitate deleantur, ⁊ ad angelorum ſocietatem te ducente valeat peruenire. Amen.

O Clementiſſime dñe Ieſu Chriſte, qui pro nobis in cruce mori dignatus es, te precamur, vt oẽs tuas paſſiones ⁊ amaritudines, quas pro nobis miſerrimis in duro ligno tuliſti, pręſertiꝫ qñ ſanctiſſima anima tua de virgineo ⁊ puriſſimo habitaculo tui corporis egreſſa eſt, offerre ⁊ oſtendere digneris deo patri oipotenti cõtra oẽs pęnas ⁊ paſſiones ſerui tui N. ⁊ liberare eum digneris in hoc ſuo tranſitu ab oibus paſſionibus ⁊ pęnis, quas pro peccatis ſuis ſe contraxiſſe timet. Amen.

O Miſericordiſſime domine Ieſu Chriſte, qui prophetico ore dixiſti, in charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miſerans: tibi humiliter ſupplicamus, quatenus eandem charitatem, quę te de cęlo traxit ad terras laboraturum pro nobis, ⁊ moriturum, offerre ⁊ oſtendere digneris Deo patri omnipotenti contra omnes huius famuli tui N. paſſiones ⁊ pęnas, quas pro ſuis ſceleribus meretur, ⁊ animam eius in ſuo obitu per manus ſanctorum angelorum excipere. Aperi illi benigniſſime Ieſu ianuam vitę ⁊ regni ſyderei: ⁊ in eo illum fac cum ſanctis tuis perpetua fęlicitate lętari. Amen.

O Piiſſime dei hominumque mediator Ieſu Chriſte, qui debitas nobis pęnas in tuo paſſibili corpore pro noſtra ſalute tuliſti: ⁊ vt eas guſtares amariores, in hora tuę paſſionis, deitatis rationiſque ſolatium a tuis ſenſibus ſuſtuliſti, eos deſtitutos omni ſolatio in doloribus linquens, dum clamaſti, Deus meus, deus meus, vt qd dereliquiſti me? oramus tuaꝫ pietatem, vt aiam ſerui tui N. tua ſuauiſſima ꝯſolatione foueas, erigas, ⁊ lętifices: Namque ſi deſerueris illum paſtor ęternę, mox lupus rapax diabolus in eum irruet efferatus, ⁊ crudelis: ⁊ oueꝫ, quaꝫ tuo ſanguine quęſiuiſti, iugulabit. Et ſi demeritis ſuis exigentibus, a te deſeri meretur, te nihilominus propter tuam pietatẽ rogamus, ne illũ tradas aduerſarijs diffidentię ⁊ deſperationis

ſtimulis affligendum: nec ad gratiam tuam durum, aut inſenſibilem effici patiaris: ſed per charitatis tuę gratiam viuens, ⁊ abſentię tuę amaritudinem ſentiēs, pia voce gemendo clamet ad te, Deus meus, deus meus vt quid dereliquiſti me? Tu autem piiſſime pater ac bone paſtor tua ſuaui pietate ſuccurre: qui eum tibi tuo ſanguine redemiſti. Amen.

O Perfectiſſime dei, hominumq; mediator Jeſu Chriſte ſaluator: qui ꝑ ſolis ardore, ⁊ tormentorum aſperitate, ⁊ ſanguinis tui effuſione, corporalem ſitim in duro ligno tuliſti: dū clamaſti, ſitio, tuam precamur maieſtatem, vt animam famuli tui N. illo nunc amoris igne digneris adurere, quem in terris mittere veniſti: vt cunctis vitijs exiccatis, anima eius, ⁊ caro tuę charitatis igne ſuccenſa te ſolum ſitiat, te diligat, te perquirat: vt te inueniens, te fruatur. Sacratiſſime dn̄e Jeſu Chriſte, omne bonum complens, atque conſummans: qui guſtato aceto dixiſti, conſummatum eſt, ⁊ inclinato capite ſpiritum Deo patri reddidiſti: ſupplicamus tuę maieſtati pro anima famuli tui N. laborantis in mortis agone: quatenus illi fidei lumen, ⁊ gratię tuę ſanitatem infundas: vt horam extremam in tua ſancta charitate finire, ⁊ tibi dicere valeat, ecce clementiſſime Jeſu nunc ad te venio: tua melliflua voce meum ſpiritum ſuſcipi iube in ęternam claritatem. Amen.

O Clementiſſime Jeſu ſolatium miſerorum, tu noſtra peccata in tuo corpore portaſti: quia tu es vere deus: de quo dixit Eſaias, languores noſtros ipſe tulit, ⁊ dolores noſtros ipſe portauit: adeo vt in tuo virgineo pulcherrimo corpore, a plāta pedis vſque ad verticem ſanitas vlla non fuerit: ⁊ qui prę filijs hominum erat ſpecioſus, quaſi leproſus videreris: per hāc tuā ineffabilem charitatem precamur pie Jeſu: vt omnia peccatorum vulnera in famulo tuo N. ſanes: quatenus omnibus vitijs emendatus ad te regem factorem ſuum ſpirituali ſolatio roboratus, lętus perueniat: ⁊ quem tuo ſanguine comparaſti, ⁊ tuę paſſionis ſigno. i. ſancta cruce muniri ſemper voluiſti, ad tuam nunc feliciſſimam viſionem omnium paſſionum tuarum merito, comitantibus ſanctis angelis deducere digneris. Amen.

O Decus cęli virgo, regis ęterni mater intacta, ꝓpter illū te rogamus terrorem, quo tuum cor tremuit, qn̄ dilectum tuum,

tuum, ⁊ amantiſſimum filium Jeſum ab impijs captum, ligatum, tractum, ab amicis aūt omnibus derelictum audiſti, vt ſeruulum tuum N. in extremis laborantem, ⁊ trementē adiuues: vt de pręteritis culpis veraciter conteratur, ⁊ cor eius ſupernis ſplendoribus irradiatum veraciter pęniteat: ne forte in occurſu aduerſarij terreatur, aut in aſpectu tremendi iudicis, accuſante conſcientia contremiſcat: ſed potius tuis precibus ſuffragantibus, faciem eius in iubilo videns lętetur. Amen.

O Virginum ſuauiſſima Dei genitrix Maria ſtella maris, per eas te rogamus lacrymas ⁊ ſingultus, quibus tuum nobile ⁊ maternum cor angebatur, qñ tuam ſpem Jeſum pulcherrimum, pñtatum pręſuli cognouiſti innocentem accuſatū, ⁊ contumelijs illuſum, vt huic famulo tuo N. lacrymarum gratiam impetres, ⁊ fidei lumen indelebile: quo maculas oēs delictorum ſuorum poſſit abluere. Et tu mater miſericordię, eum nunc celeriter adiuua, ne ſatanas illudere, aut varijs tentationibus pro libito ſuę iniquiſſimę voluntatis affligere poſſit, aut tremebundo iudici vinctum ſtatuere: ſed potius ſeipſum per lumen fidei iudicet in pręſenti, ac diſciplinis verę penitentię deuote flagellet. Amen.

O Sola ſperantium omnium ſpes Maria regina cęlorum: propter illas te pręcamur anguſtias, quas tuum piiſſimū cor tulit, qñ tuus filius, ⁊ noſter dñs Jeſus Chřs verbum ęterni patris, clamantibus ⁊ vociferantibus iudęis, crucifige, crucifige, morti adiudicatus, ⁊ ignominioſo crucis ſuſpendio addictus eſt: quatenus ſubuenias clementiſſima regina, ⁊ mř pientiſſima huic ſeruulo tuo N. in extremis laboranti: quia ⁊ corpus eius infirmitatis dolore torquetur, ⁊ anguſtiatur aīa: hinc dęmonum inſidijs, hinc ſeuerę diſcuſſionis anguſtijs. Subueni (inquam) o mater pietatis: ⁊ gratioſiſſima virgo ne contra illum feratur mortis ęternę ſententia, aut flammis ęternalibus tradatur perpetuo cruciandus: ſed tua potius interceſſione, pręmia ęterna conſequatur. Amen.

O Clementiſſima virgo Maria dei genitrix: propter illum tibi ſupplicamus gladium doloris, qui tuam pertranſiuit animam, cum dilectiſſimum tibi filium Jeſum, nudum ⁊ cruentatum: ⁊ diris vulneribus confoſſum in aera ſuper crucis ligno

eleuatum

eleuatum conſperiſti: quatenus in hac hora terribili, huic ſer=
uulo tuo N. ſis adiutorio: vt compaſſionis gladio confodiatur,
ꝛ vulneretur lãcea diuini amoris, ita vt oium pctõrum ſanguis
noxius de corde eius effluat: vitiiſq; mũdetur, decoreturq; vir=
tutibus diuinis quatenus toto deſiderio terrena relinquens in
celeſtia ſubleuetur: ad que letanter, te duce, perueniat. Amen.

O Maria tribulatorum piiſſima conſolatrix, per illud te ro
gamus horribile tormentum, quod pene tuum cor om=
neſque tuos ſenſus extinxit, quando filium tuum dominum no=
ſtrum Jeſum Chriſtum te Joanni in matrem, ꝛ Joannem ti=
bi in filium delegantem audiuiſti: quatenus huic famulo tuo N.
ſubuenire digneris, qui ad te inuocandam aſſurgere non po=
teſt: quippe quoniam oculi eius luce priuantur, ſurdeſcunt au=
res, omneſque ſenſus obſcurantur. O mater pietatis preces no
ſtras exaudi: quas auribus tue pietatis afferimus: atque famuli
tui N. ſpũm filio tuo commenda: quatenus tuo pio interuentu,
terrores demonum, tormentaque non timeat: ſed deſideratam
celeſtis patrie manſionem te comite letus adeat. Amen.

O Decus ꝛ gloria virginum Maria Jeſu Chriſti mater:
propter tuos te rogamus eiulatus, quos imo pectore pro
rumpentes abſcondere non valebas, quando in amplexus fi=
lii de cruce depoſiti ruebas, ꝛ nitentes quondam genas, oraque
rutilãtia, pallore mortis occupata mirabaris, vt ſeruulo tuo N.
ſuffragari, veluti pia mr̃, digneris: quatenus ſic de admiſſis cri=
minibus doleat: vt eius anima melliſluis oſculis, ꝛ amoris am
plexibus dñi Jeſu Chriſti, in beatorum regno fruatur. Amen.

O Maria virgo pulcherrima, virgo humillima, virgo cle=
mentiſſima, virgo gratioſiſſima, propter ſuſpiria atque la
menta inaudita, quibus tuum dulciſſimum cor excruciabatur,
quando anime tue ſolatium vnicum Jeſum filium tuum, ꝛ ſal=
uatorem noſtrum ſepulture tradi cernebas: adiuua famuli tui
N. animam in hac lachrymarum valle laborantẽ: vt in egreſ=
ſu de corpore virginalibus tuis manibus erepta deducatur in
celum. Amen.

¶ Oratio in exitu vite ad dominum Jeſum Chriſtum.

DOmine Jeſu Chr̃e fili dei viui, ꝛ redemptor mundi, ego
peccator ſuppliciter rogo immẽſam miſericordiam tuã:

vt mihi eam confeſſionem in hora exitus mei, concedere digneris, quaꝫ latroni tibi de cruce confitenti miſericorditer conceſſiſti. Preſta dñe deus meus piiſſime, vt in hora exitus mei diuina vltio non veniat ſuper me: ⁊ poteſtas diabolica nõ occurrat mihi, nec noceat: ſed tua gratia largiente talem me dies extremus inueniat, qualẽ me fons regenerationis exhibuit. Deprecor ineffabilem grãꝫ ⁊ miſericordiaꝫ tuã piiſſime dñe Jeſu Chriſte, vt in hora exitus mei non deneges mihi miſerrimo peccatori ſacram corporis ⁊ ſanguinis tui cõionem: ſed cum vera fide ⁊ certa ſpe ⁊ ſincera charitate illam mihi percipere concede, ⁊ ad gaudia ęterna peruenire tribue. Qui viuis ⁊ reg.

¶ Oratio ad eundem.

NE reminiſcaris dñe delicta mea, vel parentũ meoruꝫ, neque vindictaꝫ ſumas de peccatis meis in extremis meis: ⁊ non ſinas intereſſe, ⁊ in me preualere diaboluꝫ, aut nouiſſima mea deterrere poteſtatem tenebrarum. Sed preſta per interceſſionem omnium ſanctorum tuorum, vt angelo tuo preſente, tranſitus meus de hoc ſeculo ſpe firma regatur, fide catholica muniatur, ac totus ipſius animę exitus in te, ⁊ ſm te fiat: nec intermiſcere ſe audeat angelus malus, aut locum inuadendi habeat tetra ⁊ maligna cohors diaboli. Et pſta mihi domine, vt in illa die ⁊ hora, qua animam meam a corpore iuſſeris ſeparari, piam ſententiam merear audire: ⁊ angeli ſancti perducant animam meam ad gaudia iuſtorum. Amen.

¶ Oratio ad beatam Virginem.

COmmendo ſancta Maria materne pietati tuę extremaꝫ diem exitus mei. Precor te per vnigenituꝫ filium tuum dominum noſtrum Jeſum Chriſtum: vt in illa neceſſitate piaꝫ viſitationem tuam ⁊ conſolationem habere merear. Et cuꝫ in vltimo agone mortis anima mea turbata fuerit, tu domina clementiſſima miſericordię recordaberis: ⁊ venire in adiutorium meum dignaberis, ⁊ liberare animam meam ab ira ⁊ indignatione filij tui, ⁊ confuſione perpetua, ⁊ ab ęterna dãnatione eripere procurabis. Defende aiam meaꝫ ſancta Maria tua piiſſima protectione a crudeli accuſatione: ⁊ perduc eam in ſinum Abrahę: vbi eſt certa requies beatorum iuſtorum. Sancta, ⁊ immaculata virgo Maria, genitrix domini mei Jeſu Chriſti

intercedere digneris pro me ad illum, cuius meruiſti effici templum: vt per orationes & interceſſiones miſericordię pietatis tuę miſereatur mihi pius & miſericors Dominus. Qui viuis, &c.

¶ Orationes dicenda in mortis articulo.

Domine Jeſu Chriſte tibi in hac hora commendo animã meam: & ſicut pro me dignatus es de virgine naſci, crucẽ pati, mori, in ſepulcro ſepeliri, tertia die ab inferis reſuſcitare, & cęlos, quos nunquam tui nominis pręſentia deſeruiſti, voluiſti adire: ſic animam meam liberare digneris ab ęterna morte: Ultra quam dici fas eſt me peccatorem, & reum eſſe confiteor. Sed tu, qui omnium peccatorum indultor, atq; clementiſſimus es: quiq; miſereris omnium, & nihil odiſti eorum, quę feciſti, diſſimulans peccata hominum ad te reuertentium: qui peccatoris facinora in quacunq; die conuerſus ad te fuerit, & ingemuerit, obliuioni in perpetuũ tradis: Qui peccantibus pepercisti: & mulieri deprehenſę in adulterio dimiſiſti: & Magdalenę remiſiſti: Petro lacrymanti relaxaſti: & latroni confitenti paradiſi ianuam aperuiſti: mihi peccatori veniam nõn deneges delictorum: quicquid vitioſum eſt, & quicquid in te peccaui, mihi remitte: & animam meam in ęterna requie refouere digneris. Tu enim es ille, cui non pereunt moriendo corpora noſtra, ſed mutantur in melius: qui animam a corpore ſeparare, & in meliorẽ vitam mittere ſolitus es: qui dixiſti te malle vitam peccatoris, quam mortẽ: credo corde, & ore confiteor, quia idcirco animã meam ab hac vita vis educere: vt poſt mortem meam in meliori vita facias viuere: quę ſenſum & intellectum quam nũc habet in me, meliorem habebit: & quantum differt vmbra ab homine, tãto meliora poſſidebit in cęleſti regione. Quo dicto, accipiat infirmus ſi poteſt proprijs manibus carnes pectoris ſui circa cor & mamillas: & lacrymoſis verbis dicat. Domine Jeſu Chriſte fili Dei viui, & beatę Marię ſemper virginis, totis viſceribus meis tibi confiteor: & credo quod tu redemptor meus viuis, & in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum: & in carne iſta videbo te Deum ſaluatorem meum. Poſtea infirmus ponat digitos ſuos ſuper oculos: & dicat. Et oculi iſti te cõſpecturi ſunt. Poſtea eleuatis oculis ad cęlum ſe ſignet ſigno ſanctiſſimę crucis pręcipue faciẽ, os, & pectus, & totũ corpus: & dicat.

Omnia

Omnia mihi terrena vileſcūt: ⁊ ad te deus meus propero: qui quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, preparaſti diligentibus te. Et ecce in manus tuas dn̄e commendo ſpūm meum, redemiſti me dn̄e deus veritatis. Qui cum patre ⁊ ſpiritu ſancto viuis ⁊ regnas ⁊c. ℟. Amen.

¶ Pſalmi dicendi in agone mortis ſuper infirmum. Cap. 20.

Si anxiatur adhuc aīa, dicantur hi pſalmi. Pſalmus Dauid.

Confitemini Dn̄o qm̄ bonus: qm̄ in ſeculum miſericordia eius: Dicat nunc Jſrael qm̄ bonus, qm̄ in ſeculum miſericordia eius. Dicat nunc domus Aaron: qm̄ in ſeculum miſericordia eius. Dicant nunc qui timent dn̄m: qm̄ in ſeculum miſericordia eius. De tribulatione inuocaui dn̄m: ⁊ exaudiuit me in latitudine dn̄s. Dominus mihi adiutor: non timebo qd faciat mihi homo. Dominus mihi adiutor: ⁊ ego deſpiciā inimicos meos. Bonum eſt confidere in dn̄o, quam confidere in homine. Bonū eſt ſperare in dn̄o, quaꝫ ſperare in principibus. Omnes gentes circundederunt me: ⁊ in nomine domini, qꝛ vltus ſum in eos. Circundantes circundederunt me: ⁊ in nomine dn̄i: quia vltus ſum in eos. Circundederunt me ſicut apes, ⁊ exarſerunt ſicut ignis in ſpinis: ⁊ in nomine dn̄i, quia vltus ſum in eos. Impulſus euerſus ſum, vt caderem: ⁊ dn̄s ſuſcepit me. Fortitudo mea, ⁊ laus mea dn̄s: ⁊ factus eſt mihi in ſalutem. Vox exultationis ⁊ ſalutis in tabernaculis iuſtorum. Dextera dn̄i fecit virtutem: dextera dn̄i exaltauit me: dextera dn̄i fecit virtutē. Non moriar, ſed viuā: ⁊ narrabo opera dn̄i. Caſtigans caſtigauit me dn̄s: ⁊ morti non tradidit me. Aperite mihi portas iuſtitię: ⁊ ingreſſus in eas confitebor dn̄o: hęc porta dn̄i: iuſti intrabunt in eaꝫ. Confitebor tibi qm̄ exaudiſti me: ⁊ factus es mihi in ſalutē. Lapideꝫ quem reprobauerunt ędificātes, hic factus eſt in caput anguli. A dn̄o factū eſt iſtud: ⁊ eſt mirabile in oculis noſtris. Hęc dies quam fecit dn̄s: exultemus ⁊ lętemur in ea. O dn̄e ſaluuꝫ me fac: o dn̄e bene proſperare: bn̄dictus qui vēturus es in noīe dn̄i. Bn̄diximus vobis de domo dn̄i: deus dn̄s ⁊ illuxit nobis. Conſtituite diē ſolennē in ꝯdenſis: vſqꝫ ad cornu altaris. Deus meus es tu, ⁊ ꝯfitebor tibi: deus meus es tu: ⁊ exaltabo te. Confitebor tibi, quoniā exaudiſti me: ⁊ factus es mihi in ſalutem, Confitemini

domino

dñe quoniam bonus: quoniam in ſeculum miſericordia eius.

Beati immaculati in via, qui ambulant in lege dñi. Beati qui ſcrutant teſtimonia eius: in toto corde exquirunt euȝ. Non. n. qui operantur iniquitatem: in vijs eius ambulauerunt. Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis. Utinam dirigantur vie mee, ad cuſtodiēdas iuſtificationes tuas. Tunc nõ cõfundar: cum proſpexero in oĩbus mandatis tuis. Confitebor tibi in directione cordis in eo qd didici iudicia iuſtitie tue. Juſtificationes tuas cuſtodiam: non me derelinquas vſquequaqȝ.

In quo corrigit adoleſcentior viã ſuã: in cuſtodiendo ſermones tuos. In toto corde meo exquiſiui te: ne repellas me a mandatis tuis. In corde meo abſcondi eloquia tua; vt non peccem tibi. Benedictus es dñe: doce me iuſtificationes tuas. In labijs meis pronunciaui oĩa iudicia oris tui. In via teſtimoniorum tuorum delectatus ſum: ſicut in oĩbus diuitijs. In mandatis tuis exercebor: ꝛ cõſiderabo vias tuas. In iuſtificationibus tuis meditabor, non obliuiſcar ſermones tuos.

Retribue ſeruo tuo: viuifica me: ꝛ cuſtodiaȝ ſermones tuos. Reuela oculos meos: ꝛ ꝯſiderabo mirabilia de lege tua. Incola ego ſum in terra: non abſcondas a me mandata tua. Concupiuit aĩa mea deſiderare iuſtificationes tuas in oĩ tpe. Increpaſti ſuperbos, maledicti qui declinant a mãdatis tuis. Aufer a me opprobriũ ꝛ ꝯtemptũ: qꝛ teſtimonia tua exquiſiui. Etenim ſederunt principes, ꝛ aduerſum me loquebant: ſeruus aũt tuus exercebatur in iuſtificationibus tuis. Nã ꝛ teſtimonia tua meditatio mea eſt: ꝛ cõſilium meum iuſtificationes tue.

Adheſit pauimẽto anima mea: viuifica me, ſm verbũ tuuȝ. Uias meas enunciaui, ꝛ exaudiſti me: doce iuſtificationes tuas. Uiaȝ iuſtificationum tuarum inſtrue me: ꝛ exercebor in mirabilibus tuis. Dormitabit aĩa mea pre tedio: confirma me in verbis tuis. Uiaȝ iniquitatis amoue a me: ꝛ de lege tua miſerere mei. Uiam veritatis elegi: iudicia tua non ſum oblitus. Adheſi teſtimonijs tuis domine noli me confundere. Uiam mandatorum tuorum cucurri: cum dilataſti cor meum.

Legem pone mihi dñe, viam iuſtificationum tuarum: ꝛ exquiram eam ſemper. Da mihi intellectuȝ, ꝛ ſcrutabor legem tuam: ꝛ cuſtodiam illam in toto corde meõ. Deduc me

in ſemitam mandatorum ſuorum: quia ipſam volui. Inclina
cor meum in teſtimonia tua: ⁊ non in auaritiam. Auerte ocu=
los meos ne videant vanitatem in vita tua viuifica me. Sta=
tue ſeruo tuo eloquium tuum in timore tuo. Amputa oppro=
brium meum quod ſuſpicatus ſum: quia iudicia tua iocunda.
Ecce concupiui mandata tua: in equitate tua viuifica me.

ET veniat ſuper me miſericordia tua dñe, ſalutare tuum
ſm eloquium tuum. Et rñdebo exprobrantibus mihi ver
buꝫ: qꝛ ſperaui in ſermonibus tuis. Et ne auferas de ore meo
verbum veritatis vſquequaque: qꝛ in iudicijs tuis ſuper ſperaui.
Et cuſtodiam legē tuā ſemper: in ſeculum ⁊ in ſeculū ſeculi. Et
ambulabaꝫ in latitudine: qꝛ mandata tua exquiſiui. Et loque=
bar de teſtimonijs tuis in ꝯſpectu reguꝫ: ⁊ non ꝯfundebar. Et
meditabar in mādatis tuiſ: que dilexi. Et eleuaui manuſ meas
ad mandata tua q̄ dilexi: ⁊ exercebor in iuſtificationibus tuis.

MEmor eſto verbi tui ſeruo tuo: in quo mihi ſpem dediſti.
Hec me cōſolata eſt in humilitate mea: quia eloquiū tuū
viuificabit me. Superbi inique agebant vſquequaque: a lege
aūt tua nō declinaui. Memor fui iudiciorum tuorū a ſeculo dñe:
⁊ ꝯſolatuſ ſuꝫ. Defectio tenuit me: pro pctōribus derelinquen
tibus legē tuā. Cantabiles mihi erāt iuſtificationes tue: in lo=
co peregrinationis mee. Memor fui nocte nois tui dñe: ⁊ cu=
ſtodiui legē tuā. Hec factā ē mihi: qꝛ iuſtificatiōeſ tuaſ exqſiui.

POrtio mea dñe: dixi cuſtodire legem tuam. Deprecatus
ſum faciem tuam in toto corde meo: miſerere mei ſm elo
quiū tuū. Cogitaui viaſ meaſ, ⁊ conuerti pedes meoſ in
teſtimonia tua. Paratus ſum ⁊ non ſum turbatus, vt cuſtodiā
mandata tua. Funes pctōruꝫ circumplexi ſunt me: ⁊ legē tuā
non ſum oblitus. Media nocte ſurgebam ad ꝯfitendum tibi,
ſuper iudicia iuſtificationis tue. Particeps ego ſum omnium
timentium te, ⁊ cuſtodientiuꝫ mandata tua. Miſericordia tua
domine plena eſt terra, iuſtificationes tuas doce me.

BOnitatem feciſti cum ſeruo tuo dñe, ſm verbum tuū. Bo
nitatem ⁊ diſciplinam ⁊ ſciam doce me: qꝛ mandatis tuis
credidi. Priuſqꝫ humiliarer ego deliqui: propterea eloquium
tuū cuſtodiui. Bonus es tu, ⁊ i bonitate tua doce me iuſtifica=
tiones tuas. Multiplicata eſt ſuper me iniquitas ſuperborum,

ego autem in toto corde meo ſcrutabor mandata tua. C oagu
latum eſt ſicut lac cor eorum: ego vero legem tuam meditatus
ſum. B onum mihi, quia humiliaſti me: vt diſcam iuſtificatio-
nes tuas. B onum mihi lex oris tui: ſuper millia auri ⁊ argēti.
M Anus tuę dñe fecerunt me ⁊ plaſmauerūt me: da mihi in-
tellectū, vt diſcam mandata tua. Q ui timent te, videbūt
me: ⁊ lętabuntur: qr in verba tua ſuperſperaui. C ognoui dñe,
quia ęquitas iudicia tua: ⁊ in veritate tua humiliaſti me. F iat
miſericordia tua, vt conſoletur me: ſcdm eloquium tuum ſeruo
tuo. V eniant mihi miſerationes tuę, ⁊ viuam: quia lex tua me-
ditatio mea eſt. C onfundantur ſuperbi, quia iniuſte iniquita-
tē fecerunt in me: ego aūt exercebor in mandatis tuis. C ōuer
tantur mihi timētes te: ⁊ qui nouerūt teſtimonia tua. F iat cor
meū immaculatū in iuſtificationibus tuis: vt non confundar.
D Efecit in ſalutare tuum aīa mea, ⁊ in verbo tuo ſuperſpe-
raui. D efecerunt oculi mei in eloquiū tuū dicentes, quā-
do conſolaberis me? Q uia factus ſum ſicut vter in pruina: iuſti-
ficationes tuas non ſum oblitus. Q uot ſunt dies ſerui tui? qñ
facies de pſequentibus me iudiciū? N arrauerunt mihi iniqui
fabulationes: ſed non vt lex tua. O mnia mandata tua veritas:
iniqui perſecuti ſunt me, adiuua me. P aulominus conſumma-
uerunt me in terra: ego aūt non dereliqui mandata tua. S cdm
miſericordiaꝫ tuaꝫ viuifica me: ⁊ cuſtodiam teſtimonia oris tui.
I N ęternum dñe verbum tuum permanet in cęlo. I n ge-
neratione ⁊ generationem veritas tua: fundaſti terram, ⁊
permanet. O rdinatione tua perſeuerat dies quoniam oīa ſer-
uiunt tibi. N iſi ꝙ lex tua meditatio mea eſt: tunc forte periſ-
ſem in humilitate mea. I n ęternum non obliuiſcar iuſtificatio
nes tuas: qr in ipſis viuificaſti me. T uus ſum ego, ſaluum me
fac: qm̄ iuſtificationes tuas exquiſiui. M e expectauerunt pec-
catores, vt perderent me: teſtimonia tua intellexi. O mnis con
ſummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis.
Q Uomodo dilexi legem tuam dñe: tota die meditatio mea
eſt. S uper inimicos meos prudentem me feciſti manda
to tuo: qr in ęternū mihi eſt. S uper oēs docentes me intellexi:
qr teſtimonia tua meditatio mea eſt. S uper ſenes intellexi: qr
mandata tua quęſiui. A b oī via mala ꝓhibui pedes meos: vt
cuſtodiam

cuſtodiã verba tua. A iudicijs tuis nõ declinaui: qr tu legẽ po=
ſuiſti mihi. Quam dulcia faucibus meis eloqa tua ſup mel ori
meo. A mãdatis tuis intellexi: ppea odiui oẽz viaz iniquitatis.
Lucerna pedibus meis verbum tuũ: ꝛ lumen ſemitis meis.
Iuraui ꝛ ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitię tuę. Humilia=
tus ſum vſquequaqz dñe: viuifica me ẜm verbuz tuuz. Volunta
ria oris mei beneplacita fac dñe: ꝛ iudicia tua doce me. Ani=
ma mea in manibus meis ſemper: ꝛ legem tuam non ſum obli=
tus. Poſuerunt peccatores laqueum mihi: ꝛ de mandatis tuis
non erraui. Hereditate acquiſiui teſtimonia tua in ęternum:
qr exultatio cordis mei ſunt. Inclinaui cor meum ad facien=
das iuſtificationes tuas in ęternum, propter retributionem.
Iniquos odio habui: ꝛ legem tuã dilexi. Adiutor ꝛ ſuſce=
ptor meus es tu: ꝛ in verbum tuum ſuperſperaui. Decli=
nate a me maligni: ꝛ ſcrutabor mandata dei mei. Suſcipe me
ẜm eloquium tuum, ꝛ viuam: ꝛ non confundas me ab expecta=
tione mea. Adiuua me, ꝛ ſaluus ero: ꝛ meditabor in iuſtifica=
tionibus tuis ſemper. Spreuiſti oẽs diſcedentes a iudicijs tuis:
quia iniuſta cogitatio eorum. Preuaricantes reputaui omnes
peccatores terrę: ideo dilexi teſtimonia tua. Confige timore
tuo carnes meas: a iudicijs enim tuis timui.
Feci iudiciũ ꝛ iuſtitiã: non tradas me calumniantibus me.
Suſcipe ſeruũ tuũ in bonũ: nõ calũniẽt me ſupbi. Ocu
li mei defecerunt in ſalutare tuũ: ꝛ in eloquiũ iuſtitię tuę. Fac
cũ ſeruo tuo ẜm miſericordiam tuam: ꝛ iuſtificationes tuas do
ce me. Seruus tuus ſum ego: da mihi intellectum, vt ſciaz te=
ſtimonia tua. Tempus faciendi dñe: diſſipauerunt legem tuam.
Ideo dilexi mandata tua, ſuper aurũ ꝛ topazion. Propterea
ad oia mandata tua dirigebar: oẽm viã iniquitatis odio habui.
Mirabilia teſtimonia tua dñe: ideo ſcrutata eſt ea aĩa mea.
Declaratio ſermonũ tuorum illuminat: ꝛ intellectum
dat paruulis. Os meum aperui ꝛ attraxi ſpũm: quia manda=
ta tua deſiderabam. Aſpice in me ꝛ miſerere mei, ẜm iudicium
diligentium nomen tuũ. Greſſus meos dirige ẜm eloquium
tuuz: ꝛ non dñetur mei ois iniuſtitia. Redime me a calumnijs
hominum: vt cuſtodiam mandata tua. Faciez tuã illumina ſu
per ſeruũ tuũ: ꝛ doce me iuſtificationis tuas. Exitus aquarum

deduxerunt oculi mei: quia non cuſtodirent legem tuam.

Iuſtus es dñe: ⁊ rectum iudicium tuum. Mãdaſti iuſtitiaꝫ teſtimonia tua: ⁊ veritateꝫ tuã nimis. Tabeſcere me fecit zelus meus: qꝛ obliti ſunt verba tua inimici mei. Ignituꝫ eloquium tuũ vehementer: ⁊ ſeruus tuus dilexit illud. Adoleſcentulus ſum ego ⁊ ꝯtemptus: iuſtificationes tuas non ſuꝫ oblitus. Iuſtitia tua iuſtitia in ęternum: ⁊ lex tua veritas. Tribulatio ⁊ anguſtia inuenerũt me: mandata tua meditatio mea eſt. Aequitas teſtimonia tua in ęternum: intellectum da mihi, ⁊ viuã.

Clamaui in toto corde meo, exaudi me domine: iuſtificationes tuas requiram. Clamaui ad te, ſaluũ me fac: vt cuſtodiam mãdata tua. Preueni in maturitate ⁊ clamaui: qꝛ in verba tua ſuperſperaui. Preuenerunt oculi mei ad te diluculo: vt meditarer eloquia tua. Vocem meam audi ſm miſericordiam tuam Dñe: ⁊ ſm iudicium tuum viuifica me. Appropinquauerunt perſequentes me iniquitati: a lege autem tua longe facti ſunt. Prope es tu domine: ⁊ omnes vię tuę veritas. Initio cognoui de teſtimonijs tuis: quia in ęternum fundaſti ea.

Vide humilitatẽ meã: ⁊ eripe me: qꝛ legẽ tuã non ſum oblitus. Iudica iudicium meum, ⁊ redime me: pp eloquium tuum viuifica me. Longe a pctõrbus ſalus: qꝛ iuſtificationes tuas non exquiſierunt. Miſericordię tuę multę dñe: ſm iudiciũ tuuꝫ viuifica me. Multi qui pſequuntur me, ⁊ tribulant me: a teſtimonijs tuis non declinaui. Vidi pręuaricantes, ⁊ tabeſcebã: qꝛ eloquia tua nõ cuſtodierunt. Vide qm̃ mandata tua dilexi dñe: in miſericordia tua viuifica me. Principium verborum tuorum veritas: in ęternum omnia iudicia iuſtitię tuę.

Principes perſecuti ſunt me gratis: ⁊ a verbis tuis formidauit cor meũ. Lętabor ego ſup eloquia tua: ſicut qui inuenit ſpolia multa. Iniquitatẽ odio habui, ⁊ abominat⁹ ſum: legem autem tuam dilexi. Septies in die laudem dixi tibi: ſuper iudicia iuſtitię tuę. Pax multa diligentibus legẽ tuã: ⁊ non eſt illis ſcandalum. Expectabam ſalutare tuum domine: ⁊ mandata tua dilexi. Cuſtodiuit anima mea teſtimonia tua: ⁊ dilexit ea vehementer. Seruaui mandata tua ⁊ teſtimonia tua: quia omnes vię meę in conſpectu tuo.

Appropinquet deprecatio mea in conſpectu tuo dñe: iuxta

eloquium

eloquium tuum da mihi intellectum. Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo: ſecundum eloquium tuum eripe me. Eructabunt labia mea hymnum: cum docueris me iuſtificationes tuas. Pronunciabit lingua mea eloquium tuum: quia omnia mandata tua equitas. Fiat manus tua, vt ſaluet me: qm̄ mandata tua elegi. Concupiui ſalutare tuum dn̄e: ꝛ lex tua meditatio mea eſt. Viuet anima mea, ꝛ laudabit te: ꝛ iudicia tua adiuuabunt me. Erraui ſicut ouis que periit: quere ſeruū tuū, quia mandata tua non ſum oblitus.

¶ Symbolum, ſiue fides catholica ſancti Athanaſij epiſcopi.

Quicunqȝ vult ſalu9 eſſe, ante oia op9 eſt, vt teneat catholicaȝ fideȝ. Quā niſi quiſqȝ integrā inuiolatāqȝ ſeruauerit: abſqȝ dubio in eternū peribit. Fides aūt catholica hec ē: vt vnum deum in trinitate, ꝛ trinitatem in vnitate veneremur. Neqȝ ꝯfundētes pſonas: neqȝ ſubſtantiā ſeparantes. Alia ē enim pſona patris, alia filij, alia ſpūs ſancti. Sed patris ꝛ filij ꝛ ſpūs ſancti vna eſt diuinitas, equalis gloria, coeterna maieſtas. Qualis pr̄, talis filius talis ſpūs ſanctus. Increatus pr̄, increatus filius, increatus ſpūs ſcūs. Immenſus pr̄, immēſus filius immenſus ſpūs ſcūs. Eternus pr̄, eternus filius, eternus ſpūs ſcūs. Et tm̄ non tres eterni: ſed vn9 eternus. Sicut nō tres increati, nec tres imēſi: ſed vnus increatus, ꝛ vnus imēſus. Similiter oēs pr̄, oēs filius, oēs ſpūs ſanctus. Et tm̄ non tres oipotentes: ſed vnus oēs. Ita deus pr̄, deus filius, deus ſpūs ſanctus. Et tm̄ non tres dij: ſed vnus eſt deus. Ita dn̄s pr̄, dn̄s filius, dn̄s ſpūs ſcūs. Et tm̄ non tres dn̄i: ſed vnus eſt Dn̄s. Quia ſicut ſingillatim vnamquamqȝ perſonam deum ꝛ dn̄m ꝯfiteri chriſtiana veritate compellimur: ita tres deos, aut dominos dicere, catholica religione ꝓhibemur. Pater a nullo eſt factus: nec creatus, nec genitus. Filius a patre ſolo eſt: non factus, nec creatus: ſed genitus. Spūs ſcūs a patre, ꝛ filio, non factus, nec creatus, nec genitus: ſed procedēs. Vnus ergo pater: nō tres patres: vnus filius, non tres filij: vnus ſpiritus ſanctus, non tres ſpiritus ſancti. Et in hac trinitate nihil prius, aut poſterius: nihil maius aut minus: ſed tote tres perſone coeterne ſibi ſunt, ꝛ coequales. Ita vt per omnia (ſicut iaȝ ſupradictū eſt,) ꝛ vnitas in trinitate, ꝛ trinitas in vnitate vene-

randa ſit. Qui vult ergo ſaluus eſſe: ita de trinitate ſentiat.
Sed neceſſarium eſt ad ęternā ſalutē: vt incarnationeꝫ quoqꝫ
dñi noſtri Jeſu Chri fideliter credat. Eſt ergo fides recta: vt
credamus ꝛ cōfiteamur, quia dñs nr̄ Jeſus Chriſtus dei filius,
deus ꝛ hō eſt. Deus eſt ex ſubſtantia pr̄is ante ſecula genitus:
ꝛ hō eſt ex ſubſtantia matris in ſeculo natus. Perfectus deus,
perfectus homo, ex aīa rationali ꝛ humana carne ſubſiſtens.
Aequalis patri ſm diuinitatem, minoꝛ patre ſm humanitatē.
Qui licet deus ſit ꝛ homo: non duo tamen, ſed vnus eſt Chri=
ſtus. Unus autem non conuerſione diuinitatis in carnem: ſed
aſſumptione humanitatis in deū. Unus oīno non ꝯfuſione ſub
ſtantię: ſed vnitate perſonę. Nam ſicut aīa rōnalis ꝛ caro v=
nus eſt homo: ita deus, ꝛ homo vnus eſt Chriſtus. Qui paſſus
eſt pro ſalute noſtra: deſcendit ad inferos: tertia die reſurrexit
a mortuis. Aſcendit ad celos: ſedet ad dexteram dei patris oī=
potentis: inde venturus eſt iudicare viuos ꝛ mortuos. Ad cu=
ius aduentum oēs hoīes reſurgere hñt cum corporibus ſuis:
ꝛ reddituri ſunt de factis proprijs rationem. Et qui bona ege=
runt, ibunt in vitam ęternam: qui vero mala, in ignem ęternuꝫ.
Hęc eſt fides catholica, quam niſi quiſque fideliter firmiterque
crediderit: ſaluus eſſe non poterit.

¶ Paſſio dñi noſtri Jeſu Chriſti ſm Matthęum. Cap. 26.

In illo tp̄e: Dixit Jeſus diſcipulis ſuis. ✠
Scitis qꝛ poſt biduū paſcha fiet: ꝛ filius hoīs
tradet vt crucifigat. C Tunc ꝯgregati ſūt prin
cipes ſacerdotū, ꝛ ſeniores populi in atriuꝫ prin
cipis ſacerdotū, qui dicebat Cayphas: ꝛ ꝯſilium
fecerunt, vt Jeſum dolo tenerēt, ꝛ occiderēt. Di
cebāt aūt. S Nō ī die feſto. Ne forte tumultꝰ fie=
ret in po pulo. C Cū aūt eſſet Jeſus in Bethania, in domo Si=
monis leproſi: acceſſit ad eū mulier hñs alabaſtrū vnguēti p̄cio
ſi: ꝛ effudit ſup caput ipſiꝰ recūbentis. vidētes aūt diſcipuli, in=
dignati ſunt, dicentes. S Ut quid perditio hęc? Potuit.n. vn=
guentum iſtud venundari multo, ꝛ dari pauperibus. C Sciēs
autem Jeſus, ait illis. ✠ Quid moleſti eſtis huic mulieri? O=
pus enim bonum operata eſt in me. Nam ſemper pauperes ha
bebitis vobiſcum: me autem non ſemper habebitis. Mittens
enim

enim hęc vnguentum hoc in corpus meum, ad ſepeliendũ me
fecit. Amen dico vobis, vbicunqꝫ prędicatum fuerit hoc euan=
geliũ in toto mundo, dicetur, ⁊ qḋ hęc fecit in memoriam eius.
C Tũc abijt vnus de duodecim, qui dicitur Judas Jſcariotes
ad principes ſacerdotũ: ⁊ ait illis. S Quid vultis mihi dare, ⁊
ego eũ vobis tradã? C At illi ꝯſtituerunt ei triginta argẽteos.
Et exinde quęrebat opportunitatẽ: vt eum traderet. Prima
aũt die azymorum acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum dicentes. S
Vbi vis paremus tibi comedere paſcha? C At Jeſus dixit. ✠
Jte in ciuitatẽ ad quendam: ⁊ dicite ei. Magiſter dicit. Tem=
pus meuꝫ prope eſt: apud te facio paſcha cum diſcipulis meis.
C Et fecerunt diſcipuli ſicut ꝯſtituit illis Jeſus: ⁊ parauerunt
paſcha. Veſpere aũt facto, diſcũbebat cum duodecim diſcipu=
lis ſuis: ⁊ edentibus illis, dixit. ✠ Amen dico vobis: quia vnus
veſtrum me traditurus eſt. C Et ꝯtriſtati valde, cęperunt ſin=
guli dicere. S Nunquid ego ſum dñe? C At ipſe rñdens ait.
✠ Qui intingit mecũ manũ in paropſide: hic me tradet. Filius
quidẽ hoĩs vadit: ſicut ſcriptũ eſt de illo: Vę aũt homini illi: per
quẽ filius hoĩs tradet. Bonũ erat ei, ſi natus nõ fuiſſet hõ ille.
C Rñdens aũt Judas qui tradidit eũ: dixit. S Nunquid ego
ſum rabbi? C Ait illi. ✠ Tu dixiſti. C Cęnãtibus aũt eis acce=
pit Jeſus panẽ: ⁊ bñdixit ac fregit deditqꝫ diſcipulis ſuis: ⁊ ait.
✠ Accipite ⁊ comedite: hoc eſt corpus meum. C Et accipiens
calicem grãs egit: ⁊ dedit illis dicens. ✠ Bibite ex hoc omnes.
Hic eſt.n. ſanguinis meus noui teſtamenti: qui pro multis effun
detur in remiſſionẽ peccatorũ. Dico autem vobis: non bibam
amodo de hoc genimine vitis vſqꝫ in diẽ illum: cum illud bibaꝫ
vobiſcũ nouum in regno patris mei. C Et hymno dicto exie=
runt in montẽ oliueti. Tunc dixit illis Jeſus. ✠ Oẽs vos ſcã=
dalũ patiemini in me in iſta nocte. Scriptũ eſt enim: Percutiã
paſtoreꝫ: ⁊ diſpergentur oues gregis. Poſtq̃ autem reſurrexe=
ro: pręcedã vos in galilęã. C Rñdens aũt Petrus, ait illi. S
Et ſi oẽs ſcandalizati fuerint in te: ego nunquã ſcandalizabor.
C Ait illi Jeſus. ✠ Amen dico tibi: qꝛ in hac nocte anteq̃ gal=
lus cantet, ter me negabis. C Ait illi Petrus. S Etiaꝫ ſi opor
tuerit me mori tecum: non te negabo. C Similiter omnes
diſcipuli dixerũt. Tunc venit Jeſus cum illis in villam, quę di=

citur Gethſemani: ⁊ dixit diſcipulis ſuis. ✠ Sedete hic donec
vadam illuc, ⁊ orem. C Et aſſumpto Petro ⁊ duobus filijs Ze
bedei cepit contriſtari, ⁊ meſtus eſſe. Tunc ait illis. ✠ Triſtis
eſt anima mea vſqꝫ ad mortem. Sedete hic, ⁊ vigilate mecum.
C Et progreſſus puſillum, procidit in faciem ſuam orans, ⁊ di
cens. ✠ Mi pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat a me calix iſte. Ve=
runtamen non ſicut ego volo: ſed ſicut tu. C Et venit ad diſci=
pulos ſuos: ⁊ inuenit eos dormientes. Et dixit Petro. ✠ Sic?
Non potuiſti vna hora vigilare mecum? Vigilate, ⁊ orate, vt
non intretis in tentationem. Spūs quidem promptus eſt, caro
aūt infirma. C Iterum ſecundo abijt, ⁊ orauit dicens. ✠ Pa=
ter mi: ſi non pōt hic calix tranſire, niſi bibam illum: fiat volun
tas tua. C Et venit iterum: ⁊ inuenit eos dormientes. Erant
enim oculi eorum grauati. Et relictis illis, iterū abijt, ⁊ orauit
tertio eundem ſermonem dicens. Tunc venit ad diſcipulos ſuos
⁊ dixit illis. ✠ Dormite iam ⁊ requieſcite. Ecce appropinqua=
bit hora, ⁊ filius hominis tradetur in manus pctōꝝ. Surgi=
te: eamus. Ecce appropinquabit qui me tradet. C Adhuc eo
loquente ecce Iudas vnus de duodecim venit: ⁊ cum eo turba
multa cum gladijs ⁊ fuſtibus, miſſi a principibus ſacerdotum, ⁊
ſenioribus populi. Qui aūt tradidit eū, dedit illis ſignū dicēs.
S Quēcunqꝫ oſculatus fuero ipſe eſt: tenete eū. C Et ꝯfeſtim
accedens ad Ieſum dixit. S Aue rabbi. C Et oſculatus eſt eū.
Dixitqꝫ illi Ieſus. ✠ Amice ad quid veniſti? C Tunc acceſſe=
runt: ⁊ manus iniecerunt in Ieſum: ⁊ tenuerunt eum. Et ecce v=
nus ex his qui erant cū Ieſu, extendens manū exemit gladium
ſuū: ⁊ percutiens ſeruum principis ſacerdotuꝫ amputauit auri=
culā eius. Tunc ait illi Ieſus. ✠ Conuerte glaudiū tuū in locū
ſuū. Oēs. n. qui acceperint gladiuꝫ, gladio peribunt. An putas,
qꝛ non poſſum rogare patrē meū: ⁊ exhibebit mihi modo plus
ꝙ̄ duodecim legiones angeloꝝ? Quō ergo implebuntur ſcri=
pture? Quia ſic oportet fieri. C In illa hora dixit Ieſus turbis.
✠ Tanꝙ̄ ad latronē exiſtis cū gladijs ⁊ fuſtibus comprehen=
dere me. Quotidie apud vos ſedebam docens in templo: ⁊ non
me tenuiſtis. C Hoc aūt totū factuꝫ eſt, vt adimplerentur ſcri
pture prophetarum. Tunc diſcipuli oēs, relicto eo, fugerunt. At
illi tenentes Ieſum duxerunt euꝫ ad Cayphā principem ſacer=
dotum,

dotum, vbi ſcribę ꝛ ſeniores conuenerant. Petrus aūt ſequebatur eum a longe vſque in atriū principis ſacerdotum. Et ingreſſus intro ſedebat cum miniſtris, vt videret finem. Principes aūt ſacerdotum, ꝛ oē concilium quęrebant falſum teſtimonium ꝯtra Jeſum: vt eum morti traderent: ꝛ non inuenerunt, cū multi falſi teſtes acceſſiſſent. Nouiſſime aūt venerunt duo falſi teſtes, ꝛ dixerunt. S Hic dixit, Poſſum deſtruere templum dei: ꝛ poſt triduum reędificare illud. C Et ſurgens princeps ſacerdotum ait illi. S Nihil rńdes ad ea, quę iſti aduerſum te teſtificantur? C Jeſus aūt tacebat. Et princeps ſacerdotum ait illi. S Adiuro te per Deū viuum, vt dicas nobis ſi tu es Chriſtus filius dei viui. C Dixit illi Jeſus. ✠ Tu dixiſti. Uerumtñ dico vobis, amodo videbitis filium hoīs ſedentez a dextris virtutis dei: ꝛ venientem in nubibus cęli. C Tunc princeps ſacerdotum ſcidit veſtimenta ſua dicens. S Blaſphemauit. Quid adhuc egemus teſtibus? Ecce nunc audiſtis blaſphemiaz. Quid vobis videtur? C At illi reſpondentes, dixerunt. S Reus eſt mortis. C Tunc expuerunt in faciem eius: ꝛ colaphis eum ceciderunt. Alij aūt palmas in faciem eius dederunt, dicentes. S Prophetiza nobis Chře: quis eſt qui te percuſſit? C Petrus vero ſedebat foris in atrio. Et acceſſit ad eum vna ancilla, dicens. S Et tu cum Jeſu Galilęo eras. C At ille negauit coram omnibus, dicens. S Neſcio quid dicis. C Exeunte aūt illo ianuam, vidit eum alia ancilla: ꝛ ait his qui erant ibi. S Et hic erat cuz Jeſu Nazareno. C Et iterum negauit cum iurō: quia non noui hominem. Et poſt puſillum acceſſerunt qui aſtabant, ꝛ dixerunt Petro. S Uere ꝛ tu ex illis es: nā ꝛ loquela tua manifeſtum te facit. C Tunc cępit deteſtari ꝛ iurare: quia non nouiſſet hominem. Et continuo gallus cantauit. Et recordatus eſt Petrus verbi Jeſu qđ dixerat, priuſꝗ̄ gallus cantet, ter me negabis. Et egreſſus foras fleuit amare. Mane aūt facto: conſilium inierunt oēs pricipes ſacerdotū ꝛ ſeniores populi aduerſus Jeſuz, vt eū morti traderēt. Et vinctū adduxerūt eū: ꝛ tradiderūt pōtio Pilato pręſidi. Tūc vidēs Judas, qui eū tradidit, ꝙ damnatus eſſet, pnīa ductus retulit triginta argēteos principibus ſacerdotum, ꝛ ſenioribus, dicens. S Peccaui tradēs ſanguinem iuſtum. C At illi dixerunt. S Quid ad nos? tu videris. C Et

proiectis argenteis in tēplo, receſſit: ⁊ abiens laqueo ſe ſuſpendit. Principes aūt ſacerdotum acceptis argenteiſ dixerunt. S Nō licet eos mittere in corbonā: quia preciū ſanguinis eſt. C Conſilio aūt inito, emerunt ex illis agrū figuli in ſepulturā peregrinorū. Propter hoc vocatus eſt ager ille Acheldemac, hoc eſt ager ſanguinis: vſq; in hodiernū diem. Tunc impletum eſt quod dictū eſt per Ieremiā prophetā dicentē. Et acceperūt triginta argenteos p̄ciū appreciati: quē appreciauerūt a filijs Iſrael: ⁊ dederunt eos in agrum figuli: ſicut conſtituit mihi dn̄s. Ieſus aūt ſtetit ante p̄ſidē. Et interrogauit eū preſes, dicēs. S Tu es rex Iudeorum? C Dicit ei Ieſus. ✠ Tu dicis. C Et cū accuſaretur a principibus ſacerdotū, ⁊ ſenioribus, nihil rn̄dit. Tunc dicit illi Pilatus. S Non audis quanta aduerſum te dicunt teſtimonia. C Et non rn̄dit ei ad vllum verbū, ita vt miraretur preſes vehementer. Per diem aūt ſolennem ↄſueuerat preſes dimittere populo vnum vinctum: quem voluiſſent. Habebat autem tunc vnum vinctū inſignem, qui dicebatur Barrabas, qui pp̄ ſeditionem miſſus fuerat in carcerē. Congregatis aūt illis dixit Pilatus. S Quē vultis dimittā vobis? Barrabam an Ieſum, qui dicit̄ Chriſtus? C Sciebat. n. q̄ per inuidiam tradidiſſent eum. Sedente aūt illo pro tribunali, miſit ad illū vxor eius, dicens: S Nihil tibi ⁊ iuſto illi. Multa. n. paſſa ſum hodie per viſum pp̄ eū. C Principes aūt ſacerdotū ⁊ ſeniores perſuaſerunt populis, vt peterent Barrabā, Ieſū vero p̄derēt: Rn̄dēs aūt preſes, ait illis. S Quē vultis vobis de duobus dimitti? C At illi dixerunt. S Barrabam. C Dicit illi Pilatus. S Quid ergo faciam de Ieſu, qui dicitur Chriſtus? C Dicunt omnes. S Crucifigatur. C Ait illis preſes. S quid. n. mali fecit? C At illi magis clamabant, dicentes. S Crucifigatur. C Videns aūt Pilatus, quia nihil proficeret, ſed magis tumultus fieret accepta aqua, lauit manus coram populo, dicens. S Innocens ego ſum a ſanguine iuſti huius: vos videritis. C Et rn̄dens vniuerſus populus dixit. S Sanguis eius ſuper nos, ⁊ ſuper filios noſtros. C Tunc dimiſit illis Barrabam: Ieſum autem flagellatum tradidit eis: vt crucifigeretur. Tunc milites preſidis ſuſcipientes Ieſum in pretorio, congregauerunt ad eum vniuerſam cohortem: Et exuentes eum, chlamydem coccineam

cineam circundederunt ei: ⁊ plectentes coronam de ſpinis poſuerunt ſuper caput eius, ⁊ arundinem in dextera eius: ⁊ genuflexo ante eum illudebant ei dicentes. S Aue rex iudęorum. C Et expuentes in eum acceperant arundinem, ⁊ percutiebant caput eius. Et poſtq̃ illuſerunt ei: exuerunt eum chlamyde: ⁊ induerunt eum veſtimentis eius: ⁊ duxerunt eum vt crucifigerent. Exeuntes aũt inuenerunt hoiem Cyrenęum venientem de villa, noie Simonem. Hunc angariauerunt: vt tolleret crucem eius. Et venerunt in locum qui dr̃ Golgotha, quod eſt Caluarię locus: ⁊ dederunt ei vinum bibere cum felle miſtuʒ. Et cum guſtaſſet noluit bibere. Poſtq̃ aũt crucifixerunt eum, diuiſerũt veſtimenta eius ſortem mittentes: vt impleretur qd̓ dictum eſt per prophetam dicentẽ: Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, ⁊ ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. Et ſedẽtes ſeruabant eum. Et impoſuerunt ſuper caput eius cauſam ipſius ſcriptam. Hic eſt Jeſu Nazarenus rex Judęorum. Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latrones: vnus a dextris, ⁊ vnus a ſiniſtris. Prętereuntes autem blaſphemabant eum, mouentes capita ſua, ⁊ dicentes. S Vah qui deſtruis tẽplũ dei: ⁊ in triduo illud reędificas. Salua temetipſum. Si filius dei es, deſcende de cruce. C Similiter ⁊ principes ſacerdotũ illudentes cum ſcribis, ⁊ ſenioribus dicebant. S Alios ſaluum fecit: ſeipſum non poteſt ſaluum facere. Si rex Jſrael eſt: deſcendat nunc de cruce, ⁊ credimus ei. Cõfidit in deo: liberet eũ nũc ſi vult. Dixit.n.q̃ filius dei ſum. C Jd ipſuʒ aũt ⁊ latrones qui crucifixi erãt cũ eo, improperabãt ei. A ſexta aũt hora tenebrę factę ſunt ſup̱ vniuerſã terrã vſq; ad horã nonã. Et circa horã nonam clamauit Jeſus voce magna dicẽs. ✠ Eli Eli lamazabachthani: C Hoc ẽ. ✠ Deus meus, deus meus, vt qd dereliquiſti me? C Quidã aũt illic ſtãtes ⁊ audientes, dicebãt. S Eliã vocat iſte. C Et ꝯtinuo currẽs vnus ex eis acceptã ſpõgiã ipleuit aceto: ⁊ ĩpoſuit arũdini, ⁊ dabat ei bibere. Cęteri vero dicebant. S Sine videamus an veniat Elias liberans eum. C Jeſus aũt iterum clamans voce magna emiſit ſpũm. Et ecce velũ tẽpli ſciſſuʒ eſt in duas partes a ſummo vſq; deorſuʒ: ⁊ terra mota eſt: ⁊ petrę ſciſſę ſunt: ⁊ monumenta aperta ſunt: ⁊ multa corpora ſcõruʒ qui dormierant, ſurrexerunt. Et exeuntes de monumentis poſt reſurrectionẽ eius, venerunt in

ſctam ciuitatẽ: ⁊ apparuerunt multis. Cẽturio aũt, ⁊ qui cum eo erant cuſtodiẽtes Jeſum, viſo terremotu, ⁊ his quę fiebant, timuerunt valde, dicẽtes. S Uere filius dei erat iſte. S Erãt autẽ ibi mulieres multę a longe, quę ſecutę erant Jeſum a galilęa miniſtrantes ei: inter quas erat Maria Magdalene, ⁊ Maria Jacobi, ⁊ Joſeph mr̃, ⁊ mr̃ filiorum Zebedęi. Cũ ſero aũt factũ eſſet, venit quidã homo diues ab Arimathęa noĩe Joſeph, qui ⁊ ipſe diſcipulus erat Jeſu. Hic acceſſit ad Pilatũ: ⁊ petijt corpus Jeſu. Tunc Pilatus iuſſit reddi corpus. Et accepto corpore Joſeph: inuoluit illud ĩ ſindone mũda: ⁊ poſuit illud ĩ monumẽto ſuo nouo, qđ exciderat ĩ petra. Et aduoluit ſaxũ magnum ad hoſtiũ monumẽti, ⁊ abijt. Erãt ãt ibi Maria Magdalene, ⁊ altera Maria, ſedẽtes ꝯtra ſepulcrũ. Hic cantat ĩ tono euãgelij.

Altera aũt die, quę eſt poſt paraſceuẽ, ꝯuenerunt principes ſacerdotum ⁊ Phariſęi ad Pilatũ, dicẽtes. Dñe recordati ſumus, quia ſeductor ille dixit adhuc viuẽs: poſt tres dies reſurgam. Jube ergo cuſtodiri ſepulcrum vſque in diẽ tertium: ne forte veniant diſcipuli eius, ⁊ furentur eum: ⁊ dicat plebi: ſurrexit a mortuis. Et erit nouiſſimus error peior priore. Ait illis Pilatus: Habetis cuſtodiã: ite, cuſtodite ſicut ſcitis. Jlli aũt abeũtes munierunt ſepulcrum, ſignantes lapidem cum cuſtodibus.

¶ Paſſio domini noſtri Jeſu Chriſti ſcḋm Marcum. Cap. 14.

IN illo tpe: erat Paſcha ⁊ azyma poſt biduũ: ⁊ q̄rebãt ſũmi ſacerdotes ⁊ ſcribę, quõ Jeſũ dolo tenerẽt, ⁊ occiderent. Dicebãt.n. S Nõ ĩ die feſto. Ne forte tumult⁹ fieret in populo. C Et cũ eẽt Jeſ⁹ Bethanię ĩ domo Simonis leproſi, ⁊ recũberet: venit mulier hñs alabaſtrũ vnguẽti nardi ſpicati ꝓcioſi: ⁊ fracto alabaſtro effudit ſup caput ei⁹. Erãt aũt qđã indigne ferẽtes intra ſemetipſos, ⁊ dicẽtes. S Ut qd ꝑditio iſta vnguẽti facta eſt? poterat.n. vnguẽtũ iſtud venũdari pluſq̄ trecẽtis denarijs, ⁊ dari pauperibus. C Et fremebãt in eã. Jeſ⁹ aũt dixit. ✠ Sinite eã. Quid illi moleſti eſtis? Bonũ op⁹ opata eſt in me. Sẽp.n. paupes hẽbitis vobiſcũ: ⁊ cũ volueritis, poteſtis illis bñfacere: me aũt nõ ſemꝑ habebitis. Qđ habuit hoc fecit: ꝓuenit vngere corpus meũ in ſepulturã. Amẽ dico vobis: vbicũq; ꝑdicatũ fuerit euangelium iſtud

iſtud in vniuerſo mūdo, ⁊ qđ hec fecit, narrabitur in memoriaȝ
eius. C Et Judas Iſcariotes vnus de duodecim abijt ad ſum-
mos ſacerdotes: vt proderet eū illis. Qui audiētes gauiſi ſunt,
⁊ promiſerunt ei pecuniā ſe daturos. Et querebat quo illū op-
portune traderet. Et primo die azymorū, qñ Paſcha immola-
bant, dicunt ei diſcipuli. S Quo vis eamus ⁊ paremus tibi vt
māduces Paſcha? Et mittit duos ex diſcipulis ſuis: ⁊ dicit eis.
✠ Ite in ciuitatē: ⁊ occurret vobis hō lagenam aque baiulās.
Sequimini eū: ⁊ quocūqȝ introierit dicite dño domus, qꝛ ma-
giſter dicit. vbi eſt refectio mea, vbi Paſcha cū diſcipulis meis
manducē? Et ipſe vobis demonſtrabit cenaculuȝ grande ſtra-
tum: ⁊ illic parate nobis. C Et abierunt diſcipuli eius: ⁊ vene-
runt in ciuitatē: ⁊ inuenerunt ſicut dixerat illis: ⁊ parauerūt pa
ſcha. Veſpere aūt facto venit cum duodecim: ⁊ diſcumbētibus
eis, ⁊ manducantibus ait Jeſus. ✠ Amē dico vobis: quia vnus
ex vobis me tradet, qui manducat mecum. C At illi ceperunt
ꝯtriſtari, ⁊ dicere ei ſingillatim. S Nunquid ego? C Qui ait il
lis. ✠ Unus ex duodecim, qui intingit mecum manum in cati-
no. Et filius quidē hominis vadit ſicut ſcriptū eſt de eo. Ve au-
tē homini illi, per quē filius hominis tradetur. Bonum erat ei:
ſi non eſſet natus homo ille. C Et manducantibus illis acce-
pit Jeſus panē: ⁊ bñdicēs fregit, ⁊ dedit eis, ⁊ ait. ✠ Sumite;
hoc eſt corpus meum. C Et accepto calice, gratias agēs, dedit
eis. Et biberunt ex illo oēs: ⁊ ait illis. ✠ Hic eſt ſanguis meus
noui teſtamenti: qui pro multis effundetur. Amē dico vobis: q
iā nō bibā de genimine vitis vſqȝ in diē illū: cū illud bibam vo
biſcū nouū i regno dei. C Et hymno dicto, exierunt in monteȝ
oliuarū: ⁊ ait illis Jeſus. ✠ Oēs vos ſcandalizabimini in me
in nocte iſta, qꝛ ſcriptū eſt: Percutiam paſtorē, ⁊ diſpergētur o-
ues. Sed poſtꝙ̄ reſurrexero, precedā vos in galileā. C Petrus
aūt ait illi. S Et ſi oēs ſcandalizati fuerint: ſed non ego. C Et
ait illi Jeſus. ✠ Amē dico tibi, qꝛ tu hodie in nocte hac priuſ-
ꝙ̄ bis gallus vocē dederit, ter me es negaturus. C At ille am-
plius loquebať. S Et ſi oportuerit me ſimul cōmori tibi, nō te
negabo. C Silr̄ aūt ⁊ oēs dicebant. Et veniunt in prediuȝ cui
nomen Gethſemani: ⁊ ait diſcipulis ſuis. ✠ Sedete hic donec
orem. C Et aſſumpſit Petrum ⁊ Jacobum ⁊ Joanneȝ ſecum:
⁊ cepit

⁊ cępit pauere ⁊ tędere. Et ait illis. ✠ Triſtis ē aīa mea vſqz ad mortez. Suſtinete hic, ⁊ vigilate. C Et cum proceſſiſſet paulu=lum, procidit ſuper terram: ⁊ orabat, vt ſi fieri poſſet trāſiret ab eo hora: ⁊ dixit. ✠ Abba, pr̄, oīa tibi poſſibilia ſunt: trāſfer cali=cem hunc a me. Sed non quod ego volo, ſed qḋ tu. C Et venit, ⁊ inuenit eos dormientes: ⁊ ait Petro: ✠ Simon dormis? Nō potuiſti vna hora vigilare mecum? Vigilate ⁊ orate: vt non in=tretis in tentationem. Spiritus quidem prōptus eſt, caro autē infirma. C Et iterum abiens orauit eundez ſermonem dicens. Et reuerſus denuo inuenit eos dormientes. Erant.n.oculi eo=rum grauati: ⁊ ignorabant quid rn̄derent ei. Et venit tertio: ⁊ ait illis. ✠ Dormite iam: ⁊ requieſcite. Sufficit. Venit hora: ec=ce tradetur filius hominis in manus peccatorum. Surgite ea=mus: ecce qui me tradet, prope eſt. C Et adhuc eo loquente ve=nit Judas Iſcariotes vnus de duodecim: ⁊ cum eo turba multa cū gladijs ⁊ lignis miſſi a ſummis ſacerdotibus ⁊ ſcribis, ⁊ ſe=nioribus. Dederat autē traditor eis ſignum, dicens. S Quecū=que oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum: ⁊ ducite caute. C Et cū veniſſet, ſtatim accedens ad eum, ait. S Rabbi. C Et oſculatus eſt eū. At illi manus iniecerunt in eum: ⁊ tenuerunt eum. Unus aūt de circunſtantibus educēs gladium percuſſit ſeruuz ſummi ſacerdotis: ⁊ amputauit illi auriculam. Et rn̄dēs Jeſus, ait il=lis. ✠ Tanq̄ ad latronē exiſtis cū gladijs ⁊ lignis cōphēdere me. Quotidie apud vos erā ī tēplo docēs: ⁊ nō me tenuiſtis. Sed vt adimpleātur ſcripturę. C Tūc diſcipuli eius relinquētes eū oēs fugerunt. Adoleſcēs autē quidā ſequebatur eū amictus ſin=done ſuꝑ nudo: ⁊ tenuerunt eū. At ille reiecta ſindone nudus ꝓ=fugit ab eis. Et adduxerūt Jeſum ad ſummum ſacerdotem: ⁊ ꝯ=uenerunt oēs ſacerdotes, ⁊ ſcribę, ⁊ ſeniores. Petrus aūt a lōge ſecutus ē euz vſqz intro ī atrium ſummi ſacerdotis: ⁊ ſedebat cū miniſtris: ⁊ calefaciebat ſe ad ignē. Sūmi vero ſacerdotes ⁊ oē ꝯcilium q̄rebant aduerſus Jeſuz teſtimoniū: vt eū morti trade=rēt: nec inueniebant. Multi.n.teſtimonium falſum dicebant ad=uerſus eum: ⁊ ꝯuenientia teſtimonia nō erāt. Et qdā ſurgentes falſum teſtimonium ferebant aduerſus eum, dicētes. S Qm̄ nos audiuimus eum dicentē, Ego diſſoluam templuz hoc manu fa=ctuz: ⁊ poſt triduum aliud nō manufactum ędificabo. C Et nō

erat

erat ↄueniens teſtimoniū illorū. Et exurgēs ſummus ſacerdos in mediuȝ interrogauit Jeſum dicens. S Nō rn̄des quicq̄ȝ ad ea, q̄ tibi obijciunt ab his? C Ille autem tacebat: ⁊ nihil rn̄dit. Rurſus ſummus ſacerdos interrogabat eū: ⁊ dixit ei. S Tu es Chrs filius dei bn̄dicti? C Jeſus aūt dixit illi. ✠ Ego ſum. Et videbitis filium hois ſedentē a dextris virtutis dei, ⁊ venientē cum nubibus celi. C Summus autem ſacerdos ſcindens veſtimenta ſua, ait. S Quid adhuc deſideramus teſtes? Audiſtis blaſphemiam. Quid vobis vr̄? C Qui oēs ↄdemnauerunt euȝ eſſe reum mortis. Et cęperunt quidam conſpuere eum, ⁊ velare faciem eius, ⁊ colaphis euȝ cędere, ⁊ dicere ei. S Propheti3a. C Et miniſtri alapis eum cędebant. Et cum eſſet Petrus in atrio deorſum: venit vna ex ancillis ſummi ſacerdotis: ⁊ cuȝ vidiſſet Petrum calefacientem ſe, aſpiciens illum, ait. S Et tu cum Jeſu nazareno eras. C At ille negauit, dicens. S Neque ſcio: neqȝ noui quid dicas. C Et exijt foras an̄ atrium: ⁊ gallus cantauit. Rurſus aūt cum vidiſſet illū alia ancilla, cępit dicere circumſtantibus: S Qr hic ex illis eſt. C At ille iteruȝ negauit. Et poſt puſillū rurſus q aſtabāt dicebāt Petro. S Vere ex illis es. nā ⁊ galilęus es. C Ille aūt cępit anathematizare ⁊ iurare: q2 neſcio hoīeȝ iſtū, quē dicitis. Et ſtatim iterū gallus cantauit. Et recordatꝰ ē Petrus verbi, qḋ dixerat ei Jeſus, priuſq̄ȝ gallus cātet bis, ter me negabis. Et cępit flere. Et ↄfeſtiȝ mane cōſiliū faciētes ſummi ſacerdotes cū ſenioribus ⁊ ſcribis ⁊ vniuerſo ↄcilio, vincientes Jeſum duxerunt ⁊ tradiderunt Pilato. Et interrogauit eū Pilatus. S Tu es rex iudęorum? C At ille rn̄dens ait illi. ✠ Tu dicis. C Et accuſabāt eū ſummi ſacerdotes in multis. Pilatus aūt rurſus interrogauit eū, dicens. S Non rn̄des quicq̄ȝ: Vides in q̄ȝtis te accuſant? C Jeſus aūt ampliꝰ nihil rn̄dit: ita vt miraret Pilatus. Per diem aūt feſtum, ſolebat illis dimittere vnum ex vinctis, quēcunqȝ petijſſent. Erat aūt vnus: qui dicebat Barrabas, q cū ſeditioſis erat vinctus, q in ſeditione fecerat homicidiū. Et cū aſcendiſſet turba: cępit rogare, ſicut ſemꝑ faciebat illis. Pilatus aūt rn̄dit eis: ⁊ dixit. S Vultis dimittā vobis regem iudęorum? C Sciebat. n. q ꝑ inuidiam tradidiſſent eum ſummi ſacerdotes. Pontifices autē concitauerunt turbam: vt magis Barrabam dimitteret eis.

Pila=

Pilatus autem iterum rñdes, ait illis. S Quid ergo vultis fa=
ciã regi iudeoꝛum? C At illi iterum clamauerunt. S Crucifige
eum. C Pilatus vero dicebat eis. S Quid n. mali fecit? C At
illi magis clamabant. S Crucifige eum. C Pilatus aũt volẽs
populo ſatiſfacere, dimiſit illis Barrabam: ⁊ tradidit Jeſum
flagellis ceſuz: vt crucifigeretur. Milites aũt duxerunt eum in
tro in atrium ptoꝛii: ⁊ ꝯuocãt totam cohoꝛtez. Et induunt eum
purpura: ⁊ imponunt ei plectentes ſpineam coꝛonã: ⁊ ceperũt
ſalutare eum. S Aue rex iudeoꝛũ. C Et percutiebant caput e=
ius arundine: ⁊ ꝯſpuebant eũ: ⁊ ponẽtes genua, adoꝛabãt eum.
Et poſtq̃ illuſerunt ei: exuerunt illum purpura: ⁊ induerunt euz
veſtimentis ſuis: ⁊ educunt illum, vt crucifigerent eum. Et an=
gariauerunt pretereuntem quempiam Simonem Cyreneum
venientez de villa prẽm Alexandri ⁊ Rufi: vt tolleret crucẽ eius.
Et perducũt euz in Golgotha locũ: qđ eſt interpꝛetatũ Calua=
rie locus. Et dabant ei bibere myrrhatuz vinum: ⁊ non accepit.
Et crucifigentes eũ diuiſerunt veſtimẽta eius, mittẽtes ſoꝛtẽ ſu
per eis: vt quis quid tolleret. Erat aũt hoꝛa tertia: ⁊ crucifixe=
runt eum. Et erat titulus cauſe eius inſcriptus: Rex iudeoꝛum.
Et cũ eo crucifigũt duos latrones: vnũ a dextris eius, ⁊ aliũ a ſi=
niſtris. Et adimpleta eſt ſcriptura, q̃ dicit. Et cũ iniquis reputa
tus eſt. Et ptereuntes blaſphemabant eũ, mouẽtes capita ſua, ⁊
dicẽtes. S Vah qui deſtruis tẽplũ dei: ⁊ i tribus diebus reedi
ficas. Saluũ fac temetipſum deſcẽdẽs de cruce. C Silr ⁊ ſum=
mi ſacerdotes illudẽtes ad alterutrũ cũ ſcribis, dicebãt. S A=
lios ſaluos fecit: ſeipſuz non põt ſaluũ facere. Si rex Jſrael eſt,
deſcendat nunc de cruce: vt videamus ⁊ credamus. C Et qui
cũ eo crucifixi erant ꝯuiciabãtur ei. Et facta hoꝛa ſexta, tenebre
facte ſunt ſup terrã, vſq; i hoꝛã nonã. Et hoꝛa nona exclamauit
Jeſus voce magna, dicẽs. ✠ Eloi, Eloi lamazabathani? C Qđ
eſt interpꝛetatum. ✠ Deus meus, deus meus, vt qđ dereliquiſti
me C Et quidã de circũſtãtibus audiẽtes dicebãt. S Ecce Eliã
vocat. C Currẽs aũt vnus, ⁊ implẽs ſpongiã aceto, circũponẽſ=
que calamo potũ dabat ei, dicẽs. S Sinite videamus, ſi veniat
Elias ad deponendum eũ. C Jeſus aũt emiſſa voce magna ex=
pirauit. Et velũ tẽpli ſciſſum eſt in duo, a ſummo vſque deoꝛſum.
Videns aũt cẽturio, q ex aduerſo ſtabat: q2 ſic clamãs expiraſſet,
ait.

ait. S Vere hic hō filius dei erat. C Erant aūt ibi mulieres de
lōge aſpiciētes: inter quas erat Maria Magdalene, ꝛ Maria
Jacobi minoris, ꝛ Joſeph mr̄, ꝛ Salome. Et cū eſſet in galilęa:
ſequebantur eū, ꝛ miniſtrabāt ei: ꝛ alię multę, quę ſimul cum eo
aſcenderant Jeroſolymam. Hic legitur in tono euangelij.

ET cum iam ſero eſſet factum: qꝛ erat paraſceue, qđ eſt ante
ſabbatū: venit Joſeph ab Arimathia nobilis decurio: qui
ꝛ ipſe erat expectans regnum dei: ꝛ audacter introiuit ad Pi
latum: ꝛ petijt corpus Jeſu. Pilatus aūt mirabatur ſi iaz obijſ-
ſet. Et accerſito Centurione: interrogauit eum, ſi iam mortuus
eſſet. Et cum cognouiſſet a Cēturione, donauit corpus Joſeph.
Joſeph autem mercatus eſt ſindonem: ꝛ deponens eum, inuo-
luit ſindone: ꝛ poſuit eum in monumento quod erat exciſum in
petra: ꝛ aduoluit lapidem ad oſtium monumenti.

¶ Paſſio domini noſtri Jeſu Chriſti ſēm Lucam. Cap. 22.

IN illo tpe: C Appropinquabat aūt dies fe-
ſtꝰ azymoꝝ, qui dī paſcha: ꝛ q̄rebāt princi-
pes ſacerdotū, ꝛ ſcribę: quō Jeſum interficerent.
Timebāt vero plebē. Intrauit aūt ſatanas in Ju
dam, qui cognominabať Jſcariotes, vnū de duo
decim: ꝛ abijt ꝛ locutus eſt cū principibus ſacer
dotū ꝛ magiſtratibꝰ: quēadmodū traderet illuz
eis. Et gauiſi ſūt, ꝛ pacti ſūt pecuniā illi dare. Et ſpopondit. Et
q̄rebat opportunitatē, vt traderet eū ſine turbis. Venit aūt dies
azymorum, in qua neceſſe erat occidi paſcha: ꝛ miſit Petrum ꝛ
Joannē, dicens. ✠ Euntes parate nobis paſcha, vt manduce
mus. C At illi dixerunt: S Ubi vis paremus? C Et dixit ad
eos. ✠ Ecce introeuntibus vobis in ciuitatem, occurret vo-
bis hō, amphorā aquę portans: ſequimini eū in domū, in quaz
intrat: ꝛ dicetis patrifamilias domus. Dicit tibi magiſter: Ubi
eſt diuerſorium, vbi paſcha cū diſcipulis meis manducē: Et ip
ſe vobis oſtendet cęnaculū magnū ſtratū: ꝛ ibi parate. C Eun
tes aūt inuenerunt ſicut dixit illis Jeſus: ꝛ parauerūt paſcha.
Et cum facta eſſet hora, diſcubuit: ꝛ duodecim apl'i cum eo. Et
ait illis. ✠ Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare vo-
biſcum, anteꝗ̄ patiar. Dico. n. vobis: qꝛ ex hoc non manduca-
bo illud: donec impleatur in regno Dei. C Et accepto calice

gratias

gr̃as egit, ⁊ dixit. ✠ Accipite ⁊ diuidite inter vos. Dico.n.vobis: q꞉ non bibam de generatione vitis: donec regnum dei veniat. ℟ Et accepto pane, gr̃as egit, ⁊ fregit, ⁊ dedit eis, dicens. ✠ Hoc eſt corpus meum: qđ pro vobis datur. Hoc facite in meam commemorationem. ℟ Similiter ⁊ calicem, poſtq̃ cenauit, dicens. ✠ Hic calix nouum teſtamentũ eſt in ſanguine meo: qui pro vobis effundetur. Ueruntñ ecce manus tradentis me, mecum eſt in menſa. Et quidem filius hoīs ſm q̃ diffinitum eſt, vadit. Ueruntñ ve homini illi per quem tradetur. ℟ Et ip̄i ceperunt querere inter ſe: quis eſſet ex eis: qui hoc facturus eſſet. Facta eſt autem ⁊ contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe maior. Dixit autem eis: ✠ Reges gentium dominantur eorum, ⁊ qui p̄tātem hn̄t ſuper eos benefici vocantur. Uos autem non ſic. Sed qui maior eſt in vobis, fiat ſicut minor: ⁊ qui preceſſor eſt, ſicut miniſtrator. Nam quis maior eſt, qui recumbit, an qui miniſtrat? Nonne qui recumbit? Ego autē in medio veſtrum ſum, ſicut qui miniſtrat. Uos aūt eſtis, qui permãſiſtis mecū in tentationibus meis. Et ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi pr̃ meus regnū: vt edatis ⁊ bibatis ſuper menſam meā in regno meo: ⁊ ſedeatis ſuper thronos iudicantes duodecim tribus Iſrael. ℟ Ait autem dñs Simoni. ✠ Simon: ecce ſatanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum. Ego aūt rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: ⁊ tu aliqñ conuerſus ꝯfirma fratres tuos. ℟ Qui dixit ei. ℣ Dñe tecum paratus ſum ⁊ in carcerem ⁊ in mortem ire. ℟ Et ille dixit. ✠ Dico tibi Petre, non cantabit hodie gallus donec ter abneges noſſe me. ℟ Et dixit eis. ✠ Qñ miſi vos ſine ſacculo, ⁊ pera, ⁊ calciamentis, nunquid aliquid defuit vobis? ℟ At illi dixerunt. ℣ Nihil. ℟ Dixit ergo eis. ✠ Sed nunc qui habet ſacculum tollat ſiḿr ⁊ peram: ⁊ qui non habet, vendat tunicam ſuam: ⁊ emat gladium. Dico.n. vobis, qm̄ adhuc hoc qđ ſcriptū eſt, oportet impleri in me. Et cū iniq̃s deputatus eſt. Etenim ea, q̄ ſunt de me, finem hn̄t. ℟ At illi dixerunt. ℣ Dñe ecce gladij duo hic. ℟ At ille dixit eis. ✠ Satis eſt. ℟ Et egreſſus ibat ſm conſuetudinē in montem oliuarum. Secuti ſunt autem illum ⁊ diſcipuli eius. Et cum perueniſſent ad locum, dixit illis. ✠ Orate, ne intretis in tentationem. ℟ Et ipſe auulſus eſt ab eis quantum iactus eſt lapidis: ⁊ poſi=

et positis genibus orabat, dicens. ✠ Pr ſi vis, transfer calicez iſtũ a me. Veruntñ nõ mea voluntas, ſed tua fiat. C Apparuit aũt illi angelus de cęlo cõfortans eum. Et factus in agonia prolixius orabat. Et factus eſt ſudor eius, ſicut guttę ſanguinis decurrẽtis in terrã. Et cũ ſurrexiſſet ab orõne, et veniſſet ad diſcipulos ſuos: inuenit eos dormientes prę triſtitia: et ait illis. ✠ Quid dormitis? Surgite et orate, ne intretis in tẽtationẽ. C Adhuc eo loquẽte, ecce turba, et q vocabat Judas vnus de duodecim antecedebat eos: et appropinquauit Jeſu, vt oſcularet eum. Jeſus aũt dixit illi. ✠ Juda oſculo filium hoĩs tradis? Videntes aũt hi, qui circa ipſum erant, qd futurũ erat, dixerunt ei. S Dñe ſi percutimus in gladio? C Et percuſſit vnus ex illis ſeruũ principis ſacerdotum: et amputauit auriculã eius dexteram. Rñdens aũt Jeſus ait. ✠ Sinite vſqz huc. C Et cum tetigiſſet auriculam eius, ſanauit eum. Dixit aũt Jeſus ad eos, q venerant ad ſe principes ſacerdotum, et magiſtratus tẽpli, et ſeniores. ✠ Quaſi ad latronem exiſtis cum gladijs et fuſtibus: cum quotidie vobiſcum fuerim in tẽplo, et non extendiſtis manus in me. Sed hęc eſt hora veſtra, et poteſtas tenebrarum. C Comprehendentes autez eum duxerunt ad domum principis ſacerdotũ. Petrus vero. ſequebatur eum a lõge. Accenſo aũt igne in medio atrij, et circũſedẽtibus illis, erat Petrus in medio eorũ. Quẽ cũ vidiſſet ancilla qdã ſedentẽ ad lumen, et eũ fuiſſet intuita, dixit. S Et hic cũ illo erat. C At ille negauit euz, dicens. S Mulier nõ noui illũ. C Et poſt puſillũ alius videns cũ dixit. S Et tu de illis es. C Petrus vero ait. S O hõ nõ ſum. C Et interuallo facto quaſi horę vnius, alius quidã affirmabat, dicẽs. S Vere et hic cũ illo erat. Nã et galilęus eſt. C Et ait Petrus. S Hõ, neſcio quid dicis. C Et cõtinuo adhuc illo loquente, cãtauit gallus: et cõuerſus dñs reſpexit Petrum. Et recordatus eſt Petrus verbi dñi ſicut dixerat: qr priuſq̃ gallus cantet, ter me negabis. Et egreſſus foras Petrus fleuit amare. Et q tenebant Jeſum illudebãt ei, cędentes eũ. Et velauerũt eũ: et pcutiebãt faciẽ eius: et interrogabãt eũ, dicẽtes. S Prophetiza: quis eſt qui te percuſſit? C Et alia multa blaſphemantes dicebant in euz. Et vt factus eſt dies, conuenerunt ſeniores plebis et principes ſacerdotũ, et ſcribę: et duxerunt illum in cõcilium ſuum, dicẽtes.

℟ Si tu es Chrs dic nobis. ℭ Et ait illis. ✠ Si vobiſ dixero:
non credetis mihi. Si aũt interrogauero: non rñdebitis mihi,
neqȝ dimittetis. Ex hoc aũt erit filius hoīs ſedens a dextris vir
tutis dei. ℭ Dixerunt aũt oēs. ℟ Tu ergo es filius dei? ℭ Qui
ait. ✠ Uos dicitis qꝛ ego ſum. ℭ At illi dixerunt. ℟ Quid ad
huc deſideramus teſtimonium? Ipſi.n.audiuimus ex ore eius.
ℭ Et ſurgens oīs multitudo eorum duxerunt illum ad pilatuȝ.
Ceperunt aũt illũ accuſare dicentes. ℟ Hunc inuenimus ſub=
uertentē gentē noſtrā: ꝛ prohibentē tributa dari Ceſari: ꝛ dicē=
tem ſe Chriſtum regē eſſe. ℭ Pilatus aũt interrogauit eum di=
cens. ℟ Tu es rex iudeorum? ℭ At ille rñdens, ait. ✠ Tu di=
cis. ℭ Ait aũt pilatus ad principes ſacerdotuȝ ꝛ turbaſ. ℟ Ni
hil inuenio cauſe in hoc hoīe. ℭ At illi inualeſcebant, dicētes.
℟ Cōmouit populum docens per vniuerſaȝ iudeā, incipienſ a
galilea vſqȝ huc. ℭ Pilatus aũt audiēs galileā, interrogauit
ſi hō galileus eſſet. Et vt cognouit ꝙ de herodis ptāte eſſet, re=
miſit eum ad herodem: qui ꝛ ipſe ieroſolymis erat illis diebus.
Herodes autem viſo Jeſu, gauiſus eſt valde. Erat.n.cupiens ex
multo tpe videre eum, eo ꝙ audierat multa de illo, ꝛ ſperabat
ſignum aliqḋ videre ab eo fieri. Interrogabat aũt illum multis
ſermonibus. At ipſe nihil illi rñdebat. Stabant autē principes
ſacerdotũ ꝛ ſcribe ꝯſtanter accuſantes eum. Spreuit aũt illum
herodes cum exercitu ſuo, ꝛ illuſit indutum veſte alba: ꝛ remi=
ſit ad Pilatuȝ. Et facti ſunt amici herodes ꝛ pilatus in ipſa die.
Nā antea inimici erant adinuicē. Pilatus aũt ꝯuocatis princi
pibus ſacerdotũ, ꝛ magiſtratibus, ꝛ plebe, dixit ad illoſ. ℟ Ob
tuliſtiſ mihi hunc hoīem quaſi auertentē populũ: ꝛ ecce ego co
raȝ vobis interrogans, nullā cām inuenio in noīe iſto ex his in
quibus eũ accuſatis. Sed neqȝ herodes. Nam remiſi vos illum.
Et ecce nihil dignũ morte actũ eſt ei. Emēdatũ ergo illũ dimit
tā. ℭ Neceſſe aũt habebat dimittere eis per dieȝ feſtũ vnũ. Ex=
clamauit aũt ſimul vniuerſa turba, dicens. ℟ Tolle hunc: ꝛ di=
mitte nobis barrabā. ℭ Qui erat ꝑꝑ ſeditionē quādā factā in
ciuitate ꝛ homicidiũ miſſus in carcerē. Iterũ aũt pilatus locu=
tus eſt ad illos volenſ dimittere Jeſum. At illi ſuccla mabāt, di=
centes. ℟ Crucifige, crucifige illũ. ℭ Ille aũt tertio dixit ad il
los. ℟ Quid.n.mali fecit iſte? Nullā cām mortis inuenio in eo.

Corripiã ergo illum, ꝛ dimittã. C. At illi ſtabant vocibus ma=
gnis poſtulantes vt crucifigeretur: ꝛ inualeſcebant voces eo=
rum: ꝛ pilatus adiudicauit fieri petitionẽ eorũ. Dimiſit aũt illis
eum, qui ꝑꝑ homicidium ꝛ ſeditionẽ miſſus fuerat in carcerem,
quẽ petebant: Jeſum vero tradidit voluntati eorum. Et cũ du=
cerent eum, apprehenderunt Simonẽ quendã Cyrenenſem ve=
nientẽ de villa: ꝛ impoſuerunt illi crucẽ portare poſt Jeſum. Se
quebatur aũt illum multa turba populi ꝛ mulierum: quę plan=
gebant ꝛ lamentabantur eum. Conuerſus autez ad illas Jeſus,
dixit. ✠ Filię Jeruſalem nolite flere ſuper me: ſed ſuper voſip=
ſas flete, ꝛ ſuper filios veſtros: qm̃ ecce venient dies, in quibus
dicent: Beatę ſteriles ꝛ ventres qui non genuerunt: ꝛ vbera
quę non lactauerunt. Tunc incipient dicere montibus, cadite
ſuper nos: ꝛ collibus operite nos: quia ſi in viridi ligno hoc fa=
ciunt, in arido quid fiet? C. Ducebantur aũt alij duo neq̃ cum
eo, vt interficerentur. Et poſtq̃ venerunt in locum qui vocatur
Caluarię, ibi crucifixerunt eum ꝛ latrones: vnum a dextris, ꝛ al
terum a ſiniſtris. Jeſus aũt dicebat. ✠ P̃r dimitte illis: non.n.
ſciunt quid faciunt. C. Diuidentes vero veſtimenta eius miſe=
runt ſortes. Et ſtabat populus expectans: ꝛ deridebant eũ prin
cipes cum eis dicentes. S. Alios ſaluos fecit: ſeipſum ſaluuz fa=
ciat, ſi hic eſt Chr̃s Dei electus. C. Illudebant aũt ei ꝛ milites
accedentes: ꝛ acetũ offerentes ei, ꝛ dicentes. S. Si tu es rex iu=
dęorũ ſaluũ te fac. C. Erat autẽ ꝛ ſuperſcriptio ſcripta ſuꝑ euz
literis gręcis, latinis, ꝛ hebraicis. Hic eſt rex iudęorum. Unus
aũt de his qui pendebant latronibus, blaſphemabant eum, di=
cens. S. Si tu es Chr̃s, ſaluũ fac temetipſum, ꝛ nos. C. Rñdẽs
aũt alter increpabat eum, dicẽs. S. Neqz tu times deuz: qui in
eadẽ dãnatione es. Et nos quidẽ iuſte: naz digna factis recipi=
mus: hic vero nihil mali geſſit. C. Et dicebat ad Jeſuz. S. Dñe
memẽto mei, cũ veneris in regnũ tuum. C. Dixit illi Jeſus. ✠
Amen dico tibi: hodie mecũ eris in paradiſo. C. Erat autẽ fere
hora ſexta: ꝛ tenebrę factę ſunt in vniuerſa terra vſqz in horam
nonã. Et obſcuratus eſt ſol, ꝛ velũ tẽpli ſciſſum eſt mediũ. Et cla
mans Jeſus voce magna ait. ✠ P̃r in manus tuas commendo
ſpũm meũ. C. Et hęc dicens expirauit. Uidens autẽ Centurio
qđ factum fuerat ꝛ glorificauit deum dicens. S. Vere hic hõ iu

ſtus erat. C Et oĩs turba eorum qui ſimul aderant ad aſpectacu lũ iſtud, ⁊ videbãt q̃ fiebant, ꝑcutiẽtes pectora ſua reuertebant. Stabant aũt oẽs noti eius a longe, ⁊ mulieres quę ſecutę erãt eum a galilęa hęc videntes. Hic cantatur in tono euangelii.

E Ecce vir nomine Joſeph, qui erat decurio: vir bonus ⁊ iuſtus. Hic non conſenſerat conſilio ⁊ actibus eorum, ab Arimathęa ciuitate iudęę: qui expectabat ⁊ ipſe regnum Dei. Hic acceſſit ad Pilatum: ⁊ petijt corpus Jeſu. Et depoſitum inuoluit ſindone: ⁊ poſuit eum in monumento exciſo, in quo nondum quiſquam poſitus fuerat.

¶ Paſſio domini noſtri Jeſu Chriſti ſm̃ Joannem. Cap. 18.

IN illo tpe. Egreſſus ẽ Jeſ⁹ cũ diſcipulis ſuis trans torrẽtẽ Cedrõ, vbi erat hort⁹: in quẽ introiuit ipſe ⁊ diſcipuli eius. Sciebat aũt ⁊ Judas qui tradebat eũ, locum: q2 frequenter Jeſus conuenerat illuc cuꝫ diſcipulis ſuis. Judas ergo cũ accepiſſet cohortẽ, ⁊ a põtificib⁹ ⁊ phariſęis miniſtros: venit illuc cum laternis ⁊ facib⁹ ⁊ armis. Jeſ⁹ itaqꝫ ſciẽs oĩa q̃ vẽtura erãt ſup eũ, ꝓceſſit, ⁊ dixit eis. ✠ Quẽ quęritis? C Reſponderunt ei. S Jeſũ Nazarenum. C Dicit eis Jeſus. ✠ Ego ſum. C Stabat autem ⁊ Judas qui tradebat eum cum ipſis. Ut ergo dixit eis ego ſum, abierunt retrorſum, ⁊ ceciderunt in terram. Iterum ergo interrogauit eos: ✠ Quẽ q̃ritis? C Illi aũt dixerunt. S Jeſuꝫ Nazarenũ. C Rñdit Jeſus. ✠ Dixi vobis q2 ego ſum. Si ergo me quęritis, ſinite hos abire. C Ut impleretur ſermo, quem dixit. Quia quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quenq̃. Simon ergo Petrus hñs gladium eduxit eum, ⁊ percuſſit pontificis ſeruũ: ⁊ abſcidit auriculã eius dexterã. Erat aũt nomen ſeruo Malchus. Dixit ergo Jeſus Petro. ✠ Mitte gladiũ tuum in vaginã. Calicem quem dedit mihi pr̃, non vis vt bibam illuꝫ? C Cohors ergo, ⁊ tribunus, ⁊ miniſtri iudęorum comprehenderunt Jeſum: ⁊ ligauerunt eum: ⁊ adduxerunt eum ad Annam primum, Erat enim ſocer Caiphę: qui erat Pontifex anni illius. Erat autem Caiphas qui conſilium dederat iudęis: quia expedit vnum hominem mori pro populo. Sequebatur autem Jeſum Simon Petrus, ⁊ alius diſcipulus. Diſcipu-

lus

lus aũt ille notus erat pontifici: ⁊ introiuit cum Jeſu in atrium
pontificis. Petrus aũt ſtabat ad oſtium foris. Exiuit ergo diſci
pulus alius, qui notus erat pontifici: ⁊ dixit oſtiarię: ⁊ introdu
xit Petrum. Dixit ergo Petro ancilla oſtiaria. S Nunquid ⁊
tu es ex diſcipulis hoīs iſtius? C Dixit ille. S Nō ſuz. C Sta=
bant aũt ſerui, ⁊ miniſtri ad prunas, quia frigus erat: ⁊ calefacie
bant ſe. Erat aũt cum eis Petrus ſtans, ⁊ calefaciens ſe. Ponti
fex ergo interrogauit Jeſum de diſcipulis ſuis, ⁊ de doctrina
eius. Reſpōdit Jeſus. ✠ Ego palam locutus ſum mundo. Ego
ſemper docui in ſynagoga ⁊ in tēplo: quo oēs iudęi cōueniunt.
Et in occulto locutus ſum nihil. Quid me interrogas? Inter=
roga eos, qui me audierunt, qd locutus ſum ipſis. Ecce hi ſciūt
q̄ dixerim ego. C Hęc aũt cum dixiſſet vnus aſſiſtēs miniſtro=
rum dedit alapam Jeſu, dicens. S Sic rñdes pontifici? C Rñ
dit ei Jeſus. ✠ Si male locutus ſum: teſtimonium perhibe de
malo. Sin autez bene, quid me cędis? C Et miſit eũ Annas li=
gatum ad Caiphā pontificem. Erat aũt Simon Petrus ſtans, ⁊
calefaciens ſe. Dixerunt ergo ei. S Nunquid ⁊ tu ex diſcipulis
eius es? C Negauit ille, ⁊ dixit. S Non ſum. C Dixit vnus ex
ſeruis pontificis cognatus eius, cuius abſcidit Petrus auricu=
lā. S Nonne ego te vidi in horto cuz illo? C Iterum ergo ne=
gauit Petrus, ⁊ ſtatim gallus cantauit. Adducunt ergo Jeſū
a Caipha in p̄toriuz. Erat aũt mane: ⁊ ipſi non introierunt p̄to=
riū vt non cōtaminarent: ſed vt manducarent paſcha. Exiuit er
go pilat⁹ ad eos foras, ⁊ dixit. S Quā accuſationē affertis ad=
uerſus hoīem hunc? C Rñderunt, ⁊ dixerunt ei. S Si non eſ=
ſet hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eum. C Dixit ergo
eis Pilatus. S Accipite eum vos, ⁊ ſm̄ legem veſtram iudica=
te eum. C Dixerunt ergo iudęi. S Nobis non licet interfice=
re quenq̄. C Ut ſermo Jeſu impleretur, quem dixit, ſignificans
qua morte eſſet moriturus. Introiuit ergo iterum in prętorium
pilatus: ⁊ vocauit Jeſum, ⁊ dixit ei. S Tu es rex iudęorum? C
Rñdit Jeſus. ✠ A temetipſo hoc dicis: an alij tibi dixerunt de
me? S Reſpondit pilatus. C Nunquid ego iudęus ſum? Gens
tua ⁊ pontifices tradiderunt te mihi. Quid feciſti? C Re=
ſpondit Jeſus. ✠ Regnum meum non eſt de hoc mundo. Si
ex hoc mundo eſſet regnum meum: miniſtri mei vtiq3 decerta=

rent, vt non traderer iudeis. Nunc aũt regnũ meũ non eſt hinc.
C Dixit itaqz ei Pilatus. S Ergo rex es tu? C Reſpõdit Je-
ſus. ✠ Tu dicis, qꝛ rex ſuz ego. Ego in hoc natus ſum, ⁊ ad hec
veni in mũdũ: vt teſtimoniũ ꝑhibeaz veritati. Dis. n. q eſt ex ve-
ritate audit vocẽ meaz. C Dicit ei Pilatus. S Quid eſt veri-
tas? C Et cũ hoc dixiſſet, iterũ exiuit ad eos: ⁊ dixit eis. S Ego
nullã inuenio in eo cãm. Eſt aũt ↄſuetudo vobis, vt vnũ dimit-
tã vobis in paſcha. Uultis ergo dimittã vobis regẽ iudeorum?
C Clamauerunt oẽs dicẽtes. S Non hunc, ſed Barrabaz. C
Erat aũt Barrabas latro. Tunc ergo apprendit Pilatus Je-
ſuz, ⁊ flagellauit. Et milites plectentes coronã de ſpinis impo-
ſuerunt capiti eius: ⁊ veſte purpurea circundederunt euz: ⁊ ve-
niebant ad eũ, ⁊ dicebant. S Aue rex iudeorum. C Et dabant
ei alapas. Exiuit iterũ Pilatus foras, ⁊ dicit eis. S Ecce addu-
co vobis euz foras, vt cognoſcatis, qꝛ nullã cãm inuenio in eo.
C Exijt ergo Jeſus portans ſpineã coronã ⁊ purpureum veſti-
mentũ. Et dicit eis. S Ecce homo. C Cũ ergo vidiſſent eũ põ-
tifices ⁊ miniſtri clamabant, dicentes. S Crucifige, crucifige
eum. C Dicit eis Pilatus. S Accipite eũ vos: ⁊ crucifigite. E-
go. n. non inuenio in eo cãz. C Rñderunt ei Judei. S Nos le-
gẽ habemus, ⁊ ſm legẽ debet mori: qꝛ filiuz dei ſe fecit. C Cum
ergo audiſſet Pilatus hunc ſermonẽ, magis timuit. Et ingreſ-
ſus eſt ꝑtorium iterum: ⁊ dicit ad Jeſum. S Unde es tu? C Je
ſus aũt rñſuz non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus. S Mihi non
loqueris? Neſcis qꝛ ptãtem habeo crucifigere te: ⁊ ptãtem ha-
beo dimittere te? C Rñdit Jeſus. ✠ Non haberes poteſtatez
aduerſus me vllam: niſi datum tibi eſſet deſuper. Propterea qui
tradidit me tibi, maius pctm̃ habet. C Et exinde querebat Pi
latus dimittere eum. Judei autem clamabant, dicentes. S Si
hunc dimittis: non es amicus Ceſaris. Dis. n. qui ſe regem fa-
cit, contradicit Ceſari. C Pilatus ergo cũ audiſſet hos ſermo-
nes, adduxit foras Jeſum: ⁊ ſedit pro tribunali in loco qui dr̃ Li
thoſtrotos: hebraice vero gabatha. Erat autem paraſceue ho-
ra quaſi ſexta: ⁊ dicit iudeis. S Ecce rex veſter. C Illi autem
clamabant. S Tolle tolle, crucifige eum. C Dicit eis Pila-
tus. S Regem veſtrum crucifigam? C Rñderunt põtifices.
S Non habemus regem niſi Ceſarem. C Tunc ergo tradi-
dit

dit eis illum, vt crucifigeretur. Suſceperunt autem Jeſum: ⁊ eduxerunt. Et baiulans ſibi crucem, exiuit in eum qui dr̄ Caluarię locū: hebraice aūt Golgotha: vbi eū crucifixerūt: ⁊ cū eo alios duos hinc ⁊ hinc mediū aūt Jeſū. Scripſit aūt titulū Pilatus: ⁊ poſuit ſuper crucē. Erat aūt ſcriptū: Jeſus Nazarenus rex iudeorū. Hunc ergo titulū multi legerunt Judęorum: quia prope ciuitatem erat locus vbi crucifixus eſt Jeſus. Erat autē ſcriptum hebraice, grece, ⁊ latine. Dicebant ergo Pilato pontifices iudęorum. S. Noli ſcribere rex iudęorum: ſed quia dixit, rex ſum iudęorum. C. Rn̄dit Pilatus. S. Quod ſcripſi ſcripſi. C. Milites ergo cum crucifixiſſent eum: acceperunt veſtimenta ſua, ⁊ fecerunt quatuor partes: vnicuiqꝫ militi partem, ⁊ tunicam. Erat aūt tunica inconſutilis, deſuper contexta per totū. Dixerunt ergo adinuicē. S. Non ſcindamus eā: ſed ſortiamur de ea cuius ſit. C. Vt ſcriptura impleretur dicens: Partiti ſunt veſtimenta mea ſibi, ⁊ ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. Et milites quidem hęc fecerunt. Stabant autē iuxta crucem Jeſu mr̄ eius, ⁊ ſoror matris eius Maria Cleophę, ⁊ Maria Magdalene. Cum vidiſſet ergo Jeſus matrem, ⁊ diſcipulum ſtantem quē diligebat: dicit mr̄i ſuę. ✠ Mulier ecce filius tuus. C. Deinde dicit diſcipulo. ✠ Ecce mr̄ tua. C. Et ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſuā. Poſtea ſciens Jeſus, quia iam oīa ꝯſummata ſunt, vt ꝯſummaret̄ ſcriptura, dicit. ✠ Sitio. C. Vas ergo poſitū erat aceto plenū. Illi aūt ſpongiā plenā aceto hyſſopo circūponentes, obtulerunt ori eius. Cum ergo accepiſſet Jeſus acetum, dixit. ✠ Conſummatum eſt. C. Et inclinato capite tradidit ſpūm. Judęi ergo, qm̄ paraſceue erat, vt non remanerent in cruce corpora ſabbato: (erat.n. magnus dies ille ſabbati:) rogauerunt Pilatum, vt frangerent̄ eorum crura, ⁊ tollerētur. Venerunt ergo milites, ⁊ primi quidē fregerunt crura, ⁊ alterius qui crucifixus eſt cum eo. Ad Jeſum aūt cum veniſſent, vt viderunt eum iā mortuū: non fregerunt eius crura, ſed vnus militum lancea latus eius aperuit: ⁊ ꝯtinuo exiuit ſanguis ⁊ aqua. Et qui vidit teſtimonium phibuit: ⁊ verū eſt teſtimonium eius. Et ille ſcit, qr vera dicit: vt ⁊ vos credatis. Facta ſunt enim hęc, vt ſcriptura impleret̄, dicens. Os non comminuetis ex eo. Et iterū alia ſcriptura dicit. Videbunt in quem transfixerunt.

POſt hec aūt rogauit Pilatum Joſeph ab Arimathea: eo quod eſſet diſcipulus Jeſu: occultus autem pp metum iudeorum: vt tolleret corpus Jeſu. Et permiſit pilatus. Venit ergo ꝛ tulit corpus eius. Venit autem ꝛ Nicodemus, qui venerat ad Jeſum nocte primum, ferens mixturā myrrhe ꝛ aloes quaſi libras centum. Acceperunt ergo corpus Jeſu: ꝛ ligauerunt eū linteis cū aromatibus, ſicut mos eſt iudeis ſepelire. Erat aūt in loco, vbi crucifixus eſt, hortus: ꝛ in horto monumentū nouū: in quo nondum quiſq̄ȝ poſitus fuerat. Ibi ergo pp paraſceuen iudeorum, quia iuxta erat monumentum, poſuerunt Jeſum.

¶ Sermo domini noſtri Jeſu Chriſti ante paſſionem habitus coram apoſtolis. Johannis. Cap. 13.

ANte diē feſtum paſche, ſciens Jeſus, qꝛ venit eius hora, vt tranſeat ex hoc mundo ad prēm, cū dilexiſſet ſuos, qui erāt in mundo, in fine dilexit eos. Et cena facta, cū diabolus iam miſiſſet in cor, vt traderet eū Judas Simonis Iſcariotis, ſciēs qꝛ oia dedit ei pr in manus, ꝛ qꝛ a deo exiuit, ꝛ ad eū vadit, ſurgit a cena, ꝛ ponit veſtimēta ſua. Et cū accepiſſet linteuȝ: precinxit ſe. Deinde miſit aquaȝ in peluim: ꝛ cepit lauare pedes diſcipulorum, ꝛ extergere linteo, quo erat pcinctus. Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus. Dñe tu mihi lauas pedes? Rñdit Jeſus: ꝛ dixit ei: Quod ego facio tu neſcis modo: ſcies aūt poſtea. Dicit ei Petrus: Non lauabis mihi pedes in eternum. Rñdit ei Jeſus: Si non lauero te: non habebis partem mecum. Dicit ei Simon Petrus: Dñe nō tm̄ pedes meos: ſed ꝛ manus ꝛ caput. Dicit ei Jeſus: Qui lotus eſt non indiget, niſi vt pedes lauet: ſed eſt mundus totus. Et vos mundi eſtis: ſed non oēs. Sciebat. n. quiſnaȝ eſſet, qui traderet eum: ppea dixit: non eſtis mundi oēs. Poſtq̄ȝ ergo lauit pedes eorum: accepit veſtimenta ſua: ꝛ cum recubuiſſet iteruȝ dicit eis. Scitis qd fecerim vobis. Vos vocatis me magiſter ꝛ dñe: ꝛ bene dicitis. Sum etenim. Si ergo ego laui pedes veſtros dñs ꝛ magiſter: ꝛ vos debetis alter alterius lauare pedes. Exempluȝ. n. dedi vobis: vt quemadmodum ego feci vobis: ita ꝛ vos faciatis. Amen amen dico vobis: non eſt ſeruus maior dño ſuo: neqȝ aplus maior eo, qui miſit illum. Si hec ſcitis: beati eritis, ſi feceritis ea. Non de oibus vobis dico. Ego ſcio quos elegerim. Sed vt impleatur ſcriptura:

Qui

Qui manducat meum panē, leuabit ꝯtra me calcaneum ſuum.
Amodo dico vobis priuſq̄ fiat: vt cum factuʒ fuerit, credatiſ, qꝛ
ego ſum. Amen amen dico vobis: qui accipit ſiquem miſero, me
accipit. Qui aũt me accipit, accipit eum qui me miſit. Cuʒ hęc
dixiſſet Jeſus, turbatus eſt ſpũ: ⁊ proteſtatus eſt, ⁊ dixit. Amen
amen dico vobis: qꝛ vnus ex vobis tradet me. Aſpiciebãt ergo
adinuicē, hęſitantes de quo diceret. Erat aũt recumbens vnus
ex diſcipulis eius in ſinu Jeſu: quē diligebat Jeſus. Innuit er-
go huic Simon Petrus, ⁊ dixit ei: Quis eſt de quo dicit? Itaqʒ
cum recubuiſſet ille ſupra pectus Jeſu, dixit ei: Dñe quis eſt qui
tradet te? Rñdit Jeſus. Ille eſt, cui ego intinctũ panē porrexe-
ro. Et cũ intinxiſſet panē, dedit Judę Simonis Iſcariotis. Et
poſt buccellã, introiuit, in illum ſatanas. Et dicit ei Jeſus: Qđ
facis, fac citius. Hoc aũt nemo ſciuit diſcumbentiũ, ad quid di-
xerit ei. Quidã aũt putabãt, qꝛ loculos habebat Judas, ꝙ dixiſ-
ſet ei Jeſus: eme ea q̄ opꝰ ſũt nobiſ ad diē feſtũ, aut egeniſ vt ali
quid daret. Cũ ergo accepiſſet ille buccellã: exiuit cõtinuo. Erat
aũt nox. Cũ ergo exiſſet: dicit Jeſus. Nunc clarificatus eſt filius
hoĩs: ⁊ deus clarificatus eſt in eo. Si deus clarificatuſ eſt in eo:
⁊ deus clarificauit eũ in ſemetipſo: ⁊ ꝯtinuo clarificabit eum. Fi
lioli adhuc modicũ vobiſcum ſum. Quęritis me: ⁊ ſicut dixi iu-
dęis, quo ego vado: vos non poteſtis venire. Et vobis dico mo-
do: Mãdatũ nouũ do vobis: vt diligatiſ inuicē: ſicut dilexi voſ,
vt ⁊ vos diligatis inuicē. In hoc cognoſcēt oēs, qꝛ mei diſcipu
liſ eſtiſ: ſi dilectionē habueritis adinuicem. Dicit ei Simon Pe
trus: Dñe quo vadis? Rñdit Jeſus. Quo ego vado non potes
me modo ſequi: ſequeris aũt poſtea. Dicit ei Petrus: Quare nõ
poſſum te modo ſequi? Aiam meam pro te ponam. Rñdit ei Je-
ſus: Aiam tuam pro me pones? Amen amen dico tibi, non can-
tabit hodie gallus: donec ter me neges. Et ait diſcipulis ſuis:
Non turbetur cor veſtrum: creditis in deuʒ, ⁊ in me credite. In
domo patris mei mãſiones multę ſunt. Si quominus dixiſſem
vobis, qꝛ vado parare vobis locum. Et ſi abiero, ⁊ pręparaue-
ro vobis locum: iterum veniam ad vos: ⁊ accipiam vos ad me
ipſuʒ, vt vbi ſuʒ ego, ⁊ vos ſcitis: ⁊ quo ego vado ſcitis: ⁊ viã ſci
tis. Dicit ei Thomas: Dñe neſcimus quo vadis: ⁊ quo poſſu-
mus viam ſcire? Dicit ei Jeſus, ego ſum via, veritas, ⁊ vita.

Nemo

Nemo venit ad p̄rem niſi ꝑ me. Si cognouiſſetis me: ⁊ patrem
meū vtiqȝ cognouiſſetis: ⁊ amodo cognoſcetis eum: ⁊ vidiſtis
eum. Dicit ei Philippus: Dn̄e oſt̄de nobis p̄rem, ⁊ ſufficit no-
bis. Dicit ei Jeſus. Tanto tp̄e vobiſcum ſum: ⁊ nō cognouiſtis
me? Philippe q̄ videt me, videt ⁊ p̄rem. Quō tu dicis oſt̄de no-
bis p̄rem? Non credis qꝛ ego in p̄re, ⁊ p̄r in me eſt? Verba q̄ lo-
quoꝛ vobis, a meipſo non loquoꝛ. P̄r aūt in me manens ipſe fa-
cit opera. Non creditis qꝛ ego in p̄re, ⁊ p̄r in me eſt? Alioquin,
ꝓꝑ opera ipſa credite. Amen amen dico vobis: qui credit in me,
opera q̄ ego facio, ⁊ ipſe faciet: ⁊ maioꝛa hoꝝ faciet: qꝛ ego ad
p̄rem vado. Et quodcūqȝ petieritis p̄rē in noīe meo, hoc faciā,
vt glorificet̄ p̄r in filio. Siquid petieritis p̄rem in noīe meo, hoc
faciā. Si diligitis me, mandata mea ſeruate: ⁊ ego rogabo pa-
trē: ⁊ alium paraclitum dabit vobis: vt maneat vobiſcū in ęter
num ſpūm veritatis: quē mundus non pōt accipere: qꝛ non vi-
dit eum, nec ſcit eum. Vos aūt cognoſcetis eum: quia apud vos
manebit: ⁊ in vobis erit. Non relinquā vos oꝛphanos: veniam
ad vos. Adhuc modicū: ⁊ mundus me iā non videt. Vos autē
videtis me: qꝛ ego viuo, ⁊ vos viuetis. In illo die vos cognoſce
tis, qꝛ ego ſum in p̄re meo: ⁊ vos in me: ⁊ ego in vobis. Qui ha-
bet mandata mea, ⁊ ſeruat ea: ille eſt q̄ diligit me. Qui aūt dili-
git me, diliget̄ a patre meo: ⁊ ego diligā eum: ⁊ manifeſtabo ei
meipſum. Dicit ei Judas, non ille iſcariotes: Dn̄e quid factum
eſt, qꝛ nobis manifeſtaturus es teipſum, ⁊ non mundo. R̄ndit ei
Jeſus: ⁊ dixit: Siquis diligit me, ſermonem meum ſeruabit. Et
p̄r meus diliget eum: ⁊ ad eum veniemus, ⁊ manſionē apud eū
faciemus. Qui nō diligit me, ſermones meos nō ſeruat. Et ſer-
monē, quē audiſtis non eſt meus, ſed eius qui miſit me patris.
Hęc locutus ſū vobis apud vos manēs: Paraclitus aūt ſpūs
ſcūs, quē mittet p̄r in noīe meo, ille vos docebit oīa, ⁊ ſuggeret
vobis oīa q̄cunqȝ dixero vobis. Pacem relinquo vobis, pacem
meam do vobis. Non quō mundus dat, ego do vobis. Non tur-
bet̄ coꝛ veſtrum, neqȝ foꝛmidet. Audiſtis qꝛ ego dixi vobis, va-
do ⁊ venio ad vos. Si diligeretis me: gauderetis vtiqȝ, qꝛ va-
do ad patrē: qꝛ p̄r maioꝛ me eſt. Et nunc dixi vobis p̄uſq̄ȝ
fiat: vt cum factum fuerit, credatis. Jā nō multa loquar vobiſ-
cum: venit.n. princeps mundi huius: ⁊ in me non habet quicq̄ȝ.
Sed

Sed vt cognoſcat mūdus, q2 diligo patrē, ⁊ ſicut mandatuꝫ de
dit mihi p2, ſic facio. Surgite, eamus hīc. Ego ſum vitis vera:
⁊ p2 meus agricola eſt. Oēm palmitē in me nō ferenteꝫ fructum
tollet eum: ⁊ oē q̄ fert fructum purgabit eum: vt fructuꝫ plus
afferat. Jā vos mundi eſtis pp ſermonē, quē locutus ſum vobis.
Manete in me, ⁊ ego in vobis. Sicut palmes nō pōt ferre fru=
ctum a ſemetipſo, niſi manſerit in vite: ſic ⁊ vos, niſi in me māſe
ritis. Ego ſum vitis, ⁊ vos palmites. Qui manet in me ⁊ ego in
eo, hic fert fructum multum: quia ſine me nihil poteſtis facere.
Siqs in me nō manſerit: mittet foras ſicut palmes, ⁊ areſcet: ⁊
colligēt eum: ⁊ in ignē mittēt, ⁊ ardet. Si māſeritis in me, ⁊ ver
ba mea in vobis māſerint: qdcunqꝫ volueritis, petetis, ⁊ fiet vo
bis. Jn hoc clarificatus eſt p2 meus: vt fructū plurimū afferra
tis, ⁊ efficiamini mei diſcipuli. Sicut dilexit me p2, ⁊ ego dilexi
vos. Manete ī dilectione mea. Si p̄cepta mea ſeruaueritis, ma
nebitis in dilectione mea: ſicut ⁊ ego patris mei p̄cepta ſerua=
ui, ⁊ maneo in eius dilectione. Hec locutus ſum vobis: vt gau=
diū meum in vobis ſit: ⁊ gaudium veſtrum impleat̄. Hoc eſt p̄=
ceptum meum: vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos. Maiorem
hac dilectionem nemo habet: vt aiam ſuam ponat qs pro ami=
cis ſuis. Vos amici mei eſtis: ſi feceritis q̄ ego p̄cipio vobis. Jā
non dicā vos ſeruos: q2 ſeruus neſcit quid faciat dn̄s eius. Vos
aūt dixi amicos: q2 oia quecunqꝫ audiui a patre meo nota feci=
vobis. Non vos me elegiſtis: ſed ego elegi vos: ⁊ poſui vos, vt
eatis, ⁊ fructū afferatis, ⁊ fructus veſter maneat, ⁊ qdcunqꝫ pe=
tieritis patrē in noīe meo, det vobis. Hec mando vobis: vt dili
gatis inuicē. Si mundus odit vos: ſcitote q2 me priorem vobis
odio habuit. Si de mundo fuiſſetis: mundus qd ſuum erat dili=
geret. Quia vero de mundo non eſtis: ſed ego elegi vos de mū=
do: propterea odit vos mundus. Mementote ſermonis mei:
quē ego dixi vobis: Non eſt ſeruus maior dn̄o ſuo. Si me per=
ſecuti ſunt: ⁊ vos perſequentur. Si ſermonem meum ſeruaue=
runt: ⁊ veſtrū ſeruabunt. Sed hec oia facient vobis propter no
men meum: q2 neſciunt eum, qui miſit me. Si non veniſſeꝫ, ⁊ lo
cutus eis non fuiſſem, peccm̄ non haberent. Nunc autem excu=
ſationem non hn̄t de peccato ſuo. Qui me odit, ⁊ patrem meum
odit. Si opera non feciſſem in eis, que nemo alius fecit, pecca=

tũ non hñent. Nunc aũt ⁊ viderunt, ⁊ oderunt me ⁊ prẽm meũ:
Sed vt impleat̃ ſermo, qui in lege eorũ ſcriptus eſt: Quia odio
habuerunt me gratis. Cum autẽ venerit paraclitus, quem ego
mittam vobis a pr̃e ſpũm veritatis, qui a patre procedit, ille te-
ſtimonium perhibebit de me: ⁊ vos teſtimonium perhibebitis:
qꝛ ab initio mecum eſtis. Hęc locutus ſum vobis: vt non ſcãda
lizemini. Abſque ſynagogis facient vos. Sed venit hora: vt oĩs
qui interficit vos, arbitretur obſequiũ ſe pſtare deo. Et hęc fa-
cient vobis, qꝛ non nouerunt prẽm, neqꝫ me. Sed hęc locutus
ſum vobis, vt cum venerit hora, eorũ reminiſcamini: qꝛ ego di-
xi vobis. Hęc aũt ab initio non dixi: qꝛ vobiſcũ erã. Et nunc va
do ad eũ qui miſit me: ⁊ nemo ex vobis interrogat me, quo va-
dis? Sed qꝛ hęc locutus ſuꝫ vobis: triſtitia impleuit cor veſtrũ.
Sed ego veritatẽ dico vobis: expedit vobis, vt ego vadã. Si.n.
non abiero: paraclitus non veniet ad vos. Si aũt abiero: mittã
eum ad vos. Et cum venerit ille, arguet mundum de pctõ, ⁊ de
iuſtitia, ⁊ de iudicio. De pctõ quidẽ: qꝛ non crediderunt in me.
De iuſtitia vero: qꝛ ad patrem vado: ⁊ iam non videbitis me.
De iudicio aũt: qꝛ princeps mundi huius iaꝫ iudicatus eſt. Ad-
huc multa habeo vobis dicere: ſed non poteſtis portare modo.
Cum aũt venerit ille ſpũs veritatis, docebit vos omnem verita
tem. Non.n. loquetur a ſemetipſo: ſed quęcunque audiet, loque-
tur: ⁊ quę ventura ſunt annũciabit vobis. Ille me clarificabit:
qꝛ de meo accipiet: ⁊ annũciabit vobis. Oĩa quęcunque habet
pater mea ſunt. Propterea dixi: quia de meo accipiet: ⁊ annun-
ciabit vobis. Modicum, ⁊ iam non videbitis me: ⁊ iterũ modi
cum ⁊ videbitis me: quia vado ad patrem. Dixerunt ergo ex di-
ſcipulis eius adinuicem: Quid eſt hoc quod dicit nobis, modicũ
⁊ non videbitis me: ⁊ iterum modicum, ⁊ videbitis me, ⁊ qꝛ va
do ad patrem? Dicebant ergo: Quid eſt hoc, quod dicit nobis,
modicũ? Neſcimus quid loquitur. Cognouit autem Jeſus, quia
volebant eum interrogare, ⁊ dixit eis: De hoc q̃ritis inter vos,
qꝛ dixi, modicũ, ⁊ non videbitis me: ⁊ iterum modicum videbi-
tis me: ⁊ quia vado ad patrem. Amen amen dico vobis: quia
plorabitis ⁊ flebitis vos: mundus autem gaudebit: vos autem
contriſtabimini: ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudiũ. Mulier
cum parit, triſtitiã habet: qꝛ venit hora eius. Cum autem pepe-

rit filium: iam non meminit pſſurę ꝑꝑ gaudium: qꝛ natus eſt hō
in mundum. Et vos igiť nunc quidē triſtitiam habetis. Iterum
aūt videbo vos, ⁊ gaudebit coꝛ veſtrū. Et gaudiū veſtruꝫ nemo
tollet a vobis. Et in illo die me nō rogabitis quicquam. Amen
amen dico vobis: ſiquid petieritis pr̄em in noie meo, dabit vo-
bis. Uſqꝫ modo non petiſtis quicꝙ̄ in noie meo. Petite, ⁊ acci-
pietis, vt gaudiū veſtrū ſit plenū. Hęc in pꝛouerbijs locutus ſuꝫ
vobis. Uenit hoꝛa, cū iā non in pꝛouerbijs loquar vobis: ſed pa
lam de pr̄e annunciabo vobis. In illo die in noie meo petetis.
Et non dico vobis, quia ego rogabo pr̄em de vobis. Ipſe.n.pr̄
amat vos: qꝛ vos me amaſtis: ⁊ credidiſtis, qꝛ ego a deo exiui.
Exiui a pr̄e: ⁊ veni in mundū. Iterum relinquo mundū: ⁊ vado
ad pr̄em. Dicūt ei diſcipuli eius: Ecce nunc palā loqueris, ⁊ ꝓ-
uerbium nullum dicis. Nunc ſcimus, qꝛ ſcis oia: ⁊ non eſt opus
tibi, vt quis te interroget. In hoc credimus: qꝛ a deo exiſti. Rñ-
dit ei Ieſus. Modo creditiſ: Ecce venit hoꝛa, ⁊ iam venit, vt di
ſpergamini vnuſquiſque in pꝛopꝛia, ⁊ me ſolum relinquatis. Et
non ſum ſolus: quia pr̄ mecum eſt. Hęc locutus ſum vobis, vt in
me pacem habeatis. In mundo pꝛeſſurā habebitis: ſed ꝯfidite,
qꝛ ego vici munduꝫ. Hęc locutus eſt Ieſus: ⁊ ſubleuatis oculis
in cęlum dixit: Pr̄ venit hoꝛa: clarifica filiuꝫ tuuꝫ: vt filius tuus
clarificet te: Sicut dediſti ei ptātem ois carnis: vt oē quod de-
diſti ei, det eis vitam ęternaꝫ. Hęc eſt aūt vita ęterna: vt cogno
ſcant te ſolum verum deum, ⁊ quem miſiſti Ieſum Chꝛiſtum.
Ego clarificaui te ſuper terrā: opus conſum̄aui quod dediſti
mihi, vt faciam. Et nunc clarifica me pr̄ apud temetipſum, cla-
ritate quam habui pꝛiuſ ꝙ̄ mundus fieret. Pr̄ manifeſtaui no-
men tuum hominibus: quos dediſti mihi de mundo. Tui erant,
⁊ mihi eos dediſti: ⁊ ſermonē tuum ſeruauerunt. Nunc cogno-
uerunt, qꝛ oia quę dediſti mihi abſ te ſunt: quia verba quę dedi-
ſti mihi, dedi eis, ⁊ ipſi acceperunt. Et cognouerunt vere, quia
a te exiui: ⁊ crediderunt, qꝛ tu me miſiſti. Ego pro eis rogo. Non
pro mundo rogo: ſed pro his, quos dediſti mihi: quia tui ſunt.
Et mea omnia tua ſunt: ⁊ tua mea ſunt: ⁊ clarificatus ſum in eiſ.
Et iam non ſum in mundo: ⁊ hi in mundo ſunt: ⁊ ego ad te ve-
nio, Pr̄ ſctē ſerua eos in noie tuo: quos dediſti mihi, vt ſint vnū
ſicut ⁊ nos. Cū eſſem cū eis: ego ſeruabam eos in noie tuo: quos
dediſti

dediſti mihi, cuſtodiui: ⁊ nemo ex eis periit, niſi filius pditionis, vt ſcriptura impleat. Nunc aũt ad te venio: ⁊ hec loquor in mũdo, vt habeant gaudiũ meũ impletum in ſemetipſis. Ego dedi eis ſermonẽ tuũ: ⁊ mundus eos odio habuit: qꝛ nõ ſunt de mundo, ſicut ⁊ ego nõ ſum de mundo. Non rogo vt tollas eos de mundo: ſed vt ſerues eos a malo. De mundo non ſunt: ſicut ⁊ ego de mundo nõ ſum. Pr̃ ſancte ſanctifica eos in veritate: quia ſermo tuus veritas eſt. Sicut tu me miſiſti in mundũ: ⁊ ego miſi eos in mundum: ⁊ pro eis ego ſanctifico meipſum: vt ſint ⁊ ipſi ſanctificati in veritate. Nõ pro his autem rogo tm̃: ſed ẽt pro his, qui credituri ſunt per verbum eorum in me: vt ⁊ oẽs vnum ſint, ſicut tu pr̃ in me, ⁊ ego in te: vt ⁊ ipſi in nobis vnum ſint: vt mundus credat, qꝛ tu me miſiſti. Et ego claritatem, quã dediſti mihi, dedi eis: vt vnum ſint, ſicut ⁊ nos vnum ſumus. Ego in eis, ⁊ tu in me: vt ſint ↄſummati in vnum, ⁊ cognoſcat mundus, qꝛ tu me miſiſti, ⁊ dilexiſti eos, ſicut ⁊ me dilexiſti. Pr̃ quos dediſti mihi, volo vt vbi ego ſum, ⁊ illi ſint mecũ: vt videãt claritatem meã, quã dediſti mihi, ⁊ dilexiſti me ante mundi ↄſtitutionem. Pr̃ iuſte, mundus te non cognouit. Ego aũt cognoui te: ⁊ hi cognouerunt, qꝛ tu me miſiſti. Et notũ feci eis nomen tuum: ⁊ notum faciã: vt dilectio qua dilexiſti me, in ipſis ſit: ⁊ ego in ipſis.

Predicte oꝛões ⁊ ſuffragia dicenda ſunt plus ⁊ minus, ſm q neceſſariũ fuerit: qꝛ aliq̃ in extremis laborãt longiori tpe, alij breuiori: ⁊ ſm hoc legẽda ſũt ſupraſcripta in totũ, vel in parte.

¶ De officio faciendo poſt egreſſum aĩe de corpore. Cap. 21.

Egreſſa aũt aĩa dĩ hoc ℟. Subuenite ſancti dei: occurrite angeli dñi, Suſcipiẽtes aĩam eius, Offerentes eã in conſpectu altiſſimi. ℣. Suſcipiat te Chr̃s: qui vocauit te: ⁊ in ſinu Abrahe angeli deducant te. Suſcipientes. ℣. Requiem eter. ⁊c. ⁊ lux perpet. ⁊c. Offerentes. Deinde Kyrie ele. Chriſte ele. Kyrie eleiſon. Poſtea Pater nr̃. Et ne nos in. ℣. Requiem eter. ⁊c. ℟. Et lux perpet. ⁊c. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aĩam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exau. ⁊c. ℟. Et clam. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpi. Oremus. Oratio.

Tibi dñe commendamus aĩam famuli tui N. vt defunctus ſeculo tibi viuat: ⁊ q̃ per fragilitatem humane ↄuerſationis peccata commiſit, tu venia miſericordiſſime pietatis abſterge.

ſterge. Per Chriſtum do. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Commendamus dñe aĩam famuli tui, in manibus ſanctorum Abraham, Iſaac, Jacob ⁊ oium patriarcharuz. Cõmendamus Dñe aiam famuli tui, in manibus ſanctorum Petri ⁊ Pauli ⁊ Joannis, ⁊ oium apoſtolorum. Commendamus dñe aiam famuli tui, in manibus ſanctoruz Stephani, Laurentij, ⁊ Blaſij, ⁊ oium ſanctoruz martyruz. Commendamus dñe aiaz famuli tui, in manibuſ ſanctoruz Syluestri, Martini, ⁊ N. ⁊ oium ꝯfeſſorum. Commendamus dñe aiam famuli tui, in manibus ſanctorum Benedicti, Egidij, ⁊ Antonij, ⁊ oium ſanctorum monachorum. Commendamus dñe animam famuli tui, in manibus ſanctarum virginum Marię matris dñi Agnetis, Cecilię, ⁊ Catherinę, ⁊ N. ⁊ oium virginum tuarum. Commendamus dñe in manus tuas ſpũm famuli tui, ne princeps ei noceat tenebrarum: ſed tu dñe miſericorditer eum protegas in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Tunc illi, quibus iniunctum fuerit, lauent corpus: poſtea induant eum paramentis ſui ordinis: ⁊ ponant eum in feretro. Et ſacerdos ſimpliciter dicat Kyrie eleiſ. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſ. Pater noſter. ſecreto ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos. ℣. In memoria ęterna erit iuſtus. ℟. Ab auditione mala non timebit. ℣. Ne tradas beſtijs aiaz confitentem tibi. ℟. Et animam pauperis tui ne obliuiſcaris in finem. ℣. Non intres in iudicium cum ſeruo tuo domine. ℟. Quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animam eius. ℣. Requieſcat in pace ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orat. ℟. Et clam. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Suſcipe dñe animam famuli tui N. quam de ergaſtulo huius ſeculi vocare dignatus: ⁊ libera eum de locis pęnaruz: vt quietis, ⁊ lucis ęternę beatitudine perfruatur: ⁊ inter ſanctos ⁊ electos tuos in reſurrectionis gloria reſuſcitari mereatur. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

¶ De latio corporis defuncti ad eccleſiam. Capitulum 22.

Deinde ſacerdos ⁊ clerici ordinate vadunt: ⁊ corpus portant in eccleſiam cantando hoc Reſponſorium. Subuenite. vt infra. ℣. Suſcipiat te. ℣. Requiem ęternam. Depoſito corpore in eccleſia: vel alia hora congruenti ſacerdotes ⁊

clerici

clerici pręparent ſe ad cantandum vigiliam. Duo clerici incipiant abſolute ſicut decet, inuitatorium. **Regem cui omnia viuunt.** Pſalmus. V**enite exultemus Domino.** Et ſolenniter cantent totam vigiliam. Require infra. **fol. 161.** Interum ſacerdos cum miniſtris pręparet ſe: ⁊ decantetur miſſa ſolenniter ⁊ ordinate: ſi tempus congruum fuerit.

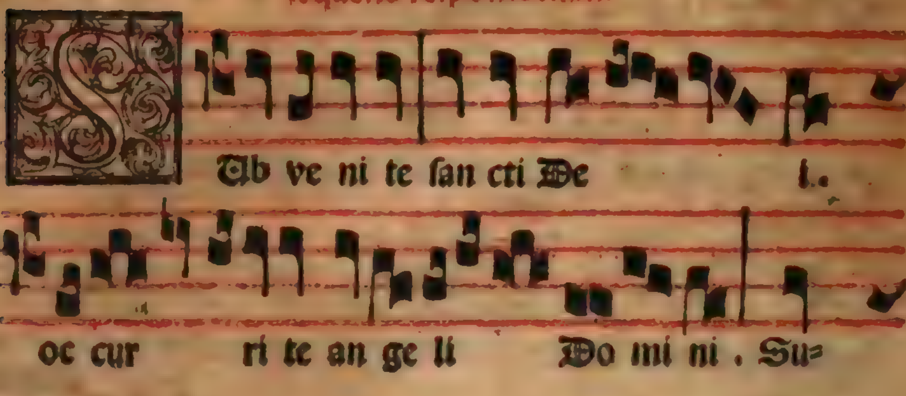
¶ De officio ſepulturę ſacerdotis, vel clerici defuncti. **Cap. 23.**

Finita miſſa, ſacerdos ſine caſula, cum pluuiali ⁊ miniſtris, ſubdiaconus cum cruce, ⁊ omnes alij in gradu ſuo veniāt ordinate cum luminaribus, incenſo, ⁊ aqua benedicta: ⁊ ſtent in circuitu feretri in modum rotę: ⁊ ſacerdos a capite incipiat abſolute hanc orationem ſine. **Oremus.**

Non intres in iudiciū cū ſeruo tuo Dñe: quia nullus apud te iuſtificabitur homo: niſi per te omnium peccatorum ei tribuatur remiſſio: non ergo eum (quęſumus) tua iudicialis ſententia pręmat: quem tibi vera ſupplicatio fidei chriſtianę commendat: ſed gratia tua illi ſuccurrente mereatur euadere iudicium vltionis: qui dum viueret inſignitus eſt ſignaculo ſanctę Trinitatis. Qui viuis ⁊ regnas Deus in ſecula ſeculorum. ℟. **Amen.**

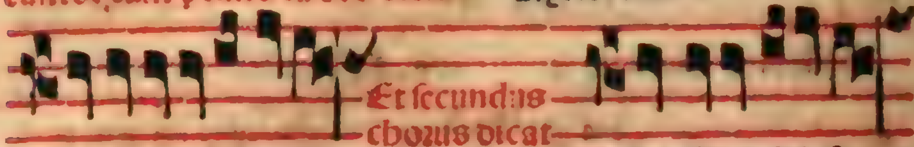
¶ Poſt iſtam orationem ſtatim cantor incipiat ſequens reſponſorium.

ſcipientes animam e ius, Offerentes e am
in con ſpe ctu al tiſſi mi. ℟. Suſcipiat
te Chriſtus, qui vo ca uit tẽ : ⁊ in ſi-
nu Abra hę An ge li de du cant te.
Su ſci pi en tes. ℟. Re qui em ęternam
do na e i Do mi ne : ⁊ lux per pe tu a
lu ce at e i. Offe ren tes.

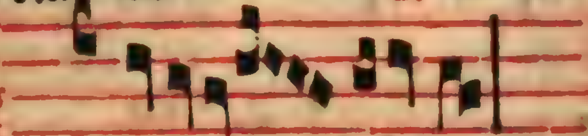
T Et dum

Et dum cantatur Reſponſorium, ſacerdos accipiat thuribulum de manu miniſtri, et incenſet corpus. Finito reſponſorio, cantor cum primo choro dicit. Kyrieeleiſon.

Et ſecundus chorus dicat

Ky ri e elei ſon. Chri ſte e lei ſon.

Deinde oẽs ſimul dicant

Ky ri e e le i ſon.

Et eo finito, ſacerdos dicat alta voce.

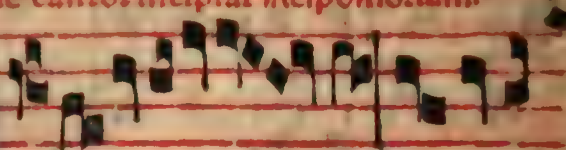

Pa ter no ſter.

Quo in ſilentio dicto: ſubiungat ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

Deus cui oīa viuūt, et cui nō peūt moriēdo corpora nr̃a, ſed mutant in melius: te ſupplices exoramꝰ: vt ſuſcipi iubeas aiaȝ famuli tui N. quā de ergaſtulo huius ſcl̃i vocare dignatus es, per manus ſcōrū angelorū tuorū deducendam in ſinū amici tui Abrahę patriarchę, reſuſcitandāque in nouiſſimo iudicij magni die: vt quicquid vitioꝝ diabolo fallente cōtraxit, tu pius et miſericors abluas indulgendo: Per dñm nr̃m Jeſum Chriſtum filium tuū: Qui tecū viuit et regnat in ſecula ſeculoruȝ. ℟. Amē.

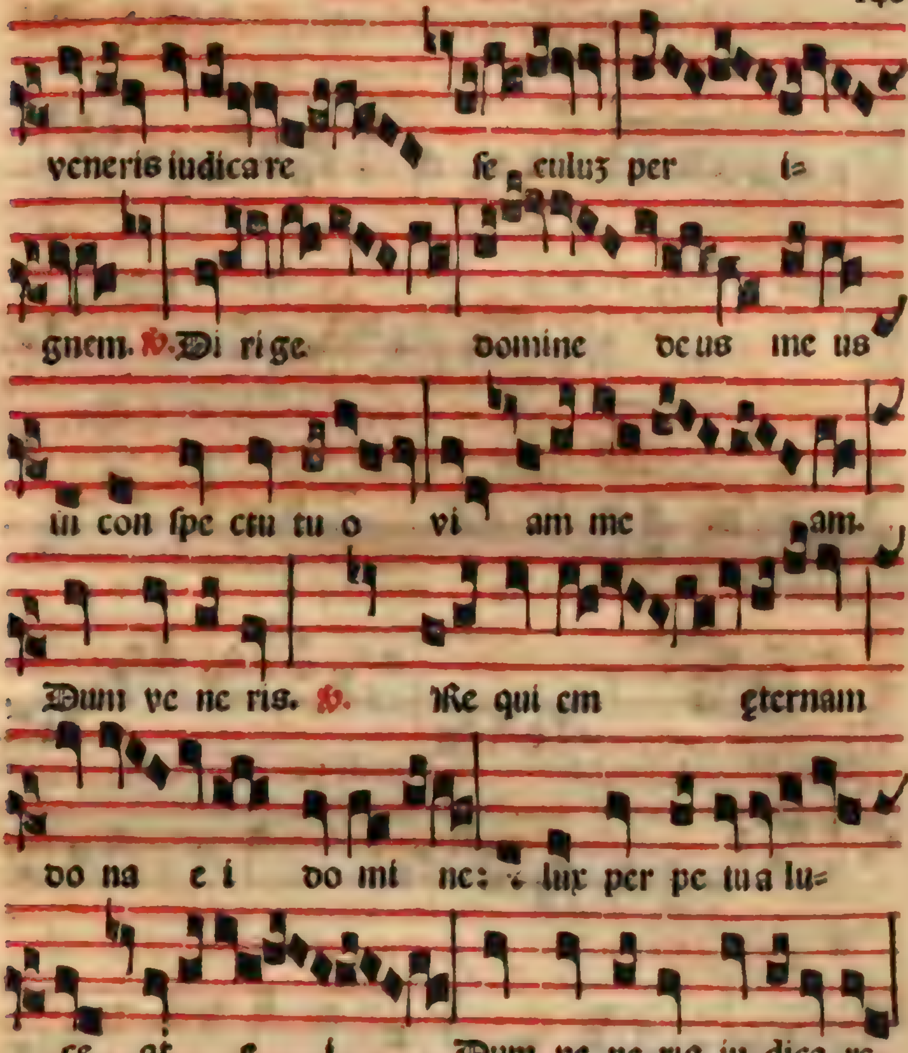
Finita oratione cantor incipiat Reſponſorium.

N E re cor de ris pec ca ta

me a Do mi ne, Dum vene=

Dū cātāt ſupradictū R̄.nſoriū, accipiat ſacerdos thuribuluʒ, vt ſupra. ⁊ dicat. Kyrie eleiſ. Chrīe eleiſ. Kyrie eleiſon. P[ater] nr̄. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera noſ a malo. ℣. Dñs vo. ℟. Et cū. Oro.

Hac, q̄s dñe, hāc cū ſeruo tuo defuncto miſericordiā: vt factorū ſuoꝝ in pęniſ nō recipiat vicē qui tuā in votiſ tenuit volūtatē: vt ſicut hic cū vera fides iūxit fideliū turmis, ita illic cū tua miſeratio ſociet angelicis choris per dñʒ nr̄ʒ Jeſuʒ xp̄m

filiũ tuũ: q̃ i Trinitate pfecta viuit ꝛ regnat i ſcl'a ſcloꝝ. ℟. Amẽ.

¶ Deinde cantor incipiat Reſponſorium.

J be ra me do mi ne de

moꝛ te ę ter na in di e illa

tremenda: Quando cę li mo uen di ſunt ꝛ ter ra,

Dum ve ne ris iu di ca re

ſe cu lum per i gnem. ℣. Tre mens factus

ſum ego, ꝛ ti me o, dum di ſcuſ ſi o ve ne=

rit at q̃e ven tu ra i ra. Quan do cę=

li

Et reincipit ℟. Libera me domine. Et dū cātat accipiat ſacerdos thuribulum, vt ſupra. Et dicat Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. ⁊ Pater noſter. Et ne nos inducas. Sed libera nos a malo. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine aīam eius. ℣. Requeſcat ī pace. ℟. Amē. ℣. Dñe exaudi orōnē meā. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum. Oro.

Abſolue, q̄s dñe, aīam famuli tui N. vt defunct⁹ ſeculo tibi viuat: ⁊ pctā, q̄ per fragilitatē carnis humana cōuerſatione cōmiſit, tu venia miſericordiſſimę pietatis abſterge: Per Chriſtū dñm nr̄m. ℟. Amen. Finita oratione, [illegible] ſacerdos recipiat portatores [illegible] vt accipiat feretrū. Illi aūt accipientes deportēt defunctū ad tumulū. Et dū portat, clerici cātēt ſubſequētes Añas.

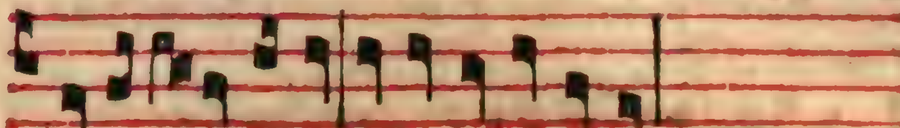

Cum autem peruentum fuerit ad tumulum, cantatis antipho=nis, dicat ſacerdos abſolute hanc orationem ſequentem.

Deus, qui fundaſti terrã formaſti cęlos: qui loca ſyderibus ſtabilita feciſti: qui captiuũ laqueo mortis hoiem lauacri ablutione reparaſti: qui ſepultos Abrahã Iſaac ⁊ Iacob in ſpelunca duplici, in libro vitę atqȝ totius glorię principes annotaſti bñdicendos, ita bene ✠ dicere digneris ⁊ hunc tumuluȝ famuli tui N. vt hic eum requieſcere facias: ⁊ in ſinu Abrahę, Iſaac ⁊ Iacob collocare digneris: qui dñm nřm Ieſum Chřm contritis laqueis infernorũ, reſurgere, ſuorumqȝ membra in ſe credentium reſuſcitare voluiſti: reſpice dñe ſuper hanc fabricam ſepulturę: deſcendat ad eam dñe Spiritus tuus ſctũs: vt te iu=

bente,

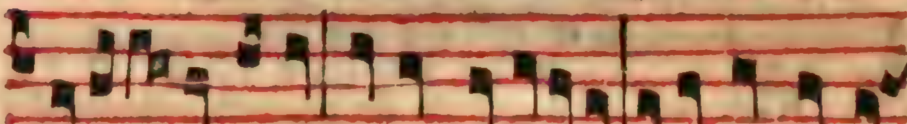
bente, ſit in hoc loco famulo tuo N. quieta dormitio: ⁊ tpe iudicij tui cũ ſanctis oĩbus vera reſuſcitatio: pręſtante Dño noſtro Jeſu Chřo: Qui tecum, ⁊ cum ſpiritu ſancto viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculorum. ℟. Amẽ. Dicta orõne ſacerdos accipiat aquã benedictam: ⁊ aſpergat corpus defuncti, ⁊ tumulum: ⁊ ſimiliter incenſet. His peractis in perſona defuncti dicatur hęc antiph. Accipite mihi portas. Et cantor eam incipiat. Antiphona.

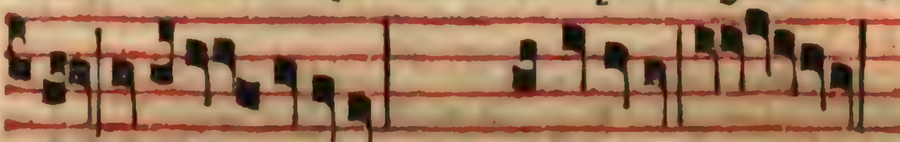
A pe ri te mi hi. E v o v a e. Pſalmus.

Confitemini domino, quoniam bonus. folio 124. cum

Requiem ęternam dona ei domine. Antiphona.

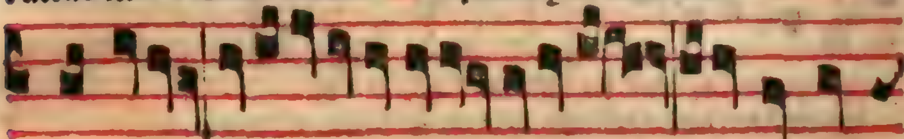
A pe ri te mi hi por tas iu ſti ti ę: ⁊ in greſ ſus in

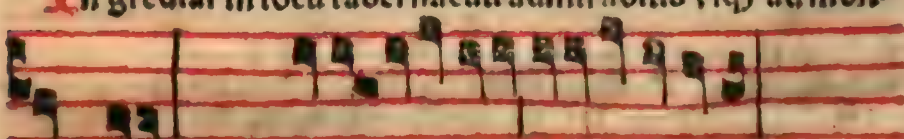
cas confitebor domino. Ãña. I n gre diar. E v o v a e. ps.

Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarũ: ita deſiderat anima mea ad te deus. Sitiuit anima mea ad deum fontem viuum: quando veniam ⁊ apparebo ante faciem Dei? Fuerunt mihi lachrymę meę panes die ac nocte: dum dicitur mihi quotidie, vbi eſt Deus tuus? Hęc recordatus ſum, ⁊ effudi in me animam meam: quoniam tranſibo in locum tabernaculi admirabilis vſque ad domum Dei. In voce exultationis ⁊ confeſſionis: ſonus epulantis. Quare triſtis es anima mea? ⁊ quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: ſalutare vultus mei ⁊ Deus meus. Ad meipſum anima mea conturbata eſt: propterea memor ero tui de terra Jordanis, ⁊ Hermonij a monte modico. Abyſſus abyſſum inuocat, in voce cataractarum tuarum.

rum. Omnia excelſa ſua ⁊ fluctus tui, ſuper me trāſierunt. In
die mandauit dñs miſericordiam ſuam: ⁊ nocte canticum eius.
Apud me oratio deo vitę meę: dicam deo ſuſceptor meus es.
Quare oblitus es mei? ⁊ quare triſtis incedo, dum affligit me
inimicus? Dum cōfringuntur oſſa mea: exprobrauerunt mihi,
qui tribulant me inimici mei. Dum dicunt mihi per ſingulos
dies: vbi eſt deus tuus? quare triſtis es anima mea? ⁊ quare cō-
turbas me? Spera in Deo qm̄ adhuc confitebor illi: ſalutare
vultus mei ⁊ Deus meus. Requiem ęternam do. Antipho.

In grediar in locū tabernaculi admirabilis vſq; ad mon-

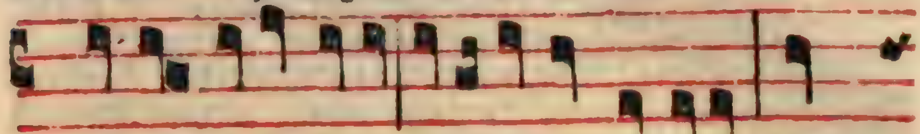

tem Dei. Aña. Hęc requies mea. E v o v a e. Pſal's.

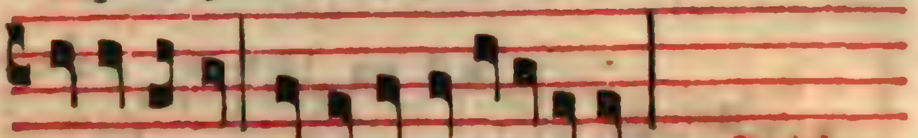
Memento dñe dauid: ⁊ oīs manſuetudinis eius. Sicut iu-
rauit dño: votū vouit deo Jacob. Si introiero in taber-
naculū domus meę: ſi aſcēdero in lectum ſtrati mei. Si dedero
ſomnū oculis meis, ⁊ palpebris meis dormitationē. Et requiē
tpibus meis, donec inueniā locū dño: tabernaculū deo Jacob.
Ecce audiuimus eū in ephrata: inuenimus eū in campis ſyluę.
Introibimus in tabernaculū eius: adorabimus in loco vbi ſte-
terūt pedes eius. Surge dñe in requiē tuam: tu ⁊ arca ſanctifi-
cationis tuę. Sacerdotes tui induant iuſtitiā: ⁊ ſancti tui exul-
tent. Propter dauid ſeruū tuū: non auertas faciē Chri tui. Iu-
rauit dñs dauid veritatē, ⁊ nō fruſtrabit eū: de fructu vētris tui
ponā ſup ſedē tuā. Si cuſtodierint filij tui teſtm̄ meum: ⁊ teſti-
monia mea hęc, quę docebo eos. Et filij eorum vſque in ſecu-
lum, ſedebunt ſuper ſedem tuam. Qm̄ elegit dñs ſion: elegit
eam in habitationem ſibi. Hęc requies mea in ſeculum ſecu-
li: hic habitabo, qm̄ elegi eam. Uiduam eius benedicens be-
nedicam: pauperes eius ſaturabo panibus. Sacerdotes eius
induā ſalutari: ⁊ ſancti eius exultatione exultabūt. Illuc pro-

ducam

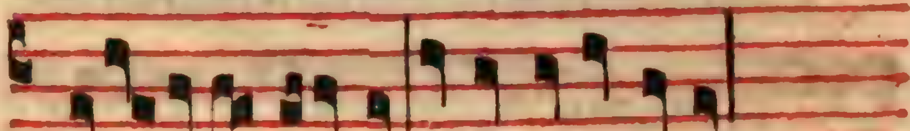
ducam cornu dauid: paraui lucernaʒ Chriſto meo. Inimicos eius induam confuſione: ſuper ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea. Requiem ęternam dona eis domine. Antiphona.

Hęc re qui es me a in ſe cu lum ſe cu li: hic

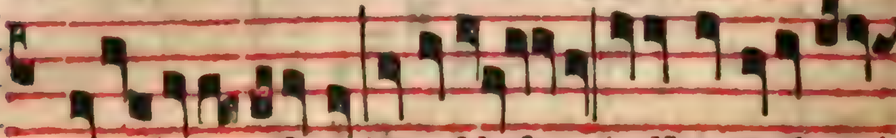
ha bi ta bo: quo ni am e le gi e am. Antiphona.

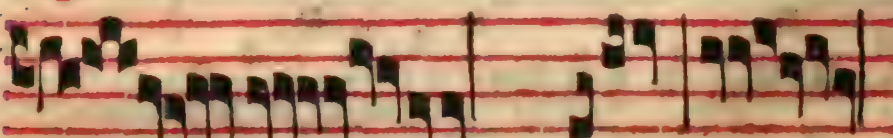
De terra formaſti me. E v o v a e. Pſal's.

Domine probaſti me: ⁊ cognouiſti me: tu cognouiſti ſeſſionẽ meã, ⁊ reſurrectionẽ meaʒ. Intellexiſti cogitationes meas de longe: ſemitam meã ⁊ funiculum meũ inueſtigaſti. Et oẽs vias meas ꝑuidiſti: qꝛ non eſt ſermo in lingua mea. Ecce Dñe tu cognouiſti oĩa nouiſſima ⁊ antiqua: tu formaſti me, ⁊ poſuiſti ſuper me manum tuam. Mirabilis facta eſt ſciẽtia tua ex me: cõfortata eſt: ⁊ non potero ad eã. Quo ibo a ſpũ tuo: ⁊ quo a facie tua fugiã. Si aſcendero in cęlũ, tu illic es: ſi deſcendero in infernum, ades. Si ſumpſero pennas meas diluculo: ⁊ habitauero in extremis maris. Etenim illuc manus tua deducet me: ⁊ tenebit me dextera tua. Et dixi, forſitan tenebrę cõculcabunt me: ⁊ nox illuminatio mea in delitiis meis. Quia tenebrę non obſcurabuntur a te: ⁊ nox ſicut dies illuminabitur, ſicut tenebrę eius, ita ⁊ lumen eius. Quia tu poſſediſti renes meos: ſuſcepiſti me de vtero matris meę. Confitebor tibi, quia terribiliter magnificatus es: mirabilia opera tua, ⁊ aĩa mea cognoſcet nimis. Non eſt occultum os meũ a te, qđ feciſti in occulto: ⁊ ſubſtantia mea in inferioribus terrę. Imperfectũ meũ viderunt oculi tui; ⁊ in libro tuo omnes ſcribentur: dies formabuntur

bunt, ꝛ nemo ī eis. M ihi aūt nimis honorificati ſunt amici tui
De⁹: nimis ꝯfortatus eſt principatus eoꝝ. D inumerabo eos,
ꝛ ſup arenā multiplicabunt: exurrexi, ꝛ adhuc ſuz tecū. S i oc=
ciderīs Deus pctōres: viri ſanguinū declinate a me. Q uia di=
cetis in cogitatione: accipiēt in vanitate ciuitates ſuas. N ōne q
oderūt te dñe oderā, ꝛ ſup inimicos tuos tabeſcebā? P erfecto
odio oderā illos: ꝛ inimici facti ſunt mihi. P roba me Deus, ꝛ
ſcito cor meū: interroga me, ꝛ cognoſce ſemitas meas. E t vide
ſi via iniqtatis ī me eſt: ꝛ deduc me ī via ęterna. R equiē. Aña.

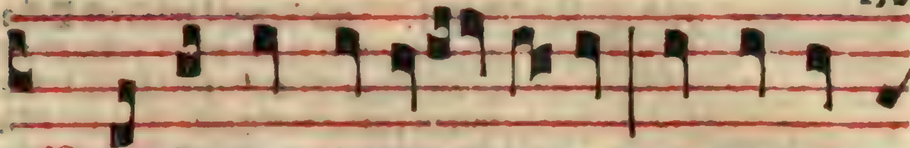
D e terra formaſti me: carne induiſti me: redēptor me⁹ domi=

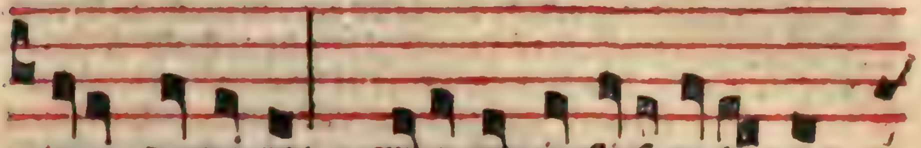
ne reſuſcita me in nouiſſimo die. Añ. N ō ītres. E v o v a e. Ps.

D Omine exaudi orōnē meā: auribus pcipe obſecrationem
meaz: in veritate tua exaudi me in tua iuſtitia. E t nō in=
tres in iudiciū cū ſeruo tuo: q̄a nō iuſtificabit in ꝯſpectu tuo oīs
viuēs. Q uia pſecutus eſt inimicus aiaz meā: humiliauit in ter=
ra vitā meā. C ollocauit me in obſcuris, ſicut mortuos ſeculi: ꝛ
anxiatus eſt ſup me ſpūs me⁹: in me turbatū eſt cor meuz. M e=
mor fui dierū antiquorū: meditat⁹ ſum: in oībus operibus tuis:
ꝛ in factis manuū tuarū meditabar. E xpādi manus meas ad
te: aīa mea ſicut terra ſine aqua tibi. V elociter exaudi me dñe:
defecit ſpūs meus. N on auertas faciē meaz a me: ꝛ ſimilis ero
deſcēdentibus in lacum. A uditā fac mihi manc miſericordiaz
tuā: q̄a in te ſperaui. N otā fac mihi viā, in qua ambulem: q2 ad
te leuaui aīam meā. E ripe me de inimicis meis Dñe: ad te cō=
fugi: docere me facere voluntatem tuā: quia Deus meus es tu.
S pūs tuus bonus deducet me in terrā rectā ꝑpter nomē tuū
dñe viuificabis me in eqtate tua. E duces de tribulatione aiaz
meā: ꝛ in mia tua diſpdes oēs inimicos meos. E t pdes oēs q
tribulant aīam meā: qm̄ ego ſeruus tuus ſum. R eqem. Aña.

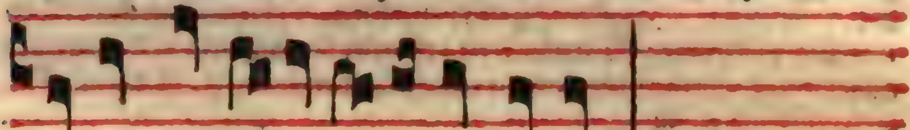
N on

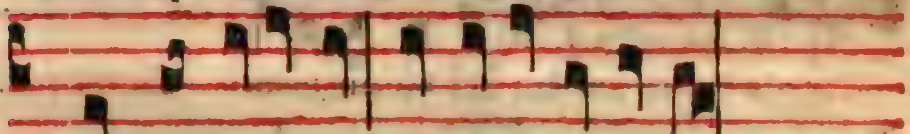
Non in tres in iu di ci um cum ſer uo

tu o do mi ne: qui a non iu ſti fi ca bi tur

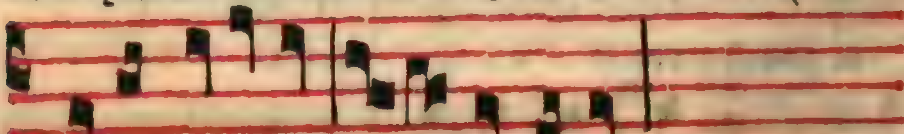
in con ſpe ctu tu o om nis vi uens. Antiphona.

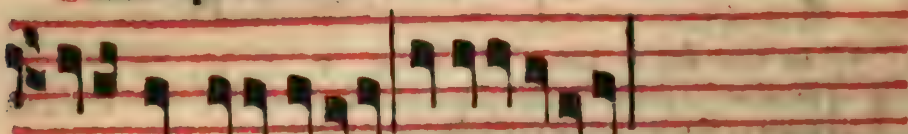
Om nis ſpi ri tus. E v o v a e. Pſalmus.

Laudate dñm de cęlis: laudate eum in excelſis. Laudate eum omnes angeli eius: laudate eũ omnes virtutes eius. Laudate eum ſol ⁊ luna: laudate eum oẽs ſtelle ⁊ lumen. Laudate eum cęli cęlorũ, ⁊ aquę oẽs q̃ ſuper cęlos ſunt: laudẽt nomẽ dñi. Quia ipſe dixit, ⁊ facta ſunt: ipſe mãdauit, ⁊ creata ſũt. Statuit ea in ęternũ, ⁊ in ſeculum ſeculi: p̃ceptũ poſuit, ⁊ nõ p̃teribit. Laudate dñm de terra dracones, ⁊ oẽs abyſſi. Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum: q̃ faciunt verbũ eius. Mõtes, ⁊ oẽs colles, ligna fructifera, ⁊ oẽs cedri. Beſtię, ⁊ vniuerſa pecora: ſerpentes, ⁊ volucres pennatę. Reges terrę, oẽs populi: principes ⁊ oẽs iudices terrę. Iuuenes, ⁊ virgines, ſenes, cum iunioribus laudent nomen dñi: qꝛ exaltatũ eſt nomẽ eius ſolius. Confeſſio eius ſuper cęlum ⁊ terram: ⁊ exaltauit cornu populi ſui. Hymnus oĩbus ſanctis eius: filijs Iſrael populo appropinquanti ſibi. Cantate dño canticum nouum: laus eius in eccleſiam ſanctorum. Letetur Iſrael in eo q fecit eum, ⁊ filię ſion exultent in rege ſuo. Laudent nomen eius in choro: in tym-

in tympano, ⁊ pſalterio pſallāt ei. Quia beneplacitū eſt Dño
in populo ſuo: ⁊ exaltauit manſuetos in ſalutem. Exultabunt
ſancti in gloria: lętabuntur in cubilibus ſuis. Exultationes dei
in gutture eorū, ⁊ gladij ancipites i manibus eorū. Ad faciēdā
vindictā in nationibus, increpationes in populis. Ad alligā=
dos reges eorū in cōpedibꝰ: ⁊ nobiles eorū in manicis ferreis.
Ut faciant in eis iudiciū cōſcriptū: gloria hęc eſt oībꝰ ſctis eiꝰ.
Laudate dñm in ſcis eius: laudate eū i firmamēto virtutis eiꝰ.
Laudate eū in virtutibꝰ eius: laudate eū ſcdm multitudinē ma
gnitudinis eius. Laudate eū in ſono tubę: laudate eū i pſalte=
rio, ⁊ cithara. Laudate eū in tympano, ⁊ choro: laudate eū in
cordis, ⁊ organo. Laudate eū i cymbalis bñſonātibꝰ: laudate
eū in cymbalis iubilationis: oīs ſpūs laudet dñz. Requiē. An.

Omnis ſpi ri tus lau det do mi num. Antiphona.

Ego ſum reſurre ctio. E v o v a e. Canticum.

Benedictus Dñs Deus Iſrael: qa viſitauit, ⁊ fecit redem=
ptionē plebis ſuę. Et erexit cornu ſalutis nobis, in domo
Dauid pueri ſui. Sicut locutus eſt per os ſanctorū, q a ſeculo
ſunt prophetarū eius. Salutez ex inimicis noſtris, ⁊ de manu
oīum, qui oderūt nos. Ad faciēdā miſericordiā cū patribus no
ſtris, ⁊ memorari teſtamēti ſui ſci. Iuſiurandum, quod iurauit
ad Abrahā patrē noſtrum: daturum ſe nobis. Ut ſine timore
de manu inimicoꝝ noſtrorū liberati ſeruiamus illi. In ſancti=
tate ⁊ iuſtitia corā ipſo: oībus diebus nr̄is. Et tu puer prophe=
ta altiſſimi vocaberis: pibis enim ante faciē dñi, parare vias eiꝰ.
Ad dandā ſcientiā ſalutis plebi eius: in remiſſionē pcōꝝ eoꝝ.
Per viſcera miſericordię Dei nr̄i, in qbus viſitauit nos oriens
ex alto. Illuminare his, q in tenebris, ⁊ vmbra mortis ſedent,
ad dirigendos pedes nr̄os, in viā pacis. Requiē ęternā. An.

Ego

Ego ſum re ſur re cti o ⁊ vi ta: qui cre dit in me

e ti aꝫ ſi mor tuus fu e rit, vi uet: ⁊ omnes qui vi uit ⁊

cre dit in me, non mo ri e tur in ę ter num.

Et interim dum iſtę infraſcriptę antiphonę cum ſuis pſalmis cantantur, ſacerdos dicat has ſequentes orationes.

Oremus fratres chariſſimi pro ſpiritu fratris nr̃i N. quem Dñs de laqueo huius ſeculi liberare dignatus eſt: cuius corpuſculũ hodie ſepulturę traditur: vt eum pietas Dei in ſinu Abrahę, Iſaac, ⁊ Iacob collocare dignet: vt cũ iudicij dies aduenerit, inter ſctõs ⁊ electos ſuos eũ in parte dextra collocãdũ reſuſcitari faciat, Per Chriſtum dñm noſtrum. ℟. Amen. Oro.

Deus cui oĩa viuunt, ⁊ cui non pereunt moriendo fidelium corpora, ſed mutant in melius, te ſupplices deprecamur: vt quicquid aĩa famuli tui N. vitiorũ, tueq; voluntati ꝯtrariũ fallente diabolo, ſeu propria iniquitate, vel fragilitate ꝯtraxit, tu pius ⁊ miſericors abluas indulgendo: eamq; ſuſcipi iubeas per manus ſanctorũ angelorum tuorũ deducendã in ſinum patriarcharum ⁊ prophetarũ tuorum, Abrahę ſcilicet amici tui, ⁊ Iſaac electi tui, ⁊ Iacob dilecti tui: a quo aufugit dolor atque triſtitia ⁊ ſuſpiriũ, fideliũ quoq; aię felici iucunditate lętantur: ⁊ in nouiſſimo magni iudicij die inter ſctõs ⁊ electos tuos eaꝫ facias ꝑpetuę glorię percipere portionẽ: quaꝫ oculus nõ vidit, nec auris audiuit, ⁊ in cor hoĩs non aſcendit: quã ꝑparaſti diligentibus te, Per Chriſtum dñm noſtrũ. ℟. Amen. Oro.

Temeritatis quidem eſt dñe, vt homo hominem, cinis cinerem,

nerem, mortalis mortalem tibi domino Deo audiat cõmenda-
re: ſed quia terra ſuſcipit terrã, ⁊ puluis conuertitur in puluerẽ:
donec oĩs caro in ſuam redigatur originẽ: inde tuã piiſſime pa-
ter lachrymabiliter q̃ſumus pietatem: vt huius famuli tui N.
aĩam, quam de huius ſeculi cęnulenta voragine ducis ad pa-
triam, Abrahę amici tui ſinu recipias: ⁊ refrigerij rorę perfun-
das. Sit ab ęſtuantis gehennę truci incendio ſegregata, ⁊ bea-
tę requiei tuę, te donãte, ꝯiũcta. Et ſi q̃ ſunt illi Dñe dignę cru-
ciatibus culpę, tu eas grã mitiſſimę lenitatis indulge: nec pec-
cati recipiat vicẽ, qui tuã in votis tenuit voluntatẽ: ſed indulgẽ
tię tuę piã ſentiat ſuauitatẽ. Cumque finito mundi termino ſup-
nũ cunctis illuxerit regnum, nouus homo ſanctorũ omniũ cętu
bus aggregatis cũ electis tuis reſurgat in partę dextera collo-
candus. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oratio.

Opus eſt miſericordię Dñe ſancte, pater omnipotens ęter
ne Deus rogare pro alijs. Et quia pro nobis non ſuffici-
mus, ſuſcipe (rogamus) animam ſerui tui N. reuertentem ad te.
Adſit ei angelus teſtamenti tui Michael: ⁊ per manum ſancto-
rum angelorum tuorum inter ſanctos ⁊ electos tuos in ſinibus,
Abrahę, Iſaac, ⁊ Iacob patriarcharũ tuoꝝ eam collocare di-
gneris. Libera eã Dñe de principibus tenebraꝝ, ⁊ de locis pę-
narũ: ne famulus tuus vllis iam primęue natiuitatis vel igno-
rantię confundatur erroribus. Agnoſcatur a tuis, ⁊ miſericor-
dia bonitatis tuę ad locum refrigerij ⁊ quietis in ſinum Abrahę
pę transferatur. Per Chrm dñm noſtrum. ℟. Amen. Oratio.

Debitum humani corporis ſepeliendi officium fideliũ mo-
re complentes, Deũ cui oĩa viuunt, deprecamur: vt hoc
corpus fratris noſtri N. a nobis in infirmitate ſepultũ, in ordi
ne ſanctorum ſuorum reſuſcitet: ⁊ eius ſpiritum ſanctis ac fideli
bus aggregare iubeat: cũ quibus inenarrabili gloria ⁊ perenni
felicitate perfrui mereat̃. Per Chrm dñm nrm. ℟. Amen. Oratio.

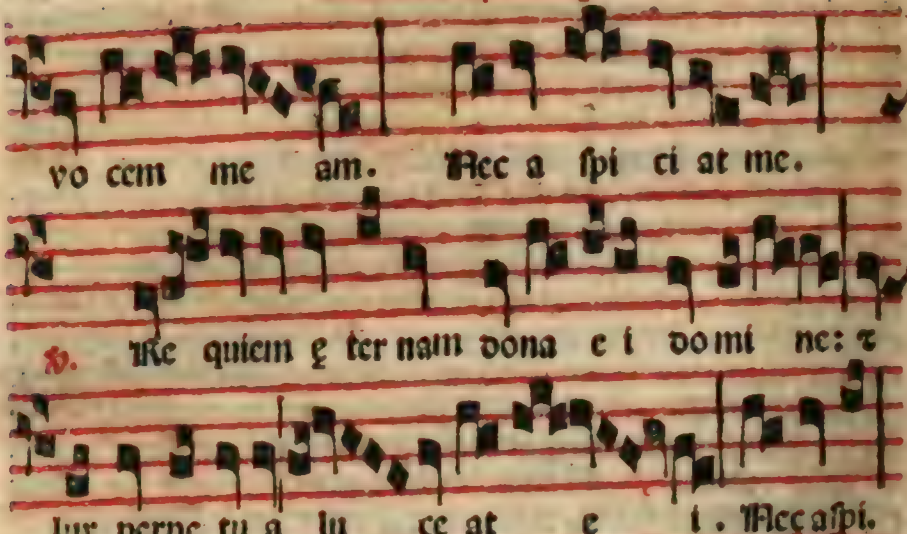
Omnipotens ſempiterne deus, qui humano corpori animã
inſpirare dignatus es, dum te iubente puluis redit in pul-
uerem, tu imaginem tuã cum ſanctis ⁊ electis tuis ęternis ſe-
dibus pręcipias ſociari. Per dñm noſtrum. Quibus dictis et poſtq̃ defunctus ſepultus fuerit ſacerdos cum aqua benedicta
aſpergat tumulũ: ⁊ dicat alta voce, Orate oẽs. Et oẽs ſub ſilẽ-
tio dicant

tio dicant Pater noſter. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos. ℣. Nō intres in iudiciū cū ſeruo tuo dn̄e. ℟. Quia non iu=ſtificabit in ꝯſpectu tuo oīs viuens. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dn̄e aīam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Dn̄e exaudi. ℟. Et clamor meus. ℣. Dn̄s vob. ℟. Et cū ſpir. Oremꝰ. Oro.

SAtiſfaciat tibi, q̄s dn̄e Deus noſter, ꝑ aīa famuli tui fra=tris noſtri, beatiſſimę Dei genitricis ſemperque virginis Marię, ꝛ beatorū apoſtoloꝝ Petri ꝛ Pauli, ꝛ beati N. patroni noſtri, omniūq; ſanctorū tuorū oratio, ꝛ p̄ſentis famil ę tuę humilis ꝛ deuota ſupplicatio: vt peccatorū omniū veniā, quā pre=camur, obtineat: nec eū patiaris cruciari gehēnalibus flāmis, quem filij tui Dn̄i nr̄i Jeſu Chr̄i p̄cioſo ſanguine redemiſti. Qui tecū ꝛ ſpū ſcō viuit ꝛ regnat deus; ꝑ oīa ſecula ſeculoꝝ. ℟. Amē. ℣. Dn̄s vobiſcū. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Et ſacerdos dicat Aīa eius ꝛ aīę omniū fideliū defunctoꝝ ꝑ miſericordiā Dei, requie=ſcāt in pace. ℟. Amen. Et ſtatim cātor incipit ℟. Memento mei deus: q̄r ventus eſt vita mea. cū quo reuertant̄ i eccleſiā ℟.

voc

Cumq; revertunt in eccleſiã, ordinate ſtent in choro. Et finito reſponſorio, ſacerdos dicat Pater noſter. ℣. Et ne nos inducas. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationẽ meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcũ. ℟. Et cũ ſpũ tuo. Oremus.

Tibi dñe commendamus animam famuli tui N. vt defunctus ſeculo tibi viuat: et que per fragilitatem mundane cõuerſationis peccata commiſit, tu venia miſericordiſſime pietatis abſterge. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

¶ An aliquid ſit exigendum pro ſepultura. Cap. 24.

Ad eruditorũ ſacerdotum inſtructionem non minus incõgrue viſum eſt vſitataz queſtionẽ interponere: An liceat ſacerdotibus parochialibus aliquid exigere pro ſepultura defunctorum: et an aliquod pactũ cum heredibus defuncti interponendum ſit. ¶ Ad hoc dubium reſpondet Reuerendus pater dñs Michael Lochmaier ſacre theologie et vtriuſque iuris doctor in ſuo parochiali curatorum, titu. 6. c. 3. in hunc modũ. ¶ Ad propoſite queſtionis euidentiã propono cauſam facti, in nõnullis parochijs prouincie Salzburgen. maxime dioceſis Patauien. inoleuit cõſuetudo talis, ꝙ defuncto aliquo parochiano, rector parochialis, aut eius vicarius pro ſepultura aliquid, quod cõi vocabulo Remedium vocant, ab heredibus defuncti in

eti in pecunia ꝯſueuit exigere ⁊ recipere. dubitatum ſępius fuit a nōnullis ꝯſcientię timoratę, viris, an hoc pręterxtu ꝯſuetudinis licite fieri poſſit. ⁊ vĩ ꝙ ſic. Nam illud in cōi practica in pluribus locis ſolet hñi ex antiqua ꝯſuetudine. Etiam ep̄s ⁊ eorum officiales hoc ſciunt ⁊ tolerant. Igitur ⁊c. Sed contra, vĩ ꝙ fieri non poſſit, qꝛ in talibus frequenter interuenit pactuꝫ vel exactio contra cōis iuris diſpōnem, ꝙ pro ſepultura tanꝗ̄ pro ſpirituali bono nihil ex pacto exigi debeat, vt in c. abolendę. de ſepul. ⁊ c. non ſatis. de ſimo. Et qꝛ materia Remediorum eſt de lana ⁊ lacte, hoc eſt de vtilitate pecuniaria curatorū, de quorū numero me profiteor: ne alij dñi non curati forſitan laxius quam ipſis videbit, procedere me cęcutientē, aut fauorizantem exiſtiment: aut certe dñi curati, ſi interdū rigorē aut ęquitatē ꝯſuetudini forte prepoſuero, me perſecutorē proprij ordinis accuſent: intendo quantū potero inter deuia remediorꝫ, exequiarū, ⁊ aliorū circa ſepulturas defunctorum obuenientiū pari paſſu incedere. Et primo quid ſit Remediū, ⁊ acceptionē huius prępoſitionis, Pro, declarare. Deinde me paucis cōcluſionibus circa ꝗ̄ſitum abſoluere. Pręuiſa igit̄ acceptione ſepulturę, ⁊ aliorum in pręcedenti articulo: cū non reperiā aliquē antiquuꝫ aut moderuꝫ doctorē, quid ſit Remediū diffiniſſe, ad cōem practicam corū, ꝗ̄ rei nomen impoſuerunt, recurro. Et dico ꝙ ſm practiā coꝝ, Remediū eſt illud, quod p̄ter id qđ pro exequijs, ſiue officio defunctorū ⁊ cultu diuino peragendo ſolitum eſt dari ex rebus defuncti, aut eius hęredis, in pecunia, ſiue exiſtimatione, occaſione iuris funerandi, ſiue ſepulturę ⁊ coemeterij, a rectore parochiali aut eius vicario petit̄, ſiue exigit̄: quaſi aię remedium: quod ſolitū eſt dari pro exequijs ⁊ cultu diuino. Et probat̄ hoc idē ex acceptionibus ſepulturę ſupradictis: vbi nulli alteri modorū ſepulturę ꝯuenienter applicari pōt remediū, cū iſta ꝑpoſitione, Pro, de cuius ſignificato nunc dicemus. Pro quo nota ꝙ hęc prępoſitio, Pro, ſm doc. in .4. diſ. 25. quos imitatur Arch. in c. Agatho. 63. diſt. ⁊ in c. Iudices. ⁊ ca. ordinationes. 1. q. 1. pluribus modiſ accipitur. ¶ Uno modo notat appreciationē, vel cōitatem, vel cām principaliter ⁊ primo mouentem: ⁊ ſic qualitercunqꝫ capiatur ſepultura, pręterquam tertio modo, nō eſt licitū aliquid exigere, aut recipere pro ſepultura: immo eſt ſimo-

 niacum,

niacum, ita ꝙ illud tpale. ſiue ſit pecunia, ſiue alia res ſit, eſt vt ꝑcium ſepulturę, quę eſt quoddam ſpūale. Et peccat mortaliter qui ſic dedit ⁊ recipit, ⁊ qui meditator ſiue coopator ad hoc fuit. 1.q.1. reperiuntur. ⁊ q.3. vendentes. Nec in hoc excuſat ignorantia, cū ſit iuris diuini, q̄ neminem excuſat. Nec excuſat cōſuetudo aliqua: vt patet in iuribus ſupra pro falſitate quęſiti adductis: qꝛ conſuetudo non pręiudicat iuri naturali vel diuino, qḋ prohibet ſimoniā. Et ſic intelligi debēt iura, quę dicunt, ꝙ recipere aliquid pro ſepultura, aut exequijs, ſit ſimoniacum. ¶ Secūdo hęc ꝑpoſitio, Pro, notat cām finalē, ⁊ motiuā, non remotā propinquā, ſed occaſionalē: ⁊ tūc licitū eſt ⁊ dare ⁊ accipere tpale pro ſpūali: ⁊ tunc ſenſus eſt. Iſte dat denarios pro miſſa, ideſt pro veneratione miſſę, vel ꝓꝑ venerationē, ſiue ꝓꝑ venerādā miſſam. Sic ēt intellige, cū dr, iſte dat pecunias, vel recipit pro ſepulturā, aut exequijs, ⁊c. ¶ Tertio notat cām efficiētem, vt ſit ſenſus: iſte dat denarios pro miſſa, vel pro exequijs, ideſt pro deuotione miſſę, ſiue exequiarū: quę mouent eū ad dandū: vel ideſt pro deuotione, quā habuit ad miſſam, vel ad exequias. Et hoc licite pōt fieri ⁊ concedi: qꝛ deuotio, quā habet quis ad prędicta, licite pōt eū mouere ad dandum aliquid. Et pōt ēt ſacerdos licite recipere: ita tñ ꝙ ceſſet ois pactio ⁊ conuentio. 1. q.1.c. quā pio. ¶ Quarto notat cām adminiculatiuā ⁊ conſecutiuā: quę reducitur ad efficientē, vt cum dr, Ille miniſtrat librū ſacerdoti pro celebranda miſſa: vel, Ille dat pecunias presbytero pro eccleſia officianda: ⁊ tunc ēt pōt concedi ſic. 74. di. c. vlt. vbi glo. cum ſimilib. ¶ Quinto notat cauſam excitatiuā: ⁊ ſm hoc dicunt quidā, ꝙ eps licite pōt conferre beneficiū familiari ſuo pro ſeruitio licito. Nam ibi iſta prępoſitio, pro, non notat cauſam finalem, ſed excitatiuā. Obſequium.n. tale non debet eſſe cauſa finalis, ſed pōt eſſe excitatiua. Vide de hoc latius Archi. in d.c. ordinationes. 1.q.1. Sunt ⁊ alię acceptiones huius prępoſitionis, Pro: ſed non ſunt ad propoſitū nrm: nā qñq3 valet tm̄, ſicut loco: vt pro dote, ideſt loco dotis. ff. de dot. pręleg. l. vir vxori. qñq3 pro, ideſt noie: vt pro ſe, ideſt noie ſuo: pro te. i. noie tuo, vel ad commodum tuū. ff. de poſtu. l. 1. §. 1. de commod. l. ſi vt certo. Sed hęc transeo, ⁊ cōuerto me ad concluſiones: ⁊ ſit hęc prima concluſio. ¶ Aliquid accipere, aut exigere occaſione funerum

nerum ex pacto pro ſepultura eſt oino illicitum. Hec concluſio
probatur in cap. abolendę. de ſepul. ꝛ in c. queſta. 13. q. 2. Nec rō-
ne terrę, vt dī: neqꝫ rōne officij, vt in c. non ſatis. ꝛ c. cum eccle-
ſię. de ſimo. Impendat ergo rector curatus prędicta: ꝛ poſteā
laudabiles cōſuetudines exigat: vt in c. ad aplicā. de ſimo. ꝛ la-
tius infra dicetur. ¶ Scđa ꝯclu. non pōt ꝯſuetudine introduci
vt aliquid detur pro ſepultura: ſiue Remediū, aut alio noie vo-
cetur: vbi p̄ceſſit pactio, ſiue exactio. Probatur: qꝛ initium con-
ſuetudinis fuit ſimoniacū ꝛ vitioſuꝫ: ideo non poterat bonā cō-
ſuetudinē introducere. Et in illis duobus caſibus qn̄ p̄ceſſit pa-
ctio vel exactio, intellige iura, vcꝫ ca. non ſatis. ꝛ ſeq. cum ſimil.
de ſimo. q̄ annullat ꝯſuetudinē in hmōi. Non valet ergo cōſue-
tudo, vt ante inſepultū funus, vel ēt tpe ſepulturę aliquid pro ſe
pultura, vel noie Remedij exigat ab inuito: qꝛ non habet talis
ꝯſuetudo principiū voluntariū. Ideo prętextu huius nō debet
quis cogi. Et maxime p̄ſumeretur de ſimonia, ſiquis funus pro
pignore arreſtaret. Secus vbi ex poſtfacto ꝯſueuit aliquid da-
ri. Habes ergo ꝯcluſiue, ꝙ vbi pactio vel exactio p̄cedēs dedit
cām ꝯſuetudinis, talis ꝯſuetudo non valet. Et de hoc vide Pa-
nor. in c. ſuā. ꝛ c. ad aplicaꝫ. de ſimo. ¶ Tertia ꝯcluſio: pōt indu-
ci ꝯſuetudine, qn̄ nō pręceſſit pactio aut exactio, vt ſic ex mera
liberalitate ꝛ deuotione populi talis cōſuetudo ſit introducta,
ꝙ pro ſepultura, ſiue exequijs, aut officio defunctorū aliquid de
tur: ita tn̄ ꝙ prędicta prius liberaliter exhibeantur. Probatur:
qꝛ talis ꝯſuetudo tunc non habet initiū, nec fundamentū vitio
ſum, ſed laudabile. Nam ex quo dantes a principio libere ſolue
runt, vīr ſe ad hoc obligaſſe ſub noie cuiuſdā oblationis: quaꝫ
laici ſolent facere clericis tpe ſpūaliuꝫ, vt no. de ꝯſe. di. 1. omnis
Chriſtianus. Ita no. Pan. in d. c. ad aplicam. ꝛ c. Jacobus. de ſi-
mo. ꝛ late in d. c. ſuaꝫ. eo. tit. vbi ēt diſputat qūo poſſit induci cō-
ſuetudo ex libera donatione, ꝛ ex his, quę ſunt merę facultatis.
¶ Collige igitur ex prędictis, ꝙ tria requiruntur ad hoc, vt va
leat ꝯſuetudo, ꝙ pro ſepultura, aut noie remedij, ſiue pro offi-
cio defunctoꝝ aliquid exigat ꝛ det. Primū, ꝙ ꝯſuetudo talis ha
buerit principiū voluntariū, hoc eſt ꝙ primo tale quid liberali
ter ſoluerint, ita ꝙ nō ſit inuite ab eis exactū. Scđm, ꝙ talis ꝯ-
ſuetudo non habuerit fundamentū vitioſuꝫ, aut ſimoniacū, ita

Notabilis, & omni digna prius acceptione ē hęc pro conſuetudinum varietate exceptio.

ꝙ nõ interuenerit pactũ, ſiue ꝯuentio in futurũ de tali q̃d ſoluẽ do, tanq̃ preciũ ſepulture. Tertiuz, ꝙ ꝑdicta, ꝓp q̃ aliquid daẽ, prius liberaliter exhibeanẽ: ⁊ ꝙ pretextu ꝯſuetudinis talis, nequaq̃ denegenẽ. Ex poſtfacto tñ non ſoluentes laudabilẽ ꝯſuetudinẽ, vbi ꝑdicta tria ꝯcurrunt, vel non ſeruantes de ſoluendo certũ quid, cõpelli pñt, non per rectorẽ parochialis eccl'e, ſed ꝑ epm ſuũ: vt eſt tex. in d. c. ad ap'licam. ¶ Quarta ꝯcluſio: rector parochialis, qui ex officio ⁊ rõne cure ad ſepulturã ⁊ exequias ſuo parochiano defuncto teneẽ, nõ põt licite pro his aliquid petere. Si aũt ꝯſuetudo habet ꝙ aliquid detur, pñt laici compelli ad obſeruandũ laudabilẽ conſuetudinẽ. Prima pars probatur per d. c. Abolende. ⁊ ibi per glo. Secunda pars probatur ex iam dictis in precedenti concluſione. ¶ Quinta concluſio: ſi parochialis rector habet vnde viuat, tunc ceſſante ꝯſuetudine non põt aliquid pro ſepultura, exequijs, ſiue noĩe Remedij exigere, ſed gratis oblatũ licite põt recipere. Hec cõcluſio eſt Panor. in d. c. ſuã. Probatur prima pars: quia in tali caſu ceſſante cõſuetudine rector parochialis tenetur ex officio ⁊ rõne cure gratis ſpũalia impendere, immo ſi in dicto caſu aliquid recipit, teneẽ reſtituere: vt ibi dĩ. Secunda pars probatur in c. ſicut epm. 1. q. 2. ¶ Sexta concl. ſi rectori parochiali deſunt ſumptus neceſſarij, poteſt ſibi aliunde acquirere victũ, tũc ceſſante cõſuetudine non põt occaſione predictorũ aliquid exigere. Hec concl. ẽt eſt Panor. loco allegato: Imputet. n. ſibi, qui tale beneficium exile ⁊ tenue acceptauit. Querat ergo honeſte ſibi victũ manib⁹ vel induſtria: puta ſcribẽdo: pueros docendo: vel q̃d ſimile exercẽdo: vt in c. clericus victũ. 91. diſt. Nã ⁊ ap'lus q̃rebat ſibi victum tp̃e predicationis: vt hĩ 2. Theſſalo. 3. ⁊ 1. Cor. 4. in c. acum ap'ls. de cenſi. Si vero rector parochialis in tali caſu nõ poteſt honeſte ſibi vinctũ aliter querere, tunc vel ep̃s prouidebit ſibi: vel parochiani pñt compelli ad ꝑſtandum ſibi neceſſaria victui. De hoc vide bo. gl. in c. oĩs chriſtianus. de conſec. diſ. 1: que dicit, ſacerdotem indigentẽ poſſe ſubtrahere parochianis ſpũalia, niſi faciãt oblationes, vnde poſſit viuere: Ad hoc ẽt vide quod no. in c. de his de eccl. edi. ¶ Septima conclu. clerici extranei, qui non tenentur ex officio ad exequias aut alia ſpiritualia impendenda, poſſunt licite operas ſuas ſpirituales locare, ⁊ cõuenire

vt ali=

vt aliquid ꝑ labore hẽant: nõ vt directe ꝑ ſpũalibus recipiant tpale: ſed recõpenſationẽ laborũ ⁊ dãnorũ, q̃ ſuſtinent in exhibẽdo pñtias ſuas: ⁊ trahendo morã in ſpũalibus impendẽdis. cõcluſio ꝓbatur per Inn. in c. pen. ne prel. vi. ſu. Ad hoc eſt gl. in c. abolẽdę. de ſepul. ⁊ in c. ſuã. de ſimo. vbi Panor. contra glo. tenet ꝙ extranei ſacerdotes ẽt ſi abundant, pñt exigere: cum ad hoc eſt officio nõ teneãtur: ⁊ reſtringit gl. in ca. p̃cipimus. 21. q. 2. quę ſimpl'r dicit ſacerdotẽ poſſe operas ſuas ſpũales locare. Vide de hoc doc. in c. ſignificatum. de preb. ❡ Octaua cõcluſio: rector parochialis, qui ſepulturã ⁊ exequias ſuo parochiano defuncto impẽdit, ſola hac intẽtione, vt aliquid pcipiat, alias nõ facturus, licet non incurrat ſimoniã conuentionalẽ, incurrit tñ vere ſimoniã mẽtalez: ⁊ grauiter peccat. Prima pars probatur in c. vlt. de ſim. ex quo non p̃ceſſit pactuz expreſſum, nec emptio, nec venditio, nec exactio, nec eccl'a iudicat de tali ſimonia in foro cõtentioſo: Scḋa pars ꝓbatur: qꝛ p̃ceſſit intẽtio deprauata: ⁊ ſic incurrit ſimoniã mentalez: q̃ ſola pnia purgatur, vt ibi dĩ: qꝛ nullã cẽſurã eccl'aſticã incurrit. Ad hoc eſt gl. in ſimili caſu in c. vnico. de cle. non reſi. lib. 6. ❡ Nona concl'o: conſuetudine introduci põt, vt clerici curati ex bonis defuncti certũ quid percipiant. Hanc concluſ. probat Hoſ. in ſum. de cõſuetudine in quibuſdã terris: vbi clerici curati de conſuetudine recipiunt ⁊ exigunt lectũ, in quo defunctus moritur: Itẽ ⁊ veſtes in qbus moritur. Alicubi cõſuetudo eſt ꝙ curati hẽant pãnũ qḋ feretro ſuperponit̃. Alibi ꝙ ex armẽto hẽant melius caput pecoris. Exẽplificat ẽt Pan. in d. c. ad apl'icaz. de conſue. in Britania, vbi in morte dat̃ curatis tertia pars oiuz bonorũ defuncti, cõuertẽda tñ ad cultũ diuinũ ⁊ eleemoſynã pauperũ. Dicũt tñ doc. ꝙ ſubſiſtẽte tali cõſuetudine tanꝗ̃ laudabili, ſi clerici funus ſepelire nõ vellẽt, niſi ab hḃdibus defuncti fieret eis cautio de redẽptione lecti, aut veſtimẽtorũ, ⁊ aliorũ, q̃ ex cõſuetudine de rebus defuncti veniũt, ſimoniã cõmitterẽt: multo magis, qñ abſqꝫ pecunia hoc exigũt, nolẽtes aliter ſepelire, vt in c. q̃ſta. 13. q. Si autẽ clerici pacto faciũt de redimẽdo lecto, aut pãno, ⁊ hmõi ẽt anq̃ã funus ſepeliatur, per hoc non incurrũt ſimoniã: ſed eſt licitũ, cũ illa ſint tpalia: dũmodo p hoc nõ neget̃ ſepultura, vel immiſceatur ius ſepulturę. Et ſi poſt ſepulturã hḃdes nollent ob-

ſeruare pactū aut ꝯſuetudinē, pñt clerici agere cōtra eos: vt ſuperius dictū eſt. ¶ Decima concluſio: ꝯcurrentibus tribus ad laudabilē ꝯſuetudinē in hac materia introducendā reqſitis, valet ꝯſuetudo, vbi rector parochialis pro ſepultura noīe remedij certū qd, ſiue añ ſepulturā, ſiue ex poſtfacto ab hẽdib⁹ defuncti recipit vel exigit. Hec ꝯcluſio elicit ex pcedentibus: ⁊ probo eā de laudabili cōſuetudine in officialatu curię Pata. in Vienna, cui ad annos plures officialis pręfui: Ubi cū adultus, qui ſaltē ſemel cōicauit, moritur, dant hęredes occaſione ſepulturę noīe Remedij. 12. denarios Vienn. pro puero 7. denarios: q̄ cōſuetudo ſi pdicta tria, de qbus ſupra in tertia ꝯcluſione, ꝯcurrūt, nequaq̄ venit cōdēnāda. Et dꝫ hęc ppoſitio, pro, i hac ꝯcluſione ⁊ ſimilibus ſumi nō primo modo, ſed altero ex tribus ſequētib⁹.

¶ Venio nūc ad vndecimā ꝯcluſionē, q̄ eſt rñſiua ad cām facti qſiti: ⁊ eſt hęc. Nō valet ꝯſuetudo vbi remediū anteq̄ exigatur a debētibus, ex ꝯſuetudine tanq̄ incerto ꝯſiſtēs in quota ignorat: ſi p rectorē parochialē ⁊ hẽdes defuncti, aut alias interpoſitas pſonas ad certū qd ⁊ quotā ex ꝯuētione, aūt pacto reductū exigit ⁊ recipit. Hec ꝯcluſio eſt ꝯtra cōem practicā, circa quaſdā eccleſias diœceſis Salzburgē. ⁊ Patauiē. in Bauaria ⁊ Auſtria ſuperiori ſolitā obſeruari. Ubi cū aliquis morit, hẽdes defuncti ignorāt, vel ad minus dubitāt, ad quā quotā determinate rectori curato noīe Remedij teneant: ſed tādē ex ꝯuentione, aut pacto certificantur, quātū dare debēt. Et pbo hāc ꝯcluſionē, primo ex eo, qꝛ eſt ꝯtra naturā ꝯſuetudinis, vt incertū introducat, ⁊ ſuper incerto fundet. Nā ex quo ꝯſuetudo hꝫ vī legis, vt ex ea Remediū, ⁊ nō alias licite peti poſſit: tunc dꝫ eſſe certa ſicut lex: vt in c. erit aūt lex. 4. di. ſ. ergo ſi conſuetudo eſſet laudabilis. ⁊ ſic valeret, oporteret ꝙ hẽdes ſtatim ex ea ſcirent ad quid certū, ⁊ ad quā quotaꝫ noīe Remedij pro ſepultura tenerentur. Itē talis ꝯſuetudo immo potius abuſio ꝯtinet in ſe expreſſe pactū, aut ꝯuentionē, quę in hmōi reprobat: vt ſępius dictū eſt ſupra. Nā qñque rector aut vicarius pro remedio. 12. Floren. Renen. petit: ſi tandē ex tractatu ⁊ ꝯuētione tm̄ ad quinque puenitur. Itē talis ꝯſuetudo non pſumitur habuiſſe principiū voluntariū, ſed exactū, aut ꝯuentum. Quis. n. dicet laicos a principio adeo fuiſſe liberales, ⁊ ad ſepulturā ſic deuotos, ꝙ occaſione ſe-

pulturę

pulturę funeri impendendę vltra exequias dederint.15.Floren. Renen. aut circa: Item talis ↄſuetudo tanq̄ corruptela pluribus rectoribus, ⁊ maxime vicarijs, qui plus curat de lana, q̄ de aīa, pręſtet cām delinquendi, ⁊ grauandi pauperes hęredes defunctorū: vt ſępius vltra vires ⁊ ſolitū plus exigant: q2 quaſi ex arbitrio eorū dependet, quid pro remedio recipere velint. Nam hęc quota, q̄ fuit hoc anno ex cōſuetudine noīe Remedij ſolita dari, non erit anno ſequenti, ſm eos: cū peſtilentia viget, vel cū nouus rector, aut vicarius ſuperuenerit, ↄſuetudo mutatur: immo plus aut minus: vt videmus in practica. Itē talis conſuetudo dat occaſionē rectoribus eccl'as ſuas locantibus, q̄ cōſuetā penſionē, ſiue abſentiā augmentant. Nā videntes vicarios eorū ex Remedijs ditari, eccleſiā quā quis hoc anno arrendauit pro 50. Flor. Renen. in abſentia, ſequēti anno locat pro 60. ⁊ tandē 80. prout vidi in practica. Et ſic vicarij per magnas abſentias grauati, ſub pietate Remediorū, abradūt oues morientes de cute vſq3 ad carnē ⁊ oſſa: qđ eſt oīno inhumanū. Itē cōtra naturā aliarū conſuetudinū, facit illud qđ inducit creſcere, ⁊ nunq̄ decreſcere. Remediū.n. ſemꝑ cū cremento exigit: q2 nunq̄ conſueuerunt rectores dicere, ꝓgenitores tui dederūt pro Remedio 12.denarios, ſed ſic, auus tuus dedit 10. Floren. Renen. pr̄ tuus, qui poſſedit hūc manſum ſilr̄ dedit 10. aut 12. ⁊ tu ſolum exhibes 7. aut 4. Floren. Renen. Qđ oīno hēt ſpēm mali. ¶ Nec valet dicere q̄ hmōi Remedia iuxta morē eorū licite recipiantur, Primo, ꝑꝑ malā decimationē prędialem, ⁊ maxime propter perſonalē, quę raro laicis ſoluitur, Secundo, ꝑꝑ offertoria, ⁊ alia iura parochialia debita, neglecta: vt ſic quę defunctus in vita nō perſoluit, ſaltē eius hęredes poſt mortē de bonis ſuis ſub noīe Remedij perſoluant: q2 ſuper decimis ſoluendis talis conſuetudo eos non excuſat. De quo tñ dic vt notatur in ca.1. de deci. lib.6. ⁊ c. ad apoſtolicę. ⁊ c. a nobis. ⁊ c. tua. de deci. Propterea poſſet contingere q̄ in tribus diebus ſucceſſiue morerentur pater, filius, ⁊ nepos: ⁊ ſic de eiſdē bonis exigeretur occaſione prędictorū eadē taxa per viam Remedij: quod eſt inconueniens. Quidā tñ aſtuti rectores ſiue vicarij perpendentes Remedium ſic exigendum fore illicitū, miſcent Remedium cū exequijs, ſiue cultu diuino peragendo, ⁊ ſimul ex conuentione taxant: quod

tamen ex prędictis ēt ꝯſtat eſſe illicitum. ¶ Concluſio vltima: quę ab antiquo ſolita ſunt eccleſijs ⁊ eccleſiarum miniſtris tribui, nō debent aliquo mō immutari. tex. eſt in l. priuilegia. in fi. C. de ſacroſ. eccl. per quem tex. dicit Barth. ꝙ ſi cōitas eſt ſolita certū quid dare eccleſię, non pōt per ſtatutuꝫ immutare. Ex quo pōt inferri, ꝙ parochiani non pñt per ſtatutuꝫ tollere, quo minus oblagium, aut Remedium ſolitum, ex laudabili conſuetudine introductum, debeatur ⁊ exigi poſſit. Si tñ Remedium eſſet laicis nimis oneroſum, ⁊ per lapſum, ſiue deprauataꝫ conſuetudinem introductum, pñt laici per ſtatutum ad certū quid reducere ⁊ ſtatuere inter ſe, ꝙ ſepultura ipſius officio peracta aliquid in certa quota detur, ſiue remedium, aut alio vocabulo nominetur. Probat hoc: qꝛ ſi ex cōſuetudine laudabiliter introducta vidētur ſe quaſi tacite ad aliquid dandū a principio obligaſſe, multo fortius ſe poſſint ad hoc expreſſe per ſtatutū obligare: dummodo tñ coacti per rectorē curatum hęc non ſtatuant, ita ꝙ ex parte ipſius rectoris circa ſtatutum oīs pactio ⁊ conuentio ceſſet, vt patet ex ſupradictis. Et valde expediret hmōi ſtatutum fieri. Primo, ex parte laicorum, vt de cętero circa remedia amputaretur eis materia querelandi. Secundo, etiaꝫ ex parte curatorum: vt eis per ſtatutum hmōi circa remedia exigēda pręcluderentur vię ⁊ modi ſimoniacę prauitatis.

¶ An facienda ſint conuiuia ſacerdotibus in funere defunctorum. Cap. 25.

Ex his infero, ꝙ non valet ꝯſuetudo, ꝙ poſt ſepulturam homines, ⁊ maxime ſacerdotes ꝯueniant in loco vno ad prādiuꝫ ſumptibus defuncti, vt in c. nullus. de preſb. de ꝯſec. diſt. 5. quē text. oino vide. vbi gl. dānat hanc ꝯſuetudinem, q̄ eſt in Anglia, ⁊ ēt in certis locis Bauarię. Et ex hoc ēt reprehendūtur q̄dam fraternitates ſacerdotum: in quibus ex ſtatuto fratres in anno aliquoties, ⁊ poſt exequias fratres conueniunt: ⁊ de bonis fraternitatis relictis, ſiue donatis, lautū prādiū faciunt: prout in facto vidi in Pādeñ. Auſtrię. Finaliter ex oibus ſupradictis concludo negatiuā partē ad caſuꝫ facti q̄ſiti, vcꝫ, ꝙ curatus nō pōt licite ex pacto aliquid pro ſepultura exigere: pōt tñ Remediū cū ex laudabili conſuetudine introductū eſt, licite recipere, ſm limitationes ſupra in concluſionibus recitatas. Nec obſtat

ratio

rō pro veritate q̄ſiti adducta, ꝙ illud ſolet h̄ri in cōi practica ꝛ
ex conſuetudine: q2 practica talis nō eſt cōſuetudo laudabilis,
ſed potius deprauata corruptela. Nec excuſat in hmōi recipiē-
tes, ꝛ exigentes, ēt ſi ſit longęua ꝛ diuturna. Nā diuturnitas tē
poris in talibus nō diminuit pctm̄, ſed auget: vt in d.c. nō ſatis.
de ſimo. ꝛ vt inquit text. in c. cū eccleſię corpore. eo. tit. ꝛ in c. fi. de
conſue. tanto grauiora ſunt crimina, quanto diutius infelicem
aiam detinent alligatā, ꝛc. Neqꝫ tolerantia ep̄orū ꝛ ſuorū of-
ficialiū p̄dictos excuſat: neqꝫ facit talē conſuetudinē licitā: q2
tolerantia talis nō inducit tacite diſpenſationē cū recipiente,
ſiue exigente: cū nec papa in talibus q̄ ſunt prohibita, q2 ſimo-
niaca poſſit diſpenſare: vide gl. in c. cū iā dudū. de preb. per do-
cto. in c. ſuper eo. de cogna. ſpi. ꝛ in c. conſtitutis. de fil. presbyt.
Ex quo ēt habes, ꝙ per iſtā malā conſuetudinē non derogan
tur antiqua ꝛ noua iura, quę prohibent aliquid ex pacto pro ſe-
pultura recipere ꝛ exigere: quia cum iura illa contineāt ius na-
turę ꝛ diuinum, ex quo ſimonia tam diuino quam naturali iu-
ri ſit contraria: non poſſunt per contrariam conſuetudinem, vt
pote irrationabilem abrogari. Et de hoc vide S. Tho. quolibe.
nono. art. 2. Epiſcopus etiam talem conſuetudinem corruptam
ſimulans, ſiue expreſſe tolerans a peccato minime excuſatur:
quia ex officio ad ipſum pertinet prauas tollere loci conſuetu-
dines, ꝛ inhibere clericis, ne quicquam hac de cauſa exigant:
vt no. Panor. in d.c. abolendę. de ſepul. in 2. notab.

¶ Quibus perſonis denegatur ſepultura eccleſiaſtica. Cap. 26.

AD cuius euidentiam quęro qui ſunt, qui priuantur eccl'a-
ſtica ſepultura. Solutio. quindecim differentijs perſonarū
interdicitur eccleſiaſtica ſepultura. ¶ Primo, excōicatis. cle.
1. de ſepul. Et hoc verum niſi abſoluant ēt in extremis: ſed he-
redes pro eis ſatiſfacere tenentur: vt in c. parochiano. eo. tit. Et
ſm Gul. idē eſt de excōicatis minori, ſi notorię excommunicati
ſunt. Idem de excōicatis ēt iniuſte, vt no. glo. in c. literas. de reſti
tu. ſpolia. Sepeliētes vero nominatim excōicatos maiori, ſūt ip
ſo facto excommunicati, vt in clem. 1. de ſepul. ¶ Secundo, ma
nifeſtis vſurarijs. d. clem. 1. ꝛ c. quanquam. de vſuris. lib. 6. hoc
verum niſi peniteant, ꝛ faciant cautionem. ¶ Tertio, qui in tor
neamentis moriuntur. c. 1. de tornea. Et exponit Hoſt. etiam ſi
quis

Excōicatis īterdicitur ſepultura eccleſiaſtica.

Vſurarijs.

Morientibus in torneamentis.

quis ibi letale vulnus acceperit, licet poſtea ſuperuixerit: quã uis pęniteat, ⁊ ei eucharistia non neget, carebit tñ eccleſiaſtica ſepultura. Hoc intellige ſm Guil. tã de militibus q̃ de armigeris eorũ, qui ibidẽ in armis ſe exercent. Secus de illis, qui illuc vadũt cauſa curioſitatis, vel ad videndũ, vel alia quacunq; de cauſa. Adde ẽt prędictis qđ no. Ricar. in 3. diſt. 37. q̃ illi, qui haſtiludia faciũt, peccãt mortaliter: cũ ſimili rõne videant̃ eſſe ꝓhibita, vt torneamẽta. Et ex hoc innuit q̃ morientes in illis nõ ſepelient̃ in ſacrato. Et hoc vř verũ per rõnem. d. c. 1. ibi. vñ mortes hominũ ⁊ aiarum pericula ſępe proueniũt: nã in talibus haſtiludijs ſępe ꝑdicta ꝓueniunt. Secus dicendũ vř in currentibus ad brauiũ. vt Vienę, ⁊ in multis ciuitatibus: nã raro vel nũ

Interdictis. quã eueniũt in tali curſu mortes hoiũ. ¶ Quarto, noiatiз interdictis. d. cle. 1. ⁊ hoc ſub excõicationis pęna. Alij aũt interdicti ſilr̃ priuantur. Qđ intellige de interdictis a diuinis ⁊ participatione ſacrorũ ſm Panor. q̃ interdicti a iuriſdictione, vel ab

Raptoribus. aliquo officio nõ priuant̃ ſepultura. ¶ Quinto, raptoribus, qui pertinaciter, cũ poſſint, in vita nõ ſatiſfacit, ⁊ in morte nõ pñt. c. 2. de rap. Archieps Flor. dicit, q̃ ſi raptor potuit reſtituere, ⁊ nõ reſtituit, nec ſecuritatẽ dedit, denegabuntur ei ſacrã ⁊ ſepultura. Si vero cũ hẽet vnde redderet, diſtulit vſque ad mortẽ pęnitere, ⁊ tunc eſt impotẽs ad reſtituendũ, ſi eſt alias cõtritus ⁊ diſpoſitus ad reſtituendũ, ſi poſſet, dabuntur ei ſacrã, ſed priuabitur eccl'aſtica ſepultura ad terrorẽ alioꝝ: niſi parentes, vel amici eius vellent reſtituere pro eo: q̃ tunc ſepelietur in ſacrato. Panor. vero in ca. ſuper eo. de rapt. dicit de mente gloſ. quę cõiter tenetur. Quod aut deceſſit quis in pctõ rapinę, nec pęnituit: ⁊ tunc ẽt ſibi cęmeterium denegatur: q̃ deceſſit in mortali. Aut pęnituit in morte ⁊ ſatiſfecit: ⁊ tunc ex toto conceditur ſepultura: ⁊ clerici debẽt intereſſe ſepulturę: ⁊ ita proprie loquitur tertius caſus d. c. ſuper eo. Et iſta interpretatio tanq̃ benignior tenenda eſt.

Blaſphematoribus. ¶ Sexto, blaſphematoribus dei, ⁊ qui ſancta contẽnunt. ¶ Septimo, illis qui ſe occidunt. 13. q. 2. Quibus. 23. q. 5. placuit. Et hoc intelligẽdum eſt ſm Guil. ſi ſe peremerũt ex deſperatione, vel indignatione, aut iracundia. Secus ſi ex furore, vel a caſu. Unde ſiquis propter fugam pręcipitaret ſe in aquã, q̃ ſic credebat euadere poſſe: non imputatur ei, ſi contrarium

Se occidentibus.

eueniat,

eueniat, arg. c. nerui. 13. diſt. ꝛ d. c. ex parte. in gl. Concordat Hoſti. Nota tñ ſm quoſdã, ꝙ ſi ille, qui occidit ſe ex deſperatione, aliquandiu poſt vulnus viueret, ita ꝙ eum pęniteret, ꝛ confiteretur, ꝛ oſtenderet ſigna contritionis in morte: tali non eſt deneganda eccleſiaſtica ſepultura, ex quo non decedit in peccato mortali. ¶ Octauo prohibetur ei ſepultura, de quo certum eſt ꝛ manifeſtũ, non fuiſſe cõfeſſum, vel non cõicaſſe ſemel in anno: iuxta c. õis vtriuſqȝ. de pę. ꝛ remiſ. Quidam hoc limitant, niſi ſe ſuper hoc emendaſſet in articulo mortis, ꝛ confitendo, ꝛ cõicãdo: vel ſaltẽ ſigna contritionis oſtendiſſet in fine: qꝛ tunc nõ negabitur ſepultura ſm eos. Contrariũ tñ puto verũ. ſ. ꝙ per illã ẽt non euadit pęnã. d. c. õis. pp rões quas adduxi ſupra. cap. 4. in ſecunda parte. prunę par. ibi vide. Si vero occultum eſt: ꝙ quis non eſt confeſſus infra annum: nõ negabitur ei ſepultura: qꝛ ex quo eſt occultũ, non debet publicari pctm̃: Aut ſi dubitetur: qꝛ forte cõfeſſus alicui mendicantiũ: ꝛ de eius cõſilio abſtinuit ab eucharistia. ¶ Nono, illi, cui interdictus eſt ingreſſus eccleſię. c. is qui. de ſen. exc. lib. 6. ¶ Decimo, monacho propriũ hñti: vt in c. ſuper quodam. de ſta. mo. ¶ Undecimo, illi, qui ſacerdotẽ tutorẽ filijs ſuis inſtituit. 98. diſt. c. neque. apud glo. ibi cõtrarium tenet. ¶ Duodecimo, iud, is, paganis, ꝛ hęreticis. de conſe. diſt. 1. c. eccleſiã, ꝛ c. ſeq. ¶ Tertiodecimo, corporibus exẽteratis vel diuiſis, vt oſſa ad ſepulturã deportentur, vt in extrauag. Bonif. viij. deteſtandę. ſub ti. de ſepul. ¶ Quartodecimo, illis, qui poſt mortẽ de hęreſi conuincantur: vt in c. ſiquis epẽs. de hęre. ¶ Quintodecimo, gñaliter nullus notorius decedens in ipſo notorio mortali pctõ, ſepeliendus eſt. d. c. quibus. ꝛ c. nõ eſtimemus. ꝛ c. pro obeuntibus. ꝛ c. cum grauia. 13. q. 2. oẽs. n. caſus ſupradicti locũ hñt in notorijs: pctõres. n. occulti ſunt ſepeliendi: hñt ẽt locũ in non reconciliatis. Si. n. confiteantur, ſicut eis conceditur corpus Chriſti, ita eccleſiaſtica ſepultura. 13. q. 3. quęſitũ. Si ẽt ſigna pęnitentię apparuerunt, ſi loquelam amiſerant, tunc poſt mortẽ ſunt abſoluendi, ꝛ ad orationes ꝛ ad alia eccleſiaſtica ſuffragia recipiendi ꝛ ſepeliendi: ſed hęredes pro eis ſatiſfacere tenentur proximis: vt in d. c. parochiano. eo. tit. ꝛ de rapto. c. literis. ꝛ ca. a nobis. 2. de ſent. exc. Et ad probandum huiõi ſigna, ſufficit in hoc caſu vnus teſtis. 26. q. 6. qui recedunt.

ꝛ c.

Non cõfeſſis & non cõicatis ſemel in anno.

Interdicto Monacho proprietario. Tutorẽ filijs ſacerdotẽ inſtituẽti. Iudæis, paganis, & hæreticis. Diuiſis corporibus. Poſt mortẽ de hære ſi conuictis. Notorijs.

⁊ c.ſeq. Fallit tamen hoc in raptoribus: ⁊ violatoribus eccleſię: ⁊ illis, qui moriuntur in torneamentis: ⁊ alijs ſimilibus ſupra recitatis: quibus eccleſię ſepultura interdicitur. Adde etiā prędictis quod no. Panor. in ca. ex parte. prę allc. ꝙ decedens ſine confeſſione exteriori in extremo vitę facta, debet ſepeliri in coemeterio eccleſię: ex quo confeſſionem non contempſit: ſed morte preuentus eſt. Non eſt. n. credendum, ꝙ decceſſerit in mortali peccato. de quolibet. n. pręſumendū eſt bonum: niſi contempſiſſet per annum ꝯfeſſionē: vt dictum eſt ſupra: ēt ſi mors fuiſſet caſualis. ¶ Quid fiet, ſi tales, de quibus dictum eſt, de facto ſepeliuntur in eccleſia vel coemeterio? Solutio. ſi corpora eorū diſcerni pn̄t, exumandi ſunt, alias non. ca. ſacrum. eo. tit. ⁊ eccleſia vel coemeterium eſt reconciliādum, vt in c. conſuluiſti. de cō ſe. eccl. vel alt. Quid fiet, ſi dubitetur de cadauere: vtrum fuerit cuiuſdam Chriſtiani, pagani, vel hęretici, vel excōicati? Solutio. videtur in meliorem partem interpretandum d. ca. ſacrum. ¶ Sed qua pęna puniendi ſunt, qui ad ſepulturam aliquē recipiunt in caſu non conceſſo? Solutio. tenenꝛ ad reſtitutionē corporis ſi petatur, ⁊ omnium, quę occaſione illius receperunt. ca. fraternitatem. ⁊ c. ex parte. 1. ⁊ cum liberum. eo. ti. ⁊ alijs pęnis, vt ſupra dictum eſt. Utrum ſuſpenſi ⁊ hmōi ſint ſepeliendi? Solutio ſm Panor. in c. ex parte. 2. eo. ti. ꝙ ſic, quacunqꝫ pęna moriantꝛ, dūmodo poenituerint. Et poſſunt ſepeliri in coemeterio cum ſolennitate miſſę ⁊ aliorum officiorum. Nec ſacrā eccleſię talibus ſunt deneganda. vt in ca. ſi. 13. q. 2. Tales tamē non ſunt deponendi de furcis ſine licentia principis: qui tamen debet ſe in hoc facilem reddere. vt in l. 1. ⁊ 2. ff. de cadauc. pu.

¶ Ordo ſepeliendi aliquem ſecularem defunctum. Cap. 27.

Cum defunctus aliquis ad eccleſiam, vel cęmeterium defertur ſepeliendus, perſępe diuerſarum religionum clerici adeſſe ſolēt: qui propter varias ſuas ordinationes ⁊ ritus varie legunt, ⁊ varie cantant: ⁊ vt plurimum non conſonantiam, ſed potius diſſonantiam gignunt. Idcirco vt talis diſſonantia euitetur, modus cantandi non antiquus, ſed quem nunc ritus Romanus tenet, hic inferius annotatur. Poſtquam corpus defuncti poſitum fuerit in eccleſia, in qua tumulari debet: ſacerdos cum ſtola ⁊ pluuiali incipiat abſolute.

Non

NOn intres in iudicium cum ſeruo tuo domine: quoniam nullus apud te iuſtificabitur homo: niſi per te omnium peccatorum ei tribuatur remiſſio. Non ergo eum, queſumus domine, tua iudicialis ſententia premat: quem tibi vera ſupplicatio fidei chriſtianę commēdat: ſed gratia tua illi ſuccurrente mereatur euadere iudicium vltionis: qui dum viueret inſignitus eſt ſignaculo ſanctę Trinitatis. Per Chriſtum dominum no. ℟. Amen. Et cantores illius loci debent incipere ℟. Subuenite ſancti Dei. fo. 141. ⁊ omnes alij clerici debent inceptum ℟. totum vſque in finem proſequi verſum vero Suſcipiat te Chriſtus cantabunt ipſi cātores, vel alij duo, quibus iniunctum a cantore pro ſuę voluntatis libito fuerit: poſt repetitionem vero. ſ. Suſcipientes, alij duo, quibus cantor innuerit, vel ipſimet cantores dicent ℣. Requiem ęternam. cęteri vero clerici cantabunt repetitionem. ſ. Offerrentes eam in conſpectu altiſſimi. ℟. Subuenite. vt ſu. ¶ Dum autez cantatur prędictum ℟ium, ſacerdos accipiat aquaz benedictā de manu miniſtri, ⁊ aſpergat corpus defuncti: ⁊ poſtea ſimiliter incenſet illud. Et finito ℟io, cantor cum primo choro dicat Kyrie el. Et ſecundus chorus Chriſte el. Deinde oēs ſimul dicant. Kyrie el. Quo finito ſacerdos dicat alta voce Pater noſter. ℣. Et ne nos. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

DEus, cui oia viuunt, ⁊ cui non pereunt moriendo corpora nřa, ſed mutantur in melius, te ſupplices exoramus: vt ſuſcipi iubeas aiam famuli tui. N. per manus ſcōrum angelorum deducendā in ſinū amici tui Abrahę patriarchę, reſuſcitandāque in nouiſſimo iudicij magni die: vt quicquid vitiorū diabolo fallēte ↄtraxit, tu pius ⁊ miſericors abluas indulgēdo. Per Chřm. ℟. Amen. Finita orone, cantores incipiant ℟. Libera me dñe. fo. 142. Et repetitur ℟. Libera me dñe. ⁊ interim ꝙ dictum ℟. ſcdo cantatur, fiat de aqua benedicta ⁊ incenſo, vt ſup. Completo vero ℟. dicatur vt ſu. Kyrie elei. ⁊ P r nř. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aiam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exau. ℟. Et cla. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

ABſolue, queſumus Domine, animam famuli tui N. vt defunctus ſeculo tibi viuat: ⁊ quę per fragilitatem carnis

humana

humana ꝯuerſatione peccata commiſit, tu venia miſericordiſ-ſime pietatis abſterge. Per Chriſtū. ℟. Amen. Finita oratio-ne aliqui de circunſtantibus accipiant feretrū, ꝛ deportent de-functū ad tumulū: ꝛ dū portatur, clerici cantent ſequētes añas. In paradiſum deducant te angeli. fo. 143. Añ. a. Ego ſuz. vt ſup. fo. 146. Canticum. Benedictus dñs deus Iſrael. Finito can-tico cantetur aña. Ego ſum. tota. His oībus finitis, ſacerdos accipiat aquā benedictā: ꝛ aſpergat corpꝰ defuncti, ꝛ tumulū: ꝛ poſtea incenſet ſilr: ꝛ dicat alta voce Pater nr̄. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libe. ℣. Non intres in iudicium cum ſeruo tuo dñe. ℟. Quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo oīs viuens. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aīam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amē. ℣. Domine exaudi orationē meā. ℟. Et clamor meus ad te ve. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Orō.

Satisfaciat tibi q̄s dñe deus noſter, pro aīa famuli tui dei genitricis ſemperq; virginis Marię, ꝛ ſanctiſſimorū Petri ꝛ Pauli apl'orum, ꝛ ſancti N. oīumq; ſcōrum tuorum orō: ꝛ p̄ntis familię tuę humilis ꝛ deuota ſupplicatio, vt pctōrum om-nium veniam, quam precamur, obtineant: nec euz patiaris cru-ciari gehennalibus flammis, quē filij tui dñi noſtri Jeſu Chri-ſti precioſo ſanguine redemiſti. Qui tecum ꝛ cum ſpiritu ſancto viuit ꝛ regnat Deus, Per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Et idem Sacerdos dicat. Anima eius, ꝛ animę omnium fidelium defunctorum per miſe-ricordiam Dei, Et cantores immediate ſubiungant.

Et circunſtantes clerici reſpondeant.

Et tunc ſtatim cantores incipiant ℟. Memento mei deus. fo. 148. Dum predictum ℟. cantatur, reuertantur in eccleſiaz. Et poſtquaz reuerſi fuerint, ſtent ordinate in choro. Et finito ℟. ſacerdos dicat alta voce Pater noſter. ℣. Et ne nos indu. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aīam eius. ℣. Re-quieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orōnē meā. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vo. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus.

Tibi domine commendamus animam famuli tui N. vt defunctus ſeculo tibi viuat: ⁊ que per fragilitatem mundane conuerſationis peccata commiſit, tu venia miſericordiſſime pietatis abſterge: Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

ℭ De officio ſepulture paruulorum. Cap. 34.

Incipit officium ſepulture paruulorum Chriſtianorum. Quando puer extrahitur de domo, ⁊ deportatur ad eccleſiam: dicuntur pſalmi graduales, videlicet pſal. Ad dominum cum tribularer. cum reliquis infra. fo. 181. Quilibet cum Gloria pat. ⁊ Sicut erat. ℭ Vel ſic, cum puer extrahitur de domo, incipitur pſalmus Beati immaculati, ⁊c. fo. 124. ⁊ ps. Laudate pueri dominum. fol. 37. Et dicitur cum Gloria patri. ⁊ Sicut erat. Et quando puer fuerit in eccleſia, incipitur antiphona Hic accipiet benedictionem a domino: ⁊ miſericordiam a Deo ſalutari ſuo: quia hec eſt generatio querentium dominum. ps. Domini eſt terra, ⁊ cum Gloria pa. ⁊ Sicut erat. fol. 18. Quo finito dicatur Kyrie eleiſ. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſ. Pater noſter. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℣. Me autem propter innocentiam ſuſcepiſti. ℟. Et confirmaſti me in conſpectu tuo in eternum. ℣. Dominus. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

Omnipotens ⁊ mitiſſime deus, qui omnibus paruulis renatis fonte baptiſmatis dum migrant a ſeculo, ſine vllis eorum meritis vitam illico largiris eternam: ſicut anime huius paruuli hodie credimus te feciſſe: fac nos, quęſumus domine: per interceſſionem beate Marie virginis, ⁊ omnium ſanctorum tuorum hic purificatis tibi mentibus famulari: ⁊ in paradiſo cum beatis paruulis perenniter ſociari. Per Chriſtum do. ℟. Amen. ℭ Dum portatur ad tumulum dicatur antiphona. Iuuenes ⁊ virgines, ſenes cum iunioribus laudent nomen domini. ps. Laudate dominum de ce. fol. 147. Deinde dicatur Kyrie eleiſ. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſ. Pater noſter. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℣. Sinite paruulos venire ad me. ℟. Talium eſt enim regnum celorum. ℣. Dominus vo. ℟. Et cum ſpi. Oratio.

Omnipotens ſempiterne Deus, ſancte puritatis amator: qui animam huius paruuli ad celorum regna hodie miſericorditer vocare dignatus es: digneris etiam domine ita nobiſcum miſericorditer agere: vt meritis tue ſanctiſſime paſſionis, ⁊ interceſſione beate Marie virginis, ⁊ omnium ſanctorum tuorum, in eodem regno nos cum omnibus ſanctis ⁊ electis

tuis

tuis ſemper facias congaudere celeſtibus. Qui viuis ⁊ regnas cum Deo patre in vnitate ſpiritus ſancti deus, per oĩa ſecu. ⁊c.

¶ Quando reuertuntur ad eccleſiam, pronunciatur antipho. Benedicite dñm. deinde dicatur pſal. Benedicite oĩa opera domini dño. ſup. fol. 89. Quo finito: dĩ tota antipho. Benedicite dñm omnes electi eius: agite dies letitie: ⁊ confitemini illi. Deinde dicatur ℣. Dñs vobiſ. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

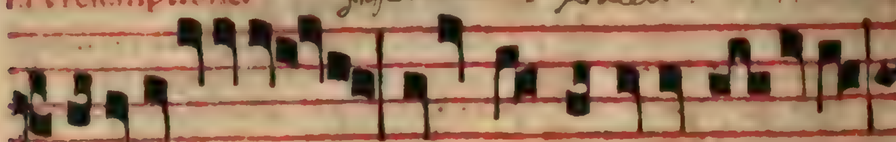
DEus, qui corda fidelium ſancti Spiritus illuſtratione docuiſti: da nobis in eodez ſpiritu recta ſapere, ⁊ de eius ſemper conſolatione gaudere. Oratio.

COncede nos famulos tuos, queſumus domine Deus, perpetua mentis ⁊ corporis ſanitate gaudere: ⁊ glorioſa beate Marie ſemper virginis interceſſione a preſenti liberari triſtitia, ⁊ eterna perfrui letitia. Oratio.

DEus, qui miro ordine angelorum miniſteria hominũque diſpenſas, concede propitius: vt quibus tibi miniſtrantibus in celo ſemper aſſiſtitur, ab his in terra vita noſtra muniatur. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

¶ Ritus ſepeliendi defunctum ſecularem, ſecundum vſum patriarchatus Venetiarum. Cap. 29.

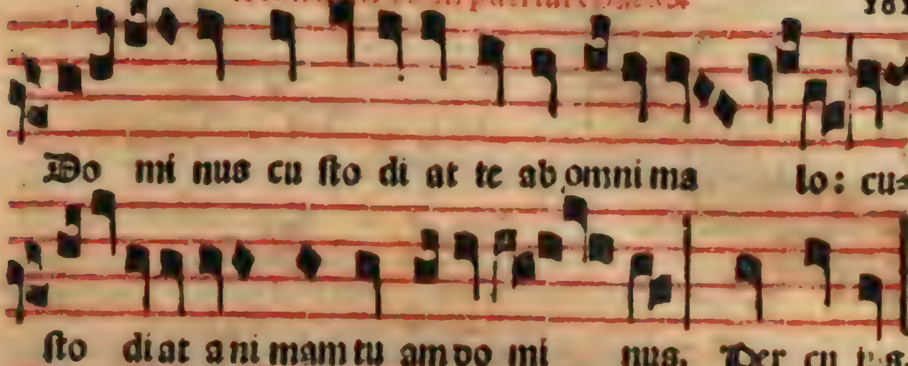
CUm clerici ad funus aliquod accedunt: acolytis ⁊ cruce precedentibus, ordinate pergunt ad locũ, vbi eſt corpus. ſ. vel ad eccleſiam: vel ad domũ defuncti: legendo pſalmos graduales diſtincte ⁊ morose. Et cum peruenerint ad eccleſiam, vbi tumulandus eſt defunctus, ingrediendo eam canent ſequens reſponſorium: vt hic inferius notatum eſt, cum ſuo verſu ⁊ repetitione. Informazia d' Araceli

Non timebis a ni ma: qui a Chriſtus paſſus eſt.

Per cu ius paſſi o nem nos redempti ſu mus. ℣. Do-

Finito ℣. ſi non fuit cantatū nocturnū trium lectionū, cātetur. Quo finito incipiat reſponſoriū ſequēs, cū verſu ⁊ reſumptione.

Kyrie eleiſ. Chꝛe eleiſ. Kyrie elei. ℣. Pr nr. ℣. Et ne nos in du. ℟. A
porta inferi. ℟. Erue dñe aïas eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟.
Amẽ. ℣. Dñe exaudi oꝛõnẽ meã. ℟. Et clamoꝛ meus ad te ven.
℣. Dominus vobiſcũ. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Adeſto, q̃s dñe, ſupplicationibꝰ noſtris, ⁊ pias aures tuas
ad p̃ces nr̃as inclinare digneris: vt nos de throno maie=
ſtatis tuę clementer exaudias, ⁊ orationes famulatus noſtri di
gnanter admittas. Te inuocamus dñe ſancte pater oĩs, ęterne
Deus pro aïa famuli tui, quam hodierna die de hac luce voca=
re dignatus es: vt iubeas ei pręparari paradiſi tui loca virẽtia:
non eam exurat flãma ignis crudelis gehennę: quia propterea
Dñs noſter Jeſus Chꝛs filius tuus in ligno crucis ſub Pontio
Pilato pati dignatus eſt, vt aïas, quę per Adę tranſgeſſionem
perierant, ſua ſancta reſurrectione ab inferni clauſtris libera=
ret. Confundantur ergo gehennę ianitores, ⁊ miniſtri nequitię
erubeſcant: deducant eã angelicę ptãtes in ſinũ patriarcharum
Abrahã, Iſaac, ⁊ Iacob patrũ nr̃oꝝ: ꝯſequat a tua potẽtia pa=
ratã electis iucũditatẽ: ⁊ a dextris hr̃ditatẽ adepta lętet: vt cum
dies ille tremendus agnitionis tuę aduenerit, vna cum ſanctis
⁊ electis tuis, qui tibi placuerũt, in gloria maieſtatis tuę reſur=
gere mereat ad indulgentiã, nõ ad pęnã: ⁊ aïam illã, quã fontis
vnda pfuit, ⁊ chꝛiſma ſalutis inunxit, nõ ſinas flãmarum ardori
bus cruciari, nec pctõrũ vinculis alligari: ſed liberã redde para
diſo tuo, p indulgentiã pietatis tuę: qꝛ tuã clementiã dũ in hoc
ſeculo cõſtitit, nõ negauit, Per Chꝛm. ℟. Amen. ℟. Aïa huius
dũ derelinqueret mundum ſoli Deo deuota eſt. Caro enim reqe=
ſcet donec tempus veniat. ℣. Ad te dñe leuaui animam meam:
Deus meus in te confido, non erubeſcam. Caro. Oremus. Orõ.

Deus vniuerſorũ creatoꝛ ⁊ conditoꝛ: qui es beatitudo ſancto
rũ: p̃ſta nobis petentibus: vt ſpũm fratris, vel ſororis nr̃i
coꝛporis nexibus abſolutũ, in lucis ęternę facias regione gau=
dere. Per Chꝛm. ℟. Amẽ. Aña. Aïam de coꝛpore, quam aſſum=

pſiſti

pliſti dñe, fac gaudere cũ ſanctis tuis in gloria. Oremus. Oro.

S Upplices exoramus pietatẽ tuã dñe ſanctę pater oĩps, ęterne Deus pro aĩa famuli tui, quam de hac luce ad te accerſiri iuſſiſti: vt eã in regione viuorũ cõſtituas: ⁊ partẽ beatę reſurrectionis inter ſctõs ⁊ electos tuos habere concedas, Per Chriſtum nrm. ℟. Amen. ℟. In paradiſum.fol.142. Ad bñs Aña. Ego ſum reſurrectio fol.145. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus.

O Bſecramus miſericordiam tuã ęternę Deus: qui hoĩem ad imaginẽ tuam creare dignatus es: vt animam famuli tui, quam hodierna die rebus humanis eximi, ⁊ ad te accerſiri iuſſiſti, blande ⁊ miſericorditer ſuſcipias: non ei dominentur vmbrę mortis, nec tegat eã chaos ⁊ caligo tenebrarũ: ſed exuta omniũ criminũ labe, in ſinu Abrahę collocata, locũ lucis ⁊ refrigerij ſe adeptã eſſe gaudeat: ⁊ cũ dies iudicij aduenerit, cũ ſanctis ⁊ electis tuis eam reſuſcitari iubeas, Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. ℣. Requiem ęternam dona ei domine. ℟. Et lux perpetua luceat ei. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen.

¶ In die 7. vel 30. atq3 in anniuerſario reſponſoriũ. Cap.30.

Kyrie elei. Chriſte eleiſ. Kyrie elei. Pater noſter. ℣. Et ne nos inducas in ten. ℟. Sed libe. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oro.

DOmine ſancte, pr̃ op̃s, ęterne Deus ſuppliciter deprecamur pro aĩa famuli tui, quā a voraginibus huius ſeculi ad te acceſſiri pręcepiſti: vt digneris ei dñe dare locum lucidū, ꝛ locum refrigerij ꝛ quietis: liceatq; ei tranſire portas infernorum, ꝛ pęnas tenebrarum: maneatq; in manſionibus ſanctorū, ꝛ in luce ſancta quã olim Abrahę promiſiſti ꝛ ſemini eius: ſed cum magnus dies ille reſurrectionis aduenerit, reſuſcitare eum digneris dñe ad requiem vna cum ſanctis ꝛ electis tuis: deleas eius delicta atq; peccata, vſq; ad nouiſſimū quadrantem: tecumq; immortalitatis tuę vitam ꝛ regnum conſequatur ęternū. Per Chriſtum dñm noſtrū. ℟. Amen. Aña. Hęc requies mea in ſeculum ſeculi: hic habitabo quoniam elegi eam. Oremus. Oro.

O iri=

DIri vulneris nouitate percuſſi, ⁊ quodammodo cordib⁹ ſauciati miſericordiã tuã mundi redemptor flebilibus vocibus imploramus, vt chari noſtri animam proprium ad te datorem reuertentem blande, leniterque ſuſcipias: ⁊ ſiquas ille ex hac carnali cõmoratione cõtraxit maculas, tu Deus ſolita pietate clementer indulgeas: obliuioniq; in perpetuũ tradas: atq; eandem tibi cum cęteris redituram, ⁊ ad corpus qñque reuerſuram ſanctorũ tuorũ cętibus aggregari pręcipias. Per Chriſtum dñm. ℞. Amen. Añ. Animam ꝑcamur, quã creaſti dñe, vt ſuſcipi iubeas in regnũ tuum: ⁊ in ſinu Abrahę collocari facias, vt cum beato Lazaro portionem accipiat. Oremus. Oro.

OMnipotentis Dei miſericordiam deprecemur, cuius iudicio naſcimur ⁊ finimur, vt ſpiritũ fratris, vel ſororis noſtri, quem domini pietas de incolatu mundi huius tranſire ꝓcepit requies ęterna ſuſcipiat: ⁊ cum beatę reſurrectioni pręſentet: ⁊ in ſinibus Abrahę, Iſaac, ⁊ Iacob collocare dignet. Per Chrm̃ dñm noſtrũ. ℞. Amen. Añ. Spũs tuus bonus deducet me in terrã rectã: propter nomẽ tuũ dñe viuificabis me in ęquitate tua: ⁊ educes de tribulatione animã meam. Oremus. Oro.

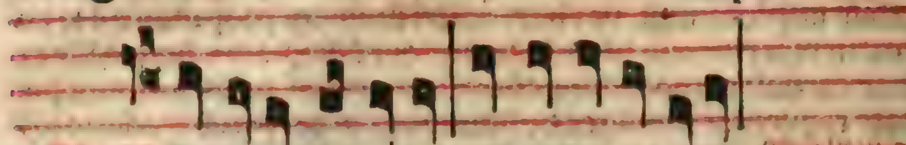
DEus, qui iuſtis ſupplicationibus ſemper ꝓſto es, q pia vota dignaris intueri, da famulo tuo, cui hodie officia ꝓſtamus, cum ſanctis atque electis tuis beati muneris portionem. Per Chrm̃ dñm nrm̃. ℞. Amen. Añ. Credo dñe Deus carnis reſurrectionem, ⁊ vitã ęternã: ſed tñ deprecor tuã clementiã, vt nõ inter hędos, ſed iter oues ꝯſortiũ merear. Oremus. Oro.

CLementiã tuã ſuppliciter exoramus dñe ſancte, pater omnipotens, ęterne Deus, redẽptor animarũ, pro aĩa famuli tui, quã de hac luce accerſiri iuſſiſti: vt angelus tuus ſuſcipiat eã: ⁊ ſpũs tuus refrigeret eam: ⁊ cũ iudicabitur non eat cõdẽnata. ps. De profundis. cũ Requiem ęternam. infra. f. 161. ℣. A porta inferi. ℞. Erue domine animas eorum. Oremus. Oro.

ABſolue, quęſumus dñe, animam famuli tui: ⁊ animas omnium famulorum tuorum confratrũ noſtrorum ab omni vinculo delictorum: vt in reſurrectionis gloria inter ſanctos, ⁊ electos tuos reſuſcitati reſpirent. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℞. Amen. ℣. Requiem ęternam dona eis domine. ℞. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Requieſcant in pace. ℞. Amen.

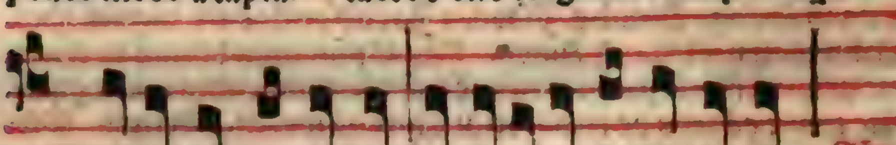
¶ Incipit officium in agenda mortuorum.

¶ Ad vesperas abſolute incipitur. Cap. ii.

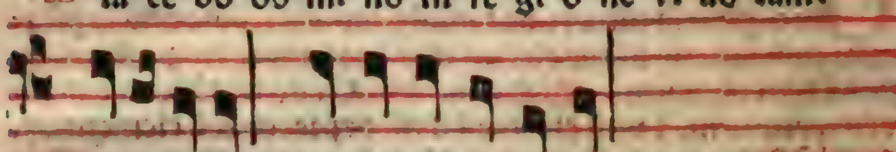

Aña. P la cebo do mi no. E v o v a e. Psalmus.

Dilexi qm̃ exaudiet dñs vocẽ orõnis meę. Quia inclinauit aurẽ ſuã mihi: ⁊ i dieb⁹ meis inuocabo. Circũdederũt me dolores mortis: ⁊ pericula inferni iuenerũt me. Tribulationẽ ⁊ dolorem iueni: ⁊ nomẽ dñi inuocaui. O dñe libera aiaꝫ meã: miſericors, dñs ⁊ iuſt⁹: ⁊ de⁹ nr̃ miſeret. Cuſtodiẽs paruulos dñs: humiliat⁹ ſũ ⁊ liberauit me. Cõuertere aia mea i requiẽ tuã: qꝛ dñs bñfecit tibi. Quia eripuit aiaꝫ meã de morte: oculos meos a lachrymis, pedes meos a lapſu. Placebo dño i regione viuoꝝ. Requiẽ. Aña.

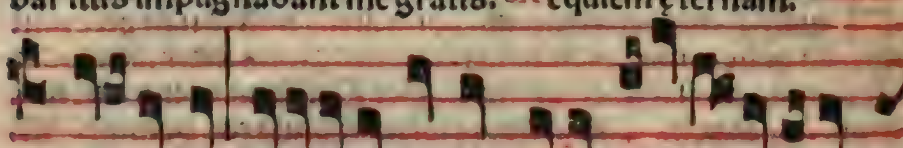

P la ce bo do mi no in re gi o ne vi uo rum. Aña.

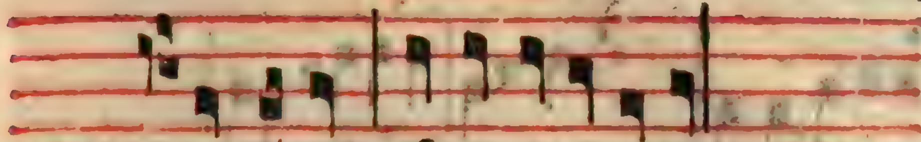

H e i mi hi. E v o v a e. Psalmus.

Ad dñm, cũ tribularer, clamaui: ⁊ exaudiuit me. Domine libera aiaꝫ meã a labiis iniq̃s: ⁊ a lingua doloſa. Quid det tibi: aut qͥd apponat tibi ad linguã doloſã? Sagitte potẽtis acute: cũ carbonibus deſolatoriis. Heu mihi: qꝛ incolatus meus prolongatus eſt: habitaui cũ habitantibus cedar multũ incola fuit aia mea. Cum his qui oderũt paceꝫ erã pacificus: cum loquebar illis impugnabant me gratis. Requiem ęternam. Aña.

H ei mi hi: quia in co la tus me us pro longatus eſt. Aña.

Añ. D ominus. E v o v a e. Pſalmus.

L Euaui oculos meos in mõtes: vnde veniet auxiliũ mihi? A uxiliũ meũ a dño: qui fecit celuz ⁊ terram. N on det in cõmotionem pedẽ tuum: neque dormitet qui cuſtodit te. E cce non dormitabit, neqȝ dormiet, qui cuſtodit Iſrael. D ñs cuſtodit te, dñs protectio tua ſuper manum dexterã tuam. P er diez ſol non vret te: neqȝ luna per noctẽ. D ñs cuſtodit te ab oi malo: cuſtodiat aiaz tuam dñs. D ñs cuſtodiat introitum tuum ⁊ exitum tuum, ex hoc nunc ⁊ vſque in ſeculum. R equiem eter.

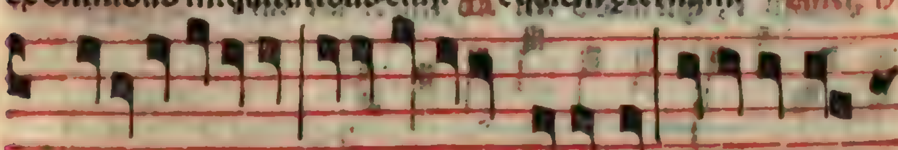

Añ. D ominus cuſtodit te ab omni malo: cuſtodiat a ni=

mã tuaz dominus. Añ. S i iniquitates. E v o v a e. Ps.

D E profundis clamaui ad te domine: domine exaudi vocẽ meam. F iant aures tue intendentes in vocem deprecationis mee. S i iniquitates obſeruaueris domine, domine quis ſuſtinebit? Q uia apud te propitiatio eſt: ⁊ propter legem tuam ſuſtinuit te domine. S uſtinuit anima mea in verbo eius: ſperauit anima mea in domino. A cuſtodia matutina vſqȝ ad noctem: ſperet Iſrael in domino. Q uia apud dominum miſericordia: ⁊ copioſa apud euz redemptio. E t ipſe redimet Iſrael: ex omnibus iniquitatibus eius. R equiem eternam. Añ. b.

S i i ni quitates ob ſer ua ue ris do mi ne: do mi ne quis

ſu ſti ne bit. Añs. O pe ra. E v o v a e. Pſalmus.

C Onfitebor tibi dñe i toto corde meo: qm̃ audiſti verba oris mei. I n cõſpectu angelorũ pſallã tibi: adorabo ad tẽplũ ſanctũ tuũ, ⁊ cõfitebor noi tuo. S uper miſericordia tua ⁊ veritate tua: qm̃ magnificaſti ſuper oẽ nomẽ ſanctũ tuum. I n quacunqꝫ die inuocauero te, exaudi me: multiplicabis in aĩa mea virtutẽ. C õfiteant tibi dñe oẽs reges terrę: qꝛ audierũt oĩa verba oris tui. E t cãtẽt i viis dñi: qm̃ magna eſt gloria dñi. Q m̃ excelſus dñs, ⁊ humilia reſpicit: ⁊ alta a lõge cognoſcit. S i ambulauero in medio tribulationis, viuificabis me: ⁊ ſup irã inimicorũ meorum extẽdiſti manum tuã, ⁊ ſaluũ me fecit dextera tua. D ñs retribuet pro me: dñe miſericordia tua in ſeculum: opera manuũ tuarũ ne deſpicias. R equiem ęternam dona ei. Añа.

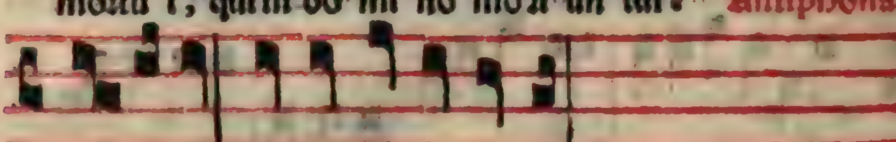
O pe ra manuum tu a rum do mi ne ne de ſpi ci as. ℣.

Au di ui vo cem de cę lo di cen tem mi hi. ℟. Be a ti

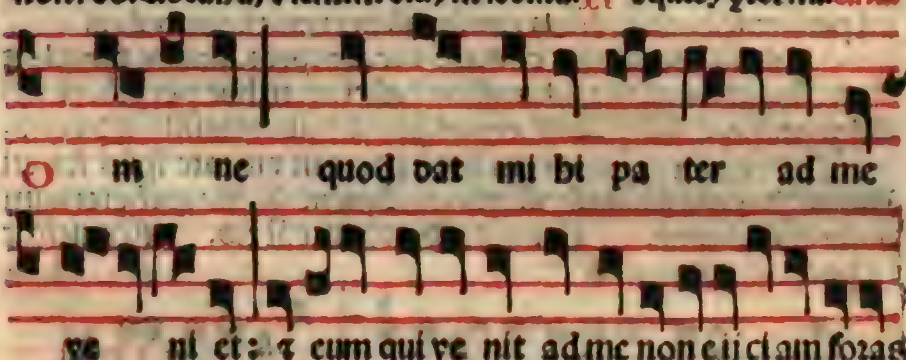
mortu i, qui in do mi no mo ri un tur. Antiphona.

Do ne. E v o v a e. Canticum.

M agni

MAgnificat anima mea Dñm. E t exultauit ſpũs meus in Deo ſalutari meo. Q uia reſpexit humilitatem ancille ſue: ecce enim ex hoc beatã me dicent oẽs gñationes. Q uia fecit mihi magna, qui potens eſt: ⁊ ſanctũ nomen eius. E t miſericordia eius a progenie in progenies timentibus eũ. F ecit potentiã in brachio ſuo diſperſit ſuperbos mente cordis ſui. D epoſuit potentes de ſede: ⁊ exaltauit humiles. E ſurientes impleuit bonis: ⁊ diuites dimiſit inanes. S uſcepit Iſrael puerũ ſuum recordatus miſericordie ſue. S icut locutus eſt ad pr̃es noſtros: Abrahã, ⁊ ſemini eius in ſecula. R equiẽ eternã. Añ.

Deinde dicat P ater nr̃ ſecre. Et notandũ ꝙ in diebus ferialibus in veſperis triũ, ſiue nouem lectionũ, q̃ ſine nota dicunt, ⁊ in laudibus eorundẽ dicit P ater nr̃ cũ pſalmo L auda anima mea dñm. ⁊ verſiculis, ⁊ debitis orõnibus, flexis genibus. In alijs vero diebus in officio defunctorum genua non flectuntur, nec dicit pſal'. L auda anima mea dñm. P ater noſter, qui V. Et ne nos inducas in tẽtatio. R. Sed liba nos a malo. Ps.

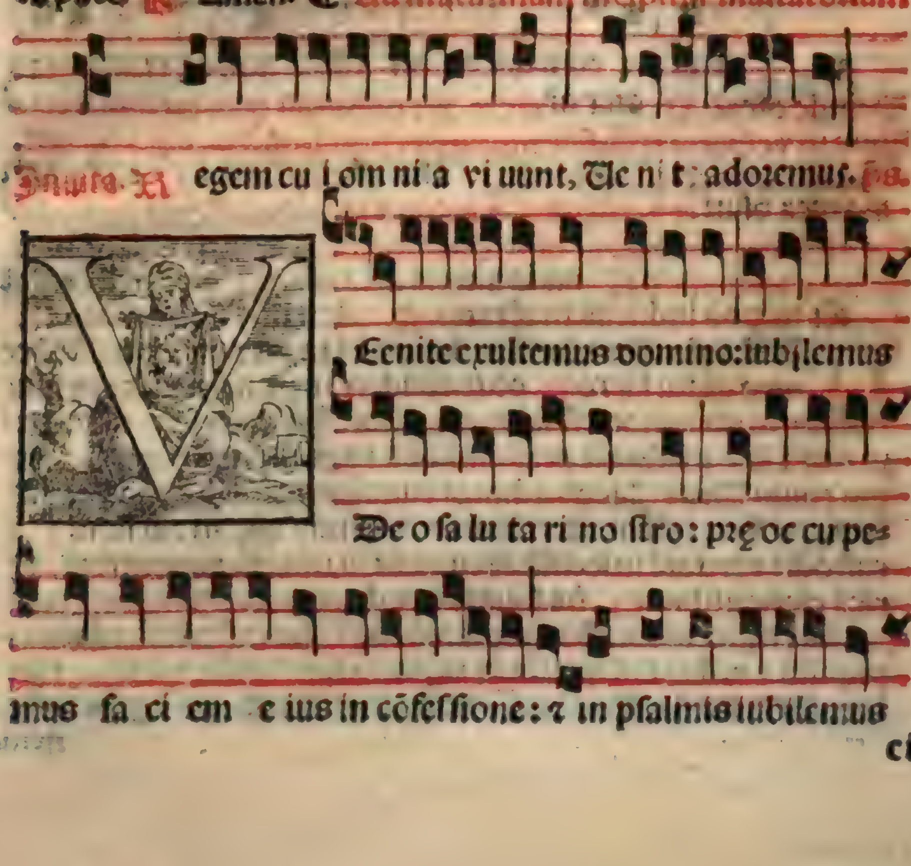
LAuda aĩa mea dñm: laudabo dñz in vita mea: pſallã Deo meo q̃diu fuero. N olite cõfidere in principibus: in filijs hominum, in q̃bus non eſt ſalus. E xibit ſpiritus eius, ⁊ reuertetur in terrã ſuã: in illa die peribunt oẽs cogitationes eorum. B eatus cuius Deus Jacob adiutor eius: ſpes eius in Dño Deo ipſius, qui fecit celum ⁊ terrã: mare ⁊ omnia que in eis ſunt. Q ui cuſtodit veritatẽ in ſeculũ: facit iudiciũ iniuriã patientibus, dat eſcã eſurientibus. D ñs ſoluit cõpeditos: dñs illuminat cecos. D ñs erigit eliſos: dñs diligit iuſtos. D ñs cuſtodiat aduenas: pupillũ ⁊ viduã ſuſcipiet: ⁊ vias peccatoruz diſperdet. R egnabit dñs in ſecula: Deus tuus ſion, in generatione ⁊ generationem.

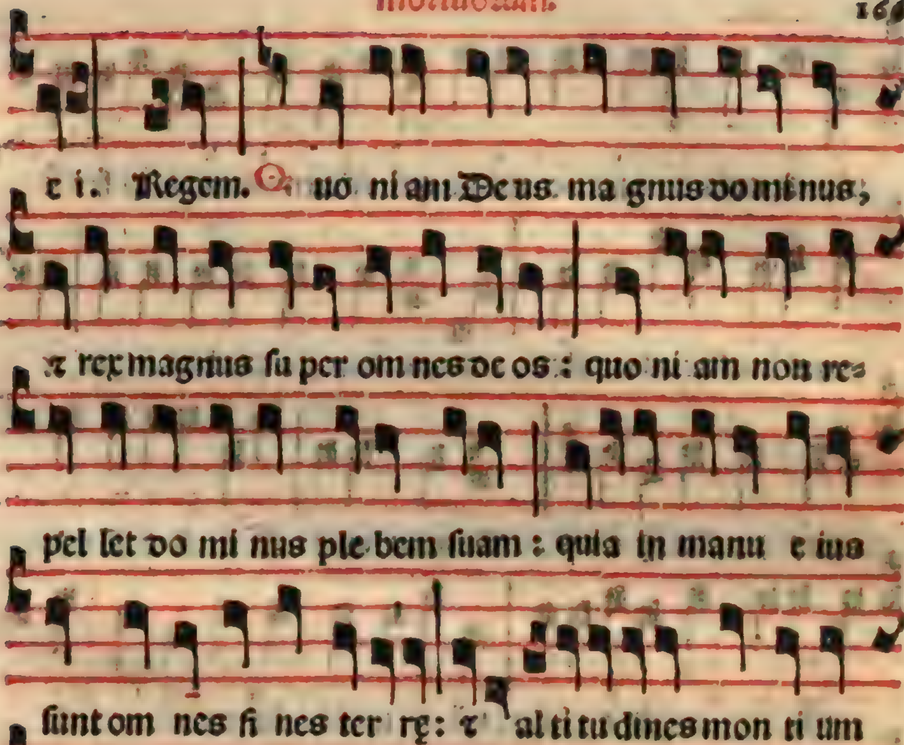
nem. ℟. Requiē ęter. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aīas eorum. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor meus ad te ve. ℣. Dñs vob. ℟. Et cū ſpi. Oremus. Oratio.

DEus, qui inter apoſtolicos ſacerdotes famulos tuos pōtificali, ſeu ſacerdotali feciſti dignitate vigere: p̄ſta, quęſumus, vt eorum quoque perpetuo aggregentur conſortio. Oratio.

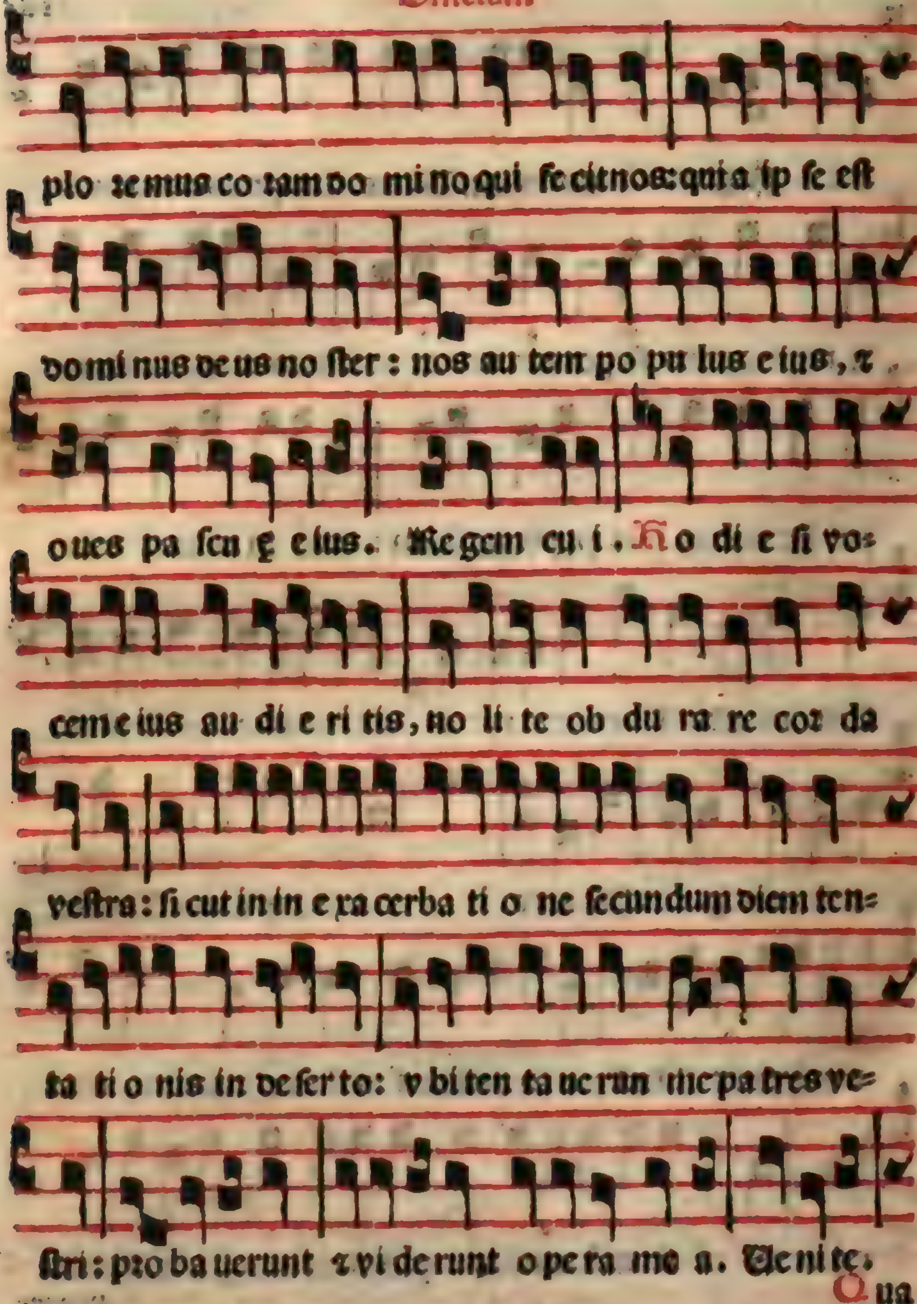
DEus venię largitor, ꝛ humanę ſalutis amator, q̄s clementiam tuam: vt noſtrę congregationis fratres, ſorores, ꝓpinquos, amicos, ꝛ benefactores, qui ex hoc ſeculo tranſierunt, beata Maria ſemꝑ virgine intercedente cū oībus ſanctis tuis, ad perpetuę beatitudinis conſortiū peruenire concedas. Oratio.

FIdelium Deus oīuꝫ cōditor ꝛ redemptor, aīabus famulorꝫ famularūqꝫ tuarꝫ remiſſionē cūctorꝫ tribue pctōꝝ, vt indulgentiā, quā ſemꝑ optauerunt, pijs ſupplicationibus ꝯſequātur. Qui viuis ꝛ regnas cum Deo patre, in vnitate ſpūs ſancti Deus, Per oīa ſecula ſeculorū. ℟. Amen. ℣. Requiē ęternam dona eis domine. ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Requieſcāt in pace. ℟. Amen. ¶ Ad matutinum incipitur inuitatorium

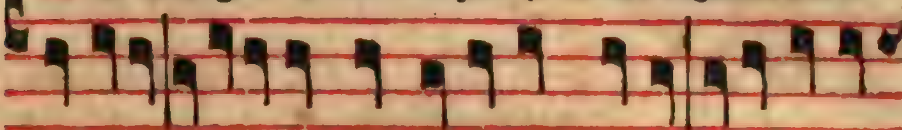

e i. Regem. Q uo ni am Deus ma gnus dominus,
ꝛ rex magnus ſu per om nes de os : quo ni am non re-
pel let do mi nus ple bem ſuam : quia in manu e ius
ſunt om nes fi nes ter re : ꝛ al ti tu dines mon ti um
ip ſe con ſpi cit. Venite. Q uoniaz ip ſi us eſt mare,
ꝛ ipſe fecit il lud : ꝛ a ri dam fun da ue runt ma nus
e ius : ve ni te a doremus ꝛ pro ci da mus an te deum :

plore-

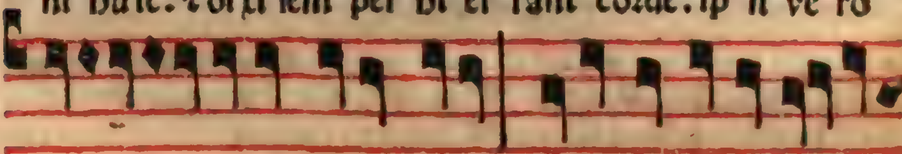

plo remus co ram do mi no qui fecit nos: qui a ip ſe eſt
do mi nus de us no ſter: nos au tem po pu lus e ius, ⁊
o ues pa ſcu ę e ius. Regem cu i. Ho di e ſi vo-
cem e ius au di e ri tis, no li te ob du ra re cor da
veſtra: ſicut in in e xa cerba ti o ne ſecundum diem ten-
ta ti o nis in de ſer to: v bi ten ta ue run me pa tres ve-
ſtri: pro ba uerunt ⁊ vi de runt o pe ra me a. Venite.
Qua

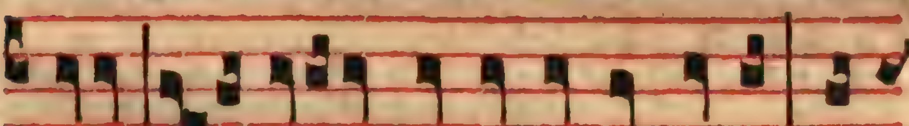
Q ua dra gin ta an nis pro xi mus fui genera tio=

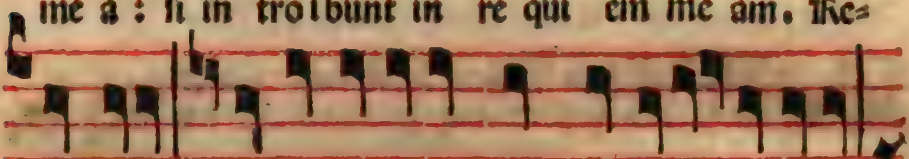
ni huic: ⁊ dixi ſem per hi er rant corde: ip ſi ve ro

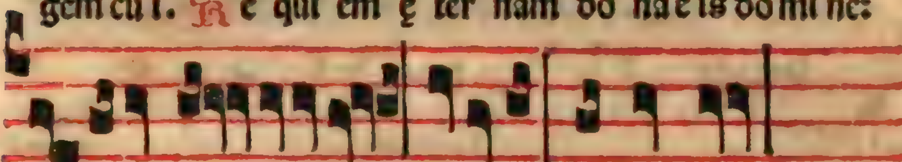
non co gno ue runt vi as me as: qui bus iu ra ui in i ra

me a: ſi in tro i bunt in re qui em me am. Re=

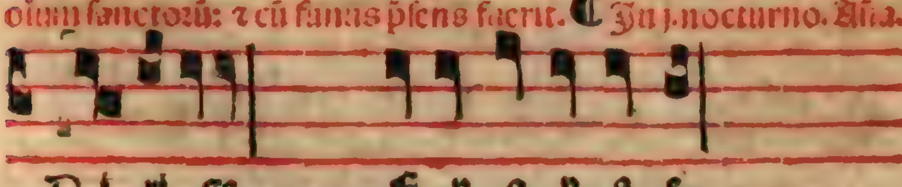

gem cui. R e qui em e ter nam do na e is do mi ne:

⁊ lux perpetua lu ce at eis. Venite. Regem cui. totum.

¶ Dictũ invitatoriũ cum ſuo pſalmo non dicit: niſi in craſtino oĩum ſanctorũ: ⁊ cũ funus pñs fuerit. ¶ In j. nocturno. Aña.

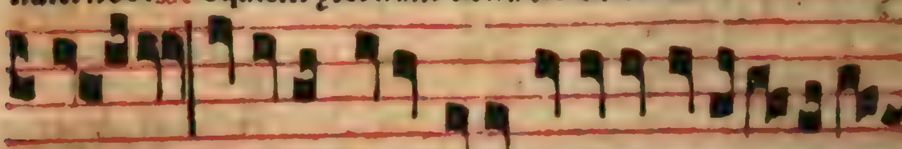

Di ri ge, E v o v a e.

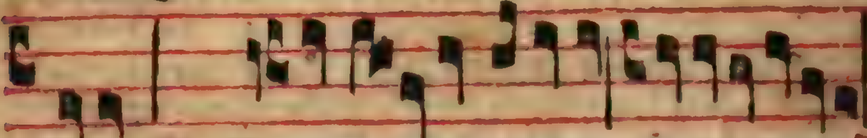
Pſalmus.

Pſalmus.

VErba mea auribuſ percipe dñe: intellige clamorez meum.
Intende voci orõis meę, rex meus ⁊ Deus meus. Qm̃
ad te orabo dñe: mane exaudies vocem meã. Mane aſtabo ti-
bi, ⁊ videbo: qm̃ non Deus volens iniquitatem tu es. Neque
habitabit iuxta te malignus: neqꝫ ꝑmanebunt iniuſti ante ocu-
los tuos. Odiſti oẽs qui operantur iniquitatem: perdes oẽs ꝗ
loquuntur mendacium. Virum ſanguinum ⁊ doloſum abomi-
nabitur dñs: ego autem in multitudine miſericordię tuę. In-
troibo in domum tuam: adorabo ad templuꝫ ſanctum tuum in
timore tuo. Domine deduc me in iuſtitia tua propter inimicoſ
meos: dirige in conſpectu tuo viã meã. Qm̃ non eſt in ore eorũ
veritas: cor eoruꝫ vanũ eſt. Sepulcrũ patens eſt guttur eoruꝫ:
linguis ſuis doloſe agebant: iudica illos Deus. Decidãt a co-
gitationibus ſuis: ſcd̃m multitudinẽ impietatuꝫ eoꝝ expelle
eos: quoniam irritauerunt te domine. Et lętentur omnes qui
ſperant in te: in ęternum exultabunt, ⁊ habitabis in eis. Et
gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum: quoniam
tu benedices iuſto. Domine vt ſcuto bonę volũtatis tuę coro-
naſti nos. Requiem ęternam dona eis domine. Antiphona.

Dirige domine Deus meus in cõſpectu tu o vi am

me am. Añã. Conuertere domine. E v o v a e. Pſ.
Domine ne in furore tuo arguas me: Pſalmus. vt ſupra.
folio. 58. cxiiii Requiem ęternam dona eis domine. Anipho.

Con uer te re do mi ne: ⁊ e ri pe a ni mam me am:
quo-

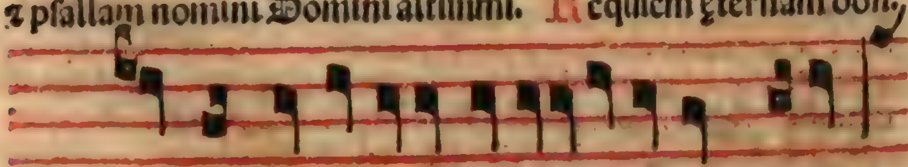

quo ni am non eſt in mor te qui me mor ſit tu i. Antiph.

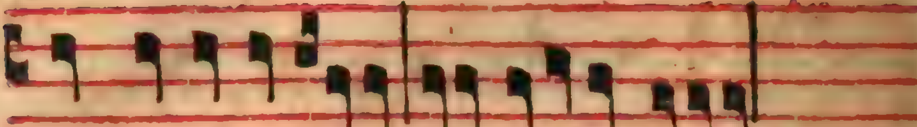
Ne quan do. E v o v a e. Pſalmus.

DOmine Deus meus in te ſperaui: ſaluum me fac ex oībus perſequentibus me, ⁊ libera me. Ne quādo rapiat vt leo aīam meā: dū non eſt qui redimat, neq; qui ſaluū faciat. Dn̄e Deus meus, ſi feci iſtud: ſi eſt iniquitas in manibus meis. Si reddidi retribuentibus mihi mala: decidā merito ab inimicis meis inanis. Perſequat̃ inimicus aīam meā: ⁊ cōprehendat, ⁊ conculcet in terra vitā meam: ⁊ gloriā meā in puluerem deducat. Exurge dn̄e in ira tua: ⁊ exaltare in finibus inimicorum meorum. Et exurge dn̄e Deus meus in p̄cepto qd̓ mandaſti: ⁊ ſynagoga populorū circundabit te. Et ꝓꝑ hanc in altum regredere: dn̄s iudicat populos. Iudica me domine ſm iuſtitiā meā: ⁊ ſm innocentiā meā ſuper me. Cōſumet̃ neq̄tia pctōꝝ, ⁊ diriges iuſtū: ſcrutās corda ⁊ renes Deus. Iuſtū adiutoriū meū a Dn̄o: qui ſaluos facit rectos corde. Deus iudex iuſtus, fortis ⁊ patiens nunquid iraſcetur per ſingulos dies? Niſi cōuerſi fueritis, gladiū ſuū vibrabit: arcū ſuū tetendit, ⁊ parauit illū. Et in eo parauit vaſa mortis: ſagittas ſuas ardentibus effecit. Ecce parturijt iniuſtitiā: cōcepit dolorē: ⁊ peperit iniquitatem. Lacū aperuit, ⁊ effodit eū: ⁊ incidit in foueā, quā fecit. Conuertetur dolor eius in caput eius: ⁊ in verticem ipſius iniquitas eius deſcendet. Confitebor domino ſm iuſtitiam eius: ⁊ pſallam nomini Domini altiſſimi. Requiem ęternam don.

Aña. Ne quan do ra pi at vt le o a ni mam me am:

dum

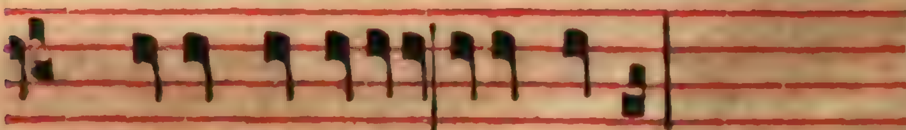
dum non eſt qui redimat, neqꝫ qui ſaluū faciat. ſm curiam.

℣. A por ta in fe ri. ℟. Erue do mi ne a ni mas e o rum.

ſcōm patriarchatum, ℣. Di ri ge do mi ne de us me us.

℟. In con ſpe ctu tuo vi am me am.

Deinde dicitur P ater noſter, qui. ſecret. Quo completo dicat hebdomadarius alta voce verſum. Et ne nos inducas in tentationem. Reſpondeant omnes. Sed libera nos a malo. Tunc lector abſolute incipiat lectionem, ⁊ eandem terminet ſine Tu autem Domine miſerere nobis. Et ſic legantur omnes lectiones in officio mortuorum. Lectio prima.

PArce mihi Domine: nihil enim ſunt dies mei. Quid eſt homo, quia magnificas eum: aut quid apponis erga eum cor tuum? Viſitas eum diluculo: ⁊ ſubito probas illum. Uſque quo non parcis mihi, nec dimittis me, vt glutiam ſaliuam meam? peccaui: Quid faciam tibi o cuſtos hominum? Quare poſuiſti me contrarium tibi, ⁊ factus ſum mihimetipſi grauis? Cur non tollis peccatum meum? ⁊ quare non aufers iniquitatem meam? Ecce nunc in puluere dormiam: ⁊ ſi mane me quęſieris, non ſubſiſtam. Finita lectione ſecundum vſum patriarchalem, dicitur poſt omnes lectiones. Beati mortui qui in Domino moriuntur. ⁊ ſequitur Reſponſorium

Credo

Lectio ſecunda.

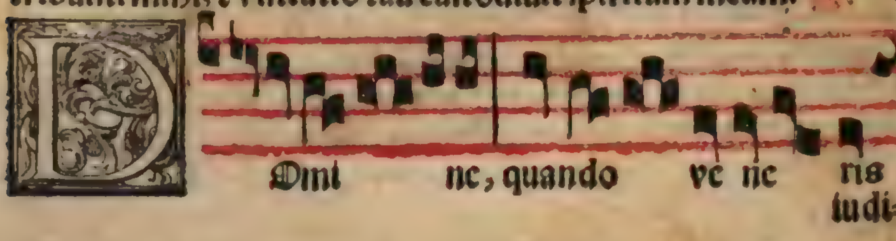
Taedet aĩam meam vitę meę: dimittam aduerſum me eloquiuz meum, loquar in amaritudine aię meę: dicam Deo, noli me condemnare. Indica mihi, cur me ita iudices. Nunqd bonũ tibi videtur, ſi calũnieris, & opprimas me opus manuum tuarũ, & conſilium impiorũ adiuues? Nunquid oculi carnei tibi ſunt? aut ſicut videt homo, & tu vides? Nũquid ſicut dies hominis dies tui? & anni tui ſicut humana ſunt tẽpora? Ut quęras

R iniqui-

iniquitatem meaꝫ: ⁊ peccatū meuꝫ ſcruteris. Et ſcias quia nihil impium fecerim: cū ſit nemo, qui de manū tua poſſit eruere.

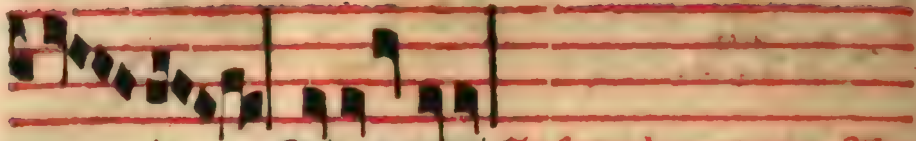

Manus tuę dñe fecerūt me: ⁊ plaſmauerūt me totū in circuitu: ⁊ ſic repēte ꝑcipitas me. Memēto q̄ſo, ꝙ ſicut lutū feceris me, ⁊ in puluerem reduces me. Nonne ſicut lac mulſiſti me, ⁊ ſicut caſeum me coagulaſti? Pelle ⁊ carnibus veſtiſti me, oſſibus ⁊ neruis compegiſti me. Vitam ⁊ miſericordiam tribuiſti mihi, ⁊ viſitatio tua cuſtodiuit ſpiritum meum.

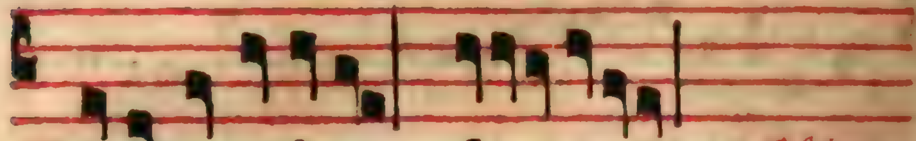

iudi=

iu di ca re terram, v bi me ab ſcon=
dam a vul tu i rę tu ę. Qui a pec caui ni=
mis in vita me a. ℟. Cōmiſſa mea
domine pa ueſco: ⁊ an te te e rube ſco: dū ve=
ne ris iu di ca re, no li me con dem na=
re. Quia. ℣. Re qui em ęternaꝫ dona
e is domi ne: ⁊ lux perpetu a lu ce at e=
℟ 2 is. Quia

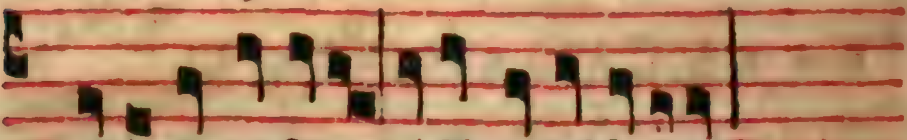

In ſecundo nocturno. Aña.

Pſalmus.

DOminus regit me, ⁊ nihil mihi deerit: in loco paſcuę ibi me collocauit. Super aquam refectionis educauit me: animam meam conuertit. Deduxit me ſuper ſemitas iuſtitię, propter nomen ſuum. Nam ⁊ ſi ambulauero in medio vmbrę mortis: non timebo mala, quoniam tu mecum es. Uirga tua ⁊ baculus tuus, ipſa me conſolata ſunt. Paraſti in conſpectu meo menſam aduerſus eos, qui tribulant me. Impinguaſti in oleo caput meum: ⁊ calix meus inebrians quam pręclarus eſt. Et miſericordia tua ſubſequatur me, omnibus diebus vitę meę. Et vt inhabitem in domo domini, in longitudine dierum. Requiem ęternam dona eis domine. Antiphona.

Antiphona.

Pſalmus.

AD te dñe leuaui animam meam: Deus meus in te cõfido non erubeſcam. Neque irrideant me inimici mei: etenim vniuerſi qui ſuſtinent te, non confundentur. Et cõfundant omnes iniqua agentes ſuperuacue. Uias tuas domine demonſtra mihi: ⁊ ſemitas tuas edoce me: Dirige me in veritate tua: ⁊ doce me: quia tu es Deus ſaluator meus, ⁊ te ſuſtinui tota die.

Remi=

R eminiſcere miſerationuꝫ tuarũ dñe: ⁊ miſericordiarũ tuaꝝ,
q̃ a ſclo ſunt. D elicta iuuẽtutis meę ⁊ ignorãtias meas ne me-
mineris. S cõꝫ miſericordiã tuã memẽto mei tu ꝑꝑ bonitatem
tuã dñe. D ulcis ⁊ rectus dñs ꝑꝑ hoc legẽ dabit delinquentib⁹
in via. D iriget manſuetos in iudicio docebit mites vias ſuas.
U niuerſę vię dñi miſericordia ⁊ veritas, reqrẽtibus teſtamẽtũ
ei⁹ ⁊ teſtimonia eius. P ropter nomẽ tuũ dñe ꝓpitiaberis pctõ
meo multũ eſt enim. Q uis eſt hõ q timet dñm: legẽ ſtatuit ei in
via quaꝫ elegit. A ia ei⁹ in bonis demorabit: ⁊ ſemẽ ei⁹ hĩdita-
bit terrã. F irmamentũ eſt dñs timẽtibus eũ: ⁊ teſtm̃ ipſius, vt
manifeſtẽt illis. O culi mei ſemꝑ ad dñm: qm̃ ipſe euellet de la-
queo pedes meos. R eſpice i me, ⁊ miſerere mei: q2 vnic⁹ ⁊ pauꝑ
ſũ ego. T ribulationes cordis mei multiplicatę ſũt: de neceſſi-
tatib⁹ meis erue me. U ide humilitatẽ meã ⁊ laborẽ meũ: ⁊ di-
mitte vniuerſa delicta mea. R eſpice inimicos meos, qm̃ multi
plicati ſũt: ⁊ odio iniquo oderũt me. C uſtodi aiaꝫ meã, ⁊ erue
me: nõ erubeſcã, qm̃ ſpaui i te. I nnocẽtes ⁊ recti adheſerũt mi
hi: q2 ſuſtinui te. L iba de⁹ iſrael, ex oib⁹ tribulatiõib⁹ ſuis. Req.

Añs. D e licta iuuen tu tis me ę ⁊ igno ran ti as me as.

ne me mi ne ris do mi ne. Antiphona.

C re do vi de re. E v o v a e. Pſalmus.

D Ominus illuminatio mea ⁊ ſalus mea: quẽ timebo? D ñs
ꝓtector vitę meę: a quo trepidabo? D ũ appropiãt ſuper
me nocẽtes: vt edant carnes meas. Q ui tribulant me inimici
mei: ipſi infirmati ſũt, ⁊ ceciderũt. S i ↄſiſtãt aduerſum me ca-

ſtra: non timebit cor meũ. Si exurgat adverſuz me pliũ: in hoc ego ſpabo. Unã petij a dño, hãc reqrã: vt ihabitẽ in domo dñi oib⁹ dieb⁹ vitę meę. Ut videã volũtatẽ dñi: ⁊ viſitẽ tẽpliũ eius. Qm̃ abſcõdit me in tabernaculo ſuo: in die maloꝝ ꝓtexit me ĩ abſcõdito tabernaculi ſui. In petra exaltauit me: ⁊ nunc exaltauit caput meũ ſup inimicos meos. Circuiui ⁊ immolaui in tabernaculo ei⁹ hoſtiã vociferationis: cãtabo ⁊ pſalmũ dicã dño. Exaudi dñe vocẽ meã, qua clamaui ad te: miſerere mei, ⁊ exaudi me. Tibi dixit cor meũ, exqſiuit te facies mea: faciẽ tuaz dñe reqram. Ne auertas faciẽ tuã a me: ⁊ ne declines in ira a ſeruo tuo. Adiutor me⁹ eſto, ne derelinquas me: neqꝫ deſpicias me Deus ſalutaris meus. Qm̃ pr̃ meus ⁊ mr̃ mea dereliquerunt me: dñs aut aſſumpſit me. Legẽ pone mihi dñe in via tua: ⁊ dirige me in ſemitam rectã ꝓp inimicos meos. Ne tradideris me in aĩas tribulantiũ me: qm̃ inſurrexerunt in me teſtes iniqui, ⁊ mẽtita eſt inqtas ſibi. Credo videre bona dñi ĩ terra viuẽtium. Expecta dñm, viril'r age: ⁊ ꝯfortet cor tuũ, ⁊ ſuſtine dñz. Req.

Aña. Credo vi de re bo na domini in ter ra viuentium. ℣.

Col lo cet e os do mi nus cum prin ci pi bus. ℟.

Cum prin ci pi bus po pu li ſu i. Tunc ſecrete dicitur Pater noſter. ℣. Et ne nos induc. ℟. Sed libera. Lectio iiij.

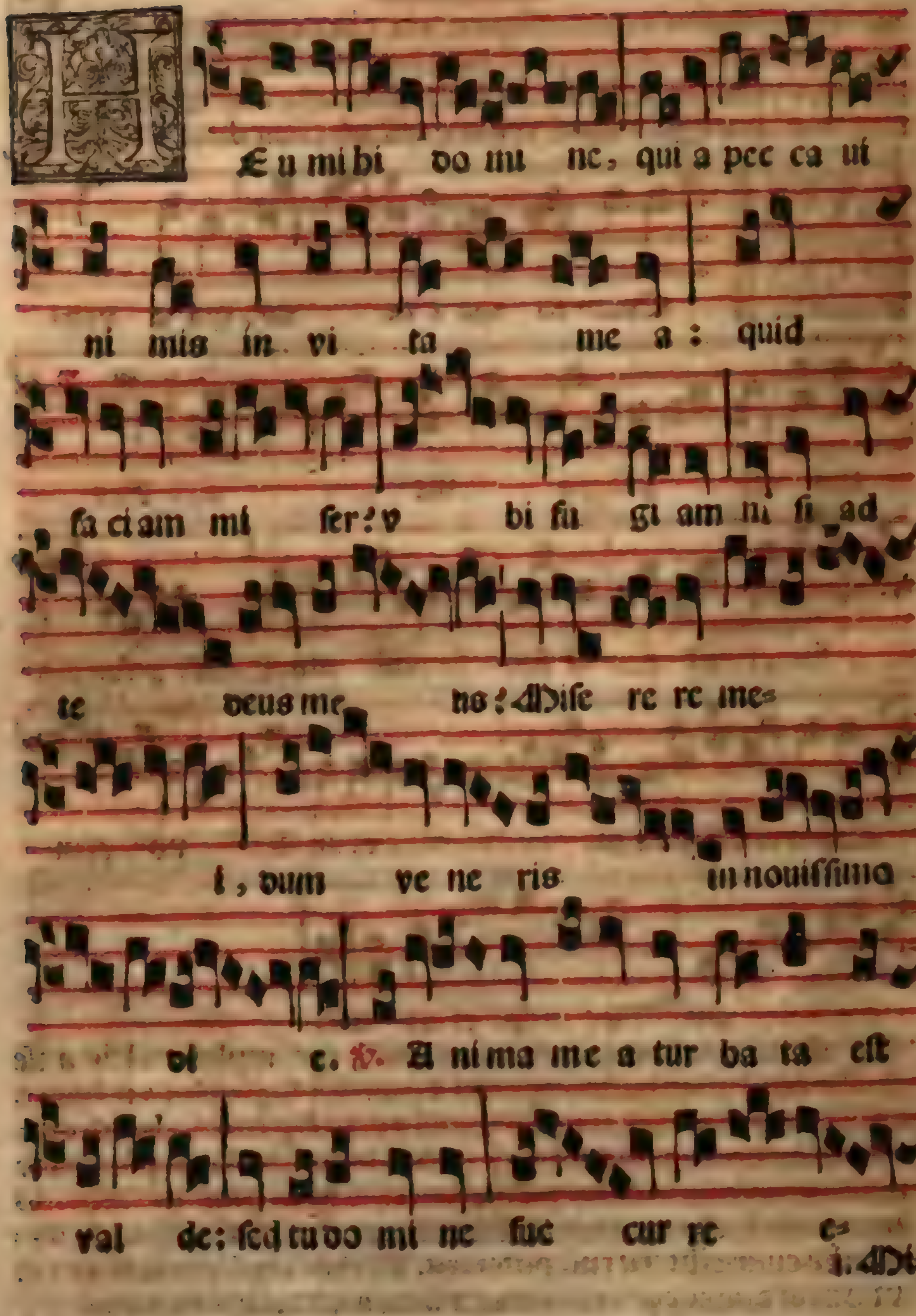
Reſponde mihi quãtas habeo iniqtates ⁊ peccata ſcelera mea ⁊ delicta oſtende mihi. Cur faciẽ tuã abſcondis: ⁊ arbitraris me inimicũ tuũ? Contra foliũ qđ vento rapit oſtendis potentiã tuã: ⁊ ſtipulam ſiccã perſequeris. Scribis enim cõtra me ama-

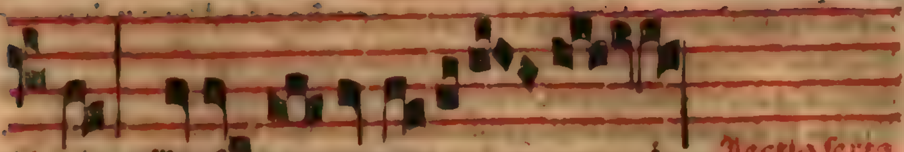
me amaritudines: ⁊ conſumere me vis peccatis adoleſcentię meę. Poſuiſti in neruo pedē meū: ⁊ obſeruaſti omnes ſemitas meas: ⁊ veſtigia pedū meorum conſideraſti. Qui quaſi putredo conſumēdus ſum: ⁊ quaſi veſtimentū, qđ comeditur a tinea. ℟.

Lectio quinta.

Homo natꝰ de muliere breui viuēs tpe, replet multis miſeriis. Qui quaſi flos egredit ⁊ ꝯterit: ⁊ fugit velut vmbra: ⁊ nūq̄ i eodē ſtatu pmanet. Et dignū ducis ſup huiuſcemodi aperire oculos tuos, ⁊ adducere eū tecū in iudiciū? Quis pōt facere mūdū de imūdo conceptū ſemine? Nōne tu q ſolꝰ es? Breues dies hoīs ſunt: numerus mēſiū eius apud te eſt. Conſtituiſti terminos eius: q pteriri nō poterunt. Recede ergo paululū ab eo: vt queſcat donec optata veniat, ⁊ ſicut mercenarij dies eius.

HEu mi hi do mi ne, qui a pec ca ui
ni mis in vi ta me a: quid
fa ci am mi ſer: v bi fu gi am ni ſi ad
te deus me us: Miſe re re me-
i, dum ve ne ris in nouiſſimo
di e. ℣. A ni ma me a tur ba ta eſt
val de: ſed tu do mi ne ſuc cur re e i. Mi-

i. Mi ſe re re me i. Lectio ſexta.

Quis mihi hoc tribuat, vt inferno ꝓtegas me, ⁊ abſcondas me, donec ꝑtranſeat furor tuus, ⁊ ↄſtituas mihi tp̄s, in quo recorderis mei: Putas ne mortuꝰ hō rurſum viuat? Cunctis diebꝰ, qbꝰ nūc milito, expecto, donec veniat immutatio mea. Vocabis me, ⁊ ego rn̄debo tibi. Opi manuū tuarū porriges dexteraz. Tu qdem greſſus meus dinumeraſti: ſed parce pctīs meis.

R. vj. Ne recorderis pctā mea. quære ſupra. f. 143. In iij. noct.

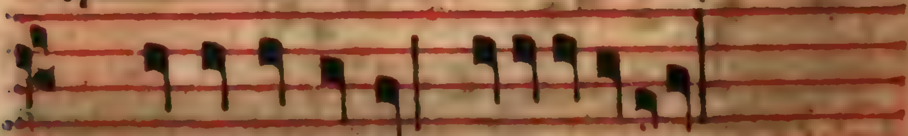
Añ. 1. Com pla ce at. E v o v a e. Pſalmus.

Expectans expectaui dn̄m: ⁊ intēdit mihi. Et exaudiuit ꝓces meas: ⁊ eduxit me de lacu miſerię, ⁊ de luto fęcis. Et ſtatuit ſupra petrā pedes meos: ⁊ direxit greſſus meos. Et immiſit in os meū canticū nouū: carmen Deo nr̄o. Videbūt multi, ⁊ timebunt: ⁊ ſperabūt in dn̄o. Beatus vir cui eſt nomen dn̄i ſpes eius: ⁊ non reſpexit in vanitates ⁊ inſanias falſas. Multa feciſti tu dn̄e Deus meus mirabilia tua: ⁊ cogitationibus tuis nō eſt qui ſimilis ſit tibi. Annūciaui ⁊ locutus ſuz: multiplicati ſunt ſup numerū. Sacrificiuz ⁊ oblationē noluiſti: aures autē pfeciſti mihi. Holocauſtū ⁊ ꝓ pcō nō poſtulaſti: tūc dixi ecce venio. In capite libri ſcriptū eſt de me: vt facerē voluntatē tuā: Deus meus volui: ⁊ legem tuaz in medio cordis mei. Annūciaui iuſtitiā tuam in eccleſia magna: ecce labia mea nō ꝓhibebo: dn̄e tu ſciſti. Iuſtitiā tuā nō abſcondi in corde meo: veritatē tuā, ⁊ ſalutare tuū dixi. Non abſcōdi miſericordiā tuā, ⁊ veritatē tuā a ↄcilio multo. Tu aūt dn̄e ne longe facias miſerationes tuas a me: miſericordia tua, ⁊ veritas tua ſemp ſuſceperūt me. Qm̄ circundederūt me mala, quorū nō eſt numerus: cōprehenderunt me iniqtates meę ⁊ nō potui vt viderē. Multiplicatę ſunt ſuper capillos capitis mei: ⁊ cor meum dereliquit me.

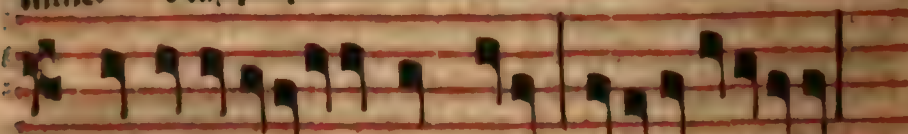
me. Complacet tibi dñe, vt eruas me: dñe ad adiuuandum me reſpice. Cõfundant̃ ⁊ reuereant̃ ſimul qui q̃runt aiam meã: vt auferãt eã. Conuertant̃ retrorſum ⁊ reuereant̃: qui volũt mihi mala. Ferant confeſtum confuſionẽ ſuã: qui dicunt mihi, euge, euge. Exultent ⁊ letentur ſuper te omnes quęrentes te: ⁊ dicant ſemper magnificetur dominus, qui diligunt ſalutare tuũ. Ego autẽ mendicus ſum ⁊ pauper: dominus ſolicitus eſt mei. Adiutor meus ⁊ protector meus es tu deus meus ne tardaueris. Requiem ęternam dona eis domi. Sequitur Antiphona.

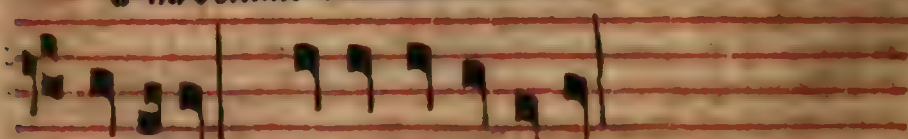
Cõplaceat tibi dñe vt eripias me: dñe ad adiuuãdũ me feſtina.

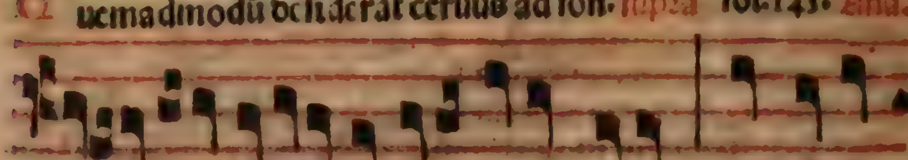
Aña. Sa na do mi ne. E v o v a e. Pſalmus.
Beatus qui intelligit. cum Requiem ęternam dona eis domine. Et lux perpetua luceat eis. ſupra. fol. 59 Antiphona.

Sa na domine a ni mam me am: qui a peccaui ti bi. Aña.

Si ti uit. E v o v a e. Pſalmus.
Quemadmodũ deſiderat ceruus ad fon. ſupra fol. 145. Aña.

Si ti uit ani ma mea ad Deum fontem viuum: quando ve-

niem

niam ⁊ appare bo anto fa ciem domini. ℣. Ne tradas

be ſti js a ni mas con fi ten tes ti bi. ℟. Et a ni mas

pauperum tuorum ne obliuiſcaris in finem. vt ſupra dicitur

Pater noſter. ℣. Et ne nos induc. ℟. Sed libera. Lectio vii.

Spiritus meus attenuabitur: dies mei breuiabuntur: ⁊ ſolum mihi ſupereſt ſepulchrum. Non peccaui: ⁊ in amaritudinibus moratur oculus meus. Libera me Domine, ⁊ pone me iuxta te: ⁊ cuiuſuis manus pugnet contra me. Dies mei trāſierunt: cogitationes meę diſſipatę ſunt torquentes cor meum. Noctem verterunt in diem: ⁊ rurſum poſt tenebras ſpero lucem. Si ſuſtinuero, infernus domus mea eſt: ⁊ in tenebus ſtraui lectulum meum. Putredini dixi, pater meus es: mater mea ⁊ ſoror mea vermibus. Ubi eſt ergo nunc pręſtolatio mea, ⁊ patientia mea? Tu es Domine Deus meus. Reſponſorium.

Peccantem me quo ti di e ⁊ non me pe-

ni ten tem ti mor mor tis con tur bat,

me,

Lectio octaua.

PElli meę conſumptis carnibus adhęſit os meum: ⁊ dere licta ſunt tantummodo labia mea circa dẽtes meos. Miſeremini mei, miſeremini mei ſaltẽ vos amici mei: qꝛ manꝰ domini tetigit me. Quare perſequimini me ſicut Deus, ⁊ carnibus meis ſaturamini? Quis mihi tribuat, vt ſcribantur ſermones mei? Quis mihi det, vt exarentur in libro ſtilo ferreo, vel plũbi lamina, vel celte ſculpantur in ſilice? Scio enim ꝙ redemptor meus viuit: ⁊ in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum: ⁊ rurſuz circundabor pelle mea: ⁊ in carne mea videbo Deũ Saluatorem meũ. Quez viſurus ſum ego ipſe: ⁊ oculi mei ꝯſpecturi ſunt: ⁊ non alius. Repoſita eſt hęc ſpes mea in ſinu meo ℟.

noli

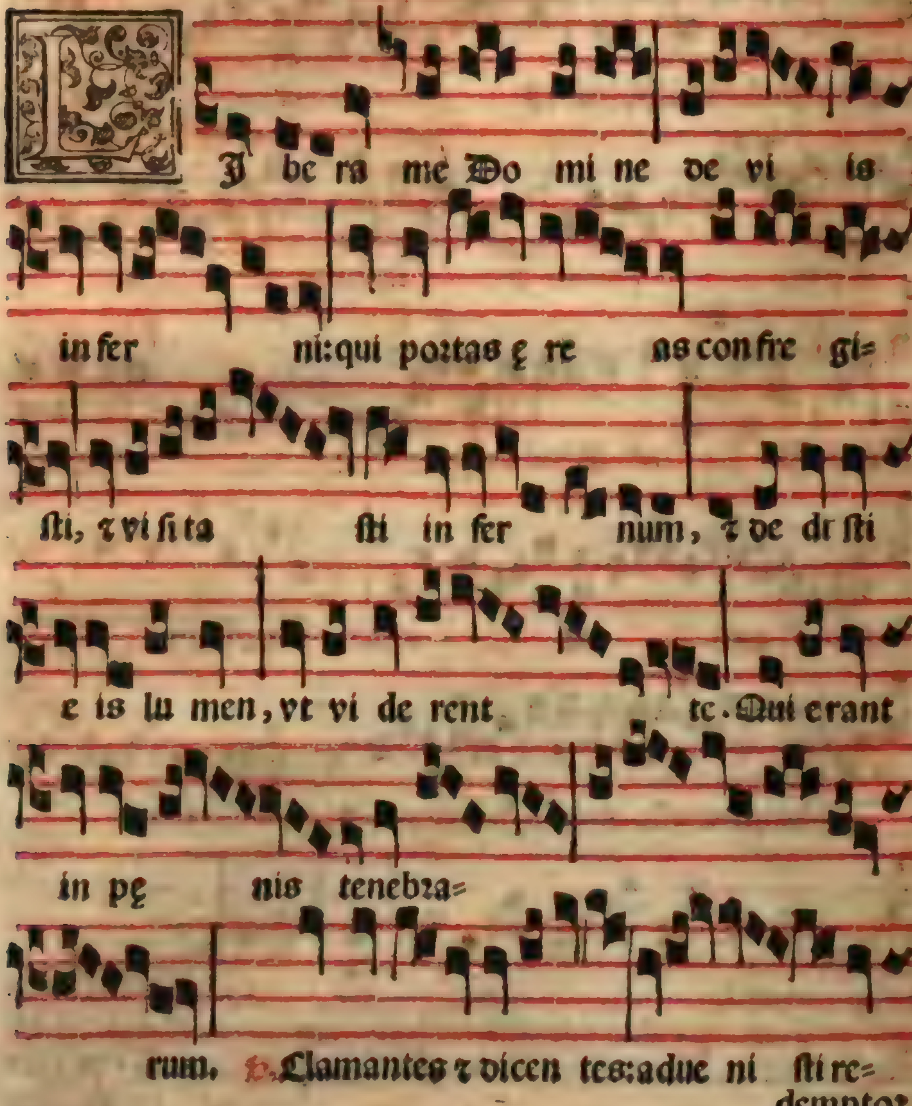

Lectio nona.

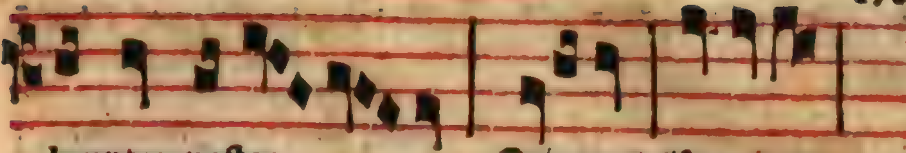
Quare de vulua eduxiſti me? qui vtinam conſumptus eſſem ne oculus me videret. Fuiſſem quaſi non eſſeꝫ de vtero tranſla=

ro tranſlatus ad tumulum. Nunquid non paucitas dierum meorum finietur breui? Dimitte me ergo, vt plangam paululum dolorem meum: antequam vadam, ⁊ non reuertar ad terram tenebroſam, ⁊ opertam mortis caligine, terram miſerię ⁊ tenebrarum, vbi vmbra mortis ⁊ nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.

Reſponſorium.

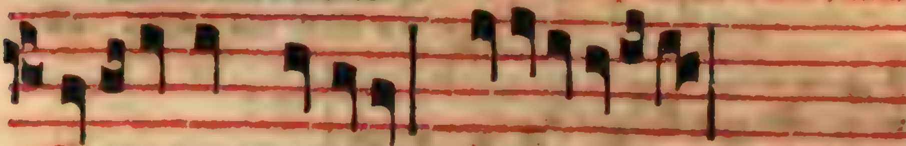

demptor

demptor noſter. Qui e rant. Re qui em.

¶ Supradictũ reſponſoriũ dicat tantũmodo cum fit pro defunctis vigilia triũ lectionũ, vel nouẽ lectionũ ſine nota. Reſpõſoriũ. Libera me Dñe de morte. cũ ſuis verſiculis dicit ſolũmodo in craſtino omniũ ſanctorũ, ⁊ quandocũqȝ nouẽ lectiones ꝑ defunctis cum nota dicuntur: quere ſupra fol. 134. Et repetetur ℟. Libera me domine. Ad laudes incipitur abſolute, Aña.

E xul tabunt Do mi no. E v o v a e. Pſalmus.
M iſerere mei Deus ſm magnã miſericordiã tuam. f. 59. Aña.

E xultabũt Do mi no oſſa hu mi li a ta. Antiphona.

E xau di do mi ne. E v o v a e. Pſalmus.

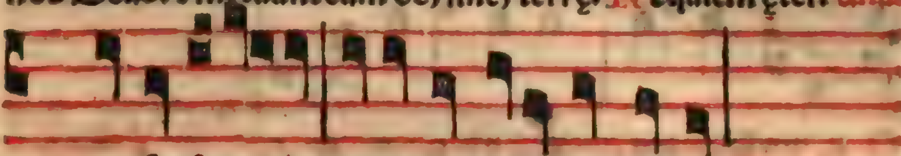
TE decet hymnus Deus in ſion: ⁊ tibi reddetur votum in hieruſalẽ. E xaudi orõnẽ meam: ad te omnis caro veniet. V erba iniquorũ pręualuerũt ſuꝑ nos: ⁊ impietatibus noſtris tu ꝓpitiaberis. B eatus quẽ elegiſti, ⁊ aſſumpſiſti, habitabit in atriis tuis. R eplebimur in bonis domus tuę: ſanctũ eſt templũ tuũ, mirabile in ęquitate. E xaudi nos Deus ſalutaris noſter: ſpes oĩum finiũ terrę, ⁊ in mari longe. P ręparãs montes ĩ virtute tua accinctus potẽtia: q cõturbas ꝓfundũ maris, ſonũ fluctuũ eius. T urbabunt gẽtes: ⁊ timebũt qui habitãt terminos a ſignis tuis: exitus matutini, ⁊ veſperę delectabis. V iſitaſti ter=

ſti terrã, ⁊ inebriaſti eã: multiplicaſti locupletare eam. Flumē dei repletū eſt aqs: paraſti cibū illorū: qm̄ ita eſt ꝑparatio eius. Riuos eius inebriãs, multiplica genimina ei⁹: in ſtillicidijs ei⁹ lętabit̄ germinãs. Benedices coronę anni benignitatis tuę: ⁊ cãpi tui replebunt̄ vbertate. Pinguescent ſpecioſa deſerti: ⁊ exultatione colles accingent̄. Induti ſunt arietes ouiū: ⁊ valles abūdabūt frumēto: clamabūt, etenim hymnū dicēt. Regeꝫ.

DEus Deus meus, ad te de luce vigilo. Sitiuit in te anima mea: quã multipliciter tibi caro mea. In terra deſerta, inuia ⁊ inaquoſa, ſic in ſancto apparui tibi: vt viderē virtutē tuã ⁊ gloriã tuã. Qm̄ melior eſt miſericordia tua ſuꝑ vitas: labia mea laudabunt te. Sic benedicam te in vita mea: ⁊ in noīe tuo leuabo man⁹ meas. Sicut adipe ⁊ pinguedine repleatur aīa mea: ⁊ labijs exultationis laudabit os meū. Si memor fui tui ſuꝑ ſtratū meū: in matutinis meditabor in te, qꝛ fuiſti adiutor meus. Et in velamento alarū tuarū exultabo: adhęſit aīa mea poſt te, me ſuſcepit dextera tua. Ipſi vero in vanū q̄ſierūt aīam meã: introibunt in inferiora terrę tradent̄ in manus gladij: partes vulpiū erūt. Rex vero lętabit̄ in Deo: laudabūtur oēs, q iurãt in eo: qꝛ obſtructū eſt os loquentiū iniqua. Deus miſereat̄ nr̄i, ⁊ benedicat nobis: illuminet vultū ſuū ſuper nos, ⁊ miſereat̄ noſtri. Ut cognoſcamus in terra viã tuã: in omnibus

bus gentibus ſalutare tuū. C onfiteātur tibi populi deus: cōfi-
teantur tibi populi oēs. L ętentur, ⁊ exultent gentes, qm̄ iudi-
cas populos in ęquitate: ⁊ gentes in terra dirigis. C onfitean
tur tibi populi Deus: confiteātur tibi populi omnes: terra de-
dit fructum ſuum. B enedicat nos Deus Deus nr̄, benedicat
nos Deus: ⁊ metuant eum oēs fines terrę. R equiem ęter. Ana.

S e ſu ſce pit dex te ra tu a do mi ne. Antiphona.

A por ta in fe ri. E v o v a e. Pſalmus.

E go dixi in dimidio dierum meorum: vadaʒ ad portas in-
feri. Q uęſiui reſiduum annoꝝ meoꝝ: dixi non videbo
Dn̄m Deum in terra viuentium. N on aſpiciam hominem vl-
tra, ⁊ habitatorem quietis. G eneratio mea ablata eſt, ⁊ cōuo-
lata eſt a me: quaſi tabernacula paſtorum. P ręciſa eſt velut a
texente vita mea: dum adhuc ordirer ſuccidit me: de mane vſqʒ
veſperam finies me. S perabam vſque ad mane: quaſi leo ſic
contriuit oſſa mea. D e mane vſque ad veſperam finies me: ſi-
cut pullus hirūdinis ſic clamabo: meditabor vt columba. A t-
tenuati ſunt oculi mei, ſuſpicientes in excelſo. D omine vim pa
tior: reſponde pro me: quid dicam? aut quid reſpondebit mihi,
cū ipſe fecerim? R ecogitabo tibi omnes annos meos, in ama
ritudine animę meę. D omine ſi ſic viuitur, ⁊ in talibus vita
ſpiritus mei: corripies me ⁊ viuificabis me: ecce in pace amari-
tudo mea amariſſima. T u autem eruiſti animam meam, vt nō
periret: proieciſti poſt tergum tuum oīa peccata mea. Q uia nō
infernus confitebitur tibi, neqʒ mors laudabit te: non expecta-
bunt qui deſcendunt in lacum veritateʒ tuam. V iuens viuens
ipſe confitebitur tibi, ſicut ⁊ ego hodie: pater filijs notam faciet
veritatē tuam. D ñe ſaluum me fac, ⁊ pſalmos noſtros cātabi-
mus cunctis diebus vitę noſtrę in domo dñi. R equiem. Ana.

A por ta in fe ri e ru e do mi ne a ni mam me am. Antiph.
O m nis ſpi ri tus. E v o v a e. Pſalmus.
L audate dn̄m de celis: laudate eum in excelſis.fol.147. Aña.
O m nis ſpi ri tus laudet dominū. ℣. Audiui vocem de ce-
lo dicentē mihi. ℟. Be a ti mor tu i qui in do mi no mo-
riuntur. Aña. E go ſum. E v o v a e. Canticum.
B ndictus dn̄s Deus Iſrael: q2 viſitauit ꝛ fec.fol.174.
E go ſum re ſur re cti o ꝛ vi ta: qui cre dit in me
e ti am ſi mortuus fu e rit, viuet: ꝛ omnis qui vi uit
ꝛ cre-

Quo oña finita. di Pr̃ nr̃. secre. ℣. Et ne noſ in-
ducas. ℟. Sed
ꝛ credit in me, nō mo ri e tur in ę ternuz. libera noſ a ma.
ps. De pfundis. fol. 160. ¶ Nota φ ps. De profundis. di ad
laudes defunctoꝝ diebus ferialibus: ꝛ nullo alio tpe di. Sed di
cto verſu. Et ne nos. ꝛ rñſo. Sed libe. dicant verſus ſequētes.
ſcilicet ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aīas eoꝝ. ℣. Requieſcant
in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationē meam. ℟. Et cla-
mor meus ad te veni. ℣. Dñs vob. ℟. Et cū ſpū tuo. Oremus.
DEus, qui inter apoſtolicos ſacerdotes, famulos tuos pō-
tificali, ſeu ſacerdotali feciſti dignitate vigere, pręſta q̄ſu-
mus: vt eorum quoque perpetuo aggregentur conſortio. Oro.
DEus, venię largitor, ꝛ humanę ſalutis amator, quęſumus
clementiam tuam: vt noſtrę congregationis fratres, ſoro
res propinquos, ꝛ benefactores, qui ex hoc ſeculo tranſierunt,
beata Maria ſemper virgine intercedente cum oib⁹ ſctis tuis,
ad perpetuę beatitudinis conſortium peruenire cōcedas. Oro.
FIdeliū Deus oīum conditor ꝛ redemptor, aīabus famulo
rū famularūq; tuarū remiſſionē cunctorum tribue pecca
torū: vt indulgentiā, quā ſemper optauerunt, piis ſupplicationi
bus conſequant. Qui viuis ꝛ regnas cum Deo patre in vnita.
℣. Requiē ęternā dona eis dñe. ℟. Et lux perpetua luceat eis.
℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ¶ Vel dicat vna de infra-
ſcriptis orationibus. ¶ In die depoſitionis defuncti. Oratio.
DEus, cui propriū eſt miſerere ſemꝑ ꝛ parcere, te ſupplices
exoramus pro aīa famuli tui N. quā hodie de hoc ſeculo
migrare iuſſiſti: vt nō tradas eū in manibus inimici, neq; obli-
uiſcaris in finē: ſed iubeas eū a ſanctis angelis ſuſcipi, ꝛ ad pa-
triā paradiſi perduci: vt qꝛ in te ſperauit, ꝛ credidit, non pęnas
ęternas ſuſtineat, ſed gaudia ſempiterna poſſideat. Per dñm.
¶ In die 3. 7. vel trigeſimo depoſitionis defuncti. Oratio.
QUęſum⁹ dñe, vt aię famuli tui N. cui⁹ depoſitionis diem
tertiū, vel ſeptimū, vel trigeſimū cōmemoramus ſancto
rū atq; electorū ſuorum largiri digneris conſortiū, ꝛ rorē miſę
tuę perēnē infundas. Per dñm no. ¶ Pro viro defuncto. Oro.

 Inclina

Inclina domine aurez tuam ad preces noſtras, quibus miſericordiam tuam ſupplices deprecamur: vt animaz famuli tui N. quam de hoc ſeculo migrare iuſſiſti, in pacis ac lucis regione conſtituas, ⁊ ſanctorum tuorum iubeas eſſe conſortez. Per dominum noſtrum Jeſum. ¶ Pro vna defuncta. Oratio

Queſumus dn̄e pro tua pietate miſerere animę famulę tuę N. ⁊ a contagijs mortalitatis exutam, in ęternę ſaluationis partem reſtitue. Per dn̄m. ¶ Pro patre, ⁊ matre, Oratio.

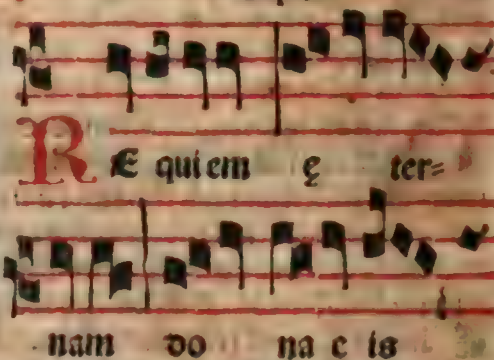
Deus qui nos patrem ⁊ matrem honorare pręcepiſti, miſerere clementer animabus patris ⁊ matris meę: eorumqꝫ peccata dimitte: meque eos in ęternę claritatis gaudio fac videre. Per dominuz noſt. ¶ Pro pluribus parentibus. Oratio.

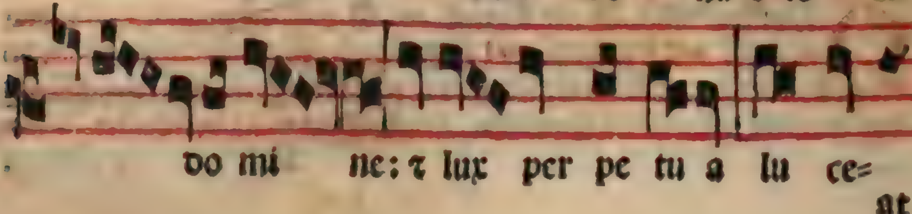
Deus, qui nos patrem ⁊ patrem honorare pręcepiſti, miſerere clementer aïabus parentum noſtrorum: eorumque peccata dimitte: noſque eos in ęternę claritatis gaudio fac videre. Per dominum noſt. ¶ Pro pluribus defunctis. Oratio.

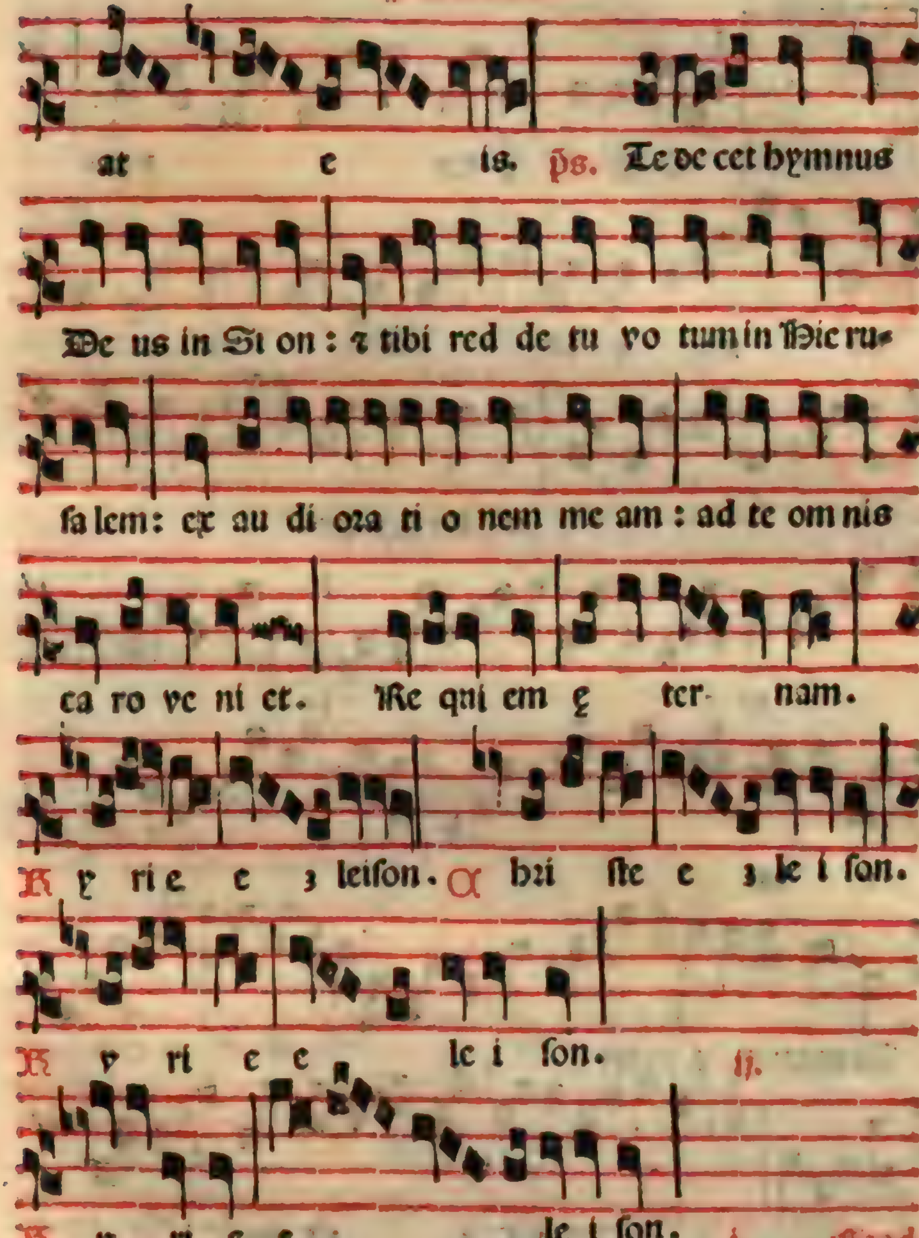
Omnipotēs ſempiterne deus, cui nunq̄ ſine ſpe miſericordię ſupplicatur, propitiare aïabus famulorū famularūqꝫ tuarū: vt qui de hac vita in tui nois confeſſione deceſſerūt, ſanctorū tuorꝫ numero facias aggregari. Per do. ℣. Requiē ęternā dona eis dn̄e. ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Requieſcāt in pace. ℟. Amen. ¶ Sequitur miſſa pro defunctis in cantu.

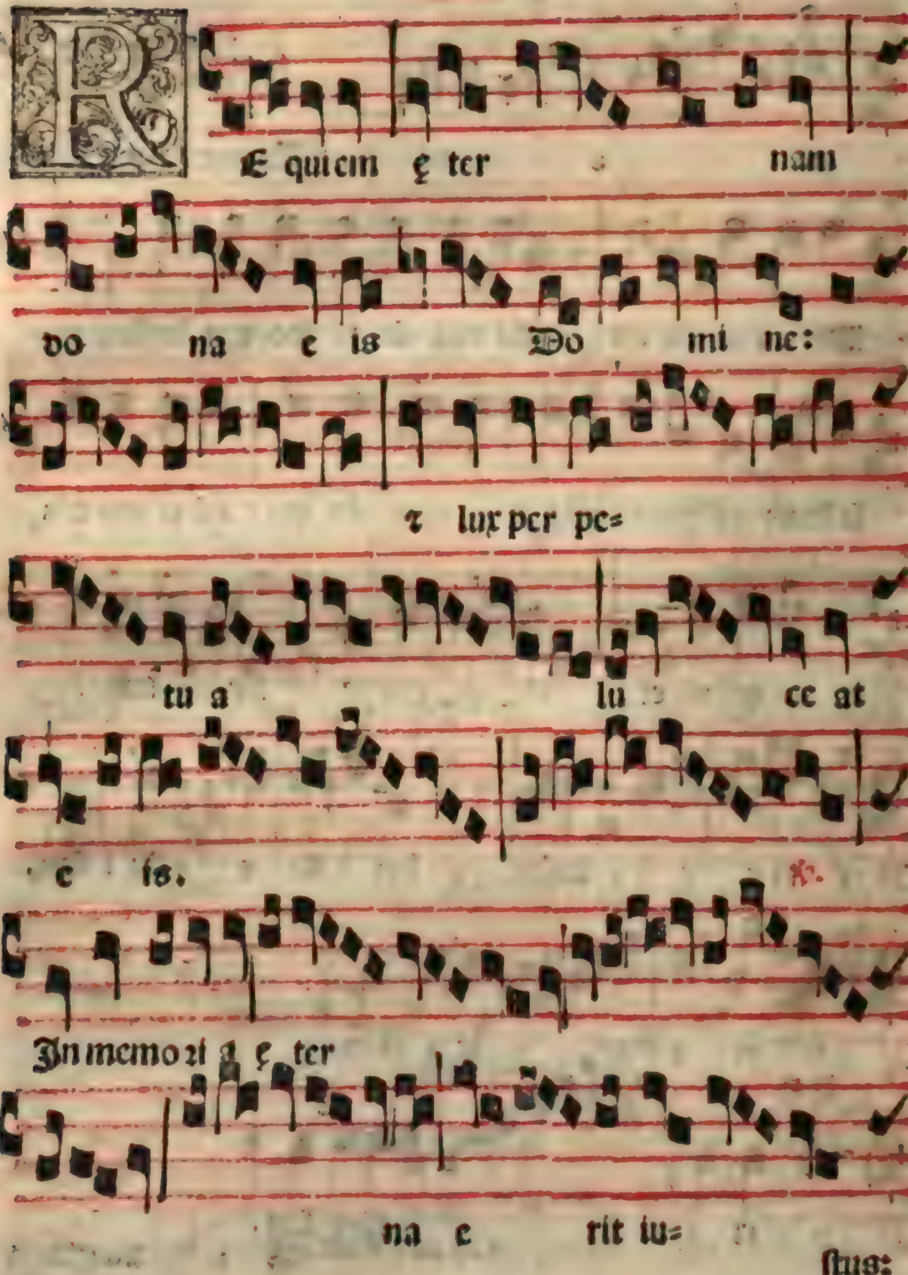
¶ Miſſa in agenda pro mortuis. Cap. 32.

at e is. ps. Te de cet hymnus
De us in Si on: ⁊ tibi red de tu vo tum in Hie ru-
ſa lem: ex au di ora ti o nem me am: ad te om nis
ca ro ve ni et. Re qui em e ter nam.
Ky ri e e leiſon. Chri ſte e le i ſon.
Ky ri e e le i ſon. ij.
Ky ri e e le i ſon.

R Equiem ę ter nam
do na e is Do mi ne:
ꝛ lux per pe=
tu a lu ce at
e is. ℟.
Jn memo ri a ę ter
na e rit iu=
ſtus:

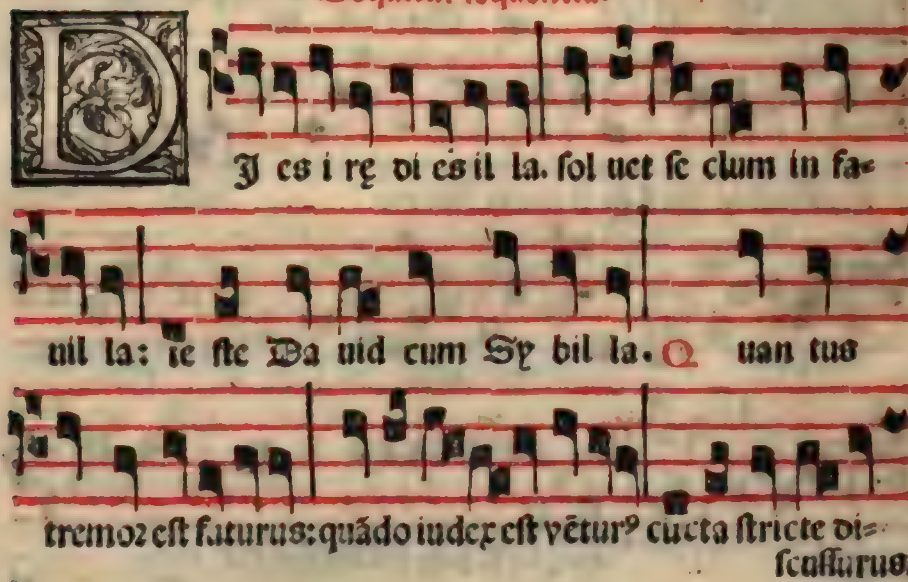

ſtus: ab au di ti o ne
ma la non
ti me bit.

ℭ Tractus.

A B ſol ue Do mi ne a ni=
mas om ni um fi de li um de fun cto rum
ab om ni vin cu lo de li cto=
rum. ℟. Et gra ti a tu a il lis ſuc cur ren=

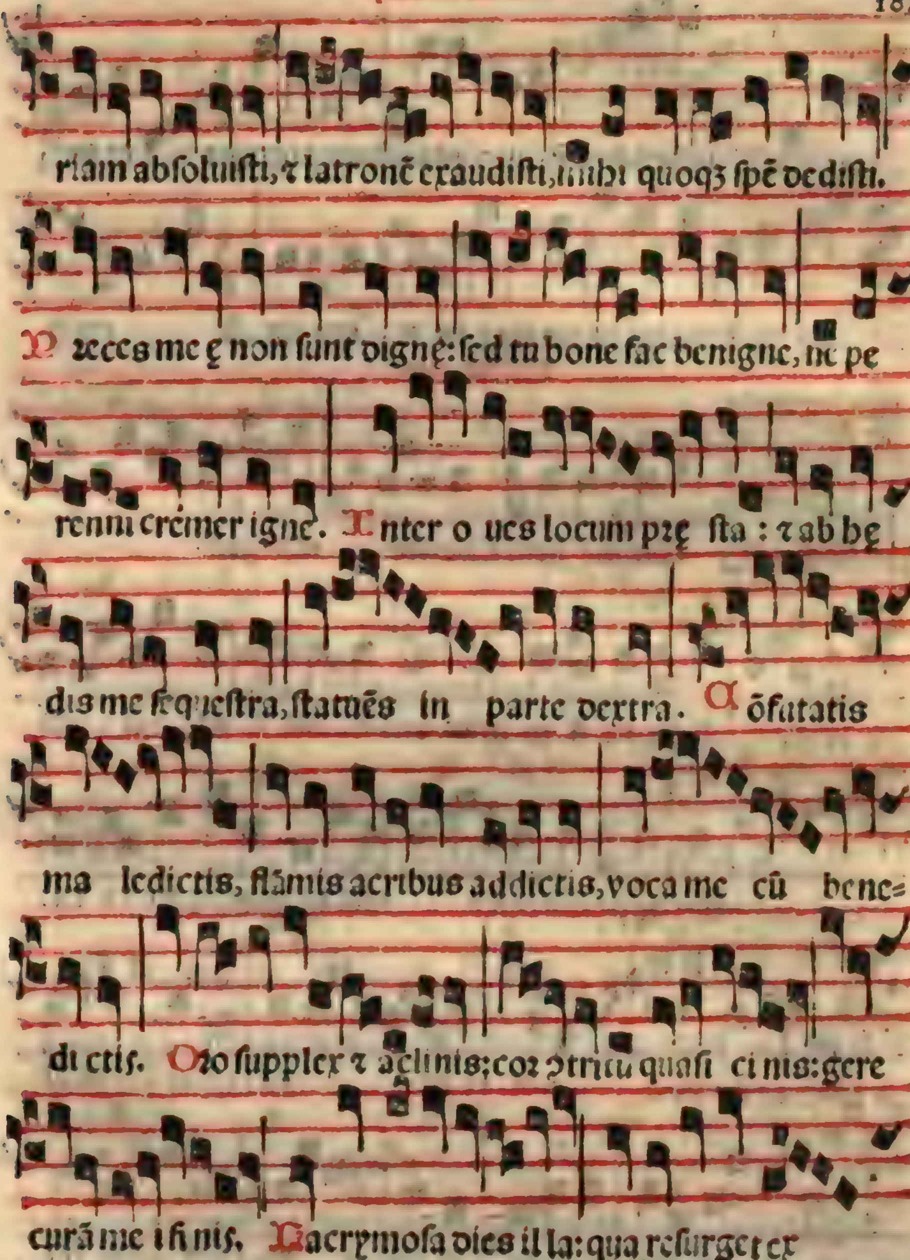

Sequitur ſequentia.

ſcuſſurus. Tuba mirū ſpar gēs ſo nū p ſe pulcra regio
nū. co get om nes ante thronū. Mors ſtupebit &
natura: cum reſurget cre atura iudican ti reſponſura.
Liber ſcriptus pro fe re tur: in quo to tū cōti ne tur: vn
de mūdus iudicetur. Iudex ergo cum ſedebit: quicqd la
tet appare bit: nil inultū remane bit. Quid ſū miſer tūc
dicturus: quē patronū rogaturus: dum vix iuſtus ſit ſecurus.

Rex tremendę maieſtatis, qui ſal uan dos ſal uas gratis,
ſalua me fons pi e tatis. Recor da re Je ſu pi e, q
ſum cauſa tuę vi ę, ne me per das illa di e. Querẽs
me ſe di ſti laſſus, redemiſti cruce paſſus: tãtus la=
bor nõ ſit caſſus. Iuſte iudex vl tionis, donuꝫ fac remiſ=
ſi o nis, ante di ẽ ra ti o nis. Ingemiſco tanꝙ reus:
culpa rubet vultꝰ meus: ſupplicanti parce deus. Qui Ma=
riam

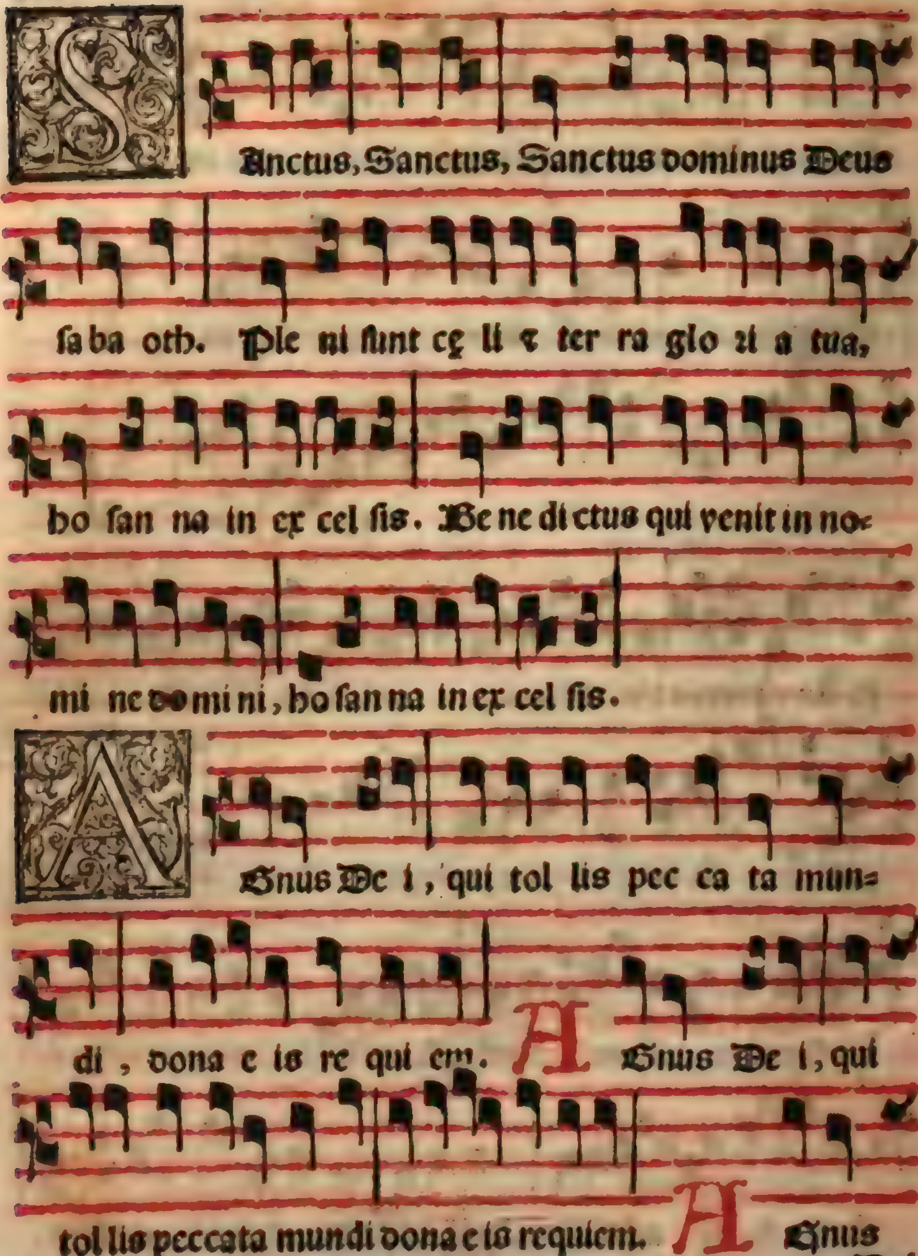

riam abſoluiſti, ⁊ latronē exaudiſti, mihi quoq; ſpē dediſti.
Preces meę non ſunt dignę: ſed tu bone fac benigne, ne pe
renni cremer igne. Inter oues locum pręſta: ⁊ ab hę
dis me ſequeſtra, ſtatuēs in parte dextra. Cōfutatis
ma ledictis, flāmis acribus addictis, voca me cū bene=
di ctis. Oro ſupplex ⁊ acclinis: cor ↄtritū quaſi cinis: gere
curā me i finis. Lacrymoſa dies il la: qua reſurget ex

fauilla

fauilla. I udicãdus homo re us huic ergo pa ce deꝰ
P ie Ie ſu do mi ne do na e is re qui em. A men.
Offertoꝛium.
D Omine Ieſu Chꝛi ſte rex glo=
ri e, li be ra a ni mas om ni um fi de li um
defunctoꝛum de pęnis infer ni, ꝛ de pꝛofundo la cu:
libera eas de o re le o nis: ne abſoꝛ be at
eas tar tarus, ne cadãt in obſcu ru: ſed ſigni fer
ſanctus

ſanctus Michael repræſentet e as in lu cem
ſan ctam. Quam o lim Abra hæ pro mi ſi ſti ⁊ ſe-
mi ni e ius. ℣. Ho-
ſti as ⁊ preces tibi Domi ne laudis of fe ri mus:
tu ſu ſci pe pro a ni ma bus il lis, qua rum
hodi e me mo riam fa cimus, fac e as Domine de morte
tran ſi re ad vitam. Quaz o lim Abrahæ pro mi ſi ſti.

Sanctus

Sanctus, Sanctus, Sanctus dominus Deus
ſa ba oth. Ple ni ſunt cę li & ter ra glo ri a tua,
ho ſan na in ex cel ſis. Be ne di ctus qui venit in no-
mi ne domi ni, ho ſan na in ex cel ſis.
Agnus De i, qui tol lis pec ca ta mun-
di, dona e is re qui em. A gnus De i, qui
tol lis peccata mundi dona e is requiem. A gnus

Dei

Modo viſitandi tumulos defunctorum. Cap. 33.

Modo v[illegible]ſitandi tumulos defunctoꝝ immediate. poſtquã p eis cãtata fuerit miſſa, in die dep[illegible]ſitionis eorũ tertio, ſeptimo, trigeſimo, vel anniuerſario. Cũ miſſa p aliquo defuncto decãtãda fuerit, añ ichoationẽ miſſe ſac[illegible]a, vel alie[illegible] [illegible] miſerit, pãnũ nigrũ ſup ſepulcrũ illiꝰ defuncti apponet: ⁊ duo cãdelabra cũ duobꝰ cereis accẽſis, vnũ ad caput, aliud ad pedes collocare nõ obliuiſcat. Tpe vero ɔgruo dictꝰ ſacriſta camp[illegible] pulſet: vt tali ſigno clerici a ſepulcrũ defuncti pceſſionalr viſitãdũ ɔuenire poſſint. Et dũ cãtat. Agnꝰ dei, pparent ſe ipſi ſa[illegible] [illegible] bñdicta, icẽſũ, ⁊ pluuiale nigrũ, vel viridẽ. Et poſt bñe

dictionẽ

dictione a ſacerdote, cōpleta nunā, ⁊ inchoato a cantoribꝰ reſpōſorio, **Qui Lazarū reſuſcitaſti a monumento.** ſupra **fol. 165.** Acolytus accepta cruce vadat ad ſepulcrum defuncti: ipſumque ſequant clerici bini ⁊ bini. ita q̄ vltimo loco veniat ſacerdos pluuiali indutus, ⁊ in manu librū geſtās habēs a dextris diaconū cū aqua benedicta, a ſiniſtris vero ſubdiaconū cū incenſo. Cum aūt ad ſepulchrū ventū fuerit, acolytus cū cruce ⁊ hebdomadarius cū miniſtris, ⁊ oēs alij clerici ſacerdotes ſiue fratres circa ſepulcrū ordinate ſe diſponāt. Et hebdomadariꝰ accipiat aquā benedictā de manu diaconi, ⁊ aſpergat ſepulcrū defuncti: deinde thuribulū, vt ſuauē adoleat incenſo. Quibus peractis, ⁊ reſpōſorio finito, cantor cum primo choro dicat **Kyrie eleiſon. f. 142.** Et eo finito ſacerdos dicat alta voce Pr̄ nr̄. Quo in ſilentio dicto, dicat ℣. **Et ne nos indu.** ℟. **Sed libera.** ℣. **A porta inferi.** ℟. **Erue domine animā eius.** ℣. **Requieſcat in pace.** ℟. **Amen.** ℣. **Dn̄e exaudi orationem meam.** ℟. **Et clamor meus ad te ve.** ℣. **Dn̄s vobiſcum.** ℟. **Et cum ſpiritu tuo. Oremus.** Oratio.

Abſolue queſumus Domine, animam famuli tui ab omni vinculo delictorum: vt in reſurrectionis gloria inter ſāctos ⁊ electos tuos reſuſcitatus reſpiret. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. **Amen.** ¶ Pro vna defuncta. Oratio.

Inueniat, q̄s dn̄e, anima famulę tuę lucis ęternę cōſortiū, cuius perpetuę miſericordię conſecuta eſt ſacramentum. Per Chr̄m dn̄m. ℟. **Amen.** ¶ Pro pluribus defunctis. Oro.

Deus vita viuentium, ſpes morientiū ſalus omnium in te ſperantium, pręſta propitius: vt animę famulorum famularumq; tuarum a noſtrę mortalitatis nexibus abſolutę, beata Maria ſemper virgine intercedente, in perpetua cum ſanctis tuis luce lętentur. Per Chriſtum dominum noſtrū. ℟. **Amen.**
℣. **Requiem ęternā dona eis dn̄e.** ℟. **Et lux ꝑpetua luceat eis.**

Deinde cantores dicant.

Et dicto a clericis circunſtātibus.

Et omnes immediate incipiāt reſpōſoriū. **Memento mei deus. fol. 148.** Et dū cātatur ꝓdictū reſponſoriū reuertant in eccleſiam.

Et

Et poſtq̄ reuerſi fuerint, ſtent ordinate in choro: ⁊ finito reſpõſorio, ſacerdos dicat alta voce. Pater noſter. ⁊ eo in ſilentio dicto, ſubiungat verſuz. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationem meã. ℟. Et clamor meus. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Tibi dñe cõmendamus aiaz famuli tui N. vt defunctus ſeculo tibi viuat: ⁊ q̃ per fragilitatẽ mundanȩ cõuerſationis peccata commiſit, tu venia miſericordiſſimȩ pietatis abſterge. Per Chr̄m dñm noſtrũ. ℟. Amen. ¶ Pro vna defuncta. Oro.

Tibi dñe cõmendamus aiam famulȩ tuȩ N. vt defuncta ſeculo tibi viuat: ⁊ q̃ per fragilitatẽ mundanȩ cõuerſationis peccata commiſit, tu venia miſericordiſſimȩ pietatis abſterge. Per Chr̄z dñz nr̄z. ℟. Amẽ. ¶ Pro pluribus defunctis, Oro.

Tibi dñe cõmendamus aias famulorũ famularũq3 tuarũ, ⁊ oiuz fideliũ defunctoꝝ, vt defuncti ſeculo tibi viuant: ⁊ q̃ per fragilitatẽ mundanȩ conuerſationis peccata cõmiſerũt, tu venia miſericordiſſimȩ pietatis abſterge. Per Chr̄m. ℟. Amẽ.

¶ Incipiunt ſeptem pſalmi pȩnitentiales. Cap. 34.

Aña. Ne reminiſcaris. ps. Domine ne in furore. j. folio 58. ps.

Beati quorũ remiſſȩ ſunt iniq̃tates: ⁊ quorũ tecta ſunt peccata. Beatus vir cui nõ imputauit dñs peccatũ: nec eſt in ſpũ eius dolus. Quõ tacui inueterauerũt oſſa mea: dum clamarem tota die. Quõ die ac nocte grauata eſt ſup me manus tua: conuerſus ſum in ȩrumna mea, dũ configitur ſpina. Delictuz meũ cognitũ tibi feci: ⁊ iniuſtitiã meã non abſcond'. Dixi cõfitebor aduerſum me iniuſtitiã meã dño: ⁊ tu remiſiſti impietatẽ peccati mei. Pro hac orabit ad te oĩs ſanctus, in tp̄e opportuno. Verumtamen in diluuio aquarũ multarũ, ad eũ nõ approximabunt. Tu es refugiũ meum a tribulatione, q̃ circumdedit me: exultatio mea erue me a circundãtibus me. Intellectũ tibi dabo: ⁊ inſtruã te in via hac qua gradieris: firmabo ſuper te oculos meos. Nolite fieri ſicut equus ⁊ mulus: quibus non eſt intellectus. In chamo ⁊ frȩno maxillas eoꝝ cõſtringe: ⁊ q nõ approximant ad te. Multa flagella peccatoris: ſperantes autẽ in dño miſericordia circundabit. Letamini in dño ⁊ exultate iuſti: ⁊ gloriamini oẽs recti corde. Gloria patri. ps. Domine

ne ne in furore tuo arguas me. ij. ſupra. folio 58. ps. Miſerere
mei Deus ſm magnam miſericordiam tuam: ſupra. fol. 59. ps
Domine exaudi oꝛonē meam, ꝛ clamor meus ad te veniat.
Nō auertas faciem tuā a me: in quacūq; die tribulor, in-
clina ad me aurē tuā. In quacunq; die inuocauero te: veloci-
ter exaudi me. Quia defecerūt ſicut fum⁹ dies mei: ꝛ oſſa mea
ſicut cremiū aruerunt. Percuſſus ſum vt fenū, ꝛ aruit cor meū:
qꝛ oblitus ſum comedere panē meū. A voce gemit⁹ mei, adhe-
ſit os meū carni mee. Similis factus ſuȝ pellicano ſolitudinis:
factus ſum ſicut nycticorax in domicilio. Vigilaui, ꝛ fact⁹ ſuȝ
ſicut paſſer ſolitarius in tecto. Tota die exprobrauerunt mihi
inimici mei: ꝛ qui laudabāt me aduerſum me iurabāt. Quia ci-
nerē tanq̄ panē mādueabā: ꝛ potū meū cū fletu miſcebā. A fa-
cie ire indignationis tue: qꝛ eleuans allisiſti me. Dies mei ſicut
vmbra declinauerūt: ꝛ ego ſicut fenū arui. Tu aūt dñe in eter
nū pmanes: ꝛ memoriale tuum in gñatione ꝛ gñationem. Tu
exurgēs miſereberis ſiō: qꝛ tēpus miſerendi eius, qꝛ venit tps.
Qm̄ placuerūt ſeruis tuis lapides eius: ꝛ terre ei⁹ miſerebun-
tur. Et timebunt gentes nomē tuū dñe: ꝛ oēs reges terre glo-
riā tuā. Quia edificauit dñs ſion: ꝛ videbit in gloria ſua. Re-
ſpexit in oꝛonem humiliū: ꝛ non ſpreuit pces eoꝛū. Scribātur
hec in gñatione altera: ꝛ populus qui creabitur laudabit dñȝ.
Quia proſpexit de excelſo ſctō ſuo: dñs de celo in terrā aſpexit.
Ut audiret gemitus cōpeditoꝛū: vt ſolueret filios interēptoꝛū.
Ut annūciēt in ſiō nomē dñi: ꝛ laudē ei⁹ in Hierlm. In con-
ueniēdo populos in vnū, ꝛ reges, vt ſeruiant dño. Reſpondit
ei in via virtutis ſue: paucitatē dierū meoꝛuȝ nuncia mihi. Ne
reuoces me in dimidio dieruȝ meoꝛū: in gñatione ꝛ gñationem
anni tui. Initio tu dñe terrā fundaſti: ꝛ opera manuuȝ tuaruȝ
ſunt celi. Ipſi peribunt, tu aūt pmanes: ꝛ oēs ſicut veſtimētū
veteraſcent. Et ſicut opertoꝛiū mutabis eos ꝛ mutabuntur: tu
aūt idē ipſe es, ꝛ anni tui non deficient. Filij ſeruoꝛū tuoꝛū ha-
bitabunt: ꝛ ſemen eoꝛū in ſeculū dirigetur. Gloria pat. Pſalꝰ.
De profundis clamaui ad te domine. ſupra. fol. 164. Pſalmus.
Domine exaudi orationem meam, auribus perci. ſupra. f. 149.
Aña. Ne reminiſcaris dñe delicta nr̄a, vel parentū nr̄oꝛū: neq;
vindictam ſumas de pctis noſtris. Oꝛatio dicēda ante litaniā.

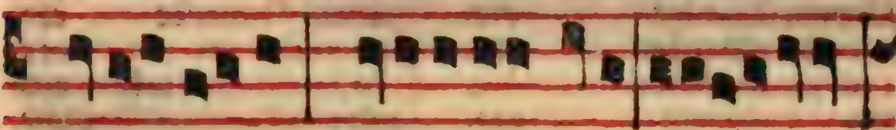
Itenan-

INenarrabilē magnitudinis tuę potentiā oīps Deus peti
mus ⁊ oramus: vt nos patriarcharū fides ędificet, pphe-
tarū ſciētia illuminet, apoſtolorū charitas ad Dei noſtri ⁊ mu
tuā fraternę dilectionis charitatē inuitet, martyrū tolerātia
corroboret, ꝯfeſſorū pſeuerātia ꝯfirmet, ⁊ oīa exēpla ſanctorum
inſtruant: ac pcipua illorū inuocamus merita quorū noīa in li
bro vitę ſcripta eſſe non dubitamus: vt pro nobis ⁊ pro oībus
in hoc loco ⁊ in toto mundo famulantibus ante te Deū noſtrū
interceſſores adeſſe dignent. Per Chr̄m dn̄m noſtrū. ℟. Amen.

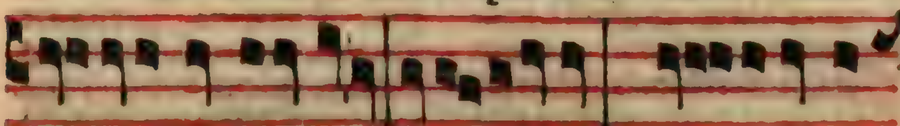
¶ Litania. Cap. 35.

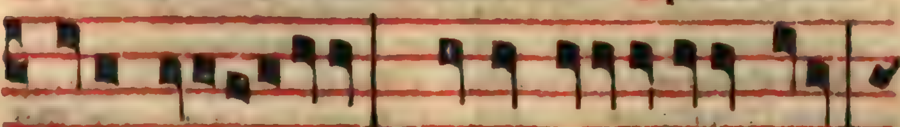
Ky ri e e le i ſon. Chriſte e le i ſon. Chriſte audi nos.

Chriſte exaudi nos. Pater de cęlis Deus miſerere nobis.

Fili redēptor mūdi deus, miſerere nobis. Spiritus ſancte

Deus, miſerere nobis. Sancta Trinitas vnus Deus,

mi ſe re re no bis. Sancta Maria o ra pro nobis.

Sancta Dei genetrix ora. Sancte Michael ora.
Sancta virgo virginū ora. Sancte Gabriel ora.

 Sanct

Sancte Raphael ora.
Oẽs ſci angeli ⁊ archang. orãt.
Oẽs ſci btõꝝ ſpũum ordi. orãt.
Sãcte Joãnes Baptiſta ora.
Oẽs ſci pr̃archę ⁊ ꝓphe. orãt.
Sancte Petre ora.
Sancte Paule ora.
Sancte Andrea ora.
Sancte Jacobe ora.
Sancte Joannes ora.
Sancte Thoma ora.
Sancte Jacobe ora.
Sancte Bartholomęe ora.
Sancte Matthęe ora.
Sancte Simon ora.
Sancte Thadęe ora.
Sancte Matthia ora.
Sancte Barnaba ora.
Sancte Marce ora.
Sancte Luca ora.
Omnes ſancti apoſtoli ⁊ euã-geliſtę orate.
Oẽs ſancti diſcipuli Dñi orat.
Oẽs ſancti Innocentes orate.
Sancte Stephane ora.
Sante Laurenti ora.
Sancte Vincenti ora.
Sancte Fabiane. ora.
Sancte Sebaſtiane ora.
Sci Joãnes ⁊ Paule orat.

Sci coſma ⁊ Damiane orãt.
Sci Geruaſi ⁊ Protaſi orãt.
Omnes ſcti Martyres orãt.
Sancte Syluester ora.
Sancte Gregori ora.
Sancte Martine ora.
Sancte Auguſtine ora.
Sancte Ambroſi ora.
Sancte Hieronyme ora.
Sancte Nicolae ora.
Omnes ſancti pontifices ⁊ confeſſores orate.
Omnes ſci Doctores orate.
Sancte Benedicte ora.
Sancte Dominice ora.
Sancte Franciſce ora.
Sancti Antoni ora.
Oẽs ſancti monachi ⁊ ere-mitę orate.
Oẽs ſci ſacerdotes ⁊ leui. orãt.
Scã Maria magdalena orãt.
Sancta Agnes ora.
Sancta Lucia ora.
Sancta Cęcilia ora.
Sancta Agatha ora.
Sancta Catherina ora.
Sancta Margarita ora.
Oẽs ſcẽ virgines ⁊ viduę orãt.
Omnes ſancti ⁊ ſanctę Dei intercedite pro nobis.

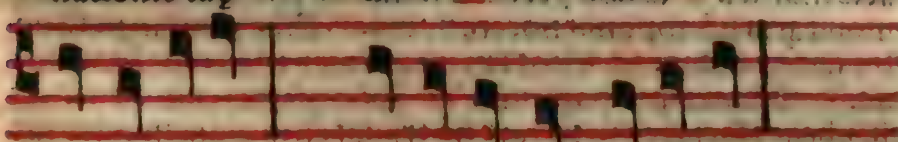

Pro pi ti us e ſto par ce no bis do mi ne.

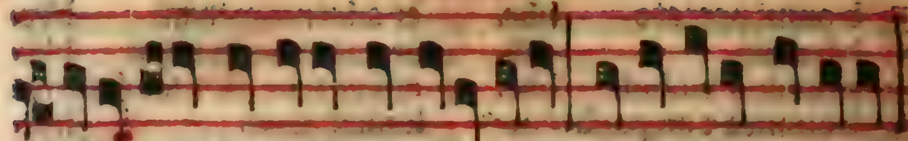
Propitius eſto: exaudi nos domine.

Ab omni malo libera nos do-mine

Ab omni peccato libe.
Ab ira tua lib.
Ab inſidijs diaboli libe.
A ſubitanea ⁊ improuiſa morte libe.
Ab ira ⁊ odio ⁊ omni mala voluntate libe.
A fulgure ⁊ tempeſtate libe.
A ſpiritu fornicationis libe.
A morte perpetua libe.
Per myſterium ſanctę incarnationis tuę libe.
Per aduentum tuum libe.
Per natiuitatem tuam libe.
Per baptiſmum ⁊ ſanctum ieiunium tuum libe.
Per crucē ⁊ paſſionē tuā libe.
Per mortē ⁊ ſepulturā tuā libe.
Per ſctām reſurrect. tuam libe.
Per admirabilem aſcenſionē tuam libe.
Per aduentum ſpiritus ſancti paracliti libe.
In die iudicij libe.

Pec ca to res, te ro ga mus au di nos.
Ut nobis parcas te rog.
Ut nobis indulgeas te rog.
Ut ad veram pęnitentiam nos perducere digneris te rog.
Ut eccleſiam tuā ſanctā regere ⁊ conſeruare digneris te rog.
Ut dominum apoſtolicum ⁊ omnes eccleſiaſticos ordines in ſancta religione conſeruare digneris te rog.
Ut inimicos ſanctę eccleſię humiliare digneris te rog.
Ut regibus ⁊ principibus chriſtianis pacem ⁊ veram concordiam donare digneris. te rog.
Ut cūcto populo chr̄iano pacē ⁊ vnitatē largiri digneris, te r.
Ut noſmetipſos in tuo ſancto ſeruitio confortare ⁊ conſeruare digneris te rog.
Ut mentes noſtras ad cęleſtia deſideria erigas, te rog.
Ut oībus bn̄factoribus nr̄is ſempiterna bona retribuas, te ro.
Ut animas noſtras, fratrum, propinquorum, ⁊ benefactorum noſtrorum ab ęterna damnatione eripias, te rog.
Ut fructus terrę dare ⁊ conſeruare digneris, te rog.
Ut oībus fidelibus defunctis requiē ęternā donare dig. te rog.
Ut nos exaudire digneris te rog.
Fili Dei, te rogamus audi nos.

Agnus Dei, qui tollis peccata mūdi, parce nobis domine.
Agnus dei, qui tollis peccata mundi, exaudi nos domine:
Agnus dei, qui tollis peccata mūdi, miſerere nobis:

Chriſte audi nos. Chriſte exaudi nos. Kyrie eleiſ. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſ. Pater nr̄. ℣. Et ne nos. ps. Deus in ad. ⁊c. folio 17. ℣. Saluos fac ſeruos tuos, ⁊ ancillas tuas. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Eſto nobis domine turris fortit. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus i nobis. ℟. Et filius iniquitatis nō apponat nocere nobis. ℣. Dn̄e non ſm pctā noſtra facias nobis. ℟. Neq; ſm iniquitates nr̄as retribuas nobis. ℣. Oremus pro papa nr̄o. ℟. Dn̄s ꝯſeruet eum ⁊ viuificet eū, ⁊ beatū faciat eū in terra: ⁊ nō tradat eū in aīam inimicoꝝ eius. ℣. Oremus pro bn̄factoribus nr̄is. ℟. Retribuere dignare dn̄e oībus nobis bona faciētibus pp nomē ſcm̄ tuū vitā eternā. ℣. Oremus pro fidelibus defunctis. ℟. Requiē eternā. ⁊c. ⁊ lux perpe. ⁊c. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Pro fratribus nr̄is abſentib. ℣. Saluos fac ſeruos tuos. ℟. Deus meus ſperātes in te. ℣. Mitte eis dn̄e auxiliū de ſcō. ℟. Et de Sion tuere eos. ℣. Dn̄e exau. ℟. Et cl. ℣. Dn̄s vob. ℟. Et cū. Oro.

Deus cui ꝓpriū eſt miſereri ſemper ⁊ parcere, ſuſcipe deprecationē nr̄am; ⁊ nos ⁊ oēs famulos tuos, quos delictorum cathena conſtringit, miſeratio tue pietatis abſoluat. Oro.

Exaudi, q̄s dn̄e, ſupplicū preces, ⁊ ꝯfitētiū tibi parce pctis: vt pariter nobis indulgētiā tribuas benignus ⁊ pacē. Oro.

Ineffabilem nobis domine miſericordiam tuam clementer oſtende: vt ſimul nos ⁊ a peccatis omnibus exuas, ⁊ a penis quas pro his meremur, eripias. Oratio.

Deus, qui culpa offenderis, penitentia placaris, preces populi tui ſupplicantis propitius reſpice: ⁊ flagella tue iracundie, que pro peccatis noſtris meremur, auerte. Oratio.

Omnipotens ſempiterne deus, miſerere famulo tuo pape noſtro N. ⁊ dirige eum ſm tuā clementiā in viā ſalutis eterne: vt te donante tibi placita cupiat, ⁊ tota virtute perficiat. Oratio.

Deus,

DEus, a quo ſancta deſideria, recta ↄſilia, ⁊ iuſta ſunt ope-
ra, da ſeruis tuis illã quam mundus dare non poteſt pa-
cem: vt ⁊ corda noſtra mandatis tuis dedita, ⁊ hoſtium ſublata
formidine, tempora ſint tua protectione tranquilla. Oratio.
URe igne ſcti ſpũs renes noſtros, ⁊ cor noſtrũ dñe: vt tibi
caſto corpore ſeruiamus, ⁊ mũdo corde placeamus. Oro.
FIdeliũ deus omnium conditor ⁊ redemptor, animabus
famulorum famularumq; tuarum remiſſionem cunctorũ
tribue peccatorum: vt indulgentiam quam ſemper optauerũt,
pijs ſupplicationibus conſequantur. Oratio.
ACtiones noſtras, queſumus domine, aſpirãdo preueni, ⁊
adiuuando proſequere: vt cũcta noſtra oratio ⁊ operatio
a te ſemper incipiat: ⁊ per te cepta finiatur. Oratio.
OMnipotens ſempiterne deus, qui viuorum dominaris ſi-
mul ⁊ mortuorum, omniumque miſereris, quos tuos fide
⁊ opere futuros eſſe prenoſcis, te ſupplices exoramus: vt pro q
bus effundere preces decreuimus, quoſq; vel preſens ſeculum
adhuc in carne retinet, vel futurũ iam exutos corpore ſuſcepit,
intercedentibus oĩbus ſanctis tuis, pietatis tue clementia, om
nium delictorum ſuorum veniam conſequantur. Per domi. ℣.
Dñe exaudi. ℟. Et clam. ℣. Benedicamus dño. ℟. Deo gra
tias. ℣. Exaudiat nos oĩpotens ⁊ miſericors dominꝰ. ℟. Amẽ.

¶ Pſalmi graduales, in feriali officio tantum dicuntur
in Quadrageſima. Cap. 16.

CAnticũ graduũ ante inchoationẽ matutini abſolute in-
cipitur. Pſalmi dñr ſedẽdo: orationes vero ⁊ verſiculi fle
xis genibus: ⁊ omnia per ordinem, vt hic ſequitur. Pſalmus.
Ad dñm cum tribularer cl. fol. 160. Et dicuntur hi primi pſal
mi ſine Gloria pat. ⁊ Requiem eter. vltimo excepto. Leuaui
oculos meos in montes, vnde ve. fol. 160. Pſalmus.
LEtatus ſum in his q̃ dicta ſunt mihi: in domũ dñi ibimꝰ.
Stantes erant pedes nři in atrijs tuis Hierlm. Hierlz,
q̃ edificat vt ciuitas: cuius participatio eius in idipſum. Illuc
enim aſcenderũt tribus, tribus dñi, teſtimoniũ iſrael: ad ↄfiten
dũ nomini dñi. Quia illic ſederũt ſedes in iudicio: ſedes ſuper
domũ Dauid. Rogate q̃ ad pacẽ ſunt Hierlm: ⁊ abundantia
diligẽtibus te. Fiat pax in virtute tua: ⁊ abũdãtia in turribus

tuis. Propter fratres meos ꝛ proximos meos, loquebar pacē de te. Propter domum Dñi Dei nostri, quęsiui bona tibi. Ps.

AD te leuaui oculos meos: qui habitas i cęlis. Ecce ſicut oculi ſeruoꝝ in manibus dñoꝝ ſuoꝝ. Sicut oculi ancillę in manibus dñę ſuę: ita oculi nr̄i ad dñm deū nr̄m, donec miſereat nr̄i. Miſerere nr̄i dñe, miſerere nr̄i: qꝛ multum repleti ſumus deſpectione. Quia multum repleta eſt anima noſtra: opprobrium abundantibus ꝛ deſpectio ſuperbis. Pſalmus.

NIſi qꝛ dñs erat in nobis: (dicat nūc iſrael) niſi qꝛ dñs erat in nobis. Cū exurgerēt hoies i nos: forte viuos deglutiſſent nos. Cū iraſceret furoꝛ eoꝝ in nos: forſitan aqua obſorbuiſſet nos. Torrentē pertranſiuit aia nr̄a: forſitan pertrāſiſſet aia nr̄a aquā intolerabilē. Benedictus dñs, qui non dedit nos in captionē dentibus eoꝝ. Aia nr̄a ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venātiū. Laqueus ꝯtritus eſt: ꝛ nos liberati ſumus. Adiutoꝛium nr̄m in noie dñi: qui fecit cęlū ꝛ terrā. Requiem ęter. Et lux perpetua luce. Pater nr̄, ſecre. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aias eorum. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaud. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

ABſolue q̄s dñe aias famuloꝝ famularūqꝫ tuarū, ꝛ oiūꝫ fideliū defunctoꝝ ab oi vinculo delictoꝝ: vt in reſurrectionis gloꝛia inter ſcōs ꝛ electos tuos reſuſcitati reſpirēt. Per. Ps.

QUi ꝯfidunt in dño, ſicut mōs ſion: nō cōmouebit in ęternū, qui habitat in Hierl'm. Mōtes in circuitu eius, ꝛ dñs in circuitu ppl'i ſui: ex hoc nunc ꝛ vſqꝫ in ſeculū. Quia nō relinquet dñs virgā pctōꝝ ſuper ſortē iuſtoꝝ: vt nō extendāt iuſti ad iniquitatē manus ſuas. Benefac dñe bonis ꝛ rectis corde. Declinantes aūt in obligationes adducet dñs cū operātibus iniquitatem: pax ſuper Iſrael. Gloꝛia patri, ꝛ filio. Pſalmus.

IN ꝯuertendo dñs captiuitatē ſion: facti ſumus ſicut ꝯſolati. Tunc repletum eſt gaudio os nr̄m: ꝛ lingua nr̄a exultatione. Tunc dicent inter gentes: magnificauit dñs facere cum eis. Magnificauit dñs facere nobiſcum: facti ſumus lętantes. Conuerte dñe captiuitatē noſtrā: ſicut torrens in auſtro. Qui ſeminant in lacrymis: in exultatione metēt. Euntes ibāt ꝛ flebant: mittentes ſemina ſua. Venientes autēꝫ venient cum exulta=

exultatione: portantes manipulos ſuos. Gloria pa. Pſalmus.
Niſi dñs ędificauerit domũ: in vanũ laborauerũt qui ędifi
cant eam. Niſi dñs cuſtodierit ciuitatẽ: fruſtra vigilat q
cuſtodit eã. Vanum eſt vobis ante lucẽ ſurgere: ſurgite poſt=
quã ſederitis, qui manducatis panẽ doloris. Cum dederit di=
lectis ſuis ſomnum: ecce hęreditas dñi, filij merces fructus vẽ
tris. Sicut ſagittę in manu potentis: ita filij excuſſorum. Bea
tus vir, qui impleuit deſideriũ ſuum ex ipſis: non confundetur
cum loquetur inimicis ſuis in porta. Gloria patri. Ps. Beati
omnes qui timent dominuz: qui ambu. ſupra. fol. 37. Pſalmus.
SAepe expugnauerũt me a iuuẽtute mea: dicat nũc Iſrael.
Sępe expugnauerũt me a iuuẽtute mea: etenim nõ potue
rũt mihi. Supra dorſum meũ fabricauerũt pctõres: prolonga
uerũt iniquitatẽ ſuã. Dñs iuſtus ↄcidet ceruices pctõrum: cõ=
fundant ⁊ conuertant retrorſum oẽs qui oderũt ſion. Fiant ſi=
cut fęnũ tectorũ: qd̃ priuſq̃ euellat, exaruit. De quo nõ imple=
bit manũ ſuã qui metet: ⁊ ſinuz ſuũ qui manipulos colliget. Et
non dixerunt qui p̃teribant, bñdictio dñi ſuper vos: bñdiximus
vobis in noĩe dñi. Gloria pa. Kyrie ele. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſ.
℣. Pater nr̃. ſecr. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. Memẽto con=
gregationis tuę. ℟. Quã poſſediſti ab initio. ℣. Dñe exau. ℟.
Et cla. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.
DEus cui proprium eſt miſereri ſemper ⁊ parcere, ſuſcipe
deprecationem noſtram: ⁊ nos ⁊ omnes famulos tuos,
quos delictorũ cathena conſtringit, miſeratio tuę pietatis ab=
ſoluat. Per Chriſtum dominum noſtrum. Pſalm. De profun=
dis clamaui ad. fol. 161. cum Gloria pa. Pſalmus.
DOmine nõ eſt exaltatũ cor meũ: neq; elati ſunt oculi mei.
Neq; ambulaui in magnis: neq; i mirabilibus ſup me.
Si nõ humiliter ſentiebãt, ſed exaltaui aĩam meã. Sicut abla
ctatus eſt ſuper matrẽ ſuam: ita retributio in aĩa mea. Speret
iſrael in dño ex hoc nunc, ⁊ vſq; in ſeculum. Gloria pat. Pſal.
Memento dñe Dauid ⁊ oĩs. fol. 146. cum Gloria pa. Pſal.
ECce q̃ bonum ⁊ q̃ iucundum: habitare fratres in vnum.
Sicut vnguentum in capite, quod deſcendit in barbam,
barbam Aaron. Quod deſcendit in oram veſtimenti eius, ſicut
ros hermon: qui deſcendit in montem Sion. Qñ illuc mãda=
uit

uit dñs benedictionem ꝛ vitam vſqz in ſeculum. Gloria pa. &c.
Ecce nunc benedicite dñm, oẽs ſerui dñi. Qui ſtatis in domo dñi in atrijs domus dei noſtri. In noctibus extollite manus veſtras in ſancta: ꝛ benedicite dñm. Benedicat te dñs ex Sion: qui fecit celum ꝛ terram. Gloria pat. Kyrie eleiſ. Chriſte elei. Kyrie elei. Pater noſter. ſecreto. ℣. Et ne nos ind. ℟. Sed libera. ℣. Saluos fac ſeruos tuos, ꝛ ancillas tuas. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Domine exaud. ℟. Et clam. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.
Pretende dñe famulis ꝛ famulabus tuis dexteraz celeſtis auxilij: vt te toto corde perquirant, ꝛ que digne poſtulãt, conſequi mereantur. Per Chriſtum dominum. ℟. Amen.

¶ Finit quintus ꝛ vltimus Tractatus prime partis libri Sacerdotalis de Sacramento extreme vnctionis, ꝛ de ſepulturis, ꝛ alijs annexis.

¶ Secunda Pars Libri Sacerdotalis, de officio Sacerdotis curati.

Proemium.

¶ De varijs benedicendi, ſeu benedictionum acceptionibus ex diuina ſcriptura acceptis.

Conſummata per dei grãm priori parte huius libri Sacerdotalis de quinqz Sacramẽtis eccleſie, ꝛ eorum annexis p Sacerdotem inferioris ordinis, ideſt non Epi; cõſecrandis ꝛ miniſtrandis: eadem dei gratia p̃ueniente, in hac ſecunda parte, de Benedictionib⁹ ad ſacerdotem non Epm pertinentibus, tractandum videtur. ¶ Benedicere, vel benedictio accipitur in ſacra ſcriptura ꝛ in malũ ꝛ in bonum ſenſum. Et in malum quidem benedicere, idem eſt quod blaſphemare. Job. 2. Benedic Deo ꝛ morere: dixit vxor Job ad eum: ideſt blaſphema, vel maledic deo, vt te de hac vita eijciat. Et 3. Reg. 21. Benedixit Naboth deum ꝛ regez: ideſt blaſ-

Bñdicere, hoc eſt blaſphemare.

blaſphemauit. Et hoc ideo ſub noīe benedictionis eam profere
bant antiqui, pp horrorem nominis blaſphemię. Sed de hoc
non intendimus. ¶ Accipitur ſecundo benedicere, vel benedi= Bñdicere, hoc
ctio, pro bonis imprecandis, vel tribuendis alicui. Geñ. 1. Crea eſt imprecari.
uit deus hoīem ad imaginē ꝛ ſimilitudinē ſuā, maſculum ꝛ fęmi
nā: benedixitqꝫ illis Deus, ꝛ ait: Creſcite ꝛ multiplicamini, ꝛ re
plete terrā: ꝛ ſubijcite eā: ꝛ dominamini piſcibus maris, ꝛ vola
tilibus cęli, ꝛ vniuerſis animantibus, q̄ mouentur ſuper terram.
Et eiuſdē 22. Dixit Deus Abrahę. In ſemine tuo benedicentur
oēs cognationes terrę: ideſt ſalutem habebunt in Chꝛo, qui ſm
carnem natus eſt ex ſemine Abrahę. Gal. 3. Et ſemini tuo, qui
eſt Chriſtus. Rurſus Gene. 27. Iſaac benedicens filium ſuum
Iacob, bona illi imprecatus eſt, dicens. Det tibi Deus de rore
cęli, ꝛc. Eccle. 3. benedictio patris firmat domos filiorū. ¶ Be Bñdicere, i. laudare.
nedicere etiam, ſeu benedictio ſumitur tertio pro laude. Pſal.
33. Benedicam dñm in omni tpe, ſemper laus eius in ore meo.
Pſal. 67. In eccleſijs benedicite Deo dño. Gen. 14. Melchiſe=
dech benedixit Abrahę, pp victoriam, quam ꝯſecutus eſt de ini
micis: ideſt laudauit eum. Et pſal. 127. Ecce ſic benedicetur ho=
mo, q timet Dñm, ideſt laudabitur. ¶ Quarto loco ſumitur be Bñdicere, i. gratias agere.
nedicere, ſeu benedictio pro gratiarum actione ac ſi diceretur,
benedictio, i. gratias ago. Deute. 8. Benedicas Dño, cum ſatu=
ratus fueris, 1. Paral. 29. Benedixit omnis eccleſia Deū. To=
bię 4. Omni tpe benedic Deum. Et eiuſd. 12. Benedicite Deum
cęli, ideſt, ei gratias agite: quia fecit vobiſcum miſericordiam
ſuam. Pſal. 15. Benedicam Dñm, qui tribuit mihi intellectum:
ideſt ei gratias agam. Et de his tribus, hic minime tractan=
dum eſt. ¶ Accipitur quinto benedicere, pro ſanctificare. Ge= Bñdicere, i. ſanctificare.
ne. 2. Benedixit Dñs diei ſabbati, i. ſanctificauit illum. Simili=
ter Leuit. 9. Aaron extendens manum ad populum, benedixit
ei, ideſt ſanctificauit. Saluator etiam noſter dñs Ieſus, vt dici=
tur Matth. 26. Accepit panem, ꝛ benedixit, ideſt in corpus ſuū
tranſubſtantiauit. Contingit aūt aliquando benedici ꝛ ſanctifi
cari homines, quandoqꝫ res inanimatas. De hominibus qui=
dem dicitur Exod. 31. Ego Dñs, qui ſanctifico vos. 2. Paral. 5.
Sanctificati ſunt omnes ſacerdotes. Res vero ſanctificantur,
ſicut templum, vel eccleſia, altare, vaſa miniſterialia cultus di=

uini. Exo. 39. Poſtq̃ Moyſes vidit omnia vaſa in miniſterium Dei completa, benedixit eis. Et quia homines potiſſimum per ſacra eccleſię ſanctificantur: quę ep̄orum ⁊ inferioris ordinis ſacerdotum miniſterio ſunt exhibenda, de quibus in pontificali, ⁊ in priori parte huius libelli tractatum: eſt nunc videndum reſtat qualiter res benedicantur ⁊ ſanctificentur, ⁊ conſecrentur, ⁊ ad ſalutem hoīum diſponantur. Quia vero princeps huius mundi ſatan peſſimus hoīum ſaluti ⁊ vitę tam ſpūali q̃ etiam corporali inuidet, multa nociua rebus humano vſui deputatis adinuenit: vt ipſis ⁊ ſpūaliter ⁊ corporaliter noceat: ideo eccleſia inſtituit res benedici in virtute Dei: vt inimici prauitas eradicetur, ⁊ fideles in bono ſtatu ⁊ quiete conſeruentur. Quamuis autem iuxta beati Pauli apoſtoli dictum. 1. Timot. 4. oīs creatura Dei bona ſit, inquantum a Deo eſt: tn̄ ad effugandam virtutē inimici ab ipſa, nihilominus per eccleſiam ⁊ ſacerdotē ſanctificatur: vt ibidem idem Paulus ſubiungit dicens: creatura ſanctificatur per verbum ⁊ oṙonem. ſ. ſacerdotis, ex inſtitutione eccleſię. Cum igitur ad ſacerdotem, tanq̃ ad perſonā ad tale miniſterium deputatā, pertineat, eiuſque officium ſit, creaturas ad vſum humani generis a deo creatas benedicere ⁊ ſanctificare: ideo in hac parte huius libri Sacerdotalis tractabitur de bn̄dictionibus, quas ſacerdos non ep̄s poteſt facere ſuper rebus ipſis. ¶ Habuit autem originem hęc benedictionis ſeries a Chriſto: qui in ſaturatione quinq̃ millium hominum panem benedixit. Joan. 6. cap. Et etiam in benedictione ⁊ conſecratione ſacramenti Eucharistię. ¶ De qua rerum benedictione tractaturi, incipiemus a benedictione aquę: qua ⁊ populus ⁊ omnes res benedicendę aſperguntur ⁊ ſanctificantur.

¶ De aquę benedictę, qua in eccleſia populus aſpergitur inſtitutione ⁊ effectu. Cap. i.

¶ Ex concilio Nanetenſi.

Omnibus diebus dñicis vnuſquiſque preſbyter in ſua eccleſia ante miſſarū ſolennia aquā benedictā faciat in vaſe nitido, ⁊ tanto miſterio conuenienti, de qua populus intrans eccleſiā aſpergat. Et atriū eiuſdem eccleſię cū crucibus circūeundo ſilr̄ aſpergat: ⁊ pro aīabus ibidē quieſcentibus oret. Et qui voluerit in vaſculis ſuis accipiat ex

ipſa

qua: ꝛ ꝑ manſiones ꝛ agros ꝛ vineas, ſup pecora quoqꝫ ſua atqꝫ ſuper pabula eorū, necnon ſuper cibos ꝛ potū ſuum cōſpergat.

¶ Et ep̄la bti Alexādri Pape primi ꝛ martyris fratribus per Aegyptū miſſa.

AQuā ſale conſperſam populis benedicimus: vt ea cuncti aſperſi ſanctificētur. Quod ꝛ omnibus ſacerdotibus faciendum eſſe mandamus. Nam ſi cinis vitulę aſperſus populū ſanctificabat atqꝫ mundabat: quanto magis aqua, quę ſale aſperſa, diuinis quoqꝫ precibus ſacrata eſt, populuꝫ ſanctificat atqꝫ emundat? Et ſi ſale aſperſo per Eliſeum prophetam ſterilitas aquę ſanata eſt: quanto magis diuinis ꝑcibus ſacrata aqua ſterilitatem rerum aufert humanarum, ꝛ coinquinatos ſanctificat, atque purgat, ꝛ cętera bona multiplicat, ꝛ inſidias diaboli auertit, ꝛ a phantaſmatum verſutijs hominem defendit?

De bn̄dictiōe ſalis ꝛ aq̄ ḃm ꝯſuetudinē ſcē Romanę eccl'ę. c. 2.

SAcerdos benedicturus aquam pro aſpergendo populo indutus ſuperpellicco, ꝛ ſtola ad collū poſita, veniens ad vrceolum aquę benedicendę dicat ℣. Adiutorium noſtrū in noīe dn̄i. ℟. Qui fecit cęlum ꝛ terram. Et clerico tenente coraꝫ eo ſal in aliquo vaſculo ad hoc deputato, ſacerdos eleuata dextera ſuper ſal, benedicit illud. Et notandum ꝙ iſti modi. ſ. de ſuperpellicco ꝛ ſtola ꝛ ℣. Adiutorium noſtrum. ꝛ eleuatione manus, in omnibus benedictionibus ſunt obſeruandi. Dicto ergo. ℣. Adiutoriū noſtruꝫ. Sacerdos incipit abſolute exorciſmus ſalis.

¶ Exorciſmus ſalis.

EXorcizo te creatura ſalis ꝑ Deum viuum: ✠ per Deū verum: ✠ per Deum ſanctum: ✠ per Deum, qui te per Eliſeū Prophetam in aquā mitti iuſſit, vt ſanaretur ſterilitas aquę: vt efficiaris ſal exorcizatum in ſaluteꝫ credentiū: vt ſis omnibus te ſumētibus ſanitas aīę ꝛ corporis: ꝛ effugiat atque diſcedat ab eo loco, in quo aſperſum fueris, oīs phantaſia ꝛ nequitia vel verſutia diabolicę fraudis, oīſqꝫ ſpūs immundus adiuratus per eum qui venturus eſt iudicare viuos

ꝛ mor-

ꝛ mortuos, ꝛ ſeculum per ignem. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

I Ammēſaz clemētiā tuā oṗs ęterne Deus humiliter imploramus: vt hāc creaturā ſalis, quā in vſuz gn̄is humani tribuiſti, bn̄ ✠ dicere ꝛ ſancti ✠ ficare digneris: vt ſit oībus ſumentibus ſanitas animę ꝛ corporis: vt quicquid ex eo tactum vel aſperſuz fuerit, careat omni immūditia omnique impugnatione ſpiritualis nequitię. Per dominum. Exorciſmus aquę.

E Xorcizo te creatura aquę in noīe Dei pr̄is ✠ oīpotētis, ꝛ ī noie Jeſu ✠ Chr̄i filij eius Dn̄i nr̄i, ꝛ in virtute ſpūs ſctī ✠ vt fias aqua exorcizata ad effugandā oēz ptātē inimici: ꝛ ipſum inimicū eradicare ꝛ explantare valeas cū angelis ſuis apoſtaticis: Per virtutē Dn̄i nr̄i Jeſu Chr̄i, qui venturus eſt iudicare viuos ꝛ mortuos, ꝛ ſclm̄ p ignē. ℟. Amen. Oremus. Oro.

D Eus q ad ſalutē humani gn̄is maxima q̄qꝫ ſacramēta in aquarꝫ ſubſtātia ꝯdidiſti, adeſto ꝓpitiꝰ inuocationibꝰ nr̄is: ꝛ elemēto huic multimodis purificatiōibꝰ ꝑparato, virtutē tuę bn̄dictionis ✠ infunde: vt creatura tua myſterijs tuis ſeruiens, ad abigēdos demones, morboſqꝫ pellendos diuinę grē ſumat effectū: vt qcqd ī domibꝰ, vel in locis fideliū, hęc vnda reſpſerit, careat oī imūditia, liberet a noxa, nō illic reſideat ſpūs peſtilēs, nō aura corrūpēs: diſcedāt oēs inſidię latētis inimici: ꝛ ſiqd eſt, ꝙ aut icolumitati habitātiū iuidet, aut qeti, aſpſione huius aq̄ effugiat: vt ſalubritas p inuocationē tui ſci nois expetita, ab oībus ſit impugnationibꝰ defenſa. Per do. Hic mittat ſal ī aquā in modū crucis dicēdo. Cōmiſtio ſalis ꝛ aq̄ pariter fiat in noīe pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſpūs ✠ ſancti. ℟. Amē. Deinde dicat ſacerdos. ℣. Dn̄s vobiſcū. ℟. Et cuz ſpiritu tuo. Oremus. Oro.

D Eus inuicte virtutis author, ꝛ inſupabilis imperij Rex, ac ſēp magnificꝰ triūphator: q aduerſę dn̄ationis vires reprimis, q inimici rugiētis ſęuitiā ſupas, q hoſtiles neqtias potēter expugnas: te dn̄e tremētes ꝛ ſupplices dep̄camur, ac petimus, vt hāc creaturā ſalis, ꝛ aq̄ dignāter aſpicias, benignus illuſtres, ꝛ pietatis tuę more ſancti ✠ fices: vt vbicunque fuerit aſperſa, per inuocationem tui ſancti nois omnis infeſtatio immundi ſpiritus, abigatur terrorque venenoſi ſerpentis procul pellatur, ꝛ pręſentia ſancti ſpiritus nobis miſericordiam tuam poſcentibus vbique adeſſe dignetur. Per dominum noſtrum.

¶ Antiphona.

¶ Aña, q̃ cãtari debet qñ aq̃ in eccl'ia aſpergit̃ ſup populũ. c.j.

In oib⁹ dñicis p annũ, finita tertia, vel facta aq̃ a a ſacerdote celebraturo miſſaz, primo aſpgat altare in⁹ ipſa aq̃ bndicta genib⁹ corã altari flexis: ⁊ ſtatiz a ſacerdote incipiat añ. Aſpges me. ⁊ chorus ſequat. ⁊ dũ cõuẽt cantat cum ſuo verſu ⁊ Gloria pri, ab eodẽ ſacerdote primo clerici, deinde ſeculares aſpgant. Et ſacerdos aſpgẽs pplz dicat pſalz. Miſerere mei. Aña.

tota re-

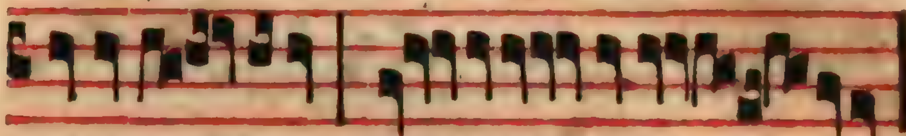
tota repetatur. Qua cantata ſacerdos ſtans ante gradus altaris maioris eccleſie, dicat ℣. Oſtende nobis domine miſericordiam tuam. ℟. Et ſalutare tuum da nobis. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Exaudi nos dñe ſancte, pater oṗs, ęterne Deus: ⁊ mittere digneris ſanctũ angelũ tuũ de cęlis, qui cuſtodiat, foueat, protegat, viſitet, atq; defendat oẽs habitantes in hoc habitaculo, Per Chřm dñm nřm. ℟. Amen. Supraſcripto modo pdicta cantetur in oĩbus dñicis per totũ annũ in aſperſione aquę benedictę: excepto ꝙ in dñica de paſſione, ⁊ in dñica palmarũ poſt pſalmum Miſerere mei Deus, non dicitur Gloria patri, ⁊ fil. ſed antiphona poſt pſalmum repetitur. Et excepto tempore Paſchali: ſcilicet a Dominica Paſchę vſque ad octauam Pentecoſtes excluſiue: quo tempore dicitur, Antiphona. Uidi aquam, cum ſuo pſalmo, ⁊ Gloria patri, ⁊ filio.

¶ In tempore paſchali ad aſperſionem aquę benedictę. Aña.

℣ſiculi ⁊ orō vtſup. Repetaṫ tota aña: poſtea dicaṫ itroit⁹ miſſę.

¶ De bñdictione aq̄ in vigilia Epiphanię, q̄ licet in Romana curia nō fiat, in multis tñ eccleſijs ſolenniter celebraṫ. **Cap. 4.**

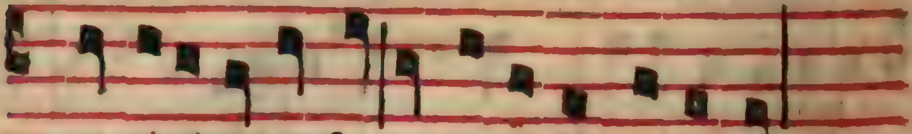
¶ In Vigilia Epiphanię poſt Completoꝛium, vel etiam lecta nona lectione in matutinis, ſacerdos indutus ſacris veſtibus cum pluuiali, ⁊ diaconus ⁊ ſubdiaconus ſacris ſui ordinis veſtibus induti, precedentibus acolytis, cum cereis, ⁊ cruce ⁊ thuribulo, ⁊ alijs ſequentibus clericis, veniant ad locum, vbi paratus eſt alueolus cum aqua. Et dum recedunt de choꝛo, cantent ſequens reſponſoꝛium, cantoꝛibus illud inchoantibus, ⁊ pꝛocedentibus. Deinde totus choꝛus ſequatur. Reſponſoꝛium.

Sancte Raphael ora.
Oēs ſci angeli ⁊ archang. oīt.
Oēs ſci btōꝝ ſpūum ordi. oīt.
Sācte Joānes Baptiſta ora.
Oēſ ſci pṫiarchę ⁊ ꝓphe. oīt.
Sancte Petre ora.
Sancte Paule ora.
Sancte Andrea ora.
Sancte Jacobe ora.
Sancte Joannes ora.
Sancte Thoma ora.
Sancte Jacobe ora.
Sancte Bartholomęe ora.
Sancte Matthęe ora.
Sancte Simon ora.
Sancte Thadęe ora.
Sancte Matthia ora.
Sancte Barnaba ora.
Sancte Marce ora.
Sancte Luca ora.
Omnes ſancti apoſtoli ⁊ euā-geliſtę orate.
Oēſ ſancti diſcipuli Dñi orat.
Oēſ ſancti Innocenteſ orate.
Sancte Stephane ora.
Sante Laurenti ora.
Sancte Vincenti ora.
Sancte Fabiane. ora.
Sancte Sebaſtiane ora.
Sci Joānes ⁊ Paule orat.

Sci coſma ⁊ Damiane oīt.
Sci Geruaſi ⁊ Protaſi oīt.
Omnes ſcti Martyres oīt.
Sancte Sylueſter ora.
Sancte Gregori ora.
Sancte Martine ora.
Sancte Auguſtine ora.
Sancte Ambroſi ora.
Sancte Hieronyme ora.
Sancte Nicolae ora.
Omnes ſancti pontifices ⁊ confeſſores orate.
Omneſ ſci Doctoreſ orate.
Sancte Benedicte ora.
Sancte Dominice ora.
Sancte Franciſce ora.
Sancti Antoni ora.
Oēs ſancti monachi ⁊ ere-mitę orate.
Oēs ſci ſacerdoteſ ⁊ leuit. oīt.
Scā Maria magdalena oīt.
Sancta Agnes ora.
Sancta Lucia ora.
Sancta Cęcilia ora.
Sancta Agatha ora.
Sancta Catherina ora.
Sancta Margarita ora.
Oēſ ſcē virgines ⁊ viduę oīt.
Omnes ſancti ⁊ ſanctę Dei intercedite pro nobis.

Pro pi ti us e ſto par ce no bis do mi ne.

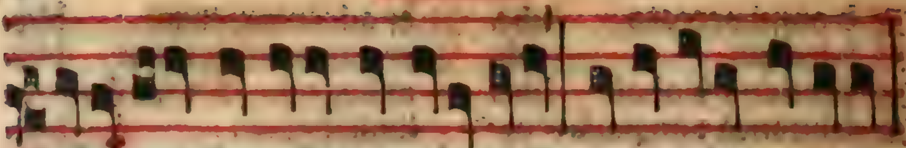
Propitius eſto: exaudi nos domine.

Ab omni malo libera nos domine

A b omni peccato libe.
A b ira tua lib.
A b inſidijs diaboli libe.
A ſubitanea ⁊ impꝛouiſa moꝛte libe.
A b ira ⁊ odio ⁊ omni mala voluntate libe.
A fulgure ⁊ tempeſtate libe.
A ſpiritu foꝛnicationis libe.
A moꝛte perpetua libe.
P er myſteriũ ſanctę incarnationis tuę libe.
P er aduentum tuum libe.
P er natiuitatem tuam libe.
P er baptiſmum ⁊ ſanctum ieiunium tuum libe.
P er crucẽ ⁊ paſſionẽ tuã libe.
P er moꝛtẽ ⁊ ſepulturã tuã libe.
P er ſctãm reſurrect. tuam libe.
P er admirabilem aſcenſionẽ tuam libe.
P er aduentum ſpiritus ſancti paracliti libe.
I n die iudicij libe.

P ec ca to res, te ro ga mus au di nos.
U t nobis parcas te rog.
U t nobis indulgeas te rog.
U t ad veram pęnitentiam nos perducere digneris te rog.
U t eccleſiam tuã ſanctã regere ⁊ conſeruare digneris te rog.
U t dominum apoſtolicum ⁊ omnes eccleſiaſticos oꝛdines in ſancta religione conſeruare digneris te rog.
U t inimicos ſanctę eccleſię humiliare digneris te rog.
U t regibus ⁊ pꝛincipibus chꝛiſtianis pacem ⁊ veram concoꝛdiam donare digneris. te rog.
U t cũcto populo chꝛiano pacẽ ⁊ vnitatẽ largiri digneris, te r.
U t noſmetipſos in tuo ſancto ſeruitio confoꝛtare ⁊ conſeruare digneris te rog.
U t mentes noſtras ad cęleſtia deſideria erigas, te rog.
U t oĩbus bñfactoꝛibus nr̃is ſempiterna bona retribuas, te ro.
U t animas noſtras, fratrum, pꝛopinquoꝛum, ⁊ benefactoꝛum noſtroꝛum ab ęterna damnatione eripias, te rog.
U t fructus terrę dare ⁊ conſeruare digneris, te rog.
U t oĩbus fidelibus defunctis requiẽ ęternã donare dig. te rog.
U t nos exaudire digneris te rog.
F ili Dei, te rogamus audi nos.

Agnus Dei, qui tollis peccata mũdi, parce nobis domine.
Agnus dei, qui tollis peccata mundi, exaudi nos domine.
Agnus dei, qui tollis peccata mũdi, miſerere nobis.
Chriſte audi nos. Chriſte exaudi nos. Kyrie eleiſ. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſ. Pater nr̃. ℣. Et ne nos. ps. Deus in ad. ⁊c. folio 17. ℣. Saluos fac ſeruos tuos, ⁊ ancillas tuas. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Eſto nobis domine turris fortit. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus i nobis. ℟. Et filius iniquitatis nõ apponat nocere nobis. ℣. Dñe non ſm pctã noſtra facias nobis. ℟. Neq; ſm iniquitates nr̃as retribuas nobis. ℣. Oremus pro papa nr̃o. ℟. Dñs ꝯſeruet eum ⁊ viuificet eũ, ⁊ beatũ faciat eũ in terra: ⁊ nõ tradat eũ in aĩam inimicoꝝ eius. ℣. Oremus pro bñfactoribus nr̃is. ℟. Retribuere dignare dñe oĩbus nobis bona faciẽtibus ꝑ nomẽ ſcm̃ tuũ vitã ęternã. ℣. Oremus pro fidelibus defunctis. ℟. Requiẽ ęternã. ⁊c. ⁊ lux perpe. ⁊c. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Pro fratribus nr̃is abſentib. ℣. Saluos fac ſeruos tuos. ℟. Deus me⁹ ſperãtes in te. ℣. Mitte eis dñe auxiliũ de ſctõ. ℟. Et de Sion tuere eos. ℣. Dñe exau. ℟. Et cl. ℣. Dñs vob. ℟. Et cũ. Oro.

Deus cui ꝓpriũ eſt miſereri ſemper ⁊ parcere, ſuſcipe deprecationẽ nr̃am: ⁊ nos ⁊ oẽs famulos tuos, quos delictorum cathena conſtringit, miſeratio tuę pietatis abſoluat. Oro.

Exaudi, q̃s dñe, ſupplicũ ꝓces, ⁊ ꝯfitẽtiũ tibi parce pctis: vt pariter nobis indulgẽtiã tribuas benignus ⁊ pacẽ. Oro.

Ineffabilem nobis domine miſericordiam tuam clementer oſtende: vt ſimul nos ⁊ a peccatis omnibus exuas, ⁊ a penis quas pro his meremur, eripias. Oratio.

Deus, qui culpa offenderis, pęnitentia placaris, preces populi tui ſupplicantis propitius reſpice: ⁊ flagella tuę iracundię, quę pro peccatis noſtris meremur, auerte. Oratio.

Omnipotens ſempiterne deus, miſerere famulo tuo papę noſtro N. ⁊ dirige eum ſm tuã clementiã in viã ſalutis ęternę: vt te donante tibi placita cupiat, ⁊ tota virtute perficiat. Oratio.

Deus,

DEus, a quo ſancta deſideria, recta ꝯſilia, ⁊ iuſta ſunt opera, da ſeruis tuis illã quam mundus dare non poteſt pacem: vt ⁊ corda noſtra mandatis tuis dedita, ⁊ hoſtium ſublata formidine, tempora ſint tua protectione tranquilla. Oratio.

URe igne ſcti ſpũs renes noſtros, ⁊ cor noſtrũ dñe: vt tibi caſto corpore ſeruiamus, ⁊ mũdo corde placeamus. Ora.

FIdeliũ deus omnium conditor ⁊ redemptor, animabus famulorum famularumqꝫ tuarum remiſſionem cunctorũ tribue peccatorum: vt indulgentiam quam ſemper optauerũt, pijs ſupplicationibus conſequantur. Oratio.

ACtiones noſtras, queſumus domine, aſpirãdo preueni, ⁊ adiuuando proſequere: vt cũcta noſtra oratio ⁊ operatio a te ſemper incipiat: ⁊ per te cepta finiatur. Oratio.

OMnipotens ſempiterne deus, qui viuorum dominaris ſimul ⁊ mortuorum, omniumque miſereris, quos tuos fide ⁊ opere futuros eſſe prenoſcis, te ſupplices exoramus: vt pro qbus effundere preces decreuimus, quoſqꝫ vel preſens ſeculum adhuc in carne retinet, vel futurũ iam exutos corpore ſuſcepit, intercedentibus oibus ſanctis tuis, pietatis tue clementia, omnium delictorum ſuorum veniam conſequantur. Per domi. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clam. ℣. Benedicamus dño. ℟. Deo gratias. ℣. Exaudiat nos oipotens ⁊ miſericors domin⁹. ℟. Amẽ.

¶ Pſalmi graduales, in feriali officio tantum dicuntur in Quadrageſim. Cap. 16.

CAnticuꝫ graduũ ante inchoationẽ matutini abſolute incipitur. Pſalmi dñr ſedẽdo: orationes vero ⁊ verſiculi flexis genibus: ⁊ omnia per ordinem, vt hic ſequitur. Pſalmus.

AD dñm cum tribularer cl. fol. 160. Et dicuntur hi primi pſalmi ſine Gloria pat. ⁊ Requiem eter. vltimo excepto. Leuaui oculos meos in montes, vnde ve. fol. 160. Pſalmus.

LEtatus ſum in his q̄ dicta ſunt mihi: in domũ dñi ibim⁹. Stantes erant pedes nr̃i in atrijs tuis Hierlm. Hierlꝫ, q̄ edificat vt ciuitas: cuius participatio eius in idipſum. Illuc enim aſcenderũt tribus, tribus dñi, teſtimoniũ iſrael: ad ꝯfitendũ nomini dñi. Quia illic ſederũt ſedes in iudicio: ſedes ſuper domũ Dauid. Rogate q̄ ad pacẽ ſunt Hierlm: ⁊ abundantia diligẽtibus te. Fiat pax in virtute tua: ⁊ abũdãtia in turribus

tuis. Propter fratres meos ⁊ proximos meos, loquebar pacē
de te. Propter domum Dñi Dei nostri, quęſiui bona tibi. Ps.
AD te leuaui oculos meos: qui habitas ī cęlis. Ecce ſicut
oculi ſeruorū in manibus dñorū ſuorū. Sicut oculi ancil
lę in manibus dñę ſuę: ita oculi nr̄i ad dñm deū nr̄m, donec mi
ſereat̄ nr̄i. Miſerere nr̄i dñe, miſerere nr̄i: qꝛ multum repleti ſu=
mus deſpectione. Quia multum repleta eſt anima noſtra: op=
probrium abundantibus ⁊ deſpectio ſuperbis. Pſalmus.
NIſi qꝛ dñs erat in nobis: (dicat nūc iſrael) niſi qꝛ dñs erat
in nobis. Cū exurgerēt hoīes ī nos: forte viuos deglu
tiſſent nos. Cū iraſceret̄ furor eorū in nos: forſitan aqua ob=
ſorbuiſſet nos. Torrentē pertranſiuit aīa nr̄a: forſitan pertrā=
ſiſſet aīa nr̄a aquā intolerabilē. Benedictus dñs, qui non dedit
nos in captionē dentibus eorū. Aīa nr̄a ſicut paſſer erepta eſt
de laqueo venātiū. Laqueus ꝯtritus eſt: ⁊ nos liberati ſumus.
Adiutorium nr̄m in noīe dñi: qui fecit cęlū ⁊ terrā. Requiem
ęter. Et lux perpetua luce. Pater nr̄. ſecre. ℣. Et ne nos. ℟.
Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aīas eorum. ℣. Re=
quieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaud. ℟. Et clamor. ℣.
Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.
ABſolue q̄s dñe aīas famulorū famularūqꝫ tuarū, ⁊ oīuz fi
deliū defunctorū ab oī vinculo delictoꝝ: vt in reſurrectio
nis gloria inter ſcōs ⁊ electos tuos reſuſcitati reſpirēt. Per. Ps.
QUi ꝯfidunt in dño, ſicut mōs ſion: nō cōmouebit̄ in ęter=
nū, qui habitat in Hierl̄m. Mōtes in circuitu eius, ⁊ dñs
in circuitu ppl̄i ſui: ex hoc nunc ⁊ vſqꝫ in ſeculū. Quia nō relin
quet dñs virgā pctōꝝ ſuper ſortē iuſtorū: vt nō extendāt iuſti
ad iniquitatē manus ſuas. Benefac dñe bonis ⁊ rectis corde.
Declinantes aūt in obligationes adducet dñs cū operātibus
iniquitatem: pax ſuper Iſrael. Gloria patri, ⁊ filio. Pſalmus.
IN ꝯuertendo dñs captiuitatē ſion: facti ſumus ſicut ꝯſola
ti. Nunc repletum eſt gaudio os nr̄m: ⁊ lingua nr̄a exul=
tatione. Nunc dicent inter gentes: magnificauit dñs facere
cum eis. Magnificauit dñs facere nobiſcum: facti ſumus lętan
tes. Conuerte dñe captiuitatē noſtrā: ſicut torrens in auſtro.
Qui ſeminant in lacrymis: in exultatione metēt. Euntes ibāt
⁊ flebant: mittentes ſemina ſua. Venientes autē venient cum
exulta=

exultatione: portantes manipulos ſuos. Gloria pa. Pſalmus.
Niſi dñs edificauerit domū: in vanū laborauerūt qui edifi
cant eam. Niſi dñs cuſtodierit ciuitatē: fruſtra vigilat q
cuſtodit eaꝫ. Uanum eſt vobis ante lucē ſurgere: ſurgite poſt=
quā ſederitis, qui manducatis panē doloris. Cum dederit di=
lectis ſuis ſomnum: ecce hereditas dñi, filij merces fructus vē
tris. Sicut ſagitte in manu potentis: ita filij excuſſorum. Bea
tus vir, qui impleuit deſideriū ſuum ex ipſis: non confundetur
cum loquetur inimicis ſuis in porta. Gloria patri. Ps. Beati
omnes qui timent dominuꝫ: qui ambu. ſupra. fol. 37. Pſalmus.
SAepe expugnauerūt me a iuuētute mea: dicat nūc Iſrael.
Sepe expugnauerūt me a iuuētute mea: etenim nō potue
rūt mihi. Supra dorſum meū fabricauerūt pctōres: prolonga
uerūt iniquitatē ſuā. Dñs iuſtus cōcidet ceruices pctōrum: cō=
fundant̄ ⁊ conuertant̄ retrorſum oēs qui oderūt ſion. Fiant ſi=
cut fenū tectorū: qd̄ priuſq̄ euellat̄, exaruit. De quo nō imple=
bit manū ſuā qui metet: ⁊ ſinuꝫ ſuū qui manipulos colliget. Et
non dixerunt qui p̄teribant, bñdictio dñi ſuper vos: bñdiximus
vobis in noīe dñi. Gloria pa. Kyrie ele. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſ.
℣. Pater nr̄. ſecr. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. Memēto con=
gregationis tue. ℟. Quā poſſediſti ab initio. ℣. Dñe exau. ℟.
Et cla. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.
Deus cui proprium eſt miſereri ſemper ⁊ parcere, ſuſcipe
deprecationem noſtram: ⁊ nos ⁊ omnes famulos tuos,
quos delictorū cathena conſtringit, miſeratio tue pietatis ab=
ſoluat. Per Chriſtum dominum noſtrum. Pſalm. De profun=
dis clamaui ad. fol. 161. cum Gloria pa. Pſalmus.
Domine nō eſt exaltatū cor meū: neqꝫ elati ſunt oculi mei.
Neqꝫ ambulaui in magnis: neqꝫ ī mirabilibus ſup me.
Si nō humiliter ſentiebā, ſed exaltaui aīam meā. Sicut abla
ctatus eſt ſuper matrē ſuam: ita retributio in aīa mea. Speret
iſrael in dño ex hoc nunc, ⁊ vſqꝫ in ſeculum. Gloria pat. Pſal.
Memento dñe Dauid ⁊ oīs. fol. 146. cum Gloria pa. Pſal.
Ecce q̄ bonum ⁊ q̄ iucundum: habitare fratres in vnum.
Sicut vnguentum in capite, quod deſcendit in barbam,
barbam Aaron. Quod deſcendit in oram veſtimenti eius, ſicut
ros hermon: qui deſcendit in montem Sion. Qm̄ illuc māda=
uit

uit dñs benedictionem ⁊ vitam vſq; in ſeculum. Gloria pa. Ps.

Ecce nunc benedicite dñm, oēs ſerui dñi. Qui ſtatis in domo dñi in atrijs domus dei noſtri. In noctibus extollite manus veſtras in ſancta: ⁊ benedicite dñm. Benedicat te dñs ex Sion: qui fecit cęlum ⁊ terram. Gloria pat. Kyrie eleiſ. Chriſte elei. Kyrie elei. Pater noſter. ſecreto. v. Et ne nos ind. R. Sed libera. v. Saluos fac ſeruos tuos, ⁊ ancillas tuas. R. Deus meus ſperantes in te. v. Domine exaud. R. Et clam. v. Dominus vobiſcum. R. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Pretende dñe famulis ⁊ famulabus tuis dexteraꝫ cęleſtis auxilij: vt te toto corde perquirant, ⁊ quę digne poſtulāt, conſequi mereantur. Per Chriſtum dominum. R. Amen.

¶ Finit quintus ⁊ vltimus Tractatus primę partis libri Sacerdotalis de Sacramento extremę vnctionis, ⁊ de ſepulturis, ⁊ alijs annexis.

¶ Secunda Pars Libri Sacerdotalis, de officio Sacerdotis curati.

Proemium.

¶ De varijs benedicendi, ſeu benedictionum acceptionibus ex diuina ſcriptura acceptis.

Conſummata per dei grām priori parte huius libri Sacerdotalis de quinq; Sacramētis eccleſię, ⁊ eorum annexis p̄ Sacerdotem inferioris ordinis, ideſt non Epi, cōſecrandis ⁊ miniſtrandis: eadem dei gratia p̄ueniente, in hac ſecunda parte, de Benedictionib⁹ ad ſacerdotem non Epm pertinentibus, tractandum videtur. ¶ Benedicere, vel benedictio accipitur in ſacra ſcriptura ⁊ in maluꝫ ⁊ in bonum ſenſum. Et in malum quidem benedicere, idem eſt quod blaſphemare. Job. 2. Benedic Deo ⁊ morere: dixit vxor Job ad eum: ideſt blaſphema, vel maledic deo, vt te de hac vita eijciat. Et 3. Reg. 21. Benedixit Naboth deum ⁊ regeꝫ: ideſt blaſ-

Bñdicere, hoc eſt blaſphemare.

blaſphemauit. Et hoc ideo ſub noīe benedictionis eam profere bant antiqui, ꝑꝑ horrorem nominis blaſphemię. Sed de hoc non intendimus. ¶ Accipitur ſecundo benedicere, vel benedictio, pro bonis imprecandis, vel tribuendis alicui. Gen. 1. Creauit deus hoīem ad imaginē ⁊ ſimilitudinē ſuā, maſculum ⁊ fęminā: benedixitqꝫ illis Deus, ⁊ ait: Creſcite ⁊ multiplicamini, ⁊ replete terrā: ⁊ ſubijcite eā: ⁊ dominamini piſcibus maris, ⁊ volatilibus cęli, ⁊ vniuerſis animantibus, q̄ mouentur ſuper terraꝫ. Et eiuſdē 22. Dixit Deus Abrahę. In ſemine tuo benedicentur oēs cognationes terrę: ideſt ſalutem habebunt in Chřo, qui ſm carnem natus eſt ex ſemine Abrahę. Gal. 3. Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus. Rurſus Gene. 27. Iſaac benedicens filium ſuum Iacob, bona illi imprecatus eſt, dicens. Det tibi Deus de rore cęli, ⁊c. Eccle. 3. benedictio patris firmat domos filiorū.

Bn̄dicere, hoc eſt imprecari.

¶ Benedicere etiam, ſeu benedictio ſumitur tertio pro laude. Pſal. 33. Benedicam dn̄m in omni tpe, ſemper laus eius in ore meo. Pſal. 57. In eccleſijs benedicite Deo dn̄o. Gen. 14. Melchiſedech benedixit Abrahę, ꝑꝑ victoriam, quam ꝯſecutus eſt de inimicis: ideſt laudauit eum. Et pſal. 127. Ecce ſic benedicetur homo, q timet Dn̄m, ideſt laudabitur.

Bn̄dicere, i. laudare.

¶ Quarto loco ſumitur benedicere, ſeu benedictio pro gratiarum actione ac ſi diceretur, benedictio, i. gratias ago. Deute. 8. Benedicas Dn̄o, cum ſaturatus fueris. 1. Paral. 29. Benedixit omnis eccleſia Deuꝫ. Tobię 4. Omni tpe benedic Deum. Et eiuſd. 12. Benedicite Deum cęli, ideſt, ei gratias agite: quia fecit vobiſcum miſericordiam ſuam. Pſal. 15. Benedicam Dn̄m, qui tribuit mihi intellectum: ideſt ei gratias agam. Et de his tribus, hic minime tractandum eſt.

Bn̄dicere, i. gratias agere.

¶ Accipitur quinto benedicere, pro ſanctificare. Gene. 2. Benedixit Dn̄s diei ſabbati. i. ſanctificauit illum. Similiter Leuiti. 9. Aaron extendens manum ad populum, benedixit ei, ideſt ſanctificauit. Saluator etiam noſter dn̄s Ieſus, vt dicitur Matth. 26. Accepit panem, ⁊ benedixit, ideſt in corpus ſuū tranſubſtantiauit. Contingit aūt aliquando benedici ⁊ ſanctificari homines, quandoqꝫ res inanimatas. De hominibus quidem dicitur Exod. 31. Ego Dn̄s, qui ſanctifico vos. 2. Paral. 5. Sanctificati ſunt omnes ſacerdotes. Res vero ſanctificantur, ſicut templum, vel eccleſia, altare, vaſa miniſterialia cultus diuini.

Bn̄dicere, i. ſanctificare.

uini. Exo. 39. Poſtq̄ Moyſes vidit omnia vaſa in miniſterium Dei completa, benedixit eis. Et quia homines potiſſimum per ſacra eccleſię ſanctificantur: quę ep̄orum ⁊ inferioris ordinis ſacerdotum miniſterio ſunt exhibenda, de quibus in pontificali, ⁊ in priori parte huius libelli tractatum: eſt nunc videndum reſtat qualiter res benedicantur ⁊ ſanctificentur, ⁊ conſecrentur, ⁊ ad ſalutem hoīum diſponantur. Quia vero princeps huius mundi ſatan peſſimus hoīum ſaluti ⁊ vitę tam ſpūali q̄ ēt corporali inuidet, multa nociua rebus humano vſui deputatis adinuenit: vt ipſis ⁊ ſpūaliter ⁊ corporaliter noceat: ideo eccleſia inſtituit res benedici in virtute Dei: vt inimici prauitas eradicetur, ⁊ fideles in bono ſtatu ⁊ quiete conſeruentur. Quamuis autem iuxta beati Pauli apoſtoli dictum. 1. Timot. 4. oīs creatura Dei bona ſit, inquantum a Deo eſt: tn̄ ad effugandam virtutē inimici ab ipſa, nihilominus per eccleſiam ⁊ ſacerdotē ſanctificatur: vt ibidem idem Paulus ſubiungit dicens: creatura ſanctificatur per verbum ⁊ orōnem. ſ. ſacerdotis, ex inſtitutione eccleſię. Cum igitur ad ſacerdotem, tanq̄ ad perſonā ad tale miniſterium deputatā, pertineat, eiuſque officium ſit, creaturas ad vſum humani generis a deo creatas benedicere ⁊ ſanctificare: ideo in hac parte huius libri Sacerdotalis tractabitur de bn̄dictionibus, quas ſacerdos non ep̄s poteſt facere ſuper rebus ipſis. ¶ Habuit autem originem hęc benedictionis ſeries a Chriſto: qui in ſaturatione quinq̄ milium hominum panem benedixit. Joan. 6. cap. Et etiam in benedictione ⁊ conſecratione ſacramenti Eucbariſtię. ¶ De qua rerum benedictione tractaturi, incipiemus a benedictione aquę: qua ⁊ populus ⁊ omnes res benedicendę aſperguntur ⁊ ſanctificantur.

¶ De aquę benedictę, qua in eccleſia populus aſpergitur inſtitutione ⁊ effectu. Cap. 1.

¶ Ex concilio Nanetenſi.

Omnibus diebus dñicis vnuſquiſque preſbyter in ſua eccleſia ante miſſarū ſolennia aquā benedictā faciat in vaſe nitido, ⁊ tanto miſterio ꝯueniēti, de qua populus intrans eccleſiā aſpergat. Et atriū eiuſdem eccleſię cū crucibus circūeundo ſil'r aſpergat: ⁊ pro aīabus ibidē quieſcentibus oret. Et qui voluerit in vaſculis ſuis accipiat ex

qua: ⁊ ꝑ manſiones ⁊ agroſ ⁊ vineaſ, ſuꝑ pecora quoqꝫ ſua atqꝫ ſuper pabula eorū, necnon ſuper cibos ⁊ potū ſuum cōſpergat.

¶ Ex epl'a bti Alexādri Pape primi ⁊ martyris fratribus per Aegyptū miſſa.

AQuā ſale conſperſam populis benedicimus: vt ea cuncti aſperſi ſanctificētur: Quod ⁊ omnibus ſacerdotibus faciendum eſſe mandamus. Nam ſi cinis vitulę aſperſus populū ſanctificabat atqꝫ mundabat: quanto magis aqua, quę ſale aſperſa, diuinis ꝗ precibus ſacrata eſt, populuꝫ ſanctificat atqꝫ emundat? Et ſi ſale aſperſo per Eliſęum prophetam ſterilitas aquę ſanata eſt: quanto magis diuinis pcibus ſacrata aqua ſterilitatem rerum aufert humanarum, ⁊ coinquinatos ſanctificat, atque purgat, ⁊ cętera bona multiplicat, ⁊ inſidias diaboli auertit, ⁊ a phantaſmatum verſutijs hominem defendit?

De bñdictiōe ſalis ⁊ aq̄ ſm ꝯſuetudinē ſcē Romanę eccl'ę. C. 2.

SAcerdos benedicturuſ aquam pro aſpergendo populo indutuſ ſuperpelliceo, ⁊ ſtola ad collū poſita, veniens ad vrceolum aquę benedicendę dicat ℣. Adiutorium noſtrū in noīe dñi. ℟. Qui fecit cęlum ⁊ terram. Et clerico tenente coraꝫ eo ſal in aliquo vaſculo ad hoc deputato, ſacerdoſ eleuata dextera ſuper ſal, benedicit illud. Et notandum ꝙ iſti modi. ſ. de ſuperpelliceo ⁊ ſtola ⁊ ℣. Adiutorium noſtrum. ⁊ eleuatione manuſ, in omnibus benedictionibus ſunt obſeruandi. Dicto ergo. ℣. Adiutoriū noſtruꝫ. Sacerdos incipit abſolute exorciſmus ſalis.

¶ Exorciſmus ſalis.

EXorcizo te creatura ſalis ꝑ Deum viuum: ✠ per Deū verum: ✠ per Deum ſanctum: ✠ per Deum, qui te per Eliſęuꝫ Prophetam in aquā mitti iuſſit, vt ſanaretū ſterilitas aquę: vt efficiaris ſal exorcizatum in ſaluteꝫ credentiū: vt ſis omnibus te ſumētibus ſanitas aię ⁊ corporiſ: ⁊ effugiat atque diſcedat ab eo loco, in quo aſperſum fueris, oīs phantaſia ⁊ nequitia vel verſutia diabolicę fraudis, oīſqꝫ ſpūs immundus adiuratus per eum qui venturus eſt iudicare viuos

⁊ mor-

⁊ mortuos, ⁊ ſeculum per ignem. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Immēſā clemētiā tuā oīps ęterne Deus humiliter imploramus: vt hāc creaturā ſalis, quā in vſuz gn̄is humani tribuiſti, bn̄ ✠ dicere ⁊ ſancti ✠ ficare digneris: vt ſit oībus ſumentibus ſanitas animę ⁊ corporis: vt quicquid ex eo tactum vel aſperſuz fuerit, careat omni immūditia omniqꝫ impugnatione ſpiritualis nequitię. Per dominum. Exorciſmus aquę.

Exorcizo te creatura aquę in noīe Dei prīs ✠ oīpotētis, ⁊ ī noīe Jeſu ✠ Chrī filij eius Dn̄i nr̄i, ⁊ in virtute ſpūs ſcti ✠ vt fias aqua exorcizata ad effugandā oēz ptātē inimici: ⁊ ipſum inimicū eradicare ⁊ explantare valeas cū angelis ſuis apoſtaticis: Per virtutē Dn̄i nr̄i Jeſu Chrī, qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſcl'm p ignē. ℟. Amen. Oremus. Oro.

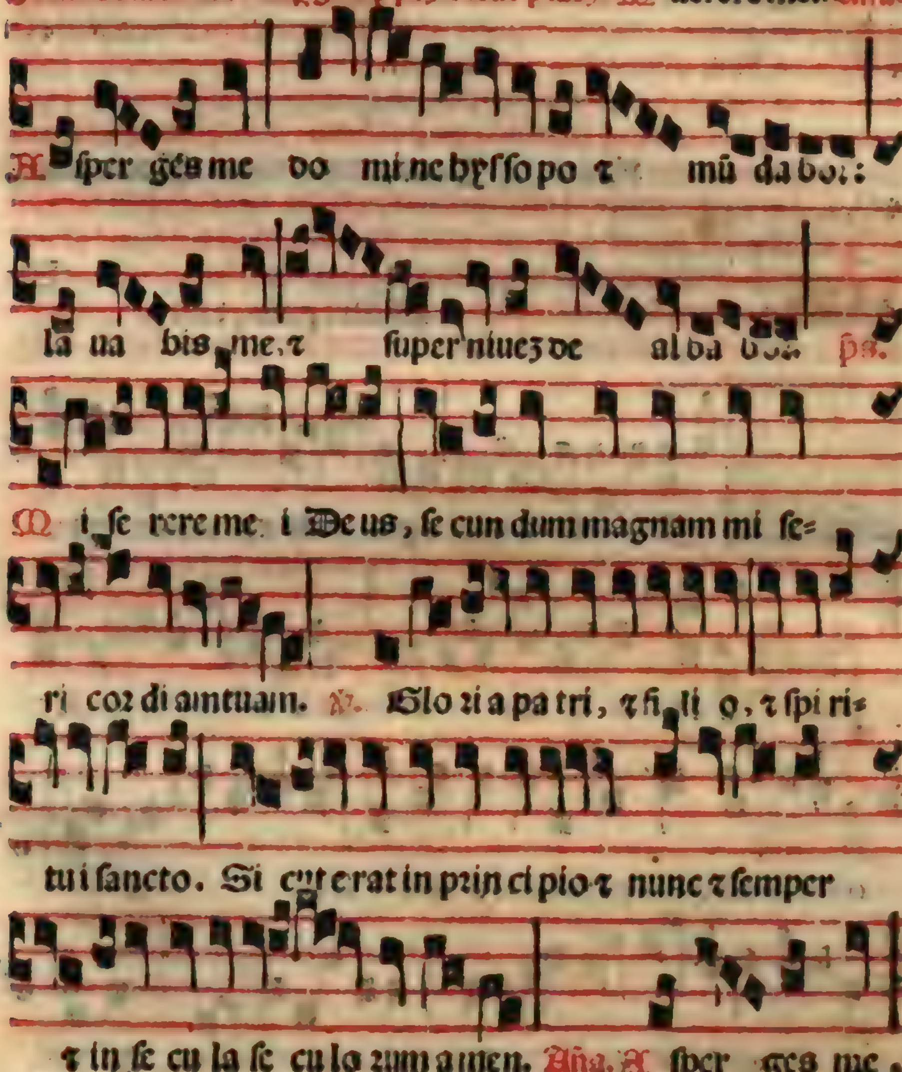
Deus q ad ſalutē humani gn̄is maxima q̄qꝫ ſacramēta in aquarꝫ ſubſtātia ꝯdidiſti, adeſto ꝓpiti⁹ inuocationib⁹ nr̄is: ⁊ elemēto huic multimodis purificatiōib⁹ ꝑparato, virtutē tuę bn̄dictionis ✠ infunde: vt creatura tua myſterijs tuis ſeruiens, ad abigēdos demones, morboſqꝫ pellendos diuinę grē ſumat effectū: vt qcqd ī domib⁹, vel in locis fideliū, hęc vnda reſpſerit, careat oī imūditia, liberet a noxa, nō illic reſideat ſpūs peſtilēs, nō aura corrūpēs: diſcedāt oēs inſidię latētis inimici: ⁊ ſiqd eſt, qḋ aut icolumitati habitātiū iuidet, aut qeti, aſpſione huius aq̄ effugiat: vt ſalubritas p inuocationē tui ſci noīs expetita, ab oībus ſit impugnationib⁹ defenſa. Per do. Hic mittat ſal ī aquā in modū crucis dicēdo. Cōmiſtio ſalis ⁊ aq̄ pariter fiat in noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ✠ ſancti. ℟. Amē. Deinde dicat ſacerdos. ℣. Dn̄s vobiſcū. ℟. Et cuz ſpiritu tuo. Oremus. Oro.

Deus inuicte virtutis author, ⁊ inſuꝑabilis imꝑij Rex, ac ſēꝑ magnific⁹ triūphator: q aduerſę dn̄ationis vires reprimis, q inimici rugiētis ſęuitiā ſuꝑas, q hoſtiles neqtias potēter expugnas: te dn̄e tremētes ⁊ ſupplices deꝑcamur, ac petimus, vt hāc creaturā ſalis, ⁊ aq̄ dignāter aſpicias, benignus illuſtres, ⁊ pietatis tuę more ſancti ✠ fices: vt vbicunqꝫ fuerit aſperſa, per inuocationem tui ſancti noīs omnis infeſtatio immundi ſpiritus, abigatur terrorqꝫ venenoſi ſerpentis procul pellatur, ⁊ pręſentia ſancti ſpiritus nobis miſericordiam tuam poſcentibus vbiqꝫ adeſſe dignetur. Per dominum noſtrum.

¶ Antiphona.

¶ Aña, q̄ cātari debet qñ aq̄ in eccl'ia aſpergit̄ ſup populū c.j.

In oib⁹ dñicis p annū [illegible] tertia, bñ dicta aq̄ ia a ſacerdote celebraturo miſſaz, primo aſpgat altare in cir̄ ipſū aq̄ bñdicta genib⁹ corā altari flexis: ꝛ ſtatiz a ſacerdote incipiat aña. Aſpges me. ꝛ chorus ſequat̄. ꝛ dū cōiter cantat̄ cum ſuo verſu ꝛ Gloria pr̄i, ab eodē ſacerdote primo clerici, deinde ſeculares aſpgant. Et ſacerdos aſpgēs pplz dicat pſalz. Miſerere mei. Aña.

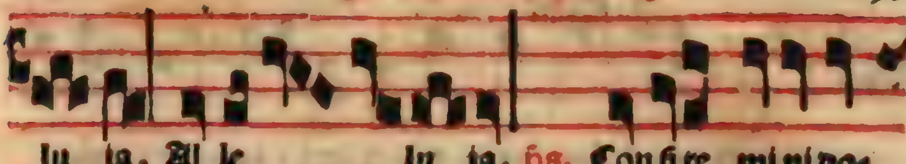
tota re=

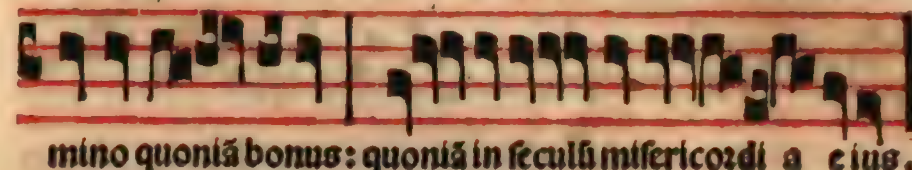
tota repetatur. Qua cantata ſacerdos ſtans ante gradus alta-
ris maioris eccleſie, dicat ℣. Oſtende nobis domine miſericor
diam tuam. ℟. Et ſalutare tuum da nobis. ℣. Domine exau-
di orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Do-
minus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

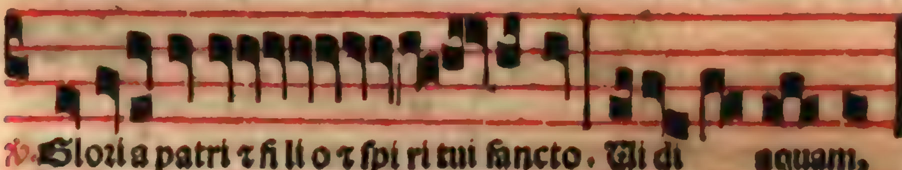
Exaudi nos dñe ſancte, pater oṗs, ęterne Deus: & mittere digneris ſanctũ angelũ tuũ de cęlis, qui cuſtodiat, foueat, protegat, viſitet, atqꝫ defendat oẽs habitantes in hoc habitaculo, Per Chr̄m dñm nr̄m. ℟. Amen. Supraſcripto modo pdicta cantetur in oĩbus dñicis per totũ annũ in aſperſione aquę benedictę: excepto ꝙ in dñica de paſſione, & in dñica palmarũ poſt pſalmum Miſerere mei Deus, non dicitur Gloria patri, & fil. ſed antiphona poſt pſalmum repetitur. Et excepto tempore Paſchali: ſcilicet a Dominica Paſchę vſque ad octauam Pentecoſtes excluſiue: quo tempore dicitur, Antiphona. Vidi aquam, cum ſuo pſalmo, & Gloria patri, & filio.

¶ In tempore paſchali ad aſperſionem aquę benedictę. Aña.

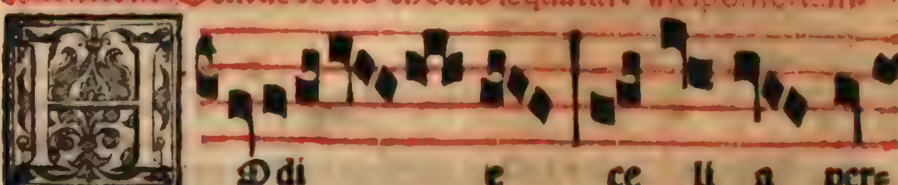

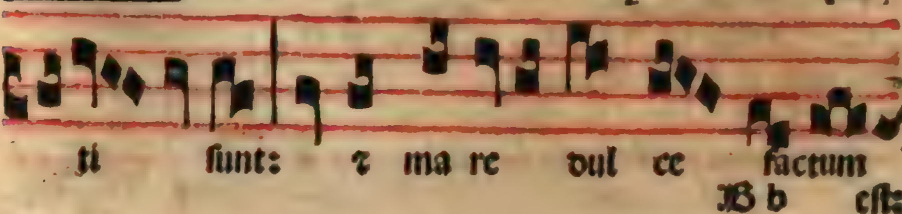

℣ſiculi ⁊ orõ vtſup. Repetaẽ tota aña: poſtea dicaẽ itroit⁹ miſſę.

¶ De bñdictione aq̃ in vigilia Epiphanię, q̃ licet in Romana curia nõ fiat, in multis tñ eccleſiis ſolenniter celebraẽ. **Cap. 4.**

¶ In Vigilia Epiphanię poſt Completorium, vel etiam lecta nona lectione in matutinis, ſacerdos indutus ſacris veſtibus cum pluuiali, ⁊ diaconus ⁊ ſubdiaconus ſacris ſui ordinis veſtibus induti, precedentibus acolytis, cum cereis, ⁊ cruce, ⁊ thuribulo, ⁊ aliis ſequentibus clericis, veniant ad locum, vbi paratus eſt alueolus cum aqua. Et dum recedunt de choro, cantetur ſequens reſponſorium, cantoribus illud inchoantibus, ⁊ procedentibus. Deinde totus chorus ſequatur. Reſponſorium.

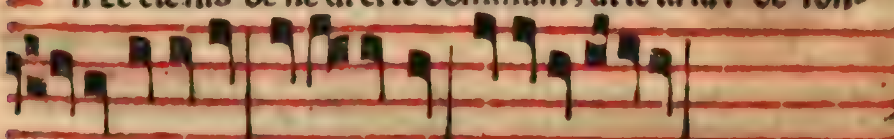

Pſalmus.
Affer-

Afferte dñō filij Dei: afferte dñō filios arietū. Afferte dñō gloriā ⁊ honorē: afferte dñō gloriā noī eius: adorate dñm in atrio ſancto eius. Vox dñi ſup aquas: Deus maieſtatis intonuit: dñs ſuper aquas multas. Vox dñi in virtute: vox dñi ī magnificentia. Vox dñi cōfringentis cedros: ⁊ confringet dñs cedros libani. Et cōminuet eas tanꝙ vitulū libani: ⁊ dilectus quemadmodum filius vnicornium. Vox dñi intercidentis flāmam ignis: vox dñi concutientis deſertum: ⁊ commouebit dñs deſertū cades. Vox dñi pręparantis ceruos: ⁊ reuelabit condenſa: ⁊ in templo eius oēs dicent gloriā. Dñs diluuiū inhabitare facit: ⁊ ſedebit dñs rex in ęternū. Dñs virtutem populo ſuo dabit: dominus benedicet populo ſuo in pace. Antipho.

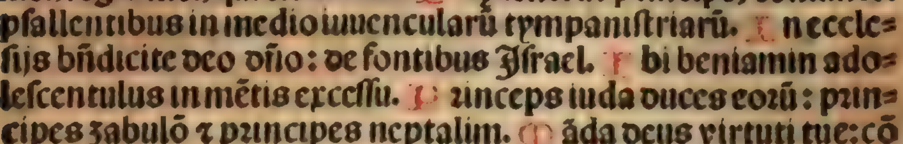
In ec cle ſiis be ne di ci te dominum, al le lu ia: de fon-

ti bus Iſra el, Al le lu ia. E v o v a e. Pſalmus.

Exurgat Deus, ⁊ diſſipent inimici eius: ⁊ fugiant qui oderunt eum a facie eius. Sicut deficit fumus, deficiant: ſicut fluit cera a facie ignis, ſic pereant pctōres a facie Dei. Et iuſti epulent, ⁊ exultent in conſpectu Dei: ⁊ delectentur in lętitia. Cātate Deo, pſalmū dicite nomini eius: iter facite ei qui aſcendit ſuper occaſum: dñs nomen illi. Exultate in cōſpectu eius: turbabuntur a facie eius patris orphanorū ⁊ iudicis viduarū. Deus in loco ſancto ſuo: deus qui inhabitare facit vnius moris in domo. Qui educit vinctos in fortitudine: ſimiliter eos qui exaſperant qui habitant in ſepulcris. Deus cū egredereris in ꝯſpectu ppli tui, cū ꝑtranſires in deſerto. Terra mota: etenim cęli diſtillauerūt a facie Dei ſinai: a facie dei Iſrael. Pluuiam volūtariā ſegregabis Deus hēditati tuę, ⁊ infirmata eſt: tu vero ꝑfeciſti eā. Aialia tua habitabūt in ea: paraſti in dulcedine tua pauperi deus. Dñs dabit verbū euāgelizantibus: virtute

multa. Rex virtutum dilecti dilecti: ⁊ ſpeciei domus diuidere
ſpolia. Si dormiatis inter medios cleros: pennę colũbę dear
gentatę: ⁊ poſteriora dorſi eius in pallore auri. Cũ diſcernit cę
leſtis reges ſuper eã: niue dealbabuntur in ſelmon, mons Dei,
mons pinguis. Mons coagulatus, mons pinguis: vt quid ſu-
ſpicamini mõtes coagulatos? Mons in quo beneplacitum eſt
Deo habitare in eo: etenim dñs habitabit in finem. Currus
Dei decẽ millibus multiplex, millia lętantiũ: dñs in eis in ſina
in ſancto. Aſcẽdiſti in altũ, cepiſti captiuitatẽ: accepiſti dona
in hominibus. Etenim non credentes, inhabitare dñm deum.
Benedictus dñs die quotidie: proſperũ iter faciet nobis deus
ſalutarium noſtrorũ. Deus noſter deus ſaluos faciendi, ⁊ Dñi
dñi exitus mortis. Veruntamen Deus confringet capita ini-
micorũ ſuorum, verticem capilli perambulãtiũ in delictis ſuis.
Dixit dñs, ex baſan cõuertam, conuertam in profundũ maris.
Vt intingatur pes tuus in ſanguine: lingua canum tuorum ex
inimicis ab ipſo. Viderunt ingreſſus tuos deus: ingreſſus dei
mei, regis mei, qui eſt in ſctõ. Preuenerũt principes coniuncti
pſallentibus in medio iuuencularũ tympaniſtriarũ. In eccle-
ſijs bñdicite deo dño: de fontibus Iſrael. Ibi beniamin ado-
leſcentulus in mẽtis exceſſu. Princeps iuda duces eorũ: prin-
cipes zabulõ ⁊ principes neptalim. Mãda deus virtuti tuę: cõ
firma hoc deus, qd operatus es in nobis. A tẽplo tuo in hieru
ſalẽ: tibi offerent reges munera. Increpa feras arundinis cõ
gregatio taurorũ in vaccis populorum: vt excludãt eos qui pro
bati ſunt argento. Diſſipa gentes quę bella volunt: venient le
gati ex Aegypto: Aethiopia pręueniet manus eius Deo. Re-
gna terrę cantate Deo: pſallite dño. Pſallite Deo, qui aſcen-
dit ſuper cęlum cęli ad orientem. Ecce dabit voci ſuę vocem
virtutis: date gloriã Deo: ſuper Iſrael magnificẽtia eius, ⁊ vir-
tus eius in nubibus. Mirabilis Deus in ſcis ſuis Deus Iſrael
dabit virtutẽ ⁊ fortitudinem plebi ſuę: benedictus Deus. Ant.

Ipſe li be ra uit me, Al le lu ia: de la que o venan-
tium.

Pſal'. Q ui habitat in. vt ſupra. fol. 60. deinde cantat aña. Exaudi nos dñe. fol. 200. qua finita,

tium, Al le lu ia. E v o v a e.

dicãtur litanię cantando, vt ſupra. fol. 187. Cantetur litania vſqz ad verſum. V t dõnum apoſtolicuz. ⁊c. incluſiue. Quo verſu cantato, ſacerdos ſurgat, ⁊ cãtet tres ſequentes verſus: videlicet. V t hanc aquam be ✠ dicere digneris, te rogamus audi nos. V t hanc aquam bene ✠ dicere ⁊ cõſe ✠ crare digneris, te rogamus audi nos. V t hanc aquaz be ✠ nedicere, ⁊ conſe ✠ crare, ⁊ ſancti ✠ ficare digneris, te rogamus audi nos. Poſtea iteruz genuflexus ſequat v. V t inimicos ſctę eccleſię, ⁊ cęteros vſqz in finẽ. K yrie elei. C hriſte eleiſ. K yrie eleiſ. P ater nr̃. v. Et ne nos. R. Sed lib. v. Saluos fac nos dñe Deus nr̃. R. Et cõgrega nos de nationibus. v. Vt ꝯfiteamur nomini ſancto tuo. R. Et gloriemur in laude tua. v. Bñdictus dñs deus Iſrael a ſcl'o. R. Et vſqz in ſcl'm, fiat fiat. Sufflat in aquã trib' vicib' ſic dicẽdo.

E Xufflo te oĩs legio ſatanę in noĩe pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. R. Amen. Exorciſmus in tono lectionis.

E Xorcizo te creatura aquę in nomine pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpũs ✠ ſancti: ne cõmuni ſis vlli ſpiritui immundo: ſed dabis honorem viuenti, atqz regnanti patri ⁊ filio ⁊ ſpiritui ſancto: ⁊ vbicunqz aſperſa fueris, ſpũs immundus ab eo loco recedat. Itaqz adiuro te creatura aquę in noĩe Ieſu Chũ Nazareni filij Dei viui regis ⁊ iudicis nr̃i: vt ſis purgatio ⁊ ſanctificatio hoĩum: quos deus ad ſuã ſanctã gloriã vocare dignatus eſt. Te ergo inuoco dñe ſancte, pr̃ oĩps, ęterne Deus: vt hanc aquã exorcizare, ⁊ bñ ✠ dicere ꝑ tua pietate digneris: vt oĩs immũdus ſpũs locuz in ea vltra nõ habeat: ſed vbicunqz aſpſa fuerit, angelorũ tuoꝝ ibi deſcẽdat exercit⁹: Per Eũdẽ dñz nr̃m Ieſum Chr̃m filiũ tuũ: q vẽturus eſt iudicare. Lcõ libri numeri in tono feriali.

I N diebus illis. Cõuenerũt filij Iſrael ad Moyſen, ⁊ Aaron: ⁊ verſi in ſeditionẽ dixerũt: Da nobis aquã, vt bibamus. Ingreſſus Moyſes ⁊ Aarõ, dimiſſa multitudine, ante tabernaculũ fęderis: corruerunt proni in terraz: clamauerũtqz ad dñm, ⁊ dixerunt: Dñe Deus exaudi clamorẽ populi huius:

 ⁊ aperi

⁊ aperi eis theſaurum tuum fontem aquę viuę, vt ſatiati ceſſet murmuratio eorum. Et apparuit gloria dñi ſuper eos,

Alle-

Secūdū Ioānē: in tono feriali.

IN illo tempore: in nouiſſimo die magnę feſtiuitatis ſtabat Ieſus ⁊ clamabat, dicens Si quis ſitit, veniat ad me, ⁊ bibat. Qui credit in me, ſicut dicit ſcriptura, flumina de ventre eius fluent aquę viuę. Hoc autem dixit de ſpiritu: quē accepturi erant credentes in eum. Exorciſmus aquę in tono lectionis.

Exorcizo te creaturę aquę per deum viuum, per deū verū, per deum ſanctum, per deū totius creaturę: vt te mundā exhibeas contra omnem morbum, atq; inſidias inimici atque diabolicas poteſtates: vt vbicunque aſperſa fueris, ſit propitio deo defenſa domus ipſa: ſicut defenſę fuerūt in Aegypto domus hebręorū per ſignū ſanguinis agni: ſic defendantur dñe domus famulorū famularūq; tuarū ꝑ aſperſionē huius aquę. In ipſius

noie te exorcizo: qui verbo ſuo fontē manare ꝑcepit. Et in ipſius noie te exorcizo: qui ſilios Iſrael per medium mare eduxit. In ipſius noie te exorcizo: qui ſup te ſuis ſanctis pedibus ambulauit. In ipſius noie te exorcizo: quē Joannes in te baptizauit: vt ois ſpūs erroris, ⁊ oēs phantaſie demonū ꝑ te aſperſe effugiāt, ⁊ ſeparentur de eodem loco. Per eundem Chriſtum dominum noſtrum, Qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculuꝫ per ignem. ℟. Amen. Sequitur exorciſmus in tono lectionis.

Exorcizo te creatura aq̄ i noie ✠ dei pa ✠ tris oipotētis, ⁊ in noie Dñi nr̄i Jeſu ✠ Chr̄i, vt ois immūdus ſpūs, vel incurſio ſatane ſeparet a te creatura aque. Proinde ergo efficere aqua exorcizata ad effugandū omne phātaſma inimici: ⁊ ipſum inimicū effugare ⁊ eradicare valeas in noie dei prīs oipotētis: q cū eodē filio ſuo, ⁊ ſpū ſctō viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Oratio. Et cantat in tono ſolenni orationum.

Bene ✠ dic dñe hāc aquā bn̄dictione celeſti: ⁊ aſſiſtat ſuꝑ eā virtus ſpūs ſancti: ⁊, vt vbicunqꝫ aſperſa fuerit, lōge recedat virtus inimicoꝝ, vmbra phantaſmatū, incurſio turbinū, ꝑcuſſio fulminū, leſio tonitruorū, calamitas tēpeſtatū, ois ſpūs ꝓcellarū, te ipſuꝫ oipotentē deprecamur: qui viuis ⁊ regnas ꝑ oia ſecula ſeculoruꝫ. ℟. Amen. Oro ſuper ſalem in eodem tono.

Virtutis tue inuictā fortitudinē deprecor dñe ſancte pater oipotēs, eterne deus ſuꝑ hoc ſal: cui nō minimā gratiā cōferre dignatus es, vt ex illo poſſint vniuerſa ꝯdiriq hoibus ad eſcā per tuū filiū dñm nr̄m ꝓcreari iuſſiſti: ꝑ queꝫ te dñe ſupplices exoramus: vt ſal iſtud ſancti ✠ ficare, bn̄ ✠ dicere, ⁊ conſe ✠ crare pro tua pietate digneris: vt ex vultu diuine maieſtatis tue virtutē tuā cōtra oēs immūdos ſpūs poſſit accipere: expellat de tabernaculis famuloꝝ famularūqꝫ tuarū qcquid poteſt peſtiferū eſſe: ⁊ exhibeat plenū ſalutis effectū: deterreat preſtigia: phātaſiaſqꝫ cōpeſcat, ꝑ ſignū ſancte cru ✠ cis filij tui dñi nr̄i: tutelā fideliſſimaꝫ deſiderantibus preſtet per hoc tuum dñe ſigna ✠ culum: qd nullius dolus nullius pertinacia deſignauit. Per eūdē dñm nr̄m. Alia bn̄dictio ſalis in tono lectionis.

Bene ✠ dico te creatura ſalis in noie pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpūs ✠ ſancti: qui te ad tutelā humano generi procreauit: ⁊ populo venienti ad credulitatē per ſeruos ſuos cōſecrari

pręcepit: proinde rogamus te dñe deus nr̄: vt hęc creatura ſa-
lis in noie ſanctę Trinitatis efficiat ſalutare ſacramentū: ſitq;
pfecta medicina in viſceribus fideliū tuorū. Per eūdē dñz nr̄m
Jeſum Chriſtum. ℟. Amen. Oratio ſuper ſal in tono orationis.

Inſtuere dñe hāc creaturā ſalis, quā vſibus humani gene-
ris tribuiſti: & petimus oñs ęterne de⁹, vt ſignū cru ✠ cis
vnigeniti filij tui Dñi nr̄i Jeſu Chr̄i, vbi aſperſa fuerit aqua hoc
ſale cōmiſta, ſit efficax ad euacuandū oēm inimici aduerſariam
ptātē, ꝯſumat, & areſaciat: nihilq; ibi remaneat immūdū, nihil
peſtiferū: ſed ad inuocationē nois tui ſit nobis mundū ac bn̄di-
ctū, Per eūdē dñm nr̄z Jeſuz Chr̄z filiū tuū. In tono lectionis.

Exorcizo te creatura ſalis per deū ✠ verū: per deū ✠ ſan-
ctū: per deum ✠ totius creaturę: qui te per Eliſęum pro-
phetam in aquam mitti iuſſit, vt ſanaretur ſterilitas aquę: qui
per apoſtolum Paulum dicere dignatus eſt, ſit cor veſtrum ſale
conditum: ideoque efficere ſal ad euacuandum, & expellendum
inimicū, omnemq; virtutem & putredinez eius: in nomine Dñi
noſtri Jeſu Chriſti: Qui vēturus eſt iudica. In tono lectionis.

Dominus & ſaluator noſter Jeſus, anteq̄ ad cęlos aſcēde-
ret, apoſtolis ſuis mandauit dicens, habete in vobis ſal: &
pacem habete inter vos. ℭ Hic ponat ſal in aquam dicens.

Hec cōmiſtio ſalis & aquę pariter fiat: in noie pa ✠ tris &
fi ✠ lij & ſpūs ✠ ſci: & in virtute Dñi nr̄i Jeſu Chr̄i: cui eſt
honor, & gloria in ſecula ſeculorū. ℟. Amen. In tono lectionis.

Exorcizo te creatura ſalis & aq̄ in noie pa ✠ tris, & fi ✠ lij,
& ſpūs ✠ ſcti. Exorcizo te p deū viuū. Exorcizo te per cru-
cifixū. Exorcizo te per ſpūz ſcūz. Per eū te exorcizo, qui per Eli-
ſęū prophetā te in aquaz mitti iuſſit dicens: Hęc dicit dñs: Sa-
nabit aqua iſta, & nō erit in ea mors, neq; ſterilitas. Per ipſius
nomē te adiuro, q diuina voce oris ſui apoſtolis ſuis locutus eſt
dicēs: Vos eſtis ſal terrę, & cor veſtrā ſale ſit ꝯditū: Vt oēs qui
ex te ſumpſerint, ſint ſanctificati in aīabus & corporib⁹: vt vbi-
cunq; aſperſa fueris, effuges inimicū, & pręſtes oibus remiſſio-
nē peccatorꝝ, expellas inſidias, & excludas oēs dęmonū tētatio
nes. Te aūt cōditor & reſtaurator oium elementorū tuorꝝ, q hęc
fluenta noie tuo ſcificata ad purgationē locorū pficere iuſſiſti,
depcor: vt nois tui inuocata maieſtate, gratiā ſpūs ſci hęc aqua
accipiat:

accipiat: valeatq; ad expellendas diabolicas artes per man⁹ ſeruorũ tuorum aſperſa: per ſanctificationẽ, quã tu dñe ſanctificando ſanctificas, ⁊ benedicendo benedicis: vt omnis immundus ſpũs aſperſione huius aquę repulſus ⁊ perfuſus diſcedat: ⁊ omnis incurſus ſatanę, ⁊ omne phantaſma, omniſq; immunditia, ⁊ putredo inimicorũ longe recedat: nec cõſiſtendi, aut reſiſtendi habeat poteſtatem, nec in eodem loco ſtandi aut cõmorandi: ſed victus ⁊ deſtructus abſcedat diabolus cũ omni pompa ſua: Per virtutem ⁊ gloriam Dñi nři Jeſu Chři: qui viuit ⁊ regnat cum Deo pře ⁊ ſpiritu ſancto, per oĩa ſecula ſeculorum. ℟. Amẽ. Exorciſmus ſup aquã ſale cõſperſaʒ in tono lectionis.

Exorcizo te creatura aquę ſale cõſperſa ꝑ deũ viuũ: per deũ verũ: per deũ totius creaturę: qui te in principio ſeparauit ab arida, ⁊ in quatuor fluminibus diuidere dignat⁹ eſt, vt vbicunq; portata, vel aſperſa fueris, effugetur ⁊ ſeparet̃ inimicus, ⁊ oĩs putredo ei⁹: vt ipſa domus deo ſit dicata per virtutẽ Dñi nři Jeſu Chři: qui vẽturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſclm per ignẽ. Item ſup aquã in eodem tono vſq; ad prefationem.

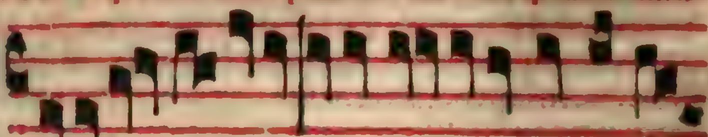
Te aũt creatura aquę adiuro per deum viuum: per deum verum: per deum ſanctum: per eum te adiuro, qui te in principio ſeparauit ab arida. Adiuro te per deuʒ viuũ, qui te de fonte paradiſi manare fecit, ⁊ in quatuor fluminibus exire iuſſit, ⁊ totam terrã rigare pręcepit. Hic diuidat aquã ⁊ effundat in quatuor mundi partes. Adiuro te ꝑ eũ, q̃ te ĩ Chana Galilcę ſua potentia conuertit in vinũ: qui ſuper te ſuis ſanctis pedibus ambulauit: qui tibi nomen impoſuit Siloa. Adiuro te per eũ, qui in Naaman ſyrũ a ſua lepra ꝑ manuʒ Eliſęi prophetę mundauit: Hic tangat aquam manu dicens: Aqua ✠ ſancta: aqua bene ✠ dicta: aqua la ✠ uans ſordes, ⁊ mũdans peccata, adiuro te per deũ viuũ, vt te mũdã exhibeas, nec aliquã phantaſiaʒ in te retineas: ſed efficiaris exorcizata ad effugandũ inimicuʒ ⁊ oẽs actus fulguris: ⁊ vbicunq; aſperſa fueris, ſiue in domo, ſiue in agro, ſiue in vineis, ſiue in ſeminatis cãpis, ſiue in fluctibus, ſiue in angulis cubiculorũ, ſiue in nauibus, ſiue in puteis, vel ſiquis ex te guſtauerit, fias ei defenſio, ⁊ remediũ ſanitatis: ipſe quoq; diabolus elonget̃ ⁊ ſeparet̃, quãtũ elõgatũ eſt cęlũ a terra, lux a tenebris, veritas a mẽdacio iuſtitia ab iniuſtitia, dulce ab amaro: tan=

ro: tantū elōget, ⁊ ſeparet ille immundus ſpūs ab habitationibus famulo℞ famularūqꝫ Dei: Per nomē Dñi nri Jeſu Chri: q viuit ⁊ regnat cū deo patre ⁊ ſpū ſancto. Hic dicit in tono pfationis. Per oia ſcl'a ſeculorū. ℟. Amen. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. ℣. Surſum corda. ℟. Habemus ad dñm. ℣. Gratias agamus Dño Deo noſtro. ℟. Dignum ⁊ iuſtum eſt.

VEre dignū ⁊ iuſtum eſt, ęquum ⁊ ſalutare, Nos tibi ſemper ⁊ vbiqꝫ gratias agere, dñe deus cęli ⁊ terrę: cuius virtuti ſubdita ſunt vniuerſa: cuius verbo creata ſunt oia: ſupermitte (q̄s) virtutē ſpūs ſancti tui ſuper hanc creaturā, vt fiat aqua ſanctificata in noie pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ✠ ſancti. Te igitur oipotens Deus, altiſſima ſalus, ⁊ reſpector perpetuus, humiliter rogamus ⁊ petimus: vt nos exaudias: ⁊ miſerearis p̄cibus noſtris: quatenus vbicunqꝫ hęc aqua aſperſa fuerit, fiat, te iubente, cauſa purificationis: habeat quoqꝫ perpetuā gratiā ipſa domus: fideꝫ rectā: ſpeꝫ certā: charitatē perfectā: gaudiū verū honorem perpetuuꝫ: vt oēs maleuoli ⁊ inuidi ſpūs ab ea expellantur, ⁊ ſeparent. Per Chrm dñm nrm. In tono lectionis. Iterumqꝫ te alloquor aqua: quę habes lucis ſimilitudinem: tu ſub cęlo: tu ſuper cęlum: tu ſub terra: tu ſuper terrā. Super te inuoco nomen ſanctū atqꝫ mirabile Dei oipotentis: qui te ſua potentia conuertit in vinum: ſuſpendit ſup cęlos: congregauit in terra: miſcuit in mari: Qui te arcanis ⁊ velocibus ventis placere p̄cepit: ⁊ ad vſum hoium lauacrum dedit, ⁊ ſitientibus potū ſubminiſtrauit: Super quaꝫ etiā ſpūs dñi non ſolum ferebatur, ſed etiam fertur. Adiuro ergo te creatura aquę per ſeptiformem ſpiritū Dei viui. Adiuro te per nouē ordines angelorū. Adiuro te p vocē tonitrui coruſcationis tremēdi ⁊ cęleſtis regis. Adiuro te p lignū miſterij: de quo aqua pcuſſa ſtatim dulcis facta eſt. Adiuro te per eū, qui oia creauit: ne cōtēnas vocem humilitatis meę: ſed expellas oēm vmbrā, oēs ſatellites aduerſariorꝫ, oēs machinationes diaboli: ſiue ſpirituū immūdo℞: ſiue biothanatorū: ſiue errātiū: ſiue ex inuocatione magicę artis, ſiue p̄cantorū argumenta: ſiue draconū, ⁊ oiuꝫ volucrū vel viperarū: qꝛ imperat tibi dñs Jeſ⁹ Chrs filius dei viui: q̄ mox vt aſperſa fueris in noie dei ſabbaoth: ſiue in hoib⁹: ſiue in domib⁹: ſiue i vineis: ſiue in pecoribus, vel q̄uſlibet aiantibus: ſiue in ſeminatis cā-

pis: ſiue

pis: ſiue in qualicunqȝ creatura vniuerſali: ſiue quocunqȝ loco aſperſa fueris, ſiue ſup infirmū, vel languentē: ſiue in potū data fueris homini in valetudine detento, aut maligni ſpūs infeſtatione percuſſo: mox expellas ⁊ excludas omne malignū: vt poſſit homo velocitus ſaluus fieri per virtuteȝ Dñi nr̄i Jeſu Chriſ: qr neqȝ dici, neqȝ ſcribi, neque cōputari pōt, cui nomē eſt Dei. In tono prefationis Tu aūt dñe, qui per angelum tuum, fontē Agar oſtendiſti: ⁊ ex eo Iſmael ſitientem potaſti: Qui pueri tui Abrahę in Meſopotamia preces exaudiſti: ⁊ omnia deſideria cordis eius impleuiſti: Qui famulo tuo Moyſi in diſerto eremi petram percutere, ⁊ ex ea aquam producere, ⁊ populum rigare iuſſiſti. Ter dicatur ſequens verſus. Qui aquam amaram immiſſo ligno dulcoraſti: Benedicere ⁊ ſanctificare digneris domine hanc creaturam aquę, In nomine pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. Hic mergat ſacerdos crucem in aqua tribus vicibus: ſignando fontem cum cruce. Cantores autem cantent ſemel has ſequentes antiphonas infraſcriptas. Aña.

B Aptizatur Chriſtus, ⁊ ſanctificatur omnis mū-

dus: ⁊ tribu it nobis remiſſioneȝ peccatorū: aqua ⁊ ſpiritu

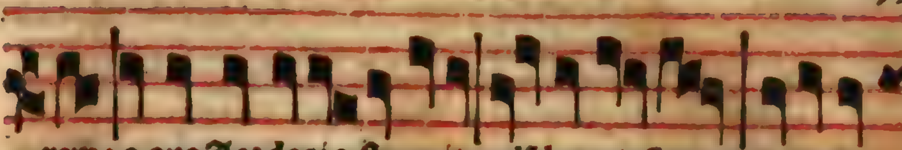

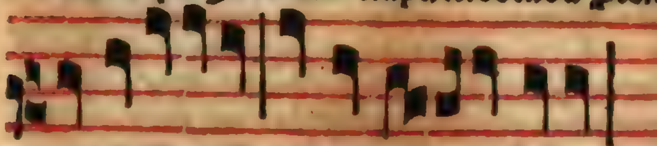
omnes pu ri fi ca mur. Aña. B a pti ȝat mi les

re gem, ſeruus dominum ſuum, Joannes ſal ua to-

rem:

Deinde ſacerdos cruce depoſita dicat in eodẽ tono pręfationis.

Ut vbicunqꝫ aſperſa fuerit in noĩe tuo oẽs iaculationes ſę uas inimici expellat. Illud etiã rogamus ⁊ petimus deus ops, vt ſicut ad domũ Raguelis ſanctũ angelũ tuũ Raphaelẽ mittere dignatꝰ es, vt Aſmodeũ dęmonẽ alligaret, ſimile quoqꝫ beneficiũ domibus nr̃is donare digneris: vt vbicũqꝫ hęc vnda aſperſa fuerit, nunq̃ malignus ſpiritus in eadẽ domo cõſiſtendi vel cõmorandi habeat poteſtatẽ: ſed confuſus ꝓtinus: ⁊ deſtructus abſcedat, Per Chr̃m dñm nr̃m: per quẽ maieſtatẽ tuã laudãt angeli, adorant dñationes, tremũt ꝓtãtes: Cęli cęlorũqꝫ virtutes, ac btã ſeraphin ſocia exultatione cõcelebrant: Cũ quibus ⁊ nr̃as voces, vt admitti iubeas, deprecamur ſupplici cõfeſſione dicẽtes. Et chorus canit in tono feriali. vt ſupra. fo. 181.

Sanctus, Sanctus, Sctũs Dñs Deus Sabaoth. Pleni ſunt cęli ⁊ terra gloria tua: oſanna in excelſis. Bñdictus q̃ venit in noĩe dñi: oſanna in excelſis. Deinde ſacerdos in tono lectionis.

Exorcizo te ſpũs immunde per Deũ viuũ: qui fecit cęlum ⁊ terram, mare ⁊ omnia quę in eis ſunt: vt oẽs virtutes aduerſarij, oẽs exercitus diaboli, oẽs incurſus, oẽ phantaſma inimici eradicent, ⁊ effugiant ab hac creatura ſalis ⁊ aquę: ſit ſancta ⁊ ſalutifera: ⁊ ignis ardens aduerſus oẽs inſidias inimici: ⁊ vbicũqꝫ portata vel aſperſa fuerit hęc creatura ſalis ⁊ aquę, ſit ſanitas, ⁊ ſynceritas, ⁊ corporis medicina: ⁊ effugiat oĩs infirmitas: Fulgura quoqꝫ ⁊ grãdines ab aſperſione huius aquę ſeparent, effugiãt ⁊ elongent: p eum, qui vẽturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ ſeculum per ignem. ℟. Amen. In tono pręfationis.

Vere ſcũs, vere bñdictus, terribilis, metuẽdus, ⁊ adorãdus es dñe deus noſter: ab occultis nr̃is munda nos: ⁊ ab alienis parce

nis parce ſeruis tuis: vt cũ fiducia valeamus dicere orõnẽ illam regalez, quam Dñs ꝛ Saluator nr̃ per euangeliũ ſuũ orare docuit dicẽs. Pater noſter. qui dicatur in cantu ſicut in miſſa, ℟. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℟. Amen. In tono orationis.

Libera nos, q̃s dñe, ab oibus malis, pteritis, pñtibꝰ, ꝛ futuris, Libera nos q̃s dñe, famulos ꝛ famulas tuas a gladio, a fame, a tẽtatione diaboli, ꝛ pcuſſione ſcli, ꝛ ab ĩfirmitatibꝰ malis: p liberatorẽ ꝛ redẽptorẽ nr̃m dñz Jeſuz Chr̃m filiũ tuũ: q te.

Domine ſancte pater ops, eterne Deus, Pr̃ Dñi nr̃i Jeſu Chr̃i, Deus Abrahã, Deus Iſaac, Deus Jacob, exorcizantẽ me iſtã creaturam ſalis ꝛ aquę, pcor te, exaudire digneris in noie eiuſdem Dñi nr̃i Jeſu Chr̃i Nazareni filij tui, Dei viui, Regis ꝛ iudicis nr̃i: vt ſit purgatio ꝛ purificatio oibus hoibus: atqz in eis, qbus aſpſa fuerit, habeat ptãtẽ ad effugãdos immũdos phãtaſmaticos ſpũs, ꝛ oẽz nefariũ diabolũ, atqz oẽs figuras ꝛ minas ſatanę. Cõcedat etiã ei ptãs ad exterminandũ fulgura ꝛ grandines, ꝛ oẽs aduerſitates humanę naturę: vt non poſſit immũdus ſpũs nocere his locis in quibus aſperſa fuerit: ſed ↄfuſus ꝛ deſtructus abſcedat p virtutẽ Dñi nr̃i Jeſu Chriſti Regis nr̃i. Qui cũ deo pr̃e viuit ꝛ regnat. In tono lectionis.

Adiuro te creatura ſalis, ꝛ aquę ĩ noie pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij ꝛ ſpũs ✠ ſci. Adiuro te in noie Dñi nr̃i Jeſu Chr̃i: q ſup te ſuis ſctis pedibus ambulauit. Adiuro te p eum: q te de fonte paradiſi pduxit. Adiuro te per eũ, q apl'is ſuis pcepit dicens: Ite, baptizate oẽs gẽtes in noie pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſpũs ✠ ſcti. Per ipſius nomen te adiuro: vt vbicũqz aſpſa fueris, oẽ phãtaſma de domo ipſa, ꝛ ois incurſio diaboli eradicet ꝛ effugiat, per deũ viuũ, p deũ verũ, p deũ totiꝰ creaturę: vt neqz hoibꝰ, neque domicilijs, neqz nauibus, neqz pecoribus, neqz frugibus, neqz ardoribꝰ noceat. Per eũdẽ dñz nr̃z Jeſuz Chr̃m, q venturus eſt iudicare viuos ꝛ mortuos, ꝛ ſclz p ignẽ. ℟. Amẽ. In tono orõnis.

Deus, qui ad ſalutem humani generis maxima queque ſacramẽta in aquarũ ſubſtãtia cõdidiſti, adeſto ppitius inuocationis nr̃is: ꝛ elemento huic multimodis purificationibus pręparato virtutẽ tuę bñ ✠ dictionis infunde: vt creatura tua myſterijs tuis ſeruiẽs, ad abigendos demones morboſqz pellẽdos, diuinę gratię ſumat effectũ: vt quicquid in domibus, vel

in locis

in locis fideliū, hec vnda reſperſerit careat oī immunditia, libe
ret a noxa: nō illic reſideat ſpūs peſtilēs, nō aura corrūpēs: di=
ſcedāt oēs inſidie latētis inimici: ⁊ ſiqd eſt, qd aut incolumita=
ti habitantiū inuideat, aut qeti, aſpſione huius aq̄ effugiat atqȝ
diſcedat: vt ſalubritas per inuocationē tui ſancti, nois expetita,
ab oibus impugnationibus ſit defenſa. Per dñm nřm Jeſum.
Benedictio Dei pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpūs ✠ ſancti deſcē
dat ſup hanc creaturā ſalis ⁊ aque. Amen. Quo facto ſta=
tim ſacerdos incipiat Symbolū. Credo in vnū deū, quo fini=
to aſpgat ſacerdos aquā ſup pplz: ⁊ clerici cātēt in choro aña.
Aſperges me dñe. cū ps. Miſerere mei. ⁊ Gloria pat. folio. 59.
Deinde dicat ſacerdos ℣. Oſtende nobis dñe miſericordiam
tuā. ℟. Et ſalutare tuū da nobis. ℣. Dñe exaudi orōnē meam.
℟. Et clamor meus. ℣. Dñs vob. ℟. Et cū ſpi. Oremus. Oro.
PReſta, q̄s dñe, famulis tuis p hanc aſperſionē aque bene
dicte ſanitatē mentis, integritatē corporis tutelā ſalutis,
ſecuritatē ſpei, corroborationē fidei, ⁊ charitatis fructū, hic ⁊ ī
eterna ſcl'a ſeculorū. Per Chrz dñz nřz. ℟. Am̄. Oremus. Oro.
EXaudi nos dñe ſctē, pr oīs, eterne Deus, ⁊ mittere digne
ris ſāctū angelū tuū de celis: q cuſtodiat, foueat, protegat,
viſitet, atqȝ defendat oēs habētes ī hoc habitaculo. Per Chrm
dñm nřm. ℟. Amē. [illegible] diaconus cantet euangeliū
in tono [illegible] ℭ [illegible] ſancti euāgelii ſecundum Lucam.
FActum eſt autem cum baptizaretur omnis populus: ⁊ Je
ſu baptizato: ⁊ orante, apertum eſt celuz: ⁊ deſcendit ſpiri
tus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba in ipſum. Et vox de
celo facta eſt: tu es filius meus dilectus, in te complacui mihi.
Et ipſe Jeſus erat incipiens quaſi annorum triginta, vt puta=
batur filius Joſeph: Qui fuit heli: qui fuit matthat: qui fuit Le=
ui: qui fuit melchi: qui fuit Janne: qui fuit matthathie: qui fuit
amos: Qui fuit naū: qui fuit heli: qui fuit nagge: q fuit mahath:
qui fuit mathatie: qui fuit ſemei: qui fuit Joſeph: qui fuit Juda:
qui fuit ioāna: qui fuit reſa: qui fuit zorobabel: qui fuit ſalathiel:
Qui fuit Neri: qui fuit melchi: qui fuit addi: qui fuit choſan: Qui
fuit helmodan: q fuit her: qui fuit Jeſu: qui fuit eliezer: Qui fuit
ioram: qui fuit mathat: qui fuit leui: qui fuit ſimeon: qui fuit iu=
da: Qui fuit Joſeph: qui fuit iona: qui fuit eliachim: qui fuit mel
cha:

cha: Qui fuit mēna: q fuit mathatie: q fuit natham: q fuit dauid: q fuit ieſſe: q fuit obed: q fuit booz. Qui fuit ſalmon: qui fuit naaſon: q fuit aminadab: q fuit arā: qui fuit eſrom. Qui fuit phares: q fuit iude: q fuit iacob: qui fuit iſaac: Qui fuit abrahe: q fuit thare: q fuit nachor: q fuit ſaruch: qui fuit ragau: q fuit phalech: qui fuit heber: q fuit ſale: q fuit cainan: Qui fuit arphaxat: q fuit ſem: q fuit noe: q fuit lamech: q fuit matuſalē: Qui fuit enoch: qui fuit Iared: q fuit malaleel: q fuit cainā: q fuit enos: qui fuit ſeth: qui fuit adā: q fuit dei. Ieſ⁹ aūt plenus ſpū ſcō regreſſ⁹ eſt a Iordane. Quo finito, cātores incipiant. Te deū. ꝛ totū decātet. f. 214.

De aſpſione aq̄ bñdicte p domos fideliū p clericos faciēda. c. 5.

Clerici volētes domos fideliū aſpergere aqua bñdicta, dicant pſalmū. Miſerere mei Deus. fol. 59. cū orationibus ſequentibus. ℣. Dñe exaudi orationem meam. ſi fuerit ſacerdos addat ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oro.

Exaudi nos dñe ſancte, pr̄ omnipotens, eterne Deus: ꝛ mittere digneris ſanctum angelum tuum de celis, qui cuſtodiat, foueat, protegat, viſitet, atq; defendat omnes habitātes in hoc habitaculo. Per Chriſtum dñm noſtrum. Oremus. Oro.

Adeſto dñe ſupplicationibus nr̄is: ꝛ hāc domū ſerenis oculis tue pietatis illuſtra: deſcēdat ſup habitātes in ea gratie tue larga benedictio: vt in is manu factis habitaculis cū ſalubritate manētes, ipſi tuū ſemp ſint habitaculū. per Chrm. Oro.

Exaudi nos dñe ſancte, pater oṗs, eterne de⁹: vt ſiqua ſunt aduerſa, ſiqua cōtraria in hac domo famuli tui N. authoritate maieſtatis tue pellantur. Per Chriſtum dominum nr̄m. Finitis pſalmo ꝛ orōnes dictis, clerici aſpergāt aquā p totā domū.

De bñdictione Auri, Thuris, ꝛ Myrre in die Epiphanie ca. 6.

In feſto Epiphanie ſolent benedici aurū, thus, ꝛ Myrrha, in commemoratione munerū triū magorū ꝛ taliter benedicta ſuper ſe portari cum ſūmo timore ꝛ reuerentia portanti proinuit ... ℣. Adiutorium noſtrum ꝛc. poſtea dicatur Pſalmus.

Deus in noīe tuo ſaluum me fac: ꝛ in virtute tua iudica me. Deus exaudi orationem meam: ꝛ auribus percipe verba oris mei. Quoniam alieni inſurrexerunt aduerſum me: ꝛ fortes q̄ſierunt aīam meā: ꝛ non propoſuerunt deū ante conſpectum ſuū. Ecce enim de⁹ adiuuat me: ꝛ dñs ſuſceptor eſt aie mee. Auerte mala

te mala inimicis meis: & in veritate tua diſperde illos. Voluntarię ſacrificabo tibi: & ꝯfitebor nomini tuo domine, quoniam bonum eſt. Quoniam ex omni tribulatione eripuiſti me: & ſuper inimicos meos deſpexit oculus meus. Gloria pat. Pſal.
Deus iudiciũ tuũ regi da: & iuſtitiã tuã filio regis. Iudicare pplm tuũ in iuſtitia: & pauperes tuos in iudicio. Suſcipiant mõtes pacẽ pplo: & colles iuſtitiã. Iudicabit pauperes ppli: & ſaluos faciet filios pauperũ: & humiliabit calũniatorem. Et ꝑmanebit cũ ſole & ante lunã: in gñatione & gñationẽ. Deſcendet ſicut pluuia in vellus: & ſicut ſtillicidia ſtillãtia ſuꝑ terrã. Orietur in diebus eius iuſtitia & abundantia pacis: donec auferat luna. Et dñabit a mari vſque ad mare: & a flumine vſque ad terminos orbis terrarũ. Corã illo ꝓcident ęthiopes: & inimici eius terrã lingent. Reges tharſis & inſulę munera offerent: reges arabũ & ſaba dona adducẽt. Et adorabunt eũ oẽs reges terrę: oẽs gentes ſeruient ei. Quia liberauit pauperem a potente: & pauperẽ cui nõ erat adiutor. Parcet pauperi & inopi: & aias pauperũ ſaluas faciet. Ex vſuris & iniqtate redimet aias eoꝝ: & honorabile nomẽ eoꝝ corã illo. Et viuet & dabitur ei de auro Arabię: & adorabunt de ipſo ſp: tota die bñdicent ei. Erit firmamẽtũ in terra in ſummis mõtiũ: ſuperextollet ſuper libanũ fructus eius: & florebũt de ciuitate ſicut fęnũ terrę. Sit nomẽ eius bñdictũ in ſecula: ante ſolẽ ꝑmanet nomen eius. Et bñdicent in ipſo oẽs tribus terrę: oẽs gentes magnificabũt eũ. Benedictus dñs deus iſrael: q facit mirabilia ſolus. Et benedictum nomen maieſtatis eius in ęternuz: & replebit maieſtate eius ois terra, fiat, fiat. Gloria pa. Pſalm. Deus miſereat nri. ſupra. fol. 37. Aña. Apertis theſauris ſuis obtulerunt magi dño aurũ, thus, & myrrhã. Kyrie eleiſ. Chriſte elei. Kyrie ele. Pater noſter. Et ne nos in. Sed libera. ℣. Oſtende nobis dñe miſericordiam tuam. ℟. Et ſalutare tuum da nobis. ℣. Dñe exaudi oratio. ℟. Et clamor meus ad te veniat. Oremus. Oratio.
Omnipotens ſempiterne deus, te humiliter deprecamur: vt has creaturas auri, thuris, & myrrhę hodierna die a tribus regibus tibi, tanq̃ ſummo regi & deo vero & homini vero oblatas, bñ ✠ dicere, ꝯſe ✠ crare, & ſancti ✠ ficare digneris: & eis tuę donum benedictionis infundere: vt quicunqz eas
 geſta-

geſtauerit, ab omni periculo animę, ⁊ corporis ſaluus ſemper exiſtat. Qui cum patre ⁊ ſpiritu ſancto vi. ⁊c. Oremus. Oratio.

Domine Jeſu Chriſte, qui nobis ſacerdotibus, nõ noſtris meritis, ſed ſola dignatione clemẽtię tuę pręcęteris gratiã contuliſti: vt quicquid a nobis in tuo noĩe digne, ac perfecte agitur, a te fieri credatur: adeſto (q̃s) noſtrę officio ſeruitutis: ⁊ bene ✠ dicere ⁊ ſancti ✠ ficare digneris has creaturas auri, thuris, ⁊ myrrhę, quas nos in noĩe ſancto glorię tuę bene ✠ dicere confidimus. Qui viuis ⁊ regnas cum patre ⁊ ſpiritu ſancto Deus per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Benedictio.

Bene ✠ dico itaq; in titulum oĩpotentię tuę, ⁊ ſpem ſalutis fidelium vtentium, has creaturas auri, thuris, ⁊ myrrhę, in noĩe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſcti: vt ſicut beatos tres magos Gaſpar, Balthaſar, ⁊ Melchior tibi eas offerentes ad myſteria tua cognoſcẽda illuminare, ⁊ ad te deuote adorandũ accendere, atq; ab inſidijs ⁊ periculis cuſtodire dignatus es, ita fideles tuos in tua miſericordia ſperantes, qui eiſdẽ creaturis tuis auro, thure, ⁊ myrrha in tuo noĩe vſi fuerint, lumine tuo illuſtrare, amore tuo inflãmare, ⁊ a cunctis aduerſitatibus, ⁊ ab oĩbus inſidijs ⁊ nocumentis diabolicis ꝑſeruare digneris: Qui cũ codẽ prẽ ⁊ ſpũ ſctõ vi. Aſpergatur aqua bñdicta.

¶ Quod ſacerdotes ante Quadrageſimam debent populum admonere circa confeſſionem ⁊ ieiunium quadrageſimę. C. 7.

¶ Ex dictis Auguſtini.

Presbyteri admonere debent plebẽ ſibi ſubiectam, vt oĩs, qui ſe ſentit mortifero pcĩ vulnere ſauciatũ, feria quarta ante quadrageſimam cum oĩ feſtinatione recurrat ad viuificatricem matrẽ eccleſiam: vbi qđ male cõmiſit cũ oĩ humilitate ⁊ ↄtritione cordis ſimpliciter confeſſus, ſuſcipiat remedia pęnitentię, ſecundum modum canonicis authoritatibus pręfixum.

¶ De exhortatione ante quadrageſimam ad confeſſionem.

¶ Ex pęnitentiali Romano.

Hebdomada priori ante initiũ quadrageſimę pſbyteri plebium conuocent ad ſe populũ: ⁊ diſcordantes canonica authoritate reconcilient: ⁊ oĩa iurgia ſedent: ⁊ tunc primũ ↄfitentibus pñiam dent: ita vt anteq̃ caput ieiuni veniat, oẽs cõfeſſi pñiam acceptã habeant: vt liberius dicere poſſint, dimitte

nobis

nobis debita noſtra, ſicut in nos dimittimus debitoribus nr̃is.

¶ Ex epiſtola beati Gregorii pape.

Quadrageſima ſumma obſeruatione eſt obſeruãda: vt ieiunium ĩ ea, p̃ter dies dñicos, q de abſtinẽtia ſubtracti ſũt, niſi quẽ ĩfirmitas ipedierit, nullaten⁹ ſoluat: q2 ipſi dies decime ſũt anni. ¶ De bñone cinerũ in quarta feria in capite ieiunii. ℭ.

Feria quarta cinerũ, ante miſſam bñdicunt cineres facti de ramis oliuarũ benedictis p̃teriti anni, ſi hñr, in medio chori ante altare hoc modo. ¶ Primo cantatur antipho.

Glo ri a. Exau di nos do mi ne. [illegible]

℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu. Oremus. [illegible]

Omñpẽs ſempiterne deus parce metuentibus, ppitiare ſupplicantibus: & mittere digneris ſanctũ angelũ tuũ de celis:

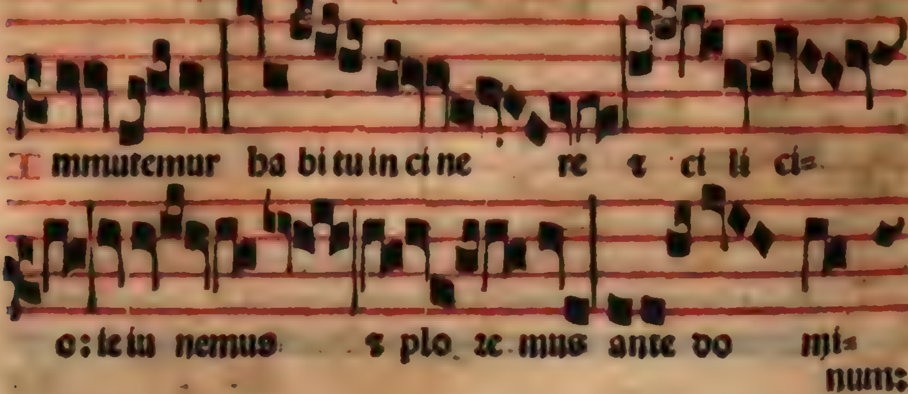
lis: qui bene ✠ dicat, ⁊ scī ✠ ficet hos cineres: vt sint remediū salubre oībus nomen scm̄ tuū humiliter implorantibus, ac semetipsos pro ꝯscientia delictorū suorꝫ accusantibus, atqꝫ ante ꝯspectū diuinę clemētię tuę facinora sua deplorantibus, vel serenissimā maiestatē tuā suppliciter obnixeqꝫ flagitantibus: ⁊ pꝛ̄sta per inuocationē scīssimi nominis tui: vt quicunqꝫ eos super se asperserint pro redēptione pcōrū suorū, corporis sanitatē, ⁊ aīę tutelam percipiant. Per Chr. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Deus qui nō mortē, sed pniam desideras pcōrū, fragilitatē ꝯditionis humanę benignissime respice: ⁊ hos cineres, quos causa ꝓferendę humilitatis, atqꝫ ꝓmerēdę venię capitibus nr̄is imponi decernimus, bene ✠ dicere pro tua pietate dignare, vt q nos cinerē esse, ⁊ ob prauitatis nr̄ę meritū in puluerē reuersuros cognoscimus, pcōrū oiū veniā, ⁊ pmia pęnitētibus repromissa misericorditer ꝯseq mereamur. Per. Ore. Oro.

Deus, qui humiliatione flecteris, ⁊ satisfactione placaris, aurē tuę pietatis inclina ꝑcibus nr̄is: ⁊ capitibus seruorꝫ tuorū horū cinerū aspersione attactis, effunde propitius gratiā tuę bene ✠ dictionis: vt eos ⁊ spū cōpunctionis repleas, ⁊ quę iuste postulauerint, efficaciter tribuas: ⁊ concessa ꝑpetua stabilitate, intactos manere decernas. Per. ℟. Amē. Oremus. Oro.

Omnipotens sempiterne de⁹, q niniuitis in cinerę ⁊ cilicio pęnitētib⁹ idulgētię tuę remedia ꝓstitisti: ꝯcede ꝓpitius: vt sic eos imitemur habitu, quaten⁹ venię ꝓsequamur obtentu. Per.

Cōpleta bñone, primo iponit cinis sacerdoti celebraturo missā ab alio sacerdote, si adest. alioquin sacerdos ipse genib. flexis corā altari noui sibi cineres imponat: ⁊ cantat interim a choro añã.

num: qui a multum miſe ricoꝛs eſt
di mit tere peccata no ſtra de us no ſter.
Aña. Ju xta veſti bulum & al ta re plo ra=
bant ſacer do tes & le ui te mi ni ſtri domi=
ni & di cent: parce domine, parce populo
tu o: & ne diſ ſi pes oꝛa claman ti um ad te
do mi ne. ℟. Emendemus

inme li us quę ignoranter pec caui
mus: ne ſu bi to prę oc cu pa ti di e mortis quę ra=
mus ſpa ti um pęnitentię: ⁊ inuenire non poſ=
ſi mus. At ten de do mi ne ⁊ mi ſe re re:
quia pec ca ui mus ti bi. ℣.
Ad iu ua nos deus ſa lu ta ris no ſter: ⁊ propter
honorem nominis tu i domine li be ra nos.
Attende.

Sacerdos vero dum cantantur añę ꝛ responsoriu͂ primo ministris stantibus genibus flexis corã altari imponit cinerẽ dicens. Memẽto homo, qꝛ puluis es, ꝛ in puluerẽ reuerteris. Postea veniunt clerici bini, ꝛ bini: ꝛ genibus flexis ante altare recipiũt cineres a sacerdote, vt dictũ est de ministris. Completa cinerũ datione dicitur. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

CONcede nobis dñe p̄sidia militię Chꝛianę sctis inchoare ieiunijs: vt cõtrã spũales nequitias pugnaturi, cõtinentię muniamur auxilijs. Per Chꝛm domi. Postea incipiatur missa.

¶ De benedictione imaginis beatę Marię virginis. Cap. 9.

NOtandũ q in oibus bñdictionibus sequẽtibus sacerdos, si in missa nõ faciat bñdictionẽ, semꝑ debet habeꝛ suppellicceũ ꝛ stolã, ꝛ incipere ꝑ ℣. Adiutoriũ nr̃m. ꝛ dicta bñdictione aspgat rẽ aqua bñdicta. Primũ di: Aña. Sub tuũ p̄sidium confugim⁹ sctã Dei genitrix virgo: nr̃as dep̄cationes ne despicias i necessitatib⁹: s a p̄iculis cũctis liba nos sẽp virgo bñdcã. ps.

FUndamenta eius in mõtibus sanctis: diligit Dñs portas Sion super oia tabernacula Jacob. Gloriosa dicta sunt de te, ciuitas Dei. Memor ero Raab ꝛ Babylonis scientium me. Ecce alienigenę ꝛ Tyrus ꝛ populus Aethiopum: hi fuerunt illic. Nunquid Sion dicet homo, ꝛ homo natus est in ea, ꝛ ipse fundauit eã altissimus? Dñs narrabit in scripturis populorum ꝛ principum horuz, qui fuerunt in ea. Sicut lętantiũ oium habitatio est in te. Gloria pat. Aña. Aue Maria gr̃a plena: dñs tecũ: bñdicta tu in mulieribus, ꝛ bñdictus fructus vẽtris tui. Psalmus. Ad te leuaui oculos. fol. 188. dicitur totus. Interim incensatur imago: postea dicitur. Oremus. Oratio.

DEus, qui virginalẽ aulã beatę Marię, in qua habitares, eligere dignatus es: da (q̄s) vt sua nos defensione munitos, iucũdos facias suę interesse venerationi. Qui viuis ꝛ regn. Et sequitur aña. O gloriosa Dei genitrix semper virgo Maria, quę dñm oiu͂ meruisti portare, ꝛ regẽ angelorũ sola virgo lactare: nostri (q̄s) pia memorare: ꝛ pro nobis Chꝛm depreca-

re: vt tuis ſctis patrocinijs fulti ad cęleſtia regna mereamur puenire. Ps. Magnificat aīa mea dn̄m. fol. 185. Oremus. Oro.

Deus, q de beatę Marię virginis vtero verbū tuū angelo nunciante carnē ſuſcipere voluiſti, pſta supplicib⁹ tuis: vt q vere eā genitricē dei credim⁹, eius apud te intercesſionibus adiuuemur. Per eūdem Chriſtū dn̄m no. Amen. Alia oro.

Omnipotens ſempiterne Deus, qui clementię tuę diſpoſitione, cuncta ex nihilo creaſti, hāc imaginem in honorez piiſſimę genitricis filij tui Dn̄i nr̄i Jeſu Chriſti venerabiliter adaptatā bene ✠ dicere, & ſcti ✠ ficare digneris: & pręſta miſericordiſſimę pater p inuocationē nominis tui atq3 vnigeniti filij tui Dn̄i nr̄i Jeſu Chri: quem pro ſalute humani generis, integritate virginis Marię ſeruata, incarnari voluiſti: quatenus; precibus eiuſdem ſacratiſſimę virginis, quicūq3 eandem miſericordię reginā & glorioſiſſimam dominam noſtram coraz hac effigie ſuppliciter honorare ſtuduerint, & de inſtantibus periculis eruantur, & in conſpectu diuinę maieſtatis tuę de commiſſis & omiſſis veniam impetrent, atq3 merātur in pręſenti gratiaz, quam deſiderant adipiſci, & in futuro perpetua ſaluatione cum electis tuis valeant gratulari. Per eundem. Oremus. Oratio.

Deus, qui beatiſſimam virginem Mariam matrem tuam, mundi dominam, cordis illuminatricē, atq3 nauigantiū in fluctibus huius ſeculi maris ſtellam, & deceīs ſui ſacratiſſimum nomen ſuum cōſtituiſti: concede (quęſumus) vt qui hoc dulciſſimū nomen recolendo veneramur, & eius imaginem honoramus, in cunctis actibus noſtris ab ipſa gubernari, illuminari, atque dirigi mereamur. Qui viuis & regnas cū Deo pře &c.

Postea imago aſpergatur aqua benedicta: & thurificetur.

¶ De benedictione Jconarum ſeu imaginū & ſctōrum Cap. 10.

℣. Adiutoriū nr̄m. ℟. Qui fecit. ℣. Dn̄e exaudi orat. ℟. Et clamor. ℣. Dn̄s vobiſcū. ℟. Et cū ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Omnipotēs ſempiterne Deus maieſtatē tuam ſuppliciter exoramus: vt Jconā hanc, in qua glorioſiſſima imago vel imagines filij tui Dn̄i nr̄i Jeſu Chri, & glorioſę virginis Marię mr̄is eius, & ſancti N. vel ſcōrū N. & N. depicta eſt vel ſunt, benedicere ✠ & ſancti ✠ ficare digneris: ante quaz quicunque ob defenſionē ad te ipſuz adorādū ſe deuote iclinauerint, ſalutē

mentis

mentis, ⁊ corporis ꝯſequant: ⁊ a cũctis periculis liberent: ⁊ ge-
gd iuſte petierint, obtinere mereant. Per eũ dñ. Oremus. Oro.
OMñ̄ps ſempiterne Deus, q ſctõꝝ tuoꝝ imagines ſiue effi-
gies ſculpi, aut pingi non repudias: vt quoties illas oculis
corporeis intuemur, toties eoꝝ actus ⁊ ſanctitatẽ ad imitãduꝫ
memorię oculis meditemur: hãc (q̃s) imaginẽ ſeu ſculpturam
in memoriã ⁊ honorē tui: vel vnigeniti filij tui Dñi noſtri Jeſu
Chri: vel beatiſſimę virginis Marię: vel beati N. apli tui: vel
martyris: vel ꝯfeſſoris: aut põtificis: aut virginis, adaptatã be
ne ✠ dicere, ⁊ ſcti ✠ ficare digneris. Et pſta, vt qcũq; corã il-
la, te, vel filiũ tuũ: vel beatiſſimã virginẽ: vel glorioſum apoſto
lũ, martyrẽ, ꝯfeſſorẽ: vel virginẽ, ſuppliciter honorare ſtudue-
rit illius pcibus ⁊ obtẽtu a te gratiã in pñti, ⁊ ęternã gloriã ob-
tineat i futuro. p. d. Ultimo aſpgantur aq bñdicta: ⁊ thurificent.

¶ Benedictio pabuli aialiũ. i. ſalis, hordei, auenę, ⁊ cęteroꝝ: q̃
in aliqb⁹ regionib⁹ fit in feſto ſci Stephani ꝓtomartyris. C. 11.

℣. Adiutorium nr̃m in noie dñi. ℟. Qui fecit. Poſtea legatur
lectio de actibus apoſtolorum. Lectio actuum Apoſtolorum.

IN diebus illis: Stephanus plenus grã ⁊ fortitudine facie
bat ꝓdigia, ⁊ ſigna magna i pplo. Surrexerũt aũt qdã de
ſynagoga, q̃ appellabat libertinoꝝ, ⁊ cyrenẽſiũ, ⁊ alexãdrinoꝝ,
⁊ eoꝝ q erãt a Cilicia, ⁊ Aſia, diſputãtes cũ Stephano: ⁊ nõ po-
terãt reſiſtere ſapiẽtię ⁊ ſpũi, q loquebat. Audiẽtes aũt hęc, diſ-
ſecabant cordibus ſuis: ⁊ ſtridebãt dentibus in eũ. Cũ aũt eſſet
Stephanus plenus ſpũ ſcõ, intendẽs in cęlũ vidit gloriaꝫ Dei ⁊
Jeſum ſtãtẽ a dextris virtutis Dei ⁊ ait. Ecce video cęlos aper-
tos, ⁊ filiũ hois ſtãtẽ a dextris virtutis Dei. Exclamãtes aũt vo
ce magna ꝯtinuerũt aures ſuas: ⁊ impetum fecerũt vnanimiter
in eũ. Et eiiciẽtes, eũ extra ciuitatẽ, lapidabãt. Et teſtes depoſue
rũt veſtimẽta ſua, ſecus pedes adoleſcẽtis: q vocabat ſaulus. Et
lapidabãt Stehpanum inuocãtẽ ⁊ dicẽtẽ. Dñe Jeſu accipe ſpi-
ritũ meuꝫ. Poſitis aũt genibus clamauit voce magna, dicens.
Dñe ne ſtatuas illis hoc pcm̃. Et cũ hoc dixiſſet, obdormiuit in
dño. Subſequat euãgeliũ. Sequẽtia ſci euãgelij ſꝫ Mattheū.

IN illo tpe: Dixit Jeſus diſcipulis ſuis parabolã hãc. Simi
le factũ eſt regnũ cęloꝝ homini, q ſeminauit bonũ ſemẽ in
agro ſuo. Cũ aũt dormirẽt hoies, venit inimicus eius, ⁊ ſuperſe-
minauit

minauit zizania ī medio tritici, ⁊ abiit. Cū aūt creuiſſet herba, ⁊ fructū feciſſet: tūc apparuerūt ⁊ zizania. Accedentes aūt ſerui, pr̄is familias dixerūt ei. Dn̄e nōne bonū ſemē ſeminaſti ī agro tuo. Vn̄ ergo hȝ zizania: Et ait illis: Inimic⁹ hō hoc fecit. Serui aūt dixerūt ei: Vis imus, ⁊ colligim⁹ ea: Et ait. Nō, ne forte colligētes zizania, eradicetis cū eis ſimul ⁊ triticū. Sinite vtraque creſcere vſqȝ ad meſſē: ⁊ in tp̄e meſſis dicā meſſorib⁹: Colligite primū zizania: ⁊ alligate ea ī faſciculos ad ꝯburēdū. Triticū aūt ꝯgregate ī horreū meū. Finito euāgelio dicat ſacerdos.

PEr iſtos ſmones ſcī euāgelij, idulgeat nobis dn̄s nr̄ Ieſ⁹ Xp̄s vniuerſa nr̄a crimina ⁊ delicta. ℟. Amē. Deinde dicit.

BEnedicat dn̄s hanc creaturā pabuli, ſalis, hordei, auenę, ſiliginis. ℟. Amen. Ps. In cōuertendo. fol. 168. Gloria patri. Kyrie eleiſ. Chriſte eleiſ. Kyrie ele. Pater nr̄. ⁊ Aue Maria. ℣. Saluos fac ſeruos tuos ⁊ ancillas tuas. ℟. Deus meus ſperātes ī te. ℣. Et ſi mortiferū qd biberint. ℟. Nō eis nocebit. ℣. Guſtate ⁊ videte qm̄ ſuauis eſt dn̄s. ℟. Beat⁹ hō q ſpat in eo. ℣. Dn̄e exau. ℟. Et cla. ℣. Dn̄s vo. ℟. Et cū. Orem⁹. Oro.

DOmine deus omnipotens creator cęli ⁊ terrę, rex regum ⁊ dn̄s dominantiū, exaudi nos famulos tuos clamantes ⁊ orātes ad te: qui oīa de nihilo creaſti: ⁊ hoc pabulum cum cęteris creaturis ad vſus animaliū: ⁊ ad eorū nutrimentū feciſti: quę quidē animalia ī adiutoriū ⁊ ſuſtētationē hominū creaſti: qqȝ hodierna die petitionē ſancti Stephani ꝓtomartyris adimpleſti, te humiliter dep̄camur, vt has creaturas auenę, ſalis ⁊ cętera, q̄ ad vſus animaliū, ⁊ ſanitatē eorū, ſiue in terra, ſiue ī aqua degentiū feciſti, p inuocationē ſcī nois tui, ⁊ itercesſionē Beatę Marię ſemꝑ virginis genitricis tuę, ⁊ p merita beati Stephani protomartyris tui, cuius feſtū hodie recolimus, ⁊ ꝑ p̄ces oīuȝ Sācrorū tuorū, bn̄ ✠ dicere, ⁊ ſancti ✠ ficare digneris: vt aīalia, q̄ ex eis guſtauerint, ſanitatē integraliter recipiāt p te Ieſu Chriſte: cuius ſolo verbo oīa reſtaurant, ſaluator mūdi, rex ęternę glorię. Qui in trinitate pfecta cū pr̄e ⁊ ſpū ſctō viuis ⁊ regnas, p oīa ſecula ſeculoruȝ. ℟. Amē. Oremus. Oratio.

DEus, qui temporibus Elię prophetę cęlum a nubibus reſtringendo clauſiſti, ⁊ rurſum aperiēdo te mirabilē oſtendiſti: exaudi preces plebis tuę per vnigenitū tuū, queȝ conſub-

ſtantialem

ſtantialem ⁊ coequalē tibi in diuinitate credimus: ⁊ ꝑ ſpiritum ſanctū paraclitum, quē ab vtroque procedere cōfitemur: ⁊ per merita beatiſſimi ꝓtomartyris Stephani, cuius hodie feſtū celebramus: vt bene ✠ dicas ⁊ ſancti ✠ fices hoc ſal, auenam, hordeū, ⁊ ſiliginē: vt q̄cūq; aialia ex eis guſtauerint, adiutoriū ſanitatis ⁊ incolumitatis recipiāt: per te dn̄e ſctē pater: q cū filio ⁊ ſpū ſctō viuis ⁊ regnas ꝑ oia ſecula ſeculorum. ℟. Amen.

Et bn̄dictio dei pa ✠ tris oipotētis, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ✠ ſcti, deſcendat ſuꝑ hāc creaturā auenę, ordei, ſiliginis ⁊ ſalis. ℟. Amē. Aſpergant aqua benedicta. ¶ De benedictione vini, in feſto ſancti Joānis euāgeliſtę cōtra venenū. Cap. 12.

In feſto ſancti Joānis apoſtoli ⁊ euāgeliſta, bn̄dicat vinū, hoc modo. ℣. Adiutoriū nr̄m. Et poſtea legat euangeliū. Initiū ſancti euāgelij ſm Joannem. In principio erat. fol. 12.

Sequentia ſancti euangelij ſecundum Joannem.

In illo tpe: Nuptię factę ſunt in Cana Galileę: ⁊ erat mater Jeſu ibi. Uocatus eſt aūt Jeſus ⁊ diſcipuli eius ad nuptias. Et deficiēte vino dicit mr̄ Jeſu ad eū, vinū nō habēt. Dicit ei Jeſ⁹: Quid mihi, ⁊ tibi eſt mulier? Nōdū venit hora mea. Dicit mr̄ eius miniſtris. Quodcūq; dixerit vobis facite. Erant aūt ibi lapideę hydrię ſex poſitę ſm purificationē Judęorū, capiētes ſingulę metretas binas, vel ternas. Dicit eis Jeſus: Implete hydrias aqua. Et impleuerūt eas vſque ad ſummū. Et dicit eis Jeſus: Haurite nūc ⁊ ferte architriclino, ⁊ tulerunt. Ut aūt guſtauit architriclin⁹ aquā vinū fcm̄: ⁊ nō ſciebat vn̄ eſſet: miniſtri aūt ſciebāt, q hauſerāt aquā: vocat ſpōſū architriclin⁹: ⁊ dicit ei: Ois hō primū bonū vinū ponit, ⁊ cū inebriati fuerit, tūc id qḋ deteri⁹ eſt. Tu aūt ſuaſti bonū vinū vſq; adhuc. Hoc fecit initiū ſignoꝝ Jeſus in Cana Galileę: ⁊ manifeſtauit gl'iaꝫ ſuā. Et crediderūt in eū diſcipuli ei⁹. Dcō euāgelio, dicat ſacerdos.

Per iſtos ſermones ſci euāgelij indulgeat nobis Dn̄s nr̄ Jeſus Chr̄s vniuerſa nr̄a crimina, ⁊ delicta. ℟. Amē. Bn̄dicat Dn̄s nr̄ Jeſus Chr̄s hāc creaturā vini. Amē. ps. Dn̄s regit me. fol. 170 totus cū Gloria pa. Kyrie eleiſ. Chr̄e elei. Kyrie ele. Pr̄ nr̄. Aue Maria. ℣. Saluos fac ſeruos tuos ⁊ ancillas tuas. ℟. Deus meus ſperātes in te. ℣. Et ſi mortiferū quid biberint. ℟. Nō eis nocebit. ℣. Guſtate ⁊ videte quoniā

ſuauis

ſuauis eſt dñs. ℟. Beatus hõ, qui ſperat in eo. ℣. Dñe exaud. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vob. ℟. Et cũ ſpũ tuo. Oremus. Oõ.
Deus, ⁊ Pr̃ Dñi nr̃i Jeſu Chriſti, cuius verbo cęlo firmati ſũt, cui ois creatura deſeruit, ⁊ ois poteſtas ſubiecta eſt, ⁊ metuit, ⁊ expaueſcit, nos te ad auxiliũ nr̃m inuocamus, cuius audito noie ſerpẽs ꝯquieſcit, draco fugit, vipera ſilet, ⁊ ſubdola illa, q̃ dr̃ rana, inquieta torpeſcit, ſcorpius extinguit, regulus vincit, phalangius nihil noxiũ operat, ⁊ oia venenata, ⁊ adhuc ferociora aialia noxia terrent: tu extingue oẽs diaboli fraudes, ⁊ oẽs humano generi aduerſantes neqtias: ⁊ hũc potũ, ꝑ interceſſionẽ beatiſſimę virginis Marię, beati Joannis Apoſtoli, ⁊ euãgeliſtę, ⁊ oium ſanctorũ tuoꝝ meritis ⁊ interceſſionibus, tua virtute bñ ✠ dic. Ut oẽs ex eo guſtãtes, ab oi malo cuſtodias, ⁊ ad regnũ glorię tuę ꝑducas. Per eundẽ dominum. Oratio.
Deus, cuius ptãtẽ beatus Joannes euangeliſta potum venenoſum, ⁊ toxicum digeſſit, bene ✠ dicere ⁊ conſecrare ✠ digneris hanc creaturã vini: vt oium ex eo guſtantiũ expulſo omni guſtu nociuo, infuſo tuę bene ✠ dictionis myſterio, ſit in terris corporis ⁊ aię remiſſio criminum, ⁊ in cęlis perpetua conſolatio, per Dñm. Dñs vobiſcum. Benedicamus domino.
Et benedictio Dei oipotentis, Pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſci deſcẽdat ⁊ maneat ſuꝑ hãc creaturã vini. ℟. Amẽ.
Aſpergatur aqua bñdicta. ¶ De bñdictione panis, vini: fructuũ ⁊ ſeminũ in feſto ſcti Blaſij cõtra mali gutturis. Cap. 13.
Poſtq̃ ſacerdos in miſſa puenerit in canone ad locũ illũ. Per quem hęc omnia dñe ſemper bona creas ⁊c. verſus ad populũ, bñdicit īfraſcripta hoc ordine. ¶ Bñdictio panis.
℣. Sit nomẽ dñi bñdictũ. ℟. Ex hoc nũc ⁊ vſqꝫ i ſclm. ℣. Adiutoriũ noſt. ℟. Qui fe. ℣. Ora ꝑ nobis btẽ Blaſi. ℟. Ut digni. ℣. Dñe exau. ℟. Et cla. ℣. Dñs vo. ℟. Et cũ. Oremus. Oõ.
Saluator mũdi Deus Dñe Jeſu Chr̃e, q hodiernũ diẽ beatiſſimi Blaſij martyrio ꝯſecraſti: ⁊ diuerſas creaturas ad ſalutẽ hoium creaſti: qui ex quinque panibus duobus piſcibus qnqꝫ millia hoiũ ſatiaſti: ac populũ iudaicũ in deſerto miraculoſe pauiſti: ineffabilẽ miſericordiã tuã ſuppliciter exoramus, ⁊ petimus, vt os panes, quos plebs fidelis tibi deuote hodie ad ſanctificandũ attulit, tua pietate bene ✠ dicere ⁊ ſcti ✠ ficare
digneris:

digneris: vt qui ex eis comederint vel guſtauerint, ab oī gutturis plaga, ⁊ totius corporis infirmitate meritis ⁊ interceſſione eiuſdē. B. Blaſij martyris tui, plenaꝫ recipiant ſanitatē: ⁊ nos ſeruos tuos ab oī corporis ⁊ aīę ęgritudine ſanos ꝯſeruet. Qui viuit ⁊. Poſtea aſpergant aqua benedicta. ℂ Alia benedictio panis in eodē feſto. ℣. Adiutorium no. ℟. Qui fe. ℣. Domine exaud. ℟. Et cla. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum ſpi. Oremus. Oratio.

OMnipotens ⁊ mitiſſime deus, qui oium mundi rerum diuerſitates ſolo verbo creaſti, ⁊ ad hoīum reformationē illud idē verbū, per qđ facta ſunt oīa, incarnari voluiſti: qui magnus es ⁊ immēſus, terribilis atque laudabilis, ⁊ faciens mirabilia, pro cuius fidei ꝯfeſſione glorioſus martyr ⁊ pōtifex Blaſius diuerſorū tormentoꝝ genera non paueſcēs, martyrij palmā feliciter eſt adeptus, quiqꝫ eideꝫ inter cęteras grās hanc ꝓrogatiuā ꝯtuliſti, vt quoſcūqꝫ gutturis morbos tua virtute curaret, maieſtatē tuā ſuppliciter exoramus: vt nō inſpectu nr̄i reatus, ſed eius placatus meritis ⁊ ꝓcibus, hanc creaturā panis bene ✠ dicere ⁊ ſci ✠ ficare tua venerabili pietate digneris, tuaꝫ grām infundēdo: vt oēs qui ex bona fide guſtauerint, a quocūqꝫ gutturis morbo grauatos ſe ſenſerint, ipſius paſſionis meritis liberētur: ⁊ in eccl'a ſctā tua ſani ⁊ hilares tibi gratiaruꝫ referāt actiones: ⁊ laudent nomē tuū glorioſuꝫ, qđ eſt benedictū in ſecula ſeculorū. Per eun. ℟. Amen. Aſpergantur panes aqua bn̄dicta.

ℂ De benedictione vini, fructuū, ⁊ ſeminū in feſto eiuſdem ſcti Blaſij Epī ⁊ martyris. ℣. Adiutoriū no. ℟. Qui fe. ℣. Domine ex. ℟. Et cla. ℣. Dominus vo. ℟. Et cū. Oremus. Oratio.

DOmine Jeſu Chriſte, oīps ęterne deus, qui vinuꝫ qđ lętificat cor hoīs, in ſacrificio ī die cęnę offerri ꝓcepiſti, ⁊ ī Cana galilęę ex aqua vinuꝫ feciſti: tu qui es vitis vera, interceſſione B. Blaſij martyris tui, multiplica ſuper nos ſeruos tuos pietatis tuę miſericordiam: quēadmodū feciſti cum patribus nr̄is in tua ineffabili miſericordia ſperātibus pietatē: ⁊ bn̄ ✠ dicere ⁊ ſci ✠ ficare tua clementia digneris hāc creaturā vini, quā ad ſeruorū tuorū ſubſidiū tribuiſti: quatenus vbicūqꝫ fuerit fuſum, vel a quibuſlibet potatuꝫ, diuinę bn̄ ✠ dictionis tuę repleātur dulcedine cū grāruꝫ actione: ⁊ in eorū viſceribus ſetificetur per te ſaluator mundi. Qui viuis ⁊c. Aſpergantur aqua benedicta.

ℂ Eodem

¶ Eodem die benedictio fructuum. ℣. Adiutoꝛium. ℟. Qui fe. ℣. Dñe exau. ℟. Et cl. ℣. Dñs vo. ℟. Et cū. Oꝛemus. Oratio.

DOmine Jeſu Chꝛe, deus de deo: q famulū tuū btūm Blaſiū hodierna die martyrio ꝯſecraſti: bñ ✠ dicere ꝛ ſci ✠ ficare tua pietate digneris hos fructus arboꝛū, ficus, nuces, auellanas, vuas, ꝛ alia, q̄ indigni detulimus: per tui ſcti noīs inuocationē, ꝛ ꝑ interceſſionē glorioſiſſimę virg. Marię, atqꝫ eiuſdē glorioſi martyris tui atqꝫ pōtificis Blaſij, bñ ✠ dicere, ꝛ ad profectū pñtis familię tuę atqꝫ oīum fideliū pñtium, ꝛ abſentiū prouenire ꝯcede: vt in quocunqꝫ loco deportati fuerint, ſalui, ꝛ maxime a doloꝛe gutturis efficiant: ꝛ oēs iniquitates ſiue illuſiones ab eorū habitaculis abſcedāt: ꝛ quicūqꝫ ex eis tenuerint, ꝛ guſtauerint, tua grā ꝛ bñ ✠ dictione repleātur. Qui vi. Aſpergant aqua bñdicta. ¶ Eodē die benedictio ſeminum. ℣. Adiutoꝛium no. ℟. Qui fe. ℣. Dñe exaud. ℟. Et clamoꝛ. ℣. Dominus vobiſcuꝫ. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oꝛemus. Oratio.

CReatoꝛ oīuꝫ deus, qui ſemina ſubtus terrā poſita fructificare ꝛ multiplicare facis, ꝛ in vſus nr̄os miſericoꝛditer ꝯcedis: intercedēte B. Blaſio martyre tuo ſupplicationes nr̄as placatus intēde: vt hęc ſeminū genera bñ ✠ dicere, ꝛ ſci ✠ ficare tua benignitate digneris: vt ēt iumēta, q̄ ex eis comederit vel guſtauerit, a quacūqꝫ detineant infirmitate, plenā recipiāt curationē. Per xp̄m. ſine Am̄. Aſpergant aqua benedicta. Quo facto ſacerdos ꝯuerſus ad altare dicit. Per quem hęc oīa, ꝛc.

¶ De bñdictione panis in feſto ſcte Agathe ꝯtra ignis piculū. C. 14.

SAcerdos exiſtens in cornu miſſę, vt ſupra dictū eſt, vertens ſe ad ꝑplm benedicit panē hoc modo. Primo dicat ꝑ Deus miſereatur nr̄i. fol. 37. totum cū Gloria pa. Kyrie elei. Chꝛiſte elei. Kyrie ele. Pater nr̄. Et ne nos. ℣. Adiutoꝛium no. ℟. Qui fe. ℣. Sit nomen dñi benedictū. ℟. Ex hoc nunc ꝛ vſque in ſeculū. ℣. Oꝛa pro nobis beata Agatha. ℟. Vt digni eſſi. ℣. Dñe exau. ℟. Et cla. ℣. Dñs vo. ℟. Et cuꝫ. Oꝛem. Oro.

DOmine Jeſu Chꝛiſte fili dei viui, qui es panis viuus, qui de cęlo deſcendiſti, bene ✠ dic ꝛ ſcti ✠ fica hos panes, fructus, cereos, aquā, vinū, oleū, ꝛ cętera hic poſita in honoꝛeꝫ beatę Agathę virginis ꝛ martyris tuę deportata: ꝛ concede ꝑ interceſſionem eiuſdem virginis ꝛ martyris, vt vbicunqꝫ contra

tra ignem comburentem miſſa vel poſita fuerint, illico ignis euaneſcat, ⁊ penitus extinguatur. Qui viuis ⁊ regnas cū deo ⁊c.

BEnedictio dei oīpotētis, pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ✠ ſcī, per interceſſionē beatę Agathę virginis ⁊ martyris tuę deſcendat, ⁊ maneat ſuper hos panes, ⁊ ſuper oēs ex eis guſtātes. Amen. Aſpergantur aqua benedicta. Per eund. poſtea dicat. Per quem hęc omnia domine ſemper bona creas.

De benedictione agni ⁊ carnium in die ſancto paſchę. Ca. 15.

SAcerdos dicta in canone cōmemoratione pro defunctis, poſtq̄ peruenerit ad illam partem canonis, vbi dicitur, Per quem hęc omnia dn̄e ſemper bona creas ⁊c. Vertit ſe ad populum, ⁊ dicit ℣. Adiutorium. ℟. Qui fe. ℣. Dn̄e exaud. ℟. Et cla. ℣. Dn̄s vob. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

IEſu Chr̄e fili dei viui, qui es verus ⁊ immaculatus agnus, quiq̄ immaculatus in ara crucis peccata mundi deleſti, ⁊ nos ad ouile ꝓprijs humeris reportaſti, has carnes agni, quas ad vſus hoīum creaſti, bn̄ ✠ dicere ⁊ ſcti ✠ ficare digneris: vt oēs ex eis ſumentes ſe ſentiant tuis beneficijs repletos: ⁊ corporis, ⁊ aīę ſanitatem te annuente ſe percepiſſe lętentur, ſaluator mundi. Qui viuis ⁊ regnas cum Deo pa. Oremus. Oratio.

DEus vniuerſę carnis, qui Noe ⁊ filijs ſuis de mundis, ⁊ immundis aīalibus p̄cepta dediſti: quiq̄ ſicut olera herbarū, humano generi quadrupedia mūda edere permiſiſti: qui agnū in ęgypto Moyſi ⁊ ppl̄o tuo in vigilia paſchę comedere p̄cepiſti, in figuram agni Dn̄i nr̄i Jeſu Chr̄i: cuius ſanguine oīa primogenita tibi de mundo redemiſti: ⁊ angelo in nocte illa oē primogenitū in ęgypto ꝑcutere p̄cepiſti, ſeruans populū tuum agni ſanguine p̄notatū: dignare, q̄s dn̄e deus oīs, bn̄ ✠ dicere ⁊ ſci ✠ ficare has ouiū, agnorū, hędorū, auiū, ⁊ quorūcunq̄ aīaliū carnes: vt quicūq̄ de tuis fidelibus ppl̄s ex eis comederint, oī bn̄ ✠ dictione cęleſti, ⁊ tua perēni repleti grā ſatientur. Per eund. Aſpergant aqua bn̄dicta. Poſtea presbyter ad altare dicat. Per quem hęc oīa, ⁊c. De bn̄dictione ouorum in paſcha. Benedictis oua bn̄dicenda a??? carnibus atq̄ ??????, dicat iterū. ℣. Adiuto. ℟. Qui f. ℣. Dn̄e ex. ℟. Et cl. ℣. Dn̄s vo. ℟. Et cum. Orem⁹.

SVbueniat, q̄s dn̄e, tuę bene ✠ dictionis grā huic ouorū creaturę, de qua pullos gallinarū procreare dignatus es

vt cibus ſalubris fiat tuis fidelibus in tuarum gratiarũ actione ſumentibus. Per Chriſtum. Aſpergamur aqua benedicta, ⁊ ſacer dos ſequatur in mitia. Per quem hec omnia. vt ſupra.

¶ De bñone ſegetũ ⁊ ſeminũ in feſto ſcti Marci euang. Ca. 16.

In feſto ſcti Marci, ſacerdos benedicturus ſegetes, exiens cũ clericis in agrũ cũ cruce ⁊ cereis, paratus cũ ſuppelliceo ⁊ ſtola, incipit letaniam, ſicut hẽ ſup. fol. 161. Qua finita dicit Kyrie ele. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſ. Pater nr̃ ⁊ Aue Maria. ℣. Dñe exau. ℟. Et cl. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

Pietatẽ tuã q̃s oñs Deus: vt has primitias creaturę, quas aeris ⁊ pluuię tẽperamẽto nutrire dignatus es, bene ✠ dictionis tuę imbre perfundas, tribuens populo tuo de tuis muneribus tibi ſemper gr̃as agere: ⁊ a ſterilitate terrę eſurientium aĩas bonis affluentibus repleas: vt egenus ⁊ pauper laudent nomen glorię tuę. Per Chriſtum. Oremus. Oratio.

Omñs ſempiterne deus, arbiter throni, q molẽ terrę ex nihilo pẽdentẽ gubernas, ⁊ ad victuꝫ humani generis, corporiſqꝫ ſuſtẽtationẽ agros opibus excolere iuſſiſti, miſericordiã tuã ſupplices exoramus: vt qcqd in hos agros ſalubris ſeminis ſatũ atqꝫ plãtatũ ẽ, reſpectu tuę clemẽtię ꝓſpicias, ⁊ aeris tẽperiẽ moderari digneris: vt reſecato atqꝫ abſorpto oĩuꝫ tribuloꝝ ſpinarũqꝫ ſquallore, efficias fruges fęcũdas, ⁊ ad maturitatẽ ꝑfectã tribuas ꝑuenire, vt nos famuli tui vberẽ tuorũ donorum fructũ cũ gr̃arũ actione ꝑcipientes, debitas atqꝫ acceptas nomini tuo laudes referre mereamur. Per. Oremus. Oratio.

Te dñe petimus ac rogamus, vt hos fructus ſeminũ frugũ, frumẽti, ſiliginis, hordei, auenę ac aliorũ cuiuſcunqꝫ generis exiſtãt, tuis oculis ſerenis hilariqꝫ vultu reſpicere digneris. Sicut. n. teſtatus es Moyſi famulo tuo in terrã ęgypti dicens: dic filijs iſrael, cũ ingreſſi fuerint terrã promiſſionis, quã eis daturus ſum, vt primitias frugũ offerãt ſacerdotib⁹, ⁊ erũt benedictę fruges: ita nos oramus te dñe, vt auxiliũ gr̃ę tuę ſuꝑ nos, ⁊ hos fructus ad bene ✠ dictionẽ ꝑferendã ꝯcedas: vt nõ grãdo ſurripiat, nõ turbo ſubuertat, nec vis tẽpeſtatis detrũcet, nec aeris ſerenitas exurat: nõ inũdatio pluuialis exterminet, ſed incolumes ⁊ ſuperabũdãtes ꝑꝑ vſum hoium ad pleniſſimã maturitatẽ perducere digneris. Per Chriſt. ℟. Am. Oremus. Oꝛo.

Domine

DOmine ſancte, pater oṗs, ęterne deus, mitte ſpiritum ſanctum tuum cum angelis ⁊ archangelis tuis, ⁊ cuꝫ eis omnes ſanctos ⁊ electos tuos: vt defendant ſegetes noſtras a vermibus malis, ſiue ab auibuſ: vt magnificetur nomen tuum deuſ in omni loco. Per domi. Tunc ſacerdos circumeat agrum, vel partem eius aſpergendo aquam benedictam. Et poſtea dicat.

ET benedictio dei oipotentis, pa ✠ triſ, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpirit⁹ ✠ deſcendat ⁊ maneat ſuper haſ fruges. ℟ Amen.

¶ De bňone vuę nouę in feſto transfigurationis dñi. Cap. 17.

IN feſto transfigur. dñi, ſacerdos cum in canone miſſę ꝓuenerit ad locum illum poſt factam commemoratioñē de mortuis, Per quem hęc omnia dicat ℣. Adiutorium noſtruꝫ. Domine exaudi orati. Dominus vobiſcum. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dñe hos nouoſ fruct⁹ vuę, quoſ tu dñe rore cęli ⁊ inūdātia pluuiaꝝ ⁊ tp̄uꝫ ſerenitate, atqꝫ trāq̄llitate ad maturitatē ꝑducere dignatus es, ⁊ dediſti eos ad vſus nr̄os cū grāꝝ actione percipere, In noīe dñi nr̄i Jeſu xp̄i. Deinde dicat Per quem hęc omnia ⁊c. Et aſpergantur vuę aqua benedicta.

¶ De bňone puerorū a parētibus ad ecclaꝫ adductorū. Ca. 18.

SOlent alicubi laudabiliter ⁊ catholice pueri a parentib⁹ ad eccl'am adduci: vt a ſacerdotibus benedicantur. Cū igitur pueri fuerint in eccleſia pñtati, ſacerdos miſſam celebret ⁊ poſt miſſam ſic apparatus, vel ſi miſſam non dixerit, cum ſuperpellicco ⁊ ſtola, ſtans ante altare conuerſus ad pueros coram altari genuflexos dicit ℣. Adiutorium noſt. ℟. Qui fe. ℣. Dñe exaud. ℟ Et cla. ℣. Dñs vobiſ. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

QUęſumus oṗs Deuſ, pueriſ iſtis, pro quibus tuam deprecamur clementiā, bene ✠ dicere digneris: ⁊ per virtuteꝫ ſcī ſpūſ corda corū corrobora, vitā ſcifica, caſtimonia decora: ⁊ ſenſus eoꝝ in bonis operibus munias ⁊ informeſ: proſpera tribue, pacē ꝯcede, ſalutem ꝯfer, charitatē largire: ⁊ ab oībus diabolicis atqꝫ humanis inſidijſ tua protectione ⁊ virtute ſemper defende, ⁊ in finem ad requiē paradiſi perducere digneris. Per dñm. Per oīa ſecula ⁊c. Poſtea dicat pſal. Laudate pueri do. fo. 37. totum cum Gloria pa. Poſtea dicatur aña. Laudate pueri dñm, laudate nomen dñi, qđ eſt benedictū ex hoc nunc ⁊ vſque in ſeculum. Kyrie elei. Chriſte ele. Kyrie ele. Pater nr̄. ℣. Et

ne nos. ℟. Sed lib. ℣. Benedic dñe pueris iſtis: ⁊ inuocetur ſuper eos nomen dei viui. ℟. Et benefacias eis in omni tpe dñe deus nr̃. ℣. Sinite paruulos venire ad me, ⁊ nolite prohibere eos. ℟. Taliũ eſt.n.regnũ cęlorũ. ℣. Uidete ne ↄtẽnatis vnuȝ ex his puſillis. ℟. Quia angeli eorũ ſp̄ vidẽt faciẽ pr̃is mei, qui in cęlis eſt. ℣. Dñe ex. ℟. Et cl. ℣. Dñs vo. ℟. Et cũ. Ore. Oro.

RESpice, q̃s dñe, ad puerorum pñtium deuotioneȝ: ⁊ in tua gratia ⁊ miſericordia proficiant ⁊ creſcãt, ⁊ ad finẽ optatum feliciter perducãtur. Per Chri. ℟. Amẽ. Oremus. Oratio.

CLementiſſime dñe ſuſcipere digneris famulorum famularumqȝ tuarum innocentiam, ⁊ parentum ſuorum fidem, ⁊ voces omnium ſalutem hanc clamantium: infunde ſuper eos ſpũalium dona virtutum: vt nullus inimicus humani generis eos fraude decipiat. Per Chriſt. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DOmine Jeſu Chr̃e fili dei viui, qui cum pr̃e ⁊ ſpũ ſancto es deus trinus ⁊ vnus: te mundi factorem, vitę authorem, ⁊ grãę largitoreȝ humiliter deprecamur: vt qui es terribilis, pius, ⁊ miſericors, laudabilis, innocens, ⁊ innocentię amator, humilis, ⁊ humiliatis aſſumptor, manſuetus ⁊ manſuetudinis habitator: qui venientibus ad te paruulis manus tuę bñdictionis imponens, taliũ dixiſti eſſe regnũ cęlorũ: bñ ✠ dic (q̃s) ⁊ hos paruulos, qui hodie in eccl̃ia ad bñdicendũ ſunt pñtati: tu eis dñe da intellectũ pietatis ⁊ augmẽtũ, vt te ſapiant, te diligãt, te amẽt, te timeãt, ⁊ mandata tua cuſtodiãt, ⁊ te cõcedẽte vſqȝ ad vltimã pueniant ſenectutẽ, per te ſaluator mundi deus. Qui vi.

Sacerdos finita oratione ponit manus ſuper caput puerorum dicens. Complexatus pueros Jeſus, ⁊ imponens eis manus benedicebat eis. ⁊ faciens ſignum crucis ſuper eos dicit.

ET bñdictio dei oĩpotentis pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſcı̃ deſcẽdat ſuper vos, ⁊ cuſtodiat ⁊ dirigat vos, ⁊ maneat ſp̄ ſuper vos. ℟. Amen. Poſtea aſpergat eos aqua benedicta.

¶ Benedictio puerorum qñ capilli ſibi primum inciduntur.

IN primis dr̃ ℣. Adiutorium nr̃m. ps. Ecce q̃ bonum. fol. 186. Poſtea ponatur crux facta ex cera in capite eorũ, ⁊ presbyter dicat. Dominus vobiſcum. Oremus. Oratio.

OMnipotens ſempiterne deus, qui venientibus ad te innocentibus ſacratiſſimas manus impoſitionis tuę impoſuiſti: quęſu=

q̄s, bene ✠ dic hunc famulum tuū cuius capillos hodie incidimus: da ei etatē perfectam vt te diligat, te ſapiat, et te auxiliante tua mereatur implere mandata. Per. Qua oratione finita incidant capilli: et dum incidunt presbyter dicat hac orone. Ore. oro.

GRatias tibi agimus dn̄e Deus om̄ps, in cuius noīe famuli tui N. capillos incidimus, precamurq; maieſtatem tuā, vt te auxiliante vſq; ad ſummam ſenectutem perueniat, vitāq; percipere mereatur eternam. Per Chri. ℟ Amen. Et cum fuerint inciſi capilli dicat chorus. Ecce ſic benedicet hō, qui timet dominū. Benedicat tibi dn̄s ex Sion: qui fecit celum et terram. Gloria patri. Sicut erat. Deinde ſequitur. Oremus. Oratio.

DOmine Jeſu Chriſte, qui es caput noſtrum, et corona omnium ſanctorum, reſpice (q̄s) ſuper infantiam famuli tui: qui in tuo noīe ſua celebrat vota: vt capillis capitis ſui tonſuratus, per huius bene ✠ dictionis copiam, ad ſenilem venire mereatur etatem: et congaudeat ad futuram gloriam: dum ſalutem conſequetur eternam: Per do. Poſtmodum aſpergatur aqua benedicta.

¶ De benedictione candelarum. Cap. 19.

℣ Adiutorium noſtrum. ℟ Qui fecit celum et terrā. Oratio.

BEnedic dn̄e Jeſu Chr̄e hanc creaturā cerei, vel candelarū ſupplicationib⁹ nr̄is: et infunde per virtutē ſcē, cru ✠ cis bn̄dictionē celeſtē: vt qui eū, vel eas ad repellendas tenebras humano generi tribuiſti, talē ſignaculo ſancte crucis fortitudinē et bn̄ ✠ dictionē accipiat vel accipiāt: vt in q̄buſcūq; locis accenſus, vel poſitus fuerit vel poſite fuerint, diſcedat et contremiſcat diabol⁹: et fugiat pauid⁹ cū oībus miniſtris ſuis de habitationib⁹ illis: nec p̄ſumat amplius inquietare vel illuder̄ ſeruiētibus deo: p̄inde ſupplices q̄s te dn̄e, vt emitas angelū tuū Raphaelē, q effugauit et repulit a Sara et Tobia demonē mortiferū eos infeſtātē: qui cōterat illū et p̄dat de cūctis habitationib⁹ colētiū deū, de baſilicis, de domibus, de angulis, vel lectulis, de refectoriis, et de vniuerſis locis, i q̄buſcūq; deo famulātes habitāt, et requieſcūt, et dormiūt, vigilāt, ambulant et cōſiſtūt: nec valeat ille malignus amplius inquietare, vel panores immittere ſup̄ illos, quos ſcti chriſmatis tui vnctione feciſti eſſe munitos. Benedico te cera in nomine pa ✠ tris omnipotētis, et fi ✠ lij ei⁹ vnigeniti, et ſpiritus ✠ ſancti paracliti: vt ſis vbiq; diaboli

effugatio, atq; oium ꝯtubernalium ſuorū exterminatio: adiuuāte eadem ſcā, ꝛ indiuidua trinitate, q̄ in vnitatis eſſentia viuit ꝛ regnat in ſec. ꝛc. ℟. Am̄. Poſtmodum aſpergant aqua bñdicta.

¶ Alia benedictio ad idem. ℣. Adiutorium noſtrum. ℟. Qui fec. ℣. Dñs vob. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Domine Jeſu Chriſte, lux vera, qui illuminas oēm hominem venientem in hunc mundū, effunde bene ✠ dictionē tuā ſuper hos cereos ꝛ ſuper has candelas: ꝛ ſancti ✠ fica eas lumine grē tuē: ꝛ ꝯcede ꝓpiti⁹, vt ſicut hec luminaria igne viſibili accēſa nocturnas depellūt tenebras, ita corda nr̄a inuiſibile igne. i. ſpūs ſci ſplendore illuſtrata, oium pctōrū ꝛ vitiorū cecitate careant: vt puro mētis oculo cernere ſꝑ poſſim⁹ q̄ tibi ſint placita, ꝛ nr̄e ſaluti vtilia: quatenus poſt huius ſeculi caliginoſa diſcrimina ad lucē indeficiētē ꝑuenire mereamur. Qui vi.

Poſtea aſpergantur aqua benedicta. ¶ Benedictio incēſi. ℣. Adiutoriū. ℟. Qui fe. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum. Oremus. Oro.

Tua, q̄s oīps ſempiterne deus, immenſe maieſtatis dextera hāc creaturā incēſi bñ ✠ dicere ꝛ ſcti ✠ ficare digneris: vt in virtute ſcti nois tui oēs immūdoꝝ ſpūum phātaſticos incurſus effugare, oēſque morbos reddita ſanitate expellere, vbicūque fumus eius efflauerit, mirabiliter poſſit, atq; tibi oīpotēti deo odorē fragrātiſſimū ꝑpetua ſuauitate reddere. Per Chr.

Aſpgat aq bndicta. ¶ De bñone vidue caſtitatē ꝓfitētis. c. 20.

In benedictione vidue ſacerdos ſe preparat miſſam celebraturus: ꝛ ipſaꝫ proſequitur: ꝛ dicto Gloria in excelſis, ſi fuerit dicendum, dicat orationem miſſe quam dicit: ꝛ hanc cuꝫ eadem oratione ſub vno Per dominum concludat.

Da, q̄s dñe, huic famule tue, quā viduitatis honore dignatus es decorare, inchoati operis ꝯſummatū effectū: vt ꝑfectā tibi offerat plenitudinē: ꝛ initia ſua ꝑducere mereat ad finē. Per dom. Et ꝓſequitur miſſam vſque ad euangelium excluſiue.

Tunc vidua accedens ad altare cū cereo accenſo in manibus genuflectit. Tunc ſacerdos interrogat eā dicens. Uis in ſctō viduitatis ꝓpoſito perſeuerare, ꝛ dñm Jeſum Chriſtum ſponſum accipere? Et illa reſpondet. Uolo. Tunc manibus iunctis poſitis inter manus ſacerdotis ipſe interrogat eam dicēs. Promittis te ꝑpetuo viduitatē ſeruaturam? Et illa reſpondet.

Pro=

Promitto. Et ipſe. Deo grãs. Deinde eam interrogat dicens. Uis benedici, ⁊ dño Jeſu Chriſto ſummi regis filio deſponſari. Illa rñdet. Uolo. Quo facto proſternit ſe ante dexteram partem altaris: ⁊ ſacerdos dicit ſuper illam. Oremus. Oratio.

C Onſolare dñe hanc famulam tuam laboribus viduitatis conſtrictam: ſicut conſolari dignatus es sareptanam viduam per Eliaz prophetam: concede ergo ei pudicitię fructũ: vt antiquarum non meminerit voluptatum: neſciat ẽt incentiua deſideria vitiorum: ſed tibi ſoli ſubdat proprium colluz: quo poſſit pro tantis laboribus ſexageſimũ percipere gradum, munuſque delectabile ſctitatis. Per do. Poſtea benedicit veſtes ⁊ velum eius dicens. Dominus vobiſcum. Oremus. Oratio.

D Eus ęternorꝫ bonorum fideliſſime promiſſor ⁊ certiſſime perſolutor: qui veſtimentum ſalutis, ⁊ indumentum iucũditatis ęterne fidelibus tuis promiſiſti, clementiam tuã ſuppliciter exoramus: vt hęc indumenta humilitatem cordis ⁊ ꝯtemptum mundi ſignificãtia, quibus famula tua eſt viſibiliter informanda, ꝓpoſito propitiꝰ bene ✠ dicas: vt beatę caſtitatis habitum, quẽ te inſpirante ſuſcipit, te ꝓtegente cuſtodiat: ⁊ quam veſtimentis venerãdę ꝓmiſſionis induis tpaliter, beata facies immortalitate veſtiri. Per Chriſt. Et aſpergat veſtes aqua benedicta. Tunc ſacerdos benedicit velum. Oremus. Oratio.

S Uppliciter te dñe rogamus, vt ſuper hoc velum capiti ancillę tuę imponendum bene ✠ dictio tua benigna deſcendat: ⁊ ſit hoc velum benedictum, ⁊ ꝯſecratum, immaculatum, ⁊ ſctũm pñtis ancillę tuę. Per Chr. Aſpergat aqua bñdicta. Quo facto, legat euãgeliũ. Interĩ illa ĩ aliquo loco ſecreto veſtes bñdictas ĩduit: ⁊ dicto euãg. ⁊ offertorio, reuertit: ſtatiqꝫ genib. flexis corã altari ſacerdos dt. Uis ꝑſiſterẽ ĩ ſctã viduitate, ꝙ ꝓfeſſa es? Et illa rñdet. Uolo. Et tũc ponit velũ ſuꝑ caput eius, dicẽs.

A Ccipe velamen viduitatis ⁊ ꝯtinentię ſignuz: per qḋ ſpũs ſcũs ſuperueniat in te: ⁊ virtus altiſſimi ſit tibi vmbraculũ cõtra ęſtum malarum tentationum. In noĩe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij: ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. Amen. Deinde dicit. Oremus. Oratio

T Ncorruptę ęternitatis ⁊ inuiolabilis naturę deꝰ, te ſuppliciter exoramus pro hac famula tua, quę corpore ⁊ mente perfecte ꝯtinentiam tibi ſeruaturam ſe deuouit, vt ei Spiritus

ſancti donum largiter infundas, ac perfectam conſtantiam tribuas, et continentię perſeuerantiam. Per dñm noſtrū. Oratio.

R Eſpice domine famulę tuę tibi debitam ſeruitutem: vt inter humanę fragilitatis incerta nullis aduerſitatibus opprimatur, quę de tua protectione confidit. Per dominum noſt.

Iſta oratio ipſa offerat candelam accenſam ſacerdoti. Secreta dicenda ſub vno Per dominum. cum ſecreta propię miſſę.

R Eſpice dñe propitius ad hoſtiā nrę ſeruitutis tuo ꝯſpectui immolādā: vt hęc famula tua viduitatis ſanctę ꝓpoſitū, quod te inſpirante ſuſcepit, te gubernante cuſtodiat. Per dom.

Poſtquam ſacerdos communicauerit communicet eam.

Oro dicenda poſt communionem miſſę ſub vno Per dominū.

P Urificent nos q̄s dñe, ſacra quę ſumpſimus: et famulā tuā ab oī culpa liberā eſſe cōcede: vt quę conſcientię ſuę reatu ꝯſtringitur, cęleſtis remedij plenitudine glorietur. Per dñm.

¶ Benedictio ſuper peregrinos exeuntes Cap. xi. Sacerdos ſuperpelliceo et ſtola indutus dicat ℣. Adiutorium no. ℟. Qui fe. ps. Deus in adiutorium. fo. 17. cum Gloria patri. Pſalmus. Dominus regit me, et nihil mihi deerit fol. 166. Pſalmus.

D Omine refugiū factus es nobis, a gñatione in gñationē. P riuſquā montes fierent, aut formaretur terra et orbis: a ſeculo et in ſeculū tu es deus. N e auertas hoīem in humilitatē: et dixiſti, ꝯuertimini filij hoīm. Q m mille anni ante oculos tuos, tanq̄ dies heſterna qua pręterijt. E t cuſtodia ī nocte, q̄ pro nihilo, hĩ eorū anni erunt. M ane ſicut herba tranſeat: mane floret et trāſeat: veſpere decidat, induret, et areſcat. Q uia defecimus in ira tua: et in furore tuo turbati ſumus. P oſuiſti iniq̄tates nr̄as in ꝯſpectu tuo: ſclm nr̄m in illuminatione vultus tui. Q m oēs dies nr̄i defecerūt, et in ira tua defecimus. A nni nr̄i ſicut arena meditabūtur: dies annorū nr̄orū in ipſis ſeptuaginta anni. S i aūt in potētatibus, octoginta anni: et amplius eorū labor et dolor. Q m ſuperuenit manſuetudo, et corripiemur. Q uis nouit ptātē irę tuę, et prę timore tuo irā tuā dinumerare? D exteram tuam ſic notā fac: et eruditos corde in ſapientia: C onuertere dñe vſq̄quo: et deprecabilis eſto ſuper ſeruos tuos: R epleti ſumus mane mīa tua: et exultauimus et delectati ſumus oībus diebus nr̄is. L ętati ſumus pro diebus, quibus nos humi=

humiliaſti: annis qbus vidimus mala. Reſpice i ſeruos tuos ⁊ in opa tua: ⁊ dirige filios eoꝝ. Et ſit ſplẽdoꝛ dñi dei nr̃i ſuper nos: ⁊ opa manuũ nr̃arũ dirige ſup nos: ⁊ opus manuũ nr̃aruꝫ dirige. Gloria pa. Sicut erat. ps. Qui habitat in adiutoꝛio altiſſ. fo. 60. Añ. In viaꝫ pacis ⁊ ſalutis dirige eos dñe. Kyrię eleiſ. Chꝛiſte ele. Pr nr̃. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libe. ℣. Perfice greſſus meos in ſemitis tuis. ℟. Ut non moueant̃ veſtigia mea. ℣. Mirifica mias tuas. ℟. Qui ſaluos facis ſperãtes in te. ℣. Cõuertere dñe vſquequo. ℟. Et depcabilis eſto ſup ſeruos tuos. ℣. Mitte ei dñe auxiliũ de ſcõ. ℟. Et de ſyõ tuere eos. ℣. Nihil pficiat inimicus in eis. ℟. Et filius iniqui. ⁊c. ℣. O dñe ſaluos fac eos. ℟. O dñe bene pꝛoſperare: benedictus qui venturus es in noie dñi. ℣. Adaperiat dñs coꝛ veſtrũ in lege ſua. ℟. Et in pręceptis ſuis: ⁊ faciat pacẽ in diebus nr̃is. ℣. Exaudiat dñs oꝛones veſtras. ℟. Et reconciliet̃ vobis. ℣. Nec vos deſerat in tpe malo. ℟. Dñs deus nr̃. ℣. Exurge dñe adiuua nos. ℟. Et redime nos pp nomen tuũ. ℣. Dñe exau. ℟. Et cl. ℣. Dñs vo. ℟. Et cuꝫ ſpiritu tuo. Oratio ſuper baculos ⁊ capſellas. Oremus.

O Dñe Ieſu Chꝛe, mundi redẽptoꝛ ⁊ ꝯditoꝛ, qui per os beati Pauli apl̃i tui innotuiſti, non hre nos hic manenteꝫ ciuitatẽ, ſed futurã hic debere inquirere ſemp: quiqꝫ beatis apl̃is pręcepiſti, vt euntes ad prędicandũ verbũ dei virgas tm̃ ſumerent, te ſuppliciter depꝛecamur: vt digneris has ſcarſellas, ſiue peras pro tui nois amoꝛe ad inſtar humilis armaturę lateri applicandas, ⁊ hos ſuſtentationis baculos bene ✠ dicere: quatenus poꝛtantes eos in peregrinationis ſignũ ⁊ ſuoꝛũ coꝛpoꝛũ ſuſtentationẽ, cęleſtis gratię plenitudinẽ in eis ⁊ munimen valeant tuę bñdictionis percipere: ⁊ quẽadmodum virgã Aaron ad rebelliũ iudęoꝛũ pfidiã repellendã bene ✠ dixiſti, ita ⁊ hos famulos tuos per hęc inſignia, quę ad honoꝛẽ ⁊ reuerentiam apl'oꝛũ tuoꝛũ Petri ⁊ Pauli, vel Iacobi, vel ſcti N. vel ſanctę N. aſſumere cupiunt de manibus nr̃is, ⁊ ad eoꝛuꝫ limina veneranda poꝛtare, bene ✠ dicas: ⁊ ab oibus peccatis abſoluas: vt in die iudicij in parte mereantur dextera collocari. Qui viuis.

¶ Benedictio ſuper baculos ⁊ capſellas.

S Ignaculũ dei pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſcti deſcẽdat cęlitus ſuper hos baculos, ⁊ has peras: vt quicunque eas

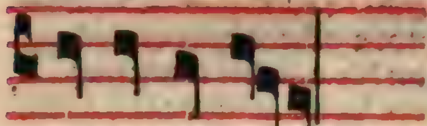
 poꝛ-

portauerint ab olim inimicorū inſidijs ſint defenſi: Per Chriſtum domi. ℟ Amen. Tunc ſacerdos baculos ⁊ peras aſpergat aqua benedicta, ⁊ eas peregrinis tradens dicat.

Accipite hos baculos ⁊ has peras: ⁊ pergite ad limina beatorum apl'oruz Petri ⁊ Pauli, vel ſanctę Marię de Loreto, vel ad limina ſancti Jacobi in Compoſtella, vel ſancti Antonij de Vienna. In noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ✠ ſancti. Amen. Simili modo dicatur de alijs locis, ad quę peregrini profecturi ſunt, vt per eas mereamini in hoc ſeculo remiſſionē olim peccatorum accipere, ⁊ in futuro conſortium beatorum: atqз ad limina ſctōrū quo pergere cupitis, feliciter peruenire, ⁊ pacto itinere ad nos incolumes remeare. Poſtea dicat añam.

E untes i bant ⁊ flebant mittentes ſemina ſu a. Pſalmus.

In con uer ten do. fol. 183.

Gloria patri, ⁊ fil. ⁊c. Aña reiteratur. Kyrie ele. Chriſte elei. Kyrie eleiſ. Pater nr̄. ℣ Et ne nos. ℟ Sed libe. ℣ Saluos fac ſeruos tuos. ℟ Deus meus ſperantes in te. ℣ Mitte eis dñe auxilium de ſancto. ℟ Et de ſiō tuere eos. ℣ Eſto eis dñe turris fortitudinis. ℟ A facie inimici. ℣ Fiat miſericordia tua dñe ſuper nos. ℟ Quemadmodum ſperauimus in te. ℣ Dñe exaudi oratio. ℟ Et clamor. ℣ Dominus vobiſcum. ℟ Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Deus infinitę mīę ⁊ maieſtatis immenſę: quē nec ſpatia locorū, nec interualla tpūз ab his, quos tueris abiungunt: adeſto pñtibus famulis tuis, in te vbiqз fidentibus: ⁊ per oēm, per quā ituri ſunt viam, dux eis ⁊ comes eſſe digneris: nihil eis aduerſitatis noceat, nihil difficultatis obſiſtat: cuncta eis ſalubria, cuncta proſpera ſint, vt ſub ope dexterę tuę quicquid iuſto expetierint deſiderio, celeri ɔſequanť effectu. Per do. Oře. Alia.

Omnipotens ſempiterne Deus, humani generis reformator ⁊ author: qui Abrahę puero tuo, vt exiret de terra natiuitatis ſuę, ⁊ iret in terrā promiſſionis, quā ei te daturum promiſeras,

ras, pręcepiſti: necnon ꝛ populũ Iſraeliticum in deſertũ ad te adorandum multis prodigijs venire feciſti: hos (q̄s) peregrinos ad beatorum apl'orum Petri, ꝛ Pauli, vel N. vt ſupra. limina te adorare pergentes, a periculis omnibus eruc: ꝛ a peccatorum nexibus abſolue. Et tu, qui es via vera in te confidentibus, corũ iter bene diſpone: vt inter oẽs huius vię perturbationes tuo protegantur auxilio: mitte eis dñe angelum tuum, quem Tobię famulo tuo comitem dediſti: vt vbicunqȝ manſerint, ſit illis defenſor contra inſidias oium inimicorũ viſibiliũ, ꝛ inuiſibilium: quatenus lęti ꝛ incolumes ad nos redire valeãt. Per dñm. Deinde aſpergat eos ſacerdos aqua benedicta, dicens. Per aquę aſperſionem det vobis omnipotens Deus adeundum ꝛ redeundum ſuam gratiam ꝛ benedictionem. Amen.

Et benedictio dei oĩpotentis pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſpiritus ✠ ſancti deſcendat ſuper vos ꝛ maneat ſemper. Amẽ. Sacerdos curatus ſemper dare debet licentiam peregrinantibus, vt cuicunqȝ ſacerdoti, ꝛ vbiqȝ poſſint cõfiteri peccata ſua.

¶ Ordo benedictionis ad peregrinos nauigare volentes ad terram ſanctam. Sacerdos dicat ℣. Adiutorium no. ℟. Qui fe. Pſ. Te decet hymnus ꝛc. fol. 172. Kyrie eleiſ. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſ. Pater nr̃. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. Saluos fac fideles tuos. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Mitte eis dñe auxilium de ſancto. ℟. Et de ſion tuere eos. ℣. Nihil proficiat inimicus in eis. ℟. Et filius iniquitatis non nocebit eis. ℣. Eſto eis dñe turris fortitud. ℟. A facie inimici. ℣. Dñe exaudi orat. ℟. Et cla. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum ſpi. Oremus. Oratio

Deus, qui trãſtuliſti patres noſtros per mare rubrũ ad laudem tui nõis decantandã: ſupplices te deprecamur dñe, vt famulis tuis, qui ad viſitanda loca ſancta, in quibus vnigenitus filius tuus ſalutem noſtram operari dignatus eſt, proficiſcuntur depulſis cunctis aduerſitatibus: portũ ſemper optabilẽ, curſumqȝ tranquillum largiaris. Per Ch. Oremus. Oratio.

Propitiare, q̄s dñe, ſupplicationibꝰ noſtris: ꝛ mitte angelũ tuũ de ſublimitate cęlorũ: qui cuſtodiat famulos tuos nauigãtes in ꝑfundo maris: ꝑduc eos ad loca dilectiſſimi filij tui dñi nr̃i Jeſu Chriſti ꝑcioſiſſimo ſanguine ↄſecrata: ꝛ viſitatis eiſdẽ, cũ ſalute mentis ꝛ corporis ad ꝓpria eos perducere

cere cũ letitia gaudio ⁊ profectu digneris. Per eum. ℟. Amen.
Deinde benedicantur ſignacula crucis chlamydibus peregrinantium affigenda. Aña Adoramus te Chr̃e ⁊ bñdicimus tibi. Quia p ſctãm crucem tuã redemiſti mundũ. Oremus. Oratio.

B Enedic, q̃s dñe, hec ſignacula ſancte crucis: ⁊ pſta p inuocationẽ ſanctiſſimi noĩs tui: vt qui ea ſuſceperint vel geſtauerint, corporis ⁊ anime ſalutem percipiant. Per Chriſtum.
Tunc presbyter det eis ſignacula ſancte crucis, ſic dicens.

A Ccipe ſignũ crucis xpi tã i corde q̃ i corpore, i noĩe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſci: vt ſis defenſus ab oib⁹ inſidijs inimicoꝝ viſibiliũ ⁊ inuiſibiliũ. Per. Tunc dicat hec añ. O crux gl'ioſa, o crux adorãda, o lignũ pcioſũ, ⁊ admirabile ſignũ p qḋ diabol⁹ eſt vict⁹, ⁊ mũdus xpi ſanguine redẽptus. ℣. Omis terra adoret te, ⁊ pſallat tibi. ℟. Pſalmũ dicat noi tuo dñe. Ore. oro.

A Deſto familie tue, q̃s ops deus: vt in aduerſis ⁊ proſperis preces eorum exaudias, ⁊ inſidias oium aduerſarioꝝ per ſancte crucis auxilium digneris conterere: vt portũ ſalutis ac tranquillitatis valeant apprehendere per dominum noſtrum.

¶ Ordo benedictionis peregrinorum domum redeuntium.

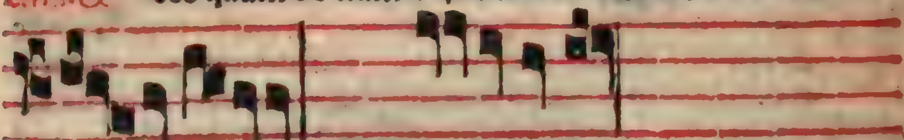
P Eregrini ſtent ante fores eccleſie: ⁊ ſacerdos indutus ſuperpelliceo ⁊ ſtola dicat. ℣. Adiutoriũ noſtr. ℟. Qui fecit. Et deinde ſacerdos cum clericis cantet, vel legat Antiphonã.

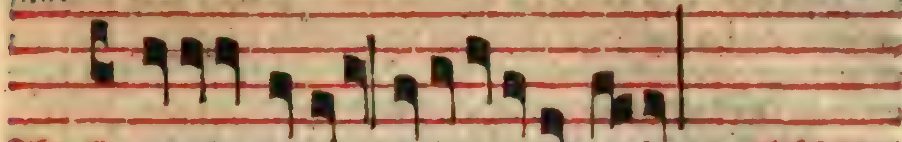
Auxilium meum a domino. ps. Leuaui oculos. fol. 18.

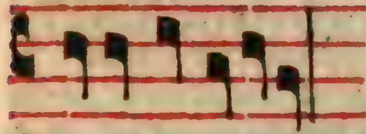
Añ. 1. Ecce quam bonum ⁊ quam iucundum, habitare

re fratres in vnũ. ps. Ecce q̃ bonum. folio 185.

Aña. B ene fac domine bonis ꝛ rectis corde. Pſalmus.

Q ui cõfidũt in dño. 184.

Kyrie eleiſ. Chriſte elei. Kyrie ele. Pr nr. Et ne nos in. Sed libe. ℣. Benedicti q̃ veniunt in noie dñi. ℟. Benedicti vos a dño qui fecit celum ꝛ terrã. ℣. Reſpice dñe in ſeruos tuos, ꝛ in opera tua. ℟. Et dirige filios eorũ. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vo. ℟. Et cum ſpiritu. Oremus. Oratio.

Q Ueſumus oñs deus, vt his famulis tuis, quos incolumes de ſancto itinere venire feciſti, quicquid tibi per carnis fragilitatẽ, ſiue per viſum, vel auditũ impudicũ, aut per colloquia otioſa, ſiue aliis quibuſcunq; modis ꝯtra tuã iuſtitiã commiſerunt, tu ſctiſſime pr miſericorditer indulgeas, ꝛ dimittas eis: ꝛ illeſos ab oĩ impugnatione diabolica cuſtodias: ꝛ tuis ſemper deuote inherere mandatis cõcedas, Per Chri. Oremus. Oro.

D A dñe q̃s, vt fideles tui, quos poſt lõgas peregrinationes ꝛ moras itineris, ſue patrie reddidiſti incolumes, i tua voluntate permaneant: ꝛ nihil vltra hoſtilitatis metuant: ſed te ꝓtegente ſecura mente tibi deſeruiant. Per. Oremus. Oratio.

D Eus, qui iuſtificas impiũ, ꝛ non vis mortẽ pctõris: maieſtatẽ tuã ſuppliciter exoram⁹: vt hos famulos tuos de tua miſericordia ꝯfidentes, celeſti protegas benignus auxilio: ꝛ aſſidua protectione cõſerues: vt tibi iugiter famulentur, ꝛ nullis tentationibus a te ſeparetur. Per dñm noſt. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cu; ſpiritu tuo. ℣. Benedicamus dño. ℟. Deo gratias. Benedicat vos oñs deus, pa ✠ ter, ꝛ fi ✠ lius, ꝛ ſpũs ✠ ſanctus. ℟. Amen. Tunc peregrini eccľam ingrediantur: ꝛ deuotione ſua peracta ad domum cum dei benedictione reuertant.

¶ De benedictione muneris quod offertur in eccleſia. Ca. 21.

℣. Adiutoriũ. ℟. Qui fe. ℣. Dñs vo. ℟. Et cũ. Oremus. Oro.

D Eus, cuius verbo ꝛ potẽtia facta ſunt oĩa, cuius dono ꝑcipimus, que ad vite remedium poſſidemus, te ſupplices obnixis ꝑcibus rogamus: vt de ſede maieſtatis tue huic oblatio

ni fideliū ſcĩficator accedas: ſuſcipe de manu famulorū tuorum munus oblatū, qđ a tua clemētia bñdictū in vſus hui⁹ ſanctuarij maneat ɔſecratū: ſint hec ī ɔſpectu tuo libēter accepta, ſicut quondā Abel alūni tui, vel Melchiſedech tibi munera placuerunt oblata. Et qꝛ ad honorē tui amoris eccl'am tuā ſummis ni tunt decorare obſequijs, tu eis dñe magna ꝓ paruis recōpēſa, ⁊ deuotionē eoꝝ accipias: pcā dimittas: fide eos replcas: idulgētia foueas: mīa ꝓtegas: aduerſa deſtruas: ꝓſpera ɔcedas: hēant in hoc ſeculo actionis bonę documētū, charitatis ſtudium, ſcti amoris affectū: ⁊ in futuro cū ſcis angelis adipiſcant ꝑpetuū regnū. Per do. Poſtea aſpergātur aqua bñdicta. ¶ Ordo ad pōderandā pſonā ꝑ votū obligatā dare de aliqua re quantū ponderat corpus eius, ſicut triticum, oleum, ceram, vinum, vel [illegible].

S Acerdos dicit ℣. Adiutorium no. Quo dicto ponat perſonā ponderandā ſuper lancē, vel tabulā3 [illegible]: ⁊ dicat antiph. Benedicimus deum cęli, coram omnibus viuentibus ei: quia fecit nobiſcum miſericordiam ſuam. [illegible]

TE deū laudamus: te dñm ɔfitemur. Te ęternū patrē oīs terra venerat. Tibi oēs angeli: tibi cęli ⁊ vniuerſę ptātes. Tibi cherubī ⁊ ſeraphi icessabili voce ꝓclamāt. Scūs. Scūs. Sanctus dñs deus ſabaoth. Pleni ſunt cęli ⁊ terra maieſtatis glię tuę. Te glorioſus apl'orum chorus. Te ꝓphetarū laudabilis numerus. Te martyrū cādidat⁹ laudat exercit⁹. Te ꝑ orbē terrarū ſcā ɔfitetur eccl'a. Patrē imēſę maieſtatis. Venerādū tuū verū ⁊ vnicū filiū. Sanctum quoq3 paraclitū ſpūm. Tu es rex glorię Chřẽ. Tu pris ſempiternus es filius. Tu ad liberandū ſuſcepturus hoīe3: nō horruiſti virginis vterū. Tu deuicto mortis aculeo: aperuiſti credētibus regna cęlorū. Tu ad dexterā dei ſedes in gloria pris. Iudex crederis eſſe vēturus. Te ergo q̃s tuis famulis ſubueni: quos pcioſo ſanguine redemiſti. Aeterna fac cū ſcis tuis in gloria munerari. Saluū fac ppl'm tuū dñe ⁊ benedic hēditati tuę. Et rege eos, ⁊ extolle illos, vſq3 in ęternū. Per ſingulos dies benedicimus te. Et laudamus nomen tuū in ſeculū, ⁊ in ſeculū ſeculi. Dignare dñe die iſto, ſine pctō nos cuſtodire. Miſereri noſtri domine, miſerere noſtri. Fiat miſericordia tua domine ſuꝑ nos quemadmodum ſperauimus in te. In te domine ſperaui: non con-

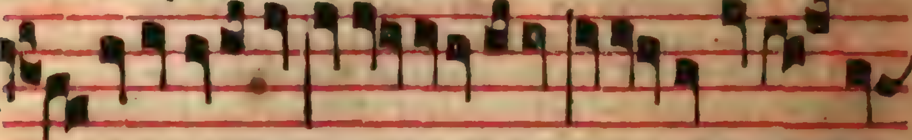
ↄfundar in ęternum. Quo finito dicat: Saluũ fac ſeruũ tuum vel ancillã tuã. ℟. Deus meus ſperantẽ in te. ℣. Mitte ei dñe auxiliũ de ſctõ. ℟. Et de ſion tuere eũ. ℣. Eſto ei dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. Deinde ſequit̃ ps. Laudate pue. folio 47. totus cum Gloria pa. ꝛ Sicut erat. Domine exau. ℟. ꝛ clam. ℣. Dominus vo. ℟. Et cum ſpiritu. Oremus. Oratio.

SUſcipe ſctẽ pr, oñs, ęterne deus tuorũ preces ꝛ ſupplicum vota: ꝛ p ſctiſſimi filij tui dñi nr̃i Jeſu Chri, ꝛ eiꝰ genitricis Marię, ꝛ ſcti aplĩ vel martyris vel ↄfeſſoris tui N. interceſſionẽ, pręſta nobis ita beneficia tua cognoſcere, vt in gr̃arum ſemper actione maneamus: vt dũ fideles tui pro quacũque petitione ad te vota emittunt, ꝓtinus tua clemẽtia eis poſtulata ↄcedẽte, miſerationez dñm te fateri ꝛ laudare mereamur. Per eũd. ℟. Amen. ℣. Benedicamus dño. ℟. Deo gratias. Et aſpergantur omnes aqua benedicta. ¶ De benedictione ſolenni panis in diebus dominicis ꝛ magnis feſtiuitatibus. Cap. 22.

SAcerdos cũ proceſſione ꝛ cruce ante miſſaz indutus oibꝰ paramentis excepta planeta: accedit ad locum vbi panis eſt benedicendus: ꝛ dicit ℣. Adiutorium no. Poſtea legit euangelium: Sequentia ſancti Euangelij ſm Joannem. Cap. 6.

IN illo tpe: Abijt Jeſus trãs mare galilęę: quod eſt tyberiadis, ꝛ ſequebat̃ eũ multitudo magna: qꝛ videbant ſigna q̃ faciebat ſuper his qui infirmabant̃. Subijt ergo in montez Jeſus: ꝛ ibi ſedebat cũ diſcipulis ſuis. Erat aũt proximum paſcha dies feſtus iudęorũ. Cuz ſubleuaſſet ergo oculos Jeſus: ꝛ vidiſſet qꝛ multitudo magna venit ad eũ, dicit ad Philippum: vnde ememus panes, vt mãducẽt hi? Hoc aũt dicebat tentãs eũ. Ipſe.n.ſciebat quid eſſet facturus. Rñdit ei Philippus: Ducentorum denariorũ panes nõ ſufficiunt eis: vt vnuſquiſqꝫ modicuz quid accipiat. Dicit ei vnus ex diſcipulis eius, Andreas frater Simonis Petri. Eſt puer vnus hic, q habet quinqꝫ panes hordeaceos, ꝛ duos piſces. Sed hęc, quid ſunt inter tantos? Dicit ergo Jeſus. Facite hoies diſcumbere. Erat aũt fęnum multum in loco. Diſcubuerunt ergo viri numero quaſi quinque millia. Accepit ergo Jeſus panes, ꝛ cum gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus. Similiter ꝛ ex piſcibus quantum volebant. Ut autem impleti ſunt, dixit diſcipulis ſuis: Colligite quę ſuperauerunt

uerunt fragmenta, ne pereant. Collegerunt ergo ⁊ impleuerunt duodecim cophinos fragmentorũ ex quinq; panibus hordeaceis, quę ſuperfuerunt his, qui manducauerant. Illi ergo homines cum vidiſſent quod fecerat Ieſus ſignum, dicebant: Quia hic eſt vere propheta, qui venturus eſt in mundum. Antipho.

De quinq; panibus ⁊ du o b⁹ piſcibus ſa ti a uit domin⁹ qn

q; millia hominũ.

℣. Diſperſit dedit pauperibus. ℟. Iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi. ℣. Beatus qui intelligit ſuper egenum ⁊ pauperem. ℟. In die mala liberabit eum dñs. ℣. Nunquid panem poterit dare. ℟. Aut parare menſam in deſerto? ℣. Pluit illis manna ad mãducandũ. ℟. Et panẽ cęli dedit eis. ℣. Cibauit eos ex adipe frumẽti. ℟. Et de petra melle ſaturauit eos. ℣. Mãducauerunt ⁊ ſaturati ſunt nimis. ℟. Et deſideriũ eorũ attulit eis. ℣. Panẽ angelorũ manducauit hõ. ℟. Miſit eis cibaria in abũdantia. ℣. Dñe exau. ℟. Et cl. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum ſpi. Oremus. Oro.

Domine Ieſu Chrĩe panis angelorum, panis viuus ęternę vitę, bñ ✠ dicere dignare panẽ iſtũ, ſicut bñdixiſti quinque panes in deſerto, vt oẽs ex eo digne guſtantes inde corporis ⁊ aię percipiant ſanitatẽ. Qui vi. ℟. Amẽ. Oremus. Oratio.

Domine ſcẽ, pr̃ oĩps, ęterne deus, bene ✠ dicere digneris hunc panẽ tua ſcã bene ✠ dictione: vt ſit oĩbus ſumentibus ſalus mentis ⁊ corporis, atq; cõtra oẽs morbos ⁊ vniuerſas inimicorum inſidias tutamen. Per dñm nr̃m Ieſum Chrm filium tuum panem vitę, qui de cęlo deſcendit, ⁊ dat vitã ⁊ ſalutẽ mundo, ⁊ tecum ⁊ cũ ſpũ ſcõ viuit ⁊ regnat deus per oĩa ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Ultimo aſpergantur aqua benedicta.

¶ Benedictio panis pro infirmantibus. ℣. Adiutorium noſt. ℟. Qui fe. ℣. Dñs vobiſ. ℟. Et cum ſpiritu. Oremus. Oratio.

Domine deus oĩps deſcẽdat bñ ✠ dictio pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſci ſuper hãc creaturã panis: vt quicunq; ex ea ſumpſerit, accipiat ſanitatẽ mentis, protectionẽ corporis, tu

telam

telam ſalutis, integritatem charitatis, ↄſolationem ſpei, robo rationem fidei, virtutem conſtantię, ꝛ viſitationem ſpiritꝰ ſan cti. Per eun. in vnita. ℟. Amen. Aſpergantur aqua benedicta.
¶ De benedictione aquę pro infirmis. ℣. Adiutorium no. ℟. Qui fe. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum ſpirit. Oremus. Oratio.
Domine Jeſu Chr̄e, qui benedixiſti quinque panes ꝛ duos piſces in deſerto, vnde ſatiata ſūt quinqꝫ millia hoīuꝫ, te ſupplices exoramus: vt benedicere digneris hanc aquā: vt quicunqꝫ infirmus ex ea guſtauerit, accipiat ſanitatē mentis, ꝛ ꝓtectionē corporis, tutelā ſalutis, ſecuritatē ſpei, corroborationē fidei, ꝛ charitatē ſpūs ſcī. Qui viuis ꝛ reg. cū deo patre, in vnit. Aſpergant aqua bndicta. ¶ Ad bn̄dicendū prādiū charitatis.
Primo oēs cibi ꝛ potus aſpergantur aqua benedicta, ꝛ dicatur ℣. Adiutorium noſt. ℟. Qui fe. ꝛ poſtea incipiatur Ana. Aſperges me domine hyſſ. cum ℣. ꝛ Gloria patri ℣. Dn̄e exau. ℟. Et cla. ℣. Dn̄s vob. ℟. Et cum ſpi. Oremus. Oratio.
Domine Jeſu Chr̄e, qui in deſerto corā diſcipulis tuis quinque panes ꝛ piſciculos paucos tuis ſanctiſſimis manibꝰ multiplicādo bene ✠ dixiſti, ꝛ bene ✠ dicendo multiplicaſti: te humiliter deprecamur, vt hęc caritatis dona ad vſum pauperuꝫ eroganda multiplicando multiplices, ꝛ bene ✠ dicēdo bene ✠ dicas: vt inde famuli tui refecti laudes ꝛ preces tuo nomini cōpetētes perſoluāt: ꝛ illi, ꝓ quibus hęc deuote ꝛ fideliter erogant̄, remiſſionē cunctorū ꝑcipiant delictoruꝫ: ꝛ famulos ꝛ famulas tuas nobis hęc dona p̄ſtantes ab oī aduerſitate cuſtodi. Qui cum deo patre ꝛ ſpū ſctō viuis, ꝛ regn. ℟. Amen. Oro.
Omnipotēs ſempiterne deꝰ reſpice ſuꝑ famulos ꝛ famulas tuas: qui in pauperes tuos miſericorditer operantur: ꝛ eos tua virtute cuſtodi, poteſtate tuearis: vt per multa annoꝝ curricula leti tibi in pauperes tuos miſericorditer operant̄. Per Chr̄m dominum noſt. Aſpergantur omnia aqua benedicta dicendo, Jn nomine pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſpiritus ✠ ſancti. ℟. Amen.
¶ Benedictio contra aereas tempeſtates. Cap. 23.
Quum primo videtur aura, ſeu ventus ꝛ tp̄s nebuloſum ſeu tēpeſtuoſum leuari immoderate, ſacerdos cuꝫ ſuperpelliceo ꝛ ſtola bn̄dicat aquā ꝛ ſal in hūc modū. ✠ Jn noīe dn̄i noſtri Jeſu ✠ Chriſti. ℣. Adiutoriū noſt. Exorciſmus ſalis ꝛ aquę.

EXorcizo te creatura ſalis ꝛ aquę in nōie dn̄i nr̄i Je✠ſu Chr̄i Nazareni filij dei viui, vt ſis purgatio ꝛ purificatio in his locis, in quibus aſperſa fueris, ad effugandos immūdos ꝛ erraticos ſpūs, oēmqꝫ nefariam vim diaboli pellendā, ꝛ oēs figuras ꝛ minas fantaſmatis ſatanę exterminandas ꝛ fulgura ꝛ ſydera quę mitti vſr in hanc domum, arborem, agrum, poſſeſſionem, turriꝫ, vel quācunqꝫ habitationem, non hominibus aut pecoribus, aut frugibus noceant, ſed abſcedant ꝛ fugiāt ꝑ inuocationē nominis dn̄i nr̄i Jeſu Chriſti. Qui venturus eſt iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ ſeculū per ignē. ℟. Am̄. Et mox aſpgat ꝯtra tēpeſtatē aquā benedictam. Poſtea cū clero ꝛ populo ante altare procumbit dicens ſeptem pſalmos ſequentes, vcꝫ.

BEatus vir qui nō abijt in conſilio impiorum: ꝛ in via peccatorū nō ſtetit, ꝛ in cathedra peſtilētię nō ſedit. Sed in lege dn̄i voluntas eius: ꝛ in lege eius meditabitur die ac nocte. Et erit tanꝙ lignū: qđ plantatū eſt ſecus decurſus aquarum: quod fructuꝫ ſuum dabit in tp̄e ſuo. Et folium eius nō defluet: ꝛ oīa quęcunqꝫ faciet proſperabuntur. Non ſic impij non ſic: ſed tanꝙ puluis, quē proijcit ventus a facie terrę. Jdeo nō reſurgunt impij in iudicio: neqꝫ peccatores in conſilio iuſtorum. Qm̄ nouit dominus viam iuſtorum: ꝛ iter impiorum peribit.

DOmine quis habitabit in tabernaculo tuo? aut qs requieſcet in mōte ſctō tuo? Qui ingreditur ſine macula, ꝛ operatur iuſtitiā. Qui loquitur veritatē in corde ſuo: q nō egit dolū in lingua ſua. Nec fecit ꝓximo ſuo malū: ꝛ opprobrium non accepit aduerſus ꝓximos ſuos. Ad nihilū deductus eſt in cōſpectu eius malignus: timentes aūt dn̄m glorificat. Qui iurat ꝓximo ſuo, ꝛ nō decipit: q pecuniā ſuā nō dedit ad vſurā, ꝛ munera ſup innocētes nō accepit. Qui facit hęc, nō mouebitur in ęternuꝫ. Ps. Deus in nōie tuo. fol. 96. Deus in adiutorium meū. fol. 108. Fundamenta eius in montibus ſanctis: diligit ꝛc.

DOminus regnauit, decorē indutus eſt: indutꝰ eſt dn̄s fortitudinē, ꝛ ꝑcinxit ſe. Etenim firmauit orbē terrę, q non cōmouebitur. Parata ſedes tua ex tūc a ſeculo tu es. Eleuauerunt flumina dn̄e: eleuauerunt flumina vocē ſuā. Eleuauerunt flumina fluctus ſuos a vocibus aquarum multarū. Mirabiles elationes maris: mirabilis in altis dn̄s. Teſtimonia tua credibilia

bilia facta ſunt nimis: domū tuā decet ſctudo dñe ĭ lōgitudine dierū. ps. Beati oēs qui ti. fol. 184. Canticū. Benedicite. fol. 89. ⁊ ad ſingulos ℣. fiat crucis ſignū cū cruce ꝯtra tēpeſtatē: ⁊, ſi videbit, addant pſal. graduales, ſup. fol. 184. Quo facto ſtans dicit. ℣. Adiutorium no. ℟. Qui fe. ℣. Oſtende nobis dñe miam tuam. ℟. Et ſalutare tuum da no. ℣. Adiuua nos deus ſalutaris nr̄. ℟. Et pp gloriā nois tui libera nos. ℣. Nihil proficiat inimic. ⁊c. ℟. Et filius iniq. ⁊c. ℣. Fiat mia tua dñe ſuper nos. ℟. Quēadmodū ſperauimus in te. ℣. Saluum fac pplm̄ tuum dñe. ℟. Et benedic hēditati tuę. ℣. Vox dñi ſup aquas multas. ℟. Deus maieſtatis intonuit. ℣. Viderūt te aquę deus. ℟. Viderunt te aquę ⁊ timuerunt. ℣. Quid eſt tibi mare qꝛ fugiſti? ℟. Et tu iordanis, qꝛ ꝯuerſus es retrorſum? ℣. Nō priuabis bonis eos qui ambulāt in innocentia. ℟. Dñe deus virtutū, btūs hō qui ſperat in te. ℣. Dñe ex. ℟. Et cl. ℣. Dñs vo. ℟. Et cū. Oro.

Omnips ſempiterne deus parce metuentibus: ⁊ ꝓpitiare ſupplicibus: vt poſt noxios ignes nubiū ⁊ vim procellarū in miam tranſeat laudis cōminatio tēpeſtatis. Oremus. Oratio.

Rex ęterni imperij oṗs deus, qui das eſcā oi carni: qui operis cęlū nubibus: ⁊ paras terrę pluuiā: qui mandas nubibus deſuper, ⁊ ianuas cęli aperis: qui transfers auſtrū de cęlo ⁊ inducis in virtute tua africū: qui rigas mōtes de ſuperioribus ſuis: ⁊ de fructu operū tuorū ſatiaſ terra: qui angelo ꝑcepiſti, ne terrę, mari, neqꝫ arboribus noceret: parce dñe metuentibus: ⁊ ꝓpitiare ſupplicantibus: te. n. dñe ſupplices exoramus: vt ꝓcul abſcedat incurſio turbinum, calamitas tēpeſtatū, fragor grandinū, ꝑcuſſio fulminū, ⁊ q̄libet inſidię inimici: tēperent infeſta tonitrua ⁊ noxię pluuię. ventorū flamina fiant moderate ſuſpēſa: ⁊ ois quoqꝫ ſpūs ꝓcellarū, ⁊ aereę ptātes dextera tuę proſternant virtutis. deſcendat, q̄s dñe, deſuper ſpūs ſcūs: ⁊ ſicut Samueli cornigerū agnū in holocauſtū tuuꝫ mactāti fragor aurarū turbā repulit aduerſantē, ita fugatis oibus ꝯtrarię ptātis virtutibus, fruges, mētes, ⁊ corpora fideliuꝫ manus ſeruet angelica, ꝓtectione ſuperna ⁊ poſt ſopitos nubiuꝫ impetus, in laudis ⁊ deuotionis, ac ſpūalis amoris augmētū trāſeat ꝯminatio ptātis. Per do. Poſtea dicatur. Pr nr̄. Aue Maria. Credo. fol. 23. Symbolum. Quicunqꝫ vult. ſup. fol. 127. Kyrie ele. Chriſte eleiſ.

Kyrie eleiſ. Pr nr. ℟. Et ne. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum. Oratio.

Domine Jeſu Chre, qui feciſti celũ ꝛ terraz, mare ꝛ oĩa que in eis ſunt: quiqꝫ flumini Jordani bñdixiſti, atqꝫ in eo baptizari voluiſti, ꝛ tuas ſciſſimas manus ꝛ brachia ſacratiſſima in cruce extẽdiſti, quibus aerẽ ſcificaſti, obſecramus immenſam pietatis ꝛ bonitatis tue abundãtiã: quatenus has nubes, quas añ me ꝛ poſt me ꝛ ſupra ꝛ a dextris ꝛ a ſiniſtris video aerez perturbare, diſſoluere ꝛ annihilare digneris: vt alligata ptãs demoñũ ip ipſis ſeuiens deficiat ꝛ turbet, ad laudẽ tui ſciſſimi nominis, ꝛ oĩpotẽtiſſime maieſtatis tue. Qui. Poſtea, ſi expediens viſum fuerit, ſacerdos accipiat reuerẽter corpus dñi i vaſe decẽto ꝛ ꝯtra exiẽs nubes i modũ crucis cũ dicto vaſe ſignet, dicẽs.

Omnis ✠ vincit, Chriſtꝰ ✠ regnat, Chr̃s ✠ imperat vobis nubes ꝛ tẽpeſtates, vt diſſoluamini ſine alicuius hoĩs vel aĩalis, aut fructus terre, arboris, loci vel domus dãno vel leſione. Circũdet te nubes deus pa ✠ ter: circũdet te deus fi ✠ lius: circundet te deus ſpũs ✠ ſctũs: deſtruat te deus pa ✠ ter: deſtruat te deꝰ fi ✠ liꝰ: ꝺſtruat te deꝰ ſpũs ✠ ſcũs. Am̃. Adiuratio.

Sanctus Mattheus ✠ ſanctus Marcus ✠ ſcũs Lucas ✠ ꝛ ſctũs Joannes ✠ euangeliſte: qui Chr̃i euangelium per quatuoꝛ mundi partes diuulgauerũt, ipſi ſuis meritis ꝛ ꝑcibus hanc tẽpeſtatez ab oĩbus chriſtianoꝛũ finibus, ab eodẽ dño nr̃o Jeſu Chriſto obtineãt effugari, ꝛ depelli. Et ego peccatoꝛ ꝛ Chr̃i ſacerdos, licet indignus, authoꝛitate ꝛ virtute eiuſdez dei ꝛ dñi nr̃i Jeſu Chr̃i ſummi Imperatoꝛis, non mea potẽtia innixus, ꝛ confiſus, vobis ꝑcipio immundiſſimi ſpũs, qui has nebulas ꝯcitatis, in virtute eiuſdẽ dei ꝛ dñi nr̃i Jeſu ✠ Chriſti, ꝛ per tremendum eius iudiciũ: ꝛ per ſciſſimã crucẽ ſuã ✠ quam ꝯtra vos facio, ꝛ per merita intemerate ſemperqꝫ virginis beatiſſime Marie dei genitricis, ꝛ ꝑ merita oĩum ſctoꝛũ: vt exeatis ab eis ꝛ eas diſpergatis in locis ſylueſtribus quatenus nocere non poſſint homini, vel iumẽto, aut volucri, fructibus, aut quibuſcũque rebus humano vſui deputatis. Per eundem dñm nr̃m Jeſum Chrm̃, qui venturus eſt iudicare viuos ꝛ moꝛtuos ꝛ ſeculuz per ignez. Amẽ. ✠ Ipſe vobis imperat demones, qui has nubes cómouetis, qui de nube lucida dixit: ✠ Hic eſt filius meus dilectꝰ, in quo mihi bene cõplacui. ✠ Ipſe vobis imperat, qui

principem veſtrum deuicit ⁊ ligauit. ✠ Ipſe vobis imperat, q ſua ſacratiſſima cruce ⁊ corporis ſui ſctiſſimi in ea extēſione aerē purgauit. ✠ Ipſe vobis imperat, qui inferno ſpoliato reſurgens a mortuis poſt quadraginta dies a nube ſuſceptus aſcendit in cęlū. ✠ Ipſe vobis imperat, q vos ęterne gehēnę mācipauit ignib⁹. Qui vēturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ ſclꝫ ꝑ ignē. Poſtea oſtendat crucez in aere a quatuor lateribus dicēs.

HEcce ✠ ſignum ſctiſſimę crucis: fugite partes aduerſę: ✠ vicit. n. vos ⁊ mundum Dñs noſter Jeſus ✠ Chriſtus filius Dei ſummus Imperator, qui eſt leo de tribu Juda, radix Dauid. Poſtea aſpergat aquā benedictā in modum crucis per quatuor latera. Et ſi adhuc perſeuerauerit ips tempeſtuoſum, dicende ſunt litanię. Poſtea ſacerdos benedicat nubes dicens.

BEn dictio dei oīpotētis pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpūs ✠ ſcī deſcēdat ſup has nubes, ⁊ oēꝫ vim inimici ab eis repellere dignetur: ℟. Amen. ¶ De bñdictione loci vel domus. Cap. 24.

℣. Adiutorium noſtrum in nomine domini. Oremus. Oratio.

BEnedic dñe deus omnipotens locum iſtum, vel domum iſtā: vt ſit in eo vel in ea ſanitas, caſtitas, victoria, virtus, pax, charitas, humilitas, bonitas, māſuetudo, plenitudo legis ⁊ gratiarum actio patri, ⁊ filio, ⁊ ſpūi ſctō: ⁊ hęc benedictio maneat ſuper hunc locū vel domū iſtā, ⁊ ſuper habitātes in eo, vel in ea. Per Chriſtum do. ℟. Amen. Aſpergatur aqua benedicta.

¶ Benedictio domus noxię, vel a demonio vexatę.

Adiutorium. Domine exau. Dominus vob. Oremus. Oratio.

OMnipotens ſempiterne Deus, qui ſacerdotibus tuis pręcęteris tantā grām ꝯtuliſti, vt quicquid in tuo noīe digne perfecteq; ab eis agit, a te fieri credatur: q̄s immenſam clementiam tuam: vt qđ modo viſitaturi ſumus viſites: ⁊ quicquid benedicturi, bene ✠ dicas: ⁊ ad ea, quę acturi ſumus, dexterā tuę potētię extendas: ſitque ad nřę humilitatis ingreſſum ⁊ introitū, ſanctorum tuorū meritis, fuga demonum, ⁊ angeli pacis ingreſſus. Per Chřm. ℟. Amen. Deinde ſacerdos incipiat pſalmos graduales. fol. 184. ⁊ proſequatur quinq; primos, aquam benedictam aſpergendo per loca domus, quibus finitis dicat. Kyrie ele. Chriſte eleiſ. Kyrie elei. Pater noſter. Et ne nos. Dñe exaudi orationem meam. Dominus vobiſcū. Oremus. Oratio.

DOmum tuã dñe clementer ingredere: ⁊ in tuorũ tibi cor-
da fideliũ perpetuã ↄstrue mansionẽ: ⁊ presta, vt in hac
domo nulla malignorum spũum dñetur nequitia. Per. Deinde
incipiat psal. Qui confidunt. cum alijs quatuor gradualibus se
quentibus. fol. 184. cum Gloria pa. ⁊ prius ſpargat aquam be-
nedictam per domum. Quibus finitis dicat Kyrie eleiſ. pater
noster. vt ſup. Domine exau. Dominus vob. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne deus: qui in omni loco dñationis tue to
tus aſſiſtis, totus operaris, adeſto ſupplicationibus nr̃is:
vt huius domus edificate ſis protector: ⁊ nulla hic nequitia ↄ-
trarie ptãtis obſiſtat: ſed virtute ſpũs ſcti ⁊ operatione, fiat tibi
hic primum ſeruitium: ⁊ deuota libertas exiſtat. Per. Poſtmo
dum incipiat pſal. De profun. ⁊ proſequatur ipſum: ⁊ alios gra
duales ſequentes. ſup. folio 184. interim aſpergat domum aquã
benedicta. Quibus completis dicat Kyrie elei. Pater nr̃. ⁊ ce-
tera, vt ſup. Domine exau. Dominus vo. Oremus. Oratio.

DEus, qui in omni loco dominationis tue dedicator aſſiſtis
exaudi nos, queſumus: vt inuiolabilis huius domus per-
maneat bene ✠ dictio: ⁊ beneficia tui muneris vniuerſitas que
ſupplicat mereat. Per Chr̃. ¶ Poſtea in principaliori loco do
mus legat ſequens euangelium. Dominus vobiſcum.

Sequentia ſancti Euangelij ſecundum Lucam. Cap. 19.

IN illo tpe. Ingreſſus Jeſus perambulabat Jerico. Et ec-
ce vir noie Zacheus: ⁊ hic erat princeps publicanorũ: ⁊
ipſe diues. Et querebat Jeſum videre, quis eſſet: ⁊ non poterat
pre turba: qꝛ ſtatura puſillus erat. Et precurrens aſcendit in ar
borem ſycomorum, vt videret illũ: quia inde erat tranſiturus.
Et cum veniſſet ad locum, ſuſpiciens Jeſus vidit illum: ⁊ dixit
ad eum. Zachee feſtinãs deſcende: qꝛ hodie in domo tua opor-
tet me manere. Et feſtinans deſcendit: ⁊ ſuſcepit illum gaudens.
Et cum viderent oẽs murmurabant dicentes, ꝙ ad hominem
pctõrem diuertiſſet. Stans autem Zacheus dixit ad dñm: Ecce
dimidium bonorum meorum dñe do pauperibus: ⁊ ſiquid ali-
quem defraudaui, reddo quadruplum. Ait Jeſus ad eum: quia
hodie domui huic ſalus a Deo facta eſt, eo quod ⁊ ipſe ſit filius
Abrahe. Venit enim filius hominis querere, ⁊ ſaluum facere
quod perierat. Deinde benedicitur incenſum iſto modo.

Per

PEr interceſſionē btī Michaelis archangeli ſtantis a dextris altaris incenſi, ⁊ oīum ſcōꝝ angeloꝝ incenſuz iſtud digneris dn̄e bn̄ ✠ dicere, ⁊ in odorem ſuauitatis accipe. Per.
Poſtea ſacerdos ponat icēſuz ſup ignē in thuribulo ⁊ icēſet domū. dicēdo. Incēſū iſtud a te bn̄dictuz aſcendat ad te dn̄e. ℟. Et deſcēdat ſuper nos mīa tua. Dn̄e exau. Oremus. Oratio.

TE deum pr̄em oīpotentem ſuppliciter exoramus, pro hac domo, ⁊ pro habitatoribus eius: vt eam bene ✠ dicere ⁊ ſcī ✠ ficare digneris: vt ſint promptuaria eorum plena, eructātia ex hoc in illud: tribue ēt eis de roꝛe cęli abundantiam, ⁊ de pinguedine terrę vitę ſubſidium: ⁊ deſideria eorum ad effectum tuę miſerationis perducas: ⁊ ad introitum nr̄m hanc domum bene ✠ dicere ⁊ ſctī ✠ ficare digneris: ſicut benedicere dignatus es Abraham, Iſaac, ⁊ Iacob: vt intra parietes domus huius, ⁊ angulos eius inhabites. Per Chriſtū. Oremus. Oratio.

VIſita, q̄s dn̄e, habitationē iſtā: ⁊ oēs iſidias inimici ab ea lōge repelle: ⁊ angeli tui ſcī habitēt in ea, qui nos in pace cuſtodiant: ⁊ benedictio tua ſit ſuper eā ſemper. In noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ✠ ſcī. ℟. Am̄. Poſtea domuz ⁊ oēs habitantes in ea benedicat dicens. Et benedictio dei oīpotētis, pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti deſcendat ſuper hanc domum, ⁊ omnes habitantes in ea, ⁊ maneat ſemper. ℟. Amen.

¶ Benedictio thalami vel camerę. ℣. Adiuto. Dn̄e exa. Oro.

BEne ✠ dic dn̄e thalamū hunc, ⁊ oēs habitantes in eo: vt in tua pace ꝯſiſtant, ⁊ in tua voluntate permaneāt, ⁊ ſeneſcant, ⁊ multiplicent̄ in lōgitudinem dierum, ⁊ ad regna cęloꝝ perueniant. Per Chriſt. Aſpergat poſtea illud aqua benedicta.

¶ De benedictione nauis. Cap. 25.

SAcerdos nauem benedicturꝰ accepto ſuperpelliceo ⁊ ſtola nauem ingreditur ⁊ ſtans in puppi eius dicit verſum. Adiutorium noſtrum in nomine domini. Pſalmus.

SAcrificent ſacrificium laudis, ⁊ annuncient opera eius in exultatione. Qui deſcendunt mare in nauibus: facientes operationē in aquis multis. Ipſi viderunt opera dn̄i: ⁊ mirabilia eius in profundo. Dixit ⁊ ſtetit ſpūs procellę: ⁊ exaltati ſunt fluctus eius. Aſcendunt vſq; ad cęlos, ⁊ deſcendunt vſq; ad abyſſos: anima eorum in malis tabeſcebat. Turbati ſunt ⁊

moti ſunt ſicut ebrius: ⁊ oīs ſapiētia eorū deuorata eſt. C lamauerunt ad dn̄m cū tribularent: ⁊ de neceſſitatibus eorū eduxit eos. E t ſtatuit procellā eis in auram: ⁊ ſiluerūt fluctus eius. E t letati ſunt qꝛ ſiluerunt ⁊ deduxit eos in portū volūtatis eorū. C ōfiteant dn̄o miſericordie eius: ⁊ mirabilia eius filijs hominū. E t exultēt eū in eccl'a plebis ⁊ in cathedra ſeniorꝫ laudent eū. G loria pa. ℣. Dn̄e exau. ℣. Dn̄s vo. Oremus. Oratio.

R Eſpice in nos oīps deus de celo ſancto tuo: ⁊ dignare bene ✠ dictione celeſti huic bene ✠ dicere naui: in qua ſācto comitante angelo tuo, ambulantes itinere recto ⁊ proſpero dirigere, ⁊ ab oī triſtitia ⁊ infortunio eripere digneris: vt ad patriā ⁊ ad portū ſalutis reuerſi, te cū alacritate mētis exultantes laudēt creatorē vniuerſorū. Qui cū filio tuo benedicto dn̄o noſtro Jeſu Chriſto, ⁊ cum ſpū ſancto viuis ⁊ regnas deus, in ſecula ſeculorum. Amen. Sequentia ſancti Euange. ſm Marcum.

I N illo tpe. Una die cum ſero eſſet factū, dixit Jeſus diſcipulis ſuis: Trāſeamus cōtra. Et dimittētes turbā aſſumūt eū ita vt erant in nauim: ⁊ alie naues erant cū illo. Et facta eſt procella magna venti: ⁊ fluctus mittebant in nauim: ita vt impleret nauis. Et erat ipſe in puppi ſuper ceruical dormiens. Et excitant eū: ⁊ dicunt illi: Magiſter non ad te pertinet qꝛ perimus? Et exurgens cōminatus eſt vento: ⁊ dixit mari: Tace: obmuteſce. Et ceſſauit ventus: ⁊ facta eſt tranquillitas magna. Et ait illis: quid timidi eſtis? Nec dū habetis fidem? Et timuerunt timore magno: ⁊ dicebant ad alterutrum. Quis putas eſt iſte, quia mare ⁊ venti obediunt ei? Oremus. Oratio.

B Enedic dn̄e hanc nauim: ⁊ ſicut bn̄ ✠ dixiſti filijs Jſrael de Aegypto ꝑ manum Moyſi exeūtibus, ⁊ ꝑ mare rubrum trāſeuntibus: ⁊ ſic nauim iſtā ⁊ famulos tuos in ea nauigantes bene ✠ dicere: ⁊ ad deſtinatū locum perducere digneris: Per. ps. A fferte dn̄o. fol. 190. Dū ſacerdos dicit pſalmū hunc aſpergit totā puppim aqua benedicta, ⁊ poſtea procedit ad medium nauis, ⁊ dicit Dn̄s vob. Sequentia ſci Euang. ſm Mattheum.

I N illo tpe iuſſit Jeſus diſcipulos ſuos aſcēdere in nauiculā, ⁊ ꝓcedere eū trans fretū, donec dimitteret turbas. Et dimiſſa turba, aſcendit in montē ſolus orare. Veſpere aūt facto ſolus erat ibi: nauicula vero in medio mari iactabatur fluctibus:

erat

erat.n.cõtrarius vẽtus. Quarta aũt vigilia noctis venit ad eos
ambulans ſupra mare. Videntes aũt eũ ambulantẽ ſupra ma=
re turbati ſunt dicentes: Quia phãtaſma eſt. Et prę̨ timore cla=
mauerũt. Statimq; Jeſus locutus eſt eis dicens: Habete fidu=
ciam: ego ſum, nolite timere. Rñdens autẽ Petrus dixit: Dñe ſi
tu es, iube me venire ad te ſup aquas. At ipſe ait: Veni. Et deſcẽ=
dens Petrus de nauicula, ambulabat ſup aquaz, vt veniret ad
Jeſum. Videns vero ventũ validũ, timuit. Et cũ cępiſſet mergi,
clamauit dicẽs. Dñe ſaluũ me fac. Et ꝯtinuo Jeſus: extendens
manũ: appręhendit eũ: ⁊ ait illi: Modicę fidei quare dubitaſti?
Et cũ aſcẽdiſſet nauiculã, ceſſauit vẽt⁹. Qui aũt i nauicula erant
venerũt: ⁊ adorauerunt eũ dicentes: Vere fili⁹ dei es. Ore. Orõ.

Domine deus noſter, qui gubernaſti Noe ſuper vndas di=
luuij, ⁊ manũ Petro extendiſti: porrige dexteram tuã ſu=
per hanc nauim, ⁊ ſuper naucleruŭ ⁊ nautas eius: ⁊ dona ipſis
famulis tuis ſanitatem aię ⁊ corporis: ⁊ ad portum ſalutis eos
perducere digneris illęſos. Qui viuis ⁊ regnas. Pſalmus.

Voce mea ad dñz clamaui, voce mea ad deũ, ⁊ intendit mi=
hi. In die tribulationis meę deũ exquiſiui manibus meis:
nocte ꝯtra eũ, ⁊ nõ ſum deceptus. Renuit ꝯſolari aĩa mea: me=
mor fui dei, ⁊ delectatus ſum, ⁊ exercitatus ſum, ⁊ defecit ſpirit⁹
meus. Anticipauerunt vigilias oculi mei: turbatus ſum, ⁊ non
ſuz locutus. Cogitaui dies antiquos, ⁊ annos ęternos in mẽte
habui. Et meditatus ſum nocte cũ corde meo, ⁊ exercitabar, ⁊
ſcopebã ſpũm meũ. Nunquid in ęternũ ꝓijciet deus: aut nõ ap
ponet, vt cõplacitior ſit adhuc? Aut in finez miam ſuã abſcin=
det in gñatione ⁊ gñationẽ? Aut obliuiſcet miſereri deus: aut ꝯ=
tinebit in ira ſua mias ſuas? Et dixi: nũc cępi: hęc mutatio dex
terę excelſi. Memor fui operuz dñi: qz memor ero ab initio mi=
rabiliũ tuorũ. Et meditabor in oib⁹ operibus tuis: ⁊ in adin=
uẽtionibus tuis exercebor. Deus in ſcõ via tua: qs de⁹ magnus
ſicut deus nr̃: tu es deus q facis mirabilia. Notaz feciſti i pplis
virtutẽ tuam: redemiſti in brachio tuo pplz tuũ, filios Jacob ⁊
Joſeph. Viderũt te aquę deus, viderũt te aquę, ⁊ timuerunt: ⁊
turbatę ſunt abyſſi. Multitudo ſonitus aquarũ: vocẽ dederunt
nubes. Etenim ſagittę tuę trãſeũt: vox tonitrui tui i rota. Illu
xerũt coruſcatiões tuę orbi terrę: cõmota eſt ⁊ ꝯtremuit terra.

I n mari via tua, ⁊ ſemite tue ī aquis multis, ⁊ veſtigia tua non cognoſcent. D eduxiſti ſicut oues pplm̄ tuū, ī manu Moyſi ⁊ Aarō. Dū dr̄ hic ps. ſacerdos aſpgit naui ī medio ex oi pte: ⁊ poſtea pcedit a pr̄a nauis, ⁊ dicit. Dn̄s vo. Seq. ſcti euā. ſz Lu. c. 5.

I N illo tpe. Cum turbe irruerent in Jeſum, vt audirēt verbum Dei: ⁊ ipſe ſtabat ſecus ſtagnum geneſareth. Et vidit duas naues ſtātes ſecus ſtagnū: piſcatores autē deſcenderāt, ⁊ lauabāt retia. Aſcendens aūt in vnā nauium, que erat Simonis, rogauit eū, vt a terra reduceret puſillum. Et ſedēs docebat de nauicula turbas. Ut ceſſauit aūt loqui, dixit ad Simonem. Duc in altum: ⁊ laxate retia vr̄a in capturā. Et rn̄dens Simon dixit illi: Preceptor per totā noctem laborātes nihil cepimus: in verbo aūt tuo laxabo rete. Et cum hoc feciſſent, cōcluſerunt piſciū multitudinē copioſam. Rumpebat aūt rete eorum. Et annuerunt ſocijs, qui erāt in alia naui: vt venirēt, ⁊ adiuuarēt eos. Et venerunt: ⁊ impleuerūt ambas nauiculas. Oremus. Oratio.

D Omine Jeſu Chr̄e, q in ſili̇tudinē nauis eccl'e Noe arcam fieri voluiſti, vt mundāte diluuio ſoli q in ea inuēti eſſent ſaluarent, ſuppliciter exoramus clemētiā tuā: vt huic naui ſaluberrimū pfectionis curſum paſſiz iugiterqz ꝯcedas. Qui vi. Ps.

D Eus nr̄ refugiū ⁊ virtus, adiutor in tribulationib⁹ q̄ inuenerunt nos nimis. P ropterea nō timebimus dum turbabit terra, ⁊ trāſferent mōtes in cor maris. S onuerūt ⁊ turbate ſunt aque eorum: ꝯturbati ſunt mōtes, in fortitudine eius. F luminis īpetus letificat ciuitatē dei: ſcificauit tabernaculū ſuū altiſſimus. D eus in medio eius nō cōmouebit: adiuuabit eā deus mane diluculo. C ōturbate ſunt gētes, ⁊ iclinata ſunt regna: dedit vocē ſuā, ⁊ mota eſt terra. D n̄s virtutū nobiſcū: ſuſceptor nr̄ de⁹ Jacob. U enite ⁊ videte opera dn̄i, que poſuit pdigia ſup terrā, auferēs bella vſqz ad finē terre. A rcū ꝯteret ⁊ cōfriget arma: ⁊ ſcuta cōburet igni. U acate ⁊ videte qm̄ ego ſum deus: exaltabor in gētibus, ⁊ exaltabor in terra. D n̄s virtutū nobiſcū: ſuſceptor nr̄ deus Jacob. Dū hic ps dr̄, ſacerdos aſpergit totā pr̄a ab oi parte aqua bn̄dicta: ⁊ poſtea reuertit ad mediū nauis, ⁊ dicit Dn̄s vob. Seq. ſcti euang. ſm Joan. C. 6.

I N illo tpe. Cū cōgnouiſſet Jeſus, qr vēturi eſſent vt raperēt eum: ⁊ facerēt eum regē, fugit iterū in mōtē ipſe ſolus.

Ut

Cum aũt ſero factũ eſt, deſcẽderũt diſcipuli eius ad mare. Et cum aſcẽdiſſent nauim, venerunt trans mare in Capharnaũ. Et tenebre iã facte erant: ⁊ non venerat ad eos Jeſus. Mare autem vento magno flante exurgebat. Cum remigaſſent ergo ſtadia quaſi vigintiquinqꝫ aut triginta, vident Jeſum ambulantẽ ſupra mare, ⁊ ꝓximũ naui fieri, ⁊ timuerũt. Ille aũt dixit eis: Ego ſũ, nolite timere. Voluerunt ergo eũ accipere in nauim: ⁊ ſtatĩ nauis fuit ad terrã, ad quam ibant. Dñs vob. Oremus. Oratio.

DEus cuius in mari vie, ⁊ ſemite ĩ aquis multis, intẽde ſupplicãtiũ ꝓces: ⁊ famulos tuos ĩ hac naui ↄſtitutos maris ſemitas peragrantes, quos ſacrorum tuorum perfudit grã, potẽtie tue dextera protectos regas, ⁊ in fluctibus gubernes aduerſus oẽs formidines atqꝫ infortunia oĩbuſqꝫ in hac naui contentis ſubſtantijs atqꝫ impoſitis bñdicas: ✠ eorũqꝫ lucra multiplices, ac ↄtra cuncta terrarũ, ⁊ maris diſcrimina eos propitius defenſare digneris. Per. Kyrie ele. Chriſte ele. Kyrie. Pr nr. Aue Maria. Credo fol. 24. Cũ dr Pr, ⁊ reliqua ſacerdos aſpergat aquã benedictã per totã nauim. Poſtea completo Credo, dicat. ℣. In mari vie tue, ⁊ ſemite tue in aquis multis: ⁊ veſtigia tua non cognoſcent. ℟. Deduxiſti ſicut oues pplm tuũ in manu Moyſi ⁊ Aaron. Dñe exau. Dñs vob. Oremus. Oratio.

EXaudi nos dñe ſancte, pater oĩps, eterne deus: ⁊ mittere digneris ſcm̃ angelũ tuũ de celis, q cuſtodiat, foueat, protegat, viſitet, atqꝫ defendat omnes habitãtes in hoc habitaculo. Per Chriſtum dominum noſtrũ. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

OMps ſempiterne deus, qui B. Petrũ aplm tuũ ſuper mare ambulantẽ ad te venire iuſſiſti, ⁊ coaplm eius Paulum tertio naufragantẽ de ꝓfundo pelagi liberaſti: bene ✠ dicere digneris hanc nauim: ⁊ famulis tuis in ea nauigantibus in tua mia cõfidentibus adeſſe digneris: vt ope mie tue adiuti, ad loca deſtinata, ⁊ ad portum ſalutis ſine impedimento ſani ⁊ incolumes valeant peruenire. Qui viuis ⁊ regnas in vnitate ⁊c.

BEnedictio dei omnipotentis, pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti deſcendat ſuper hanc nauim, ⁊ nauigantes in ea, ⁊ maneat ſemper. Amen. Dominus vobiſcum. Initium ſancti euangelij ſm Jo. In principio erat verbũ. ſup. j. fol. 11. Aña. Salue regina. cum oratione. Concede.

De

¶ De benedictione ſeu aſperſione aquę benedictę per officinas canonicę, vel domus proprię. Cap. 26.

CUm clerici volunt aſpergere aquã bñdictã p officinas canonicę, vel domus, vadat aliquis ſacerdos cũ ſocio vel ſociis, ꝛ aſpergẽdo aquã bñdictã incipiat in ſacriſtia pſalmũ. Memẽto dñe Dauid. ſup fol. 184. Aña. Domũ iſtã ptege dñe: ꝛ angeli tui ſcti cuſtodiant muros eius. ℣. Dñe dilexi decorem domus tuę. ℟. Et locum habitationis glorię tuę. Oremus. Oro.

OMnipotens, ꝛ miſericors deus, q ſacerdotum miniſterio ad tibi ſeruiẽdũ ꝛ ſupplicãdũ vti dignaris: q̃s imẽſam clemẽtiã tuã: vt qcqd nõ viſitamus viſites, qcqd bñ ✠ dicimus, bene ✠ dicas: ſitq3 ad nrę humilitatis introitũ, ſcõrũ tuorũ meritis, fuga demonũ, ꝛ angeli pacis ingreſſus. Per. Poſtea procedat ad dormitoriũ, ꝛ ibi dicat pſal. Leuaui oculos. fol. 183. Añ. Salua nos dñe vigilãtes, cuſtodi nos dormiẽtes, vt vigilemus cũ xpo, ꝛ requieſcamꝰ. ℣. In pace i idipſuz. ℟. Dormiã ꝛ requieſcã. Orem.

BEne ✠ dic dñe hoc dormitoriũ famulorũ tuorũ: q non dormis, neq3 dormitas cuſtodiens Iſrael: ꝛ famulos tuos in hac domo qeſcẽtes poſt laborẽ cuſtodi ab illuſionibus phãtaſmaticis ſatanę: vt vigilãtes in pceptis tuis meditent: ꝛ dormiẽtes te p ſoporẽ ſentiãt: ꝛ hic ꝛ vbiq3 defenſionis tuę muniant auxilio. Per Chrm. In infirmaria dicat pſal. Dñe ne in furo. 154. Aña. Aſpice dñe de ſede ſctã tua, ꝛ cogita de nobis: inclina deus meus aurez tuã ꝛ audi: aperi oculos tuos, ꝛ vide tribulationez noſtram. ℣. Miſerere mei dñe, qm infirmus ſum. ℟. Sana me domine, quoniam conturbata ſunt oſſa mea. Oremus. Oratio.

OMnipotens ꝛ miſericors deus, q̃s immẽſam pietatẽ tuaz: vt ad intuitũ humilitatis nrę hunc locũ infirmitorij, ꝛ hunc famulũ tuũ, vel hos famulos tuos in eo feſſum, vel feſſos iacẽtẽ, vel iacẽtes ſalutifere viſitare digneris: ꝛ ſicut viſitaſti dñe Tobiã, ſocrũ Petri, puerũq3 cẽturionis: ita ꝛ iſte, vel iſti priſtina ſanitate aię corporiſque recepta grãs tibi in eccľa tua referat, vel referãt actionem. Per. In refectorio dicat pſal. Beati oẽs qui timent dñm. folio 184. Aña. Oculi oium in te ſperant dñe: ꝛ tu das illis eſcas in tpe opportuno: aperis tu manum tuã, ꝛ imples oẽ aial benedictione. ℣. Edent pauperes ꝛ ſaturabuntur. ℟. Et laudabunt dñm qui requirunt eum. Oremus. Oratio.

Omni-

O Mps ⁊ miſericors deus, qui famulos tuos in hac domo alis refectione carnali, vt cibū vel potum te bene ✠ dicē te cum grãrū actione percipiant: preſta, q̄s, vt hic ⁊ in eternū per te ſalui eſſe mereant. Per Chrm. In coquina dicat pſalmū. D n̄s regit me. fol. 166. Añ. In loco paſcue ibi me collocauit. ℣. Paraſti in dulcedine tua pauperi deus. ℟. Qui habitare facis vnanimes in domo. Oremus. Oratio.

D Eus eterne, ante cuius cōſpectum aſſiſtunt angeli, ⁊ cui⁹ nutu regunt vniuerſa: q̄ etiā neceſſarijs humane fragilitatis tua pietate cōſulere nō deſinis, te humiliter imploramus: vt habitaculū iſtius officine illa bn̄ ✠ dictione pfundas: qua per manus Eliſei prophete in olla eremitica guſtus amariſſimos dulcoraſti: ⁊ ſemꝑ hic tue bn̄dictionis copia redūdāte laudes tibi referāt ſerui tui: q dās eſcā oī carni: ⁊ imples oē aīal bene ✠ dictione ſaluator nr̄. Qui viuis ⁊ c. In cellario dicat pſalmum.

B Enedictus dn̄s deus meus: qui docet manus meas ad prelīū: ⁊ digitos meos ad bellū. M iſericordia mea ⁊ refugiū meū: ſuſceptor meus ⁊ liberator meus. P rotector meus: ⁊ in ipſo ſperaui: q ſubdit ppl'm meū ſub me. D n̄e quid eſt hō, q2 innotuiſti ei: aut filius hoīs, q2 reputas eū. H ō vanitati ſilis fact⁹ eſt: dies eius ſicut vmbra pretereunt. D n̄e inclina celos tuos, ⁊ deſcēde: tāge mōtes ⁊ fumigabunt. F ulgura coruſcationē, ⁊ diſſipabis eos: emitte ſagittas tuas, ⁊ cōturbabis eos. E mitte manum tuā de alto: eripe me, ⁊ libera me de aquis multis, ⁊ de manu filiorū alienorū. Q uorū os locutū eſt vanitatē: ⁊ dextera eorum dextera iniquitatis. D eus cāticū nouū cātabo tibi: in pſalterio decachordo pſallā tibi. Q ui das ſalutē regib⁹: qui redemiſti Dauid ſeruum tuum: de gladio maligno eripe me. E t erue me de manu filiorum alienorū: quorum os locutū eſt vanitatē, ⁊ dextera eorum: dextera iniquitatis. Q uorum filij ſicut nouelle plātationes in iuuētute ſua. F ilie eorum cōpoſite: circumornate vt ſilitudo tēpli. P romptuaria eorum plena: eructātia ex hoc in illud. O ues eorum fetoſe, abundātes in egreſſib⁹ ſuis: boues eorum craſſe. N ō eſt ruina macerie: neq2 tranſitus, neq2 clamor i plateis eorū. B eatū dixerūt ppl'm, cui hec ſunt: beat⁹ ppl's cui⁹ dn̄s de⁹ ei⁹. Añ. Ecce ego mittā vobis frumētū ⁊ vinū ⁊ oleū: ⁊ replebimini iſtis, dicit dn̄s: ideoq2 exultate

⁊ le=

⁊ lętamini in dño deo veſtro. ℣. Emittet dñs benedictionez ſuper cellaria tua. ℟. Et ſup opera manuū tuarū. Oremus. Oro.

OMnipotens ⁊ miſericors deus: qui vbiq; pręſens es: maieſtatem tuā ſuppliciter exoramus: vt huic promptuario gratia tua adeſſe dignetur, quę cuncta aduerſa ab eo repellat: ⁊ abundantiam bene ✠ dictionis tuę largiter infundat. Per Chriſtum dominum no. ℟. Amen. In clauſtro dicat pſalmuz.

QUam dilecta tabernacula tua dñe virtutum: cōcupiſcit ⁊ deficit anima mea in atria dñi. Cor meuz ⁊ caro mea exultauerunt in deum viuū. Etenim paſſer inuenit ſibi domum, ⁊ turtur niduz, vbi reponat pullos ſuos. Altaria tua dñe virtutum: rex meus ⁊ deus meus. Beati qui habitant in domo tua dñe: in ſecula ſeculorū laudabunt te. Beatus vir cuius eſt auxiliuz abs te: aſcēſiones in corde ſuo diſpoſuit: in valle lacrymarum in loco, quē poſuit. Etenīz benedictionē dabit legiſlator: ibunt de virtute in virtutem: videbitur deus deorum in Sion. Dñe deus virtutum exaudi orōnem meā: auribus pcipe Deus Jacob. Protector nr̄ aſpice deus: ⁊ reſpice in faciem Chr̄i tui. Quia melior eſt dies vna in atrijs tuis, ſuper millia. Elegi abiectus eſſe in domo dei mei magis ꝙ habitare in tabernaculis pctōrum. Quia miſericordiā ⁊ veritatez diligit deus: grām ⁊ gloriā dabit dñs. Non priuabit bonis eos, qui ambulant in innocētia: dñe virtutum beatus hō qui ſperat in te. Aña. Congregauit nos in vnū Chriſti amor: timeamus ⁊ amemus Chriſtum deum: vbi charitas ⁊ amor, ibi deus. ℣. Ecce ꝙ bonum ⁊ ꝙ iucundum. ℟. habitare frēs in vnum. Oremus. Oratio.

OMps ſempiterne Deus: qui nos ſingulari pręrogatiua gratię in hoc religionis clauſtro miſericorditer cōgregaſti: da nobis famulis tuis, ita in eodem laudabiliter tibi ſeruire, ⁊ in fraternitatis amore ⁊ ſyncera dilectione, ac mutua pace conuiuere: vt tandem ad illam patriaz, in qua omnia ſecura, firma, tranquilla, ⁊ ſtabilia ſunt, te largiente peruenire valeamus. Per Chri. ℟. Amen. Ad portam principalem dicat pſalmum.

LAuda Jeruſalem dominum: lauda Deum tuum Sion. Quoniam confortauit ſeras portarum tuarum: benedixit filijs tuis in te. Qui poſuit fines tuos pacem: ⁊ adipe frumenti ſatiat te. Qui emittit eloquium ſuum terrę: velo=

rę: velociter currit ſermo eius. Qui dat niuem ſicut lanam: ne-
bulam ſicut cinerem ſpargit. Mittit cryſtallum ſuam ſicut buc
cellas: añ faciẽ frigoris eius quis ſuſtinebit? Emittet verbum
ſuũ ⁊ liquefaciet ea: flabit ſpũs eius ⁊ fluent aquę. Qui annun-
ciat verbũ ſuũ Jacob: iuſtitias ⁊ iudicia ſua iſrael. Non fecit ta
liter oĩ nationi: ⁊ iudicia ſua non manifeſtauit eis. Aña. Cõfor-
tauit dñs ſeras portarum nr̃arum, ⁊ benedixit nobis. ℣. Hęc
eſt porta dñi. ℟. Et iuſti introibunt in eam. Oremus. Oratio.

Domine Jeſu Chꝛe: qui in introitu portarũ Jerl'm valuas
ſcificaſti: dũ ſplendore gẽmarũ duodecim, totidẽ apl'orũ
noĩa pſignaſti: ⁊ qui per organũ ꝓpheticũ pdixiſti, Lauda Je-
ruſalẽ dñm, qꝛ ꝯfortauit portas ſeras portarũ tuarũ, ⁊ bñdixit
filijs tuis in te, te q̃s, vt ponas oẽs fines domus iſtius pacẽ: vt
velociter currẽs interius ſermo tuus adipe frumenti ſatiet eoꝝ:
⁊ ſpũs ſctũs defendat illos: vt nunꝙ̃ nocere eis pualeat inimi-
cus: ſed oẽs habitãtes in ea interius voce, corde ⁊ opere decan
tent dicentes, Magnus dñs deus nr̃ Jeſus Chꝛs, ⁊ magna vir
tus eius, ⁊ ſapientię eius nõ eſt numerus. Qui cum deo patre in
vnitate eiuſdem ſpũs ſci in trinitate pfecta viuis ⁊ re. Dñs vob.
Sequentia ſancti euang. ſm Luc. In illo tpe. Ingreſſus Jeſus
pambulabat Jerl. 215. aña. Btã gens cuius eſt dñs deus eoꝝ,
ppl's electus in hꝛditatẽ ſibi. Kyrie. Chꝛe. Kyrie. Pater nr̃. Et ne
nos. Sed lib. ℣. Cuſtodi nos dñe vt pupillã oculi. ℟. Sub vm
bra alarum tuarum protege nos. Dñs vob. Oremus. Oratio.

Deꝰ, qui in oĩ loco dñationis tuę dedicator ſp aſſiſtis, exau
di nos, q̃s, vt inuiolabilis huiꝰ domꝰ pmaneat bñdictio:
⁊ beneficia tui muneris vniuerſitas q̃ ſupplicat mereat. Oratio.

Viſita, q̃s dñe, habitationẽ iſtã: ⁊ oẽs inſidias inimici ab ea
longe repelle: ⁊ angeli tui ſci habitent in ea, qui nos in pa
ce cuſtodiant: ⁊ benedictio tua ſit ſuper nos ſemper. Per Chꝛm.
Poſtea addat oꝛones de beata virgine ⁊ alijs ſctis ad libitum.
In reditu ad eccl'am dicere poterit pſal. Qui habitat in adiut.
fol. 60. Kyrie ele. Pater noſter. Et ne nos. ℣. Memor eſto cõ-
gregationis tuę. ℟. Quam poſſediſti ab initio. Oremus. Oro.

Omĩps ſempiterne deus dirige actus noſtros in beneplaci
to tuo: vt in noĩe dei ⁊ dñi nr̃i Jeſu Chꝛiſti filij tui ⁊ dilectiſ-
ſimi mereamur ſemper bonis operibus abundare. Per eundẽ.

¶ Bene-

¶ Benedictio ad initium alicuius operis boni. Cap.27.

℣. Adiutorium noſtrum. ps. Ad te domine leuaui animam. fol. 167. ℣. Domine exaudi ora. Dominus vobi. Oremus. Oratio.

DEus, a quo omne bonum ſumit initium, & ſemper ad potiora progrediens percipit incrementum. concede, quęſumus, ſupplicantibus nobis: vt quod ad laudem nominis tui inchoare aggredimur, ęterno tuę paternę ſapientię munere perducatur ad terminum. Per Chriſtum dominum noſtrum.

¶ De benedictione ignis. Cap.28.

℣. Adiutorium nr̄m. Dn̄e exau. Dn̄s vobiſ. Oremus. Oratio.

DOmine deus nr̄, pr̄ ops̄, lumē indeficiens, ꝯditor oīum luminū, exaudi nos famulos tuos: & bn̄ ✠ dic hunc ignē, q tua ſcificatione, atqꝫ bn̄ ✠ dictione ꝯſecret: tu q illuminas oēꝫ hoīeꝫ venientē in hūc mundū, illumina tenebras cordis noſtri & ꝯſcias nr̄as igne tuę charitatis: vt tuo lumine igniti, tuo lumine illuminati, expulſis a cordibus nr̄is pctōꝝ tenebris, ad vitā, te illuſtrāte, ꝑuenire mereamur: Per Chr̄m. Oremus. Oratio.

DOmine ſctē, pr̄ ops̄, ęterne deus, in noīe tuo & filij tui dn̄i nr̄i Jeſu Chr̄i & ſpūs ſci bn̄ ✠ dicimus ignē: & ſci ✠ ficamus creaturā hanc ignis: tu quoqꝫ eā tua virtute corrobora: & ad noſtraꝫ ſalutē ꝑuenire concede. Per. Poſtea aſpergat aqua bn̄dicta.

¶ De bn̄dictione domus, ne cōburat ab igne. Ca.29.

℣. Adiutorium noſtrum in nomine domini. Oremus. Oratio.

DEfende, q̄s dn̄e, locū iſtū, vel domū iſtā a maioribus vſqꝫ ad minimos, cū pecoribus & rebus ſuis ab igne, ab infirmitate, a tēpeſtate, ab ira vētura, ab oibus tribulationibus diaboli, & ab inſidijs inimici: vt ſit deus habitator & cuſtos: & eā ab oi igne cuſtodiat: Per Chr̄m. ℟. Amē. Aſpergat aqua bn̄dicta.

¶ De benedictione noui putei. Cap.30.

℣. Adiutorium noſtrū. Dn̄e exau. Dn̄s vob. Oremus. Oratio.

SUpplices depcamur dn̄e clemētiā pietatis tuę, vt aquā putei huius cęleſti bn̄ ✠ dictione ſci ✠ fices: & ad cōem vitę vſum ꝯcedas eſſe ſalubrē: & ita ex ea fugare digneris oēꝫ diabolicę tētationis incurſuꝫ: vt quicūqꝫ ex eo hauſerint, vel biberit, vel in quibuſcūqꝫ neceſſarijs vſibus hauſta aqua vſi fuerint, totiꝰ virtutis ac ſanitatis dulcedine ꝑfruātur: vt tibi ſcificatori & ſaluatori oīum dn̄o gr̄as agere mereamur. Per. Oremus. Oratio.

Domine

DOmine deus oĩs, qui in huius putei altitudinẽ, per crepidinẽ fiſtularũ, copiã aquaruz manare iuſſiſti: preſta, vt te iubente atqz benedicente, per noſtrę officium functionis repulſis hic phantaſmatibus, calliditatibus, atqz inſidijs diabolicis purificatus, atque emendatus ſemper hic puteus perſeueret. Per Chriſtum dominum. Poſtea aſpergat aqua benedicta.

¶ De benedictione nouę areę. Cap. 31.

PRimo ſacerdos totã areã aſpergat aqua benedicta dicẽs añam. Aſperges me dñe hyſ. ⁊ tot verſicu. pſalmi Miſerere mei. f. 59. quot fuerint neceſſarij, ſemp interierẽdo añaz. Aſperges me dñe. poſt ſingulos ℣. pſalmi. Poſt Gloria pa. repetatur aña. Aſperges me dñe. ℣. Adiutoriũ. Dñe ex. Dñs vo. Oratio.

MUltiplica, q̃s dñe, in hac area frumẽti dona: ⁊ ſicut fidelibus tuis tricenariũ atqz ſexagenariũ, vel cẽteſimũ fructũ donare ↄſueuiſti: ita ⁊ famulis tuis pñti tp̃e vberius tuę liberalitatis dona largire: ⁊ ſuper eã virtutẽ tuę bñdictionis infunde. Per. ℟. Amen. ¶ De benedictione ad vaſa noua. Cap. 32.

℣. Adiutorium noſt. Dñe exaudi. Dñs vobiſ. Oremus. Oratio.

PRotector fidelium deus, ⁊ ſubditoꝝ pectorum habitator, quęſumus, vt ſerenis oculis tuę pietatis hęc vaſcula ita illuſtrare digneris: vt ſuper ea deſcendat gratię tuę larga benedictio, vt cum ſalubritate vtentes eis, per gratiam tuã mereantur vaſa effĩcij munda. Per. Aſpergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione noui panis. Cap. 33.

℣. Adiutorium no. Domine exau. Dñs vob. Oremus. Oratio.

BEnedic dñe creaturã iſtã panis, ſicut benedixiſti quinque panes in deſerto: vt ſit donũ eiuſdẽ in annuũ alimentũ, guſtanteſque ex eo accipiant tam corporis q̃ animę ſalutem: Per Chriſtum. ℟. Amen. ¶ De benedictione vini noui. Cap. 34.

℣. Adiutorium noſtrum. Dominus vobiſcuz. Oremus. Oratio.

DOmine ſctẽ pr̃ oĩs, ęterne deus, bonoꝝ oĩuz dator ⁊ conſeruator: q inter reliquas creaturas tuas, vinũ in hoĩum ſuſtẽtationẽ ⁊ lętitiã ex fructu vuaruz prodire iuſſiſti: quiqz per vnigenitũ filium tuũ dñm nr̃m Jeſum Chriſtũ in nuptijs in Cana galilęę aquã in vinũ mirabiliter permutaſti, ⁊ ſacramentuz precioſiſſimi ſanguinis eiuſdem filij tui in vini materiaz ſanctificari iuſſiſti, te ſupplices deprecamur, ac petimus: vt hanc creaturam

Kyrie eleiſ. Pr nr. ℟. Et ne. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum. Oratio.

DOmine Jeſu Chre, qui feciſti celũ ⁊ terraz, mare ⁊ oĩa que in eis ſunt: quiqz flumini Jordani bñdixiſti, atqz in eo baptizari voluiſti, ⁊ tuas ſciſſimas manus ⁊ brachia ſacratiſſima in cruce extẽdiſti, quibus aerẽ ſcificaſti, obſecramus immenſam pietatis ⁊ bonitatis tue abundãtiã: quatenus has nubes, quas añ me ⁊ poſt me ⁊ ſupra ⁊ a dextris ⁊ a ſiniſtris video aerez perturbare, diſſoluere ⁊ annihilare digneris: vt alligata ptãs demoniũ ip ipſis ſeuiens deficiat ⁊ turbet, ad laudẽ tui ſciſſimi nominis, ⁊ oĩpotẽtiſſime maieſtatis tue. Qui. Poſtea, ſi expediens viſum fuerit, ſacerdos accipiat reuerenter corpus dñi i vaſe deuoto ⁊ eccl'ã exiẽs nubes i modũ crucis cũ dicto vaſe ſignet, dicẽs.

CHris ✠ vincit, Chriſt⁹ ✠ regnat, Chrs ✠ imperat vobis nubes ⁊ tẽpeſtates, vt diſſoluamini ſine alicuius hoĩs vel aĩalis, aut fructus terre, arboris, loci vel domus dãno vel leſione. Circũdet te nubes deus pa ✠ ter: circũdet te deus fi ✠ lius: circundet te deus ſpũs ✠ ſctũs: deſtruat te deus pa ✠ ter: deſtruat te de⁹ fi ✠ li⁹: dſtruat te de⁹ ſpũs ✠ ſcũs. Amẽ. Adiuratio.

SAnctus Mattheus ✠ ſanctus Marcus ✠ ſcũs Lucas ✠ ⁊ ſctũs Joannes ✠ euangeliſte: qui Chri euangelium per quatuor mundi partes diuulgauerũt, ipſi ſuis meritis ⁊ pcibus hanc tẽpeſtatez ab oĩbus chriſtianorũ finibus, ab eodẽ dño nro Jeſu Chriſto obtineãt effugari, ⁊ depelli. Et ego peccator ⁊ Chri ſacerdos, licet indignus, authoritate ⁊ virtute eiuſdez dei ⁊ dñi nri Jeſu Chri ſummi Imperatoris, non mea potẽtia innixus, ⁊ confiſus, vobis pcipio immundiſſimi ſpũs, qui has nebulas ꝯcitatis, in virtute eiuſdẽ dei ⁊ dñi nri Jeſu ✠ Chriſti, ⁊ per tremendum eius iudiciũ: ⁊ per ſciſſimã crucẽ ſuã ✠ quam ꝯtra vos facio, ⁊ per merita intemerate ſemperqz virginis beatiſſime Marie dei genitricis, ⁊ ꝑ merita oĩum ſctõrũ: vt exeatis ab eis ⁊ eas diſpergatis in locis ſylueſtribus quatenus nocere non poſſint homini, vel iumẽto, aut volucri, fructibus, aut quibuſcũque rebus humano vſui deputatis. Per eundem dñm nrm Jeſum Chrm, qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ ſeculuz per ignez. Amẽ. ✠ Ipſe vobis imperat demones, qui has nubes cõmouetis, qui de nube lucida dixit: ✠ Hic eſt filius meus dilect⁹, in quo mihi bene cõplacui. ✠ Ipſe vobis imperat, qui

principem

principem veſtrum deuicit ⁊ ligauit. ✠ Ipſe vobis imperat, q̃ ſua ſacratiſſima cruce ⁊ corporis ſui ſctiſſimi in ea extẽſione aerẽ purgauit. ✠ Ipſe vobis imperat, qui inferno ſpoliato reſurgens a mortuis poſt quadraginta dies a nube ſuſceptus aſcendit in celũ. ✠ Ipſe vobis imperat, q̃ vos eterne gehẽnę mãcipauit ignibꝰ. Qui vẽturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ ſclz p̃ ignẽ. Poſtea oſtendat cruceʒ in aere a quatuor lateribus dicẽs.

Ecce ✠ ſignum ſctiſſimę crucis: fugite partes aduerſę: ✠ vicit.n. vos ⁊ mundum Dñs noſter Ieſus ✠ Chriſtus filius Dei ſummus Imperator, qui eſt leo de tribu Iuda, radix Dauid. Poſtea aſpergat aquã benedictã in modũ crucis per quatuor latera. Et ſi adhuc perſeuerauerit ipſe tempeſtuoſum, dicende ſunt litanię. Poſtea ſacerdos benedicat nubes dicens.

BEn dictio dei oĩpotẽtis pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpũs ✠ ſcĩ deſcẽdat ſup̃ has nubes, ⁊ oẽʒ vim inimici ab eis repellere dignetur. ℟. Amen. ¶ De bñdictione loci vel domus. Cap. 24.

℣. Adiutorium noſtrum in nomine domini. Oremus. Oratio.

BEnedic dñe deus omnipotens locum iſtum, vel domum iſtã: vt ſit in eo vel in ea ſanitas, caſtitas, victoria, virtus, pax, charitas, humilitas, bonitas, mãſuetudo, plenitudo legis ⁊ gratiarum actio patri, ⁊ filio, ⁊ ſpũi ſctõ: ⁊ hec benedictio maneat ſuper hunc locũ vel domũ iſtã, ⁊ ſuper habitãtes in eo, vel in ea. Per Chriſtum do. ℟. Amen. Aſpergatur aqua benedicta.

¶ Benedictio domus noue, vel a demonio vexate.

Adiutorium. Domine exau. Dominus vob. Oremus. Oratio.

OMnipotens ſempiterne Deus, qui ſacerdotibus tuis prę ceteris tantã grãm ꝯtuliſti, vt quicquid in tuo noĩe digne perfecteq; ab eis agit̃, a te fieri credatur: q̃s immenſam clementiam tuam: vt qd̃ modo viſitaturi ſumus viſites: ⁊ quicquid benedicturi, bene ✠ dicas: ⁊ ad ea, quę acturi ſumus, dexterã tuę potẽtię extendas: ſitque ad nr̃ę humilitatis ingreſſum ⁊ introitũ, ſanctorum tuorũ meritis, fuga demonum, ⁊ angeli pacis ingreſſus. Per Chrm̃. ℟. Amen. Deinde ſacerdos incipiat pſalmos graduales. fol. 184. ⁊ proſequatur quinq; primos, & aquam benedictam aſpergendo per loca domus, quibus finitis dicat.

Kyrie ele. Chriſte eleiſ. Kyrie elei. Pater noſter. Et ne nos. Dñe exaudi orationem meam. Dominus vobiſcũ. Oremus. Oratio.

Domum tuã dñe clementer ingredere: ⁊ in tuorũ tibi corda fideliũ perpetuã ↄstrue mansionẽ: ⁊ pręsta, vt in hac domo nulla malignorum ſpũum dñetur nequitia. Per. Deinde incipiat psal. Qui confidunt. cum alijs quattuor gradualibus ſequentibus. fol. 184. cum Gloria pa. ⁊ prius ſpargat aquam benedictam per domum. Quibus finitis dicat Kyrie eleiſ. pater noster. vſq; ad Domine exau. Dominus vob. Oremus. Oratio.

Omnĩps ſempiterne deus: qui in omni loco dñationis tuę totus aſſiſtis, totus operaris, adeſto ſupplicationibus nr̃is: vt huius domus ędificatę ſis protector: ⁊ nulla hic nequitia ↄtrarię ptãtis obſiſtat: ſed virtute ſpũs ſcti ⁊ operatione, fiat tibi hic primum ſeruitium: ⁊ deuota libertas exiſtat. Per. Poſtmodum incipiat psal. De profun. ⁊ proſequatur ipſum: ⁊ alios graduales ſequentes. ſup. folio 184. Interim aſpergat domum aquã benedicta. Quibus completis dicat Kyrie elei. Pater nr̃. ⁊ cętera, vt ſup. Domine exau. Dominus vo. Oremus. Oratio.

Deus, q̃ in omni loco dominationis tuę dedicator aſſiſtis: exaudi nos, quęſumus: vt inuiolabilis huius domus permaneat bene ✠ dictio: ⁊ beneficia tui muneris vniuerſitas quę ſupplicat mereat. Per Chr̃. ¶ Poſtea in principaliori loco domus legat ſequens euangelium. Dominus vobiſcum.

Sequentia ſancti Euangelij ſecundum Lucam. Cap. 19.

In illo tpe. Ingreſſus Jeſus perambulabat Jerico. Et ecce vir nõie Zacheus: ⁊ hic erat princeps publicanorũ: ⁊ ipſe diues. Et quęrebat Jeſum videre, quis eſſet: ⁊ non poterat prę turba: q̃ſtatura puſillus erat. Et pręcurrens aſcendit in arborem ſycomorum, vt videret illũ: quia inde erat tranſiturus. Et cum veniſſet ad locum, ſuſpiciens Jeſus vidit illum: ⁊ dixit ad eum. Zachee feſtinãs deſcende: q̃ hodie in domo tua oportet me manere. Et feſtinans deſcendit: ⁊ ſuſcepit illum gaudens. Et cum viderent oẽs murmurabant dicentes, ꝙ ad hominem pcõrem diuertiſſet. Stans autem Zacheus dixit ad dñm: Ecce dimidium bonorum meorum dñe do pauperibus: ⁊ ſiquid aliquem defraudaui, reddo quadruplum. Ait Jeſus ad eum: quia hodie domui huic ſalus a Deo facta eſt, eo quod ⁊ ipſe ſit filius Abrahę. Venit enim filius hominis quęrere, ⁊ ſaluum facere quod perierat. Deinde benedicitur incenſum iſto modo.

PEr interceſſionē btī Michaelis archangeli ſtantis a dex
tris altaris incenſi, ⁊ oīum ſcōꝝ angeloꝝ incenſuʒ iſtud
digneris dñe bñ ✠ dicere, ⁊ in odorem ſuauitatis accipe. Per.
Poſtea ſacerdos ponat icēſuʒ ſup ignē in thuribulo ⁊ incēſet do
mū. dicēdo. Incēſū iſtud a te bñdictuʒ aſcendat ad te dñe. ℟.
Et deſcēdat ſuper nos mia tua. Dñe exau. Oremus. Oratio.

TE deum pr̄em oīpotentem ſuppliciter exoramus, pro hac
domo, ⁊ pro habitatoribus eius: vt eam bene ✠ dicere ⁊
ſcī ✠ ficare digneris: vt ſint promptuaria eorum plena, eructā
ctia ex hoc in illud: tribue ēt eis de rore cęli abundantiam, ⁊ de
pinguedine terrę vitę ſubſidium: ⁊ deſideria eorum ad effectum
tuę miſerationis perducas: ⁊ ad introitum nr̄m hanc domum
bene ✠ dicere ⁊ ſcti ✠ ficare digneris: ſicut benedicere digna
tus es Abraham, Iſaac, ⁊ Jacob: vt intra parietes domus hu-
ius, ⁊ angulos eius inhabites. Per Chriſtū. Oremus. Oratio.

VIſita, q̄s dñe, habitationē iſtā: ⁊ oēs iſidias inimici ab ea
lōge repelle: ⁊ angeli tui ſci habitēt in ea, qui nos in pace
cuſtodiant: ⁊ benedictio tua ſit ſuper eā ſemper. In noīe pa ✠
tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ✠ ſci. ℟. Am̄. Poſtea domuʒ ⁊ oēs habi-
tantes in ea benedicat dicens. Et benedictio dei oīpotētis, pa
✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti deſcendat ſuper hanc do-
mum, ⁊ omnes habitantes in ea, ⁊ maneat ſemper. ℟. Amen.

¶ Benedictio thalami vel camerę. ℣. Adiuto. Dñe exa. Oro.

BEne ✠ dic dñe thalamū hunc, ⁊ oēs habitantes in eo: vt
in tua pace ꝯſiſtant, ⁊ in tua voluntate permaneāt, ⁊ ſene
ſcant, ⁊ multiplicent in lōgitudinem dierum, ⁊ ad regna cęloꝝ
perueniant. Per Chriſt. Aſpergat poſtea illud aqua benedicta.

¶ De benedictione nauis. Cap. 25.

SAcerdos nauem benedicturꝰ accepto ſuperpelliceo ⁊ ſto
la nauem ingreditur ⁊ ſtans in puppi eius dicit verſum.
Adiutorium noſtrum in nomine domini. Pſalmus.

SAcrificent ſacrificium laudis, ⁊ annuncient opera eius in
exultatione. Qui deſcendunt mare in nauibus: facientes
operationē in aquis multis. Ipſi viderunt opera dñi: ⁊ mira-
bilia eius in profundo. Dixit ⁊ ſtetit ſpūs procellę: ⁊ exaltati
ſunt fluctus eius. Aſcendunt vſq; ad cęlos, ⁊ deſcendunt vſq;
ad abyſſos: anima eorum in malis tabeſcebat. Turbati ſunt ⁊

moti ſunt ſicut ebrius: ⁊ oīs ſapiētia eorū deuorata eſt. C. Et clamauerunt ad dn̄m cū tribularent: ⁊ de neceſſitatibus eorū eduxit eos. S. Et ſtatuit procellā eis in auram: ⁊ ſiluerūt fluctus eius. C. Et letati ſunt qꝛ ſiluerunt ⁊ deduxit eos in portū volūtatis eorū. C. Cōfiteant dn̄o miſericordie eius: ⁊ mirabilia eius filijs hominū. S. Et exultēt eū in eccl'a plebis ⁊ in cathedra ſeniorū laudent eū. G. Gloria pa. ℣. Dn̄e exau. ℣. Dn̄s vo. Oremus. Oratio.

R Eſpice in nos ōps deus de celo ſancto tuo: ⁊ dignare benedictione celeſti huic bene ✠ dicere naui: in qua ſācto comitante angelo tuo, ambulantes itinere recto ⁊ proſpero dirigere, ⁊ ab oī triſtitia ⁊ infortunio eripere digneris: vt ad patriā ⁊ ad portū ſalutis reuerſi, te cū alacritate mētis exultantes laudēt creatorē vniuerſorū. Qui cū filio tuo benedicto dn̄o noſtro Jeſu Chriſto, ⁊ cum ſpū ſancto viuis ⁊ regnas deus, in ſecula ſeculorum. Amen. Sequentia ſancti Euange. ſm Marcum.

I N illo tpe. Una die cum ſero eſſet factū, dixit Jeſus diſcipulis ſuis: Trāſeamus cōtra. Et dimittētes turbā aſſumūt eū ita vt erant in nauim: ⁊ alie naues erant cū illo. Et facta eſt procella magna venti: ⁊ fluctus mittebant in nauim: ita vt impleret nauis. Et erat ipſe in puppi ſuper ceruical dormiens. Et excitant eū: ⁊ dicunt illi: Magiſter non ad te pertinet qꝛ perimus? Et exurgens cōminatus eſt vento: ⁊ dixit mari: Tace: obmuteſce. Et ceſſauit ventus: ⁊ facta eſt tranquillitas magna. Et ait illis: quid timidi eſtis? Nec dū habetis fidem? Et timuerunt timore magno: ⁊ dicebant ad alterutrum. Quis putas eſt iſte, quia mare ⁊ venti obediunt ei? Oremus. Oratio.

B Enedic dn̄e hanc nauim: ⁊ ſicut bn̄ ✠ dixiſti filijs Jſrael de Aegypto ꝑ manū Moyſi exeūtibus, ⁊ ꝑ mare rubrum trāſeuntibus: ⁊ ſic nauim iſtā ⁊ famulos tuos in ea nauigantes bene ✠ dicere: ⁊ ad deſtinatū locum perducere digneris. Per. ps. Afferte dn̄o. fol. 190. Dū ſacerdos dicit pſalmū hunc aſpergit totā puppim aqua benedicta, ⁊ poſtea procedit ad mediam nauim, ⁊ dicit. Dn̄s vob. Sequentia ſci Euang. ſm Mattheum.

I N illo tpe iuſſit Jeſus diſcipulos ſuos aſcēdere in nauiculā, ⁊ ꝓcedere eū trans fretū, donec dimitteret turbas. Et dimiſſa turba, aſcendit in montē ſolus orare. Veſpere aūt facto ſolus erat ibi: nauicula vero in medio mari iactabatur fluctibus:

erat.n.cõtrarius vẽtus. Quarta aũt vigilia noctis venit ad eos ambulans ſupra mare. Uidentes aũt eũ ambulantẽ ſupra mare turbati ſunt dicentes: Quia phãtaſma eſt. Et pre timore clamauerũt. Statimq; Jeſus locutus eſt eis dicens: Habete fiduciam: ego ſum, nolite timere. Rñdens autẽ Petrus dixit: Dñe ſi tu es, iube me venire ad te ſup aquas. At ipſe ait: Ueni. Et deſcẽdens Petrus de nauicula, ambulabat ſup aquaz, vt veniret ad Jeſum. Uidens vero ventũ validũ, timuit. Et cũ cepiſſet mergi, clamauit dicẽs. Dñe ſaluũ me fac. Et ↄtinuo Jeſus: extendens manũ: apprehendit eũ: ⁊ ait illi: Modice fidei quare dubitaſti? Et cũ aſcẽdiſſet nauiculã, ceſſauit vẽtus. Qui aũt i nauicula erant venerũt: ⁊ adorauerunt eũ dicentes: Uere filius dei es. Ore. Oro.

Domine deus noſter, qui gubernaſti Noe ſuper vndas diluuij, ⁊ manũ Petro extendiſti: porrige dexteram tuã ſuper hanc nauim, ⁊ ſuper nauclerum ⁊ nautas eius: ⁊ dona ipſis famulis tuis ſanitatem aie ⁊ corporis: ⁊ ad portum ſalutis eos perducere digneris illeſos. Qui viuis ⁊ regnas. Pſalmus.

Voce mea ad dñz clamaui, voce mea ad deũ, ⁊ intendit mihi. In die tribulationis mee deũ exquiſiui manibus meis: nocte ↄtra eũ, ⁊ nõ ſum deceptus. Renuit ↄſolari aĩa mea: memor fui dei, ⁊ delectatus ſum, ⁊ exercitatus ſum, ⁊ defecit ſpiritus meus. Anticipauerunt vigilias oculi mei: turbatus ſum, ⁊ non ſuz locutus. Cogitaui dies antiquos, ⁊ annos eternos in mẽte habui. Et meditatus ſum nocte cũ corde meo, ⁊ exercitabar, ⁊ ſcopebã ſpũm meũ. Nunquid in eternũ proiciet deus? aut nõ apponet, vt cõplacitior ſit adhuc? Aut in finez miam ſuã abſcindet in gñatione ⁊ gñationẽ? Aut obliuiſcet miſereri deus? aut ↄtinebit in ira ſua mias ſuas? Et dixi: nũc cepi. hec mutatio dextere excelſi. Memor fui operuz dñi: qz memor ero ab initio mirabiliũ tuorũ. Et meditabor in oibus operibus tuis: ⁊ in adinuẽtionibus tuis exercebor. Deus in ſcõ via tua: qs deus magnus ſicut deus nr̃: tu es deus q facis mirabilia. Notaz feciſti i pplis virtutẽ tuam: redemiſti in brachio tuo pplz tuũ, filios Jacob ⁊ Joſeph. Viderũt te aque deus, viderũt te aque, ⁊ timuerunt: ⁊ turbate ſunt abyſſi. Multitudo ſonitus aquarũ: vocẽ dederunt nubes. Etenim ſagitte tue trãſeũt: vox tonitrui tui i rota. Illuxerũt corruſcationes tue orbi terre: cõmota eſt ⁊ ↄtremuit terra.

In mari via tua, ꝛ ſemitę tuę ĩ aquis multiſ, ꝛ veſtigia tua non cognoſcenẗ. D eduxiſti ſicut oues pplm̃ tuuz, i manu Moyſi ꝛ Aarõ. Dũ dĩ hic ps. ſacerdoſ aſpgit naui i medio ex oi pte: ꝛ poſtea pcedit a prã nauis, ꝛ dicit. Dñſ vo. Seqſ ſcti euã. ſꝫ Lu. c. 5.

In illo tpe. Cum turbę irruerent in Jeſum, vt audirẽt verbum Dei: ꝛ ipſe ſtabat ſecus ſtagnum geneſareth. Et vidit duas naues ſtãtes ſecus ſtagnũ: piſcatores autez deſcenderãt, ꝛ lauabãt retia. Aſcendens aũt in vnã nauim, quę erat Simonis, rogauit eũ, vt a terra reduceret puſillum. Et ſedẽs docebat de nauicula turbas. Ut ceſſauit aũt loqui, dixit ad Simonem. Duc in altum: ꝛ laxate retia vr̃a in capturã. Et rñdens Simon dixit illi: Pręceptor per totã noctem laborãtes nihil cepimuſ: in verbo aũt tuo laxabo rete. Et cum hoc feciſſent, cõcluſerunt piſciũ multitudinẽ copioſam. Rumpebaẗ aũt rete eorum. Et annuerunt ſocijs, qui erãt in alia naui: vt venirẽt, ꝛ adiuuarẽt eos. Et venerunt: ꝛ impleuerũt ambas nauiculas. Oremus. Oratio.

Domine Jeſu Chr̃e, q in ſiĩtudinẽ nauiſ eccl'ę Noe arcam fieri voluiſti, vt inundãte diluuio ſoli q in ea inuẽti eſſent ſaluarenẗ, ſuppliciter exoramus clemẽtiã tuã: vt huic naui ſaluberrimũ pfectionis curſum paſſiz iugiterqꝫ ꝯcedas. Qui vi. Ps.

Deus nr̃ refugiuz ꝛ virtus, adiutor in tribulationib⁹ q̃ inuenerunt nos nimis. Propterea nõ timebimus dum turbabiẗ terra, ꝛ trãſferenẗ mõtes in cor maris. Sonuerũt ꝛ turbatę ſunt aquę eorum: ꝯturbati ſunt mõtes, in fortitudine eius. Fluminis ĩpetus lętificat ciuitatẽ dei: ſcificauit tabernaculuz ſuũ altiſſimus. Deus in medio eius nõ cõmouebiẗ: adiuuabit eaz deus mane diluculo. Cõturbatę ſunt gẽteſ, ꝛ iclinata ſunt regna: dedit vocẽ ſuã, ꝛ mota eſt terra. Dñs virtutũ nobiſcuz: ſuſceptor nr̃ de⁹ Jacob. Uenite ꝛ videte opera dñi, quę poſuit pdigia ſup terrã, auferẽs bella vſqꝫ ad finẽ terrę. Arcũ ꝯteret ꝛ cõfriget arma: ꝛ ſcuta cõburet igni. Uacate ꝛ videte qm̃ ego ſum deus: exaltabor in gẽtibuſ, ꝛ exaltabor in terra. Dñſ virtutũ nobiſcũ: ſuſceptor nr̃ deus Jacob. Dũ hic ps dĩ, ſacerdos aſpergit totã prã ab oi parte aqua bñdicta: ꝛ poſtea reuertiẗ ad mediũ nauis, ꝛ dicit Dñs vob. Seq. ſcti euang. ſm̃ Joan. C. 6.

In illo tpe. Cũ cõgnouiſſet Jeſus, qꝛ vẽturi eſſent vt raperẽt eum: ꝛ facerẽt eum regẽ, fugit iteruz in mõtẽ ipſe ſolus.

Ut

Ut aũt ſero factũ eſt, deſcẽderũt diſcipuli eius ad mare. Et cum aſcẽdiſſent nauim, venerunt trans mare in Capharnauz. Et tenebrę iã factę erant: ⁊ non venerat ad eos Jeſus. Mare autem vento magno flante exurgebat. Cum remigaſſent ergo ſtadia quaſi vigintiquinqȝ aut triginta, vident Jeſum ambulanteȝ ſupra mare, ⁊ ꝓximũ naui fieri, ⁊ timuerũt. Ille aũt dixit eis: Ego ſuȝ, nolite timere. Uoluerunt ergo eũ accipere in nauim: ⁊ ſtatĩ nauis fuit ad terrã, ad quam ibant. Dñs vob. Oremus. Oratio.

D Eus cuius in mari vię, ⁊ ſemitę ĩ aquis multis, intẽde ſupplicãtiũ ꝑces: ⁊ famulos tuos ĩ hac naui ꝯſtitutos maris ſemitas peragrantes, quos ſacrorum tuorum perfudit gr̃a, potẽtię tuę dextera protectos regas, ⁊ in fluctibus gubernes aduerſus oẽs formidines atqȝ infortunia oĩbuſqȝ in hac naui contentis ſubſtantijs atqȝ impoſitis bñdicas: ✠ eorũqȝ lucra multiplices, ac ꝯtra cuncta terrarũ, ⁊ maris diſcrimina eos propitius defenſare digneris. Per. Kyrie ele. Chriſte ele. Kyrie. Pr nr̃. Aue Maria. Credo fol. 24. Cũ dr̃ Pr̃, ⁊ reliqua ſacerdos aſpergat aquã benedictã per totã nauim. Poſtea completo Credo, dicat. ℣. In mari vię tuę, ⁊ ſemitę tuę in aquis multis: ⁊ veſtigia tua non cognoſcent. ℟. Deduxiſti ſicut oues ꝑplm̃ tuuȝ in manu Moyſi ⁊ Aaron. Dñe exau. Dñs vob. Oremus. Oratio.

E Xaudi nos dñe ſanctę, pater oĩ͂ps, ęterne deus: ⁊ mittere digneris ſcm̃ angelũ tuũ de cęlis, q cuſtodiat, foueat, protegat, viſitet, atqȝ defendat omnes habitãtes in hoc habitaculo. Per Chriſtum dominum noſtruȝ. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

O Mĩps ſempiterne deus, qui B. Petrũ aplm̃ tuũ ſuper mare ambulantẽ ad te venire iuſſiſti, ⁊ coaplm̃ eius Paulum tertio naufraganteȝ de ꝓfundo pelagi liberaſti: bene ✠ dicere digneris hanc nauim: ⁊ famulis tuis in ea nauigantibus in tua mĩa cõfidentibus adeſſe digneris: vt ope mię tuę adiuti, ad loca deſtinata, ⁊ ad portum ſalutis ſine impedimento ſani ⁊ incolumes valeant peruenire. Qui viuis ⁊ regnas in vnitate ⁊c.

B Enedictio dei omnipotentis, pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti deſcendat ſuper hanc nauim, ⁊ nauigantes in ea, ⁊ maneat ſemper. Amen. Dominus vobiſcum. Initium ſancti euangelij ſm̃ Jo. In principio erat verbuȝ. ſup. j. fol. 11. Añа. Salue regina. cum oratione. Concede.

¶ De

¶ De benedictione ſeu aſperſione aquę benedictę per officinas canonicę, vel domus proprię. Cap. 26.

Cum clerici volunt aſpergere aquā bn̄dictā p officinas canonicę, vel domus, vadat aliquis ſacerdos cū ſocio vel ſociis, ⁊ aſpergēdo aquā bn̄dictā incipiat in ſacriſtia pſalmū. Memēto dn̄e Dauid. ſup fol. 184. Añ. Domū iſtā ptege dn̄e: ⁊ angeli tui ſcti cuſtodiant muros eius. ℣. Dn̄e dilexi decorem domus tuę. ℟. Et locum habitationis glorię tuę. Oremus. Oratio.

Omnipotens, ⁊ miſericors deus, q ſacerdotum miniſterio ad tibi ſeruiēdū ⁊ ſupplicādū vti dignaris: q̄s immēſam clemētiā tuā: vt qcqd nō viſitamus viſites, qcqd bn̄ ✠ dicimus, bene ✠ dicas: ſitq3 ad nr̄ę humilitatis introitū, ſcōrū tuorū meritis, fuga demonū, ⁊ angeli pacis ingreſſus. Per. Poſtea procedat ad dormitoriū, ⁊ ibi dicat pſal. Leuaui oculos. fol. 183. Añ. Salua nos dn̄e vigilātes, cuſtodi nos dormiētes, vt vigilemus cū xp̄o, ⁊ requeſcam⁹. ℣. In pace i idipſū. ℟. Dormiā ⁊ requeſcā. Oremus.

Bene ✠ dic dn̄e hoc dormitoriū famulorū tuorū: q non dormis, neq3 dormitas cuſtodiens Iſrael: ⁊ famulos tuos in hac domo qeſcētes poſt laborē cuſtodi ab illuſionibus phātaſmaticis ſatanę: vt vigilātes in p̄ceptis tuis meditent: ⁊ dormiētes te p ſoporē ſentiāt: ⁊ hic ⁊ vbiq3 defenſionis tuę muniant auxilio. Per Chr̄m. In infirmaria dicat pſal. Dn̄e ne in furo. 54. Añ. Aſpice dn̄e de ſede ſctā tua, ⁊ cogita de nobis: inclina deus meus aurē tuā ⁊ audi: aperi oculos tuos, ⁊ vide tribulationē noſtram. ℣. Miſerere mei dn̄e, qm̄ infirmus ſum. ℟. Sana me domine, quoniam conturbata ſunt oſſa mea. Oremus. Oratio.

Omnipotens ⁊ miſericors deus, q̄s immēſam pietatē tuā: vt ad intraitū humilitatis nr̄ę hunc locū infirmitorij, ⁊ hunc famulū tuū, vel hos famulos tuos in eo feſſum, vel feſſos iacētē, vel iacētes ſalutifere viſitare digneris: ⁊ ſicut viſitaſti dn̄e Tobiā, ſocrū Petri, puerūq3 cēturionis: ita ⁊ iſte, vel iſti priſtina ſanitate aię corporiſque recepta gr̄arū tibi in eccl'a tua referat, vel referāt actionem. Per. In refectorio dicat pſal. Beati oēs qui timent dn̄m. folio 184. Añ. Oculi om̄ium in te ſperant dn̄e: ⁊ tu das illis eſcas in tp̄e opportuno: aperis tu manum tuā, ⁊ imples oē aīal benedictione. ℣. Edent pauperes ⁊ ſaturabuntur. ℟. Et laudabunt dn̄m qui requirunt eum. Oremus. Oratio.

O mni=

OMnipotens ⁊ misericors deus, qui famulos tuos in hac domo alis refectione carnali, vt cibū vel potum te bene ✠ dicē te cum grãrū actione percipiant: pręſta, q̃s, vt hic ⁊ in ęternū per te ſalui eſſe mereant. Per Chrm. In coquina dicat pſalmū. D ñs regit me. fol. 166. Aña. In loco paſcuę ibi me collocauit. ℣. Paraſti in dulcedine tua pauperi deus. ℟. Qui habitare facis vnanimes in domo. Oremus. Oratio.

DEus ęterne, ante cuius ↄſpectum aſſiſtunt angeli, ⁊ cui⁹ nutu regunt vniuerſa: q̄ ẽt neceſſarijs humanę fragilitatis tua pietate ↄſulere nō deſinis, te humiliter imploramus: vt habitaculū iſtius officinę illa bñ ✠ dictione pfundas: qua per manus Eliſęi prophetę in olla eremitica guſtus amariſſimos dulcoraſti: ⁊ ſemꝑ hic tuę bñdictionis copia redūdãte laudes tibi referãt ſerui tui: q̄ das eſcã oī carni: ⁊ iples oē aīal bene ✠ dictione ſaluator nr̃. Qui viuis ⁊ rc. In celiario dicat pſalmum.

BEnedictus dñs deus meus: qui docet manus meas ad pręliū: ⁊ digitos meos ad bellū. Miſericordia mea ⁊ refugiū meū: ſuſceptor meus ⁊ liberator meus. Protector meus: ⁊ in ipſo ſperaui: q̄ ſubdit ppl̃m meū ſub me. Dñe quid eſt hō, q2 innotuiſti ei: aut filius hoīs, q2 reputas eū. Homo vanitati ſilis fact⁹ eſt: dies eius ſicut vmbra pretereunt. Dñe inclina cęlos tuos, ⁊ deſcēde: tãge mōtes ⁊ fumigabunt. Fulgura coruſcationē, ⁊ diſſipabis eos: emitte ſagittas tuas, ⁊ cōturbabis eos. Emitte manum tuā de alto: eripe me, ⁊ libera me de aquis multis, ⁊ de manu filiorū alienorū. Quorū os locutū eſt vanitatē: ⁊ dextera eorum dextera iniquitatis. Deus cãticū nouū cãtabo tibi: in pſalterio decachordo pſallã tibi. Qui das ſalutē regib⁹: qui redemiſti Dauid ſeruum tuum: de gladio maligno eripe me. Et erue me de manu filiorum alienorū: quorum os locutū eſt vanitatē, ⁊ dextera eorum: dextera iniquitatis. Quorum filij ſicut nouellę plãtationes in iuuētute ſua. Filię eorum cōpoſitę: circumornatę vt ſilitudo tēpli. Promptuaria eorum plena: eructãtia ex hoc in illud. Oues eorum fętoſę, abundãtes in egreſſib⁹ ſuis: boues eorum craſſę. Non eſt ruina macerię: neq3 tranſitus, neq3 clamor ī plateis eorū. Beatū dixerūt ppl̃m, cui hęc ſunt: beat⁹ ppl̃s cui⁹ dñs de⁹ ei⁹. Aña. Ecce ego mittã vobis frumētū ⁊ vinū ⁊ oleū: ⁊ replebimini ſeis, dicit dñs: ideoq3 exultate

⁊ lę-

⁊ lętamini in dño deo veſtro. ℣. Emittet dñs benedictionez ſu=
per cellaria tua. ℟. Et ſup opera manuū tuarū. Oremus. Oro.
O Mnipotens ⁊ miſericors deus: qui vbiqz pręſens es: ma
ieſtatem tuā ſuppliciter exoramus: vt huic promptuario
gratia tua adeſſe dignetur, quę cuncta aduerſa ab eo repellat:
⁊ abundantiam bene ✠ dictionis tuę largiter infundat. Per
Chriſtum dominum no. ℟. Amen. In clauſtro dicat pſalmuz.

Q Uam dilecta tabernacula tua dñe virtutum: cōcupiſcit ⁊
deficit anima mea in atria dñi. C or meuz ⁊ caro mea e=
xultauerunt in deum viuū. E tenim paſſer inuenit ſibi domum,
⁊ turtur niduz, vbi reponat pullos ſuos. A ltaria tua dñe virtu
tum: rex meus ⁊ deus meus. B eati qui habitant in domo tua
dñe: in ſecula ſeculorū laudabunt te. B eatus vir cuius eſt au=
xiliuz abs te: aſcēſiones in corde ſuo diſpoſuit: in valle lacryma
rum in loco, quē poſuit. E teniz benedictionē dabit legiſlator:
ibunt de virtute in virtutem: videbitur deus deorum in Sion.
D ñe deus virtutum exaudi orōnem meā: auribus pcipe Deus
Iacob. P rotector nr̄ aſpice deus: ⁊ reſpice in faciem Chri tui.
Q uia melior eſt dies vna in atrijs tuis, ſuper millia. E legi a=
biectus eſſe in domo dei mei magis ꝙ habitare in tabernacu=
lis pctōrum. Q uia miſericordiā ⁊ veritatez diligit deus: grām
⁊ gloriā dabit dñs. N on priuabit bonis eos, qui ambulant in
innocētia: dñe virtutum beatus hō qui ſperat in te. Aña. Con=
gregauit nos in vnū Chriſti amor: timeamus ⁊ amemus Chri=
ſtum deum: vbi charitas ⁊ amor, ibi deus. ℣. Ecce ꝙ bonum ⁊
ꝙ iocundum. ℟. habitare frēs in vnum. Oremus. Oratio.

O Mps ſempiterne Deus: qui nos ſingulari pręrogatiua
gratię in hoc religionis clauſtro miſericorditer cōgrega=
ſti: da nobis famulis tuis, ita in eodem laudabiliter tibi ſerui=
re, ⁊ in fraternitatis amore ⁊ ſyncera dilectione, ac mutua pace
conuiuere: vt tandem ad illam patriaz, in qua omnia ſecura, fir
ma, tranquilla, ⁊ ſtabilia ſunt, te largiente peruenire valeamus.
Per Chri. ℟. Amen. Ad portam principalem dicat pſalmum.

L Auda Ieruſalem dominum: lauda Deum tuum Sion.
Q uoniam confortauit ſeras portarum tuarum: benedi=
xit filijs tuis in te. Q ui poſuit fines tuos pacem: ⁊ adipe
frumenti ſatiat te. Q ui emittit eloquium ſuum terrę:
velo=

re: velociter currit ſermo eius. Qui dat niuem ſicut lanam: nebulam ſicut cinerem ſpargit. Mittit cryſtallum ſuam ſicut buccellas: an̄ facie᷑ frigoris eius quis ſuſtinebit? Emittet verbum ſuuz ⁊ liquefaciet ea: flabit ſpūs eius ⁊ fluent aque. Qui annunciat verbū ſuū Jacob: iuſtitias ⁊ iudicia ſua iſrael. Non fecit taliter oī nationi: ⁊ iudicia ſua non manifeſtauit eis. Añā. Cōfortauit dn̄s ſeras portarum nr̄arum, ⁊ benedixit nobis. ℣. Hec eſt porta dn̄i. ℟. Et iuſti introibunt in eam. Oremus. Oratio.

Domine Jeſu Chr̄e: qui in introitu portarū Jerl̄m valuas ſcificaſti: dū ſplendore gēmarū duodecim, totidē apl̄orū noīa pſignaſti: ⁊ qui per organū ppheticū pdixiſti, Lauda Jeruſalē dn̄m, q̄ ꝯfortauit portas ſeras portarū tuarū, ⁊ bn̄dixit filijs tuis in te, te q̄s, vt ponas oēs fines domus iſtius pacez: vt velociter currēs interius ſermo tuus adipe frumenti ſatiet eos: ⁊ ſpūs ſctūs defendat illos: vt nunq̄ nocere eis pualeat inimicus: ſed oēs habitātes in ea interius voce, corde ⁊ opere decantent dicentes, Magnus dn̄s deus nr̄ Jeſus Chr̄s, ⁊ magna virtus eius, ⁊ ſapientie eius nō eſt numerus. Qui cum deo patre in vnitate eiuſdem ſpūs ſci in trinitate pfecta viuis ⁊ re. Dn̄s vob.

Sequentia ſancti euang. ſm̄ Luc. In illo tpe. Ingreſſus Jeſus pambulabat Jer̄l. 215. añā. Btā gens cuius eſt dn̄s deus eorū, ppl̄s electus in hr̄editatē ſibi. Kyrie. Chr̄e. Kyrie. Pater nr̄. Et ne nos. Sed lib. ℣. Cuſtodi nos dn̄e vt pupillā oculi. ℟. Sub vmbra alarum tuarum protege nos. Dn̄s vob. Oremus. Oratio.

Deꝰ, qui in oī loco dn̄ationis tue dedicator ſp aſſiſtis, exaudi nos, q̄s, vt inuiolabilis huius domꝰ pmaneat bn̄dictio: ⁊ beneficia tui muneris vniuerſitas q̄ ſupplicat mereat. Oratio.

Viſita, q̄s dn̄e, habitationē iſtā: ⁊ oēs iſidias inimici ab ea longe repelle: ⁊ angeli tui ſci habitent in ea, qui nos in pace cuſtodiant: ⁊ benedictio tua ſit ſuper nos ſemper. Per Chr̄m.

Poſtea addat oṓnes de beata virgine ⁊ alijs ſctis ad libitum. In reditu ad eccl̄am dicere poterit pſal. Qui habitat in adiut. fol. 60. Kyrie ele. Pater noſter. Et ne nos. ℣. Memor eſto congregationis tue. ℟. Quam poſſediſti ab initio. Oremus. Oratio.

Omnipotens ſempiterne deus dirige actus noſtros in beneplacito tuo: vt in noīe dei ⁊ dn̄i nr̄i Jeſu Chriſti filij tui dilectiſſimi mereamur ſemper bonis operibus abundare. Per eundez.

¶ Bene-

¶ Benedictio ad initium alicuius operis boni. Cap. 27.

℣. Adiutorium noſtrum. ps. Ad te domine leuaui animam. fol. 167. ℣. Domine exaudi ora. Dominus vobi. Oremus. Oratio.

Deus, a quo omne bonum ſumit initium, ⁊ ſemper ad potiora progrediens percipit incrementum. concede, quęſumus, ſupplicantibus nobis: vt quod ad laudem nominis tui inchoare aggredimur, ęterno tuę paternę ſapientię munere perducatur ad terminum. Per Chriſtum dominum noſtrum.

¶ De benedictione ignis. Cap. 28.

℣. Adiutorium nr̄m. Dn̄e exau. Dn̄s vobiſ. Oremus. Oratio.

Domine deus nr̄, pr̄ oṗs, lumē indeficiens, ꝯditor oīum luminū, exaudi nos famulos tuos: ⁊ bn̄ ✠ dic hunc ignē, q tua ſcificatione, atqȝ bn̄ ✠ dictione ꝯſecret: tu q illuminas oēȝ hoieȝ veniētē in hūc mundū, illumina tenebras cordis noſtri ⁊ ꝯſcias nr̄as igne tuę charitatis: vt tuo lumine igniti, tuo lumine illuminati, expulſis a cordibus nr̄is pctōꝝ tenebris, ad vitā, te illuſtrāte, ꝑuenire mereamur: Per Chr̄m. Oremus. Oratio.

Domine ſctē, pr̄ oṗs, ęterne deus, in noīe tuo ⁊ filij tui dn̄i nr̄i Jeſu Chr̄i ⁊ ſpūs ſci bn̄ ✠ dicimus ignē: ⁊ ſci ✠ ficamus creaturā hanc ignis: tu quoqȝ eā tua virtute corrobora: ⁊ ad noſtraȝ ſalutē ꝑuenire concede. Per. Poſtea aſpergat aqua bn̄dicta. ¶ De bn̄dictione domus, ne comburat ab igne. Ca. 29.

℣. Adiutorium noſtrum in nomine domini. Oremus. Oratio.

Defende, q̄s dn̄e, locū iſtū, vel domū iſtā a maioribus vſqȝ ad minimos, cū pecoribus ⁊ rebus ſuis ab igne, ab infirmitate, a tēpeſtate, ab ira vētura, ab oībus tribulationibus diaboli, ⁊ ab inſidijs inimici: vt ſit deus habitator ⁊ cuſtos: ⁊ eā ab oī igne cuſtodiat: Per Chr̄m. ℟. Amē. Aſpergat aqua bn̄dicta.

¶ De benedictione noui putei. Cap. 30.

℣. Adiutorium noſtrū. Dn̄e exau. Dn̄s vob. Oremus. Oratio.

Supplices depcamur dn̄e clemētiā pietatis tuę, vt aquā putei huius cęleſti bn̄ ✠ dictione ſci ✠ fices: ⁊ ad cōem vitę vſum ꝯcedas eſſe ſalubrē: ⁊ ita ex ea fugare digneris oēȝ diabolicę tētationis incurſuȝ: vt quicūqȝ ex eo hauſerint, vel biberit, vel in quibuſcūqȝ neceſſarijs vſibus hauſta aqua vſi fuerint, totiꝰ virtutis ac ſanitatis dulcedine ꝑfruātur: vt tibi ſcificatori ⁊ ſaluatori oīum dn̄o gr̄as agere mereamur. Per. Oremus. Ora.

DOmine deus oṗs, qui in huius putei altitudinē, per crepidinē fiſtularū, copiā aquaruꝫ manare iuſſiſti: pręſta, vt te iubente atqꝫ benedicente, per noſtrę officium functionis repulſis hic phantaſmatibus, calliditatibus, atqꝫ inſidijs diabolicis purificatus, atque emendatus ſemper hic puteus perſeueret, Per Chriſtum dominum. Poſtea aſpergat aqua benedicta.

ℂ De benedictione nouę arcę. Cap. 31.

PRimo ſacerdos totā arcā aſpergat aqua benedicta dicēs añam. Aſperges me dñe hyſ. ⁊ tot verſicu. pſalmi Miſerere mei. f. 59. quot fuerint neceſſarij, ſemp interierēdo añaꝫ. Aſperges me dñe. poſt ſingulos ℣. pſalmi. Poſt Gloria pa. repetatur aña. Aſperges me dñe. ℣. Adiutoriū. Dñe ex. Dñs vo. Oratio.

MUltiplica, q̄s dñe, in hac area frumēti dona: ⁊ ſicut fidelibus tuis tricenariū atqꝫ ſexagenariū, vel cēteſimū fructū donare ꝯſueuiſti: ita ⁊ famulis tuis pñti tp̄e vberius tuę liberalitatis dona largire: ⁊ ſuper eā virtutē tuę bñdictionis infunde. Per. ℟. Amen.

ℂ De benedictione ad vaſa noua. Cap. 32.

℣. Adiutorium noſt. Dñe exaudi. Dñs vobiſ. Oremus. Oratio.

PRotector fidelium deus, ⁊ ſubditorꝫ pectorum habitator, quęſumus, vt ſerenis oculis tuę pietatis hęc vaſcula ita illuſtrare digneris: vt ſuper ea deſcendat gratię tuę larga benedictio, vt cum ſalubritate vtentes eis, per gratiam tuā mereantur vaſa efficij munda. Per. Aſpergantur aqua benedicta.

ℂ De benedictione noui panis. Cap. 33.

℣. Adiutorium no. Domine exau. Dñs vob. Oremus. Oratio.

BEnedic dñe creaturā iſtā panis, ſicut benedixiſti quinque panes in deſerto: vt ſit donū eiuſdē in annuū alimentū, guſtanteſque ex eo accipiant tam corporis q̄ꝫ animę ſalutem: Per Chriſtum. ℟. Amen.

ℂ De benedictione vini noui. Cap. 34.

℣. Adiutorium noſtrum. Dominus vobiſcuꝫ. Oremus. Oratio.

DOmine ſctē pr̄ oṗs, ęterne deus, bonorꝫ oiuꝫ dator ⁊ conſeruatorꝫ q inter reliquas creaturas tuas, vinū in hoīum ſuſtētationē ⁊ lętitiā ex fructu vuaruꝫ prodire iuſſiſti: quiqꝫ per vnigenitū filium tuū dñm nr̄m Jeſum Chriſtū in nuptijs in Cana galilee aquā in vinū mirabiliter permutaſti, ⁊ ſacramentuꝫ precioſiſſimi ſanguinis eiuſdem filij tui in vini materiaꝫ ſanctificari iuſſiſti, te ſupplices deprecamur, ac petimus: vt hanc creaturam

turā vini bene ✠ dicere ⁊ ſctificare digneris: vt famuli tui ⁊ famulę ex eo guſtantes aīę ⁊ corporis recipiant ſoſpitatem, ⁊ te oīum grārum largitorem ſine fine collaudent. Per eund. Aſpergantur aqua benedicta. ¶ De benedictione auium. Cap. 35.

℣. Adiutorium. Domine exau. Dominus vo. Oremus. Oratio.

DEus vniuerſę creaturę, qui inter ceteras diuerſarum creaturarum ſpēs, ⁊ pro humani generis vſu, ēt volatilium genus ex aqua producere dignatus es: ex quibus Noe de arca egrediens, holocauſta tibi offerens placuit: ⁊ qui pplo tuo ex Aegypto educto p Moyſen ſeruum tuum, munda ab immundis ſegregans, edendi pceptum dediſti: te ſupplices rogamus: vt has mundaruꝫ auiuꝫ carnes bene ✠ dicere ⁊ ſcti ✠ ficare digneris: vt quicunqꝫ ex eis comederint bñdictionis tuę abundantia repleantur, ⁊ ad ęternę vitę gaudia peruenire mereantur. Per. Aſpergantur aqua benedicta. ¶ De benedictione lardi. C. 36.

℣. Adiutorium. Domine exaud. Dominus vob. Oremus. Oro.

BEne ✠ dic dñe creaturā iſtā lardi: vt ſit remediuꝫ ſalutare generi humano: ⁊ pręſta per inuocationem tui ſcti nominis, vt quicunqꝫ ex eo ſumpſerint, corporis ſanitatē ⁊ animę tutelam percipiant. Per Chriſt. Aſpergantur aqua benedicta.

¶ Benedictio caſei vel butyri. Cap. 37.

DIgnare, q̄s ops deus, ſanctificare hanc creaturam caſei, vel butyri, quam ex adipe animalium pducere dignatus es: ⁊ ꝯcede propitius: vt quicunqꝫ ex populis tuis fidelibus ex eo comederint vel guſtauerint, omni benedictiōe cęleſti ⁊ gratia ſaturati repleantur in bonis. Per Chriſtum. Aſpergantur aqua benedicta. ¶ Benedictio lactis ⁊ mellis. Cap. 38.

℣. Adiutorium noſt. Domine exaud. Dñs vo. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dñe has creaturas lactis ⁊ mellis, ⁊ pota famulos tuos fonte perenni, qui eſt ſpūs veritatis: ⁊ enutri eos de hoc melle ⁊ lacte. Tu. n. domine promiſiſti patribus noſtris Abraham, Iſaac, ⁊ Iacob dicēs introducam vos in terram pmiſſionis, terram fluentem lac ⁊ mel. Coniunge dñe hos famulos tuos ſpū charitatis ⁊ pacis: ſicut cōiunctuꝫ eſt lac ⁊ mel in Chriſto Ieſu Dño noſtro. Qui tec. Aſpergant aqua benedicta.

¶ De benedictione ſeminum, olerum, ⁊ leguminum. Cap. 39.

℣. Adiutorium. Domine exau. Dñs vob. Oremus. Oratio.

TE dn̄e petimus ⁊ rogamus: vt hec ſegetū, fructuū, olerum, leguminū ⁊ herbaruȝ ſemina oculis tuis ſerenis aſpicias: ſicut enim teſtatꝰ es Moyſi famulo tuo in terra Aegypti dicēs: dic filijs Iſrael cū ingreſſi fuerint terrā promiſſionis quam eis dn̄s Deus daturus eſt, primitias frugū ſuarū offerant ſacerdotibus, ⁊ erūt bn̄dicta: ita ⁊ nos oramꝰ dn̄e auxiliū miſericordie tue ſuper hec ſemina, ex quibus fructus de terra ſuſcipere ſperamus, vt non grādo vlla ſuccidat, nō turbo tēpeſtatis detrūcet, non aquarū inundantia abducat, non aeris inundatio extermi net: ſed tua ſctā bene ✠ dictione munita, fructifera ⁊ ſuperabū dantia propter animarum ⁊ corporum humanorum vtilitateȝ ⁊ vſum ad pleniſſimam maturitatem perducere digneris. Per Chriſtum dominum noſtrum. Aſpergantur aqua benedicta.

¶ Bn̄dictio contra aues, vermes, mures, vel locuſtas, vel alia animalia terrā vel fructus vaſtantia, vel aquas inficiētia. c. 40.

℣ Adiutoriū noſt. Dn̄e exaudi. Dn̄s vobiſcū. Oremus. Oratio.

PReces noſtras, q̄s dn̄e, clemēter exaudi: vt q iuſte ꝓ pctīs nr̄is affligimur, ⁊ hec auiū, vermiū, ſeu muriū, aut locuſtarū, vel aliorū aīalīū pſecutionē patimur, ꝓ tui noīs gloria ab ea miſericorditer liberemur, vt ꝓcul a tua potētia expulſi nulli noceāt: ⁊ hos cāpos, agros vel vineas, aut aquas in trāqllitate ⁊ qete dimittāt: q̄tenus ex eis ſurgētia ⁊ orta tue maieſtati deſeruiāt, ⁊ nr̄e neceſſitati ſubueniāt, ꝑ Chr̄m. ℟ Am̄. Oremꝰ. Oro.

OMnipotens ſempiterne deus oīuȝ bonoꝝ remunerator, ⁊ pctōrū maximus miſerator, in cuiꝰ noīe oīa genua flectūtur, celeſtia, terreſtria, ⁊ infernalia, tua potētia nobis pctōribꝰ oīpotēter ꝯcede: vt qđ de tua miſericordia cōfiſi agimus, ꝑ tuā grāȝ efficacem ꝯſequatur effectū: quatenus hos peſtiferos vermes vel mures, aues, vel locuſtas, aut alia aīalia ꝑ nos ſeruos tuos maledicēdo maledicas, ſegregādo ſegregas, exterminando extermines, vt per tuam clementiā ab hac peſte liberati gratiaruȝ actiones maieſtati tue libere referamus: Per Chr̄m dominū noſtruȝ. ℟ Amen. Poſtea ſequens exorciſmus ſequitur.

EXorcizo vos peſtiferos vermes, mures, aues, ſeu locuſtas aut alia aīalia ꝑ deū patrē oīpotentē, ⁊ Ieſum Chr̄ȝ filiuȝ eius, ⁊ ſpūȝ ſctūȝ ab vtroqȝ ꝓcedentē: vt cōfeſtim recedatis ab his cāpis, ſeu vineis, vel aqs: nec amplius in eis habitetis, ſed

 ad ea

ad ea loca trāſeatis, in quibus nemini nocere poſſitis, pro parte omnipotentis dei ⁊ totius curię cęleſtis, ⁊ eccleſię ſanctę dei vos maledicens, ꝙ quocunqꝫ ieritis ſitis maledicti, deficiētes de die in diez in vos ipſos ⁊ decreſcentes: quatenus reliquię de vobis nullo in loco inueniātur, niſi neceſſarię ad ſalutē, ⁊ vſum humanuz. Quod pręſtare digneł ꝗ venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ ſeculum per ignem. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DOmine Jeſu Chriſte, ꝗ Jordanis flumē bñdixiſti: ⁊ in eodem baptizatus aquas mundaſti, ⁊ purificaſti vt elementum ſalubre efficerentur in remiſſionez peccatorū: ⁊ has aquas quoqꝫ bene ✠ dicere, ⁊ ſancti ✠ ficare, ⁊ mun ✠ dare digneris: vt nil ī eis noxiū, nil peſtilēs, vel inficiēs, nil corrūpēs remaneat: ſed oīa pura ⁊ munda in eis efficiātur: quatenus q̄ ad vſuz humanū ex eis creata ſunt, cū ſalute noſtra ⁊ gloria tua aſſumamus. Per Chřm. Et ſi magna fuerit dictarū beſtiaꝝ tribulatio, poterit ſacerdos cū ꝓceſſione, vt infra in tertia parte ī feſto ſcī Marci notatū eſt, cū clero ⁊ populo rūtādo ad locū īfectū accedere, ſuppoſitas oſ̄ones dicēdo ſup agros vel aquas infectas.

¶ De benedictione ſalis ⁊ aquę contra vermes ⁊ aues ſemina poſſeſſionum vaſtantes. Cap. 41.

℣. Adiutoriū noſt. Dñe exaudi. Dñs vobiſcū. Oremus. Oratio.

DOmine ſancte, pater omnipotēs, ęterne deus, mitte ſpūz tuuz ſanctū cum angelis, ⁊ archangelis, cū thronis, ⁊ dominationibus: ⁊ cū eis oēs ſanctos ⁊ electos tuos: vt defendāt ſegetes noſtras a vermibus malis ⁊ auibus, ⁊ magnificetur nomē tuuz in omni loco: Per Chřm. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dñe hanc creaturam aquę: vt fugiāt vermes ⁊ volucres a noſtris ſegetibus ꝓpter nomē Dñi nři Jeſu Chriſti: quod inuocatū eſt in ipſa creatura meſſis, vt fiat alimētuz oībus, qui viuunt ex ea: Per eundez. ℟. Amē. Aſpergantur aqua benedicta. ¶ De benedictione terrę ſeminatę. Cap. 42.

℣. Adiutoriū noſt. Dñe exaudi. Dñs vobiſcum. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dicat nos deus deus noſter: ⁊ terrę noſtrę vbertatē cōcedat: in centuplū amplificet fructus eius, vt viuētes in exultatione manipulos nřos colligamꝰ. Per Chřm. ℟. Amē. Aſpergant aqua bñdicta. ¶ De bñdictione arborū. Cap. 43.

℣. Adiutoriuz no. Dñe exaudi. Dñs vobiſcum. Oremus. Oratio.

Deus,

D Eus, qui huius arboris plantam tua viſitatione ⁊ proui
dentia protectaꝫ eſſe voluiſti, nunc etiaꝫ vt eandeꝫ bene-
✠ dicere ⁊ ſancti ✠ ficare digneris, precamur: vt quicunque
ex fructu eius ſumpſerint, ſani, ⁊ incolumes eſſe valeant. Per
Chr̄m dominũ noſtrum. ℟. Amē. Aſpergatur aqua benedicta.

¶ De benedictione fructus arborum. Cap. 44.

℣. Adiutoriũ noſt. Dñe exaudi. Dñs vobiſcum. Oremus. Orõ.
B Ene ✠ dic dñe hunc nouum fructũ arborũ, ⁊ p̄ſta: vt qui
ex eo in tuo noīe veſcentur, corporis ⁊ aīę ſanitatē potiā-
tur: Per dominum. ℟. Amen. Aſpergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione nouorum pomorum. Cap. 45.

℣. Adiutoriũ noſt. Dñe exaudi. Dñs vobiſcũ. Oremus. Orõ.
T E deprecamur oṗs ęterne deus, vt bñdicas hũc fructum
nouũ pomoꝝ: ⁊ q ꝑ eſuꝫ interdictę arboris, lętali in ꝓpa
rēte funere multati ſumus, tu ꝓpitius poſtulationibus nr̄is pla
catus intende, ⁊ ꝑ virtutē tuā, ⁊ dilectiſſimi filij tui Dñi nr̄i Je-
ſu Chr̄i, ⁊ Spũs ſcti hos fructus tua bñ ✠ dictione ſcti ✠ fica
atqꝫ tua dignatione ✠ purifica: vt expulſa vetuſti hoīs ac pri-
mi facinoris incētoris prauitate, ſalubriter ex hac die de vniuer
ſis terrę edēdis germinibus ad tui laudē cũ alacritate ⁊ ſoſpi-
tate ſumamus. Per Chr̄m. ℟. Amē. Aſpergat aqua benedicta.

¶ De benedictione vineę. Cap. 46.

℣. Adiutoriũ noſt. Dñe exaudi. Dñs vobiſcum. Oremus. Orõ.
D Eus, q vineā tuā ex Aegypto eductā mirabiliter plātaſti,
ꝑces nr̄as benign⁹ exaudi: vt in hac vinea famuloꝝ tuoꝝ
bñ ✠ dictio cęleſtis copioſa deſcēdat: ⁊ qđ i ea ad vſũ humani
generis tribuere dignatus es, multiplicet redũdādo, ⁊ rorē tuę
bñ ✠ dictionis infunde. ꝑ Chr̄ꝫ. ℟. Am̄. Aſpgat aqua bñdicta.

¶ De benedictione communi ſuper fruges ⁊ vineas. Cap. 47.

℣. Adiutoriũ noſt. Dñe exaudi. Dñs vobiſcũ. Oremus. Orõ.
T E dñe ſancte, pater oṗs, ęterne Deus, ſupplices depreca-
mur, vt miſericordia tua iugiter nobis concedas ſufficien
tem meſſium copiam, fructuum omnium largitatē tribuas: vi-
nearum quoqꝫ ſubſtantiam abundanter, arborũ fętus, prouen
tuſqꝫ omnium rerum: atqꝫ ab ipſis omnibus peſtiferũ ſydus,
tempeſtatis procellam, ⁊ grandinis fragorem: ⁊ vniuerſa mala
amouere digneris: Per Chriſtum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

OMnipotens ſempiterne Deus multiplica ſuꝑ nos miſericordiã tuã: ⁊ ꝑces noſtras benignus exaudi: vt in has fruges famulorũ tuoꝝ veniat ſperatę bene ✠ dictionis vbertas: vt repleti de frugibus tuis in tuo nomine de tua gratia ſemper exultent. Per Chriſtum dominum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

OMnipotẽs ſempiterne deus, maieſtatẽ tuã ſupplices exoramus: vt has terrę nrę ſegetes ad maturitatẽ fertilitatiſ perducere digneris: vt eſurientiũ animas bonis affluentibus repleas, ⁊ egeni pauperesque laudent nomen tuum. Per Chriſtum dñm noſtrum. ℟. Amen. Aſpergantur aqua benedicta.

De bñdictiõe vuę vel ficuũ, vel quorũcũqꝫ alioꝝ fructuũ. c.48.

℣. Adiutoriũ noſt. Dñe exaudi. Dñs vobiſcũ. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dñe hos fructus nouoſ vuę, vel ficuũ, pomoꝝ caſtanearum, peponum, amygdalarũ ⁊ cętera, quę tu ꝑ rorem cęli ⁊ inundantiam pluuiarum ⁊ tempora ſerena atque tranquilla ad maturitatem perducere dignatus es, ad percipiendum nobis cum gratiarum actione. Per Chriſtum dominum noſtrum. Reſpõ. Amen. Aſpergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione ad fructus nouos. Cap.49.

℣. Adiutoriũ no. Dñe exaud. Dñs vobiſcum. Oremus. Oratio.

DOmine ſancte pater oꝑs, ęterne Deus, qui cęlũ ⁊ terrã mare ⁊ oĩa creaſti, te ſupplices qs: vt hunc fructũ nouum N. bene ✠ dicere ⁊ ſcti ✠ ficare digneris, ⁊ multiplicare abundanter offerentibus tibi: vt repleas eorum cellaria cum abundantia frumenti, ⁊ vini: vt lętantes in eis referant tibi deo oĩpotenti laudes ⁊ gratias. Per Chriſtũ. ℟. Amen. Oremus. Oõ.

ORamus pietatẽ tuã oꝑs Deus: vt has primitias creaturę tuę, quas aeris ⁊ pluuię tẽperamẽto nutrire dignatus es, bñ ✠ dictionis tuę imbre ꝑfundas: ⁊ fructus terrę tuę vſqꝫ ad maturitatẽ ꝑducas: tribuas quoqꝫ populo tuo de tuis muneribus tibi ſemꝑ gratias agere: vt a fertilitate terrę eſuriẽtiũ aĩas bonis affluentibus repleas: ⁊ egenuſ ⁊ pauper laudent nomen glorię tuę. Per Chrm. ℟. Amen. Aſpergantur aqua bñdicta.

¶ De benedictione communi ad omnia. Cap.50.

℣. Adiutoriũ no. Dñe exaudi. Dñs vobiſcum. Oremuſ. Oratio.

BEne ✠ dic dñe creaturam iſtam N. ⁊ ſit remedium ſalutare generi humano: ⁊ ꝑſta per inuocationẽ tui ſanctiſſimi nominis

nõis: vt quicunqꝫ ex ea ſumpſerint vel guſtauerint, corporis ſanitatez, ⁊ aię tutelam accipiant. Per. Aſpergat aqua bñdicta.

¶ De benedictione in peſte animalium. Cap. 51.

PRimo animalia aſpergantur aqua benedicta. Poſtea ſacerdos dicit. ℣. Adiutorium noſt. ℟. Qui fe. ℣. Domine exaudi orati. ℟. Et cl. Dominus vo. Oremus. Oratio.

MIſericordiam tuã domine ſupplices exoramꝰ: vt hęc animalia, quę graui infirmitate vexant, in nomine tuo, atqꝫ tuę bene ✠ dictionis virtute ſanentur. Extinguatur in eis omnis diabolica poteſtas, ⁊ ne vlterius ęgrotent, tu eis domine ſis defenſaculum vitę ⁊ remedium ſanitatis. Per dominuz noſtrum Jeſum Chriſtũ. ℟. Amen. Aſpergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione ſalis, quod datur animalibus. Cap. 52.

℣. Adiutoriũ no. Dñe exaudi. Dñs vobiſcũ. Oremus. Oratio.

DEus inuiſibilis ⁊ ineſtimabilis, pietatẽ tuam per ſanctũ ac tremendũ filij tui nomẽ ſuppliciter deprecamur: vt in hãc creaturã ſalis bene ✠ dictionẽ, ⁊ potẽtiã inuiſibilis operationis infundas: vt aialia, quę neceſſitatibus humanis tribuere dignatus es, cũ ex eo acceperint, vel guſtauerit, bñ ✠ dictio ⁊ ſancti ✠ ficatio tua ab omni ęgritudinis ⁊ leſionis incurſu te protegente cuſtodiat. Per eundẽ. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DOmine ſancte, pater omnipotens, ęterne deus: defende, q̃ſumus, omnia animalia nr̃a per hanc creaturaz ſalis ⁊ aquę: defende pijſſime a rapacibus, a latronibus, a beſtijs, a ſcabie, a morbo, a morſibus, a laqueis, a diabolo, ab infirmitate, ab inuidia ⁊ malitia prauorum: a malis hominibus, a malis oculis, a veneficijs, ab aruſpicibus: ⁊ ab omnibus malis animalia, quę morbis ⁊ infirmitatibus vexantur, per hanc creaturaz ſalis, ⁊ per inuocationem ſancti nominis tui ſanare digneris. Per Chriſtum dñm no. ℟. Amen. Aſpergatur aqua benedicta.

¶ Benedictio Crucis. Cap. 51.

℣. Adiutoriũ noſt. Dñe exaudi. Dñs vobiſcũ. Oremus. Oratio.

ROgamus te dñe ſancte, pater omnipotens, ęterne deus: vt digneris bñ ✠ dicere hoc ſignum crucis: vt ſit remediuz ſalutare generi humano, ſit ſoliditas fidei, profectus bonorum operum, redẽptio animarꝫ ſit ſolamen ⁊ ꝓtectio ac tutela contra ſęua iacula inimicorũ. Per do. Alia oõ ad idem. Oremus.

BEne ✠ dic dñe hanc crucē tuā, ꝑ quā eripuiſti mundū a demonū ptāte, ⁊ ſuperaſti paſſione tua ſuggeſtorē pctī, qui gaudebat in preuaricatione primi hoīs per lignū vetitū: bene ✠ dic ēt dñe ⁊ ſcti ✠ fica illud ſignaculū ſacre paſſionis tue: vt ſit inimicis tuis obſtaculum: ⁊ credentibus perpetuū perñice auxilium. Qui viuis ⁊ reg. Hic aſpergatur aqua benedicta.

SAnctificet iſtud lignū i noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ✠ ſancti: vt orantes inclinanteſque ſe propter dñm ante iſtam crucem, inueniant ſanitatem corporis ⁊ anime. Amen.

¶ Benedictio olei. Cap. 54. ℣. Adiutorium ⁊c. Exorciſmus.

EXorcizo te creatura olei ꝑ deū pie ✠ oīpotētē, qui fecit celū ⁊ terrā, mare ⁊ oīa q̄ in eis ſunt. Oīs virtuſ aduerſarij, oīs exercitus diaboli, oīs incurſus, oīs phantaſia ſatane eradicare, ⁊ effugare ab hac creatura olei: vt fiat oībus, qui eo vſuri ſunt, ſalus mentis ⁊ corporis, In noīe dei ✠ patris oīpotentis, ⁊ Jeſu ✠ Chriſti filij eius dñi noſtri, ⁊ ſpūs ✠ ſcti paracliti: Et in charitate eiuſdē dñi nr̄i Jeſu Chr̄i, q̄ venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſclm ꝑ ignē. ℣. Dñe exau. Dñs vo. Oro.

DOmine deus oñs, cui aſtat exercitus angelorū cū tremore, quorū ſeruitiū ſpūale cognoſcit, dignare reſpicere ⁊ bene ✠ dicere ⁊ ſcti ✠ ficare hanc creaturā olei: quā ex oliuarū ſucco eduxiſti, ⁊ ex eo infirmos inungi mandaſti: quatenus ſanitate percepta tibi deo viuo ⁊ vero grās agerent: preſta, q̄s, vt hi, qui hoc oleo, qđ in tuo noīe bene ✠ dicimus, vſi fuerint, ab oī lāguore oīq; infirmitate atq; cūctis inſidijs inimici liberent, ⁊ cūcte aduerſitates ſeparent a plaſmate tuo, qđ ꝑcioſo ſanguine filij tui redemiſti, vt nunq̄ ledatur a morſu ſerpentis antiqui. Per eundem dominum noſt. Aſpergatur aqua benedicta.

¶ Benedictio cilicij ex penitentia induendi. Cap. 55.

℣. Adiutorium noſtrū. Dñe exau. Dñs vob. Oremus. Oratio.

OMñs ⁊ miſericors deus, q̄ pcōribus penitētibus hoc īdumēto veſtitis miam ⁊ veniā tribuiſti: oramus clemētiā tuā, vt idumētū hoc, qđ vocat ciliciū, bñ ✠ dicere ⁊ ſcī ✠ ficare digneris: vt quicūq; eo pro pctīs indutus fuerit, ⁊ miam tuā implorauerit, veniā ⁊ indulgentiā tue ſancte miſericordie conſequatur. Per dñm nr̄m Jeſum. ⁊c. Aſpergatur aqua benedicta.

¶ Partis ſecunde libri Sacerd. de varijs bñdictionibus finis.

¶ Tertia

¶ Tertia pars libri Sacerdotalis in quatuor Tractatus diuiſa: in quorum primo agitur de Proceſſionibus ordinarijs & extraordinarijs faciendis.
¶ In Secundo, de Computo Eccleſiaſtico.
¶ In Tertio, de Sūmaria Muſicę eccleſiaſticę inſtructione.
¶ In Quarto, de Exorciſmis dęmoniacorum.

¶ Tractatus Primus tertię partis libri Sacerdotalis de proceſſionibus faciendis. Procmium.

Proceſſiones faciēdas ob diuerſas cauſas & neceſſitates ſctā mr̄ eccl'ia catholica ab antiquo inſtituit. De quibus in hac vltima parte huius codicis tractaturi, quatuor principaliter videbimus. Primo vnde ortuz habuit proceſſionuz celebratio. Secundo, quot proceſſiones fiant p anni circulū. Tertio, quibus ex cauſis fiāt pceſſiones. Quarto, quis modus & ritus obſeruādus eſt in pceſſionū celebratione.

¶ Unde ortum habuerit proceſſionum celebratio Cap. 1.

Proceſſionū celebratio, ſm Clariſſimū doctorez dn̄z Guill. Duran. in ſuo diuinorū officiorum Rationali, ortum habuit a ſanctis patribus, qn̄ egreſſi de terra & ſeruitute Aegyptiaca proceſſerunt per deſertuz annis quadragita & tādē ad terrā pmiſſionis puenerunt, vt hr̄ in Exodi, Leuitici, & Numerorū libris, per totū vſqz ad librum Joſue incluſiue. ¶ Rurſus Dauid rex & propheta vir Deo acceptiſſimus, & Salomon filius eius diuerſis tpibus arcam fęderis dn̄i portantes fecerunt ſolenniſſimas proceſſiones, vt habetur 2. Reg. 6. & 3. Reg. 8. capitulis. Nam cum hymnis & canticis & multarum victimarum oblationibus deportauerunt arcam ipſam ad loca ei deputata. ¶ Inſuper in proceſſionibus memoramus qualiter dominus noſter Jeſus Chriſtus de cęlo proceſſit in vterum virginis Marię ſacratiſſimę: & ex vtero eiuſdē virginis matris proceſſit in mundum tanq̄ ſponſus procedēs de thalamo ſuo. ps. 18. ¶ Iſta ergo conſiderantes ſancti patres proceſſiones inſtituerunt: quę ſunt ad memoriam rerum

antiquarũ, ⁊ ad gratiarum actiones deo agendas. ¶ Rurſus legi mus. 2. Mach. 3. q tpe, quo Heliodorus volebat tẽpli theſaurũ expoliare, qua de re ingẽs detrimentũ iminebat ciuitati Jerĺz, ſacerdotes induti ſtolis iactauerunt ſe corã altari: ⁊ inuocabãt dñm: ⁊ alij congregati de domibus ſuis cõfluebant, publica ſup plicatione dñm obſecrantes. ¶ Romani ẽt antiq licet eſſent ſi ne vera fide ⁊ cognitione veri dei, diuerſis tñ calamitatib⁹ op⸗preſſi decernebãt publicas fieri ſupplicationes. Hac igit rõne ⁊ cauſa eccl'a inſtituit litanias maiores ⁊ minores, ⁊ cęteras ſup plicatiões, ſeu pceſſiões pp diuerſos caſus ⁊ neceſſitates occur rẽtes fieri. Ab his igit ⁊ ſilib⁹ ortũ habuit pceſſionũ celebratio.

¶ Quot ſint proceſſiones, quę ordinarię fiunt per annicircu⸗ lum: ⁊ quę ſint proceſſiones extraordinarię. Cap. 2.

PRoceſſionũ autẽ quas eccl'a celebrat quędã ſunt ordina rię, ⁊ qdã extraordinarię, ex diuerſis neceſſitatibus occur rẽtibus inſtitutę, vt pdictum eſt: Et ordinarię qdem, ſm eundẽ dñm Guillel. vt ſupra ſunt quatuor ſolenniores, vz. Purifica⸗tionis. B. virginis Marię, In ramis palmarum, In feſto Pa⸗ſchę, ⁊ in feſto aſcẽſionis: qz in eis recenſent glorioſa opera dei, ⁊ ſalutis nrę veneranda ⁊ rememorãda bñficia. Alię aũt, vt in die cinerũ, qñ pęnitentes excluduntur a tps ab eccl'a, de qua in libro Pontificali hr, in feſto S. Marci, ⁊ in rogationibus, non ſunt ita ſolennes, ſed potius lugubres: qz inſtitutę fuerũt ob va rias calamitates populos opprimẽtes. ¶ Extraordinarię aũt ſunt, vt i feſto pẽtecoſtes, Corporis Chri, dedicationis eccl'arũ, ſeu earũ anniuerſarij, ⁊ patronorũ eccl'arum: q debẽt ſolenniſſi⸗me celebrari. Reliquę vero extraordinarię pceſſiones p diuer⸗ſis neceſſitatibus indictę, q multę ſunt, vt inferi⁹ patebit, cũ ma gna deuotione ⁊ humilitate pagendę ſunt: ſm exẽplũ niniuita⸗rũ. Jonę 3. c. vt deus ops. ſua ſolita pietate cõuertat ab ira ſua.

¶ Quibus ex cauſis fiant proceſſiones. Cap. 3.

CAuſę vero, quare fiant pceſſiones (licet in genere ſupra ta ctũ ſit) hic ſpecialius exprimẽt. ¶ In purificatione bea tę virginis fit proceſſio, ad repñtandum pceſſionẽ B. Marię virg. qñ qdrageſimo die poſt partũ ſuũ virgineũ, ſacratiſſimũ dei ⁊ ſuũ filiũ Hieroſolymã pcedendo, pñtauit in tẽplo. ¶ In dñica in ramis palmarũ fit proceſſio: quę repñtat qualiter dñs noſter

nr̄ Jeſus Chr̄s ſedens ſuper aſinaz ⁊ pullū eius, aſcendit hieroſolymā: ⁊ pueri hebręorū cum ramis arborū, ⁊ turbę ꝓſternentes veſtimenta ſua in via ꝓceſſerūt ei obuiā clamātes, hoſanna filio Dauid: Bn̄dictus qui venit in noīe dn̄i. ¶ In die paraſceues fit lugubris proceſſio: qua repręſentatur męſtiſſima ⁊ doloroſa aſſociatio ſacratiſſimi corporis dn̄i nr̄i Jeſu Chr̄i pro peccatis nr̄is mortui, per piiſſimā matrem virginē, Joānē euāgeliſtā, Mariā magdalenā ⁊ reliquas Marias, ⁊ alias deuotas ꝑſonas ad ſepulturā. ¶ In feſto paſchę, ſm̄ quaſdā eccl̄as, fit triplex proceſſio. Prima fit ante matutinas, in qua repręſentatur glorioſa Chr̄i reſurrectio, ⁊ ꝓceſſio eiuſdem cū comitiua ſanctorum patrum ex limbo ad viſitādum matrē ſuaz dilectiſſimam, Magdalenaz, ⁊ reliquas Marias. ¶ Hora tertiarū fit ſecūda ꝓceſſio, q̄ repreſentat ꝓceſſionē Marię magdalenę ad apoſtolos, eis reſurrectionem Chr̄i nunciādo, ⁊ apoſtolorū ad monumentū proceſſionem, ⁊ apparitionē multiplicem, quā eadē die Petro, Jacob, duobus euntibus in Emaus, ⁊ nouiſſime decez apoſtolis fecit. ¶ Fit ⁊ tertia proceſſio poſt veſperas eadē die ad ſacros fontes, ꝓꝑ deuotionem nouiter baptizatorum: qui cū Chriſto cōmortui ⁊ cōſepulti fuerunt pctō: ⁊ cum eodem ad vitam gratię reſurrexerunt ꝑ baptiſmi ſacri ſuſceptionem. ¶ In feſto aſcenſionis in quibuſdam eccleſiis fit ꝓceſſio ad rep̄ntandam ꝓceſſionem, quam Chriſtus fecit cum diſcipulis ad montem Oliueti, ex quo in cęlum aſcendit. ¶ In feſto Pentecoſtes fit ꝓceſſio in cōmemorationez ſpiritus ſcti, qui in apoſtolos venit, ⁊ in memoriam Judęorum recurrentium ad audienduz nouum genus, immo noua genera linguarum data apoſtolis per ſpiritum ſanctum. ¶ In feſto ſacratiſſimi corporis Chriſti facimus ſolenniſſimam proceſſionem ad honorem eiuſdem Dei ⁊ dn̄i noſtri Jeſu Chr̄i, ſuę maieſtati gr̄as referentes, ꝙ dignatus eſt nobis taz ſuauiſſimum ſacr̄m in ſuę memoriam paſſionis recenſendam relinquere. ¶ In litaniis maioribus, ⁊ in rogationibus, q̄ ſunt litanię minores, fiunt ꝓceſſiones ad placandā irā dei, ne nos tribulationibus ꝑmat, ſicut alias fecit: ⁊ ēt vt cōſeruet agros ⁊ vineas a grandine: ⁊ vt det populo ſuo cibum ⁊ potum ſufficientem. ¶ Fit etiam ꝓceſſio pro impetranda pluuia tpe ſiccitatis. ¶ Item pro impetrāda ſerenitate, tempore imbrium,

brium ⁊ tpe tempeſtatum. ¶ Fit ēt proceſſio pro propulſanda peſte ⁊ mortalitate. ¶ Item tempore bellorum ⁊ obſidionum. ¶ Item tempore diuerſarum tribulationum ingruentium. ¶ Fit ēt tpe victorię conſecutę pro gratiarum actione. ¶ Fit ēt pro diuerſis alijs cauſis ad arbitriū epoꝝ vel dñorum tpalium, ſicut pro filijs regum vel principum de nouo natis, pro ligis ⁊ fęderibus initis, ⁊ etiam pro alijs caſibus occurrētibus.

¶ De ritu ⁊ modo proceſſionum faciendarum. Cap. 4.

In oībus ꝓceſſionibus ordinarię pri⁹ incipiēda ſunt ea q̄ in eis cātanda ſunt in eccl'a, ſm qd in ſingulis ꝓceſſionib⁹ notatū eſt, Et dū egredit̄ proceſſio, ſm dñm Gull. p̄dictum, primo p̄cedat clericus cū aqua bñdicta, aquā aſpergat p̱ viā, qua ꝓceſſio trāſitura eſt, hinc ⁊ inde, ⁊ ſuper oēs obuientes. Poſtea ſequunt̄ vexilla, ſi portāda ſunt: deinde portent̄ ſerpētes ⁊ dracones ſuper perticā, ⁊ maxime in rogationibus: dehinc acolyti cū cereis duobus vel quatuor: poſtea crux, deinde clerici, minoribus p̄cedentibus: inter quos ſint aliqui apparati ſacris veſtibus cuꝫ reliquijs ⁊ vaſis ſacris. Vltimo aliqua imago dñi Jeſu Chñi, vel beatiſſimę virginis, vel alicuius ſancti, vel aliqua inſignis reliquia, vt portio crucis Chriſti, vel ſacr̄ꝫ euchariſtię: quę oīa ſunt portanda a quatuor clericis ſacris veſtib⁹ indutis ſup̱ ſpatulas: ⁊ ſup̱ dicta figura, vel reliquia, vel ſacr̄o, portandū eſt baldachinū a quatuor de principalioribus illius terrę. Deinde ſequit̄ principalis ſacerdos apparatus cū pluuiali, medius īter diaconū, ⁊ ſubdiaconū. Poſtea ſequant̄ viri, dignioribus pręcedentibus: deinde mulieres eodē ordine. Qui oēs tā clerici q̄ laici in dictis ꝓceſſionibus mature ⁊ deuote oculiſqꝫ ad terrā demiſſis ꝓcedere debēt, cogitātes qm̄ miam dei requirunt, q̄ humiliter eſt petenda, ſicut dicit pſal. Humiliatus ſum ⁊ liberauit me. ¶ Aduertendū tñ eſt, ꝙ in feſto corporis Chñi nulla alia reliquia portāda eſt, ſed ſolū corpus Chriſti ſacratiſſimū. Et oēs, qui pñt, debent hr̄e candelam accenſam in manibus per totam proceſſioneꝫ. Et dum fiunt proceſſiones, pulſandę ſunt cāpanę oēs loci vel terrę illius, ad deuotionē excitandaꝫ. In ꝓceſſionibus aūt cantent̄ ea, q̄ in ſingulis proceſſionibus aſſignabūtur. ¶ Solent ēt fieri altaria per vias, vnde tranſit proceſſio: ⁊ ibidē cantanda ſunt aliqua deuota, omnibus corā altari genuflexis.

ris. Completa proceſſione, cum omnes redierint ad eccleſiam, expectent ſacerdotem, nec aliquis recedat ante eius aduentū. Qui faciat ſicut inferius in proceſſionibus ſingulis eſt notatū.

¶ De proceſſione in feſto purificationis B. Marie. Cap. 5.

In feſto purificationis B. Marie finita tertia ſacerdos īdutus ſine caſula cū pluuiali, cū miniſtris indutis ꝓcedit ad benedicendum candelas in medio ante altare, dicendo ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

Domine ſctē, pr̄ ops, eterne deus, qui oīa ex nihilo creaſti: ꝛ iuſſu tuo per opera apū, hunc liquorē ad perfectionē cerei venire feciſti: ꝛ qui hodierna die petitionem iuſti Simeonis impleſti: te humiliter deprecamur: vt has candelas in vſus hominū, ꝛ ſanitatē corporū ꝛ animarū, ſiue in terra, ſiue in aquis, per inuocationem tui ſanctiſſimi nominis, ꝛ per interceſſionē beate Marie ſemper virginis, cuius hodie feſta deuote celebrantur, ꝛ per preces omnium ſanctorum tuorum, bene ✠ dicere, ꝛ ſancti ✠ ficare digneris: huiuſqꝫ plebis tue, que illas honorifice ī manibus portare deſiderat, teqꝫ cantando laudare, exaudias voces de celo ſctō tuo: ꝛ de ſede maieſtatis tue propitius ſis omnibus clamantibus ad te, quos redemiſti precioſo ſanguine filij tui. Qui tecum viuit ꝛ regnas. ℟. Amen. Oremus.

Omps ſempiterne deus: qui hodierna die vnigenitū filiū tuū, in vlnis ſci Simeonis in tēplo ſcō tuo, ſuſcipiēdū pn̄taſti: tuā ſupplices deprecamur clemētiā: vt has cādelas, quas nos tui famuli in tui nominis magnificētia ſuſcipiētes, geſtare cupimus luce accēſas, bn̄ ✠ dicere ꝛ ſcti ✠ ficare, atqꝫ lumine ſuperne bn̄dictionis accēdere digneris quatenus eas tibi dn̄o deo nr̄o offerēdo, digni, ꝛ ſcō igne tue dulciſſime charitatis ſuccēſi, in tēplo ſcō glorie tue rep̄ntari mereamur. Per. Oremus.

Domine Jeſu Chr̄e lux vera: qui illuminas oēm hoīem venientē in hunc mundū, effunde bene ✠ dictionē tuā ſup hos cereos: ꝛ ſci ✠ fica eos lumine gr̄e tue: ꝛ ꝯcede propitius, vt ſicut hec luminaria igne viſibili accēſa, nocturnas depellūt tenebras, ita corda nr̄a inuiſibili igni. i. ſci ſpūs ſplendore illuſtrata, omniū vitiorꝫ cecitate careant: vt purgato mētis oculo, ea ſemper cernere poſſimus, q̄ tibi ſunt placita, ꝛ nr̄e ſaluti ſunt vtilia: quatenus poſt huius ſeculi caliginoſa diſcrimina, ad lu-

cem indeficientem peruenire mereamur, per te Jeſu Chriſte ſaluator mũdi: qui in trinitate perfecta viuit & regnas. &c. Oremꝰ.

Omnipotens ſempiterne deus, qui per Moyſen famulum tuum, puriſſimum olei liquore ad luminaria ante ꝯſpectum tuũ iugiter concremanda, pręparari iuſſiſti, bene ✠ dictionis tuę gratiam ſuper hos cereos benignus infunde: quatenus ſic adminiſtrent lumen exterius: vt, te donante, lumen ſpiritus tui noſtris non deſit mentibus interius. Per. ℟. Amen. Oremus.

Domine Jeſu Chriſte, qui hodierna die in noſtrę carnis ſubſtantia inter homines apparens, a parentibus in templo es pñtatus: quem Simeon venerabilis ſenex lumine ſpiritus tui irradiatus agnouit, ſuſcepit, & benedixit: pręſta propitius, vt eiuſdem ſpiritus ſancti gratia illuminati atqꝫ edocti, te veraciter agnoſcamus, & fideliter diligamus. Qui cum deo patre in vnitate eiuſdem ſpiritus ſancti deus viuis, & regnas &c.

Benedictione completa, aſpergantur candelę aqua benedicta, & adoleantur incenſo. Deinde duo clerici eas accenſas ſacerdotibus in ſuis locis manentibus diſtribuant. Et cum inceperint diſtribuere, a choro cantatur antiphona. Lumen ad reuelatio. ita ꝙ poſt quẽlibet verſum pſalmi Nunc dimittis & poſt Gloria, & poſt Sicut erat, reiteretur tota antiphona.

Lumen ad reuela ti o nẽ gen ti ũ, & gloriaꝫ plebis

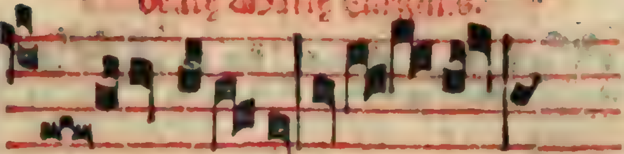

tuę Iſrael. ps. Nũc dimittis ſeruũ tuuꝫ dñe: ſecũdũ verbũ

tuuꝫ in pace. Ana. Lumen. Quia viderũt oculi mei ſalutare tuuꝫ. Aa. Lumẽ. Qđ paraſti ante faciem oĩum populorum. Ana Lumen. Gloria patri, & filio, & ſpiritui ſancto. Ana Lumen. Sicut erat in principio, & nunc, & ſemper, & in ſecula ſeculorum. Amen. Antiph Lumen ad reuelationem.

Exurge

E Xur ge domi ne adiuua nos:

Pro ex= pletis cã= tatur ſe= quens Ana.

& libera nos propter nomen tu um. Ps. Deus au ri bus

noſtris audiuimus, patres noſtri annunci a ue runt no bis.

Glo ri a patri. E v o v a e.

Repetita, aña dicit ſacerdos Oremus, & diaconus, Flectamus genua. R. Leuate. Oro.

Exaudi queſumus domine, plebem tuaꝫ: & quę extrinſecus annua tribuis deuotione venerari, interius aſſequi gratię tuę lucę concede. Per Chriſtum Dominum noſtrum. Reſponſorium. Amen. Deinde fit proceſſio more ſolito. Et cantantur hę antiphonę ſequentes per ordinem. Antiphona.

A Ue gra ti a ple na

de i ge ni trix vir go: ex te eniꝫ or tus eſt

ſol

ſol iu ſti ti ę illu mi nans q̄ in tene=
bris ſunt: lęta re tu ſe ni oꝛ iuſte ſuſcipiens in vl=
nis li be ra to rem a ni marum no ſtra ruꝫ donantem
no bis vi tam ⁊ reſurre cti o nē. Aña.
A Doꝛ na thalamū tuum Si on: ⁊ ſu ſcipe
regē Chꝛi ſtuꝫ: amplectere Mari am, q̄ eſt cę=
le ſtis poꝛta: ipſa enim poꝛta re geꝫ glo ri ę: no=
uo lu=

uo lu mi ne ſub ſiſtit virgo, addu cēs manibus fi liū
ante lu ci fe ruʒ: quē accipiēs Simeon in vlnis ſu=
is p̄ di ca uit po pu lis, do minū e um eſ ſe
vitę ꝛ moꝛ tis, ꝛ ſaluato rem mun di. Aña.
R Eſpon ſum ac ce pit Si me on a
Spiri tu ſan cto, non viſuruʒ ſe moꝛteʒ ni ſi
vi de ret Chꝛiſtum domi ni: ꝛ cum in du=

cerent

cerēt pu e rum in tēplo accepit cum in vlnas
ſuas, ⁊ benedixit de um, ⁊ dixit. Nunc di mit tis
do mine ſeruum tuum in pa ce.
In introi-tu eccleſie cātatur ſe-quens re-ſponſorium.
O btule runt pro e o do mi no par tur-
tu rum aut du os pul los co lum-
ba rum. Si cut ſcriptum eſt in
le ge domi ni. ℣. Poſtq̄ autē impleti ſūt dies
purga-

purga ti o nis Ma ri ę ſecundū legē Mo y ſi, tulerūt

illuz in hieruſalez, vt ſiſterent e uz do mi no.

Sicut. ℣. Glo ri a patri ⁊ fi li o, ⁊ ſpi ri-

tu i ſan cto. Si cut ſcri ptuz eſt.

¶ In die palmarū, cōpleta tertia, ⁊ aſperſione aquę more ſoli-
to facta, ſacerdos procedit indutus pluuiali, cū miniſtris indu-
tis, ⁊ ramis ī medio ante altare poſitis: ⁊ a choro cātat Ana. c. 6.

H Oſan na fi li o Da uid: bene di ctus qui

ve nit in no mi ne do mi ni, o rex Iſ ra el

ho ſan na in ex cel ſis.

Deinde dicit ſacerdos
Dominus vobiſcum.
℟. Et cum ſpiritu tuo.
In tono orationis miſ-
ſę. Oratio.

Gg D eus

Deus, quem diligere ⁊ amare iuſtitia eſt, ineffabilis gratię tuę in nobis dona multiplica: ⁊ qui feciſti nos in morte filij tui ſperare quę credimus, fac nos eodem reſurgente, peruenire quo tendimus. Qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate ⁊c.

Supraſcripta lectio cātat in tono ep'lę ferialis. Lcō libri Exodi.

In diebus illis, Venerunt filij Iſrael in Elim, vbi erāt duodecim fontes aquarum ſeptuaginta palmę. Et caſtrameti ſunt iuxta aquas. Profectiq; ſunt de Elim: ⁊ venit omnis multitudo filiorum Iſrael in deſertum ſina, quod eſt inter Elim, ⁊ Sinai, quintodecimo die menſis ſecundi, poſtquam egreſſi ſunt de terra Aegypti. Et murmurauit omnis congregatio filiorum Iſrael contra Moyſen ⁊ Aaron in ſolitudine. Dixeruntque ad eos filij Iſrael. Vtinam mortui eſſemus per manum Domini in terra Aegypti: quando ſedebamus ſuper ollas carniu;: ⁊ comedebamus panem in ſaturitate. Cur induxiſtis nos in deſertum iſtum, vt occideretis omnem multitudinē fame? Dixit autem Dominus ad Moyſen: ecce ego pluam vobis panem de cęlo. Egrediatur populus: a colligat quę ſufficiūt per ſingulos dies: vt tentez eū, vtrum ambulet in lege mea, an non. Diē aūt ſexto parent quod inferant: ⁊ ſit duplum qua; colligere ſolebāt per ſingulos dies. Dixerūt Moyſes ⁊ Aaron ad omnes filios Iſrael: Veſpere ſcietis, ꝙ dn̄s eduxerit vos de terra Aegypti: ⁊ mane videbitis gloria; eius. Deinde cātat pro graduali R.

mus: qui a hic ho mo multa ſigna fa cit, ſi
dimittimꝰ e uz ſic: om nes cre dēt in e=
uz: Ne forte ve niant Roma ni,
& tol lant noſtrū lo cum & gen=
tem. ℟. Unus au tez ex il lis cai=
phas nomi ne, cū eſſet pōtifex anni il lius, pphe ta uit
di cēs: Expedit vo bis vt vnꝰ mori a tur ho

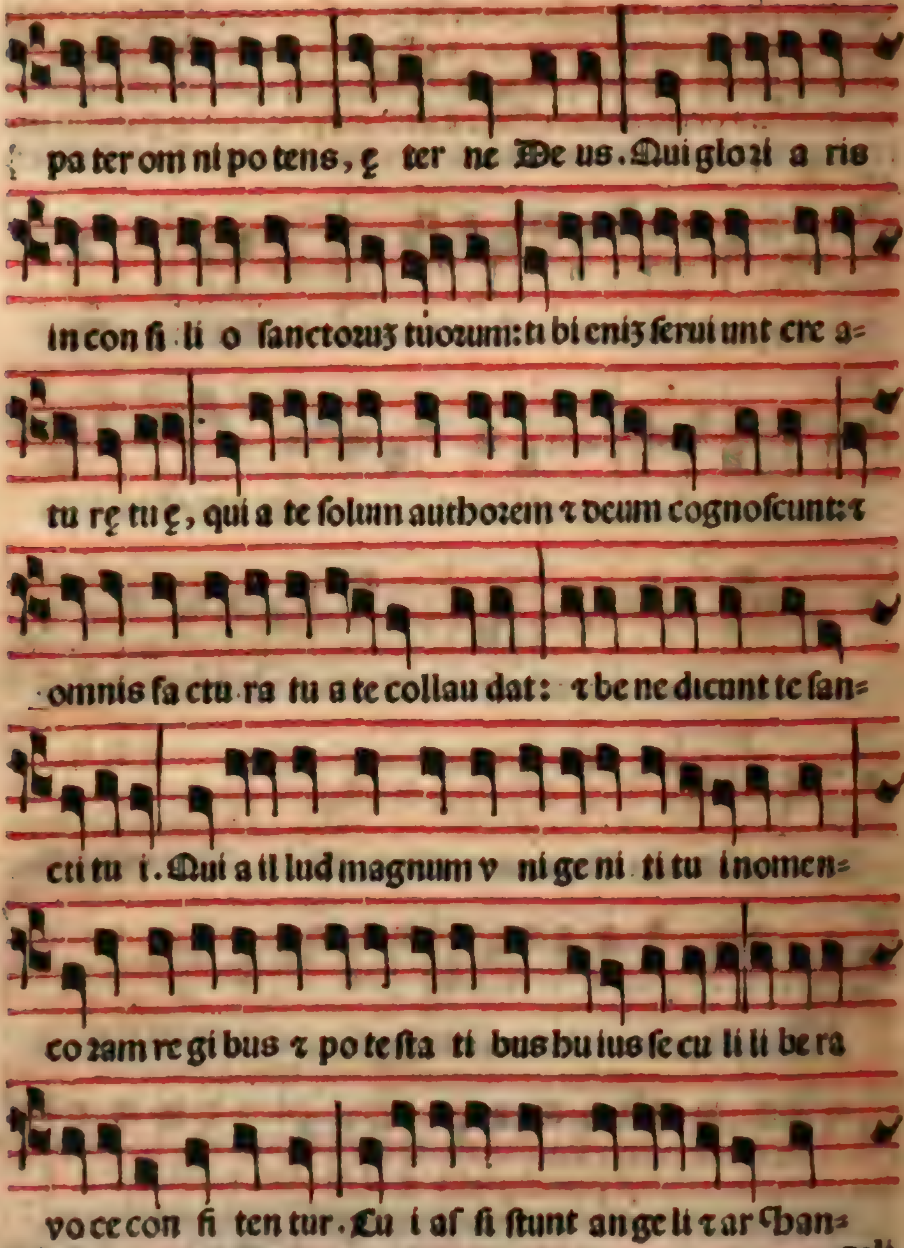
Poſtea cantatur euangelium in tono feriali. ¶ Sequentia ſancti euangelii ſecundum Mattheum. Cap. 21.

IN illo tẽpe. Cũ appropinquaſſet Jeſus hyeroſolymis, ⁊ venisset bethphage ad montem Oliueti: tunc miſit duos diſcipulos ſuos, dicens eis. Ite in caſtellũ, q̄ ꝯtra vos eſt: ⁊ ſtatim inuenietis aſinã alligatã, ⁊ pullũ cũ ea. Soluite ⁊ adducite mihi. Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite, q2 dñs his opus habet: ⁊ confeſtim dimittet eos. Hoc aũt totũ factũ eſt: vt adimpleref quod dictũ eſt per prophetã dicentẽ: Dicite filię Sion. Ecce rex tuus venit tibi manſuetus ſedens ſuper aſinã, ⁊ pullũ filium ſubiugalis. Euntes aũt diſcipuli fecerunt ſicut pręceperat illis Jeſus: ⁊ adduxerunt aſinã ⁊ pullũ: ⁊ impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, ⁊ eũ de ſuper ſedere fecerunt. Plurima aũt turba ſtrauerunt veſtimenta ſua in via. Alij aũt cędebant ramos de arboribus, ⁊ ſternebant in via. Turbę aũt: quę pręcedebant, ⁊ quę ſequebantur clamabãt, dicentes: Oſanna filio Dauid: benedictus qui venit in nomine dñi. Poſt hęc benedicuntur rami: ⁊ tunc dicat ſacerdos. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

AUge fidẽ in te ſperantiũ Deus: ⁊ ſupplicũ p̄ces clementer exaudi: ⁊ veniat ſup̄ nos multiplex miſericordia tua: bñdicantur

cantur ⁊ hi plamites oliuarū: ⁊ ſicut in figura eccleſię multipli
caſti Noe egredientē de arca, ⁊ Moyſen exeuntē de Aegypto
cū filijs Iſrael, ita nos portantes palmas ⁊ ramos oliuarū bo-
nis actibus occuramus obuiā Chriſto: ⁊ per ipſum in gaudiū in-
troeamꝰ ęternū. Qui tecū viuit ⁊ regnat i vnitate ſpūs ſcti deꝰ.

pa ter om ni po tens, ę ter ne De us. Qui glori a ris
in con ſi li o ſanctoruz tuorum: ti bi eniz ſerui unt cre a=
tu re ę tu ę, qui a te ſolum authorem ⁊ deum cognoſcunt: ⁊
omnis fa ctu ra tu a te collau dat: ⁊ be ne dicunt te ſan=
cti tu i. Qui a il lud magnum v ni ge ni ti tu i nomen=
co ram re gi bus ⁊ po te ſta ti bus hu ius ſe cu li li be ra
vo ce con fi ten tur. Cu i aſ ſi ſtunt an ge li ⁊ ar chan=

geli,

Sequitur verſus Dñs vobiſcum. ℟ Et cum ſpiritu tuo. Orō

PEtimus dñe ſancte, pr̄ oñs, ęterne Deus, vt hanc creaturā oliuę, quā ex ligni materia prodire iuſſiſti, quāq; colūba rediens ad arcā ꝓprio ꝓtulit ore, bñ✠dicere & ſancti✠ficare digneris: vt quicunq; ex ea acceperint, accipiant ſibi ad ꝓtectionē aīę & corporis: fiatq; dñe noſtrę ſalutis remediū, tuęq; gratię ſacramentū, Per Chrm dñm nr̄m. ℟ Amen. Oremus.

DEus, qui diſperſa ꝯgregas, ⁊ congregata conſeruas: qui
pplis obuiã Jeſu ramos portãtibus bñdixiſti: bñ ✠ dic
etiã ⁊ hos ramos palme ⁊ oliue: quos tui famuli ad honorem
nõis tui fideliter ſuſcipiunt: vt in quẽcunqꝫ locũ introducti fue
rint, tuã bñdictionẽ habitatores loci illius cõſequant̃: ⁊ oĩ ad=
uerſitate effugata, dextera tua ꝓtegat, quos redemit Jeſ᷒ Chꝛs
filius tuus dñs nr̃. Qui tecũ viuit ⁊ regnat in vnitate ſpũs ſan=
cti Deus, Per omnia ſecula ſeculoꝛum. ℟. Amen. Oremus.

DEus qui miro diſpoſitionis ordine ex rebus etiaꝫ inſenſi=
bilibus diſpẽſationẽ nr̃e ſalutis oſtendere voluiſti: da, q̃s,
vt deuota tuoꝝ turma fideliũ ſalubꝛiter itelligat quicquid my
ſtice deſignat̃ in facto: q̃ hodie celeſti lumine afflata redẽptori
obuiã procedens, palmarũ atque oliuarũ ramos veſtigijs eius
ſubſtrauit. Palmaruꝫ igitur rami de mortis principe triũphos
expectãt: ſurculi vero oliuaꝝ ſpũalẽ vnctionẽ aduenisse quodã=
modo clamãt. Intellexit eniꝫ iã tũc illa beata hoĩuꝫ multitudo
ꝑfigurari, qꝛ redẽptoꝛ nr̃ humanis condolens miſerijs, pro to=
tius mũdi vita cũ mortis principe eſſet pugnaturus, ac morien
do triũphaturus. Et ideo talia obſequẽs adminiſtrauit, q̃ in illo,
⁊ triũphos victorie, ⁊ miſericoꝛdie pinguedinẽ declararẽt. Nõ
nos quoqꝫ plena fide, ⁊ factũ, ⁊ ſignificatum retinentes, te dñe
ſancte, pater oĩps, eterne Deus, per eundem dñm nr̃m Jeſum
Chr̃m ſuppliciter exoꝛamus, vt in ipſo, atqꝫ per ipſum, cui᷒ nos
membꝛum fieri voluiſti, de mortis imperio victoꝛiam reportan
tes, ipſius gloꝛioſe reſurrectionis participes eſſe mereamur.
Qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate ſpiritus ſancti Deus. Per
omnia ſecula ſeculoꝛum. Reſponſoꝛium. Amen. Oremus.

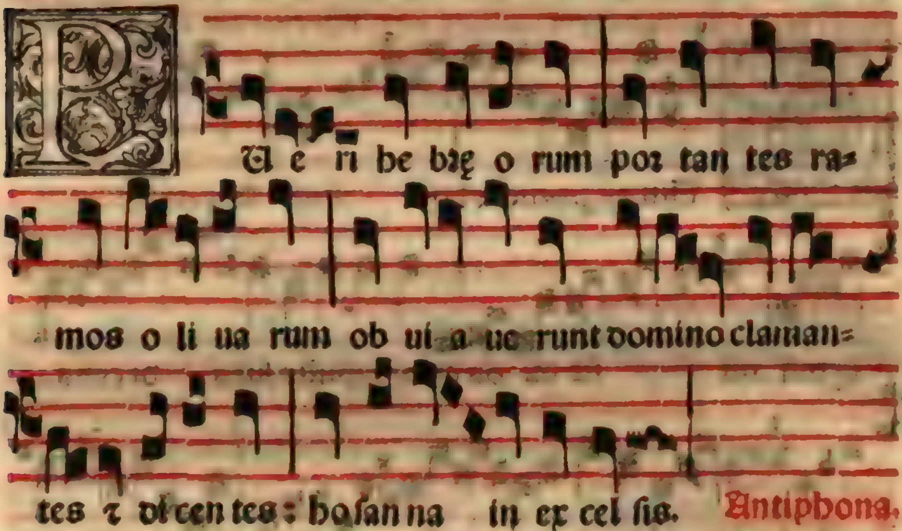
DEus, q per oliue ramum pacẽ terris columbam nunciare
iuſſiſti, ꝑſta, q̃s: vt hos oliue cetcrarũqꝫ arboꝛuꝫ ramos celeſti
bene ✠ dictione ſanctifices: vt cuncto populo tuo proficiãt ad
ſalutem. Per Chꝛiſtum dominum nr̃m. ℟. Amen. Oremus.

BEne ✠ dic, q̃s domine, hos palmarum, ſeu oliuarum ra=
mos: ⁊ preſta, vt quod populus tuus veneratione hodier
na die coꝛpoꝛaliter agit, hoc ſpiritualiter ſumma deuotione ꝑ=
ficiat, de hoſte victoꝛiaꝫ repoꝛtando: ⁊ opus miſericoꝛdie ſum=
mopere diligendo. Per dominũ noſtrum. ℟. Amen. Hic rami
aſperguntur aqua benedicta, dicẽdo Añam. Aſperges me. Tunc

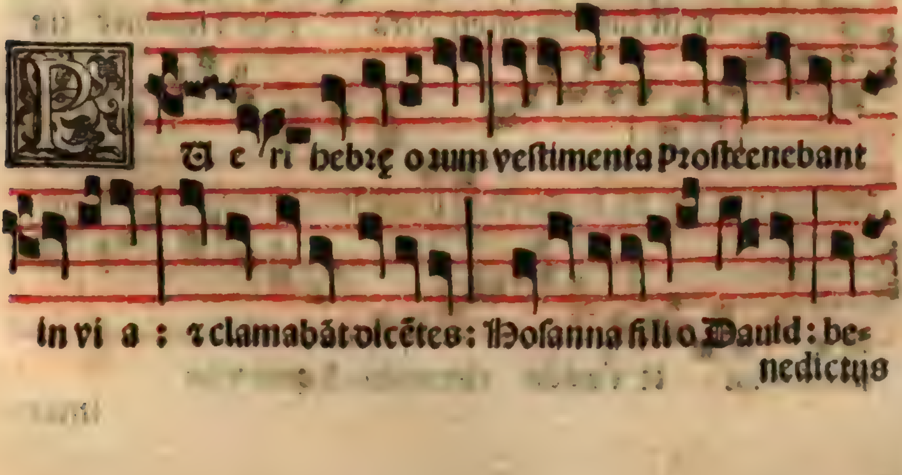
cantu ꝛ ſine pſalmo: ꝛ incẽſantur oliuę. Deinde dicat ſacerdos Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus, qui filiũ tuuz Dñm nr̃m Jeſum Chrm, pro ſalute nr̃a in hunc mundũ miſiſti, vt ſe humiliaret ad nos, ꝛ nos reuocaret ad te: cui etiã dũ Hieruſalẽ veniret, vt adimpleret ſcripturas, credentiũ populorum turba, fideliſſimo deuotione veſtimenta ſua cũ ramis palmarũ in via ſternebat, pſta, qs: vt illi fidei viã prępäremus, de qua remoto lapide offenſionis, ꝛ petra ſcãdali, frõdeãt apud te opa nr̃a iuſtitię ramis: vt eius veſtigia ſeqi mereamur. Qui tecum viuit ꝛ regnat in vnitate eiuſdem ſpi.

Poſtea duo clerici ramos diſtribuũt clericis in locis ſuis manentibus. Et interim a choro cantantur ſequentes añę. Añ.

Antiphona.

nedictus

Que ſi non ſufficiunt repetantur, quouſque ramorum diſtributio finiatur. Et deinde dicit ſacerdos verſus.

[Be]nedictus q venit in nomine domini

Dominus vobiſcum. Reſponſorium. Et cum ſpiritu tuo. Ora.

Omnipotēs ſempiterne deꝰ, q dñs nr̄ Jeſuz Chr̄s die azymorū ſup pullū aſinę ſedere feciſti ⁊ a pueris regē appellari, ⁊ turbas pplorꝫ veſtimēta, vel ramos arborū in via ſternere, ⁊ hoſanna decātare in laudē ipſius docuiſti: da, q̄s, vt illorū innocētiā imitari poſſimus, ⁊ corū meritum conſequi mereamur. Per Chriſtum. ℟. Amē. Poſtea fit proceſſio: ⁊ cantantur aīę ſubſcripte, vel omnes, vel aliquę pro diſpoſitione cātoris. Aña.

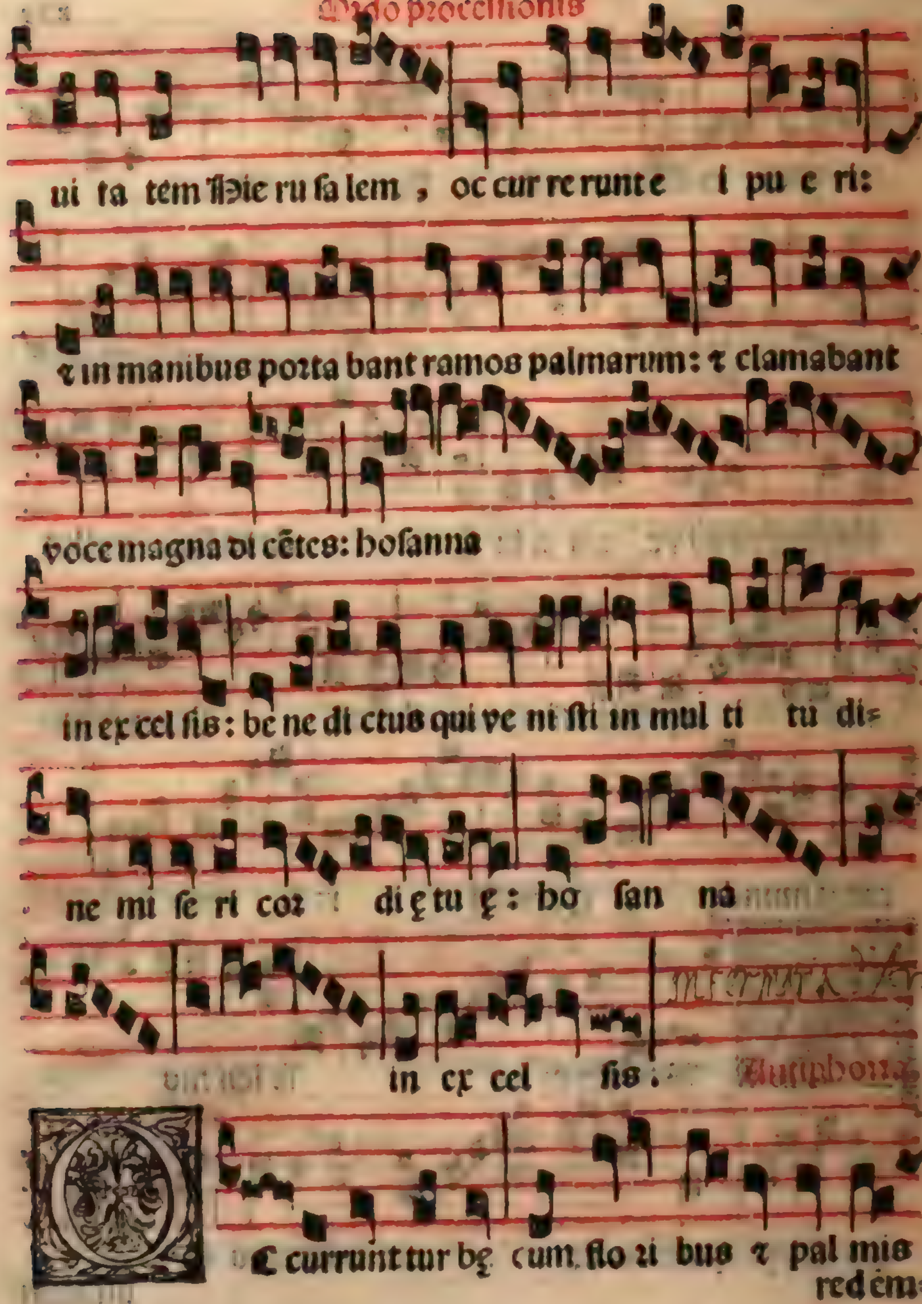

inter=

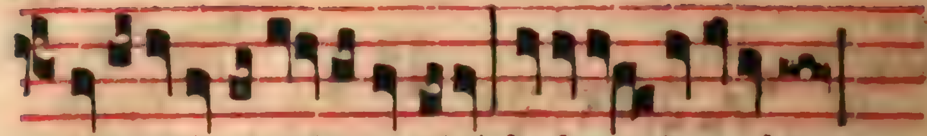

in ter ro ga ue rit, di ci te: o pus do mi-
ni eſt: ſol uen tes ad du xe runt ad Jeſuz: ⁊
impo ſu e runt il li ve ſti menta: ⁊ ſe dit ſu per eum.
Ali i expādebāt veſtimēta ſu a in vi a: a-
li i ramos de arboribus ſternebāt: ⁊ qui ſequebā-
tur clamabāt: hoſanna, benedictus q̄ venit in nomine domi
ni: benedictū regnū patris noſtri Da uid: hoſāna in
excel-

excel ſis : miſerere nobis fili Da uid. Aña.
C Um audiſ ſet po pu lus qui a Jeſus
ve nit Hie ro ſo ly mam : ac ce perunt ramos palma-
rum, ⁊ e xi e runt e i ob ui-
am : ⁊ clamabãt pu e ri dicẽtes : Hic eſt
q vẽturus eſt in ſa lu tẽ po pu li : hic
eſt ſa lus no ſtra ⁊ re dempti o
Iſrael.

Iſra el.Quã tus eſt i ſte cu i thꝛoni
⁊ dominati o nes occurrũt: no li timere fi li a Sion
ecce rex tu us ve nit ti bi ſe dens ſuper pulluꝫ
a ſi nę: ſicut ſcriptum eſt.Sal ue rex fabꝛi=
catoꝛ mundi: q venisti redi mere nos. Aña.
A te ſer vi es ſo len nis
pa ſchę: quan do ve nit dominus in ci=
vitatem

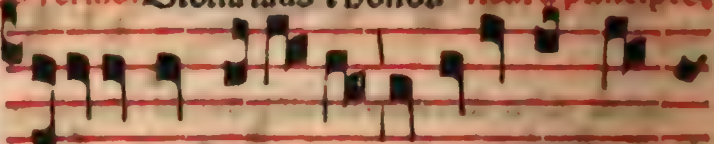

ui ta tem Hie ru ſa lem , oc cur re runt e i pu e ri:
⁊ in manibus porta bant ramos palmarum: ⁊ clamabant
voce magna dicētes: hoſanna
in ex cel ſis: be ne di ctus qui ve ni ſti in mul ti tu di=
ne mi ſe ri cor di ę tu ę: ho ſan na
in ex cel ſis:
Antiphona
O Ccurrunt tur bę cum flo ri bus ⁊ pal mis
redem=

redempto ri ob uiam : ꝛ vi cto ri tri umphan ti di gna
dant ob ſe qui a : fi li um de i oꝛe gẽtes pꝛędicant : ꝛ in
lau de Chꝛi ſti voces tonãt ꝑ nubila hoſanna. Antiphona.
Cum ange lis ꝛ pu e ris fi de les in ue ni a-
mur, tri ũphatori moꝛtis clamãtes, hoſanna in excel ſis. Aña.
Turba multa quę conuenerat ad di ez feſtum
cla ma bat Do mi no : be ne di ctus
qui

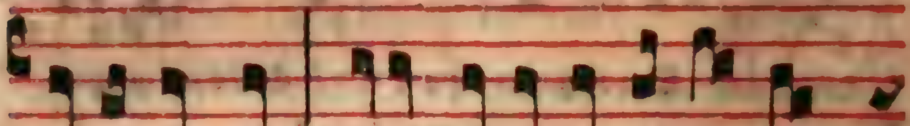

qui ve nit in no mi ne domi ni, ho ſan na in ex cel ſis.

¶ In reverſione pceſſionis ad eccleſiã, aliq clerici intrãt duo ad minus, vel quatuor ad plus: ꝛ clauſo oſtio ſtantes verſa facie ad pceſſionẽ incipiũt verſum: Gloria laus. ꝛ cãtãt totũ vſqz ad Iſrael es tu rex. Sacerdos vero cũ reliqs ſtãtibus extra, repetit illud idẽ. Deinde ſtãtes intus cãtãt verſus ſequẽtes, vel oẽs, vel partem pro diſpoſitione cãtoris. Et ſtantes extra rñdent ad quoſlibet duos verſus. Gloria laus ꝛ honor. ſicut a principio.

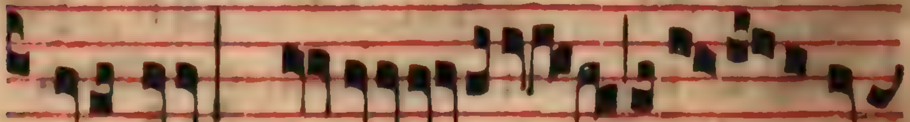
G Lo ri a laus ꝛ ho nor ti bi ſit rex Chri-

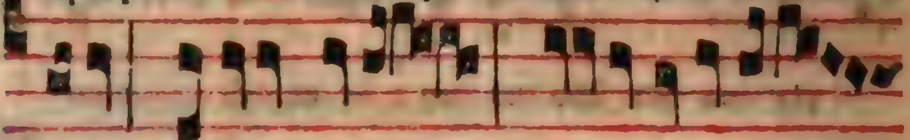
ſte re dem ptor. Cu i pu e ri le de cus

prõpſit hoſanna piuz. ℣. I ſra el es tu rex, ꝛ dauidis in-

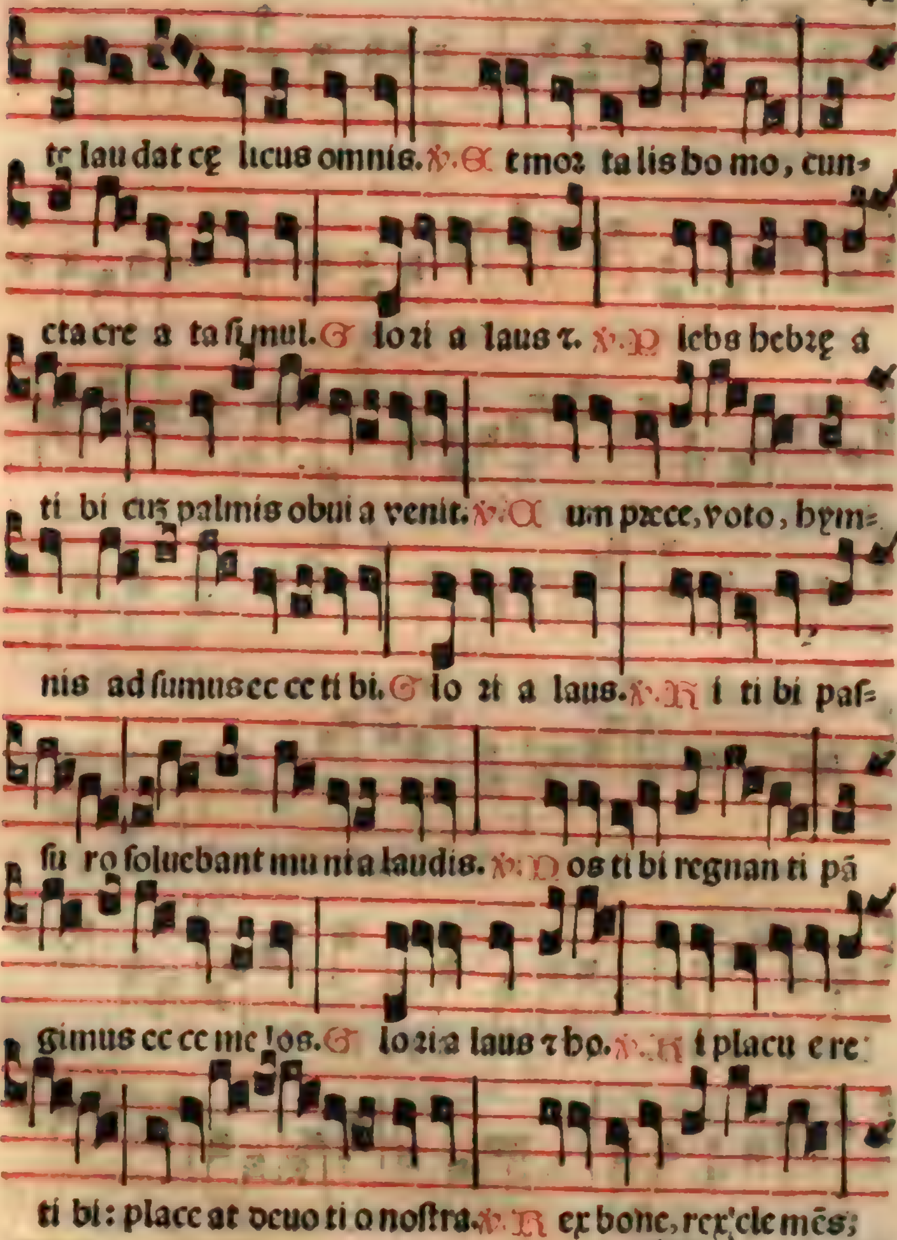

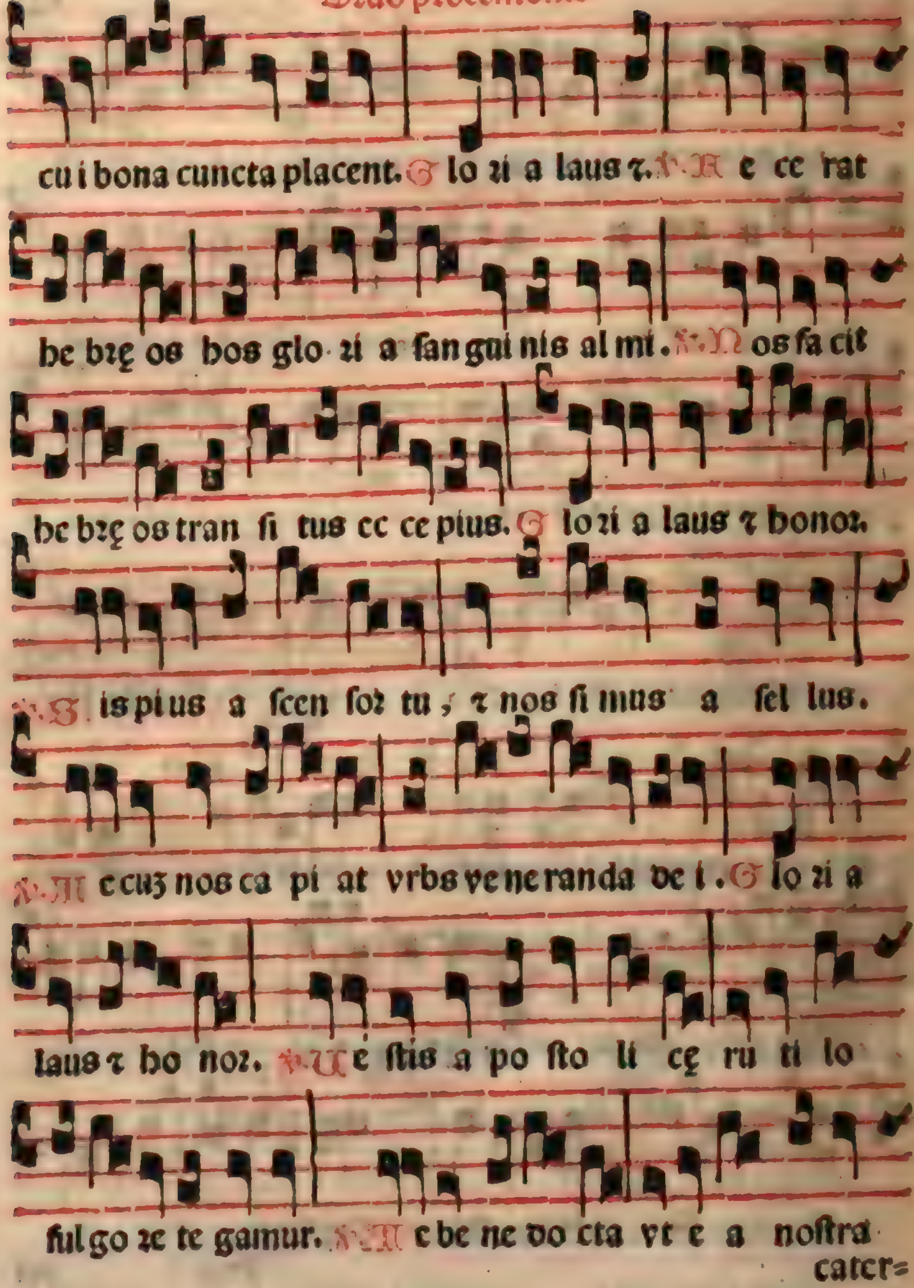
clyta proles. ℣. N omine qui in domini rex be ne di cte

venis. G lo ri a laus ꝛ bo nor. ℣. C ętus in ex cel ſis

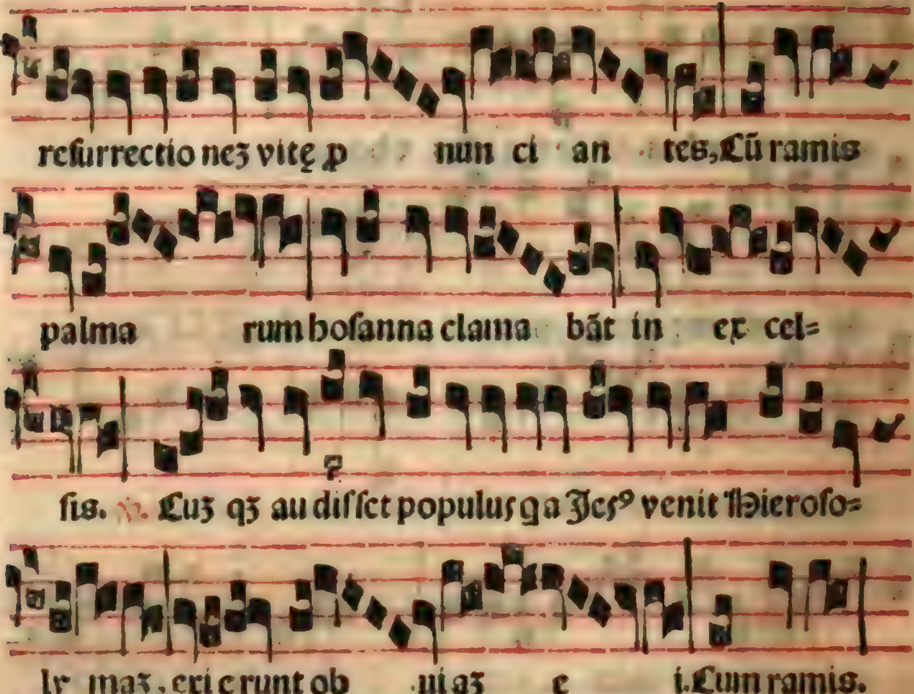
te lau-

te lau dat cę licus omnis. ℣. Et moꝛ ta lis ho mo, cun-
cta cre a ta ſimul. Glo ri a laus ꝛc. ℣. Plebs hebręa
ti bi cuꝫ palmis obui a venit. ℣. Cum pꝛece, voto, hym-
nis adſumus ec ce ti bi. Glo ri a laus. ℣. Hi ti bi paſ-
ſu ro ſoluebant mu ni a laudis. ℣. Nos ti bi regnan ti pã
gimus ec ce me los. Glo ri a laus ꝛ ho. ℣. Hi placu e re
ti bi: placeat deuo ti o noſtra. ℣. Rex bone, rex cle mẽs;

cu i bona cuncta placent. G lo ri a laus ꝛ. ℣. R e ce rat
he brę os hos glo ri a ſan gui nis al mi. ℣. N os fa cit
he brę os tran ſi tus ec ce pius. G lo ri a laus ꝛ honor.
℣. S is pi us a ſcen ſor tu, ꝛ nos ſi mus a ſel lus.
℣. M e cuꝫ nos ca pi at vrbs ve ne randa de i. G lo ri a
laus ꝛ ho nor. ℣. V e ſtis a po ſto li cę ru ti lo
ful go re te gamur. ℣. M e be ne do cta vt e a noſtra

cater=

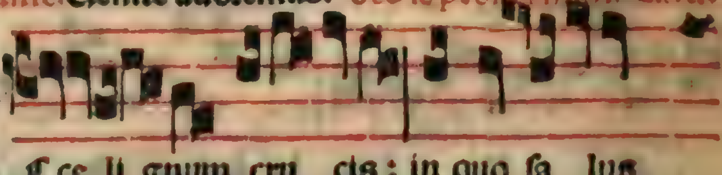

ca ter ua ve hat. G lo ri a laus τ ho nor. ℣. R eg mi ne
ſic a ni mę ſter na mus cor po ra noſtra. ℣. Q uo per
nos ſemper ſit vi a tu ta ti bi. Glo ri a. ℣. Sit pi a pro.
pal mę no bis victo ri a ra mis. ℣. Et ti bi vi ctri ci
Poſtea intrat proceſſio in eccleſiam cantando Reſponſorium.
for te ca na mus i ta. G lo ri a laus τ hon.
Ingre di ente domi no in ſanctã ci=
ui ta tem, he bręo rum pu e ri
Ab 2 reſur=

Et non dicitur Gloria patri.

¶ Adoratio Crucis i paraſceue cū officio ſuo. c. 7.

Feria ſexta in paraſceue, completis orationibus, que dicuntur poſt lectam paſſionez, ſacerdos depoſita tantum caſula, procedit ad cornu epiſtole: & ibi in poſteriori parte anguli altaris accipit crucem a miniſtris ſibi paratā: quā verſa facie ad chorū, a ſummitate parū diſcooperit, incipiēs ſolus añam. Ecce lignū crucis. Et ab illo loco ī antea iuuat in cātu a miniſtris vſqz ad Venite adorem⁹. Choro vero cantante. Venite adoremus. oēs ſe proſternunt. Aña.

nun-

mun di pe pen dit. Ve ni te

Chorus cantat. a do re mus.

Poſtea procedit ſacerdos ad anteriorem partem anguli eiuſdem cornu epiſtole: & diſcooperiens amplius crucem, eleuans eam, paulliſper altius quam primo incipit **Ecce.** alijs cantantibus & adorantibus: vt ſupra. Deinde ſacerdos procedit ad medium altaris: & diſcooperiens crucem totaliter, ac eleuando eã, tertio altius incipit **Ecce.** cantantibus alijs & adorantibus, vt ſupra: poſtea ſacerdos deponit crucẽ in loco ad hoc preparato ante altare. Deinde deponit calceamenta: & accedit ad adorandũ, ter genua flectens ante deoſculationem crucis: hoc facto reuertitur ad ſedem ſuam: & ibi recipit depoſita calceamenta & caſulã: & poſtmodum miniſtri altaris, deinde alij ter flexis genibus, vt dictum eſt, crucem adorant: & interim cantantur improperia, & alia, que ſequuntur totaliter, vel in parte: prout multitudo adorantium vel paucitas requirit hoc modo. Duo clerici ex parte hebdomadarij in medio chori cantant ℣. **Popule meus.** vſq; **Agyos.**

PO pu le meus quid fe ci ti bi? aut in quo con triſtaui te? re ſpon de mi hi.

V. Qui e du xi te de ter ra Ae gy pti, pa-
ra ſti cru cem ſalua to ri tu o.
A gy os o Theos.
Alius Chorus reſpondet.
Sanctus de us.
Item primus chorus cantat.
A gy os Iſchy ros.
Secundus chorus reſpondet.
Sanctus for tis.
Item primus chorus cantat.
A gy os Athana tos e le i ſon imas.
Secundus chorus reſpondet.
Sanctus et immor- ta lis mi ſe re re no bis.
De ſecundo choro canent poſtea duo clerici.
Qui

Q ui me du xi te per de ſer tuz quadraginta annis,

ꝛ mãna ci baui te: ꝛ introduxi in terraz ſa tis optimam.

Deinde chori alternatim reſpōdēt Agyos. Ita tamen ꝙ primus chorus ſemper reincipit.

A gy os o The os.

Poſtea duo clerici de primo choro cantant verſus ſequentes.

Q uid vltra de bu i fa ce re ti bi, ꝛ non

fe ci? e go qui dem plan ta ui te vi ne am me am

ſpe ci o ſiſ ſimam: ꝛ tu fa cta es mi hi ni mis a ma-

ra: a ce to nan ꝗ̃ ſi tim meaz po ta ſti, ꝛ lan ce a

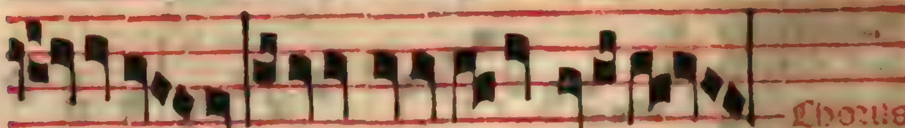
Mb 4 perfo-

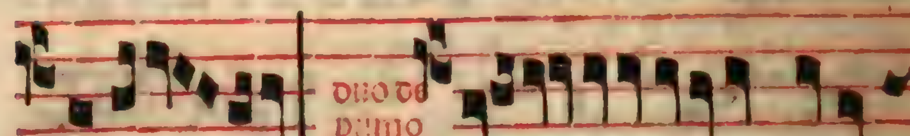
perfoꝛaſti la tus ſal ua toꝛi tu o. Agy os o The os.
Iterum choꝛi alternatim reſpondent: Agyos &c. Sanctus &c. vt dictum eſt. Verſus ſequentes impropꝛiorum. Ego pꝛopter te flagellaui &c. quia ceteris a binis alternatim cantantur: vtroque choꝛo ſimul repetente poſt quemlibet verſum. Popule meus vſque Quia eduxi te per deſertum quadraginta annis, &c. Incipiunt impꝛoperia. Duo de ſecundo choꝛo cantant verſum.

EGo pꝛopter te flagellaui e gyptũ cũ pꝛim ego-

ni tis ſu is: & tu me fla gel la tuꝫ tradi di ſti. Choꝛus repetit,

Popule me us. Duo de pꝛimo choꝛo. Ego te e du xi de e gy pto de

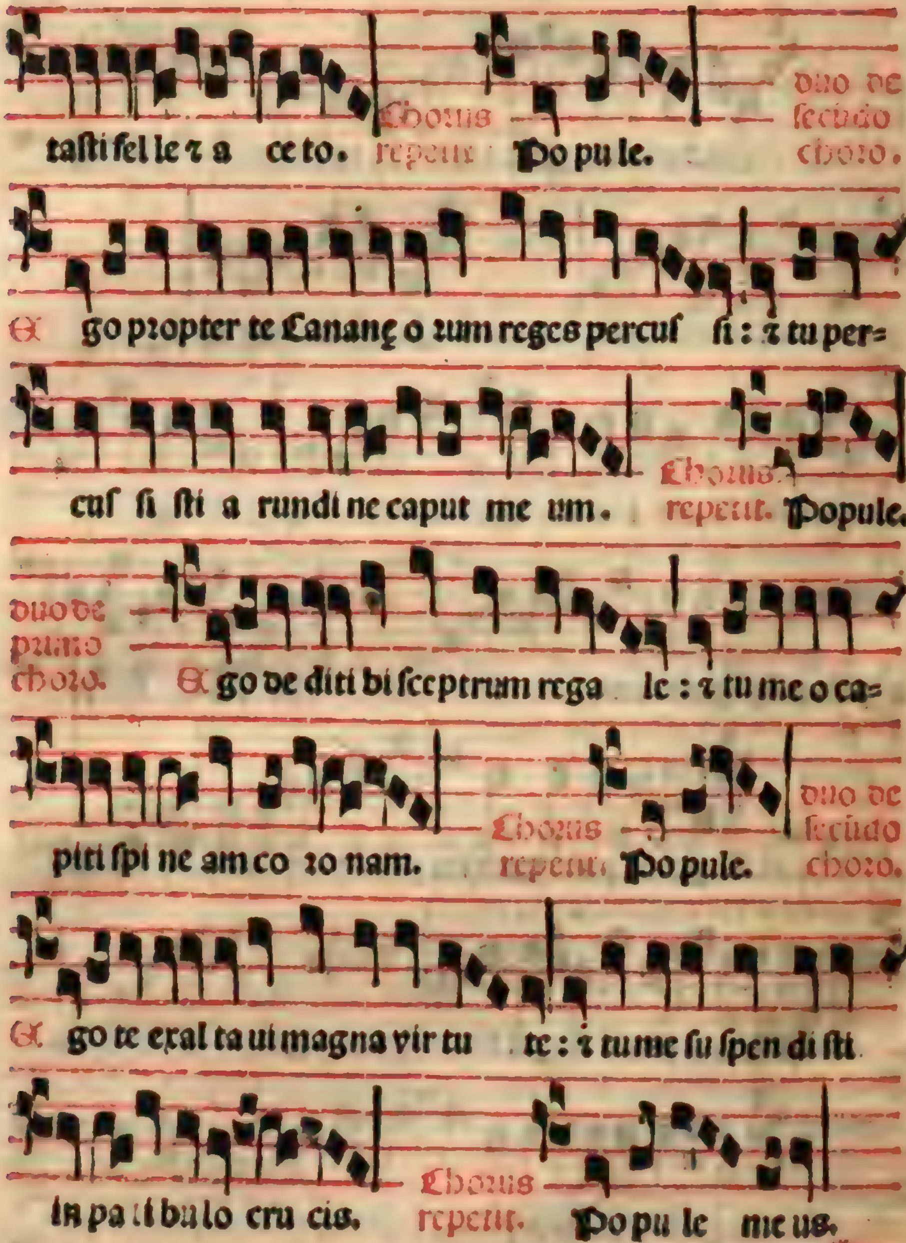
merſo Phara o ne in mare ru brũ: & tu me tradidiſti pꝛin-

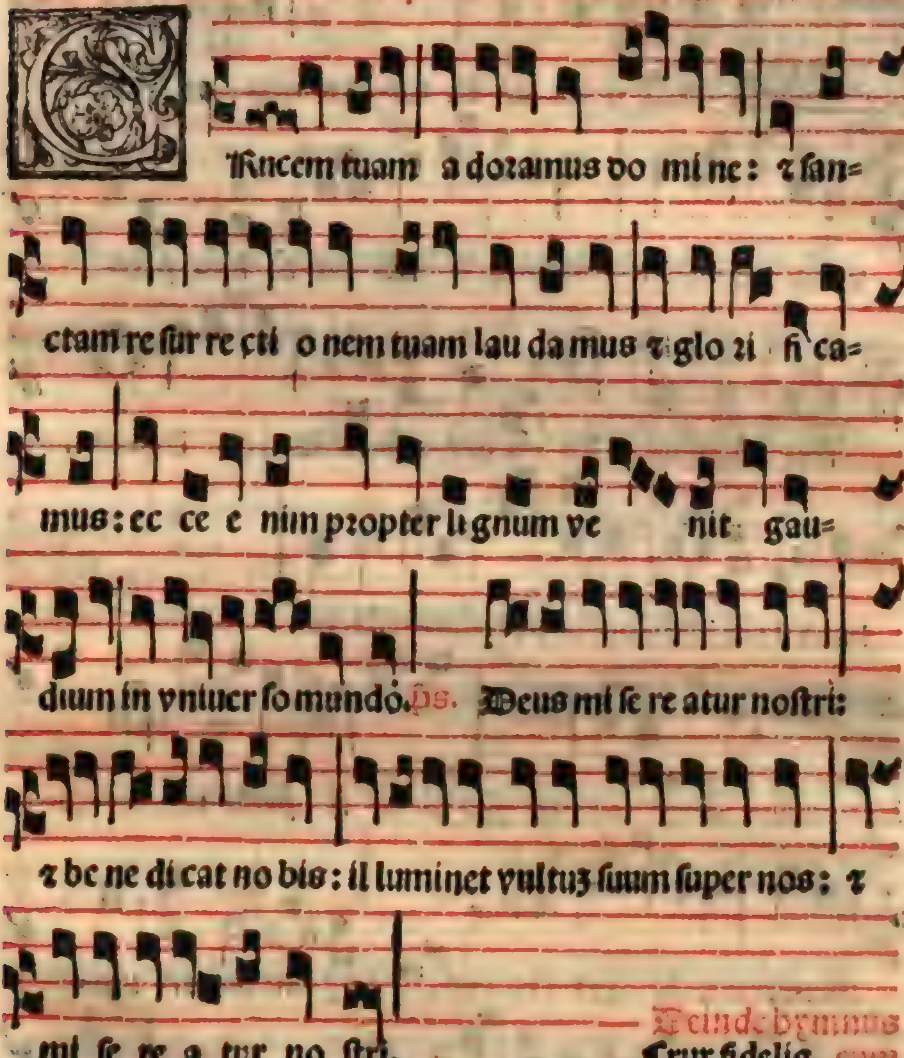
cipibus ſacer dotuꝫ. Choꝛus repetit. Popule meus quid fe ci.

Duo

duo de ſecundo choro.
Ego an te te aperu i ma re: ⁊ tu ape ru i ſti lan=
ce a latus me um.
Chorus repetit.
Popu le me us.
duo de primo choro.
Ego ante te prę i ui in columna nu bis: ⁊ tu me de du=
xiſti ad prętori um pi la ti.
Chorus repetit.
Popu le me us.
duo de ſecundo choro.
Ego te pa ui man na per de ſer tum: ⁊ tu me
ce ci diſti a la pis ⁊ flagel lis.
Chorus repetit.
Po pu le me us.
duo de primo choro.
Ego te potaui aqua ſalutis de pe tra: ⁊ tu me po=
taſti

taſti fel le ⁊ a ce to.
Chorus repetit
Po pu le.
duo de ſecūdo choro.
E go propter te Cananç o rum reges percuſ ſi: ⁊ tu per=
cuſ ſi ſti a rundi ne caput me um.
Chorus repetit.
Popule.
duo de primo choro.
E go de diti bi ſceptrum rega le: ⁊ tu me o ca=
piti ſpi ne am co ro nam.
Chorus repetit.
Po pule.
duo de ſecūdo choro.
E go te exal ta ui magna vir tu te: ⁊ tu me ſu ſpen di ſti
in pa ti bu lo cru cis.
Chorus repetit.
Po pu le me us.

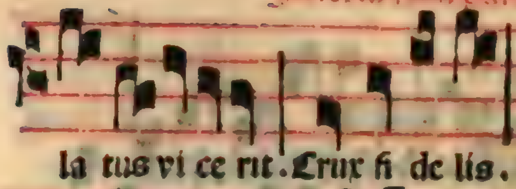
Hec antiphona Crucem tuam. cum pſalmo Deus miſereatur. cantatur communiter, et repetitur immediate aña poſt verſus.

Deinde hymnus Crux fidelis. cum verſibus hymnorum ſequentium: ſcilicet. Pange lingua, et Luſtris ſex, et cū repetitionibus, vt inferius determinatum eſt; communiter cantantur: vel ſicut cantor diſpoſuerit, et ſimiliter.

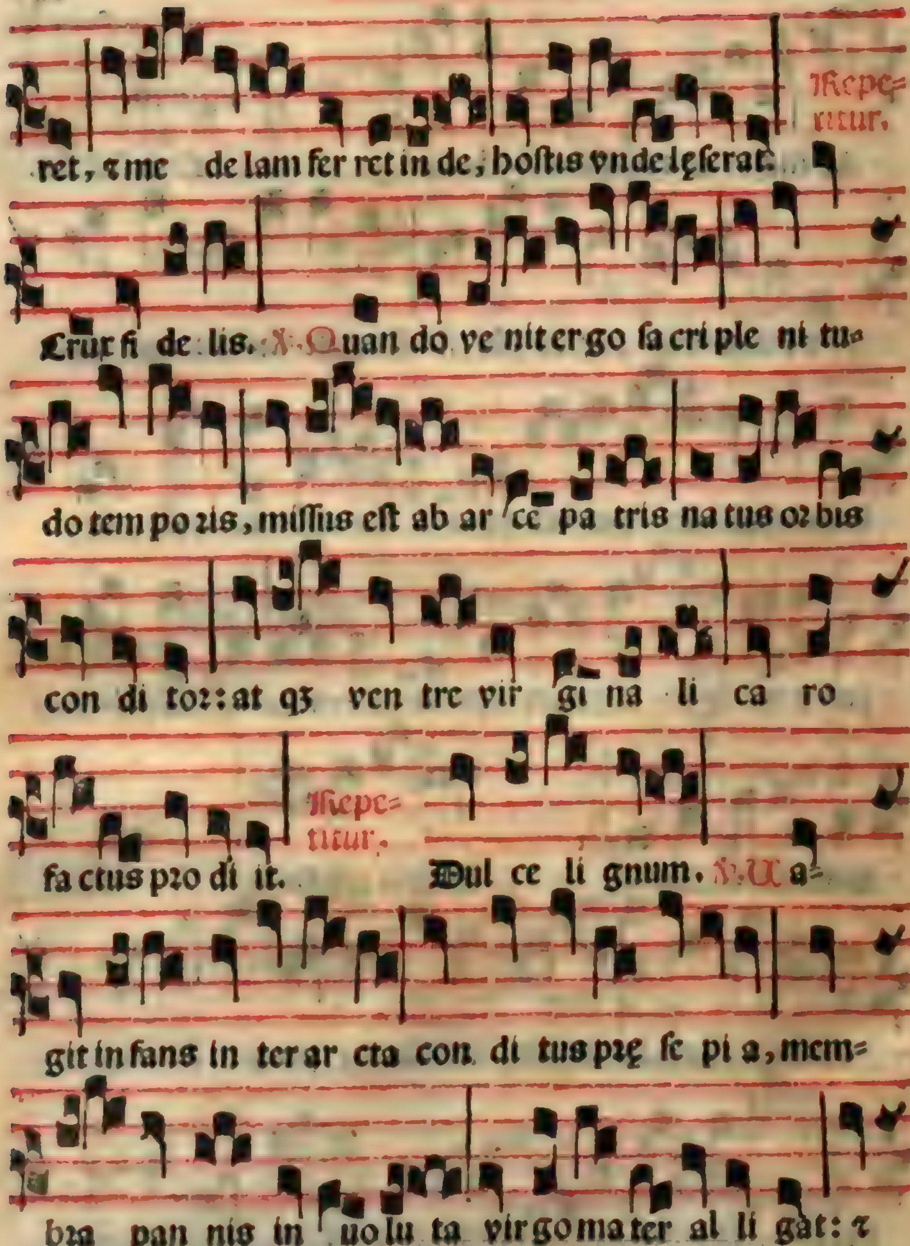
Crux

Rux fi de lis in ter om nes ar bor
v na no bi lis : nul la ſil ua ta lem pro-
fert , fron de , flo re, ger mi ne. Dul ce li gnum,
dulces cla uos , dul ce pon dus ſu ſti net.
Hymnus.
Ange lin gua glo ri o ſi prę li um cer ta-
mi nis : ꝛ ſu per cru cis tro phę um dic tri um-
phum no bi lem : qua li ter re demptor or bis im mo-
latus

Repetitur Crux fidelis, vſque Dulce lignum. Et ſic ſit quoties repetitur. Crux fidelis.

ret, ⁊ me de lam fer ret in de, hoſtis vnde lęſerat.
Repetitur.
Crux fi de lis. ℣. Quan do ve nit er go ſa cri ple ni tu-
do tem po ris, miſſus eſt ab ar ce pa tris na tus orbis
con di tor: at qȝ ven tre vir gi na li ca ro
fa ctus pro di it.
Repetitur.
Dul ce li gnum. ℣. Va-
git in fans in ter ar cta con di tus pręſe pi a, mem-
bra pan nis in uo lu ta virgo ma ter al li gat: ⁊

manibus

ma nus pe deſq; ⁊ crura ſtri cta cin git fa ſci a.
Repe titur.
Crux fi de lis. ℣. Luſtris ſex qui iam per a ctis tem-
pus im plens coꝛ po ris, ſe vo len te natus ad hac
paſſi o ni de di tus, agnus in cru ce le ua tur im-
molandus ſti pi te.
Repe titur.
Dul ce li gnum. ℣. Hic ace-
tum, fel, a run do, ſputa, cla ui, lance a: mite coꝛ pus
perfo ra tur, ſan guis, vnda pꝛoflu it, terra, pon tus,
aſtra

a ſtra mūdus quo lauantur flumine.
Repe= titur.
Crux fidelis.
℣. F le cte ra mos ar bor al ta, ten ſa la xa vi ſce ra:
⁊ ri gor len te ſcat il le: quem de dit na ti ui tas: vt
ſu per ni membra re gis mi ti tendas ſti pi te.
Repe= titur.
Dulce li gnum. ℣. Q uę ſumus ſal ua damnatos agni=
na lu gen ti um: te pro phe tę ce ci ne runt re dem pto=
rem om ni um: tro phę um qȝ mor tis gu ſtans das
vexil=

mundus non capit vno ſa xo clau di tur: at que moꝛ te
iam per empta, in fer ni clauſtra am bi git: ſic de us ve=
rus ⁊ ho mo di e ſurgit terti a.
Repe titur.
Crux fi de lis.
V. G lo ri am de o ca na mus hym ni cis con cen ti bus:
quam ſi mul ma gna no bi ſcum to ta mun di ma=
chi na vo ce con ſo na ce le bret ſem pi ter na
in ſe cu la. A men.

¶ De proceſſione in feria ſexta in paraſceue ad ponendū corpus Dominum in ſepulcro. **Cap.8.**

FEria ſexta i paraſceue poſt officiū miſſe, vel etiā poſt prandiū ordinat ſolēnis, ſed lugubris proceſſio. Parat enim ſacerdos ſibi amictu ⁊ pluuiali deſup cū diacono ⁊ ſubdiacono cū dalmaticis nigri coloris. Parant etiā quatuor ſacerdotes, vel duo ad minus induti camiſiis nigris, cū amictu, ⁊ cingulo eiuſdē coloris, ſi haberi poſſint: alias in albis. Parent etiā duo alij ſacerdotes, vel vnus tm̄, vbi pauci fuerit. Sacerdotes cū amictu, alba, cingulo, manipulo, ⁊ ſtola: ⁊ duo thuriferarij in albis. Preparet etiā feretrū a quatuor portādū, cū ſuperiori coopertura in modū ſemicirculi: ⁊ cooperiat aliquo pāno nigro de ſerico, ſi haberi poterit, i quo ſacramētum deponet. Parant etiā luminaria. Monitia ⁊ cerei ad illuminādū corpus Chri. Et congregato populo, ſacerdos accipit reuerēter ſacramētū de altari: ⁊ tenēs illud in manib⁹ verſus ad populū, oib⁹ alijs genuflexis: ipſe ſtās incipit ℟. **Plāge.** ceteris proſequētib⁹.

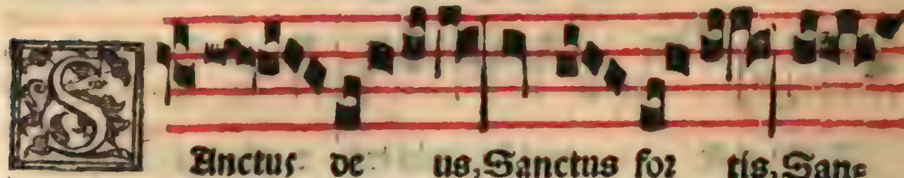

Duo clerici cantent verſum ſequentem ℣.

Cõpleto rñſorio cuz verſu, ⁊ replica, duo ſacerdotes aparati cũ ſtolis, vt ſupra, ſtãtes ante ſacramentuz verſis vultibus ad populuz cãtẽt ℣. Populeme⁹. oib⁹ alijs, pter cũ, qui facit officiuz, genuflexis ⁊ verſis vultibus ad ſacramentum.

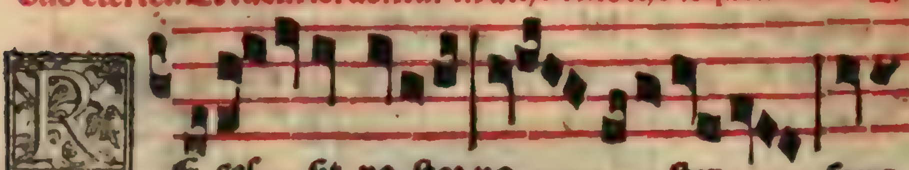

Dicto verſu predicto, chorus genufle- xus, vt ſupra cantet:

Hoc dicto ſacerdos ponat corpus Domini reuerenter in fere- tro: quod portabūt quatuor ſacerdotes p̄dicti, vel duo vbi pau- citas ſacerdotū eſt, in albis parati, capitibus amictu cooper- tis: ꝛ incepto ℟. **Receſſit paſtor,** procedit ꝓceſſio iſto ordine: primo acolyti cum cereis accenſis, ꝛ cruce poſtea clerici, iunio- ribus precedentibus: vltimo duo ſacerdotes parati, qui canta- uerunt **Popule meus.** poſt ipſos ſequitur feretrum cum corpo- re Domini, portatuꝫ a quatuor, vel duobus, vt ſupra: ꝛ ſuper ſa- cramentum baldachinum nigrum portetur ab aliquibus pſo- nis magis dignis. Ex latere ſint duo acolyti cū thuribulis, qui ꝯtinue ſacramentū incenſabūt: circūcirca ſint luminaria, ꝛ in- tortitia. Poſt feretrū ſequitur ſacerdos cū pluuiali ꝛ diaconus ꝛ ſubdiaconus. Et vltimo ſeculares, maioribus precedentibus. Proceſſione iſto modo ordinata, ꝓcedunt cuꝫ deuotione, quo- uſqꝫ dicta fuerit replica poſt ℣. reſponſorij. Queꝫ verſum dicent duo clerici. Et idem ſeruentur in alijs r̄nſorijs ſequentibus. ℟.

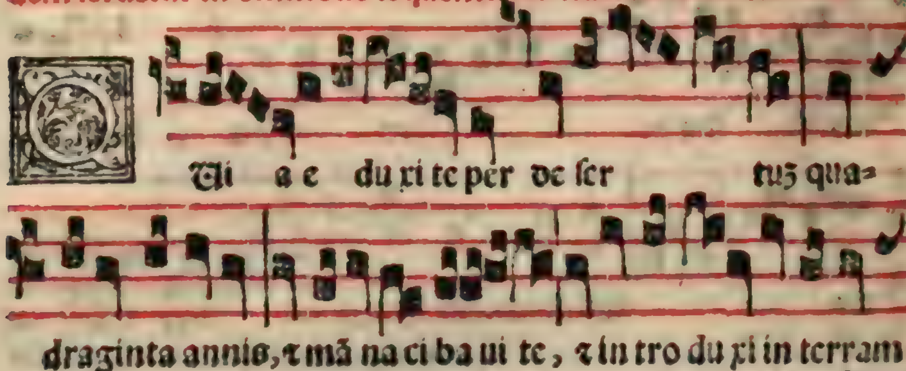

aque

a quę vi uę: ad cu ius tran ſi tum
ſol ob ſcu ra tus eſt. Naz ꝛ il le
captus eſt, qui captiuuz te ne bat
primum homi nem. Ho di e por tas
mor tis ꝛ ſe ras pa ri ter Salua tor
no ſter di ru pit. ℣. Deſtru=
xit qui dem clau ſtra in fer ni: ꝛ ſub=

Finita replica poſt ℣. firmetur proceſſio, ⁊ omnes flectant genua, exceptis illis, qui portant feretrum, ⁊ duobus ſacerdotib9 qui cantauerunt. **Populemeus.** qui ſtantes verſis vultibus ad populum, omnibus aliis genuflexis, habẽtibus vultus ſuos ad feretrum conuerſos cantent verſus. **Quia eduxi te.** Et hoc quidem ſeruetur in omnibus ſequentibus ſtationibus. Verſus.

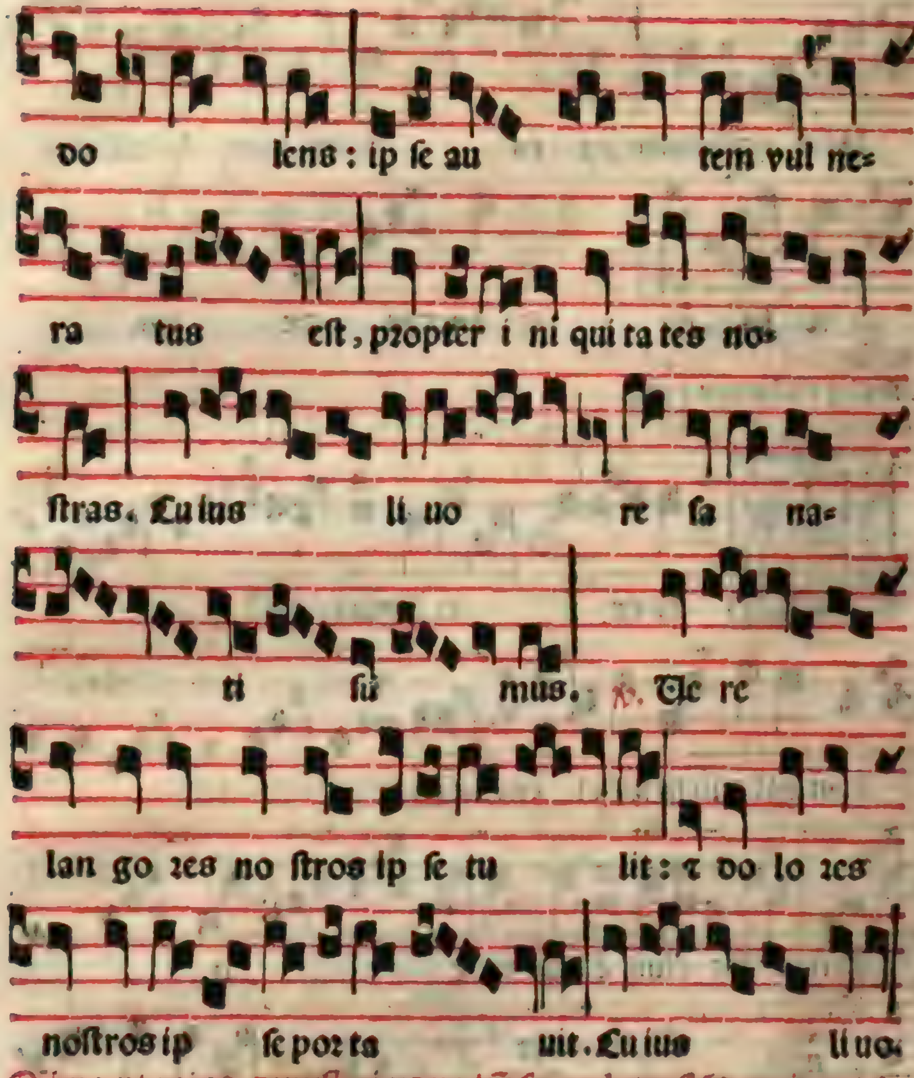

ſatis

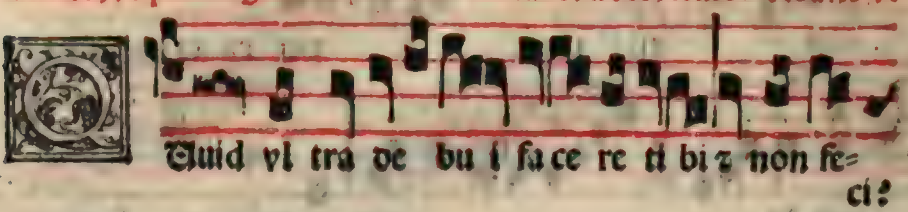

vt ſupra. Quo dicto, omnes ſurgant: ⁊ incipiatur Reſponſorium. Ecce vidimus eum. procedatur ad ſecundam ſtationem cãtãdo reſponſorium totum vſque in finem cum verſu, ⁊ replica ℟.

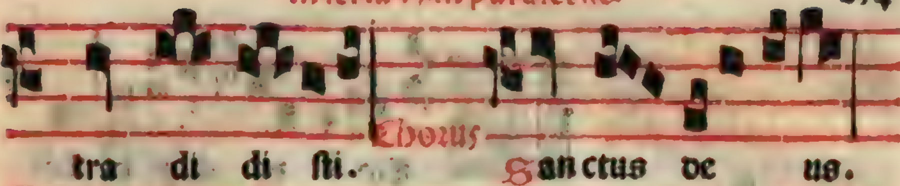
Dibus, vt prius, genuflexis: duo tm̄ ſacerdotes ſtãtes dicant ℣.

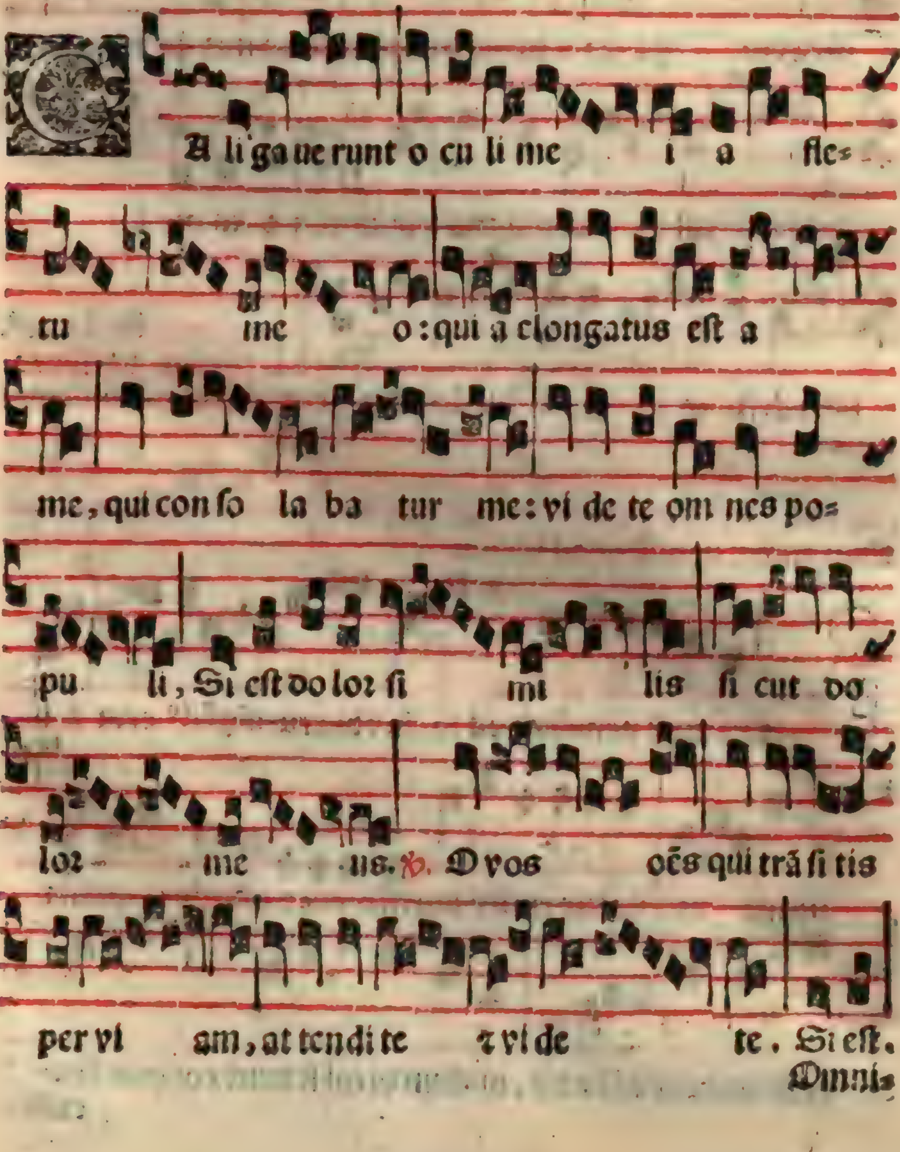

ci:e go qui dem plan ta ui te vi ne am me am ſpe-
ci o ſiſ ſimaʒ: ⁊ m fa cta es mi hi nimis a ma ra.
Ace to nanqʒ ſi tim meaʒ po ta ſti, ⁊ lancea perforaſti la-
tus ſal ua to ri tu o.
Chorus.
Sanctus de us.
Totum dicitur vt ſupra. Surgentibus oibus incipiatur Reſp.
Hieruſalem luge.
⁊ procedat ad terciam ſtationem, vt ſupra, R.
Hieruſalem lu ge, ⁊ exu e te ve-
ſti bus iu cun di ta tis: in du e re
ci ne re ⁊ ci li ci a. Qui a in te eſt
occi-

oc cu ſus ſal ua tor Iſra el
De duc quaſi torrētez lachrymas per di es:
ꝛ nocte non ta ce at pu pil la o cu li tu i.
Omnibus, vt prius.
tum ſacerdotes ſtan tes dicant verſum ſe quentem.
Quia iſte eſt de ci ſus.
Ego propter te flagellaui Aegyptū
cum omnibus primogenitis ſu is: ꝛ tū me fla gel latum
ad cru ci fi gendum cum la tro ni bus

tra=

Totum, vt ſupra. Quo dicto omnes ſurgant: ⁊ incipiatur rñſorium. **Caligauerunt oculi mei.** ⁊ procedat pceſſio ad quartã ſtationẽ: q̃ fiat circa ingreſſum eccleſie redeundo añ ſepulcrũ. ℟.

Omni-

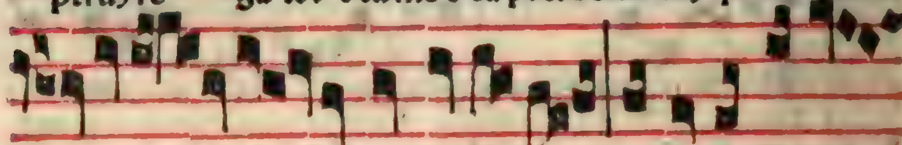
Omnibus, vt prius genufle[x]eris: duo tantum ſacerdotes ſtantes dicant verſum ſequentem ℣.

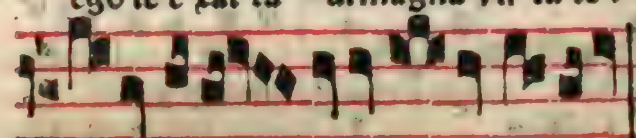
EGo dedi tibi ſce-

ptruz re ga le: ⁊ tu me o ca pi ti co ro naz ſpi ne arn:

ego te e xal ta ui magna vir tu te: ⁊ tu me ſu-

ſpen di ſti in pa ti bu lo cru cis.

Finito verſu, immediate chorus cantet Scūs de⁹. totum, vt ſupra. Dicto miſerere nobis, ſacerdos cū reuerētia accipiens corpus Ieſu de feretro, teneat illud in manibus eleuatū conuerſus ad populū: ⁊ verſis renibus ad ſepulcrum: tunc duo clerici genuflexi cantent ℟. us. Cum autem veniſſent ad locum. ⁊ reliquos infra notatos.

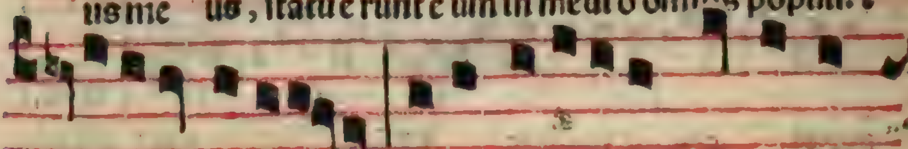
Cātus.

℟. Cuz autē veniſſent ad locū, vbi crucifigēd⁹ erat fi li-

us me us, ſtatu e runt e um in medi o omnis populi: ⁊

ve ſti bus expo li a tis, nudum di mi ſe runt cor pus ſan- ctiſſi-

1.℣. Cum vero veniſſent ad locum vbi ſepeliendus erat filius meus, ſtatuerunt eum in medio mulierum: ⁊ ſindone inuoluentes ſepultum dimiſerunt corpus ſanctiſſimum.

2.℣. O vos omnes, qui tranſitis per viam, venite ⁊ videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus: deſolata ſum nimis, non eſt qui conſoletur me, laus mea infirmata eſt, vita occiditur, ⁊ a me tollitur.

3.℣. O nimis triſte ſpectaculum, o crudele ſupplicium impenſum filio, o infelix rex tam indecenti morte coronatus: pontifices iniquitatis tantum ne in veſtrum exardeſcitis Deum.

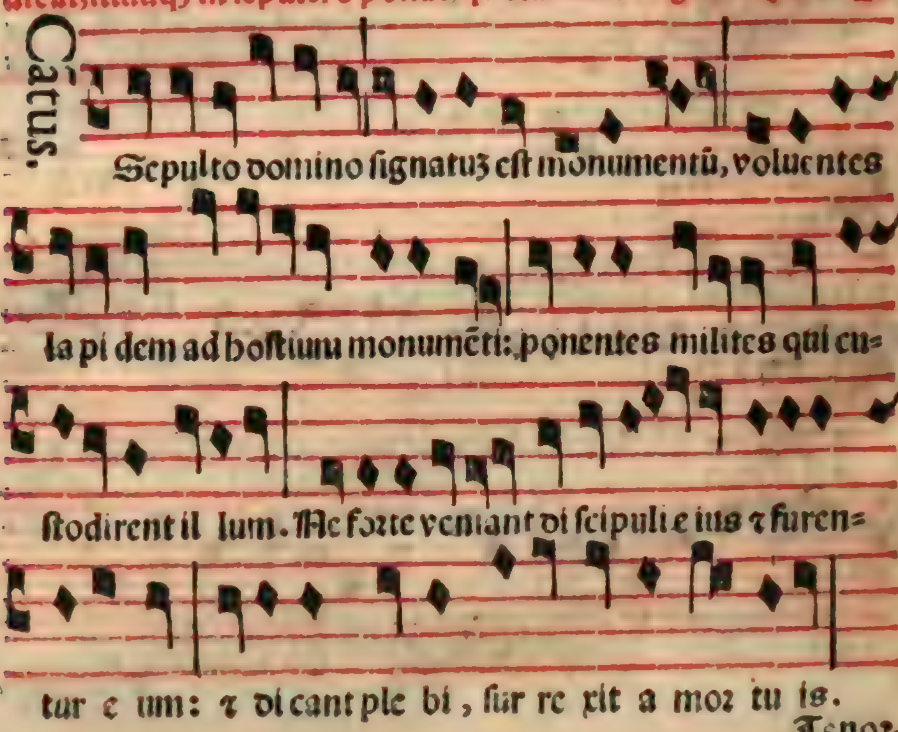
4.℣. Attendite vos a populi ⁊ vniuerſę plebes dolorem maximum: morte turpiſſima mactauerunt filium meum: vos optimę ſorores flete vna mecum: de filio conqueramur.

5.℣. Cum vero depoſuiſſent corpus Jeſu de cruce, ſtatuerunt illud in gremio matris ſuę, in medio mulierum amariſſime flentium, męſtiſſima matre filium nimis deplorante.

His cantatis ſacerdos cum corpore Chriſti populum bene-dicat, illudq; in ſepulcro ponat, qd claudat, ꝛ ſigillo ſignet. ℟.

Tenor.

Tenor.
ctiſ ſi mum. ℟. O dulciſſime fi liȩ Siō o dulciſſimȩ
videte dolorez meuz. Inſpicite nudū in medio oīs populi
filium meuz dulciſſimū: vulneratus eſt in me di o co rum
Tenor.
Sepulto domino ſignatuz eſt monumētū, voluentes
lapidem ad oſtium monumēti: ponentes milites qui cu=
ſtodirent illuz: ne forte veniant diſci pu li e ius, ⁊ furen=
tur e um: ⁊ dicant ple bi, ſur rexit a mor tu is.

¶ Finito

¶ Finito Reſponſorio prędicto, duo clerici dicant Verſum. In pace factus eſt locus eius. Reſponſorium. Et in Sion habitatio eius. Et ſacerdos ſine Dominum vobiſcum, vel Oremus, dicat abſolute orationem ſequentem.

RESpice, quęſumus domine, ſuper hanc familiam tuã: pro qua Dominus noſter Jeſus Chriſtus non dubitauit manibus tradi nocentium, ⁊ crucis ſubire tormentum. Et non dicat. Qui tecum viuit. nec reſpondeatur Amen. ⁊ ſic terminetur proceſſio. Si proceſſio debet fieri prolixior: ⁊ in ea plures manſiones, ſeu ſtationes fieri oporteat, finito Reſponſorio. Caligauerunt oculi mei. cum verſu, ⁊ alijs quę ſequuntur, repetatur aliquod Reſponſorium de prędictis cum ſuo verſu, ⁊ alijs quę ſequuntur, ita ꝙ Reſponſoriũ, Sepulto Domino. vltimo loco reſeruetur: quando corpus dñi poſitum fuerit in ſepulcro.

¶ Supra poſita proceſſio more veneto fit infraſcripto ordine. Paratis omnibus, vt ſupra in pręcedenti proceſſione notatũ eſt: loco Reſponſorij. Plange quaſi virgo plebs mea. incipitur a duobus clericis genuflexis antiphona. Venite ⁊ ploremus. in cantu: vt inferius notatum eſt. Poſtmodũ totus chorus ſurgens dicat ℣. Popule. vt ſupra. Quo finito illi duo clerici qui cantauerunt Venite ⁊ ploremus ante dominum. cantant ℣. Quia eduxi te per deſertum. ⁊ chorus repetit ℣. Popule meus quid feci tibi. Item duo clerici dicant ℣. Et propter te. ⁊ chorus repetit ℣. Popule meuſ quid feci tibi. Et ſic alternatim dicantur improperia, prout ſupra ſignatum eſt in adoratione crucis. folio 246. Vel ipſa improperia cantantur in ſexto tono pſalmorum. Et cum in dicta proceſſione fieri debet aliqua ſtatio, ſeu manſio, omnes genuflectant: ⁊ illi duo cantent antiphonam. Venite ploremus ante dominum. vt ſupra, qua dicta, ſurgant omnes ⁊ ſequantur proceſſionem cantando Verſus. Popule meus quid feci tibi: aut in quo contriſtaui te. ⁊ improperia, vt ſupra. Cum autem peruenerit ad ſepulcrum, faciat omnia, vt ſupra in pręcedenti proceſſione.

¶ De benedictione fontis in die Sabbathi Sancti Cap. 9.

S A B B A T H O S A N C T O, cantatis lectionibus ante miſſam, ⁊ dicta oſone Omnipotens ſempiterne, fit pceſſio ad bñdicendũ fontes, pcedentibus acolytis cũ cereis, ⁊ cruce, ⁊ alio qui defert cereũ paſchalẽ benedictũ accenſum, ſubſequẽtibus clericis, iunioribus pcedẽtibus, vltimo ſacerdos cũ pluuiali, ⁊ diaconus ⁊ ſubdiaconus ſacris veſtibus induti, vadũt ad fontẽ cãtãdo ſubſequẽtẽ tractũ. Tract⁹.

a nima me a ad te de us. ℟. Siti uit a ni-
ma me a ad deum vi uum:
quando ve ni am, ⁊ appa re bo
ante fa ci em de i mei?
℣. Fu e runt mi hi lacrymę me ę planes
di e ac no cte: dum di ci tur
mihi per ſingulos di es, v bi
eſt

celi de us tuus:

Deinde ſacerdos anteq̄ intret ad bñdictionē fontis dicāt hāc orōnē ibi iuxta fontē dicens ℣ Dñs vob. ℟ Et cuz ſpirt. Oro.

OMnipotens ſempiterne Deus, reſpice ꝓpiti⁹ ad ad deuotionē populi renaſcētis: q ſicut ceruus aquarū expetit fontez: ⁊ concede propitius: vt fidei ipſius ſitis baptiſmatis myſterio aīam, corpuſq; ſanctificet. Per dñm noſtrum Jeſum Chꝛm.

In vigilia Pentecoſtes dicitur hec ſequens oratio.

COncede, q̄s ops̄ Deus: vt qui ſolēnitatē doni ſpūs ſci colimus, celeſtibus deſiderijs accenſi fontē vitę ſitiam⁹. Per dñm nr̄z Jeſum Chꝛz filiū tuū: Qui tecū viuit ⁊ reg. in vnit. eiuſ.

Poſtea procedit ad benedictionem fontis dices ℣ Dominus vobiſcum. Reſponſorium Et cum ſpiritu tuo. Oremus.

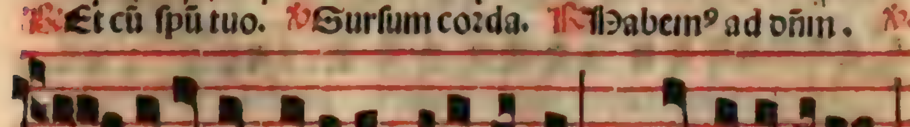
OMnipotēs ſempiterne Deus, adeſto magnis pietatis tuę myſterijs: adeſto ſacramentis: ⁊ ad creandum nouos populos, quos tibi fons baptiſmatis parturit, ſpūz adoptionis emitte: vt qđ nr̄ę humilitatis gerenduz eſt myſterio, tuę virtutis impleat effectu. Per dñm nr̄z Jeſuz Chꝛz filiū tuū: q tecum viuit ⁊ reg. in vnit. eiuſ. ſpūs ſcti Deus. Hic exaltat voce in modū pfationis.

PEr omnia ſecula ſeculorum. ℟ Amē. ℣ Dñs vobiſcuz.

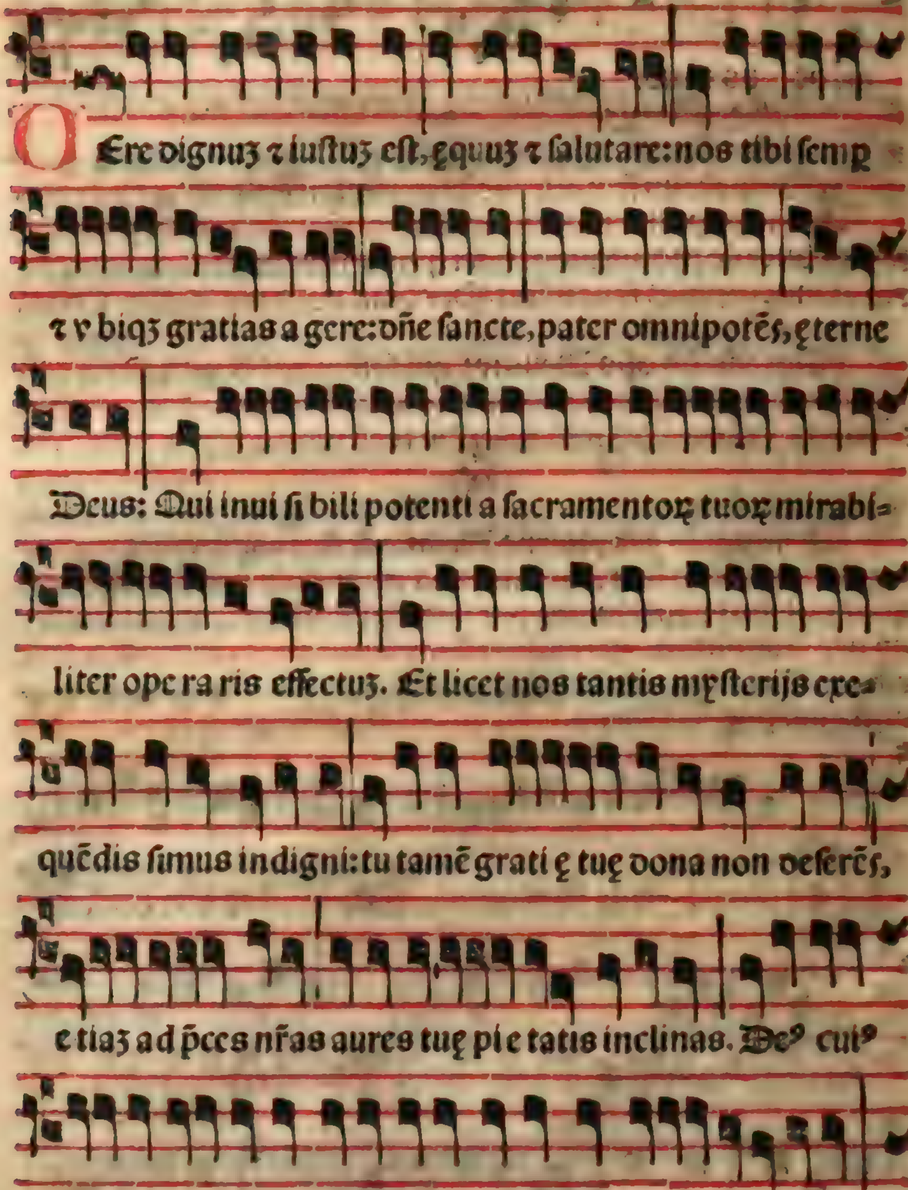
℟ Et cū ſpū tuo. ℣ Surſum corda. ℟ Habem⁹ ad dñm. ℣

Gratias agamus domino Deo noſtro. ℟ Dignū ⁊ iuſtū eſt.

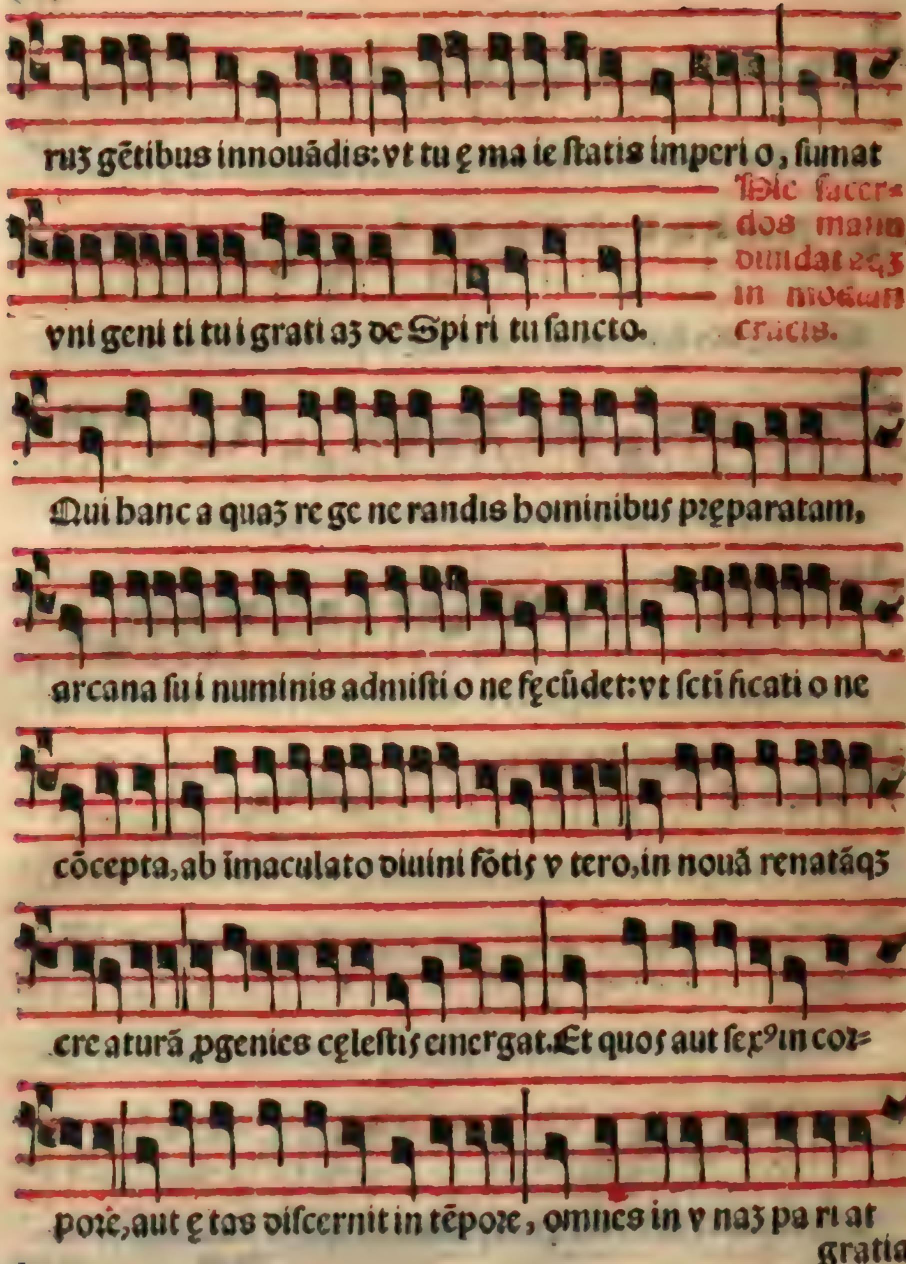
 Sequens

Sequens pręfatio cum ſuo cantu dicitur ad benedictionez fontium dię ſabbathi ſancti: ⁊ in vigilia Pentecoſtes.

vt iam

vt iã tũc virtutẽ ſanctificationis aquarũ natura ↄciperet.
Deus q̃ nocẽtis mũdi crimina p̱ aquas abluẽs regenera=
ti o nis ſpeci eꝫ in ipſa diluuii effuſi o ne ſignaſti: vt vnius
e iuſdẽqꝫ e lemẽti myſteri o, ⁊ finis eſſet vi ti o ⁊ origo vir=
tutib⁹: Reſpice dñe in faci eꝫ eccleſi ę tuę: ⁊ multiplica in
e a re generati o nes tuas: q̃ grati ę tu ę affluẽtis ipetu lęti=
ficas ciuitatẽ tuã: fõtẽqꝫ baptiſmatis aperis toto orbe terra=

Hic ſacer=dos manu diuidat aqꝫ in modum crucis.

gratia

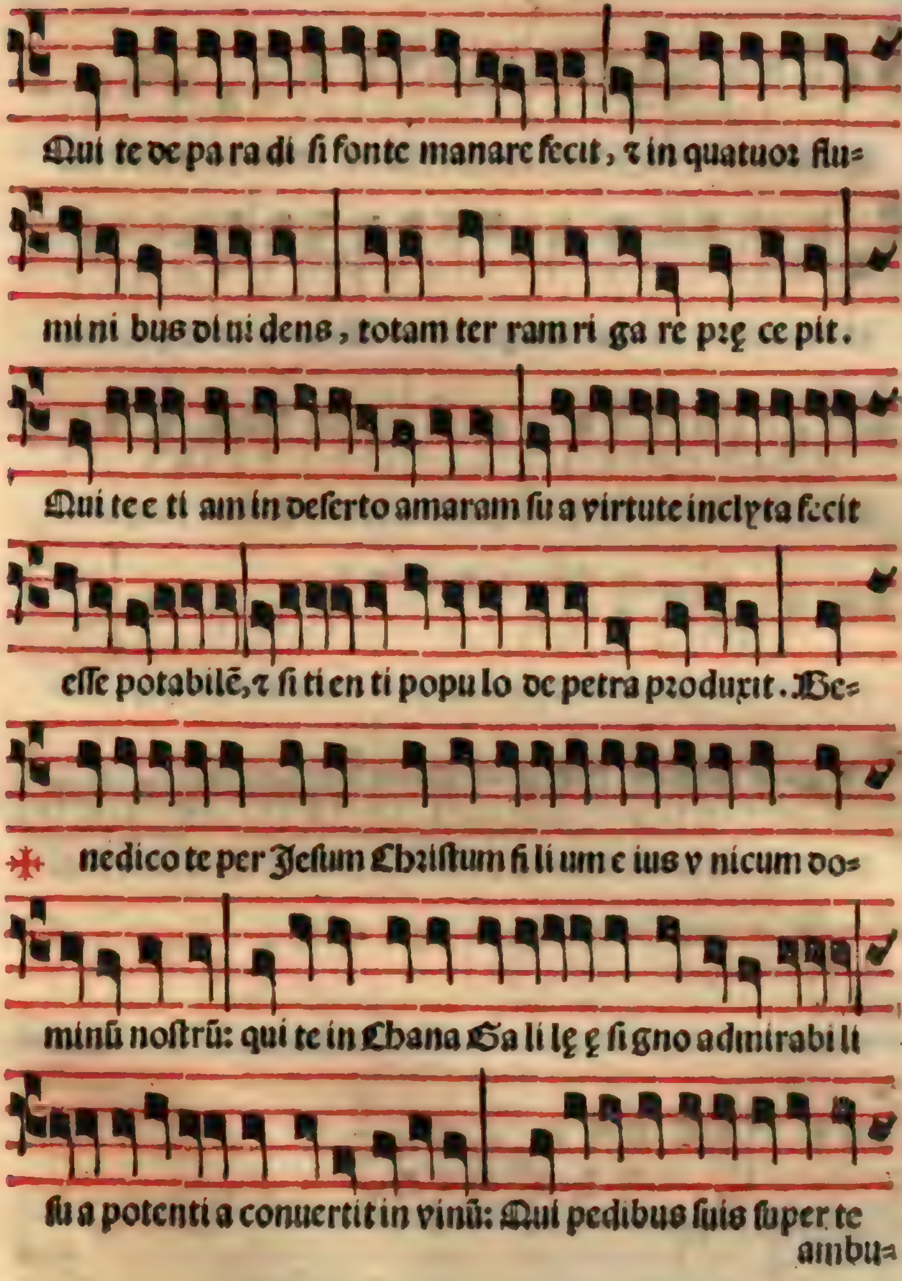

gra ti a ma ter in fan ti am. Procul er go hinc iuben te te
domine, oīs ſpiritus imũ dus abſcedat: ꝓcul tota neq̄ ti a
di a bolicę fraudis abſiſtat. Nihil hic lo ci ha be at cõtra-
ri ę vir tu tis admi ſti o: nõ in ſi di ando circumuolet: non
la tendo ſur re pat: non in fi ci endo corrumpat.
Hic aquam manu tangat.
Sit hęc ✠ ſctã ⁊ innocẽs cre a tura, liberaq; ab omni im-
pugnatoris ingreſſu, ⁊ to ti us ne q ti ę purgata diſceſſu.

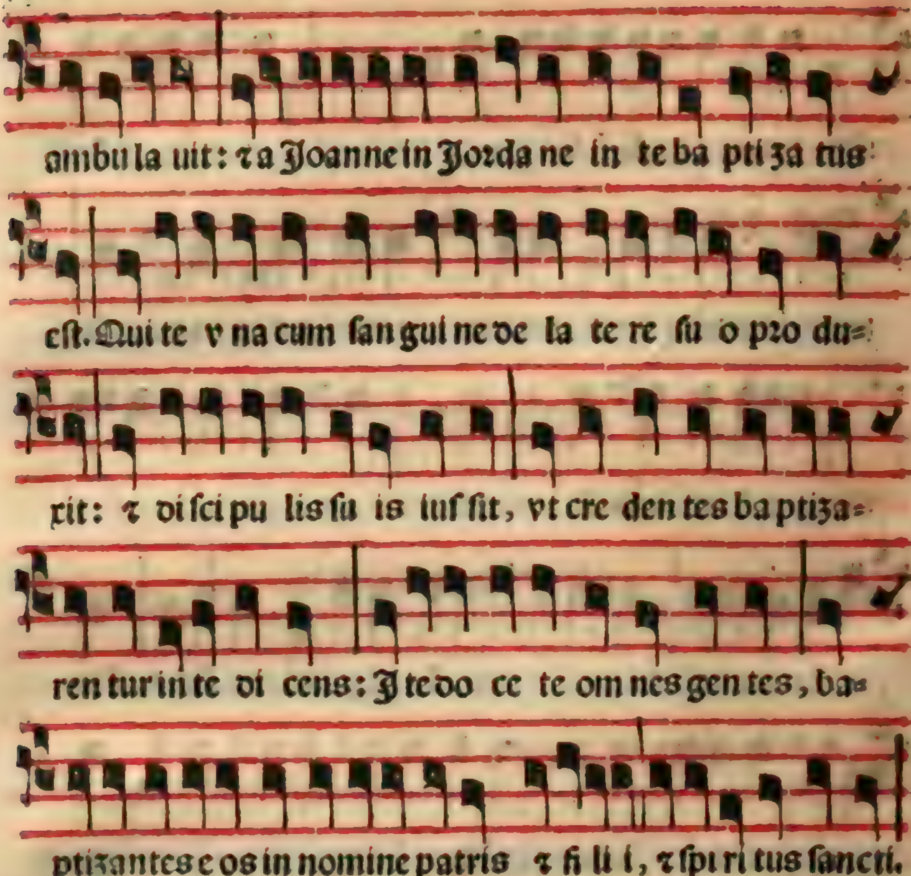

Hic faciat crucem ſupra fontem dicendo.

Hic diuidat et findat aquaȝ in quatuor partes, dicens.

Qui

Qui te de pa ra di ſi fonte manare fecit, ⁊ in quatuor flu=
mi ni bus di ui dens, totam ter ram ri ga re prę ce pit.
Qui te e ti am in deſerto amaram ſu a virtute inclyta fecit
eſſe potabilē, ⁊ ſi ti en ti popu lo de petra produxit. Be=
✠ nedico te per Jeſum Chriſtum fi li um e ius v nicum do=
minū noſtrū: qui te in Chana Ga li lę ę ſi gno admirabi li
ſu a potenti a conuertit in vinū: Qui pedibus ſuis ſuper te
ambu=

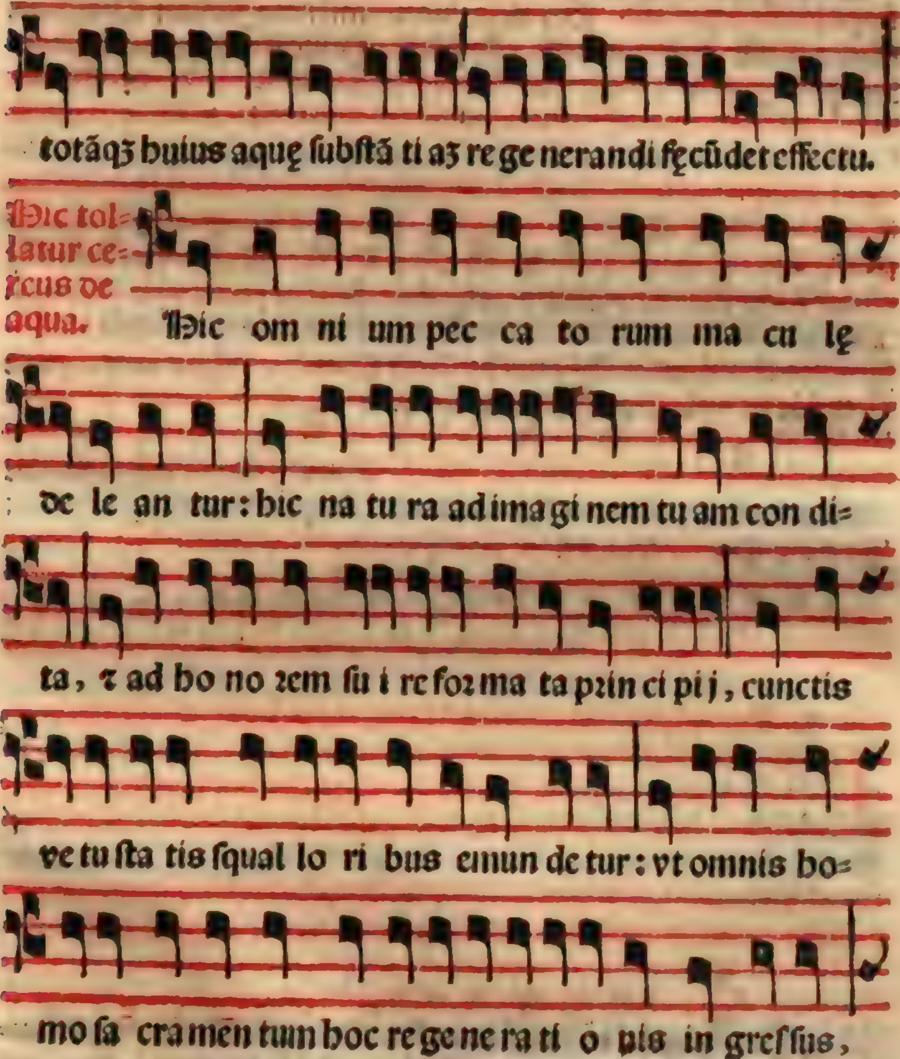
¶ Hic mutet vocem quaſi lectionem legens: ⁊ dicit.

HAec nobis p̃cepta ſeruãtibus tu deus om̃s clemẽs adeſto: tu benignus aſpira. Halet ter in aquam in modum crucis tu has ſimplices aquas tuo ore benedicito: vt p̃ter naturalem emundationez quã lauandis poſſunt adhibere corporibus, ſint ⁊ purificandis mentibus efficaces. Hic ſacerdos ponat cereuz parum intus in aquam, ⁊ reſumens tonum prefationis dicat.

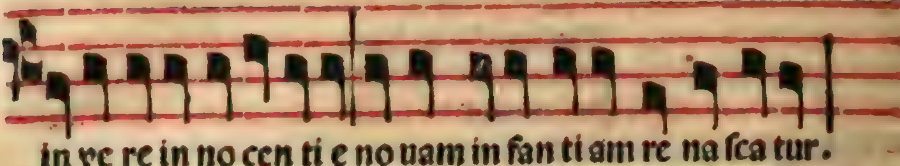

Deinde

Deinde extractum cereum de aqua profundius mergit aliquanto altius repetens **Deſcendat in hanc** poſtea extractum rurſum cereum de aqua tertio immergens vſqz ad fundum altiori adhuc voce repetat **Deſcendat** vt ſupra. Et deinde Exufflans ter in aquam proſequitur.

in verę

Hęc dicat legendo. Per dominum noſtrum Jeſum Chriſtum filium tuum, qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ ſeculum per ignem. ℟. Amen. Hic de ipſa aqua benedicta per ſacerdotes aſpergatur ſuper populum: ⁊ interim quiſpiam clericus hauriat de aqua illa benedicta ex fonte ad aſpergēdas domos ⁊ quęlibet loca. Poſtea ſacerdos qui benedixit fontem infundat de oleo catechumenorum in modum crucis in fonte ſuper ipſam aquam dicens intelligibili voce. Sanctificetur, ⁊ fęcūdet fons iſte oleo ſalutis, renaſcentibus ex eo, in vitā ęternā. ℟. Amē. Deinde infundit de chriſmate modo quo ſupra dicēs. Infuſio chriſmatis Dñi noſtri Jeſu Chriſti, ⁊ ſpūs ſancti paracliti, fiat in noīe Sancte Trinitatis. ℟. Amē. poſtea accipit ambas ampullas dicti olei ſancti, ⁊ chriſmatis, ⁊ de vtroq; ſimul in modum Crucis infundens dicit. Commiſtio chriſmatis ſanctificationis, ⁊ olei vnctionis, ⁊ aquę baptiſmatis pariter fiat: In noīe Pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. ℟. Amen. Tunc miſceat ipſum oleum cum eadem aqua, ⁊ aſpergat cum manu per totam fontem. Si aderunt baptizandi, eos baptizat more conſueto. Deinde dicuntur litanię, poſtea redeuntes pręparat ſe pro miſſa ſolenniter celebranda.

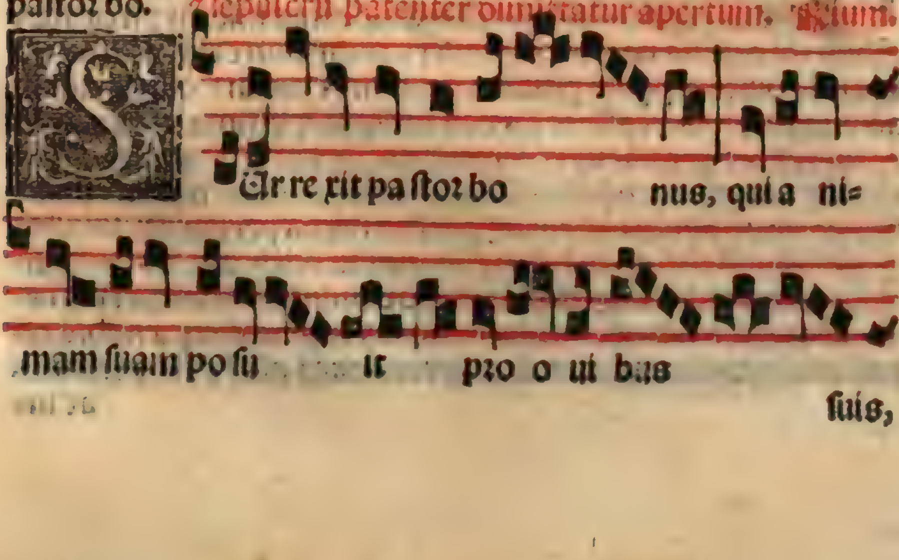
De pceſſione in nocte paſchę añ matu. ad ſepulcrū Chři. C. 10.

Die Sancto Reſurrectionis, cum fuerit pulſatum ad matutinum, antequam populus intret eccleſiam, ſacerdos cum cruce, ⁊ thuribulo apparatus ſuperpelliceo, ſtola, ⁊ pluuiali, pręcedentibus cereis accenſis, ⁊ ſequente toto clero: cum reuerentia aperto ſepulcro, accipiat corpus Domini: ⁊ portet illud in locum, vbi ſacroſanctum ſacramentum ſeruari conſueuit. Et interim chorus cantet ſequentes pſalmos, vel aliquem eorum. Pſalmus.

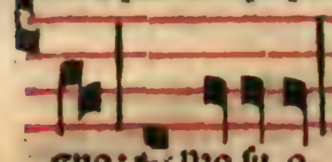
Domine quid multiplicati ſunt qui tribulāt me? multi inſurgunt aduerſum me. Multi dicunt aię meę: non eſt ſalus ipſi in Deo eius. Tu autem dñe ſuſceptor meus es: gloria mea,

mea ⁊ exaltans caput meū. Voce mea ad dñm clamaui: ⁊ exau
diuit me de monte ſancto ſuo. Ego dormiui ⁊ ſoporatus ſum: ⁊
exurrexi: quia dñs ſuſcepit me. Non timebo milia populi circun
dantis me: exurge dñe, ſaluū me fac Deus meus. Quoniā tu per=
cuſſiſti oēs aduerſantes mihi ſine cauſa: dentes peccatorū con=
triuiſti. Dñi eſt ſalus: ⁊ ſuper populū tuū bñdictio tua. Gloria.
Aña. Dñe probaſti me, ⁊ cognouiſti me. ſup. fol. 149. Pſalmus.

Miſerere mei deus, miſerere mei: qm̄ in te cōfidit aīa mea:
Et in vmbra alarum tuarum ſperabo: donec trāſeat ini=
quitas. Clamabo ad deū altiſſimū, deum qui benefecit mihi.
Miſit de celo ⁊ liberauit me: dedit in opprobrium conculcātes
me. Miſit deus miſericordiā ſuā, ⁊ veritatē ſuā: ⁊ eripuit aīam
meam de medio catulorum leonū: dormiui conturbatus. Filij
hominum dentes eorū arma ⁊ ſagitte: ⁊ lingua eorū gladius acu=
tus. Exaltare ſuper celos Deus: ⁊ ſuper omnem terram gloria
tua. Laqueū parauerunt pedibus meis: ⁊ incuruauerunt ani=
mam meam. Foderunt ante faciem meam foueam: ⁊ incide=
runt in eam. Paratum cor meum deus, paratum cor meum:
cantabo ⁊ pſalmum dicam. Exurge gloria mea, exurge pſalte
rium ⁊ cithara: exurgam diluculo. Confitebor tibi in populis
domine: ⁊ pſalmum dicam tibi in gentibus. Quoniam magni=
ficata eſt vſque ad celos miſericordia tua, ⁊ vſque ad nubes ve=
ritas tua. Exaltare ſuper celos Deus: ⁊ ſuper omnem terram
gloria tua. Gloria patri, ⁊ filio, ⁊ ſpiritui. Finitis pſalmis ſacer
dos precedentibus cereis ⁊ thuribulo, corpus Domini portet
ad ſanctuarium ſuum, ſequente clero ⁊ cantante ℟. Surrexit
paſtor bo. ⁊ ſepulcrū patenter dimittatur apertum. ℟ium.

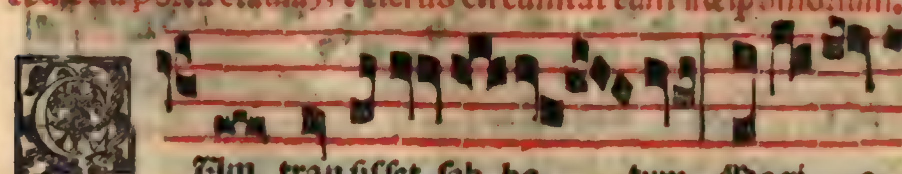
Tunc ſacerdos faciens officium ſtans cū ſacerdotibus in choro dicit verſum. Surrexit Dñs vere, allā. ℟. Et apparuit Simoni, alleluia. Oremus. Oratio.

Omnipotēs ſempiterne Deus: q hac ſacratiſſima nocte cū potētia tuę maieſtatis reſurgēs, portas inferni ɔfregiſti: & oībus ibi detētis dexterā tuę miſericordię porrexiſti: ſcilicet miſerando diutius pęnis ęſtuātis gehennę cruciari, quos dudum ad imaginē tuā creaſti: te q̄s nos indigni, & vltima pars creaturę tuę: vt per gratiā tuę miſerationis, ac per ſanctę reſurrectionis tuę amorē, necnō oiuz ſanctarū aīaruz, quas hac ſacratiſſima nocte de pęnis inferni ad celeſtia regna perduxiſti, ſimulqz ꝑ omne myſteriū qd̄ in reſurrectione tua celebraſti, nobis indignis ac fragilib⁹, oiuz pcōrū noſtroꝝ indulgētiā largiri digneris: atqz irā, & furorē, & indignationez tuę vindictę a nobis repellas: & auxiliū, ɔſolationē, ac ꝓtectionē ī oib⁹ pcīs, periculis, ac in-

ac infirmitatibus aíarũ ⁊ corporũ nobis ꝯcedas: ⁊ ſicut corpus tue humanitatis, qd ad tẽpus ꝓ nr̃a ſalute exuiſti, poſt triduuz tue maieſtatis potentia reſuſcitaſti: ita corpora ⁊ corda nr̃a ab oib⁹ vitijs emẽdari, ⁊ aías nr̃as in futura reſurrectione btõrum ſpirituũ cetibus facias aggregari. Qui cũ Pře ⁊ ſpũ ſctõ viuis.

IN memoriam ⁊ laudem glorioſe reſurrectionis tue, hymnum dicat tibi oís creatura tua dñe: ⁊ nos, quãuis pctõres, ⁊ delinquentes, hymnum dicimus: gr̃as agimus: venerandãqz crucem tuaz adoramus: ſanctãqz reſurrectionẽ tuaz laudamus ⁊ glorificamus: qm̃ per te redempti ſumus: ideoque crucifixum dñm laudamus: ⁊ ſepultũ propter nos magnificamus: reſurgẽtemqz a mortuis adoramus: ⁊ petimus, vt ꝑ te ⁊ ꝑ ſanctã reſurrectionẽ tuã, nos a morte animarũ noſtrarũ reſuſcitare digneris. Qui cũ Patre ⁊ Spũ ſancto viuis, ⁊ regnas in vnita. Oro.

DOmine Jeſu Chriſte propter hoc gaudium, quod tu cum ſanctiſſima aía tua ⁊ corpore, in tua ſctã reſurrectione voluiſti habere cũ oíbus fidelibus tuis, iuſtis ⁊ pctõribus, viuentib⁹ ⁊ mortuis, miſerere nobis, ſicut vis, ⁊ ſcis neceſſitates animarũ ⁊ corporũ: ⁊ da nobis ſpatiũ penitentie, ⁊ verã cõpũctionẽ, ⁊ emendationẽ oíuz peccatorũ noſtrorũ: ⁊ p̃ſta nobis Jeſu Chriſte, vt preciũ corporis, ⁊ ſanguinis tui cũ quo nos in ſancta cruce redemiſti, ꝑcipiamus ad ſalutẽ aíarũ noſtrarũ in nouiſſima hora: ⁊ qꝫ ſpiritualẽ vnctionẽ ſpiritalis olei ⁊ ſalutaris cũ oĩ affectu cordium, ⁊ corporũ percipiamus: Qui cum patre ⁊ ſpiritu ſancto viuis ac regnas in vnitate, ⁊c. Orationibus finitis, ſacerdos corpus Dñi reuerenter thurificet. Et dũ predicte orones dicuntur, duo diaconi parentur cum dalmaticis albis, ⁊ in eccleſia remaneant. Sacerdos autem paratus, vt ſupra, cũ toto clero exeat per portam eccleſie minorem, maiori porta clauſa relicta: ⁊ veniant ad portaz maiorẽ eccleſie cãtando rñſoriũ Dũ tranſiſſet ſabbatum ⁊ cum illuc peruenerint, ſacerdos accedat ad portã clauſaz, ⁊ clerus circunſtat eum Reſponſorium.

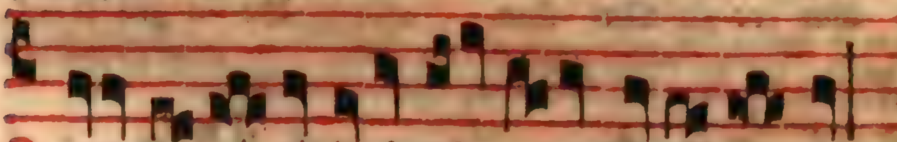

Cum tran ſiſſet ſab ba tum, Mari a Magda-

mag dale nę ꝛ Maria Ja co bi ꝛ Sa-
lo me emerūt aroma ta. Et venientes vn ge-
rent Jeſum. Alle lu ia. Al le-
lu ia. ℣. Et valde mane vna ſabbatoꝛuʒ veni-
unt ad monumē tuʒ oꝛ to iam ſo le. Et venientes.
℣. Gloꝛia patri ꝛ fi li o: ꝛ ſpi ri-
tu i ſan cto. Al le lu ia.
Et vltim

Et dũ peruenerint ad fores eccleſię, cõpleto R̷. cũ ℣. ⁊ replica: plebanus vel ſacerdos parat⁹ pulſat ad oſtiũ manu, vel cũ cruce, dicẽs ſonora voce in tono lectionis. Attollite portas principes veſtras: †Et pro iſta prima pulſatione, illi deintus nihil rñdent. Et facto modico interuallo, ſacerdos iterũ vehemẽtius pulſat oſtiũ dicẽs voce altiori, i tono lectionis. Attollite portas pricipes veſtras, ⁊c. Et illi, deintus nihil rñdent. Et tunc ſacerdos modico interuallo facto, iterum in eodem tono, ſed altius quaſi ſecundo pulſans fortiter oſtium eccleſię, dicit Attollite portas principes. Tunc illi diaconi deintus ſtatiʒ cantando reſpõdẽt.

†& eleuamini portę æternales, & itroibit rex glorię.

Et illi deforis reſpondent.

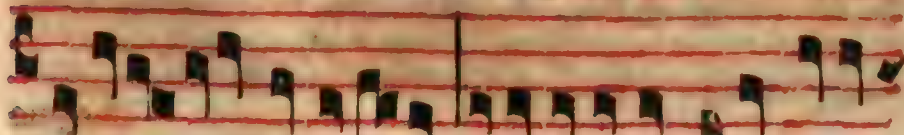

Et iterum illi deintus reſpondent.

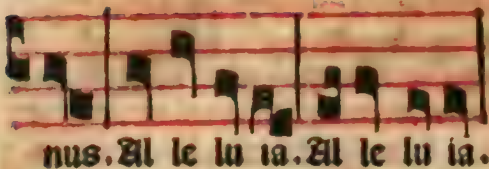

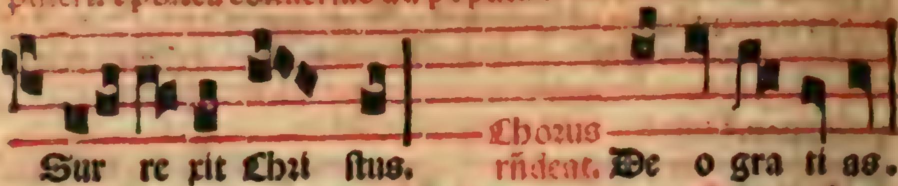

Hoc finito, qui deintus ſunt aperiant portaʒ eccleſię: ⁊ omnes ingrediantur. Et iterum dicant qui deintus erant.

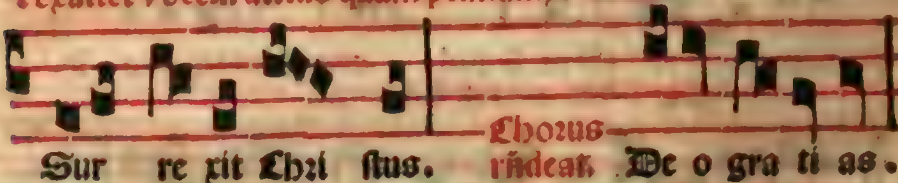

Et dum fuerint portam ingreſſi, firment ſe omnes: ⁊ diuidant ſe per choros. Tūc plebanꝰ vadat ad ſepulcrū: ⁊ ponat caput in feneſtra ſepulcri: ⁊ poſtea cōuerſus ad populum dicat voce mediocri.

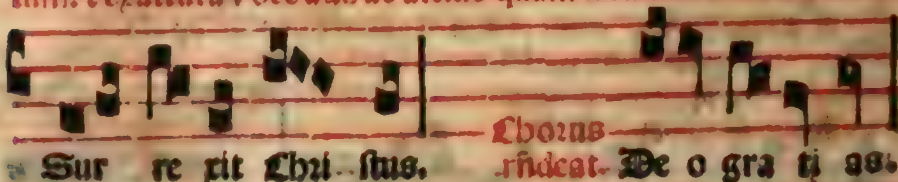

Quo dicto, plebanus procedat aliquantulum verſus populum: ⁊ exaltet vocem altius quam primum, ⁊ dicat.

Iterum tertio plebanus procedat verſus populum aliquantulum: ⁊ exaltata voce adhuc altius quam ſecundo fecerat, dicat.

Quo facto omnes procedant ad ſepulcrum, ⁊ faciant choros hinc ⁊ inde. Tunc plebanus vadat ad oſtium ſepulcri, ⁊ ſtatim retrocedat verſus chorum, ⁊ det pacem primo ſacerdoti, ſeu clerico, vel domino terrę, ſi ibi fuerit, ⁊ dicat voce ſubmiſſa. Surrexit dominus. ⁊ ille reſpondeat. Deo gratias. Deinde omnes ſibi mutuo dent pacem, dicentes Surrexit dn̄s. Et ille cui pax datur. Rn̄deat Deo gratias. Poſtmodum vadāt omnes ad altare beatę virginis proceſſionaliter: ⁊ coram altari genuflexi, ſacerdote incipiente antiphonam Regina celi, eam totaꝫ cantent pro gaudio reſurrectionis filij ſui, domini noſtri. Aña.

Regina

℣ Ora pro nobis ſancta Dei genetrix, alleluia. ℟ Ut digni efficiamur promiſſionibus Chriſti, Alleluia. Oremus. Oratio.

DEus, qui per vnigeniti filij tui Dñi noſtri Jeſu Chriſti reſurrectionē, familiā tuā lętificare dignatus es, p̄ſta q̄s: vt per eius venerabilē genitricem virginē Mariam, perpetuę capiamus gaudia vitę, Per eundē Chri dñi nrm. Oremus. Or.

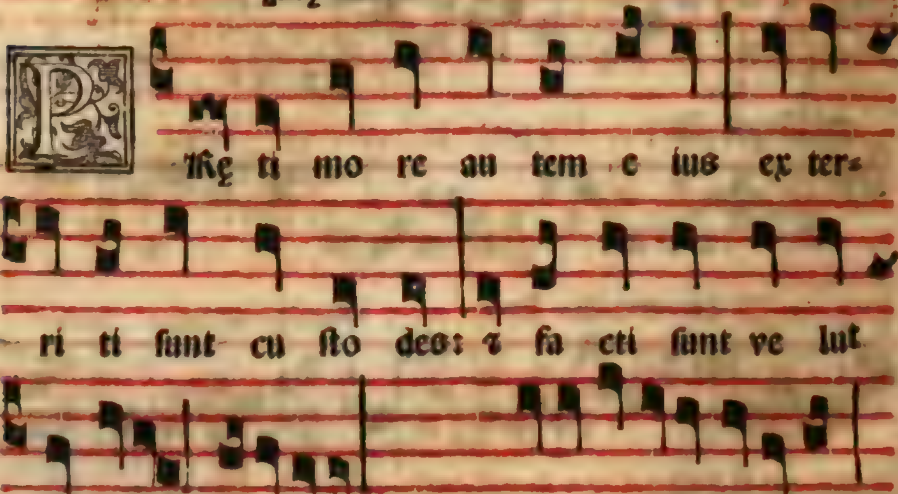
GRatiam tuā, quęſumus domine, mentibus noſtris infunde: vt qui angelo nunciante Chriſti filij tui incarnationē cognouimus, per paſſionem eius et crucem, ad reſurrectionis gloriam perducamur. Per eundem Chriſtum dominū noſtrū.

¶ His finitis revertantur ad chorum, ⁊ cantent matutinas.

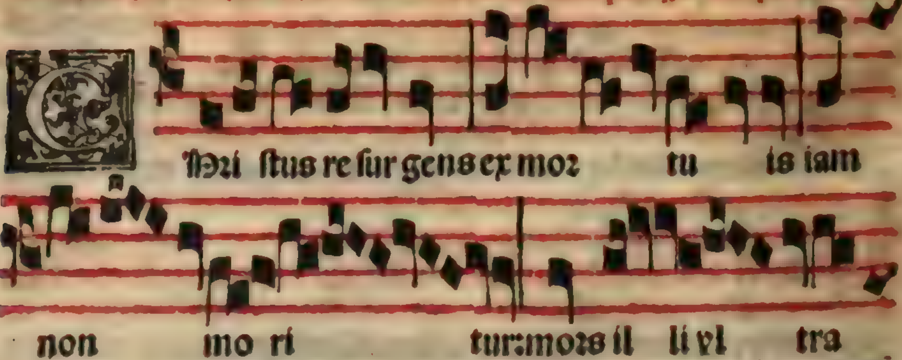
¶ De proceſſione ad fontem in die Paſche. Cap. xi.

¶ In die ſancto Paſche fit proceſſio ad fontes poſt veſperas

Dicta oratione poſt Magnificat, ordinet proceſſio ad fontes cum cruce, cereis, ⁊ cereo paſchali, ⁊ thuribulo: ⁊ cantetur antiphona. Pre timore. ⁊ dicatur totus [illegible] ante pſalmu.

mor tu i, Al le lu ia. Pſalmus. Laudate pueri dominum. Hic pſalmus dicatur totus cum Gloria pa. ⁊ dum cantatur procedunt ad fontes proceſſionaliter. Completo pſalmo repetatur antiphona. Poſtea dicatur Reſponſorium. Chriſtus reſurgens ex mortuis. Et dum Reſponſorium cantatur, ſacerdos incenſet fontes circunquaque. Reſponſorium.

non

non do mi na bi tur. Quod e nim viuit, vi-
uit Deo. Al le lu ia: Al le lu ia.
Duo clerici dicant verſum.
D i cant nunc Iudę i quo modo mi li-
tes cu ſto di en tes ſe pulcrum per di de runt regem ad
la pi dis po ſi ti o nem: qua re non ſer ua bant
pe tram iu ſti ti ę: aut ſe pul tum
reddant: aut re ſur gen tem a do rent, nobiſcum di-

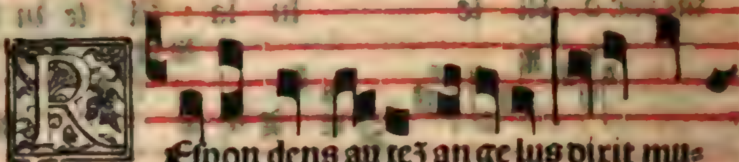

Completa repetitione poſt ℣. & ℟. dicatur ℣. In reſurrectione tua Chriſte, all'a. ℟. Celi & terra letentur, alleluia. Poſtmodum ſine Dominus vobiſcum. Sa-

centes. Quod

cerdos dicat. Oremus. Oratio.

PReſta queſumus omnipotens Deus, vt qui reſurrectionis dominice ſolennia colimus, ereptionis noſtre ſuſcipere letitiam mereamur. Per eundem Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. tunc incipiat aña Reſpondens aūt angelus. Et tota dicatur ante pſalmum antiphona.

REſpon dens au tez an ge lus dixit mu-

li e ri bus: no li te ti me re: ſci o e niz q Jeſuz que-

Cópleta aña incipiatur pſ. In exitu. & dicit cātorꝰ cū

ritis, al leluia. Glia pſi. pſ. In exitu Iſrael de Aegypto.

Et dum pſalmus dicitur proceſſio reuertatur ad chorū: & dicto pſalmo, aña repetit. Finita aña, dī ℣. Dicite in nationibꝰ, all'a. ℟. Quia Dominus regnauit a ligno. Alleluia. Oremus. Oro.

DEus, q oēs in Chriſto renatos genus regiū & ſacerdotale feciſti: da nobis & velle & poſſe q̄ precipis: vt populo ad eternitatem vocato, vna ſit fides mentium, & pietas actionum.

PReſta q̄s ops Deus: vt q graz dñice reſurrectionis agnouimus, ipſi per amorē ſpūs a morte aīe reſurgamus. Per eundem dñz nr̄z. ℟. Amen. ℣. Dñs vob. ℟. Et cū ſpir.

Ubi fuerit ſepulcrum, ante ipſuz in reuerſione, poſt antiphonā Reſpondens repoſitam, dum clerici cantant hymnum ſequentem.

Sur-

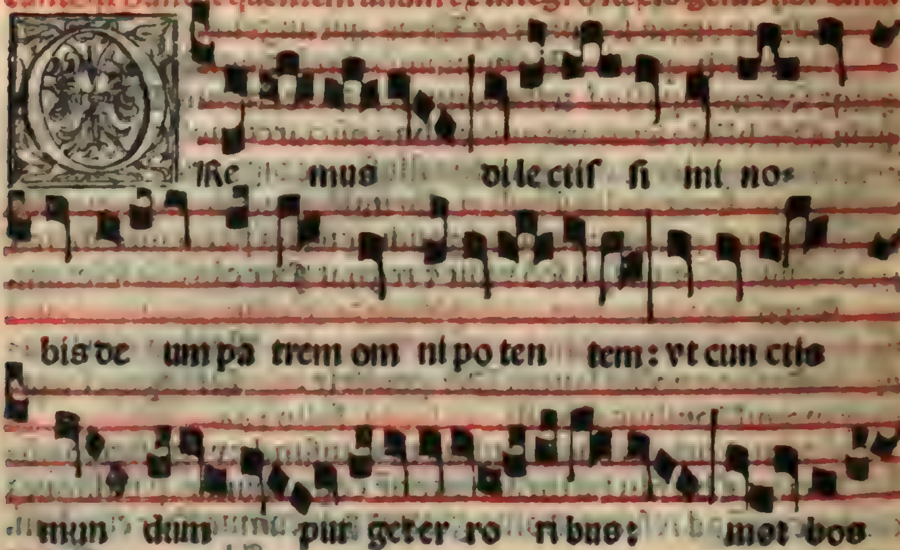
S Urre xit Chriſtus hodi e, humano pro ſola mi-

ne: Mortez cõpaſſus corpo re: miſer rimo pro homine:
A pparuit diſcipulis, expoliatis inferis: recuperatis gaudijs
patrię, quondam perditis. N os ergo dulci modulo, cũcti canẽ
tes ꝓprio paſchali pleni gaudio, benedicamus dño. Dicto hoc
℣. ſub eodem cantu a choro cantet. Alleluia octo vicibus. Po-
ſtea a predictis duobus dicãtur. ℣. in eodez tono ipſius hymni.
O Mulieres tremulę, ad Galilęã ꝑgite: diſcipulis ꝓdicite, ꝙ
ſurrexit rex glorię. M ulieres ad tumulũ dona ferunt aro
matũ: albũ vidẽtes angelũ, annũciãtẽ gaudium. E eterna adſit
claritas, ſurrexit ꝙ humanitas: cęlorũ regi maximas deo dica
mus grãs. Reiterat a choro ſub eodez cãtu. All'a octo vicibus.
Poſtea duo clerici dicant ℣. Surexit dñs de ſepulcro, Alleluia.
℟. Qui pro nobis pepẽdit in ligno, alleluia. Oremus. Oratio.
O Mnipotens ſempiterne Deus, qui angelum tuum de cę-
lo miſiſti, qui ab oſtio monumẽti ſaxũ magnũ ſubleuaret,
quiqꝫ ſedens ſuꝑ illud teſtimonium reſurrectionis Dñi noſtri
Jeſu Chri blãdo ſermone mulieribus nũciaret: noſqꝫ huius ſa-
cratiſſimi ſepulcri hodie gaudijs illuſtrare dignatus es: pſta, q̃s,
vt q huius venerabilis ſepulcri claritatẽ agnouimus, ꝑ eiuſdez
Chri Dñi nri reſurrectionẽ ad gaudia ęterna peruenire merea
mur, Qui tecũ ⁊ cũ ſpũ ſcõ viuit ⁊ regnat Per oia ſcl'a ſcl'orum.
℟. Amen. Poſtmodum, vt in pleriſqꝫ eccleſiis, dĩ antiphona
de beata virgine pro gaudio reſurrectionis. Regina cęli lęta-
re. ℣. Ora pro nobis ſancta Dei genitrix. ℟. Ut digni efficia-
mur promiſſionibus Chriſti. vt ſupra folio 266. Oratio.
G Ratiã tuã, q̃s dñe, mẽtibus nris infunde: vt q angelo nũ-
ciãte Chri filij tui incarnationẽ cognouimus, ꝑ paſſionez
eius ⁊ crucẽ ad reſurrectionis gloriaz ꝑducamur. Per eundem.

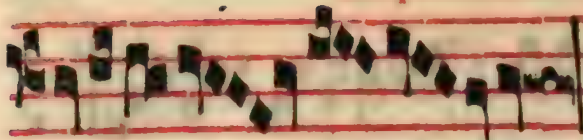
De proceſſione facienda in litania maiori, ſcilicet in feſto ſancti Marci. Cap. 12.

Ex legẽda beati Gregorij Papę primi. Duz peſtis, q̃ inguinaria dicebat, vrbẽ Romam acriter vaſtaret, btūs Gregorius Papa miſertus ppłi ↄtinue pereũtis, inſtituit litaniá maiorẽ, & pceſſionẽ ſeptiformẽ ordinauit: tota Romaná vrbẽ in ſeptẽ choros, ſeu ſeptẽ partes diuidendo: quatenus plebis ſuę deus miſereret. In primo choro poſuit totũ clerũ. In ſecundo oẽs Abbates cũ monachis ſuis. In tertio oẽs abbatiſſas cũ ſuis ↄgregationib⁹. In quarto oẽs infantes, ſeu pueros. In q̃nto oẽs laicos. In ſexto oẽs viduas. In ſeptimo oẽs mulieres ↄiugatas. Miſertus eſt aũt dñs ppłi ſui: & vrbẽ a tali peſte liberauit. Et ex hoc ſtatutũ fuit, vt ſingulis annis p vniuerſum orbẽ, tali die fieret pceſſio. ſ. 7. calen. Maij, in feſto vcz ſci Marci euãgeliſtę. Ex ↄcilio mogũtinẽſi. Cap. 6. Placuit nobis, vt litania maior ſit obſeruãda a cũctis Chrianis die 7. calen. Maij (ſicut in Romana Eccleſia ↄſtitutũ reperimus; & ſicut ſcti p̃res ↄſtituerunt) non equitãdo, non p̃cioſis veſtibus indutis, ſed cinere reſperſis, & cilicio indutis, niſi infirmitas impedierit. Preparatis igit̃ clericis, & ppł'o i eccleſia hora cõuenienti cũ ad proceſſionẽ exire debuerint, oẽs flectentes genua, cantent hanc ſequentem añam ex integro flexis genibus. Ana.

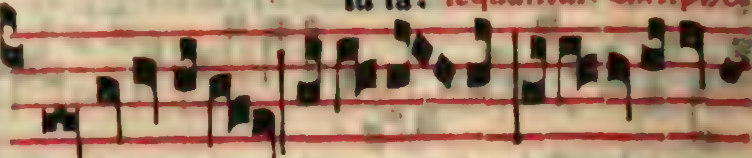
auſe=

au fe rat: famem depellat: a pe ri at car ce res:
vincula diſſol uat: peregrinantibus re ditũ, infir-
man ti bus ſa ni ta tem, nauigantibus por tuz ſa-
lu tis indul ge at: et pacem tri bu at in di e-
bus no ſtris: inſurgẽteſq́ʒ depel lat inimi-
cos: et de manu in fer ni li be ret nos propter no-
men ſu um. Al le
luia:

lu ia.

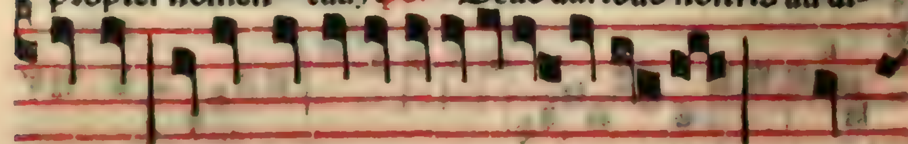
Completa aña precedẽti, incipiatur aña. Exurge dñe. ⁊ omnes ſurgentes eaꝫ proſequantur. Antipho.

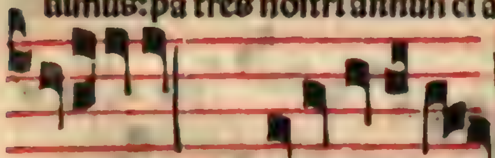
Exur ge domine: ad iu ua nos: ⁊ li be ra nos

propter nomen tuuꝫ Ps. Deus auribus noſtris au di-

uimus: pa tres noſtri annun ci a uerunt nobis. Glo-

ria patri. Aña. Exurge domine.

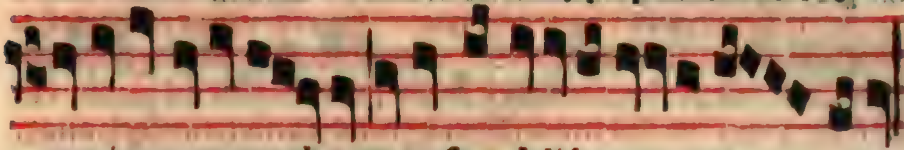
Repetita aña incipiat litania. fol. 186. a duobus clericis ante altare genuflexis: ⁊ chorus pſequat, oibus aſtatibus genuflexis, vſqꝫ dũ dicat Sancte Petre, ora pro nobis. Et tũc egrediat pceſſio precedentibus acolytis cũ cereis, ⁊ cruce, ⁊ ſubſequẽtibus clericis, iunioribus pcedentibus: vltimo ſequat ſacerdos cũ pluuiali, ⁊ diacono ⁊ ſubdiacono cũ dalmaticis: ⁊ pcedat cãtãdo litaniã, quouſqꝫ ad aliquã eccleſiã peruenerint: Quam ingreſſi, dimiſſa litania, incipiant añam hanc ſequentẽ, ⁊ eam canent. Aña.

Ego ſum de us patruꝫ veſtrorũ dicit do minus.

nus. Uidens vi di afflicti o nez po pu li me i : ⁊

ge mi tum eius au di ui : ⁊ de ſcen di li be ra re e os.

Qua cantata, dicat ſacerdos ℣. Propitius eſto pctis nr̄is dn̄e propter nomen tuū. ℟. Nequando dicant gentes, vbi eſt De⁹ eorū? ℣. Dn̄s vobiſcū. ℟. Et cum ſpū tuo. Oremus. Oro.

Deus, qui iuſte iraſceris, ⁊ clementer ignoſcis: afflicti populi lacrymas reſpice: ⁊ iram tuę indignationis, quā iuſte meremur, propitiatus auerte. Per dominum noſtrum Jeſum.

Poſtea cantetur pha cum ver. ⁊ oratione de ſancto vel ſancta in cuius honore eccleſia illa eſt titulata. Quibus finitis reſumpta litania i loco vbi dimiſſa fuerat, vel ſi fuerit completa, incepto aliquo hymno, procedant ad proceſſionem. Et cū ad aliaz eccleſiam peruenerint dimiſſa litania vel hymno, cātent an̄az.

Clementiſſime domine ex au di popu lum

tuum, tuam mi ſe ri cordiam de uote poſcentem: ⁊ in

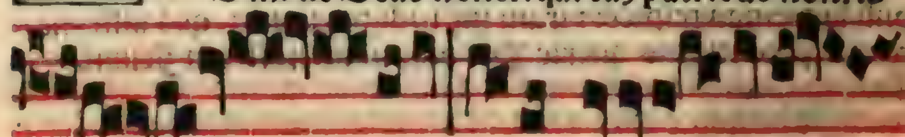
tu a prote cti o ne ſperantez ad te conuer te pro pi ti us.

℣ Exurge Domine adiuua nos. ℟ Et libera nos propter nomen tuum. Oremus. Oratio.

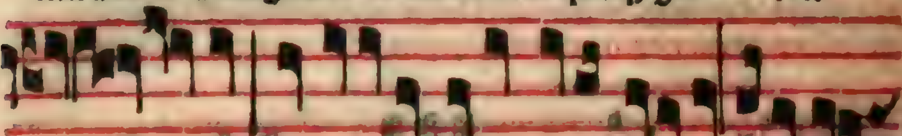
MIſerere, q̄s dñe, familię tuę: et intercedentibus oībus ſanctis tuis, munera cõpunctionis aperi: et largitate pietatis exaudi. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟ Amen. Poſtea dicatur antiphona, ℣. et oratio de ſancto vel ſancta, cuius eſt eccleſia. Poſtea reſumpta litania, vel hymno, vbi fuerant pretermiſſi, proceſſionem proſequantur. Et cum peruenerint ad aliam eccleſiam, pretermiſſis litanijs, vel hymno, cantent antiphonam.

DOmi ne Deus noſter: qui cũ patribus noſtris

mirabi li a magna fe ci ſti: noſtris quoq; glo ri fi-

care tẽporibus: qui mi ſi ſti manum tuã de alto: et li be-

ra ſti nos ſalua tor no ſter.

℣ Si ambulauerimus in medio tribulationis, viuificabis nos dñe. ℟ Et nomẽ tuum inuocabimus. Oremus. Oratio.

DEus, qui culpas delinquentiũ diſtricte feriẽdo percutis: et fletus quoq; lugentium non recuſas: preſta, q̄s, vt qui pondus tuę animaduerſionis cognouimus, etiam pietatis gratiã ſentiamus. Per do. Poſtmodum fiat memoria de ſancto vel ſancta in cuius nomine iſta eccleſia intitulata eſt per añam. ℣. et orationẽ. Et reaſſumatur litania vbi fuerat dimiſſa, vel hymnus: et ad proceſſionem procedatur, vſq; ad aliam eccleſiam, ad quam proceſſio vadit: et ibi dimiſſa litania, vel hymno, cantetur. Aña.

Multa

Multa ſunt domine peccata noſtra, quę tibi pecca-

uimus pa ti en ti a Iſrael : li be ra nos domine in

tem po re an gu ſti ę no ſtrę de us no ſter.

℣. Dñe non ſecundum peccata noſtra facias nobis. ℟. Neq; ſm iniquitates noſtras retribuas nobis. Oremus. Oratio.

Deus qui culpas nr̃as pijs verberibus flagellas, vt nos a noſtris iniquitatib⁹ emundes: da nobis, & de verbere tuo proficere, & de tua citius conſolatione gaudere. Per dñm noſt.

Poſtea de ſancto vel ſancta, in cuius honore fundata eſt eccleſia, per antiphonas, verſiculos & orationes fiat cõmemoratio. Et reſumpta litania, vel hymnõ, vbi fuerant dimiſſa, procedatur ad aliam eccleſiam. Quam ingreſſi cantent Antiphonam.

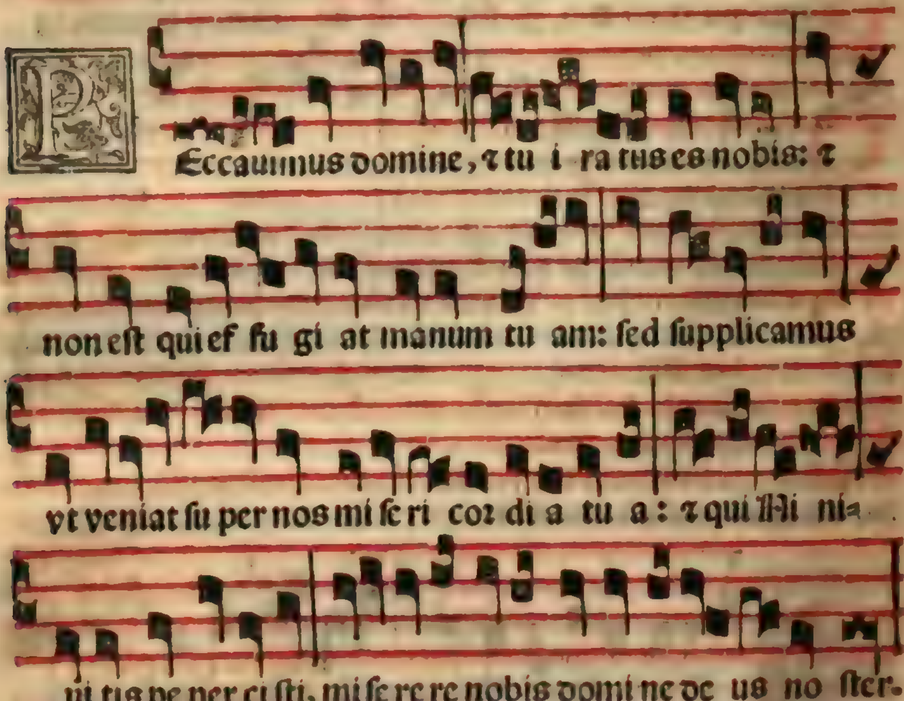
Par ce domine, parce populo tu o: quē rede mi-

ſti ſan guine tuo: vt nõ in ęter num i ra ſcaris nobis.

℣. Adiuua nos Deus ſalutaris noſter. ℟. Et propter gloriam nominis tui libera nos. Oremus. Oratio.

Parce domine, parce populo tuo: ⁊ nullis iam patiaris aduerſitatib⁹ fatigari: quos precioſo filij tui: Domini noſtri Jeſu Chꝛi ſanguine redemiſti. Qui tecum viuit ⁊ regnat in vnit.

Poſtea fiat memoria de ſctō vel ſancta illius eccleſię per aiaz. ℣. ⁊ orationē. ⁊ reſumpta litania, vel hymno, procedatur ad proceſſionem verſus eccleſiam, vbi proceſſio debet terminari. Cū ingreſſi clerici ⁊ religioſi, ſi affuerint, collocent ſe hinc ⁊ inde: nec recedant, donec oia fuerint cōpleta. Et hoc etiā in alijs proceſſionibus obſeruetur. Jngreſſi igitur eccleſiam cantēt Aiam.

Kyrie eleiſ. Chꝛe eleiſ. Kyrie eleiſ. P̄ nr̄. Et ne nos. ℣. Saluos fac ſeruos tuos ⁊ ancillas tuas. ℟. Deus meus ſperātes in te. ℣. Tribulationes cordi nr̄i multiplicatę ſunt. ℟. De neceſſitatibus noſtris libera nos dn̄e. ℣. Peccauimus cū patribus noſtris. ℟. Iniuſte egimus, iniquitatē fecimus. ℣. Miſerere nr̄i dn̄e miſerere nr̄i. ℟. Qꝛ multū repleti ſum⁹ defectione. ℣. Fiat miſericordia tua domine ſuper nos. ℟. Quemadmodum ſperauimus in te. ℣. Deus ne elongeris a nobis. ℟. Deus in auxilium no-

lium noſtrum reſpice. ℣. Memor eſto congregationis tuę. ℟. Quam poſſediſti ab initio. ℣. Dñe exaud. ℟. Et clamor meus. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Clamātiū ad te dñe pces dignāter exaudi: vt ſicut Niniuitis in afflictione poſitis pepciſti, ita ꝛ nobis in pñti tribulatione ſuccurrere digneris. Per Chřm. ℟. Amen. Oremus.

Da nobis, q̄s dñe, de tribulatione lętitiā: vt qui diu pro noſtris peccatis affligimur, in tua miſericordia reſpiremus. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus.

Succurre, q̄s dñe, populo tuo ſupplicanti: ꝛ opē tuā tribue benignus infirmis: vt ſyncera tibi mente deuotus, ꝛ pñtis vitę remedijs gaudeat, ꝛ futuris. Per Chřm. ℟. Amē. Oremus.

Deus qui peccantium aīas non vis perire, ſed culpas, contine, quam meremur iram: ꝛ quam precamur ſuper nos effunde clementiam: vt de męrore gaudium tuę miſericordię conſequi mereamur. Per Chřm dominum. ℟. Amen. Oremus.

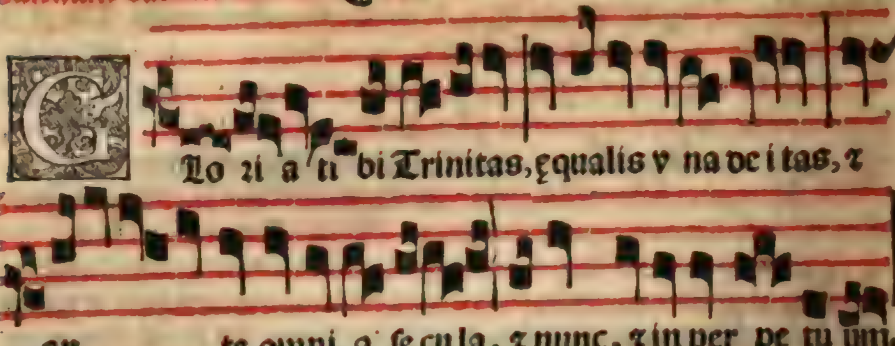
Aures tuę pietatis, q̄s dñe, pcibus nřis inclina: vt q pcōꝝ noſtroꝝ flagellis pcutimur: intercedētibus beatiſſima virgine Dei genitrice Maria cū btīs Aplīs Petro ꝛ Paulo, btō Marco euāgeliſta, ꝛ btō Gregorio ꝯfeſſore tuo atqꝫ pontifice, miſerationis tuę grā liberemur. Per Chřm. ℟. Amē. Oremus.

Adeſto ſupplicationibus noſtris oḡs Deus: ꝛ ſperantes in tua miſericordia, intercedentibus oībus ſanctis tuis, cęleſti protegas benignus auxilio. Per Chriſtum dñm. ℟. Amen.

Poſtea hat memoria de patrono illius eccleſię, per aāam. ℣. ꝛ orationē. Et terminet oratio per Per dñm nřm. in fine cantetur. Benedicamus dño. ℟. Deo gratias. Et hoc modo terminantur omnes proceſſiones ſequentes. ¶ Si fuerint plures eccleſię viſitandę, repetatur de ſuprapoſitis antiphonis, ℣. ꝛ orationibus. Si fuerint pauciores dimittatur de antiphonis, ℣. ꝛ orationibus medium, ſecundum ꝙ neceſſarium fuerit. ¶ Ubi aūt tali die ſolent benedici ſata, ꝛ vineę, egrediatur pceſſio extra ciuitatem, vel opidum, aut villā: ꝛ dicant ſeu cantent bñdictiones quę ſupra poſitę ſunt in ſcđa parte huius libri pro feſto ſci Marci. f. 201. Et poſtea cōpleat proceſſio, ſicut in hoc loco notat. ¶ Ritus ſeu modus huius proceſſionis obſeruet in oībus proceſſionibus ſequētibus, niſi vbi aliud fuerit aſſignatum.

¶ Antiphonę

¶ Antiphonę dicendę in eccleſijs, per quas proceſſio tranſit, ſecundum earum titulos. ¶ De ſanctiſſima Trinitate. Antipho.

Duo clerici dicant ℣. Quod etiam in ſequentibus obſeruetur.

℣. Benedicamus Patrem ⁊ filium cum Sancto ſpiritu. ℟. Laudemus ⁊ ſuperexaltemus eum in ſecula. Oremus. Oratio.

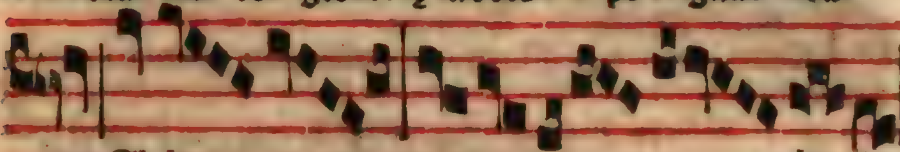
Omnipotens ſempiterne Deus, qui dediſti famulis tuis in confeſſione verę fidei, ęternę trinitatis gloriã agnoſcere, ⁊ in potentia maieſtatis adorare vnitatem, quęſumus: vt eiuſdem fidei firmitate ab omnibus ſemper muniamur aduerſis. Per Chriſtum. ¶ De ſacratiſſimo corpore Chriſti. Antipho.

⁊ fu-

& fu tu re glo ri ę nobis pi gnus da-

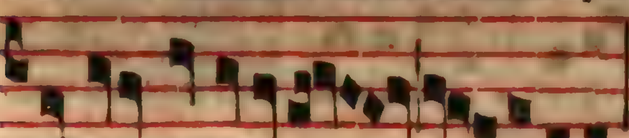
tur, Al le lu ia.

℣. Panem cęli dedit eis: Alleluia. ℟. Panem angelorum manducauit homo, Alleluia. Oremus. Oratio.

DEus, qui nobis ſub ſacramẽto mirabili paſſionis tuę memoriam reliquiſti, tribue, quęſumus, ita nos corporis & ſanguinis tui ſacra myſteria venerari: vt redemptionis tuę fructuum in nobis iugiter ſentiamus. Qui viuis & regnas per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen. ¶ De Sancta Cruce. Antiphona.

SAlua nos Chriſte Saluator per virtutẽ crucis: q

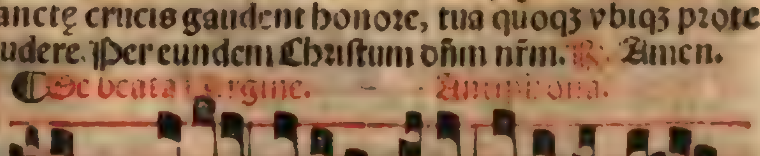

ſaluaſti Petrũ in ma ri miſerere nobis.

℣. Adoramus te Chriſte: & benedicimus tibi. ℟. Quia per crucem tuam redemiſti mundum. Oremus. Oratio.

DEus, qui vnigeniti filij tui precioſo ſanguine viuificę crucis vexillum ſanctificare voluiſti, concede, quęſumus, eos, qui eiuſdem ſanctę crucis gaudent honore, tua quoqꝫ vbiqꝫ protectione gaudere. Per eundem Chriſtum dñm nrm. ℟. Amen.

¶ De beata Virgine. Antiphona.

AVe Mari a gra ti a plena: dominus te-
Mm cum:

cuz: benedicta tu in mu li e ribus, al le luia.

℣. Ora pro nobis ſancta Dei genitrix. ℟. Ut digni efficiamur promiſſionibus Chriſti. Oremus. Oratio.

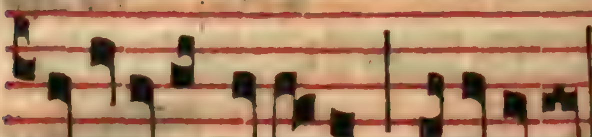
Concede nos famulos tuos, quęſumus domine deus, perpetua mentis et corporis ſanitate gaudere: et glorioſa beatę Marię ſemper virginis interceſſione a preſenti liberari triſtitia, et ęterna perfrui lętitia. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. ¶ De angelis. Antiphona.

Angeli, archangeli, throni, et dominationes,

principatus, et poteſtates, virtutes celorum, lauda-

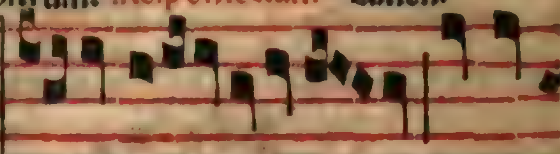

te dominum de cęlis, al le lu ia.

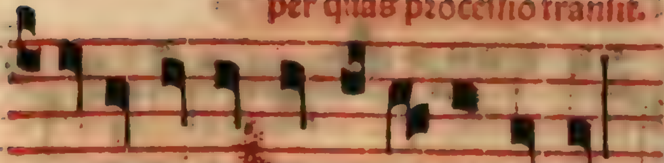
℣. In conſpectu angelorum pſallam tibi Deus meus. ℟. Adorabo ad templum ſanctum tuum, et confitebor nomini tuo. Oremus. Oratio.

Deus, qui miro ordine angelorum miniſteria, hominumque diſpenſas, concede propitius: ut quibus tibi miniſtrantibus in cęlo ſemper aſſiſtitur, ab his in terra vita noſtra muniatur. Per Chriſtum dominum noſtrum. Reſponſorium. Amen.

¶ De ſancto Iohanne Baptiſta Antiphona.

Inter natos mulierum non ſurrexit

re xit ma ior Jo an ne ba pti ſta.

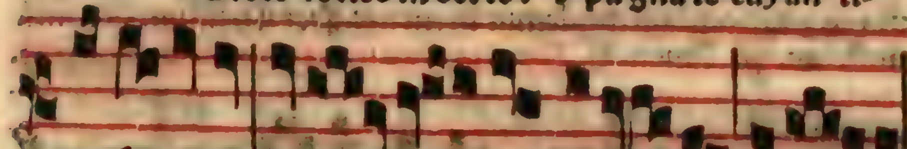
℣. Fuit homo miſſus a Deo. ℟. Cui nomen erat Joannes. Oremus. Orō.

PReſta, q̄s om̄ps Deus: vt familia tua p̄ viā ſalutis incedat: ⁊ b̄ti Joannis p̄curſoris hortamenta ſectando, ad eū quē p̄dixit, ſecura perueniat Jeſum Chrm̄ dn̄z no. Qui tecū. ℟. Amē.

¶ Dū proceſſio pcedit p eccleſias, ſi habet aña: ⁊ orō propria de ſancto illius eccleſię patrono, a clericis ipſius eccleſię p̄parent ⁊ cantentur: alias dicantur añe, ⁊ orationes de communi ſanctorum, ſecundū eorum qualitates. ¶ De Apoſtolis. Aña.

Estote fortes in bel lo: ⁊ pu gna te cuz an ti-

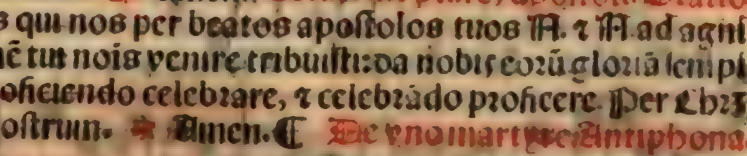

quo ſer pente: ⁊ ac ci pie tis regnuz ę ternuz, al le lu ia.

℣. In oēm terram exiuit ſonus eorū. ℟. Et in fines orbis terrę verba eorū. Si fuerit vnius apoſtoli eccleſia. Oremus. Orō.

BEati N. apoſtoli tui dn̄e p̄cibus adiuuemur: vt qd̄ poſſibilitas nr̄a nō obtinet, eius nobis interceſſione donet. Per Chrm̄ dn̄m nr̄m. ℟. Amen. Si fuerint plures apoſtoli. Oratio.

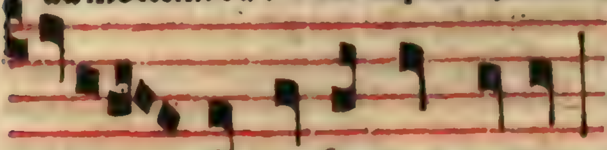
DEus qui nos per beatos apoſtolos tuos N. ⁊ N. ad agnitionē tui nōis venire tribuiſti: da nobis eorū gloriā ſempiternā ⁊ proficiendo celebrare, ⁊ celebrādo proficere. Per Chrm̄ dominū noſtrum. ℟. Amen. ¶ De vno martyre. Antiphona.

Iste ſanctus pro lege de i ſui cer ta uit vſque

 ad mor-

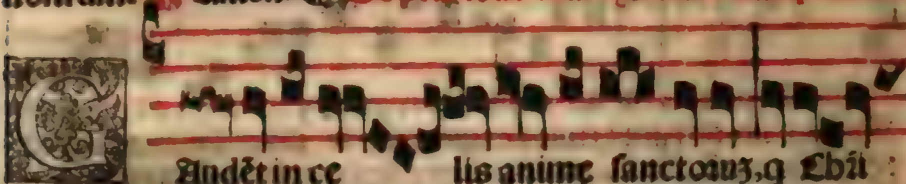
℣. Gloꝛia ⁊ honoꝛe coꝛonaſti euꝫ domi= ne. ℟. Et conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum.

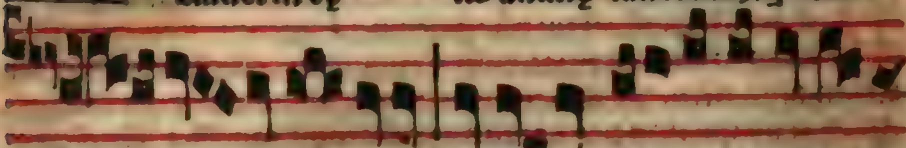
Si fuerit pontifex. Oremus. Oratio.

Infirmitatē nſam reſpice oꝑs Deus: ⁊ qꝛ pondus pꝛopꝛie actionis grauat, beati N. martyris tui atque pōtificis interceſſio glorioſa nos pꝛotegat. Per Chꝛm dnm noſtrum. ℟. Amen.

Si fuerit ſolum martyr. Oremus. Oratio.

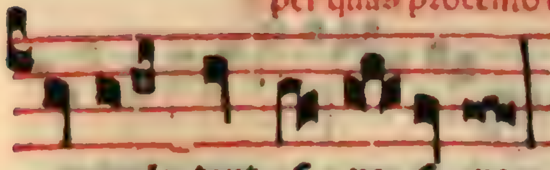
Preſta, q̄s oꝑs Deus, vt interueniēte beato N. martyre tuo, ⁊ a cūctis aduerſitatib⁹ liberemur in coꝛpoꝛe, ⁊ a prauis cogitationibus mūdemur in mente. Per Chꝛiſtum dominū noſtrum. ℟. Amen. ¶ De pluribus martyribus. Antiphona.

exul-

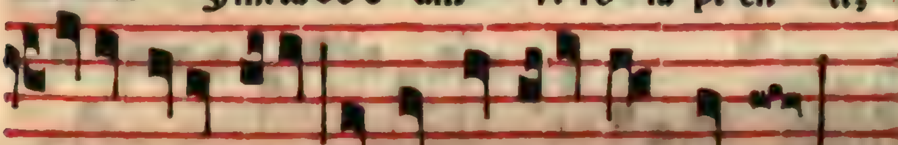
℣. Letamini in domi= no, & exultate iuſti ℟. Et gloriamini omnes recti corde. Oremus. Oratio.

BEatorum martyrum, pariterque pontificum N. & N. nos, quęſumus, domine merita tueantur, & eorum commendet oratio veneranda: Per Chriſtū Dominum noſtrum. ℟. Amen.

Si fuerint martyres non pontifices. Oremus. Oratio.

PRęſta, quęſumus omnipotēs Deus, vt qui glorioſos martyres N. & N. fortes in ſua confeſſione cognouimus, pios apud te in noſtra interceſſione ſentiamus. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. ¶ De vno confeſſore, Antiphona.

℣. Amauit eum Dominus, & ornauit eum. ℟. Stolam glorię induit eum. Oremus. Oratio.

EXaudi, q̄s dn̄e, p̄ces noſtras: quas in beati N. cōfeſſoris tui atque pontificis cōmemoratione deferimus: & qui tibi digne meruit famulari, eius intercedentibus meritis, ab oībus nos abſolue peccatis: Per Chriſtum dominum noſt. ℟. Amē.

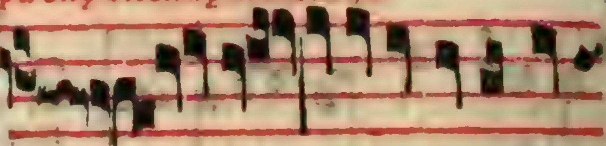
Si non fuerit pontifex. Oremus. Oratio.

ADeſto dn̄e ſupplicationibus nr̄is: quas in beati N. cōfeſſoris tui veneratione deferimus: vt qui nr̄ę iuſtitię fiduciā non habemus, eius qui tibi placuit, p̄cibus adiuuemur: Per Chr̄m.

Si fuerit abbas. Oremus. Oratio.

INterceſſio nos, quęſumus domine, beati N Abbatis cōmendet: vt quod noſtris meritis nō valemus, eius patrocinio aſſequamur: Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

De vna Virgine Aña:

Veni electa mea: ⁊ ponaz in te thro-

num me um, Al le lu ia.

℣. Diffuſa eſt gratia in labijs tuis. ℟. Propterea benedixit te deus in ęternum.

Si fuerit virgo martyr. Oremus. Oratio.

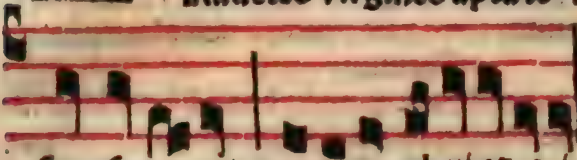
Indulgentiaz nobis domine beata N. virgo ⁊ martyr imploret: quę tibi grata ſemꝑ extitit, ⁊ merito caſtitatis ⁊ tuę profeſſione virtutis: Per Chriſtū dominum noſtrum. ℟. Amen.

Si fuerit virgo ⁊ non martyr, vel nec virgo nec martyr. Oremus. Oratio.

Exaudi nos Deꝰ ſalutaris nr̄: vt ſicut btē de N. ꝯmemoratione gaudemus, ita pię deuotionis erudiamur affectu. Per Chr̄m dn̄z nr̄uz. ℟. Amē. ¶ De pluribus virginibus. Aña.

Prudētes virgines aptate veſtras lāpades: ecce

ſponſus venit: exite obuiaz ei.

℣. Adducentur regi virgines poſt eam. ℟. Proxime eius offerentur tibi.

Oremus. Oratio.

Da nobis, q̄s dn̄e Deus nr̄, ſanctarū virginum ⁊ martyrū tuaruz N. ⁊ N. palmas inceſſabili veneratione venerari: vt quas digna mente non poſſumus celebrare, humilibus ſaltē frequentemus obſequijs. Per Chriſtuz dn̄m noſtrum. ℟. Amen.

¶ De proceſſionib. fac. in trib. dieb. Rog. Ex côc. Aurel. Ca. 6.

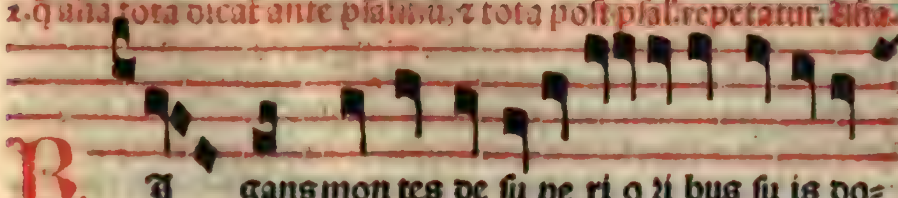
Cum exigentibus peccatis galliarum, plurimi luporum rabie acriter interimerentur, nec huius flagelli aliquod remedium inueniri poſſet: congregati traduntur galliarum epiſcopi apud Viennam vrbem, atque

atque in commune statuisse, vt triduanum ieiunium facerent. Cumq; dn̄s pestem misericorditer abstulisset, hi dies in consuetudinē annuę celebritatis venerūt: vt per Galliarum ꝓuincias ante ascensionis dn̄i diez celebrarent. Agamus ⁊ nos hos dies cū summa reuerentia ⁊ deuotione cū abstinētia carnis, ⁊ humilitate cordis, vt inuisibiliū luporū, idest spirituū immūdoꝝ tētamenta vincere valeamus. Nullus aūt his diebus vestimētis p̄ciosis induat, qꝛ in sacco ⁊ cinere lugere debemus. Prohibeātur ebrietates ⁊ commessationes, q̄ sunt in vulgari plebe. Nemo ibi equitare p̄sumat, sed discalciatis pedibus oēs incidāt. Nequacꝫ mulierculę choros ducāt: sed oēs in cōmune kyrie eleison decantent: ⁊ co cūtritione cordis, Dei misericordiam exorēt, Pro peccatis, pro pace, pro peste, pro ꝯseruatione frugū, ⁊ p ceteris necessitatibus. Dies enim sunt abstinētię, nō lętitię.

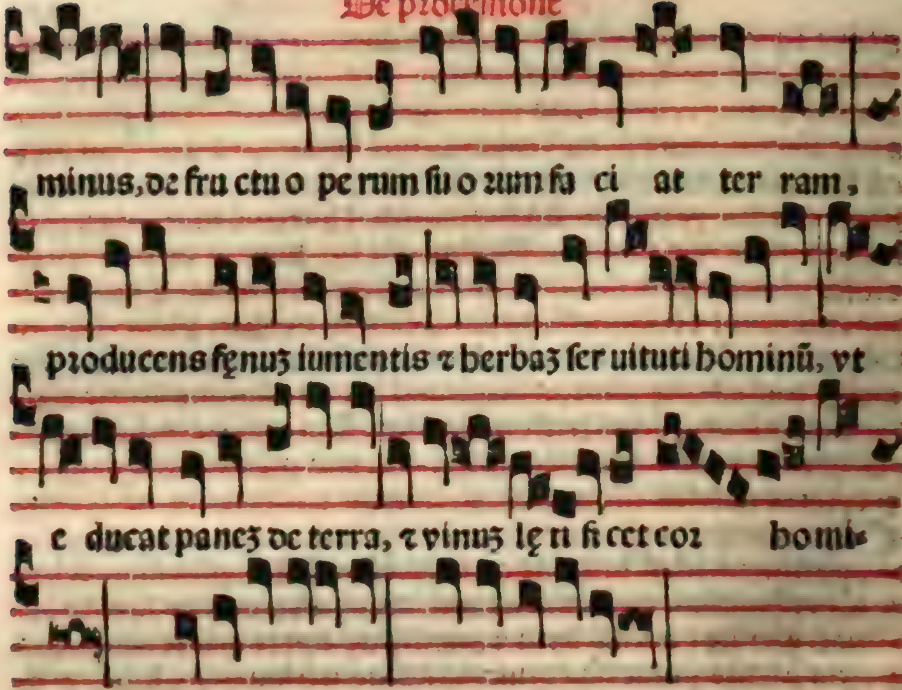
¶ Ex concilio Aurelianensi. de consec. dist. 3. cap. Rogationes. Rogationes, idest litanias ante ascēsionē Dn̄i placuit celebrari: ita vt p̄missum triduanū ieiuniū dn̄icę ascensionis solēnitate soluat: Per hoc triduū serui ⁊ ancillę ab opere relaxentur, quo magis plebis vniuersa conueniat. Quo triduo oēs abstineant, etiam quadragesimalibus cibis vtantur.

¶ De processione in tribus diebus rogationū, in qbus fiūt litanię minores. Cap. 13.

Feria 2.3.⁊ 4. in rogationibus conuenientes clerici ad ecclesiā hora cōuenienti oib⁹ p̄paratis incipiāt añaz. Oremus. f.266. qua cantata, incipiatur aña. Exurge dn̄e. f.268. ⁊ cātēt litania, ⁊ pcedāt: ⁊ oia cātētur sicut notatū est in litaniis maiorib⁹. s. in festo sci Marci euāgeliste. In aliquib⁹ ecclesiis solēt portari dracones ⁊ lupi sup pticas ad denotādū causam, quare instituta fuerit hęc pcessio in trib⁹ dieb⁹ rogationū. Ubi aūt cōsueuit q pcessio egrediat ad cāpos ⁊ agros, sacerdos aspgat aquā bn̄dictā p agros ⁊ vineas: ⁊ interī clerici cātēt Añam. Rigans montes. ps. Benedic aia mea. 2. q aña tota dicat ante psalmū, ⁊ tota post psal. repetatur. Aña.

R I gans mon tes de su pe ri o ri bus su is do-

nis. ps. B ndic anima. Euouae. Pſalſ.

BEnedic aīa mea dño: dñe deus meus magnificatus es vehementer. Confeſſionē ⁊ decorē induiſti: amict⁹ lumine ſicut veſtumēto. Extēdēs celū ſicut pellē: qui tegis aquis ſuperiora eius. Qui ponis nubem aſcenſum tuum: qui ambulas ſup pennas vētoꝝ. Qui facis angelos tuos ſpūs: ⁊ miniſtros tuos ignē vrentē. Qui fundaſti terrā ſup ſtabilitatē ſuā: nō inclinabit in ſeculū ſeculi. Abiſſus ſicut veſtimētū amictus eius: ſuper mōtes ſtabūt aque. Ab increpatione tua fugient: a voce tonitrui tui formidabūt. Aſcēdūt mōtes, ⁊ deſcendūt cāpi: in locuz quē fundaſti eis. Terminū poſuiſti, quez non tranſgredientur. neqȝ ꝯuertentur operire terram. Qui emittis fontes in ꝯuallibus: inter mediū montiū ptranſibūt aque. Potabūt oēs beſtie agri expectabūt onagri in ſiti ſua. Sup ea volucres celi habitabūt: de medio petrarū dabūt voces. Rigās mōtes de ſuperioribus ſuis, de fructu operū tuorū ſatiabit terra. Producens fenū iumētis: ⁊ herbā ſeruituti hoīum. Vt educas panē de terra: ⁊ vinū letificet cor hoīs. Vt exhilaret faciē in oleo: ⁊ panis

cor ho-

cor hoīs ɔfirmet. Saturabunt lingua cāpi, ⁊ cedri libani, quas plātauit, illic paſſeres nidificabūt. Herodij domus dux eſt eorū: mōtes excelſi ceruis: petra refugiū herinatijs. Fecit lunam in tpe: ſol cognouit occaſum ſuū. Poſuiſti tenebras ⁊ facta eſt nox: in ipſa ptranſibunt oēs beſtię ſyluę. Catuli leonū rugientes, vt rapiāt: ⁊ q̄rant a Deo eſcā ſibi. Ortus eſt ſol ⁊ ɔgregati ſunt ⁊ in cubilibus ſuis collocabunt. Exibit homo ad opus ſuū: ⁊ ad operationē ſuā vſq3 ad veſperam. Quā magnificata ſunt opera tua dn̄e: oīa in ſapiētia feciſti: impleta eſt terra poſſeſſione tua. Hoc mare magnū ⁊ ſpacioſū manibus: illic reptilia quoꝝ nō eſt numerus. Animalia puſilla cum magnis: illic naues ptranſibūt. Draco iſte quē formaſti ad illudendū ei: oīa a te expectāt, vt des illis eſcā in tpe. Dante te illis colligēt aperiente te manū tuā oīa implebunt bonitate. Auertente autē te faciē turbabunt: auferes ſpū3 eorū ⁊ deficiēt, ⁊ in puluerē3 ſuum reuertent. Emitte ſpu3 tuū ⁊ creabunt: ⁊ renouabis facie3 terrę. Sit gloria dn̄i in ſeculū: lętabit dn̄s in operibus ſuis. Qui reſpicit terrā, ⁊ facit eā tremere: qui tangit montes ⁊ fumigant. Cantabo dn̄o in vita mea: pſallā Deo meo quandiu ſum. Iucūdū ſit ei eloquiū meu3: ego vero delectabor in dn̄o. Deficiāt pctōres a terra: ⁊ iniqui ita vt non ſint: bn̄dic anima mea dn̄o. Repetita poſt pſalmū aña, dicat Kyrie elei. Chꝛe ele. Kyrie eleiſ. Pr̄ nr̄. Et ne nos. Sed libe. ℣. Dn̄s dabit benignitatem. ℟. Et terra nr̄a dabit fructū ſuū. ℣. Emitte ſpū3 tuu3 ⁊ creabūtur. ℟. Et renouabis faciē terrę. ℣. Dn̄e exaudi orationē3. ℟. Et cla. ℣. Dominus vobiſcū. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dicat nos deus deus noſter, ⁊ terrę noſtrę fructus vberes multiplicet: vt ſeminātes in gaudio ſeminēt, ⁊ metentes in exultatione colligant manipulos, ⁊ te ſemper benedicant, Per Chriſtum dn̄m noſtru3. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

QUęſumus oīps Deus miſericordiā tuam, vt benedicere ⁊ multiplicare digneris fines ⁊ fruges famuloꝝ tuoꝝ, ſicut multiplicaſti fruges patriarcharum Abraham, Iſaac, ⁊ Iacob: vt ſit ſeruis tuis abundantia, ⁊ egenus ⁊ pauper laudēt nomē glorię tuę: Per Chr̄m dn̄m nr̄m. ℟. Amen. Oremus. Oro.

CLementiam tuam omnipotens Deus ſupplices deprecamur: vt benedicere ⁊ viſitare ⁊ irrigare digneris fruges ⁊

fines

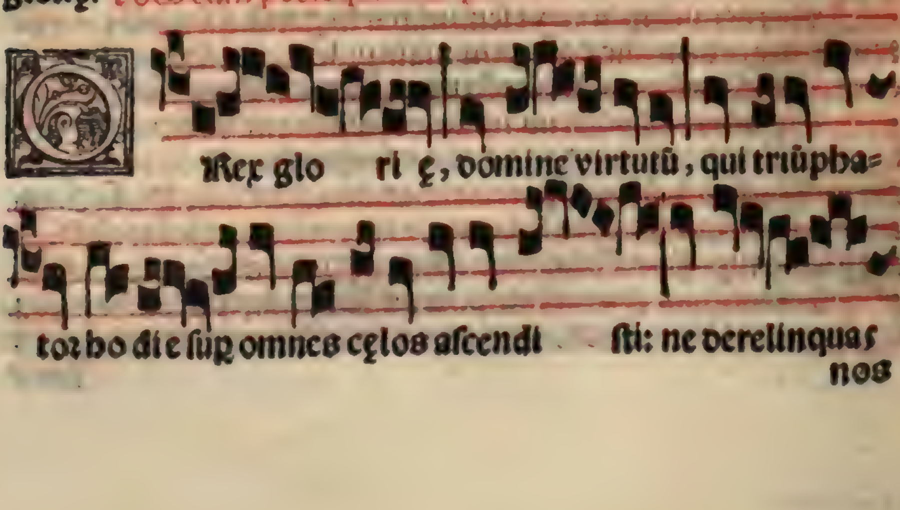
fines ſeruoꝝ tuoꝝ: ⁊ vt defendas ab omni infeſtatione ini mici: abundantia benedictionis tuę repleas eoꝝ inopiam: vt tibi ſemꝑ laudes referant, qui das eſcas omni carni, Per Chriſtum dn̄m noſtrum. Reſponſorium. Amen. Oremus Oratio.

DEus qui cęli terręqꝫ dn̄ator, te ſupplices exoramus, vt angelū tuū mittere digneris, q cuſtodiat ⁊ defendat fines ⁊ fruges famuloꝝ tuoꝝ ab oī incurſione inimici: vt abundantia bn̄dictiones tuę repleas eoꝝ inopiā: ⁊ tibi ſemꝑ laudes referant: vt hic ⁊ in ęternū ꝑ te ſalui eſſe mereant. Per dn̄m nr̄um.

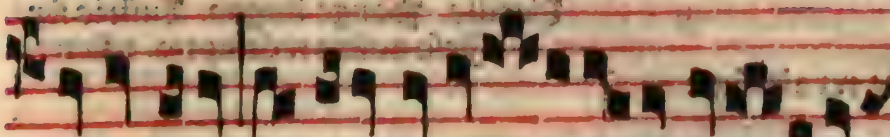
Finitis prędictis orationibus in agris, procedant ad eccleſiā vbi fieri debet proceſſio: ⁊ cantent omnes ſicut ſupra ſignatum eſt in litanijs maioribus. Completa proceſſione, ⁊ dicto Benedicamus domino, ⁊ Deo gratias, Sacerdos depoſito pluuiali accipiat planetam, ⁊ cantet Miſſam ferialem vt in miſſali.

¶ Proceſſio in feſto Aſcenſionis Domini. Cap. 14.

IN feſto Aſcenſionis Dn̄i fit proceſſio in aliquibus eccleſijs circa eccleſiā, vel plateam ipſius hoc ordine: Dicta tertia, ſacerdos cum pluuiali, ⁊ miniſtri ſacris veſtibus ſuoꝝ ordinū induti, ꝑcedētibꝰ acolytis, cū cruce: cereis, ⁊ thuribulo, ⁊ aqua bn̄dicta, ⁊ clericis ſequētibus, hymnoꝛibus ꝑcedentibus veniant ad chorū: Et ſacerdos ad inchoationē proceſſionis genuflexus incipiat hymnū de Aſcenſione Dn̄i, Ieſu nr̄a redēptio, vt infra in hymnis notatum eſt: ⁊ clericis proſequentibus procedant circa eccleſiā, vel plateā ipſius. Cōpleto primo hymno incipiat ſecundum, Aeterne rex altiſſime. Ad portā vero eccleſię ſacerdos incipiat an̄aꝫ. O rex glorię. ⁊ oēs eum proſequantur procedendo ad chorum. An̄a.

nos

Finita antiphona, duo clerici cātent ℣. Aſcendit deꝰ in iubilatione, Alleluia, ℟. Et dominus in voce tube. All'a. Et ſacerdos. Oremus. Oratio.

DEus, cuius vnigenitus in alta celorū potenter aſcendēs, captiuitatem noſtram ſua duxit virtute captiuaʒ, tribue, queſumus, vt dona, que ſuis participibus contulit, largiatur ⁊ nobis Jeſus Chriſtus filius tuus Dominus noſter: Qui tecum viuit ⁊ regnat per omnia ſecula ſeculorū. Reſponſorium. Amen.

¶ De proceſſione in feſto Pentecoſtes. Cap. 15.

IN die feſto Pētecoſtes in aliquibus eccleſiis fit talis pceſſio. Finita tertia, ſacerdos cū miniſtris paratus accedit ante altare maius: ⁊ genuflexis oībus: ſacerdos incipit hymnū. Veni creator ſpūs. ⁊ reliq proſequunť. Et dicto primo verſu, ſurgunt oēs, pcedentibus acolytis cū cereis, cruce, ⁊ thuribulo, vexillis pcedentibus: ⁊ proſequentes hymnū pceſſionaliť circueunt plateā eccleſie. Et facta proceſſione intrant eccleſiā ⁊ firmāt ſe clerici hinc ⁊ inde, ⁊ ſacerdos in medio, donec terminetur hymnus. Tunc incipitur introitus miſſe, ⁊ cantatur vſque ad Gloria patri. Interim aliq clerici in eminēti loco poſiti pijciunt folia roſaꝝ ⁊ alioꝝ florum paulatiʒ ſuper ſacerdotē. Dicto ps. poſt introitū, ſacerdos dicit in cantu Gloria pa. ⁊ clerici proſequētes vadūt ad chorū, ⁊ ſacerdos cū miniſtris ad altare: ⁊ miſſam proſequūtur. Et alicubi fit talis pceſſio etiā duobus diebus ſequentibus.

¶ De proceſſione in feſto corporis Chriſti. Cap. 16.

IN feſto ſacratiſſimi corporis Chri fit vbique generalis proceſſio ſolenniſſima: ⁊ induūtur clerici ⁊ religioſi ſacris veſtibus: ⁊ cādelas in manibꝰ deferūt accēſas. In hac pceſſione cātanť hymni de feſto corpis Chri. Jtē hymni

hymni de paſſione dñi.i. Vexilla. Pange lingua. Luſtris ſex. Itē hymni de aſcenſione dñi.i. Jeſu noſtra redemptio. ꝛ Aeterne rex altiſſime Hoc vim aut obſeruandū, ꝙ cū clerici vel religioſi proceſſionaliter procedentes tranſeūt ante ſacratiſſimū ſacramentū, debēt genuflectere, ꝛ incipere alta voce hymnū. Pāge lingua glorioſi corporis myſte. ꝛ totus chorus debet ipſum ꝓſequi: ꝛ ſic cantādo ꝓcedere ad proceſſionē. Hymno ꝓdicto cōpleto, cantent alios hymnos de feſto.i. Sacris ſolennis. ꝛ hymnū. Verbū ſupernū prodiens: nec pꝛis. Et poſtmodum alios hymnos ſuprapoſitas: quos reqre infra i hoc libro f.293. In reditu ad eccleſiā ad quā tuuēda eſt ꝓceſſio, oēs religioſi ꝛ clerici debēt ordinare ſe in eccleſia hinc ꝛ inde, ꝛ expectare ſacramētū. Delato ſacramēto in eccleſiā, ſacerdos illud deferens ꝓcedit ad maius altare, vel ad portā chori: ꝛ vertit ſe ad clerū ꝛ ppl'm: q oēs ſint genuflexi verſis vultibus ad ſacramentū: Et tunc cantant ſequētes ℣.i. Verbū caro panē verū. ℟. Tantum ergo ſacramentū. ℣. Genitori. Quibus cōpletis dicit. ℣. Panē de cęlo pſtitiſti eis. ℟. Omne delectamentum in ſe habētē. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oro.

DEus qui nobis ſub ſacramento mirabili paſſionis tuę memoriā reliquiſti, tribue, q̄s, ita nos corporis ꝛ ſanguinis tui ſacra myſteria venerari: vt redēptionis tuę fructū in nobis iugiter ſentiamus. Qui viuis. ℣. Dñs vob. ℟. Et cum ſpū tuo. ℣. Bñdicam⁹ dño. ℟. Deo grās. Hic ſacerdos eleuās ſacrm. cū ipſo populū bñdicit: ꝛ poſtmodū illud reuerenter reponit.

¶ De ꝓceſſione faciēda in feſto ſci, vel ſcē ꝑroni ecclę. Cap.17.

IN feſto ſancti, vel ſanctę patroni eccleſię, pōt fieri ſequens proceſſio. Congregato clero ꝛ ppl'o ꝛ ꝑparatis oibus ſm eccleſię facultatē, qbus ſcūs vel ſancta honorandi ſunt, vꝫ paramentis, reliqis, ꝛ cereis, cātata tertia incipiat aña. Exurge dñe. vt ſupra in ꝓceſſione litanię maioris in feſto ſancti Marci. fol.267. Et repetita aña cantantur litanię: ꝛ egredītur proceſſio, vt ibi notatū ſit eſt addūtur etiā hymni proprij ſi ſunt, alioquin cantent hymni de cōi, ſm qualitatem illius ſancti, vel ſanctę, videlicet ſi fuerit apoſtolus, de apoſtolis: ſi martyr, de martyribus: ſi confeſſor, de cōfeſſoribus: ſi virgo, de virginibus. Completa proceſſione eccleſiā

intrantes

intrantes cantent antiphonam de ſancto, vel ſancta ꝓpria, vel de cōi. ſi nō habet proprium officium. Quā completa dicatur ℣. Ora pro nobis beate vel beata N. ℟. Ut digni efficiamur ꝓmiſſionibꝰ Chri. ℣. Dñs vob. ℟. Et cuz. Oremus. Ora.

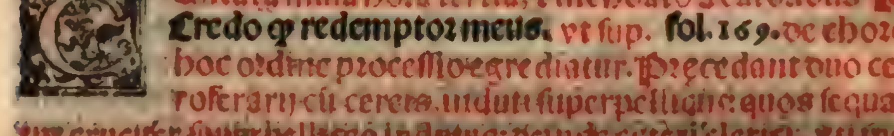
Benedic dñe plebem tuā, ⁊, btī vel btē N. ꝑcibus tribue ꝯſe qui defenſionis auxiliū. Per Chrm. ℟. Am. Oremus. Oratio.

Protector in te ſperantium Deus, reſpice populum ſupplicantem: ⁊ beati vel beate N. interueniēte ſuffragio: perfice miſeratus pia deſideria ſingulorum. Per Chriſtum dominum noſtrum. Reſponſorium. Amen. Oremus. Oratio.

Paſce nos dñe tuoꝝ gaudijs vbiqꝫ ſcōꝝ: qꝛ nrē ſalutis augmēta ſunt, quotius illis honor impedit, iqbus tu mirabilis ꝑdicaris Per Chrm. ℟. Amē. Oremus. Sequat oro ꝓpria. inius ſci. ⁊ terminet Per dnm. ⁊ Bñdicamꝰ dño. ℟. Deo grās. Poſtea ſacerdos depoſito pluuiali, ⁊ accepta planeta: ad altare cuꝫ miniſtris accedat: ⁊ icipiatur miſſa de ſancto vel ſancta.

¶ Ordo pceſſionis ꝓ defunctis in caſtrino oīuꝫ ſcōꝝ. Cap. 18.

Cantata miſſa hora tertia, ⁊ inchoato a cātoribus ℟. Credo qꝛ redemptor meus. vt ſup. fol. 169. de choro hoc ordine proceſſio egrediatur. Precedant duo ceroferarij cū cereis, induti ſuperpellicijs: quos ſequatur crucifer ſuperpelliceo indutus: deinde ceteri clerici, vt mos eſt in proceſſionibus: vltimo plebanus vel hebdomadarius nigro pluuiali indutus: a dextera cuius procedat diaconus cuꝫ aqua benedicta, ⁊ a ſiniſtra ſubdiaconus cum thuribulo ⁊ incēſo. Peruentis autem ad primam manſionem, crucifer ⁊ ceroferarij facies ſuas ⁊ crucem vertant ad venientem proceſſioneꝫ: ceteri clerici a dextris ⁊ a ſiniſtris dicte manſionis in modum corone ſe collocent, plebanus vero vel hebdomadarius contra crucem. Interim omnibus dictū Reſponſorium cantantibus, diaconus tumulos aqua bñdicta aſpergat, ⁊ ſubdiaconus thure incenſet. Finito vero Reſponſorio, dicat Kyrie eleiſon.

Deinde

Deinde heb domadarius alta voce di cit Pater noſter. Et cętera in ſilentio: ꝛ denique clara voce explicat ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationē meā. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiſ. ℟. Et cū ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Omnipotens ſempiterne Deus, cui nunquam ſine ſpe miſericordię ſupplicatur propitiare animabus famulorū famularumq́ue tuarum: vt qui de hac vita in tui nominis confeſſione deceſſerunt, ſanctorum tuorum numero facias aggregari. Per Chriſtum dominum noſtrum. Reſponſorium. Amen.

¶ Deinde intonato a cantoribus ℟. Qui lazarū. fo. 169. proceſſio ordine pnotato ad ſcdā mānonē pcedat. vbi finito ℟. ſacerdos dicat vt ſupra. Kyrie eleiſon. Pr̃ noſter. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libe. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorū. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. Reſponſorium. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Deus venię largitor ꝛ humanę ſalutis amator, q̄s clemētiā tuā: vt nr̃ę ꝯgregationis fratres, ſorores, ꝓpinquos, amicos, ꝛ bn̄factores, qui ex hoc ſeculo tranſierūt, btā Maria ſemꝑ virgine intercedēte cū oībus ſcīs tuis, ad ꝑpetuę beatitudinis ꝯſortiū peruenire concedas. Per Chrm̄ dn̄m nr̄m. ℟. Amen.

¶ Nota ꝙ pdicta non debēt dici in ſecūda hāc mānſione, ſi non fuerint ibi ſepulturę clericorū: ſin autē, reſeruetur dicta oīo ad locū ſepulturarū clericorū: ꝛ ſequens oratio loco eius dicatur.

Deus, cuius miſeratione aīę fideliū requieſcunt: famulis ꝛ famulabus tuiſ, hic ꝛ vbique in Chriſto quieſcentibuſ, da propitius veniam peccatorū: vt a cunctis reatibuſ abſoluti tecum ſine fine lętentur. Per Chriſtum dn̄m noſtrum. ℟. Amen.

¶ His finitis pcedat pceſſio ad tertiā manſionē ordine ſupra notato immediate poſtq̄ inceptū fuerit a cātoribus ſequēs ℟. Dn̄e qn̄. f. 166. Kyrie eli. vt in. Pr̄ nr̄. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dn̄e aīas eorum. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Dn̄e exaudi orationē meā. ℟. Et clamor. ℣. Dn̄s vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio

Propitiare,

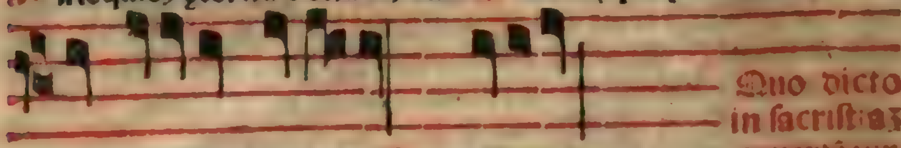
P Ropitiare, q̃s dñe, animabus famuloꝝ famularũqꝫ tua=
rũ miſericordia ſempiterna: vt mortalitatis nexib⁹ expe
ditas lux eas eterna poſſideat: Per Chri͞ꝫ dñꝫ n̄rꝫ. ℟. Am̄.
Deinde incohato ℟. ſequenti ad quartam manſionem proce
dat proceſſio ordinate. ℟. Memento mei Deus. fol. 172. Kyrie
elei. vt ſup. Pr̄ noſter. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. A porta infe.
℟. Erue dñe animas eorũ. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen.
℣. Dñe exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te ve.
℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oro.
P Reſta, q̃s oĩps Deus: vt aias famuloꝝ famularũqꝫ tuarũ
ab angelis lucis ſuſceptas, i p̄parata habitaculo deduci fa
cias beatorũ. Per Chrm̄ dñm n̄rm. ℟. Amen. Sequit ℟. Mei
mihi dñe. fol. 172. Kyrie eleiſ. vt ſupra. Pr̄ n̄r. ℣. Et ne nos. ℟.
Sed lib. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aias eorũ. ℣. Requie=
ſcãt in pace. ℟. Amẽ. ℣. Dñe exaudi orationẽ meã. ℟. Et cla.
℣. Dominus vobiſcũ. ℟. Et cuꝫ ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.
A Bſolue, q̃s dñe, aĩas famulorũ famularũqꝫ tuaꝝ: ⁊ oĩum
fidelium defunctoꝝ ab omni vinculo delictoꝝ: vt in reſur
rectionis gloria inter ſanctos ⁊ electos tuas reſuſcitati reſpi=
rent. Per Chrm̄ dñm n̄rm. ℟. Amẽ. ℟. Ne recordaris. fo. 146.
Kyrie eleiſ. vt ſupra. Pater n̄r. ℣. Et ne nos indu. ℟. Sed libe.
℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aĩas eoꝝ. ℣. Requieſcant in pa=
ce. ℟. Amẽ. ℣. Dñe exaudi orõnẽ meam. ℟. Et clamor meus.
℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cũ ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.
D Eus, cui ꝓpriũ eſt miſerere ſemꝑ ⁊ parcere ꝓpitiare aĩa=
bus famulorũ famularũqꝫ tuarum: ⁊ oĩa eorũ pctã dimit
te: vt mortalitatis vinculis abſolute, trãſire mereãtur ad vitã:
Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. ℟. Peccantem
me quotidie. fo. 174. Kyrie eleiſon vt ſupra. Pater noſter. ℣. Et
ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine ani
mas eorum. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exau=
di orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Do=
minus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.
D Eus vita viuentiũ, ſpẽs morientiũ, ſalus oĩuꝫ in te ſperan
tiũ, p̄ſta propitius: vt aię famuloꝝ famularũqꝫ tuaꝝ a no
ſtrę mortalitatis nexibus abſolutę, btã Maria ſemper virgine
intercedẽte, in ꝑpetua cũ ſcis tuis luce lętent. per Chrm̄ dñꝫ no.
℟.

℟. Amen. ℟. Dñe ſcdm fol. 175. Kyrie eleiſon. vt ſupra. Pater noſter. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta infe. ℟. Erue dñe animas eorum. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te ven. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpū tuo. Oremus. Oratio.

Supplices dñe pro aīabus famulorū famularūq; tuarū preces effudimus, obſecrātes: vt quicquid ꝯuerſatione contraxerūt humana, ⁊ clemēter indulgeas, ⁊ in tuorū ſede lętātiū ꝯſtituas redēptorū. Per Chrm dñm. ℟. Amē. ℟. Libera me dñe de vijs inferni. fol. 175. Kyrie elei. vt ſupra. Pater nr̄. ℣. Et ne nos indu. ℟. Sed libe. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aīas eorū. ℣. Dñe exaudi orationē meam. ℟. Et clamor meus ad te. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oro.

Animabus, q̄s dñe, famulorū famularūq; tuarū oratio pficiat ſupplicātiū: vt eas ⁊ a peccatis oībus exuas, ⁊ tuę redemptionis facias eſſe participes: Qui viuis ⁊ regnas in ſecula ſeculorū. ℟. Amen. Ad vltimā manſionem cantores cantent ſequens ℟. cū quo oēs clerici eo ordine quo exierūt pceſſionaliter ad chorū revertantur. ℟. Libera me dñe de morte ęterna. fol. 179. Kyrie elei. vt ſup. Pater nr̄. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animas eorum. ℣. Dñe exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te ven. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cū ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Fidelium Deus oīuz conditor, ⁊ redēptor, aīabus famulorum famularumq; tuarū remiſſionem cunctorū tribue peccatorū: vt indulgentiam, quā ſemper optauerunt, pijs ſupplicationibus ꝯſequant. Qui viuis ⁊ regnas cum Deo patre in vnitate ſpūs ſancti Deus, Per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen. ℣. Requiē ęternā dona eis dñe. ℟. Et lux perpetua luceat eis.

℣. Re qui e ſcant in pa ce. ℟. Amen.

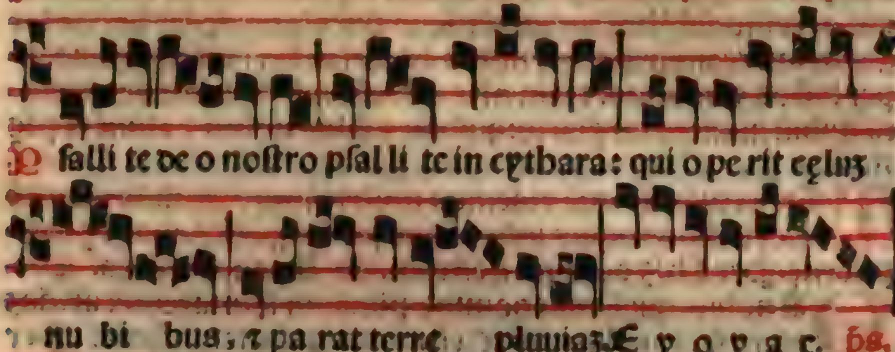
Quo dicto in ſacriſtiam revertātur.

¶ De proceſſione facienda ad petendam pluuiam tempore ſiccitatis. Cap. 19.

Congregato clero ⁊ populo ad eccleſiam, incipiatur antiphona. Oremus. vt ſupra. fol. 167 poſtea cantetur aña. Exurge domine. vt ſupra in feſto ſcti Marci. fo. 267.

Qua

Qua dicta di[illegible] Gloria pa. cantet litania; ⁊ fiat pceſſio p[illegible] ſicut in feſto ſci. Marci in letanijs maioribus ſignatũ eſt. Finita pceſſione, cũ redierint ad eccleſiã dicãt añaʒ ⁊ pſalmũ ſequẽtẽ.

Laudate dñm, qm̃ bonus eſt pſalmus: Deo nr̃o ſit iocũda, decoraqʒ laudatio. Edificãs hieruſalẽ dñs: diſperſiones Iſraelis ↄgregabit. Qui ſanat contritos corde: ⁊ alligat contritiones eorum. Qui numerat multitudinẽ ſtellarum: ⁊ oĩbus noĩa dat. Magnus dñs noſter ⁊ magna virtus eius: ⁊ ſapientię eius non eſt numerus. Suſcipiens manſuetos Dñs: humilians aũt peccatores vſqʒ ad terram. Precinite dño in confeſſione: pſallite Deo noſtro in cithara. Qui operit cęlũ nubib⁹: ⁊ parat terrę pluuiam. Qui procedit in montibus fęnũ, ⁊ herbam ſeruituti hoĩum. Qui dat iumentis eſcaʒ ipſorum: ⁊ pullis coruorum inuocantibus eum. Non in fortitudine equi voluntatẽ habebit: nec in tibijs viri beneplacitũ erit ei. Beneplacitum eſt dño ſuper timentes euʒ: ⁊ in eis qui ſperant ſuper miſericordia eius. Gloria pa. Repetita poſt pſalmum ana, dicatur Kyrie eleiſ. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos. Sed lib. ℣. Conuertere dñe aliquantuluʒ. ℟. Et deprecare ſup ſeruos tuos. ℣. Dñe refugiũ factus es nobis. ℟. A generatione in generationem. ℣. Metuamus dñm deum nr̃m. ℟. Quia dat nobis pluuiã temporaneam ⁊ ſerotinam in tempore ſuo. ℣. Cęli nõ poſſunt dare imbrem. ℟. Niſi tu volueris dñe. ℣. Dñs dat pluuiã ſuper faciem terrę. ℟. Et irrigat aquis vniuerſa. ℣. Aperiet dñs theſaurũ ſuũ optimũ cęlum. ℟. Ut tribuat pluuiã terrę noſtrę in tp̃e ſuo. ℣. Dñe exaudi orõnẽ meam. ℟. Et cla. ℣. Dominus vobiſcũ. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio

 Obſe=

OBſecramus miſericordiã tuam dñe ſancte, pr̄ op̄s, ęterne Deus: vt ſqualentes agri fęcũdis imbribus irrigent, quibus pariter ęſtiui mitigent ardores, ꝛ ſęuientiũ morborũ reſtringat acceſſio: ſal⁹ hoibus iumẽtiſque pueniat: atq; vt hoc, te largiente, mereamur: pctã, q̄ nobis aduerſant, relaxa: qui pluis ſuper iuſtos ꝛ iniuſtos: ꝛ iam nr̄is offenſionib⁹ relaxatis expectata nubiũ munera largiaris: quibus ꝛ ſalus nobis ꝛ alimẽta pręſtentur. Per Chr̄m dominũ noſtrũ. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

TErraʒ tuã dñe, quã videmus noſtris iniquitatibus tabeſcẽtẽ, cęleſtibus aquis infunde: atque irriga bñficijs gr̄ę ſempiternę. Per Chr̄ʒ dominũ noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oõ.

DA nobis, quęſumus domine, pluuiam ſalutarem: ꝛ aridaʒ terrę faciem fluentis cęleſtibus dignanter infunde. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

OMnipõs ſempiterne deus, qui ſaluas oẽs, ꝛ neminẽ vis perire: aperi fontẽ benignitatis tuę: ꝛ terrã aridã, aquis fluẽti cęleſtis dignãter infunde. Per Chr̄m. ℟. Amen. Oremus. Orõ.

DElicta domine nos ipſi cognoſcimus: ꝛ ipſius terre fęditas monſtrat tranſgreſſionis exceſſus: tu autẽ piiſſime pater, qui cęlum clauſiſti contumacibus ꝛ ingratis, reſeratum humilibus ꝛ contritis concede deprecãtibus: ꝛ nobis ſubſidia pluuiarum tribue: ꝛ męrentibus abundantiam largiri digneris. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

IN afflictione maxima conſtitutis, cõſolationẽ tribue dñe Deus fons largiſſimę pietatis: ꝛ deſcẽdat, q̄s, pluuia ſalutaris: vt oĩa: quę ſub cęlo ſunt irrigentur ab aquis: paſce ſeruos tuos imbribus cõſuetis: quos ad laudẽ tuę creare dignatus es maieſtatis. Per Chriſtum dñm noſtrũ. ℟. Amẽ. Oremus. Orõ.

OMnipotẽs ſẽpiterne deus, q ſolus aq̄s emittis e cęlis, dona ſeruis tuis bñficiũ pluuię ſalutaris: vt qꝺ facinore modo ſuſpẽdit, tuo iã gratuito munere progret. Per Chr̄m. ℟. Amen.

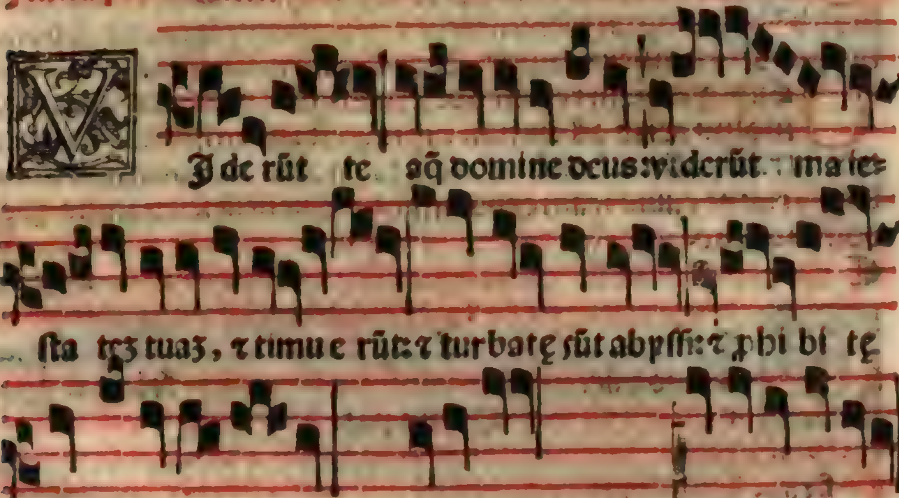
Poſtmodũ dicat miſſa ad pluuiã poſtulãdã, vt habet ĩ miſſali.

¶ De pceſſione pro poſtulanda ſerenitate. Cap. 20.

Congregato clero ꝛ populo ad eccleſiã, incipiat añã. Oremus. vt ſup. f. 267. Poſtea cantetur añã. Exaudi nos dñe, qm̄ benigna eſt. ſupra in 4. feria cinerum. fo. 202. Qua cãtata cũ ℣. ꝛ Glia pat. ꝛ repetita añã, incipiant

litanię,

litanie ꝛ fiat proceſſio, ſicut notatur in feſto ſci Marci. f.269.
Finita proceſſione, cum redierint ad eccleſiam, cantetur Aña.

ſunt aque de ce lo. ps. Voce mea. f.220. E v o v a e.
Repetita poſt pſal. aña dicatur Kyrie eleiſ. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſ. Pr nr. Et ne nos. Sed lib. ℣. Vox dñi ſuper aquas Deus maie ſtatis intonuit. ℟. Dñs ſuper aquas multas. ℣. Inundauerūt aque ſuper caput meū. ℟. Inuocaui nomē tuū dñe, ꝛ vocē me an audiſti. ℣. Saluum me fac deus. ℟. Quoniam intrauerunt aque vſque ad animam meam. ℣. Illuſtra faciem tuam ſuper ſeruos tuos domine. ℟. Et ſaluos nos fac in tua miſericordia. ℣. Domine exaudi orationē meā. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcū ℟. Et cū ſpiritu. Oremus. Or.

DOmine Deus, qui in miniſterio aquarū ſalutis tue nobis ſacramēta ſanxiſti: exaudi orationē populi tui: ꝛ iube terrores inundātiū ceſſare pluuiarū: flagellumq; huius elementi ad effectū tui ↄuerte myſterii: vt q ſe regenerātibꝰ aqs gaudent recreatos, gaudeāt his caſtigātibꝰ eſſe correctos. Per do. Or.

QUeſumus oīps Deus, vt inundantiā coerceas imbriū: ꝛ hilaritatē tui vultus nobis impertiri digneris. p d. Oremꝰ.

AD te domine clamantes exaudi: ꝛ aeris ſerenitatem nobis tribue ſupplicantibus: vt q pro peccatis noſtris iuſte affligimur, miſericordia tua preueniente, clementiam ſentiamus. Per dominum noſtrum Jeſum Chriſtū. Oremus. Oratio.

Omnipotens sempiterne Deus, qui nos et castigādo sanas et ignoscendo cōseruas: p̄sta supplicibus tuis, vt et trāquillitatib⁹ huius optatę serenitatis et ꝯsolationis lętemur, et dono tuę pietatis semper vtamur: Per dn̄m nr̄m. Oremus. Oratio.

Deus, qui oium rerum tibi seruientium naturam per ipsos motus aeris ad cultum tuę maiestatis instituis: serenitatem et tranquillitatē misericordię tuę nobis remotis imbribus largiaris: vt cuius iram expauimus, clementiā sentiamus. Per dominum no. Postea dicatur missa de serenitate, vt in Missali.

¶ De processione facienda tpe pestis et mortalitatis. Cap. xi.

Congregato clero et populo ad ecclesiam, cantet aña. Oremus. vt supra. f.269 deinde dicatur aña Exaudi nos dñe. vt in quarta feria cinerum. fol.202. Qua cantata cū ps. et Gloria.pat. Et iterum repetita aña. incipiat litania, et fiat processio sicut in festo sci Marci notatū est. f.269. Processione ad ecclesiā, vbi terminari debet, regressa: cātet sequēs aña cū suo psalmo: et cātet tota ante et post Aña.

Repetita

Repetita poſt pſalmum Antiphona, dicatur ſequens Reſpon.

Poſtea dicat Kyrie eleiſon. Chr̃e eleiſ. Kyrie eleiſ. P̃ nr̃. Et ne nos. ℣. Recordare dñe teſtamẽti tui, τ dic angelo percutienti.

 ℟. Ceſſet

℟. Ceſſet manus tua, ⁊ non deſolet terra. ℣. Miſit verbū ſuū, ⁊ ſanauit eos. ℟. Et eripuit eos, de interitu eorum. ℣. Cōfiteantur dn̄o miſericordię eius. ℟. Et mirabilia eius filijs hoīum. ℣. Adiuua nos Deus ſalutaris noſter. ℟. Et propter gloriā nōis tui libera nos. ℣. Ne perdas nos Deus cū iniquitatibus nr̄is. ℟. Neqꝫ in finē iratus reſerues mala nr̄a. ℣. Dn̄e exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dn̄s vobiſ. ℟. Et cum ſpū tuo. Oremus. Oratio.

Exaudi nos Deus ſalutaris nr̄: ⁊ intercedētibꝰ btā virgine Dei genitrice Maria, btō Petro apl'o tuo btō Sebaſtiano martyre tuo, atqꝫ btō Vincētio ꝯfeſſore tuo, ppl'ꝫ tuū ab iracūdię tuę terroribus liberū: ⁊ miſericordię tuę fac largitate ſecurū. Per eundē Chr̄m dn̄m nr̄m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Eccleſię tuę, q̄s oīps Deus, placatus intēde ꝯuentū: ⁊ miſericordia tua nos potius, q̄ ira ꝑueniat: qꝛ ſi iniquitates noſtras obſeruare volueris, nulla poterit creatura ſubſiſtere: ſed admirabili pietate, qua nos feciſti, ignoſce peccātibꝰ: vt opera manuū tuaꝝ nō facias interire. per Chr̄m. ℟. Am̄. Oremus. Orō.

Exaudi dn̄e ꝑces nr̄aſ: ⁊ ne veliſ cū ſeruiſ tuiſ adire iudiciū: qꝛ ſicut ī nobis nulla iuſtitia reꝑit, de qua ꝑſumere valeamꝰ: ita fontē tuę pietatiſ agnoſcimꝰ: a quo ⁊ a pc̄is nr̄iſ nos abſolui, ⁊ a neceſſitatibꝰ liberari ꝯfidimꝰ. ꝑ Chr̄m. ℟. Am̄. Oremus.

Deus, cuius miſericordia cęleſtiū quoqꝫ virtutū indigēt ptātes: ⁊ in cuius cōſpectū nullus eſt hoīum abſque ſorde ⁊ pęna pc̄i: delicta ppl'i tui q̄s propitiatus auerte: vt quoſ ꝓprię ꝯſcię reatus accuſat, bonitatiſ tuę patientia faciat veniā promereri. Per Chriſtum dn̄ꝫ. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Deus, cuius tanta eſt excellētia pietatis, vt vno peccatore conuerſo maximum gaudium facias in cęlis haberi: reſpice in exiguam populi tui portionē: vt omni depulſa vexatione, hęreditas tua ⁊ numero augeatur, ⁊ deuotione proficiat. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremuſ. Oratio.

Exaudi dn̄e, q̄s populuꝫ tuū de tua miſericordia malorum ſuorum veniā ſupplicantem: qꝛ ⁊ potens es dimittere peccata: ⁊ ſupplicia, q̄ nr̄is meremur operibus, potentia tuę pietatiſ auerte. Per Chriſtum dn̄m nr̄m. ℟. Amen. Oremuſ. Oratio.

Iram tuam, q̄s dn̄e, a populo tuo miſeratꝰ auerte: quā noſtris quideꝫ meremur operibuſ, ſed humana fragilitate ſuſtinere non poſſumus: illa nos itaqꝫ contine pietate, quaꝫ prę-

ſtare

ſtare ſoles indignis. Per dominum noſtrum. Benedicamus Domino. ℟. Deo gratias. Completis oꝛationibus, cantetur miſſa contra peſtem, vt in miſſali: cum oꝛationibus de beata Virgine, de ſancto Sebaſtiano, ⁊ de ſancto Vincentio Confeſſoꝛe.

¶ De proceſſione facienda in tpe tribulationū quarumcunqʒ. Ex Decretis Liberij Papę. Cap. 12.

SI venerit fames, peſtilenttia inęqualitas aeris, vel alia qualiſcunqʒ tribulatio ſtatim ieiunijs, eleemoſynis, ⁊ obſecrationibus Domini miſericoꝛdia depꝛecetur.

COngregato clero ⁊ ppl'o cātet aña. Oremus. vt ſupra fo. 265. vel Exaudi nos dñe. vt i 4. fer. cinerum. f. 202. Qua cātata cū verſu, ⁊ Gloꝛia pa. ⁊ repetita ex integra poſt Gloꝛia pat. Aña, incipiat litania, ⁊ oia alia fiat vſqʒ ad regreſſum ad eccleſiā: ſicut in feſto ſci Marci in litania maioꝛi ſignatū eſt. f. 269. Regreſſi ad eccl'ia, poſtq̄ illā ingreſſi fuerit, cātēt ſequētē añaʒ. Suſtinuim⁹. ⁊ ea cātata, cātet ps. Deus nr. 202. cū Gloꝛia pa. ⁊ repetat aña poſt pſalmū. añ.

Finita antiphona dicatur. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos a ma. ℣. Ne reminiſcaris domine delicta noſtra, vel parentum noſtrorum. ℟. Neque vindictam ſumas de peccatis noſtris. ℣. Adiuua nos Deus ſalutaris noſter. ℟. Et propter gloriam nominis tui libera nos. ℣. Dñe ne memineris iniquitatũ noſtrarũ antiquarũ. ℟. Cito anticipent nos miſericordię tuę. ℣. Memor eſto congregationis tuę. ℟. Quã poſſediſti ab initio. ℣. Dñe exaudi orationẽ meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vob. ℟. Et cũ ſpiritu tuo. Oremus.

Exaudi nos domine Deus noſter: & in tribulationibus noſtris miſerere nobis: & qui ſolus magnificaris in populis, ſpiritalem lętitiam tribue in ſpe futurorum munerum conſtitutis. Per dominum noſtrum Jeſum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Exauditor omnium Deus, exaudi noſtrorum fletuum vocem: & tribue infirmitatibus noſtris perpetuam ſoſpitatẽ: vt dum dignanter gemitũ noſtri laboris ſuſcipis, tua nos ſemper miſericordia cõſoleris. Per dñm. ℟. Amen Oremus. Orõ.

Domine ne in ira tua nos arguas, neque in furore tuo corripias: ſed auſteritati verberis largire miſericordiam lenitatis: vt non contritionẽ pęna, ſed eruditionem nobis conferat diſciplina. Per dñm noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Conuerte domine oculos cordis noſtri ad cernendum tui iudicii veritatem: vt dũ hic igne ſpirituali probamur, de tuis in ęternum conſpectibus cũ fructu iuſtitię ſatiemur. Per dominum noſtrum Jeſum. Reſponſorium. Amen. Oremus.

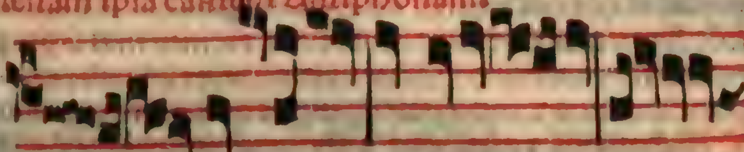
Firmamentum ſpei, & refugium dolentiũ piiſſime Deus: ſalua nos ab inimicis, & a laqueis mortis: vt aſſumpti de multitudine circunſtantium tribulationum, deuotiores ſancto nomini tuo cum voce laudationis pſallamus. Per dominũ noſtrum Jeſum Chriſtum. Reſponſorium. Amen. Oremus.

Suſceptor omnium clementiſſime Deus: ne permittas delectari inimicos noſtros ſuper nos: ſed ita nos tua virtute corrobora, vt conuerſo planctu noſtro in gaudium, ſanctitatis tuę memoriam iugiter excolamus. Per dominum noſt. Poſtea dicat miſſa de tribulatione. ſ. Salus populi. vt in Miſſali.

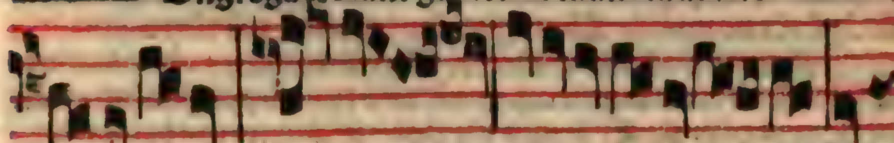
¶ De

⁋ De proceſſione tempore belli. Cap. 23.

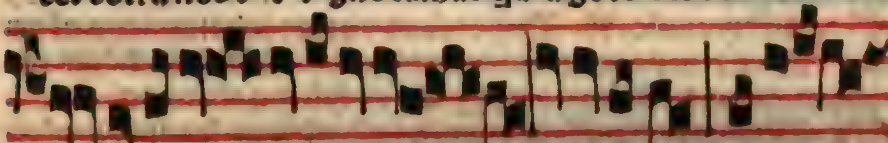
Congregato clero ⁊ populo ad eccleſiam, incipiatur an. Oremus. fo. 269. deinde cantetur an. Exaudi nos. vt in 4. feria cinerum. fol. 202. Qua cum verſu ⁊ Gloria pa. cantata ⁊ repetita, cantetur litania ſicut in feſto ſancti Marci notatum eſt in litania maiori. f. 269. ⁊ egrediatur proceſſio. Completo circuitu proceſſionis, redeuntes ad eccleſiam ipſa cantent Antiphonam.

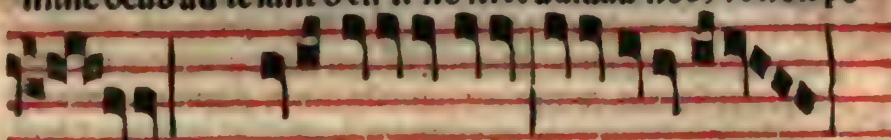
Congrega- te ſunt gentes in multi tudine: vt diſmi-

cẽt cõtra nos: ⁊ i gno ramus qd a ge re debe a mus: do-

mine deus ad te ſunt o cu li no ſtri: adiuua nos, vt non pe-

re amus. ps. Deus venerũt gẽtes. E v o v a e. ps.

Deus venerunt gentes in hereditatem tuam: polluerunt tẽplũ ſanctũ tuũ: poſuerunt Jeruſalez in pomoruz cuſtodiaz. Poſuerunt morticinia ſeruoꝝ tuoꝝ eſcas volatilibus celi: carnes ſanctoꝝ tuoꝝ beſtijs terre. Effuderunt ſanguinẽ ipſoruz tanꝗ̃ aquaz in circuitu Jeruſalẽ: ⁊ non erat qui ſepeliret. Facti ſumus opprobrium vicinis noſtris: ſubſannatio ⁊ illuſio his q in circuitu nr̃o ſunt. Vſquequo dñe iraſceris in finez: accendet velut ignis zelus tuus? Effunde irã tuaz in gentes que te non nouerunt: ⁊ in regna, que nomẽ tuuz non inuocauerunt.

Quia

Quia comederunt Jacob: ⁊ locū eius deſolauerūt. Ne memineris iniquitatū noſtrarū antiquarū: cito anticipēt nos miſericordię tuę: qꝛ pauperes facti ſumus nimis. Adiuua nos deus ſalutaris nr̄: ⁊ ꝑꝑ gloriā nois tui dn̄e libera nos: ⁊ ꝓpitius eſto pctis nr̄is ꝑꝑ nomen tuū. Ne forte dicant in gentibus, vbi eſt Deus eoꝝ, ⁊ innoteſcat in nationibus corā oculis nr̄is. Ultio ſanguinis ſeruorū tuorū, q effuſus eſt: introeat in conſpectu tuo gemitus cōpeditorū. Secundū magnitudinē brachij tui, poſſide filios mortificatoꝝ. Et redde vicinis nr̄is ſeptuplū in ſinu eorū: improperiū ipſorū qd̄ exprobrauerunt tibi dn̄e. Nos aūt. populus tuus ⁊ oues paſcuę tuę, confitebimur tibi in ſeculum. In gn̄atione ⁊ gn̄ationē, annunciabimus laudē tuā. Gloria. Repetat an̄a: q̄ finita dicatur. Kyrie eleiſ. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſ. Pr̄ nr̄. Et ne nos. ℣. Cōgregati ſunt inimici nr̄i cōtra nos. ℟. Cōtere fortitudinē illoꝝ dn̄e. ℣. Eſto nobis dn̄e turris fortitudinis. ℟. A facie inimicoꝝ. ℣. Muro tuo inexpugnabili circūcinge nos dn̄e. ℟. Et armis tuę potētię ꝓtege nos deus nr̄. ℣. Exaudiat dn̄s orōnes nr̄as, ⁊ reconcilietur nobis. ℟. Nec nos deſerat in tpe malo. ℣. Diſperde in virtute tua inimicos nr̄os Dn̄e. ℟. Et depone eos protector nr̄. ℣. Dn̄e exaudi. ℟. Et clamor meus. ℣. Dn̄s vobiſ. ℟. Et cū ſpū tuo. Oremus. Orō.

Omnipotēs ſēpiterne deus, a belloꝝ nos, q̄s, turbine fac quietos: qꝛ bona nobis cuncta pręſtabiſ, ſi pacē dederis mentis ⁊ corporis. Per Chr̄m dn̄m. ℟. Amē. Oremus. Oratio.

Omnipotens ęterne Deus, Chr̄iani nois inimicoſ virtute tuę, quęſumus, comprime maieſtatis: vt populus tuus ⁊ fideli integritate lętetur, ⁊ temporuꝫ tranquillitate ſemper exultet. Per Chriſtum dominum noſtrū. ℟. Amen. Oremus. Orō.

Deus, cui regnū eſt oium ſeculorū, ſupplicationes noſtras clementer exaudi: ⁊ Chr̄ianorū regnū tibi ſubditū protege: vt in tua virtute fidenteſ, ⁊ tibi placeant, ⁊ ſuꝑ omnia regna pręcellant. Per Chriſtū dn̄m noſtruꝫ. ℟. Amen. Oremus. Orō.

Deus cōditor mūdi, ſub cuius arbitrio oiuꝫ ſeculoꝝ ordo decurrit: adeſto ꝓpitius inuocationibuſ nr̄is: ⁊ trāquillitatē pacis p̄ſentibus ꝯcede tꝑibus: vt in laudibuſ miſericordię tuę inceſſabili exultatione lętemur: Per dn̄m nr̄ꝫ. Bn̄dicamus dn̄o. ℟. Deo grās. Cętera miſſa aſſignata in miſſali ꝓ tpe belli

¶ De

¶ De proceſſione faciēda ꝑ victoria habita de inimicis. C. 24.

Congregato clero ⁊ populo i eccleſia: ⁊ ordinata ꝓceſſione ſolenni, ⁊ feſtiua: proceſſio more ſolito incipiat ꝓcedere: ⁊ cātores alta voce incipiāt hymnum: Te Deum laudamus. f. 214. ⁊ chorus ipſum ꝓſequat. Quo completo canentur hymni ad propoſitū. vz. Jeſu noſtra redēptio. Jeſu ſaluator ſeculi, vt in feſto oium ſanctorum. Aue maris ſtel. hymni de angelis, ⁊ alij vt videbitur, vſq3 ad introitum eccleſie, vbi finienda eſt proceſſio. Et cum fuerint in eccleſia cantent ſequens ℟. Antiphonam, pſalmos, ⁊ orationes ꝛc.

Finita reſumptione poſt Gloria patri. incipiatur Antiphona. Benedictus. ⁊ tota dicatur ante pſalmus ⁊ poſt pſalmū. Ana. Bene-

Jubilate Deo ois terra: pſalmū dicite noi eius: date gloriā laudi eius. Dicite Deo, ꝙ terribilia ſunt opera tua dñe: in multitudine virtutis tuę mentient tibi inimici tui. Dis terra adoret te ⁊ pſallat tibi: pſalmū dicat noi tuo. Venite ⁊ vide te opera Dei: terribilis in ꝯſilijs ſup filios hoium. Qui cōuertit mare in aridaz: in flumine ptranſibūt pede, ibi lętabimur in ipſo. Qui dominat in virtute ſua: in ęternū oculi eius ſup gentes reſpiciunt: qui exaſperāt nō exaltent in ſemetipſis. Benedicite gentes deū noſtrū: ⁊ auditā facite vocē laudis eius. Qui poſuit aiam meā ad vitā: ⁊ nō dedit in cōmotionē pedes meoſ. Qm̄ probaſti nos Deus: igne nos examinaſti, ſicut examinat argētū. Induxiſti nos in laqueū: poſuiſti tribulationes in dorſo noſtro: impoſuiſti hois ſup capita nr̄a. Trāſiuimus ꝑ ignes ⁊ aquā: ⁊ eduxiſti nos in refrigeriū. Introibo in domū tuaz in holocauſtis: reddā tibi vota mea: q̄ diſtinxerūt labia mea. Et locutū eſt oſ meū in tribulatione mea. Holocauſta medullata offerā tibi cū incenſo arietuz: offeram tibi boues cū hircis. Venite,

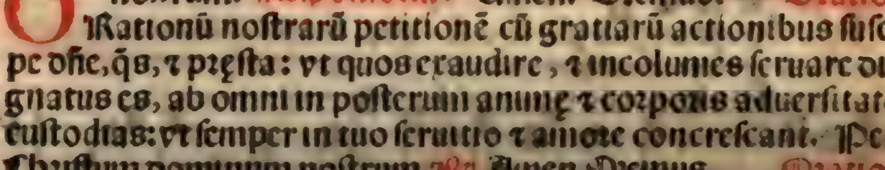
nite, audite ꝛ narrabo oẽs qui timetis deũ: quãta fecit aĩe meę. Ad ipſum ore meo clamaui: ꝛ exultaui ſub lingua mea. Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo: non exaudiet dñs. Propterea exaudiuit Deus: ꝛ attẽdit voci deprecationis meę. Bñdictus Deus: q non amouit orationẽ meã, ꝛ miſericordiaꝫ ſuam a me. Gloria pa. Repetita poſt pſal. Ana. dicat Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſ. Pr nr. Et ne nos. ℣. Bñdicamus te dominuꝫ deum regem celi. ℟. Qm̃ abs te victoria ꝛ ſapientia. ℣. Dñs Deus nr non ſcdꝫ potentiã armorũ. ℟. Sed vt ſibi placet dat dignis victoriam. ℣. Confiteantur Dño miſericordię eius. ℟. Et mirabilia eius filijs hominum. ℣. Dñe exau. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcũ. ℟. Et cum ſpirit. Oremus.

DEus, cuius miſericordię nõ eſt numerus, ꝛ bonitatis infinitus eſt theſaurus, tuę piiſſimę maieſtati pro collatis nobis donis gratias agimus, tuam ſemper clementiam exorantes: vt qui te inuocantibus poſtulata concedis, eoſdem non deſerens ad pręmia futura diſponas. Per Chriſtum dominum noſtrum. Reſponſoriũ. Amen. Oremus. Oratio.

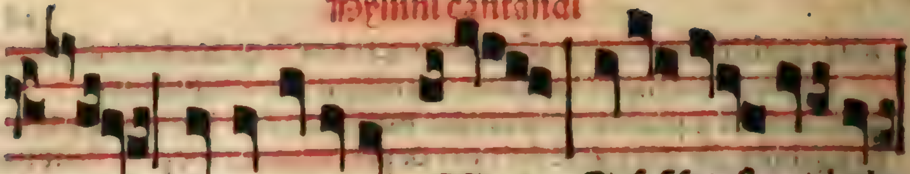
ORationũ noſtrarũ petitionẽ cũ gratiarũ actionibus ſuſcipe dñe, q̃s, ꝛ pręſta: vt quos exaudire, ꝛ incolumes ſeruare dignatus es, ab omni in poſterum animę ꝛ corporis aduerſitate cuſtodias: vt ſemper in tuo ſeruitio ꝛ amore concreſcant. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus, qui neminẽ in te ſperantẽ nimiũ affligi ꝑmittis: ſed piũ ꝓcibus ꝓſtas auditũ, pro petitionibus noſtris votiſqꝫ ſuſceptis optatis, grãs agimus, ꝛ dona libam⁹, te piiſſime deꝑcãtes: vt p hęc tua bñficia, q̃ nobis ꝯferre dignatus es, tuũ ſemper magnificare nomen cõcedas. Per dñm. Bñdicamus dño. ℟. Deo grãs. Poſtea cantet miſſa ſm deuotionem ſacerdotis cũ orationibus beatę Marię virginis ꝛ btõrum apoſtolorꝫ Petri ꝛ Pauli, ꝛ patroni illi⁹ ciuitatis vel terrę cũ debita ſolẽnitate.

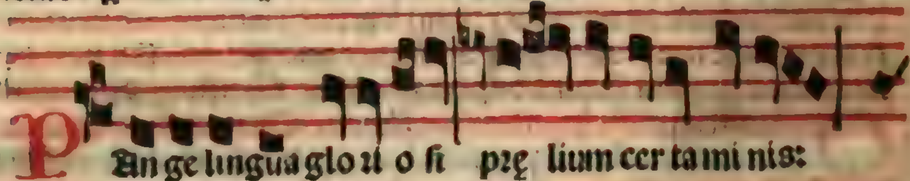
¶ Hymni cantandi in proceſſionibus. Hymnus.

Exil la re gis pro deunt: Ful get cru cis my-

Quo vulneratus inſup, mucrone viro lanceę, Ut nos lauaret crimine, manauit vnda ſanguine. Impleta ſunt quę concinit Dauid fidelis carmine: dicens, in nationibus regnauit a ligno deus. Arboꝛ decoꝛa ⁊ fulgida: oꝛnata regis purpura: electa digno ſtipite, tam ſancta mēbꝛa tangere. Beata cuius bꝛachijs ſecli pepēdit p̄ciū, ſtatera facta coꝛpoꝛis: p̄dāq3 tulit tartari. O crux aue ſpes vnica: hoc paſſionis tp̄e, Auge pijs iuſtitiā: reiſq3 dona veniam. Te ſumma Deus Trinitas, Collaudet oīs ſpūs: Quos p̄ crucis myſteriū Saluas, rege p̄ ſecula Amē. Hymnus.

De parentis pꝛotoplaſti fraude facta condolens: quando pomi noxialis moꝛte moꝛſu coꝛruit: ipſe lignum tunc notauit, damna ligni vt ſolueret. Hoc opus noſtrę ſalutis oꝛdo depopoſcerat: multifoꝛmis pꝛoditoꝛis ars vt artem falleret: ⁊ medelam ferrret inde, hoſtis vnde lęſerat. Quando venit ergo ſacri plenitudo tempoꝛis: miſſus eſt ab arce patris natus oꝛbis conditoꝛ: ac de ventre virginali caro factus pꝛodijt. Uagit infans inter arcta conditus pręſepia, membꝛa pannis inuoluta virgo mater

go mater

go mater alligat: ⁊ manuſ pedeſqȝ ⁊ crura, ſtricta cingit faſcia. G loria ⁊ honor Deo, vſquequaque altiſſimo: Una patri, filioque, inclyto paraclito: Cui laus eſt ⁊ poteſtas per immenſa ſecula. Amen.

Hymnus.

L Uſtris ſex qui iam per actis, tem pus im plēs cor-

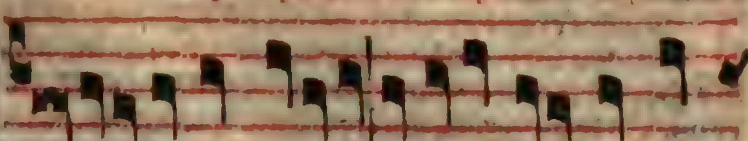
poris, Se vo lente natus ad hoc, paſſio ni de ditus,

Agnus in cru ce le ua tur im mō lan dus ſti pite.

H ic acetum, fel, arundo, ſputa, claui, lancea: Mite corpus perforatur, ſanguis, vnda profluit: terra, pontus, aſtra, mundus quo lauantur flumine. C rux fidelis inter omnes arbor vna nobilis: Nulla ſylua talem profert, Fronde, flore, germine: Dulce lignum, dulces clauos, dulce pondus ſuſtinet. F lecte ramos arbor alta, tenſa laxa viſcera, Et rigor lenteſcat ille: quem dedit natiuitas: Ut ſuperni membra regis miti tendas ſtipite. S ola digna tu fuiſti Ferre ſecli precium, Atque portum pręparare, nauta mundo naufrago: Quem ſacer cruor perunxit Fuſus agni corpore. G loria ⁊ honor Deo, vſquequaqȝ altiſſimo: Una patri filioque, inclyto paraclito. Cui laus eſt ⁊ poteſtas per immenſa ſecula. Amen.

¶ In diebus dominicis poſt paſcha ad veſperas. Hymnus.

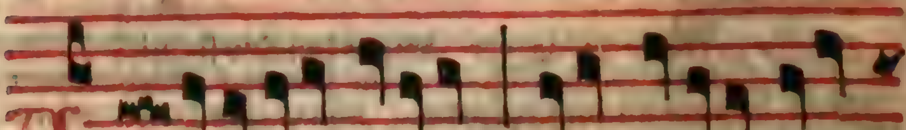

A D cęnā agni, proui di Et ſto lis albis candi- di,

di, Poſt trāſitū maris rubri, Chriſto canamus principi.
C uius corpus ſanctiſſimū, in ara crucis torridum, cruore eius roſeo guſtādeo viuimus Deo. P rotecti paſchę veſpere a deuaſtāte angelo: erepti de duriſſimo pharaonis imperio. I am paſcha noſtrū Chriſtus eſt: qui immolatus agnus eſt: ſynceritatis azyma, caro eius oblata eſt. O vere digna hoſtia, per quam fracta ſunt tartara, redēpta plebs captiuata, reddita vitę pręmia. C onſurgit Chrs tumulo, victor redit de barathro: tyrannum trudens vinculo, & reſerans paradiſum. Q uęſumus auctor omnium, in hoc paſchali gaudio, ab omni mortis impetu tuum defende populū. G loria tibi domine: q ſurrexiſti a mortuis: cum patre & ſancto ſpiritu, in ſempiterna ſecula. Amen.

¶ Ab octauis paſchę vſq; ad Aſcenſionē ad laudes. Hymnus.

A U ro ra lu cis ru ti lat : Cę lum lau di bus in to-

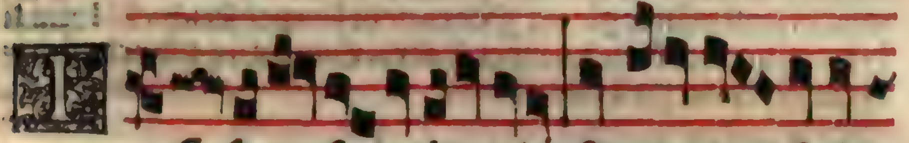

nat: Mūdus exultans iubilat: Gemēs infernus v lulat.
C um rex ille fortiſſimus, mortis confractis viribus, pede conculcans tartara, ſoluit a pęna miſeros. I lle, qui clauſus lapide cuſtoditur ſub milite, triumphās pompa nobili, Surgit victor de funere. S olutis iam gemitibus, Et inferni doloribus: Quia ſurrexit Dominus, Reſplendens clamat angelus.

T Riſtes erant apoſtoli, de nece ſui Dñi: quem pęna mortis crudeli Serui dānarunt impii. S ermone blando angelus Prędixit mulieribus, In Galilęa Dñs vidēdus eſt quātocyus. I llę dū pgūt concitę, Aplis hoc dicere, vidētes eū viuere, oſculant pedes dñi. Q uo agnito diſcipuli, in Galilęā ppere per-

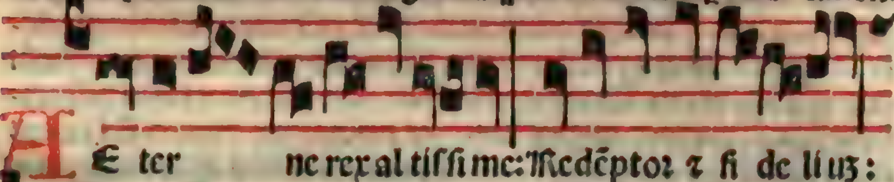
re pergunt, videre faciem deſideratã dñi. Claro paſchali gaudio, Sol mũdo nitet radio Cũ Chriſtũ iaz aplí viſu cernunt corporeo. Oſtenſa ſibi vulnera, in Chrĩ carne fulgida, reſurrexiſſe dñm, Voce fatent publica. Rex Chriſte clementiſſime, tu corda noſtra poſſide: vt tibi laudes debitas reddamus omni tempore. Queſumus author omniuz, in hoc paſchali gaudio, ab oĩ mortis impetu tuũ defende populũ. Gloria tibi dñe, qui ſurrexiſti a mortuis, cũ patre ⁊ ſancto ſpũ, In ſempiterna ſcl'a. Amen.

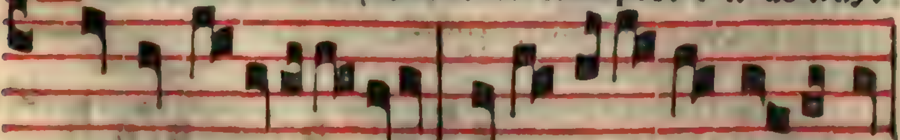
¶ In Aſcenſione Domini ad veſperas ⁊ laudes. Hymnus.

Que te vicit clemẽtia, Ut ferres nr̃a crimina: Crudelẽ mortem patiẽs, Ut nos a morte tolleres: Inferni clauſtra penetrans, Tuos captiuos redimẽs, Victor triũpho nobili Ad dextrã pr̃is reſidẽs. Ipſa te cogat pietas, Ut mala nr̃a ſuperes Parcẽdo, ⁊ voti cõpotes Nos tuo vultu ſaties. Tu eſto nr̃z gaudiũ Qui es futurus p̃miũ: Sit nr̃a in te gloria Per cũcta ſemp̄ ſcl'a. Amen.

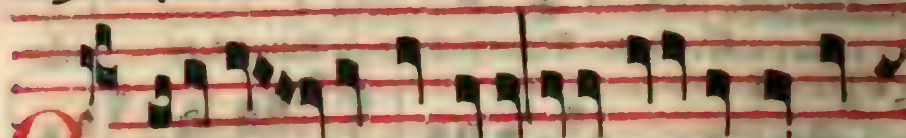

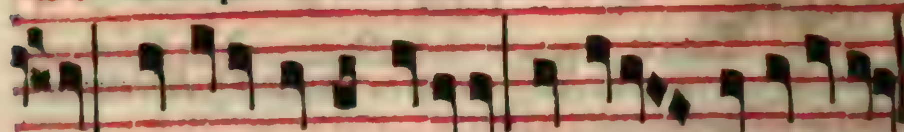
Scandens tribunal dexterę Patris, poteſtas omnium Collata Ieſu cęlitus, Quę non erat humanitus. Ut trina rerum ma

Do china,

china, Cęleſtium, terreſtrium, Et infernorũ condita. Flectant genu iam ſubditu. T remunt videntes angeli, Verſa vice mortalium Culpat caro, purgat caro, Regnat Deus Dei caro.

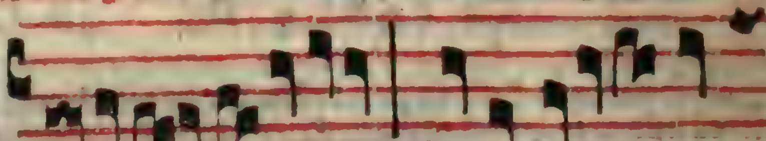
T u eſto noſtrum gaudium, Manens olympo pręditum, Mundi regis qui fabricam, Mundana vincens gaudia. H inc te precãtes quęſumus: Ignoſce culpis omnibus: Et corda ſurſum ſubleua Ad te ſuperna gratia. V t cum repente cęperis Clarere nube iudicis, Penas repellas debitas, reddas coronas perditas. T u eſto noſtrum gaudium, Qui es futurus pręmiũ: ſit noſtra in te gloria Per cuncta ſemper ſecula. G loria tibi domine, Qui ſcandis ſuper ſydera: Cum patre et ſancto ſpiritu, In ſempiterna ſecula. Amen. Hymnus.

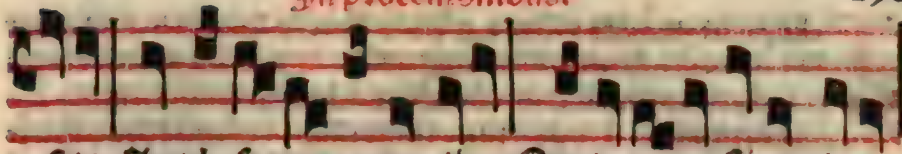

Q ui moriturus venerat, Perempta morte redeat, Victor ad aſtra nobilis, Raptis gehennę ſpolijs. A ccliuis vt erigeret, Venditus vt redimeret, ſpretis errantem paſcuis Quem reportat ſcapulis. I am caro lutum deſpice, Cęlum tellus ingredere: Nam membris via ſternitur, Qua caput ire cernitur. I eſu decus angelicum, Dulcedo, deſiderium, Et nos totis viſceribus Fac te ambire, quęſumus. D a nobis in te viuere, Ad te cor noſtrũ dirige: Accendat noſtra pectora Tuus amor in ſecula. G loria tibi Domine: Qui ſcandis.

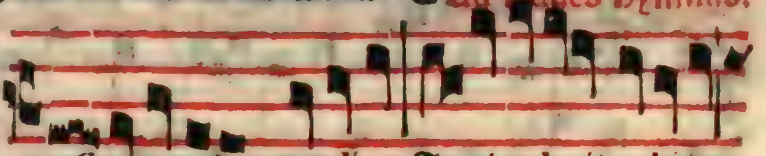
C In feſto Pentecoſtes ad veſperas. Hymnus.

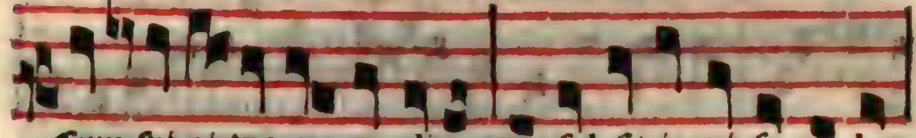

ſi ta: Imple ſu per na gra ti a: Quę tu cre a ſti pe cto ra.

Qui paraclitus diceris, Donũ dei altiſſimi, fons viuus, ignis, charitas, Et ſpiritalis vnctio. Tu ſeptiformis munere, dextrę dei tu digitus, Tu rite promiſſum patris ſermone ditans guttura. Accende lumen ſenſibus: Infunde amorem cordibus: Infirma noſtra corporis, Virtute firmans perpetim. Hoſtem repellas longius, pacemque dones protinus: Ductore ſic te pręuio Vitemus omne noxium. Per te ſciamus da patrem, Noſcamus atque filium: Te vtriuſqꝫ ſpiritum Credamus omni tp̄e. Gloria patri domino, Natoqꝫ, qui a mortuis Surrexit, ac paraclito, In ſeculorum ſecula. Amen. ¶ Ad laudes hymnus.

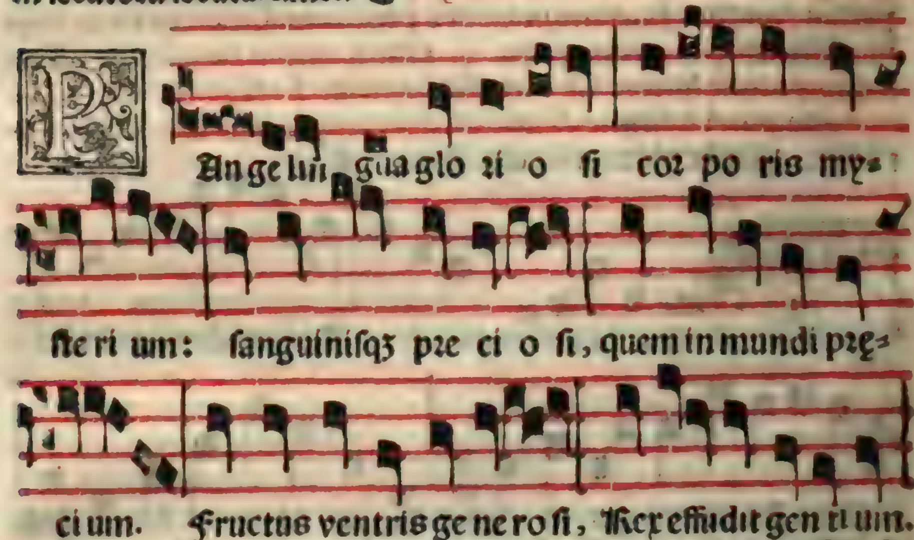
B E a ta nobis gau di a An ni reduxit or bi ta:

Cum ſpi ri tus pa ra cli tus Me ful ſit in di ſci pu los.

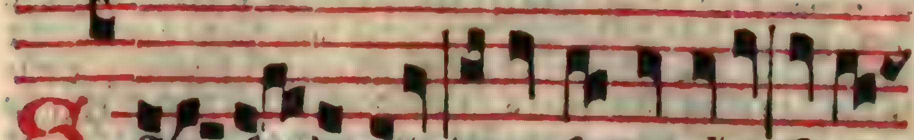
Ignis vibrante lumine linguę figurã detulit: verbis vt eſſent proflui, & charitate feruidi. Linguis loquuntur oĩuz, turbę pauent gentilium: muſto madere deputant, quos ſpũs repleuerat. Patrata ſunt hęc myſtice, paſchę peracto tempore: ſacro dierum numero, quo lege fit remiſſio. Te nunc, deus piiſſime, vultu precamur cernuo, prolapſa nobis cęlitus largire dona ſpũs. Iam Chr̄s aſtra aſcenderat, reuerſus vnde venerat, ꝑmiſſuꝫ patris munere ſanctũ daturus ſpũm. Solennis vrgebat dies, quo myſtico ſeptẽplici orbis volutus ſepties, ſignat beata tp̄a. Dum hora cunctis tertia repente mundus intonat: orantibus ap̄lis, deum veniſſe nũciat. De patris ergo lumine decorus ignis miſſus eſt: q fida Chr̄i pectora calore verbi compleat.

IMpleta gaudēt viſcera, afflata ſancto ſpiritu voces diuerſas intonāt, fantur Dei magnalia. Ex omni gente cogniti, gręcis, latinis, barbaris, cūctiſque admirātibus, linguis loquūtur omnium. Iudęa tunc incredula, veſana toruo ſpiritu, ructare muſti crapulam alumnos Chriſti concrepat. Sed ſignis & virtutibus occurrit, & docet Petrus, falſa profari perfidos Johele teſte comprobās. Dudum ſacrata pectora tua repleſti gratia: dimitte nunc peccamina, & da quieta tempore. Gloria patri dño, natoq; qui a mortuis ſurrexit, ac paraclito, in ſeculorū ſecula. Amen. ¶ Hymni de ſacratiſſimo ſacramēto.

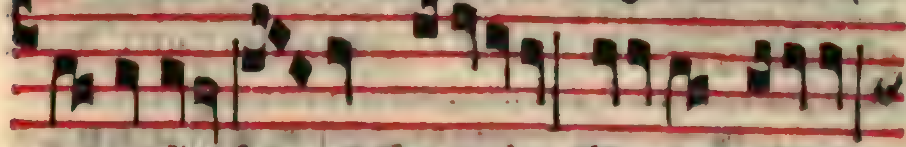

Nobis datus nobis natus, ex intacta virgine: & in mundo cōuerſatus, ſparſo verbi ſemine: ſui moras incolatus miro clauſit ordine. In ſupremę nocte cęnę recumbens cum fratribus, obſeruata lege plene cibis in legalibus, cibum turbę duodenę ſe dat ſuis manibus. Verbum caro panez verū verbo carnē efficit: fitq; ſanguis Chriſti merum, etſi ſenſus deficit: ad firmādum cor ſyncerum, ſola fides ſufficit. Tantum ergo ſacramentū veneremur cernui: Et antiquum documentum nouo cedat ritui: pręſtet fides ſupplementum ſenſuum defectui. Genitori genitoq; laus, & iubilatio: ſalus, honor, virtus quoque ſit, & benedictio: procedenti ab vtroq; compar ſit laudatio. Amē. Hymnus.

Sacris

S Acris ſo len nijs iun cta ſint gau di a: Et ex

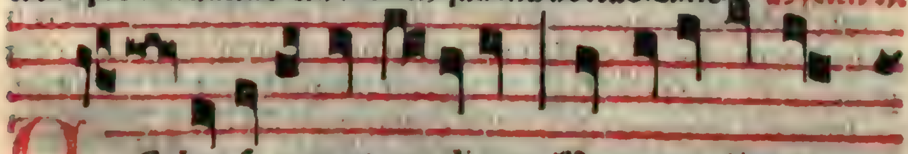

prę cor di is ſo nent prę co ni a: Re ce dant ve te ra,

no ua ſint om ni a: Cor da, vo ces, ꝛ o pe ra.

Noctis recolit cęna nouiſſima, qua Chrũs credit agnuz ꝛ azy=ma dediſſe fratribus, iuxta legitima priſcis indulta patribus. Poſt agnũ typicũ, expletis epulis corpꝰ dñicũ datũ diſcipulis, ſic totũ oĩbus, qđ totũ ſingulis, eius fatemur manibus. Dedit fragilibus corporis ferculũ: dedit ꝛ triſtibꝰ ſanguinis poculuz, dicẽs accipite qđ trado vaſculũ: oẽs ex eo bibite. Sic ſacrificiũ iſtud inſtituit, cuius officiũ cõmitti voluit ſolis pſbyteri, quibus ſic cõgruit, vt ſumãt ꝛ dent ceteris. Panis angelicus fit panis hoium, dat, panis cęlicus figuris terminũ: o res mirabilis, mã ducat dñz pauper, ſeruus, ꝛ humilis. Te ſumma deitas, vnaqz poſcimus, ſic nos tu viſita, ſicut te colimus: p tuas ſemitas duc nos quo tendimus Ad lucem, quã inhabitas. Amẽ. Hymnus.

V Er buz ſu per nuz pro di ens: Nec pa tris linquens

dexteraz: Ad o pus ſu uz e xi ens, Venit ad vi tę ve ſperam.

In mortē a diſcipulo ſuis tradēdus ęmulis, prius in vitę ferculo ſe tradidit diſcipulis. Quibus ſub bina ſpecie carnē dedit ⁊ ſanguinē: vt duplicis ſubſtantię totū cibaret hoīem. Se naſcēs dedit ſociū, cōueſcēs in edulīū: ſe moriēs in p̄ciū, ſe regnās dat in p̄miū. O ſalutaris hoſtia, q̄ cęli pādis oſtiū: bella p̄munt hoſtilia, da robur, fer auxiliꝫ. Vni trinoq; dn̄o ſit ſempiterna gloria. Qui vitam ſine termino Nobis donet in patria, Amen.

¶ In Natiuitate ſctī Joānis Baptiſtę, ad veſperas. Hymn⁹.

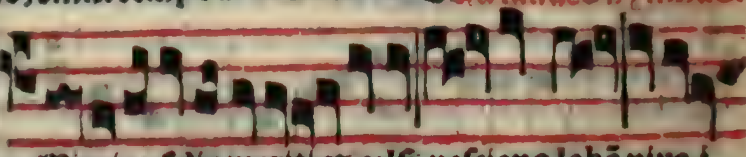

Vt queāt laxis reſonare fibris Mira geſtorū famu-

li tu o rū, Sol ue polluti labi i re a tuꝫ Scē Joan nes.

Nūci⁹ celſo veniēs olympo, Te p̄ri magnū fore naſcituꝝ, Nomē, ⁊ vitę ſeriē gerēdę Ordine p̄mit. Ille p̄miſſi dubius ſup̄ni Perdidit prōptę modulos loq̄lę. Sed reformaſti genit⁹ p̄ēptę Organa vocis. Ventris obſtruſo recubās cubili Sēſeras regeꝫ thalamo manētē. Hinc parēs nati meritis vterq; Abdita pādit. Antra deſerti teneris ſub annis, ciuiū turmas fugiēs, petiſti: Ne leui ſaltē maculare vitā Famine poſſes. Prębuit hirtū tegumen camelus Artubus ſacris, ſtrophiū bidētes: Cui latex hauſtrū, ſociata paſtuꝫ Mella locuſtis. Ceteri tm̄ cecinere vatū corde p̄ſago iubar affuturū: tu quidē mundi ſcelus auferentē indice prodis. Non fuit vaſti ſpatiuꝫ per orbis ſanctior quiſq̄ genitus Joāne: q̄ nefas ſecli meruit lauantē tingere lymphis. Gloria p̄ri, genitęq; p̄li: ⁊ tibi cōpar vtriuſq; ſemp̄ ſp̄s alme Deus vnus, omni tempore ſecli. Amen. ¶ Ad laudes hymnus.

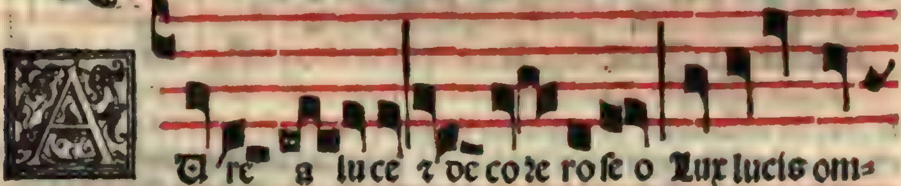

Nimis felix meritiq; celſi, neſciens labē niue i pudo-

Serta ter denis alios coronant aucta crementis, duplicata quoſdam: trina centeno duplicata fructum te ſacer ornant. Hinc potens noſtri meritis opimis pectoris duros lapides repelle, aſperum planans iter: ⁊ reflexos Dirige calles. Ut pius mundi ſator ⁊ redemptor mentibus pulſa liuione puris, rite dignetur veniens ſacratos ponere greſſus. Laudibus ciues celebrant ſuperni, Te Deus ſimplex, pariterque trine: ſupplices at nos veniam precamur: Parce redemptis. Amen.

¶ De ſanctis apoſtolis Petro ⁊ Paulo. Hymnus.

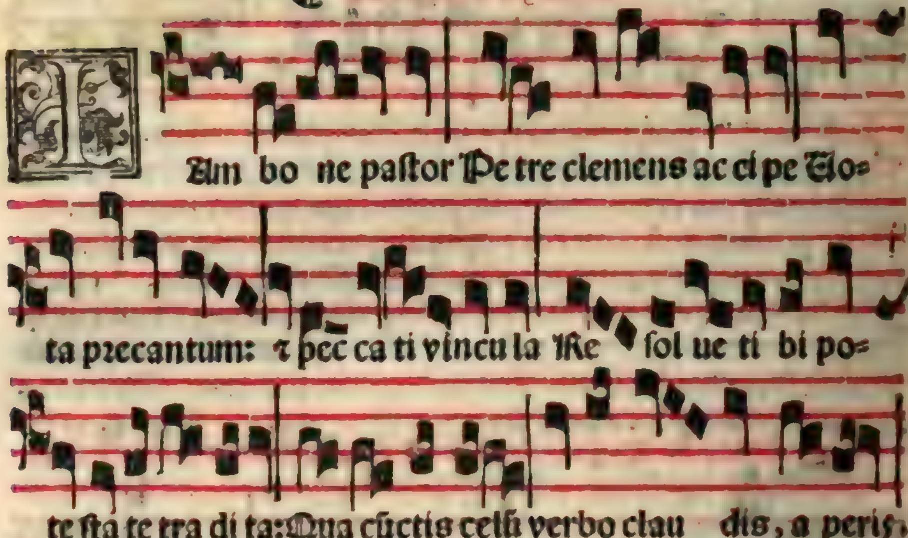

Ianitor celi, doctor orbis pariter, Iudices ſeculi, vera mundi lumina, Per crucem alter, alter enſe triumphans, Vite ſenatum laureati poſſident.

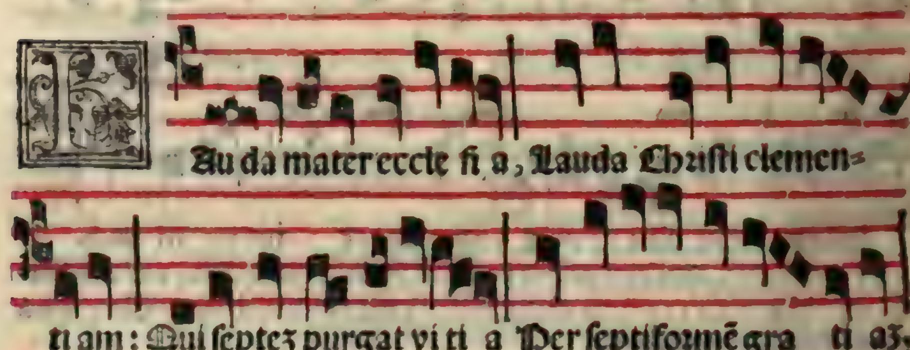
O Felix Roma, que tantoruȝ principum Es purpurata precioſo ſanguine: Nō laude tua, ſed ipſoruȝ meritis Excellis oēȝ mūdi pulchritudinē. Sit trinitati ſempiterna gloria, Honor, poteſtas, atque iubilatio: In vnitate cui manet imperium, Ex tunc ⁊ modo per eterna ſecula. Amen.

¶ Ad laudes hymnus.

Doctor egregie Paule mores inſtrue, Et mente polum nos transferre ſatage: Donec perfectum largiatur plenius, Euacuato quod ex parte gerimus. Sit trinitati ſempiterna gloria, Honor, poteſtas, atque iubilatio: In vnitate cui manet imperium, ex tunc ꝛ modo per ęterna ſecula. Amen.

¶ Hymni de beata Maria Magdalena.

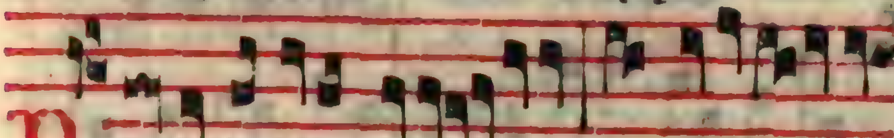

Maria ſoror lazari, Quę tot commiſit crimina, Ab ipſa fauce tartari Redit ad vitę limina. Poſt fluę carnis ſcandala, Fit ex lebete phiala, In vas tranſlata glorię, De vaſe contumelię. Aegra currit ad medicum, vas ferens aromaticum: Et a morbo multiplici Verbo curatur medici. Surgentem cum vi ctoria

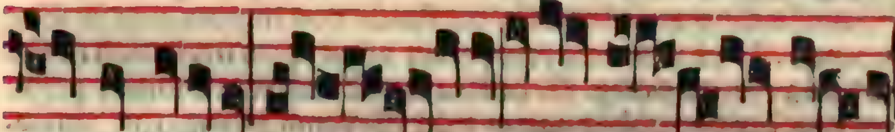
ctoria Jeſum videt ab inferis: Prima meretur gaudia: Quę plus ardebat cęteris. U ni Deo ſit gloria, pro multiformi gratia: Qui culpas & ſupplicia remittit, & dat pręmia. Amen.

¶ Hymnus ſequens cantatur in eodem tono.

A Eterni patris vnice, Nos pio vultu reſpice: Qui Magdalenam hodie Vocas ad thronum glorię. I n theſauro repoſita Regis eſt drachma perdita: Gemmaq; lucet inclyta De luto luci reddita. I eſu dulce refugiū, Spes vna pęnitentiū, Per peccatricis meritum, Peccati ſolue debitum. P ia mater & humilis, Naturę memor fragilis, In huius vitę fluctibus, Nos rege tuis precibus. U ni deo ſit gloria, Pro multiformi gratia: Qui culpas & ſupplicia Remittit, & dat pręmia. Amen.

P Sal lat immēſas chorꝰ olš odas: Cum De o dignę ſa-

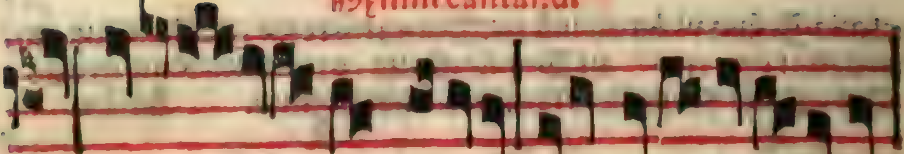

cra magdalenę Lau de ſupma redeūt colēda feſta Marię.

H ęc pedes Jeſu lachrymis rigauit: Terſit & proni capitis capillis, vertici & Chriſti veneranda fudit hęc alabaſtrū. E xtat hęc multum mulier beata: Quę caput regis manibus perunxit: Quęque diuinum ſitienter hauſit Pectore verbum. M orte ſurgentem cito prima vidit: Nec locum liquit lachrymans ſepulchri: Donec agnouit rediſſe Chriſtum pleniter orbi. L apſibus vitę veniam peccare A Deo ſumma pietate clara: Quo frui tecum mereamur agri Luce per ęuum. G loriam patri reſonemus omnes Gloriam nato canat omnis ordo: flamini ſancto pia vox reſultet, omne per ęuum. Amen.

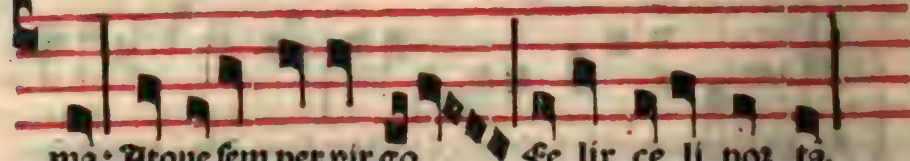
V Ar di Ma ri a pi ſti ci Sumpſit librā, mox opti-

mi Vn xit be a tos Domini Pedes, rigando lacrymis.
Honor, decus, imperium ſit trinitati vnicę: patri, nato, paracli to: p infinita ſecl'a. Amen. ¶ Hymnus de beata virgine Maria.

Ave Maris ſtella: De i ma ter al-

ma: Atque ſem per vir go Fe lix cę li por ta.

Sumēs illud aue Gabrielis ore funda nos in pace, mutās Euę nomen. Solue vincla reis profer lumē cęcis mala noſtra pel le bona cuncta poſce. Monſtra te eſſe matrem: ſumat per te preces, qui pro nobis natus tulit eſſe tuus. Virgo ſingularis, inter omnes mitis, nos culpis ſolutos mites fac, & caſtos. Vitam pręſta puram: iter para tutum: vt videntes Ieſum ſem per colletemur. Sit laus Deo patri: ſummo Chriſto decus, ſpi ritui ſancto, tribus honor vnus. Amen. Hymnus.

Quez ter ra pōtus ę tera colunt a dorāt prę di cant:

trinaz regentez machinā Clauſtrū Mari ę baiulat.

Cui luna ſol, & omnia deſeruiunt per tempora: perfuſa cęli gra tia Geſtant puellę viſcera. Beata mater, munere cuius, ſu-

pernus

pernus artifex mundum pugillo continens, ventris ſub arca clauſus eſt. Beata cęli nuncio, fecunda ſancto ſpiritu: deſideratus gentibus cuius per aluum fuſus eſt. Gloria tibi domine.

O Glo ri o ſa do mi na, Ex cel ſa ſu per ſy dera:

Qui te cre a uit pro ui de, Lactaſti ſa cro v be re.

Quod Eua triſtis abſtulit, tu reddis almo germine: intrēt vt aſtra flebiles, cęli feneſtra facta es. Tu regis alti ianua, ⁊ porta lucis fulgida: vitā datā ꝑ virginē Gētes redēptę plaudite. Gloria tibi.

¶ In feſto ſancti Michaelis ad veſperas. Hymnus.

T ibi Chriſte, ſplendor patris, vi ta, vir tus cor-

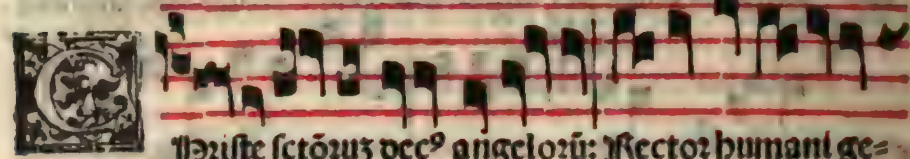
dium, In conſpectu an ge lo rū, votis vo ce pſalli mus:

Al ter nan tes con cre pando, me los da mus vo ci bus.

Collaudamus venerantes omnes cęli milites: Sed pręcipue primatem cęleſtis exercitus, Michaelem in virtute conterētē zabulon. Quo cuſtode procul pelle, Rex Chriſte piiſſime, omne nefas inimici: mundo corde, ⁊ opere paradiſo redde tuo nos ſola clementia. Gloriam patri melodis perſonemus vocibus:

bus: gloriam Chriſto canamus, gloriam paraclyto: Qui trinus et vnus deus extat ante ſecula. Amen. Ad laudes hymnus.

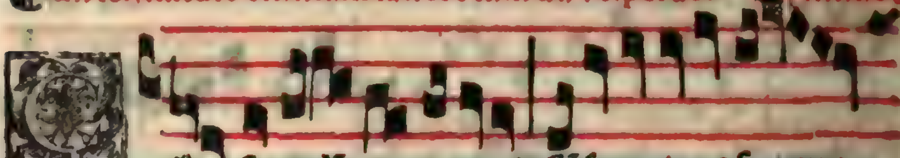
Chriſte ſctõruz dec⁹ angelorũ: Rector humani ge=

neris et author: No bis ęternũ tribue benign⁹ ſcãdere cęlũ.

Angelũ pacis Michael ad iſtã cęlitus mitti rogitamus aulaz: Nobis vt crebro veniente creſcant, proſpera cuncta. Angelus fortis Gabriel, vt hoſtem pellat antiquũ, volitet ab alto, ſępius templũ veniens ad iſtud Viſere noſtrum. Angeluz nobis medicũ ſalutis Mitte de cęlis Raphael, vt omnes ſanet ęgrotos, pariterqz nr̃os dirigat actus. Hinc Dei nr̃i genitrix Maria, totus et nobis chorus angelorum ſemper aſſiſtat, ſimul et beata cõcio tota. Pręſtet hoc nobis deitas beata patris ac nati, pariterqz ſancti ſpiritus, cuius reboat in omni gloria mundo. Amẽ.

¶ In feſtiuitate omnium ſanctorum ad veſperas. Hymnus.

Chriſte redẽptor omniuz, Cõſerua tuos fa mu=

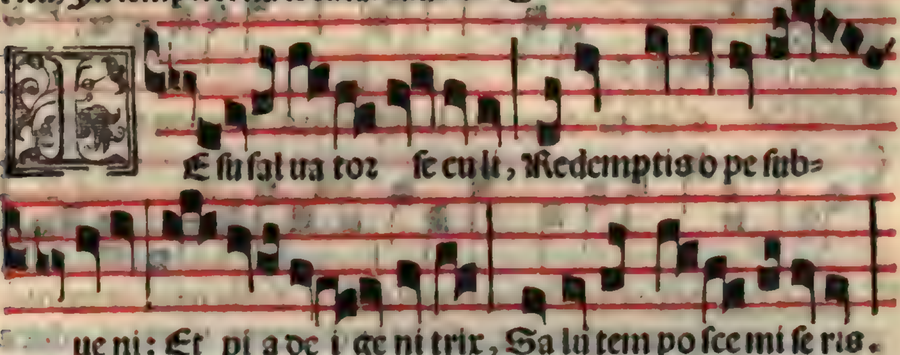

los, Be a tę ſemper virginis Placatus ſanctis precibus.

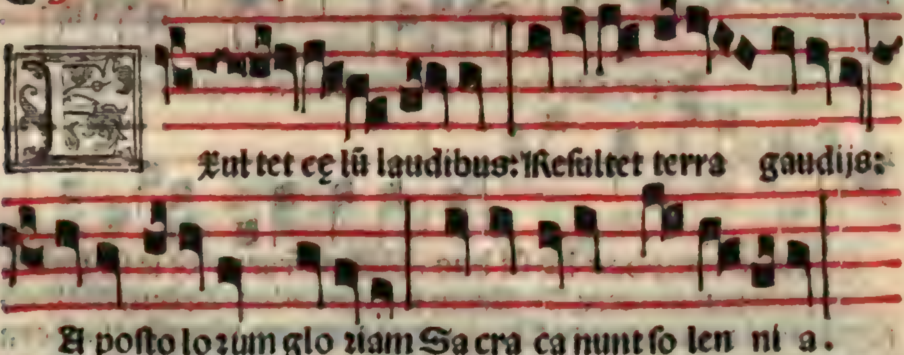
Beata quoque agmina Cęleſtium ſpirituum Prętęrita, pręſentia, Futura mala pellite. Vates ęterni iudicis, Apoſtolique Domini, Suppliciter expoſcimus, Saluari veſtris precibus. Martyres Dei inclyti, Confeſſoreſque lucidi, Veſtris orationibus Nos ferte in cęleſtibus. Chori ſanctarum virginũ, Mo=

nacho=

nachorumque omnium, Simul cum ſanctis omnibus, Conſor-tes Chriſti facite. Gentem auferte perfidam Credentium defi-nibus: Ut Chriſto laudes debitas Perſoluamus alacriter.
Gloria patri ingenito, Eiuſque vnigenito, Una cum ſancto ſpi-ritu, Jn ſempiterna ſecula. Amen. ¶ Ad laudes hymnus.

Cętus oēs angelici, Patriarcharū cunci, Et p̄phetaꝝ merita Nobis p̄cent veniā. Baptiſta Chr̄i p̄ui⁹, Et clauiger ęthereus, Cū cęteris apl̄is, Nos ſoluāt nexu criminis. Chorus ſacratus martyrū, Cōfeſſio ſacerdotū, Et virginalis caſtitas Nos a pc̄is abluāt. Monachorū ſuffragia. Oēſqȝ ciues cęlici Annuāt vociſ ſuppliciū. Et vitę poſcāt p̄miū. Laus, honor, virt⁹, gloria Deo patri ⁊ filio: ſancto ſimul paraclito, Jn ſeculorum ſecula. Amē.
¶ Jn Natalitijs apl̄orum ad veſperas ⁊ ad laudes. Hymnus.

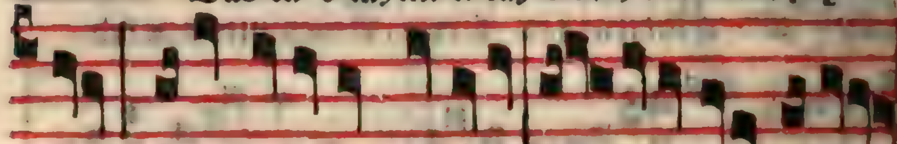

Uos ſecli iuſti iudices, Et vera mundi lumina, Uotis p̄camur cordiū, Audite p̄ces ſupplicū. Qui cęlum verbo clauditis: ſe-raſque eius ſoluitis: nos a peccatis oībus ſoluite iuſſu q̄ſumus. Quorū pręcepto ſubdit ſalus, ⁊ languor omniū, ſanate ęgros moribus,

moribus, nos reddentes virtutibus. Ut cum iudex aduenerit Chr̄s in fine ſeculi: nos ſempiterni gaudij faciat eſſe compotes. Deo patri ſit gloria. Eiuſqꝫ ſoli filio, Cum ſpiritu paraclito, Et nunc ⁊ in perpetuum. Amen. ¶ De vno martyre, Hymnus.

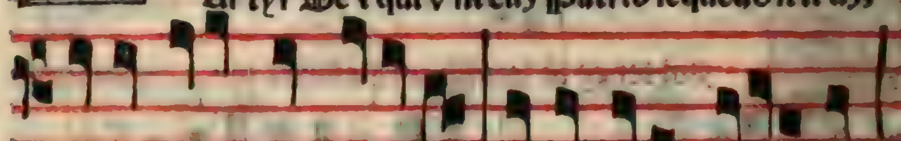
D Eus tu o ruꝫ mi li tuꝫ Sors, ⁊ corona, pꝛe=

miuꝫ, Laudes canentes martyris Ab ſolue nexu criminis. Hic nempe mundi gaudia, Et blandimenta noxia Caduca rite deputans, Peruenit ad cęleſtia. Pęnas cucurrit fortiter, Et ſuſtulit viriliter pro te effundens ſanguinem, ęterna dona poſſidet. Ob hoc precatu ſupplici te poſcimus piiſſime: In hoc triumpho martyris, Dimitte noxam ſeruulis. Laus ⁊ perennis gloria Deo patri, ⁊ filio: Sancto ſimul paraclito, In ſeculorum ſecula. Amen. ¶ Ad laudes, Hymnus.

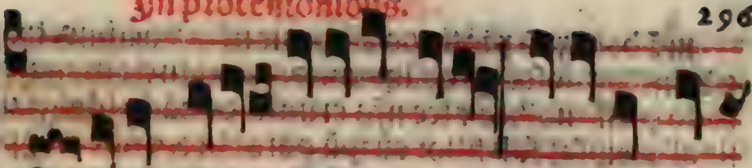

M Ar tyr De i qui v ni cuꝫ Patris ſequēdo fi li uꝫ,

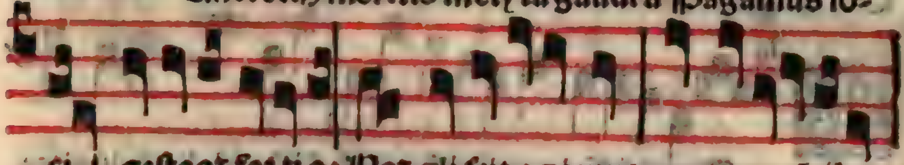

Vi ctis triumphas ho ſti bus, Victor fruens cę le ſti bus. Tui precatus munere, Noſtrum reatum dilue, Arcens mali cō tagiū, vite remouens tediū. Soluta ſunt iam vincula tui ſacrati corporis: Nos ſolue vinclis ſeculi, amore filij dei. Deo pr̄i ſit gloria, eiuſqꝫ ſoli filio, Cū ſpiritu paraclito, Et nunc ⁊ in perpetuum. Amen. ¶ De pluribus martyribus ad veſperas hymnus.

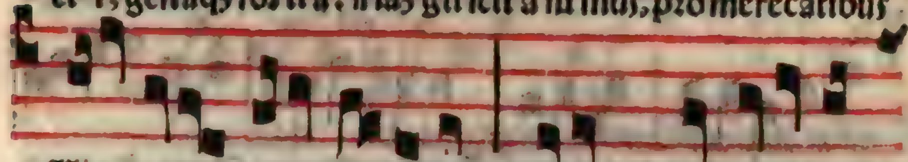
San=

S Anctorũ meritis inclyta gaudi a Pãgamus ſo-

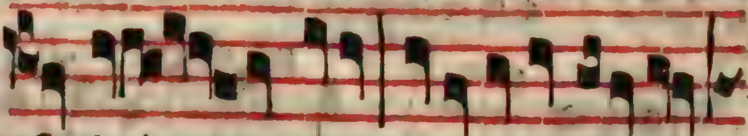

ci i, geſtaqꝫ forti a: Naz gli ſcit a ni mus, pro merecãtibus

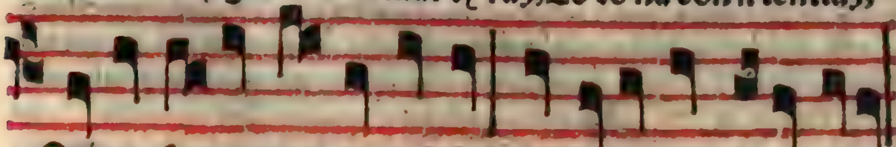

Vi cto rum genus o ptimum. Hi ſunt, quos re ti nens mundus inhorruit: Ipſum nam ſterili flore peraridum Spre-uere penitus: teque ſecuti ſunt, Rex Chriſte bone cęlitus. Hi pro te furias, atque ferocia Calcarunt hominum ſęuaque ver-bera: Ceſſit his lacerans fortiter vngula: Nec carpſit penetra-lia. Cęduntur gladijs more bidentium, Non murmur reſo-nat: non quęrimonia: ſed corde tacito mens bene conſcia Con-ſeruat patientiam. Quę vox, quę poterit lingua retexere, Quę tu martyribus munera pręparas? Rubri nam fluido ſangui-ne, laureis Ditantur bene fulgidis. Te ſumma deitas, vnaqꝫ poſcimus: Vt culpas abluas, noxia ſubtrahas, Des pacem fa-mulis, nos quoque gloriam Per cuncta tibi ſecula. Amen.

¶ De pluribus martyribus ad laudes. Hymnus.

R Ex glori o ſe mar ty rũ, Co ro na con fi tentiũ,

Qui re ſpu en tes ter re na Per du cis ad cę le ſti a.

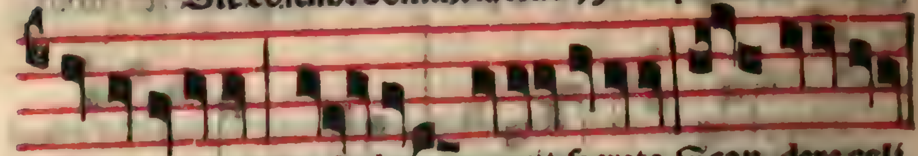
Aurem

Aurẽ benignã p[ro]tinus Appone nr̃is vocibus: trophęa ſacra
pãgim⁹: ignoſce qđ deliquimus. Tu vincis in martyrib⁹, par-
cẽdo ꝯfeſſorib⁹: tu vince nr̃a crimina, donãdo idulgẽtiã. Deo pr̃i
ſit gl̃ia: eiuſq3 ſoli filio: cũ ſpũ paraclito: ⁊ nũc ⁊ i ꝑpetuũ. Amẽ.

¶ In Natalitiis vnius confeſſoris ad veſperas. Hymnus.

Iſte cõfeſſor domini ſacrat⁹, Feſta plebs cuius ce-

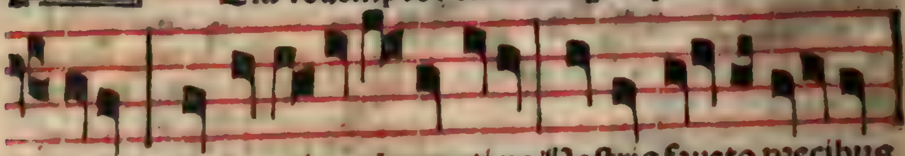

lebrat p orbez: Hodie lętus meruit ſecreta Scan dere cęli.
Qui pius, prudẽs, humilis, pudicus, ſobrius, caſt⁹ fuit, ⁊ qet⁹:
vita dũ pſens vegetauit eius corporis artus. Ad ſacrũ cui⁹ tu-
mulũ frequẽter mẽbra lãguẽtum modo ſanitati Quolibet mor-
bo fuerint grauata, reſtituunt. Unde nũc nr̃ chorus, in honore
ipſius, hymnũ canit hũc libenter: vt pijs eius meritis iuuemur
oẽ p euũ. Sit ſalus illi, decus, atq3 virtus: q ſupra cęli reſidens
cacumẽ, totius mũdi machinã gubernat, trinus ⁊ vnus. Amen.

¶ In Natalitiis vnius cõfeſſoris põtificis ad laudes. Hymn⁹.

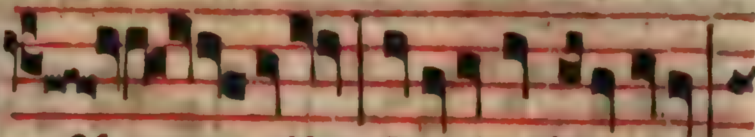
Ieſu redemptor omnium Perpes corona prę-

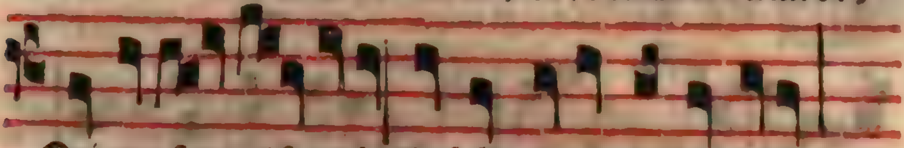
ſu lux, In hac di e clemen ti us Noſtris faueto precibus.
Qui ſacri qua nominis cõfeſſor almus claruit: huius celebrat
annua deuota plebs ſolẽnia. Qui rite mũdi gaudia huius ca-
duca reſpuens, cũ angelis cęleſtibus lętus potit pręmijs. Hu-
ius benignus annue nobis ſequi veſtigia: huius ꝑcatu, ſeruulis
Dimitte

Dimitte noxā criminis. Sit Chriſte rex piiſſime, tibi, patriqꝫ gloria, Cum ſpiritu paraclito. Et nunc & in perpetuum. Amen.

¶ In natalitijs vnius confeſſoris ad laudes. Hymnus

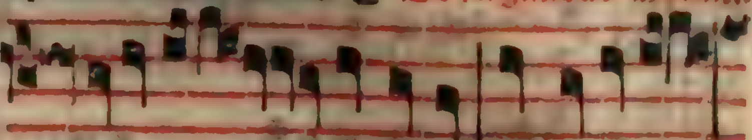

IEſu co ro na celſior, Et ve ri tas ſub li mi or,

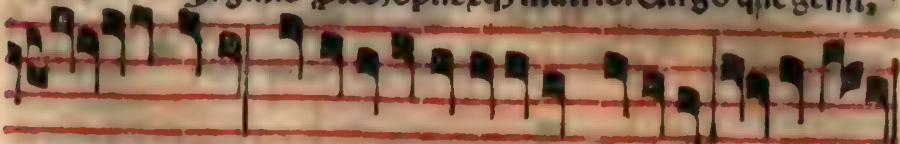

Qui con fi ten ti ſer uulo Red dis pe ren ne pre mi um.

Da ſupplicanti cętui, obtentu huius optimi, remiſſionē criminum, Rumpendo nexuꝫ vinculi. Anni recurſo tempore, Dies illuxit lumine: quo ſanctus hic de corpore Polū migrauit prępotēs. Hic vana terrę gaudia, Et luculenta p̄dia Polluta ſorde deputās, Ouans tenet celeſtia. He Chriſte rex piiſſime, hic cōtendo iugiter, calcauit hoſtē fortiter, ſuperbū ac ſatellitem. Virtutū actu, & fide, Cōfeſſionis ordine, Ieiuna membra deferens, dapes ſupernas obtinet. Proinde rex piiſſimę, precamur omnes ſupplices: et huius almi gratia, Nobis remittas debita. Gloria patri dño, Gloria vnigenito, Vna cum ſancto ſpiritu, In ſempiterna ſecula. Amen. ¶ De virginibus Hymnus.

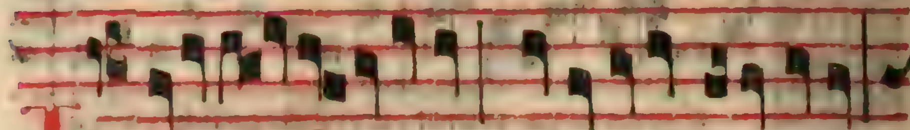

VIrginis proles, opifexqꝫ matris: Virgo quē geſſit,

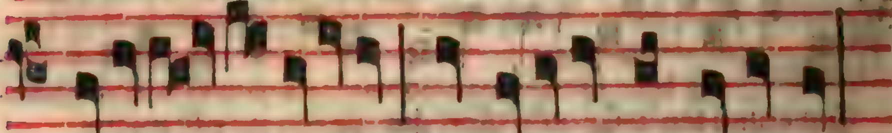

peperitqꝫ virgo: Virginis feſtū canim⁹, tropheū accipe votū. Hęc tua virgo duplici beata Sorte, dū geſtit fragilē domare corporis ſexū, domuit cruentū corpore ſeclū. Vnde nec mortem, nec amica mortis ſęua pęnarū genera paueſcens, ſanguine fuſo

meruit cõſecratũ Scandere cęlum. Huius obtentu, deus alme nr̄is Parce iã culpis, vitia remittẽs: Quo tibi puri reſonemus almũ pectoris hymnũ. Gloria prĩ, genitoq; pri, Et tibi cõpar vtriuſque ſemꝑ Spũs alme, deus vnus, omni Tẽpore ſecli. Am̄.

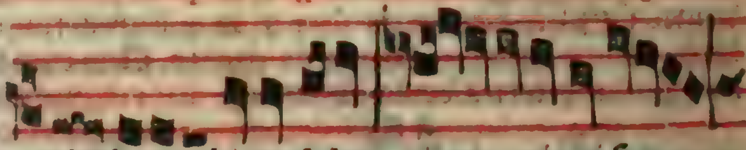
IEſu co ro na vir gi nuz: Quẽ mater il la conce pit,

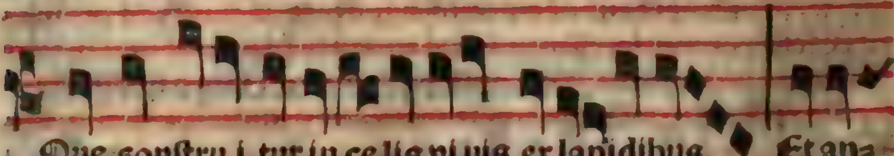
Quę ſo la vir go pe pe rit: Hęc vota clemens ac ci pe.

Qui paſcis inter lilia, ſeptus choreis virginũ, ſpõſus decorus gloria, ſpõſiſq; reddes pmia. Quocũq; pgis, virgines ſequuntur, atq; laudibus poſt te canẽtes curſitãt: hymnoſq; dulces pſonant. Te deprecamur largius: nr̄is adauge ſenſibus, neſcire prorſus oĩa corruptionis vulnera. Laus, honor, virtꝰ, gloria, Deo prĩ, & filio, ſancto ſimul paraclito In ſeculoꝝ ſecula. Amẽ.

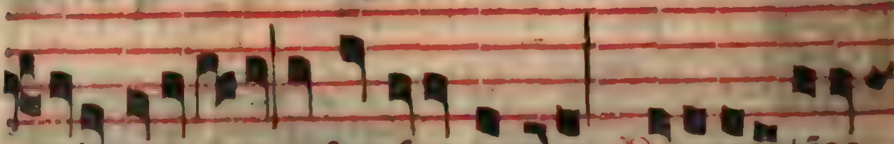
¶ In dedicatione eccl'ę ad veſpas, & ad nocturnum. Hymnus.

VRbs be a ta hie ru ſa lez, dicta pa cis vi ſi o,

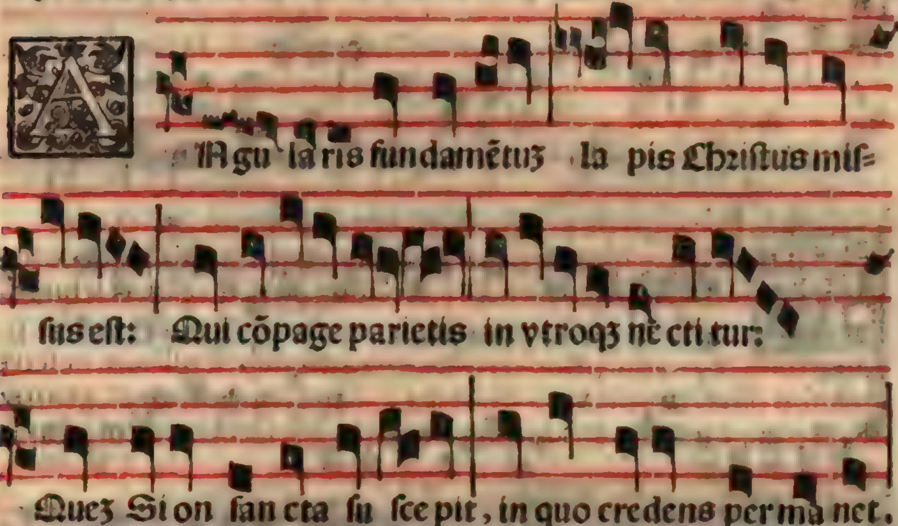
Quę conſtru i tur in cę lis vi uis ex lapidibus, Et an-

ge lis co ro na ta vt ſpon ſa ta comi te. Noua veni ẽs e cęlo nuptiali thalamo, pręparata, vt ſpõſata copuletur Dño:

Platee

Plateę ⁊ muri eius ex auro puriſſimo. Portę nitent margaritis, adytis patētibus: Et virtute meritoꝝ illuc introducitꝰ ois, q ob Chriſti nomen hic in mundo premitur. Tunſionibus, pſſuris expoliti lapides ſuis coaptantꝰ locis, p manū artificis, diſponuntꝰ permanſuri, ſacris ędificijs. Gloria ⁊ honor Deo, vſquequaque altiſſimo: vna pri, filioqꝫ, inclyto paraclito: cui laus eſt ⁊ poteſtas per immenſa ſecula. Amen. ¶ Ad laudes hymnus.

Omnis illa Deo ſacra ⁊ dilecta ciuitas, plena modulis in laude ⁊ canore iubilo Trinū deuꝫ, vnicumqꝫ cum fauore prędicat. Hoc in templo ſumme deus exoratus aduenit: Et clementi bonitate precū vota ſuſcipe: Largā benedictionē hic infunde iugiter. Hic promereantꝰ oēs petita acquirere, Et adepta poſſidere cū ſcis perenniter, Paradiſum introire tranſlati in requiem. Gloria ⁊ honor Deo vſquequaqꝫ altiſſimo, vna pri, filioque ⁊ inclito paraclito: Cui laus eſt ⁊ poteſtas p immenſa ſecula. Amē.

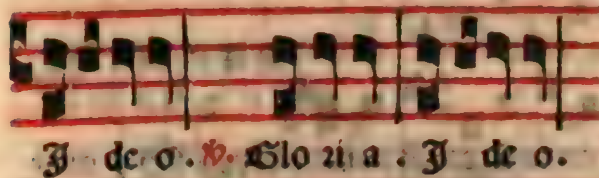
¶ Ordo ad recipiendu proceſſionaliter prelatu vel legatu. Ca. 26.

Cum prelatꝰ vel legatꝰ aliqd oppidū inſigne eſt ingreſſurus, proceſſio cleri et more loci ordinata cum cruce procedit illi obuiā extra portā oppidi. Et cū legatus ſeu prelatus aduenerit, prelatus eius loci ſiue perſona dignitateꝫ habens, indutus ſuperpelliceo ⁊ pluuiali precioſo, offert venienti crucem oſculandam: quaꝫ legatus, ſeu prelatus ex equo, vel ſi maluerit deſcendens in terra ſuper tapetē ſtratuꝫ, genuflexus de-

pus devote oſculatur. Tũ ſi intrans eſt ep̃s, vel maior aut p̃ſbyter, vel ep̃s cardinalis, cantores incipiunt ⁊ proſequũtur añaz.

Si vero legatus re=
cipiendus, ſit dia=
conus cardinalis.
cantatur reſponſo=
rium ſequens.

Si autem duo, vel plures re=ciperentur legati, etiaʒ ſi [illegible] eſſent epiſcopi, vel preſbyteri cardinales, cantent añam.

Poſtea dicatur reſponſorium.

In porta aūt oppidi cōuenerūt primores illius obuiare legato, vel prelato primo intranti: ac il lum benigne ſuſcipere, & offerre, ac baldachinū ſup eum defer re. [illegible] Incepta aña pceſſio, q locū habere debet imediate poſt cru cē plana, ordine ſuo pgredit: & cātant poſt dictas añas [illegible] ria, alia

ria, alia cantica, vel hymni: prout magis placebit: vſqz ad eccleſiã principalẽ loci. Equitantes vero oẽs equitare debẽt ante pceſſionẽ. Togati vero debent legatũ, ſeu prelatũ ſequi. Cum aũt p̄latus ſeu legatus deſcẽderit, ⁊ intrauerit portã principalis eccleſie, p̄latus eccleſie, ſeu maiorẽ dignitatẽ habẽs, indutus, vt ſupra, detecto capite, offert illi aſperſoriũ cũ aqua benedicta: qͥ prelatus ſeu legatus accipiens aſpergit primo ſeipſum, deinde alios. Cum idẽ prelatus eccleſie, ſeu primã dignitatẽ habens, offert ei nauiculam, aliquo alio ſacerdote ſuper pelliceo induto thuribulũ porrigente, ⁊ legatus ſeu p̄latus imponit incenſũ, ⁊ ſtatim p̄latus eccleſie ſeu alius dignior incenſat ipſũ p̄latũ, ſeu legatũ ſtantẽ cũ capite detecto more ɔſueto. Deinde procedũt ad altare maius eccleſie: ⁊ ibi ſuper faldiſtorio ante infimũ gradũ altaris parato procũbit ⁊ orat p̄latus ſeu legatus. Interim vero p̄latus eccleſie, ſeu dignitatẽ maiorẽ habẽs ſtans in cornu epiſtole altaris verſus ad oratẽ detecto capite dicit ℣. Propterea noſter aſpice deus, ℟. Et reſpice in faciẽ Chr̄i tui. Cum oibus ſubſequentibus ſi receptus ſit prelatus, aut legatus, epiſcopus, vel presbyter cardinalis. Si vero ſit diaconus cardinalis, omiſſo ℣. precedente: dicit ſequens tantũ ℣. Saluum fac ſeruum tuum domine. ℟. Deus meus ſperantem in te. ℣. Mitte ei dñe auxilium de ſancto. ℟. Et de ſion tuere eum. ℣. Nihil pficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Dñe exaudi orationẽ meã. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cũ ſpiritu tuo. Oremus. Oro.

Omnipotens ſempiterne deus, qui facis mirabilia magna ſolus, pretende ſuper hunc famulũ tuũ, ⁊ cunctas congregationes illi cõmiſſas, ſpiritum gratie ſalutaris: ⁊ vt in veritate tibi cõplaceat, ppetuũ ei rorem tue benedictionis infunde. Per Chriſtũ dñm noſtrũ. ℟. Amen. His dictis, cãtores cantat aliquã añaz eis magis placentẽ, de ſancto patrono eccleſie, cum verſiculo de eodem ſancto. Et cum di verſiculus, ſurgit p̄latus, vel legatus: aſcendit ad altare, oſculatur illud in medio. pcedit ad cornu ep̄le, vbi ſtãs ad ipſum altare verſus cãtat orõnẽ de dicto ſcõ: deinde ad mediũ altaris reuertitur, vbi ſtans dat benedictionẽ ſolẽnẽ ppl'o, dicẽs. Sit nomẽ dñi bñdictũ ⁊c. Qua data facit pmulgari p vnũ ex ſuis, ſiue ex beneficiatis eccleſie indulgentias,

dulgentias, quas ipſe p̄ſentibus ↄcedit: deinde p̄latus eccleſie & alij, dimiſſis paramētis, aſſociāt illū vſq3 ad diuerſoriū ſuū.

¶ Ordo ad recipiendum Epiſcopum nouiter creatum.

Cum vero nouus p̄latus primo ad oppidum aliquod ſue dioeceſis veniens recipitur, loco orationis p̄dicte ſcilicet Omnipotens ſempiterne Deus, qui facis mira. dicitur ſequens. Oratio.

Deus oīuz fidelium paſtor & rector: famulū tuū N. quē eccleſie tue preeſſe voluiſti, propitius reſpice: da ei, q̄s, verbo & exēplo quibus preeſt proficere: vt ad vitā vna cū grege ſibi credito perueniat ſempiternā. Per Chr̄m dn̄m nr̄m. ℟. Amen.

¶ Ordo qualiter recipi debeat epiſcopus, quando venit ad viſitandas parochias. Cap. 27.

Pontifex viſitaturus parochias ſuas cum ad oppida ſue dioeceſis peruenerit recipitur p̄ceſſionaliter eo ordine p̄ut ſupra in receptione prelati, ſeu legati dictū eſt, hoc ſolo dempto q̄ loco ōronis. Op̄s ſempiterne deus, q̄ facis mirabilia magna &c. ſeu Deus oīum fideliū paſtor & re. ipſo p̄lato an̄ altare in faldiſtorio genua flectēte, dr̄ ſequens ōro.

Deus humiliū viſitator, qui eos paterna dilectione conſolaris, pretende ſocietati noſtre gratiam tuam: vt per eos in quibus habitas, tuū in nobis ſentiamus aduentū. Per Chriſtum dominum noſtrū. ℟. Amen. Qua finita, pontifex ſurgit, aſcendit ad altare maius, oſculatur illud in medio, & ibidē populo ſolenniter benedicit. Deinde verſus ad populū ſedēs ibidē in aliqua ſede, ſeu faldiſtorio, vel ſtans apodiatus ad altare, prout ſibi magis placebit, proponit populo cauſas aduētus ſui: q̄ ſacri canones & eccleſiaſticus ordo hoc fieri precipiunt p̄p multa. ¶ Primo, ad abſoluendas aīas defunctorū. ¶ Scd̄o, vt ſciat & videat qualiter eccleſia ipſa ſpiritualiter & tp̄aliter gubernetur. Quō ſe habeat in ornamentis. Qualiter ibi eccleſiaſtica ſacramenta miniſtrentur, & diuina officia peragant. Quale ſeruitiū ibi impenditur. Qualis ſit vita miniſtrorū & populi, vt ex officio inq̄ſitionis ſue, p eū ſiqua in p̄miſſis corrigēda fuerint, corrigant & emendent. Et p̄cipit fieri libros, & alia neceſſaria eccleſiaſtica ornamenta. ¶ Tertio, ad adulteria, fornicationes, ſortilegia diuinationes, & ſimilia publica in populo punēda, ad

da. ad quod interdū non ſufficiūt eccleſiarū rectores. Oſtendit diligenter populo q̄ dānabilia ⁊ deteſtanda ſint crimina ipſa. ¶ Quarto, ꝓp caſus, qui de iure vel cōſuetudine ad epiſcopum duntaxat pertinere noſcuntur, qui in cōſtitutionibus ſynodalibus cōtinentur, de quibus nullus alius ſe intromittere poteſt: Proteſtās plebi, q̄ ſi q̄s, vel ſiqua in aliquo ipſorū̄ caſuū, vel in quocūq̄ alio cōſilio eius indiguerit, paratus ſit benigne audire ⁊ ꝯſiliū ⁊ abſolutionē impendere, ac pęnitentiā miſericorditer iniungere ſalutarē. ¶ Quinto, ad exhibendū ſacramentum cōfirmationis, qd nullus alius niſi ſolus epiſcopus ex diuina ⁊ apoſtolica inſtitutione dare pōt. ¶ Sexto, īducit diligēter populū ad pęnitentiam, ⁊ inſtruit in eccleſiaſticis ſacramētis, ⁊ in articulis fidei, ⁊ qualiter debēt declinare a malo ⁊ facere bonū, Fugere vitia ⁊ ſectari virtutes, Alteri non facere qd ſibi fieri nolunt. His expletis fit populo ꝯfeſſio ⁊ abſolutio generalis, ⁊ indulgentia datur per pōtificē. Poſt hec pōtifex depoſita cappa, induit amictu, ſtola, pluuiali violacei vel nigri coloris, ⁊ mitra ſimplici: ⁊ ſtās cū mitra iuxta altare, verſus ad populū, incipit añam. **Si iniquitates.** Deinde cū miniſtris, ſeu capellanis ſuis dicit pſal. **De profundis. f. 264.** ⁊ terminet per **Requiē ęternam.** Tum dicit totam añā. **Si iniquitates obſeruaueris dñe, dñe qs ſuſtinebit?** Qua dicta, depoſita mitra dicit **Kyrie elei. Chřie eleiſ. Kyrie eleiſ. Pr nr.** qd ſecrete completur. Et interī accepto aſperſorio cū aqua benedicta, terrā aſpergit ante ſe deinde impoſito incenſo in thuribulo ⁊ illo benedicto eodē modo incenſat. Quo facto pnūciat. ℣. **Et ne nos.** ℟. **Sed lib.** ℣. **In memoria ęterna erunt iuſti.** ℟. **Ab auditione mala non timebunt.** ℣. **A porta inferi.** ℟. **Erue domine aīas eorū.** ℣. **Requiē ęternā dona eis dñe.** ℟. **Et lux perpetua luceat eis.** ℣. **Dñe exaudi.** ℟. **Et clamor m.** ℣. **Dñs vobiſcū.** ℟. **Et cū ſpū tuo. Oremus.** Oratio.

Deus, qui inter apoſtolicos ſacerdotes famulos tuos pontificali feciſti dignitate vigere, pręſta, quę ſumus: vt eorū quoque perpetuo aggregentur conſortio. Per Chřm dñm noſtrū. ℟. **Amē.** Deinde aqua benedicta, thuriferario, duobus ceroferarijs, Cruce, ⁊ clero pręcedentibus, ⁊ cantantibus ℟. **Qui lazarū.** cum verſu, ſupra **fol. 169.** Pontifex cū mitra exit ad cęmeteriū, interum dicens cum miniſtris ſuis antiphonam.

Si iniquitates obſeruaueris dñe. ps. De profundis. folio 264. vſque ad finem cum Requiem ęternam. ⁊ aña. Si iniquitates obſeruaueris dñe, dñe qs ſuſtinebit? Quibus omnibus dictis, cum fuerint in medio cęmeterij, firmant ſe ſuo ordine: ⁊ chorus cantat ℟. Libera me dñe de morte ęterna, cũ ſuis verſiculis, ⁊ Requiem ęternam. fol. 164. Cum repetitur ℟. Libera me domine. vſque ad primum ℣. Interim dum ℟. repetitur, offertur per maiorem eccleſię nauicella, ⁊ per alium ex miniſtris thuribulum pontifici: qui imponit incenſum more conſueto. ℟. repetito, Chorus cantat Kyrie eliſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſ. Mox pontifex mitra depoſita cõuenienti voce dicit Pater nr̃. Deinde aſpergat ⁊ incenſat prout fecit in eccleſia. Quo facto dicit ℣. Et ne nos induc. ℟. Sed libera. ℣. In memoria ęterna erunt iuſti. ℟. Ab auditione mala nõ timebunt. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aīas eorum. ℣. Requiem ęternam. ℟. Et lux perpetua. ℣. Dñe exaudi orationem meã. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vob. ℟. Et cũ ſpũ tuo. Oremus. Oratio.

DEus, qui inter apoſtolicos ſacerdotes famulos tuos ſacerdotali feciſti dignitate vigere, pręſta quęſumus, vt eorum quoque perpetuo aggregentur conſortio. Alia oratio.

DEus venię largitor ⁊ humanę ſalutis amator, q̃s clementiam tuã: vt noſtrę congregationis fratres, propinquos ⁊ benefactores, qui ex hoc ſeculo tranſierũt, beata Maria ſemper virgine intercedente cum omnibus ſanctis tuis, ad perpetuę beatitudinis conſortium peruenire concedas. Alia oratio.

DEus, cuius miſeratione animę fidelium requieſcunt: famulis ⁊ famulabus tuis oībus hic, ⁊ vbique in Chr̄o quieſcentibus, da propitius veniam peccatorum: vt a cunctis reatibus abſoluti, tecum ſine fine lętentur. Per eundem Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. ℣. Requiem ęternam dona eis dñe. ℟. Et lux perpetua. Tum duo cantores dicunt ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. Et mox pontifex eleuata dextra, pducit ſignum crucis ad omni parte ſuper cęmeteriũ. Tunc accepta mitra per pontificem, reuertuntur omnes ad eccleſiam ordine quo venerunt, choro dicente ꝯiũcti voce ſine nota totũ ps. Miſerere mei deus ſm magnam miſericordiam tuam, cum ℣. Requiẽ ęternã dona eis dñe. ℟. Et lux ppetua luceat eis. Quẽ etiã põtifex ipſe dicit voce ſubmiſſa cũ miniſtris ſeu capellanis ſuis:

nis ſuis: quibus dictis, ⁊ pōtifice ad chorū aſt maius altare pulſato, Pōtifex depoſita mitra ſtās ibidē in medio verſus ad altare dicit Kyrie elei. Chriſte elei. Kyrie eleiſon. Pr̄ nr̄. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dn̄e aīas eor. ℣. Dn̄e exau. ℟. Et clamor. ℣. Dn̄s vobiſ. ℟. Et cū ſpū tuo. Oremus. Oro.

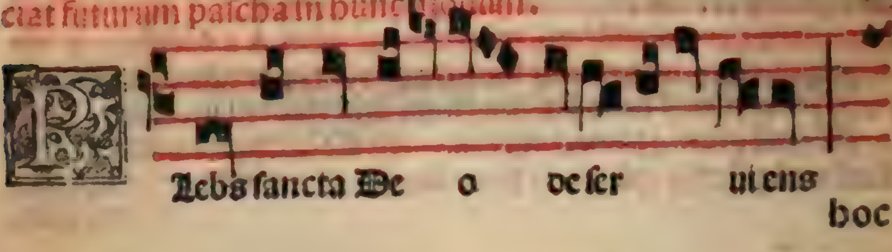
ABſolue, q̄ſumus domine, animas famulorū famularūq; tuarum ab omni vinculo delictorum, vt in reſurrectionis gloria inter ſanctos ⁊ electos tuos reſuſcitati reſpirent. Per do.

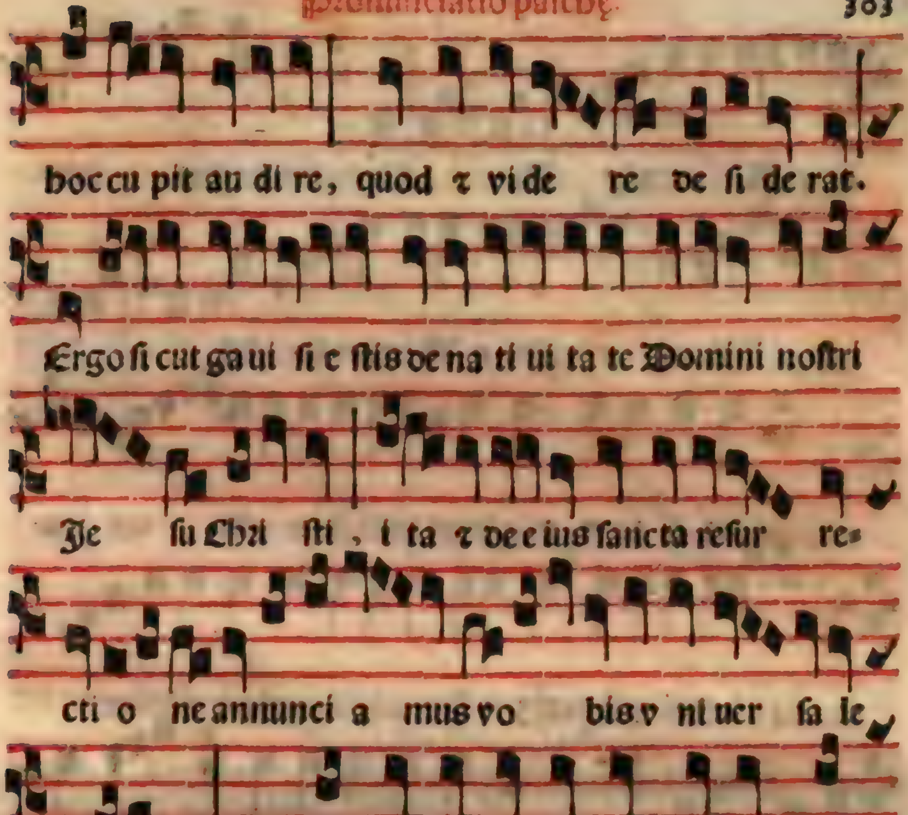
His peractis, depoſitis ſtola ⁊ pluuiali nigris, ſeu violaceis, ⁊ aſſumptis albis, poterit pōtifex cōfirmare pueros, pmiſſa monitione, ⁊ alijs ſeruatis, put in pōtificali libro notatum eſt: aut, ſi placet, poterit pōtifex illud p alia hora vel die reſeruare, ⁊ ſucceſſiue alia facere, q̄ ſupra pponit ſe facturū. Expedita itaq; cōfirmatione, ⁊ bn̄dictis ornamētis, ſi qua bn̄dicēda ſunt, depoſitiſq; indumētis eccleſiaſticis, cōfeſſiones, deinde q̄relas, ſique ſunt, audit. Tū de cōuerſatione cleri ⁊ populi, ac qualiter ſpūalia ⁊ tpalia in ipſa eccleſia miniſtrantur, ⁊ de libris ac ornamētis diligēter de plano iquirit. Peracta demū viſitatione illius loci, ⁊ oīb⁹ expeditis, cū diſcedere voluerit pōtifex, in ſuo habitu cōi accedit ad eccleſiā: ⁊ ſtās ante altare i cornu epiſtole verſus ad illud dicit pſalmū. De pfundis. 264. totū cū Requiē eternam. ⁊ añ. Si iniq̄tates. Deinde dicit Pr̄ nr̄. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dn̄e aīas eorū. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Dn̄e exaudi oratione meā. ℟. Et clamor meus ad te ve. ℣. Dn̄s vobiſcum. ℟. Et cū. Oremus.

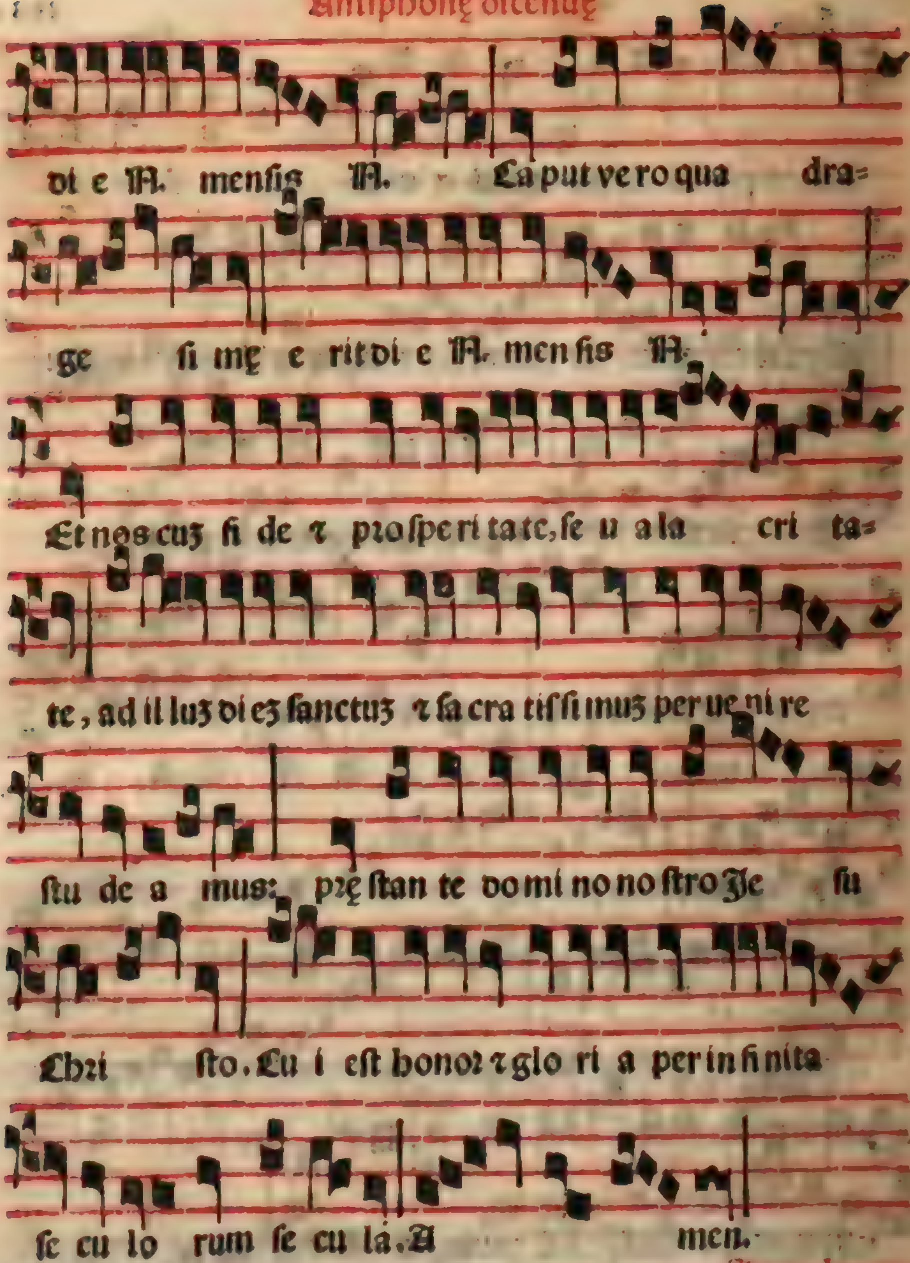
DEus cuius miſeratione anime fideliū requieſcunt, famulis ⁊ famulabus tuis oībus hic ⁊ vbique in Chriſto quieſcentibus da propitius veniam peccatorum: vt a cunctis reatibus abſoluti, tecū ſine fine letentur. Per eundem Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Poſt hec diſcedit quo voluerit.

¶ Pronunciatio future paſche in die Epiphanie. Cap. 28.

¶ In die Epiphanie cantato euangelio, diaconus pronunciat futurum paſcha in hunc modum.

hoc cu pit au di re, quod ⁊ vi de re de ſi de rat.
Ergo ſi cut ga ui ſi e ſtis de na ti ui ta te Domini noſtri
Je ſu Chri ſti, i ta ⁊ de e ius ſancta reſur re-
cti o ne annunci a mus vo bis v ni uer ſa le
gau di um. Qua pro pter a ſtan ti bus vo bis fra-
tres cha riſ ſi mi, annun ci a mus vobis diem ſan-
ctum ac ſa cra tiſ ſi mum pa ſche: quod e rit
die.

di e N. menſis N. Caput vero qua dra=
ge ſi mę e rit di e N. men ſis N.
Et nos cuz fi de ⁊ pꝛoſperi tate, ſe u a la cri ta=
te, ad il luz di ez ſanctuz ⁊ ſa cra tiſſi muz per ue ni re
ſtu de a mus: pꝛę ſtan te do mi no no ſtro Je ſu
Chꝛi ſto. Cu i eſt honoꝛ ⁊ glo ri a per in fi nita
ſe cu lo rum ſe cu la. A men.

Antiphonę dicendę poſt completorium. Cap. 29.

Hec ſubſcriptę cantant poſt cõpletoriũ prout anni ordine ſubſcripto. A primo ſabbato de Aduentu vſq; ad purificationẽ beatę Marię dicitur **Alma redemptoris.** A purificatione vſq; ad paſcha dicitur **Aue regina celorũ.** A paſcha vſq; ad octauam Penteceſtes dicitur **Regina celi lęta.** Ab octaua Penteceſtes vſque ad aduentum dicitur **Salue regina.** Antiphona.

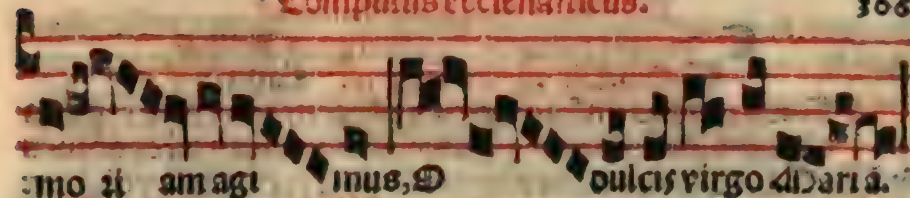

il lud a ue pec ca to rum mi ſe re re. Antiphona.
A Ue re gi na cę lo rum. A ue domina
an ge lo rum: ſal ue ra dix ꝛ porta, ex qua mundo
lux eſt or ta. Gaude glo ri o ſa ſuper omnes ſpe ci o=
ſa. Va le val de de co ra: ꝛ pro no bis ſemper
Chri ſtum ex o ra. Aña. Regina cęli lętare. fo. 266.
S Al ue re gi na mi ſe ri cor di ę. Vita,

Vi ta, dul ce do ⁊ ſpes noſtra ſal ue. Ad te
cla ma mus exu les fi li ȷ Euę. Ad te ſu ſpi ra mus
gementes ⁊ flen tes in hac lacrymarum val lę. Eia.
er go aduoca ta noſtra, il los tu os mi ſe ri cor-
de o cu los ad nos con uer te. Et Je ſum bene-
di ctum fructum ventris tu i no bis poſt hac exi-
li um o ſtende. O cle mens. O pi a

Q q O dul-

O dulcis virgo Mari a. ℣. Vir go ma ter
ec cle si ę, ęternę por ta glo ri ę, eſto no b. re-
fu giuz a pud pa trem ⁊ fili uz. O cle mēs.
Virgo clemēs, virgo pi a, virgo dulcis o Mari a. Exau
di pre ces om niuz, ad te pi e clamanti uz O pi-
a. Glo ri o ſa dei ma ter: cuius natus eſt ac
pa ter: Ora pro no bis om nibus: qui tu i me-
mo ri

¶ Tractatus computi ſummatim excerptus ex computo Reverendiſſimi patris domini Guillelmi Durantis epiſcopi Mimatenſis, valde neceſſarius ſacerdotibus.

Quoniam, ſicut ait beatus Auguſt. 38. di. ¶. Que ipſis. Sacerdotes cõputuʒ ſcire tenent: alioquin vix in eis nomen ſacerdotis conſtabit. Sub quo uerbo notitiã curſus tpis lune, ⁊ calẽdarij intelligimus: qm̃ cõputus eſt ſcientia certificandi tempus ſm ſolis ⁊ lune progreſſum: Idcirco ad ſimpliciũ ſacerdotũ inſtructionẽ, de hoc aliqua claro cõpendio perſtringemus, prout ad vſum eccleſię dinoſcitur pertinere. Dĩ aũt computus a cõputo, quia in ipſo cõputando procedimus, non quia in ipſo cõputare doceamur. Et eſt duplex cõputus. ſ. aſtronomicus, ſeu philoſophicus: ⁊ vulgaris, ſeu eccleſiaſticus: ſed de aſtronomico, nil ad pñs. Vulgaris computus eſt ſcientia diſtinguendi tempus certa rõne, ſiue ſcientia tẽporis diſcretiuis, ſm eccleſię vſum. Tempus eſt mora motus rerum variabiliũ: cuius partes decem eſſe dicuntur, ſ. annus, menſis, ſeptimana, dies, quadrans, hora, punctum, momentum, vncia, ⁊ atomus. Annus continet duodecim menſes: quinquaginta duas ſeptimanas, ⁊ diem vnum: trecentos ſexagintaquinque dies, ⁊ ſex horas ⁊ quędam momẽta. Menſis cõtinet quatuor ſeptimanas, vel paulo plus. Septimana ſeptem dies. Dies quatuor quadrantes. Quadrãs ſex horas. Hora quatuor pũcta. Pũctum decẽ momenta. Momẽtũ duodecim vncias. Uncia quadragintaſeptẽ atomos. Atomus indiuiſibilis eſt: nam atomos gręce indiuiſio latine dicitur: Anni ergo ſolaris fere duodecima pars menſis eſt. Septimana vero eſt fere quarta pars menſis. Dies naturalis ſeptima pars ſeptimanę. Quadrans quarta pars diei naturalis. Hora ſexta pars quadrantis. Punctum quarta pars horę. Momentum decima pars puncti. Uncia duodecima pars momenti. Atomus quadrageſimaſeptima pars vncię. Ceterum duplex eſt annus. ſ. ſolaris, ⁊ lunaris.

De diuerſis anni nominibus

¶ Incipit primus Tractatus de Anno.

¶ Quid ſit annus ſolaris. Cap. 1.

ANnus eſt ſolis anfractus; cum peractis trecētis ſexaginta quinqꝫ dieb. ſex horis, ⁊ quibuſdā momentis ad eadē loca ſyderū redit. Dr ergo annus, qꝛ mēſib. in ſe recurrētib. voluitur, ab an, quod eſt circū, ⁊ eo is: q̄ſi circulariter rediens. Annus ſm̄ diuerſos diuerſa hꝫ initia: q̄m arabes ⁊ egyptij illū ichoāt poſt ſolſtitiū eſtiuale. ſ. a ſeptēbri, pro eo ꝙ legit arbores in principio mūdi fructū habuiſſe: ⁊ qꝛ hoc in ſeptēbri ꝯtingit, putāt tūc mūdū factū fuiſſe: ideoqꝫ ibi incipiūt annū. Numa vero Pōpilius ⁊ Romani annū a ianuario inceperūt, ꝓ eo ꝙ tūc vel paulo ante ſol nobis incipit appropinquare. Judei a martio inceperūt: qꝛ in eo conditus eſt mūdus. Et ideo dr̄ ꝙ decimuſoctauus dies eius eſt primus dies ſeculi. Quos oēs quo ad aliqua computiſte imitātur. Ipſi nāqꝫ a ſeptēbri incipiūt rl̄ares lunares, ⁊ embolismos, ⁊ epactas, ⁊ oēs annos lunares. A ianuario vero incipiūt aureū numerū, ⁊ quaſdā lr̄as dn̄icales: a martio regulares ſolares ꝯcurrētes, ⁊ quaſdaꝫ lr̄as dn̄icales: ꝑut in ſecūda parte apparebit. Sane quidā moderni ob reuerentiā ſaluatoris computant annos a natiuitate eius. Alij vero ab eius incarnatione, i. annunciatione B. Marię: q̄n illa dixit, Ecce ancilla Dn̄i. ⁊c. ſtatim enim fuit Chriſtus deus ⁊ homo, ⁊ plenus ſpiritu ſancto.

¶ De diuerſis nominibus anni. Cap. 2.

ANnorū alius eſt naturalis: alius vſualis, alius legitimus, alius emergēs, alius ſolaris, alius magnꝰ, aliꝰ olympias, aliꝰ luſtralis, alius indictionalis, alius iubileus, aliꝰ benignitatis, alius ęternitatis ⁊ glorię. ¶ Annus naturalis eſt cū luna ſoli opponitur: vñ ſol eclipſiꝫ patitur. ¶ Vſualis ſiue tp̄alis ē, qui ſm̄ vſum hoīum ſuū initiū hꝫ a ianuario vſqꝫ ad ſequentē ianuariū. ¶ Legitimus ſiue cęrimonialis eſt, qui ꝯputatur ſm̄ lunationes ab aprili vſqꝫ in aprilē. Aprilis. n. eſt primus mēſis apud hebręos. ¶ Emergēs ē, i quo aliquod magnū iudęis vel alijs ꝯtingit: a quo facto in illiꝰ memoriā annū incipiūt ꝯputare. ſ. a quo ſuis die. ¶ Annus ſolaris eſt ſpatiū in quo circuit ſol 12. ſigna zodiaci: quē circulū facit, vt p̄miſſum eſt, in 365. diebus ⁊ fere ſex horis: fere dixi, ꝓꝑ q̄dā momēta, q̄ adijciūtur, ſicut īfra dicetur. Hę aūt ſex horę de q̄rto in q̄rtū annū faciūt vnū diē naturaleꝫ

biſſex-

biſſextilē: ⁊ annus iſte cōis eſt oībus gētibus: ⁊ incipit qualibet die: ⁊ qualibet die finitur, trāſactis prędictis diebus. Et iſte poteſt etiam dici naturalis.

¶ De ſignis zodiaci. Cap. 3.

Signa vero prędicta ſunt iſta. Aries, Taurus, Gemini, Cācer, Leo, Virgo, Libra, Scorpio, Sagittari⁹, Capricorn⁹, Aquarius, ⁊ Piſces: vnde verſus. Hęc ſunt ſigna poli, quę ſemper ſunt via ſoli. Eſt aries, taurus, gemini, cancer, leo, virgo, Libraq;, ſcorpio, chiron, capricorn⁹, vrnula, piſces. Et nota ꝙ cęli habitatio ſtat circulorū diſtincta zonis: Zonę autē ipſę ſunt quinq;: quę ideo zonę, vel circuli appellant: qꝛ in circunductione ſphęrę exiſtunt. Zodiacus autē circulus eſt, qui ex linearum quinq; angulis, ⁊ ex linea cōſtat. Rurſus zodia gręce dꝛ aial, ſiue ſignum latine: inde zodiacus dꝛ aial, ſeu ſignifer circulus, ex eo ꝙ in medio firmamēti ſunt duodecim ſigna per tranſuerſum poſita, ęqualr per circulū diſtincta: q̄ formis ⁊ nominibus aialiū deſignatur: qꝛ ſol intrans in illa ꝓprietates aialiū quodāmodo ſortitur: vel qꝛ ſtellę in ſignis diſpoſitę ſunt aialium figuris.

¶ Signū aūt dꝛ duodecima pars zodiaci. Sol quidē intrat in aliqđ de prędictis ſignis quolibet menſe in 15. calen. ſm eccl'am. vnde in martio intrat in arietē 15. calen. aprilis: in aprili intrat tauruꝫ 15. cal. maii: ⁊ ſic per ordinē mēſium ⁊ ſignorum. ¶ Primuꝫ igitur ſignum eſt aries, in quo ſol dꝛ eſſe factus: ⁊ in quo ſigno eſt ſol circa principia veris, ſic dictuꝫ: qꝛ ſicut aries eſt aial retro debile hñs ante aliquid roboris: ſic ſol in tpe. i. in principio arietis, habet debiles vires ꝑꝑ frigus eius fortitudinem minuens: anteriora vero, quę ęſtatem reſpiciunt, aliquid fortitudinis, i. caloris habent. Vel ſicut aries in hyeme cubat in latere ſiniſtro: in vere autē incipit cubare in dextro: ſic ſol ante illud tempus moratur in ſiniſtro latere firmamenti. ſ. in meridie: tunc vero intrat latus dextrum. ſ. verſus aquilonem. ¶ Secundum ſignum eſt taurus, ſic dictuꝫ, quia ſicut taurus fortior eſt ariete, ſic fortioris eſt efficacię ſol in illo tempore quo ad nos, q̄ꝫ in pręcedenti. Verunt̄ ante eſt efficacior quaꝫ poſt: ſicut taurus ante fortior eſt q̄ꝫ retro. ¶ Tertium gemini, ſic dictuꝫ, qꝛ illo tpe vis ſolis geminatur: Incipit. n. eſſe calidus ⁊ ſiccus effectiue: Vel quia tunc pręcipue res geminantur, ideſt multiplicantur. Aues enim ⁊ aialia fętum producunt. Vel ꝑꝑ geminos ſiue duos gra-

ꝯtinet viginti momēta ꝛ duo pūcta: ſꝫ multiplicatis duodecies duobus pūctis hēmus ſex horas ex biſſe momētorū collectas: q̄ de quarto in quartū annū cōſtituunt vnū diē, q̄ dꝛ biſſextilis.

¶ Rurſum ſm Iſid. ꝑ ſingulos annos creſcit pars quarta aſſis: ac vbi quarto anno aſſis ꝯpleta fuerit, biſſextū vnū facit: ꝛ ideo ꝑ quatuoꝛ annos vnus biſſextilis adiect⁹ eſt. Dictus aūt eſt ſm eū biſſextus: qꝛ bis ſexies ductus aſſem facit, qḋ eſt vn⁹ dies. In quo loco calēdarij poni debeat illa dies, his verſibus ꝯtinetur.

Biſſextum ſextę martis tenuere calendę,
Poſterioꝛe die celebꝛantur feſta Matthię.

Hoc eſt dicere, ꝙ illa lr̄a, vbi dꝛ in calēdario 6. calen. martij, debet poni dies biſſextilis: ꝛ tūc ſtamus ſiue ſedemus duobus diebus ſupra illa lr̄a: ſed feſtū ſci Matthię, qḋ dꝛet illa die celebrari, celebratur tm̄ in ſequenti, ita tn̄ ꝙ inter ipſuꝫ feſtū ꝛ vigiliaꝫ nullū ſit mediū. extra de ver. ſig. q̄ſiuit. Nō intereſt, tn̄, vtrum ipſuꝫ feſtū in prima, vel i ſcđa die ṗdictarum duarū celebretur: ſed regionis in hoc ꝯſuetudo ſeruet. Iſidoꝛus dicit, ꝙ e ſexto nonas martij vſqꝫ in diē calē. ianuarij lunę curſu biſſextus apponitur: atqꝫ inde detrahitur. Si aūt volumus ſcire qn̄ ſit ann⁹ biſſextilis: debemus diuidere annos Dn̄i per quatuoꝛ, quoties poſſumus: ꝛ ſi nullus ſuperauerit, tunc erimus in anno biſſextili: ſi autem aliqs remāſerit, tunc non erit biſſextus: vnde verſus. Anni diuiſi Dn̄i per quatuoꝛ ęque Mōſtrat biſſextuꝫ qua rōne ſcias. Hoc aūt verū eſt ſm illos, q diuidūt annos dn̄i, incipiēdo a natiuitate vel a ianuario: nō ſm illos, q incipiūt ab incarnatione. Alia ēt doctrina ad inueniēduꝫ biſſextuꝫ ponet infra: vbi de cōcurrentibus agetur.

Pro inueniendo anno biſſextili facilis modus.

¶ De quatuoꝛ tempoꝛibus anni. Cap. 5.

TEmpoꝛa ſiue partes anni ſolaris ſunt quatuoꝛ. ſ. ver, ęſtas, autumnus, hyems. Dicta autem ſunt tpa a cōionis tempeRamento, eo ꝙ inuicem ſe humoꝛe, ſiccitate, caloꝛe, ꝛ frigoꝛe cōtemperent: hęc ꝛ curricula dn̄r, qꝛ non ſtant, ſed currunt. Ver dictum eſt, quia viret. Aeſtas dꝛ ab ęſtu. i. caloꝛe: inde ęſtas quaſi vſta ꝛ arida. Autumnus a tēpeſtate vocatur: qn̄ ꝛ folia cadunt, ꝛ oia matureſcunt. Hyems dꝛ rōne hemiſpherij: qꝛ tunc ſol circulo voluitur breuioꝛi. Unde ꝛ hoc tempus bꝛuma dicitur: quaſi brachis, ideſt breuis: vel a cibo, quia tunc maioꝛ eſt veſcendi appetitus: edacitas enim grece bꝛuma appellatur: Principia

cipia aūt partium anni ſm eccleſiam his verſibus continentur.
Feſtum Clementis hyemis caput eſt orientis.
Cedit hyems retro cathedrato Simone Petro.
Ver fugat Urbanus, eſtatem Symphorianus.
Id tibi quod reſtat autumni tempora pręſtat.
Hoc eſt dicere feſtū Clementis: ꝙ eſt 9. calen. decēbris, eſt principiū hyemis, ⁊ durat vſqȝ ad feſtū cathedrę ſci Petri: tunc incipit ver: ⁊ iſtud feſtū ē 8. cal. martij: ⁊ ver durat vſqȝ ad feſtū ſcti Urbani: ꝙ eſt 8. calē. Junij: tunc incipit ęſtas: ⁊ durat vſqȝ ad feſtū ſymphoriani: ꝙ eſt 11. cal. ſeptēbris: tunc incipit autūnus: ⁊ durat vſqȝ ad feſtū clemētis, in quo incipit hyems. In his quatuor partibus anni triduana ieiunia celebramus: ⁊ ideo ieiunia quatuor tpꝫ appellātur. Ieiuniū veris eſt in prima ſeptimana quadrageſimę. ſ. in quarta feria poſt cineres. Ieiuniū ęſtatis eſt in prima die mercurij poſt pēte. Ieiuniū autūni eſt in tertia die mercurij ſeptēbris. ſ. in quarta feria poſt feſtum ſcē crucis. Ieiuniū hyemis eſt in quarta feria poſt feſtum B. Lucię. vñ verſ. eſt.

Quatuor tēpora ieiuniorum.

Uult crux, Lucia, cineres, chariſmata dia,
Ut det vota pia quarta ſequens feria.
¶ Fiunt ad hoc ieiunia in quarta feria: qꝛ Chꝛs a iuda traditus eſt: ⁊ in ſexta feria, qꝛ in ea crucifixus eſt: ⁊ in ſabbato, quia tunc apl'orū triſtitiā de nece ſaluatoris repñtamus: nā ſi cōpatimur ⁊ ꝯregnabimus. De ꝯſe. di. 3. cap. ieiunia. ⁊ c. ſabbato. Aduentus autē dñi incipit dñica proximiori feſto ſancti Andreę ante vel poſt, vel in ipſo feſto. ¶ De ſolſtitio ⁊ ęquinoctio, ac varijs temporibus anni diuerſis nominibus appellatis. Capitu. 6.

Adhuc i anno ſolari ꝯtingūt duo ſolſtitia, ⁊ duo ęqnoctia.
Solſtitia in ęſtate, ⁊ in hyeme.
Aequinoctia in vere, ⁊ in autumno.
Eſt autē ſolſtitiū maxima inęqualitas diei ⁊ noctis: ſiue ingreſſus ſolis in capricornū vel cancrū: ⁊ dī ſolſtitiū, quaſi ſolis ſtatio, eo ꝙ tunc ſole ſtāte nō creſcunt nec minuuntur dies vel noctes. Aeqnoctiū eſt maxima diei ⁊ noctis ęqualitas: qꝛ tunc ęquali ſpatio horarū ꝯſiſtunt dies: ſiue ingreſſus ſolis in arietē, vel librā. Ubi aūt ſit locus ſolſtitiorū ⁊ ęquinoctiorum his verſibus cōtinetur. Solſtitium decimo Chriſtum pręit, atque Joannem. Aequa crucis feſtum dat tempora martis ⁊ idus. Hoc
eſt

eſt dicere, ꝙ ſolſtitiū hyemale eſt ante natiuitatē xp̄i decem die-
bus, vcꝫ 18.cal. Januarij.quo tp̄e ſol incipit altiores circulos pe
tere: ⁊ ſolſtitiuꝫ ęſtiuale eſt ante natiuitatē Jo. Baptiſtę totidē
diebus, vcꝫ 18.calen.iulij:quo tp̄e incipit ſol ad inferiores circu
los remeare. Vñ ęſtiualis ſolſtitij dies maximus, ſicut ⁊ hyema
lis dies minimus inuenitur. Sed ſm egyptios hyemale eſt 12.
cal.ianuarij.ſm gręcos 11.calē. Aeſtiuale vero ſm ęgyptios 12.
cal.iulij: ſm gręcos 11.cal. ¶ Itēꝫ in feſto crucis, vel ſm alios
12.calen.octobris, eſt ęquinoctium autumnale, ⁊ vbi dr̄ in calē.
idus martij: vel ſm alios 12.calen.aprilis eſt ęquinoctiū verna
le. Olim.n.annus in duas partes tm̄ diuidebatur, ſcꝫ ęſtiuale, ⁊
hyemale ſolſtitium: ⁊ in duo hemiſphęria. ¶ Magnus autem
annus cōpletur reuerſis planetis oib⁹ ad loca ſuę creationis,
qd̄ fit annis non paucioribus 430. ¶ Mundanus vero annus
erit oibus ſtellis ad prima loca reuerſis, quod fit demuꝫ poſt 15.
millia annorum. Magr̄ dicit in hiſtoria Geneſis, vbi agit de
ebrietate Noe, ꝙ magnus annus impletur p curricula ſexcen-
torum annorum. ¶ Aera, qua vtuntur hiſpani ſingulorum an
norum eſt ꝯſtituta a Cęſare auguſto: qn̄ ad primum cenſum or-
bē deſcripſit. Dicta eſt autē ęra ab ęre: ex eo ꝙ ois orbis ęs red
dere profeſſus eſt republicę Romanorum. Prius autem fuerunt
indictiones: poſtea ęrę. ¶ Olympias ꝯſtituta eſt apud gręcos
in Elide ciuitate, Elijs agentibus agoneꝫ, ⁊ quinquennale cer-
tamen, quatuor medijs annis vacantibus: ⁊ ob hoc tp̄s Eliaci
certaminis olympiadem vocauerūt, quadriennio in olympia-
de ſupputato. ¶ Luſtrum eſt penteſium.i.quinquennium, quod
quinto anno dr̄ condi pp olympiades. Romani nondum erant
cōſules neqꝫ ęrę. Quinquennale quidē tp̄s ideo ſic vocatum: qꝛ
cenſu p quinquennium in republica peracto vrbs Romana lu-
ſtrabatur. ¶ Apud Romanos eſt annus indictionalis: q ter q-
nos ꝯtinet annos, vt infra dicetur, ⁊ pręmiſſuꝫ eſt. ¶ Apud he-
bręos eſt annus iubileus.i.remiſſionis: qui ſeptenis completis
annoruꝫ hebdomadib.celebrat̄. ¶ Apud chr̄ianos eſt ann⁹ be
nignitatis ⁊ grē, i quo Chr̄s venit, ⁊ nos ſua benignitate rede-
mit. ¶ Apud ſcōs cōprehenſores eſt annus ęternitatis ⁊ glię: i
quo exultabunt ſcti in gloria ſine fine. ¶ Rurſus ſcl'a gn̄ationi
bus cōſtant: ſic dicta qꝛ ſequuntur: abeuntibus.n.alijs, alij ſuc-
cedant.

cedūt. Hoc tp̄s quidē quinquageſimū annū dicunt: quē hebrei iubileū vocant, vt iā dictū eſt. Et ob hanc cāz hebreus ꝑp vxorē ꝛ liberos amans dñm ſuū aure pertuſa ſeruitio ſubiugat; ꝛ ſeruire iubet ſeculū.i. vſqꝫ ad annū quinquageſimū. ¶ Etas autē plerunqꝫ dr̄ pro vno anno, ꝛ pro ſeptē, ꝛ pro centū, ꝛ pro quouiſ tp̄e. Unde ꝛ etas eſt, quod de multis ſeculis inſtruitur: ꝛ ideo dicta eſt etas, quaſi ſimilitudo eui: nam euū eſt etas ꝑpetua: cuiuſ neqꝫ initiū, neqꝫ finis noſcit. Deriuatū eſt aūt euum ab eonos: quod apud grecos aliqñ ꝓ ſeculo, ꝛ aliqñ ponitur pro eterno. Proprie vero etas duobuſ modis dicit: vz hoīs, ſicut infantia, iuuentus, ſenectus. Aut mundi: cuius prima etas eſt ab Adam vſqꝫ ad Noe: ſecunda a Noe vſqꝫ ad Abrahā: tertia ab Abrahā vſqꝫ ad Dauid: ꝛ quarta a Dauid vſque ad tranſmigrationem Jude in babylonā: quinta de Juda vſqꝫ ad aduentū Saluatoris in carne: ſexta que nunc agit vſquequo mundus iſte finiatur.

¶ Incipit ſecundus tractatus. Et primo de menſe Cap. i.

DIcto de anno, ſequitur videre de menſe. Eſt aūt mēſiſ ſpatiū tēporis, quo a phebo phebe recedens, eidē ꝯpleto ſuo circulo ſociatur. Et dr̄ menſis a menſurando, eo ꝙ annus ꝑ mēſes mēſurat: vel a mene, quod eſt defectus, eo ꝙ luna ſingulis menſibus viſu deficit ab humano: vel ſm̄ Iſidor, a mene grece, quod eſt luna latine. Apud grecoſ enim mēſes legitimi non ex ſolis circulo, ſed ex lune curſu cōnumerant, quod eſt de nona ad nonā. Diuidit aūt annus ꝑ. 12. mēſes: qꝛ ſol peragrādo zodiacū. 12. circuit regiones ſignorūz, ꝛ in his 12. mēſibus cōmorat. Romulus tñ voluit tm̄ decē eſſe menſes ī anno, incipiēs a martio: quē Marti deo belli, quē patrem ſuū eſſe putabat, dedicauit. Un̄ Ouid. in 1. faſtorum. Tpa digereret cum ꝯditor vrbis ī annū, Inſtituit mēſes qnqꝫ bis eſſe ſuos. Sed Numa Pompilius vidēs ꝙ annus nō bene decē mēſibus cōpleat, ſupaddidit duos in principio.ſ. Januariūz ꝛ februariū. Januarius dr̄ a ianua. 86. diſt. ieiuniū, qꝛ ſicut ꝑ ianuā intramus domū: ita ꝑ ianuariū intram⁹ annuz: eſt eniz limes anni. ¶ Februarius dr̄ a febribus, que tūc de facili cōtingūt, vel a febrius. i. purgationib⁹. Sūt aūt februe oblationes facte ꝓ mortuis. Romani aūt illo mēſe memoriā aiarū habebāt, ꝛ eas purgabāt celebrando exequias mortuorū. ¶ Martius dr̄ a Marte patre Ro

muli:

niuli: vel q2 eo tpe cūcta aīantia agūtur ad marē: ⁊ ad ↄcubēdi voluptatē. Appellatur ēt qn̄q3 mēſis nouꝰ, q2 eſt anni initium: qn̄q3 nouum ver: q2 in eo viridantibus arboꝛibus, nobis trāſa ctoꝛu3 ꝓbatur occaſus. ¶ Apꝛilis dr̄ quaſi aperilis: qa tūc terra aperitur ad germina: ēt floꝛes apiūtur: ⁊ arboꝛes icipiūt pullula re. ¶ Maius a maioꝛibus natu dr̄, q erāt pꝛincipes reipublicę. ¶ Junius a iunioꝛibus dr̄: erant enim olim maioꝛes .ſ. ſenioꝛes, q̄ appellabantur patres: ⁊ hi in ciuitate ſp̄ remanebāt vrbis re gimini cōſulētes: erāt ⁊ minoꝛes, q ibāt ad pugnādū pꝛo repu= blica: ⁊ ideo maius a maioꝛibus: iunius a iunioꝛibꝰ nomē acce perūt: ⁊ in illoꝛū honoꝛē inſtituti ſūt. ¶ Julius dr̄ a Julio Cęſa re: q2 tūc natus fuit: vel q2 tunc de hoſtibus triūphauit. Julius tn̄ pꝛiꝰ qntilis dicebatur, eo ꝙ ē qntus a Martio: q ſm̄ Romu= lum pꝛincipium erat anni. ¶ Auguſtus eſt dictus ab Octauia= no Auguſto: q tunc natus fuit, vel quia tunc hoſtes ſuperauit .ſ. Cleopatrā ⁊ Marcū Antoniu3. Pꝛius tn̄ dicebaẗ ſextilis, eo ꝙ ſextus eſt a martio. ¶ Septēber nomen habet a numero ⁊ im= bꝛe, q2 ſeptimus eſt a martio, ⁊ imbꝛes habet. Sic ⁊ october, no uember, atq3 december ex numero ⁊ imbꝛibus vocabula acce= perunt: quem numerum decurrentem december finit, pꝛo eo ꝙ denarius numerus pręcedentes numeros claudit. ¶ Quot au tem dies quilibet menſis habeat is verſibus continetur.

Junius, apꝛilis, ſeptember, nouember tricenos,
Plus vnum reliqui, ſed habet febꝛuus octo vicenos.

Cui, ſi biſextuꝰ fuerit, ſupadditur vnus. Hoc ē dicere qꝫ iuniꝰ, apꝛilis, ſeptēber, ⁊ nouēber hn̄t 30. dies: reliq aūt mēſes hn̄t 31. ſed Febꝛuarius tm̄ h3 28. ⁊ qn̄ eſt biſſextus, 29. Sciendū aūt eſt, ꝙ cuilibet mēſi pꝛimo dati fuerūt 30. dies: q multiplicati duode cies conſtituūt 360. dies. De qnq3 vero reſiduis datus eſt vnus Januario, eo ꝙ eſt pꝛīcipiū anni: ⁊ ēt rōne ipſius numeri, q2 im par numerus mūdus eſt: ⁊ numero deus impare gaudet. 32. q. 1. nuptię. Scōs datus eſt martio, pp̄ eādē iparitatē. Tertius ma= io Quartus iulio. Quintus octobꝛi. Cęſar aūt auguſtus volens mēſem eſſe ęqualē mēſi iulio, abſtulit febꝛuario vnā die3, q2 erat mēſis triſtitię atq3 luctus: ⁊ attribuit eā auguſto, ⁊ ita remanſe runt febꝛuario tm̄ 29. ⁊ auguſto 31. Demum aſtrologi Romani abſtulerūt aliā diē febꝛuario, ⁊ addiderūt decēbꝛi, ad hoc, vt fi=

nis

nis principio rñderet: ⁊ ſic februario remanſerunt tm̄ 28. ⁊ de=
cẽbri 31. Veruntñ ad quandam compenſationem vna dies, vꝫ
biſſextilis, eſt de quarto in quartum annum februario reſtituta.
¶ Qua vero die vel feria quilibet menſis intrat, iam ſub titu.
de ſeptimana dicetur. ¶ **De calendis, nonis, ⁊ idibus. Cap. 2.**

SAne in quolibet mẽſe ſunt tres dies celebres, q ſoli ꝓprijs
noib⁹ noiant: ⁊ ab eis ceteri denoiantur. ſ. calẽdę, nonę.
idus, quos Romani ꝑꝑ dies feſtos, vel ꝑꝑ officia magr̃atuum
inſtituerunt. His. n. diebus in vrbibus ꝯueniebant. de ꝯſec. diſt.
1. ſiqs. calẽdę ſunt primi dies mẽſis: ⁊ dñr quaſi colẽdę, qꝛ tunc
ſp erat feſtũ. Vñ Oui. Vẽdicat auſonias ſaturnia iuno calendas.
¶ Vel qꝛ tunc a Romano ppl'o principia mẽſiuꝫ celebrabãtur.
ſicut fit ab Hebręis. 26. q. vlt. non licet. ⁊ cap. ſeq. Vñ Oui. Salue
feſta dies meliorque reuertere ſemp. A ppl'o rerum digna potẽte
coli. Vel dñr a calo, qđ eſt voco. Primo die mẽſis p̃co de more
ppl'm ad nundinas vocabat, clamãs toties calo: quot dies erãt
vſqꝫ ad nonas: ⁊ ideo pl'r cal. a pluribus vocationibus vocabã
tur: vel a calo, ꝙ eſt bonũ omen ꝑ totũ mẽſem hñdum. 26. q. vl.
nõ obſeruetis. Tunc. n. ſibi mutuo encenia trãſmittebãt. ¶ No
nę vero ſunt quatuor, vel ſex dies, in quolibet mẽſe: qui ſequun=
tur poſt cal. ⁊ dñr a nũdinis quaſi nũdinę: qꝛ tunc Romani nũ=
dinas colebãt. Ideo aũt in aliquo mẽſe erãt nonę, ſiue incboa=
tio nundinarũ in die quinta: in aliquo, i die ſeptima: ne p̃dones
certũ tp̄s ad inſidiandum mercatoribus hñent. Vel dñr nonę a
nonis: qꝛ ille dies nonus erat añ idus: vel a non: qꝛ tũc nullũ fie
bat feſtũ. Vñ Oui. Nonaruꝫ tutela deo caret. ¶ Idus vero ſunt
octo dieſ: qui ſequunt poſt nonas. Eſt aũt idus ſemp in 13. vel in
15. die: ſm ꝙ nonę p̃cedũt. Si. n. menſiſ hꝫ quatuor nonas, idus
eſt in 13. die. Si aũt ſex nonas, id⁹ eſt in 15. Quod autẽ ꝯciliũ An
tiochen. 18. di. c. ꝑꝑ. dicit ꝙ idus eſt in die decima: hoc alia cõſi=
deratione dicit. Et dñr idus quaſi diuiſio: qꝛ tunc fiebat diuiſio
nundinarũ: vel qꝛ in idibus fit diuiſio mẽſis. Di autem idus ab
iduo as. ſ. ſeparo ras: vñ vidua dicit quaſi idua. i. diuiſa. Pleriqꝫ
latinoꝝ putãt idus dici ab edẽdo, eo ꝙ hi dies apud veteres e=
pulaꝝ eſſent. Dies autẽ qui ſequunt ſtati poſt cal. ita denoiant.
Si. n. eſt mẽſis qui hꝫ quatuor nonaſ, dẽmus dicere in calenda=
rio ſtati poſt cal. 4. nonaſ: in tertio 3. nonaſ: in quarto pridie no

nas: in quinto vero, nonis dicimus, vt pȝ in ianuario, ⁊ ſimilib. Si vero eſt mẽſis qui hȝ ſex nonas, debemus dicere ſtatim poſt cal. ſexto nonas: in tertia die, quinto nonas: in 4. quarto nonas: in 5. tertio nonas: in 6. pridie nonas: in 7. nonis, vt pȝ i martio, ⁊ ſimilib. ¶ Dies aũt qui ſequũtur poſt nonas ita denoiantur: in qualibet menſe, octauo idus. 7. idus. 6. idus. 5. idus. 4. idus. 3. idus. pridie idus, ⁊ idibus: ſicut hęc apparent in cal. manifeſte. ¶ Dies vero qui ſequũtur poſt idus denoiantur a cal. menſis ſequentis: hoc mõ. Januarius hȝ 31. dies: de iſtis accipe vnũ pro cal. ⁊ 8. pro idib. ⁊ 4. pro nonis: ⁊ ſic remaneant tñ 18. adde ergo iſtis 18. dieb. cal. ſiue diẽ calendarũ ſequẽtis mẽſis: ⁊ ſic erunt 19. Vñ in mẽſe ianuario dẽmus dicere ſtatiȝ poſt id⁹. 19. cal. februarij: in ſequẽti die 18. cal. ⁊ ſic p ordinẽ vſqȝ ad fineȝ mẽſis, ſp minuẽdo. ¶ Et nota tñ, ꝙ dr̃ pridie idus, ⁊ pridie nonas, ⁊ pridie cal. ⁊ nõ ſcdo d. qr ſcds dr̃ a ſequor, ſed illa dies nõ ſequitur, ſed p̃cedit. Et exponitur hęc prępoſito prę. i. ante, vel prius: vñ pridie quaſi priori die: ſiue prę. i. añ diẽ: ⁊ cum dr̃ 4. nonas, intell'r 4. die añ nonas: ⁊ ſic de alijs. Quot aũt dies denoientur a nonis, quot ab idib. ⁊ quot ab calendis oium menſiũ, his verſib. cõtinetur.

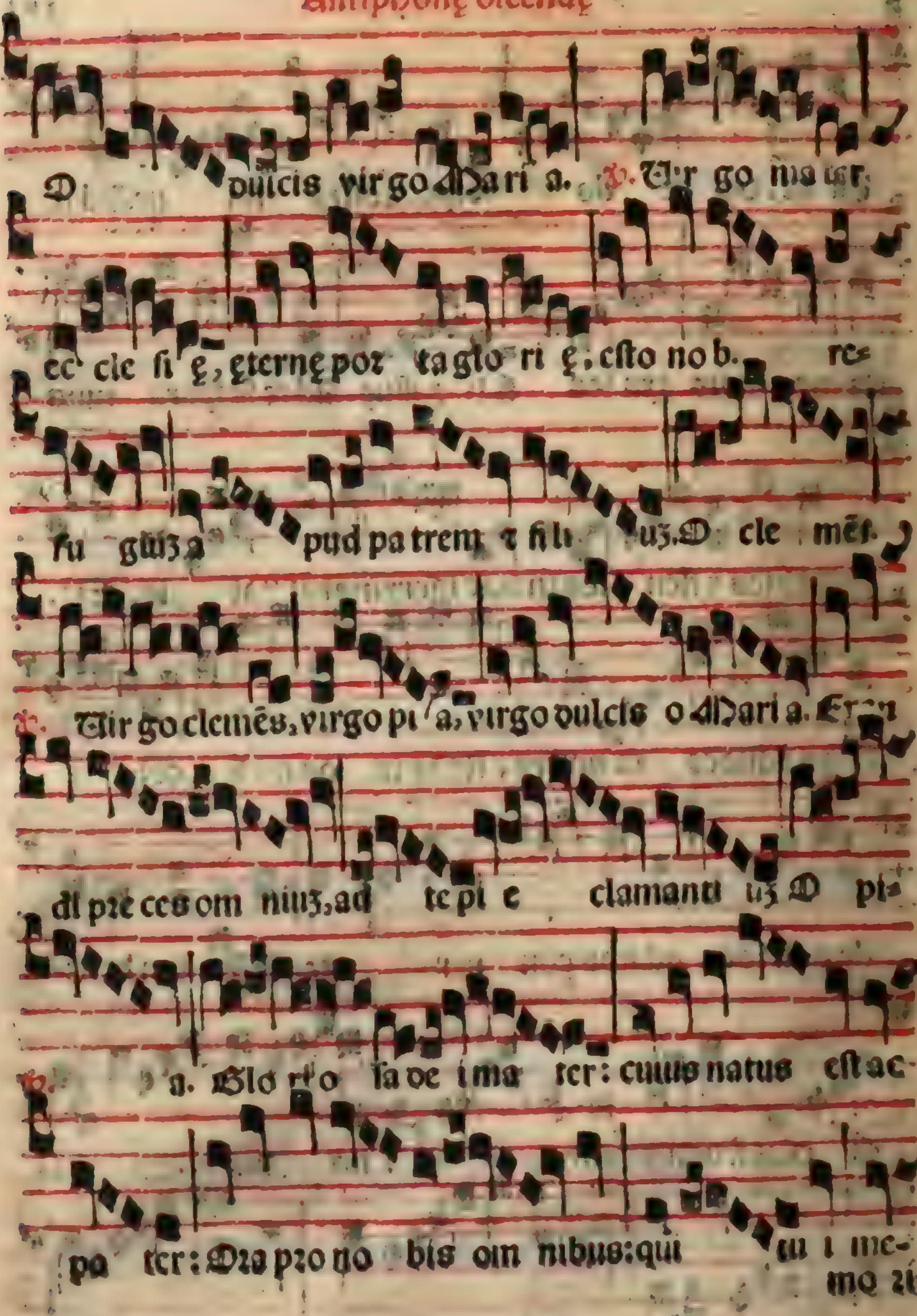
Sex nonas Maius, October, Julius ⁊ Mars.
Quatuor at reliqui: tenet idus quilibet octo.
Janus ⁊ Auguſtus denas nonaſque December.
Julius, October, Mars, Maius hepta decemque:
Junius, Aprilis, September ⁊ ipſe Nouember
Ter ſenas retinent, Februſque bis octo calendas.

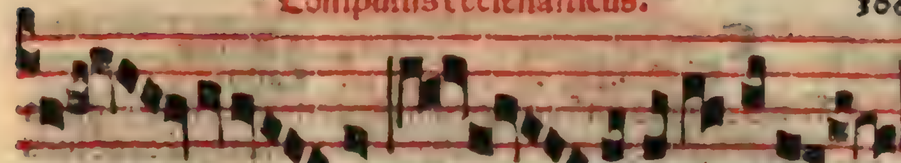
Hoc eſt dicere, ꝙ maius, october, iulius, ⁊ martius hñt dies ſex p nonis: ſed reliqui menſes hñt tñ 4. ⁊ quilibet menſis hȝ octo dies p idib. Jtẽ ꝙ ianuarius, auguſtus, decẽber hñt 19. dies pro calẽdis, Julius vero, martius, october, ⁊ maius hñt 17. Junius autẽ, aprilis, ſeptẽber ⁊ nouember hñt 18. Februarius hȝ 16. ⁊ ſi fuerit biſſextus, ſup additur ei vnus. ¶ De dieb. egyptiacis. c. 3.

Illud aũt notandũ, ꝙ in quolibet mẽſe ſunt duo dies egyptiaci. i. ab egyptijs deprehenſi. Jn egypto. n. erant quidã aſtrologi: qui quaſdã ꝯſtellationes nociuas humanis actib. in illis dieb. inuenerũt: ideoqȝ illas notas eſſe hoibus voluerũt: tñ illaꝝ ꝯſtellationũ pũcta ſcire pp errorẽ nr̃i ꝯputi nõ valemus. vel forte inuenerũt illos dies bñ ꝯſtellatos: ⁊ ideo eos in calendario

il lud a ue pec ca torum mi ſe re re. Antiphona.
A Ue re gi na cę lo rum. A ue domina
an ge lo rum: ſal ue ra dix ⁊ porta, ex qua mundo
lux eſt or ta. Gaude glo ri o ſa ſuper omnes ſpe ci o=
ſa. Va le val de de co ra: ⁊ pro no bis ſemper
Chri ſtum ex o ra. Aña. Regina cęli lętare. fo. 266.
S Al ue re gi na mi ſe ri cor di ę.
Vita,

Vi ta, dul ce do ⁊ ſpes noſtra ſal ue. Ad te
cla ma mus exu les fi li j Euę. Ad te ſu ſpi ra mus
gementes ⁊ flen tes in hac lacrymarum val le. Eia.
er go aduoca ta noſtra, il los tu os mi ſe ri cor-
de o cu los ad nos con uer te. Et Ieſum bene-
di ctuꝫ fructuꝫ ventris tu i no bis poſt hac exi-
li um o ſtende. O cle mens. O pi a

O dulcis vir go Mari a. ℣. Vir go ma ter
ec cle si e, eterne por ta glo ri e, esto no b. re-
fu giuʒ a pud pa trem et fi li uʒ. O cle mēs.
℟. Vir go clemēs, virgo pi a, virgo dulcis o Mari a. Exau
di pre ces om niuʒ, ad te pi e clamanti uʒ. O pi
a. Glo ri o sa de i ma ter: cuius natus est ac
pa ter: Ora pro no bis om nibus: qui tu i me-
mo ri-

¶ Tractatus computi ſummatim excerptus ex computo Reuerendiſſimi patris domini Guillelmi Durantis epiſcopi Mimatenſis, valde neceſſarius ſacerdotibus.

Voniam, ſicut ait beatus Auguſt. 38.diſt. Que ipſis. Sacerdotes cõputuʒ ſcire tenent: alioquin vix in eis nomen ſacerdotis conſtabit. Sub quo uerbo notitiã curſus tpis lunę, ⁊ calẽdarij intelligimus: qm̃ cõputus eſt ſcientia certificandi tempus ſm ſolis ⁊ lunę progreſſum: Idcirco ad ſimpliciũ ſacerdotũ inſtructionẽ, de hoc aliqua claro cõpendio perſtringemus, prout ad vſum eccleſię dinoſcitur pertinere. Dr̃ aũt computus a cõputo, quia in ipſo cõputando procedimus, non quia in ipſo cõputare doceamur. Et eſt duplex cõputus. ſ. aſtronomicus, ſeu philoſophicus: ⁊ vulgaris, ſeu eccleſiaſticus: ſed de aſtronomico, nil ad pñs. Vulgaris computus eſt ſcientia diſtinguendi tempus certa rõne, ſiue ſcientia tẽporis diſcretiis, ſm eccleſię vſum. Tempus eſt mora motus rerum variabiliũ: cuius partes decem eſſe dicuntur, ſ. annus, menſis, ſeptimana, dies, quadrans, hora, punctum, momentum, vncia, ⁊ atomus. Annus continet duodecim menſes: quinquagintaduas ſeptimanas, ⁊ diem vnum: trecentos ſexagintaquinque dies, ⁊ ſex horas ⁊ quędam momẽta. Menſis cõtinet quatuor ſeptimanas, vel paulo plus. Septimana ſeptem dies. Dies quatuor quadrantes. Quadrãs ſex horas. Hora quatuor pũcta. Pũctum decẽ momenta. Momẽtũ duodecim vncias. Vncia quadragintaſeptẽ atomos. Atomus indiuiſibilis eſt: nam atomos gręce indiuiſio latine dicitur. Anni ergo ſolaris fere duodecima pars menſis eſt. Septimana vero eſt fere quarta pars menſis. Dies naturalis ſeptima pars ſeptimanę. Quadrans quarta pars diei naturalis. Hora ſexta pars quadrantis. Punctum quarta pars horę. Momentum decima pars puncti. Vncia duodecima pars momenti. Atomus quadrageſimaſeptima pars vncię. Cęterum duplex eſt annus. ſ. ſolaris, ⁊ lunaris.

Incipit primus Tractatus de Anno.

Quid ſit annus ſolaris. Cap. 1.

Annus eſt ſolis anfractus; cum peractis trecētis ſexaginta quinqꝫ dieb. ſex horis, ꝛ quibuſdā momentis ad eadē loca ſyderū redit. Dr ergo annus, qꝛ mēſib. in ſe recurrētib. voluitur; ab an, quod eſt circū, ꝛ eo is: q̄ſi circulariter rediens. Annus ſm̄ diuerſos diuerſa hꝫ initia: qm̄ arabes ꝛ egyptij illū ichoāt poſt ſolſtitiū eſtiuale. ſ. a ſeptēbri, pro eo ꝙ legit arbores in principio mūdi fructū habuiſſe: ꝛ qꝛ hoc in ſeptēbri ꝯtingit, putāt tūc mū dū factū fuiſſe: ideoqꝫ ibi incipiūt annū. Numa vero Pōpilius ꝛ Romani annū a ianuario inceperūt, ꝓ eo ꝙ tūc vel paulo ante ſol nobis incipit appropinquare. Judei a martio inceperūt: qꝛ in eo conditus eſt mūdus. Et ideo dī ꝙ decimuſoctauus dies eius eſt primus dies ſeculi. Quos oēs quo ad aliqua computiſte imitātur. Ipſi nāqꝫ a ſeptēbri incipiūt r̄ſares lunares, ꝛ emboliſmos, ꝛ epactas, ꝛ oēs annos lunares. A ianuario vero incipiūt aureū numerū, ꝛ quaſdā lr̄as dn̄icales: a martio regulares ſolares ꝯcurrētes, ꝛ quaſdaꝫ lr̄as dn̄icales: ꝓut in ſecūda parte apparebit. Sane quidā moderni ob reuerentiā ſaluatoris computant annos a natiuitate eius. Alij vero ab eius incarnatione, i. annunciatione B. Marie: qm̄ illa dixit, Ecce ancilla Dn̄i. ꝛc. ſtatim enim fuit Chriſtus deus ꝛ homo, ꝛ plenus ſpiritu ſancto.

De diuerſis nominibus anni. Cap. 2.

Annorū alius eſt naturalis: alius vſualis, alius legitimus, alius emergēs, alius ſolaris, alius magnꝰ, aliꝰ olympias, aliꝰ luſtralis, alius indictionalis, alius iubileus, aliꝰ benignitatis, alius eternitatis ꝛ glorie. Annus naturalis eſt cū luna ſoli opponitur: vn̄ ſol eclipſiꝫ patitur. Vſualis ſiue tpalis ē, qui ſm̄ vſum hoīum ſuū initiū hꝫ a ianuario vſqꝫ ad ſequentē ianuariū. Legitimus ſiue cerimonialis eſt, qui ꝯputatur ſm̄ lunationes ab aprili vſqꝫ in aprilē. Aprilis. n. eſt primus mēſis apud hebreos. Emergēs ē, i quo aliquod magnū iudeis vel alijs ꝯtingit: a quo facto in illiꝰ memoriā annū incipiūt ꝯputare. ſ. a quolis die. Annus ſolaris eſt ſpatiuꝫ in quo circuit ſol 12. ſigna zodiaci: quē circulū facit, vt ꝓmiſſum eſt, in 365. diebus ꝛ fere ſex horis: fere dixi, ꝓꝑ q̄dā momēta, q̄ adijciūtur, ſicut ifra dicetur. He aūt ſex hore de q̄rto in q̄rtū annū faciūt vnū diē naturaleꝫ

biſſex-

biſſextilē: ⁊ annus iſte cōis eſt oībus gētibus: ⁊ incipit qualibet die: ⁊ qualibet die finitur, trāſactis pr̄edictis diebus. Et iſte poteſt etiam dici naturalis. ¶ De ſignis zodiaci. Cap. 3.

SIgna vero pr̄edicta ſunt iſta. Aries, Taurus, Gemini, Cācer, Leo, Virgo, Libra, Scorpio, Sagittari⁹, Capricorn⁹, Aquarius, ⁊ Piſces: vnde verſus. Hęc ſunt ſigna poli, quę ſemper ſunt via ſoli. Eſt aries, taurus, gemini, cancer, leo, virgo, Libraqȝ, ſcorpio, chiron, capricorn⁹, vrnula, piſces. Et nota ꝙ cęli habitatio ſtat circulorū diſtincta zonis: Zonę autē ipſę ſunt quinqȝ: quę ideo zonę, vel circuli appellant: qꝛ in circunductione ſpherę exiſtunt. Zodiacus autē circulus eſt, qui ex linearum quinqȝ angulis, ⁊ ex linea cōſtat. Rurſus zodia gręce dꝛ aial, ſiue ſignum latine: inde zodiacus dꝛ aial, ſeu ſignifer circulus, ex eo ꝙ in medio firmamēti ſunt duodecim ſigna per tranſuerſum poſita, ęqualr̄ per circulū diſtincta: q̄ formis ⁊ nominibus aialiū deſignatur: qꝛ ſol intrans in illa ꝓprietates aialiū quodāmodo ſortitur: vel qꝛ ſtellę in ſignis diſpoſitę ſunt aialium figuris. ¶ Signū aūt dꝛ duodecima pars zodiaci. Sol quidē intrat in aliqđ de pr̄edictis ſignis quolibet menſe in 15. calen. ſm eccl'am. vnde in martio intrat in arietē 15. calen. aprilis: in aprili intrat tauruȝ 15. cal. maij: ⁊ ſic per ordīnē mēſium ⁊ ſignorum. ¶ Primuȝ igitur ſignum eſt aries, in quo ſol dꝛ eſſe factus: ⁊ in quo ſigno eſt ſol circa principia veris, ſic dictuȝ: qꝛ ſicut aries eſt aial retro debile hn̄s ante aliquid roboris: ſic ſol in tp̄e. i. in principio arietis, habet debiles vires ꝓꝓ frigus eius fortitudinem minuens: anteriora vero, quę ęſtatem reſpiciunt, aliquid fortitudinis, i. caloris habent. Vel ſicut aries in hyeme cubat in latere ſiniſtro: in vere autē incipit cubare in dextro: ſic ſol ante illud tempus moratur in ſiniſtro latere firmamenti. ſ. in meridie: tunc vero intrat latus dextrum. ſ. verſus aquilonem. ¶ Secundum ſignum eſt taurus, ſic dictuȝ, quia ſicut taurus fortior eſt ariete, ſic fortioris eſt efficacię ſol in illo tempore quo ad nos, ꝙ̄ in pr̄ecedenti. Veruntn̄ ante eſt efficacior quaȝ poſt: ſicut taurus ante fortior eſt ꝙ̄ retro. ¶ Tertium gemini, ſic dictuȝ, qꝛ illo tp̄e vis ſolis geminatur: Incipit. n. eſſe calidus ⁊ ſiccus effectiue: Vel quia tunc pr̄ecipue res geminantur, id eſt multiplicantur. Aues enim ⁊ aialia fętum producunt. Vel ꝓꝓ geminos ſiue duos gra

 dus,

ɔtinet viginti momēta ⁊ duo pūcta: ſꝫ multiplicatis duodecies duobus pūctis hēmus ſex horas ex biſſe momētorū collectas: q̄ de quarto in quartū annū cōſtituunt vnū diē, q̄ dr̄ biſſextilis.

¶ Ruſum ſm̄ Iſid. p ſingulos annos creſcit pars quarta aſſis: ac vbi quarto anno aſſis ɔpleta fuerit, biſſextū vnū facit: ⁊ ideo p quatuor annos vnus biſſextilis adiect⁹ eſt. Dictus aūt eſt ſm̄ eū biſſextus: qꝛ bis ſexies ductus aſſem facit, qđ eſt vn⁹ dies. In quo loco calēdarij poni debeat illa dies, his verſibus ɔtinetur.

Biſſextum ſextę martis tenuere calendę,

Poſteriore die celebrantur feſta Matthię.

Hoc eſt dicere, ꝙ illa lr̄a, vbi dr̄ in calēdario 6. calen. martij, debet poni dies biſſextilis: ⁊ tūc ſtamus ſiue ſedemus duobus diebus ſupra illa lr̄a: ſed feſtū ſci Matthię, qđ dīct illa die celebrari, celebratur tm̄ in ſequenti, ita tm̄ ꝙ inter ipſuꝫ feſtū ⁊ vigiliaꝫ nullū ſit mediū. extra de ver. ſig. q̄ſiuit. Nō intereſt, tn̄, vtrum ipſuꝫ feſtū in prima, vel i ſcđa die p̄dictarum duarū celebretur: ſed regionis in hoc ɔſuetudo ſeruet. Iſidorus dicit, ꝙ e ſexto nonas martij vſqꝫ in diē calē. ianuarij lunę curſu biſſextus apponitur: atqꝫ inde detrahitur. Si aūt volumus ſcire qn̄ ſit ann⁹ biſſextilis: debemus diuidere annos Dn̄i per quatuor, quoties poſſumus: ⁊ ſi nullus ſuperauerit, tunc erimus in anno biſſextili: ſi autem aliqs remāſerit, tunc non erit biſſextus: vnde verſus. Anni diuiſi Dn̄i per quatuor ęque Mōſtrat biſſextuꝫ qua rōne ſcias. Hoc aūt verū eſt ſm̄ illos, q diuidūt annos dn̄i, incipiēdo a natiuitate vel a ianuario: nō ſm̄ illos, q incipiūt ab incarnatione. Alia ēt doctrina ad inueniēduꝫ biſſextuꝫ ponet infra: vbi de cōcurrentibus agetur. Pro inueniendo anno biſſextili facilis modus.

¶ De quatuor temporibus anni. Cap. 5.

Tempora ſiue partes anni ſolaris ſunt quatuor. ſ. ver, ęſtas, autumnus, hyems. Dicta autem ſunt tpa a cōionis tempe ramento, eo ꝙ inuicem ſe humore, ſiccitate, calore, ⁊ frigore cōtemperent: hęc ⁊ curricula dn̄r, qꝛ non ſtant, ſed currunt. Ver dictum eſt, quia viret. Aeſtas dr̄ ab ęſtu. i. calore: inde ęſtas quaſi vſta ⁊ arida. Autumnus a tēpeſtate vocatur: qn̄ ⁊ folia cadunt, ⁊ oia matureſcunt. Hyems dr̄ rōne hemiſpherij: qꝛ tunc ſol circulo voluitur breuiori. Unde ⁊ hoc tempus bruma dicitur: quaſi brachis, ideſt breuis: vel a cibo, quia tunc maior eſt veſcendi appetitus: edacitas enim gręce bruma appellatur: Principia

cipia aũt partium anni ſm eccleſiam his verſibus continentur.

Feſtum Clementis hyemis caput eſt orientis.
Cedit hyems retro cathedrato Simone Petro.
Ver fugat Urbanus, eſtatem Symphorianus.
Id tibi quod reſtat autumni tempora preſtat.

Hoc eſt dicere feſtũ Clementis: quod eſt 9. calẽ. decẽbris, eſt principiũ hyemis, & durat uſq; ad feſtũ cathedre ſci Petri: tunc incipit ver: & iſtud feſtũ ẽ 8. cal. martij: & ver durat uſq; ad feſtũ ſcti Urbani: quod eſt 8. calẽ. Junij: tunc incipit eſtas: & durat uſq; ad feſtũ ſimphoriani: quod eſt 11. cal. ſeptẽbris: tunc incipit autũnus: & durat uſq; ad feſtũ clemẽtis, in quo incipit hyems. In his quatuor partibus anni triduana ieiunia celebramus: & ideo ieiunia quatuor tpũ appellãtur. Ieiuniũ veris eſt in prima ſeptimana quadrageſime. ſ. in quarta feria poſt cineres. Ieiuniũ eſtatis eſt in prima die mercurij poſt pẽte. Ieiuniũ autũni eſt in tertia die mercurij ſeptẽbris. ſ. in quarta feria poſt feſtum ſcẽ crucis. Ieiuniũ hyemis eſt in quarta feria poſt feſtum B. Lucie. vñ verſ. eſt.

Quatuor tẽpora ieiuniorum.

Vult crux, Lucia, cineres, chariſmata dia,
Ut det vota pia quarta ſequens feria.

¶ Fiunt ad hoc ieiunia in quarta feria: quia Chrs a iuda traditus eſt: & in ſexta feria, quia in ea crucifixus eſt: & in ſabbato, quia tunc apłorũ triſtitiã de nece ſaluatoris repñtamus: nã ſi cõpatimur & cõregnabimus. De cõſe. di. 3. cap. ieiunia. & c. ſabbato. Aduentus autẽ dñi incipit dñica proximiori feſto ſancti Andree ante vel poſt, vel in ipſo feſto. ¶ De ſolſtitio & equinoctio, ac varijs temporibus anni diuerſis nominibus appellatis. Capitu. 6.

Adhuc ĩ anno ſolari cõtingũt duo ſolſtitia, & duo eqnoctia.
Solſtitia in eſtate, & in hyeme.
Aequinoctia in vere, & in autumno.

Eſt autẽ ſolſtitiũ maxima inequalitas diei & noctis: ſiue ingreſſus ſolis in capricornũ vel cancrũ: & dr ſolſtitiũ, quaſi ſolis ſtatio, eo quod tunc ſole ſtãte nõ creſcunt nec minuuntur dies vel noctes. Aeqnoctiũ eſt maxima diei & noctis equalitas: quia tunc equali ſpatio horarũ cõſiſtunt dies: ſiue ingreſſus ſolis in arietẽ, vel librã. Ubi aũt ſit locus ſolſtitiorũ & equinoctiorum his verſibus cõtinetur. Solſtitium decimo Chriſtum preit, atque Joannem. Aequa crucis feſtum dat tempora martis & idus. Hoc eſt

eſt dicere, q ſolſtitiū hyemale eſt ante natiuitatē xpi decem diebus, vcʒ 18.cal. Januarij. quo tpe ſol incipit altiores circulos petere: & ſolſtitiuʒ eſtiuale eſt ante natiuitatē Jo. Baptiſtę totidē diebus, vcʒ 18.calen.iulij: quo tpe incipit ſol ad inferiores circulos remeare. Vñ ęſtiualis ſolſtitij dies maximus, ſicut & hyemalis dies minimus inuenitur. Sed ſm egyptios hyemale eſt 12. cal.ianuarij. ſm grecos 11.calē. Aeſtiuale vero ſm ęgyptios 12. cal.iulij: ſm grecos 11.cal. ¶ Jteʒ in feſto crucis, vel ſm alios 12.calen.octobris, eſt ęquinoctium autumnale, & vbi dr̃ in calē. idus martij: vel ſm alios 12.calen.aprilis eſt ęquinoctiū vernale. Olun.n.annus in duas partes tm̄ diuidebatur, ſcʒ ęſtiuale, & hyemale ſolſtitium: & in duo hemiſpheria. ¶ Magnus autem annus cōpletur reuerſis planetis oib⁹ ad loca ſuę creationis, qd fit annis non paucioribus 430. ¶ Mundanus vero annus erit oibus ſtellis ad prima loca reuerſis, quod fit deinuʒ poſt 15. millia annorum. Magr̃ dicit in hiſtoria Geneſis, vbi agit de ebrietate Noe, q magnus annus impletur p curricula ſexcentorum annorum. ¶ Aera, qua vtuntur hiſpani ſingulorum annorum eſt ɔſtituta a Cęſare auguſto: qñ ad primum cenſum orbē deſcripſit. Dicta eſt autē ęra ab ęre: ex eo q ois orbis ęs reddere profeſſus eſt republicę Romanorum. Prius autem fuerunt indictiones: poſtea ęrę. ¶ Olympias ɔſtituta eſt apud grecos in Elide ciuitate, Elijs agentibus agoneʒ, & quinquennale certamen, quatuor medijs annis vacantibus: & ob hoc tp̄s Eliaci certaminis olympiadem vocauerūt, quadriennio in olympiade ſupputato. ¶ Luſtrum eſt penteſium.i.quinquennium, quod quinto anno dr̃ condi pp olympiades. Romani nondum erant cōſules neqʒ ęrę. Quinquennale quidē tp̄s ideo ſic vocatum: qr cenſu p quinquennium in republica peracto vrbs Romana luſtrabatur. ¶ Apud Romanos eſt annus indictionalis: q ter qnos ɔtinet annos, vt infra dicetur, & pręmiſſuʒ eſt. ¶ Apud hebręos eſt annus iubileus.i.remiſſionis: qui ſeptenis completis annoruʒ hebdomadib. celebrat̃. ¶ Apud chr̃ianos eſt ann⁹ benignitatis & grę, i quo Chr̃s venit, & nos ſua benignitate redemit. ¶ Apud ſcōs cōprehenſores eſt annus ęternitatis & glię: i quo exultabunt ſcti in gloria ſine fine. ¶ Rurſus ſcl'a gñationibus cōſtant: ſic dicta qr ſequuntur: abeuntibus.n.alijs, alij ſuccedunt.

cedūt. Hoc tp̄s quidē quinquageſimū annū dicunt: quē hebręi iubileū vocant, vt iā dictū eſt. Et ob hanc cāz hebręus ꝑp vxorē ⁊ liberos amans dn̄m ſuū aure pertuſa ſeruitio ſubiugat: ⁊ ſer=uire iubet̄ ſeculū. i. vſqꝫ ad annū quinquageſimū. ❡ Etas autē plerunqꝫ dr̄ pro vno anno, ⁊ pro ſeptē, ⁊ pro centū, ⁊ pro quouis tp̄e. Unde ⁊ ętas eſt, quod de multis ſeculis inſtruitur: ⁊ ideo di=cta eſt ętas, quaſi ſimilitudo ęui: nam ęuū eſt ętas ꝑpetua: cuius neqꝫ initiū, neqꝫ finis noſcit̄. Deriuatū eſt aūt ęuum ab ęonos: quod apud gręcos aliqñ ꝓ ſeculo, ⁊ aliqñ ponitur pro ęterno. Proprie vero ętas duobus modis dicit̄: vꝫ hoīs, ſicut infantia, iuuentus, ſenectus. Aut mundi: cuius prima ętas eſt ab Adam vſqꝫ ad Noe: ſecunda a Noe vſqꝫ ad Abrahā: tertia ab Abrahā vſqꝫ ad Dauid: ⁊ quarta a Dauid vſque ad tranſmigrationem Iudę in babylonā: quinta de Iuda vſqꝫ ad aduentū Saluato ris in carne: ſexta quę nunc agit̄ vſquequo mundus iſte finiatur.

❡ Incipit ſecundus tractatus. Et primo de menſe Cap. i.

DIcto de anno, ſequitur videre de menſe. Eſt aūt mēſis ſpatiū tēporis, quo a phębo phębe recedens, eidē ꝯ=pleto ſuo circulo ſociatur. Et dr̄ menſis a menſuran=do, eo ꝙ annus ꝑ mēſes mēſurat̄: vel a mene, quod eſt defectus, eo ꝙ luna ſingulis menſibus viſu deficit ab humano: vel ſm̄ Iſidor̄, a mene gręce, quod eſt luna latine. Apud gręcos enim mēſes legitimi non ex ſolis circulo, ſed ex lunę curſu cōnu merant̄, quod eſt de nona ad nonā. Diuidit̄ aūt annus ꝑ. 12. mē ſes: qꝛ ſol peragrādo zodiacū. 12. circuit regiones ſignoꝝ, ⁊ in his 12. mēſibus cōmorat̄. Romulus tn̄ voluit tm̄ decē eſſe men=ſes ī anno, incipiēs a martio: quē Marti deo belli, quē patrem ſuū eſſe putabat, dedicauit. Un̄ Ouid. in 1. faſtoꝝ. Tp̄a digere=ret cum ꝯditoꝛ vrbis ī annū, Inſtituit mēſes qnqꝫ bis eſſe ſuos. Sed Numa Pompilius vidēs ꝙ annus nō bene decē mēſibus cōpleat̄, ſupaddidit duos in principio. ſ. Ianuariū ⁊ februariū. Ianuarius dr̄ a ianua. 86. diſt. ieiuniū, qꝛ ſicut ꝑ ianuā intramus domū: ita ꝑ ianuariū intram⁹ annū: eſt eniꝫ limes anni. ❡ Fe bruarius dr̄ a febribus, quę tūc de facili cōtingūt, vel a februis. i. purgationib⁹. Sūt aūt februę oblationes factę ꝓ mortuis. Ro mani aūt illo mēſe memoriā aiarū habebāt, ⁊ eas purgabāt ce=lebrando exeqas mortuoꝝ. ❡ Martius dr̄ a Marte patre Ro

muli:

nulli: vel q2 eo tp̄e cūcta aīantia agūtur ad marē: ⁊ ad ꝯcubēdi voluptatē. Appellatur ēt qn̄qꝫ mēſis nou9, q2 eſt anni initium: qn̄qꝫ nouum ver: q2 in eo viridantibus arboribus, nobis trāſactorū ꝓbatur occaſus. ¶ Aprilis dī quaſi aperilis: q2 tūc terra aperitur ad germina: ēt flores apiūtur: ⁊ arbores īcipiūt pullulare. ¶ Maius a maioribus natu dī, q erāt principes reipublicę. ¶ Junius a iunioribus dī: erant enim olim maiores .ſ. ſeniores, q̄ appellabantur patres: ⁊ hi in ciuitate ſꝑ remanebāt vrbis regimini cōſulētes: erāt ⁊ minores, q ibāt ad pugnādū pro republica: ⁊ ideo maius a maioribus: iunius a iuniorib9 nomē accepērūt: ⁊ in illorū honorē inſtituti ſūt. ¶ Julius dī a Julio Cęſare: q2 tūc natus fuit: vel q2 tunc de hoſtibus triūphauit. Julius tñ pri9 qntilis dicebatur, eo ꝙ ē qntus a Martio: q ſm̄ Romulum principium erat anni. ¶ Auguſtus eſt dictus ab Octauiano Auguſto: q tunc natus fuit, vel quia tunc hoſtes ſuperauit .ſ. Cleopatrā ⁊ Marcū Antoniū. Prius tñ dicebat ſextilis, eo ꝙ ſextus eſt a martio. ¶ Septēber nomen habet a numero ⁊ imbre, q2 ſeptimus eſt a martio, ⁊ imbres habet. Sic ⁊ october, nouember, atqꝫ december ex numero ⁊ imbribus vocabula acceperunt: quem numerum decurrentem december finit, pro eo ꝙ denarius numerus pręcedentes numeros claudit. ¶ Quot autem dies quilibet menſis habeat is verſibus continetur.

Junius, aprilis, ſeptember, nouember tricenos,
Plus vnum reliqui, ſed habet februus octo vicenos.

Cui, ſi biſextu9 fuerit, ſupadditur vnus. Hoc ē dicere ꝙ iuni9, aprilis, ſeptēber, ⁊ nouēber hn̄t 30. dies: reliq aūt mēſes hn̄t 31. ſed Februarius tm̄ hꝫ 28. ⁊ qn̄ eſt biſſextus, 29. Sciendū aūt eſt, ꝙ cuilibet mēſi primo dati fuerūt 30. dies: q multiplicati duodecies conſtituūt 360. dies. De qnqꝫ vero reſiduis datus eſt vnus Januario, eo ꝙ eſt pricipiū anni: ⁊ ēt rōne ipſius numeri, q2 impar numerus mūdus eſt: ⁊ numero deus impare gaudet. 32. q. 1. nuptię. Scōs datus eſt martio, ꝑꝑ eādē iparitatē. Tertius maio Quartus iulio. Quintus octobri. Cęſar aūt auguſtus volens mēſem eſſe ęqualē mēſi iulio, abſtulit februario vnā diē, q2 erat mēſis triſtitię atqꝫ luctus: ⁊ attribuit eā auguſto, ⁊ ita remanſerunt februario tm̄ 29. ⁊ auguſto 31. Denium aſtrologi Romani abſtulerūt aliā diē februario, ⁊ addiderūt decēbri, ad hoc, vt ſi=

nis

nas: in quinto vero, nonis dicimus, vt pʒ in ianuario, ꝛ ſimilib.
Si vero eſt mẽſis qui hʒ ſex nonas, debemus dicere ſtatim poſt
cal. ſexto nonas: in tertia die, quinto nonas: in 4. quarto nonas:
in 5. tertio nonas: in 6. pridie nonas: in 7. nonis, vt pʒ i martio,
ꝛ ſimilib. ¶ Dies aũt qui ſequũtur poſt nonas ita denoiantur:
in qualibet menſe, octauo idus. 7. idus. 6. idus. 5. idus. 4. idus. 3.
idus. pridie idus, ꝛ idibus: ſicut hec apparent in cal. manifeſte.
¶ Dies vero qui ſequũtur poſt idus denoiantur a cal. menſis ſe
quentis: hoc mõ. Januarius hʒ 31. dies: de iſtis accipe vnũ pro
cal. ꝛ 8. pro idib. ꝛ 4. pro nonis: ꝛ ſic remaneant tm̃ 18. adde ergo
iſtis 18. dieb. cal. ſiue diẽ calendarũ ſequẽtis mẽſis: ꝛ ſic erunt 19.
Vñ in mẽſe ianuario dẽmus dicere ſtatiʒ poſt idꝰ. 19. cal. februa
rij: in ſequẽti die 18. cal. ꝛ ſic ꝑ ordinẽ vſqʒ ad fineʒ mẽſis, ſp mi-
nuẽdo. ¶ Et nota tñ, ꝙ dr̃ pridie idus, ꝛ pridie nonas, ꝛ pridie
cal. ꝛ nõ ſcðo. q: ſcðs dr̃ a ſequor, ſed illa dies nõ ſequitur, ſed p̃-
cedit. Et exponitur hec prepoſito pre. i. ante, vel prius: vñ pridie
quaſi priori die: ſiue pre. i. añ diẽ: ꝛ cum dr̃ 4. nonas, intellr̃ 4. die
añ nonas: ꝛ ſic de alijs. Quot aũt dies denoientur a nonis, quot
ab idib. ꝛ quot ab calendis oium menſiũ, his verſib. cõtinetur.

Sex nonas Maius, October, Julius ꝛ Mars.
Quatuor at reliqui: tenet idus quilibet octo.
Janus ꝛ Auguſtus denas nonaſque December.
Julius, October, Mars, Maius hepta decemque:
Junius, Aprilis, September ꝛ ipſe Nouember
Ter ſenas retinent, Februſque bis octo calendas.

Hoc eſt dicere, ꝙ maius, october, iulius, ꝛ martius hñt dies ſex
ꝑ nonis: ſed reliqui menſes hñt tm̃ 4. ꝛ quilibet menſis hʒ octo
dies ꝑ idib. Jtẽ ꝙ ianuarius, auguſtus, decẽber hñt 19. dies pro
calẽdis, Julius vero martius, october, ꝛ maius hñt 17. Junius
autẽ, aprilis, ſeptẽber ꝛ nouember hñt 18. Februarius hʒ 16. ꝛ ſi
fuerit biſſextus, ſupadditur ei vnus. ¶ De dieb. egyptiacis. c. 3.

Illud aũt notandũ, ꝙ in quolibet mẽſe ſunt duo dies egy-
ptiaci. i. ab egyptijs deprehenſi. Jn egypto. n. erant quidã
aſtrologi: qui quaſdã ꝯſtellationes nociuas humanis actib. in
illis dieb. inuenerũt: ideoqʒ illas notas eſſe hoibus voluerũt: tñ
illaꝝ ꝯſtellationũ pũcta ſcire ꝑ errorẽ nr̃i ꝯputi nõ valemus.
vel forte inuenerũt illos dies hñ ꝯſtellatos: ꝛ ideo eos in calen

dario

dario notauerãt: vt in illis diebus potius, ꝗ̃ in alijs, actibus inſiſtatur, quorum errorem ne eccleſia ſequi videatur, a talib⁹ caueatur. Vel dicuntur egyptiaci ſm quoſdam: quia dñs in illis diebus percuſſit egyptios nouem plagis. Quotus aũt ſit dies egyptiacus a principio, vel a fine menſis, his verſibus continetur.

Augurior decies audito lumine clangor.

Liquit olens abies voluit colus excute gallum.

In his verſib. ſunt. 12. dictiones 12. mẽſib. ſeruientib. prima primo ſecũda ſecũdo: ꝛ ſic ꝑ ordinē ſũpto initio a ianuario, ita ꝙ quota die erit prima lr̃a prima ſyllabe alicuius iſtarũ dictionũ in alphabeto, totus erit dies egyptiac⁹ in illo mẽſe: cui ſeruit illa dictio, computãdo a menſis principio verſus finem. Itẽ quota erit prima litera ſecunde ſyllabe in alphabeto, totus erit dies egyptiacus in illo menſe, cui ſeruit illa dictio: cõputando a fine verſus principium. v.g. Augurior eſt prima dictio: ꝛ ſeruit primo menſi. ſ. Januario: au eſt prima ſyllaba, ꝛ a eſt prima lr̃a ipſius ſyllabe, ꝛ eſt prima in alphabeto: ergo dies prima ianuarij eſt egyptiaca. Itẽ gu ẽ ſecũda ſyllaba, ꝛ g eſt prima lr̃a ipſi⁹ ſyllabe, ꝛ g eſt ſeptima i alphabeto: ergo ſeptim⁹ dies ianuarij numerãdo a fine verſus principiũ eſt egyptiacus: ꝛ ſic in alijs: hoc obſeruato, ꝙ h in hoc loco ꝓ lr̃a non ponat̃. Quilibet autẽ premiſſorũ dierũ ꝑꝑ vnicam horaꝫ ſui denoĩat̃ egyptiacus. ¶ De dieb. vero felicib. vel infelicib. quos quidã aſtrologi notauerũt, ĩ pñti opuſculo nõ agitur: qꝛ eccleſia prohibet fidem talib. adhiberi. 16. q. vlt. capitu. non obſeruetis. ꝛ c. qui eſtimaret. ꝛ ſequenti.

¶ De diebus canicularibus. Cap. 4.

In quibuſdã quoqꝫ menſib. ſunt quidaꝫ dies, qui caniculares dñr a cane, vel canicula ſtella ſita in frõte leonis, ꝛ añ genua tauri: ꝙ̃ eſtiuis mẽſib. eſt in medio cẽtro celi: ꝛ duꝫ ſol ad ea aſcẽderit ꝯiuncta cũ ſole, vel ei ꝓxima, duplicat̃ calor ipſius, ex quo diſſoluunt̃ corpora ꝛ vaporant̃. Vñ vocat̃ canis: q̃a corpora morbis afficit, ꝛ ſunt quinquagintaquatuor dies, q̃bus ꝑꝑ t̃pis crudelitatẽ, ꝛ caloris ſolis intẽperiẽ, malũ eſt minui ſanguinẽ, ꝛ potionari. Qñ aũt illi dies icipiãt, ꝛ finiant̃, his ver. ꝯtinet̃.

Incipiunt Julij pridie idus caniculares,

Et pridie nonas ſeptembris fine reſultant.

Secundum aliquos vero incipiunt 14. calen. Auguſti.

¶ De

¶ De ſeptimana ⁊ nominibus dierum eius. Cap. 5.

SEquitur de ſeptimana. Nempe ꝯtinet ſeptimana ſeptē dies naturales, quorū repetitione ⁊ menſes ⁊ anni ⁊ ſecula peraguntur: ⁊ hec apud grecos hebdomada, ſed apud hebreos ſabbatū appellat. Et dr ſeptimana a ſeptē, ⁊ mane quaſi ſeptē mane, pars ꝓ toto. ſ. mane ꝓ tota die. Vel a ſeptē ⁊ manet, qr manet ꝑ ſeptē dies. Vel dr ſeptimana, qſi ſeptē luces: naʒ mane lux ē ſʒ qſdā. Idē ēt ſpatiuʒ vocat hebdomada, ab hepta grece, ꝙ eſt ſeptem, ⁊ deos ꝙ eſt dies: vel modus, ꝙ eſt mēſura: ⁊ ſm hoc hebdomada eſt cōis nomē ꝙ ſeptimana. Vñ Daniel: Poſt ſeptuaginta hebdomadas ⁊c. ⁊ ſumunt ibi hebdomade annorū. i. ſeptuagies ſeptē anni. Septimane aūt nequnt hīe certa noia: qr neqʒ hñt certa initia. Singulis nanqʒ annis variātur ꝑ vnā, vel ꝑ duos dies: q qñqʒ ſūt ſup integras ſeptimanas. Oēs aūt dies: ſeptimanarum inſcribuntur ſeptē primis lr̄is alphabeti.

¶ Item dies ſecundum gentiles dominantur a planetis.

¶ Primꝰ a ſole, q princeps eſt oīuʒ ſyderū: ſic ⁊ idem dies caput eſt ceterorū dierū. ¶ Secundꝰ a luna, q̄ eſt ſplēdore ⁊ magnitudine ſoli proxima, ⁊ ex eo mutuat lumē. ¶ Tertius a ſtella martis, que veſper vocatur. ¶ Quartus a ſtella mercurij, quaʒ quidā candidū circulū dicunt. ¶ Quintus a ſtella iouis, quā phetontē aiunt. ¶ Sextus a ſtella veneris, quā luciferū aſſerūt, qr inter cuncta ſydera plus lucis affert. ¶ Septimus a ſtella ſaturni, q ſexto celo locata trigīta annis fertur explere curſū ſuū.

¶ Sed queritur quare dies non ita ordinantur in ſeptimana, ſicut planete in celo, qm̄ in celo ordinantur ſm hunc verſum.

Sol vene. mer. luna, ſaturnus, Juppiter ⁊ mars: vel ſic.

Saturnus Joue Mars ⁊ ſol cum Vene. mer. lu.

Solutio: dicimꝰ ꝙ dies i ſeptimana nō ordinant ſm ordinē planetarū, ſed ſʒ regimē eorū i ſingulis dieb. Vñ qr viderūt philoſophi, ꝙ ſol regnabat prima hora diei dñice: iō illā diē denoiauerūt a ſole. Ite qr viderūt, ꝙ luna regnabat prima hora ſecunde ferie, iō diē illū denoiauerūt a luna: ⁊ ſic de ceteris, ſicut pʒ ex diſtinctione horarū diei facta inter planetas ꝑ ordinem ſucceſſiue. Rurſus a dictis planetis philoſophi noia ſumpſerūt, eo ꝙ a ſingulis aliqd i hoie eſſe voluerūt, vt a ſaturno calliditatē: a Joue tēperātiā: a marte feruorē: a ſole ſpm̄: a venere voluptatem: a

mercurio

mercurio eloquentiã: a luna cor. Et qr ordo planetarũ vltra nu
merum ſeptenariũ non procedit, ſed ad primũ reuertitur: ideo
tantum ſeptem dies in ſeptimana ſunt a ſapientibus conſtituti.

Qua die ſeptimanę quilibet menſis intret. Cap. 6.

Nunc videndum eſt qua die ſeptimanę quilibet menſis in
trat: de hoc duplex ratio habet. Prima per hos verſus.
Alta domat dominus, gratis beat ęqua gerentes.
Contemnit fictos, augebit dona fideli.
In iſtis verſib. ſunt 12. dictiones 12. mẽſib. ſeruiẽtes: prima pri
mo, ſcda ſcdo: & ſic p ordinẽ ſumpto initio a Januario: ita q̃ q̃
cunq; fuerit initialis lra alicuius iſtarũ dictionũ, eadẽ erit lra
calẽdarũ mẽſis, cui ſeruit illa dictio. v. g. alta, eſt prima dictio, &
ſeruit primo menſi. i. Januario: & a eſt prima lra illius dictionis
alta: ergo A eſt prima lra Januarij. Itẽ domat eſt ſecũda dcõ,
quę ſeruit ſecundo menſi ſcilicet februario: & D eſt prima litera
iſtius dictionis: ergo D eſt prima litera Februarij: & ſic de alijs.
Idẽ dicit ſequẽs verſus p ſyllabas: quos pcedẽtes p dictiones.
Adam degebat ergo cifos adrifex.

Habita autẽ lra calendariũ, facile poſſumus ſcire qua feria
quilibet mẽſis intret. Per lram. n. dñicalem illius anni procede
cõputando dies per lras ſubſequentes vſq; ad lram, quę eſt in
cal. menſis, cuius diei introitũ ſcire optas: & in qua feria occur
ret, tali feria intrabit ille mẽſis. Secũda ratio, per q̃ ſcire po
tes qua feria quilibet menſis intret, eſt per regulares & cõcurrẽ
tes. Nota ergo quod i anno ſolari ſunt quinquagintaduę ſe
ptimanę & vnus dies, vel duo, ſi ſit biſſextus: pp quam diem va
riantur ſingulis annis principia menſiũ. Si enĩ hoc anno
incipiat Januarius a die dñico: toto anno A, quę eſt prima lite
ra Januarij, erit dominicalis. Cum ergo ventum fuerit ad fi
nem anni: illud A finale calendarij, quod inſcribitur illi diei, q̃
eſt vltra integras ſeptimanas, repñtabit diem dominicam: er
go ſequens A, quod iterum eſt initiale Januarij, pñtabit ſecun
dam feriam: & ſic toto illo anno erit illa variatio: eodem modo
ſingulis annis variantur initia menſiũ per diuerſas ferias. Et
ſi ſit biſſextus, duplex erit variatio, prima in calen. Januarij, ſe
cunda in feſto ſãcti Matthię. Vt ergo computiſtę ſcire poſſent
qua feria quolibet anno quilibet menſis inciperet, inuenerunt
duos

duosnumeros, vnum inuariabilem, qui vocatur regularis, ſolaris, ferialis: alium variabilem, qui vocatur cōcurrens, de quibus breuiter eſt dicendum. ❡ De regularibus ſolis. Cap. 7.

Videdū eſt aūt primo quid ſit rl'aris, vnde dicatur, & vnde habeat ortū, & quot rl'ares quiſq; menſis habeat. Rl'aris ſolis eſt numerus inuariabilis datus menſi, qui adiunctus concurrēti declarat qua feria ſeptimanę quilibet menſis intret cuius fuerit rl'aris. Dī aūt rl'aris a rl'a, q2 inuariabilis eſt ſicut regula. 3. diſt. cap. non. Solaris dī ad dr̄iam lunaris, de quo infra dicetur. Hn̄t ortuz rl'ares a martio: nam in menſe martii ſunt 5. rl'ares, ſeu 5. pro rl'ari. Martius. n. non habuit initium in primo anno mūdi ſeu ſeculi: immo dī mundus factus fuiſſe in illo mēſe in die quo dī 15. cal. aprilis, vel vt alii dicunt 8. cal. Si. n. computes ordine retrogrado dies ſeptimanę vſq; ad calen. martii, inuenies ꝙ quinta feria mundus incepit: ſi th̄ ante martiū fuit: & hęc eſt cauſa quare martius quinariū numerū habuit pro regulari. Rl'ares vero aliorū menſiuz ſic formantur. Iungas rl'ares menſis cū diebus eiuſdem: & ab illa ſumma ſubtrahe 7. quoties poteris, & rl'arē ſequentis menſis quod remanſerit indicabit. v. g. Martius habet quinque regulares, & dies eius ſunt 31. redige in ſummam, & ſunt 36. ſubtrahe 7. quoties poteris, & remanet vna dies, quę datur menſi ſequenti pro regulari. Item aprilis habet 30. dies, & vnum regularem, qui conſtituunt 31. ſubtrahe 7. quoties poteris, & remanebunt tres, qui dant̄ maio pro regularibus: & ita de aliis vſque ad martium. Poſſumus etiam ſcire menſium regulares per hos verſus.

Eſt atris clare fulgentibus ara deorum.
Grata bonis extat gratiſſima cuique fideli.

In iſtis verſib. ſunt 12. dictiones 12. menſib⁹ ſeruientes, prima primo, ſecūda ſecūdo, & ſic ꝑ ordinē, ſumpto initio a martio, ita ꝙ quota fuerit prima lr̄a alicui⁹ iſtaruz dictionū in alphabeto, tot rl'ares hʒ ille mēſis cui ſeruit illa dictio. v. g. Eſt, eſt prima dictio, & ſeruit primo menſi. ſ. martio. & E, eſt prima lr̄a iſtius dictionis, eſt, & eſt quinta in alphabeto: ergo martius hʒ quinque rl'ares. Item aſtris eſt ſecūda dictio, & ſeruit ſecūdo mēſis. ſ. aprili: & A, eſt prima litera iſtius dictionis, quę eſt etiam prima in alphabeto: ergo aprilis habet vnum regularem: & ſic de aliis.

ptimanę ille menſis intrabit. ¶ De litera dominicali. Cap. 9.

SIcut aũt cõcurrentes, ita ꝛ dñicales lrę variãtur. Nã ĩ primo anno cycli ſolaris eſt.f.lr̃a dñicalis: in ſcdo e. in tertio d. in quarto c. in quinto a. tunc.n. ꝓp biſſextũ ꝑtrãſit b. qḋ in his verſib. declarat. Fert ea dux cor amet gens fautor eũ coluit bis Ars genus eſt de corde bono gignit ferus enſis Dicta beant aqua gens frons dat cunctis bonus author. In his verſib. ſunt 28. Dictiones, 28. annis cycli ſolaris ſeruientes: prima primo, ſcda ſcdo: ꝛ ſic ꝑ ordinẽ, ſumpto initio a primo anno cycli: ita ꝙ q̃cunqȝ fuerit initialis lr̃a alicui iſtarũ dictionũ, eadeȝ erit litera dñicalis in illo anno, cui ſeruit illa dictio: v.g. Fert eſt prima dictio, ꝛ ſeruit primo anno cycli ſolaris: ꝛ f. eſt prima lr̃a: ergo f. eſt lr̃a dñicalis in primo anno cycli ſolaris, ꝛ ſic de aliis. Et nota ꝙ ille annus eſt biſſextilis, cui deſeruit aliqua dictio deſinens in t, ꝛ ita primus annus cycli ſemꝑ eſt biſſextilis: cũ ei deſeruiat dictio deſinens in t. f. fert: ꝓp hoc prima lr̃a dictionis deſinens in t, non erit lr̃a dñicalis in illo anno, cui ſeruit illa dictio, niſi a loco biſſexti vltra: q꞉ lr̃a dñicalis, cum biſſexto ſimul mutatur. A calendis vero Januarii p̃cedentis ipſiuȝ biſſextum vſqȝ ad locũ biſſexti erit lr̃a dñicalis illa: quę immediate ſequitur in calendario poſt illã, quę dſet eſſe lr̃a dñicalis: vnde in primo anno cycli, f. eſt lr̃a dñicalis a loco biſſexti vſqȝ ad calen. Januarii ſequentis. A calen. Januarii p̃cedẽtis vſqȝ ad locũ biſſexti, g. eſt lr̃a dñicalis: ꝛ ita in aliis. Annus aũt cui ſeruit illa dictio ſciri poteſt per rõnem ſuperius dictã de cyclo ſolari: nam rõ literę dñicalis tunc currentis ratione ſimili incipit ꝛ finitur.

¶ De indictione. Cap. 10.

NUnc aliqua de indictione dicamus. Eſt autẽ indictio ſpatium tꝑis, quo Romanus princeps tributũ gentibus indicebat. Si autem volumus ſcire quota ſit Indictio: debemus addere tres annos annis dñi, ꝛ poſtmodum diuidere annos dñi per quindecim quoties poſſumus, ꝛ quotus annus remanſerit facta diuiſione, tota erit Indictio, ꝛ ſi nullus ſuperauerit, in vltimo anno indictionis ſumus: ꝛ tũc ad primã Indictionẽ reuertimur: q꞉ indictio non tranſcendit quindecim: vñ verſus.

Si tribus adiunctis domini diuiſeris annos.
Per terqnqȝ datur indictio certificata. De indictione plenius

dicemus infra, vbi de cyclis agetur. De ēra ſupra dictū eſt tra-
ctatu. 1. c. 6. ¶ De die naturali ⁊ artificiali. Cap. 11.

Licet iā ſuperius in pleriſqꝫ locis de die tactū ſit: nihilomi-
nus ⁊ hic ſpāliter dicendū eſt. Sciendū eſt igitur ꝙ duplex eſt
dies. ſ. naturalis ⁊ artificialis, ſiue vſualis. Naturalis eſt ſpatiū,
quo ſol ducitur circa totā terrā ab oriente vſqꝫ in occidenteꝫ. ſ.
ſpatiū diei ⁊ noctis, qḋ ſp̄ ꝯtinet 24. horas. Dr̄ dies iſta a dijs,
quoꝝ noīa Romani quibuſdā siderib. ſacrauerunt. Vel a dyo,
qḋ eſt duo: qꝛ ꝯtinet duo tp̄a, noctē. ſ. ⁊ diē vſualem. Artificialis
eſt ſpatiū, quo ſol moratur ſup̄ noſtrū hemiſpherium ab ortu ſo-
lis vſqꝫ ad occaſum. Et hoc ſ̄m ſolis aſcenſum ⁊ deſcenſuꝫ cre-
ſcit pariter ⁊ decreſcit. Dr̄ aūt dies a dian, qḋ eſt claritas. Et dr̄
vſualis ſiue artificialis, qꝛ ſolū hoc tp̄s aptū eſt vſibus ⁊ artifi-
cijs exercendis. Reliqua pars diei dr̄ nox a noceo, qꝛ nocet vi-
ſui ⁊ vſui: ⁊ ideo vocata eſt dies a meliori parte ſine cōmemora-
tione noctis, Juxta illud: Et factū eſt veſpere ⁊ mane dies vnꝰ.
¶ Rurſus partes diei ſunt tres, ſ̄m Iſid. ſ. mane, meridies, ⁊ ſu-
prema. Mane eſt lux matura, ⁊ plena, nec iam crepuſculū. Me-
ridies dicitur quaſi medidies. i. medius dies, vel quia tunc pu-
rior dies eſt. Suprema eſt poſtrema pars diei. Sero dicit᷑ a clau-
ſis ſeris. ¶ Noctis vero partes ſunt ſeptē. ſ. veſperuꝫ, crepuſcu-
lū, ꝯticiniū, itēpeſtū, galliciniū, matutinū, ⁊ diluculū. ¶ Veſpe-
rū dr̄ a veſpere occidentali ſtella: q̄ tenebras ſequētes p̄cedit, ⁊
dn̄r tenebrę, quaſi tenentes vmbrā. Crepuſculum dr̄ dubia lux. ſ.
inter lucē ⁊ tenebras. Conticiniū eſt, qn̄ iā oēs ſilēt. Intēpeſtum
eſt mediū noctis tp̄s, qn̄ nil agi pōt, ⁊ oīa ſilēt quaſi inopportu-
nū. Galliciniuꝫ dr̄ pp̄ gallos lucis p̄nūcios. Matutinū eſt inter
abſceſſum tenebrarū ⁊ aurorę aduētuꝫ. Diluculum dr̄ quaſi inci-
piēs pars diei lux ⁊ aurora, q̄ ſoleꝫ p̄cedit. Eſt. n. aurora diei cla-
reſcētis exordiū. ¶ Et nota, ꝙ dies alij ſunt ſyderales, in quib.
ſydera mouent᷑, ⁊ hoīes a nauigationibus excludunt᷑: alij p̄lia-
les, de quib. in libris Regū, quibus reges ſolent ad bella p̄cede-
re, ⁊ alij intercalares, quos ſcimus duodecim menſib. ſupereſſe:
alij caniculares, alij ſolſtitiales, alij ęquinoctiales: de quibus iā
p̄miſſum eſt alij faſti, in qb. iura fant᷑: alij nefaſti eis cōtrarij: alij
feſti. i. feſtiui, vt dies azimorū: alij p̄feſti quaſi p̄cul a feſtis, vt fe-
riales: alij mali ſunt, qn̄ in eis plus ſolito homines affligūtur.

Vñ apl's. Redimentes tp̄s, qm̄ dies mali ſunt: ⁊ e contrario ſunt boni: alij egyptiaci, de quibus p̄miſſum eſt: Eſt ēt dies ſalutis: in quo dn̄s venit ad ſaluandum: Eſt ēt dies iudicij: in qno dn̄s veniet ad iudicandū: qui erit bonis dies letitie, malis aūt calamitatis ⁊ miſerie. Momentū vero eſt minimū atq; anguſtū tp̄s a motu ſyderū dictū: eſt. n. extremitas hore in breuibus interuallis cum aliquid ſibi cedit atq; ſuccedit, ſm̄ Iſido. Hora grecum nomen ē, ⁊ terminū latine ſonat: eſt. n. finis tp̄is. Quot aūt horas continet dies naturalis dictū eſt in principio huius partis.

¶ Tractatus ſecunde partis, tractantis de anno lunari.

¶ Quid ſit annus lunaris, ⁊ quot dies contineat. Cap. 1.

Annus lunaris dr̄ tribus modis: Primo mō, annus lunaris eſt ſpatiū, quo luna circuit totū zodiacū: qd̄ facit in 29. diebus ⁊ 12. horis. Secūdo mō, dr̄ annus lunaris ſpatiū, quo luna circuit ſolē ab vna aſcenſione vſq; ad aliā, ⁊ hoc facit in 29. diebus, ⁊ 12. horis. Nā cū luna ſeparat a ſole ad peragrandū zodiacū, ⁊ poſtea reuertit ad eundē punctū, in quo dimiſerat ſolē, non inuenit illū ibi: q2 ſol iam tm̄ p̄ceſſit ſuo motu, q̄ luna laborat recurrere ad eū, ſiue attingere ipſum duobus dieb. ⁊ tribus horis. Tertio, dr̄ annus lunaris ſpatiū duodecim lunationū in anno cōi, ⁊ tredecim in embolifinali: de quibus infra dicet. cum ergo lunatio q̄libet ꝯſtet 29. diebus ⁊ 12. horis: q2 non curat eccl'a de minutis: ex 12. horis p̄cedentis lunationis, ⁊ ex 12. ſequentis conſtituitur vna dies naturalis: que ſemper lunationi p̄cedenti attribuitur, ita q̄ lunatio p̄cedentis mēſis ſemper habeat 30. dies, ⁊ ſequentis 29. niſi ſit aliud pp biſſextū, vel emboliſmū, vel ſaltum lune. vnde verſ.

Luna paris menſis nunquam triceſima fiet. Impar triceno nunquam ſine fine carebit. Tp̄e biſſexti febri luna triceſima eſt. Nam iulij luna tunc eſt viceſimanona. Menſis par dr̄: quia numerando a ianuario per ordinē cadit in numerū parem, vt februarius, aprilis, iunius, auguſtus, october, december, quorū lunatio ſemper eſt 29. dierum, excepto februario, cuius lunatio eſt 30. quando eſt biſſextus. Impar vero eſt, quando cadit in numerum imparem, vt ianuarius, ⁊ martius, maius, iulius, ſeptēber ⁊ nouember, quorū lunatio ſemper eſt 30. dierū: excepto iulio, qui in vltimo anno cycli lunaris propter ſaltum lune habet

iſti 29. Ex his aũt 12. lunationibus ↄſtituuntur trecenti quinquaginta quatuor dies in anno lunari, ⁊ ſic annus lunaris in 11. diebus exceditur a ſolari: ex quo exceſſu oĩs varietas ętatis lunę ↄſurgit: ita ꝙ vbicunqȝ fuerit luna prima in primo anno, fit in ſcđo 11. pp quam varietatẽ duorũ numerorũ genera ſunt inuenta, regulares vȝ, ⁊ epactę, de quibus breuiter videamus.

De regularibus lunaribus. Cap. 2.

Nunc videamus de regularibus. Et quidẽ regularis lunaris eſt numerus inuariabilis datus mẽſi ad inueniendũ lunã in calen. menſiũ ſingulorũ. Hñt aũt ortũ regulares ab illis quinqȝ diebus, q ſupſunt in anno ſolari ſupra 360. dies. vñ quinque rłares dati ſunt ſeptẽbri, a quo annus lunaris ſumit initiũ. Rłares vero alioꝝ menſiũ ſic formantur. Iunge rłares menſis cũ diebus eius: ⁊ ab illa ſumma ſubtrahe lunationẽ eius: ⁊ reſiduũ qđ remãſerit, erit rłaris illius mẽſis: v.g. Septẽber hȝ quinque rłares: ⁊ dies eius ſunt 30. qui ↄiuncti rłaribus conſtituunt 35. ⁊ lunatio ſeptẽbris eſt triceſima: qua ſubtracta remanent 5. q ſunt rłares ſequẽtis mẽſis. ſ. octobris: ⁊ ſic de alijs vſqȝ ad ſeptẽbrẽ. Nã ęgyptij ſuũ annũ incipiũt a ſeptẽbri: ⁊ ideo nos annũ lunarẽ incipimus a ſeptẽbri. De rłaribus tradit iſte verſus

Dic e. g. bis i. k. bis: poſt manet ordo q. d.

Dic e. bis: q̃ eſt quinta in alphabeto. i. primis duob. menſib. anni lunaris dant quinqȝ ꝑ rłaribus. Item dic bis g. q̃ eſt 7. in alphabeto. i. tertius ⁊ quartus mẽſis hñt ſeptẽ ꝑ rłaribus. Item dic bis. i. quę eſt nona in alphabeto. i. quintus ⁊ ſeptimus mẽſis hñt 19. pro regularibus. Item dic bis k. q̃ eſt 10. in alphabeto. i. ſextus ⁊ octauus mẽſis hñt 10. ꝑ regularib. Et nota ꝙ fit tranſitus de quinto ad ſeptimũ, ⁊ de ſexto ad octauũ: vt pȝ in formando ipſos regulares: quia Ianuarius ⁊ martius 9. ⁊ februarius ⁊ aprilis 10. habent: ſed poſt manet ordo. i. maius 11. Iunius 12. Iulius 13. Auguſtus 14. habent.

De Epacta. Cap. 3.

Sequitur de Epacta. Eſt aũt epacta numer⁹ variabilis datus anno ad inueniẽdũ lunã in cal. cuiuſlibet menſis: ⁊ dĩ epacta ab epi, ꝙ eſt ſupra, ⁊ aucta, qꝛ eſt ſuperexreſcẽtia, anni lunaris a ſolari. Ideoque annus primus cycli lunaris nullam hȝ epactã, qꝛ null⁹ ann⁹ ꝓceſſit a quo 11. accepiſſet. Sđs vero hȝ 11. ꝑ epacta: qꝛ epacta orit ab illis 11. diebus, qbus annus lunaris

exce-

excedit a ſolari. Tertius vero annus hꝫ 22. qꝛ ſi addūtur 11. ſi nō trāſcēdat 30. Si vero trāſcendat 30. abiectis 30. reſiduū erit epacta illius anni: ⁊ ideo in quarto anno, qꝛ ſumma aſcendit 33. abiectis 30. ſunt epactę illius anni 3. Epactę vero grȩce, dñr latine abiectiones annuę lunares: q̄ p numerū. 11. vſqꝫ ad tricenariū l ſe reuoluunt: quas ęgyptij ideo adijciūt, vt lunaris emēſio rōne ſolis coęquetur. Luna. n. iuxta curſum ſuum 29. ſemis dies lucere dignoſcitur: ⁊ fiunt in annū lunarem dies 354. remanent ad curſum anni ſolaris dies 11. quos ęgyptij adijciūt. Abſqꝫ his nō inuenies quota ſit luna in quolibet anno, mēſe, ⁊ die. epactę oīum annoꝛū cycli lunaris p hanc tabulā denotant: ita ꝙ hoc verbū nulla, rñdet pꝛimo anno: ⁊ ſinguli ſequentes numeri rñdent ſingulis annis cycli, vſque ad 19. vt, nulla 11. 22. 3. 14. 25. 6. 17. 9. 11. 12. 13. 5. 16. 27. 8. 29. 10. Sed hoc idem ēt oñditur per hos verſus. Annis adde vnū dñi: partire per vnde Viginti lunę cyclus ⁊ inde patet. Hoc vult dicere, ꝙ ſi volumus ſcire quotus ſit annus epactalis, ſiue cycli, debemus diuidere annos dñi per 19. quoties poſſumus: ⁊ addere vnū: qꝛ qñ Chřs natus fuit, tūc pceſſerat ille cyclus: ⁊ quota fuerit ſumma q̄ remanſerit, totus erit annus cycli epactalis: v. g. Hoc anno computamus annos dñi mille ducētos octuaginta ſex: quoꝛū mille ducētiſeptuagintatres ſunt recte p decem ⁊ nouē diuiſi. ſuperſunt 13. de prędicto numero: addito ergo vno fiunt 14. vnde hoc anno eſt decimuſquartus annus cycli lunaris in anno ſequēti erit 15. ⁊ ſic vſque ad 19. poſtea redit ad pꝛimū: ⁊ hoc verum eſt ſm illos, qui incipiunt cōputare annos dñi a natiuitate Chřī, vel a cal. ianuarij: non aūt ſm eos, q illos immutant in cal. ſeptēbꝛis: ⁊ faciunt ibi diuiſionē. nā tunc addendi ſunt duo anni. Pōt ēt ⁊ aliter inueniri epacta: vt ſi ſummā q̄ remanet de pmiſſa diuiſione annoꝛū dñi per tres iūcturas pollicis numeremus. Si. n. numerus finitur in pꝛima iunctura, debemus demere vnū de ipſo numero: ſi in ſecūda, debemus addere nouē: ſi in tertia, dēmus addere decē ⁊ nouem: ⁊ ſumma inde pueniens eſt epacta: ⁊ hoc ſi 30. non tranſeat. Si vero tranſiret abiectis 30. reſiduū eſt epacta: vnde verſus. Deme vnū, poſt adde nouem, poſt dena nouē qꝫ. Inuenta igitur epacta, debemus eā iungere cū regularibus mēſis, cuius lunā volumus inuenire: ⁊ quota fuerit ſumma inde prouenicns:

niens: tota erit luna in cal. illius mẽsis: dũmodo 30. nõ trãſcat. Si vero 30. trãſiret, abiectis 30. reſiduũ erit ętas lunę: ⁊ ſi ſumma illa fuerit 30. in cal. menſis, tunc luna erit 30. ſi autẽ epacta nulla fuerit: puta in primo anno cycli lunaris: tunc ad inueniẽdum lunã ſufficit r'laris. Sed qm̃ epactarum rõ qñq; fallit, ppͥ emboliſmum, ſiue ſaltum lunę ideo de ipſo breuiter videamus.

De anno Emboliſmali ⁊ communi. Cap. 4.

Circa emboliſmũ, ſiue lunę ſaltũ, notandũ eſt, ꝙ emboliſmus grece interpretatur latine ſuperaugmentũ, ſeu ſupexcreſcentia anni ſolaris ſuper lunarem. Qr ergo annus ſolaris excedit lunarẽ in 11. diebus, ex illo exceſſu cõſtituunt 7. lunationes in 19. annis cycli lunaris: multiplicatis illis 11. diebus. Et dñr emboliſmales: quarũ q̃libet eſt 30. dierum: ⁊ attribuunt 7. annis emboliſmalibus: ita quod in quolibet cyclo lunari ſunt 7. anni emboliſmales, ⁊ 12. cões. Appellatur autẽ annus emboliſmalis: q2 a 14. luna p̃cedentis paſchę vſq; ad 14. ſequentis hẽt 13. lunationes ſiue 13. mẽſes lunares, ideſt 384. dies: ⁊ iſte eſt annus ſcd̃m Moyſi diuinitus reuelatus. Cõis vero hẽt tm̃ 12. lunationes, ideſt 354. dies: quorũ diſpoſitiones continet iſte verſus.

Cur fles? his lacrymis odioſum quęre tyrannum:

In iſto verſu ſunt 7. dictiones annis emboliſmalib. ſeruientes. Prima primo, ſcd̃a ſcd̃o, ⁊ ſic per ordinẽ: ita ꝙ quota eſt prima lr̃a alicuius iſtarum dictionũ in alphabeto, totus annus cycli epactalis erit annus emboliſmalis. v. g. Cur eſt prima dictio: ⁊ ſeruit primo anno emboliſmali, ⁊ c, eſt prima lr̃a illius dictionis, q̃ eſt tertia in alphabeto: ergo tertius annus cycli lunaris eſt emboliſmalis: ⁊ ita de alijs: hoc obſeruato, ꝙ hęc dictio, his, dz ſcribi cũ h. Et dr̃ annus cõis: q2 ſępe duo ita coniunctiꝫ incedunt, vt inuicẽ ſe in paſchali ſolennitate ſequãtur: emboliſmalis. n. ſemper ſolus eſt. Ordo aũt iſtorũ annorũ cõium ⁊ emboliſmaliũ pꝫ in linea ſubſequenti. Cõis, cõis, emboliſmalis, cõis, cõis, emboliſmalis, cõis, emboliſmalis, cõis, cõis, emboliſmalis, cõis, cõis, emboliſmalis, cõis, emboliſmalis, cõis, cõis, emboliſmalis. Habito autem anno emboliſmali, poſſumus ſcire in quo menſe lunatio emboliſmalis contingat: per hunc verſum.

Nobilis ⁊ Chriſtum modo libet habeto cogn̄um.

In iſto verſu ſunt 7. dictiones, 7. menſib. ſeruientes: in quibus

contin=

contingunt lunationes emboliſmales in p̄fatis 7. annis: prima primo: ſecūda ſecūdo. ⁊ ſic p̄ ordinē: ita ꝙ quota erit prima lr̄a alicuiꝰ iſtaꝝ dictionū in alphabeto: toto mēſe illius anni cui ſeruit illa dictio: ↄtingit lunatio emboliſmalis. Itē quota erit prima lr̄a ſecūdę ſyllabę in alphabeto, tota die mēſis incipit lunatio emboliſmalis: v.g. Nobilis eſt prima dictio, ⁊ ſeruit primę lunationi: q̄ ↄtingit in tertio anno cyclo lunaris, ⁊ n. eſt prima lr̄a huius dictionis, ⁊ eſt duodecima in alphabeto: ergo in 12. menſe ↄtingit lunatio emboliſmalis. Itē b, eſt prima lr̄a ſecūdę ſyllabę: ⁊ eſt ſecūda in alphabeto: ergo in ſecūda die illiꝰ mēſis incipit illa lunatio, ⁊ ſic de alijs. Si aūt velis pleniꝰ huiꝰ rei veritatē inquirere, recurre ad epactā ⁊ rl̄ares illius anni, de quo vis ſcire: ⁊ ita inuenies eſſe. Nūc videamus vbi fallit epacta iuncta rl̄aribus p̄p emboliſmū, ſeu ſaltū lunę. Circa quod nota ꝙ lȝ in cyclo lunari ſint ſeptē anni emboliſmales, vt ſupius dictū eſt, non t̄n fallit epacta niſi in tribus. ſ. in 8. in 11. ⁊ 19. vnde verſus. Octauo vndecimo poſtremo fallit epacta. In quo aūt loco, vel mēſe, vel quot locis fallit epacta iūcta rl̄arib. his verſ. denotať.

Iulius vndenis, ter Maius octo vicenis.
Biſſextus niſi ſit mars peccat in vndetricenis.

In totidem Maius, auguſtus vero duobus. hoc eſt dicere, ꝙ in octauo anno cycli lunaris fallit epacta cū regularibus in maio ⁊ iulio: quia in calen. maij cū luna dīcť eſſe 28. ſm̄ epactā, nō reperitur niſi 27. p̄p emboliſmum. Item fallit in calen. iulij eodē anno: quia tunc luna dīcť eſſe 30. ſm̄ epactam, non reperitur niſi 29. p̄p emboliſmum, vbi credendum eſt emboliſmo, ⁊ non epactę. Item in 11. anno fallit epacta: quia in calen. martij ſm̄ epactam dīcť eſſe luna 29. ſed p̄p emboliſmum reperitur t̄m 28. Veruntamen ſi in illo anno fuerit biſſextus, tunc corrigitur ille error: q̄m p̄p biſſextum additur vna dies. Item in 19. anno fallit epacta in duobus locis. nam ſm̄ epactam luna dīcť eſſe 29. in calend. maij, ſed p̄p emboliſmum non reperitur niſi 28. ⁊ in eodem fallit in calend. auguſti: quia ſm̄ epactam luna deberet ibi eſſe 2. ſed propter ſaltum lunę ibi tertia inuenitur: quia lunatio iulij, quę deberet eſſe 30. in illo anno, eſt tantum 29. ⁊ hoc contingit propter errorem noſtri computi: ⁊ tunc annus in duobus diebus exceditur a ſolari. De ſaltu lunę traditur iſte verſus.

Lunā

Luna facit ſaltum quintilis luce ſuprema

Retrocedit.n.luna vna die, ſicut diximus, ꝑ errorē nr̄i cōputi: vt in ſequēti anno in calē.ſeptēbris luna redeat ſicut debet, niſi enim ſaltus lunę colligeret, ꝯtingeret error: vt in 14.cyclis diceret luna prima qn̄ eſſet plenilunium. Colligit aūt ſic iſte dies: quęlibet.n.lunatio, ad hoc vt lunationes ſint ęquales, hēt 29. dies, dimidiū, minus quatuor momētis, ⁊ vna vncia, ⁊ vno atomo: ſunt aūt in cyclo 235.lunationes: erunt ergo quater tot momēta, q̄ ſunt in vniuerſo, noningenta quadraginta, q̄ diuiſa per 40.ꝯſtituunt 23.horas ⁊ dimidiā. Poſtea ex 235.vncijs conſtituuntur 19.momenta: ⁊ remanent ſeptē vncię: ⁊ ex 235.atomis ꝯſtituuntur 5.vncię: q̄ vncię cū ſeptē prioribus faciunt vnū momentū: qd̓ iūctū ad 19.momenta ꝓhabita, facit dimidiā horā: q̄ iuncta cū alijs 23.⁊ dimidia facit vnum diē, q̄ ſubtrahitur vltimo anno a lunatione iulij: ⁊ dr̄ ſaltus lunę. Pōt ēt facilius hoc mō colligi. Annus lunaris ꝯſtat ex 354.diebus, minus vna hora, ⁊ quarta parte vnius horę, ⁊ ſeptuageſimaſexta parte quartę vnius horę: ergo in 19.annis hn̄t 19.horę: ⁊ 19.quartę horarū: ⁊ 19.octuagintaſex partes quartę vnius horę: quę faciūt in 19.annis quartā partē vnius horę: ⁊ ita erunt 20. quartę horarū: q̄ faciunt 5.horas: q̄ iunctę 23.horis ꝓhabitis faciūt vnū diē. Eſt igit̃ ſaltus lunę quidā dies collectus in 19.annis ex eo ſuperfluo qꝫ dat̃ lunationibus: ⁊ dr̄ ſaltus lunę, nō qꝫ luna magis ſaliat illa die q̄ꝫ alia: ſed qꝛ nos lunā cōputantes, diē illā, ſuꝑ quā in alijs annis lunatio iulij dr̄ 20.ſalimus ſiue ꝓtermittimus non cōputantes lunā in vltimo anno cycli decēnouennalis niſi 29. ideo aūt ſubtrahit̃ dies illa a lunatione iulij in vltimo anno cycli decēnouennalis: qꝛ iulius eſt vltimus in anno epactali inter menſes hn̄tes 30.dies in lunatione: vn̄ vltimo anno lunatio iulij non cōputat̃ trigeſima, ſed vigeſimanona: ⁊ ideo aureus numerus illius.ſ.decēnouennalis q̄uis creſcat, ſequitur hinc interuallo minorē: ⁊ ꝑ ꝯn̄s in alijs menſibus ſequentibus vſqꝫ ad Ianuariū, ſicut infra dicet̃. Saltus ergo lunę facit duas lunatiōes pariter eſſe 29.dierū ad ꝑfatos ergo errores facilius corrigendos inuentus eſt aureus numerus: de quo breuiter eſt dicēdum.

De aureo numero. Cap. 5.

AUreus numerus eſt ille, q ponitur i calēdario, qui in quolibet

libet mẽſe indicat lunã primã, ad priuatos errores faciliũs corrigendos inuentus. Et dĩ aureus numerus ꝑ ſimulitudinem: qꝛ ſicut aurũ ſuperat oĩa metalla, ita iſte numerus oẽs alias rõnes lunares excellit: quẽ Julius Ceſar cum tanta diligẽtia dĩ inueniſſe: qui incipiens a quocunqꝫ anno cycli lunaris vbicũqꝫ inuenit lunã primã in primo anno cycli poſuit 1. in calendario: in latere extrinſeco iuxta lr̃as feriales. ſ. in quolibet menſe: ꝛ in ſecundo anno vbicunqꝫ inuenit primã poſuit 2. in quolibet menſe: ꝛ in tertio 3. ꝛ ſic de alijs: ꝛ ideo in cal. Januarij ternarius eſt numerus: qꝛ ibi nulla inuenitur tertio anno prima, nec ibi debet poni alius numerus ꝙ ternarius: qꝛ nullo anno cal. Januarij luna eſt prima, niſi in tertio anno cycli decẽnouennalis. In quibuſdã tñ calendarijs numeri ipſi deſignantur ꝑ lr̃as alphabeti: nã ꝓ vno interponitur ibi a, ꝓ duobus, b. ꝓ tribus, c. ꝛ ſic de alijs numeris, ꝛ lr̃is, ꝛ ſeriatum vſqꝫ ad lr̃am t, q̃ eſt decimanona in ordine alphabeti. Formatur aũt aureus numerus ab illo ternario, q ponitur in calen. ianuarij: nã illis tribus addũtur 8. ꝛ conſtituuntur 11. qui numerus dꝫ poni in tertia lr̃a ianuarij. Itẽ illis 11. adduntur 8. q̃ cõſtituunt 19. qui numerus debet poni cũ interuallo in 5. lr̃a ianuarij. Item illis 19. addantur 8. ꝛ ſic ſunt 28. ſed qꝛ aureus numerus nõ tranſit 19. ꝛ ideo abiectis 19. reſiduũ. ſ. 8. dꝫ poni immediate poſt 19. ꝛ ſic ꝑ totũ calendariũ. Pꝫ ergo, ꝙ qñ maior numerus ſequitur minorẽ, tunc debet inter vtrunque numerum dimitti vna litera: ꝛ qñ minor ſequitur maiorem, tunc nulla debet litera intermitti: vnde verſus.

De tribus octo cauens ſuperet de dena nouemqꝫ.
Maior ſit ternus, minor aureus eſto ſecundus.

Veruntamen formatio illa fallit in omni menſe, cuius lunatio eſt 29. dierum. ſ. in Februario, Aprili, Junio, auguſto, octobri, ꝛ decembri in quibus poſt minorem numerum maior immediate locatus ſequitur circa principiũ menſis, quod patet hoc verſu.

Menſe breuis lunę februs eſt ars det cito ganger.

In iſto verſu erũt ſex dictiones ſex mẽſibus deſeruiẽtes: quorũ lunatio eſt 29. incipiẽdo i medio verſu, vbi dĩ februs: ita ꝙ quęcũqꝫ fuerit initialis lr̃a alicuius iſtarũ dictionũ ſup eadẽ lr̃a in calẽdario maior numerus ſequitur minorem, ſine ſpatio. i. nulla lr̃a dimiſſa in illo menſe cui ſeruit illa dictio. v. g. Februs eſt pri-

ma dictio ⁊ ſeruit primo menſi, cuius lunatio eſt 29. f.februs, ⁊ f.eſt prima litera: ergo ſuper primum f.menſis februarij maior numerus ſequitur minorem immediate, ſimiliter ſuper primū e.Aprilis: ⁊ ſic de aliis: ſed ſuper primum g. decembris maior. ſ.14. ſequitur immediate minorem. ſ.2. ⁊ ſuper eadem litera: qꝛ ibi eſt duplex aureus numerus, quod deſignat geminatio huius literę g. in dictione ganger. Item fallit in Iulio ⁊ reliquis menſibus vſque ad Ianuarium: in quibus circa finem numerus 19. ſequitur immediate ad 11. numerum: vnde verſus.

Iulius ⁊ reliqui, qui reſtant dena, nouemqꝫ
Iungunt vndeno, ſic eſt ratus aureus ordo.

Item ſciendum eſt, ꝙ quando 19. immediate ſequitur 11. tunc octauus, qui ſequitur, debet tertio loco poni: vnde verſus.

Quando continuas vndenis dena nouemqꝫ.
Maiori trinus tunc octonarius eſto.

¶ De termino paſchali, ⁊ primo de clauib. feſtorū mobiliū. C.6.

DE termino paſchali triplex datur rō: ⁊ prima per claues moſaicas: ſcđa p ętatē lunę: tertia per tabulas manuales ⁊ de quarum qualibet videndum eſt: Sed primo de clauibus: ⁊ ideo videndum eſt quid ſit clauis, ⁊ vnde dicatur, ⁊ vnde habet ortū, ⁊ ad quid inuenta fuerit. Clauis eſt numerus variabilis datus anno ad inueniendū principia quinqꝫ mobiliū feſtiuitatū, ſ. ſeptuageſimę, quadrageſimę, paſchatis, rogationū, penteco-ſtes: ideo ſunt quinqꝫ claues: ⁊ qđlibet ꝑdictorū feſtorū hꝫ trigintaquinqꝫ dies, in quibus ſemper celebrantur. A ſede aūt cuiuſlibet clauis numerātur dies vndecim, ⁊ vſqꝫ ad initiū ipſorum trigintaquinqꝫ dierū, prout hęc infra patebūt. Et dr̄ clauis per ſimilitudinē: quia ſicut per claues oſtia reſerantur, ita per talē numerū principia dictarum feſtiuitatū nobis denotantur. Habent.n. ortum iſtę claues terminorū a 19. anni cycli lunaris, ⁊ 7. diebus ſeptimanę: vnde prima clauis eſt 29. Claues aūt aliorū annorū ſic formantur: addamus.n. ſemper claui pręcedētis anni 19. ⁊ ſumma inde proueniens erit clauis ſequentis anni, ſi non ſuperat 40. ſi vero ſumma ſuperat 40. abiectis 30. reſiduum erit clauis ſequentis anni. verbi g. Clauis primi anni eſt 26. cui ſi iungatur 19. erunt 45. vnde abiectis triginta, remanēt 15. qui numerus eſt clauis ſequētis anni. ⁊ ita formātur vſqꝫ ad 19. an-

nos

nos per ordinẽ: q2 non ꝓceditur vltra 19. numeruꝫ: ſed reuertitur ad priorẽ: vnde cyclus clauiũ aurei numeri ⁊ epactarũ non differunt quantitate, differunt tñ principio, q2 cyclus epactarũ incipit a ſeptẽbri, cyclus aũt aurei numeri ⁊ clauiuꝫ a ianuario. Unde ſi velimus ſcire quotus ſit annus cycli aurei numeri, ⁊ clauiũ, poſſumus ſcire per diuiſionẽ annorũ dñi factaꝫ ſuperius in titulo de epacta. Inuento quotus ſit annus clauiũ, poſſumus ſcire quę ſit clauis illius anni per aliaꝫ hanc rõnem. Numerus enim ille, qui remanet de diuiſione annorũ dñi numerari debet per ſummitates quinqꝫ digitoruꝫ, inchoando a pollice: ⁊ ſi numerus terminatur in pollice, debemus addere 25. ⁊ ſumma inde prouenięns erit clauis illius anni: ſi vero numerus finitur in indice, debemus addere 13. ſi in medio, 31. ſi in annulari 19. ſi in auriculari, 7. ⁊ ſi ſumma inde ꝓueniẽs exceſſerit 49. abiectis 30. quod remanſerit erit clauis, quę additio his verſib. continetur.

Uiginti quinqꝫ tredecim plus eſſe tricenos.
Unde vicena epa digitis pro clauibus apta.

Sedes quidẽ clauium nunq̃ inuenitur in calendario, niſi ſuper hanc literam g. prima ergo g. ianuarij eſt clauis ſeptuageſimę. vltima g. eiuſdem menſis eſt clauis quadrageſimę: ⁊ ſecunda g. martij eſt clauis paſchatis: tertia g. aprilis eſt clauis rogationum. vltima g. aprilis eſt clauis penthecoſtes: vnde verſus.

Primaqꝫ, ⁊ vltima g. Iani, Martiſqꝫ ſecunda,
Tertiaqꝫ aprilis tibi ſignat, ⁊ vltima clauem.

Habita ergo claue anni, incipe cõputare a ſede clauis: ⁊ cõple illã in diebus calendarij ꝑ ordinẽ ꝓcedendo: ⁊ vbi terminabit, ibi erit terminus ſolẽnitatis: ita ꝙ in proximo die dñico ibi ſequẽti erit initiũ ſolẽnitatis, cuius eſt clauis, ſed rõnes incipiunt in ſequẽti die lunę: ⁊ ſi fuerit biſſextus, cuilibet claui eſt vna dies addenda. ¶ Rationes ad inueniendum paſcha. Cap. 7.

Poſſumus ẽt ſcire paſchales terminos per ętatem lunę: cuius rationem ſequitur iuxta conſuetudinem iudęorum, de quo talis datur regula. Accipe lunam quęcunqꝫ eſt in feſto epiphanię: ⁊ perfice illam procedendo per dies calẽdarij ordinate vſqꝫ ad 40. dies, ⁊ ſi fuerit biſſextus, vſque ad 41. in proxima die dominica ſequenti erit initium ſeptuageſimę: vnde verſus.

A feſto ſtellę numerando perfice lunam.

Quadra-

Quadraginta dies poſt ſeptuageſima fiet.
Biſſextus quando fuerit, ſuperadditur vnus.
Si cadit in lucem domini tunc ſume ſequentem.
Si cadit in feriam ſeptenam, ſitqꝫ biſſextus,
Linque diem domini primum, ſumasqꝫ ſecundum.

Habita ergo ſeptuageſima terminos aliarũ mobiliũ feſtiuitatũ facile ſcire potes. Nã a ſeptuageſima vſqꝫ ad dñicam 1. quadrageſimę ſunt tres integrę ſeptimanę: a dñica 1. quadrageſimę vſqꝫ ad paſcha ſũt ſex itegrę ſeptimanę: a paſcha vero vſqꝫ ad diem lunę rogationum ſunt quinqꝫ ſeptimanę, ⁊ vnus dies: a paſcha vero vſqꝫ ad pentecoſten computantur quinquies decem dies. Terminũ quoqꝫ paſchalem his verſibus ſcire potes.

Poſt nonas martis vbi ſit noua luna require.
Tertia lux Domini proxima paſcha tenet.

¶ Rurſus vbicũqꝫ poſt duodecimũ cal. aprilis luna decimaquarta reperitur, dominica proxima paſcha celebratur. Item qualiſcũqꝫ luna fuerit in cal. ianuarii, talem facias in feſto ſancti Benedicti, ſiue 12. calen. aprilis: ⁊ illam computes vſqꝫ ad 24. ⁊ ibi erit paſcha hebręorum. ¶ Rurſus ab 8. idus Martii vſqꝫ ad nonas aprilis ſunt dies 29. quocunqꝫ ergo illorum luna fuerit prima, computetur vſqꝫ ad quatuordecim: ⁊ ibi erit paſcha hebręorũ. Eſt etiã ⁊ alia ratio inueniendi paſcha p ętatem lunę: qñ qñ luna currit per vnuꝫ, erit paſcha dñica prima poſt nonas aprilis: qñ currit per duo, erit dominica prima poſt 8. cal. aprilis: quãdo currit per tres, erit dñica prima poſt idus aprilis: qñ currit p quatuor, erit dñica prima poſt nonas aprilis: qñ per quinqꝫ, erit dñica prima poſt 11. cal. aprilis: qñ p ſex, erit dñica prima poſt 4. idus aprilis: qñ per ſeptem, erit dñica prima poſt 3. calẽ. aprilis: qñ per octo, erit dñica prima poſt 14. cal. maii: qñ per nouem, erit dñica prima poſt 7. idus aprilis: qñ per decem, erit dominica prima poſt 6. cal. aprilis: qñ per vndecim, erit dominica prima poſt 17. cal. maii: qñ per duodecim, erit dominica prima poſt pridie nonas aprilis: qñ p tredecim, erit dominica prima poſt 9. cal. aprilis, qñ per quatuordecim, erit dominica prima poſt pridie idus aprilis: qñ p quindecim, erit dñica prima poſt 12. cal. aprilis, qñ p decem ſeptem, erit dominica prima poſt. ſ. idus aprilis, qñ per octodecim, erit domi-

nica

nica poſt 4.idus aprilis, qñ per 19.erit dñica poſt 15.calẽ. maii. Tabulas inſuper manuales nonnulli ad inueniendos paſchales terminos cõfecere, ſicut Dionyſius, Iſidorus, ⁊ quidã alii, quas ad preſens duximus dimittendas, ne difficultas ſit nimiũ oneroſa. Ad preſens igitur ſufficiant carmina noſtra infraſcripta. Eſſe grauem nobis bello carnem caueamus.

Bellum ſepe gerens etiam puto deiicit hoſtem.

Mox animę lucrũ inuenies cum religioſis. In his verſibus ſunt 19.dictiones, 19.annis cycli lunaris ſeruientes, prima primo, ſecũda ſecundo, ⁊ ſic ꝑ ordinẽ, ſumpto initio a primo anno cycli, ⁊ quota fuerit prima lr̃a dictionis in ordine alphabeti, q̃ nõ deſinat in m. tota die aprilis cõputãdo a mẽſis principio verſus finẽ, erit terminus paſchę hebreorum.i.luna 14. ⁊ in primo dñica ſubſequenti erit paſcha noſtrũ, ſicut in ſexta parte ſub tractatu de paſcha plene dictũ eſt. Ibi etiã patet quare ſub 5.calẽ. aprilis ſcribit in calendario reſurrectio dñi. Si vero dictio deſinit ĩ m. quota eius erit prima litera in alphabeto, tota die martii cõputando a mẽſis fine verſus principiũ erit terminus paſchalis iudeorũ, ⁊ in primo die dñico, q̃ poſtea occurrerit, deſcẽdendo verſus finẽ, erit paſcha nr̃m, hoc cautius obſeruãdo, qꝛ carnẽ ⁊ caueamꝰ in p̃fatis verſibus dẽnt ſcribi ꝑ e, ⁊ hoſtẽ debet ſcribi ꝑ h, q̃ in hoc loco pro lr̃a reputatur. Põt ⁊ aliter paſcha facile inueniri, pone enim in calendario tuo in margine aureũ numerum ſequentem. vꝫ iuxta 12.calẽ.aprilis pone 16. iuxta 11. cal. pone 5. iuxta 12.cal. 13. iuxta 8.cal. 2. iuxta 6.calen. 10. iuxta 4. cal. 18. iuxta 3.cal. 7. Itẽ iuxta cal. aprilis 15. iuxta 4. nonas aprilis 4. iuxta 2. nonas 10. iuxta nonas. 1. iuxta 6. idus 19. iuxta 5. idus. 17. iuxta 4. idus. 6. iuxta 2. idus 14. iuxta idus 3. iuxta 17. cal. maii. 11. iuxta 15.cal. 19. iuxta 14.cal. 8. Volens ergo terminum paſchę inuenire, adde vnum annis dñi tunc currentibus, poſtea diuide ipſos quoties poterit per 19. ⁊ ſi diuiſio ꝑficiatur in 16. ita ꝙ nil ſuperſit, recurre ad calẽdariũ tuũ: ⁊ in illa die, iuxta quã inuenies ſcriptũ 19. erit paſcha hebreorũ, qõ ſemper celebrant in 14.luna, ⁊ in ſequenti dñica erat paſcha noſtrum. Si vero aliquid ſuperſit ſuper vltima 19. puta quinqꝫ, vel decẽ, vel 15. dies, tunc paſcha hebreorũ erit in die illa, iuxta quã ſcriptũ inuenies 5. vel 10. vel 15. ⁊ ſic de aliis ꝑmiſſis numeris, ⁊ diebus.

⁊ in

⁊ in ſequenti dñica erit paſcha noſtrū: quod nō pōt eſſe ante 11. cal. aprilis, nec poſt 7. cal. maii. v.g. hoc anno computantur anni dñi 1286. quorū 1273. ſunt recte diuiſi per 19. ſuperſunt ergo 13. de pmiſſo numero, quibus additur vnus, ⁊ fiunt 14. vbi ergo inueneris in tuo calendario hūc numerū, ibi erit hoc anno paſcha iudeorū: in ſequenti vero anno erit vbi inuenies ſcriptū 15. ⁊ ſic vſque ad 19. poſtea vero reditur ad 1. ⁊ ſic perpetuo fiet. Per eundē quoq; modū poteris terminum ſeptuageſime inuenire. Pone in calendario tuo in margine iuxta 16. calē. Februarij hunc numerū 8. Itē in eadē linea pone 16. iuxta 15. calen. Februarij, pone 5. iuxta 14. cal. 13. iuxta 13. cal. 2. iuxta 12. calē. 10. iuxta 10. calē. 18. iuxta 8. cal. 7. iuxta 7. calē. 15. iuxta 5. cal. 4. iuxta 4. cal. 12. iuxta 2. calē. 1. iuxta cal. februarij. Item iuxta 3. nonas februarij 9. iuxta nonas 17. iuxta 8. idus 6. iuxta 6. idus 14. iuxta 5. idus 3. iuxta 3. idus 11. iuxta idus 19. Diuiſis ergo annis dñi per 19. vt pmiſſum eſt, vide, qui numerus ſupereſt ſuper 19. ⁊ vbi illū in ipſo calendario inueneris, ibi erit terminus ſeptuageſime, qui ſemp eſt in luna vndecima: ⁊ in ſequenti dñica ſeptuageſimam celebramus, q̄ non pōt eſſe ante 15. calen. februarij: nec poſt 9. cal. martij, ſicut nec quadrageſima poteſt eſſe ante pridie nonas februarij, nec poſt 6. idus martij. Eodē ēt mō terminus pentecoſtes inueniri pōt: pone. n. in tuo calendario in margine iuxta 7. idus maij 16. iuxta 6. idus 5. iuxta 4. idus 13. iuxta 3. idus 2. iuxta idus 10. Itē iuxta 17. cal. Junij 18. iuxta 15. calen. 7. iuxta 13. cal. 15. iuxta 12. cal. 4. iuxta 10. cal. 12. iuxta 9. calē. 1. iuxta 7. calen. 19. iuxta 5. cal. 12. iuxta 4. cal. 6. iuxta pridie. cal. 14. Item iuxta calē. Junij 3. iuxta 3. nonas. 11. iuxta nonas. 15. iuxta 8. idus 8. Diuiſis ergo annis dñi per 19. numerū illū, qui ſupererit ſuper 19. quere in pmiſſis locis calēdarij: ⁊ vbi illū inueneris, ibi erit pentecoſte hebreorū, quod ſemper eſt in luna 4. ⁊ in ſequēti dñica erit pentecoſte noſtrū, quod nō pōt eſſe ante 6. idus maij, nec poſt idus iunij, ſicut nec rogationes eſſe pñt ante 6. calen. maii, nec poſt calen. iunii. Pōt ēt paſcha aliter inueniri per hāc tabulam, 5. 15. 13. 2. 22. 10. 30. 18. 7. 27. 15. 4. 24. 12. 1. 21. 9. 19. 17. Iſti numeri repñtant quoſdā dies aprilis ⁊ martij, in quibus contingit paſcha hebreorū, cōputando dies illos a principio ipſorū menſiū, ita q ipſi numeri a viginti infra rñdeant aprili, a viginti ſupra

pꝛa martio: hoc vult dicere hec tabula: ꝙ in pꝛimo anno cycli lunaris eſt paſcha hebꝛeoꝝ in 5. die intrantis apꝛilis: in ſcdo anno eiuſdē cycli eſt quintadecima die intrātis martij: ⁊ ſic de alijs donec numeri ipſius tabule cōpleantur: poſtea reditur ad pꝛimū annū cycli. Qualiter aūt inueniantur anni cycli, dictum eſt ſupꝛa, vbi agitur de epacta. Quare feſta ſaluatoꝛis, excepto feſto natalis, ſiue natiuitatis, ſint mobilia, dictū eſt in ſexta parte, ſub feſto natalis. Ultimo, ſm Iſido. ſciendum eſt, ꝙ inter latinos ⁊ grecos eſt varietas: ſub termino feſtiuitatis paſchalis: quod prouenit, quia latini a tertio nonas martij vſq; in tertiu; nonas apꝛilis pꝛimi menſis lunam requirunt: ⁊ ſi quintadecima luna die dominica prouenerint in aliam dominica; paſcha protrahunt, vt pꝛemiſſum eſt. Greci vero obſeruant pꝛimam lunam ab 8. idus martij, vſq; ad diem nonam apꝛilis,

De Cyclis. Cap. 8.

Quia in pleriſq; huius partis locis de cyclo mentio facta eſt, ideo de cyclo aliqua dicamus. Notādū eſt ergo ꝙ Cyclus eſt ſpatiū aliquoꝛum annoꝛū in ſe rediens ſm aliquos numeros: ⁊ dr̄ quaſi circulus per duplice; ſyncopa;. Eſt. n. cyclus vocatus, eo ꝙ in oꝛbē digeſtus ſit: ⁊ quaſi in circulū depoſitum oꝛdinē complectatur annoꝝ, ſine varietate ⁊ ſine arte: ſunt aūt ſex cycli. Pꝛimus ſolaris incipiens in 6. calend. martij, in feſto Mathie ꝯſtans ex 28. annis, ꝯtinens cōcurrentes ⁊ regulares ſolares ⁊ dn̄icales, ⁊ annos biſſextiles ⁊ cōes. Secūdus cyclus eſt decemnouennalis cōſtans ex 19. annis, ⁊ incipit a ianuario cōtinens in ſe aureū numeru;, ⁊ claues terminoꝛū. Tertius eſt cyclus lunaris, incipiens ſimiliter a ianuario habēs 19. annos. incipit aūt quarto anno cycli decēnouennalis: hunc inuenerūt Romani: vt ſcirent qua hoꝛa luna a ſole accenderetur: ſed quia pceſſu tempoꝛis hec inuentio falſificata eſt, nihil operamur ſecundu; hunc cyclum. Quartus eſt epactalis incipiens 5. calen. ſeptēbꝛis, habens ſimiliter annos 19. continēs in ſe regulares lunares, ⁊ epactas, ⁊ annos, ⁊ ꝯmunes, ⁊ emboliſmales. Quintus eſt cyclus magnus cōſtans ex quingentis 32. annis: vel ſm alios quingentis triginta annis: ſm quē foꝛmat tabula Dyonyſij. Sextus eſt cyclus indictionalis: conſtans ex 15. annis, ⁊ ꝯtinens indictionales. Romani enim, qꝛ difficile erat de remo

tis mundi partibus venire ſingulis annis Romā ad ſoluenda tributa per eos prouincijs indicta, ſtatuerunt ꝙ ſaltē ſingulis quinquēnijs ſoluerent: ita ꝙ primo quinquennio apportarent pro tributo ferrū pro fabricandis armis: In ſecundo quinquēnio argentū pro ſtipendijs militib. erogandis: In tertio aurū ꝑ ſimulacris fabricandis: ⁊ ſic ſemper poſt aurum qđ in anno quintodecimo ferebat, incipiebat quinquenniū quo ferrū iterū ſoluebat: ⁊ ſic erat quaſi quidā circulus tpis: q̄ ergo Romani ſic fieri indixerunt: ideo illi anni indictio nūcupati ſunt: de quo dictū eſt ſupra. Premiſſum aūt ſpatiū quinq̄ annorū vocatū eſt luſtrum: quia venientibus nuncijs prouinciarum cum tributo, cum cereis, ⁊ cantalis preciosis ſumptibus vrbem luſtrabant.

¶ Explicit tractatus de Computo Eccleſiaſtico.

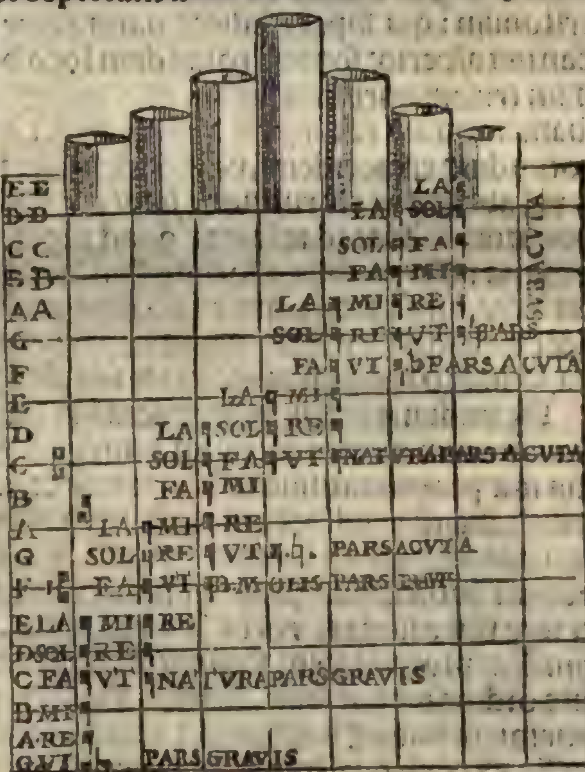
¶ Compendium Muſicę.

Quiſq̄s ad canēdi ſcientiā erudiēdꝰ accedis, diſpōnē, viam, ⁊ ordinē līarum (per quas ōis cantus hʒ diſcretionē) cordi memoriter imprimas: vcʒ, quod ponūtur ⁊ ſūt i ordine man⁹, ſeu palmę viginti lr̄ę: q̄ diuiduntur in ſubgrauibus, grauibus, acutis, ⁊ ſuperacutis. At vero ipſę lr̄ę in ordine manus nō ſunt niſi ſeptē, voce ⁊ forma differentes. ſ. A. B. C. D. E. F. G. ſubgrauis vna eſt dūtaxat lr̄a gręca oīum prima in pricipio pollicis manus ſiniſtrę a latinis Philoſophis addita: quā qdā eorꝫ vocabulo, Gamma dicunt: Nos vero latini

G,appellamus, ī qua nr̄ę muſicę oīs ſumit ordo principiū: ⁊ ip-
ſius Gāma nr̄a manus ornata initio ſe a Grecis ,ꝑhitet exordiū
ſumpſiſſe. Graues lr̄ę ſūt ſeptem.ſ.A.B.C.D.E.F.G. Et graues
dnr̄ : q2 in inferiori loco primitus ſunt formatę: hoc eſt in voce
pectoris. Hn̄tqꝫ principium in prima iūctura pollicis: ⁊ finē in
ſcd̄a iūctura auricularis. Acutę ſil'r ſunt ſeptē.ſ.A.B.C.D.E.F.G.
q̄ nō ſunt a primis grauibus noīe differētes: ſed forma dūtaxat.
Ideoqꝫ acutę dnr̄: eo ꝙ acutū reddant ſonū reſpū grauiū ꝑdi-
ctarū. Formant.n.ī ſuperiori loco.i.ī voce gutturis. Et hn̄t prin-
cipiū in tertia iūctura auricularis: finē vero ī ſecūda iūctura in-
dicis. Superacutę ſunt quinque.ſ. aa.bb.cc.dd.ee. ⁊ ideo ſuper-
acutę dnr̄: eo ꝙ ſuper ꝑdictas acutas acutiorez reddant ſonum.
Et rō eſt: q2 formantur in ſuperiori loco.ſ.in voce capitis, ⁊ hn̄t
principiū in ſcd̄a iunctura medii: finē vero in tertia iunctura e-
iuſdez a tergo: vt omni depictam hanc manum intuenti patet.

VT autem ordo literaruꝫ naturaliter poſitaruꝫ ibi breuiter pateat : ⁊ quę in ſpatio, quęue literę ſint in linea cognoſcas: inferius perpēde diſpoſitas. Gamma in linea A. in ſpatio B. in linea C. in ſpatio D. in linea E. in ſpatio F. in linea G. in ſpatio A. in linea B. in ſpatio C. in linea D. in ſpatio E. in linea F. in ſpatio G. in linea AA. in ſpatio BB. in linea CC. in ſpatio DD. in linea EE. in ſpatio. Vide quia literę, quę in

grauibus in linea notãtur: in acutis in ſpatio demonſtrantur: ⁊ quę in acutis ſpatio ſunt notatę: in ſuperacutis in linea ſunt ſcriptę prout in hac figura patet.

PReterea ſciendum eſt b rotundum in diſpoſitione literarũ nõ debere ꝓprie lineã, aut ſpatium occupare: nec locum naturaliter habere: quia non eſt de computo ſeptē literarum muſicalium: ſi enim eſſet aliqua de ſeptem, per duplarem conſonantiam alicui grauium, vel ſuperacutarum reſponderet, Grauibus quippe per duplarem reſpondere non poteſt conſonantiam: quia minus eſſet ſemitonium. Superacutis vero per diapaſon nequaquam conſonat: quia ſemitoniũ ſuperabundat. Uocatur enim apud gręcos b rotundum ſiue menon: hoc eſt accidens, vel accidentale: quod enim eſt accidentale, non eſt proprium: ⁊ quod non eſt proprium, non eſt naturale. Inuentum eſt autem b rotundum ad temperandum tritonum: qui ſuper, ſcilicet naturaliter inuenitur: vbi enim cantus aſperior ſonat b rotundum loco b quadri: ad temperandam tritoni duritiam furtim interponitur. Sed vbi cantus ad ſuam naturam recurrerit, ſtatim debet auferri. Igitur quia b rotundum eſt accidens, vel accidentale: ⁊ accidẽs poteſt adeſſe vel abeſſe ſine corruptione ſubiecti: vbi neceſſarium fuerit apponatur. ¶ Nec id te lateat, quod prędictis ſeptē literis voce ⁊ forma differentibus aſſociatę ſunt notulę ſeu voces ſex, ſcilicet vt re, mi, fa, ſol, la, quę ex duabus primis proprietatibus: ſcilicet b quadri, ⁊ naturę quinquies repetitę ponuntur: ⁊ ex tertia, ſcilicet b rotundi proprietate bis interponi noſcuntur.

¶ Sciendum tamen, ꝙ proprietas in muſica eſt deriuatio plurium vocum ab vno eodemq; principio. Exiſtentibus igit̃ modis ſiue proprietatibus tribus totius cantus, pro ipſarum notitia habenda cuilibet vnica eſt litera aſſignata. Nam proprietati naturę data eſt litera C. b molli, F. ⁊ B quadro G: quibus vocum principium proprietatum conceditur. ſ. vox Ut: quam cęterę ſibi ordinatę voces, videlicet Re, Mi, Fa, Sol, La. per eandem proprietatem ſequuntur. Ut enim vox in C locata cū ſuis ordinatis vocibus, ſcilicet, Re, Mi, Fa, Sol, La, per proprietatem naturę in graui vel acuto cantatur. In F per b molle: In G per b quadrum. Unde verſus.

Naturę modum per C cantare ſolemus.
F b molle notat: ſed G b quadrum oſtendit.

¶ Nota quod ſigna ſiue claues (vt vulgo di) demonſtrantes ſedē totius cantus vniuerſaliter vſitatę, ſunt duę: vz F graue. loco cuius lrē, talis figura ponitur ꝛ[. Et b acutū: pro quo tale ſignū [: Per ipſarū aūt diſcretā repoſitionē per lineas, pōt oīs cantus cuiuſcunque ſit toni rōnabiliter collocari. Diſtant. n. ab inuicē per diapēte: nā F in grauibus, C in acutis cōſtituta ſunt.

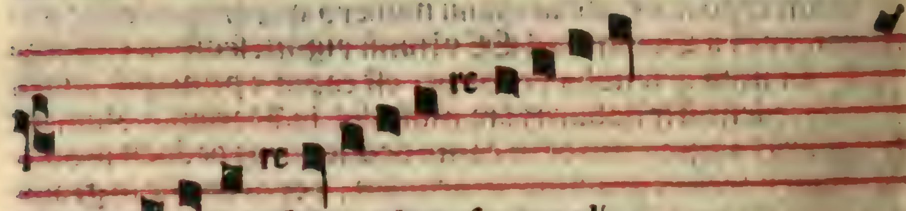
¶ Sunt ergo notę oēs in manu numero quadragintaduę numeratę, vz a Gamma ad EE vltimū viginti ſedibus collocatę. ¶ Et nota ꝙ ſyllaba vt, ſemper eſt caput ⁊ principiū aliarū ſibi ſuccedentiū ſyllabarū. ſ. re, mi, fa, ſol, la. Harum. n. oīum ſex ſyllabarū aggregatio dr̄ in cantu deductio: qꝛ deducit modulantium voces ex grauitate in acumen, ⁊ ex acumine in grauitatē. ¶ Et quia illa nota ſiue ſyllaba, vt ſepties in manu reperit: ideo dicimus ꝙ ſeptē ſunt deductiones manus ſeu palmę: vnde prima deductio habet principiū in G ſubgraui, ⁊ finē in E graui: ⁊ cantatur per b quadrū graue. ¶ Secunda hꝫ principium in C graui, ⁊ finem in A acuto: ⁊ cantatur per naturam grauem. ¶ Tertia habet principium in F graui, finem vero in D acuto: ⁊ cantatur per b molle graue. ¶ Quarta habet principium in G. graui: ⁊ finem in F acuto: ⁊ cantatur per b quadrum acutum. ¶ Quinta habet principium in C acuto, finem vero in AA ſuperacuto: ⁊ cantatur per naturam acutam.

¶ Sexta habet principium in F acuto, ⁊ finem in DD ſuperacuto: ⁊ cantatur per b molle acutum. ¶ Septima habet principium in G acuto: finem vero in EE ſuperacuto: ⁊ cantatur per bb quadrum ſuperacutum.

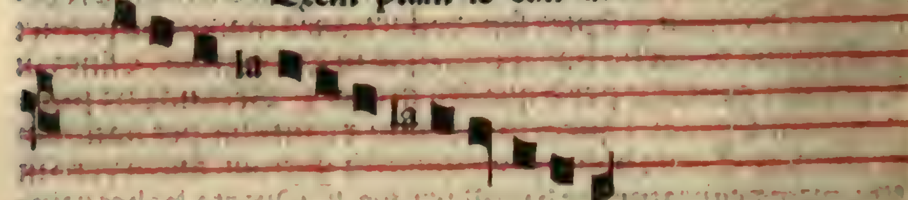
¶ Breuis ⁊ vtilis regula pro fiendis mutationibus.

Mutatio eſt alicuius vocis vel notę vnius proprietatis in alteram eiuſdem ſoni, atque loci varietate acceptio. Fit nanqꝫ mutatio vel fieri poteſt in quolibet loco: vbi duę vel tres voces, ſiue notę nomine ſunt diuiſę: quę quidem ſub vna ſola literā includuntur. Itaque ad mutationem faciendā requiritur ꝙ ibi ſint duę voces vniſonium facientes: ⁊ ꝙ proprietates per quas fit mutatio iungantur ad inuicē in vna voce: vnde vbi ſola vox eſt, non pōt fieri mutatio: ēt ſi ſint duę voces, ⁊ non ſint

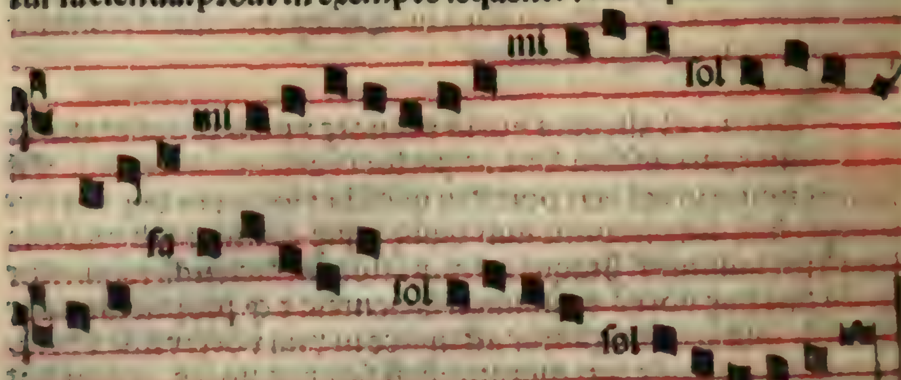
ęquales in ſono, nõ fit mutatio: vt ſunt iſtę duę voces de b. fa b mi. q̃ differunt ſono ꝑ ſemitoniũ, qđ eſt inter fa, ⁊ mi. ¶ Pręterea notare dẽmus, ꝙ mutatio fieri dꝫ duobus caſib. ſ. qñ cantus transgredit vocẽ la vnius ꝓprietatis ꝑ duas voces, ſeu notas: ⁊ qñqꝫ per vnam tm̃. Et qñ ſub voce, ſeu nota vt, per vnam tantum deſcendit. Primo modo mutatur Sol, vel La, in Re, ⁊ vocatur Mutatio aſcendens. Secundo modo mutatur Re, vel Vt in La, ⁊ vocatur Mutatio deſcendens. Exemplum primi.

Exem plum ſe cun di.

¶ Animaduertendum tamen eſt, ꝙ mutatio aſcendens fit ſemper in Re: mutatio deſcendens fit ſemper in La: ⁊ hoc quando cantus per gradus procedit: ſecus autem ſi per gradus non progrederetur: quia tunc mutatio effectu non fit, ſed intelligitur facienda: prout in exemplo ſequenti videri poteſt.

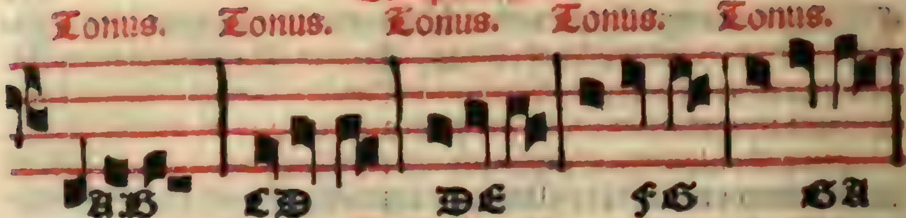
¶ Itē nota quod non debet fieri mutatio, niſi neceſſitate cogente. Unde duplex eſt neceſſitas. Prima eſt, quando proprietas vna non ſufficit ad aſcenſum, vel deſcenſum cantus: ⁊ tunc oportet mutationem fieri proprietatis ipſius in aliam cantui magis deſeruientem. Et quandiu per vnam proprietatē poteſt cantari: non debet fieri alterius proprietatis mutatio, ſed vitari. Secunda neceſſitas eſt, quod licet vna proprietas per aſcenſum vel deſcenſum cantui deſeruiret, tamen de neceſſitate mutatur in aliam ad cantum magis harmoniacum faciendum: vt ſępe fit de b molle in b duro, ⁊ e conuerſo: tunc totaliter non debet vitari mutatio.

¶ De coniunctionibus vocum quę ſint.

Coniunctio in muſica eſt diſpoſitio ſiue ordinatio ſonorum, ſiue vocum adinuicem in ſyllabis ⁊ dictionibus. ¶ Tonus igitur, ſemitonium, ditonus ⁊ ſemiditonus ꝯiunctiones vocant, quę ꝯſonantiarum membra proprie nuncupantur. Unde Iſid. Toni, ſemitonia, ditoni, ⁊ ſemiditoni, ſunt particulę ꝯſonantiarū: per quas voces vocibus, ⁊ cantibus cantus iunguntur. ¶ Tonus a tono nō differt in aliquo: nec ſemitoniū a ſemitonio: ſimiliter aūt ditonus a ditono non vllo modo diſcrepat: nec ſemiditonus a ſemiditono. Licet.n.tonus, ſemitonium, ditonus, ſemiditonus pluries in manu reperiant: idem tñ ſemꝑ ſunt qđ ſuperius eſſe diffiniunt. ¶ Quiſquis igit̄ bene, naturaliter ⁊ ꝑfecte cantare deſideras, habeas cōiunctiones per manus articulos determinatas. Inſuper ſi menti memoriter inſertas cum adiunctis conſonantijs tenueris, peritus cātor, ſi adſit poſſibilitas vocis, facile eſſe poteris: qm̄ quod ore decantas tentabis auditu, ⁊ corde intelligere pręualebis. Sed iam primo videamus quid ſit tonus.

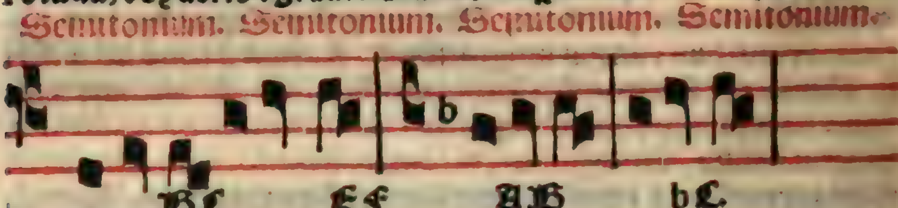
¶ De tono.

Tonus, qui oīum prima ⁊ integra dr̄ eſſe ꝯiunctio, eſt duoꝝ ſonorū inęqualiū per ſpatiū integrū immediate iūctoꝝ acceptio. ¶ Dr̄ aūt tonus a tonādo.i.perfecte ⁊ integre pronūciando: qꝛ vtrunqꝫ ſonū plene ⁊ integre pronūciare debemus. Et eſt tonus inter G.⁊ A.⁊ e conuerſo: ⁊ ab A.⁊ B.⁊ e conuerſo: inter C.⁊ D.⁊ e conuerſo: ⁊ a D. ad E.⁊ e conuerſo: ⁊ ab F.⁊ G.⁊ e conuerſo, in grauibus, acutis, ⁊ ſuperacutis: vt hic pꝫ exēplo.

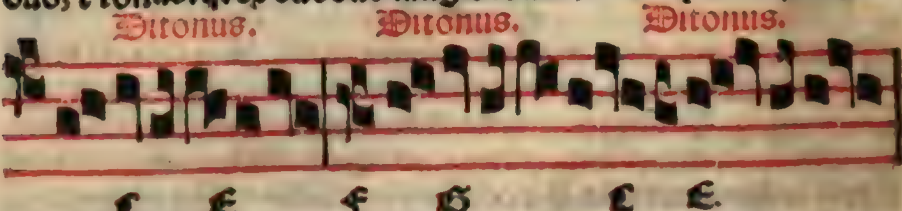

De ſemitonio.

Semitoniū eſt duorū ſonorū inęqualiū per ſpatiū imperfectū, ⁊ nō integrū mediate iunctorum acceptio. Et dı̄ ſemitoniū a ſemi, qđ eſt imperfectū vel incompletū, vel nō integrū, ⁊ tonus, quaſi imperfect⁹ ⁊ nō integer tonus. Et ideo ſicut tonus perfecte, complete, ⁊ integre ꝓnunciatur: ita ſemitoniū quod duarū partiū toni parſ eſt, imperfecte, incōplete, ⁊ non integre pronunciari debet: qđ manifeſte intelligētiū prolatione ⁊ in monachordo patet. Et eſt ſemitoniuꝫ inter b quadratū, ⁊ C, ⁊ ecōuerſo E. ⁊ F. ⁊ ecōuerſo A ⁊ b rotūdū, ⁊ eꝯuerſo i grauib. acutis, ⁊ ſuꝑacutis, vt hic pꝫ exēplo.

Ditonus eſt duorū ſonorum ſeu vocum per duo ſpatia plena, integra atqꝫ perfecta iunctoruꝫ acceptio. Hꝫ ergo ditonus duos tonos, voces tres, ⁊ interualla duo: ⁊ qꝛ ex tonis compoſitio debet eſſe perfecta, plena, ⁊ integra eſt eius pronunciatio. Dı̄ aūt ditonus a dia, qđ eſt duo, ⁊ tonus: qꝛ ex duobus iungit̄ tonis, vt hic patet exemplo.

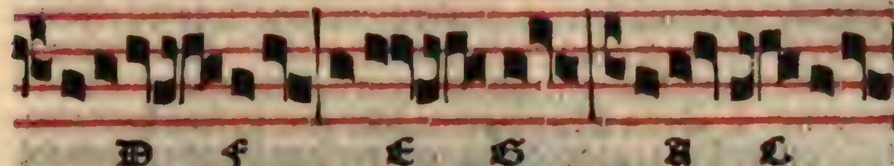

Semiditonuſ eſt triū vocū ſeu ſonoruꝫ per ſpatiū vnū, plenū, integrū, atqꝫ perfectū, ⁊ aliud nō integrū atqꝫ imper-

fectum

fectū iunctorum acceptio: Et dr̃ ſemiditonus a ſemi, qđ eſt non plenū, ⁊ non perfectū: ⁊ ditonus quaſi imperfectus tonus cum perfecto ⁊ cōpleto tono. Perfectā quippe hr̃e non pōt ſemiditonus pronūciationē ſicut ditonus: qꝛ ex minoris ſemitonij deperditione ad perfecta ſpatia nō attingit: idcirco toni pfectaz, ⁊ ſemiditoni imperfectam habent prolationez, vt hic ſequitur.

Semiditonus. Semiditonus. Semiditonus.

¶ De diateſſaron ¶ Prima conſonantia.

Diateſſaron ꝯſonātia fit ex quatuor ſonis ꝯſtituentibꝰ duos tonos, ⁊ vnū ſemitoniū minus. ¶ Dicta eſt.n.a dia qđ eſt per, ⁊ teſſaron quatuor, quaſi ex quatuor vocibꝰ facta. Igit̃ qm̃ diateſſarō ꝯſonātia quatuor retinet voces, tres tm̄ neceſſe eſt habeat differētes ſpēs. Ois nanqꝫ cōſonātia vnā ſemper minus hꝫ ſpeciem, q̄ꝫ fuerint eius voces. ¶ Prima nāqꝫ eius ſpēs format̃ ex tono, ſemitonio, ⁊ tonó in eleuatione. Incipit.n.i A.re.prima chorda grecorū ⁊ pcedit ad quartam lr̃am.ſ.D.his ſyllabis Re.mi.fa.ſol. ⁊ vbicunque reperiunt̃ ſimiles voces, ſemper fit prima diateſſaron ſpēs. ¶ Secūda ſpēs diateſſaron eleuat̃ ſemitonio ⁊ duobus tonis incipiēdo in B. mi. hiſque quatuor ſyllabis pcedit Mi.fa.ſol.la. ⁊ vbicunqꝫ ſiliſ vocū cōmiſtio reperit̃, ſemper fit ſecūda ſpēs diateſſaron. ¶ Tertia vero ſpēs diateſſaron eleuat̃ duobus tonis, ⁊ ſemitonio in formatione: incipiturque in C.fa vt. ⁊ procedit per has voces. Ut.re.mi.fa.ac vbicunqꝫ reperit̃ ſimilis vocum aggregatio ſemper fit tertia diateſſarō ſpēs: vt hic patet inferius.

¶ Prima ſpecies diateſſaron. ¶ Secunda ſpecies diateſſaron. ¶ Tertia ſpecies diateſſaron.

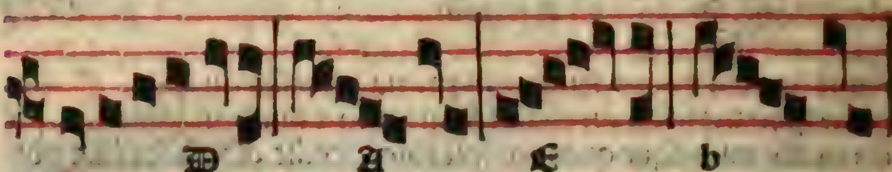

¶ Dia=

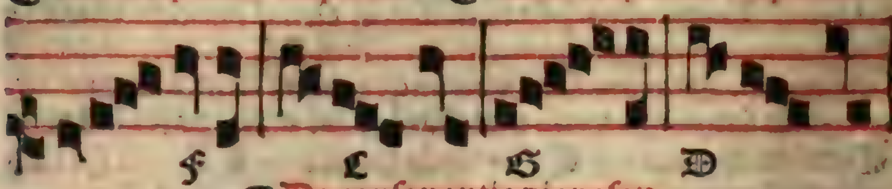
Diapente. Secunda conſonantia.

DJapente eſt ꝯſonantia quinqꝫ ſonos, tres tonos, vnū que ſemitonium cōtinens. Dicta eſt .n. a dia, quod eſt per, ⁊ pente quinqꝫ, quaſi ꝯſonantia ex quinqꝫ vocibus miſta. Fit equidem diapente ex diateſſaron tono ſuperaddito: quę cum quinque tm̄ habeat voces, quatuor neceſſe eſt retineat ſpecies. Prima nanqꝫ diapente ſpecies formatur ex prima ſpecie diateſſaron ex tono in acuto repente ſuperaddito procedens his ſyllabis re.mi.fa.ſol.la. intenſiue, ⁊ vbicunqꝫ fuerit ſimilium ꝯiunctio vocū, ſemper fit prima ſpēs diapente. Scd̄a ſpēs diapente formatur ex ſcd̄a ſpecie diateſſaron, vt ſupra: procedit nanque per has ſyllabas mi.fa.ſol.re.mi. Tertia diapente ſpecies formatur ex tritono ⁊ ſemitonio: hiſqꝫ procedit ſyllabis fa.ſol.re.mi.fa. ⁊ vbicunque fuerit ſimiliū ꝯnexio vocū: ſemper fit tertia ſpecies diapēte. Quarta vero ſpecies diapente formatur ex tertia ſpecie diateſſaron: ⁊ tono in acutiori parte ſuperaddito procedens his ſyllabis vt.re.mi.fa.ſol. ⁊ vbicunque fuerit ſimilium ſonorum commiſtio, fit ſemper quarta ſpecies diapente: vt hoc monſtratur exemplo.

Prima ſpecies diapente. Secunda ſpecies diapente.

Tertia ſpecies diapente. Quarta ſpecies diapente.

De conſonantia diapaſon.

DJapaſon cōſonātia fit ex octo ſonis ꝯſtituentib. quinque tonos ⁊ duo ſemitonia. Di.n. a dia quod eſt per, ⁊ paſon oē: quaſi cōſonantia conſiſtens ex omnibus ſonis. Oēs quidē ſoni ſunt ſeptem in tota muſicę diſciplina: quibus cū primo replicato hęc perfecta diapaſon ſim

phonia

phonia perficitur. ¶ Septē ſunt differentes diapaſon ſpecies: quarum prima fit ab A.graui ad A.acutū. Secunda a B.graui ad B.acutū. Tertia a C.graui ad C.acutum. Quarta a D.graui ad D.acutum. Quinta ab E.graui ad E.acutum. Sexta ab F. graui ad F.acutum, Septimum a G.graui ad G.acutum.

¶ De tropi ſeu toni deſcriptione.

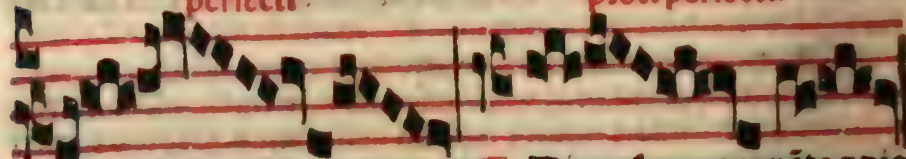
TRopus ſiue tonus, modus eſt quāpluriū vocū, ex diapente ac diateſſarō ordinatione ſpeciei debitę ꝯiunctarū, in acumine ⁊ grauitate diſtantiū, per aſcenſū ⁊ deſcenſum ꝯgrua pneumatum forma cōſtitutarum cōueniens ꝯſtitutio. ¶ Et ideo gręci (a quibus hęc muſica primitus eſt exorta) quatuor tropos.ſ.protū, deuterū tritum, ⁊ tetartū ſub quatuor vocū cognitione.ſ.re.mi.fa.ſol.ac d.e.f.g. primarū literarū finalium terminatione ſtatuere notandos: vt ex huiuſmōi finaliū lr̄arum atqꝫ vocū effectus notitia in ipſorum troporū perfectionis ⁊ naturę notitia veniremus. Protus namqꝫ tropus, qui primus eſt in voce, re. ⁊ d. prima ſibi cōiuncta litera cū ſuo ſubiugali finitur. Deuterus, qui ſecundus eſt tropus in, mi. voce, ⁊ e prima lr̄a cū ſuo ſubiugali finalē ſedē acquirit. Tritus vero, qui tertius tropus eſt eiuſqꝫ ſubiugalis in voce, fa. atque f. prima eſt terminatus. Sed tetartus tropus quartus in voce ſol. G. quę prima cum ſuo ſubiugali eſt conflatus. Hę quidē voces ⁊ literę graues ſunt: ⁊ in eis troporū termini ſtatuuntur, vt auctenticorum perfectionibus atque plagalium eorūqꝫ formationi ſatiſfiat. Sunt ergo octo tropi ſiue toni numero differentes: quorum quilibet ſuā formam, ordinē, atqꝫ modum hn̄t, vt patebit exemplo. ¶ Quo prędicti tropi, modi, ſeu toni ex ſupra nominatis ſpeciebus.ſ.diateſſaron, diapente, ac diapaſon conſtituantur ac formentur.

PRotus tropus ſiue tonus, qui in ordine primus eſt, ſuā formā ⁊ eſſe a diapente ⁊ diateſſaron recipit: qm̄ ex ipſorum primis ſpeciebus formatur.ſ.re.la. prima diapente ſpecie: ⁊ ex re.ſol. prima diateſſaron ipſi primę diapente ſuperaddita ſpeciei. Producunt.n. diapaſon hę coniunctę ſpecies, quę ſunt re.la. ⁊ re.ſol. in D. primo termino inferiori fundatę, ⁊ in D. ſecundo termino ſuperiori terminatę. Forma igitur huius primi tropi ſeu toni auctentici conſtat

ex prima diapente ſpecie re.la.⁊ ex prima diateſſaron ſuperius adiuncta re.ſol.cuius formę demonſtratio inferius patebit. ¶ Forma ſubiugalis pti, tropi, ſiue toni eſt in D.primo cū ſuo re. prima diapente ſpēs inchoata, ſ.re.la.⁊ ab eiuſdē prima diateſſaron deo, ſum tendens ſpecies ordinata, ſ.ſol.re.qui forma a ſui auctenctici ſpecie auctentice non deficit: quanquam in diateſſaron poſitione ab auctentici forma diſtet. vtriuſque tamen finis idem eſt. ¶ Forma igitur plagalis huius eſt ex diapente ſpecie prima re. la. ⁊ ex diateſſaron etiam prima diapente ipſi coniuncta inferius ſol.re.vt inferius patet exemplo.

¶ Demonſtratio proti perfecti

¶ Demonſtratio plagalis proti perfecti.

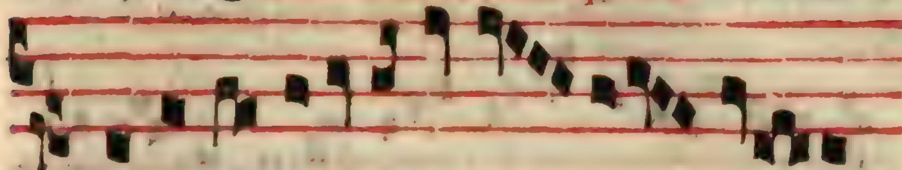
¶ Diapaſon ex diapente ⁊ a diateſſaron connexa ſuperius.

¶ Diapaſon ex diapēte ⁊ diateſſaron connexa inferius.

DEuterus tropus, ſeu tonus, qui auctenticorum ſecundus, ſed in troporum ordine tertius eſt, ex diapente, ac diateſſaron recipit formam ſuam ⁊ eſſe. Ex ſecunda.n.diapente ſpecie in E. primo ⁊ voce ſua mi.inchoante, ⁊ in ſecundo b.⁊ ſua voce mi terminante: ac ēt ex ſecūda diateſſaron ſpecie in eodem b. cum voce ſua mi initium habente: ⁊ ad E ſecundum, ⁊ ſuam vocem la.terminante formatur. ¶ Pręſentis igitur tropi ſeu toni formatio ex mi.mi.ſpecie diapente ſecunda: ⁊ ex mi.la etiam diateſſaron ſecunda ipſi diapente ſuperaddita ſpeciei cōficitur: ex quibus hic tropus redditur omnino perfectus: vt inferius patebit. ¶ Forma ſubiugalis deuteri ab ipſius deuteri forma, niſi in diateſſarō poſitione non diſtat: qm̄ ex diapente ⁊ diateſſaron ſpeciebus recipit ſuam formam: ⁊ vtriuſque finis idem eſt. Igitur hęc forma in E.primo ſuaque voce mi.fundata, ex ſecunda, vt diximus, ſpecie cōponitur, diapente ad B. ſecundum eiuſque mi. voce ſuperius aſcendente, ⁊ ab eodem E atqȝ voce cum ꝯiuncta diapente ex ſecunda diateſſaron ſpecie deſcendente, quę forma eſt ex mi.diapente ſecunda, ⁊ ex la.mi.diateſſarō inferius ſecunda ſpecie, vt patet.

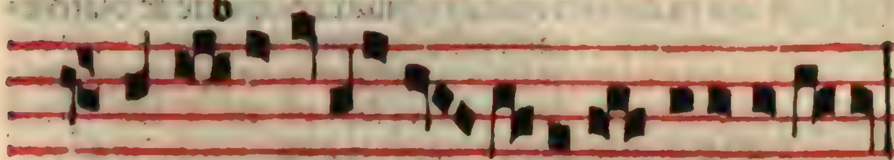
¶ De=

¶ Demonſtratio deuteri perfecti.

¶ Diapaſon ex diapente diateſſaron coniuncta ſuperius.

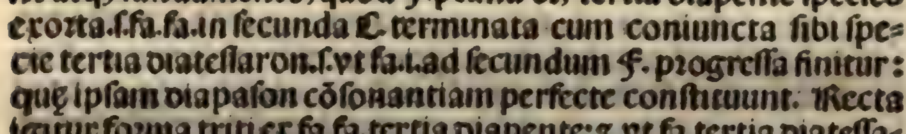
¶ Demonſtratio plagalis deuteri perfecti.

¶ Diapaſon ex diapente, & diateſſaron coniuncta inferius.

TRitus tropus, ſiue tonus, qui auctenticorũ tertius, ſed in troporũ ordine quintus eſt, diapente & diateſſaron conſonantijs ſuã formã acquirit & eſſe: nã forma hęc in tertia diapẽte tertiaq; diateſſaron ſpecie iunctis ꝯficitur: ex eius nanq; fine atq; fundamento, quod F. primũ dĩ, tertia diapente ſpecies exorta .ſ. fa. fa. in ſecunda C. terminata cum coniuncta ſibi ſpecie tertia diateſſaron .ſ. vt fa .i. ad ſecundum F. progreſſa finitur: quę ipſam diapaſon cõſonantiam perfecte conſtituunt. Recta igitur forma triti ex fa. fa. tertia diapente: & vt fa. tertia diateſſaron eſt coniuncta: vt patet inferius. ¶ Forma ſubiugalis triti ex ſui triti auctentici ſpeciebus, q̃m ipſius naturę eſt, acquirit eſſe, & eius materię cum ipſo dĩ eſſe forma. ¶ Uerum, qꝛ (vt de cęteris dictũ eſt plagalibus) diateſſaron cõſonantia pro huiõi forma infra diapente coniungitur, quę pro auctentici forma ſupra diapente ꝯuertitur, non vĩ diſtare a cęteris: & vtriuſq; idez eſt fundamentum & finis. ¶ Huius igitur forma plagalis ſuperius ſpecie diapente tertia fit a fine fa. fa. & ſub ipſo coniuncta tertia diateſſaron fa. vt. vt patet hic inferius.

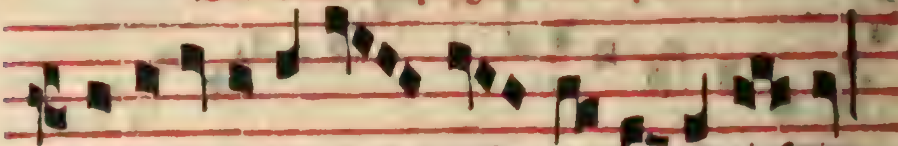
¶ Demonſtratio Triti perfecti.

¶ Dia-

¶ Diapaſon ex diapente, ⁊ diateſſaron coniuncta ſuperius.

Demonſtratio plagalis Triti perfecti.

¶ Diapaſon ex diapente ⁊ diateſſaron con iuncta inferius.

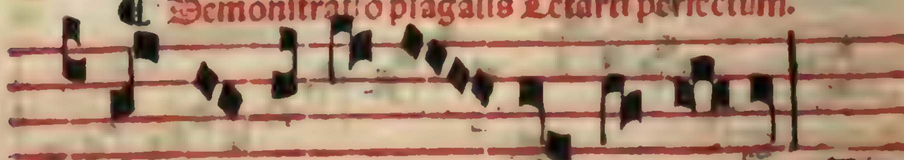
Tetartus tropus ſiue tonus auctenticoꝝ vltim⁹ eſt: qui in ordine tonoꝝ ſępius ex diapente ac diateſſaron tanq̃ ex cauſis efficientibus ſuaꝫ formã ⁊ eſſe accipit ⁊ acquirit. Oēs nanq̃ tropos hę conſonantię ſuis ſpēbus efficiũt: vt clare ꝯſtat ex ſupradictiſ. ¶ Hãc etenĩ tetarti formaꝫ quarta ſpecies diapente producit: quę in G. primo fundata ad D. ſm cũ, vt. ſol. terminando producitur. Et ab eodē D. cum prima diateſſaron. re. ſol. ad G ſm vlterius procedendo finit. Et ideo in re. G. primo. vt. ſol. quarta diapente fundata cũ re. ſol. diateſſaron prima ꝯiuncta huius tetarti tropi dĩ eſſe forma ⁊ perfectio: vt inferius cōſtat exēplo. ¶ Forma plagalis tetarti, qui in ordine oium vltimus ⁊ octauus eſt a forma ipſius auctētici tetarti ſumitur: qꝛ quarta diapēte ⁊ a prima diateſſeron ſpēbus formaṫ. Sola quippe diateſſeron ſpeciei poſitio inter eos dr̃iam facit: q̃ in auctētico ſupra diapēte cōponiṫ: ſed in hoc plagali ſupponiṫ: ſed in cęteris plagalib. lex ipſa ſeruaṫ. G. quoqꝫ primũ vtriuſqꝫ fundamētũ ⁊ finis eſt. Iſtius igiṫ plagalis forma ex diapēte ſpecie quarta ſupra, ⁊ ex diateſſeron prima componitur infra. ſ. vt. ſol. ⁊. ſol. re. vt inferius patet exemplo.

¶ Demonſtratio Tetarti perfecti.

¶ Diapaſon ex diapente, cui adiungitur ſuperius diateſſarō.

¶ Demonſtratio plagalis Tetarti perfectum.

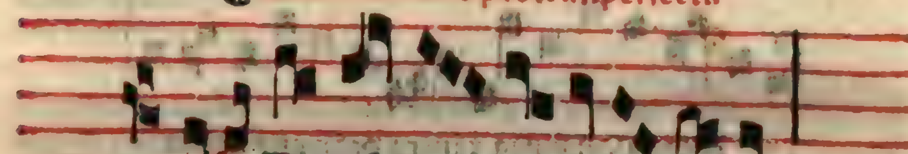
¶ Dia-

¶ Diapaſon ex diapente cui infra adiungitur diateſſaron.

POteſt igitur perfectus tonus ſeu tropus tali declaratione deſcribi. Tropus ſeu tonus perfectus auctenticus ſiue plagalis eſt, qui ex ordinatis ex diapente ac diateſſaron ſpeciebus in acumine & grauitate cōiunctis debita pneumatum poſita diſpoſitione rite diapaſon retinet perfectam formam. Illa igitur aſcenſu contrario erit imperfectio tropi: quę diapaſon perfectam formam nō retinebit.

¶ Perfectam diapaſon formam non retinere, eſt a totali eius aſcenſu deficere: & ideo ille tropus nuncupabitur imperfectus, ſi auctenticus eſt, qui a fine ſuo in dicto diapaſon aſcenſu deficiet: vt ſi ad quintam, ſextam, vel ſeptimam tantum attingit a fine: & tanto magis eſt imperfectus, quanto magis a perfecta diapaſon diſtat. Plagalis autem iudicabitur imperfectus, ſi a fine ſupra a diapente deficiat, vel infra ſi diateſſaron non deſcēdat: & in ea eſt imperfectus parte in qua deficiens inuenitur: & ſi in vtraq; deficiat, in vtraq; continet imperfectionem: & dicitur in vtraq; imperfectus, vt patet exemplo.

¶ Demonſtratio proti imperfecti.

¶ Diapaſon ex tono deficiens ſuperiori toni continet imperfectionem.

¶ Demonſtratio plagalis proti imperfecti.

¶ Diapaſon in vtroq; termino tono deficiens plagalem imperfectum reddit.

¶ Demonſtratio deuteri imperfecti.

¶ Dia-

¶ Diapaſon qui in tono ſuperius deficit tropum imperfectum reddit.

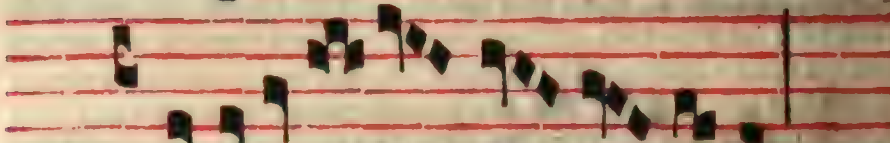
¶ Demonſtratio plagalis deuteri imperfecti.

Infermaria d' Araceli

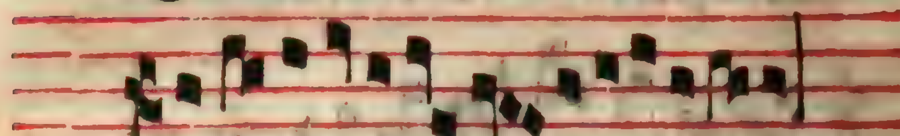
¶ Diapaſon a B. primo ad ſecundum eſt in tono inferius deficiens.

¶ Demonſtratio Triti imperfecti.

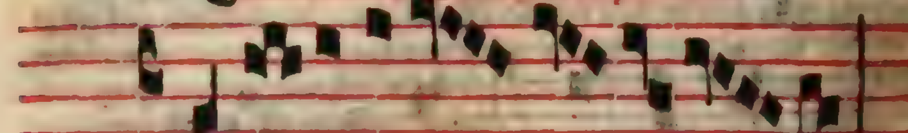
¶ Diapaſon in inferiori tono deficiens, tropi continet imperfectionem.

¶ Demonſtratio plagalis Triti imperfecti.

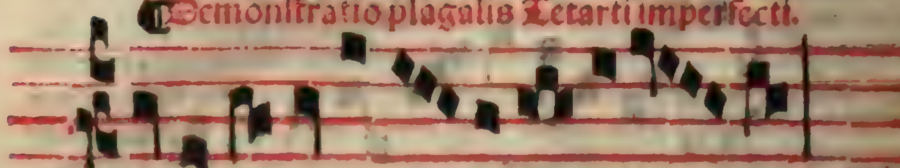
¶ Diapaſon ſupra ⁊ infra deficiens tonis, tropo tribuit imperfectionem.

¶ Demonſtratio Tetarti imperfecti.

¶ Diapaſon cui tonus ſuperius abeſt, ea in parte imperfectiorem facit tonum.

¶ Demonſtratio plagalis Tetarti imperfecti.

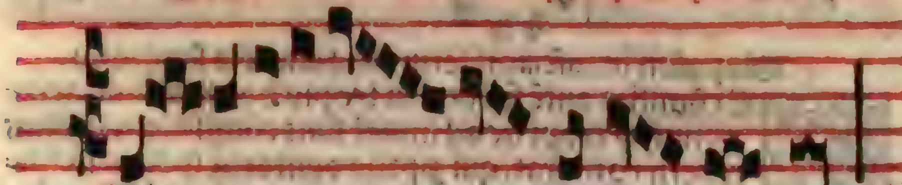

¶ Dia-

Diapaſon ſupra ⁊ infra duobus deficiens tonis, tropum faciat a perfectione diſtare.

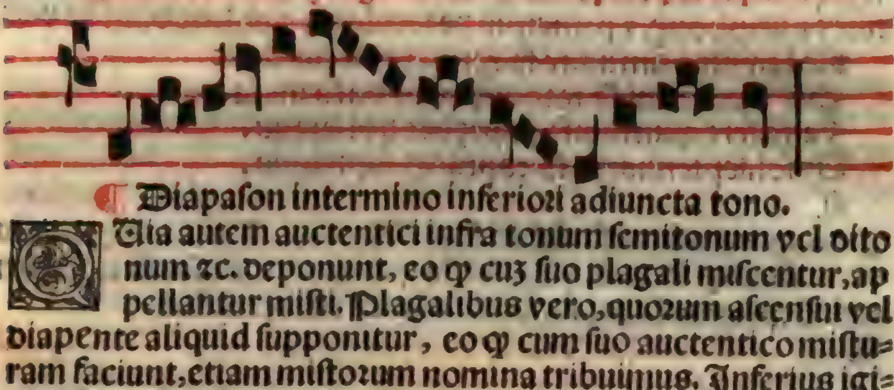
HOs autem, qui ſupra diapaſon aliquid videntur addere, eo quod perfectam ſeruant formam, ⁊ aliquid pl⁹ adiiciunt, pluſquam perfectos in authenticis merito nominamus. Quos autem in plagalibus infra fines vbi eorum vltimus diapaſon perficitur terminus, tonum vel ſemitonum ⁊c. contingit deponere, etiam dicimus pluſquam perfectos. Supra igitur auctenticus dicitur pluſquaꝫ perfectus, ſed infra plagalis, ⁊ non ſupra: quia in ea parte miſtus appellatur, vt nunc dicetur.

Demonſtratio auctentici pluſquam perfecti.

Diapaſon in ſperiori termino adiuncta cum tono.

Demonſtratio plagalis auctentici pluſquam perfecti.

Diapaſon in termino inferiori adiuncta tono.

QUia autem auctentici infra tonum ſemitonum vel ditonum ⁊c. deponunt, eo ꝙ cuꝫ ſuo plagali miſcentur, appellantur miſti. Plagalibus vero, quorum aſcenſui vel diapente aliquid ſupponitur, eo ꝙ cum ſuo auctentico miſturam faciunt, etiam miſtorum nomina tribuimus. Inferius igitur eſt miſtus auctenticus, cuius nomen plagalis ſuperius tenet, ad horum differentiam miſtorum, quorum ſpecies cum aliorum ſpeciebus commiſceri videntur, nempe appellantur commiſti. Poteſt enim vniuſcuiuſque tropicum alterius cuiuſque ſpecie vnaquęque ſpecies commiſceri. Eorum demonſtrationes, vt clare videantur quę dicta ſunt, hic infra ponemus: vt vnius demonſtratione ſingulorum notitia habeatur.

grauibus in linea notãtur: in acutis in ſpatio demonſtrantur: ⁊ quę in acutis ſpatio ſunt notatę: in ſuperacutis in linea ſunt ſcriptę prout in hac figura patet.

Preterea ſciendum eſt b rotundum in diſpoſitione literarũ nõ debere ꝓprie lineã, aut ſpatium occupare: nec locum naturaliter habere: quia non eſt de computo ſeptem literarum muſicalium: ſi enim eſſet aliqua de ſeptem, per duplarem conſonantiam alicui grauium, vel ſuperacutarum reſponderet, Grauibus quippe per duplarem reſpondere non poteſt conſonantiam: quia minus eſſet ſemitonium. Superacutis vero per diapaſon nequaquam conſonat: quia ſemitoniũ ſuperabundat. Vocatur enim apud grȩcos b rotundum ſiue menon: hoc eſt accidens, vel accidentale: quod enim eſt accidentale, non eſt proprium: ⁊ quod non eſt proprium, non eſt naturale. Inuentum eſt autem b rotundum ad temperandum tritonum: qui ſuper, ſcilicet naturaliter inuenitur: vbi enim cantus aſperior ſonat b rotundum loco b quadri: ad temperandam tritoni duritiam furtim interponitur. Sed vbi cantus ad ſuam naturam recurrerit, ſtatim debet auferri. Igitur quia b rotundum eſt accidens, vel accidentale: ⁊ accidẽs poteſt adeſſe vel abeſſe ſine corruptione ſubiecti: vbi neceſſarium fuerit apponatur. ¶ Nec id te lateat, quod prȩdictis ſeptem literis voce ⁊ forma differentibus aſſociatȩ ſunt notulȩ ſeu voces ſex, ſcilicet vt re, mi, fa, ſol, la, quȩ ex duabus primis proprietatibus: ſcilicet b quadri, ⁊ naturȩ quinquies repetitȩ ponuntur: ⁊ ex tertia, ſcilicet b rotundi proprietate bis interponi noſcuntur.

¶ Sciendum tamen, ꝙ proprietas in muſica eſt deriuatio plurium vocum ab vno eodemq; principio. Exiſtentibus igit̃ modis ſiue proprietatibus tribus totius cantus, pro ipſarum noticia habenda cuilibet vnica eſt litera aſſignata. Nam proprietati naturȩ data eſt litera C. b molli, F. ⁊ B quadro G: quibus vocum principium proprietatum conceditur. ſ. vox Ut: quam cȩterȩ ſibi ordinatȩ voces, videlicet Re, Mi, Fa, Sol, La. per eandem proprietatem ſequuntur. Ut enim vox in C locata cum ſuis ordinatis vocibus, ſcilicet, Re, Mi, Fa, Sol, La, per proprietatem naturȩ in graui vel acuto cantatur. In F per b molle: In G per b quadrum. Unde verſus.

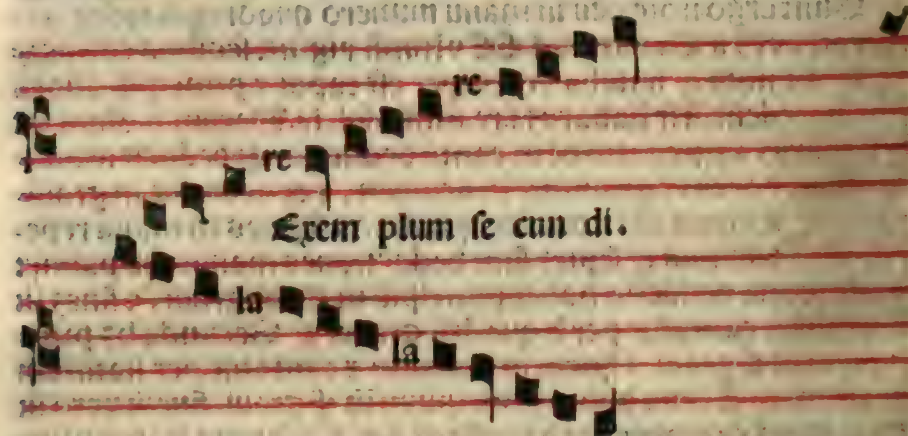
Naturȩ

Naturę modum per C cantare ſolemus.
F b molle notat: ſed G b quadrum oſtendit.
¶ Nota quod ſigna ſiue claues (vt vulgo dī) demonſtrantes ſe-
dē totius cantus vniuerſaliter vſitatę, ſunt duę: vz F graue. lo
co cuius lrē, talis figura ponitur ·|[Et b acutū: pro quo tale ſi-
gnū [: Per ipſarū aūt diſcretaz repoſitionez per lineas, pōt oīs
cantus cuiuſcunque ſit toni rōnabiliter collocari. Diſtant. n. ab
inuicē per diapēte: nā F in grauibus, C in acutis cōſtituta ſunt.
¶ Sunt ergo notę oēs in manu numero quadragintaduę nu-
meratę, vz a Gamma ad EE vltimū viginti ſedibus colloca-
tę. ¶ Et nota ꝙ ſyllaba vt, ſemper eſt caput ⁊ principiū aliarū
ſibi ſuccedentiū ſyllabaruz. ſ. re, mi, fa, ſol, la. Harum. n. oium ſex
ſyllabaruz aggregatio dī in cantu deductio: qꝛ deducit modu-
lantium voces ex grauitate in acumen, ⁊ ex acumine in graui-
tatez. ¶ Et quia illa nota ſiue ſyllaba, vt ſepties in manu repe-
rit: ideo dicimus ꝙ ſeptez ſunt deductiones manus ſeu palmę:
vnde prima deductio habet principiū in G ſubgraui, ⁊ finez in
E graui: ⁊ cantatur per b quadrū graue. ¶ Secunda hꝫ prin-
cipium in C graui, ⁊ finem in A acuto: ⁊ cantatur per naturam
grauem. ¶ Tertia habet principium in F graui, finem vero in
D acuto: ⁊ cantatur per b molle graue. ¶ Quarta habet prin-
cipium in G. graui: ⁊ finem in E acuto: ⁊ cantatur per b qua-
drum acutum. ¶ Quinta habet principium in C acuto, finem
vero in AA ſuperacuto: ⁊ cantatur per naturam acutam.
¶ Sexta habet principium in F acuto, ⁊ finem in DD ſuper-
acuto: ⁊ cantatur per b molle acutum ¶ Septima habet prin
cipium in G acuto: finem vero in EE ſuperacuto: ⁊ cantatur
per bb quadrum ſuperacutum.

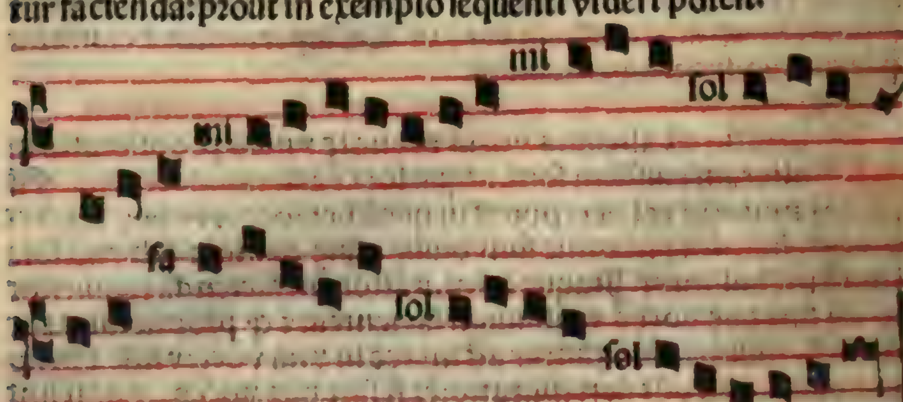
¶ Breuis ⁊ vtilis regula pro fiendis mutationibus.

MUtatio eſt alicuius vocis vel notę vnius proprietatis in
alteram eiuſdem ſoni, atque loci varietate acceptio. Fit
nanqꝫ mutatio vel fieri poteſt in quolibet loco: vbi duę vel tres
voces, ſiue notę nomine ſunt diuiſę: quę quidem ſub vna ſola
literā includuntur. Itaque ad mutationem faciendā requiritur
ꝙ ibi ſint duę voces vniſonum facientes: ⁊ ꝙ proprietates per
quas fit mutatio iungantur ad inuicē in vna voce: vnde vbi ſo-
la vox eſt, non pōt fieri mutatio: ēt ſi ſint duę voces, ⁊ non ſint

ęquales in ſono, nō fit mutatio: vt ſunt iſtę duę voces de b. fa b mi. q̄ differunt ſono p̱ ſemitoniū, qḋ eſt inter fa, ⁊ mi. ¶ Pręterea notare dēmus, ꝙ mutatio fieri dȝ duobus caſib. ſ. qn̄ cantus transgredit vocē la vnius ꝓprietatis p̱ duas voces, ſeu notas: ⁊ qn̄qȝ per vnam tm̄. Et qn̄ ſub voce, ſeu nota vt, per vnam tantum deſcendit. Primo modo mutatur Sol, vel La, in Re, ⁊ vocatur Mutatio aſcendens. Secundo modo mutatur Re, vel Ut in La, ⁊ vocatur Mutatio deſcendens. Exemplum primi.

¶ Animaduertendum tamen eſt, ꝙ mutatio aſcendens fit ſemper in Re: mutatio deſcendens fit ſemper in La: ⁊ hoc quando cantus per gradus procedit: ſecus autem ſi per gradus non progrederetur: quia tunc mutatio effectu non fit, ſed intelligitur facienda: prout in exemplo ſequenti videri poteſt.

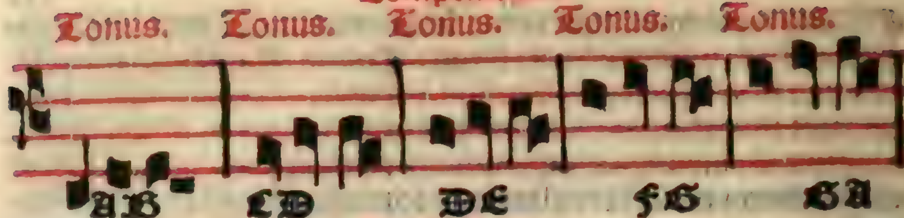
¶ Item nota quod non debet fieri mutatio, niſi neceſſitate cogente. Unde duplex eſt neceſſitas. Prima eſt, quando proprietas vna non ſufficit ad aſcenſum, vel deſcenſum cantus: ⁊ tunc oportet mutationem fieri proprietatis ipſius in aliam cantui magis deſeruientem. Et quandiu per vnam proprietatẽ poteſt cantari: non debet fieri alterius proprietatis mutatio, ſed vitari. Secunda neceſſitas eſt, quod licet vna proprietas per aſcenſum vel deſcenſum cantui deſeruiret, tamen de neceſſitate mutatur in aliam ad cantum magis harmoniacum faciendum: vt ſępe fit de b molle in b durų, ⁊ e conuerſo: tunc totaliter non debet vitari mutatio.

¶ De coniunctionibus vocum quę ſint.

Coniunctio in muſica eſt diſpoſitio ſiue ordinatio ſonorum, ſiue vocum adinuicem in ſyllabiſ ⁊ dictionibus. ¶ Tonus igitur, ſemitonium, ditonus ⁊ ſemiditonus ꝯiunctiones vocant, quę ꝯſonantiarum membra proprie nuncupantur. Unde Iſid. Toni, ſemitonia, ditoni, ⁊ ſemiditoni, ſunt particulę ꝯſonantiarũ: per quaſ voces vocibus, ⁊ cantibus cantus iunguntur. ¶ Tonus a tono nõ differt in aliquo: nec ſemitoniũ a ſemitonio: ſimiliter aũt ditonus a ditono non vllo modo diſcrepat: nec ſemiditonus a ſemiditono. Licet.n. tonus, ſemitonium, ditonus, ſemiditonus pluries in manu reperiant: idem th̃ ſemꝑ ſunt qđ ſuperius eſſe diffiniunt. ¶ Quiſquis igit bene, naturaliter ⁊ ꝑfecte cantare deſideras, habeas cõiunctiones per manus articulos determinatas. Inſuper ſi menti memoriter inſertas cum adiunctis conſonantijſ tenueris, peritus cãtor, ſi adſit poſſibilitas vocis, facile eſſe poteris: qm̃ quod ore decantas tentabiſ auditu, ⁊ corde intelligere pręualebis. Sed iam primo videamus quid ſit tonus.

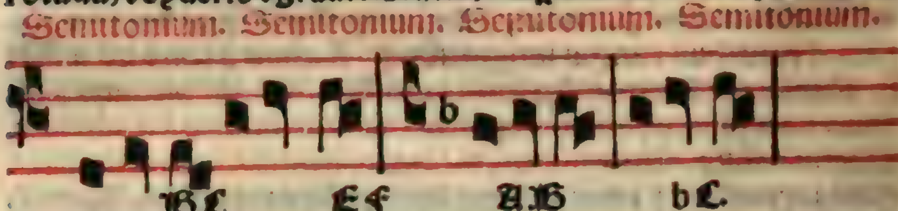
¶ De tono.

Tonus, qui oium prima ⁊ integra dr̃ eſſe ꝯiunctio, eſt duoꝶ ſonorũ inęqualiũ per ſpatiũ integrũ immediate iunctoruꝫ acceptio. ¶ Dr̃ aũt tonuſ a tonãdo.i. perfecte ⁊ integre pronũciando: qꝛ vtrunqꝫ ſonũ plene ⁊ integre pronũciare debemus. Et eſt tonus inter G. ⁊ A. ⁊ e conuerſo: ⁊ ab A. ⁊ B. ⁊ e conuerſo: inter C. ⁊ D. ⁊ e conuerſo: ⁊ a D. ad E. ⁊ e conuerſo: ⁊ ab F. ⁊ G. ⁊ e conuerſo, in grauibus, acutis, ⁊ ſuperacutis: vt hic pꝫ exẽplo.

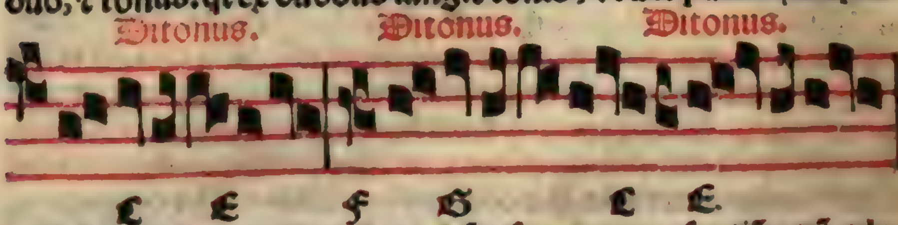

De ſemitonio.

Semitoniū eſt duorū ſonorū inęqualiū per ſpatiū imperfectū, ⁊ nō integrū mediate iunctorum acceptio. Et dī ſemitoniū a ſemi, qđ eſt imperfectū vel incompletū, vel nō integrū, ⁊ tonus, quaſi imperfect⁹ ⁊ nō integer tonus. Et ideo ſicut tonus perfecte, complete, ⁊ integre ꝓnunciatur: ita ſemitoniū quod duarū partiū toni parſ eſt, imperfecte, incōplete, ⁊ non integre pronunciari debet: qđ manifeſte intelligētiū prolatione ⁊ in monachordo patet. Et eſt ſemitoniuꝫ inter b quadratū, ⁊ C, ⁊ ecōuerſo E. ⁊ F. ⁊ ecōuerſo A ⁊ b rotūdū, ⁊ eꝯuerſo ī grauib. acutis, ⁊ ſuꝑacutis, vt hic pꝫ exēplo.

Ditonus eſt duorū ſonorum ſeu vocum per duo ſpatia plena, integra atqꝫ perfecta iunctoruꝫ acceptio. Hꝫ ergo ditonus duos tonos, voces tres, ⁊ interualla duo: ⁊ qꝛ ex tonis compoſitio debet eſſe perfecta, plena, ⁊ integra eſt eius pronunciatio. Dī aūt ditonus a dia, qđ eſt duo, ⁊ tonus: qꝛ ex duobus iungit̄ tonis, vt hic patet exemplo.

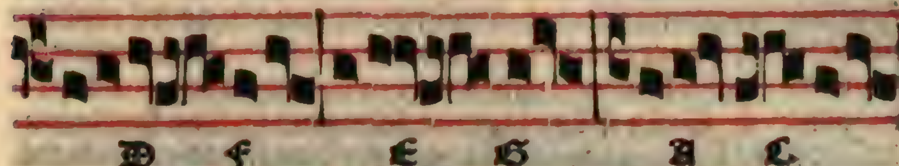

Semiditonuſ eſt triū vocū ſeu ſonoruꝫ per ſpatiū vnū, plenū, integrū, atqꝫ perfectū, ⁊ aliud nō integrū atqꝫ imper-

fectum

fectũ iunctorum acceptio: Et dr̃ ſemiditonus a ſemi, qđ eſt non plenũ, ⁊ non perfectũ: ⁊ ditonus quaſi imperfectus tonus cum perfecto ⁊ cõpleto tono. Perfectã quippe hr̃e non põt ſemiditonus pronũciationẽ ſicut ditonus: qꝛ ex minoris ſemitonij de perditione ad perfecta ſpatia nõ attingit: idcirco toni pfectaꝫ, ⁊ ſemiditoni imperfectam habent prolationeꝫ, vt hic ſequitur.

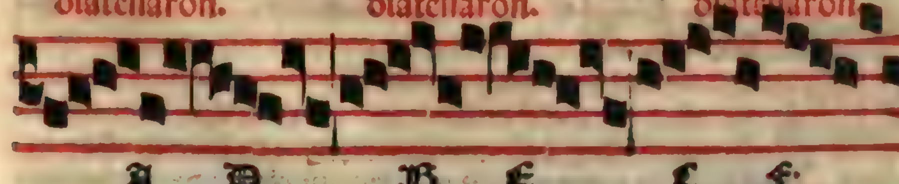
Semiditonus. Semiditonus. Semiditonus.

¶ De diateſſaron ¶ Prima conſonantia.

Diateſſaron ꝯſonãtia fit ex quatuor ſonis ꝯſtituentibꝰ duos tonos, ⁊ vnũ ſemitoniũ minus. ¶ Dicta eſt.n.a dia qđ eſt per, ⁊ teſſaron quatuor, quaſi ex quatuor vocibꝰ facta. Igit̃ qm̃ diateſſarõ ꝯſonãtia quatuor retinet voces, tres tm̃ neceſſe eſt habeat differẽtes ſpẽs. Ois namqꝫ cõſonãtia vnã ſemper minus hꝫ ſpeciem, ꝙ̃ fuerint eius voces. ¶ Prima nãqꝫ eius ſpẽs format̃ ex tono, ſemitonio, ⁊ tono in eleuatione. Incipit.n.i A.re.prima chorda grecorũ ⁊ pcedit ad quartam lr̃am.ſ.D.his ſyllabis Re.mi.fa.ſol.⁊ vbicunque reperiunt̃ ſimiles voces, ſemper fit prima diateſſaron ſpẽs. ¶ Secũda ſpẽs diateſſaron eleuat̃ ſemitonio ⁊ duobus tonis incipiẽdo in B. mi.hiſque quatuor ſyllabis pcedit Mi.fa.ſol.la.⁊ vbicunqꝫ ſilr̃s vocũ cõmiſtio reperit̃, ſemper fit ſecũda ſpẽs diateſſaron. ¶ Tertia vero ſpẽs diateſſaron eleuat̃ duobus tonis, ⁊ ſemitonio in formatione: incipiturque in C.fa vt.⁊ procedit per has voces. Ut.re.mi.fa.ac vbicunqꝫ reperit̃ ſimilis vocum aggregatio ſemper fit tertia diateſſarõ ſpẽs: vt hic patet inferius.

¶ Prima ſpecies diateſſaron. ¶ Secunda ſpecies diateſſaron. ¶ Tertia ſpecies diateſſaron.

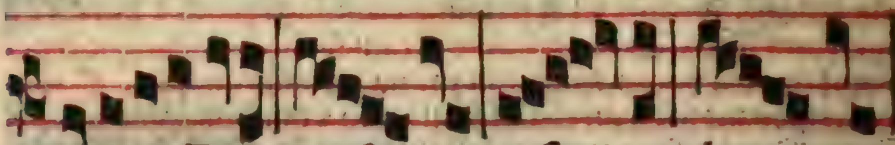

¶ Dia=

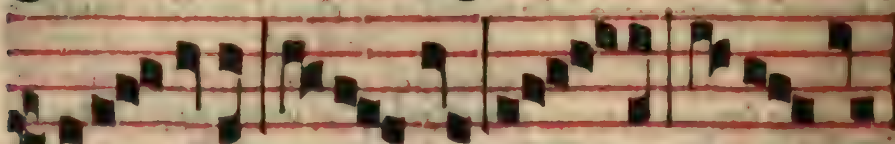
¶ **Diapente.** ¶ **Secunda conſonantia.**

Diapente eſt ꝯſonantia quinqꝫ ſonos, tres tonos, vnū que ſemitonium cōtinens. ¶ Dicta eſt.n.a dia, quod eſt per, ⁊ pente quinqꝫ, quaſi ꝯſonantia ex quinqꝫ vocibus miſta. ¶ Fit equidem diapente ex diateſſaron tono ſuperaddito: quę cum quinque tm̄ habeat voces, quatuor neceſſe eſt retineat ſpecies. ¶ Prima nanqꝫ diapente ſpecies formatur ex prima ſpecie diateſſaron ex tono in acuto repente ſuperaddito procedens his ſyllabis re.mi.fa.ſol.la.intenſiue, ⁊ vbicunqꝫ fuerit ſimilium ꝯiunctio vocū, ſemper fit prima ſpēs diapente. ¶ Scđa ſpēs diapente formatur ex ſcđa ſpecie diateſſaron, vt ſupra: procedit nanque per has ſyllabas mi.fa.ſol.re.mi. ¶ Tertia diapente ſpecies formatur ex tritono ⁊ ſemitonio: hiſqꝫ procedit ſyllabis fa.ſol.re.mi.fa.⁊ vbicunque fuerit ſimiliū ꝯnexio vocū: ſemper fit tertia ſpecies diapēte. ¶ Quarta vero ſpecies diapente formatur ex tertia ſpecie diateſſaron: ⁊ tono in acutiori parte ſuperaddito procedens his ſyllabis vt.re.mi.fa.ſol.⁊ vbicunque fuerit ſimilium ſonorum commiſtio, fit ſemper quarta ſpecies diapente: vt hoc monſtratur exemplo.

¶ Prima ſpecies diapente. ¶ Secunda ſpecies diapente.

¶ Tertia ſpecies diapente. ¶ Quarta ſpecies diapente.

¶ **De conſonantia diapaſon.**

Diapaſon cōſonātia fit ex octo ſonis ꝯſtituentib. quinque tonos ⁊ duo ſemitonia. Di.n.a dia quod eſt per, ⁊ paſon oē: quaſi cōſonantia conſiſtens ex omnibus ſonis. Oēs quidē ſoni ſunt ſeptem in tota muſicę diſciplina: quibus cū primo replicato hęc perfecta diapaſon ſum

phonia

phonia perficitur. ¶ Septē ſunt differentes diapaſon ſpecies: quarum prima fit ab A.graui ad A.acutū. Secunda a B.graui ad B.acutū. Tertia a C.graui ad C.acutum. Quarta a D.graui ad D.acutum. Quinta ab E.graui ad E.acutum. Sexta ab F.graui ad F.acutum, Septimum a G.graui ad G.acutum.

¶ De tropi ſeu toni deſcriptione.

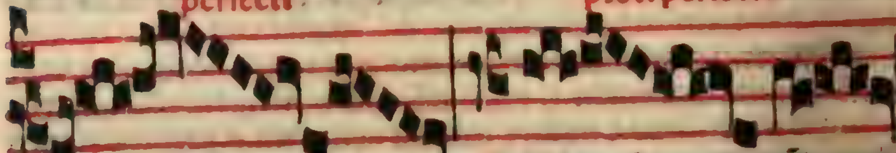
TRopus ſiue tonus, modus eſt quāpluriū vocū, ex diapente ac diateſſarō ordinatione ſpeciei debitę ꝯiunctarū, in acumine ⁊ grauitate diſtantiū, per aſcenſū ⁊ deſcenſum ꝯgrua pneumatum forma cōſtitutarum cōueniens ꝯſtitutio. ¶ Et ideo gręci (a quibus hęc muſica primitus eſt exorta) quatuor tropos.ſ.protū, deuterū tritum, ⁊ tetartū ſub quatuor vocū cognitione.ſ.re.mi.fa.ſol.ac d.e.f.g. primarū literarū finalium terminatione ſtatuere notandos: vt ex hmōi finaliū lr̃arum atqꝫ vocū effectus notitia in ipſorum troporū perfectionis ⁊ naturę notitia veniremus. Protus namqꝫ tropus, qui primus eſt in voce, re. ⁊ d. prima ſibi cōiuncta litera cū ſuo ſubiugali finitur. Deuterus, qui ſecundus eſt tropus in, mi. voce, ⁊ e prima lr̃a cū ſuo ſubiugali finalē ſedē acquirit. Tritus vero, qui tertius tropus eſt eiuſqꝫ ſubiugalis in voce, fa. atque f. prima eſt terminatus. Sed tetartus tropus quartus in voce ſol. G. quę prima cum ſuo ſubiugali eſt conflatus. Hę quidē voces ⁊ literę graues ſunt: ⁊ in eis troporū termini ſtatuuntur, vt auctenticorum perfectionibus atque plagalium eorūqꝫ formationi ſatisfiat. Sunt ergo octo tropi ſiue toni numero differentes: quorum quilibet ſuā formam, ordinē, atqꝫ modum hn̄t, vt patebit exemplo. ¶ Quō prędicti tropi, modi, ſeu toni ex ſupra nominatis ſpeciebus.ſ.diateſſaron, diapente, ac diapaſon conſtituantur ac formentur.

PRotus tropus ſiue tonus, qui in ordine primus eſt, ſuā formā ⁊ eſſe a diapente ⁊ diateſſaron recipit: qm̄ ex ipſorum primis ſpeciebus formatur.ſ.re.la. prima diapente ſpecie: ⁊ ex re.ſol. prima diateſſaron ipſi primę diapente ſuperaddita ſpeciei. Producunt.n. diapaſon hę coniunctę ſpecies, quę ſunt re.la. ⁊ re.ſol. in D. primo termino inferiori fundatę, ⁊ in D. ſecundo termino ſuperiori terminatę. Forma igitur huius primi tropi ſeu toni auctentici conſtat

ex prima diapente ſpecie re.la.⁊ ex prima diateſſaron ſuperius adiuncta re.ſol.cuius formę demonſtratio inferius patebit. ¶ Forma ſubiugalis ꝓti, tropi, ſiue toni eſt in D.primo cū ſuo re. prima diapente ſpēs inchoata, ſ.re.la.⁊ ab eiuſdē prima diateſſaron deo, ſum tendens ſpecies ordinata, ſ.ſol.re.qui forma a ſui auctenctici ſpecie auctentice non deficit: quanquam in diateſſaron poſitione ab auctentici forma diſtet. vtriuſque tamen finis idem eſt. ¶ Forma igitur plagalis huius eſt ex diapente ſpecie prima re.la. ⁊ ex diateſſaron etiam prima diapente ipſi coniuncta inferius ſol.re.vt inferius patet exemplo.

¶ Demonſtratio proti perfecti

¶ Demonſtratio plagalis proti perfecti.

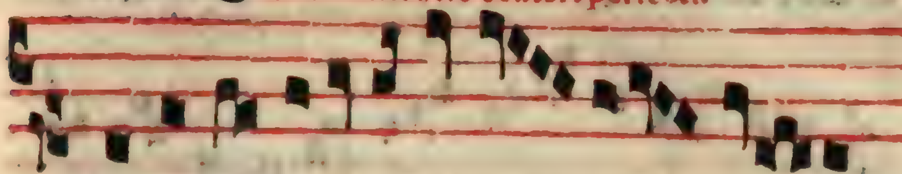
¶ Diapaſon ex diapente ⁊ a diateſſaron connexa ſuperius.

¶ Diapaſon ex diapēte ⁊ diateſſaron connexa inferius.

DEuterius tropus, ſeu tonus, qui auctenticorum ſecundus, ſed in troporum ordine tertius eſt, ex diapente, ac diateſſaron recipit formam ſuam ⁊ eſſe. Ex ſecunda.n.diapente ſpecie in E. primo ⁊ voce ſua mi.inchoante, ⁊ in ſecundo b.⁊ ſua voce mi terminante: ac ēt ex ſecūda diateſſaron ſpecie in eodem b. cum voce ſua mi initium habente: ⁊ ad E ſecundum, ⁊ ſuam vocem la.terminante formatur. ¶ Pręſentis igitur tropi ſeu toni formatio ex mi.mi.ſpecie diapente ſecunda: ⁊ ex mi.la.etiam diateſſaron ſecunda ipſi diapente ſuperaddita ſpeciei cōficitur: ex quibus hic tropus redditur omnino perfectus: vt inferius patebit. ¶ Forma ſubiugalis deuteri ab ipſius deuteri forma, niſi in diateſſarō poſitione non diſtat: qm̄ ex diapente ⁊ diateſſaron ſpeciebus recipit ſuam formam: ⁊ vtriuſque finis idem eſt. Igitur hęc forma in E.primo ſuaque voce mi.fundata, ex ſecunda, vt diximus, ſpecie cōponitur, diapente ad B. ſecundum eiuſque mi. voce ſuperius aſcendente, ⁊ ab eodem E.atq; voce cum ꝯiuncta diapente ex ſecunda diateſſaron ſpecie deſcendente, quę forma eſt ex mi.diapente ſecunda, ⁊ ex la.mi.diateſſarō inferius ſecunda ſpecie, vt patet.

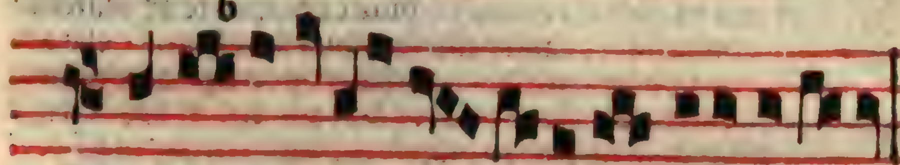
¶ De=

¶ Demonſtratio deuteri perfecti.

¶ Diapaſon ex diapente diateſſaron coniuncta ſuperius.

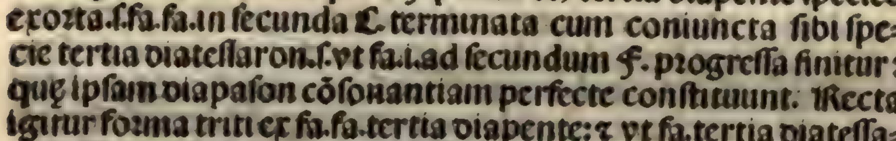
¶ Demonſtratio plagalis deuteri perfecti.

¶ Diapaſon ex diapente, ⁊ diateſſaron coniuncta inferius.

TRitus tropus, ſiue tonus, qui auctenticoꝝ tertius, ſed in tropoꝝ ordine quintus eſt, diapente ⁊ diateſſaron conſonantijs ſuã formã acquirit ⁊ eſſe: nã forma hęc in tertia diapẽte tertiaqꝫ diateſſaron ſpecie iunctis ꝯficitur: ex eius nanqꝫ fine atqꝫ fundamento, quod F. primũ dr̃, tertia diapente ſpecies exorta. ſ. fa. fa. in ſecunda C. terminata cum coniuncta ſibi ſpecie tertia diateſſaron. ſ. vt fa. i. ad ſecundum F. progreſſa finitur: quę ipſam diapaſon cõſonantiam perfecte conſtituunt. Recta igitur forma triti ex fa. fa. tertia diapente: ⁊ vt fa. tertia diateſſaron eſt coniuncta: vt patet inferius. ¶ Forma ſubiugalis triti ex ſui triti auctentici ſpeciebus, qm̃ ipſius naturę eſt, acquirit eſſe, ⁊ eius materię cum ipſo dr̃ eſſe forma. ¶ Uerum, qꝛ (vt de ceteris dictũ eſt plagalibus) diateſſaron cõſonantia pro hmõi forma infra diapente coniungitur, quę pro auctentici forma ſupra diapente ꝯuertitur, non vr̃ diſtare a ceteris: ⁊ vtriuſqꝫ idez eſt fundamentum ⁊ finis. ¶ Huius igitur forma plagalis ſuperius ſpecie diapente tertia fit a fine fa. fa. ⁊ ſub ipſo coniuncta tertia diateſſaron fa. vt. vt patet hic inferius.

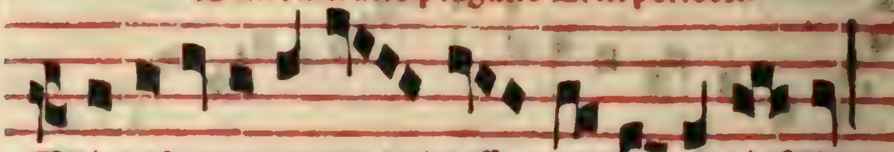
¶ Demonſtratio Triti perfecti.

¶ Dia-

¶ Diapaſon ex diapente, ⁊ diateſſaron coniuncta ſuperius.

¶ Demonſtratio plagalis Triti perfecti.

¶ Diapaſon ex diapente ⁊ diateſſaron coniuncta inferius.

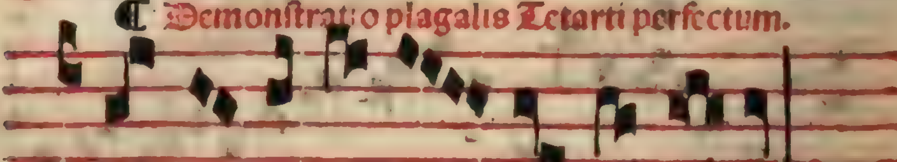
TEtartus tropus ſiue tonus auctenticorū vltim⁹ eſt: qui in ordine tonoruꝫ ſępius ex diapente ac diateſſaron tanq̄ ex cauſis efficientibus ſuaꝫ formā ⁊ eſſe accipit ⁊ acquirit. Oēs nanque tropos hę conſonantię ſuis ſpēbus efficiūt: vt clare ꝯſtat ex ſupradictis. ¶ Hāc etenīꝫ tetarti formaꝫ quarta ſpecies diapente producit: quę in G. primo fundata ad D. ſm cū, vt. ſol. terminando producitur. Et ab eodē D. cum prima diateſſaron. re. ſol. ad G ſm vlterius procedendo finit. Et ideo in re G. primo. vt. ſol. quarta diapente fundata cū re. ſol. diateſſaron prima ꝯiuncta huius tetarti tropi dī eſſe forma ⁊ perfectio: vt inferius cōſtat exēplo. ¶ Forma plagalis tetarti, qui in ordine oīum vltimus ⁊ octauus eſt a forma ipſius auctētici tetarti ſumitur: qꝛ quarta diapēte ⁊ a prima diateſſeron ſpēbus formatur. Sola quippe diateſſeron ſpeciei poſitio inter eos dīam facit: q̄ in auctētico ſupra diapēte cōponitur: ſed in hoc plagali ſupponitur: ſed in cęteris plagalib. lex ipſa ſeruatur. G. quoqꝫ primū vtriuſqꝫ fundamētū ⁊ finis eſt. Iſtius igitur plagalis forma ex diapēte ſpecie quarta ſupra, ⁊ ex diateſſeron prima componitur infra. ſ. vt. ſol. ⁊ ſol. re. vt inferius patet exemplo.

¶ Demonſtratio Tetarti perfecti.

¶ Diapaſon ex diapente, cui adiungitur ſuperius diateſſarō.

¶ Demonſtratio plagalis Tetarti perfectum.

¶ Dia-

Diapaſon ex diapente cui infra adiungitur diateſſaron.

Poteſt igitur perfectus tonus ſeu tropus tali declaratione deſcribi. Tropus ſeu tonus perfectus auctenticus ſiue plagalis eſt, qui ex ordinatis ex diapente ac diateſſaron ſpeciebus in acumine ⁊ grauitate cõiunctis debita pneumatum poſita diſpoſitione rite diapaſon retinet perfectam formam. Illa igitur aſcenſu contrario erit imperfectio tropi: quę diapaſon perfectam formam nõ retinebit.

Perfectam diapaſon formam non retinere, eſt a totali eius aſcenſu deficere: ⁊ ideo ille tropus nuncupabitur imperfectus, ſi auctenticus eſt, qui a fine ſuo in dicto diapaſon aſcenſu deficiet: vt ſi ad quintam, ſextam, vel ſeptimam tantum attingit a fine: ⁊ tanto magis eſt imperfectus, quanto magis a perfecta diapaſon diſtat. Plagalis autem iudicabitur imperfectus, ſi a fine ſupra a diapente deficiat, vel infra ſi diateſſaron non deſcẽdat: ⁊ in ea eſt imperfectus parte in qua deficiens inuenitur: ⁊ ſi in vtraqꝫ deficiat, in vtraqꝫ continet imperfectionem: ⁊ dicitur in vtraqꝫ imperfectus, vt patet exemplo.

Demonſtratio proti imperfecti.

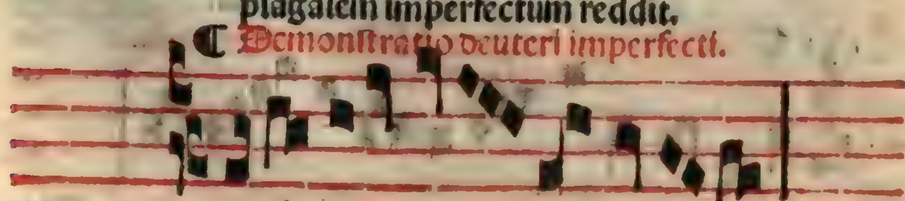
Diapaſon ex tono deficiens ſuperiori toni continet imperfectionem.

Demonſtratio plagalis proti imperfecti.

Diapaſon in vtroqꝫ termino tono deficiens plagalem imperfectum reddit.

Demonſtratio deuteri imperfecti.

Diapaſon ſupra ⁊ infra duobus deficiens tonis, tropum faciat a perfectione diſtare.

Hos autem, qui ſupra diapaſon aliquid videntur addere, eo quod perfectam ſeruant formam, ⁊ aliquid plꝰ adijciunt, pluſquam perfectos in authenticis merito nominamus. Quos autem in plagalibus infra fines vbi eorum vltimus diapaſon perficitur terminus, tonum vel ſemitonum ⁊c. contingit deponere, etiam dicimus pluſquam perfectos. Supra igitur auctenticus dicitur pluſquã perfectus, ſed infra plagalis, ⁊ non ſupra: quia in ea parte miſtus appellatur, vt nunc dicetur.

Demonſtratio auctentici pluſquam perfecti.

Diapaſon in ſperiori termino adiuncta cum tono.

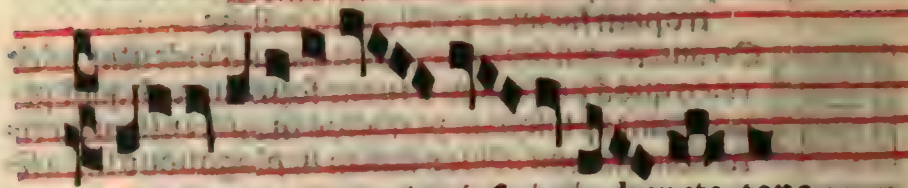
Demonſtratio plagalis auctentici pluſquam perfecti.

Diapaſon in termino inferiori adiuncta tono.

Quia autem auctentici infra tonum ſemitonum vel ditonum ⁊c. deponunt, eo ꝙ cuȝ ſuo plagali miſcentur, appellantur miſti. Plagalibus vero, quorum aſcenſui vel diapente aliquid ſupponitur, eo ꝙ cum ſuo auctentico miſturam faciunt, etiam miſtorum nomina tribuimus. Inferius igitur eſt miſtus auctenticus, cuius nomen plagalis ſuperius tenet, ad horum differentiam miſtorum, quorum ſpecies cum aliorum ſpeciebus commiſceri videntur, nempe appellantur commiſti. Poteſt enim vniuſcuiuſque tropicum alterius cuiuſque ſpecie vnaqueque ſpecies commiſceri. Eorum demonſtrationes, vt clare videantur quę dicta ſunt, hic infra ponemus: vt vnius demonſtratione ſingulorum notitia habeatur.

Demonſtratio auctentici miſti.

¶ Diapaſon intermino inferiori adiuncta tono.

Demonſtratio plagalis miſti.

¶ Diapaſon in inferiori termino adiuncta ſemitono.

De cōmiſtis autē ſpēbus in tropis hoc notandū acce=
pimus, ꝙ tropi ſic ad inuicē ſunt cōmiſti, ꝙ vix vnus
reperiri ꝯtingat, qui ꝓprijs duntaxat ſpēbus ſit for=
matus. ¶ Ad cognoſcenduꝫ cuiuſ toni ſint antipho
nę, q̄ aſcēſuꝫ ſeu deſcēſum ſui tropi non cōplēt, inſpicere debes
fineꝫ antiphonę, ⁊ principiū de ſeculorū: ⁊ de hoc dant hi verſ.
Re.la.vult primus.re.fa.retinetqꝫ ſecundus:
Per ſextam mi.fa.terno: quarto dato mi.la.
Fa, fa.fert quintus: fa.la.prębet tibi ſextus.
Ut.ſol.ſeptenus: vt.fa.captatqꝫ ſupremus.

¶ De intonatione pſalmorum dantur hi verſus, videlicet.
Primus cum ſexto fa, ſol, la ſemper habeto: Tertius ⁊ octauus
vt, re, fa, atqꝫ ſecunduſ. La, ſol, la quartuſ: vt, mi, ſol ſit tibi quin
tus. Septimus fa, mi, fa, ſol, ſic omnes eſſe recordor.

¶ De cantibus qui propter eorum aſcenſuꝫ non ſunt auctenti
ci, ⁊ propter eorum deſcenſum non ſunt plagales.

¶ Notandū eſt, ꝙ inueniuntur multi cantus, qui ꝑꝑ ſuas bre=
uitates ⁊ cōpoſitiones non pn̄t iudicari auctentici, nec plaga
les: qa non habent aſcenſum, vt auctētici: nec deſcēſum, vt pla
gales: vnde hmōi cantus ſunt iudicandi per eorū chordas tali
modo, ꝙ ſi hn̄t plures notulas in numero ſupra ipſam chordā,
q̄ꝫ ſub eadem chorda, tales cantus ſunt auctentici. Si vero plu
res notulę fuerint inferius, q̄ꝫ ſuperius, erunt plagales. Aduer=

tendũ tñ eſt, ꝙ note, q̃ ſituatę ſunt in chorda, nõ dẽnt cõputari i numero cuz illis, q̃ ſunt ſuperiꝰ vel inferiꝰ. ¶ Et nota ꝙ chorda p̄mi ⁊ ſcdi toni eſt in manu i digito auriculari. F. fa. vt. grauī, ⁊ i linea: Chorda tertij ⁊ quarti toni eſt in G. ſol. re. vt. graui, ⁊ i ſpatio. Chorda qnti ⁊ ſexti toni eſt i A. la. mi. re. acuto, ⁊ in linea. Chorda ſeptimi ⁊ octaui toni eſt in B. la. b. mi. acuto, ⁊ in ſpacio. ¶ Sancta Brigida.

¶ Clericoruz cãtus nõ ſit remiſſus, nõ fractus, non diſſolutus: ſed honeſtus, ⁊ grauis, vniformis, ⁊ p̄ oia humilis. Pſalmodia plus redoleat ſuauitatẽ mentis, humilitatẽqꝫ ⁊ deuotionez: ꝙ̃ aliꝗ̃ oſtentationẽ. Nã nõ vacat a culpa aius, qñ cantantẽ pluſ delectat nota, ꝙ̃ res quę canitur: oĩnoqꝫ abominabile eſt deo, qñ vocis eleuatio plus fit p̄p̄ audientes, quam propter Deum.

¶ Finit compendium muſicę.

¶ Exorciſmi contra dęmoniacos diuerſorum ſanctorum approbati, ⁊ magne efficacię incipiunt.

Cũia etiã ad officium ſacerdotum ſpectat ⁊ pertinet vexatis a dęmonibus per ſibi ab eccleſia traditã p̄tãtez, quantum in ſe eſt, per diuinã gratiam manus imponere, ⁊ dęmones, tam chriſtianos baptizatos, ꝙ̃ catechumenos vexãtes adiurare, exorcizare, ⁊ expellere de eorum corporibus, ſub ſequenter ponuntur in calce huius operis exorciſmi ſanctorum, quos cum puritate ↄſcientię ⁊ magna humilitate legere dẽnt, nihil ſibi, ſed oia dei virtuti ⁊ eccl'aſticę p̄tãti attribuẽdo.

¶ Sed antequam deueniatur ad exorciſmum, pro informatione exorcizantis notanda ſunt quędam pręambula valde opportuna, quę ſunt ſequentia, videlicet.

¶ Modus quem tenet dęmon ad intrandum in humana corpora. Cap. 1.

¶ De maleficijs. Cap. 2.

¶ De ſignis, q̃bus aliquis cognoſcit eſſe dęmoniacus. Cap. 3.

¶ Signa, q̃bus aliquis deprehendit eſſe maleficiatus. Cap. 4.

¶ Conditiones exorciſtę, ⁊ qualiter ad hoc officium debet pręparari. Cap. 5.

¶ De ſignis quę apparent quando ſacerdos coniurat maleficiatum. Cap. 6.

nider, qui dicitur Præceptorium diuinę legis de decem pceptis. His adiungo, quod illa oſſa, & pennę inſertę vna in alia: & multa & quaſi infinita talia, quę in lectis inueniuntur a dęmone deportata, ſicut clare fuit deprehenſum, ſunt extrahēda, & igne cōburenda, dū dicitur pſalmus, Exurgat deus. Nec ſequenda eſt illa ſuperſtitio, quā vulgus ponit de mittendis talibus rebus inuentis ad fluuiū currentē. Hoc anno fuit quędā iuuencula, cōtra quā quotidie fiebāt maleficia: quę ea, quę inuenit in lecto, igne cōbuſſit. Cui ſequēti nocte diabolus apparuit, & querelatus eſt de tot oſtonibus, quas faciebat, & quod cōbuſſerat ea quę inuenerat. Quā iniuriam nemo ei-us fecerat. Cui iuuencula ſpū ſctō repleta viriliter rñdit, ab eo petēs ad quid veniſſet. Qui rñdit, quod violenter illuc miſſus fuerat.

De ſignis quibus cognoſcit aliquis eſſe dęmoniacus. Cap. 3.

Legitur, quod ſiquis non pōt ɔtinuare eſum carnis hędinę, per dies 30. quod talis iudicatur dęmoniacus. Aliqui dęmoniaci hñt oculos terribiles: & dęmones mēbra eorū & corpus deſtruūt miſerabiliter, & interficiunt, niſi cito eis ſubueniatur. Aliqui fingunt ſe eſſe fatuos, & ſemper augent: ſed diſcooperiuntur, & cognoſcuntur, ſi nolūt dicere pſalmū. Miſerere mei deus, quoniam vel Qui habitat in ad. aut Euangelium ſcti Joannis. ſ. In principio. & ſimilia ſancta. Eſt etiam magnum ſignum, quando loquuntur ſermonē alienū a patria ſua: ſi non fuerunt extra patriam: & quando perſonę illiteratę & idiotę loquūtur literaliter & cōgruenter: aut ēt cantant muſicaliter: aut quando dicunt aliquid, quod ipſi nunquam dicere ſciuiſſent. Aliqui ēt dęmoniaci ſunt muti & ſtupidi. Aliud quoqꝫ ſignum eſt, quod eis ſuperueniunt terrores, & cito recedunt. Potiſſimum autem cognoſcitur quis eſſe dęmoniacus, quia ſi quando leguntur exorciſmi, conturbatur: & hoc ſignum eſt pręſentis diaboli, ſicut infra dicemus.

De ſignis, quibus cognoſcitur quis eſſe maleficiatus. Ca. 4.

Aliqui maleficiati hñt colorē faciei cedrinum, & aliqui oculos conſtrictos: oīa eorum membra vñr ligata, & hñt humores deſiccatos. Duo autem potiſſima ſigna ſunt, conſtrictio cordis & oris ſtomachalis: & quando videtur eis quod habent vnū bolum ſuper ſtomachū. Aliqui hñt puncturas in corde tanquā ſi acubus eſſet punctum. Aliqui vñr cor eis corrodi. Aliqui habēt magnum dolorem in collo, aut renibus: & videtur eis quod talia

mēbra a canibus lacerentur. Aliquibus vr̄ ſe hr̄e bolluz in gutture: quod aſcēdit ⁊ deſcēdit. Quibuſdā ligata eſt vena gñationis. Aliqui hn̄t ſtomachū ita indiſpoſitū, ꝙ emittunt per vomitum quicquid comedunt, vel bibunt. Aliquibus per ventrem diſcurrit ventus frigidiſſimus, aut tanquam flamma ignis. Aliquibus ſignum eſt in digeſtione cibi: ⁊ potiſſimum quando medicinę applicatę nihil proſunt infirmo. Aliquibus eſt circa collum continua pulſatio, quę videt̄ tremorē inferre. Ultra hęc ſigna ſunt etiam alia quamplura, quę practicando inuenie[n]s.

¶ Conditiones exorciſtę: ⁊ qualiter ſe ꝑparare debet. Cap. 5.

Demoniaci ⁊ maleficiati citius liberātur in eccl'a, q̄ꝫ in priuatis domibus. Et prius dēnt cōfiteri. Laudo ꝙ exorciſta ſit ſacerdos, qui dꝫ eſſe homo vitę ſanctę, bn̄ ꝯfeſſus ⁊ cōtritus, ⁊ ſuper oīa humilis: opus hoc diuinę oīpotentię attribuendo. Qui hortet̄ infirmū, vt oē adiutoriū a diuina maieſtate expectet, a ſe aūt nihil, niſi modicum laboris, qui ēt eſt ex gr̄a dei. Non ſit etiā auarus: qꝛ petendo pecunias, aut expectando perderet donum tantę gratię. Tamē ſi pauper eſt, ſecure poteſt recipere eleemoſinam ſibi datam. In illa die omnino celebret prius: qꝛ diabolus plus timet manuum impoſitionem, ⁊ pręſentiam ſuam.

¶ De ſignis quę apparent, quando ſacerdos coniurat maleficiatum. Cap. 6.

Exorciſta moneat dęmoniacū vel maleficiatum, ⁊ recolligat mētē ſuā, ⁊ eā ad deū dirigat cū firma fide ⁊ ſpe liberationis ſuę a diuina maieſtate, ſi expedit ſaluti animę ſuę. Et hēat crucifixū in manib⁹ ſuis, ⁊ ponat reliquias ſcōrū ligatas in pāno ſerico ſuper cor eius, aut ſuper ſtomachū: ⁊ ipſe faciat ſignū cū manu, quotieſcunqꝫ ſenſerit in aliqua ſui corporis parte commoueri, aut pungi. Et hoc vt ſacerdos non cōturbet̄: ſed vt ſciat ad quę verba magis diaboli ꝯturbent̄. Et finita ꝯiuratione petat cū ſacerdos de accidentibus; quę ſibi ꝯtigerunt. Hęc ſigna ſolent accidere qn̄ ſacerdos ponit manū ſuper caput: quia ſentiunt ſub manu rē frigidiſſimaꝫ tanq̄ꝫ glaciē. Aliquibus deſcendit vētus per humeros ⁊ renes, qui eſt frigidiſſimus. Aliquibus caput in immenſum aggrauatur. Aliquibus cerebrum conſtringitur, ⁊ perforatur: ſicut ſi gladio percuteret̄. Aliquibus inflammatur caput ⁊ facies, aliqn̄ tota perſona, ac ſi eſſet vapor ignis.

Ali-

Aliquibus febris immēſa cū dolore capitis euenit: ⁊ totum corpus extenuatur ⁊ frangitur. Sed oia iſta accidentia parum durant: qꝛ ꝯiuratio tollit demonis vigorē. Aliquibus ꝯſtringitur guttur, adeo ꝙ vñr ſtrangulari. Aliquibus ad orificiū ſtomachi mouetur quędā res ad modum pilę, ac ſi eſſent vermes, ac formicę, aut ranę. Quibuſdā accidit vomitus magnus ſtomachi. Aliquibus maxima tortura in viſceribus. Nonnullis venter vehementer inflatur. Quibuſdā cōſtringitur cor: ac ſi intolerabiliter feriretur. Oſtenditur etiam dęmon in aliqua parte corporis palpitando ſicut piſcis, aut in modum formicarum. Aliquādo pertranſit a capite vſque ad digitos pedum, ſicut ventus, ⁊ econtra. Ultra iſta ſigna quamplura alia practicando videbis: quia diuerſi dęmones faciunt diuerſa ſigna.

❡ De modo, quem tenet diabolus ad egrediendum de corporibus. Cap. 7.

SI fuerint diaboli, qui loquūtur, ꝯiura eos ꝙ dimittāt corpus illud liberū ⁊ expeditū, ſicut erat qñ fuit baptizatus. Et fac eū dare ſignū diſceſſūs, per extinctionē candelę. Si vero ſint diaboli, qui nō loquant̄, ſicut inueniūt in maleficiatis, exeūt aliqñ per os in modū flāmę ignis: aliqñ in modū venti ꝯgelati. Et in exitu videbis inflagari guttur. Egrediuntur etiam per aures ſimili modo diſcedentes a ſtomacho, ſeu corde. Aliqui exeunt per ſeceſſum in ſimilitudinem pilę, quę ſemper gyratur donec exeat. Aliqui in ſimilitudinem ranę, quę ſerpit donec fuerit egreſſa. Aliqui in ſimilitudinem venti frigidiſſimi.

❡ De malitijs ⁊ deceptionibus, quibus vtuntur dęmones ad exorciſtam decipiendum. Cap. 8.

ALiqui dęmones tm̄ odio hñt verba ſancta, ꝙ anteq̄ꝫ cōiurentur, diſcedunt. Alij expectāt ꝯiurationē, ſed poſtea nō pñt eā ſuſtinere. Aliqui aūt ſunt adeo maligni, ꝙ faciunt fatigari exorciſtā per magnū tpis ſpatiū, vt appareat infirmo, ꝙ non ſit dęmoniacus, ⁊ vt faciant fatigari, ⁊ pati exorciſtā. Aliqui poſteaq̄ꝫ ſunt manifeſtati abſcondunt ſe, ⁊ relinquunt corpus liberū ab oī faſtidio, taliter ꝙ infirmus putat ſe eſſe oino liberatū: ſed non dēt ceſſare exorciſta, donec viderit ſigna liberationis. Aliqui dęmones ponunt oia impedimenta, quę pñt infirmo, vt non ſi faciat ꝯiurare. Quidā conantur perſuadere ꝙ ſunt infir-

mitates naturales: ꝛ ꝙ iſtā res eſt vna trupha. Aliqui in medio coniurationis faciunt dormire infirmum: ꝛ oſtendunt ei aliquā viſionem crucifixi, vel aliorum ſanctorū ſubtrahendo ſe, vt ſtēt ſecreti: ꝛ oſtendunt infirmum liberū. Aliqui oſtendunt maleficium factum ſuper ipſum, ꝛ authores malefici, ꝛ modū ad illud diſſipandum. Sed ſit cautus exorciſta, ne faciat aliquaꝫ ſuperſtitionem. Non mireris ſi diabolus in ſuſceptione ſacramēti euchariſtię demoniacum nō cōturbet: quia poſtquā intrauit, paulatim deſpicit, ꝛ nō timet ſancta, immo loquitur myſteria fidei ſanctę, ꝛ confitetur diuinam maieſtatē. Et ſupponit perſonam vexatā, ꝛ ei loquitur in corde, ꝛ facit eā perturbari pro re minima. Maius tibi dico, ꝙ aliqui dęmones poſt longā vexationē factā alicui perſonę, ſi non expelluntͬ, loquuntͬ per os eius quaſi ſemper, ꝛ ceſſant ei nocere. Poſtea tandem deprehenduntur.

¶ Qui poteſt exorcizare: ꝛ de modo, quem tenere debet exorciſta in coniurando aliquam perſonam. Cap. 9.

Notandū autē eſt, ꝙ quilibet ſacerdos, ꝛ maxime parochialis, ꝛ quilibet diaconus, aut ſubdiaconus ſi ſibi fuerit cōmiſſum per epm̄, vel presbyterū, pōt exorcizare. Hoc ēt poteſt quilibet purus exorciſta de cōmiſſione vt ſupra. Et ſi ſacerdos vel diaconus exorcizat, debet hr̄e ſuper albam, vel ſuperpelliceū ſtolam: ſi vero ſubdiaconus, manipulū: ſi acolytus vel exorciſta, ſuperpelliceū .i. cottaꝫ tm̄. Volens igitur ſacerdos dęmones expellere, vel adiurare per ptātem ſibi traditā, debet primo ſeipſum mundare per humilem ꝛ legitimā cōfeſſionē ſuorū peccatorū: ꝛ miſſa celebrata, ſi perſona dęmoniaca vel maleficiata eſt ſana, ducatur ad eccl'am: quia ibi facilius obtinebitur victoria: ꝛ ſi fuerit infirma, vel multū debilis, coniuretur in domo, hoc modo. Habeat exorciſta ſuperpelliceū ꝛ ſtolā, ꝛ ponat partē ſtolę collo maleficiati, ꝛ reliquias ſanctorū ſuper cor eiꝰ, aut ſuper orificiū ſtomachi, poſtea incipiat exorciſmū: Et quando peruenerit ad cōminationē, replicet ipſam vſqꝫ decies: ſemper pęnam augendo. Et ſi videt profectū in ipſa, continuet vſque ad liberationē. Et ſi magis timeret exorciſmū, lege illum: quia vnus dęmon plus timet vnā rē quā aliā. Et non deficias a fine, ſed oportet perſeuerare duabus, tribus, quatuor, aut ſex horis ꝯtinuis, ꝛ plus donec habeas victoriā. Et dęmones obſtinati

nati ſemper quęrunt defatigare exorciſtã, vt deſinat pro labore ⁊ laſſitudine exorcizare. Et plus tunent in prima q̃ȝ in ſecunda vice: q2 reputant ſe fuiſſe cõſecutos victoriã: qñ dimittit pp laſſitudinẽ exorcizare. Et ſi in prima die non fuerit liberatus, proſequatur ſecundo ⁊ tertio, quouſque liberetur ex toto. Quia videbis quotidie dęmones magis debilitari. Sint ẽt pñtes ⁊ fideles qui etiam orent deum pro infirmo. Debet exorciſta ante omnia facere p̃ceptum dęmonibus alijs, qui veniſſent ad ſuccurrendũ dęmoni vexanti in hunc modũ. ¶ Pręcipio vobis dęmones, qui veniſtis in ſuccurſum ⁊ adiutoriũ iſtius, vel iſtoruȝ dęmonum, hanc dei creaturã N. vexantis, vel vexantiũ: ex parte ſanctiſſimę Trinitatis Pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſancti, ⁊ ſub pęna excõicationis maioris, ⁊ minoris latę ſnię, ⁊ ſub pęna detruſionis in infernum, ⁊ ſub pęna immerſionis in ſtagnum ignis ⁊ ſulphuris per manus inimicorũ veſtrorum, ⁊ ſub pęna tradendi vos in poteſtatem inimicorum, ac condemnandi vos in ſtagnum ignis ⁊ ſulphuris per cẽtum annos: quatenus nullus adiutorium vel fauorem detis illis dęmonibus, qui vexant corpus iſtius creaturę Dei N. ſed diſcedatis ſtatim, ⁊ eatis ad loca vobis deputata. Ecce ✠ crucem Domini: fugite partes aduerſę, vicit leo de tribu Juda, radix Dauid. ¶ Exorcizaturus igitur facta diligenti confeſſione, ⁊ habita abſolutione, indutus ſacris veſtibus pro ſui ordinis qualitate, ſeipſum corde humilians, ⁊ peccatorem reputans, nec in ſua, ſed domini potentia confidens, deuote, attente, conſtanter, fidenter, ⁊ intrepide faciens ſibi ſignum crucis in ſua fronte ter, ⁊ dicens. In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. ℟. Amen.

Ponat manum ſuam ſuper caput dęmoniaci: ⁊ eam continue tenens humiliter dicat non ſolum verbotenus ⁊ ſuperficialiter: ſed cum bona fide ſequentes exorciſmos.

¶ Incipit exorciſmus beati Ambroſij archiepi. mirabilis efficacię ſup dęmoniacos: cuius practica pprie ſpectat ad ſacerdotes. Tu igit quicunqȝ fueris nulla leuitate ductus, ſed ſola neceſſitatis, vel charitatis cã. hanc rẽ diſponas aſſumere arduã: ⁊ opȝ q̃ p̃miſſo triũ dierũ ieiunio, tertio mane diligẽter cũ cõtritione ↄfeſſus miſſã de ſpũ ſctõ deuotiſſime celebres, faciẽdo in ipſa miſſa cõmemorationẽ de infraſcriptis orationibus. Orõ.

Deus

DEus, qui per vnigenitũ tuũ, excluſa dñatione diaboli, pplm̃ tibi fidelem aptaſti: expelle (qs) a famulo tuo N. cunctas diabolicę illuſionis inſidias: ⁊ eũ illibatũ ab oĩ eius ĩpugnatione cõſerua. Per eun. Secreta.

MUnus dñe humilitatis noſtrę pro petitione famuli tui N. oblatũ, petimus, vt gratanter aſſumas, ⁊ ab eius oppreſſione hoſtis maligni inſidias oẽmq; poteſtatem benignus excludas. Per dominum noſtrum Jeſum ⁊c. Poſtcommunio.

COeleſtis panis quem ſumpſimus dñe, ⁊ nobis indulgentiam tribuat, ⁊ famuluz tuum N. ab antiqui hoſtis irriſione defendat. Per do. Completa miſſa ſacerdos non exuat ſe, ſed ſic paratus miſſalibus indumẽtis, ⁊ candelã benedictã accẽſam in manu tenens ſtet in medio ante altare, facie verſa ad populum, habens obſeſſum ante pedes ligatum, ſi neceſſe fuerit: ⁊ humili corde, deuotoq; aſpectu ſe ⁊ aſtantes muniat ſigno crucis alta voce dicendo In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. Amen. ℣. Domine exau. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMnipotẽs dñe, verbũ Dei patris, Chriſte Jeſu, ⁊ dñe vniuerſę creaturę, qui ſanctis apl'is tuis dediſti ptãtem calcandi ſuper ſerpentes ⁊ ſcorpiones, qui inter cętera mirabilium tuorũ opera, dignatus es docere dęmones effugare, cuius virtute victus tanq̃ fulgur de cęlo ſatanas cecidit: tuũ nomen cũ pauore, ⁊ tremore ſupplex deprecor, vt mihi indign. ſſimo ſeruo tuo data venia pcõrum, ↄfidentiã ⁊ poſſibilitatez donare digneris, vt hunc crudelẽ draconẽ, brachij tui munitus potẽtia fideliter ⁊ ſecurus aggrediar per te Jeſu Chriſte dñe Deus noſter. Qui viuis ⁊ regnas cũ eodẽ patre in vnita. Hac orõne cõpleta aſpergat energumenũ aqua benedictã in modũ crucis, dicendo. In noĩe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. Amen. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vo. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

OMnipotẽs ęterne deus, a cuius facie cęli diſtillant montes ſicut cera liqueſcunt: terra tremit: cui patent abyſſi, quem infernus paueſcit, quem oĩs terrarũ motus aſpicit, humiliter te ſupplex deprecor dñator dñe, vt inuocatione noĩs tui ab huius famuli tui N. vexatione aĩa liberata, ad authorẽ ſuę ſalutis recurrat: liberatorẽq; ſuũ diabolico depulſo fętore, ⁊ odore ſuauiſſimo

giſſimo ſpiritus ſancti percepto, ſequatur dominum noſtrum Jeſum Chriſtum filium tuuȝ. Qui tecū viuit ⁊c. Oremus. Oratio.

DOmine ſancte, pater oṗs, ęterne deus virtutem tuā totis exoro gemitibus ꝓ huius famuli tui N. a diabolo oppreſſa infantia, qui ēt indignis inter preſſuras ṗſidium donas: exurge pro huius infantia debellata, noli diu retinere vindictā, qui nec ante conſpectū parentis permiſiſti filiuȝ iudicari: auxiliare (q̄s) inimici furore vexato, nec ſine gr̄a facias eius aiam a diabolo poſſideri: ſed potius a malignis oppreſſionibus liberata tibi referat gratias ſempiternas. Per dn̄m noſtrū Jeſum. Amen.

Paſſca dicat. In noie pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. ℟. Amē. Benedictio. Nos cū prole pia benedicat virgo Maria. ℟. Amen. ℣. Ecce cru ✠ ceȝ Domini, fugite partes aduerſę. ℟. Vicit leo de tribu Juda, radix Dauid. ℣. Dn̄e exau. ℟. Et clam. ℣. Dominus vobi. ℟. Et cum ſpi. Oremus. Oratio.

DEus angelorū, deus archangelorū, deus prophetarū, deꝰ apl'orū, deus martyrū, deus virginū, deus pr̄ dn̄i nr̄i Jeſu Chr̄i inuoco nomē tuū, ac p̄clarę maieſtatis tuę clementiaȝ ſupplex expoſco, vt mihi auxiliū p̄ſtare digneris aduerſus hunc neq̄ſſimū ſpūȝ, ⁊ oēm, q̄ vexat hoc plaſma tuū. Per. Exorcizatio.

EXorcizo te ois immundiſſime ſpūs, omnis incurſio aduerſarij, omnis ira, omne phantaſma, omnis legio. In frōte: In nomine dn̄i noſtri Jeſu ✠ Chriſti eradicare, explantare, ⁊ effugare ab hoc plaſmate dei: ipſe tibi imperat diabole, qui ventis ⁊ mari imperauit ⁊ tempeſtatibus. Ipſe tibi imperat: qui te de ſupernis cęlorum in inferiora terrę demergi pręcepit. Hic pet[illegible]cerdo[illegible] nomen ſpiritus: ⁊ precepit ei hoc modo, dicens.

PRecipio tibi, quicunque es ſpiritus immunde in hoc corpore ꝑ merita glorioſę, paſſionis reſurrectionis, ⁊ aſcēſionis dn̄i Jeſu Chriſti: per miſſionem ſpiritus ſancti, ⁊ per aduentum eius, vt oſtendas ⁊ dicas mihi nomen tuuȝ, diē ⁊ horā exitus tui cum ſigno extinctionis luminis. Iterum pręcipio tibi per merita glorioſę virginis Marię matris Dei, Sancti Zenonis, Sancti Ambroſij, ⁊ Sancti Geminiani, Sācti Petri martyris, ⁊ Sāctę Catherinę de Senis, ⁊ oīum ſctōrum ⁊ ſanctarū Dei, vt oſtendas ⁊ dicas mihi nomen tuum, ⁊ diē ⁊ horā exitus tui, cū ſigno extinctionis luminis. Iteruȝ p̄cipio tibi ſub pęna

excom=

excōicationis maioris τ minoris, τ authoritate beatorū aplorū Petri τ Pauli τ aliorū successorū ipsius btissimi Petri apli: vt ondas τ dicas mihi nomē tuū τ diē τ horā exitus tui, cū signo extinctionis luminis. Et si rnderit ꝙ plures sint: tūc in plurali ꝓsequere ꝯiurationē τ ꝓceptū supradictū. Si vero nō rnderit, vel responderit se esse solū, tunc sequere in singulari, vt prius.

Audi ergo maledicte satana: audi τ time victus τ prostratus abscede. ✠ In noie dn̄i nostri Iesu ✠ Christi. Tu ergo nequissime satana, inimicus fidei: aduersarius generis humani: mortis adductor: vite raptor: iustitie declinator: malorū radix: fomes vitiorū: seductor hoīz: proditor gentiū: incitator inuidie: origo auaritie: causa discordie: excitator dolorū: demonū magister: quid stas τ resistis: cū scias eū tuas ꝑdere vires? Illum metue, qui in Isaac immolatus est, in Ioseph venundatus, in agno occisus, in homine crucifixus, deinde inferni triūphator extitit gloriosus. Recede In fronte In noie pa ✠ tris, τ fi ✠ lii, τ spūs ✠ sci: τ da locū spiritui scō: τ ꝑ hoc signū cru ✠ cis dn̄i nostri Iesu ✠ Christi. Qui cū eodē patre in vnitate eiusdē spūs sancti viuit τ regnat deus per oīa secula seculorum. Amē.

℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spir. Oremus. Oratio.

Deus conditor τ defensor humani generis: qui hominem ad imaginem τ similitudinē tuā formasti: respice sup hūc famulū tuū N. qui dolis inuidi serpentis appetitur: quē vetus aduersarius hostis antiquus terre formidinis horrore circūuolat: τ sensum mentis humane stupore defigit: terrore cōturbat: τ metu trepidi timoris exagitat. Repelle dn̄e virtutes diaboli: fallacesq; eius insidias amoue: ꝓcul impius tentator aufugiat. Sit nominis tui ✠ signo In fronte famulus tuus τ aia tutus τ corpore. In pectore. Tu pe ✠ ctoris huius interna custodias. Tu vi ✠ scera regas. Tu cor ✠ confirmes. In anima aduersatricis ptātis tentamenta euanescant. Da ad hanc inuocationē nominis tui gloriā: vt qui hucusq; terrebat territus aufugiat, τ victus abscedat: tibiq; possit hic famulus tuus N. τ corde firmatus τ mente syncerus debitū prebere famulatum. Per dn̄m.

Hic interroga de noie, vt supra, τ precipe. Si vero nō dicat nomen demonis, vel demonorū: qui opprimunt corpus obsessi, dic in aure obsessi ter hunc ℣. Deū, qui te genuit dereliquisti, τ

oblitus

oblitus es dñi creatoris tui. Tunc ſiue riſerit ſiue non, fideliter & ſine intermiſſione proſequere coniurationem. Cõiuratio.

Adiuro te ſerpẽs antique per iudicẽ viuorum & mortuorũ, per factorẽ mundi, per eũ, qui habet ptãtem mittere te ĩ gehennã: vt ab hoc famulo dei N. qui ad eccleſię ſuę currit pręſidia, feſtinus diſcedas. Adiuro te non per meã infirmitatez, ſed per virtutẽ ſpũs ſcti: vt exeas ab hoc famulo dei N. quem dñs Jeſus Chr̃s fecit ad imaginẽ & ſimilitudinẽ ſuã. Cede, cede, non mihi, ſed miniſtro Chriſti. Jllius.n.te vrgeat poteſtas, qui te affixus In fronte cru ✠ ci ſuo ſubiugauit imperio. Jllius bra ✠ chiũ ↄtremiſce: qui de cunctis gemitibus inferni animas iuſtorũ ad lucẽ perduxit. Sit tibi terror corpus hoĩs: ſitq; tibi terror imago dei: nec reſiſtas, nec moreris diſcedere ab hoĩe iſto: qa cõplacuit deo, vt in hoĩe habitaret. Et ne me infirmiſſimuz ↄtemnendũ putes: dũ me pctõrem eſſe cognoſcis. ✠ Jmperat tibi deus. ✠ Jmperat tibi maieſtas Chriſti. ✠ Jmperat tibi deus pr̃. ✠ Jmperat tibi filius. ✠ Jmperat tibi ſpũs ſanctus. ✠ Jmperat tibi fides apl'orum Petri & Pauli, & cęterorũ apoſtolorũ. ✠ Jmperat tibi ſanguis martyrum. ✠ Jmperat tibi ſacr̃m In fronte crucis. ✠ Jmperat tibi myſteriorum virtus. ✠ Jmperat tibi Jeſus Nazarenus. ✠ Jmperat tibi Verbum caro factum. ✠ Exi tranſgreſſor: exi ſeductor plene oĩ dolo & fallacia, veritatis inimice. Da locum diriſſime: da locum impiiſſime: da locum Chriſto: in quo nihil inueniſti de operibus tuis nephandis: qui te expoliauit: qui regnũ tuũ deſtruxit: qui te victuz ligauit: & vaſa tua diripuit: qui te proiecit in tenebras exteriores: vbi tibi cõ miniſtris tuis erit pręparatus interitus. Sed quid truculẽte recogitas? quid temerarie retractas? reus oĩpotenti deo, cuius ſtatuta tranſgreſſus es: reus Jeſu Chriſto filio eius, quẽ temerarie auſus es tentare, & crucifigere pręſumpſiſti: reus humano generi: cui tuis perſuaſionibus mortis fructum ꝓpinaſti. Si adhuc non receſſerit, tu humilius & attentius ꝓſequere: & nunq̃ moreris ꝑ nugas: aut quęcunq; verba falſa diaboli. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpi. Oremus. Oratio.

Domine ſancte, pater omnipotens, ęterne deus: oſanna ĩ excelſis: pater dñi noſtri Jeſu Chr̃i: qui illum refugaz tyrannũ gehẽnę ignibus deputaſti, quiq; vnigenitũ tuuz in hũc

mundum

mundū miſiſti, ⁊ illū rugientē contereret, velociter attende, ac
celera, vt eruas hoiem ad imaginē ⁊ ſimilitudinē tuā creatū a
ruina ⁊ demonio meridiano. Da dn̄e terrorē ſuper beſtiā, quę
exterminat vineā tuā: da fiduciā dn̄e ſeruis tuis ꝯtra nequiſſi=
mū draconē fortiſſime ſtare. Non ꝯtemnat dn̄e ſperātes in te,
⁊ de tua miſericordia p̄ſumentes, nec dicat ſicut in pharaone
iā dixit: Deū non noui, ⁊ Iſrael non dimittā. Urgeat illuz dn̄e
dextera tua potens, diſcedere a famulo tuo. N. ne diutius pręſu
mat captiuū tenerem hoiem, quē tu ad imaginē tuam facere di
gnatus es, ⁊ in fine ſeculi per ſanguinez filii tui redemiſti. Per
eundem dominum noſtrum Ieſum Chriſtū ⁊c. ¶ Coniuratio.
Adiuro te itaqz draco nequiſſime in noie ✠ in fronte
maculati, qui ambulat ſuper aſpidē ⁊ baſiliſcū, qui ꝯculcat leo
nē ⁊ draconē, vt diſcedas ab hoie ✠ in fronte iſto, diſcedas ab
eccl'a dei: ✠ iſta crux fiat ſuper circumſtantes Contremiſce ⁊
fuge inuocato noie illius, quē inferni tremunt, cui virtutes cę=
lorū ⁊ ptātes ſubiectę ſunt, quez cherubim ⁊ ſeraphim indefeſ=
ſis vocibus laudāt dicentes Sanctus, Sanctus, Sanctus dn̄s
deus ſabaoth. Imperat tibi Ieſus Nazarenus, qui te (cū diſci=
pulos eius ꝯtemneres) eliſum ⁊ proſtratum exire iuſſit ex hoie.
Quo p̄ñte cū te ab hoie ſeparaſſet, nec porcorū gregem p̄ſume
bas contingere. Recede ergo nunc adiuratus in noie ✠ eius.
In fronte ab hoie iſto, quē ipſe plaſmauit. Duruz eſt tibi Chri=
ſto velle reſiſtere, durū eſt tibi cōtra ſtimulū calcitrare: qa quā=
to tardius exis, tanto maius tibi ſuppliciū creſcit: qa nō hoiez
ꝯtemnis: ſed illū, qui eſt dn̄ator viuorū ⁊ mortuorū. Qui ventu=
rus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculū per ignē. ℟. Amen.
¶ Si adhuc non receſſerit ſpūs malignus, aut ſuperius non
r̄nderit, pręcipe vt ſupra. Itē interroga qua cauſa venit, ⁊ qua=
re opprimit eū. Interroga ēt ſi ſit alij ſpūs opprimentes, ⁊ quot,
⁊ oēs eijciant. Eſto prudens ⁊ circumſpectus in interrogatio=
nibus ne decipiaris. Magis ſtude cū humilitate mentis, quę
ad talia eſt neceſſaria, liberare creaturam Dei, ꝙ loqui cuz dę
monibus, vel cum aliquo eorum, ſicut fecerunt ſancti. Demuz
factis interrogationibus, ſi non receſſerit, ſiue r̄nderit, ſiue nō.
Proſequere ꝯfidenter adiurationem ſequentē. Coniuratio.
Adiuro te ois immundiſſime ſpūs, oē phātaſma, ois incur

ſio

ſio ſatane: in noĩe Je ✠ ſu Chriſti Nazareni, qui poſt lauacrũ
Jordanis in deſertum ductus eſt: ⁊ te in tuis ſedibus vicit: vt
quẽ ille de limo terre ad honorem glorie ſue formauit, tu deſi=
nas impugnare, ⁊ in hoĩe miſerabili non humanã fragilitatẽ,
ſed imaginẽ oĩpotentis dei ↄtremiſcas. Cede ✠ ergo deo, qui
te humiliato famulo ſuo Job in ſeruitutem redegit. Cede ✠
deo, qui te per Danielẽ puerũ ſuũ perdidit, ⁊ draconẽ proſtra=
uit. Cede ✠ deo, qui te per fideliſſimũ ſeruũ ſuũ Dauid, de rege
Saule ſpũalibus canticis pulſum fugauit. Cede ✠ deo, qui te
per malitiaꝫ tuã in Pharaone ⁊ eius exercitu, per Moyſen ſer
uum tuum in abyſſum demerſit. Cede ✠ deo, qui te in Juda
iſcarioth proditore damnauit. Jlle .n. te diuinis angit verberi=
bus: in cuius cõſpectu cũ tuis legionibus tremens ⁊ clamãs di
xiſti, Quid nobis ⁊ tibi Jeſu fili Dei? Veniſti ante tp̃s torquere
nos. Jlle te flammis perpetuis vrget, qui in fine tp̃um dictu=
rus eſt impiis, Jte maledicti in ignẽ eternũ, quẽ preparauit pa
ter meus diabolo ⁊ angelis eius. Tibi .n. impie ⁊ angelis tuis
vermes erunt, qui nunꝙ morientur. Tibi ⁊ angelis tuis in ex=
tinguibile preparatur incẽdiũ: qꝛ tu es princeps maledicti ho
micidii, tu author inceſtus, tu ſacrilegorum caput, tu artium
peſſimarum magiſter, tu hereticorum doctor, tu totius obſceni
tatis inuentor. Exi ✠ ergo impie. Exi ✠ ſcelerate. Exi ✠ cum
oĩ fallacia tua: qꝛ ℣ in fronte hoĩem tẽplum ſuũ voluit eſſe deus.
Sed quid diutius moraris hic? Da honorem Deo ✠ patri oĩ=
potenti, cui oẽ genu flectitur. Da locũ dño Jeſu ✠ Chriſto, qui
pro hoĩe ſanguinẽ ſuũ ſacratiſſimũ fudit. Da locũ ſpũi ✠ ſan=
cto, qui per beatum Apl'um ſuũ Petrum manifeſte te ſtrauit in
Simone mago, qui fallaciã tuã in Anania ⁊ Saphira ↄdemna
uit, qui te in Herode Rege honorẽ Deo non dante percuſſit,
qui te in Elyma mago per Apl'um ſuũ Paulũ cecitatis caligine
perdidit, ⁊ per eundem de Phytoniſſa verbo imperans exire
precepit. Diſcede ergo nunc, ✠ diſcede ſeductor. ✠ Tibi ere=
remus ſedes eſt: tibi habitatio ſerpens eſt: humiliare ⁊ proſter
nere. Jã non eſt differendi tp̃s. Ecce .n. dñator dñs proximat ci
to: ⁊ ignis ardebit ante ipſum: ⁊ precedet ⁊ inflammabit in cir
cuitu inimicos ſuos. Si .n. hoĩes fallis, deũ non poteris irride=
re. Jlle te eiicit, cuius oculis nihil occultũ eſt. Jlle te expellit,

cuius virtuti vniuerſa ſubiecta ſunt. Ille te excludit, qui tibi ⁊ angelis tuis ꝑparauit ęternā gehennaz: de cuius ore exiet gladius bis acutus, Qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculum per ignē. ℞. Amen. Si adhuc his dictis fatigatur oppreſſus, tunc iterare: ⁊ dic ℣. Domine exau. ℞. Et clam. ℣. Dominus vobiſcum. ℞. Et cum ſpiri. Oremus. Oratio.

OMnipotēs ſempiterne deus, pater dñi noſtri Jeſu Chriſti: te ſuppliciter deprecamur, vt imperes diabolo: q hunc famulū tuū N. detinet, vt ab eo diſcedat: ⁊ libera eū, qui credit in verū liberatorē dñm nřm Jeſum Chřm: vt purgatus ab oi labe iniquitatis maieſtati tuę pura mente deſeruiat. Per eundē dominuz. His expletis, ſi ſpūs immundus non receſſerit: reincipiendū eſt ab illo loco ſupra: in hoc exorciſmo: vbi ſic habet. Omnipotens ſempiterne deus, a cuius faci. ⁊c. fo. 319. ⁊ ordine ꝑdicto ꝓſequendū eſt vſqz in finez. Nec ꝓpter hoc exorciſta diffidat: qz ſepe probatum eſt, q multiplicatio in duobus vel tribus diebꝰ adepta eſt victoriā: quā in vna vice tm̄ nō potuit adipiſci.

¶ Finit notabilis ⁊ efficax exorciſmus contra demoniacos beati Ambroſii Archiepiſcopi.

¶ Incipit alius Exorciſmus optimus ⁊ probatus. ℣.

ADiutorium nřm in noīe dñi. ℞. Qui fecit cęlū ⁊ terrā. ℣. Sit nomen dñi benedictuz. ℞. Ex hoc nūc ⁊ vſqz in ſeculū. ℣. Ecce cru ✠ cez dñi: fugite partes aduerſę. ℞. Vicit leo de tribu Juda. ℣. Deuz qui te genuit dereliquiſti. ℞. Et oblitus es dñi creatoris tui. Pſal. Exurgat Deus ⁊ diſſipentur inimici eius: ⁊ fugiant, qui oderunt eum, a facie eius. folio. 187. Pſalmus.

IN dño confido: quō dicitis aīę meę, tranſmigra in mōtez ſicut paſſer? Quō ecce pctōres intenderunt arcū: parauerunt ſagittas ſuas in pharetra: vt ſagittent in obſcuro rectos corde. Quō que perfeciſti deſtruxerunt: iuſtus autez quid fecit? Dñs in tēplo ſancto ſuo: dñs in cęlo ſedes eius. Oculi eius in pauperē reſpiciunt: palpebrę eius interrogāt filios hominum. Dñs interrogat iuſtū ⁊ impiū: qui aūt diligit iniquitatez, odit aīam ſuā. Pluet ſup pctōres laqueos ignis: ſulphur ⁊ ſpūs procellarū pars calicis eorū. Quō iuſtꝰ dñs ⁊ iuſtitias dilexit: equitatem vidit vultus eius. Ps. Deus in adiutorium. folio. 17. Ps.

IUdica dñe nocentes me: expugna impugnantes me. Ap
prehēde arma ⁊ ſcutū: ⁊ exurge in adiutoriū mihi. Effun
de frameā, ⁊ ꝯclude aduerſus eos, qui perſequūtur me: dic aię
meę, ſalus tua ego ſum. Confundantur ⁊ reuereantur quęren=
tes aīam meā. Auertantur retrorſum ⁊ ꝯfundantur cogitan=
tes mihi mala. Fiant tanꝙ puluis ante faciē venti: ⁊ angelus
dñi coarctans eos. Fiant vię illorū tenebrę ⁊ lubricū: ⁊ ange
lus dñi perſequens eos. Qm̄ gratis abſconderunt mihi interi
tum laquei ſui: ſuperuacue exprobrauerunt aīam meā. Ueniat
illis laqueus quē ignorant, ⁊ captio quā abſconderunt appre=
hendat eos, ⁊ in laqueum cadant in idipſum. Anima aūt mea
exultabit in dño, ⁊ delectabitur ſup ſalutari ſuo. Oīa oſſa mea
dicent: dñe quis ſimilis tui? Eripiens inopē de manu fortiorū
eius, egenū ⁊ pauperē a diripientibus eum. Surgentes teſtes
iniqui, quę ignorabā interrogabant me. Retribuebant mihi
mala pro bonis: ſterilitatē aię meę. Ego aūt cū mihi moleſti
eſſent, induebar cilicio. Humiliabā in ieiunio aīam meā: ⁊ orō
mea in ſinu meo ꝯuertetur. Quaſi proximū ⁊ quaſi fratrē no-
ſtrū ſic complacebā: quaſi lugens ⁊ cōtriſtatus ſic humiliabar.
Et aduerſum me lętati ſunt, ⁊ conuenerūt: ꝯgregata ſunt ſup
me flagella, ⁊ ignoraui. Diſſipati ſunt nec cōpuncti, tentaue=
runt me, ſubſannauerunt me ſubſannatione: frenduerūt ſuper
me dentibus ſuis. Dñe qñ reſpicies reſtitue aīam meā a mali-
gnitate eorū: a leonibus vnicā meā. Confitebor tibi in eccl'a
magna: in populo graui laudabo te. Non ſupergaudeāt mihi
qui aduerſantur mihi inique: qui oderūt me gratis, ⁊ annuūt
oculis. Qm̄ mihi quidē pacifice loquebantur, ⁊ in iracūdia ter
rę loquentes dolos cogitabant. Et dilatauerunt ſuper me os
ſuū: dixerunt, euge euge, viderunt oculi noſtri. Uidiſti dñe, ne
ſileas: dñe ne diſcedas a me. Exurge ⁊ intende iudicio meo,
deus meus ⁊ dñs meus in cām meā. Iudica me ſcḋm iuſtitiam
tuā dñe deus meus: ⁊ nō ſupergaudeant mihi. Non dicant in
cordibus ſuis euge euge aię nrę: nec dicant, deuorabimus eū.
Erubeſcant: ⁊ reuereantur ſimul qui gratulantur malis meis.
Induantur confuſione ⁊ reuerentia: qui maligna loquuntur
ſuper me. Exultent ⁊ lętentur qui volunt iuſtitiā meā, ⁊ dicant
ſemper magnificet dñs qui volunt pacē ſerui eius. Et lingua

mea meditabitur iuſtitiã tuã, tota die laudẽ tuã. Kyrie eleiſon. Chriſte elei. Kyrie elei. Pater nr̃. ℣. Saluũ fac ſeruũ tuum. ℟. Deus meus ſperantẽ in te. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis nõ apponat nocere ei. ℣. Mitte ei domine auxiliũ de ſancto. ℟. Et de Sion tuere eũ. ℣. Eſto ei dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus in nobis. ℟. Et filius iniquitatis nõ apponat nocere nobis. ℣. Dñe exau. ℟. Et cla. ℣. Dñs. ℟. Et cũ. Oremus. Oro.

DOminus nr̃ Jeſus Chriſtus Dei ⁊ virginis filius, qui in hũc mũdum apparuit, vt opera diaboli diſſolueret ⁊ diſſiparet, ⁊ diſcipulis ſuis, quos mittebat in vniuerſum mũdũ ad prędicandũ euangeliũ oĩ creaturę, ptãtem dedit ſuper oĩa dęmonia: vt languores curarent: per inuocationẽ ſui ſanctiſſimi nois, ⁊ per impoſitionẽ manuũ noſtrarũ, ipſe per ſuã miſericordiã ⁊ pietatẽ, ⁊ per merita ⁊ preces beatiſſimę virginis Marię matris ſuę, ⁊ oĩum ſcõrum, ⁊ ſctãrum dei, dignetur diſſoluere a te oẽ opus diaboli: vt de cętero non dñetur tibi inimicus: neque maledictus ſatanas creatura damnata ⁊ reprobata, ⁊ maledicta a deo in ęternũ pp ſuã nequitiã audeat vexare corpus tuũ aut aiaz tuã, non perturbare ſenſus tuos interiores vel exteriores, nec illudere tibi aliqua illuſione vel perſecutione fantaſtica: ſed plene liberatus a ptãte ſatanę cũ bono ſenſu ⁊ ſapiẽtia, cum ſanitate mentis ⁊ corporis, ſcias te ipſum gubernare irreprehenſibiliter per bona opera, in laudẽ ⁊ gloriã ſanctiſſimi nois dñi noſtri Jeſu Chriſti, ⁊ beatiſſimę virginis Marię matris eius, ⁊ ſaluationem aię tuę, ⁊ conſolationez tui ⁊ tuorũ. In nomine pa ✠ tris, fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. ℟. Amen.

Initium ſancti Euangelij ſm̃ Joannẽ. In principio erat ver.

Sequentia ſancti Euangelij ſecundum Lucam.

IN illo tpe: miſſus eſt angelus Gabriel a Deo in ciuitatez Galileę, cui nomen Nazareth, ad virginẽ deſponſatã viro, cui nomẽ erat Joſeph de domo Dauid: ⁊ nomen virginis Maria. Et ingreſſus angelus ad eã dixit. Aue grã plena: dñs tecũ: benedicta tu in mulieribus. Quę cũ audiſſet, turbata eſt in ſermone eius: ⁊ cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio: ⁊ ait angelus ei. Ne timeas Maria, inueniſti. n. grãm apud Deũ. Ecce cõcipies in vtero ⁊ paries filiũ, ⁊ vocabis nomẽ eius Jeſum. Hic

erit magnus, ⁊ filius altiſſimi vocabitur. Et dabit illi dñs deus ſedē Dauid pr̄is eius: ⁊ regnabit in domo Jacob in eternū: ⁊ regni eius non erit finis. Dixit aūt Maria ad angelū, Quō fiet iſtud, qm̄ virū nō cognoſco? Et rn̄dens angelus dixit ei. Spūs ſcūs ſuperueniet in te, ⁊ virtus altiſſimi obūbrabit tibi. Ideoque ⁊ qd̄ naſcetur ex te ſanctū, vocabit̄ filius dei. Et ecce Eliſabeth cognata tua: ⁊ ipſa ꝯcepit filiū i ſenectute ſua. Et hic menſis eſt ſextus illi, que vocatur ſterilis: quia non erit impoſſibile apud deū oē verbū. Dixit aūt Maria: Ecce ancilla dñi, fiat mihi ſm verbū tuū. Sequentia ſancti Euangelii ſm Marcum.

In illo tempore: Recumbentibus vndecim diſcipulis. ſupra fol. 83. In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lii, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. Amen. Chri ✠ ſtus vincit. Chri ✠ ſtus regnat. Chri ✠ ſtus imperat. Sequentia ſancti Euangelii ſecundum Lucam.

In illo tpe: Reuerſi ſunt ſeptuagintaduo diſcipuli cū gaudio dicentes: Domine etiam demonia ſubijciūtur nobis in nomine tuo. Et ait: Videbam ſatanam ſicut fulgur de celo cadentem. Ecce dedi vobis ptāte calcandi ſuper ſerpentes ⁊ ſcorpiones ⁊ ſuper oēm virtutez inimici: ⁊ nihil vobis nocebit. Veruntamen in hoc nolite gaudere: quia ſpiritus ſubijciūtur vobis. Gaudete autem, qa nomina veſtra ſcripta ſunt in celis.

Ergo maledicte diabole, creatura damnata ⁊ reprobata ⁊ maledicta a deo in eternū pp̄ tuā neqtiā ſpūs immūde, vbicunqz latitas in corpore iſtius N. recognoſce ſn̄iam tuaz, ⁊ cognoſce ſn̄iam iuſtiſſime dānationis nequitie tue. Et lz inuitus ⁊ coactus, ꝯtra tuā nequiſſimā voluntatē, da honorē Deo viuo ⁊ vero: da honorez Jeſu Chriſto filio eius, dño ⁊ ſaluatori nr̄o: da honorē ſpūi ſcō: ⁊ recede ab hoc famulo dei N. ⁊ nūqȝ de cetero ad ipſum accedes: qa iſtum ſibi deus ⁊ dñs nr̄ Jeſus Chriſtus ad ſuā ſanctā gratiam ⁊ benedictionē, fontemqz baptiſmatis dono ſue gratie vocare dignatus eſt. Et hoc ſignum ſancte cru ✠ cis, qd̄ nos in fronte eius damus, tu maledicte diabole dānate atqz dānāde, ſpūs immūde, nunqȝ audeas violare per nomē ⁊ per virtutē eiuſdē dñi noſtri Jeſu Chriſti. Qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculum per ignem.

Audi maledicte ſatana: audi creatura dānata ⁊ reprobata ⁊ maledicta a deo in eternum pp̄ tuam nequitiā: audi

ſpūs immunde vbicunqꝫ latitas in corpore iſtius N. adiuratus per nomē ęterni Dei ⁊ ſaluatoris nr̄i Jeſu Chr̄i, cū tua victus inuidia tremens gemenſqꝫ diſcede. Nihil tibi cōe ſit in iſto famulo dei N. da igitur honorē aduenienti ſpūi ſcō: qui ex ſumma cęli arce deſcendens perturbatis fraudibus tuis, diuino fonte purgatū pectus, ſciſſimum deo tēplū ⁊ habitaculū perfecit: ⁊ ab omnibus penitus noxijs pręteritorū criminū in baptiſmate liberauit: vt ſic perenniter deo grās referat ſemper: ⁊ benedicat nomen eius ſanctum in ſecula ſeculorum. Amen. Exorcizatio.

EXorcizo te, ⁊ adiuro, ⁊ anathematizo te immunde ſpirit⁹ creatura dānata, ⁊ reprobata, ⁊ maledicta a deo in ęternū ꝑꝑ neqtiā tuā, ſpiritus immūde vbicūque latitas in corpore iſtius N. in noīe Dei pa✠tris, ⁊ in noīe Jeſu Chriſti fi✠lij eius dn̄i ⁊ ſaluatoris nr̄i, ⁊ in virtute ſpūs ✠ ſancti: vt exeas ⁊ recedas ab hoc famulo Dei N. ⁊ nunq̄ de cętero ad eum accedas. Ipſe.n.tibi imperat maledicte dānate: qui pedibus ſupra mare ambulauit: ⁊ Petro mergenti dexterā porrexit. Qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculū per ignē. R. Am̄.

NEc te lateat maledicte ſatana, nec te lateat creatura dānata, ⁊ reprobata, ⁊ maledicta a Deo in ęternū ꝑꝑ neqtiā tuam: nec te lateat ſpiritus immunde vbicunque latitas in corpore iſtius viri, vel mulieris, imminere tibi diē iudicii ſempiterni, diē, qui venturus eſt velut clibanus ardens: in quo tibi ⁊ oībus angelis tuis apoſtaticis ęternus ſuperueniet interitus. Et ideo pro tua nequitia dānate atqꝫ dānandę, da honorē deo ✠ viuo ⁊ vero: da honorē Jeſu ✠ Chriſto deo ⁊ ſaluatori noſtro: da honorē ſpūi ✠ ſctō: in cuius noīe atqꝫ virtute ego p̄cipio tibi immunde ſpūs vbicunqꝫ latitas in corpore iſtius N. vt exeas ⁊ recedas ab eo: ⁊ nunq̄ de cętero ad ipſum accedas: qꝛ iſtū deus ⁊ dn̄s nr̄ Jeſus Chrs ad ſuaꝫ ſcām grām ⁊ benedictionē fontēqꝫ baptiſmatis dono ſuę grę vocare dignatus eſt: vt fieret eius tēplū per aquā regn̄ationis, ⁊ remiſſioneꝫ oīum peccatorū per nomen ⁊ virtutē eiuſdeꝫ Dei ⁊ dn̄i noſtri Jeſu Chriſti: Qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊c. R. Amen.

De ſumma trinitate ⁊ fide catholica. cap. Firmiter.

FIrmiter credimus, ⁊ ſimpliciter cōfitemur q̄ vnus ſolus eſt ver⁹ de⁹, ęternus, immenſus, ⁊ incōmutabilis, ⁊ incō-

prehenſi

prehenſibilis, oſ̄ps, ⁊ ineffabilis, pater ⁊ filius ⁊ ſpūs ſctūs, tres
quidem perſonę, ſed vna eſſentia, ſubſtantia ſeu natura ſimplex
oīno. Pater a nullo, filius a pr̄e ſolo, ac ſpūs ſcūs pariter ab v-
troqꝫ abſqꝫ initio ſemper ac fine: pr̄ generans, filius naſcens, ⁊
ſpūs ſcūs procedens, ꝯſubſtātiales ⁊ coęquales ⁊ coīpotentes,
⁊ coęterni: vnū vniuerſorū principiū, creator oīuꝫ viſibilium ⁊
inuiſibiliū, ſpūaliū ⁊ corporaliū: qui ſua oīpotenti virtute ſimul
ab initio tp̄is vtrāqꝫ de nihilo ꝯdidit creaturā ſpūalē ⁊ corpo-
ralē: angelicā vcꝫ ⁊ mundanā, ac deinde humanaꝫ quaſi cōem
ex ſpū ⁊ corpore ꝯſtitutam. Diabolus. n. ⁊ alii dęmones a Deo
quidē natura creati ſunt boni, ſed ipſi per ſe facti ſunt mali: ho-
mo vero diaboli ſuggeſtione peccauit. Hęc ſancta trinitas ſm̄
cōem eſſentiā indiuidua, ⁊ ſm̄ perſonales proprietates diſcre-
ta per Moyſen ⁊ ſanctos prophetas alioſque famulos ſuos or-
dinatiſſimā diſpoſitionē tp̄uꝫ doctrinā humano generi tribuit
ſalutarē. Et tandem vnigenitus Dei filius Jeſus Chriſtus a to-
ta trinitate cōiter incarnatus, ex Maria ſemper virgine ſpūs
ſancti cooperatione conceptus, verus hō factus, ex aīa rōnali
⁊ humana carne cōpoſitus, vna in duabus naturis perſona, viā
vitę manifeſtius demonſtrauit. Qui cuꝫ ſm̄ diuinitatem ſit im-
mortalis ⁊ impaſſibilis, idē ipſe ſm̄ humanitatē factus eſt paſ-
ſibilis ⁊ mortalis: qui etiam pro ſalute humani generis in ligno
crucis paſſus ⁊ mortuus deſcendit ad inferos: reſurrexit a mor
tuis, ⁊ aſcendit in cęlū: ſed deſcendit in aīa: ⁊ reſurrexit in car-
ne: aſcenditqꝫ pariter in vtroqꝫ venturus in fine ſeculi, iudica-
turus viuos ⁊ mortuos, ⁊ redditurus ſingulis ſm̄ opera ſua taꝫ
reprobis quam electis: qui oēs cū ſuis propriis reſurgent corpo
ribus: q̄ nunc geſtant: vt recipiant ſm̄ opera ſua ſiue bona fue-
rint, ſiue mala, illi cū diabolo pęnā perpetuā, ⁊ iſti cū Chr̄o glo
riā ſempiternā. ¶ Vna vero eſt fideliuꝫ vl̄is eccl'a: extra q̄ꝫ nul-
lus oīno ſaluat̄, in qua idē ipſe ſacerdos eſt ⁊ ſacrificium Jeſus
Chr̄s: cuius corpus ⁊ ſanguis in ſacr̄o altaris ſub ſpēbus pa-
nis ⁊ vini veraciter ꝯtinet̄: tranſubſtantiatis pane in corpus, ⁊
vino in ſanguinē ptāte diuina: vt ad perficiendū myſteriū vni-
tatis accipiamꝰ ipſi de ſuo, quod accepit ipſe de nr̄o. Et hoc vti
que ſacr̄m nemo pōt cōficere niſi ſacerdos: qui rite fuerit ordi-
natus ſm̄ claues eccleſię: quas ipſe conceſſit apoſtolis coruꝫqꝫ

ſucceſſoribus Jeſus Chriſtus. Sacr̄m vero baptiſmi, quod ad dei inuocationē, ⁊ indiuiduę trinitatis, vcȝ patris ⁊ filij ⁊ ſpūs ſancti ꝯſecratur in aqua, taȝ paruulis ꝙ adultis in forma eccl'ę a quocunqȝ rite collatū proficit ad ſalutē: ⁊ ſi poſt ſuſceptioneȝ baptiſmi, quiſquā prolapſus fuerit in pcm̄, per verā pōt ſemper pniam reparari. Nō ſolū aūt virgines ⁊ ꝯtinentes, verū ēt coniugati per fidē rectā, ⁊ per operationē bonaȝ placentes deo ad ęternam merentur beatitudinem peruenire. Hoc vero ſacro approbante concilio credimus ⁊ confitemur, quod vna quędā ſumma res eſt incomprehenſibilis quidem ⁊ ineffabilis, quę veraciter eſt pater ⁊ filius ⁊ ſpiritus ſanctus: tres ſimul perſonę, ⁊ quęlibet earum ſingillatim illa eſſentia eſt.

Symbolum Athanaſij epi. Quicunque vult ſaluus eſſe. fol. 137.

In huius igitur veritatis firmiſſimę atqȝ certiſſimę virtute, te immunde ſpūs atqȝ ſpurciſſime ⁊ miſerrime, quicunque es, ſiue vnus, ſiue plures q̄uocunque ad hunc famulū oīpotentis dei, ⁊ templū eius in baptiſmo creatuȝ, vel in cibo, vel in potu, vel quacunqȝ malefica ſuperſtitione, vel tua malignitate nequiſſima, aut exigentibus culpis ⁊ criminibus ſuis, ad ipſum acceſſuȝ hēe p̄ſumpſiſti, vel p̄ſumpſiſtis: vbicunqȝ latitas vel latitatis in hoc famulo dei N. a planta pedis vſqȝ ad verticē: vel in veſtibus, ſiue aliquibus ſibi adhęrentibus: in hoc loco habitationis eius: vel vbicunqȝ ſis, te requirimus, te citamus: ⁊ temerariā ⁊ p̄ſumptuoſam inuaſionē, agitationeȝ ⁊ perturbationem huius famuli dei N. iniuſtiſſimā ex parte tua, ⁊ nequiſſima voluntate tua interdicimus, non noſtris viribus, ſed fortiori poteſtate oīpotentis dei ⁊ dn̄i nr̄i Jeſu Chriſti filij eius: qui ſuperueniens in atriū mundi huius principē tuū cū oībus immūdis ⁊ miſerrimis ſatellitibus infernalibus vicit, ⁊ vaſa diripuit.

Ue[l]di ergo q̄uo iniuſte ⁊ iniquiſſime hunc dei famuluȝ ingeſtare p̄ſumpſiſti. Nā cū pp inobedientiā primi parentis noſtri Adę, iuſtitia iuſtiſſimi dei noſtri oīpotentis permittente iniquiſſimus princeps tuus ipſuȝ ⁊ oēm poſteritatē ſuam ab eo ſeminali rōne propagataȝ duriſſima tyrannide per multa annorū ſpatia oppreſſiſſet, feriret dire, in vinculis carceris infernalis teneret, tandē adueniente plenitudine tp̄um miſit deus p̄r piiſſimū filiū ſuū natū ex intemerata virgine, factū ſub lege. Et cuȝ

princeps tuus improbus ac temerarius exactor, in vnigenitū dei filiū mediatorē dei ꝛ hoīum, agnū tollentē peccata mundi, dementia ſua ſacrilega attentaſſet inuadere ꝛ ferire, tandē poſt Herodis impij in eū perſecutionē, poſt ↄtumelias, conuicia, opprobria, immiſit in cor proditoris Judę, ꝛ impiorū iudęorū: ꝛ ipſo agno manſuete volente, ꝛ voluntarie ſe pro redēptione offerente vinciri fecit, ꝛ flagellari, iniuſte ↄdemnari, nudari, ꝛ in cruce affigi. Quę oia mitiſſimus agnus dei oipotentis filius pro ſalute noſtra, q̄ ipſe voluit, pertulit: vt nos ꝛ hunc famulū Dei N. a vinculis oium immundorum ſpirituū liberaret, liuore ſuo ſanaret, ab erūna eriperet dſtatione nudatos a vobis impiis latronibus infernalibus reindueret veſte innocentię, ꝛ grē: quę nos in protoplaſto parente ↄtra oipotentis dei imperiū rapuimus, exoluit: offerens ſe fructū benedictū ventris glorioſę virginis, pro interdicti fructus eſu: cruore ex quinq̄ vulnerib. largiter fuſo, redemit: morte ſua glorioſa noſtrā deſtruxit: ꝛ principē tuū cū oibus ſatellitibus ac apoſtaticis immūdis ſpiritibus cū crederet ſe in ipſo aliquid ſui inuenire captiuauit: ꝛ nos credentes maxime ſibi liberauit. Inter quos ꝛ de quorum numero dono gratuitę miſericordię ſuę, nos eſſe profitemur. Et ptātem diſcipulis ſuis dedit calcandi ſuper vos immundos ſpūs: ꝛ ad inuocationem ſui ſanctiſſimi noīs virtutē ꝛ ptātem expellendi vos immundos ſpūs ab obſeſſis corporibus, vel domibus, vel habitaculis: ꝛ in virtute ꝛ iuſtitia paſſionis tuę qua dilexit nos, ꝛ lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuę innocentię vos eiiciendos tradidit. In virtute igitur ꝛ honore huius ſummi Imperatoris regis regū, ꝛ dñi dñantium, dñi Jeſu Chri: in cuius noie oē genu flectitur cęleſtiū, ꝛ terreſtriū, ꝛ infernorū: qui venturus eſt iudicare viuos ꝛ mortuos, ꝛ ſeculum per ignem: nos quos de numero diſcipulorū licet indignos eſſe voluit: ꝑ quos ī perſona ſua panis ꝛ vinū, vt pote in verbo creatoris, virtute ſpūs ſcti in carnē ꝛ ſanguinē tranſubſtantiat: te ✠ requirimus: te ✠ citamus: tibi ✠ pręcipimus: inter ✠ dicimus: ac diffinitiue ✠ ꝓhibemus: vt ✠ nūc exeas, ꝛ opera tua vel aliorū maleficia operata q̄uocunq̄ diſſoluas: ꝛ amoueas: ꝛ nunquā de cętero in eo cauſes, vel facias, nec ꝑ te nec ꝑ alios illa vel ſimilia. Cōtradicētes vero, ꝛ ↄtra ſtimulū calcitrātes ſicut duriſ-

ſimos Pharaones obduratos anathema ✠ tizamus ⁊ excõl ca ✠ mus, ꝑꝑ obſeſſionẽ ⁊ moleſtiã huius creaturę oĩpotentis dei N. ita ꝙ de cętero non ꝓſumatis neqꝫ vos neqꝫ alii vice veſtra immundi ſpũs moleſtare, inquietare, ꝑturbare corpus, nec ſenſus eius interiores vel exteriores, a planta pedis vſqꝫ ad verticẽ, nec aliquid ipſius attingere. Si vero aliquid iuris allegare ꝓſumitis: interponim⁹ ꝑcioſiſſimũ ſanguinẽ imaculati agni dñi nr̃i Jeſu Chr̃i: qui vt ſcripſit Joannes Euangeliſta, eſt ꝓpitiatio pro pctis nr̃is: ⁊ non tm̃ pro nr̃is, ſed ẽt totius mundi: ẽt ſi eiſſent mille mundi. Qui ẽt ſupra ſplendorẽ ſolis apparens btõ Paulo, cũ mitteret eũ ad ꝑdicandũ in oẽs gentes ⁊ populos dixit: vt ꝯuertant a tenebris ad lucẽ, a ꝑtãte ſatanę ad deũ viuũꝫ, accipere remiſſionẽ pctõꝝ, ⁊ ſortẽ inter ſcõs, quę eſt per fidem, quę eſt in me dixit ſctiſſimus ⁊ tremebundus Imperator cęleſtis oñs Jeſus Chr̃s. Hanc vero fidem ⁊ hic famulus dei ⁊ nos firmiter credimus, ⁊ ſimplr̃ ꝯfitemur: ⁊ in ea velle viuere ⁊ mori ꝓfitemur. Cum igitur nil iuris habeatis in eũ: vti maligni inuaſores, ⁊ iniqui vſurpatores, prędones, ⁊ latrones infernales diſcedite ab hoc famulo dei, ⁊ ſanctiſſimi ſummi ✠ Imperatoris nr̃i: quẽ nos ⁊ vos ⁊ oĩs creatura cõtremiſcit: diſcedite a domo, ⁊ ab oĩ loco habitationes eius, ⁊ oĩum fidelium: ſuper quos inuocatũ eſt nomen bonũ ⁊ glorioſum ſummi Imperatoris noſtri Jeſu Chr̃i: ⁊ ite ſine mora in locũ deſertũ, vel in locũ Sodomę ⁊ Gomorrhę. Quod ſi pertinaciter adhuc reſiſtitis: ⁊ inobedientes huic nr̃o mandato, quin potius ꝯtumaces ac rebelles ꝯtra ſtimulũ oĩpotentis dei calcitratis: ꝙ non cedet vobis impune: qꝛ non hoĩes, ſed oĩpotentẽ ⁊ ſummum Imperatorem deũ ꝯtẽnitis: In eius noĩe ⁊ authoritate atqꝫ virtute vos exorci ✠ zamus, pręci ✠ pimus, ✠ anathema ✠ tizamus, prohi ✠ bemus, ⁊ interdi ✠ cimus moleſtiã ⁊ inquietationẽ, ⁊ perturbationẽ iſtius creaturę dei N. ⁊ oĩum hic aſtantiũ, ⁊ fideliũꝫ: pręſertim huius habitationis oĩpotentis Dei. Nã quę conuentio lucis ad tenebras, ⁊ Chriſti ad belial? Ecce nũc inuocamus oĩpotentẽ ⁊ ſummũ Imperatorem dñm nr̃m Jeſum Chr̃m, cuius glorioſum nomen ⁊ inuocationẽ temere velut ille obduratus Pharao ꝯtẽnitis, ⁊ hucuſqꝫ ꝯtẽpſiſtis, btiſſimaꝫ virginem dei genitricẽ Mariaꝫ, ⁊ oẽs angelicos beatos ſpũs, ⁊ ciues ſupernos,

pernos, patres noſtros patriarchas, pphetas, apoſtolos, mar
tyres, & cõfeſſores atq; virgines, & ſpeciales patronos noſtros
beatiſſimum Dominicum patrem noſtrum, Petruz martyrem
glorioſum, beatum Thomam, beatum Vincentium, beatũ An
tonium Epiſcopum & confeſſorẽ: qui multos de ſatellitibus ve-
ſtris in digito omnipotentis Dei eiecerunt: beatiſſimã Cathe-
rinã Senenſem virginem & ſponſam Jeſu Chriſti puriſſimam:
quę mirabili gratia Dei cõtra vos demones pręualuit, ſanctũ
N. vel ſanctã N. vel ſanctos N. qui faciem Dei oĩpotentis con-
templantur: qui vos ſiue vnum ſiue plures qñcunque acceſſum
habere pręſumpſeritis ad hunc famulũ Dei N. vel ad locũ ha-
bitationis eius, per ſanctum angelum ab oĩpotente miſſum an
te diem tremebundi iudicii, quemadmodum per beatum Bar-
tholomęuz in India fecit Aſtaroth & Berith, cathenis igneis
alligabit: & in abyſſum gehẽnę infernalis, & lacus ignis arden-
tis ſulphurẽ mittit: cuius fumus aſcendet in ſc̃la ſc̃lorũ. Amen.

Date itaq; honorẽ oĩpotenti Deo, ac ſummo Imperatori
Deo pa✠tri & fi✠lio eius dño Jeſu✠Chriſto: qui di-
lexit & lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo: in cuius no
mine oẽ genu flectitur, cęleſtiũ, terreſtriũ, & infernorũ: & ſpiritui
✠ ſancto, in cuius noĩe atq; virtute hoc peremptorio & difini
tiuo mandato pręci✠pimus, mãdam⁹ ✠ arctam⁹, ✠ & ana
thematizamus, ✠ vt recedatis ab hoc famulo Dei N. & a lo-
co habitationis eius, & oĩum fideliũ, abſque lęſione alicuius, in
deſertũ locũ, vſq; ad diez tremebũdi iudicii: ita q̃ de cętero huc
appropinquare, neq; vos neq; alii vice veſtra valeatis ad inua
dendum, inquietandum, & perturbandum hunc famulũ Dei N.
neq; ſenſus eius exteriores, vel interiores neq; aliquem de hic
habitantibus: q̃r ipſos Deus & dñs noſter Jeſus ad ſuam ſan-
ctam gratiam & bene✠dictionem fontemq; baptiſmatis do-
no vocare dignatus eſt: vt fieret eius templum per aquam re-
generationis & remiſſionem omnium peccatorum, per nomen
& virtutem eiuſdem dñi noſtri Jeſu Chriſti, Qui venturus eſt iu-
dicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignem. Deo autem grãs
qui nobis per Jeſum Chriſtum dñm noſtrũ victoriam donauit.

Cum itaq; iniquiſſimus ſatanas caput & princeps iniquo
rum oĩum, qui tyrannidem ſuam ſolus exercitare pote-

rat in filios Adę, ab ipſo ſeminali ratione propagatos, extende
re preſumpſerit in ſummum Imperatorem ⁊ Regem Regum,
⁊ dominum dominantium, Deum, ⁊ omnipotentis Dei vnige
nitum, agnum immaculatum, in quo non habebat quicquam:
⁊ ob hoc ab ipſo domino noſtro Jeſu Chriſto ſaluatore noſtro:
qui dilexit nos, ⁊ lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo,
cum ſociis ſuis angelis ⁊ dęmonibus apoſtaticis, de quorum
numero es tu miſerrimus ⁊ iniquus inuaſor, excecatus, ⁊ ab
eo iudicatus, ſuperatus, captiuatus, vinctus fuerit: ⁊ nos ⁊
in ipſum credentes, ⁊ in virtute trinitatis deificę baptizatos, ⁊
aliis ſacramẽtis ab ipſo filio dei inſtitutis iniciatos, de poteſta
te tua ſatana idez filius dei eripuerit iuſte ⁊ potentiſſime: ⁊ pro=
teſtatus ſit beato Paulo Apl'o ſuo, apparens ei ſupra ſplendo=
rẽ ſolis lucidior in via, media die: Idcirco maligniſſime, ſpur=
ciſſime, miſerrime ſatana ⁊ immundiſſime ſpūs: iam tertio exor
cizo te, ⁊ adiuro te in noīe oīpotentis ⁊ ſummi Imperatoris no
ſtri Jeſu Chriſti, vt recedas ab hoc famulo dei N. ⁊ ab omni lo=
co creaturarũ eius. Nã quę ſocietas lucis ad tenebras, ⁊ Chri=
ſti ad belial: Et nunc cum velut alter pharao indurat⁹, nõ ſol
tũ ſeruos ⁊ miniſtros eius, ſed mandata ſummi Imperatoris
Dei ꝯtumaciter ꝯtempſeris: idcirco ex parte oīpotentis Dei,
ſanctę ⁊ indiuiduę trinitatis, vcz pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lii eius domi
ni noſtri Jeſu Chriſti, qui dilexit nos: ⁊ ſpiritus ✠ ſancti, quez
effudit in nos abunde per lauacrum regenerationis: qui eſt in
victę virtutis, ⁊ inſuperabilis imperii ſemper magnificus triũ
phator: qui diabolicę dominationis vires reprimit, ⁊ potenter
expugnat: qui te refugaz ⁊ immundũ ſpūm, diabolum ⁊ dęmo=
nẽ infernalẽ cuz ſociis dęmonibus ſuperbiſſimis gehennę de=
putauit incendiis, tibi iterum p̄ci ✠ pimus, anathema ✠ tiza
mus, ⁊ exorci ✠ zamus: vt velociter abſq; offenſa alicuius p̄n=
tiũ, vel abſentiũ, ſuper quos inuocatũ eſt nomen gl'ioſum ſum=
mi Imperatoris dñi noſtri Je ✠ ſu Chri ✠ ſti, recedas ab hoc
famulo dei N. vel loco, vel monaſterio, vel territorio huius pa=
trię: ⁊ vadas in locũ deſertũ: ita ꝙ de cętero nõ p̄ſumas ad ipz
accedere, nec corpus eius interius vel exterius p maleficia tua
aberrare facere: neq; ad locũ iſtuz appropinquare, inquietare,
vel moleſtare ipſum, vel aliquem, vel aliquos hic habitantes, a

planta

planta pedis vſque ad verticem. Per virtutem eiuſdem dñi noſtri Jeſu Chriſti. Qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos.

Item eadem authoritate eiuſdem ſummi Imperatoris, ⁊ inuictę virtutis eius: qui te refugam atqꝫ apoſtataꝫ diabolum gehennę deputauit, ⁊ in virtute totius curię cęleſtis. ſ. intemeratę ſemper virginis Marię beatiſſimę matris vnigeniti filij dei ſaluatoris noſtri, ⁊ omnium cęleſtium beatorum ordinum, ⁊ triplicis hierarchę. ſ. ſeraphum, cherubim, thronorum, dñationum, virtutum, ptãtum, principatuum, archangelorum, ⁊ angelorum: qui ſemper vident beatiſſimam faciem patris oĩpotentis in cęlis, patrum nr̃orum patriarcharum, prophetarum, ſanctiſſimorum Apl̃orum Petri ⁊ Pauli, ⁊ aliorum apl̃orum, martyrum, confeſſorum, atqꝫ ſanctarum virginum, ⁊ omnium electorum eius, pręcipuę autem beatiſſimoruꝫ patronorum noſtrorum, vcꝫ B. Dominici patris noſtri, glorioſi Petri martyris, B. Thomę, B. Vincentij. B. Antonini epi ⁊ confeſſoris: ⁊ B. Catherinę de Senis, ⁊ offici mei ſacerdotalis, cuius miniſterio in ſacrificio altaris verũ corpus ⁊ ſanguis Chriſti conficitur omnipotenti virtute dei noſtri, te refugam apoſtatam miſerrimum, immundum ſpũm, ⁊ diabolum in his ſcriptis excõicamus, ⁊ excõicatum decernimus: orantes omnipotentẽ Deum noſtrum, a cuius domicilio miſerrime, cum diceres cuꝫ principe tuo, in cęlum conſcẽdam, cecidiſti, ⁊ ex angelo effectus es immundus diabolus ⁊ ſatanas: vt per merita paſſionis ſuę ⁊ iuſtitiam, ipſe deus ⁊ dñs noſter Jeſus Chriſtus, qui dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo, pro contẽptu maieſtatis ſuę iuſte tibi retribuens, ⁊ per merita ⁊ interceſſionem omnium ſupernorum ciuium mittat angelum lucis ſanctum ⁊ bonum: qui te contemptorem ſanctiſſimi nominis ⁊ vexilli ſummi Imperatoris catenis igneis alligatum, quotieſcunque ad hunc famulum Dei N. vel locum eius pręſumpſeris appropinquare, tradat in abiſſum inferni, ⁊ in lacum ignis, ⁊ ardentis ſulphuris: vbi ante diem extremi iudicij excrucieris die ac nocte: ⁊ fumus tormentorum tuorum aſcẽdat in ſecula ſeculorum. Amen. In noĩe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſancti. Amen. Qui non diligit dominum Jeſum anathema ſit. Amen.

¶ Finit exorciſmus.

¶ Incipit

¶ Incipit exorciſmus optimus contra demoniacos ⁊ maleficiatos, ⁊ incantationes, ⁊ facturas, ⁊ domos a diabolo vexatas.

IN noīe ſanctę ⁊ indiuiduę trinitatis contra oēs maleficiorū vanitates, ⁊ incurſus demonū ſignū ſanctę crucis ✠ ſaluatoris noſtri Jeſu Chriſti tolle ptātē: tolle impetū ſatanę ⁊ angelorū eius: ⁊ nō permittas nocere iſti creaturę Dei N. ſed vadant in loca arida. Memento noſtri dñe, ſicut iuraſti patribus noſtris Abraham, Iſaac, ⁊ Jacob: vt inde exeant ⁊ recedant ab hac creatura Dei N. ⁊ vadant in loca arida ⁊ ſterilia, inaquoſa, ⁊ inhabitabilia. Vade retro ſatana cum angelis tuis apoſtaticis. Per eum qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculum per ignem.

COniuro vos angeli tartarei per euz, qui vos eiecit de ſupno celorū habitaculo: qui fertis maluz contra genus humanum. Adiuro ✠ vos per quatuor euangeliſtas, ⁊ per tremēduz die iudicii, ⁊ per terribilē iudicem. Et adiuro vos per nomina ſacratiſſima oīpotentis Dei, vcz. Meſſias ✠ Sother ✠ Emanuel ✠ Sabaoth ✠ Adonai ✠ Unigenit⁹ ✠ Via ✠ Vita ✠ Veritas ✠ Omouſion ✠ Principiū ✠ Primogenitus ✠ Sapiētia ✠ Fons ✠ Origo ✠ Paracletus ✠ Mediator ✠ Agnus ✠ Ouis ✠ Alpha ⁊ ω ✠ Caput ⁊ finis ✠ Simul vocitatus ✠ Serpēs ✠ Aries ✠ Leo ✠ Vermis ✠ Verbū ✠ Splēdor ✠ Lux ✠ Imago ✠ Gloria ✠ Sol ✠ Panis ✠ Flos ✠ Vitis ✠ Mons ✠ Janua ✠ Terra ✠ Lapis angularis ✠ Spōſus ✠ Paſtor ✠ Propheta ✠ Sacerdos ✠ Athanatos ✠ Iſchiros ✠ Pātheō ✠ Eliſeon ✠ Aquila ✠ Tetragrammaton ✠ Dñs Jeſus Chriſtus. ✠ Per nomina iſta ſacratiſſima adiuro ✠ vos ⁊ cōteſtor angeli ſatanę, ita pñtes ſicut abſentes, ita abſentes ſicut pñtes: vt exeatis ⁊ recedatis cū maleficiis ⁊ iniquitatibus veſtris ab hac creatura Dei N. ⁊ eatis ad deſerta loca ⁊ arida, vbi nō arat̄, nec ſeminat̄, nec nomē dñi inuocat̄, nec noīatur: neq̄ in die iudicij ante tribunal Chriſti venientes dicatis: nullus nobis ꝯtradixit: nullus nos coniurauit. Ego vero ex parte oīpotētis dei ſctē ⁊ indiuiduę trinitatis, vcz pris, ⁊ filii ⁊ ſpūs ſci cōiuro vos ⁊ ꝯtradico vobis: vt exeatis de corpore, ⁊ de membris iſtius creaturę. vobis etiam contradicit

ipſe

ipſe pater domini noſtri Jeſu Chriſti. Qui venturus eſt iudica=
re viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculum per ignem. Increatus ✠ pa=
ter. increatus ✠ filius. Increatus ✠ ſpiritus ſanctus. Immen
ſus ✠ pater. Immenſus ✠ filius. Immenſus ✠ ſpũs ſanctus.
Aeternus ✠ pr̃. Aeternus ✠ filius. Aeternus ✠ ſpũs ſanctus.

EGo coniuro vos demones per pa ✠ trẽ, ⁊ per fi ✠ lium,
⁊ per ſpiritum ✠ ſanctum: per angelos: ✠ per archan=
gelos: ✠ per thronos: ✠ ⁊ dominationes: ✠ principatus:
✠ poteſtates: ✠ cherubim: ✠ ⁊ ſeraphim: ✠ ⁊ uirtutes cę=
lorũ: ✠ ⁊ recuperationẽ aĩarum: ✠ ⁊ per oĩa mirabilia, quę
fecit dñs in cęlo ⁊ in terra: vt noĩa veſtra manifeſtetis: ⁊ inde
exeatis cum iniquitatibus veſtris, ⁊ maleficijs. Per eum, qui
venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculum per ignem.

COniuro vos malignos ſpiritus per virtutẽ Dei oĩpoten=
tis, ⁊ ſanctiſſimũ ⁊ dulciſſimũ lac, ⁊ ſacroſancta vbera vir
ginis Marię, quę lactauerunt Jeſum Chr̃um dñm nr̃m filium
dei: ut dicatis mihi qũo intraſtis in corpore, ſiue in perſona hu
ius creaturę dei N. Et cito inde exeatis. Per eum qui venturus
eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculum per ignem. ℟. Amen.

COniuro vos per precioſiſſimũ ſanguinẽ, qui exiuit de late
re Chriſti in cruce pendentis: ⁊ adiuro vos per glorioſaz
virginẽ Mariã matrem eiuſdẽ dei ⁊ dñi nr̃i Jeſu Chriſti: ⁊ per
milia millium angelorũ deo miniſtrantiũ: ⁊ per collegiũ apl'o=
rũ. Coniuro vos ẽt per quatuor euãgeliſtas, Matthęũ ⁊ Mar
cum, Lucã ⁊ Joannẽ. ⁊ per ſeptẽ cęlos, ⁊ per vigintiquatuor ſe=
niores, ⁊ per diẽ tremendi iudicii, ⁊ per quatuor aĩalia, quę aſſi
ſtunt ante thronũ Dei, ✠ ⁊ per cęlũ, ⁊ per terrã, ✠ ſolẽ, ✠ ⁊
lunã, ✠ ⁊ ſtellas, ✠ ⁊ eorũ noĩa, ✠ ⁊ ꝑ ſanctos patriarchas,
ſ. Abrahã, Iſaac ⁊ Jacob: vt ſtatim exeatis de corpore, ſiue de
mẽbris ⁊ perſona iſtius creaturę dei N. ⁊ de domo eius, audi=
to noĩe ſanctiſſimo dei tetragrãmatõ, cito procul fugiatis ⁊ va
datis in loca, vbi, non noceatis aliquibus fidelibus chriſtianis.
Per virtutem eiuſdem dñi noſtri Jeſu Chriſti. Qui venturus eſt
iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculum per ignem. ℟. Amen.

ADiuro vos demones ꝑ pr̃ez ✠ ⁊ filiũ ✠ ⁊ ſpũz ✠ ſctũz, ⁊
oẽs or ✠ dines angelorũ deo miniſtrãtiũ, ✠ ⁊ ꝑ ſenatuz
apl'orum, ✠ ⁊ per cẽtũ quadragintaquatuor millia martyrũ:

vt

vt amplius non habeatis lnlam, nec ptãtem ſuper hãc creatũ
rã dei N. vel domũ eius: fugite miſeri ⁊ ſceleſtiſſimi hinc: ⁊ de=
fluere vos faciat Deus, ſicut defluit cera a facie ignis: vt am=
plius non habeatis ptãtẽ faciendi vllũ dolorẽ vel timorẽ vel
dãnum: nec vllũ malũ ſuper carnẽ, nec in carne, nec in mẽbris
huius creaturę Dei N. vel in domo eius. Per eũ qui venturus
eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ ſeculum per ignem. ℟ Amen.
Initium ſancti Euangelii ſm Joannem. In principio erat
verbum. fol. 86. Sequentia ſancti Euangelii ſm Mattheum.

Cum natus eſſet Jeſus in Bethleẽ Judę in diebus Hero
dis regis: ecce magi ab oriẽte venerunt Jeroſolymam di
centes. Ubi eſt qui natus eſt rex iudęorũ? Uidimus. n. ſtellam
eius in oriente: ⁊ venimus adorare eũ. Audiẽs autem Herodes
rex turbatus eſt: ⁊ ois Jeroſolyma cũ illo. Et congregans oẽs
principes ſacerdotum ⁊ ſcribas populi ſciſcitabatur ab eis vbi
Chriſtus naſceretur. At illi dixerunt ei. In Bethleẽ Judę. Sic
enim ſcriptũ eſt per prophetã. Et tu Bethleez terra Juda ne=
quaquã minima es in principibus Juda: ex te. n. exiet dux, qui re=
gat populum meũ Iſrael. Tunc Herodes clã vocatis magis,
diligenter didicit ab eis tps ſtellę, quę apparuit eis. Et mittẽs
illos in Bethleẽ dixit. Ite, ⁊ interrogate diligenter de puero:
⁊ cũ inueneritis renunciate mihi: vt ⁊ ego veniens adorẽ eũ.
Qui cũ audiſſent regẽ, abierunt, Et ecce ſtella, quã viderant in
oriente, antecedebat eos vſq; dũ veniens ſtaret ſupra vbi erat
puer. Uidentes aũt ſtellã gauiſi ſunt gaudio magno valde. Et
intrantes domũ, inuenerunt puerũ cum Maria matre eius: ⁊
procidentes adorauerunt eũ, Et apertis theſauris ſuis obtulerũt
ei munera, aurũ, thus, ⁊ myrrhã. Et rñſo accepto in ſomnis ne
redirent ad Herodẽ, per aliã viã reuerſi ſunt in regionẽ ſuam.
℣ Dominus vobiſcum. ℟ Et cum ſpiritu. Oremus. Oratio.

Gratiã tuam, qs dñe, mentibus noſtris infunde: ⁊ illud lu
men ſplendidũ cordibus noſtris irradia, quod tribus ma=
gorum mentibus inſpiraſti. Per Ch. ℟ Amen. Coniuratio.

Coniuro vos dęmones infernales, ſpũs malignos per pa
trẽ, ✠ per filiũ, ✠ ⁊ per ſpũm ſanctũ, ✠ vt non mentia
mini: ſed dicatis mihi veritatẽ, quis eſt ille, qui debet vos hinc
expellere de perſona huius creaturę Dei N. vel de domo eius:

vt

vt omnes astantes intelligant, ⁊ audiāt veritate: alioquin mittam vos in profundum inferni, in loca pęnarū magnarum, de quibus non exibitis: per virtutem domini noſtri Jeſu Chriſti. Qui vēturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculum per ignē. ℟. Amen. Hic repetens priorem coniurationem cum magna fide ⁊ efficaciam videbis mirabilia. Coniuratio.

COniura vos ſpiritus immundos dęmones infernales, q̄ hanc creaturā affligitis: vt faciatis mādata dei, ⁊ nō mittā vos in profundū inferni per pr̄em ✠ ⁊ filiū ✠ ⁊ ſpūm ✠ ſanctū. ✠ vide dęmon, qualiter p̄ potentiā altiſſimi dei viui ⁊ veries ꝯſtrictus ⁊ victus. Jdeo ſcelerate ⁊ nequiſſime fuge, non eſt iam differendi tempus. Quia dominus noſter Jeſus Chriſtus vos coarctat. Qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ ſeculum per ignem. ℟. Amen. Pater noſter. Aue Maria.

COniuro vos ſpūs immūdos, Jn noīe pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpūs ✠ ſancti, ⁊ per virtutem ✠ angelorū ſanctorum, ⁊ patriarcharum, prophetarum, apl'orum, martyrum, cōfeſſorum, atq; ſctāruz virginum, ita pn̄tes ſicut abſentes, ita abſentes ſicut pn̄tes, vbicūq; ſitis: vt exeatis ⁊ recedatis ab hac creatura Dei N. cum maleficijs ⁊ iniquitatibus veſtris, per virtutez domini noſtri Jeſu Chriſti. Qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculum per ignem. Coniuratio.

COniuro vos nequiſſimi ſpūs per deū pr̄em ✠ oīpotētē, ⁊ per virtutes cęlorū, ⁊ p̄ ſacroſancta vbera ⁊ lac beatiſſimę virg. Marię, q̄ lactauerūt dn̄m nr̄m Jeſuz Chr̄z filiū dei viui: vt exeatis de corpore ⁊ mēbris vel p̄ſona huius creaturę dei N. ⁊ de domo eius, per virtutē eiuſdē dn̄i nr̄i Jeſu Chriſti. Qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculum per ignem.

Seq̄uentia ſancti Euangelii ſecund: m Mattheum.

IN illo tp̄e: Egreſſus Jeſus ſeceſſit ī partes Tyri ⁊ Sydonis. Et ecce mulier Chananęa a finibus illis egreſſa clamauit dicens ei: Miſerere mei dn̄e fili Dauid, filia mea male a dęmonio vexatur. Qui non rn̄dit ei verbuz. Et accedētes diſcipuli eius rogabāt euz dicētes. Dimitte eā, qa clamat poſt nos. Jpſe autem rn̄dēs, ait: Non ſum miſſus niſi ad oues, quę perierunt domus Jſrael. At illa venit, ⁊ adorauit eum, dicens. Dn̄e adiuua me. Qui rn̄dens ait: Non eſt bonuz ſumere panem filiorum,

rum,

rum, ⁊ mittere canibus. At illa dixit: Etiã dñe. Nã ⁊ catelli edũt
de micis quę cadunt de menſa dñorum ſuorum. Tunc rñdens
Jeſus ait illi. O mulier magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis.
Et ſanata eſt filia eius ex illa hora. ℣. Dominus vobiſcum. ℟.
Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

DOmine Jeſu Chriſte clementiſſime redẽptor noſter, qui
humano generi innumera beneficia contuliſti, te ſuppli-
citer deprecamur per oĩa ⁊ ſingula dona, ⁊ beneficia nobis col
lata, ⁊ maxime per natiuitatẽ tuã ſanctã: qua ex puriſſima vir-
gine, carne noſtrę mortalitatis aſſumpta, huic mundo naſci di
gnatus es ad ſalutẽ: ⁊ per annunciationẽ, quã angeli fecerunt
paſtoribus: ⁊ per gaudiũ, qđ ipſi habuerunt: ⁊ per circunciſio-
nẽ tuã ſanctiſſimã: ⁊ per honorẽ, quẽ tibi fecerunt illi tres Re-
ges ⁊ Magi: ⁊ per munera quę tibi obtulerunt, ⁊ per pñtatio-
nẽ tui in tẽplo: per cõſolationẽ Symeonis ⁊ Annę: ⁊ per ſancti
ficationẽ baptiſmi tui: per ieiunium quadraginta dierum: ⁊ per
afflictionẽ ipſorum: per ſcãm prędicationẽ tuã: per opera mira
culoꝝ tuoꝝ magnoꝝ: per liberationẽ multorũ a dęmone
obſeſſoꝝ: per lotionẽ pedũ diſcipulorũ ⁊ apl'oꝝ tuorum: per
cõſecrationẽ tui ſanctiſſimi corporis ⁊ ſanguinis: per famẽ ⁊ ſi-
tim tuam: ⁊ per acerbiſſimam mortem tuam: ⁊ glorioſam reſur
rectionem, atque admirabilem aſcenſionem tuam, liberare di-
gneris hanc creaturam tuam N. ab omni poteſtate maligni ſpi
ritus. Qui viuis ⁊ regnas cum Deo patre in vnita. ⁊c.

ERgo maledicte diabole recognoſce ſententiã tuã: ⁊ nõ au
deas nec debeas moleſtare vel nocere, nec vllã lęſionẽ fa
cere ſuper hanc creaturã dei N. per virtutẽ dñi nr̃i Jeſu Chri-
ſti, ⁊ glorioſę virginis Marię. Et ſicut ipſe dñs nr̃ Jeſus Chri-
ſtus dignatꝰ eſt expellere de corpore filię Chananeę dęmonem,
illã male vexantẽ, ⁊ ſanare eã, ita ſanare ⁊ liberare dignet̃ hanc
creaturã ſuã N. petentẽ a te dęmone liberari: ⁊ per virtutẽ ſuã
te expellat, vt vadas in loca vbi nulli chriſtiano nocere poſſis.
Quia ipſe eſt qui venturus eſt iudicare vi. ⁊c. Coniuratio.

COniuro te maledicte ſatana per virtutem dñi noſtri Jeſu
Chriſti, ⁊ omniũ ſcõrum ⁊ ſcãrum Dei: vt mihi rñdeas ⁊
dicas, quis eſt ille, qui debeat te hinc expellere: ⁊ cede hinc: alio
quin mittam te in profundũ abyſſi cũ ſequacibus tuis, ut non

noceas

noceas alicui creaturę dei createę ad imaginē ꝛ ſimilitudinem ſuā. Imperat hoc tibi idem deus ꝛ dñs Jeſus Chriſtus. Qui venturus eſt iudicare viuos ꝛ mort. ꝛc. Audi ſcelerate ꝛ maledicte. Deum qui te genuit dereliquiſti: ꝛ oblitus es dñi creatoris tui. Deinde dic ter Pr nr̄. Aue Maria. Hic repete ſupra poſitam ꝯiurationē mō ſupraſcripto. Et ſi diabolus nomen ſuū, vel nomina ſua reuelaret, ſcribe illud, vel illa in cedula: ꝛ poſtea fac ignem nouum, ꝛ ſcripta in cedula nomina illorum ſpirituum proijce in ignē, dicendo ſuper ignem iſta verba. Super aſpidē ꝛ baſiliſcum ambulabis ꝛ conculcabis leonem ꝛ draconem.

Coniuro te creatura ✠ ignis per illuꝫ, qui orbem ꝯtremiſcere facit: ꝙ iſtos ſpūs cōburas ꝛ affligas taliter, ꝙ ſentiant pęnas importabiles ꝛ intolerabiles in virtute dñi nr̄i Jeſu Chr̄i: ꝛ verbis quę de illo dñr: qui orbem tremere facit, in cuius noīe ꝛ virtute ego ꝓcipio vobis dęmones: vt exeatiſ ab hac creatura Dei N. vel ab hac domo, vt amplius nō moleſtetis eā. Per eundem Deum ꝛ dñm noſtrum Jeſum Chriſtuꝫ. Qui venturus ꝛc. ℣. Dñs vob. ℟. Et cum ſpi. Oremus. Oratio.

Domine Jeſu Chr̄e qui voluiſti ꝑ mūdi redēptione de virgine Maria naſci: i carne tua ſciſſima circūcidi: a iudęis reprobari: a Juda ꝓditore oſculo tradi: vīculis alligari: ꝛ ſicut agnꝰ inocēs ad victimā duci: atqꝫ i ꝯſpectu annę ꝛ caiphę, pilati ꝛ herodiſ indecēter offerri: a falſiſ teſtib. accuſari: a diſcipulo negari: flagellis opprobrijſqꝫ vexari: ꝛ ſpiniſ coronari: ſputiſ ꝯſpui: colaphis cędi palmis ꝑcuti: arūdine verberari: caluorū aculeis ꝑforari: i cruce leuari: iter latrones deputari: felle ꝛ aceto potari: ab hoībꝰ blaſphemari: lācea vulnerari: ꝛ in cruce mori. Tu dñe per has ſacratiſſimas pęnas ꝛ paſſiones tuas: quas ego indigniſſimuſ recolo: ꝛ ꝑ ſcām crucē ꝛ mortem tuā liberare digneris hāc creaturā tuā N. a miſerabili oppreſſione ſatanę ꝛ miniſtrorū eius: ꝛ ꝑducere eā digneris ad priſtinā ſanitateꝫ fracto vinculo inimici cuiuſcūqꝫ generis maligni. Qui viuis ꝛ reg. Deinde ſępius repete iſta verba quę ſequuntur donec recedant.

¶ Sed ſi diabolus rñderet, ꝛ diceret ꝙ ſit aīa alicuius defuncti: nō ei credas: q2 eſt hęreſis: ſed iuſta ꝙ dicat nomē propriuꝫ: quod habuit a initio. qñdo fuit expulſus de cęlo. Pete etiam cuius ordinis erat: ꝛ nomen ſui ſuperioris: ꝛ qua de cauſa in-

trauit in illud corpus. Et cōiura ipſum, ꝙ non diſcedat ſine tua
lnia, ⁊ ꝙ cogatur dare ſignuꝫ ſuę egreſſionis, dimittendo per-
ſonam oppreſſi liberam ⁊ expeditam, ſicut erat in illa hora, qn̄
fuit baptizata. ¶ Coniurationem ſequentem dicat ſacerdos
cum magna efficacia, ⁊ repetat eam ſicut ei videbitur. Et quo-
ties eam repetit, penam augeat ⁊ accreſcat.

PRecipio ex parte ſăctiſſimę trinitatis pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij,
⁊ ſpūs ✠ ſancti: ⁊ per merita ſacratiſſimę paſſionis domi
ni nrī Jeſu ✠ Chri: ⁊ per merita oīum ſcōrum ⁊ ſcārum qui ſunt
in paradiſo: ꝙ ſi datū fuit aliquid per maleficiū ad comedēduꝫ,
vel bibendū huic creaturę N. Aut ſi vos maledicti diaboli por-
taſtis in corpore ſuo: aut cōpoſuiſtis aliquid in eodē: non habea
tis facultatē vel ptātē vel virtutē ꝯſeruandi, agitandi, vel mouē
di: ⁊ ꝙ amoueatis ipſam facultatē, ptāteꝫ, ⁊ virtutem, ⁊ ꝙ coga
mini diſſipare oēm laqueū, nodū ⁊ cōpoſitioneꝫ, quę fuiſſent in
p̄dictis rebus: ⁊ ꝙ ſitis aſtricti ⁊ cōpulſi ea diſiungere, ſepara-
re, ⁊ remouere a viſcerib⁹, ✠ ⁊ ab inteſtinis, ✠ ⁊ ea per ſeceſ-
ſum emitti facere deorſuꝫ ſine aliqua lęſione aīę ⁊ corporis iſti⁹
creaturę dei N. Rurſum vobis diabolis, ſi pn̄tialiter eſtis in
hoc corporę, p̄cipio ex parte ſanctiſſimę trinitatis pa ✠ tris ⁊
fi ✠ lij ⁊ ſpūs ✠ ſancti, ꝙ non habeatis facultatem ſtandi, mo
randi, ⁊ abſcondendi vos in aliqua parte corporis huius crea-
turę Dei N. nec in quatuor humoribus, vcꝫ ſanguine ✠ cho-
lera ✠ phlegmate ✠ ⁊ malācolia: ✠ nec ī carne, ✠ nec ī oſ-
ſibus, ✠ nec in medullis, ✠ nec in neruis, ✠ nec in venis, ✠
nec in oībus iuncturis corporis ✠ nec in pedib. ✠ nec ī ſuris,
✠ nec ī tibiis ✠ nec in laterib. ✠ nec in renib. ✠ nec ſubtus
renes, ✠ nec ſup̄ renes, ✠ nec ī dorſo, ✠ nec ī ſpatulis, ✠ nec
in brachiis, ✠ nec in manib. ✠ nec in vnguib. ✠ neqꝫ in cor
de, ✠ neqꝫ in hepate, ✠ nec in ſplene, ✠ nec ī interiorib⁹. ✠
neqꝫ ī pulmone, ✠ nec ī inteſtinis ſuperiorib. vel inferiorib. ✠
maiorib. vel minorib. ✠ nec in vētre, ✠ nec in ſtomacho, ✠
nec in pectore, ✠ nec ī gutture, ✠ nec in collo, ✠ nec ī facie,
✠ nec ī mēto, ✠ nec in maxillis, ✠ nec in dētib. ✠ nec ī gēgi
tuis ✠ nec ī lingua, ✠ nec ſubtus linguā, ✠ nec ſup̄ liguā, ✠
nec ī palato ✠ nec ī naſo, nec ī oculis, ✠ nec ī aurib. ✠ nec ī
cerebro, ✠ nec ī pāniculis cerebri, ✠ nec ī arteriis, ✠ nec fę-

cibus

cib. corporis, ✠ nec ī alijs reb. vel locis corporis, vel extra cor
p⁹, neq3 intrinſece, ✠ neq3 ſupficialiter, ✠ nec in capillis, ✠
nec in pilis, ✠ nec in veſtimētis, ✠ nec in genitalib. ✠ nec in
ano, ✠ nec ī teſtib. ✠ nec ī vmbilico, ✠ neq3 ī ei⁹ circūſtātib⁹
✠ neq3 ī alijs locis, ad q̄ ire hēat, aut ſtare: ✠ ſed inuiti ⁊ vi, ⁊
virtute dei cōpulſi nūc cogamini vos manifeſtare, ⁊ illis partib.
ī qb. eſtis, aliq̄ leſionē facere in ſignū pñtię vrę. Itē pcipio vo=
bis ex parte ſciſſimę trinitatis pris ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ ſpūs ✠ ſci: ꝙ
diſcedatis ex oib. partib. iſtius corporis N. creaturę dei vbi eſtis
a plāta pedis vſq3 ad verticē, ⁊ ꝙ fugiatis extra ipm corpus fu
giēdo p illā viā, q̄ ſit magis libera ⁊ expedita, ſicut p os ſtoma=
chi, per pectus, per guttur, per os, cū ſigno manifeſto ꝙ fugia=
tis extra corpus ſuū. Itē vobis pcipio ex parte ſciſſimę trinita=
tis, pris ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ ſpūs ✠ ⁊ ſci, ꝙ nō habeatis ptātē accipiē
di adiutoriū vel ſuccurſum ab alijs demonib. vel diabolis: nec
petēdi alios demones vel diabolos in adiutoriū vrm: nec mit=
tere ſeu ponere alios demones in loco vro. Et ꝙ cogamini di=
ſcedere taliter, ꝙ nunq̄ nec vos, nec alij diaboli hēatis autho=
ritatē, facultatē, vel ptātē, nec virtutē redeundi, nec pñtialiter,
nec poteſtatiue, nec virtualiter: ſed ſitis cōpulſi ⁊ conſtricti ad
eundum ad loca arida ⁊ ſterilia ⁊ inaquoſa ⁊ inhabitalia, vbi
nemini noceatis. Nō ſi ſecus feceritis, intēdo procedere cōtra
vos maledictos diabolos, ⁊ dare ⁊ fulminare ꝯtra vos oēs ex=
cōicationes ⁊ maledictiones quas vobis dare poſſum ex parte
ſciſſimę trinitatis pris ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ ſpūs ✠ ſci. Et ēt itēdo vos
expellere extra corpus iſtius creaturę dei a plāta pedis vſq3 ad
verticē p virtutē ſciſſimę trinitatis, pris ✠ ⁊ filij ⁊ ſpūs ✠ ſci:
⁊ p virtutē ſcōrū angelorū: ⁊ per virtutē totius paradiſi: ⁊ per
virtutē oium inimicorū veſtrorū: quos habetis in cęlo ⁊ in ter=
ra. Et pręcipio omnibus magiſtris ⁊ ſuperioribus vris ex parte
ſciſſimę trinitatis, patris ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ ſpūs ſci: ꝙ nunc pręſen=
tialiter huc veniant: ⁊ vos ēt inuitos extrahant de corpore hu=
ius creaturę dei. Itē ex parte eiuſdē ſciſſimę trinitatis pris ✠
⁊ filij ✠ ⁊ ſpūs ✠ ſancti: eiuſdē magiſtris veſtris pręcipio: qua
tenus vos detrudant in ſtagnum ignis ⁊ ſulphuris: ad qd ego
vos dei virtute ꝯdemno per ſpatiū annorū centum: a tpe egreſ=
ſionis veſtrę de corpore huius creaturę dei N. incipiendum.

Maledicti ⁊ excõicati ⁊ blaſphemi ſitis in pena eternali: ⁊ nulla requies ſit vobis, ſi ſtatim nõ eritis obediẽtes meis mandatis: in virtute dei ⁊ dñi nr̃i Jeſu Chr̃i: ⁊ verbis que dñr de illo: qui orbem contremere facit: in cuius noĩe ⁊ virtute vobis precipio, vt ſtatim recedatis ab hac creatura Dei N. ⁊ domo eius in virtute verborum iſtorũ. Meſſias ✠ Sother ✠ Emanuel ✠ Sabaoth ✠ adonai ✠ Athanatos ✠ Jſchiros ✠ Eleiſon ✠ Tetragrammatõ ✠ Dñs Jeſus Chriſtus. ✠ Per iſta noĩa ⁊ oĩa ſupradicta a principio ꝯiurationis vſqȝ nũc, vos male ✠ dicimus. Uos conſtrin ✠ gimus Uos priua ✠ mus. Uos expel ✠ limus. Uos perpetuo relega ✠ mus, anathema- ✠ tizamus, ⁊ in ſtagnũ ✠ ignis ⁊ ſulphuris ardẽtis mittimus. Jte, ite, ite, maledicti in ignem eternum. Jte ſtatim ⁊ recedatis hinc: ⁊ vadatis ad loca veſtra vobis deputata: ⁊ ſtatim recedatis hinc: ⁊ de cetero huc non accedatis. Jmperat vobis Deus ✠ pr̃. Jmperat vobis deus ✠ fili⁹. Jmperat vobis de⁹ ✠ ſpũs ſcũs. Jmperat vobis ſcã trinitas ✠ vnus deus. Jmperat vobis dñs nr̃ Jeſus Chr̃s. Qui venturus eſt iudicare ⁊c. ℟. Amen.

Si accideret ꝙ demon eſſe ita obſtinatus, ꝙ ꝓp coniurationes nollet recedere: duc eũ ante altare ſacr̃i eucariſtie: ⁊ ibi tenẽdo tabernaculũ ſacr̃i in manib. ꝯiura eũ. Et noli diffidere, quia aliqñ per tres menſes: ⁊ aliqñ per annos aliqui nõ pñt liberari. Expedit ẽt probari diuerſos exorciſmos: dũmodo nõ hẽant aliq̃ ſuperſtitionẽ. Et aliqui demones, vt dĩ in euangelio, non expellunt niſi in oõne ⁊ ieiunio. Jdeo opȝ nõ ſolũ ꝯiurare, ſed ẽt mentaliter orare. Duȝ ergo fuerit corã ſacratiſſimo ſacr̃o ita ꝯiurabis. ¶ Maledicti diaboli, qꝛ noluiſtis obedire preceptis meis, immo veri⁹ dei oĩpotentis, pr̃is ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ ſpũs ✠ ſci, Nunc cõtra vos ſiue pñtes: ſiue abſentes: ſiue abſentes: ſiue pñtes: vbicũqȝ ſitis: qui hanc creaturã dei vexare ꝓſumpſiſtis, ⁊ ꝓſumitis corã ſciſſimo ac ſacratiſſimo ſacr̃o corporis dñi noſtri Jeſu Chr̃i, Ego N. fero ſñiam maledictionis ⁊ excõicationis ⁊ ꝯdẽnationis vr̃e, in quãtũ authoritas mea ſe extẽdit, in ſtagnũ ignis ⁊ ſulphuris, ob inobediẽtiã veſtrã ꝑ annos cẽtuȝ. Maledico, ⁊ ꝑcutio, ⁊ eijcio, ⁊ excõico, ⁊ ꝯdẽno vos maledicti diaboli ĩ virtute ſciſſime trinitatis pr̃is ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ ſpũs ✠ ſãcti. ℟. Amẽ. Repete pdicta verba. Maledico ⁊ percutio per infraſcripta

ſcriptas noiationes rñdentibus circunſtantib Amē. Thronorū dñationū, principatuū, ptātū, virtutū, cherubim, ſeraphim, patriarcharū, prophetarū, apl'orū, martyrū, ꝯfeſſorū, virginuꝫ, ꝯtinentium dñi nrī Jeſu Chrī: beatę ſemper virg. Marię: ſancti Cypriani, Honophrij, Zenonis, Geminiani, Ubaldi, Hieronymi, Joannis Baptiſtę, Julianę, Juſtinę, Margaritę, oiuꝫ ſanctorū ⁊ ſcārū dei. Maledico ⁊ percutio ⁊c. vtiu. Per auctoritatē ſedis aplīcę. ⁊ pdicta verba Maledico ⁊c. repetēda ſunt vſque ad finē maledictionis. Per paſſionē Chrī: per colū naꝫ ad quā ligatus fuit Chrs: p coronā ſpineaꝫ Chrī: p purpuram Chrī: p ſacratiſſimā cruceꝫ Chrī: per clauos quibus affixus fuit Chriſtus in cruce: per ſpongiam in qua acetū ⁊ fel data ſunt Chriſto: Per lanceāꝫ quę aperuit latus Chrī: per opprobria quibus affectus fuit Chrs: per illa verba quę dixit Chriſtus in cruce: per ꝯuerſionē latronis exiſtentis in cruce: per ſepulcrū Chriſti: p reſurrectionē Chriſti: per apparitionē Chriſti: per aſcēſionē Chriſti in cęlū: per miſſionē ſpūs ſci in diſcipulos: per inſtitutionem ſcti baptiſmatis in quo ſaluamur: per ſcūm oleū chriſmatis: per ſcūm oleū exorciſmorū: p ſcūm oleū infirmorū: per myſteria ſanctę miſſę: p ſcām ꝯfeſſionē, in qua liberamur de ptāte vrā: per ſacratiſſimū ac ſciſſimū ſacrm: vꝫ corpus dñi nrī Jeſu Chriſti: p cętera ſacra eccl'ę ſanctę: p oēs exorciſmos eccl'ę ſanctę: qui ad hoc vſqꝫ tps inuēti ſunt: ⁊ p illos q ſunt inueniēdi: p oīa verba ſctā diuinę ſcripturę q̄ ſunt ꝯtra vos: ⁊ valēt ad expellēdū vos de corporib. hoium. Maledicant ⁊ pcutiant ⁊ eijciant vos oēs inimici veſtri diaboli ⁊ magrī veſtri: ⁊ maxime princeps veſter ſatanas. Maledicti eſtote ⁊ cruciemini in hoc corpore ⁊ extra: in aere: in aqua: in terra: ⁊ vbicunqꝫ futuri eſtis: ⁊ patiamini pęnas importabiles ⁊ afflictionē nimiam, niſi ſtatiꝫ recedatis de corpore iſtius creaturę dei N. ¶ Nota q facturę ⁊ res quę inueniuntur in lectis comburendę ſunt: ꝯiurando ignē mō ſupraſcripto: adiūgēdo iſta verba. q iſtas facturas ⁊ malignos ſpūs quos ꝯſeruant inſimul comburas: ⁊ auferas ab illis creaturis dei ſuper quas factę erant. Et ſimul lege ps. Exurgat Deus. Qui ps eſt tante virtutis q ex eius ꝯtinuatione q̄dā pſonę ipſum oī die cū fide dicendo ⁊ deuotione: a demonio fuerunt liberatę.

¶ Finit exorciſmus.

¶ Aduerte ꝙ neceſſe eſt eſſe importunum circa aliquos demones obſtinatos, ⁊ perſeuerare in coniurationibus cum magna fide: que maxime in patiente requiritur. Et quando corpus liberatum fuerit legendus eſt ſequens exorciſmus.

EXorcizo te N. in noie dei patris ✠ oipotentis, ⁊ in nomine Jeſu ✠ Chriſti filii eius dñi nrĩ, ⁊ in virtute ſpũs ✠ ſancti, vt fias vas mundũ, ſcũm ⁊ purgatũ ab oĩ labe iniquitatis, maleficiis, incantationibus, ligationibus, ſignaturis ⁊ facturis. Que oĩa maleficia, incantationes, ligaturas, ſignaturas, facturas: in corpore tuo vel circa corpus tuũ facta, In noie eiuſdem Dei patris ✠ oipotentis, ⁊ in noie Jeſu Chriſti ✠ filii eius dñi noſtri, ⁊ in virtute ſpũs ✠ ſancti, Ego N. ſeruus illius, indignus ⁊ peccator authoritate mihi preſtita diſſoluo, ⁊ diſſoluta eſſe decerno: ⁊ precipio tibi maledicte diabole ac ſociis tuis, vt amplius non habeatis ptãtem manendi in hoc corpore a planta pedis vſqꝫ ad verticem: ſed ſtatim recedere debeatis cũ omnibus maleficiis, ⁊ iniquitatibus veſtris, Per eum qui ventu.

¶ Oratio dicenda ſuper infirmum liberatum. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMnipotens ſempiterne Deus, qui liberare dignatus es hunc famulũ tuum N. ab omni vexatione ſatane, ⁊ miniſtrorum eius. Emitte in eum ſeptiformem ſpũm ſctũm tuum paraclitum de celis. ℟. Amẽ. Spiritum ſapientie ⁊ intellectus. Amen. Spiritum conſilii ⁊ fortitudinis. Amen. Spũm ſcientie ⁊ pietatis. Amen. Adimple eum ſpiritu timoris tui: ⁊ ſigna eum ſigno crucis ✠ Chriſti in vitam propitiatus eternam. Amen.

¶ Agimus gratias ſancte trinitati pro liberatione infirmi. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum ſpiritu. Oremus. Oratio.

TE patrẽ ingenitum, te filium vnigenitũ, te ſpũm ſcũm paraclitũ: ſcãm ⁊ indiuiduã trinitatẽ toto corde toto ore cõfitemur, laudamus, atqꝫ benedicimus: tibi grãs agimus, quia virtute tua hodie cõfuſus, turbatus, verberatus, deniqꝫ expulſus eſt diabolus cũ ſociis ſuis de hac creatura tua N. quam per filium tuũ vnigenitum redimere dignatus es. Queſo igitur te dñe ſancte, pater op̃s, eterne deus, ſancta trinitas, virtus vna, atqꝫ indiſcreta maieſtas, Deus noſter op̃s, vt hanc creaturam tuam N. etiam cuſtodire, ⁊ defendere digneris per ſanctos an-

gelos

gelos tuos ab omni incurſu ſatanę, ⁊ miniſtrorũ eius, ⁊ infundere ſuper eam benedictionẽ tuã ſcãm. Per eundẽ Chrm. Amen.

¶ Oratio deuotiſsima ad remouendum tempeſtatem.

ADiuro vos angeli tartarei per patrẽ, ⁊ filiũ, ⁊ ſpũm ſcũm, ⁊ per illã lanceã ✠ ꝯiuro vos: qua dñs nr̃ Jeſus Chriſtus fuit vulneratus in cruce: ⁊ per illos clauos, qui mẽbra dñi perforauerunt: ⁊ per illã aquã ⁊ ſanguinem, qui de latere Chriſti effluxit: ⁊ per illã ſpineaꝫ coronã, quę in capite dñi nr̃i Jeſu Chriſti poſita fuit: ⁊ per ſanctã reſurrectionẽ eius, ⁊ aſcenſionẽ: ⁊ per grãm ſancti ſpiritus ✠ ꝯiuro vos ſpũs maligni, vt non habeatis virtuteꝫ neque ptãtem ſuper cãpos noſtros aliquid malefacere, ✠ ꝯiuro vos maligni ſpũs per pr̃em dñi nr̃i Jeſu Chriſti, ⁊ oẽs ſanctos eius: ✠ ꝯiuro vos per ſcãm Mariã matrem dñi noſtri Jeſu Chriſti, ⁊ per ſcũm Michaelẽ, ⁊ ſcũm Gabrielem, ⁊ ſcũm Raphaelẽ: ✠ ꝯiuro vos ⁊ ꝯtradico vobis per iſtas cõiurationes, vt non habeatis ptãtem in nubibus cęli nobis nocere neqꝫ in laboribus, neqꝫ in vineis noſtris, neqꝫ in iſta prouincia, vt non habeatis ptãtem ſuper pplm̃ Chriſtianũ fundere tẽpeſtatẽ: ✠ adiuro vos per ſcũm Petrũ, ⁊ per ſcũm Paulũ, qui ſuis orõnibus deiecerunt Simonem Magum, ⁊ per ſcũm Andreã, ⁊ per ſcũm Joannem, ⁊ per ſcũm Bartholomeũ: ⁊ ꝑ quatuor Euangeliſtas, ſcũm Mattheũ, ſcũm Marcũ, ſcũm Lucam ⁊ ſcũm Joannẽ. ✠ vos coniuro per cõionem ⁊ ſocietatẽ ſcõrũ ciuiũ Chriſti, ⁊ per duodecim millia legiones Angeloruꝫ, ⁊ per viginti quatuor Seniores, ⁊ oẽs virtutes Angelorum, ⁊ per ſeptẽ Thronos, ⁊ per ſeptẽ candelabra Chriſti, ⁊ per ſeptẽ donationes, ⁊ per ſeptiformẽ grãm Dei, ⁊ per ſingula merita ſingulorũ, ⁊ per agnũ Dei immaculatũ Jeſum Chriſtum, qui eſt honor ⁊ virtus: ⁊ per eos Angelos qui ſtant in paradiſo. ✠ ꝯiuro vos per verũ Deũ viuũ cęli: ⁊ per Deum Angeloruꝫ, Patriarcharũ, Prophetarũ, ⁊ Aplorũ, ⁊ per Deũ martyrũ, ⁊ per deum ꝯfeſſorũ, ⁊ per Deũ virginũ, vt non habeatis potentiã neqꝫ virtutẽ in nubibus cęli nobis nocere neque flagellare ſuper campos noſtros, ſed in loca deſerta, vbi non arans arat, nec ſeminans ſeminat. Amen. ✠ Amen. ✠ Amen. ✠ Oratio

DEus qui beatę Brigidę inimicos ſuperare conceſſiſti, ꝑſta nobis famulis tuis, vt intercedentibus eius oratione

atq; meritis ab oī ira tempeſtatis liberari valeamus. Per dominum nrm Jeſum &c. ✠ Increatus pater: ✠ Increatus filius: ✠ Increatus ſpūs ſanctus. ✠ Hagios. ✠ Hagios. Ecce cru ✠ cem dñi: fugite partes aduerſę. vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid: allelu. ✠ allelu. ✠ allelu. ✠ allelu. ✠ Dixit Dñs ex Baſan conuertā, conuertā in profundū maris: dñe Jeſu Chriſte qui cęlū & terram fundaſti, & flumen Jordanis benedixiſti: & in eo loco baptizari voluiſti, bene ✠ dicere & ſancti ✠ ficare pro tua pietate digneris has nubes: quas video ante me poſitas, vt deficiant, & tranſeant in aquā ſcām & benedictā: & tempeſtatē faciant in locis deſertis, & non noceant aliquibus perſonis domeſticis Chriſtianis: neq; domeſticis aialibus, neque agris, neque fructibus virtute ſpūs ſancti, & oratione beatę Brigidę virginis, & oium ſctōrum & ſanctarum ✠ Dei. Amen. ✠ in noie Chriſti. Amen. ✠ Emanuel. ✠ Paraclitus. ✠ Sabaoth. ✠ Iſchyros. ✠ Athanatos. ✠ In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. Amen.

Rubricę Generales Breuiarij.

Officium quotidie fit aut duplex, aut ſemiduplex, aut ſimplex.

De officio duplici.

Officium fit duplex in diebus a feria quinta in Cœna Dñi vſq; ad feriā tertiā Paſchę incluſiue, in dñica in Albis, in Aſcenſione Dñi, in Pentecoſte, & i duobus diebus ſequētibus incluſiue: in feſto Trinitatis, Corporis Chriſti, Dedicationis proprię Eccleſię: in feſtis quibus in Calēdario apponitur hęc vox, Duplex: in die octaua feſti hñtis Octauā: in feſto Patroni vnius, vel pluriū alicuius loci, vel Titularis eccleſię: & in feſtis ſctōrum, qui apud quaſdā eccleſias, Religiones, vel Congregationes ꝯſueuerunt ſolenniter celebrari, cū eorū octauis ꝯſuetis, & officijs proprijs a Sede Apłica approbatis, aut ex eiuſdē ſedis auctoritate receptis, vel recipiendis, ſeruata tñ forma huius Breuiarij: alioquin de cōi: et ſi p̄dicta feſta in eius Calendario nō ſint deſcripta. Pręterea offm̄ fit duplex pro defunctis in cōme. oium fideliū defunctorū & pręſente corpore, vt in eius officio dicit circa finem Breuiarij.

¶ Feſtum duplex celebratur eo die quo cadit, niſi illud contingat transferri, vt dicitur in rub. de Tranſla. feſtorum.

¶ Habet

¶ Habet primas. ⁊ ſecundas Veſpe. integras, niſi cum alio ſimili concurrat, vt dr̄ in rub. de Concurrentia officij: ⁊ totū officium fit de duplici, incipiendo a primis veſp. vſqʒ ad Cōple. ſequentis diei incluſiue: exceptis tribus diebus maioris Hebdomadę ante Paſcha, in quibus officium duplex incipit a Matutino: ⁊ vigilia Natiuitatis Dñi, in qua offiñ duplex incipit a Laudibus. Officium autē defunctorum habet tantum primas veſperas, Matutinū, ⁊ Laudes, vt circa finē Breuiarij ponitur.

¶ In vtriſqʒ Veſp. Matutino, ⁊ laudibus tantum, non autem in alijs Horis duplicantur antiphonę.

¶ Ad Matutinum regulariter dicuntur tres nocturni, cum nouem pſalmis, ⁊ totidem lectionibus, pręterquam in Paſchate Reſurrectionis, ⁊ pentecoſtes, cum duobus ſequentibus diebus: in quibus dicitur vnum tantum nocturnum cum tribus pſalmis, ⁊ totidem lectionibus: ſub officio duplici, vt ibi.

¶ Quomodo ſit ordinandum officium duplex in Veſpe. Matutino, ⁊ cęteris Horis: ſimiliter ⁊ de Antiphonis, Reſponſorijs, Verſibus, Capitulis, ⁊ alijs in eo dicendis, habentur inferius de ſingulis proprię rubricę.

¶ Preces ⁊ ſuffragia de Sancta Maria, Apoſtolis, ⁊ Pace, in officio duplici non dicuntur, vt ēt in ꝓprijs eorū in rubricis dr̄.

De officio Semiduplici.

Officium fit ſemiduplex diebus Dominicis ⁊ infra octauas: Hoc eſt, Dominicę per annum, excepta Dominica in Albis, quę fit duplex, ⁊ dies infra octauam celebrantur ſub officio ſemiduplici. Item officium fit ſemiduplex in feſtis, quibuſ in Calendario apponitur hęc vox, ſemiduplex.

¶ Itē in feſtis proprijs quorundā locorū, ſeu cōgregationum, quę ſolennius apud illas quā ſimplicia conſueuerunt celebrari.

¶ De feſto ſemiduplici fit eo die quo cadit, niſi ꝯtingat tranſferri, vt dicitur in rub. de Tranſlatione feſtorum.

¶ Habet totum officium integrum ſicut duplex: ſed non duplicantur antiphonę.

¶ Ad Matut. dñr tres nocturni, pręterquā infra octauas paſchę ⁊ pentecoſtes: in quibus dr̄ vnum nocturnum cum tribus pſalmis, ⁊ totidē lectionibus: ⁊ regulariter qñ dñr tres nocturni, dominicis exceptis, dñr nouem pſalmi, ⁊ totidem lectiones.

¶ Quo-

¶ Quõ ſit ordinandũ officiũ ſemiduplex taʒ in feſtis, ꝙ in dñicis, ⁊ infra oct. item ⁊ de Añis ⁊ ſibus Reſs, ⁊ hmõi alijs, ⁊ qñ in ſemiduplici dñr preces ad Primam, ⁊ Cõpletorium, ⁊ ad Veſp. ⁊ ad Laudes ſuffragia, ſeu Cõmemorationes cões de ſcã Maria, Aplis, ⁊ Pace, hñr inferius de ſingulis propriȩ rubricȩ.

De officio ſimplici.

Officium fit ſimplex in diebus ferialibus quãdo occurrit fieri de feria: hoc eſt officiuʒ de feria ſimplex, vt in ppria Rubrica dr. Itẽ officium fit ſimplex in feſtis, quibus in Calendario non apponitur hȩc vox, Duplex, vel ſemidup. vel de octaua.

¶ De feſto ſimplici fit eo die quo cadit, niſi eodeʒ die occurrat fieri officiũ nouẽ lectionũ, vel de S. Maria in ſabbato, vel de feria, cui feſtũ ſimplex cedit. vt dr in rub. de Commemorationib⁹.

¶ Habet tñ primas Veſpe. a Capitulo, niſi cum eo concurrat feſtum nouem lect. Dñica, vel octaua, vt dicitur in rubr. de Concurrentia officij: ⁊ eius officium terminatur ad nonam. Poſt nonam nihil amplius fit de feſto ſimplici, nec Commemoratio.

¶ Feria autem incipit, ⁊ deſinit, vbi deſinit ⁊ incipit officium prȩcedens, vt in ſua rubrica dicitur.

¶ Ad matutinum dicit̃ vnum tantum Nocturnum cum duodecim pſalmis, vt in Pſalterio, ſm feriam quȩ occurrit: ⁊ tres lectiones leguntur, vt infra in rub. de lectionibus habetur.

¶ Quõ ſit ordinandum eius officium tam in feſtis, ꝙ in ferijs ad Veſp. ad Matutinuʒ, ⁊ alias Horas: item ⁊ de Antiphonis, Verſibus, Reſponſorijs, ⁊ alijs, ac quando Preces ⁊ commemorationes communes, ſeu ſuffragia de Cruce, ſancta Maria, Apoſtolis, ⁊ Pace dicenda ſint habentur, inferius propriȩ rubrica.

De Dominicis.

De Dñica ſemper fit offm̃ in Dñicis Aduentus, ⁊ in Dñicis a Septuageſima vſqʒ ad Dñicam in Albis incluſiue, quocunque feſto duplici, vel ſemiduplici adueniente: qr tunc feſtum transfertur, vt in rub. de Tranſlatione feſtorum dr, niſi illud feſtum ſit de principali Titulo, vel patrono alicuius ecclȩ, vel loci: quia tunc de hmõi feſto fit tm̃ in ea eccla, vel loco, cuius eſt Titulus, vel patronus, cum cõme. Dñicȩ, quibuſdaʒ Dñicis exceptis: vt dr in rub. de Cõmemorationib. In alijs Dñicis per annũ fit de Dñica, qñ die Dñico nõ occurrit feſtũ duplex: quia tunc

tunc fit de duplici cũ comme. Dñicę in vtriſque Veſp. ⁊ Laudibus: ⁊ ad Matutinum nona lectio legitur de Homilia Dñicę: vt oȝ in rub. de Commemorationibus. Si ſemiduplex eodem die occurrat, transfertur: vt dicitur in rub. de Trãſlatione feſtoꝝ.
¶ De Dñicis infra oct. Natiuitatis Domini, Epiphanię, Aſcenſionis, ⁊ Corporis Chriſti occurrentibus, offm̃ fit ſicut de octaua, exceptis Capitulis, Lectionibus, Verſic. Antipho. ad Magnificat, ⁊ Benedictus, ⁊ Oꝛone, quę dñr de Dñica, cum commemoratione octauę, vt ſuis locis ponitur: nec dicuntur in illis Preces ad Primam: ⁊ Completorium: nec ad Veſperas, ⁊ Laudes ſuffragia de Sancta Maria Apoſtolis, ⁊ Pace.
¶ De Dñicis infra alias octauas totum off. fit de Dñica, vt in Pſalterio, ⁊ in Proprio de tẽpoꝛe, cũ cõmemo. octauę, omiſſis etiã dictis Precibus ⁊ ſuffragijs, vt ſupra. De Dñica occurrẽte in die octaua fit comm. ſicut dcm̃ eſt qñ in ea fit de feſto duplici.
¶ Poſitum eſt aũt offm̃ ſex Dñicarum ab Epiphania vſqȝ ad Septuageſimã, ⁊ vigintiquatuoꝛ a Pentecoſte vſqȝ ad Aduentũ, vt compleatur numerus Dñicaꝝ, quę ſunt ab Epiphania vſqȝ ad Septuageſimaȝ, ⁊ a Pentecoſte vſqȝ ad Aduentum, nẽ vlla Dñica per annũ ab Epiphania vſqȝ ad Septuageſimaȝ, ⁊ a Pentecoſte vſqȝ ad Aduentũ vacet, quin ſaltẽ de ea fit cõmemo. Nã quę aliqñ ſuperſunt poſt Epiphaniam ante ſeptuageſimã ponuntur poſt vigeſimamtertiã a Pentecoſte, hoc oꝛdine.
¶ Si Dominicę poſt pentecoſten fuerint xxv. xxiiij. poſt pentecoſten erit, quę eſt vi. poſt Epiphaniam.
¶ Si xxv. xxiiii. erit quę eſt v. ⁊ xxv. quę eſt vi.
¶ Si xxvii. xxiiii. erit iiii. xxv. erit v. ⁊ xxvi. erit vi.
¶ Si xxviii. xxiiii. erit iii. xxv. erit iiii. xxvi. erit v. xxvii. erit vi. ⁊ vltimo loco ſemper ponitur quę in oꝛdine eſt xxiiii. poſt penteco. etiam ſi poſt pentec. aliqñ non ſint niſi xxiii. Dñicę. Tunc enim xxiiii. ponitur loco xxiii. ⁊ offm̃ xxiii. ponitur in pręcedenti ſabbato, qḋ nõ ſit impeditũ feſto nouẽ lectionũ, alioquin in alia p̃cedenti feria, in qua fiat offm̃ de feria, ⁊ in ea legant̃ tres lectiones de homilia Dñicę, omiſſis lectionibus ſcripturę illius ferię, ⁊ ad Laudes dicatur Añã ad Bñs, ⁊ oꝛatio de Dñica xxiii.
¶ Idem ſeruatur de Dñica ii. poſt Epipha. qñ Dñica Septuageſimę venerit immediate poſt octa. Epiphanię. Tunc enim in

ſabbato

ſabbato p̄cedēti vt ſupra nō impedito, alioquin primo die poſt oct. fiat offm̄ de feria, in qua R̄ia dn̄ice primo ponuntur, ꝛ tres lectiones legunt̄ de homilia eiuſdē dn̄icę cū eius Añā ad Benedictus, ꝛ oratione. Feſtum vero ſemiduplex in ea occurrens transfertur in primam diem ſimili feſto non impeditam.

¶ Cum vero in Proprio de tēpore dr̄ aliqua dn̄ica eſſe prima menſis, in qua primo ponitur initiū libri de Scriptura cum ſua hiſtoria, ideſt cum R̄ijs: aiauertendū eſt, eā dici primam dn̄icam menſis, quę venit in calendis illius menſis, vel eſt proximior calendis, hoc modo. Si calendę venerint in ii. iii. ꝛ iiii. feria, dn̄ica prima menſis erit quę precedit calendas ēt ſi venerit in precedenti menſę: ſi autem calendę venerit in v. ꝛ vi. feria, ac ſabbato, prima dn̄ica erit quę ſequitur poſt ipſas calendas.

¶ Cum etiā in diſtributione Scipturę per menſes Auguſtum, Septembrē, Octobrē, ꝛ Nouembrē, vnicuiqꝫ menſi quinqꝫ dominicę aſſignentur cum ſuis hebdo. ꝛ poſt quartam hebd. aliqn̄ adueniat dn̄ica, quę eſt propinquior calendis ſequentis mēſis: tunc omittitur dn̄ica quinta cum ſua hebdo. ꝛ ponitur dn̄ica prima ſequentis menſis: ſimiliter cum ſua hebdomada.

¶ Id quoque obſeruetur. Qn̄ menſis p̄cedens habuit quatuor dn̄icas, ſequens habebit quinqꝫ: ꝛ econtra. qn̄ precedens habet quinqꝫ, ſequens habebit quatuor, excepto menſe Nouēbri: quia dn̄ica prima Aduen. non ſumitur ea quę eſt ꝓpinquior calēdis Decēbris: ſed quę feſto ſcī Andreę: vel q̄ venerit in ipſo feſto.

¶ Offm̄ dn̄icę fit ſemidup. incipit a primis Veſp. in ſabbato: ꝛ hꝫ totū offm̄ integrū vſqꝫ ad Complet. dn̄icę incluſiue, niſi cum aliquo concurrat: vt dicitur in rub. de Concurrentia officij.

¶ Ad Matutinum dicuntur tres nocturni cum pſal. de pſalterio: ꝛ nouem lectiones leguntur vt in proprio de tempore.

¶ Quō aūt ſit ordinandū eius offm̄: inſuper ꝛ de lectionibus, R̄ijs ꝛ alijs: ꝛ quō initia librorum Scripturę cum ſua hiſtoria ſint ponenda: habentur de ſingulis inferius proprię rubricę.

De feria ſemper fit offm̄ in ferijs Aduen. Quadrageſi. Quatuor tēporꝶ, Vigiliarꝶ, ꝛ Rogationū: qn̄ infra hebdo. non occurrit feſtū duplex vel ſemiduplex. Si tunc ſimplex feſtuꝫ occurrat: fit tm̄ de eo comme. vt dicit̄ in rubrica de Commemorationibus

tionibus. Similiter & quādo infra hebdo. Reſponſoria ſunt pri mo ponenda, cum nō occurrit dies in quo fiat de feria, vt dicit in rub. de Reſponſorijs. Alio tpe per annum fit offm̄ de feria, illis diebus, quibus infra hebdo. in Calendario non ponitur aliquod feſtum duplex, ſemiduplex, vel ſimplex: & non occurrit aliqua octaua, vel aliquod feſtum ſolenne, aut ꝯſuetū in aliqua eccleſia celebrari, quāuis in Calendario huius Breuiarij non ſit deſcriptum: & niſi in ſabbato fieri debeat officium de S. Maria.

¶ Offm̄ ferię fit ſimplex: & in Aduentu, Quadrageſima, Quatuor tpibus, Vigilijs, & rogationibus incipit a Matutino: in alijs vero ferijs per annū, inde fit de feria, vbi deſinit offm̄ pręcedentis diei: ita vt ſi pręcedenti die fuerit duplex, vel ſemidup. offm̄ ferię incipiat ſequēti die a Matutino. Si p̄cedēti die fuerit feſtū ſimplex, de feria fit a veſp. illius p̄cedētis diei incluſiue. Silr & qn̄ in feria quarta & ſexta Quatuor tēp. Septēbris, & i feria quarta Ciner. ac in vigilijs occurrit aliqd feſtuz ſimplex, de quo fit cōme. tūc p̄cedenti die: niſi fuerit feſtū nouē lec. a veſp. fit de feria, vt in Pſalterio, ſine p̄cib. cū oōne dn̄icę p̄cedētis, & cū cōm. feſti triū lect. in ſequenti feria occurrentis. Terminat autē offm̄ de feria ſubſequente duplici, vel ſemiduplici, ad Nonam, ſubſequente ſimplici in ferijs per annū extra Aduentum, Quadrag. Quatuor tpa, Rogationes, & vigilias, ad Capl̄m veſperarū, qr inde fit de feſto ſimplici abſque vlla deinceps cōme. ferię.

¶ Ad Matut. dicitur vnum tm̄ noct. cū pſalmis, ſm ordinē feriarū in Pſalterio, cum tribus lectio. vt in proprio de tempore.

¶ Excipiuntur ab hoc ordinario officij de feria, Ferię maioris hebdo. ſanctę, & ferię octauarum paſchę, & pentecoſtes.

¶ Qm̄o ordinandū ſit offm̄ de feria ad Matut. & alias Horas: item Quomodo dicendę ſunt lectiones, & Pſa: & quando dicendę ſint preces feriales: ac de alijs, quę ad officium ferię pertinent: habentur inferius de ſingulis proprię rubricę.

De vigilijs.

DE Vigilia fit offm̄ in oībus vig. per annū quę ieiunantur, vbi in Calēdario annotat hęc vox, Vigilia: niſi in die vigilię occurrat feſtū nouē lect. vel octaua: tunc. n. in offō nouem lec. legit nona lctō de Homilia vigilię, & fit cōm. de ea ad Laudes tm̄, cū aña, ad Bn̄s, & Verſu ferię occurrētis de pſalterio, & oratione

oratione Vigilię, pręterquã in illis feſtis, q̃ inferius excipiũtur.

¶ Si vigilia occurrat in Dñica, de vigilia fit officiũ in ſabbato, qḋ non ſit impeditũ offõ nouẽ lect. q2 tunc de vigilia fit tm̃ commem. vt dcm̃ eſt. Excipitur ab hac rła vigilia Natiuitat. ⁊ Epiphanię Dñi, quę ſi venerint in dñica fit de illis, vt in proprijs rub. dr̃. Si aũt in vigilia occurrat feſtũ ſolẽne alicuius loci, vel ex ſolenniorib9 infra annũ, quę inferius in rub. de Cõmemorationib. numerant (veluti ſi in vigilia ſcti Jo. Baptiſtę venerit feſtum Cor. Chriſti) nihil tunc prorſus, nec cõmemoratio fit de vigilia. Jdẽ ſeruetur qñ aliqua vigi. venerit in Aduẽtu, Quadrag. ⁊ quatuor tpib. nulla. n. in eorũ fer. de vigi. fit cõmem.

¶ Officium vigilię incipit ad Matut. ſicut dictum eſt de prędictis ferijs in ſuperiori rubr. de Ferijs: terminatur autem ad Nonam, quia Veſperę ſunt de ſequenti feſto.

¶ Officiũ Vigilię totũ fit de feria ocurrẽti, vt in Pſal. ⁊ tres lectũ. leguntur de homilia in euang. Vigilię, cũ tribus Rſ. de feria occurrenti ordine in ſuperiori rub. de ferijs deſcripto. Dñr Preces, ⁊ cõm. de Cruce, S. Maria, Apl'is, ⁊ Pace: aliaq3 oĩa ſicut in p̃dictis ferijs Quadrag. ⁊ Quatuor tpm, de quibus hñr inferius, tã de ordinãdo eius officio, q̃ de alijs proprię rubricę.

¶ Excipitur ab hoc ordinario Vigiliarũ quę ieiunantur, vigilia pentec. quę cũ tribus noctur. ſub offõ ſemiduplici celebrañ, vt ibi: ⁊ vigilia Natiui. Dñi, quę nocturno ferię excepto, in laudibus, ⁊ Horis habet reliquum officium duplex. Jn Vigilijs vero Epiphan. ⁊ Aſcenſionis, quę non ieiunantur, fit officium nouem lectionum, ut ſuis locis dicitur.

De Octauis.

De octaua fit officiũ, vel ſaltẽ commẽ. qñ aliquo feſto, vel dñica nõ impediñ per octo dies cõtinuos, in Natiuitate Dñi, ⁊ tribus ſequentib. feſtis, in Epiph. in Paſchate reſurrect. in Aſcenſione Dñi, in pentecoſte, in feſto Corp. Chriſti, in feſto Dedic. proprię Eccleſię, in feſtis quibus in Calendario apponitur Octaua, in feſto Patroni ⁊ Titularis Eccleſię, ⁊ in feſtis aliorum Sanctorum, quę apud quaſdam eccleſias cõgregationes, ⁊ religiones conſueuerunt ſolenniter cũ octauis celebrari.

¶ Jnfra octauas Epiphã. ⁊ Paſchę, ⁊ pentec. non fit de feſto duplici, vel ſemiduplici occurrenti, ſed transfertur poſt octauã.

Jnfra

Infra alias octa. fit de eis cū Cōmem. octauę, niſi illud feſtū fuerit ex enumeratis in ſequenti rub. de Commem. in quibus nulla fit cōmem. de octa. excepta. octa. Corp. Chriſti: infra quaꝫ oct. fit tm̄ de duplicib. cū cōmem. octauę: de ſemiduplicibus vero infra eā non fit, ſed transferuntur, vt dr̄ in rub. de Traſla. feſtoruꝫ. De ſimplicib. infra quaſcunqꝫ octauas occurrentib. fit tm̄ cōmem. pręterq̄ in duobus diebus poſt paſcha ⁊ penteco. vt in ſequenti rub. de Commemorationib. dr̄. De Dñicis infra octa. occurrentibus in die octaua, ſeruetur quod dicitur in rub. de Tranſlat. feſtorum. Si duę octauę ſimul concurrant, fiat de digniori: vt dicitur in rubrica de Concurrentia officij.

¶ Officiū de octaua in Paſchate ⁊ pētec. fit cū vno nocturno, vt ſuis locis ponitur. In alijs oct. fit cum tribus noctur. nouē. ſ. pſalmis ⁊ nouē lectionibus, ⁊ oīa dñr ſicut in die feſti, pręter. lectiones, quarum primę tres ſemper ſunt de ſcriptura occurrēti in offō de Tpe, pręterquā infra octa. Aſſumpt. ſctē Marię. Alię lectiones ſecundi ⁊ tertij noctur. dñr quę infra octauaꝫ ponunt. Infra octa. vero Patroni, aut alterius feſti, qd̄ in aliquibus eccleſijs ꝯſueuit cuꝫ octaua celebrari, ſi ꝓprię apud illas eccleſias lectiones infra oct. non hñr, ſępius in ea repetantur lectiones poſitę in cōmuni Sāctorū: ſi de ſanctis fiat octaua: alioquin lectiones diei. Infra oct. officiū fit ſemiduplex, in die octauę dup.

¶ In Veſperis infra oct. oīa dñr ſicut in ſecundis Veſpe. feſti, ⁊ in primis Veſp. diei octauę, oīa ſicut in primis Veſp. feſti, pręterquā in diebus octauis ſci Stephani, S. Ioannis Apſi, ⁊ ſanctorū Innocentiū, in quorū Veſperis antiphonę ⁊ pſalmi non dñr, ſicut in eorum diebus feſtis venientibus infra oct. Natiuitatis, ſed Antiphonę ſumuntur de Laudibus diei feſti: pſalmi autem vt ſignantur pro ſecundis Veſp. in cōmuni ſanctorum.

¶ Infra oct. non fiunt ſuffrgia conſueta de S. Maria, Apſis, ⁊ Pace: nec dñr pręces ad Primā ⁊ Comple. In alijs qūo ſit ordinandum officium de octaua, habentur proprię rub. inferius.

De Commemorationibus.

Commemorationes fiunt de feſtis ſimplicibꝰ, qñ in eorum dieb. incidit feſtū nouem lectionum ēt tranſlatuꝫ, vel dominica, vel octaua, vel ſabbatum: ⁊ quando Reſponſoria ſunt primo ponenda, vel aliter de feria fieri pręcipiatur.

¶ De

De feria Aduentus, Quadrageſimę, Quatuor temporū, Vigiliarum, ⁊ Rogationum fit comm. quando feſtum nouem lect. in illis ferijs occurrit. Si ſimplex feſtum in eiſdem ferijs occurrat, officium fit de feria, ⁊ commem. de feſto ſimplici.

Pręterea fit cōmem. de Dñicis, a Pentecoſtes vſqꝫ ad Aduentum, ⁊ ab Epiphan. vſque ad Septuage. ⁊ a Dñica in albis vſqꝫ ad Aſcenſio. excluſiue, quādo feſto duplici impediūtur. De alijs Dñicis a prędictis nulla fit cōmem. Dñicę occurrente feſto duplici: qꝛ feſtum in illis occurrens transfertur, niſi illud feſtū fuerit principale Patroni, vel Tituli ipſius ecclę: non autē alicui⁹ capellę vel altaris eiuſdē ecclę: ⁊ tūc de hmōi principali feſto fit tm̄ in eo loco, vel eccla, cuius eſt Patronus, vel Titulus, cuꝫ cōmem. Dñicę (excepta prima Dñica Aduentus, prima Dñica Quadrageſi. Dñica Paſſionis, Dñica Palmarum, Dñica Paſchę, ⁊ Dñica in Albis, ac Dñica Pentec. ⁊ Trinitatis) in quibus huiuſmodi occurrēs feſtū transfert in ſequentem ſimili, vel digniori non impeditum: dummodo non fuerit infra maiorem hebdom. ⁊ per octauam paſchę, ⁊ pentecoſtes; quibus diebus non fit de aliquo feſto duplici occurrenti.

De octaua etiā, qn̄ feſtū nouem lect. vel Dñica impeditur, fit cōmem. niſi illud feſtū nouem lect. fuerit ſolenne principale alicuius loci, vt ſupra. Nam in primis veſp. ⁊ laud. hmōi feſti nulla fit cōmemor. feſti ſimplicis occurrentis, nec alicuius vigilię, nec alicuius diei infra oct. nec alicuius pręcedentis feſti noueꝫ lect. niſi id feſtum fuerit eiuſdem ſolennitatis cum ſequenti, nec Dñicę, ſi feſtū illud ſolenne celebretur feria ſecunda: exceptis Dñicis Aduentus, ⁊ Dñicis a Septuageſima vſque ad oct. paſchę incluſiue: de quibus Dñicis, ſicut etiaꝫ de ferijs Aduentus, ⁊ Quadrag. ſemper fit commem. quocunqꝫ feſto adueniente.

Idem ſeruatur in quibuſdam feſtis maioribus per annū. ſ. in Natiuitate Dñi, in cuius offō nulla fit cōmem. de feſto ſimplici, ſed in ſecunda tantum Miſſa de S. Anaſtaſia: in paſcha Reſurrectionis cum tribus proxime antecedentibus, ⁊ duobus ſequentibus diebus: in Aſcenſione Dñi: in Pentecoſte cū duob⁹ ſequentibus: in feſto Corp. Chriſti: in feſtis Natiuita. ſancti Jo. Baptiſtę, ſanctorum Apłorum Petri ⁊ Pauli, ⁊ Aſſumptione beatę Marię: in feſto Omni Sanctorum, ac in feſto Dedic. pprię

prię

prię eccleſię: in quibus feſtis, nec in primis Veſpe. nec in laudibus vlla proſus fit comme. feſti ſimplicis, aut alterius nouem lectio. vt dictum eſt ſupra de feſto ſolenni alicuius loci: niſi titularis eccleſię priuilegio aliter fieri oporteat.

¶ In feſto autem Circuncisionis, in Dominica in Albis, & in feſto Trinitatis, in feſtis Purificationis, Annunciationis, & Natiuitatis S. Marię: in feſtis Apoſtolorum, & Euangeliſtarum: S. Laurentij, & Dedicationis S. Michaelis Archangeli: de ſimplicibus occurrentibus fit commem. in Laudibus tantum: de Dominica vero, de octaua, & de aliis feſtis nouem lectio. in eiſdem occurrentibus non fit commem. eo modo, quo nec in feſto ſolenni alicuius loci vt dictum eſt ſupra: niſi eadem feſta occurrāt infra octa. Natiuitatis Domini, & Corp. Chriſti: de quibus octauis ſemper fit commemoratio quocunque duplici infra eas adueniente.

¶ De Dominicis, de octauis, & de feriis Aduentus, & Quadrageſimę commemo. fit in vtriſq; veſper. & Laudib. De feriis Quatuor temporum Vigiliarum, & Rogationum (quando de illis commemo. fieri debet) commemo. fit in laudib. tantum. De feſtis autem ſimplicibus: niſi in diebus ſupradictis occurrant, commemo. fit in primis tantum Veſp. & Laud. eo die quo in Calendario aſſignantur. De Dominicis vero & octauis commemo. fit in vtriſq; Veſp. & Laud. niſi in illis adueniat aliquod ex ſupraenumeratis feſtis.

¶ Cōmem. fiunt hoc mō. Poſt orōnē diei, in primis Veſpe. dicit aña, quę poſita eſt ad Magnificat, & in Laudib. quę poſita eſt ad Bñs in Cōi (ſi ꝓpriā nō habuerit) conueniens eius offō, cuius fit comme. Poſt añam dī Verſus, inde ſumendus vnde ſumpta eſt aña. ſ. poſt hymnū Veſperarū, & Laudū: deinde dicit orō. Si aña & Verſus feſti, de quo fit cōme. ſumenda eſſent ex eodem Cōi, vnde ſumpta ſunt in offō diei, in feſto cōmemorationis variantur: ita vt in Veſperis ſumantur ex Laudib. & in Laudib. ex Veſperis eiuſdem Communis: niſi aliter ſignetur. Si de tempore fiat com. de Dominica. ſ. vel de feria. Aña & Verſus ante orōnez eodē modo ſumantur ex Proprio de tēpore, ſi habuerit ꝓpriuz, alioquin de Pſalterio: oratio vero ex Proprio de tēpore.

¶ Quando fit commemor. de Dominica, vel feria, quę habet

propriam homiliam, nona lectio in officio diei nouem lec. legitur de homilia dominicę vel ferię: quę erit vel prima de homilia, vel tres ſimul in vna lectione coniunctę.

¶ Si in die in quo fit officium nouem lect. fiat comme. de feſto trium lect. nona lectio in officio nouem lect. legitur de feſto triū lect. ſi propriam habuerit: quod feſtum trium lect. ſi duas lectiones proprias habuerit: ex duabus fiat vna lectio, quę ſit nona in officio nouem lect. Quę lectio de ſancto non legitur quando de eo fit commemo. in dominicis, quę habent nonum ℞ſium, nec quando nona lectio legenda eſt de homilia dominicę vel ferię: vel octauę vt ſupra: nec in ferijs ⁊ alijs diebus, quando in officio diei leguntur tantum tres lectiones.

¶ Qñ ꝯtingit fieri plures comme. ſeruetur hic ordo. De duplici fiat ante dñicam: de dñica ante diē infra octauam: de octaua ante feſtū ſemiduplex: de ſemiduplici ante feriā Aduētus. Quadrageſimę, Quatuor tpm, Vigiliarū, ⁊ Rogationū: ⁊ de dictis ferijs ante feſtuꝫ ſimplex: niſi aliter ſignetur. De dñica, de octaua, de feſto ſemiduplici, ⁊ de ſctā Maria, qñ de ea fit cōm. in veſpe. pręcedentibus ſabbathum ꝑꝑ feſtum nouem lect. in ſexta feria occurrens, fiat ante feſtū ſimplex, qd celebrandum erat diebus prędictis, niſi eorum officio impediretur. De feſto ſimplici fit commemo. ante ſuffragia, ſeu communes commemorationes de Cruce, ſancta Maria, Apoſtolis, ⁊ pace: ac etiam ante commemora. conſuetam Tituli, vel patroni eccleſię, quę etiam pro ſui dignitate alijs ſuffragijs prędictis pręponeretur. De quibus ſuffragijs ⁊ communibus commemorationibus ſanctorum quomodo agendum ſit, habetur inferius propria rubrica.

De Tranſlatione feſtorum.

SI aliquod feſtū duplex occurrat in dñicis Aduentus, ⁊ in dñicis a Septuag. vſqꝫ ad dñicam in Albis. in vigil. Natiuitatis Dñi: infra octa. Epipha. in feria quarta Cinerū: in tota Maiori Hebdo. ⁊ infra octa. paſchę. in Aſcenſione Dñi, in diebus a Vigilia pentec. vſqꝫ ad feſtū Trinitatis incluſiue, in feſto Corp. Chriſti, ⁊ eius die octaua, transfertur in primā diem feſto duplici vel ſemiduplici non impeditā: exceptis tn̄ feſtis Natiuitatis ſancti Jo. Baptiſtę, ⁊ ſanctorū apl'orum Petri, ⁊ Pauli, quę in die octa. Corp. Chriſti celebrantur: excepto quoque feſto

ſolēni alicuius loci, quod in propria tm̄ eccleſia, ēt in aliquibus ex ſupradictis occurrens, vt in rub. de Commem. dictum eſt, celebratur. Si aūt feſtum Natiuit. ſancti Jo. Baptiſtę venerit in die Corp. Chriſti, transfertur in ſequentē diē cum comme. octa. Corp. Chriſti: & ſequētibus diebus fit offm̄ de eadez octaua Corporis Chriſti cum cōme. octa. S. Jo. Baptiſtę. Dies aūt octaua S. Jo. tunc veniens in die octaua Corp. Chriſti, non transfertur, ſed de die oct. S. Jo. Baptiſtę eo anno fit tm̄ commemo. in vtriſque veſper. & Laudibus, diei octauę Corporis Chriſti. Et id ſemper ſeruetur quando feſtum habens octauam transfertur: vt non ideo dies octaua transferatur: ſed ea die de ea fit commemor. quę alias erat octaua, ſi feſtum non fuiſſet translatum.

¶ Si in die octaua alicuius feſti habentis octauam, occurrat aliquod feſtum duplex ex maiorib. ſupra in rub. de Commemorationibus enumeratis, fiat de feſto cum commemo. diei octauę: ſi autem non fuerit ex prędictis feſtis, fiat de octaua, & feſtū transferatur in primam diem ſimiliter non impeditam.

¶ Si aliquod feſtum duplex infra octa. occurrens alio maiori feſto duplici impeditur, transferatur in primam diem ſimili nō impeditam, & in eo fiat commemoratio de octaua.

¶ Si in alijs Dn̄icis per annū a ſupradictis occurrat feſtū duplex, non transfertur, vt dictum eſt in rubr. de Commemoratiō.

¶ Feſtum ſemiduplex occurrens dieb. ſupradictis, & alijs Dominicis per annum, transfertur in primam diez ſimili feſto non impeditam, occurrens vero in Dominicis infra illas octaua in quibus fit de feſtis occurrentibus vt dictum eſt in rubri. de octauis, transfertur in ſequentem diem, cum commemo. octauę, quę ſi fuerit ſimili feſto impedita, prędictum feſtum ſemiduplex veniens in Dominica, transfertur poſt octauam.

¶ Si duo feſta nouem lectio. ſimul eodem die veniunt, fiat officium de digniori, ſeu de maiori: & quod minus eſt transferatur.

¶ Si plura feſta nouem lect. transferenda eſſent, prius transferatur duplex, quam ſemiduplex & inter plura duplicia, quod eſt dignius ſemper prius transferatur, & prius celebretur: alioquin ſi ſunt ęqualia, vnum ante aliud transferatur ſuo ordine.

¶ Feſtum ſimplex nunquam transfertur: ſed ſi de eo offm̄ fieri non poteſt, fiat commemo. vt dictum eſt in rub. de Commemorationibus.

rationibus: ſi autem venerit in diebus, in quibus de ſimplici nul la fit commemo. eo anno non fit de eo amplius.

¶ Si aliquod feſtum nouem lect. in quo annotatuȝ eſt fieri cõme. alicuius ſancti, transferatur pp aduenientem Dñicam, vel aliud feſtum maius: non tamen transfertur cum illo commem. illius ſancti in eo aſſignata: ſed dicta commem. fit die ſuo in Dominica, vel alio feſto, in quo fieri poſſit cum ſua nona lectione: ſi propriam de vita ſancti habuerit: feſtum vero noueȝ lect. trãsfertur ſine vlla amplius commemo. feſti ſimplicis prędicti. Quod etiam ſeruatur in commemo. occurrentibus in vigilus: cum de vigilia veniente in Dominica, fit in ſabbatho: tunc. n. comme. feſti ſimplicis non fit in Officio vigilię: ſed in Dominica.

De Concurrentia Officij.

Concurrentia officij attendenda eſt ſemper in ſecundis veſpe. qũo ſit ordinandum officium cum ſequenti die. Itaque cum dicitur officium aliquod cum alio concurrere, intelligitur de prędecedenti in ij. Veſp. cum ſequenti in primis Veſp. vt de bodierno in Veſperis cum ſequenti in craſtino.

¶ Duplici ergo in ſecundis veſpe. concurrente cum alio ſequẽti duplici, regulariter a Capitulo fit de ſequenti cum commem. prędecedentis: niſi aliter in proprijs locis annotetur.

¶ Duplici vero concurrente cum feſto ſemiduplici, cum Dñica: cum die infra octauam: cum feſto ſimplici: ⁊ cum officio S. Marię in ſabbato: omnia in ſecundis Veſperis de duplici, cum commemoratione illorum.

¶ Duplici ẽt concurrente cum feria, vel potius ſequente feria: oĩa de duplici ⁊ nihil de feria ſequenti. Sed ſi feſtum celebretur in Aduentu, Quadrag. ⁊ Quatuor temporib. fit ſemper comme. de feria, non ratione concurſus cum ſequente feria, vt infra dicetur. Idem dicendum de feſtis ſimplicib. venientibus cuȝ feſto nouem lect. ⁊ de quibus etiam commemo. fit nõ rõne concurſus: ſed quia eodem die veniunt, vt dictum eſt in rub. de Commemo.

¶ Semiduplici feſto, Dñica, ⁊ die infra octa. cõcurrentib. cum ſequenti duplici, omnia de duplici cum comme. illorum: niſi duplex fuerit ex numero maiorum quę ſupra in rub. de Comme. numerata ſunt, in quib[9] nulla fit cõme. prędecedentis. Semiduplici feſto concurrente cum ſequenti alio ſemiduplici: cum Dñica,

vel

vel cum die infra octauam, a Capitulo fit de ſequenti, ⁊ comme.
pręcedentiſ. Semiduplici autem feſto concurrente cum ſequen
te feſto ſimplici, vel cuꝫ officio S. Marię in ſabbato, omnia de
ſemiduplici, cum comme. ſequentis. Semiduplici concurrente
cum ſequente feria, nihil de feria: vt dictum eſt ſupra.

¶ Dñica cõcurrente cũ ſequẽti feſto ſemiduplici, ⁊ cũ die infra
oct. vel cũ feſto ſimplici, oĩa de dñica cũ cõme. ſequentiſ: niſi alr
ſignetur. Dñica concurrente cum feria, nihil de feria, vt ſupra.

¶ Die infra octauã concurrente cum ſequente dñica, vel ſemi-
duplici, a Capitulo de ſequenti, cum comme. oct. Si duę octauę
ſimul concurrant, vt octaua S. Jo. Baptiſtę cum octa. Corpo
ris Chriſti, vel e contra: ⁊ octaua S. Laurentij cum octaua Aſ-
ſumptionis S. Marię, totum off. fit de digniori cuꝫ commemo.
alterius: niſi dies octaua minus digni veniat infra octa. alte-
riꝰ: tunc. n. totum off. fit duplex. de die octa. cum commemo. diei
infra octauam. Dies infra octa. cum ſimplici proprię non ha-
bet concurſum: qꝛ in ſequenti die infra octa. non fit de ſimplici,
niſi commemoratio: quę ⁊ eadem ratione in pręcedenti die in-
fra octa. fieri debet. Dies infra octa. cum feria nullum habet cõ
curſum: quia de feria nihil fit, niſi infra octa. veniat aliqua ex ſu
pradictis feriis Aduentus quadrag. ⁊ Quatuor temporum: de
quibus infra octa. fiet tantum commemoratio.

¶ Die octaua concurrente cum alia die octaua, a Capitulo fit
de ſequẽti, excepta octaua. Nat. Dñi, cũ oct. S. Stephani, ⁊ oct.
Corp. Chriſti, cum octa. S. Joannis Bap. in quibus de ſequen-
ti fit tm̃ comme. Die octaua concurrente cum ſequenti duplici
ẽt tranſlato, a Capitulo fit de ſequenti cum comm. oct. exceptis
diebus octa. Epiph. Paſchę, Aſcenſio. pentec. ⁊ Corpo. Chriſti:
in quibus fit tantum commemo. de ſequenti. Si autem ſequens
feſtum etiam trãſlatum fuerit ex ſolennioribus ſupra enumera-
tis in rubr. de Commemorationibus, totum off. fit de ſequenti
cum commemoratione octauę.

¶ Simplex cum alio non poteſt concurrere in ſecundiſ Veſp.
(licet cum ipſo poſſit eſſe ꝯcurſus in primiſ veſpe.) quia non ha-
bet ſecundas veſpe. ſed eius off. terminatur ad Nonam: ⁊ dein-
ceps nihil fit de eo, nec comme. Si ſequatur aliud ſimplex, pſal-
mi erunt ſecundum feriam occurrenteꝫ in pſalterio ad veſp. ⁊ a

capitulo fit de ſequenti ſimplici ſiue vlla cõmme. pręcedentis. Si ſequatur officiũ nouem lectio. Veſperę totę erunt de eo ſine vlla ſimiliter cõmemoratione ſimplicis p̃cedẽtis: ſi nullũ feſtũ ſequat̃ ſubintrat officium de Tpe, ⁊ veſperę totę erunt de feria.

¶ Feria non poteſt concurrere cum alio in ſecundis Veſperis, neque cum ipſa poteſt eſſe concurſus in primis Veſperis: q̃ eius officiũ incipit, ⁊ deſinit, vbi deſinit, ⁊ incipit quodcunq̃ aliud officiũ: Quãuis proprie, ſi ei dandum eſt principiũ ſequente feria poſt aliã feriã, eius officiũ incipiat a Matutino, terminatur tñ ſequente alia feriã ad Complet. ⁊ ideo ſi feria ſequatur aliã feriam. in Veſpe. pręcedentis ferię nihil fit de ſequenti, quo ad ea q̃ in ſequenti feria ſunt propria. Verbi gratia, ſi in Veſpe. ferię tertię añ feriaʒ 4. Cinerum, fiat de feria: in Veſpe. ferię tertię d. oratio. Dñicę p̃cedentis, non autem ea quę eſt propria in ſequẽti feria quarta Cinerũ, nec añ oratioẽ dicũtur Preces, q̃ dicẽdę ſunt in dicta feria quarta cinerum. Qđ ẽt fit qñ feria per annũ pręcedit feriã Quatuor tporũ, ⁊ Vigiliarũ. Hac ẽt ratione ſuperius dictũ ẽ in cõcurrentia, aliorũ officiorũ, cũ feria nullum officiũ cõcurrere, ⁊ nihil fieri de feria pręcedẽti adueniente alio officio: ſi autem de ea aliqñ cõmme. fieri debet, nõ fit ratione cõcurſus: ſed q̃ eo die quo officiũ feriarum Aduentus, Quadrageſimę, Quatuor tporũ, Vigiliarũ, ⁊ Rogationũ impedit, illaruʒ cõme. rõne tporis ex p̃cepto Eccl'ię p̃termitti non debet.

¶ Cum vero occurrit vt feſtuʒ ſimplex veniat in feria quarta ⁊ ſexta quatuor tporũ, in feria quarta Cinerum, ⁊ in Vigiliis, quę ieiunantur, Veſperę antecedentes erũt de feria cõi per annũ, nõ autem de ſequẽti: vt dictũ eſt cũ cõmme. feſti ſimplicis in ſequenti feria occurrentis. Qđ ideo nõ fit, q̃ ſequens feria habeat primas Veſperas, ſed quia cum feſtum ſimplex in ſequenti die non habeat officium propter feriam prędictam in ea occurrentem, nec etiam conuenit illud habere Veſperas p̃cedentis diei.

De officio ſanctę Marię in Sabbatho.

IN omnibus ſabbathis per annũ extra Aduentũ, Quadrageſimã, ⁊ Quatuor tempora, ⁊ niſi officium fieri debeat de Feria propter Vigiliã in ſabbatho occurrentem, vel pp Hiſtoria primo ponẽda, vel propter officiũ Dñicę 23. poſt Pentecoſten in officio ferię aliqñ ponendũ, vt in rubrica de dñicis dictũ eſt,

eſt, ac niſi fiat officiū nouem lectionū, vel de octaua Paſche, & Pentecoſtes, ſp fit oficiū de S. Maria: quemadmodū circa finem Breuiarij diſponitur. Si autem in ſabbato occurrat feſtum ſimplex, fit officiū de ſancta Maria: & de feſto ſimplici fit tantum commemoratio.

¶ Cum vero de ea ſupradictis diebus officium fieri nō pōt, nulla tunc fit commem. de ſancta Maria propter ſabbathum: ſed tantum in ſemiduplicibus, quando eius officium paruum non dicitur: fit conſueta eius commemoratio per annum poſita in Pſalterio poſt Veſperas ſabbathi.

¶ Eius officium in ſabbatho incipit feria ſexta, ad modum feſti ſimplicis, a Capitulo, & terminatur ad Nonam ſequētis diei ſabbathi. Si autem feria ſexta fuerit officium nouem lect. in Veſperis fit tantum de ea comme. cum antiphona, verſu, & oratione, quę habetur in officio eius in ſabbatho.

¶ Ad Matutinum poſt Inuita. & Hymnum de S. Maria, dicitur vnū nocturnū cum duodecim pſalmis ferialibus, verſus, tres lectiones, quarum prima & ſecunda ſunt ex Scriptura de tempore, & alia omnia tam in Matutino, quam in Laudibus, & Horis, vt in officio S. Marię in ſabbatho aſſignatur.

¶ Dicuntur preces Dñicales ad Primam, & Complet. & fiunt ſuffragia conſueta de Apoſtolis, & Pace, & Tempore paſchali ſola comme. de Cruce, vt in ſecūda feria poſt oct. Paſchę. Poſt Nonam nihil fit de ea, niſi conſueta eius commemoratio cum alijs ſuffragijs, quando agenda eſt in officio de Dominica.

De ordinando Officio ex prędictis Rubricis.

SI quis velit ex ſupradictis rubricis ordinare officiū occurrētis diei videat in Calenda. & in Tabula feſtorū mobiliū, de quo fiat officiū ſequēti die: & vt inuenerit eſſe faciendū, ſic ordinabit illud in veſperis & alijs Horis nocturnis & diurnis.

¶ Si ordinandū ſit officiū de tempore, id eſt de Dñica, vel feria, recurrendū eſt ſemper ad Pſalteriū; vbi ordinate ponitur quod eſt cōmune officiū de Tpe, cū diſtributione pſalmorum, & ad propriū de tpe, vbi lectiones Rñſoria, quędā añę, & orationes ponuntur, quę deſunt in Pſalte. Inuitatoriū, hymni, capitula, verſus, Reſponſoria breuia, & antiphonę, quę diuerſis temporibus ponuntur in Proprio, dicuntur loco eorum quę ſunt

 in

in pſalterio: cum vero propria non fuerint, dñr vt in pſalterio.

¶ Si officium ſit ordinandum de ſancto, recurrendum eſt ſem per ad commune Sanctorum: niſi proprium habeat in proprio Sanctorum, vbi pro qualitate feſti, ſi nouem lect. ideſt duplex vel ſemiduplex fuerit, omnia ordinate ponunt: illis exceptis, que propria ſuis locis habentur.

¶ Si feſtum fuerit trium lect. (nocturno ferie, ⁊ lectionib⁹ exceptis) oīa de eodē Cōi ſumuntur. Tres lect. primi nocturni in officio nouem lect. ⁊ prima ⁊ ſecunda lectio, vel prima tantum in feſtis trium lectio. ſumuntur de Scriptura in officio de tempore. Que vero proprie, aut de communi Sanctorum in feſtis aſſignantur: ex proprio vel communi ſanctorum requirantur.

¶ In maioribus ſolennitatibus, ⁊ feſtis per annum: totum off. ordinatur: vt in proprijs locis ponitur.

¶ In feſtis B. Marie (omiſſis his, que propria in illis habentur) hymni, nouem pſalmi: ⁊ alia quedam requirenda ſunt ex communi eius off. paruo, circa finem Breuiarii.

¶ Modus inchoandi officium, dicendi Inuitatorium: hymnos: antiphonas, ⁊ verſus habetur in principio pſalterii.

¶ Cum vero antiphone duplicande ſunt: dicuntur integre ante pſalmos: ſicut in fine pſalmorum.

¶ Modus dicendi abſolutiones, ⁊ Benedictiones ante lectiones, legendi, ⁊ terminandi lectiones: dicendi ℟ia poſt lectiones: ac Reſponſoria breuia poſt capitula, habetur in prima dominica de Aduentu.

¶ Quomodo ſit inchoandum ⁊ terminandū officium per horas, habetur in pſalterio.

¶ Mōo terminandū per aīas B. Marie, hr̄ in fine Completo.

¶ Sed vt hec oīa facilius habeantur, poſite ſunt ſequentes rubrice de ſingulis horis: earūq3 partib. diſtincte cognoſcendis.

De Matutino.

AD Matut. hec per ordinem regulariter dñr ſm diuerſitatem officii: niſi aliter in quibuſdā dieb⁹ annotetur. Pr̄ nr̄. Aue Maria. Credo. oīa ſecreto: deinde clara voce hebdomadarius dicit: Domine labia mea ⁊c. pollice ſignando ſibi os ſigno crucis: Deus in adiutorium ⁊c. manu extenda ſignando ſe ſigno crucis a fronte ad pectus ⁊ a ſiniſtro humero vſque ad dex=

dextrum: cum Gloria pa. ⁊ aliis vt in principio pſalterii. Dein de dr̄ Inuitatorium conueniens offō de Tempore, vel ſancto: quod dicitur cum pſal. Venite eo modo quo in principio pſalterii deſcribitur. dicto pſalmo, ⁊ repetito Inuitatorio, dr̄ hymnus: qui officio de tempore, vel de ſancto conuenit.

¶ Poſtea in duplicib. ⁊ ſemiduplicib. dñr nouem pſalmi: ſed in dñicis plures, vt in pſalterio: cum ſuis añis, ⁊ verſib. quę tēpori vel feſto conueniunt: ⁊ totidē lcōnes cū octo R̄iis: aliqñ cū nouē, vt ſuis locis ponitur, per tres noctur. diſtinctos: hoc modo.

¶ In primo noct. dñr tres pſalmi, cum tribus añis: poſt ſingulos pſalmos vna aña: ſed tpe paſchali. i. a dñica in Albis vſque ad pentec. prętérquam in offō Aſcenſionis Dñi: tres pſalmi cuiuſq; nocturni dñr ſub vna aña: ⁊ in fine pſalmorū poſt vltimā añam cuiuſq; nocturni dicitur verſus. Poſtea Pr̄ nr̄. Et ne nos. Abſolutio. Exaudi. Benedictio. Benedictione perpetua: ⁊ alię ad ſingulas lectiones vt in prima Dñica de Aduentu ordinantur. Deinde leguntur tres lect. de Scriptura, quę per ordinem in offō de Tpe occurrunt: niſi alię aſſignentur: ⁊ ad ſingulas lect. dr̄ vnum R̄. iuz conueniens offō: ſi de tpe, vt in proprio tpis: ſi de ſancto, vt in proprio ſcōrum: alioquin vt in cōi, ēt ſi lectiones primi noctur. ſint de ſcriptura officii de tempore.

¶ In fine vltimi R̄ii cuiuſq; nocturni dr̄ Gloria pat. cuz repetitione partis R̄ii: eo modo quo dicitur in prima dominica de Aduentu, primo R̄io illius Dominicę excepto.

¶ In ſecundo nocturno dicuntur alii tres pſalmi, ⁊ Antiphonę, Verſus, Pater noſter, Abſolutio, Ipſius, ⁊ eius conſequentes Benedictiones: vt in dicta prima Dominica de Aduentu habentur: tres lectiones de aliquo ſermone: aut de vita alicuius Sancti: ⁊ ad quamlibet lectionem vnum Reſponſorium Officio conueniens.

¶ In tertio nocturno alii tres pſalmi, cum antiphonis: vt ſupra: poſt tertiam antiphonam, Verſus, Pater noſter, Abſolutio, A vinculis, ⁊ Benedictiones conſequentes ad ſingulas lectiones, quę erunt de homilia Euangelij de tempore, vel de feſto, ſecundum qualitatem officii: vt in eadem prima Dñica de Aduentu. Poſt ſeptimam ⁊ octauam lect. dicitur R̄ium officio conueniens: aliquando autem dicitur etiam poſt nonā lect. vt

ſuis

ſtis locis dicit, ⁊ in fine vltimi Rñſorii, aut octaui, aut noni, dicitur Gloria patri, vt ſupra. Si non dicitur nonum Reſponſorium, poſt vltimam lectionem dicitur hymnus, Te Deum.

¶ In officio trium lectionū. Ad Matutinū, Pater noſter, Aue Maria, Credo, Domine labia ⁊c. Inuitatorium, ⁊ hymnus in feriali officio de feria, ſi nō ſint in proprio de tpe, dñr vt in Pſalterio: in feſtis, de feſto, vt in Cōi ſanctorum: deinde nocturnum ferię, vt in pſalterio, ideſt duodecim pſalmi, cū ſex Antiphonis: ⁊ tempore Paſchali cum vna Antiphona, qui dicuntur tam in officio feriali, quam in feſtis ſimplicibus.

¶ Poſt pſalmos, ⁊ antiphonas dicitur Verſus: in feriali officio, vt in pſalterio: in feſtis, vt in Cōi ſanctorum: qui in feſtis ſumitur, ſecundum ferias, ex nocturno Communis, vnde ſumuntur Reſponſoria: vt dī infra in rubricis, de Verſibus, ⁊ Reſponſoriis. Poſt verſum, dī Pater noſter, Abſolutio, ⁊ Benedictiones: vt habetur infra in rubrica de Abſolutionibus ⁊ Benedictionibus. Tres lectiones (ſi non adſit homilia) ſingulę in officio feriali dicuntur, de Scriptura, quę eo die occurrit in ꝓprio de Tpe: ſi adſit homilia, ſingulę tres de homilia. In feſtis, prima ⁊ ſecunda, de eadem ſcriptura: tertia de ſancto.

¶ Si fuerint duę lectiones de ſancto: prima tantum erit de Scriptura: reliquę de ſancto.

¶ Poſt ſingulas lectiones in feriis extra tempus Paſchale, dicitur vnum Rñſorium, ita vt dicantur tria reſpōſoria. Tempore vero Paſchali: ⁊ in feſtis duo tantum Rñſoria dicuntur, ſcilicet poſt primam, ⁊ ſecundam lectionem tantum: In fine vltimi Reſponſorii, ſecundi ſcilicet, aut tertii, dicitur Gloria patri, cum repetitione partis Reſponſorii. Quę Reſponſoria in Officio de ſanctis, ſumuntur ex Communi ſanctorum: in feriali Officio ex Dominicis, quando propria per ferias non diſtribuuntur, ordine deſcripto in rubrica de Reſponſoriis. Quando non dicitur tertium Reſponſorium, poſt tertiam lectionem dicitur Hymnus, Te Deum.

De Laudibus.

AD Laudes, Deus in adiutorium ⁊c. dicūtur pſalmi ⁊ canticū Benedicite, vel aliud: vt habetur in feriali officio extra tempus paſchale, cum Antiphonis officio conuenientibus.

Qui

Qui pſalmi, & canticum in Dominicis per annũ, exceptis Dominicis a Septuageſima vſq; ad Dominicam palmarum incluſiue, & in feriali officio temporis paſchalis, ac in feſtis tã nouem quam trium lectionum, dicuntur de Dominica, vt in pſalterio. In pdictis vero Dñicis a Septuageſima vſq; ad Dñicã palmarũ incluſiue dicũtur vt ſuis locis ponit. In feriali officio per annum, extra tempus paſchale, dicuntur vt in pſalte.

¶ Antiphonę in Dominicis quando proprię non aſſignãtur, dicuntur vt in pſalterio. In feſtis nouẽ & trium lectionũ, ſi non adſint proprię dicuntur de Communi. poſt pſalmos dicitur Capitulum, Hymnus, Verſus, Antiphona ad canticum Benedictus, cum eodem Cantico, & Oratio: omnia pro qualitate: Officii, de Tempore vel de feſto.

¶ Preces quando dicendę ſunt, dicãtur ante primam orationem. Cõmemorationes vero de Cruce, de ſancta Maria, Apoſtolis, & Pace, ſimiliter quando dicendę ſunt, poſt orationem, niſi alia commemoratio feſti ſimplicis occurrat, quę ſemper prędictas commemorationes pręcedit, de quibus infra in propriis rubricis dicitur.

¶ Ante orationẽ d', Dñs vobiſcum, & Oremus: poſt vltimam orationẽ repetitur. Dominus vobiſcũ. Deinde, Benedicamus domino: & verſus Fidelium animę, Pater noſter. Dñs det nobis ſuam pacem: & Antiphonę beatę Marię, vt habetur in fine Completorii, ſi tunc diſcedendum ſit a Choro, alioquin in fine vltimę Horę, niſi ſequatur Miſſa, vel officium Defunctorum, aut Litanię, vt in propria rubrica dicetur.

De prima.

AD Primam, Pater noſter, Aue Maria, Credo ſecreto, Deus in adiutorium, &c. Hymnus. Iam lucis.

¶ Deinde inchoatur antiphona, quę conuenit: quę in feſtis ad omnes Horas ſumitur ex laudibus per ordinẽ, quarta prętermiſſa. In aliis ſeruetur rubrica inferius poſita de Antiphonis. Poſtea dicuntur pſalmi, qui in dominicis & feriis dicuntur vt in pſalterio, In feſtis autem, & tempore Paſchali, tres tantum, vt etiam ibi annotatur.

¶ Poſt antiphonas dicitur capitulum, Regi ſeculorum. In feriali officio extra tempus paſchale d' Capitulum, Pacẽ. deinde

inde Reſium breue, Chriſte fili Dei viui, ⁊c. Poſt Reſiuz bre. in officio duplici, ⁊ infra octauas ſtatim dr̄ oratio, Dn̄e Deus oḿs: in alio officio non duplici dicitur Kyrie eleiſon, cum reliquis precibus, oīa vt in pſalterio: vbi quando aliquis ſolus dicit officium, ſemel tm̄ dicit: Cōfiteor omiſſis illis verbis: Tibi pater, vel vobis fratres, ⁊ te pater, ⁊ vos fratres: qđ etiaz ſeruatur, qn̄ dicitur ad Completorium. In feriali officio quando dictę ſunt preces ad Laudes: adduntur alię pręces, vt ibi in pſalterio.

¶ Poſt orōnem, ī Choro legitur Martyrologiuz: deinde dicit Precioſa cū reliq. Quę ēt dicant ab ijs qui extra Chorum nō legerint Martyrolog. in fine ad Abſolutionē Capl'i ī feſtis, dicit Capl'm Nonę: Alio tpe tam in Dn̄icis, quam feriis, vt in pſalte.

De Horis, Tertia, Sexta, ⁊ Nona.

AD Tertiam, Sextam, ⁊ Nonam: ante ſingulas horas dr̄ Pr̄ nr̄. Aue Maria. Deus in adiuto. Hymnus, ⁊ pſalmi; vt in pſalterio. Añę ſm officij qualitatem ordine quo ſupra: Dictis pſalmis, poſt añam dr̄ Capitulum ⁊ Reſium breue p qualitate officii: quę in Dn̄icis ⁊ ferijs, qn̄ nō habentur ppria in proprio de tpe, dicuntur vt in pſalterio: in feſtis ſi in proprio Scōrum nō ſint ppria, ſumuntur de Cōi. Poſt Reſium breue dicitur oratio quę habetur in proprio de tpe: ſi autem fit de ſctō, vt in proprio Sanctorum: alioquin vt in Communi.

¶ Poſt orationem repetitur, Dn̄s vobiſcum: ⁊ dicitur, Benedicamus Dn̄o: Fidelium animę: ⁊ Pater noſter, ſecre.

De Veſperis.

AD veſpe. Pater nr̄. Aue Maria. Deus in Adiuto. ⁊c. Deinde dicuntur quinqz pſalmi, cū quinqz añis, vt in proprio, aut Cōi Sāctorum ſignantur. In Dn̄icis autem, ⁊ Feriis añę: ⁊ pſalmi ſemper dicuntur vt in ſpalter. vbi Tpe paſchali pſalmi dicūtur ſub vna antiphona niſi alię proprię Antiphonę, vt in Dominicis Aduentus, aſſignentur.

¶ Poſt pſalmos, ⁊ antiphonas dicitur Capitulum, hymnus, verſus, aña ad Magnificat cum eodem cantico, ⁊ Oratio, oīa de Tempore, vel ſancto pro qualitate officii.

¶ Preces quando dicendę ſunt, dicuntur ante orationem: Cōmemorationes vero de Cruce, S. Maria, Apoſtolis, ⁊ pace poſt eam, vt infra in propriis rubricis dicitur.

De Completorio.

AD Complet. abſolute dicitur lectio breuis, vt in pſalterio: deinde Pater noſter: Cõfiteor: Miſereatur: Indulgentiã: Conuerte: Antiphona: Pſalmi: Hymni. Capitulum: Reſponſorium breue: Canticũ cũ antiphona: omnia vt in fine pſalterij: & poſt eã in duplicibus, & infra octauas dicitur Oratio: in alio officio non duplici ante orationem dicitur Kyrie eleiſon cum reliquis precibus: vt ibidem in pſalterio.

¶ Poſt verſum Benedicat & cuſtodiat nos &c. dicitur vna ex antiphonis B. Marię, cum verſiculo & Oratione, vt ibidem: & dicto verſu Diuinum auxilium, dicitur ſecret. Pater noſter. Aue Maria, & Credo.

De Inuitatorio.

INuitatorium ſemper dicitur in omni officio ad Matutin. cum pſalmo, Venite: ordine in principio pſalterii deſcripto: ſed variatur pro officij qualitate, vt in pſalterio, & in proprio de tempore, ac in proprio & Communi ſanctorum.

¶ Non dicitur in die Epiphanię, nec in triduo ante paſcha, vt ſuis locis dicitur: nec in officio Defunctorum per annum, excepto die Commem. omnium fidelium Defunctorum, & pręſente corpore.

De Hymnis.

HYmni ſemper dicuntur in qualibet hora, pręterquam in triduo ante paſcha vſque ad Sabba. in Albis incluſiue: & pręterquam in officio defunctorum.

¶ Ad Matut. hymnus dicitur poſt pſalm. Venite: repetito Inuitatorio, pręterquam in die Epiphanię. Ad Laudes, & Veſp. dicitur poſt Capitulum: ad Horas ante pſalmos & antiphonas, ad Cõpletorium poſt pſalmos & antiphonam.

¶ Dicuntur autem in officio de Tempore, vt in pſalterio, quãdo proprij hymni in proprio de Tempore non adſunt: qui hymni de pſalterio, in dominicis, & ferijs aſſignati dicuntur ab octaua pente. vſque ad Aduentũ (Dominica infra octauam Corp. Chriſti excepta) & ab octaua Epiph. vſque ad Dominicam primam Quadr. excluſiue. In officio de Sanctis dicuntur vt in Communi Sanctorum: niſi proprij in proprio ſanctorum habeantur.

¶ In Natiuitate Domini & vſque ad Epiph. in feſto Corp. Chriſti, & per octauã, & quandocunque fit officium ſanctę Marię tam nouem quã trium lect. etiam tempore paſchali, in fine omnium hymnorum (pręterquam in fine hymni. Aue maris ſtella) dicitur Gloria tibi domine,

Qui

Qui natus es de Virgine: vt in eius officio paruo, etiã ſi dican tur hymni de ſanctis, qui infra octauas prędictas celebrantur: dummodo Hymni de Sanctis ſint eiuſdem metri.

¶ In Epipha. dñi, ⁊ per totam octa. ac in feſto Transfigura. in fine omniũ hymnorũ dicit Gloria tibi dñe, q apparuiſti hodie.

¶ A dominica in Albis vſque ad Aſcenſionem in fine omnium hymnorum dicitur Gloria tibi domine, Qui ſurrexiſti a mortuis: etiam in feſtis Sanctorum eodem tempore paſchali occurrentium: dummodo hymni ſint eiuſdem metri.

¶ Ab Aſcenſione autem vſq; ad pente. dr̃ Gloria tibi dñe, Qui ſcandis ſuper ſydera, ſimiliter etiam ⁊ in feſtis occurrentibus.

¶ In pentecoſte vero ⁊ per octauam dicitur Gloria patri domino, Natoque qui a mortuis ⁊c. Alijs temporibus terminantur hymni, vt ſuis locis ponitur.

De Antiphonis.

AD omnes horas ſemper cum pſalmis dicuntur Antiphonę vel vna vel plures pro diuerſitate officij, ⁊ horarum.

¶ Si de tpe fiat officiũ, ideſt de dñica, aut feria, dñr Añę, vt in pſalterio, quę cum pſalmis poſitę in Veſperis dñicę, ⁊ feriarũ, in Completorio, ac in nocturnis (ẽt qñ fit offm̃ de feſto triũ lect. ideſt ſimplici) nunquã mutantur niſi tpe paſchali, quo tpe dicitur vna tm̃ Aña, Haleluiah; excepto tpe ẽt Aduentus; quo tpe ad veſperas ⁊ nocturnos dominicę ponuntur proprię antiphonę. In Laudibus ⁊ alijs Horis mutantur pro diuerſitate temporum: vt in proprio de tempore habentur, cum vero non aſſignantur, ſemper dicuntur quę poſitę ſunt in pſalterio.

¶ Añę quę in proprio de Tpe ſabbato ponuntur ad Magnificat pro prima dominica alicuius menſis, ſumendę ſunt ex ea dominica, quę eſt propinquior Calendis: vel eſt in Calendis illius menſis, vt ſupra in rub. de dominicis, ac etiam in rubri. menſis Auguſti dicit: ⁊ ſemper in ſabbato ponitur antiphona ad Magnificat, quę cõtigua eſt libro Scripturę in dominica ponẽdo.

¶ In feſtis nouem lect. ad veſp. dñr añę de Laudib. niſi proprię in veſperis aſſignentur. Ad Horas ſimiliter, tã in offõ de tẽpore quam de Sanctis, quando habentur proprię in Laudibus, ⁊ alię proprię non fuerint ad Horas, ſumuntur ex Laudibus quarta pretermiſſa, hoc ordine. Ad primam, prima: Ad Tertiam,

tiam, ſecunda. Ad Sextam, tertia: Ad Nonam quinta.
¶ In ferijs Aduentus, quę non habent ad Horas proprias antiphonas, ſumuntur ex Laudibus dominicę pręcedentis. Ubi vero in Laudibus feriarum Aduentus fuerint proprię: ſumuntur vt dictum eſt, ex ipſis laudibus feriarum proprię.
¶ Tempore paſchali, in officio tam nouem, quam trium lect. pſalmi nocturnorum cuiuſlibet nocturni, dicuntur ſub vna antiphona, quę officio conuenit, vt ſuis locis ponitur.
¶ In duplicibus ad Veſper. Matut. & Laudes tm̃ antiphonę dicuntur ante pſalmos integrę: & poſt pſalmos integrę repetũtur: in alijs Horis, & in officio non duplici, in principio pſalmi inchoaſ tm̃ antiphona, deinde ĩ fine integra dicitur. Et qñ aña incipit ſicut p̃s, poſt inceptã añam dicatur quod ſequitur ĩ pſalmo ſine repetitione principij, ab eo loco vbi deſinit antiphona.
¶ Antiphonis proprijs, tam in officio de tempore, quam de Sanctis ſemper cedunt, quę habentur tam in pſalterio, quam in Communi ſanctorum.
¶ Quando fit aliqua commem. ſemper dicitur antiphona ante orationem cum verſu quę ſumitur ex officio, quod conuenit ei, de quo fit commemoratio: ita vt in Veſperis ſumatur antiphona quę aſſignatur ad Magnificat, in Laudibus quę ad Benedictus, cum verſibus qui habentur poſt Hymnum.
¶ Antiphonę ſanctę Marię poſitę in fine Completorij, dicuntur vt inferius in propria rubrica dicitur.

De pſalmis.

PSalmi in offõ de tp̃e, per oẽs Horas, in dñicis & Ferijs dicuntur eo modo quo diſtributi ſunt in pſalterio: niſi aliqñ aliter in proprio de tp̃e ſignentur. In feſtis autẽ dicuntur, vt in proprijs locis ſignantur: alioquin vt in Communi Sanctorũ.
¶ Pſalmi ad Laudes de dñica cũ cantico Benedicite, dicuntur in omnibus feſtis per annum, & in ferijs temporis paſchalis.
¶ Pſalmus, Confitemini, dicitur ad primã cũ alijs pſalmis in pſalterio aſſignatis in oĩbus dominicis (quando offm̃ fit de dominica) a tertia dominica poſt pentec. incluſiue vſq; ad Natiuitatẽ domini excluſiue: & a ſc̃da dominica poſt Epiph. incluſiue, vſq; ad Septuag. excluſiue: a Septuageſima autem incluſiue vſq; ad paſcha excluſiue, eius loco dicit pſalmus, Dominus regna-

gnauit: ⁊ pſal. Confitemini: tunc dr̃ ad Laudes poſt pſalm. Miſerere: vt ſuo loco dicit. In Dn̄icis vero Tp̄is paſchalis a Dominica in Albis incluſiue vſque ad Aſcenſio. excluſiue, dicuntur tantum tres pſalmi ſicut in feſtis: addito ſymbolo Athanaſij. Alij pſalmi per ſingulas ferias diſtributi ad primaȝ, dicunt ſinguli loco pſalmi, Confitemini: in feriali tm̄ offō, quando de feria agitur extra tēpus paſchale. In feriis vero tp̄is paſchalis, in feſtis per annum, ⁊ in ſabbato, ſiue de ſancta Maria, ſiue de feria fiat officium, dicuntur tantum tres pſalmi: ſ. Deus in nomine tuo. Beati immaculati, ⁊ Retribue: etiam ſi feſtum duplex celebretur in Dominica.

¶ In Dominicis autem, quando officium fit de Dominica, poſt pſalmos additur ſemper ſymbolum Athanaſii, Quicunqȝ, vt infra in propria rubrica dicetur.

¶ Pſalmi Horarum, ſcilicet ad Tertiam, Sextam, ⁊ Nonam, ⁊ ad Completorium, nunquam mutantur, vt in pſalterio, ſiue de ſanctis, ſiue de Tempore fiat officium.

¶ Pſalmi de Dominica ad Veſp. vt plurimum dicuntur in veſper. feſtorum excepto vltimo qui mutatur: cum vero aliter fit ſuis locis annotatur. In Veſper. infra octa. dicuntur pſalmi, vt in ſecundis Veſp. feſti, exceptis primis Veſp. diei octauę, in quibus dicuntur, vt in primis Veſp. feſti.

¶ In fine pſalmorum ſemper dicitur Gloria patri, pręterquaȝ in pſalmo, Deus Deus meus ad te de luce vigilo: ⁊ in pſal. Laudate Dominum de cęlis, in quibus dicitur tantum in fine vltimi pſalmi, ante Canticum Benedicite, ⁊ ante Capitulum. Pręterea non dr̃ in triduo Maioris Heb. ante paſcha, nec in officio Defunctorū, cuius loco pro Defunctis dr̃, Requiē ęternaȝ ⁊c.

De canticis.

Cantica dicūtur in officio de tempore, tam de Dominicis, quam de Feriis, vt in pſalterio diſtribuuntur ad Laudes, Veſperas, ⁊ Completorium.

¶ In feſtis, ⁊ Tempore paſchali ad Laudes ſemper dicitur Canticum, Benedicite, vt in Dominica, ⁊ in fine eius non dicitur Gloria patri, ſicut in aliis Canticis dicitur, nec reſpondetur, Amen. Alia cantica ferialia, vt in pſalterio, ad Laudes non dicuntur niſi quando officium fit de feria extra tempus paſchale.

¶ Canticum

¶ Canticum Benedictus, Magnificat, & Nunc dimittis, ſemper dicuntur ſuo loco, vt in pſalterio.

De Verſibus.

Verſus ſemper dicuntur ad Matut. poſt vltimum pſal. & antiphonam nocturnorum, ſiue in officio dicantur tres nocturni, ſiue vnus. Ad Laudes & Veſperas, Verſus dicit poſt Hymnum. ad horas dicitur in Reſponſorio breui, poſt repetitionem partis Reſponſorij, dicto Gloria patri.

¶ In paſcha Reſurrec. & per eius octauam vſque ad ſabbatū in albis incluſiue, in Nocturno tantum dicitur verſus, in alijs Horis non dicitur, vt ibi.

¶ Quando fit aliqua commem. ſemper poſt antiphonam eius, de quo fit commemoratio, dicitur Verſus, qui in eius officio ponitur poſt Hymn. Veſperarum & Laudum.

¶ Verſibus tempore paſchali ſemper additur Haleluiah.

¶ Verſus Dñs vobiſcum, ſemper pręponitur orationi: & poſt eam repetitur, vt infra dicitur in rub. de oratione.

¶ In officio feſti triū lect. poſt omnes pſalmos feriales cum antiphonis, dicitur Verſus de Communi Sanctorum, hoc ordine. Feria ij. & v. Verſus primi nocturni. Feria iij. & vj. verſus ſecundi noct. Feria iiij. verſus tertij nocturni.

¶ Verſus poſiti in pſalterio ad Laudes, & Veſp. ſemper dicuntur quando alij proprij non aſſignantur, in proprio de tēpore.

¶ De Abſolutionibus, & Benedictionibus ante lectiones.

Abſolutiones, & benedictiones dicuntur per ordinem in officio nouē lectio. ante lectiones, vt in prima Dñica de Aduentu ponuntur. ſ. poſt verſū dicto Pater noſter. Et ne nos. dicitur abſolutio & Benedictio, vt ibi: pręterquam in Matutinis tenebrarum Maioris hebdo. & in officio Defunct. in quibus Abſolutio & Benedictio non dicuntur.

¶ Si officium nouem lect. fit de Sancto, octaua benedictio erit, Cuius, vel Quorum feſtum colimus &c. vt ibi. Si de ſancta Maria, octaua benedictio erit, Cuius feſtum colimus ipſa virgo virginum &c. Cum leguntur tria euangelia cū homilia, fiat ſicut in Natiuitate domini dicitur.

¶ Si ſit offm̄ trium lect. & fit de feria, in qua ſingulę tres lect. ſunt de Scriptura, Abſolutio & Benedictiones ſumuntur ex

prima dominica de Aduentu hoc ordine. Feria ſecunda ꝛ quinta Abſolutio ꝛ Benedictiones primi noctur. dicuntur. Feria tertia ꝛ ſexta ſecundi noct. Feria quarta ꝛ ſabbato, tertij noct.

¶ Si autez ſingulę tres lect. non ſunt de Scriptura, Abſolutio dicitur ſecundum ferias, ſicut qñ tres ſunt de Scriptura: Benedictiones vero ſemp dñr, vt in tertio noc. dictę dñicę ordinant.

¶ Si tres lect. ſunt de homilia: Prima Benedictio erit, Euangelica lectio. Secunda, Diuinuz auxiliū. Tertia, ad ſocietatem.

¶ Si fit de ſancto, de Abſolutionibus idem ſeruatur quod in ferijs, quando non legitur homilia: ſed Benedictiones dicuntur vt in tertio noctur. hoc modo. Prima, Ille nos benedicat: Secunda, cuius, vel quorum feſtum colimus: Tertia, ad ſocietatez.

¶ Quando fit offm̄ B. Marię in ſabbato: Abſolutio ꝛ Benedictiones dicuntur, vt in eius off. paruo circa finem Breuiarij.

De Lectionibus.

Lectiones leguntur ad Matut. dictis pſalmis nocturnorum cum antiphonis, verſibus, Abſolutionibus quoqꝫ ꝛ Benedictionibus, vt ſupra. In duplicibus ꝛ ſemiduplicibus dicuntur nouem lectiones, ideſt in quolibet nocturno tres: in ferijs ꝛ feſtis ſimplicibus leguntur tantum tres lectiones.

¶ In offō nouem lect. leguntur hoc modo. In primo noctur. ſemper leguntur tres lect. de Scriptura: quę qñ ſuis locis proprię, aut de Cōi ſcōꝝ non aſſignantur, ſemper leguntur vt in officio de Tpe: quę ſua quaqꝫ die occurrunt legendę. In ſecundo noct. ſi fit de ſancto, tres lectiones leguntur de vita Sancti: quę ſi non adſint proprię, leguntur de ſermone, qui ei conuenit, ex Cōi Sanctorum: Unde etiaz numerus trium lect. completur, quando officium fit nouem lect. de aliquo Sancto, qui non habet niſi vnā, vel duas lect. de vita ſancti. Si fit de dominica, vel alio officio nouem lect. per annum, ēt de octaua, leguntur tres lect. de aliquo ſermone, qui in illis ponitur. In tertio noct. ſemper leguntur tres lectiones de homilia in euangelium, poſitę in proprio aut ex Communi aſſignatę: ꝛ primę lectioni de homilia ſemper pręponitur principiuz lectionis, de Euangelio, de quo eſt homilia: etiam infra octauas. Excipiuntur ab hoc ordinario lectionum Matutinę tenebrarum ante paſcha, ꝛ defunctorum, vt in ſuis officijs ponitur.

¶ Si in offō nouē lect. in quo non dr̄ nonū rñſoriū ɔtingat fieri comme. de aliquo ſancto, qui propriam habet lectionē, nona lectio legitur de ſancto: ſi fuerint duę de ſancto, cuius fit cōme. ex duabus lectionibus fiat vna lectio: omiſſa nona lectione in dicto off. nouem lec. vel octauę lectioni adiuncta. Quod ſi eodē die occurrat dñica, vel feria quę habeat homiliam, nona lectio ſancti omittitur: ꝛ eius loco legitur homilia dñicę, vel ferię.

¶ In offō trium lec. ſi fit de feria, tres lec. leguntur de Scriptura: niſi tres ſint de homilia: quia tunc omiſſis lectionib. de Scriptura, tres leguntur de homilia. Si fit de ſancto, quę hēat duas lect. prima tm̄ erit de Scriptura: vel vna, vel ex tribus vna: Secunda ꝛ tertia de Sancto. Si vnam tm̄ habuerit, vel propriaȝ, vel ex Cōi aſſignatā: prima ꝛ ſecunda erunt de ſcriptura: tertia de ſancto: quod ēt ſeruatur in officio S. Marię in ſabba.

¶ Si initium lectionis de ſcriptura transferatur in ſecundā feriā, lectiones ſcripturę poſitę in ſecunda feria, vel omittanť, vel cū alijs de eadē ſcriptura adiunctę legantur: quod ſemper fieri poteſt, quando lectiones de ſcriptura aliquo die omittuntur.

¶ Lectiones aūt de ſcriptura in officio de tp̄e ſic diſtributę ſūt per annum: vt quotidie aliquid ex ea legatur etiam in officio de ſanctis, quando alię, vt dictum eſt, non aſſignantur.

¶ Initia librorum ſacrę ſcripturę (qui fere ſemper in Dominicis inchoantur) eo die ponuntur, quo notata ſunt etiam ſi fiat officium de ſancto: niſi in feſto alię proprię lectiones ſcripturę de Communi aſſignentur: tunc enim initium lectionis de ſcriptura transfertur in ſequentem diem, ſimiliter non impeditā. Hiſtoria vero, ideſt Reſponſoria ex hiſtoria ſcripturę ſumpta: ſi eo die in quam transfertur initium ſcripturę propter feſtum occurrens poni non poſſit, ponatur infra hebdomadam, vt dicitur in rub. de Reſponſorijs. Cum autem initium alicuius epiſtolę beati Pauli, poſt octauam Epipha. vel epiſtolę canonicę tempore paſchali, aut alicuius prophetę minoris menſe Nouēbri, infra hebdomadam illorum temporum impeditur aliquo feſto nouem lectionum habente proprias lectiones de ſcriptura, dictum initium epiſtolę ꝛ prophetę, quoad commode fieri poterit, ponatur in ſequenti feria alio ſimili initio ſcripturę ponendo, vel feſto non impedita: alioquin in prę cedenti ſimiliter

non impedita; vel cum aliis lectionib. de eadem ſcriptura in ſequentibus diebus continuetur, ita ut aliquo modo ponatur. Cum etiam initium lectionis alicuius libri de ſcriptura transfertur in aliã diẽ, alię lectionis eadẽ die, de eadẽ ſcriptura aſſignatę, vel cum ſuperioribus lectionibus legantur, uel omittantur: ita vt non oporteat eas amplius in alio ſequẽti die reſumere: ſed illę legantur, quę ſua quaqꝫ die occurrunt, aut cum eiſdẽ iungantur. Quod ſemper ſeruetur, quando lectiones occurrentes de ſcriptura legi non poſſunt.

¶ De ſcriptura quoqꝫ tm̃ eſt poſitũ, quantum ſatis vĩ, pro numero hebdomadarum, quę eſſe poſſunt, ⁊ inter Epiphaniam ⁊ Septuag. ⁊ inter pentecoſten. ⁊ Aduentum. Ubi vero contingit minui numerum Dñicarum ⁊ hebdomadarum poſt Epipha. adueniente Dñica Septuageſimę, ⁊ poſt pentecoſt. adueniente alia Dñica, vt infra di, quod ſuper eſt de ſcriptura alicuius libri pro numero dictarum Dñicarum, ⁊ hebdomadarum, poſiti, eo anno omittitur. Quod etiam fit de ſcriptura ex libris Regum: de quibus legitur ab octaua pentec. vſqꝫ ad primã Dñicam Auguſti, cum non expletur numerus Dñicarum poſt oct. pentec. de eo libro annotatus vſqꝫ ad menſeꝫ Auguſti: qꝛ tunc lectionibus de eo libro omiſſis, legitur ſcriptura quę ponitur menſe Auguſti. Quod ſimiliter ⁊ in ſequentibus menſibus obſeruatur: qui menſis cui quinque Dominicę aſſignantur, nõ habuerit niſi quatuor: tunc enim omittũtur lectiones quintę Dominicę, ⁊ eius hebdomadę: ⁊ ponuntur lectiones primę dominicę ſequentis menſis, ⁊ eius hebdomadę, quę. ſ. Dominica proximior eſt Calendis illius menſis, ſecundum rubr. menſis Auguſti poſitam in proprio de Tempore.

¶ Lectiones Dñicę quintę Octobris, qñ October habuerit tm̃ quatuor Dñicas, leguntur feria quinta pręcedentis hebdoma. non impedita feſto duplici, quod habeat proprias lect. ſcripturę: alioquin legãtur feria ſexta eiuſdem hebdo. coniunctę lectionibus ſecundę ⁊ tertię ferię hebdomadę quintę.

¶ Lectiones ẽt ſecundę Dñicę Nouembris, ⁊ eius hebdomadę cõmittuntur, quando idem menſis habuerit tm̃ quatuor dominicas: tun c. n. tertia Dominica Nouemb. cum ſua hebdo. ponitur loco ſecundę, ⁊ quarta loco tertię, ⁊ quinta loco quartę.

¶ Le-

¶ Lectiones de ſcriptura, poſitę in Cõi ſcõrum, leguntur tam in feſtis duplicib. ꝗ̃ ſemiduplicib. vbi aſſignantur in Proprio ſcõrum per annũ: Rurſus qñ aliquod feſtum in ꝓpria eccleſia ſolenniter celebratur: Item qñ aliquod feſtũ nouẽ lect. occurrit in Quadrageſima, & Quatuor tẽporib. in ſecunda feria Rogationũ, & in Vigilia Aſcenſ. in quibus ferijs in offõ de Tẽpore non aſſignantur lectiones de ſcriptura, ſed de homilia: tunc.n. in feſtis recurrẽdũ eſt ad lectiones de ſcriptura, poſitas in Cõi ſanctorũ. Quod ſi occurrat in die octaua alicuius feſti habẽtis octauã: tunc in primo noct. diei octauę repetantur lectiones, quę in primo noct. feſti lectę fuerint. Alię lectio. ſecundi & tertij noct. poſitę in Cõi Sanctorũ: ſimiliter leguntur qñ in proprio ſanctorum aſſignantur: & quando in aliqua eccleſia aliquod feſtum celebratur cum nouem lectionibus: quia in ea eſt ſolenne, aut conſuetum celebrari, quod proprias de feſto lectiones non habuerit.

¶ In fine cuiuſcunq; lectionis dicitur: Tu autem dñe miſerere nobis, & reſpondetur, Deo gratias. Quod etiam fit in lectionibus breuibus in principio Completorij: & in fine Primę, poſt Precioſa: pręterquam in triduo maioris hebdo. ante paſcha: & in officio Defunctorum, vt ſuis locis ponitur.

De Reſponſorijs poſt lectiones.

Reſponſoria dñr ad Matut. poſt lectiones: ita vt poſt quãlibet lect. dicatur vnum Reſponſorium, vt infra.

¶ In feſtis nouem lect. (pręterquã in feſto SS. Innocentiũ, qñ non venerit in Dñica) & in Dñicis a Dñica in Albis incluſiue vſq; ad Aduent. excluſiue: & a Dominica infra oct. Natiuitatis incluſiue vſq; ad Septuag. excluſiue, dicũtur octo tantũ Reſpõſoria: & in fine tertij, ſexti, & octaui, dicitur Gloria patri, cũ repetitione partis Reſponſorij: quod regulare eſt in fine vltimi Reſponſorij cuiuſlibet nocturni, tam in officio nouẽ, quam triũ lect. exceptio tempore paſſionis: quo tẽpore repetitur Reſponſoriũ a principio: excepto etiã officio Defunctorũ: cuius loco dicitur Requiem ęter. Qui verſus Gloria patri, quibuſdam diebus dr̃ in primo Reſponſorio, vt in proprijs locis annotatur. Poſt nonã lectionẽ prędictis diebus, quando octo tantum dicuntur Reſponſoria: immediate dicitur hymnus, Te Deum.

¶ In Dominicis Aduentus, ⁊ in Dominicis a Septuageſi-
ma vſque ad Dominicam palmarum: ⁊ in triduo ante paſcha
dicuntur nouem ℟ia: quia tunc non dicitur, Te Deum.

¶ In offó aũt trium lect. qñ fit de feſto, ⁊ in feriis tꝑis paſcha-
lis, quod eſt inter Dñicam in Albis, ⁊ Aſcenſionẽ (excepta fe-
ria ij. Rogationum, in qua dr̃ tertium ℟ium) dr̃ duo ℟ia: quia
poſt tertiam lectionẽ dr̃, Te Deum: Que ℟ia in feſtis ſumuntur
de Cõi Scõꝛum, ⁊ in dictis feriis Tempoꝛis paſchalis, quando
alia pꝛopꝛia non aſſignantur, ſumuntur de Dominica, in qua
pꝛimo ſunt poſita, hoc oꝛdine.

¶ Secunda ⁊ quinta feria, pꝛimũ ⁊ ſecundũ ℟ium pꝛimi no-
ctur. Feria tertia ⁊ ſexta, pꝛimum, ⁊ ſecũdũ ℟ium ſecundi noct.
Feria quarta, pꝛimum ⁊ ſecundum ℟ium tertij nocturni.

¶ In aliis feriis, extra tꝑs paſchale dr̃ tria ℟ia (quia in illis
non dr̃, Te Deum.) Hoc oꝛdine. Feria ſecunda ⁊ quinta, tria
℟ia pꝛimi nocturni. Feria tertia ⁊ ſexta, tria ℟ia ſecundi noct.
Feria quarta ⁊ ſabbato, qñ in eo fit de feria, tria ℟ia tertij noct.
Dominice pꝛecedentis, in qua pꝛimo ſunt poſita. Uerum quia
in tertio noct. Dominicarum a tertia poſt pentec. incluſiue vſ-
que ad Aduentum excluſiue: ⁊ ab octa. Epiphan. vſque ad Se-
ptuag. excluſiue, non hr̃ niſi vnum ℟ium dicendũ infra hebdo-
madã, qđ eſt ſeptimũ in Dñica, pꝛopterea quod ℟ium, Duo Se-
raphim, non dr̃ niſi in Dominicis poſt penteco. vſque ad Ad-
uentum, ⁊ ab Epiphania vſqꝫ ad Septuag. ideo Feria quarta
⁊ ſabbato quando ex tertio noctur. ſumenda erunt ℟ia, pꝛimũ
℟ium erit quod eſt ſeptimũ Dñice, ſecundo ⁊ tertio loco dr̃ ſe-
cundũ ⁊ tertiũ ſequentis ferie. i. poſt ſecundã, ⁊ tertiã lect. dr̃ ſe-
cundũ ⁊ tertiũ ℟ium, quod eſt ſecundũ ⁊ tertiũ ſecunde ſequen-
tis ferie, ſi ꝓpꝛia ℟ia habuerit: alioquin ſi non habuerit ꝓpꝛia,
dr̃ ſecundum ⁊ tertium ℟ium pꝛimi noctur. eiuſdem Dominice.

¶ Sumuntur aũt ℟ia ex eo loco, vbi pꝛimo ſunt poſita in pꝛin
cipio menſis vel libꝛi, ⁊ ea repetuntur in aliis ſequentib. Dñi-
cis illius menſis: in quibus alia non aſſignantur, vel donec de
illo libꝛo legitur, vnde ſumpta ſunt iſt ℟ia. Que aũt in pꝛima heb
do. menſis poſita ſunt per ferias, repetantur eodem oꝛdine in
eiſdem ferijs per ſequentes hebdo. donec alia ponantur.

¶ Reſponſoꝛia ẽt pꝛopꝛia ſecunde ferie, ſi ꝑ feſtum occurrẽs
poni

poni non poſſint in ea feria vbi aſſignantur, ponantur in ſequē ti prima occurrenti feria. Ubi vero non adſunt propria, ſemper ex nocturnis Dominicę ſumuntur dicto ordine.

¶ Si ℟ia primi noctur. eius Dominicę, in qua primo ponuntur ꝑꝑ feſtum duplex in ea occurrens, in ipſa Dominica poni non poſſint, ponātur primo die eius hebdomadę, in qua occurrit fieri de feria. ⁊ omittantur alia, quę forte in illa feria propria haberentur. Si uero in tota hebdomada nō occurrat dies, in quo fiat de feria, prima die non impedita feſto nouem lect. fiat offiñ de feria, cum comm. feſti trium lect. in ea occurrentis: ſi tota hebdomada, ⁊ ſequens dominica fuerit impedita offō nouē lect. in qua nō poſſit fieri officium de Dominica vel de feria, id fiat in ſequenti hebdomada vel Dominica: dummodo in ea alia ℟ia non ſint primo ponenda: quia tunc ſi alia ℟ia ſint primo ponenda, prima die pręcedentis hebdomadę non impedita feſto duplici, fit de feria, vt ſupra: ⁊ feſtum ſemiduplex in ea occurens transferatur.

¶ ℟ia ēt tertii nocturni, quę in aliquibus Dominicis ex textu euangelij ſumpta ſunt, non repetantur per hebdomadā, quando in ea ſumenda ſunt ℟ia ex tertio noctur. Dominicę: ſed eorum loco dicantur alia ſequentis ferię. Idem ſeruatur de quibuſdam ℟iis propriis, in feriis Quadrageſimę, vbi vnum tantum ℟ium ponitur: quia non dicuntur niſi in eo die, quo ponūtur: ⁊ in aliis ſequentibus feriis Quadrageſimę ſumuntur ex dominica, ordine ſupradicto.

¶ Tpe paſchali in fine ℟ii ante verſum additur Haleluiah. Primum ℟ium feſti quod aliquando nō dicitur infra quaſdam octaua, dicitur in dominica infra octa. ſi ad modū octauę agatur officium, ⁊ in die octaua: niſi aliter notetur.

De Reſponſoriis Breuibus Horarum.

Reſponſoria breuia dicūtur poſt caplm ad Primam, Tertiam, Sextam, ⁊ Nonā, ⁊ ad Completoriuꝫ: pręterquā in triduo ante Paſcha vſqꝫ ad Sabbatum in Albis excluſiue: quibus diebus non dñr. Ad Primam ⁊ Complet. ſemper dñr eodē modo, vt in pſalterio. In aliis Horis, qñ fit offiñ de dñica, vel de feria per annum, dñr vt hñr in pſalterio. In Aduentu auteꝫ, Quadrag. ⁊ tpe paſchali, vt ſuis locis hñr ꝑpria. In feſtis ſimi-

 liter

liter qñ non habentur propria, dicuntur vt in Cõi ſanctorum.

¶ In fine Rỹ breuis ſemper dĩ Gloria patri, cum repetitione partis Rỹ: eo modo quo ordinatur ad primã in pſalterio: preterquam tẽpore paſſionis: tunc.n. non dĩ Gloria patri: ſed eius loco repetitur Reſponſorium breue a principio.

¶ In Rỹo breui ad Primam, loco verſus, Qui ſedes, ꝛ cętera, vt in pſalterio, in Aduentu dĩ, Qui venturus es in mundum, tã in Dñicis ꝛ feriis, quam in feſtis (excepto feſto Conceptio. B. Marię.) In Natiuitate Dñi ꝛ vſqꝫ ad Epiph. etiã in feſtis occurrentibus: In feſto Corp. Chriſti, ꝛ per octauã: ꝛ in omni offõ B. Marię, tam nouem quam trium lect. dĩ, Qui natus es de Maria virgine. In Epiph. ꝛ per octauã, ꝛ in feſto Transfigu. dĩ, Qui apparuiſti hodie. A Dominica in Albis incluſiue vſque ad Aſcenſionem excluſiue, tam in officio de Tempore, quaꝫ de ſanctis (excepto officio ſanctę Marię) ſemper dicitur, Qui ſurrexiſti a mortuis. Ab Aſcenſione vſqꝫ ad pentec. excluſiue, dicitur, Qui ſcandis ſuper ſydera. In pentecoſte ꝛ reliquo anni tẽpore, tam in officio de tempore, quam de Sanctis dicitur, Qui ſedes ad dexteram patris, vt in pſalterio.

¶ Rỹa breuia aliarum Horarum, quę ponuntur in prima Dominica de Aduentu, dñr per totum Aduentum, qñ fit officiũ de Tpe. Similiter quę ponuntur in prima Dominica Quadrag. dicuntur vſqꝫ ad Dominicam paſſionis excluſiue. Et quę ponuntur in Dominica paſſionis, dicuntur vſqꝫ ad feriam quintam in Cęna Domini excluſiue. Iteꝫ quę ponuntur in Dñica in Albis, dicuntur vſqꝫ ad Aſcenſ. excluſiuę. Quę vero ponuntur in aliquo feſto habente octauam, dicuntur per totam octauam, qñ fit de octaua. In officio autem B. Marię, tam nouem quam trium lect. excepto feſto Aſſumptionis eiuſdem, dicuntur ſemper Rỹa breuia de Communi Virginum.

¶ Tpe paſchali a Dñica in Albis vſqꝫ ad ſabbatum poſt pentec. incluſiue, in primo verſu Rỹ breuis ponuntur duo Halleluiah, ꝛ in ſecundo vnũ: tam in offõ de Tpe quam de Sanctis.

De Capitulis,

Capitula ſemper dicuntur (pręterquaꝫ a feria quinta in Cęna Dñi vſqꝫ ad ſabbatũ in Albis incluſiue, ꝛ pręterquam in offõ Defunctorũ) ad Veſp. Laud. ꝛ alias Horas, dictis pſalmis,

mis ꝛ antiphonis: Ad Complet. vero dicto etiam hymno.

¶ Capitula Dñicalia, poſita in pſalterio in primis ꝛ ſecundis Veſp. in Laud. ꝛ Horis, dicuntur a tertia Dominica poſt pentec. vſqꝫ ad aduentum, ꝛ a ſecunda poſt Epipha. vſque ad Septuag. Capitula autem ferialia dñr eiſdem temporibus: ſed poſt octauam pentec. vſqꝫ ad Aduentum, ꝛ ab oct. Epipha. vſque ad Dominicam primam Quadrage. Alio tempore dicuntur vt in proprio de Tempore: ſi fit de ſanctis, vt in proprio de ſanctis, cum propria adſunt: alioquin de Communi ſanctorum. Capitulum Primę ꝛ Completorij (quando Capitula dicuntur) nunquam mutatur vt in pſalterio.

¶ In Dñicis ab Aduentu vſqꝫ ad octa. Epiph. ꝛ a Septuage. vſqꝫ ad dñicam tertiam poſt pentc. ꝛ in omnibus feſtis regulariter Capitulum poſitum in primis Veſpe. dř in Laudib. ad tertiam: ꝛ in ſecundis Veſper. quibuſdam exceptis, quę ſuis locis aſſignantur. Poſt Capitulũ ſemper reſpondetur Deo gratias.

De Oratione.

Oratio in veſp. ꝛ Laudib. dicit̃ poſt añas ad Magnificat, ꝛ Benedictus immediate: pręterquã in ferijs Aduentus, Quadrage. Quatuor temporum, ꝛ Vigiliarum, quę ieiunantur in quibus poſt añam dñr preces, excepta vigilia Natiuitatis ꝛ pentec. ꝛ in fine poſt preces. Oratio. Ad Primam ꝛ alias Horas Oratio dicitur poſt Rium breue, niſi dicendę ſint preces: tunc enim Oratio dicitur poſt preces. Ad complet. in duplicibus, ꝛ per octa. Oratio dicitur poſt antiphonaꝫ, Salua nos, in alio officio dicitur poſt pręces.

¶ Ad Primam, ꝛ Complet. nunquaꝫ mutantur orationes quę habẽtur in pſalterio, pręterquam in triduo ante paſcha: in quo triduo ad omnes Horas vſqꝫ ad Nonam ſabbati ſancti incluſiue poſt pſal. Miſerere, dř Oratio diei, vt ſuo loco ponitur. In alijs Horis regulariter dicitur Oratio, quę dicta eſt in primis Veſp. In Quadrageſima autem, Quatuor temporibus ꝛ Vigilijs, Oratio quę dicta eſt in Laudibus, dicitur tantum ad Tertiam, Sextam, ꝛ Nonam. In Veſp. autem ſequentib. ſi fit de feria, dicitur vel alia propria, vt in Quadrageſima, vel dñicę pręcedentis, vt in ferijs per annũ. Quę Oratio pręcedentis dñicę ſemper dř in feriali offō per hebdomadam, quando propria nõ aſſignatur.

aſſignatur. Infra octauas dicitur oratio vt in die feſti: ſimiliter in die octaua, niſi alia propria aſſignetur.

¶ Ante Orationem ſemper dicitur verſus, Dñs vobiſcū. Rñdetur, Et cū ſpū tuo. Qui verſus non dicitur ab eo qui non eſt ſaltē in ordine Diaconat⁹, nec a Diacono pñte Sacerdote, niſi de illius licentia. Si quis aūt ad Diaconatus ordinē non peruenerit eius loco dicit. Dñe exaudi orationē meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. Deinde dicitur, Oremus: poſtea oratio, quę ſi vnica tm̄ dicatur verſ. Dñs vobiſcū, vel Dñe exaudi, repetitur finita oratione, poſtquā fuerit rñſum, Amen. Sin autē plures Orationes dicendę ſint: ante quamlibet orationē dicit Añа ꝛ Verſus: deinde dicitur Oremus: ꝛ poſt vltimā orationē repetitur, Dñs vobiſcū: poſtea dicitur, Benedicamus dño. Reſpōdetur, Deo grās. Deinde dicitur Verſus, Fidelium animę: qui Verſus Fidelium, non dicitur poſt Benedicamus dño, ad Primā ante Precioſa ꝛc. neq; ad Cōplet. ante Benedicat, ꝛc.

¶ Si Oratio dirigatur ad Patrem, concluditur, Per dñm: Si ad Filium, Qui viuis ꝛ regnas. Si in principio Orationis fiat mentio Filij, dicatur. Per eundem. Si in fine orationis, dicat, Qui tecum viuit ꝛ regnat. Si fiat mentio Spiritus ſancti, dicatur. In vnitate eiuſdem Spiritus ſancti ꝛc.

¶ Cū plures Orationes dñr, prima tm̄ dicitur ſub ſua concluſione. Per dñm, vel aliter vt ſupra: alię non cōcludūtur niſi in vltima Oratione: ſed vnicuique Orationi ſemper prępónitur, Oremus: pręterquam in officio Defunctorum: in quo alio modo quam vt ſupra, Orationes dñr, vt in eius officio dicitur.

De Hymno, Te Deum.

Hymnus Te Deum, dicitur in oībus feſtis per annum, tā trium, q̄ȝ nouem lect. ꝛ per eorū octauas: excepto feſto ſanctorū Innocentiū: niſi venerit in dominica: ꝛ niſi fuerit eius dies oct. quia tunc dicitur. Dicitur ēt in oībus dominicis a paſcha reſurrect. incluſiue, vſq; ad Aduen. excluſiue, ꝛ a Natiuitate Domini incluſiue vſq; ad Septuag. excluſiue, ꝛ in omnibus ferijs temporis paſchalis. ſ. a dñica in Albis vſq; ad Aſcenſ. excepta ſecunda feria Rogationum, in qua non dicitur.

¶ Non dicitur aūt in dñicis Aduen. ꝛ a Septuag. vſq; ad dñicam palmarū incluſiue, neq; in ferijs extra tempus paſchale.

¶ Cum

¶ Cum dicitur, omittitur ſemper nonum vel tertium Rñium: ⁊ ſtatim dicitur poſt vltimam lectionem.

¶ Cum non dicitur, eius loco ponitur nonũ vel tertium Rñiũ, cum Gloria patri, in fine: ⁊ dicto Rñio ſtatim inchoantur Laudes. Similiter qñ dicitur, Te Deum: eo hymno dicto ſtatim inchoantur Laudes: pręterquam in nocte Natalis domini: quia tunc dicitur Oratio, poſtea celebratur Miſſa, vt ſuo loco dicit.

De Oratione dominica, ⁊ Salutatione Angelica.

ORatione dominica Pater nr̃, ⁊ Salutatio Angelica Aue Maria, ſemper dicitur ſecreto ante oẽs Horas, pręterq̃ ad Completo. quia tunc in principio dicitur tñ Pater noſter, poſt lectionẽ breuẽ dicto verſu, Adiutoriũ nr̃m, ⁊ in fine Pater nr̃, Aue Maria, cũ Credo, poſt orationẽ ſanctę Marię. Finitis Horis dicitur ſimiliter ſecreto, Pater nr̃, tñ, dicto verſu. Fideliũ aię, vbi hic verſus dicitur: qui verſus non dicitur quando poſt offñ diei dicitur officium S. Marię: ſed poſt illud, ⁊ tunc dicitur, Pater nr̃, vt ſupra. Si aũt alia Hora ſubſequatur, in fine pręcedentis Horę dicitur Pater noſter ſemel tantum, pro principio ſequentis Horę, addita Aue Maria.

¶ Quando oratio dominica dicenda eſt cũ precibus, ſemper clara voce profertur, Pater nr̃: ⁊ in fine. Et ne nos: reliquum dicitur ſecreto: alias nunquã profertur. Ad Laudes varo ⁊ Veſpe. qñ in feriali offõ dicuntur preces, totũ dicitur clara voce.

¶ Salutatio Angelica ſemper dicitur ante officiũ ſanctę Marię, quando non dicitur cum officio domini: quia tunc ſufficiat dixiſſe in principio cum oratione dominica.

De Symbolo Apoſtolorum, ⁊ Symbolo Athanaſij.

SYmbolũ Apl'orum ſemper dicitur ante Matut. ⁊ Primã: ⁊ finito Cõpletorio, poſt orationẽ Angelicã totũ ſecreto: ẽt ſi ad Primã, ⁊ cõplet iterũ dicendũ ſit cũ precibus. Quando vero dicitur cũ precibus, ad Primã ⁊ Cõplet. clara uoce ꝓfertur, Credo in deũ, ⁊ in fine, Carnis reſurrectionẽ, reliquũ dicitur ſecreto, alias nunquam dicitur, niſi vt ſupra.

¶ Symbolũ Athanaſii dicitur ad Primã, poſt pſal. Retribue, in oĩbus dominicis per annũ, quãdo offñ fit de dominica, exceptis dominicis infra octauas Natiuit. domini. Epiph. Aſcenſ. ⁊ Corpo. Chriſti, ac dominica Reſurrect. ⁊ pentecoſtes: in quibus

bus dicuntur tantum tres pſalmi conſueti, vt in feſtis. In Dominicis infra alias octauas, ⁊ in Dominica Trinitatis dicitur, alias nunquam, neque ſi aliquod feſtum duplex celebretur in Dominica.

De Precibus.

PReces ſunt aliquot verſus, qui aliquando dicuntur ante orationem, incipientes a Kyrie eleiſon.

¶ Preces Dominicales, ad Primam, ⁊ Completorium, vt in Pſalterio dicuntur tantum quandocunqʒ officium non eſt duplex, vel infra octauas: in duplicibus autem, ⁊ infra octauas non dicuntur, etiam ſi infra octauaʒ fiat de Dominica, vel alio feſto ſemiduplici: quia tunc ratione octauę non dicuntur.

¶ Preces feriales ad Laudes, ⁊ Horas diſtinctę, vt in pſalterio, dicuntur tantum in ferijs Aduentus, Quadrageſimę, Quatuor Temporum, ⁊ Vigiliarum, quę ieiunantur: exceptis vigilia Natiuitatis Domini, ⁊ vigilia ⁊ Quatuor temporibus pentecoſtes: ⁊ tunc dicuntur flexis genibus. In alijs ferijs per annum a prędictis nunquam dicuntur, niſi Dominicales: ⁊ in illis non flectuntur genua.

¶ In ferijs Aduentus, Quadrageſimę, ⁊ Quatuor temporum dicuntur preces feriales ad Laudes, per Horas, ⁊ ad Veſperas: ſi non ſequatur feſtum, ad Completorium dicuntur conſuetę de Dominica: ſed flexis genibus. Dicuntur autem preces genibus ab Hebdomadario, vſqʒ ad verſum, Dominus vobiſcum, ante orationem. A circunſtantibus autem vſque ad verſum Benedicamus domino, poſt Orationem.

¶ In vigilijs Preces feriales dicuntur tantum ad Matutinum, ⁊ per Horas. Ad veſperas vero ſequentes non dicuntur: quia inde fit de feſto. Pſalmus, Miſerere, non dicitur cũ precibus, niſi ad Veſperas: ⁊ pſal. De profundis, niſi ad Laudes: In alijs Horis prędicti pſalmi non dicuntur. In officio Defunctorum dicuntur pſalmi, qui in eorum officio ſignantur.

De Commemorationibus Communibus, ſeu ſuffragijs Sanctorum.

COmmemorationes communes, ſeu ſuffragia de ſanctis, quę habentur in pſalterio ad Veſperas ſabbati, dicuntur in fine Veſperarum, ⁊ Laudum, ab octaua Epiphanię vſqʒ ad Domi-

Dominicam paſſionis excluſiue, ⁊ ab octaua pentecoſtes vſq; ad Aduentum excluſiue: in Dominicis, ferijs, niſi officium ſit duplex, vel infra octauas: ⁊ illis adiungitur commemoratio de patrono, vel titulo Eccleſię ante, vel poſt commemorationem de Apoſtolis, ⁊ de Sācta Maria, pro dignitate illius: ita tamē vt ſemper vltimo loco ponatur commemoratio de pace. Et ante illas, in feriali offō fit commemoratio de Cruce, quę habetur in pſalterio, poſt Laudes ſecundę ferię.

¶ Tempore paſchali fit alia commemoratio de Cruce, vt ibi ponitur ad Laudes ferię ſecundę poſt Dominicam in Albis: ⁊ ea ſolum tunc dicitur.

¶ Si facienda ſit commemo. alicuius feſti occurrentis, commemo. feſti ſemper fit ante ipſa ſuffragia conſueta, etiam ante commemorationem de Cruce.

¶ Commemoratio de Sācta Maria non fit cum alijs, quando dicitur eius officium paruum.

De Antiphonis B. Marie in fine officij.

ANtiphonę B. Marię poſitę in fine pſalterij poſt Cōplet. ſingulę dicuntur pro temporis diuerſitate, vt ibi annotatur: pręterquam in triduo maioris Hebdo. ante paſcha.

¶ Dicuntur autem extra Chorum tantum in fine Completorij, ⁊ fine Matutini, dictis Laudib. ſi tunc terminandum ſit officium: alioquin, ſi alia ſubſequatur Hora, in fine vltimę Horę. In Choro autē ſemper dicantur quandocunque terminata aliqua Hora, diſcedendum eſt a Choro.

¶ Nunquam vero dicitur poſt aliquam horam, quā ſubſequitur cum officio diei officium Defunct. vel Litanię, pręterquā poſt Complet. in quo ſemper dicitur etiam ſi prędicta ſubſequantur: neque etiam dicitur quando poſt aliquam Horam ſubſequitur miſſa. Dicuntur autem ſemper flexis genibus, pręterquam tempore paſchali, Hebdomadario tamen ad orationem ſurgente.

De officio paruo B. Marię, ⁊ alijs.

DE officio paruo B. Marię, de officio Defunct. de Septē Pſal. pęnitentialibus, ⁊ Litanijs: ⁊ de pſalmis Gradualibus, quando ⁊ quō, tam in Choro, quam extra Chorū dicenda ſint, habent ſuis locis proprię rubricę circa finem Breuiarij.

¶ Finis Rubricarum Generalium Breuiarij.

¶ Ser-

¶ Sermones aliqui per ſacerdotem plebibus ſuis certis diebus feſtiuis in eccleſia intra miſſarum ſolennia faciendi ad earum inſtructionem ⁊ exhortationem.

¶ In Natiuitate Domini noſtri Jeſu Chriſti. Dicto offertorio in miſſa, ſacerdos conuerſus ad populum in hunc vel ſimilem modum ipſum alloquatur.

In nomine patris, ⁊ filij, ⁊ ſpiritus ſancti. Amen.

Euangelizo vobis gaudiũ magnũ, quod erit oĩ populo: quia natus eſt vobis hodie ſaluator, qui eſt Chriſtus dñs in ciuitate Dauid. Luce 2. capite. Si recte conſideremus dilectiſſimi, ex multis quidez aduertere poſſumus, ⁊ oculata fide percipere: quantum debeamus ⁊ obligati ſimus dño Deo creatori, ſaluatori, ⁊ redemptori nr̃o: preſertim aũt conſiderantes huius ſacratiſſime diei ſolennitatẽ qua ſancta mater eccleſia ad memoriaz adducit illud ſingulare remediũ: quod Deus oĩpotens in ſalutẽ noſtrã operari dignatus eſt: quia hodierna die vnigenitum ſuum a ſe eternaliter genitũ, conſubſtantialẽ, coomnipotentẽ, Deuz verũ humana carne de ſacratiſſima virgine ſine aliqua macula vel ſorde peccati ſpũs ſancti virtute aſſumpta tẽporaliter naſci voluit ad noſtram ſalutẽ operandam: ⁊ ad eruendũ nos de infinitis malis quibus eramus oppreſſi. Eramus enim ſerui omni libertate priuati: ⁊ ſub iugo diabolice ⁊ crudeliſſime captiuitatis aſtricti. Eramus vulnerati ⁊ infirmi pctõrum ⁊ ſcelerũ iaculis. Eramus demũ exules a celeſti patria, ⁊ infernalibus clauſtris mancipati. Et ab his omnibus per hanc ſacratiſſimã natiuitatem ſumus liberati. Eramus inquã primo ſerui, ⁊ omni libertate priuati pp pcm̃ primi parentis noſtri: ⁊ in nos diabolus impiã tyrannidem exercebat: nec vlla humana virtute poteramus liberari: ⁊ ideo venit ad nos dñs noſter Deus verus, homo verus, qui hodie natus ex virgine ſacratiſſima a tali nos ſeruitute liberauit. Unde Apoſtolus Paulus ad Gal. 4. capit. dicit, Miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege, vt eos q̃ ſub lege erant redimeret ſcilicet a miſerabili ſeruitute. Et Jſa. 16. capit. Domine Deus noſter poſſederunt nos domini. ſ. diaboli abſque te propterea viſitaſti, ſupple humanũ genus, ⁊ contriuiſti eos. ſ. demones. Eramus ſecundo vulnerati, ⁊ ſauciati,

ac infirmi vulneribus pctõrum, ⁊ debilitati iaculis pctõrum, ⁊ morbis malarum operationum ⁊ inclinationum: nec bonū facere poteramus propter infirmitates noſtras. Gen. 6. cap. Senſus ⁊ cogitatio humani cordis ad malū prona ſunt ab adoleſcētia ſua. Venit ergo de cęlo ſingularis medicus: qui vnctione miſericordię ſuę gratia ſua nos ſanauit, ſolidauit, ⁊ roborauit ad faciendūꝫ bona opera: ⁊ oleo miſericordię ſuę nos perunxit. pſalmus. Miſit verbum ſuum ideſt filium ſuum, ⁊ ſanauit eos. ſ. homines. Unde beatus Bernardus in ſermone de vigilia natiuitatis Domini dicit. Ieſus Chriſtus filius Dei in Bethleeꝫ Iudę naſcitur. Vos qui in puluere eſtis expergiſcimini ⁊ laudate. Ecce Dominus cum ſalute venit, venit cum vnguentis; venit cum gloria: Neqꝫ enim ſine ſalute Ieſus: neque Chriſtus ſine vnctione: nec ſine gloria venit filius Dei. Siquideꝫ ipſe ſalus, ipſe vnctio, ipſe gloria. Eramus tertio exules a cęleſti patria, ⁊ paradiſi porta clauſa erat oībus hominibus propter inobedientiam Adę: nec vllus poterat eam introire. Venit ergo Dominus noſter: qui deuicta morte ianuam paradiſi omnibus credentibus ⁊ bene operantibus patefecit, ⁊ cęleſtis regni hęredes nos fecit. De his beatiſſimus Leo Papa in ſermone huius diei ſic inquit. Quiſquis igitur chriſtiano nomine pie, ⁊ fideliter gloriaris, reconciliationis huius grām iuſto perpende iudicio. Tibi enim quondam abiecto, tibi extruſo a paradiſi ſedibus, tibi per exilia longa morienti, tibi in cinerem ⁊ puluerē diſſoluto, cui iam non erat ſpes vlla viuendi, per incarnationeꝫ verbi poteſtas data eſt: vt de longinquo ad tuum reuertaris authorem: recognoſcas parentem: liber efficiaris ex ſeruo: de extraneo proueharis in filium: vt qui ex corruptibili carne natus es, ex Dei ſpiritu renaſcaris: ⁊ obtineas per gratiam quod non habes per naturam. Hęc tria chariſſimi propoſita verba breuiter continent: quia natus eſt nobis ſaluator: qui nos ab inimicis liberauit: quia natus eſt Chriſtus, qui vnctione miſericordię ſuę nos a peccatis ſanauit: interpretatur enim Chriſtus vnctus: quia natus eſt nobis Dominus. ſ. vniuerſorum, qui dedit nobis gloriam ſuam per ęternam beatitudinem. Ideo ſuſcipere debemus gaudium magnum: quod nobis Angelus euangelizauit, ſicut dicit ſanctus Leo Papa: Saluator nr̄ dilectiſ-

ſimi

ſimi hodie natus eſt, gaudeamus. Neqꝫ enim locum fas eſt eſ-
ſe triſtitię, vbi natalis eſt vitę: quę conſumpto natiuitatis timo
re ingerit nobis de promiſſa ęternitate lętitiam. Nemo ab hu-
ius alacritatis participatione ſecernitur: vna cunctis lętitię cō
munis eſt ratio. Hoc aūt gaudium erit perfectum, ſi non in va-
nitate ⁊ mundanis, ſed in domino gaudebimus: ipſum laudan
tes, ⁊ has celebritates cum deuota meditatione tanti beneficij
recolentes, iuxta doctrinaꝫ pręfati ſanctiſſimi pontificis, qui in
ſermone huius diei ſic dicit. Agnoſce o Chriſtiane dignitatem
tuam, ⁊ diuinę conſors factus naturę, noli in veterem vilitateꝫ
degeneri conuerſatione redire. Memento cuius capitis ⁊ cu-
ius ſis corporis membrum. Reminiſcere: quia erutus de pote-
ſtate tenebrarum tranſlatus es in Dei lumen, ⁊ regnum per
baptiſmatis ſacramentum. Spiritus ſancti factus es templum.
Noli tantum habitatorem prauis de te actibus effugare, ⁊ dia-
boli te iterum ſeruituti ſubijcere: quia precium tuum ſanguis
Chriſti eſt: qui veritate te iudicabit: qui miſericordia te redemit.
Qui cum patre ⁊ ſpiritu ſancto nobis hic gratiam ſuam conce-
dat: ⁊ in futuro ęternam gloriam. Amen.

¶ In feſto Epiphanię cantato Euangelio Diaconus pręnun
ciat futurum paſcha ſolenniter cantando prout ſupra.
Et poſtea in vernacula vel vulgari lingua ipſum paſcha, ⁊ alia
feſta mobilia declarat ⁊ pronūciat mō infraſcripto, vel ſili: veꝫ.

Chariſſimi ſuperioribus diebus celebrauimus glorio
ſiſſimam ſolennitatem natiuitatis Domini cum gau
dio ⁊ lętitia ſpirituali: nūc autem, quia inſtant ſolē-
nia, in quibus dominus Deus ſaluator noſter no-
ſtram eſt operatus ſalutem: ad quę nos debemus diligenter
pręparare. Ideo ſancta mater eccleſia catholica ſtatuit ⁊ ordi-
nauit, ꝙ hodierna die talia feſta pręnunciarentur: quia nō ſem
per eiſdem diebus contingunt: ſed omni anno variantur: ⁊ hoc
fit vt ſolennitas paſchę ſemper in die dominico celebretur. Et
quia ad feſtum paſchę quędam ſunt ſolennitates quę pręce-
dunt ipſum, ⁊ quędam quę ſequuntur: ideo eas omnes vobis
integraliter pronunciabimus, vt eas ſeruare ⁊ celebrare valea
tis ſecundum rationem: qua a ſanctis patribus fuerunt inſti-
tutę. In primis die tali N. talis menſis erit Dominica in Se-

ptuageſima, in qua eccleſia commemorat tempus prȩuaricationis Adȩ, ⁊ cantica lȩtitiȩ interdicit, ſcilicet Alleluia. Subſequenter xviii. die poſt Septuageſimam erit dies cinerum, ſiue caput ieiunij, ſiue prima dies Quadrageſimȩ, quȩ erit hoc anno die N. menſis N. in quo debetis conſiderare fragilitatem veſtram: ⁊ ex humilitate ſuſcipere cineres ſuper capita veſtra: ⁊ qui poſſunt debent omni die, exceptis dominicis, ieiunare vſque ad ſcũm paſcha. Quo tpe debetis vos diſponere ad bonum: odia relinquere, mala ablata reſtituere, eleemoſynas plus ſolito facere: eccl'as, p̄dicationes, ⁊ indulgentias libenter viſitare, audire ⁊ inquirere. Et vt ſitis magis capaces: ⁊ vt meritorie talia bona facere poſſitis in principio Quadrag. oia pctā vr̄a ↄfiteamini integral'r. Subſequēter die tali N. menſis N. erit ſctūm paſcha: qđ dn̄s ſua gr̄a vos lȩtanter ⁊ cū pura ↄſcia celebrare, ⁊ ſacratiſſimū ſacr̄m digne ſuſcipere cōcedat. Poſt trigeſimūſextū diē a paſcha. ſ. trigeſimoſeptimo, ſunt dies Rogationum, in quibus fiunt ꝓceſſiones gn̄ales pro ira Dei placanda: ⁊ ꝑ conſeruatione frugū: ⁊ hoc anno incipient die N. menſis N. Quadrageſimo die a paſchate eſt feſtum Aſcenſionis: quod erit die N. menſis N. Et poſt dies decem erit feſtum Pentecoſtes: in quo dominus miſit ſpiritum ſanctū in apoſtolos: quod erit die N. menſis N. Ad quod debetis vos humiliter prȩparare: vt gratiam ſancti ſpiritus recipere poſſitis. Sequenti dominica erit feſtū ſanctiſſimȩ Trinit. Et fer. v. ideſt die iouis ſequenti erit feſtū ſacratiſſimi Corpus Chr̄i: qđ erit die N. menſis N. Demū iterū aduentus dn̄i. i. prima dn̄ica Aduent. Dn̄i erit die N. menſis N. Hȩc ſunt chariſſimi tpa, ⁊ hi dies: in quibus feſta huius anni concedente domino celebrantur. Et licet tranſeant omnia quȩ temporaliter feſtiuȩ celebrant: curare tamen debemus ita eas celebrare: vt in earum celebratione apud Deum aliquid adipiſcamur. Curate ergo vos qui huiuſmodi ſolennitatibus intereſtis: ne ab ȩterna ſolēnitate ſeparemini. Quid enim vobis proderit intereſſe feſtis hominum, ſi contingat deeſſe feſtis angelorum? Prȩſtet concedatqꝫ vobis dominus tales celebritates ſancte ⁊ pure celebrare: vt ad perpetuas celebritates peruenire valeatis. Prȩſtante domino Jeſu Chriſto: qui hic gratiam tuam, ⁊ in futuro gloriā nobis ſua benignitate concedat. Amē.

non impedita; vel cum aliis lectionib. de eadem ſcriptura in ſe-
quentibus diebus continuetur, ita ut aliquo modo ponatur.
Cum etiam initium lectionis alicuius libri de ſcriptura tranſ-
fertur in aliã diẽ, aliç lectionis eadẽ die, de eadẽ ſcriptura aſſi-
gnatç, vel cum ſuperioribus lectionibus legantur, uel omittan-
tur: ita vt non oporteat eas amplius in alio ſequẽti die reſume-
re: ſed illç legantur, quç ſua quaq; die occurrunt, aut cum eiſdẽ
iungantur. Quod ſemper ſeruetur, quando lectiones occurren-
tes de ſcriptura legi non poſſunt.

De ſcriptura quoq; tm̃ eſt poſitũ, quantum ſatis vĩ, pro nu-
mero hebdomadarum, quç eſſe poſſunt, ⁊ inter Epiphaniam ⁊
Septuag. ⁊ inter pentecoſten. ⁊ Aduentum. Ubi vero contingit
minui numerum Dñicarum ⁊ hebdomadarum poſt Epipha.
adueniente Dñica Septuageſimç, ⁊ poſt pentecoſt. adueniente
alia Dñica, vt infra di, quod ſuper eſt de ſcriptura alicuius li-
bri pro numero dictarum Dñicarum, ⁊ hebdomadarum, poſi-
ti, eo anno omittitur. Quod etiam fit de ſcriptura ex libris Re-
gum: de quibus legitur a'b octaua pentec. vſq; ad primã Dñi-
cam Auguſti, cum non expletur numerus Dñicarum poſt oct.
pentec. de eo libro annotatus vſq; ad menſe; Auguſti: q; tunc
lectionibus de eo libro omiſſis, legitur ſcriptura quç ponitur
menſe Auguſti. Quod ſimiliter ⁊ in ſequentibus menſibus ob-
ſeruatur: qui menſis cui quinque Dominicç aſſignantur, nõ ha-
buerit niſi quatuor: tunc enim omittũtur lectiones quintç Do-
minicç, ⁊ eius hebdomadç: ⁊ ponuntur lectiones primç do-
minicç ſequentis menſis, ⁊ eius hebdomadç, quç. ſ. Dominica
proximior eſt Calendis illius menſis, ſecundum rubr. menſis
Auguſti poſitam in proprio de Tempore.

Lectiones Dñicç quintç Octobris, qñ October habuerit tm̃
quatuor Dñicas, leguntur feria quinta prçcedentis hebdoma.
non impedita feſto duplici, quod habeat proprias lect. ſcriptu-
rç: alioquin legãtur feria ſexta eiuſdem hebdo. coniunctç lectio-
nibus ſecundç ⁊ tertiç feriç hebdomadç quintç.

Lectiones ẽt ſecundç Dñicç Nouembris, ⁊ eius hebdoma-
dç cõmittuntur, quando idem menſis habuerit tm̃ quatuor do-
minicas: tun c. n. tertia Dominica Nouemb. cum ſua hebdo. po-
nitur loco ſecundç, ⁊ quarta loco tertiç, ⁊ quinta loco quartç.

Le-

¶ Lectiones de ſcriptura, poſitę in Cõi ſcõrum, leguntur tam in feſtis duplicib. quã ſemiduplicib. vbi aſſignantur in Proprio ſcõrum per annũ: Rurſus qñ aliquod feſtum in ꝓpria eccleſia ſolenniter celebratur: Item qñ aliquod feſtũ nouẽ lect. occurrit in Quadrageſima, ⁊ Quatuor tẽporib. in ſecunda feria Rogationũ, ⁊ in Vigilia Aſcenſ. in quibus ferijs in offõ de Tẽpore non aſſignantur lectiones de ſcriptura, ſed de homilia: tunc.n. in feſtis recurrẽdũ eſt ad lectiones de ſcriptura, poſitas in Cõi ſanctorũ. Quod ſi occurrat in die octaua alicuius feſti habẽtis octauã: tunc in primo noct. diei octauę repetantur lectiones, quę in primo noct. feſti lectę fuerint. Alię lectio. ſecundi ⁊ tertij noct. poſitę in Cõi Sanctorũ: ſimiliter leguntur qñ in proprio ſanctorum aſſignantur: ⁊ quando in aliqua eccleſia aliquod feſtum celebratur cum nouem lectionibus: quia in ea eſt ſolenne, aut conſuetum celebrari, quod proprias de feſto lectiones non habuerit.

¶ In fine cuiuſcunqȝ lectionis dicitur: Tu autem dñe miſerere nobis, ⁊ reſpondetur, Deo gratias. Quod etiam fit in lectionibus breuibus in principio Completorij: ⁊ in fine Primę, poſt Pretioſa: pręterquam in triduo maioris hebdo. ante paſcha: ⁊ in officio Defunctorum, vt ſuis locis ponitur.

De Reſponſorijs poſt lectiones.

Reſponſoria dñr ad Matut. poſt lectiones: ita vt poſt quãlibet lect. dicatur vnum Reſponſorium, vt infra.

¶ In feſtis nouem lect. (pręterquã in feſto SS. Innocentiũ, qñ non venerit in Dñica) ⁊ in Dñicis a Dñica in Albis incluſiue vſqȝ ad Aduent. excluſiue: ⁊ a Dominica infra oct. Natiuitatis incluſiue vſqȝ ad Septuag. excluſiue, dicũtur octo tantũ Reſpõſoria: ⁊ in fine tertij, ſexti, ⁊ octaui, dicitur Gloria patri, cũ repetitione partis Reſponſorij: quod regulare eſt in fine vltimi Reſponſorij cuiuſlibet nocturni, tam in officio nouẽ, quam triũ lect. exceptio tempore paſſionis: quo tẽpore repetitur Reſponſoriũ a principio: excepto etiã officio Defunctorũ: cuius loco dicitur Requiem ęter. Qui verſus Gloria patri, quibuſdam diebus dr̃ in primo Reſponſorio, vt in proprijs locis annotatr̃. Poſt nonã lectionẽ prędictis diebus, quando octo tantum dicuntur Reſponſoria: immediate dicitur hymnus, Te Deum.

¶ In Dominicis Aduentus, ⁊ in Dominicis a Septuageſima vſque ad Dominicam palmarum: ⁊ in triduo ante paſcha dicuntur nouem ℞ia: quia tunc non dicitur, Te Deum.

¶ In offō aūt trium lect. qñ fit de feſto, ⁊ in feriis tpis paſchalis, quod eſt inter Dñicam in Albis, ⁊ Aſcenſionē (excepta feria ij. Rogationum, in qua dī tertium ℞ium) dñr duo ℞ia: quia poſt tertiam lectionē dī, Te Deum: Quę ℞ia in feſtis ſumuntur de Cōi Scōrum, ⁊ in dictis feriis Temporis paſchalis, quando alia propria non aſſignantur, ſumuntur de Dominica, in qua primo ſunt poſita, hoc ordine.

¶ Secunda ⁊ quinta feria, primū ⁊ ſecundū ℞ium primi nocturn. Feria tertia ⁊ ſexta, primum, ⁊ ſecūdū ℞ium ſecundi noct. Feria quarta, primum ⁊ ſecundum ℞ium tertij nocturni.

¶ In aliis feriis, extra tp̄s paſchale dñr tria ℞ia (quia in illis non dī, Te Deum.) Hoc ordine. Feria ſecunda ⁊ quinta, tria ℞ia primi nocturni. Feria tertia ⁊ ſexta, tria ℞ia ſecundi noct. Feria quarta ⁊ ſabbato, qñ in eo fit de feria, tria ℞ia tertij noct. Dominicę pręcedentis, in qua primo ſunt poſita. Uerum quia in tertio noct. Dominicarum a tertia poſt pentec. incluſiue vſque ad Aduentum excluſiue: ⁊ ab octa. Epiphan. vſque ad Septuag. excluſiue, non hī niſi vnum ℞ium dicendū infra hebdomadā, qđ eſt ſeptimū in Dñica, propterea quod ℞ium, Duo Seraphim, non dī niſi in Dominicis poſt penteco. vſque ad Aduentum, ⁊ ab Epiphania vſq; ad Septuag. ideo Feria quarta ⁊ ſabbato quando ex tertio noctur. ſumenda erunt ℞ia, primū ℞ium erit quod eſt ſeptimū Dñicę, ſecundo ⁊ tertio loco dī ſecundū ⁊ tertiū ſequentis ferię. i. poſt ſecundā, ⁊ tertiā lect. dī ſecundū ⁊ tertiū ℞ium, quod eſt ſecundū ⁊ tertiū ſecundę ſequentis ferię, ſi ꝓpria ℞ia habuerit: alioquin ſi non habuerit ꝓpria, dī ſecundum ⁊ tertium ℞ium primi noctur. eiuſdem Dominicę.

¶ Sumuntur aūt ℞ia ex eo loco, vbi primo ſunt poſita in principio menſis vel libri, ⁊ ea repetuntur in aliis ſequentib. Dñicis illius menſis: in quibus alia non aſſignantur, vel donec de illo libro legitur, vnde ſumpta ſunt ℞ia. Quę aūt in prima hebdo. menſis poſita ſunt per ferias, repetantur eodem ordine in eiſdem ferijs per ſequentes hebdo. donec alia ponantur.

¶ Reſponſoria ēt propria ſecundę ferię, ſi ꝑ feſtum occurrēs poni

poni non poſſint in ea feria vbi aſſignantur, ponantur in ſequē
ti prima occurrenti feria. Ubi vero non adſunt propria, ſemper
ex nocturnis Dominicę ſumuntur dicto ordine.

¶ Si ℞ia primi noctur. eius Dominicę, in qua primo ponun-
tur pp feſtum duplex in ea occurrens, in ipſa Dominica poni
non poſſint, ponātur primo die eius hebdomadę, in qua occur
rit fieri de feria. & omittantur alia, quę forte in illa feria propria
haberentur. Si uero in tota hebdomada nō occurrat dies, in
quo fiat de feria, prima die non impedita feſto nouem lect. fiat
offiñ de feria, cum comm. feſti trium lect. in ea occurrentis: ſi to
ta hebdomada, & ſequens dominica fuerit impedita offō nouē
lect. in qua nō poſſit fieri officium de Dominica vel de feria, id
fiat in ſequenti hebdomada vel Dominica: dummodo in ea
alia ℞ia non ſint primo ponenda: quia tunc ſi alia ℞ia ſint pri-
mo ponenda, prima die pręcedentis hebdomadę non impedi-
ta feſto duplici, fit de feria, vt ſupra: & feſtum ſemiduplex in ea
occurens transferatur.

¶ ℞ia ēt tertii nocturni, quę in aliquibus Dominicis ex textu
euangelij ſumpta ſunt, non repetantur per hebdomadā, quan-
do in ea ſumenda ſunt ℞ia ex tertio noctur. Dominicę: ſed eo-
rum loco dicantur alia ſequentis ferię. Idem ſeruatur de qui-
buſdam ℞iis propriis, in feriis Quadrageſimę, vbi vnum tan-
tum ℞ium ponitur: quia non dicuntur niſi in eo die, quo ponū-
tur: & in aliis ſequentibus feriis Quadrageſimę ſumuntur ex do
minica, ordine ſupradicto.

¶ Tpe paſchali in fine ℞ii ante verſum additur Halelulah.
Primum ℞ium feſti quod aliquando nō dicitur infra quaſdam
octaua, dicitur in dominica infra octa. ſi ad modū octauę aga-
tur officium, & in die octaua: niſi aliter notetur.

De Reſponſoriis Breuibus Horarum.

RESponſoria breuia dicūtur poſt capl'm ad Primam, Ter
tiam, Sextam, & Nonā, & ad Completoriū: pręterquā in
triduo ante Paſcha vſq; ad Sabbatum in Albis excluſiue: qui
bus diebus non dñr. Ad Primam & Complet. ſemper dñr eodē
modo, vt in pſalterio. In aliis Horis, qñ fit offiñ de dñica, vel
de feria per annum, dñr vt hñr in pſalterio. In Aduentu autē,
Quadrag. & tpe paſchali, vt ſuis locis hñr ppria. In feſtis ſimi-

liter qñ non habentur propria, dicuntur vt in Cõi ſanctorum.

¶ In fine Rꝛij brevis ſemper dĩ Gloria patri, cum repetitione partis Rꝛij: eo modo quo ordinatur ad primã in pſalterio: pręterquam tẽpore paſſionis: tunc. n. non dĩ Gloria patri: ſed eius loco repetitur Reſponſorium breue a principio.

¶ In Rꝛio breui ad Primam, loco verſus, Qui ſedes, ꝛ cętera, vt in pſalterio, in Aduentu dĩ, Qui venturus es in mundum, tã in Dñicis ꝛ feriis, quam in feſtis (excepto feſto Conceptio. B. Marię.) In Natiuitate Dñi ꝛ vſqꝫ ad Epiph. etiã in feſtis occurrentibus: In feſto Corp. Chriſti, ꝛ per octauã: ꝛ in omni offõ B. Marię, tam nouem quam trium lect. dĩ, Qui natus es de Maria virgine. In Epiph. ꝛ per octauã, ꝛ in feſto Transfigu. dĩ, Qui apparuiſti hodie. A Dominica in Albis incluſiue vſque ad Aſcenſionem excluſiue, tam in officio de Tempore, quaꝫ de ſanctis (excepto officio ſanctę Marię) ſemper dicitur, Qui ſurrexiſti a mortuis. Ab Aſcenſione vſqꝫ ad pentec. excluſiue, dicitur, Qui ſcandis ſuper ſydera. In pentecoſte ꝛ reliquo anni tẽpore, tam in officio de tempore, quam de Sanctis dicitur, Qui ſedes ad dexteram patris, vt in pſalterio.

¶ Rꝛia breuia aliarum Horarum, quę ponuntur in prima Dominica de Aduentu, dñr per totum Aduentum, qñ fit officiũ de Tpe. Similiter quę ponuntur in prima Dominica Quadrag. dicuntur vſqꝫ ad Dominicam paſſionis excluſiue. Et quę ponuntur in Dominica paſſionis, dicuntur vſqꝫ ad feriam quintam in Cęna Domini excluſiue. Iteꝫ quę ponuntur in Dñica in Albis, dicuntur vſqꝫ ad Aſcenſ. excluſiuę. Quę vero ponuntur in aliquo feſto habente octauam, dicuntur per totam octauam, qñ fit de octaua. In officio autem B. Marię, tam nouem quam trium lect. excepto feſto Aſſumptionis eiuſdem, dicuntur ſemper Rꝛia breuia de Communi Virginum.

¶ Tpe paſchali a Dñica in Albis vſqꝫ ad ſabbatum poſt pentec. incluſiue, in primo verſu Rꝛij breuis ponuntur duo Halleluiab, ꝛ in ſecundo vnũ: tam in offõ de Tpe quam de Sanctis.

De Capitulis,

Capitula ſemper dicuntur (pręterquaꝫ a feria quinta in Cęna Dñi vſqꝫ ad ſabbatũ in Albis incluſiue, ꝛ pręterquam in offõ Defunctorũ) ad Veſp. Laud. ꝛ alias Horas, dictis pſalmis,

mis & antiphonis: Ad Complet. vero dicto etiam hymno.
¶ Capitula Dñicalia, poſita in pſalterio in primis & ſecundis Veſp. in Laud. & Horis, dicuntur a tertia Dominica poſt pentec. vſq; ad aduentum, & a ſecunda poſt Epipha. vſque ad Septuag. Capitula autem ferialia dñr eiſdem temporibus: ſed poſt octauam pentec. vſq; ad Aduentum, & ab oct. Epipha. vſque ad Dominicam primam Quadrage. Alio tempore dicuntur vt in proprio de Tempore: ſi fit de ſanctis, vt in proprio de ſanctis, cum propria adſunt: alioquin de Communi ſanctorum. Capitulum Primę & Completorij (quando Capitula dicuntur) nunquam mutatur vt in pſalterio.
¶ In Dñicis ab Aduentu vſq; ad octa. Epiph. & a Septuage. vſq; ad dñicam tertiam poſt pente. & in omnibus feſtis regulariter Capitulum poſitum in primis Veſpe. dr in Laudib. ad tertiam: & in ſecundis Veſper. quibuſdam exceptis, quę ſuis locis aſſignantur. Poſt Capitulũ ſemper reſpondetur Deo gratias.

De Oratione.

ORatio in veſp. & Laudib. dicit poſt añas ad Magnificat, & Benedictus immediate: prȩterquã in ferijs Aduentus, Quadrage. Quatuor temporum, & Vigiliarum, quę ieiunantur in quibus poſt añam dñr preces, excepta vigilia Natiuitatis & pentec. & in fine poſt preces. Oratio. Ad Primam & alias Horas Oratio dicitur poſt Rium breue, niſi dicendę ſint preces: tunc enim Oratio dicitur poſt preces. Ad complet. in duplicibus, & per octa. Oratio dicitur poſt antiphonā, Salua nos, in alio oficio dicitur poſt prȩces.
¶ Ad Primam, & Complet. nunquā mutantur orationes quę habẽtur in pſalterio, prȩterquam in triduo ante paſcha: in quo triduo ad omnes Horas vſq; ad Nonam ſabbati ſancti incluſiue poſt pſal. Miſerere, dr Oratio diei, vt ſuo loco ponitur. In alijs Horis regulariter dicitur Oratio, quę dicta eſt in primis Veſp. In Quadrageſima autem, Quatuor temporibus & Vigilijs, Oratio quę dicta eſt in Laudibus, dicitur tantum ad Tertiam, Sextam, & Nonam. In Veſp. autem ſequentib. ſi fit de feria, dicitur vel alia propria, vt in Quadrageſima, vel dñicę prȩcedentis, vt in ferijs per annũ. Quę Oratio prȩcedentis dñicę ſemper dr in feriali offõ per hebdomadam, quando propria nõ aſſignatur.

aſſignatur. Infra octauas dicitur oratio vt in die feſti: ſimiliter in die octaua, niſi alia propria aſſignetur.

¶ Ante Orationem ſemper dicitur verſus, Dñs vobiſcũ. Rñdetur, Et cũ ſpũ tuo. Qui verſus non dicitur ab eo qui non eſt saltẽ in ordine Diaconat⁹, nec a Diacono pñte Sacerdote, niſi de illius licentia. Si quis aũt ad Diaconatus ordinẽ non peruenerit eius loco dicit. Dñe exaudi orationẽ meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. Deinde dicitur, Oremus: poſtea oratio, quę ſi vnica tm̃ dicatur verſ. Dñs vobiſcũ, vel Dñe exaudi, repetitur finita oratione, poſtquã fuerit rñſum, Amen. Sin autẽ plures Orationes dicendę ſint: ante quamlibet orationẽ dicit Añа ⁊ Verſus: deinde dicitur Oremus: ⁊ poſt vltimã orationẽ repetitur, Dñs vobiſcũ: poſtea dicitur, Benedicamus dño. Reſpõdetur, Deo grãs. Deinde dicitur Verſus, Fidelium animę: qui Verſus Fidelium, non dicitur poſt Benedicamus dño, ad Primã ante Precioſa ⁊c. neq; ad Cõplet. ante Benedicat, ⁊c.

¶ Si Oratio dirigatur ad Patrem, concluditur, Per dñm: Si ad Filium, Qui viuis ⁊ regnas. Si in principio Orationis fiat mentio Filij, dicatur. Per eundem. Si in fine orationis, dicat, Qui tecum viuit ⁊ regnat. Si fiat mentio Spiritus ſancti, dicatur. In vnitate eiuſdem Spiritus ſancti ⁊c.

¶ Cũ plures Orationes dñr, prima tm̃ dicitur ſub ſua concluſione. Per dñm, vel aliter vt ſupra: alię non cõcludũtur niſi in vltima Oratione: ſed vnicuique Orationi ſemper prępoñitur, Oremus: pręterquam in officio Defunctorum: in quo alio modo quam vt ſupra, Orationes dñr, vt in eius officio dicitur.

De Hymno, Te Deum.

Hymnus Te Deum, dicitur in oĩbus feſtis per annum, tã trium, q̃ȝ nouem lect. ⁊ per eorũ octauas: excepto feſto ſanctorũ Innocentiũ: niſi venerit in dominica: ⁊ niſi fuerit eius dies oct. quia tunc dicitur. Dicitur ẽt in oĩbus dominicis a paſcha reſurrect. incluſiue, vſq; ad Aduen. excluſiue, ⁊ a Natiuitate Domini incluſiue vſq; ad Septuag. excluſiue, ⁊ in omnibus ferijs temporis paſchalis. ſ. a dñica in Albis vſq; ad Aſcenſ. excepta ſecunda feria Rogationum, in qua non dicitur.

¶ Non dicitur aũt in dñicis Aduen. ⁊ a Septuag. vſq; ad dñicam palmarũ incluſiue, neq; in ferijs extra tempus paſchale.

¶ Cum dicitur, omittitur ſemper nonum vel tertium R̃ium: ⁊ ſtatim dicitur poſt vltimam lectionem.

¶ Cum non dicitur, eius loco ponitur nonũ vel tertium R̃iũ, cum Gloria patri, in fine: ⁊ dicto R̃io ſtatim inchoantur Laudes. Similiter qñ dicitur, Te Deum: eo hymno dicto ſtatim inchoantur Laudes: pręterquam in nocte Natalis domini: quia tunc dicitur Oratio, poſtea celebratur Miſſa, vt ſuo loco dicit.

De Oratione dominica, ⁊ Salutatione Angelica.

ORatione dominica Pater nr̃, ⁊ Salutatio Angelica Aue Maria, ſemper dicitur ſecreto ante oẽs Horas, pręterq̃ ad Completo. quia tunc in principio dicitur tm̃ Pater noſter, poſt lectionẽ breuẽ dicto verſu, Adiutoriũ nr̃m, ⁊ in fine Pater nr̃, Aue Maria, cũ Credo, poſt orationẽ ſanctę Marię. Finitis Horis dicitur ſimiliter ſecreto, Pater nr̃, tm̃, dicto verſu. Fideliũ aię, vbi hic verſus dicitur: qui verſus non dicitur quando poſt offm̃ diei dicitur officium S. Marię: ſed poſt illud, ⁊ tunc dicitur, Pater nr̃, vt ſupra. Si aũt alia Hora ſubſequatur, in fine pręcedentis Horę dicitur Pater noſter ſemel tantum, pro principio ſequentis Horę, addita Aue Maria.

¶ Quando oratio dominica dicenda eſt cũ precibus, ſemper clara voce profertur, Pater nr̃: ⁊ in fine. Et ne nos: relinquum dicitur ſecreto: alias nunquã profertur. Ad Laudes varo ⁊ Veſpe. qñ in feriali offõ dicuntur preces, totũ dicitur clara voce.

¶ Salutatio Angelica ſemper dicitur ante officiũ ſanctę Marię, quando non dicitur cum officio domini: quia tunc ſufficiat dixiſſe in principio cum oratione dominica.

De Symbolo Apoſtolorum, ⁊ Symbolo Athanaſij.

SYmbolũ Apl'orum ſemper dicitur ante Matut. ⁊ Primã: ⁊ finito Cõpletorio, poſt orationẽ Angelicã totũ ſecreto: ẽt ſi ad Primã, ⁊ cõplet iterũ dicendũ ſit cũ precibus. Quando vero dicitur cũ precibus, ad Primã ⁊ Cõplet. clara uoce pfertur, Credo in deũ, ⁊ in fine, Carnis reſurrectionẽ, reliquũ dicitur ſecreto, alias nunquam dicitur, niſi vt ſupra.

¶ Symbolũ Athanaſii dicitur ad Primã, poſt pſal. Retribue, in oibus dominicis per annũ, quãdo offm̃ fit de dominica, exceptis dominicis infra octauas Natiuit. domini. Epiph. Aſcenſ. ⁊ Corpo. Chriſti, ac dominica Reſurrect. ⁊ pentecoſtes: in quibus

b[u]s dicuntur tantum tres pſalmi conſueti, vt in feſtis. In Dominicis infra alias octauas, & in Dominica Trinitatis dicitur, alias nunquam, neque ſi aliquod feſtum duplex celebretur in Dominica.

De Precibus.

Preces ſunt aliquot verſus, qui aliquando dicuntur ante orationem, incipientes a Kyrie eleiſon.

¶ Preces Dominicales, ad Primam, & Completorium, vt in Pſalterio dicuntur tantum quandocunq; officium non eſt duplex, vel infra octauas: in duplicibus autem, & infra octauas non dicuntur, etiam ſi infra octauaz fiat de Dominica, vel alio feſto ſemiduplici: quia tunc ratione octauę non dicuntur.

¶ Preces feriales ad Laudes, & Horas diſtinctę, vt in pſalterio, dicuntur tantum in feriis Aduentus, Quadrageſimę, Quatuor Temporum, & Vigiliarum, quę ieiunantur: exceptis vigilia Natiuitatis Domini, & vigilia & Quatuor temporibus pentecoſtes: & tunc dicuntur flexis genibus. In alijs feriis per annum a prędictis nunquam dicuntur, niſi Dominicales: & in illis non flectuntur genua.

¶ In feriis Aduentus, Quadrageſimę, & Quatuor temporum dicuntur preces feriales ad Laudes, per Horas, & ad Veſperas: ſi non ſequatur feſtum, ad Completorium dicuntur conſuetę de Dominica: ſed flexis genibus. Dicuntur autem preces genibus ab Hebdomadario, vſq; ad verſum, Dominus vobiſcum, ante orationem. A circunſtantibus autem vſque ad verſum Benedicamus domino, poſt Orationem.

¶ In vigilijs Preces feriales dicuntur tantum ad Matutinum, & per Horas. Ad veſperas vero ſequentes non dicuntur: quia inde fit de feſto. Pſalmus, Miſerere, non dicitur cū precibus, niſi ad Veſperas: & pſal. De profundis, niſi ad Laudes: In alijs Horis prędicti pſalmi non dicuntur. In officio Defunctorum dicuntur pſalmi, qui in eorum officio ſignantur.

De Commemorationibus Communibus, ſeu ſuffragijs Sanctorum.

Commemorationes communes, ſeu ſuffragia de ſanctis, quę habentur in pſalterio ad Veſperas ſabbati, dicuntur in fine Veſperarum, & Laudum, ab octaua Epiphanię vſq; ad Domi-

Dominicam paſſionis excluſiue, ⁊ ab octaua pentecoſtes vſqꝫ ad Aduentum excluſiue: in Dominicis, ferijs, niſi officium ſit duplex, vel infra octauas: ⁊ illis adiungitur commemoratio de patrono, vel titulo Eccleſię ante, vel poſt commemorationem de Apoſtolis, ⁊ de Sācta Maria, pro dignitate illius: ita tamē vt ſemper vltimo loco ponatur commemoratio de pace. Et ante illas, in feriali offō fit commemoratio de Cruce, quę habetur in pſalterio, poſt Laudes ſecundę ferię.

¶ Tempore paſchali fit alia commemoratio de Cruce, vt ibi ponitur ad Laudes ferię ſecundę poſt Dominicam in Albis: ⁊ ea ſolum tunc dicitur.

¶ Si facienda ſit commemo. alicuius feſti occurrentis, commemo. feſti ſemper fit ante ipſa ſuffragia conſueta, etiam ante commemorationem de Cruce.

¶ Commemoratio de Sācta Maria non fit cum alijs, quando dicitur eius officium paruum.

De Antiphonis B. Marię in fine officij.

ANtiphonę B. Marię poſitę in fine pſalterij poſt Cōplet. ſingulę dicuntur pro temporis diuerſitate, vt ibi annotatur: pręterquam in triduo maioris Hebdo. ante paſcha.

¶ Dicuntur autem extra Chorum tantum in fine Completorij, ⁊ fine Matutini, dictis Laudib. ſi tunc terminandum ſit officium: alioquin, ſi alia ſubſequatur Hora, in fine vltimę Horę. In Choro autē ſemper dicantur quandocunque terminata aliqua Hora, diſcedendum eſt a Choro.

¶ Nunquam vero dicitur poſt aliquam horam, qn̄ ſubſequitur cum officio diei officium Defunct. vel Litanię, pręterquā poſt Complet. in quo ſemper dicitur etiam ſi prędicta ſubſequantur: neque etiam dicitur quando poſt aliquam Horam ſubſequitur miſſa. Dicuntur autem ſemper flexis genibus, pręterquam tempore paſchali, Hebdomadario tamen ad orationem ſurgente.

De officio paruo B. Marię, ⁊ alijs.

DE officio paruo B. Marię, de officio Defunct. de Septē pſal. pęnitentialibus, ⁊ Litanijs: ⁊ de pſalmis Gradualibus, quando ⁊ quō, tam in Choro, quam extra Chorū dicenda ſint, habent ſuis locis proprię rubricę circa finem Breuiarij.

¶ Finis Rubricarum Generalium Breuiarij.

¶ Sermones aliqui per ſacerdotem plebibus ſuis certis diebus feſtiuis in eccleſia intra miſſarum ſolennia faciendi ad earum inſtructionem & exhortationem.

¶ In Natiuitate Domini noſtri Ieſu Chriſti. Dicto offertorio in miſſa, ſacerdos conuerſus ad populum in hunc vel ſimilem modum ipſum alloquatur.

In nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Amen.

Euangelizo vobis gaudiũ magnũ, quod erit oĩ populo: quia natus eſt vobis hodie ſaluator, qui eſt Chriſtus dñs in ciuitate Dauid. Luce 2. capite. Si recte conſideremus dilectiſſimi, ex multis quidez aduertere poſſumus, & oculata fide percipere: quantum debeamus & obligati ſimus dño Deo creatori, ſaluatori, & redemptori nr̃o: preſertim aũt conſiderantes huius ſacratiſſime diei ſolennitatẽ qua ſancta mater eccleſia ad memoriaz adducit illud ſingulare remediũ: quod Deus oĩpotens in ſalutẽ noſtrã operari dignatus eſt: quia hodierna die vnigenitum ſuum a ſe eternaliter genitũ, conſubſtantialẽ, coomnipotentẽ, Deuz verũ humana carne de ſacratiſſima virgine ſine aliqua macula vel ſorde peccati ſpũs ſancti virtute aſſumpta tẽporaliter naſci voluit ad noſtram ſalutẽ operandam: & ad eruendũ nos de infinitis malis quibus eramus oppreſſi. Eramus enim ſerui omni libertate priuati: & ſub iugo diabolice & crudeliſſime captiuitatis aſtricti. Eramus vulnerati & infirmi pctõrum & ſcelerũ iaculis. Eramus demũ exules a celeſti patria, & infernalibus clauſtris mancipati. Et ab his omnibus per hanc ſacratiſſimã natiuitatem ſumus liberati. Eramus inquã primo ſerui, & omni libertate priuati pp pcm̃ primi parentis noſtri: & in nos diabolus impiã tyrannidem exercebat: nec vlla humana virtute poteramus liberari: & ideo venit ad nos dñs noſter Deus verus, homo verus, qui hodie natus ex virgine ſacratiſſima a tali nos ſeruitute liberauit. Unde Apoſtolus Paulus ad Gal. 4. capit. dicit, Miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege, vt eos q ſub lege erunt redimeret ſcilicet a miſerabili ſeruitute. Et Iſa. 26. capit. Domine Deus noſter poſſederunt nos domini. ſ. diaboli abſque te propterea viſitaſti, ſupple humanũ genus, & contriuiſti eos. ſ. demones. Eramus ſecundo vulnerat', & ſauciati,

ac infirmi vulneribus pctõrum, ⁊ debilitati iaculis pctõrum, ⁊ morbis malarum operationum ⁊ inclinationum: nec bonũ facere poteramus propter infirmitates noſtras. Gen. 6. cap. Senſus ⁊ cogitatio humani cordis ad malũ prona ſunt ab adoleſcẽtia ſua. Venit ergo de cęlo ſingularis medicus: qui vnctione miſericordię ſuę gratia ſua nos ſanauit, ſolidauit, ⁊ roborauit ad faciendũ bona opera: ⁊ oleo miſericordię ſuę nos perunxit. pſalmus. Miſit verbum ſuum ideſt filium ſuum, ⁊ ſanauit eos. ſ. homines. Unde beatus Bernardus in ſermone de vigilia natiuitatis Domini dicit. Jeſus Chriſtus filius Dei in Bethlee3 Judę naſcitur. Vos qui in puluere eſtis expergiſcimini ⁊ laudate. Ecce Dominus cum ſalute venit, venit cum vnguentis, venit cum gloria: Neq3 enim ſine ſalute Jeſus: neque Chriſtus ſine vnctione: nec ſine gloria venit filius Dei. Siquide3 ipſe ſalus, ipſe vnctio, ipſe gloria. Eramus tertio exules a cęleſti patria, ⁊ paradiſi porta clauſa erat oibus hominibus propter inobedientiam Adę: nec vllus poterat eam introire. Venit ergo Dominus noſter: qui deuicta morte ianuam paradiſi omnibus credentibus ⁊ bene operantibus patefecit, ⁊ cęleſtis regni hęredes nos fecit. De his beatiſſimus Leo Papa in ſermone huius diei ſic inquit. Quiſquis igitur chriſtiano nomine pie, ⁊ fideliter gloriaris, reconciliationis huius grãm iuſto perpende iudicio. Tibi enim quondam abiecto, tibi extruſo a paradiſi ſedibus, tibi per exilia longa morienti, tibi in cinerem ⁊ puluerẽ diſſoluto, cui iam non erat ſpes vlla viuendi, per incarnatione3 verbi poteſtas data eſt: vt de longinquo ad tuum reuertaris authorem: recognoſcas parentem: liber efficiaris ex ſeruo: de extraneo proueharis in filium: vt qui ex corruptibili carne natus es, ex Dei ſpiritu renaſcaris: ⁊ obtineas per gratiam quod non habes per naturam. Hęc tria chariſſimi propoſita verba breuiter continent: quia natus eſt nobis ſaluator: qui nos ab inimicis liberauit: quia natus eſt Chriſtus, qui vnctione miſericordię ſuę nos a peccatis ſanauit: interpretatur enim Chriſtus vnctus: quia natus eſt nobis Dominus. ſ. vniuerſorum, qui dedit nobis gloriam ſuam per ęternam beatitudinem. Ideo ſuſcipere debemus gaudium magnum: quod nobis Angelus euangelizauit, ſicut dicit ſanctus Leo Papa: Saluator nr̃ dilectiſ-

ſimi

ptuageſima, in qua eccleſia commemorat tempus preuarica=
tionis Ade, ⁊ cantica letitie interdicit, ſcilicet Alleluia. Subſe=
quenter xviii. die poſt Septuageſimam erit dies cinerum, ſiue
caput ieiunij, ſiue prima dies Quadrageſime, que erit hoc an=
no die N. menſis N. in quo debetis conſiderare fragilitatem
veſtram: ⁊ ex humilitate ſuſcipere cineres ſuper capita veſtra:
⁊ qui poſſunt debent omni die, exceptis dominicis, ieiunare vſ=
que ad ſcūm paſcha. Quo tpe debetis vos diſponere ad bonum:
odia relinquere, mala ablata reſtituere, eleemoſynas plus ſoli=
to facere: eccl'as, p̄dicationes, ⁊ indulgentias libenter viſitare,
audire ⁊ inquirere. Et vt ſitis magis capaces: ⁊ vt meritorie ta=
lia bona facere poſſitis in principio Quadrag. oia pctā vr̄a ↄfi=
teamini integral'r. Subſequēter die tali N. menſis N. erit ſctūm
paſcha: qd̄ dn̄s ſua gr̄a vos letanter ⁊ cū pura ↄſcia celebrare,
⁊ ſacratiſſimū ſacr̄m digne ſuſcipere cōcedat. Poſt trigeſimūſe=
xtū diē a paſcha. ſ. trigeſimoſeptimo, ſunt dies Rogationum, in
quibus fiunt ꝓceſſiones gn̄ales pro ira Dei placanda: ⁊ ꝑ con
ſeruatione frugū: ⁊ hoc anno incipient die N. menſis N. Qua=
drageſimo die a paſchate eſt feſtum Aſcenſionis: quod erit die
N. menſis N. Et poſt dies decem erit feſtum Penteco ſtes: in
quo dominus miſit ſpiritum ſanctū in apoſtolos: quod erit die
N. menſis N. Ad quod debetis vos humiliter preparare: vt gra
tiam ſancti ſpiritus recipere poſſitis. Sequenti dominica erit
feſtū ſanctiſſime Trinit. Et fer. v. ideſt die iouis ſequenti erit fe=
ſtū ſacratiſſimi Corpus Chr̄i: qd̄ erit die N. menſis N. Demū ite=
rū aduentus dn̄i. i. prima dn̄ica Aduent. Dn̄i erit die N. menſis
N. Hec ſunt chariſſimi tpa, ⁊ hi dies: in quibus feſta huius anni
concedente domino celebrantur. Et licet tranſeant omnia que
temporaliter feſtiue celebrant: curare tamen debemus ita eas
celebrare: vt in earum celebratione apud Deum aliquid adipi=
ſcamur. Curate ergo vos qui huiuſmodi ſolennitatibus inter=
eſtis: ne ab eterna ſolēnitate ſeparemini. Quid enim vobis pro=
derit intereſſe feſtis hominum, ſi contingat deeſſe feſtis ange=
lorum? Preſtet concedatq; vobis dominus tales celebritates
ſancte ⁊ pure celebrare: vt ad perpetuas celebritates perueni=
re valeatis. Preſtante domino Jeſu Chriſto: qui hic gratiam
tuam, ⁊ in futuro gloriā nobis ſua benignitate concedat. Amē.

¶ In die ſancto Paſche ſacerdos in miſſa poſt offertorium conuerſus ad populum poterit ita eum alloqui: vel alter: vt placuerit ei.

Hec dies quam fecit dñs: exultemus ⁊ letemur in ea. ps 117. Hodie dilectiſſimi eſt feſtuz Paſche .ſ. Reſurrectionis dñi noſtri Jeſu Chri. Paſcha .n. tráſitus dr: ⁊ dñs nr̃ Jeſus Chrs tranſiuit de morte ad vitã glorioſam, ⁊ ſempiternã. Et licet feſta alia .ſ. Annunciationis, Natiuitatis, ⁊ paſſiones dñi, qꝛ in his recepimus maxima beneficia: qꝛ in primo incarnatus eſt, in ſecundo manifeſtat⁹, in tertio nos ſuo pcioſo ſanguine redemit, ſint ſumme veneranda: in feſto tñ Reſurr. magis tenemur Deo grãs agere: quia in eo habuimus certã ſecuritatẽ vite eterne. Et ppea debemus gaudere, ⁊ letari in ea: qꝛ hec dies quaz fecit dñs ſecuritatis ⁊ certitudinis ſalutis nr̃e. Eſt aũt multiplex rõ, quare debemus in hac die exultare ⁊ letari. Prima qꝛ nos ſatiauit hodie ſuo ſacratiſſimo corpore ⁊ ſanguine: qꝛ famelicus valde gaudet bona comeſtione. Quaz pcioſa aũt ſit comeſtio quã hodie ſumpſimus, ex hoc apparet: qꝛ precioſiſſimum corpus, ⁊ aĩa, ⁊ diuinitas dñi nr̃i Jeſu Chriſti: in qua ſignificatur ſtatus beatitudinis: in qua dabit ſeipſum inſeparabiliter ⁊ inamiſſibiliter, ⁊ immediate viſibiliter. O quale donũ, vbi Deus dat ſeipſum: in quo eſt oẽ qḋ deſiderari põt: ⁊ nunquaz recipiens digne poterit eſſe pauper. O quã vere pauper eſt, qui tali cibo non eſt cibatus: qꝛ non ſuſcipit vitaz grẽ, que in tali ſacr̃o eſt. Scḋo debemus gaudere: quia de inferno nos liberauit: qui deſcendens ad infernuz ꝯtriuit portas ereas, ⁊ vectes ferreos cõfregit. ps 106. Porte eree inferni ſunt cupiditates ⁊ vitioſe cõſuetudines hoĩuz, que non ſinunt clauſos in eis exire. Sed Chrs tanq̃ alter Sanſon apprehendit ambas fores .i. cupiditates, ⁊ malas ꝯſuetudines: ⁊ eas ſuper ſe tulit, eas ſua paſſione delendo: ⁊ ipſe aſcendit montẽ .ſ. celũ empyreũ. Judi. 16. Tertio debemus gaudere pp Reſurrectionem ſuã: qꝛ in ipſa dedit nobis certitudinẽ cognitionis. Nã multũ gaudet qui deſideratũ videt. Ante reſurrectionez Chrs erat abſconditus quo ad diuinitatẽ ſub velo humanitatis: ideo nõ poterat cognoſci: ſed hoc die apparuit eius diuinitas in reſurrectione glorioſa. Jo. 12. cap. Hoc non cognouerũt diſcipuli eius primũ: ſed

ſed qñ glorificatus eſt Jeſus recordati ſunt, qꝛ hęc ſcripta erant de illo. Quarto debemus gaudere ⁊ lętari in eius reſurrectione: qꝛ per eã ianuam cęli nobis aperuit: ⁊ ſibi ⁊ ſanctis angelis ſociauit. Multũ aũt gaudere debẽt: qui ad ſocietatẽ principium deducunt. Non ſolũ aũt ianuã cęli aperuit: ſed ẽt, quatuor dotibus inſignibus corpus noſtrũ dotabit. ſ. ſubtilitatis, claritatis, impaſſibilitatis, ⁊ immortalitatis: quas oẽs eius corpus poſt reſurrectionẽ habuit: quas dotes ẽt nos habebimus: ſi eius mandata ſeruauerunꝰ: qꝛ tales vult apud ſe hĩc, ⁊ glorificare. Hęc oĩa a ſcis Doctoribus clariſſime declarant, q̃ breuitatis cauſa pertranſeo. Igit hodierna die debemus exultare ⁊ lętari: quia dñs eã fecit. Et notanduꝫ ꝙ dñs hac die ſuę reſurrectionis apparuit decẽ generibus perſonarũ, quę figurant perſonas, quę dignę erunt ęterna glorificatione. Primo pęnitẽtibus. ſ. Marię Magdalenę peccatrici, ſed pęnitẽti. Iſta apparitio fuit figurata in manna. Exo. 16. cap. Ubi dꝛ ꝙ apparuit manna in ſolitudine minutũ, ⁊ quaſi pilo tuſum in ſimilitudinẽ pluuię ſuper terrã. i. manna diuinę grę apparuit pęnitenti minuto in contritione, ⁊ tuſo in ꝯfeſſione: quaſi pluuia in ſatiſfactione. Secũdo feruentibus. ſ. tribus Marijs: vnde venerabilis Beda: Conſulens imbecillitati quęrentiũ, primo venientibus ad monumentũ fęminis ſuo amore feruentibus, ⁊ curioſius inquirentibus angelorũ viſionẽ oñdit: ⁊ tandẽ ipſe dñs virtutũ eis apparens quanta potentia mortẽ quã ad horã guſtauerat deuiciſſet, aperuit. Significat ꝙ feruentes in bonis operibus Chrm merent. Sap. 5. cap. Sapientia, ideſt Chrs ęterna Dei ſapientia inuenitur ab his qui quęrũt eũ. ſ. cum feruore: ſicut fecerunt iſtę ſanctę mulieres. Tertio amare flentibus: ⁊ hoc figurat in Petro, cui dñs apparuit. Luc. 23. Surrexit dñs ⁊ apparuit Simoni, ideſt Petro, qui amare fleuit pctm ſuum. Et de ipſo ſcribitur. Hiere. 31. In charitate perpetua dilexi te: ideo attraxi te miſerãs rurſumqꝫ ędificabo te. i. dñs apparet flẽtibus peccata, ⁊ reędificat ad vitã grę. Quarto apparuit charitateꝫ hñtibus: ⁊ hoc ſignificatur in duobus diſcipulis euntibus in Emaus, qui charitatiue inuitauerunt immo coegerunt eũ, vt ſecũ hoſpitaret. Quinto his qui ſunt clauſi ſenſibus corporis: ⁊ mentẽ eleuant ad cõtemplationẽ, ⁊ hoc figuratur in Aplis, qui erant clauſi abſente

Thoma. Sexto veraꝫ fidē habentibus: quod ſignatum fuit in apoſtolis, qui ſimul cū Thoma erant ꝯgregati: ⁊ Thomas euꝫ verum deum ⁊ verum hoīem eſt confeſſus. Septimo prędicatoribus ⁊ doctoribus, quod figuratum eſt, qn̄ diſcipulis ad mare Tyberiadis piſcantibus apparuit, ⁊ eos piſcari docuit. i. doctores ⁊ prędicatores ſemper inſtruit. Octauo his qui tranſeunt a culpa ad grām: quod figuratur in apparitione facta diſcipulis in Galilęa: quę tranſmigratio interpretatur. Nono his qui digne ſumunt ſacr̄m euchariſtię, quod figuratur quando apoſtolis recumbentibus in cęnaculo dn̄s apparuit. Decimo, habentibus miſericordiam proximo, ⁊ tribulatis ex compaſſione mentis: quod figuratur qn̄ apparuit diſcipulis, qui triſtis erant de ſuo receſſu: ⁊ duxit eos in montem Oliueti: ⁊ benedixit eis: ⁊ in cęlum aſcendit. Conemini igitur chariſſimi habere has proprietates: vt digni ſitis ꝙ Chriſtus vobis per gratiam ſpiritualiter appareat. Unde beatus Auguſtin. in ſermone de hac die dicit. Peccator de indulgentia deſperare non debet: Si. n. latro paradiſum meruit: cur nō mereatur veniam chriſtianus? Et ſi illi dominus dum crucifigitur miſeretur: multo magis huic miſerebitur duꝫ reſurgit. Nam ſi paſſionis humilitas Deum pręſtitit confitenti: reſurrectionis gloria quantum tribuet deprecanti? Igitur cum beato Propheta ⁊ rege Dauid: cum hec ſit dies quam fecit dominus, exultemus ⁊ lętemur in ea. Ut ad veram reſurrectionem nos perducat Ieſus Chriſtus dominus noſter per gratiam, ⁊ in futuro per gloriam. Amen.

¶ In celebratione nuptiarum ſermo.

HOnorabile connubium in oībus thorus immaculatus: fornicatores enim ⁊ adulteros iudicabit Deus. Apoſt. Paulus ad Heb. 12. concedente domino celebraturi ſacramentuꝫ matrimonij inter iſtas perſonas, Chariſſimi, pro aliquali breui veſtrū conſolatione aliquot verba duxi charitatibus veſtris ad hoc propoſitum inducere, ⁊ pro oīum informatione. Unde ſcire debetis, ꝙ fuerunt quidaꝫ hęretici peſſimi, qui Tatiani ⁊ Martiani dicti ſunt: qui omnino damnabant ſacr̄m matrimonij: illud fornicarijs ⁊ raptoribus comparantes. Uerum eccleſia catholica hoc errore damnato nuptias legitime factas approbauit: vt habetur diſt. 33. ca.

Si qua mulier.⁊c. Siquis propter Deum. ⁊ c.ſiquis vel virgi-nitatem.de ſum. Trin. ⁊ ſi.catho. Non ſolum virgines ⁊ conti-nentes ⁊ viduę,ſed etiam coniugati per rectam fidem ⁊ opera-tionem Deo placentes ad ęternam merentur beatitudinem peruenire. Ad quod propoſitum etiam loquuntur verba Apo-ſtoli Pauli per me aſſumpta, honorabile connubium in omni-bus thorus immaculatus ⁊c. Quod quidem honorabile red-ditur ex tribus preſertim. Ex diuina inſtitutione. Ex laudabili conuerſatione. Ex prolis eductione. Primo dico ꝙ deus ma-trimonium inſtituit in triplici lege.ſ.Naturę, Scripturę, ⁊ gra-tię. In lege quidem naturę fuit inſtitutum matrimonium in paradiſo ante peccatum in officium. Gen.2.vt ſine ardore con-ciperent,⁊ ſine dolore parerent. Hoc nunc os ex oſſibus meis, ⁊ caro de carne mea. Propter hoc relinquet homo patrem ſuum,⁊ matrem ſuam,⁊ adhęrebit vxori ſuę,⁊ erunt duo in car-ne vna. Fuit etiam inſtitutum poſt peccatum in remedium: ad euitandum illicitos motus. Gen.9.Creſcite ⁊ multiplicamini, ⁊ replete terram. Prima inſtitutio facta eſt vt natura multipli-caretur: Secunda vt natura expleretur, ⁊ vitium cohiberetur, vt dicit Magiſter in 4.ſent.diſt. 27.cap. 2.Inſtitutum eſt etiam in lege ſcripta.ſ.Moyſi, vbi deus pręcepit Judęis, ne contra-herent matrimonia cum infidelibus, ſed cum illis de domo ſua. 30.q.2.cap.Cum igitur.§.Hac itaque conſuetudine. Inſtitutum eſt etiam in lege Chriſti, ideſt gratię. Matth. 19. Quos Deus coniunxit homo non ſeparet.Unde ex deſponſata naſci voluit, ⁊ nuptijs voluit intereſſe. Jan.2.capi. vt matrimonium confir-maret.Hinc eſt, ꝙ omnes pene ſancti patres veteris teſtamen-ti habuerunt vxores.ſ.Adam,Enoch. Noe, Abraham, Iſaac, Jacob, Joſeph, Moyſes, Aaron, Dauid rex ⁊ propheta, Job, Tobias: Ezechias rex: Joſias: ⁊ hi omnes fuerunt maximi a-mici Dei: qui ex matrimonio placuerunt. Non ſolum iſti, ſed multi alij patres fuerunt vxorati: qui diuinam inſtitutionem ſeruantes coniugati fuerunt. Secundo honorabile eſt matri-monium ex laudabili conuerſatione, quam habere debent con-iuges inter ſe: ⁊ hoc apparet in ſex regulis, quę ſignantur per ſex hydrias poſitas i nuptijs: quibus Chriſtus interfuit in Cha-na Galilęę, quas habere debent coniuges: ſi volunt laudabi-

liter viuere. Prima eſt q̄ vir dʒ diligere vxorē, ⁊ vxor viruʒ non amore ribaldorum, ſed virtuoſorum. Ad Ephe. 5. Viri diligite vxores veſtras ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam. Chriſtus auteʒ dilexit eccleſiam vero amore, ⁊ animam ſuam poſuit pro ea. Vir autem qui vxorem ſuam diligit, ſeipſum diligit, vt dicitur ad Epheſ. 5. Iſte amor debet habere quatuor. ſ. maioritatem, perpetuitatem, pręcordialitatem, ⁊ ſingularitatem: quę figurantur per annulum, qui ſignificat coniunctionem viri ⁊ mulieris. Nam annulus debet eſſe aureus: quoniam ille amor excedit omnes amores ſicut aurum metalla. Secundo annulus eſt rotundus, quia amor ille nunquam debet finiri niſi per mortem. Tertio in digito quarto ponitur ex quo vena procedit ad cor. quarto eſt vnus ⁊ non duo: quia coniugium ſanctum ⁊ immaculatum non admittit alium virum, nec aliam vxorem. Secunda regula eſt, q̄ vir debet corripere vxorem ſuam, ⁊ mulier debet timere virum ſuum. Eccleſiaſt. 25. Si non ambulauerit ad manum tuam confundet te in conſpectu inimicorum tuorum. Sunt autem tria genera mulierem: quędam ſunt probatę, ⁊ iſtis non ſunt imponendę leges: quia tales delectant virum. Eccleſia. 26. Mulier fortis oblectat virum ſuum. Alię ſuſpectę: ⁊ iſtę ſunt arctandę legibus, ⁊ ſub manu viri tenendę: aliter magnum periculum eſt. Quędam ſunt medię: quia adhuc non bene probatę: ⁊ iſtę nec nimis arctādę, nec nimis laxādę ſunt. Eſt autem vxor corripienda tribus modis. Primo, ſecundum timorem Dei. Secundo, ſecundum confuſionem mundi per opprobria. Tertio, baculo: vt dicit Chryſoſtomus ſuper Matthęum. Tertia regula, vir debet honorare vxorem ſuam, ⁊ ipſa virum ſuum reuereri. 1. Pet. 3. Infirmiori vaſculo honorem impertientes. Tenetur enim vir magis honorare vxorem, quam vxor virum: exemplum de phiala ⁊ mortario: ⁊ vxor debet reuereri virum verbis: ⁊ opere: exemplo Sarę, quę virum ſuum dominum appellabat. Quarta regula eſt, q̄ vir debet cōuerſari ⁊ cohabitare vxori: nec ipſa debet a viro ſuo diſcedere. Nam talis ſeparatio eſt cauſa multorum malorum. Unde nec propter infirmitatem, nec propter quamcunqʒ aliam cauſam vir debet dimittere vxorem, nec vxor virum, excepta cauſa fornicationis. Matth. 5. Omnis qui reliquerit vxorem ſuam, excepta

cauſa

cauſa fornicationis, facit eam mœchari. Eſt Apoſtol. 1. ad Cor. 7. Præcipio non ego, ſed dñs, q̄ vxor nō diſcedat a viro. Quinta regula eſt. vir debet vxorem ſuam gubernare, & ipſa virum ſuum iuuare. Nā tenetur eam alere, & veſtire, &c. Cōtra illos qui comedunt oīa quę hñt in tabernis: & vxor remanet domi ſiccis dentibus: & etiā vxor debet iuuare virum iuxta illud. Gen. 2. Faciamus ei adiutorium ſimile ſibi. Sexta regula, vir debet reddere debitum vxori, & vxor viro. 1. Cor. 7. Uxori vir debitū reddat: ſimiliter aūt viro mulier. Uxor. n. non habet ptātem ſui corporis, ſed vir: ſimiliter vir non habet ptātem ſui corporis, ſed mulier. Nolite fraudari adinuicem, niſi ex ꝯſenſu ad tp̄s, vt vacetis orationi: & iterum reuertimini in idipſum: ne forte tentet vos ſatanas pp incontinentiam vr̄am. Debent aūt abſtinere a coitu coniuges tp̄e cōionis, feſtiuitatum, ieiuniorum, ꝯceptus, & ablactationis pueri: & tp̄e menſtruorum. Iſtę ſunt ſex hydrię poſitę ad purificationē matrimonij. Tertio eſt honorabile matrimonium ex prolis educatione. De hoc dicit Dauid pſ. 127. Filij tui ſicut nouellę oliuarum. ſ. pulchri moribus ſemper virides virtutibus, victorioſi in tribulationibus & tentationib⁹: oleum producentes in miſerationibus. Equidem hře bonos filios & bonas filias non eſt in ptāte parentum, ſed dei miſerentis. Legimus. n. multos ſanctos patres filios peſſimos habuiſſe: ſicut Abrahā, Iſmael, Iſaac, Eſau, Jacob filios, qui Joſeph frēm vendiderunt Ezechias rex Manaſſem: & cōtra mali pr̄es habuerunt bonos filios, ſicut Amon Joſiam. Debent tñ pater & mr̄ ſicut nutriunt corpus filij: ita ēt aīam inſtruere per bonā doctrinam. Et qñ quis vxorem accipit: ſ̄m Chryſoſt. debet inueſtigare vitam parentum eius: quia vt plurimū filij moribus aſſimilantur parentibus. Et ſępius mediatores nuptiarū multa mendacia dicunt. ſ. q̄ peſſima iuuencula dicetur bona, & luſor, & ebrioſus dicetur modeſtus: & hoc eſt magnū pctm̄. Ideo parētes debent filios ſuos, & filias admonere vt ſint puri in exteriori conuerſatione, remouendo eos ab inhoneſtis, & aſſuefacientes eos laboribus & literis: ab eis ſocietates malas amouēdo: ad eccleſiam ſępe eos ducentes tam filios quam filias, contra illos qui filias domi relinquunt ſolas &c. ſępe eos, cum vacat, in ſocietatem ducere debēt, & vt optimi ſint curare tenentur.

tur. Iſtis igitur modis honorabile erit connubium, ⁊ thorus immaculatus. Et ſic faciendo ⁊ hic habebitis gratiam, ⁊ in futuro gloriam. Ad quam nos perducat Ieſus Chriſtus dominus noſter, qui cum patre ⁊ ſpiritu ſancto viuit ⁊ regnat per omnia ſecula ſeculorum Amen.

¶ In electione alicuius pręlati.ſ. Plebani, Archipreſbyteri vel Rectoris alicuius eccleſię, Sermo.

¶ Sacerdos maior illius eccleſię, vel alius cui id commiſſum fuerit, congregatis electoribus pro electione, poterit infraſcripta vel ſimilia verba pro futurę electionis celebratione exhortatorię ipſis facere.

NEc quiſquam ſibi ſumat honorem, ſed qui vocatus eſt a domino tanquam Aaron. Heb.v.cap. Celebraturi electionem futuri Plebani, domini obſeruandiſſimi, non incongrue verbum pręfatum aſſumpſi: quo clare ⁊ euidenter Apoſtolus Paulus qualem pręlatum debeatis eligere vobis inſinuat, videlicet, talez qui huiuſmodi honorem ambitioſe non quęrat, qui ſecundum voluntatez Dei ſit, ⁊ qui ornatus virtutibus tanquam Aaron exiſtat. Non enim huc conueniſtis vt terrenum ⁊ corporis vobis eligatis pręfectum: ſed vt paſtorem animarum veſtraruz, mediatorem inter vos ⁊ Deum: qui vos Deo omnipotenti reddat gratos ⁊ acceptos: qui animarum veſtrarum ſaluti intentus ſit, diligens vitiorum correptor, ⁊ virtutum plantator in vobis exiſtat. Qui doctrina, exemplis, opere ⁊ charitate, ad ęternam vos ſalutez perducat. Cum igitur ſpiritualem patrem eligere ⁊ animaruz veſtrarum curatorem creare debeatis: tanto magis debetis eniti ad talez electionem: quanto maior ⁊ potior anima corpore exiſtit. Hoc autem facietis: ſi ea quę vobis beatus Apoſtolus proponit, ſeruaueritis, videlicet ꝙ eligatis non eum qui arroganter ſibi hanc plebem vſurpare conatur, ſed virum a Deo vocatum ⁊ virtuoſum: prout dicebat thema aſſumptum. Neqꝫ quiſquam ſibi ſumat honorem: ſed qui vocatus eſt a Deo tanquam alter Aaron. In quibus verbis tria facit Apoſtolus. Primo ambitioſum excludit. Secundo canonicam inſtitutionem inducit. Tertio dignam executionem exprimit. ¶ Primo ergo ambitioſum excludit. Sunt enim qui appetunt alijs pręponi:

poni:

poni: non vt eis proſint: ſed vel vt alijs ſint ſuperiores, vel propter diuitias, vel propter proprias commoditates. Hos tales excludit Deus. ps. lxxiiij. Peccatorum conſtringam cornua .ſ. ambitionis, & exultabunt cornua iuſti: & Amos. 6. cap. Nunquid in fortitudine noſtra aſſumpſimus nobis cornua? Et ſanctus Leo Papa, vt habetur. i. q. 1. capi. principatus. ſic ait. Principia tus quem metus extorſit, aut ambitus occupauit, etiam ſi moribus vel actibus ſuis non offendat, ipſius tamen intuy ſui exemplo eſt pernicioſus: & difficile eſt vt bono peragantur exitu, quę malo ſunt incboata principio. Et beatus Auguſtinus, vt habetur. 8. q. 1. capit. Qui epiſcopatum. Locus ſuperior, ſine quo regi populus non poteſt: etſi tenetur & adminiſtretur vt decet: tamen indecenter appetitur. Propterea ſancti cum eligebantur a populis ad prelaturas, fugiebant, renuebant, & acceptare recuſabant. Exemplũ habemus de ſancto ſanctorũ Chriſto dño, qui ſciẽs q populus eum volebat facere regẽ, aufugit. Joan. 7. & ſãcti Gregorius, Ambroſius, Auguſtinus, & multi alij electionem de ſe factã niſi coacti recipere noluerũt: vt oſtẽderẽt nemi nẽ p ambitionẽ ad prelaturã aſſumendũ. Cũ igitur intelligatis incõueniẽtiã ambitionis in prelatis, ſtudeatis talẽ eligere, qui hoc vitio careat: vt ipſe & ſuę & veſtrę ſaluti conſulere poſſit: & ſit vt ſeruus fidelis: qui domini ſui gregem humiliter paſcat, & non vt dominus cleri & populi: qui omnes velit deſpicere, & ſeipſum extollere. Unde paſtor eccleſię Beatus Petrus Apoſtolus veros prelatos admonet dicens: Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei: prouidentes non coacte: ſed ſpontanee ſecundum Deum: neque turpis lucri gratia: ſed voluntarie: neque vt dominantes, in cleris, ſed forma facti gregis ex animo. Et cum apparuerit Princeps paſtorum, percipietis immarceſcibilem glorię coronam. ¶ Secundo canonicam inſtitutionem inducit: qr a Deo vocatus. Dicit. n. a Deo vocari, q ſm canonicas inſtitutiones Dei eccl'ę inſtituitur. Nam de malis rectoribus Deus dicit. 1. Reg. Ferunt ſibi regẽ & nõ p me, principẽ, & nõ p conſiliũ meum. Sup quo verbo Beatus Hieronymus, vt habet. 1. q. in ca. Audacter. Audacter fortaſſe aliquid dicimus, tñ qd ſcriptũ eſt dicimus. Non ſemper princeps populo & iudex eccleſię per Dei arbitriũ dat, ſed ꝑut merita noſtra depoſcũt. Si mali ſunt

actus

actus noſtri, ⁊ operemur maligna in conſpectu domini, nobis
dantur principes ſecundum cor noſtrum. Et hoc tibi de ſcri-
pturis probabo. Audi nanque quid dñs dicat. Fecerunt ſibi re-
gem, ⁊ non per me. Et hoc dictum vʒ de Saule illo; quē vtique
ipſe dominꝰ elegerat, ⁊ regem ſibi fieri iuſſerat. Sed qm̄ non ſm
dei voluntatem, ſed ſm meritum pctōis populi fuerat electus,
negat eum ſua voluntate ⁊ ꝯſilio cōſtitutum. Tale ergo aliquid
intelligamus in eccleſijs fieri, ꝙ pro meritis aut in verbo aut
in opere potens tribuitur rector eccleſię: aut ſi malignū faciat
populus in conſpectu dñi, ⁊ tales perſeuerent, talis eccleſię iu-
dex datur, ſub quo famem ⁊ ſitum populus patiatur, non fameꝫ
panis, nec ſitum aquę, ſed famē audiendi verbi dei. Qualis autē
eligendus ſit prelatus. Idem Hiero. 7. q. 1. c. Licet ſic dicit. Re-
quiritur ergo in ordinādo ſacerdote populi pñtia, vt ſciant oēs,
⁊ certi ſint, ꝙ qui pręſtantior eſt ex oi populo, qui doctior, qui
ſanctior, qui in omni virtute eminentior ille eligitur ad ſacerdo
tium. Non igitur eligendus eſt Plebanus pp̄ preces parentuꝫ,
amicorū, ⁊ (quod turpe eſt dictum) infamium perſonarum: ſed
pro Dei reuerentia talis eligendus, eſt qui poſſit populo pro-
deſſe, cuius vita probata ſit ⁊ laudata, ⁊ omnibus eius probitas
manifeſta. ❡ Tertio videre debemus in ſacerdote eligēdo di-
gnam executionē. ſ. ꝙ exequatur digne opus Dei: ⁊ hoc ibi, tan
quam Aaron. Aaron. n. quadruplici ſigno in virga oſtenſus eſt
vocatus a dño: per quatuor illa ſpūaliter habita vʒ quis voca-
tus eſſe a Deo in prelatura. ❡ Primuꝫ fuit in virga germina-
tio, ⁊ intelligitur delinquētiū correctio, quę debet eſſe in prela-
to. Eſa. 11. Egredietur virga de radice Ieſſe, quod interpretatur
zelus. Unde Auguſt. 24. q. 3. Corripiantur a prępoſitis ſubditi,
correptionibus de charitate venientibus, pro culparum varie
tate diuerſis, vel minoribus, vel amplioribus. ⁊ infra: paſtoris
officium eſt, cum neceſſitas habet, ne per plures ſerpant dira
ꝯtagia, ſeparare ob ouibus ſanis morbidā, ab illo cui nil eſt im
poſſibile ipſa forſan ſeparatione ſanandā. ❡ Secunduꝫ qđ fuit
in virga Aarō eſt, ꝙ poſtmodum floruit, in quo ſignificatur ho
neſta conuerſatio. Eccle. 24. Flores mei fructus honoris ⁊ ho-
neſtatis. Unde beatus Hiero. 8. queſtio. 1. dicit qualis erit ędifi-
catio diſcipuli, ſi intelligat ſe magiſtro eſſe maiorem: Unde nō
ſolum

ſolum epi, preſbyteri, ⁊ diacones debent magnopere prouide-
re, vt cunctū populū cui pręſident conuerſatione ⁊ ſermone prę-
cant: verum etiam inferior gradus, vt exorciſtę ⁊ cęteri omnes
omnino qui domini Dei deſeruiunt: quia valde Dei eccleſiam
deſtruit, laicos meliores eſſe quam clericos. ¶ Tertium eſt ꝙ
virga Aaron fronduit: in quo ſignificatur verbi prędicatio. ps
1. ⁊ folium eius non defluet. Unde diſtin. 44. §. 1. dicitur ꝙ inno-
cens abſque ſermone conuerſatio, quantum ędificat eccleſiam
in exemplo, tanto nocet ſilentio, ⁊ beatus Aug. in c. Sit rectior.
Ibidem idem habetur: ⁊ ſunt verba Gregorii. ¶ Quartum eſt
quod in virga amygdalas produxit: in quo notatur compaſſio.
Theſſ. 5. c. Suſcipite infirmos: ⁊ Leo Papa diſtin. 86. Odio ha-
beantur peccata, non homines: corrigantur tumidi: tolerētur
infirmi. ⁊ 6. q. 1. Clemens. Si tanquam omnibus pęſſe volueris
ſingulos prout poteris iuua: ⁊ ſingulos releua: qui ⁊ ſingulo-
ruꝫ onus ac ſolicitudinem portas. Ea propter domini mei ob-
ſecro vos: vt his ⁊ aliis quę adduci poſſent conſideratis: talem
eligatis huic eccleſię in paſtorem, qui vobis ⁊ ei poſſit prodeſ-
ſe ⁊ non obeſſe. Unde audiatis beatiſſimum Leonem Papam
dicentem: ⁊ habetur 61. diſt. c. Miramur. Miramur apud vos
tantum aut occaſionem temporis impacati, aut ambientium
pręſumptionem, aut tumultum valuiſſe popularem, ꝙ indignis
quibuſque ⁊ longe extra meritum ſacerdotale conſtitutis paſto-
rale faſtigium ⁊ gubernatio eccleſię committeretur. Non eſt
enim hoc populo conſulere, ſed nocere: non pręſtare regimen,
ſed adiuuare diſcrimen. Integritas enim pręſidentium ſalus
eſt ſubditorum: ⁊ vbi incolumitas eſt obedientię: ibi eſt ſana for-
ma doctrinę. Quod ſi quibuſlibet eccleſię gradibus ſolicite,
prouidenterque curandum eſt: quanto magis elaborandum eſt
vt in electione eius, qui ſuper omnes conſtituitur non erretur?
Nam totius familię domini ſtatus ⁊ ordo mutabitur: ſi quod
requiritur, in corpore non inueniatur in capite. Curetis ergo
dignum eccleſię veſtrę domini honorandiſſimi ⁊ pręſtantiſſi-
mū eligere paſtorem: vt cum eo ⁊ hic gratiam, ⁊ in futuro glo-
riam adipiſci mereamini.

Duę numerorum Tabellę ex Breuiarii rubricis excerptę.

In quarum prima ſtatim videri poterit de qua celebrandum erit Officium, ſi plures eodem die feſtiuitates occurrant: Lectis tamen prius, quę ſint primę, vel ſecundę Claſſis feſtiuitates & Dominicę, vt inferius patet.
In ſecunda autem, quomodo feſtum pręcedens concurrat in Veſperis cum ſequenti.

Ex vtriſque Tabellis hoc ordine reperietur, quod quęritur.

¶ Inueniatur antea numerus appoſitus in quadrangulo illo, in quo feſtiuitates de quibus eſt controuerſia ſibi inuicem occurrunt: deinde legatur Verſiculus, iuxta dictum numerum deſcriptus, & ex eo clariſſime videbit, quicquid agenduz fuerit.
¶ Ad maiorem autem pręedictorum intelligentiam ſciendum erit, ꝙ Quadrangulus in quo feſtiuitates ſibi inuicem dñr occurrere, intelligitur ille, ad quem ambę feſtiuitates, de quibus controuerſia eſt, ex eorum locis recto tramite progredientes, perueniunt, ac in eo ſibi inuicem occurrunt: Vt exempli grã, Quadrangulus in quo ſibi inuicem occurrunt duplex primę Claſſis, & Dominica primę Claſſis, erit qui eſt in Angulo ſuperiori primę Tabellę, in quo ſignatus eſt 1. quia ſi ad eum, tam Duplex, quam Dominica pręedicta, ex eorum locis recto tramite pergerent, in eo ſibi inuicem occurrerent: & Verſiculus iuxta dictum numerum appoſitus erit iſte.
1 Tranſlatio de Primo, & Officium de Secundo, ideſt Duplex primę Claſſis pręedictum transferatur, & Officium fiat de Dominica primę Claſſis pręedicta: quia cum in Verſiculis dicitur de primo, ſeu pręcedenti, intelligendum eſt de Feſto in ſuperiori parte Tabellę appoſito, vt Duplex pręedictum: cum de Secundo, vel ſequenti, de Feſto in inferiori parte appoſito, vt Dominica pręedicta.

	Simplex.	S. Maria i ſabbato.	Semiduplex.	Duplex.	Patronus Eccleſię.	Dies octauę.	Dies infra octauam.	Dñica per annum.	Dñica ſcdę Claſſis.	Dñica primę Claſſis.
	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Duplex primę Claſſis.	6	6	2	2		4	6	4	4	1
Duplex ſecundę Claſſis.	4	6	2	2		4	6	4	1	1
Duplex.	4	6	2	8	1	1	4	4	1	1
Patronus Eccleſię.	6	6	2	2	0	4	6	4	4	1
Dies infra octauam.	4	6	3	3	5	3	7	3	3	3
Dies octauę.	4	6	2	2	3	7	4	4	3	3
Semiduplex.	4	6	0	1	1	1	4	1	1	1
Sancta Maria in Sabbato.	4	0	5	5	5	5	5	0	0	0
Simplex.	0	3	3	3	5	3	3	3	3	3

1 Trāſlatio de pri. officiū de ſcdo.
2 Officiū de pri. Trāſlatio de ſcdo.
3 Cõme. de pri. officiū de ſecundo.
4 Officiū de pri. Cõme. de ſecundo.
5 Nihil de pri. Officiū de ſecundo.
6 Officiū de pri. Nihil de ſecundo.
7 Officium de digniori, Cõmemoratio de minus digno.
8 Officium de digniori, Tranſlatio de minus digno.

¶ De Ferijs Aduentus, Quadrag. Vigiliarum, & Rogationum, fit ſemper officiū, niſi occurrente in eis feſtum nouē lect. quo caſu de ferijs Aduentus, & Quadrageſimę, fit Commemoratio in vtriſque Veſperis, ac in Laudib. de Vigilijs autem, Quattuor temporibus, & Rogationibus, in laudibus tãtum. De alijs ferijs per annum nunquam fit commemoratio, nec de vigilijs occurrentibus in Aduentu, Quadrag. & Quattuor Temporibus, vel occurrente in illis Duplici primę & ſecundę Claſſis, ſeu Patrono Eccleſię.

¶ Cum plures fiunt comme. fiunt hoc ordine. De duplici, de dominica, de die infra octa. de Semid. de feria, & de ſimplici.

¶ Commemorationes autem de Dominica, de Octaua, de feſto Semiduplici, & de Sancta Maria in Sabbato in Veſperis ſextę Ferię, prędedunt commemorationi ſimplicis ſequentis diei.

Duplicia

Duplicia primę Claſſis,

In quibus nulla fit cōme. quorūcunq; Feſtorū occurrentiū. niſi titularis Eccleſię priuilegio aliter fieri oporteat.

N atiuitas Domini.

P aſcha reſurrect. Cum tribus pręcedentibus, & duobus ſequētibus diebus.

A ſcenſio Domini.

P entecoſte cū duob. ſeq. dieb.

C orpus Chriſti.

N atiuita. S. Joannis Bapti.

F eſtū SS. Apoſtolorum Petri & Pauli.

A ſſumptio B. Marię.

F eſtum oīum ſanctorum.

D edicatio proprię Eccleſię.

Duplicia ſecundę Claſſis.

In quibus de ſimplicib. fit cōmemor. in Laudibus tantum.

C ircunciſio Domini.

D ominica in Albis.

F eſtū ſanctiſſimę Trinitatis.

P urificatio. } S. Marię.
A nnunciatio. }
N atiuitas. }

F eſta Apoſtolorum.

F eſta Euangeliſtarum.

F eſta S. Laurentij.

D edica. S. Michaelis Arch.

Dupl. vel ſemid. occurrens in vigil. Nat. dñi, & penteco. in fer. iiii. Cinerum, ac in tota maiori hebdomada transferatur

Dominicę primę Claſſis.

Que nunquam omittuntur.

P rima Aduēt⁹. P rima quadr.
P aſſionis. P almarum.
P aſche. I n Albis.
P entecoſtes. T rinitatis.

Dominicę ſecundę Claſſis.

Quę non omittuntur niſi occurrente Patrono Eccleſię.

S ecunda } A duentus.
T ertia }
Q uarta }

D nicę } S eptuageſimę
} S exageſimę
} Q uinqgeſimę.

S ecunda } Q uadrageſimę
T ertia }
Q uarta }

Infra octauas Epiphanię, paſchę, & pentecoſtes, non fit de duplici, vel ſemidup. ſed transfertur.

Infra octauam Corp. Chriſti, ſemiduplex tantum transfertur: & de ea, quocunque adueniente duplici, fit commemoratio.

Dies octauę nunquam transfertur: ideo quamquam Natiuitas Sancti Joannis Baptiſtę occurrens in die Corporis Chriſti, transfertur in ſequentez, non tamen transferatur octaua.

Quando concurrit.

	cum Feria.	cum Die octauę.	cum Die infra octauam.	cum Dominica.	cum Sancta Maria i ſabbato.	cum Simplici.	cum Semiduplici.	cum Duplici.	cum Patrono Eccleſię.	cum Duplici pꝛimę ⁊ ſcdę claſſis.
Duplex pꝛimę ⁊ ſecundę Claſſis.	3	4	4	4	4	4	4	4		6
Patronus Eccleſię.	3	4	4	4	4	4	4	4	0	
Duplex.	3	6	4	4	4	4	4	6	1	1
Semiduplex.	3	2	6	6	4	4	6	2	1	1
Simplex.	1	1	0	0	5	5	1	1	4	1
Sancta Maria in Sabbato.	0	0	0	5	0	0	0	1	1	1
Dominica.	3	2	4	0	0	4	4	2	1	1
Dies infra octauam.	0	2	7	6	0	0	0	2	1	1
Dies octauę.	3	6	4	4	4	4	4	6	1	1
Feria.	5	1	0	5	5	5	1	1	1	1

1 Totum de ſequenti, ⁊ nihil de pꝛęcedenti.
2 Totum de ſequenti, ⁊ commemoratio de pꝛęcedenti.
3 Totum de pꝛęcedenti, ⁊ nihil de ſequenti.
4 Totum de pꝛęcedenti, ⁊ commemoratio de ſequenti.
5 Capitulum de ſequenti, ⁊ nihil de pꝛęcedenti.
6 Capitulum de ſequenti, ⁊ commemoratio de pꝛęcedenti.
7 Totum de digniori, ⁊ commemoratio de minus digno.

¶ Sed notandũ, ꝙ de Dominicis Aduentus, ⁊ a Septuageſima vſque ad octauam Paſchę incluſiue, fit commemo. in ſecundis Veſper. quocunque aduenıente feſto in ij. Fer.
¶ Et ꝙ in ij. Veſper. diei octau. Epiph. Paſchę, Aſcenſ. Pentec. ⁊ Coꝛp. Chꝛiſti, de ſeq. duplici fit tantum commemo. niſi illud fuerit pꝛimę vel ſecundę claſſis, ſeu Patronus Eccleſię: quia tunc de feſto fieret officium, ⁊ de octa. commemo.
¶ In quadrangulis aũt illis, in quibus ſibi inuicem occurrunt in vtraqꝫ tabella, Dupl. Pꝛimę, ⁊ ſecũdę Claſſis, ⁊ Patronus Eccleſię, nullus appoſitus eſt numerus: vt in eo caſu, qui de raro contingit, recurratur ad rubꝛ. Bꝛeuiari.

¶ Excuſatio Authoris ad lectorem.

¶ Cum legeris Tyro has breues regulares rubricas, queſo vt illas dextera, & non leua manu accipias: quia quicquid amicus dat, placido vultu (& ſi plene laudare nolueris) eſt accipiendum: non autem dente canino lacerandum. Hoc ideo onus libenti animo aſſumpſi, vt minus prouecti ad diuinum officium celebrandum facilius introducantur, & ad laudem Dei, cui ſoli laus, honor, & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

ACcipe Reuerendi Patres, & Domini Sacerdotes tandem poſt longam expectationem, & plura temporum ſpatia Sacerdotalem librum, tripartitum per venerabilem Patrem F. Albertum Caſtellanum Venetum, Ordinis Prædicatorum profeſſorem: ſumus laboribus, uigilijs, & expenſis collectum, elaboratum. ad finem peroptatum perductum, & conſummatum: in quo ſine labore & multorum librorum reuolutione concluſiuè, ſummatim, clarè, & dilucide, quæ ad ueſtrum officium ſpectare, & conuenire dignoſcuntur collecta, digeſta, probata, & approbata eſſe noſcuntur, ut nil Sacerdoti curam animarum gerenti aliũde perquirere ſit neceſſe. In prima ſiquidem parte Sacerdos quilibet qualiter uiuere, quid diſcere, quidue docere debeat: eccleſiaſtica ſacramenta, & illis annexa et acceſſoria qualiter conficienda, miniſtranda, exercenda, & conſeruanda ſint luce clarius inueniet: ita ut nil neceſſarium opportunumq; eius miniſterio ſit pretermiſſum. In ſecunda benedictiones diuerſæ ad Sacerdotem non Epiſcopum pertinentes, in magno numero aſſignantur. In tertia & ultima parte ritus proceſſionum tam ordinariarum, quàm extraordinariarum pleniſſimè exarantur. Adiunguntur inſuper. Tractatus Cõputi Eccleſiaſtici, cum Exorciſmis & coniurationibus dæmoniacorum: & contra tẽpeſtates ingruentes: Rubricæ etiam generales Breuiarij noui. Nouiſſime ab aliquorum inſtantiam quidam breues ſermones per Sacerdotem ad populum habendi in aliquibus ſolemnitatibus, & tempore cõtractus nuptiarum, & electionis Plebani. Quæ omnia clarius in Repertorio libri ante eius principium poſito patebunt. Hæc omnia Patres Reuerendi in hoc Volumine congeſta & aggregata inuenictis: non modo ſecũdum Sacroſanctam Romanam Eccleſiam, ſed etiam aliarum Eccleſiarum ritum ordinata. Quę ſi ueſtris Reuerendis P. grata accepta erunt, Deo bonorum omnium largitori immortales reddite & exhibete gratias: & Alberti Caſtellani Veneti, Ordinis, Prædicatorum, filij ueſtri, qui tantum laborem ſubijt in ueſtris miſſis, & orationibus rogo memores eſtote. Valete Patres optimi.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digiti